สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ
เลขที่ 1 ม.12 ต.เหล่าต่างคำ อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย 43120 ประเทศไทย
DR.KET Institute of Academic Development and Promotion
1 M.12, Laothangkham Sub-district, Phonphisai District,
Nong Khai Province, 43120, Thailand. Tel: +66610186156

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2569
Modern Academic Development and Promotion Journal (MADPIADP)Vol.4 No.4 Jule - August 2026

ISSN: 2822-1095 (Online)

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

Modern Academic Development and Promotion Journal (MADPIADP)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - -สิงหาคม 2569
Vol.4 No.4 July - August 2026

TCI
ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai-Journal Citation Index Centre

DataCite
FIND, ACCESS, AND REUSE DATA

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

Modern Academic Development and Promotion Journal

ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2569)

Vol 4 No. 4 (July - August 2026)

ISSN : 2822-1095 (Online)

_* **********_

☞วัตถุประสงค์

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา บริหารธุรกิจ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

☞ เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ
อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 082-9356452
E-mail : journalacademicpromotion@gmail.com

☞ บรรณาธิการ

ดร.สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร
มหาวิทยาลัยปทุมธานี

☞ กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. บุณทัน ดอกไธสง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้ทองคำ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.
นักวิชาการอิสระ
พระมหาฐิติวัสส์ หมั่นกิจ, ดร.
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

☞ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

วรรณภา บุปผาโสภา
สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ

☞ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

วรรณภา บุปผาโสภา
โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11
e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

☞ ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

☞ พิสูจน์อักษร

สมศักดิ์ พะปะเสน
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **ออกแบบปก**

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

☞ **จัดรูปเล่ม**

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **พิมพ์ที่**

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิตอล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นฉบับที่ 4 ประจำปีพุทธศักราช 2569 วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ ขอขอบคุณผู้นิพนธ์บทความ ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ **(ก)**

บทบรรณาธิการ **(ช)**

สารบัญ **(ซ)**

การบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง **1-18**

TRANSITION MANAGEMENT USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE WORKFORCE ENTERTAINMENT

ชญาพิชชา มันทนาโอภากุล, กมลพร กัลยาณมิตร, สถิตย์ นิยมญาติ และ ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชนชัช

PROBLEMS AND OBSTACLES IN DEVELOPING ENGLISH SPEAKING SKILLS AMONG FIRST-YEAR UNDERGRADUATE STUDENTS **19-43**

Sivakorn Tangsakul

รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 **44-59**

THE MODEL OF ACADEMIC ADMINISTRATION FOR EXCELLENCE OF OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF SONGKHLA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

จารุวรรณ สรประสิทธิ และ นวรัตน์ ไวชมภู

แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 **60-77**

THE GUIDELINES FOR DEVELOPING ACADEMIC ADMINISTRATION IN THE DIGITAL ERA OF SCHOOLS IN SRISUMRONG DISTRICT UNDER THE SUKHOTHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE OFFICE AREA 2

จักรพันธุ์ ขันมณี และ จารุวรรณ แก่นทรัพย์

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย 78-97

DEVELOPMENT MODEL VILLAGE ON SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN BAN LAI NGAO, VILLAGE NO. 1, WIANG KAEN DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

อนุตตมา อมรวิวัฒน์, กมลพร กัลยาณมิตร, สถิตย์ นิยมญาติ และ ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชนชัช

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 98-118

TECHNOLOGICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN SPECIAL EDUCATION SCHOOLS FOR STUDENTS WITH DISABILITIES, UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION, GROUP 4

ปิยะดา ลื่นกลาง, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกูล และ สุพล จอกทอง

THE ARTISTIC PERFORMANCE AND CULTURAL INTERPRETATION OF THE CELLO IN CHINESE NATIONAL ORCHESTRAS 119-140

Fangfang Feng, Palphol Rodloytuk and Kovit Kantasiri

แนวทางการจัดกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของโรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล 141-152

REHABILITATION ACTIVITY GUIDELINES FOR CHILDREN WITH DISABILITIES BASED ON KALĀṆAMITTA-DHAMMA 7 OF NAKHON SAWAN PUNYANUKUL SCHOOL

ภัสร์วริญญ์ ปุญญวนิชกุล

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 153-165

PROMOTING TEACHERS' INSTRUCTIONAL MANAGEMENT BASED ON THE FOUR IDDHIPADA PRINCIPLES IN BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOLS, GENERAL EDUCATION DIVISION, UBON RATCHATHANI PROVINCE, REGION 9

พระมหาพรชัย วลฺลโภ (สิทธิปกรณ์), พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน และ บรรยวัสถ์ ฝางคำ

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 166-184

GUIDELINES FOR DEVELOPING INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ญาณวรุตฎ์ มิทราวงศ์, พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์ และ ศุภางค์จิต กัลยาแก้ว

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับกระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 185-202

A DEVELOPMENT OF READING COMPREHENSION ABILITY WITH THE LEARNING PACKAGES OF 'CULTURAL WISDOM HERITAGE, KALASIN PROVINCE' AND READING PROCESS TOWARDS THE PROGRAM FOR INTERNATIONAL STUDENT ASSESSMENT (PISA) FOR GRADE-6 STUDENTS

อภิเชษฐ์ ศรีงามเมือง และ ณัฐกฤตา นามมนตรี

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 203-215

PERSONNEL MANAGEMENT GUIDELINES BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES, GROUP OF NETWORK SCHOOLS ZONE EIGHT ,UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE TWO

พระใบฎีกาขจรวิทย์ กิตฺติปญฺโญ (กิจขยัน), พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน และ พระมหาประยูร ติกฺขปญฺโญ

การประเมินคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี 216-230

QUALITY ASSESSMENT OF FREIGHT TRANSPORTATION SERVICE: A CASE STUDY OF ONE FREIGHT TRANSPORT COMPANY IN CHONBURI PROVINCE

ธัชธร รื่นรมณ์วารี และ ฐิติมา วงศ์อินตา

THE DEVELOPMENT GUIDELINES FOR VOCATIONAL COMPETENCE OF STUDENTS AT GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE 231-248

Duan TangWen, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree

การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 249-265

STUDENT AFFAIRS MANAGEMENT ON IDHIPADAS IV IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS WITH THE EXPANSION OF EDUCATIONAL OPPORTUNITIES IN SRIRATTANA GROUP UNDER THE JURISDICTION OF THE SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICER AREA OFFICE 4

รัสนัฏชา ปาทาน, พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน และ บรรยวัสถ์ ฝางคำ

แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน : ศึกษากรณีเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร 266-293

GUIDELINES FOR ENHANCING THE QUALITY OF PUBLIC INFRASTRUCTURE SERVICES THROUGH CITIZEN PARTICIPATION: A CASE STUDY OF OM NOI CITY MUNICIPALITY, SAMUT SAKHON PROVINCE

ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร

การรับรู้ความสุขเล็ก ๆ : รากฐานของสุขภาวะทางจิตและการฟื้นตัวทางจิตใจ 294-307

MICRO-JOY PERCEPTION : FOUNDATIONS OF MENTAL WELL-BEING AND PSYCHOLOGICAL RESILIENCE

ภัทรา ลอออรรถพงศ์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ และความจงรักภักดีของโทรศัพท์มือถือไอโฟน (iPhone) ของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 308-327

FACTORS INFLUENCING THE PURCHASE DECISION AND LOYALTY OF IPHONE CUSTOMERS IN BANGKOK AND SURROUNDING AREAS

นิติรัฐ มาลีวัตร

MANAGEMENT OF SHORT VIDEO CREATION AND OPERATION COURSES IN IMPROVING THE EMPLOYMENT RATE OF VOCATIONAL COLLEGE STUDENTS IN GUANGXI IN THE NEW ERA 328-347

Hailin Yang, Thanaphan Boonyarutkarin, Ye Tan and Piyapun Santaveesuk

INFLUENCE OF AI-DRIVEN ADMISSION TOOLS' PERCEIVED USEFULNESS, AI PERSONALIZATION, TRUST IN AI COMMUNICATION, AND PRIVACY CONCERN ON INTERNATIONAL STUDENTS' APPLICATION INTENTION 348-364

Ruizhen Zhang and Ao Chen

EXPLORATION OF MEDICAL EDUCATION REFORM IN CHINA UNDER THE INFLUENCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE 365-384
Tingting Liu and Hui-wen Tang

DEVELOPMENT OF LEADERSHIP COMPETENCY MODEL OF ADMINISTRATORS IN VOCATIONAL COLLEGES IN SHANXI PROVINCE 385-404
Mengmeng Wang, Thada Siththada and Suttipong Boonphadung

การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันสำหรับบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 405-431
DEVELOPMENT OF A WEB-BASED INFORMATION SYSTEM FOR TRACKING COMPENSATION DISBURSEMENT STATUS FOR PERSONNEL, FACULTY OF MEDICINE, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY
ไชยยันต์ ปาละมาณ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 432-447
FACTORS INFLUENCING TEACHERS' WORK HAPPINESS IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE SAMUT PRAKAN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
เอกพันธ์ พันธ์อ่อน และ ศักดิ์ชัย นิรัญทวี

RESEARCH ON THE DESIGN PRACTICE AND COMMUNICATION EFFECT OF MOBILE GAMES UNDER THE GUIDANCE OF XUZHOU HAN CULTURE COMMUNICATION 448-467
Zhang Wei and Atithep Chaetnalao

การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 468-481

PROMOTION OF THE SANGAHAVATTHU PRINCIPLE FOR THE STRENGTH OF THE BAN NAM DAM COMMUNITY PULO PUYO SUBDISTRICT, NONG CHIK DISTRICT, PATTANI PROVINCE

พระชนาธิป อธิปุญฺโญ (แซ่ตั้ง)

สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 482-496

THE STATES AND PROBLEMS OF PERSONNEL ADMINISTRATION IN SCHOOLS OF THE BENJALAK SCHOOL GROUP UNDER THE SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

นริศรา อ่อนหวาน, สุรางคนา มัณยานนท์ และ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์

การบริหารการศึกษาภายใต้หลักธรรมาภิบาลดิจิทัลด้วยการบริหารแบบยืดหยุ่น: แนวทางสู่ความ โปร่งใสและความยั่งยืนทางการศึกษาในบริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 497-511

EDUCATIONAL ADMINISTRATION UNDER DIGITAL GOVERNANCE THROUGH AGILE EDUCATION MANAGEMENT: A PATHWAY TOWARD TRANSPARENCY AND EDUCATIONAL SUSTAINABILITY IN THE CONTEXT OF PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

กนกวรรณ การุญ

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 512-534

A STUDY OF PRIORITY NEEDS FOR DEVELOPING TECHNOLOGICAL COMPETENCIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS: A CASE STUDY OF ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

จักรพงษ์ บุตรพรม, วิชิต กำมันตะคุณ และ ประวัติ สุทธิประภา

PBL-SUPPORTED EXTENSIVE READING: EFFECTS ON COMPREHENSION AND MOTIVATION IN SENIOR HIGH SCHOOL 535-547

Yuandi Zhang and Nipaporn Sakulwongs

กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด 548-569

ACADEMIC ADMINISTRATION STRATEGIES OF PRIVATE SCHOOLS UNDER THE ROI ET PROVINCIAL EDUCATION OFFICE

ปณวัตร ภูมิภาค และ ชัยยนต์ เพาพาน

การส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 570-586

THE PROMOTION OF YOUTH CITIZENSHIP ACCORDING TOBUDDHIST PRINCIPLES AT CHINOROS WITTAYALAI SCHOOL, BANGKOK

พระศุภวัฒน์ สุภวฑฺฒโน (พัฒนโชติ) และ พระมหาชินกร สุจิตฺโต (ทองดี)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสู่กลไกคุณภาพการศึกษา 587-600

COMMUNITY PARTICIPATION IN LOCAL CURRICULUM DEVELOPMENT TOWARD EDUCATIONAL QUALITY MECHANISMS

กิติศักดิ์ หมอกแก้ว

STATELESSNESS AND REGIONAL RESPONSIBILITY: THE ROHINGYA CRISIS, THAILAND'S ROLE, AND ASEAN'S RESPONSE 601-620

William J. Jones

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความตระหนักและพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ในการจัดการสารสนเทศงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์ของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 621-639

CAUSAL FACTOR ANALYSIS OF AWARENESS AND PRACTICES REGARDING THE PERSONAL DATA PROTECTION ACT (PDPA) IN NUCLEAR MEDICINE INFORMATION MANAGEMENT AMONG RADIOLOGIC TECHNOLOGY STUDENTS, FACULTY OF MEDICINE, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

ปวรินทร์ ก้องพิริยะกุล และ จงวัฒน์ ชีวกุล

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม 640-663

A PARTICIPATORY MANAGEMENT MODEL FOR DEVELOPING A DRUG-FREE AND VICE-FREE SCHOOL AT PHUKA WITTAYAKOM SCHOOL

สิทธิพล พรมมินทร์

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การธุรกิจเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 664-683

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

สันติ กระแจะจันทร์

นโยบายการส่งออกข้าวของไทยภายใต้ตัวแบบระบบเศรษฐกิจแบบผสม พ.ศ. 2554-2567 684-696

THE RICE EXPORT POLICY OF THAILAND UNDER A MODEL MIXED ECONOMIC SYSTEM A.D. 2011-2024

วิรัลพัชร ฉัตรวิริยานนท์

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 697-716

PARTICIPATORY ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECT TO INTERNAL QUALITY ASSURANCE OF SMALL-SIZED SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

มาซีเต๊าะ กิจบรรทัด, รัฐพร กลิ่นมาลี และ วีระยุทธ ชาตะกาญจน์

การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ 717-726

TEACHER DEVELOPMENT BASED ON THE PRINCIPLES OF KALYANAMITTA IN GENERAL EDUCATION DIVISION OF BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOLS IN SISAKET PROVINCE

พระนเรนทร์ฤทธิ์ โชติญาโณ (เมืองพิล), บรรยวัสถ์ ฝางคำ และ พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน

กลยุทธ์การใช้บัญชีบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับระบบทำความเย็นและการให้บริการจำหน่ายน้ำเย็น 727-739

MANAGEMENT ACCOUNTING STRATEGIES AFFECTING THE SUCCESS OF COOLING AND WATER DISTRIBUTION BUSINESSES (COOLING AS A SERVICE (CAAS))

สถาปัตย์ รักษาสุข และ ดารณี เอื้อชนะจิต

ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย 740-758

STRATEGIC FACTORS AFFECTING THE COMPETITIVE ADVANTAGE OF COMMERCIAL AIRLINES IN THAILAND

กวินทิรา กุศลธรรมกุล และ เจน หน่อท้าว

SUPPLY CHAIN DIGITALIZATION AND PERFORMANCE: THE MEDIATING ROLE OF COLLABORATION CAPABILITY AND THE MODERATING EFFECT OF ENVIRONMENTAL UNCERTAINTY 759-784

Peng Zan and Preecha Wararatchai

TRANSLATION AND RELIABILITY EVALUATION OF THE THAI VERSION OF THE EXERCISE ADDICTION INVENTORY-3 (T-EAI-3) 785-795

Kenshin Mizushima, Pilasinee Wongnuch, Sasima Pakulanon, Paween Wiyaporn, Theerasak Boonwang, Poowadol Srimalee and Sirikorn Bamroongkit

แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี 796-817
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC ADMINISTRATION IN PRIVATE SCHOOLS UNDER THE PHETCHABURI PROVINCIAL EDUCATION OFFICE
ศุภลักษณ์ ไกรแก้ว และ สุมิตรา ยาประดิษฐ์

A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN LIVE STREAMER CHARACTERISTICS AND CONSUMER PURCHASE INTENTION IN THE FOOD LIVESTREAMING SCENARIOS 818-846
Wei Zhao

การพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 847-860
THE DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MOTION GRAPHIC MEDIA INTEGRATED WITH CASE-BASED LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE CRITICAL THINKING ABILITY FOR GRADE 5 STUDENTS
กมลทิพย์ เอี่ยมอินทร์, สูติเทพ ศิริพิพัฒนกุล และ ณัฐพล รำไพ

อิทธิพลของคุณภาพการบริการ เทคโนโลยีดิจิทัล และภาพลักษณ์สายการบินที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย 861-879
FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO APPLY FOR ROYAL THAI ARMY PILOT POSITIONS AMONG AVIATION STUDENTS IN THAILAND
กฤษฎา หุ่นทอง และ ประพนธ์ จิตตะปุตตะ

การพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Writing) ร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน (Exit ticket) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มเครือข่ายพระเหลา จังหวัดอำนาจเจริญ 880-896

DEVELOPING CREATIVE WRITING ABILITIES IN THAI LANGUAGE USING A PROCESS WRITING APPROACH COMBINED WITH THE EXIT TICKET TECHNIQUE FOR SIXTH-GRADE STUDENTS IN THE PHRA LAO NETWORK, AMNAT CHAROEN PROVINCE

พัชราภา โสมรักษ์, ระพิน ชูชื่น และ ดรุณี คชพรม

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 897-910

GUIDELINES TO DEVELOP VISIONARY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สมคิด บุตรศิลาฤทธิ์ และ ธันยาภรณ์ นวลสิงห์

บทบาทของการตลาดเชิงประสบการณ์ต่อการตัดสินใจซื้อในร้านสะดวกซื้อ: การศึกษาเชิงคุณภาพกับลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 911-926

THE ROLE OF EXPERIENTIAL MARKETING IN PURCHASING DECISIONS IN CONVENIENCE STORES: A QUALITATIVE STUDY WITH CUSTOMERS IN BANGKOK AND SURROUNDING AREAS

ไพโรจน์ เกตุภักดีกูล และ นิติรัฐ มาลีวัตร

REFLECTIONS ON THE PATHS OF OVERSEAS DISSEMINATION OF CHINESE CALLIGRAPHY 927-948

Liu Mengye and Sarawuth Pintong

THE COMPOSITE NATIONAL IMAGE OF CHINA IN AWARD-WINNING INTERNATIONAL COMMUNICATION: A GROUNDED THEORY ANALYSIS OF CHINA NEWS AWARDS (2016–2025) 949-962

Yingzhe Wang and Nititorn Ounpipat

แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษยโสธร 963-980

THE GUIDELINES FOR EDUCATIONAL ADMINISTRATION IN THE DIGITAL DISTRIBUTION ERA THROUGH PARTICIPATORY MANAGEMENT AT SUFFICIENCY ECONOMY SECONDARY SCHOOL, YASOTHORN PROVINCE, UNDER THE SRISAKET, YASOTHORN SECONDERY EDUCATIONAL SERVICE AREAS OFFICE

ประยงค์ แก่นลา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล 981-1000

FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF AIRCRAFT MAINTENANCE SYSTEMS OF ARMY AVIATION UNITS TOWARD INTERNATIONAL STANDARDS

อภิวัฒน์ กาวิบูลย์ และ เจน หน่อท้าว

การเปรียบเทียบหลักการฟื้นฟูกิจการของวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: ศึกษากรณีแนวทางการนำหลักสภาวะการพักชำระหนี้ (Automatic Stay) ตามกฎหมายล้มละลาย พ.ศ. 2483 ของประเทศไทย 1001-1014

A COMPARATIVE STUDY OF ENTERPRISE REHABILITATION PRINCIPLES UNDER THE ENTERPRISE REHABILITATION AND BANKRUPTCY LAWS OF THE LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC: A CASE STUDY OF THE APPLICATION OF THE AUTOMATIC STAY PRINCIPLE UNDER THE BANKRUPTCY ACT OF 1940 IN THAILAND

เล่งสัก บุนทะลาด, ทองพูน สุขกะเสน และ ดารณี แสงนิล

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 1015-1035

THE ROLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN PROMOTING TECHNOLOGY DIGITAL FOR LEARNING MANAGEMENT OF NAMTOKHUAICHAN SCHOOL GROUP UNDER SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

มัทวัน พละศักดิ์, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และ สุจิตรา วิลามาศ

รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านน้ำเลียง 1036-1060

A SCHOOL-BASED INTERNAL SUPERVISION MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENT LEARNING QUALITY AT BANNAMLIANG SCHOOL

สาธิน ปวนคำมา

คุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย 1061-1078

GROUND SERVICE QUALITY, PASSENGER SATISFACTION, AND PASSENGER LOYALTY OF COMMERCIAL AIRLINES IN THAILAND

ชลธร เกิดศิริ และ เจน หน่อท้าว

โรงแรมไทยกับการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืน 1079-1094

GOOD GOVERNANCE AND MANAGEMENT FOR SUSTAINABILITY IN THE THAI HOSPITALITY INDUSTRY

ฐิติมา ลำเลียงพล, พิษฐา พงษ์ประดิษฐ, ธนวันต์ สินธุนาวา และ อำไพ เวชวิฐาน

DEVELOPMENT OF A LEARNING ORGANIZATION MANAGEMENT MODEL IN HIGHER VOCATIONAL COLLEGES IN SHANDONG PROVINCE 1095-1111

Hao Zhou, Thada Siththada and Suttipong Boonphadung

แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ 1112-1131

GUIDELINES FOR DEVELOPING SCHOOL PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES IN THE PHA TAEM SCHOOL NETWORK UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN

ทิพวรรณ พรรณาภพ, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม, กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์ และ มัธยม เรืองแสน

ปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต 1132-1151

SAFETY AND TRUST FACTORS AFFECTING AIRLINE SERVICE SELECTION IN THE POST-CRISIS PERIOD

ปัณณวิชญ์ เรืองเมธาณัฐกุล และ เจน หน่อท้าว

แนวทางการนิเทศการศึกษาเชิงรุกผ่านการบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ในยุคดิจิทัล 1152-1162

PROACTIVE EDUCATIONAL SUPERVISION GUIDELINES THROUGH THE INTEGRATION OF MODERN LEARNING THEORIES IN THE DIGITAL AGE

พนิดา ซิบยก

การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย 1163-1189

DEVELOPMENT COMPETITIVE CAPABILITIES INFLUENCE SUSTAIN ABILITY PERFORMANCE OF BUSINESS PLASTIC PACKAGING IN THAILAND

เว่ย เว่ย เฉิน

แนวทางการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 1190-1202

APPROACH TO CLIMATE AND ENVIRONMENTAL MANAGEMENT THAT IS CONDUCIVE TO PROACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTION AFFILIATED TO THE AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATION AREA OFFICE DISTRICT 2

สินีญา การสมมิตร และ พรเทพ รู้แผน

อิทธิพลของการจัดการเวลารอคอยต่อประสบการณ์ผู้โดยสารในสนามบินพาณิชย์ 1203-1221

THE INFLUENCE OF WAITING TIME MANAGEMENT ON PASSENGER EXPERIENCE AT COMMERCIAL AIRPORTS

ภคมน สุทธิประภา และ เจน หน่อท้าว

อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร : กรณีศึกษาตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 1222-1237

THE INFLUENCE OF THE MARKETING MIX (7 PS) ON HOUSING PURCHASE DECISION BEHAVIOR IN RESIDENTIAL ESTATE PROJECTS: A CASE STUDY IN BAN MAI SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

บุญมา อิ่มวิเศษ, เทพรัตน์ เอื้อธรรมถาวร และ พรทิพย์ เอื้อธรรมถาวร

การพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข ของยูเนสโก 1238-1261

DEVELOPMENT OF THE CURRICULUM FRAMEWORK OF THAKSIN UNIVERSITY DEMONSTRATION SCHOOL IN ELEMENTARY LEVEL BASED ON THE THEORY OF MULTIPLE IINTELLIGENCES AND THE UNESCO SCHOOL OF HAPPINESS CONCEPT

อภินันท์ สิริรัตนจิตต์, พัศรเบศวณ์ เวชวิริยะสกุล และ วิทวัฒน์ ขัตติยะมาน

โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 1262-1288

MODEL STRUCTURAL EQUATION OF CAUSAL FACTORS INFLUENCING THE PERFORMANCE OF THE REAL ESTATE DEVELOPMENT INDUSTRY GROUP LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

วรเดช รุกขพันธุ์

การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 1289-1308

INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS USING THE E-SAR SYSTEM OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

ยุพิน อินทร์โสม, สุรางคนา มัณยานนท์ และ นิภา พงศ์วิรัตน์

อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือและปัจจัยด้านมนุษย์ต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย 1309-1329

THE INFLUENCE OF CREW RESOURCE MANAGEMENT AND HUMAN FACTORS ON OPERATIONAL FLIGHT SAFETY OF COMMERCIAL PILOTS IN THAILAND

วชากร วงเวียน และ เจน หน่อท้าว

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความเท่ากันทุกประการ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ 1330-1342

A STUDY OF MATHEMATICS LEARNING ACHIEVEMENT ON THE TOPIC OF CONGRUENCE AND SATISFACTION TOWARDS 5E INQUIRY-BASED LEARNING COMBINED WITH GEOGEBRA APPLICATION OF MATHAYOM 2 STUDENTS AT SRI MUANG WITTHAYAKHAN SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE UBON RATCHATHANI-AMNAT CHAROEN

อภิชนา มีคุณ

ศึกษาความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหาสภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 1343-1365

A STUDY OF THE ESSENTIAL NEEDS FOR DEVELOPING ENVIRONMENTAL MANAGEMENT GUIDELINES IN THE ASPECT OF LANDSCAPE FOR LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER THE BUENG KAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สุรีพร สีดาบัว, คณิศร จี้กระโทก และ นวัตกร หอมลิน

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 1366-1382

GUIDELINE FOR DEVELOPING THE SUSTAINABLE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER ROI-ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ธนัญญา ภามนตรี และ ธันยาภรณ์ นวลสิงห์

ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ 1383-1401

DIGITAL INTELLIGENCE QUOTIENT OF SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATORS IN AMPHOE TRAKAN PHUETPHON UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN

ศุภกร ภูมิกาล, สุรางคนา มัณยานนท์ และ นิภา พงศ์วิรัตน์

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในยุคดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชัน การบูรณาการพุทธบริหารศาสตร์สู่นวัตกรรมศาสนทายาทอัจฉริยะ 1402-1412

MANAGEMENT MODEL FOR PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS, GENERAL EDUCATION DEPARTMENT IN THE DIGITAL TRANSFORMATION ERA INTEGRATING BUDDHIST ADMINISTRATION FOR SMART MONASTIC INNOVATION

พระครูสิริปริยัตโยดม ไวยุวัฒน์ และ มะลิ ทิพพ์ประจง

รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียนของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พิษณุโลก อุตรดิตถ์ 1413-1431

RESEARCH AND DEVELOPMENT REPORT ON AN ADMINISTRATIVE MODEL FOR ENHANCING INSTRUCTIONAL MANAGEMENT SKILLS TO STRENGTHEN STUDENTS' FUNDAMENTAL CAREER COMPETENCIES AMONG TEACHERS AT WANG PHIKUN WITTAYASUKSA SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHITSANULOK–UTTARADIT

เทียมใจ สิทธิศักดิ์

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในงานการบริหารทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา 1432-1452

THE APPLICATION OF THE FOUR BASES OF SUCCESS (IDDHIPADA IV) IN GENERAL ADMINISTRATION OF ADMINISTRATORS AND TEACHERS IN THAIRATH WITTAYA SCHOOLS, CHAO PHRAYA RIVER BASIN CLUSTER

นวลจันทร์ นนยะโส และ สุมิตรา ยาประดิษฐ์

แนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ 1453-1473

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE GROWTH MINDSET OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE BUENG KAN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สุรเกียรติ บุญเวิน, พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์ และ ศุภางค์จิต กัลยาแก้ว

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) 1474-1490

THE DEVELOPMENT OF A SCHOOL MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE LEARNER QUALITY IN THE 21ST CENTURY THROUGH ACTIVE LEARNING AT PRAYAPASERTSUNTRASAI (KRAJANG SINGHASANEE) SCHOOL

พีราวุฒิ์ พิมพ์รอด

การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี 1491-1503

BUDGET ADMINISTRATION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS BASED ON THE FOUR SANGAHAVATTHU PRINCIPLES OF PARIYATTI DHAMMA SCHOOLS (GENERAL EDUCATION DIVISION) IN UBON RATCHATHANI PROVINCE

พระครูวินัยธรอำพร กนฺตวีโร (ไหว้พรม), พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน และ พระมหาประยูร ติกฺขปญฺโญ

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 1504-1523

21ST CENTURY MANAGEMENT SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

สมเดช สาวันดี

พุทธบูรณาการ: เส้นทางสู่ชีวิตที่สมดุลในโลกสมัยใหม่ 1524-1538

BUDDHIST INTEGRATION: A PATH TO BALANCED LIVING IN THE MODERN WORLD

พระมหาประเวศ ปญฺญาทีโป (ยังเหล็ก), พระราชเขมากร และ พระมหาสิทธิชัย ชยสิทฺธิ

บทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐของชุมชนบ้านบางแก้ว เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ 1539-1557

THE ROLE AND PUBLIC PARTICIPATION IN LOCAL HEALTH OPERATIONS IN COLLABORATION WITH GOVERNMENT AGENCIES IN BAN BANG KAEO COMMUNITY, BANG KAEO MUNICIPALITY, SAMUT PRAKAN PROVINCE

เมธาวี วันจงคำ และ ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร

การบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 1558-1573

THE ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR BRAHMAVIHĀRAS FOR EDUCATIONAL DEVELOPMENT IN THE GENERAL EDUCATION DIVISION OF BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOLS, UBON RATCHATHANI PROVINCE, REGION 9

พระมหาณรงค์ฤทธิ์ อานนฺโท (ศิริพงษ์), พระมหาประยูร ติกฺขปญฺโญ และ บรรยวัสถ์ ฝางคำ

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 1574-1586

AN APPLICATION OF SARANIYADHAMMA PRINCIPLES IN IMPROVING THE QUALITY OF LIFE OF BAN KHOKMAK COMMUNITY, DATHO SUB DISTRICT, NONGCHIK DISTRICT, PATTANI PROVINCE

พระครูสมานประชารักษ์ (ปฐาพร นนฺทิโย)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี โดยประยุกต์ใช้แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน 1587-1601

FACTOR FOR PRODUCTION MANAGEMENT FABRIC THAI – YUAN YOK MOOK HAND-WEARING TONTAN SUB-DISTRICT, SAOHAI DISTRICT, SARABURI PROVINCE APPLY SUPPLY CHAIN OPERATION REFERENCE MODEL

มัณฑนาภรณ์ อรุณเรือง, กิตติชัย ประเสริฐพรศรี, วรพงษ์ อรุณเรือง, วรเศรษฐ์ อุดมสิน และ ศนภสร รอดสนใจ

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 1602-1615

A COMPLETE NEEDS ASSESSMENT OF THE IMPLEMENTATION OF THE ENGLISH MEDIUM INSTRUCTION PROGRAM UNDER THE BASIC EDUCATION CORE CURRICULUM IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SAMUT PRAKARN

นนทวัฒน์ ทองคำมา, อำภาพรรณ ตันตินาครกูล และ บุญจันทร์ สีสันต์

การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี 1616-1636

A STUDY OF GUIDELINES FOR DEVELOPING COACHING SKILLS FOR NEW EDUCATIONAL SUPERVISORS IN UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

อรรถวัตร ทิพยเลิศ และ นวัตกร หอมสิน

COMPARATIVE MOVE ANALYSIS IN INTRODUCTION SECTION OF TOURISM RESEARCH ARTICLES PUBLISHED IN INTERNATIONAL AND THAI JOURNALS 1637-1662
Narisara Pasitwilaitham and Rattana Yawiloeng

อิทธิพลของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและบัญชีของธุรกิจ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร 1663-1680
THE INFLUENCE OF DIGITAL MARKETING CAPABILITIES ON THE FINANCIAL AND ACCOUNTING PERFORMANCE OF SMEs IN BANGKOK
นิติรัฐ มาลีวัตร และ ไพโรจน์ เกตุภักดีกูล

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 1681-1704

การบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง*

TRANSITION MANAGEMENT USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE WORKFORCE ENTERTAINMENT

ชญาพิชชา มันทนาโอภากุล[1], กมลพร กัลยาณมิตร[2], สถิตย์ นิยมญาติ[3] และ ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชนชัช[4]

Chayapitcha Muntanaophakul[1], Kamolporn Kalyanamitra[2], Satit Niyomyaht[3] and Tassanee Lakkanapichoncha[4]

[1-4]คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[1-4]Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: kanom6565@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 23 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569

Received 8 May 2026; Revised 23 May 2026; Accepted 25 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง 2) วิเคราะห์ผลกระทบของการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง และ 3) เสนอแนวทางการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการสถานบันเทิง แรงงานในสถานบันเทิง และนักวิชาการสาขารัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 24 คน ใช้วิธีการคัดเลือก

Citation:

* ชญาพิชชา มันทนาโอภากุล, กมลพร กัลยาณมิตร, สถิตย์ นิยมญาติ และ ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชนชัช. (2569). การบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงาน ในสถานบันเทิง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1-18.

Chayapitcha Muntanaophakul, Kamolporn Kalyanamitra, Satit Niyomyaht and Tassanee Lakkanapichoncha. (2026). Transition Management Using Artificial IntelligenceIn The Workforce Entertainment. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1-18.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวโน้มการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง พบว่า ปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถทดแทนแรงงานในงานเชิงเทคนิคได้แต่ยังมีข้อจำกัดด้านปฏิสัมพันธ์และอารมณ์ ต้นทุนการลงทุนสูงเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการรายย่อย ผู้ประกอบการขนาดใหญ่ยอมรับสูง ขนาดเล็กยอมรับต่ำ แรงงานกลุ่มอายุมากกลัวและต่อต้าน ส่วนกลุ่มอายุน้อยเปิดรับมากกว่า ขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายหรือนโยบายรองรับการเปลี่ยนผ่านนี้ 2) ผลกระทบของการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง ผลกระทบด้านเศรษฐกิจพบว่าผู้ประกอบการลดต้นทุนค่าแรงลงร้อยละ 40-60 ต่อเดือน แต่แรงงานไร้ทักษะเฉพาะได้รับผลกระทบรุนแรง ด้านสังคมพบว่าแรงงานตกงานหรือรายได้ลดลงส่งผลเป็นลูกโซ่ถึงครอบครัวและชุมชน ด้านแรงงานพบว่าตลาดแรงงานเปลี่ยนจากปริมาณไปสู่คุณภาพ เกิดอาชีพใหม่ด้านเทคโนโลยี และ 3) แนวทางการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับแรงงานควรพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและทักษะสังคม ระดับผู้ประกอบการควรใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างสมดุลและจัดฝึกอบรมแรงงาน และระดับนโยบายสาธารณะภาครัฐควรกำหนดกฎหมายรองรับ พัฒนาทักษะแรงงาน จัดระบบเงินชดเชย สนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อย และสร้างกลไกการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: การบริหาร, การเปลี่ยนผ่าน, ปัญญาประดิษฐ์, แรงงาน, สถานบันเทิง

Abstract

This research objectives were 1) to study the transition management using artificial intelligence in the workforce entertainment, 2) to analyze the impacts of transition management using artificial intelligence in the workforce entertainment, and 3) to propose guidelines for transition management using artificial intelligence for the workforce entertainment. This was qualitative research. Key informants included government officials, entertainment owners, workforces entertainment, and academics in public administration, totaling 24

people, selected using purposive selection. The research instrument was a semi-structured interview. Data was analyzed using content analysis.

The research results found that: 1) The transition management using artificial intelligence in the workforce entertainment showed that artificial intelligence could replace labor in technical tasks but had limitations in interaction and emotions. High investment costs were an obstacle for small businesses. Large businesses had high acceptance, while small businesses had low acceptance. Older workers were fearful and resistant, while younger workers were more accepting. Currently, Thailand lacked laws or policies to support this transition, 2) Impacts of transition management using artificial intelligence in the workforce entertainment: economic impacts showed that business owners could reduce labor costs by 40-60% per month, but unskilled workers were severely affected. From a social perspective, unemployment or reduced income had a ripple effect on families and communities. From a labor perspective, the labor market was shifting from quantity to quality, giving rise to new technology-related professions, and 3) Guidelines for the transition management using artificial intelligence in the workforce entertainment were divided into three levels: at the workforce level, skills in technology and social skills should be developed, at the employer level, artificial intelligence should be used in a balanced manner and workforce training should be provided, at the public policy level, the government should establish supporting legislation, developed workforce skills, provided compensation systems, supported small businesses, and created mechanisms for participation from all sectors.

Keywords: Management, Transition, Artificial Intelligence, Workforce, Entertainment

บทนำ

ในโลกที่เทคโนโลยีเติบโตและพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือ AI ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในทุกภาคส่วนของธุรกิจ ตั้งแต่การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานไปจนถึงการสร้างประสบการณ์ให้ลูกค้า AI ไม่เพียงแต่เปลี่ยนวิธีการทำธุรกิจเท่านั้น แต่ยังเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการแข่งขันและนวัตกรรมในโลกของธุรกิจ (Hammond, 2015) จากรายงาน AI Statistics 2025 พบว่าปัจจุบัน 78% ขององค์กรทั่วโลกมีการใช้ AI อย่างน้อยหนึ่งฟังก์ชันในกระบวนการทำงาน และ 71% มีการใช้งาน Generative AI เป็นประจำ ขณะที่ 44% ของพนักงานได้นำ AI มาใช้ในงานประจำวัน อย่างไรก็ตาม มีเพียง 1% ขององค์กรเท่านั้นที่สามารถนำ AI มาใช้อย่างเต็มรูปแบบ สะท้อนให้เห็นว่าแม้ AI จะได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย แต่หลายองค์กรยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อใช้ศักยภาพของ AI ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเข้ามาของ AI ยังส่งผลต่อโครงสร้างตลาดแรงงานทั่วโลก รายงาน The Future of Jobs Report 2025 จาก World Economic Forum คาดการณ์ว่า ภายในปี 2030 จะมีตำแหน่งงานใหม่เกิดขึ้นถึง 170 ล้านตำแหน่ง ในขณะที่บางงานจะถูกแทนที่ราว 92 ล้านตำแหน่ง คิดเป็นการเพิ่มสุทธิของตำแหน่งงานกว่า 78 ล้านตำแหน่งทั่วโลก (Gygar, 2026)

สถานบันเทิงของประเทศไทยเป็นหนึ่งในภาคบริการที่สร้างรายได้และมีการจ้างงานจำนวนมาก ครอบคลุมทั้งแรงงานที่มีทักษะเฉพาะด้าน เช่น นักดนตรี ดีเจ พนักงานควบคุมเสียงแสง และแรงงานระดับปฏิบัติการ เช่น พนักงานต้อนรับ พนักงานเสิร์ฟ พนักงานบริการทั่วไป ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้เข้ามามีบทบาทในภาคบริการมากขึ้น รวมถึงในสถานบันเทิง เริ่มตั้งแต่ระบบจองโต๊ะอัตโนมัติ ระบบบริหารสินค้าคงคลัง ระบบควบคุมแสงและเสียง รวมถึงระบบที่สามารถทำงานด้านดนตรีได้ในระดับเทียบเท่ามนุษย์

ด้วยเหตุนี้ผู้ประกอบการจึงเริ่มนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้เพื่อลดต้นทุนค่าแรงและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการส่งผลให้แรงงานในสถานบันเทิงจำนวนมากต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในรูปแบบการทำงาน ชั่วโมงทำงาน และรายได้ รวมถึงความเสี่ยงในการถูกทดแทนโดยเทคโนโลยี ซึ่งการเปลี่ยนผ่านดังกล่าวในประเทศไทยยังขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ทั้งในระดับผู้ประกอบการที่ยังไม่มีแนวทางชัดเจน และระดับนโยบายสาธารณะที่ยังไม่มีกฎหมายหรือกลไกสนับสนุนที่เหมาะสม อีกทั้งปัจจุบันยังไม่มีงานศึกษาที่มุ่งเน้นการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิงโดยเฉพาะ

จากที่มาของปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง “การบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง” เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนผ่าน ผลกระทบ รวมถึงเสนอแนวทางที่เหมาะสม โดยผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อแรงงาน ผู้ประกอบการ และภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการวางแผนรับมือการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาแนวโน้มการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง
2. วิเคราะห์ผลกระทบของการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง
3. เสนอแนวทางการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความรู้เกี่ยวกับสถานบันเทิง

สถานบันเทิง หมายถึง สถานบริการตอนกลางคืน ปัจจุบันได้ตอบสนองคนในสังคม โดยจะจัดเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์สำหรับคนทำงานกลางวัน โดยพบปะสังสรรค์ในเวลากลางคืน ซึ่งได้ตอบสนองให้กับผู้ที่มาเที่ยวยังสถานบริการเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี โดยให้ความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น มีนักร้อง มีดนตรี เพื่อให้ได้รับความสำราญไปพร้อม ๆ กับการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาหาร และของมึนเมาอื่น ๆ ด้วย สถานบันเทิงสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามลักษณะการให้บริการและกลุ่มผู้ใช้บริการ ได้แก่ ดิสโก้เธค เป็นสถานบันเทิงที่ให้ผู้ใช้บริการไปดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คาเฟ่ สถานบริการประเภทนี้ต้อนรับผู้มาเที่ยวได้ตั้งแต่ครอบครัว อาบอบนวด ลักษณะของอาบอบนวดมีทั้งแผนปัจจุบันและอาบอบนวดแผนโบราณ บาร์รำวง เป็นสถานที่ให้ความบันเทิงแก่บุคคลทั่วไป โดยจัดเป็นลานกว้าง มีเวทีอยู่ส่วนหนึ่งของลานกว้างนั้น มีการเปิดเพลงหรือวงดนตรีเล่นสด และโรงน้ำชา เป็นสถานบริการให้กับเพศชายโดยเฉพาะ เนื่องจากเป็นที่รู้จักกันว่าจะมีหญิงสาวได้คอยบริการกับผู้มาเที่ยว (คันธรส พลเยี่ยม, 2555)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

Certo (2000) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่าหมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ หรือเป็นกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ อนิวัช แก้วจำนง (2555) ได้เสนอปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารองค์การดังต่อไปนี้ 1) พนักงานในองค์การ (Employee in an Organization) 2) ระบบในองค์การ (System in an Organization) 3) การจัดการ (Management) 4) การจูงใจ (Motivation) 5) สภาพแวดล้อม (Environment) 5.1) สภาพแวดล้อมภายใน เป็นสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในองค์การ โดยมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับองค์การโดยตรงและองค์การสามารถควบคุมได้ เช่น โครงสร้างองค์การ เทคโนโลยี เครื่องจักร และพนักงาน 5.2) สภาพแวดล้อมภายนอก เป็นปัจจัยที่อยู่นอกองค์การ มีอิทธิพลโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์การ องค์การไม่สามารถควบคุมได้โดยง่าย เช่น คู่แข่ง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง 6) การจัดองค์การ (Organizing) 7) ขนาดองค์การ (Organization Size) มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมและการว่าจ้างแรงงาน

3. การบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคปัญญาประดิษฐ์เพื่อความอยู่รอดและเติบโต

การบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคปัญญาประดิษฐ์มุ่งให้องค์กรปรับตัวเพื่ออยู่รอดและแข่งขันได้ โดยใช้ AI เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพงาน ลดงานซ้ำซ้อน และสนับสนุนการตัดสินใจ องค์กรจำเป็นต้องพัฒนาทักษะบุคลากรผ่านการ Reskill และ Upskill ปรับบทบาทงานให้มนุษย์ทำงานที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น ลงทุนด้านข้อมูลและเทคโนโลยีที่เหมาะสม และกำหนดการใช้ AI อย่างมีจริยธรรมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความยั่งยืนในองค์กร (มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2568)

4. ทฤษฎีการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี

Davis (1985) การยอมรับการใช้เทคโนโลยี (TAM) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการยอมรับ หรือเพื่อใช้ในการวัดความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยี มีปัจจัยหลัก 2 ประการ ที่เป็นตัวแปรภายนอก (External Variables) ได้แก่ 1) การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) การรับรู้ว่าระบบสารสนเทศที่นำมาใช้นั้นก่อให้เกิดประโยชน์ และถ้าหากมีการใช้ระบบสารสนเทศที่มีการพัฒนาขึ้นใหม่จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพดีขึ้น ซึ่งการรับรู้ประโยชน์มีอิทธิพลโดยตรงต่อความตั้งใจใช้ระบบสารสนเทศ และ 2) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ระดับความเชื่อของผู้ใช้ที่คาดหวังต่อระบบ

สารสนเทศที่มีการพัฒนาขึ้น และเป็นเป้าหมายจะใช้ต้องมีความง่ายในการเรียนรู้ที่จะใช้งาน และไม่ต้องใช้ความพยายามมาก อีกทั้งการรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลทางตรงต่อการใช้ระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิงครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 7 คน ผู้ประกอบการสถานบันเทิง จำนวน 7 คน แรงงานในสถานบันเทิง จำนวน 7 คน และนักวิชาการสาขารัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน รวมจำนวน 24 คน คัดเลือกโดยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Selection) การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลเป็นไปตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งให้เกิดความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง โดยต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในสายงานที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 3 ปี มีความรู้หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา และยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ

2. การสร้างเครื่องมือและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

2.2 การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือโดยการศึกษาแนวทางการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมประเด็นการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยและความเหมาะสมของข้อมูลเชิงเนื้อหา ดำเนินการโดยประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ผ่านการให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคัดเลือกเฉพาะรายการที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงเครื่องมือให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ และเอกสารออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดและประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 24 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างดำเนินการแบบตัวต่อตัวในสถานที่เหมาะสม มีการขออนุญาตบันทึกเสียง และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

3.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยสังเกตจากประสบการณ์การทำงานในสถานบันเทิง โดยมุ่งเน้นการบริหารการเปลี่ยนผ่านในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงาน การปรับตัวของแรงงาน และรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนแปลง พร้อมบันทึกภาคสนามเพื่อนำไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเอกสาร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยถอดเทป ตรวจสอบ และจัดระเบียบข้อมูล จากนั้นจัดหมวดหมู่ (Coding) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่ออธิบายการบริหารการเปลี่ยนผ่านในการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง พร้อมตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าจากหลายแหล่ง (Data Triangulation)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง สามารถแสดงผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. แนวโน้มการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง นำเสนอผลวิจัยได้ดังนี้

1.1 ความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ พบว่า ปัญญาประดิษฐ์สามารถวิเคราะห์ข้อมูลผู้ใช้บริการแบบเรียลไทม์ การบริหารสินค้าคงคลัง จัดการระบบจองอัตโนมัติ ควบคุมแสงและเสียง รวมถึงงานด้านดนตรีที่เดิมเป็นหน้าที่ของดีเจ ซึ่งปัญญาประดิษฐ์ก็สามารถวิเคราะห์โครงสร้างเพลงและมิกซ์เพลงได้ในระดับเทียบเท่ามนุษย์ ความสามารถนี้ ทำให้ผู้ประกอบการต้องบริหารการเปลี่ยนผ่านบทบาทของแรงงานจากการปฏิบัติงานโดยตรงไปสู่ การควบคุมดูแล

ระบบ อย่างไรก็ตาม AI ยังมีข้อจำกัดด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงอารมณ์ การอ่านบรรยากาศที่ซับซ้อน และความเสี่ยงจากระบบขัดข้องหรือภัยไซเบอร์ ซึ่งแรงงานมนุษย์ยังคงมีบทบาทสำคัญในส่วนนี้

1.2 ต้นทุนและค่าใช้จ่าย พบว่า ต้นทุนการใช้ปัญญาประดิษฐ์แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ต้นทุนเริ่มต้น เช่น ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และบุคลากร ซึ่งอยู่ในระดับหลายแสนถึงหลักล้านบาท และต้นทุนดำเนินงาน เช่น ค่าบำรุงรักษาและค่าบริการระบบ การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้สามารถลดค่าใช้จ่ายด้านค่าจ้างแรงงานในหลายตำแหน่ง เช่น พนักงานต้อนรับ พนักงานเสิร์ฟ พนักงานควบคุมระบบเสียงและแสง รวมถึงดีเจ เนื่องจากระบบอัตโนมัติสามารถทำงานบางส่วนได้ทดแทน ความคุ้มทุนขึ้นอยู่กับขนาดและความถี่ในการให้บริการของสถานบันเทิง โดยสถานประกอบการขนาดใหญ่มีแนวโน้มคืนทุนได้เร็วกว่า ขณะที่ผู้ประกอบการรายย่อยนิยมใช้รูปแบบเช่าระบบเพื่อลดความเสี่ยงด้านการลงทุน ขณะที่ภาครัฐไม่มีกองทุนหรือกลไกสนับสนุนโดยตรง

1.3 การยอมรับของผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการมีระดับการยอมรับแตกต่างกัน สถานบันเทิงขนาดใหญ่มีการยอมรับสูง เนื่องจากมุ่งเน้นประสิทธิภาพและการลดต้นทุนค่าแรงในระยะยาว จึงมองว่าปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือบริหารที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน กลุ่มขนาดกลางมีการยอมรับในระดับปานกลาง ขึ้นอยู่กับลักษณะกลุ่มเป้าหมายและความพร้อมด้านบุคลากร ส่วนผู้ประกอบการรายย่อยมีการยอมรับต่ำ เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณในการลงทุนระบบและฝึกอบรมแรงงาน ขาดความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยี และมีความกังวลต่อแรงงานเดิมซึ่งเป็นคนในชุมชนจะตกงานและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับท้องถิ่น

1.4 ทัศนคติและการยอมรับของแรงงาน พบว่า แรงงานในสถานบันเทิงส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ ความไม่รู้นี้ก่อให้เกิดความกลัวและการต่อต้าน โดยเฉพาะแรงงานสูงอายุและมีทักษะดิจิทัลต่ำ มองว่า AI เป็นภัยคุกคามโดยตรงต่อการมีงานทำ เมื่อเห็นว่าระบบจองโต๊ะอัตโนมัติ แชทบอท และระบบควบคุมเสียงแสงอัตโนมัติเริ่มเข้ามาทำงานที่ตนเคยทำ ความกลัวนี้รุนแรงขึ้นเมื่อผู้ประกอบการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า ในทางกลับกัน แรงงานอายุน้อยและกลุ่มที่มีการศึกษาสูงเปิดรับปัญญาประดิษฐ์มากกว่า มองว่าเป็นเครื่องมือช่วยลดงานที่น่าเบื่อ ทำให้มีเวลามุ่งเน้นงานที่ต้อง

ใช้ทักษะมนุษย์โดยตรง เช่น การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า แนวโน้มนี้ชี้ว่าการบริหารการเปลี่ยนผ่านต้องแยกมาตรการตามกลุ่มแรงงานไม่ใช่ใช้แนวทางเดียวกันกับทุกคน

1.5 นโยบายและกฎหมาย พบว่าประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายหรือนโยบายระดับชาติที่รองรับการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้บริหารแรงงานในสถานบันเทิงโดยตรง หน่วยงานกำกับดูแลแรงงานยังไม่มีการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ทดแทนหรือทำงานร่วมกับแรงงานมนุษย์ ส่งผลให้ผู้ประกอบการและแรงงานขาดความชัดเจนด้านสิทธิและความรับผิดชอบเมื่อเกิดปัญหาหรือความขัดแย้งจากการเปลี่ยนผ่าน ผู้ประกอบการไม่แน่ใจว่าการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้แทนแรงงานจะเข้าข่ายเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ ขณะที่แรงงานไม่มีกฎหมายรองรับในการเรียกร้องค่าชดเชยหรือสิทธิในการได้รับการฝึกอาชีพใหม่ การเปลี่ยนผ่านจึงเป็นแบบต่างคนต่างทำ ขาดมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งอุตสาหกรรม แนวโน้มนี้ชี้ให้เห็นว่าหากภาครัฐไม่เร่งออกนโยบายรองรับ จะเกิดความเหลื่อมล้ำและนำไปสู่ความขัดแย้งทางแรงงานในอนาคต

2. ผลกระทบของการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง แยกเป็นแต่ละด้านดังนี้

2.1 ด้านเศรษฐกิจ พบว่า การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในสถานบันเทิงช่วยให้ผู้ประกอบการสถานบันเทิงลดต้นทุนค่าแรงลงร้อยละ 40-60 ต่อเดือน ในตำแหน่งพนักงานบริการพื้นฐาน ระบบจองโต๊ะ พนักงานควบคุมเสียงแสง นักดนตรี และดีเจ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถนำงบประมาณไปพัฒนาด้านเทคโนโลยีและการตลาดดิจิทัล สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน แต่ก็อาจมีความเสี่ยงด้านกฎหมายลิขสิทธิ์และความมั่นคงทางไซเบอร์ที่อาจก่อให้เกิดต้นทุนเพิ่มเติม ขณะที่รายได้ของแรงงานระดับปฏิบัติการมีแนวโน้มลดลง แรงงานที่มีทักษะเฉพาะและมีชื่อเสียงยังคงมีรายได้สูง ในทางกลับกันแรงงานไร้ทักษะเฉพาะกลับได้รับผลกระทบรุนแรง ส่วนภาครัฐยังไม่มีกองทุนหรือกลไกเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบโดยตรง

2.2 ด้านสังคม พบว่า การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ส่งผลให้แรงงานในสถานบันเทิงจำนวนมากสูญเสียงานหรือมีชั่วโมงทำงานลดลง โดยเฉพาะพนักงานบริการพื้นฐาน พนักงานต้อนรับ พนักงานเสิร์ฟ พนักงานควบคุมระบบเสียงแสง และดีเจ ซึ่งแต่เดิมเป็นแหล่งรายได้หลักของครอบครัว การตกงานหรือรายได้ที่ลดลงอาจส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่สู่ครอบครัว เช่น ปัญหาหนี้สิน การขาดแคลนค่าใช้จ่ายในการศึกษาบุตร และความขัดแย้งภายในครอบครัวจากความเครียดทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ชุมชนรอบสถานบันเทิงซึ่งพึ่งพาแรงงานกลุ่มนี้ในการ

หมุนเวียนเงินรายย่อย เช่น ร้านค้า ที่พัก และบริการรับจ้างทั่วไป ก็ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจตามไปด้วย ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางสังคมรุนแรงขึ้นและอาจนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมหรือความไม่สงบในชุมชนได้ในอนาคต

2.3 ด้านแรงงาน พบว่า ตลาดแรงงานในสถานบันเทิงได้รับผลกระทบโดยตรง แรงงานระดับปฏิบัติการ เช่น พนักงานจองโต๊ะ พนักงานเสิร์ฟ พนักงานควบคุมระบบ พนักงานจัดสต๊อกสินค้า และดีจรุ่นใหม่ มีแนวโน้มถูกแทนที่หรือมีจำนวนวันทำงานและรายได้ลดลง ขณะที่สถานบันเทิงขนาดใหญ่ยังคงจ้างแรงงานบางตำแหน่งแต่เปลี่ยนเป็นการจ้างประจำในจำนวนที่ลดลง ในขณะเดียวกันเกิดอาชีพใหม่ เช่น ผู้ควบคุมระบบปัญญาประดิษฐ์ ผู้ดูแลข้อมูลลูกค้า และผู้ดูแลระบบความปลอดภัยทางไซเบอร์ ซึ่งต้องใช้ทักษะผสมผสานด้านเทคโนโลยีและการบริการ แนวโน้มความต้องการแรงงานเปลี่ยนจากปริมาณไปสู่คุณภาพ โดยแรงงานต้องมีความสามารถเชิงสร้างสรรค์และปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์สูง ผลกระทบยังขยายไปสู่แรงงานที่เกี่ยวเนื่อง เช่น ผู้จัดหาสินค้า แรงงานขนส่ง และธุรกิจสนับสนุนอื่น ๆ ขณะที่ภาครัฐยังไม่มีมาตรการรองรับที่ชัดเจน แนวทางที่ควรพิจารณา ได้แก่ การพัฒนาทักษะแรงงาน การคุ้มครองแรงงานรูปแบบใหม่ในยุคดิจิทัล และการสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยให้เข้าถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม

3. แนวทางการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง ประกอบด้วย

3.1 ระดับแรงงาน พบว่า แรงงานในสถานบันเทิงควรพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีควบคู่กับทักษะที่ปัญญาประดิษฐ์ทดแทนได้ยาก เช่น การทำงานร่วมกับระบบอัตโนมัติ การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ใช้บริการ การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการปฏิบัติงาน รวมถึงการพัฒนาทักษะเชิงสังคมและอารมณ์ เช่น การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้บริการ การแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า และการให้บริการที่ต้องใช้ดุลยพินิจของมนุษย์ ทั้งนี้แรงงานทุกตำแหน่งควรปรับบทบาทจากผู้ปฏิบัติการโดยตรงไปสู่ผู้ควบคุมดูแลระบบและผู้ออกแบบประสบการณ์บริการ รวมถึงแสวงหาการฝึกอบรมหรือเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไป

3.2 ระดับผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการควรกำหนดนโยบายการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างสมดุล โดยคำนึงถึงทั้งประสิทธิภาพด้านต้นทุนและการรักษาบทบาทของแรงงานมนุษย์ สามารถออกแบบการให้บริการแบบแบ่งช่วงเวลา เช่น ใช้ระบบอัตโนมัติใน

ช่วงเวลาปกติที่มีผู้ใช้บริการน้อย และใช้แรงงานมนุษย์ในช่วงเวลาสำคัญหรือช่วงที่มีผู้ใช้บริการหนาแน่นซึ่งต้องการปฏิสัมพันธ์สูง นอกจากนี้ควรกำหนดแนวทางการเปลี่ยนผ่านบทบาทแรงงานจากการปฏิบัติงานโดยตรงไปสู่การควบคุมดูแลระบบอัตโนมัติ พร้อมทั้งจัดให้มีการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นแก่แรงงานภายในองค์กรก่อนการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้เต็มรูปแบบ

3.3 ระดับนโยบายสาธารณะ พบว่า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายและกฎหมายรองรับการเปลี่ยนผ่านแรงงานจากปัญญาประดิษฐ์ โดยเร่งพัฒนาโครงการพัฒนาทักษะแรงงาน (Reskilling/Upskilling) เฉพาะสำหรับสถานบันเทิง ควบคู่กับการจัดตั้งระบบเงินชดเชยหรือการประกันสังคมรูปแบบใหม่สำหรับแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการถูกทดแทนโดยเทคโนโลยี ขณะเดียวกันควรสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยและขนาดกลางด้วยการให้คำปรึกษา แหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและสร้างความสามารถในการแข่งขันได้อย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ควรกำหนดแนวทางกำกับดูแลการใช้ปัญญาประดิษฐ์ทดแทนแรงงานในสถานบันเทิง รวมถึงการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการกำหนดนโยบายและกฎหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านที่เป็นรูปธรรมและเป็นธรรม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิงสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวโน้มการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง ผลการศึกษาพบว่า การบริหารการเปลี่ยนผ่านในปัจจุบันยังขาดระบบและกลไกที่ชัดเจน โดยพบว่าศักยภาพของปัญญาประดิษฐ์ที่เพิ่มสูงขึ้นไม่ได้เป็นปัจจัยเดียวที่กำหนดทิศทางการเปลี่ยนผ่าน แต่ปัจจัยด้านต้นทุน การยอมรับของผู้ประกอบการ ทัศนคติของแรงงาน และกรอบนโยบายกฎหมาย กลับเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลมากกว่า โดยเฉพาะการที่ภาครัฐยังไม่มีกฎหมายรองรับทำให้การเปลี่ยนผ่านดำเนินไปแบบต่างคนต่าง ทำเกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างสถานประกอบการขนาดใหญ่กับรายย่อย รวมถึงความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการกับแรงงานที่อาจรุนแรงขึ้นหากไม่มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ และคณะ (2568) พบว่า การนำ AI มาใช้ในธุรกิจมาพร้อมกับความท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ ความท้าทายด้านบุคลากรและทักษะ การลงทุนและการคืนทุน ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ Salari et al. (2025) พบว่า เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ (Generative AI) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงตลาดแรงงาน โดยสามารถเข้ามาแทนที่แรงงานในงานที่มีลักษณะเชิงกระบวนการ พร้อมทั้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะและโอกาสการจ้างงานใหม่ในอนาคต

2. ผลกระทบของการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง ผลการศึกษาพบว่า แรงงานในสถานบันเทิงได้รับผลกระทบโดยตรงจากการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ ทั้งการสูญเสียงาน การมีชั่วโมงทำงานลดลง และรายได้ที่ลดลง โดยเฉพาะพนักงานบริการพื้นฐาน พนักงานต้อนรับ พนักงานเสิร์ฟ พนักงานควบคุมระบบเสียงแสง และดีจรุ่นใหม่ แรงงานกลุ่มนี้เป็นแหล่งรายได้หลักของครอบครัว เมื่อรายได้ลดลงหรือตกงานจึงส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงครอบครัว เช่น เกิดหนี้สิน ขาดแคลนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาบุตร และเกิดความขัดแย้งภายในครอบครัวจากความเครียดทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ชุมชนรอบสถานบันเทิงที่พึ่งพาแรงงานกลุ่มนี้ในการหมุนเวียนเงินก็ได้รับผลกระทบตามไปด้วย ขณะที่ผู้ประกอบการรายย่อยก็ได้รับผลกระทบไม่น้อย เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณในการลงทุนระบบและฝึกอบรมแรงงาน ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี และกังวลว่าแรงงานเดิมซึ่งเป็นคนในชุมชนจะตกงานกระทบต่อความสัมพันธ์กับท้องถิ่น ส่วนภาครัฐยังไม่มีมาตรการช่วยเหลือที่ชัดเจน แนวโน้มของตลาดแรงงานกำลังเปลี่ยนจากปริมาณไปสู่คุณภาพ แรงงานที่ปรับตัวไม่ได้จะตกอยู่ในสถานะที่เปราะบางและอาจนำไปสู่ปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Salari et al. (2025) พบว่า ในบางอุตสาหกรรมและอาชีพ Generative AI อาจเข้ามาแทนที่พนักงานในกิจกรรมการสร้างเนื้อหาและงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะลดโอกาสในการทำงานในภาคส่วนเหล่านั้น ในทางกลับกัน Generative AI อาจสร้างความเชี่ยวชาญใหม่ในการสร้างเนื้อหา นำไปสู่โอกาสในการทำงานใหม่สำหรับผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับ AI อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวยังขาดกลไกรองรับจากภาครัฐ ทั้งในด้านการพัฒนาทักษะแรงงานและการคุ้มครองแรงงานรูปแบบใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bian (2024) พบว่า ปัญญาประดิษฐ์ก่อให้เกิดความผันผวนในตลาดแรงงานผ่าน 3 กลไก ได้แก่ ผลการแทนที่แรงงาน (displacement effect) ผลด้านผลิตภาพ (productivity effect) และผลการสร้างงานใหม่ (reinstatement effect) และเสนอว่า

ควรมีมาตรการทั้งทางกฎหมายและเทคโนโลยีเพื่อลดปัญหาดังกล่าว งานวิจัยนี้ช่วยให้นักวิชาการเข้าใจผลกระทบของ AI ต่อตลาดแรงงานได้ดียิ่งขึ้น

3. แนวทางการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง ผลการศึกษาพบว่า แนวทางที่เสนอครอบคลุมการขับเคลื่อนในสามระดับ ตั้งแต่ระดับแรงงานที่ต้องปรับตัวพัฒนาทักษะ ระดับผู้ประกอบการที่ต้องออกแบบการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างสมดุลไม่ทิ้งแรงงานมนุษย์ ไปจนถึงระดับนโยบายสาธารณะที่ภาครัฐต้องมีบทบาทชัดเจนในการพัฒนาทักษะ เยียวยาผลกระทบ และสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยให้เข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียม สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารการเปลี่ยนผ่านจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ใช่ภาระของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงลำพัง ขณะที่การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกฎหมายเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้การเปลี่ยนผ่านเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Salari et al. (2025) พบว่า การเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงานจากปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ (Generative AI) ส่งผลให้พนักงานจำเป็นต้องพัฒนาทักษะใหม่เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการทำงานร่วมกับ AI โดยแรงงานอาจต้องการความยืดหยุ่นมากขึ้นเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yang (2025) พบว่า ความท้าทายและโอกาส AI ได้ฉีดกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการเติมเต็มช่องว่างแรงงานและขับเคลื่อนการอัพเกรดอุตสาหกรรม ในขณะเดียวกัน ตลาดการจ้างงานจำเป็นต้องปรับโครงสร้างผ่านการเปลี่ยนแปลงทักษะและการสนับสนุนนโยบาย ในอนาคตจำเป็นต้องผสานนวัตกรรมทางเทคโนโลยี การทำงานร่วมกันระหว่างมนุษย์และเครื่องจักรเพื่อรับมือกับผลกระทบ

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย สามารถสังเคราะห์เป็น “โมเดลการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง” ได้ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับจุลภาค (Micro Level) การปรับตัวของแรงงาน แรงงานในสถานบันเทิงต้องพัฒนาทักษะ 2 มิติควบคู่กัน ได้แก่ ทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อทำงานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ และทักษะเชิงสังคมอารมณ์ที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถทดแทนได้ โดยต้องปรับบทบาทจากผู้ปฏิบัติงานโดยตรงไปสู่ผู้ควบคุมดูแลระบบ

ระดับที่ 2 ระดับกลาง (Meso Level) การบริหารของผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการต้องกำหนดนโยบายการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและการรักษาบทบาทแรงงานมนุษย์ โดยออกแบบการให้บริการแบบแบ่งช่วงเวลา และจัดให้มีการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นแก่แรงงานก่อนการเปลี่ยนผ่านเต็มรูปแบบ

ระดับที่ 3 ระดับมหภาค (Macro Level) นโยบายสาธารณะ ภาครัฐต้องมีบทบาท 4 ประการ ได้แก่ การกำหนดกฎหมายรองรับ การพัฒนาทักษะแรงงาน (Reskilling/Upskilling) การจัดระบบเงินชดเชยหรือประกันสังคมรูปแบบใหม่สำหรับแรงงานที่ได้รับผลกระทบ การสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยให้เข้าถึงเทคโนโลยี และการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

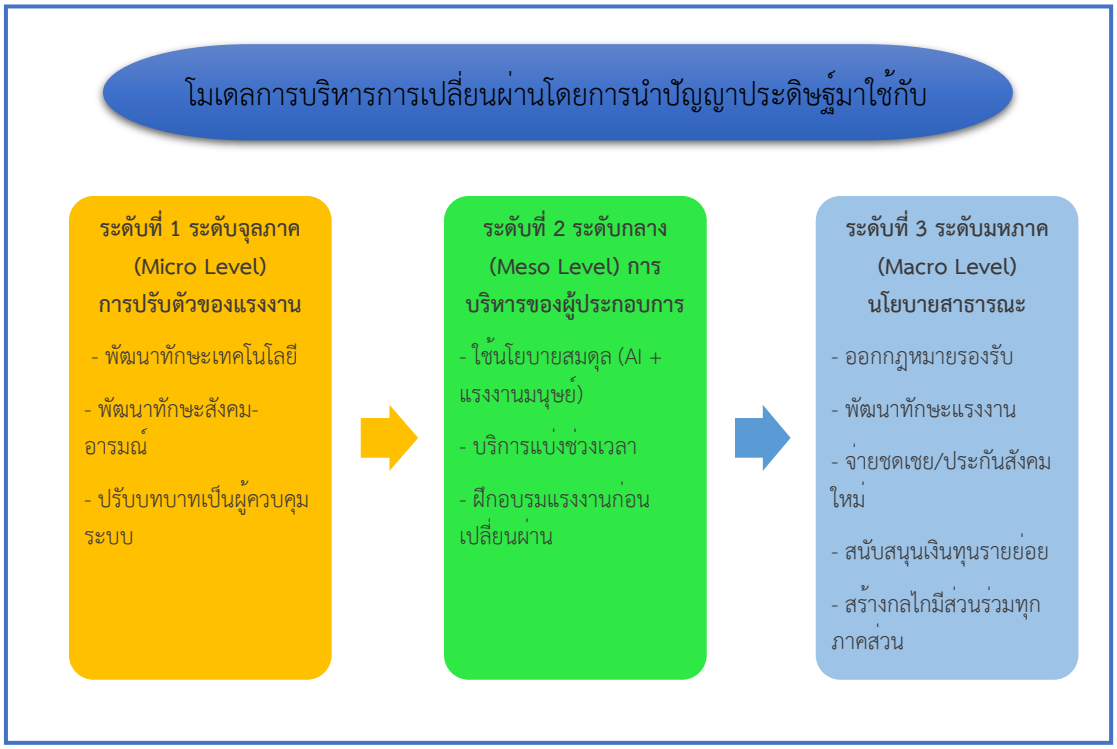

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องการบริหารการเปลี่ยนผ่านโดยการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับแรงงานในสถานบันเทิง พบว่า แนวโน้มการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การบริการลูกค้า และการควบคุมระบบภายในสถานบันเทิง ส่งผลให้รูปแบบการทำงานของแรงงานเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติงานโดยตรงไปสู่การควบคุมและดูแลระบบอัตโนมัติ ในด้านผลกระทบ พบว่า การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ด้านเศรษฐกิจช่วยลดต้นทุนแรงงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน แต่ส่งผลให้รายได้ของแรงงานระดับปฏิบัติการลดลง ด้านสังคมก่อให้เกิดผลกระทบต่อครอบครัวและชุมชนจากการลดลงของการจ้างงาน และด้านแรงงานทำให้โครงสร้างอาชีพเปลี่ยนไป แรงงานบางส่วนถูกแทนที่ ขณะที่เกิดอาชีพใหม่ที่ต้องใช้ทักษะด้านเทคโนโลยีมากขึ้น แต่การบริหารการเปลี่ยนผ่านยังขาดความชัดเจนด้านนโยบายและกฎหมาย ส่งผลให้ผู้ประกอบการและแรงงานขาดแนวทางที่เป็นมาตรฐานในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สำหรับแนวทางการบริหารการเปลี่ยนผ่าน พบว่า ควรดำเนินการใน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับแรงงานที่ต้องพัฒนาทักษะใหม่ ระดับผู้ประกอบการที่ต้องบริหารการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างสมดุล และระดับนโยบายสาธารณะที่ต้องมีการกำหนดกฎหมายและมาตรการรองรับอย่างเป็นระบบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้** 1.1 ภาครัฐควรเร่งออกกฎหมายหรือนโยบายระดับชาติรองรับการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้บริหารแรงงานในสถานบันเทิง โดยกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิและความรับผิดชอบของผู้ประกอบการและแรงงาน รวมถึงเกณฑ์การพิจารณาว่าการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ทดแทนแรงงานเข้าข่ายเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ 1.2 ภาครัฐควรจัดตั้งระบบเงินชดเชยหรือปรับปรุงการประกันสังคมให้ครอบคลุมแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการถูกทดแทนโดยเทคโนโลยี รวมถึงพัฒนาโครงการพัฒนาทักษะแรงงาน (Reskilling/Upskilling) เฉพาะสำหรับสถานบันเทิง 1.3 ภาครัฐควรสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยและขนาดกลางด้วยการให้คำปรึกษาและแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและสร้างความสามารถในการแข่งขันได้อย่างเท่าเทียม 1.4 ภาครัฐควรกำหนดแนวทางกำกับดูแลการใช้ปัญญาประดิษฐ์ทดแทนแรงงานในสถานบันเทิง และสร้างกลไกการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการกำหนดนโยบายและกฎหมาย 1.5 ผู้ประกอบการควรกำหนดนโยบายการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างสมดุล โดยออกแบบการให้บริการแบบแบ่งช่วงเวลา เช่น ใช้ระบบ

อัตโนมัติในช่วงเวลาปกติ และใช้แรงงานมนุษย์ในช่วงเวลาสำคัญที่ต้องการปฏิสัมพันธ์สูง พร้อมทั้งจัดฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นแก่แรงงานภายในองค์กรก่อนนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้เต็มรูปแบบ 1.6 แรงงานในสถานบันเทิงควรพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีควบคู่กับทักษะที่ปัญญาประดิษฐ์ทดแทนได้ยาก เช่น การทำงานร่วมกับระบบอัตโนมัติ การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ใช้บริการ รวมถึงทักษะเชิงสังคมและอารมณ์ เช่น การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้บริการและการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า **2. ข้อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ต่อแรงงานกลุ่มอายุมากและมีทักษะดิจิทัลต่ำ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต่อต้านและได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุด เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือที่เหมาะสม 2.2 ควรวิจัยรูปแบบกลไกหรือมาตรการเยียวยาแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการถูกทดแทนโดยเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันภาครัฐยังไม่มีมาตรการรองรับที่ชัดเจน 2.3 ควรวิจัยเปรียบเทียบระหว่างสถานประกอบการขนาดใหญ่กับขนาดเล็กและขนาดกลาง เนื่องจากมีระดับการยอมรับและความพร้อมในการบริหารการเปลี่ยนผ่านที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

คันธรส พลเยี่ยม. (2555). พฤติกรรมและสาเหตุในการเที่ยวสถานเริงรมย์ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ และคณะ. (2568). กลยุทธ์การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อเพิ่มศักยภาพการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการมืออาชีพในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. *วารสารการจัดการเพื่อการพัฒนา*, 1(2), 1-21.

มหาวิทยาลัยศรีปทุม. (2568). *กลยุทธ์การปรับตัวขององค์กรยุค AI เพื่อความอยู่รอดและเติบโต*. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2569 จาก https://www.spu.ac.th/contents/2025/10/02/องค์กรยุค-ai/

อนิวัช แก้วจำนง. (2555). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.

Bian, Z. (2024). Research on the Impact of Artificial Intelligence on the Labor Market. *Highlights in Business Economics and Management*, 24(4), 1036-1041.

Certo, S. C. (2000). *Modern Management*. New Jersey: Prentice-Hall.

Davis, F. (1985). A technology acceptance model for empirically testing new end-user information systems: theory and results. In *Doctoral dissertation in Philosophy*. MIT Sloan School of Management.

Gygar. (2026). *How is AI technology changing the way people work in the modern era*?. Retrieved on January 17, 2026 from https://www.gygar.com/how-ai-technology-is-transforming-the-way-modern-people-work/

Hammond, K. (2015). *Practical Artificial Intelligence for Dummies*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.

Salari et al. (2025). Impacts of generative artificial intelligence on the future of labor market: A systematic review. *Computers in Human Behavior Reports*, 18(3), 1-14.

Yang, C. (2025). Research on the Impact of "Artificial Intelligence" on Economy and Employment under the Background of Low Birth Rate. *Supply Chain and Sustainability Research (SCSR)*, 4(2), 69-82.

PROBLEMS AND OBSTACLES IN DEVELOPING ENGLISH SPEAKING SKILLS AMONG FIRST-YEAR UNDERGRADUATE STUDENTS*

Sivakorn Tangsakul

Faculty of Liberal Arts and Science, Nakhon Phanom University, Thailand

Corresponding Author's Email: sivakorn_tk@npu.ac.th

Received 26 April 2026; Revised 17 May 2026; Accepted 19 May 2026

Abstract

This study aimed to investigate the problems and obstacles in developing English-speaking skills among first-year students at a public university in northeastern Thailand. The sample consisted of 30 first-year students enrolled in the English for Communication course during the first semester of the 2025 academic year, selected through purposive sampling. Data were collected through a structured questionnaire consisting of 35 items, which was divided into three parts: (1) participants' general background information, (2) problems related to English-speaking skills, and (3) obstacles affecting the development of these skills. The questionnaires were administered directly to the participants during class sessions. The data were analyzed using mean and standard deviations (S.D.).

The findings revealed that two out of twenty items were rated at a very high level of speaking difficulty. The most significant problems identified were limited vocabulary ($\bar{x}$ = 4.63) and limited understanding of grammar ($\bar{x}$ = 4.53), suggesting that linguistic competence is a major barrier to effective communication. In terms of obstacles to developing speaking skills, the results

Citation:

* Sivakorn Tangsakul. (2026). Problems And Obstacles In Developing English Speaking Skills Among First-Year Undergraduate Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 19-43.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

showed that large class size was the most critical issue ($\bar{x}$ = 4.60), as it limited students' opportunities to engage in speaking activities effectively. Additionally, students reported other challenges, including a noisy classroom environment, lack of confidence, and limited opportunities to practice English with teachers, classmates, and foreign speakers. These factors collectively hinder the development of students' English-speaking proficiency.

Keywords: English-Speaking Skills, Problem, Obstacle, Communication

Introduction

English functions as a global lingua franca and is widely used for communication across countries, particularly in the context of globalization (Crystal, 2003; Jenkins, 2015). It enables individuals to travel, work, and interact effectively in diverse international environments. In addition, the widespread use of English has enhanced mutual understanding among people from different cultural and national backgrounds, reducing communication barriers and fostering global interconnectedness. Among the four fundamental language skills, speaking is often considered the most crucial for effective communication (Richards, 2008; Brown, 2004). Through speaking, individuals express ideas, share opinions, and interpret the messages of others. Communication largely depends on spoken interaction; without it, meaningful exchanges are limited. When individuals from different linguistic backgrounds are unable to communicate effectively, misunderstandings are more likely to arise. This view is supported by Burns (2019), who describes speaking as a productive skill that involves active oral communication. It requires not only the ability to produce language but also the integration of communicative competence, including pronunciation, grammatical accuracy, and appropriate vocabulary use. Therefore, speaking plays a vital role in language learning and remains an essential skill for learners in any context.

Although English is widely taught at both school and university levels in Thailand, many students continue to demonstrate limited proficiency in spoken English. This issue is not unique to Thailand but is common in many EFL contexts, where learners have restricted exposure to authentic language use (Nunan, 2015; Richards, 2008). One major contributing factor is the lack of opportunities to practice speaking both inside and outside the classroom. In many instructional settings, interaction tends to be teacher-centered, with students participating only when prompted, resulting in limited communicative engagement (Harmer, 2007).

In addition, affective factors such as anxiety, low confidence, and pressure during classroom speaking tasks can significantly hinder learners' oral performance (Dörnyei, 2005; Horwitz et al., 1986). Learners often feel reluctant to speak due to fear of making mistakes or being evaluated by peers and instructors. Furthermore, linguistic limitations remain a key barrier. Many learners struggle with insufficient vocabulary, grammatical inaccuracies, pronunciation issues, and difficulty producing certain sounds, which affect their overall communicative competence (Brown, 2004; Celce-Murcia et al., 2010).

Although a number of studies have examined problems in English-speaking development among Thai EFL learners, most previous research has focused on students in major urban universities or institutions located in central Thailand. Limited attention has been given to students studying in provincial public universities in northeastern border areas such as Nakhon Phanom Province, where learners may experience different educational contexts, language exposure, and access to communicative learning resources. In addition, few studies have specifically investigated both linguistic and environmental obstacles affecting first-year university students' speaking development in this regional context. Therefore, there remains a gap in the literature regarding how local learning environments, classroom conditions, and opportunities for

authentic English communication influence students' speaking proficiency in provincial universities. This study seeks to address this gap by providing context-specific evidence from a public university in Nakhon Phanom Province, Thailand.

Given these challenges, this study aims to investigate the problems and obstacles in developing English speaking skills among university students at a public university in Nakhon Phanom Province, Thailand. In particular, the study seeks to examine key factors such as learners' linguistic limitations, confidence and anxiety in speaking, exposure to authentic English use, teaching methodologies, and the availability of supportive learning environments both inside and outside the classroom.

The study is motivated by the growing importance of English as a global lingua franca, particularly within the ASEAN context (Baker, 2012). Despite years of instruction, many students in provincial universities still struggle with oral communication, which can affect their academic success and future career opportunities (Todd, 2011).

This research is expected to contribute both theoretically and practically. It will provide context-specific insights into the challenges faced by students in regional universities and offer guidance for lecturers and curriculum designers to improve speaking instruction. Ultimately, the findings aim to support the development of more effective, communicative English courses and better prepare students for real-world communication.

Objective

To investigate the problems and obstacles in developing English speaking skills of first-year undergraduate students.

Question

1. What are the main problems of speaking skills experienced by first-year undergraduate students?

2. What are the obstacles in developing English speaking skills of first-year undergraduate students?

Literature Review

1. Importance of Speaking Skills in Language Classroom

Speaking is a central component of English language learning and a core element of human communication. In second and foreign language contexts, learners are expected to develop competence across the four main skills—listening, speaking, reading, and writing—which function in an integrated manner (Richards, 2008; Brown, 2004). Among these, speaking is often viewed as the most immediate and practical skill, as it enables learners to express ideas, interact with others, and negotiate meaning in real-time communication.

Despite its importance, many learners in EFL contexts continue to experience difficulties in developing speaking proficiency (Shen & Chiu, 2019). One common reason is the limited opportunity to practice spoken English in authentic or communicative settings (Nunan, 2015). In addition, affective factors such as fear of making mistakes, low self-confidence, and anxiety can discourage students from actively participating in speaking activities (Dörnyei, 2005; Horwitz et al., 1986). These challenges often result in learners having underdeveloped speaking skills compared to other language areas.

From a global perspective, the ability to communicate effectively in English is increasingly important. English serves as a lingua franca in international communication, allowing non-native speakers to engage in academic, professional, and social interactions across borders (Crystal, 2003). In this context, speaking proficiency is commonly evaluated based on the ability to sustain

meaningful conversations and convey messages clearly and appropriately. As a result, many second and foreign language learners perceive speaking ability as a key factor contributing to academic achievement and professional advancement.

2. Speaking Problems of English as a Foreign Language (EFL) Learners

A substantial body of research has identified speaking-related difficulties among learners in EFL contexts, with language anxiety emerging as a major barrier. Foreign language anxiety—particularly in speaking situations—has been widely documented as a factor that negatively affects learners' performance and willingness to communicate (Horwitz et al., 1986; MacIntyre, 2007). More recent studies also confirm that anxiety, especially in oral communication, continues to hinder learners' participation in classroom interaction (Dewaele & Alfawzan, 2018; Su, 2024).

One of the primary sources of speaking anxiety is limited language proficiency. Learners with insufficient vocabulary and grammatical knowledge often struggle to comprehend input and produce appropriate responses, which reduces their confidence in communication (Schmitt, 2010). As a result, some students avoid participating in classroom discussions or hesitate to seek clarification, fearing negative judgment from peers or instructors.

Fear of making mistakes is another significant factor influencing speaking performance. Learners may feel anxious about being evaluated or ridiculed, which discourages them from actively engaging in oral tasks (Dörnyei, 2005). This fear is closely linked to the concept of "willingness to communicate," where learners' readiness to speak is shaped by both linguistic competence and psychological factors (MacIntyre et al., 1998).

Classroom conditions also play an important role. Large class sizes and teacher-centered instruction often limit opportunities for meaningful interaction, making it difficult for students to practice speaking in a supportive environment (Nunan, 2015). In such settings, learners may feel uncomfortable speaking in front of a large audience, particularly in cultures where maintaining face is important.

In addition, individual learner differences such as risk-taking behavior and tolerance of ambiguity can influence speaking development. Learners who are reluctant to take risks tend to avoid using the target language, thereby reducing their exposure and opportunities for improvement (Brown, 2004; Elham, 2012). Similarly, students with low tolerance for ambiguity may feel uncomfortable when they do not fully understand instructions or language input, which can increase anxiety and hinder participation.

Another important issue is the competitive nature of some classroom environments. When learners compare their performance with peers, it may lead to increased self-consciousness and reluctance to speak, especially among those with lower proficiency levels (Dörnyei, 2005). Furthermore, limited opportunities for practice remain a persistent challenge. Even after years of studying English, many learners report insufficient exposure to real-life communication, which restricts the development of their speaking skills (Richards, 2008).

Overall, previous research indicates that EFL learners commonly face multiple, interrelated challenges in developing speaking skills, including linguistic limitations, psychological barriers, and contextual constraints. These issues often result in low confidence, reluctance to participate, and limited communicative competence. Therefore, this study seeks to investigate the speaking problems and obstacles experienced by first-year university students in order to determine whether similar patterns exist in this specific context and to provide implications for improving speaking instruction.

Recent developments in Thailand's higher education policy have also emphasized the importance of improving students' English proficiency. The Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation (MHESI) has encouraged universities to align English learning outcomes with the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) and promote communicative English competence among university students. Many public

universities have implemented English proficiency assessments and exit examinations as graduation requirements in response to national policy reforms (Wudthayagorn, 2021). Recent reports further indicate that Thai universities are expected to support students in achieving practical communication skills, particularly speaking proficiency, through communicative and learner-centered approaches rather than traditional grammar-focused instruction (British Council, 2024). However, despite these policy efforts, many students in regional universities continue to face challenges in spoken English due to limited exposure to authentic communication, large classroom settings, and unequal access to English learning resources (Jiang & Sukying, 2025). This suggests a gap between national policy expectations and actual classroom practices, particularly in provincial universities in northeastern Thailand.

3. Class Size and Student Engagement in EFL Classrooms

Class size is an important factor affecting student engagement in EFL classrooms. In large classes, teachers may have difficulty managing interaction and providing individual feedback, resulting in fewer opportunities for students to practice speaking (Harmer, 2007). According to communicative language teaching (CLT), learners develop language skills more effectively through active communication and interaction (Richards, 2008). However, large classes often encourage teacher-centered instruction, which can reduce students' participation and speaking confidence.

Previous studies have shown that overcrowded classrooms may increase learners' anxiety and limit speaking performance (Nunan, 2015). In the Thai educational context, large class size remains common in many public universities, particularly in general English courses. As a result, students may receive limited opportunities for authentic speaking practice, which can negatively affect their English-speaking development (Sripathum, 2013).

4. Research Framework

This study is based on the concept that English-speaking skill development among first-year undergraduate students is influenced by three interrelated factors: linguistic, affective, and contextual factors. Linguistic factors include limited vocabulary, grammar, and pronunciation difficulties; affective factors involve anxiety, low confidence, and fear of making mistakes; while contextual factors include large class sizes, teacher-centered instruction, and limited opportunities for authentic communication. These factors interact and collectively hinder students' English-speaking proficiency. The research framework is presented in Figure 1. below.

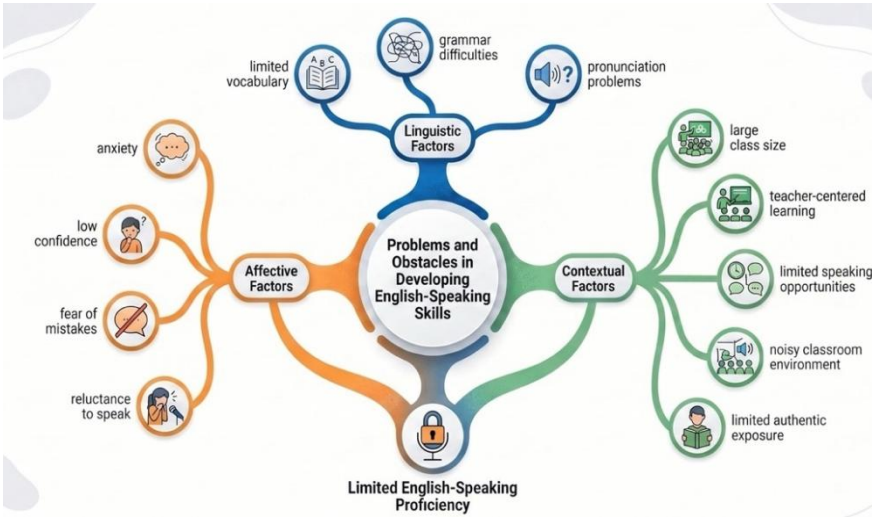

Figure 1 Research Framework

Methodology

This section presents the research methodology used to examine the problems and obstacles in developing English speaking skills among first-year undergraduate students at a public. It describes the population and participants, the research instrument, data collection procedures, and the methods of data analysis used to interpret the findings.

Population

The population consisted of 262 first-year students enrolled in the *English for Communication* course at a public university in northeastern Thailand, located in Nakhon Phanom Province, during the first semester of the 2025 academic year.

Participants

The participants consisted of 30 first-year students enrolled in the English for Communication course during the first semester of the 2025 academic year. The participants were selected through purposive sampling to ensure representation from various academic disciplines, including Science Education, Hospitality Industry, Agriculture, Public Administration, Languages, and Management. The sample size was deemed appropriate for this exploratory study, as it enabled the researcher to obtain preliminary insights into students' English-speaking problems and obstacles within the specific institutional context. Furthermore, a sample size of at least 30 participants is commonly considered acceptable for pilot-scale and descriptive studies in educational research (Creswell, 2014).

Questionnaire

A structured questionnaire was employed to examine students' problems in English speaking and the underlying causes of these difficulties. The instrument was adapted from established frameworks in second language learning and speaking anxiety research (e.g., Horwitz et al., 1986; Richards, 2008).

The questionnaire consisted of three parts. The first part collected participants' demographic information, including age, major, and length of English study. The second part focused on students' English-speaking problems and included 20 items addressing common difficulties encountered in everyday communication. The third part examined obstacles to the development of English-speaking skills, comprising 15 items related to linguistic, psychological, and contextual factors.

For Parts II and III, respondents were asked to indicate their level of agreement with each statement using a five-point Likert scale (Likert, 1932). The scale ranged from 5 (strongly agree), 4 (agree), 3 (moderate), 2 (disagree), to 1 (strongly disagree).

Table 1 Students' level of agreement or disagreement

Scale	Agreement	Mean Range	Levels of Problem
5	Strongly agree	4.50 – 5.00	Very high
4	Agree	3.50 – 4.49	High
3	Uncertain	2.50 – 3.49	Moderate
2	Disagree	1.50 – 2.49	Low
1	Strongly disagree	1.00 – 1.49	Very low

The questionnaire was examined by three experts in English language teaching and applied linguistics to evaluate content validity using the Index of Item-Objective Congruence (IOC). The IOC values ranged from 0.67 to 1.00, indicating acceptable content validity. In addition, a pilot study was conducted with 30 students who were not included in the main sample to examine the reliability of the instrument. The internal consistency of the questionnaire was analyzed using Cronbach's Alpha coefficient, which yielded a reliability value of 0.89, indicating a high level of reliability and consistency of the research instrument.

Data Collection

Data were collected in September 2025, a self-administered questionnaire. The researcher personally distributed the questionnaires to the participants and was present in each class to provide clarification and assistance

when needed. Completed questionnaires were collected immediately after administration to ensure a high response rate.

Participants were informed that their responses would be kept strictly confidential and used solely for research purposes. All personal information was anonymized, and the data were securely stored and scheduled for disposal upon completion of the study.

Data Analysis

The data collected from a questionnaire were analyzed by mean score ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.).

Results

To address Research Question 1—*What are the main problems in speaking skills experienced by first-year undergraduate students?*—data from Part II of the questionnaire were analyzed. This section focused on identifying the specific speaking difficulties encountered by the participants.

Students were asked to rate each item using a five-point Likert scale, where 5 = strongly agree, 4 = agree, 3 = uncertain, 2 = disagree, and 1 = strongly disagree.

The results regarding students' English-speaking problems are presented in Table 2 below.

Table 2 The students' English-speaking problems of first-year students

Problems	Mean	S.D.	Level of problem
1. I find speaking English very difficult.	4.03	.80	High
2. I am too shy to speak English.	3.43	.93	Moderate

3. I find speaking English is difficult because of my limited pronunciation.	3.93	.82	High
4. I always forget to say a final sound of each word.	3.40	.77	Moderate
5. I find it difficult to pronounce some words correctly for example ʃ, tʃ, and θ.	3.46	.73	Moderate
6. If someone laughs at me while I am speaking English, I do not want to continue my speech.	3.33	.66	Moderate
7. I find it difficult to speak English because of my limited vocabulary.	4.63	.55	Very High
8. I find it difficult to speak English because of my limited understanding of grammar.	4.53	.81	Very High
9. It is difficult for me to speak in complete sentences.	3.26	1.01	Moderate
10. I speak slowly because I always translate from Thai to English before I speak English.	3.86	1.04	High
11. If I do not know how to say something in English, I find it difficult to concentrate.	3.30	1.20	Moderate
12. I am afraid to speak to foreigners because I think they will not understand my pronunciation.	3.46	.86	Moderate
13. I want to speak as fluently as a native speaker but I find it difficult.	3.16	.98	Moderate
14. I find it difficult to speak English with the correct intonation.	4.36	.80	High

15. I do not want to make mistakes while speaking English in front of my friends.	3.33	.92	Moderate
16. I am afraid that people will laugh at me if I make mistakes while speaking English.	3.86	.89	High
17. I lose my self-confidence when I make mistakes and someone corrects my English.	2.83	1.17	Moderate
18. I find it too frustrating to practice speaking English with friends whose English ability is below mine.	1.86	1.07	Low
19. I get nervous and worried when I speak to foreigners.	3.33	.93	Moderate
20. I stop speaking when I cannot clearly express my ideas and thoughts.	3.36	.85	Moderate

The findings in Table 2 reveal that first-year students experience English-speaking difficulties at varying levels, with several key problem areas emerging.

Overall, the most significant challenges are related to linguistic competence, particularly vocabulary and grammar. The highest-rated problem was limited vocabulary ($\bar{x}$ = 4.63, SD = .55), followed by limited understanding of grammar ($\bar{x}$ = 4.53, SD = .81), both at a very high level. This indicates that insufficient language resources are the primary barriers preventing students from expressing themselves effectively. Additionally, difficulties with intonation ($\bar{x}$ = 4.36, SD = .80) and general perception that speaking English is difficult ($\bar{x}$ = 4.03, SD = .80) were rated at a high level, further highlighting challenges in language production.

Pronunciation-related issues also play a significant role. Students reported problems with limited pronunciation ability ($\bar{x}$ = 3.93, SD = .82) and difficulty producing certain sounds such as /ʃ/, /tʃ/, and /θ/ ($\bar{x}$ = 3.46, SD = .73), as well as frequently omitting final sounds ($\bar{x}$ = 3.40, SD = .77). These issues suggest that phonological competence remains a notable obstacle, although generally at a moderate to high level.

In terms of cognitive processing, many students indicated that they tend to translate from Thai to English before speaking ($\bar{x}$ = 3.86, SD = 1.04), which slows down their speech and affects fluency. This reflects a reliance on first-language processing, which may hinder spontaneous communication.

Affective factors such as anxiety and fear were also evident but mostly at a moderate level. Students reported being shy ($\bar{x}$ = 3.43, SD = .93), afraid of making mistakes ($\bar{x}$ = 3.33, SD = .92), and concerned about being laughed at ($\bar{x}$ = 3.86, SD = .89). Nervousness when speaking to foreigners ($\bar{x}$ = 3.33, SD = 93) and fear that their pronunciation would not be understood ($\bar{x}$ = 3.46, SD = .86) further indicate the presence of communication anxiety. However, losing self-confidence after correction ($\bar{x}$ = 2.83, SD = 1.17) was relatively lower, suggesting that not all students are negatively affected by feedback.

Regarding communication breakdown, students moderately agreed that they stop speaking when unable to express ideas clearly ($\bar{x}$ = 3.36, SD = .85) and have difficulty forming complete sentences ($\bar{x}$ = 3.26, SD = 1.01). This reflects challenges in maintaining interaction and sustaining conversations.

Interestingly, the lowest-rated issue was frustration when practicing with peers of lower proficiency ($\bar{x}$ = 1.86, SD = 1.07), indicating that peer interaction is generally not perceived as a major obstacle.

To sum up, the results indicate that the main problems faced by students are linguistic limitations (vocabulary and grammar), pronunciation difficulties, and

reliance on translation, followed by moderate levels of anxiety and lack of confidence. These findings suggest that improving students' language resources and providing more opportunities for meaningful speaking practice could help reduce these difficulties.

To address Research Question 2—*What are the obstacles in developing English speaking skills among first-year undergraduate students?*—data from Part III of the questionnaire were analyzed. This section focused on identifying the factors that hinder students' development of English-speaking skills.

The results regarding students' obstacles in developing English-speaking skills are presented in Table 3 below.

Table 3 The students' obstacles in developing English speaking skills

Descriptions	Mean	S.D.	Level of problem
English lecturer			
1. An English lecturer do not speak English in the classroom.	3.23	1.27	Moderate
2. An English lecturer do not encourage me to speak English.	2.96	1.12	Moderate
3. An English lecturer do not use multimedia to support speaking activities.	2.90	1.06	Moderate
Students' attitude			
4. English in not important for communication in my daily life.	1.90	.95	Low
5. I do not enjoy learning English since I first started.	3.33	1.18	Moderate

6. I think I can find a good job even though my English is not that good.	2.03	.96	Low
Students' motivation			
7. I do not enjoy speaking English with my classmates because we cannot speak English very well.	3.26	1.25	Moderate
8. I like English, but I lack of confidence when I speak.	3.80	.80	High
9. I am too shy to practice speaking with my friends because I am afraid that they will laugh at me.	2.80	1.12	Moderate
Classroom environment			
10. I am too shy to speak English in front of my classmates.	3.40	1.10	Moderate
11. If the classroom is noisy during a speaking activity, I do not pay much attention.	4.10	.84	High
12. If the class size is too large, I find it difficult to participate in speaking activities.	4.60	.56	Very High
English exposure			
13. I hardly ever speak English with my teachers or classmates.	3.80	1.09	High
14. I do not have foreign friends to practice speaking English with.	3.76	.93	High

15. I do not watch movies and social media in English language or listening to English language songs.	3.36	0.85	Moderate

The findings in Table 3 indicate that first-year students face several obstacles in developing English speaking skills, with varying levels of impact across different dimensions, including teacher-related factors, students' attitudes and motivation, classroom environment, and English exposure.

In terms of teacher-related factors, all items were rated at a moderate level. Students perceived that their English lectueres sometimes do not consistently use English in the classroom ($\bar{x}$ = 3.23, SD = 1.27), provide sufficient encouragement to speak ($\bar{x}$ = 2.96, SD = 1.12), or integrate multimedia to support speaking activities ($\bar{x}$ = 2.90, SD = 1.06). These results suggest that while teaching practices may contribute to the problem, they are not the primary obstacles affecting students' speaking development.

Regarding students' attitudes, the findings reveal generally low to moderate levels of negative attitudes. Students largely disagreed that English is unimportant in daily life ($\bar{x}$ = 1.90, SD = .95) and that they could succeed professionally without English proficiency ($\bar{x}$ = 2.03, SD = .96), both at a low level. This indicates that most students recognize the value of English. However, a moderate level of lack of enjoyment in learning English (M = 3.33, SD = 1.18) suggests that affective engagement may still be an issue.

For students' motivation, the results show a mix of moderate to high obstacles. The most notable issue is lack of confidence when speaking English ($\bar{x}$ = 3.80, SD = .80), rated at a high level, indicating that psychological factors play a significant role. Additionally, students moderately agreed that they do not enjoy speaking with classmates due to low proficiency ($\bar{x}$ = 3.26, SD = 1.25) and feel shy about practicing for fear of being laughed at ($\bar{x}$ = 2.80, SD = 1.12). These

findings highlight the influence of self-confidence and peer-related anxiety on speaking development.

The classroom environment appears to be one of the most significant sources of difficulty. The item large class size received the highest mean score ($\bar{x}$ = 4.60, SD = .56), indicating a very high level of obstacle. This suggests that overcrowded classrooms severely limit students' opportunities to participate in speaking activities. Additionally, a noisy classroom environment ($\bar{x}$ = 4.10, SD = .84) was rated at a high level, further reducing students' concentration during speaking tasks. Shyness when speaking in front of classmates ($\bar{x}$ = 3.40, SD = 1.10) was also reported at a moderate level.

In terms of English exposure, students reported high levels of limitation. They indicated that they rarely use English in communication with teachers or peers ($\bar{x}$ = 3.80, SD = 1.09) and lack opportunities to interact with foreign speakers ($\bar{x}$ = 3.76, SD = .93). Limited engagement with English media, such as movies, social media, or songs ($\bar{x}$ = 3.36, SD = 0.85), was also noted at a moderate level. These findings suggest that insufficient exposure to English both inside and outside the classroom is a key barrier to developing speaking skills.

Discussion

The findings indicate that first-year students at a public university in northeastern Thailand perceived limited vocabulary as the most serious problem, rating it at a very high level. This result aligns with previous research emphasizing that vocabulary knowledge is fundamental to second language use and is essential for effective oral and written communication (Nation, 2001; Read, 2000; Schmitt, 2010). Without sufficient lexical resources, learners struggle to express their ideas clearly, which directly affects their speaking performance. In addition, students identified limited grammatical knowledge as another major difficulty (Puspasari et al., 2025). This issue is particularly evident among lower-

proficiency learners, who often focus heavily on grammatical accuracy. In many EFL contexts, including Thailand, instruction tends to emphasize grammar, which may lead students to prioritize correctness over fluency, thereby slowing down their spoken production (Tantiwich & Sinwongsuwat, 2021).

This issue may also reflect the washback effect of language testing, in which classroom instruction is strongly influenced by examination formats and assessment practices (Alderson & Wall, 1993). In many EFL contexts, including Thailand, English instruction often emphasizes grammar rules, vocabulary memorization, and preparation for standardized examinations rather than communicative language use. As a result, students may develop passive vocabulary knowledge for test-taking purposes but have limited ability to actively use vocabulary in authentic speaking situations. This learning pattern may explain why vocabulary limitations continue to persist despite many years of formal English instruction. Furthermore, limited exposure to real-life English communication outside the classroom may restrict learners' development of productive vocabulary knowledge and speaking fluency (Nation, 2001; Richards, 2008).

At a high level, students also reported difficulties with intonation and pronunciation, which are common challenges among EFL learners. Accurate pronunciation and appropriate intonation are crucial for intelligibility and effective communication. When learners lack confidence in these areas, their speech may become hesitant and less comprehensible. Another prominent issue is the tendency to translate from Thai to English before speaking, which results in slower speech and reduced fluency. This reflects the influence of the first language on second language production, a phenomenon widely discussed in second language acquisition research (Ellis, 2015).

Affective factors also play a significant role in shaping students' speaking performance. Many students reported avoiding speaking English in front of their peers due to fear of making mistakes and being negatively evaluated. This

behavior is commonly associated with low self-confidence and language anxiety, which can hinder participation and limit opportunities for practice (Dörnyei, 2005; Horwitz et al., 1986). Such negative emotions may stem from previous learning experiences, including fear of criticism or excessive emphasis on accuracy in the classroom.

Regarding obstacles to developing speaking skills, classroom environment emerged as a major factor. Students reported that large and noisy classrooms made it difficult for them to participate in speaking activities. Large class sizes are widely recognized as a barrier to communicative language teaching, as they limit opportunities for individual interaction and feedback (Alvarez et al., 2024; Roshan et al., 2022). In such environments, students—particularly those who are less confident—may feel anxious about speaking in front of a large audience and may choose to remain silent to avoid embarrassment.

This finding is supported by Nunan (2015), who suggests that smaller group work can enhance speaking opportunities and create a more supportive learning environment, especially for shy learners. Additionally, limited exposure to English both inside and outside the classroom further restricts students' ability to develop speaking skills. When opportunities for authentic communication are scarce, learners are less able to practice and internalize the language.

In summary, the major challenges faced by first-year students include limited vocabulary and grammar knowledge, pronunciation difficulties, reliance on first-language translation, affective barriers, and unfavorable classroom conditions, particularly large class sizes and limited exposure to English. These findings highlight the need for more communicative teaching approaches, increased opportunities for interaction, and supportive classroom environments to enhance students' speaking development.

Recommendations

1. Future studies should include a larger sample size and involve multiple universities or regions in Thailand. This would improve the generalizability of the findings and allow for comparisons across different institutional contexts and student backgrounds.

2. Further research should explore the impact of specific teaching strategies, such as task-based learning, communicative language teaching, or technology-enhanced instruction, on improving students' speaking skills. Experimental or quasi-experimental designs would be useful in determining which approaches are most effective.

3. This study relied on questionnaire data; therefore, future research should incorporate qualitative methods such as interviews, focus groups, or classroom observations to gain deeper insights into students' speaking problems.

4. Future studies could investigate other factors influencing English-speaking development, such as learning strategies, motivation types, digital learning environments, or exposure to English outside the classroom. Comparing different proficiency levels or academic disciplines may also provide more nuanced insights.

References

Alderson, J. C., & Wall, D. (1993). *Does washback exist? Applied Linguistics*, 14, 115-129. http://dx.doi.org/10.1093/applin/14.2.115

Alvarez, C., Tamayo, M. R., & Santos, J. C. (2024). Factor influecing the development of speaking skills among Ecuadorian EFL learners: Teachers' perspectives. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*, 14(2), 319 – 331. https://doi.org/10.17509/ijal.v14i2.74889

Baker, W. (2012). English as a lingus franca in Thailand: Characterisation and implications. *Englishes in Practice*, 1, 1 – 10.

Burns, A. (2019). Concepts for teaching speaking in the English language classroom. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 12(1), 1-11. Retrieved from https://so04.tci-thaijo.org/index.php/LEARN/article/view/168564

Brown, H. D. (2004). *Language assessment: Principles and classroom practices*. Pearson Education.

Celce-Murcia, M., Brinton, D. M., & Snow, M. A. (2010). *Teaching English as a second or foreign language.* (4th ed.). National Geographic Learning.

Creswell, J. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches.* (4th ed.). SAGE Publications.

Crystal, D. (2003). *English as a global language.* (2nd ed.). Cambridge University Press.

Dewaele, J.-M., & Alfawzan, M. (2018). Does the effect of enjoyment outweigh that of anxiety in foreign language performance?. *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 8(1), 21-45. https://10.14746/ssllt/2018.8.1.2

Dörnyei, Z. (2005). *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. Lawrence Erlbaum Associates.

Elham, D. (2012). Effects of attitude towards language learning and risk-taking on EFL student's proficiency. *International Journal of English Linguistics*, 2(2), 41 – 48. https://DOI:10.5539/ijel.v2n2p41

Ellis, R. (2015). *Understanding second language acquisition.* (2nd ed.). Oxford University Press.

Harmer, J. (2007). *How to teach English.* (2nd ed.). Pearson Longman.

Horwitz, E. K., Horwitz, M. B., & Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70(2), 125– 132. https://doi.org/10.2307/327317

Jenkins, J. (2015). *Global Englishes: A resource book for students*. (3rd ed.). Routledge.

Jiang, Y. & Sukying, A. (2025). Investigating Thai university learners' attitudes towards English as a medium of instruction: Opportunities and challenges. *Forum for Linguistics Studies*, 7(3), 669-684. DOI: https://doi.org/10.30564/fls.v7i3.8660

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 55.

MacIntyre, P. D. (2007). Willingness to communicate in the second language: Understanding the decision to speak as a volitional process. *The Modern Language Journal*, 91(4), 564–576. https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.2007.00623.x

MacIntyre, P. D., Clément, R., Dörnyei, Z., & Noels, K. A. (1998). Conceptualizing willingness to communicate in a L2: A situational model of L2 confidence and affiliation. *Modern Language Journal*, 82(4), 545 - 562. https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.1998.tb05543.x

Nation, I. S. P. (2001). *Learning vocabulary in another language.* Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9781139524759

Nunan, D. (2015). *Teaching English to speakers of other languages: An introduction*. Routledge.

Puspasari, D., Jamiluddin, J., & Kamaruddin, A. (2025). Difficulties in speaking skill encountered by English students at Tadulako University. *International Journal of English and Applied Linguistics*, 5(1), 1 – 7.

Read, J. (2000). *Assessing vocabulary.* Cambridge: Cambridge University Press. http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511732942

Richards, J. C. (2008). *Teaching listening and speaking: From theory to practice*. Cambridge University Press.

Roshan, A. S., Gurbaz, M. Q., & Rahmani, S. (2022). The effects of large classes on English language teaching. *Integrated Journal for Research in Arts and Humanities*, 2(2), 38-41. https://doi.org/10.55544/ijrah.2.2.20

Schmitt, N. (2010). *Researching vocabulary: A vocabulary research manual*. New York: Palgrave Macmillan. http://dx.doi.org/10.1057/9780230293977

Shen, M. Y. & Chiu, T. Y. (2019). EFL learners' English speaking difficulties and strategy use. *Education and Linguistics Research*, 5(2), 88 – 102. https:// =doi.org/ 10.5296/elr.v5i2.15333

Sripathum, N. (2013). English-teaching problems in Thailand and Thai teachers' professional development needs. *English Language Teaching*, 6(11), 139-147.

Su, Q. (2024). The impact of emotional factors on L2 learners enjoyment and anxiety in foreign languages. *Proceedings of the 3rd International Conference on Art, Design and Social Sciences.* DOI: 10.54254/2753-7064/44/20240082

Tantiwich, K. & Sinwongsuwat, K. (2021). Thai university students' problems of language use in English conversation. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 14(2), 598 - 626. Retrieved from https://so04.tci- thaijo.org/index.php/LEARN/index

Todd, R. W. (2011). What do Thai policy makers think about education? A critical analysis of published policy makers' statements. *Journal of Studies in the English Language*, 6, 21 – 30. Retrieved from https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsel/article/view/21846

Wudthayagorn, J. (2021). An exploration of the English exit exam policy in Thai public universities. *Language Assessment Quarterly An International Journal*, 19(2), 1-17. DOI:10.1080/15434303.2021.1937174

รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3*

THE MODEL OF ACADEMIC ADMINISTRATION FOR EXCELLENCE OF OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF SONGKHLA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

จารุวรรณ สรประสิทธิ[1] และ นวรัตน์ ไวชมภู[2]

Jaruwan Sonprasit[1] and Navarat Waichompu[2]

[1-2]หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[1-2]Master of Education Degree in Educational Administration, Hatyai University, Thailand

Corresponding Author's Email: jaruwan.son086@hu.ac.th

วันที่รับบทความ : 11 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 14 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 16 พฤษภาคม 2569

Received 11 May 2026; Revised 14 May 2026; Accepted 16 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 และ 2) สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยความสำเร็จจากโรงเรียนกรณีศึกษา 5 โรงเรียนที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

Citation:

* จารุวรรณ สรประสิทธิ และ นวรัตน์ ไวชมภู. (2569). รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 44-59.

Jaruwan Sonprasit and Navarat Waichompu. (2026). The Model Of Academic Administration For Excellence Of Opportunity Expansion Schools Under The Office Of Songkhla Primary Educational Service Area 3. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 44-59.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าระดับเขตพื้นที่ 3 ปีการศึกษาติดต่อกันและมีผลคะแนนสูงเป็นอันดับ 1 ในแต่ละอำเภอ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือหัวหน้าฝ่ายงานวิชาการ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ครอบคลุมงานวิชาการ 8 ด้าน และแบบบันทึกการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การจัดหมวดหมู่ประเด็น การสรุปแก่นสาระ และการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ พร้อมตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบโดยสังเคราะห์ผลจากระยะที่ 1 ร่วมกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วตรวจสอบและปรับปรุงร่างรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 7 คน เครื่องมือวิจัย คือ ร่างรูปแบบและแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจำแนกข้อเสนอแนะเป็นประเด็นที่เห็นพ้อง ประเด็นที่ควรเพิ่มเติม และประเด็นที่ต้องปรับปรุง ก่อนสังเคราะห์เป็นรูปแบบฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วมบนฐานข้อมูล ภาวะผู้นำทางวิชาการ การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การพัฒนาหลักสูตรตามบริบท การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การพัฒนาครูและการนิเทศอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพภายใน และการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยปัจจัยเหล่านี้ทำงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และ 2) รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศที่พัฒนาขึ้น คือ SYNERGY FOR EXCELLENCE: การผสานพลังเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาของรูปแบบ การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยมีแกนขับเคลื่อน 6 ประการ คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การพัฒนาครูและระบบนิเทศ และการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นตามบริบท

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, การบริหารงานวิชาการ, ความเป็นเลิศทางการศึกษา, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

This qualitative research aimed to 1) examine the success factors in academic administration toward excellence of opportunity expansion schools under the Office of Songkhla Primary Educational Service Area 3, and 2) develop an academic administration model for excellence in opportunity expansion schools. The study was conducted in two phases. Phase 1 explored success factors from five case-study schools whose Grade 9 O-NET scores had been higher than the service area average for three consecutive academic years and ranked first in each district. The key informants consisted of nine school administrators, deputy directors, or heads of academic affairs, selected through purposive sampling. The instruments were a semi-structured interview form covering eight areas of academic administration and a document analysis form. Data were analyzed through content analysis, thematic categorization, thematic summarization, and analytical description, with trustworthiness ensured through triangulation. Phase 2 developed the model by synthesizing findings from Phase 1 with related documents and research, followed by a focus group discussion with seven experts and experienced practitioners. The instruments were the draft model and a focus group discussion guide. Data were analyzed through content analysis by classifying consensus, additional suggestions, and revision issues before synthesizing the final model.

The findings revealed that 1) the success factors in academic administration toward excellence consisted of participatory and data-informed management, instructional leadership, information-based decision-making, context-based curriculum development, active learning, continuous teacher development and supervision, internal quality assurance, and educational technology integration. These factors functioned as an interrelated system for enhancing student quality. 2) The developed model was titled “SYNERGY FOR EXCELLENCE: Integrating Collective Power to Enhance Educational Quality in

Opportunity Expansion Schools." It consisted of five components: principles, objectives, model content, implementation, and evaluation. The model was driven by six core mechanisms: instructional leadership, participation and teamwork, learner-centered learning management, information-based administration, continuous teacher development and supervision, and context-responsive flexible administration.

Keywords: Administrative Model, Academic Administration, Educational Excellence, Opportunity Expansion Schools

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นภารกิจสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากการศึกษาเป็นกลไกหลักในการสร้างทุนมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และความสามารถในการดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ต่างมุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ขณะเดียวกัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีสมรรถนะสูง พร้อมปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง และเป็นฐานสำคัญของการยกระดับประเทศสู่สังคมก้าวหน้าและเศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ในระดับสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา เพราะเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การนิเทศ การพัฒนาครู แหล่งเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาจึงมิได้มีความหมายเพียงการถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางสู่สถานศึกษาเท่านั้น หากยังทำให้สถานศึกษามีอิสระและความรับผิดชอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพ และระดมการมีส่วนร่วมจากครู ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย เพื่อให้การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างแท้จริง

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และบริบทสังคมท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยรวม 4 วิชายังต่ำกว่าระดับสังกัดและระดับประเทศ สะท้อนความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพวิชาการอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3, 2567)

สภาพปัญหาดังกล่าวสัมพันธ์กับข้อจำกัดของโรงเรียนขยายโอกาสในพื้นที่พิเศษหลายประการ เช่น โรงเรียนส่วนหนึ่งมีขนาดเล็กหรือขนาดกลาง ตั้งอยู่นอกเมือง มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร ครูไม่ครบชั้นหรือไม่ตรงวิชาในบางกลุ่มสาระ ภาระงานของผู้บริหารและครูสูง ตลอดจนผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้ทำให้การบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องมีรูปแบบที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบท และสามารถเชื่อมโยงทรัพยากรภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง

แม้งานวิจัยที่ผ่านมาได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ภาวะผู้นำทางวิชาการ การมีส่วนร่วม การนิเทศ และการประกันคุณภาพ แต่ยังพบช่องว่างสำคัญ คือ ยังขาดรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศที่สังเคราะห์จากโรงเรียนขยายโอกาสที่มีผลการดำเนินงานเชิงประจักษ์ในบริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยเฉพาะรูปแบบที่เชื่อมโยงปัจจัยความสำเร็จ ขอบข่ายงานวิชาการ 8 ด้าน กลไกการขับเคลื่อน และกระบวนการประเมินผลให้เป็นระบบเดียวกัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จและสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดทิศทาง พัฒนางานวิชาการ และยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเหมาะสมกับบริบทพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมหลักของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การนิเทศ การพัฒนาครู การประกันคุณภาพ และการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ นักวิชาการหลายท่านให้ความเห็นสอดคล้องกันว่างานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษา เพราะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียนและเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของโรงเรียน (สุกัญญา แช่มช้อย, 2563; มนัสนันท์ เทียนชัยทัศน์, 2564; ประวินา ราชแสง, 2565)

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบทางการศึกษาเน้นว่า รูปแบบเป็นโครงสร้างเชิงระบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบ กลไก กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ การพัฒนารูปแบบจึงควรตั้งอยู่บนข้อมูลเชิงประจักษ์ แนวคิดทฤษฎี และการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้รูปแบบมีความเหมาะสม ชัดเจน และสามารถนำไปใช้ได้จริง

จากการสังเคราะห์เอกสารและบริบทพื้นที่ พบว่า ขอบข่ายงานวิชาการที่เหมาะสมต่อการศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในบริบทนี้ครอบคลุม 8 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การประกันคุณภาพภายใน และการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ขอบข่ายดังกล่าวสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างการบริหาร การจัดการเรียนรู้ และคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จการบริหารงานวิชาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ระยะที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแนวทางและวิธีปฏิบัติที่ดีจากโรงเรียนกรณีศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีผลการทดสอบ O-NET ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าระดับเขตพื้นที่ 3 ปีการศึกษาติดต่อกัน และมีผลคะแนนสูงเป็นอันดับ 1 ในแต่ละอำเภอ จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสะพานเคียน อำเภอนาทวี โรงเรียนวัดคงคาสวัสดิ์ อำเภอเทพา โรงเรียนบ้านคูนายสังข์ อำเภอจะนะ โรงเรียนวัดศรีวิเทศสังฆาวาส อำเภอสะเดา และโรงเรียนบ้านคูหา อำเภอสะบ้าย้อย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย เอกสารด้านการบริหารงานวิชาการ รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายงานผลการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียน และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระยะนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือหัวหน้าฝ่ายงานวิชาการของโรงเรียนกรณีศึกษา รวมจำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือเป็นรองผู้อำนวยการสถานศึกษา/หัวหน้าฝ่ายงานวิชาการที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีบทบาทโดยตรงในการขับเคลื่อนงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 9 ประเด็น ครอบคลุมขอบข่ายงานวิชาการ 8 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 4) การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน 5) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 6) การนิเทศการศึกษา 7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ

ภายในและมาตรฐานการศึกษา และ 8) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งประเด็นสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นหัวใจของความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา ความครอบคลุมของประเด็นคำถาม และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการโดยขอหนังสือความอนุเคราะห์จากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้บริหารสถานศึกษากรณีศึกษา จากนั้นประสานวันเวลา และรูปแบบการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเองตามประเด็นที่กำหนด พร้อมทั้งศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลต่างบทบาทและต่างโรงเรียน รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือ ครอบคลุม และสะท้อนสภาพการดำเนินงานจริงของโรงเรียนกรณีศึกษา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยถอดความและจัดระเบียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้อง จำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นงานวิชาการ วิเคราะห์ประเด็นที่เกิดซ้ำ ประเด็นร่วม และประเด็นเฉพาะของแต่ละโรงเรียน แล้วนำเสนอผลในรูปแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อสังเคราะห์เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จและใช้เป็นฐานในการยกร่างรูปแบบในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 ร่วมกับการศึกษาเอกสาร แนวคิด และสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง มายกร่างรูปแบบเบื้องต้น จากนั้นใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความครอบคลุมของรูปแบบ ก่อนปรับปรุงเป็นรูปแบบฉบับสมบูรณ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระยะที่ 2 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้ การกำหนดจำนวนและคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญพิจารณาจากความรู้ ประสบการณ์ และบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารงานวิชาการและการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 คือ ร่างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ซึ่งครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ กระบวนการนำรูปแบบไปใช้ เงื่อนไขความสำเร็จ ความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบให้มีความชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการโดยขอหนังสือความอนุเคราะห์เพื่อเชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จากนั้นจัดการประชุมสนทนากลุ่มผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเริ่มจากการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการสนทนา วิธีดำเนินการ การรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล และสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอร่างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มพิจารณา แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ และเติมเต็มประเด็นที่จำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่มีการชี้นำ และควบคุมการสนทนาให้อยู่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้วิจัยถอดความข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม จัดระเบียบข้อมูลเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ประเด็นที่ผู้เข้าร่วมสนทนาเห็นพ้องกัน ประเด็นที่เสนอให้ปรับปรุง และประเด็นที่ควรเพิ่มเติม จากนั้นนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงองค์ประกอบ โครงสร้าง กระบวนการ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ เพื่อให้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทาง

การศึกษามีความสมบูรณ์ ชัดเจน เหมาะสมกับบริบท และสามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้ประโยชน์จากข้อมูล และสิทธิในการถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่เกิดผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลที่ได้รับถูกเก็บรักษาเป็นความลับและนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยและคำนึงถึงศักดิ์ศรี ความสมัครใจ และความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูลทุกคน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เกิดจากการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ โดยมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทาง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย รวมทั้งใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานในการตัดสินใจ วางแผน ติดตาม และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเมื่อพิจารณาตามขอบข่ายงานวิชาการ พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จครอบคลุม 8 ด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ

ด้าน	ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	พัฒนาหลักสูตรตามวงจร PDCA โดยเชื่อมโยงมาตรฐานการศึกษากับบริบทผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น
2. การจัดการเรียนการสอน	จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้ Active Learning และใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นข้อมูลในการพัฒนา
3. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง พัฒนาทักษะพื้นฐาน ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ
4. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน	ใช้การประเมินที่หลากหลาย เน้นสภาพจริง โปร่งใส และนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียน

ด้าน	ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ
5. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้	พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลให้เชื่อมโยงกับหลักสูตร
6. การนิเทศการศึกษา	ใช้การนิเทศแบบกัลยาณมิตร มีแผนชัดเจน ใช้ข้อมูลเป็นฐาน และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
7. การประกันคุณภาพภายใน	บูรณาการงานประกันคุณภาพกับงานประจำ ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ
8. การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครูและผู้เรียน และใช้เทคโนโลยีในการบริหารและจัดการเรียนรู้

หัวใจสำคัญของความสำเร็จ คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมบนฐานข้อมูล โดยมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเป็นแกนกลาง ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศ การประกันคุณภาพ และการใช้เทคโนโลยี เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนและความเป็นเลิศทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการสร้างรูปแบบจากการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ เอกสารที่เกี่ยวข้องและการสนทนากลุ่ม พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) การดำเนินงาน และ 5) การประเมินผล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ

องค์ประกอบ	สาระสำคัญ
1. หลักการ	ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ การมีส่วนร่วม ข้อมูลสารสนเทศ และวงจร PDCA เป็นฐานในการบริหาร
2. วัตถุประสงค์	เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน พัฒนาครู ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

องค์ประกอบ	สาระสำคัญ
3. เนื้อหาของรูปแบบ	ครอบคลุมงานวิชาการ 8 ด้าน ได้แก่ หลักสูตร การเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ การวัดผล แหล่งเรียนรู้ นิเทศ ประกันคุณภาพ และเทคโนโลยี
4. การดำเนินงาน	ดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ เตรียมการ ดำเนินการ ตรวจสอบ และปรับปรุงพัฒนา
5. การประเมินผล	ประเมิน 3 ระยะ คือ ก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ เพื่อนำผลไปปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสังเคราะห์เป็นแนวคิด SYNERGY FOR EXCELLENCE: การผสานพลังเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส โดยมีองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 2) การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การใช้ข้อมูลสารสนเทศในการบริหาร 5) การพัฒนาครูและระบบนิเทศอย่างต่อเนื่อง และ 6) การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นตามบริบท

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วมบนฐานข้อมูล ภาวะผู้นำทางวิชาการ การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบท การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การนิเทศและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพภายใน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีบริบทเฉพาะและข้อจำกัดหลายด้าน การบริหารงานวิชาการจึงไม่สามารถพึ่งพาการสั่งการจากผู้บริหารเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการผสานพลังของครู ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย พร้อมกับใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์และข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการตัดสินใจ ทำให้การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศ และการประกันคุณภาพดำเนินไปอย่างมีทิศทางเดียวกัน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา แช่มช้อย (2563) ที่ชี้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการในการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล และสอดคล้องกับ มนัสนันท์ เทียนชัยทัศน์ (2564) ที่เห็นว่าการบริหารวิชาการเป็นงานสำคัญ

ที่สุดของโรงเรียนเพราะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ภวนันท์ ชัย สวัสดิ์สละ (2563) ที่อธิบายว่าการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสอดคล้องกับ ประวินา ราชแสง (2565) และ ปิยนัฐ ธนะบุตร (2566) ที่ให้ความสำคัญกับการใช้การประเมินและสื่อเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้มีจุดเน้นเพิ่มเติมจากงานวิจัยทั่วไป คือ การชี้ให้เห็นว่าในบริบทโรงเรียนขยายโอกาส ความสำเร็จต้องเกิดจากการเชื่อมโยงปัจจัยหลายด้านเป็นระบบ มิใช่การพัฒนางานวิชาการด้านใดด้านหนึ่งแบบแยกส่วน

2. ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คือ รูปแบบ SYNERGY FOR EXCELLENCE ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาของรูปแบบ การดำเนินงาน และการประเมินผล และขับเคลื่อนด้วยแกนหลัก 6 ประการ ทั้งนี้เป็นเพราะการสร้างรูปแบบได้ดำเนินการจากฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ของโรงเรียนที่มีผลการดำเนินงานเด่น ประกอบกับการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิผ่านการสนทนากลุ่ม ทำให้รูปแบบมีความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบอย่างชัดเจน มีความเหมาะสมกับบริบทโรงเรียนขยายโอกาส และสามารถใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการได้อย่างเป็นรูปธรรม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบที่มองว่ารูปแบบควรประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย กลไก วิธีดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ เพื่อให้สามารถอธิบายและนำไปใช้กับปรากฏการณ์ทางการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับ เพ็ญวรา ชูประวัติ (2562) ที่เน้นหลักการบริหารวิชาการเพื่อคุณภาพ การมีส่วนร่วม ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความเป็นวิชาการ ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งพบว่าความสำเร็จของรูปแบบต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในขณะเดียวกัน รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความแตกต่างเชิงบริบทจากรูปแบบทั่วไป เพราะออกแบบให้เชื่อมโยงงานวิชาการ 8 ด้านกับกลไก SYNERGY และย้ำความยืดหยุ่นตามบริบทพื้นที่พหุวัฒนธรรมและข้อจำกัดของโรงเรียนขยายโอกาส

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบ SYNERGY FOR EXCELLENCE: การผสานพลังเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยมีสาระสำคัญ คือ การบริหารงานวิชาการมิได้ขับเคลื่อนด้วยภาวะผู้นำของผู้บริหารเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการผสานพลังของผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย บนฐานข้อมูลสารสนเทศและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

รูปแบบดังกล่าวมีแกนกลางสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 2) การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การใช้ข้อมูลสารสนเทศในการบริหาร 5) การพัฒนาครูและระบบนิเทศอย่างต่อเนื่อง และ 6) การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นตามบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยองค์ประกอบทั้ง 6 ประการทำหน้าที่เชื่อมโยงงานวิชาการ 8 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การประกันคุณภาพภายใน และการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ โดยมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชนและภาคีเครือข่าย การใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานในการตัดสินใจ และการพัฒนาครูกับระบบนิเทศอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจึงสะท้อนแนวทางการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเชื่อมโยงหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหางานวิชาการ 8 ด้าน กระบวนการดำเนินงาน และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน และสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะ

การเป็นผู้นำเชิงวิชาการที่มีวิสัยทัศน์ เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการบริหารงาน 2. โรงเรียนควรบูรณาการหลักสูตรกับบริบทของผู้เรียนและชุมชน โดยใช้วงจร PDCA เพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการจัดการศึกษา และบูรณาการระบบประกันคุณภาพเข้ากับงานประจำ โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อสร้างความยั่งยืนทางคุณภาพการศึกษา 3. ครูควรเน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและการนิเทศแบบกัลยาณมิตร เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการเรียนรู้ร่วมกัน **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและหาความแตกต่างเชิงบริบท 2. ควรใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและครอบคลุมทั้งเชิงสถิติและเชิงประสบการณ์ 3. ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำรูปแบบ SYNERGY FOR EXCELLENCE ไปใช้จริงในโรงเรียน เพื่อประเมินความต่อเนื่องและความยั่งยืนของผลลัพธ์

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. (2567). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2567.* สงขลา: สพป. สงขลา3.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570.* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2563). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนัสนันท์ เทียนชัยทัศน์. (2564). *การบริหารวิชาการในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ภวนันท์ชัย สวัสดิ์สละ. (2563). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ประวินา ราชแสง. (2565). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ปิยนัฐ ธนะบุตร. (2566). การดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เพ็ญวรา ชูประวัติ. (2562). *หลักการบริหารวิชาการ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2*

THE GUIDELINES FOR DEVELOPING ACADEMIC ADMINISTRATION IN THE DIGITAL ERA OF SCHOOLS IN SRISUMRONG DISTRICT UNDER THE SUKHOTHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE OFFICE AREA 2

จักรพันธุ์ ขันมณี[1] และ จารุวรรณ แก่นทรัพย์[2]

Jugkapan Khanmanee[1] and Jaruwon Gansub[2]

[1-2]วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

[1-2]Northern College, Thailand

Corresponding Author's Email: jugkapan.khanmanee@gmail.com

วันที่รับบทความ : 31 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 19 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 21 พฤษภาคม 2569

Received 31 March 2026; Revised 19 May 2026; Accepted 21 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา และ 2) เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย และแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 175 คน ปีการศึกษา 2568 และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่

Citation:

* จักรพันธุ์ ขันมณี และ จารุวรรณ แก่นทรัพย์. (2569). แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 60-77.

Jugkapan Khanmanee and Jaruwon Gansub. (2026). The Guidelines For Developing Academic Administration In The Digital Era Of Schools In Srisumrong District Under The Sukhothai Primary Educational Service Office Area 2. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 60-77.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า โดยรวมโดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.62, S.D. = 0.41) เรียงค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ($\overline{x}$ = 4.67, S.D. = 0.41) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\overline{x}$= 4.67, S.D. = 0.42) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา($\overline{x}$= 4.66, S.D. = 0.37) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\overline{x}$ = 4.59, S.D. = 0.50) และ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\overline{x}$= 4.49, S.D. = 0.58) ตามลำดับ

2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน มี 45 แนวทาง ดังนี้ สถานศึกษาควรปรับระบบการบริหารจัดการภาระงานของครู และพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้และหลักสูตรในยุคดิจิทัล ควบคู่กับการบูรณาการระบบดิจิทัลเพื่อการประกันคุณภาพ การจัดสรรทรัพยากรด้านสื่อและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการนิเทศและติดตาม เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การบริหารวิชาการ, ยุคดิจิทัล, สถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: (1) to examine the current conditions of academic administration in the digital era of schools, and (2) to propose approaches for academic administration in the digital era in Si Samrong District under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2. The sample and data sources consisted of 175 school administrators and teachers in the academic year 2025, together with 9 experts. The research instruments included a questionnaire and a semi-structured interview. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that:

1. The state of academic administration in the digital era of educational institutions in Si Samrong District under the Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2 was found, overall, to be at the highest level ($\overline{X}$= 4.62, S.D. = 0.41). When ranked from highest to lowest mean scores, the aspects were as follows: the development of instructional media, innovation, and educational technology ($\overline{X}$= 4.67, S.D. = 0.41); curriculum development at the school level ($\overline{X}$= 4.67, S.D. = 0.42); the development of internal quality assurance systems and educational standards ($\overline{X}$= 4.66, S.D. = 0.37); the development of learning processes ($\overline{X}$= 4.59, S.D. = 0.50); and educational supervision ($\overline{X}$= 4.49, S.D. = 0.58), respectively.

2. The Guidelines for Developing Academic Administration in the Digital Era of Schools in Srisumrong District Under the Sukhothai Primary Educational Service Office Area 2, consist of 5 areas and 45 guidelines as follows: Schools should adjust their teacher workload management systems and develop competencies in teaching and curriculum management in the digital age, coupled with the integration of digital systems for quality assurance, the continuous allocation of media and technology resources, and the use of digital platforms for supervision and monitoring, in order to systematically improve the quality of academic administration in the digital era.

Keywords: Academic Administration, Digital Era, Primary Schools

บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ที่กำหนดให้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษา 6 ด้าน เพื่อ

ขับเคลื่อนการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 อ้างถึงใน จิติมา วรรณศรี, 2564) ทั้งนี้ การพัฒนาการศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องมุ่งสู่การสร้าง “คนไทย 4.0” ที่มีคุณลักษณะพร้อมต่อการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงของโลก อำพร พินะสา (2563 อ้างถึงใน จิติมา วรรณศรี, 2564) ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาวิถีใหม่ที่เน้นคุณภาพผู้เรียน คุณภาพบุคลากร คุณภาพการบริหารจัดการ คุณภาพการจัดสรรทรัพยากร และคุณภาพเทคโนโลยีเพื่อการบริหารและการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทุนมนุษย์และการบริหารจัดการศึกษาเชิงระบบที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม สภาพการจัดการศึกษาที่ผ่านมายังคงประสบปัญหาทั้งด้านโอกาส ความเสมอภาค คุณภาพผู้เรียน และประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการ โดยเฉพาะการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่ยังขาดความเชื่อมโยงกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาชาติ (จิติมา วรรณศรี, 2564) ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรมภายในองค์กร Sheninger (2014) ชี้ให้เห็นว่าผู้นำดิจิทัลต้องสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน การสื่อสาร และการบริหารจัดการ ขณะที่หทัยชนก พรหมสว่างศิลป์ (2566) พบว่า ความสำเร็จขององค์การแห่งนวัตกรรมขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำที่สามารถกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้น หากผู้บริหารขาดสมรรถนะด้านภาวะผู้นำดิจิทัล ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการและผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้เรียนโดยตรง

สำหรับบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ซึ่งกำกับดูแลโรงเรียนในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการบริหารงาน 4 ฝ่าย โดยเฉพาะงานวิชาการซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม จากผลการนิเทศติดตามพบว่ายังมีประเด็นที่ต้องพัฒนา อาทิ การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของครูในการนำหลักสูตรไปใช้ การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและทักษะศตวรรษที่ 21 ตลอดจนการวางแผนอัตรากำลังให้เหมาะสม นอกจากนี้ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2566 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยรวม 4 กลุ่มสาระเท่ากับ 38.68 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับ

จังหวัด ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2, 2568) สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัล

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 การศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลจึงมีความจำเป็น เพื่อให้ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการศึกษาของชาติอย่างยั่งยืน ทั้งยังเป็นประโยชน์เชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติสำหรับหน่วยงานต้นสังกัดในการกำหนดแนวทางพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา โดยอาศัยหลักการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และงานทั่วไป เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนและองค์กรให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้ การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ การวางแผน การสื่อสาร การประสานงาน และการบริหารทรัพยากรในลักษณะเชิงระบบ เพื่อส่งเสริมความสำเร็จของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิผล (Good, 1983 : 14; Hoy and Miskel, 2001 : 170) สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ภายในสถานศึกษา โดยกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ร่วมกันปฏิบัติจัดการองค์กรให้เกิดการพัฒนานักเรียน ให้มีความเจริญงอกงาม มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดีของสังคมและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานตามความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับยุคดิจิทัล ยุคดิจิทัล หมายถึง ยุคสมัยที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลมีความก้าวหน้าและเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งด้านการสื่อสาร การศึกษา และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และระบบสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ที่รวดเร็ว ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และส่งเสริมการเรียนรู้รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วารุณี ภาวงค์, 2566 : 60) บทบาทของผู้บริหารการศึกษายุคดิจิทัล คือ การเป็นผู้นำที่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคม โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีวิสัยทัศน์และความคิดเชิงกลยุทธ์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการกระจายภาวะผู้นำ ตลอดจนการเปิดรับและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการและพัฒนาการศึกษา ทั้งนี้ ผู้บริหารยังต้องให้ความสำคัญกับการผสานองค์ความรู้และประสบการณ์เดิมเข้ากับนวัตกรรมใหม่ เพื่อสร้างความสมดุลและนำองค์กรทางการศึกษาไปสู่การพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต (จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์, 2564 : 5)

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นกระบวนการดำเนินงานของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาที่มุ่งบริหารจัดการองค์กรอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และงานทั่วไป โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ การวางแผน การสื่อสาร และการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ ความคิดเชิงกลยุทธ์ เปิดรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เพื่อขับเคลื่อนองค์กรทางการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิผล

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหา การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 33 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 309 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 33 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 175 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา เลือกแบบเจาะจง ได้จำนวน 26 คน 2) กลุ่มครูผู้สอนแบ่งประชากรออกเป็นชั้นภูมิโดยใช้โรงเรียน เป็นตัวแปรแบ่งชั้นภูมิ กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิตามสัดส่วน สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด ได้จำนวน 149 คน รวมทั้งหมด 175 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น .967

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในอำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกลับคืน ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 171 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.71

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ความถี่และร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ ช่วงค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00, 3.50 – 4.50, 2.51 – 3.50, 1.51 – 2.50, และ 1.00 -1.50 หมายถึง มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121)

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. กลุ่มแหล่งข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน จากการเลือกแบบเจาะจงและมีคุณสมบัติดังนี้ 1) กลุ่มนักวิชาการ เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา มีคุณวุฒิปริญญาดุษฎีบัณฑิตทาง สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้บริหารการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มีคุณวุฒิปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน และ 3) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ มีคุณวุฒิปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และเครื่องบันทึกเสียง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์ตามประเด็นในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากนั้นนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ล่วงหน้า แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา ที่กำหนด โดยการจดบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์ และบันทึกเสียง จนครบทั้ง 9 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการ ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ที่	การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา	สภาพการปฏิบัติ		แปลผล
		$\bar{x}$	S.D.	
1	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.59	0.50	มากที่สุด
2	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.67	0.42	มากที่สุด
3	ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.66	0.37	มากที่สุด
4	ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.67	0.41	มากที่สุด
5	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.49	0.58	มาก
	รวมเฉลี่ย	**4.62**	**0.41**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 รวมเฉลี่ย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 พิจารณารายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน มี 45 แนวทาง สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 9 แนวทาง ดังนี้ สถานศึกษาควรปรับระบบการบริหารจัดการภาระงานของครู โดยลดงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ และจัดสรรเวลาให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนรู้ดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ, ควรกำหนดนโยบาย แผนกลยุทธ์ และแนวปฏิบัติด้านการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลให้ชัดเจน เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน, ควรจัดกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้น การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน, ควรวางแผนการใช้งบประมาณอย่างเป็นระบบ รวมถึงแสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรดิจิทัลที่มีคุณภาพ, ควรส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลในการประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง, ผู้บริหารควรพัฒนารูปแบบการนิเทศเชิงพัฒนา โดยเน้นการให้คำปรึกษาและสะท้อนผลการปฏิบัติงานเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้, ควรส่งเสริมการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล, ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะดิจิทัลควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี, และควรใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการประเมินมาเป็นฐานในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการอย่างยั่งยืน

2.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตร มี 9 แนวทาง ดังนี้ สถานศึกษาควรพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ, ควรจัดกิจกรรมอบรมและพัฒนาครู เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน, ควรมีระบบทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศและแนวโน้มเทคโนโลยีเป็นฐานในการพัฒนา, ควรวางแผนการใช้งบประมาณอย่างเป็นระบบ และแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรอย่างยั่งยืน, ควรพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติอย่างแท้จริง, ควรพัฒนาระบบสารสนเทศด้านหลักสูตรให้เป็นระบบเดียวกันทั้งสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ, ควรจัดระบบนิเทศติดตาม

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง, ควรทบทวนและพัฒนาหลักสูตรให้ครอบคลุมทักษะดิจิทัลที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และควรยกระดับการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากระบบดิจิทัลมาเป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตรอย่างยั่งยืน

2.3 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มี 9 แนวทาง ดังนี้ สถานศึกษาควรพัฒนาและบูรณาการระบบดิจิทัลกลางสำหรับการเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ และรายงานข้อมูลด้านคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การประกันคุณภาพภายในมีความเป็นระบบและตรวจสอบได้, ควรจัดอบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการใช้ระบบสารสนเทศและเครื่องมือดิจิทัลเพื่อการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง, ควรปรับระบบการจัดเก็บข้อมูลทั้งหมดให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มความถูกต้อง โปร่งใส และสะดวกต่อการตรวจสอบ, ควรส่งเสริมการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากระบบประกันคุณภาพเป็นฐานในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง, ควรสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องแก่ครูและบุคลากร โดยเน้นว่าระบบประกันคุณภาพเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษาอย่างยั่งยืน, ควรส่งเสริมบทบาทผู้นำของผู้บริหารในการผลักดันนโยบาย จัดสรรทรัพยากร และกำกับติดตามการใช้ระบบดิจิทัลอย่างจริงจัง, ควรพัฒนารูปแบบการนำเสนอข้อมูลให้เข้าใจง่าย โปร่งใส และสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ปกครองและสังคม , ควรต่อยอดจุดแข็ง โดยเชื่อมโยงมาตรฐานการศึกษา วงจร PDCA และระบบสารสนเทศเข้าด้วยกัน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบอย่างต่อเนื่องและควรเสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการ PDCA โดยใช้ข้อมูลดิจิทัลที่เป็นปัจจุบันและเชื่อมโยงกับการตัดสินใจเชิงบริหารอย่างเป็นรูปธรรม

2.4 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา มี 9 แนวทาง ดังนี้ สถานศึกษาควรวางแผนจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการระดมทรัพยากรจากแหล่งภายนอก เพื่อให้การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง, ควรปรับแผนการจัดหาอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับจำนวนนักเรียนและรูปแบบการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง, ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและสร้างระบบพี่เลี้ยงทางวิชาการ เพื่อพัฒนาความสามารถของครูในการสร้างสื่อที่หลากหลายและตอบสนองผู้เรียน, ควรปรับแผนให้เป็นรูปธรรม โดยเชื่อมโยงกับนโยบายระดับเขตพื้นที่และบริบทของสถานศึกษาอย่างสอดคล้อง , ควรพัฒนากระบวนการนิเทศเชิงพัฒนา ประเมินผลการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น, ควรวางแผนพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีความเสถียรรองรับการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อการใช้งาน, ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้านนวัตกรรมการสอนเพื่อพัฒนานวัตกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง, ควรคัดเลือกและพัฒนาสื่อให้มีความหลากหลาย ครอบคลุมรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันและควรกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 ด้านการนิเทศการศึกษา มี 9 แนวทาง ดังนี้ สถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการสังเกตการสอน การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการติดตามผล เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการนิเทศให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาในยุคดิจิทัล, ควรกำหนดแผนการนิเทศระยะสั้นและระยะยาวที่ชัดเจน เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาครูและคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม, ควรจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีดิจิทัลแก่ผู้ทำหน้าที่นิเทศอย่างต่อเนื่อง, ควรปรับแนวคิดการนิเทศให้เป็นการนิเทศเชิงพัฒนา มุ่งเน้นการให้คำปรึกษาและการเสริมพลังแก่ครูมากกว่าการประเมินเชิงควบคุม, ควรจัดระบบการให้คำปรึกษาเชิงวิชาการที่เข้าถึงได้ง่ายและตอบสนองต่อปัญหาของครูได้อย่างทันท่วงที, ควรนำข้อมูลสารสนเทศจากการนิเทศมาใช้วิเคราะห์และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ, ควรพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีและนวัตกรรมการนิเทศในยุคดิจิทัล, ควรเปิดโอกาสให้ครูมีบทบาททั้งในฐานะผู้รับการนิเทศและผู้นิเทศร่วม เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน และควรกำหนดเป้าหมายการนิเทศให้เชื่อมโยงกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจน เพื่อให้การนิเทศเกิดผลเชิงคุณภาพอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมดิจิทัล และนโยบายการศึกษาที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะผู้นำทางวิชาการ จึงให้ความสำคัญกับการวางระบบ สนับสนุนทรัพยากร และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในงานวิชาการอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ นิภาพร รอดไพบูลย์ (2565 : 17) ที่กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการทำงานของผู้บริหารที่ต้องดำเนินงานอย่างเป็น

ระบบในทุกด้าน โดยเฉพาะงานวิชาการซึ่งเป็นภารกิจหลักเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จากผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 9 แนวทาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการยกระดับกระบวนการเรียนรู้มิได้ขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะบุคคลของครูเท่านั้น แต่ต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้บริหารในเชิงนโยบาย ทรัพยากร และการนิเทศเชิงพัฒนา รวมถึงการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการประเมินผลการเรียนรู้มาเป็นฐานในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการเรียนรู้เชิงรุกที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีเป้าหมาย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พุทธมาตย์ ยาคง (2567: 47-48) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศ ด้านการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ประกอบด้วย 3 วิธีดำเนินการ 7 เงื่อนไขความสำเร็จ 4 วิธีปฏิบัติ

2.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตร มี 9 แนวทาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องมีลักษณะยืดหยุ่น ทันสมัย และตอบสนองต่อทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งการพัฒนาหลักสูตรด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียนเกิดผลเป็นรูปธรรมและสามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวนิดา ชัยอาษา (2566: 1227) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง คือ การจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษายุคฐานวิถีชีวิตใหม่ การ พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษายุคฐานวิถีชีวิตใหม่ การประเมินผลการศึกษายุคฐานวิถีชีวิตใหม่ การพัฒนา สื่อและใช้เทคโนโลยียุคฐานวิถีชีวิตใหม่ การนิเทศการศึกษายุคฐานวิถีชีวิตใหม่

2.3 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มี 9 แนวทาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเชื่อมโยงข้อมูลจากระบบประกันคุณภาพกับวงจรการพัฒนา (PDCA) เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การตัดสินใจเชิงบริหารมีความแม่นยำและนำไปสู่การพัฒนา

อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และยกระดับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม สอดคล้องกับแนวคิดของ นิตยา ตุ๊กสันเทียะ (2567: 365) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของผู้บริหารสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุด ไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการวัดผล ประเมินผลการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้าน หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

2.4 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา มี 9 แนวทาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้านนวัตกรรมการสอน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง และตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพุทธมาตย์ ยาคง (2567: 47-48) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศ มี องค์ประกอบ 5 ด้าน เรียงลำดับความสำคัญ 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย 3 วิธีดำเนินการ 7 เงื่อนไขความสำเร็จ 4 วิธีปฏิบัติ (2) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาประกอบด้วย 3 วิธีดำเนินการ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ 4 วิธีปฏิบัติ

2.5 ด้านการนิเทศการศึกษา มี 9 แนวทาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการนิเทศในยุคดิจิทัลควรมุ่งเน้นการเสริมพลังครู การเปิดโอกาสให้ครูมีบทบาทในการเรียนรู้ร่วมกัน และการใช้ข้อมูลจากกระบวนการนิเทศมาเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้การนิเทศเกิดผลเชิงคุณภาพและส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นัฏจรีภรณ์ ไขรัศมี (2567: 51) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 35 แนวทาง ส่วนด้านการนิเทศการศึกษา มี 6 แนวทาง และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศิริพร จงเพลินนภาพร (2567: 151-154) ศึกษาเรื่อง แนวทางการยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา รวมทั้งสิ้น 32 แนวทาง

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา เป็นการบริหารที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่แยกส่วน แต่คือความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และต้องดำเนินการควบคู่กันไป เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ เทคโนโลยีไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือ แต่เป็นแกนกลางที่เชื่อมโยงประสานทุกองค์ประกอบของการบริหาร ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ ดังภาพ

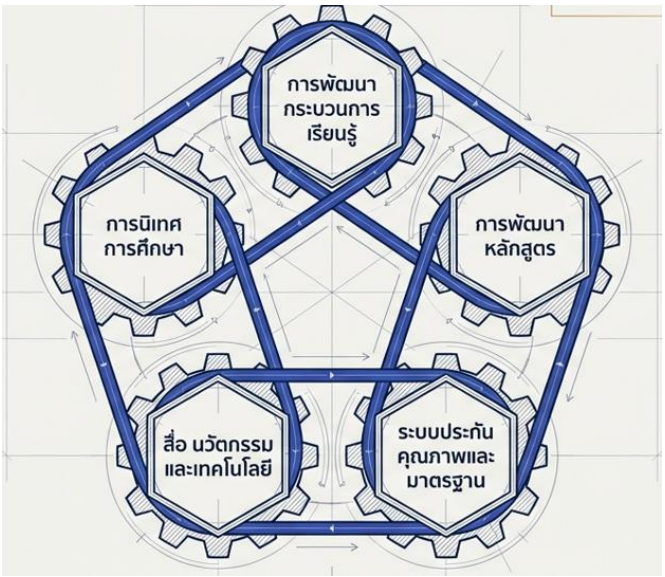

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของระบบเชิงองค์รวมการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) ระดับผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยรวมเฉลี่ยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) ผลการหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา อำเภอศรีสำโรง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน มี 45 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 9 แนวทาง 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มี 9 แนวทาง 3) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มี 9 แนวทาง 4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา มี 9 แนวทาง และ 5) ด้านการนิเทศการศึกษา มี 9 แนวทาง ข้อเสนอแนะ **ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้** 1. ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย มีดังนี้ 1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นรูปธรรม และผลักดันนโยบายการจัดการเรียนรู้ดิจิทัลเชิงรุก (Active Digital Learning) ให้เป็นวาระสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง 1.2 ควรกำหนดกรอบนโยบายการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะดิจิทัลของผู้เรียน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการออกแบบและบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ 1.3 ควรกำหนดนโยบายการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการนิเทศเชิงพัฒนา และยกระดับบทบาทของผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ให้เป็นผู้นำทางวิชาการอย่างแท้จริง 2. ข้อเสนอแนะระดับองค์กร มีดังนี้ 2.1 สถานศึกษาควรปรับระบบบริหารงานภายใน ลดภาระงานที่ซ้ำซ้อนของครู และจัดระบบสนับสนุนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล รวมถึงส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างต่อเนื่อง 2.2 ควรพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศและผลการประเมินมาเป็นฐานในการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและชุมชน 2.3 ควรปรับรูปแบบการนิเทศให้เป็นการนิเทศเชิงพัฒนา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการติดตาม ให้คำปรึกษา และสะท้อนผลการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างต่อเนื่อง 3. ข้อเสนอแนะ

ระดับบุคคล มีดังนี้ 3.1 ครูควรพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลและการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง และเปิดรับการเรียนรู้รูปแบบใหม่เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ 3.2 ผู้บริหารและครูควรเปิดรับกระบวนการนิเทศเชิงพัฒนา และใช้ผลจากการนิเทศเป็นข้อมูลสะท้อนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการทำงานอย่างมืออาชีพ **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปมีดังนี้** 2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา 2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาเชิงดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู

เอกสารอ้างอิง

ข้อมูลฝ่ายทะเบียน. (2568). *ข้อมูลสารสนเทศโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2.* เอกสารถ่ายสำเนา.

จิติมา วรรณศรี. (2564). *การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล.* พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์. (2564). *บทบาทของผู้บริหารการศึกษายุคดิจิทัล*. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2564 จาก https://adacstou.wixsite.com/adacstou/single-post/

นัฏจรีภรณ์ ไขรัศมี. (2566). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นิตยา ตุ๊กสันเทียะ. (2567). การบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

นิภาพร รอดไพบูลย์. (2565). ทักษะการบริหารในศตรวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พุทธมาศ คงยา. (2567). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

วนิดา ชัยอาษา (2567). แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 25(2), 2567.

วารุณี ภาวงค์. (2566). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศิริพร จงเพลินนภาพร. (2567). แนวทางการยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

หทัยชนก พรหมสว่างศิลป์. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

Good, C.V. (1983). *Ditionary of Education.* New York: McGraw-ill Book Company.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Education administration: Theory, research, and practice*. (6thed.). New York: McGraw-Hill.

Krejcie. R.V. & Morgan, D.W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607-610.

Sheninger, E. (2014). *Pillars of Digital Leadership in Education.* Retrived from http://leadered.com/pillars-of-digital-leadership/

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย*

DEVELOPMENT MODEL VILLAGE ON SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY IN BAN LAI NGAO, VILLAGE NO. 1, WIANG KAEN DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

อนุตตมา อมรวิวัฒน์[1], กมลพร กัลยาณมิตร[2], สถิตย์ นิยมญาติ[3] และ ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชนชัช[4]

Anuttama Amornvivat[1], Kamolporn Kalyanamitra[2], Satit Niyomyaht[3] and Tassanee Lakkanapichoncha[4]

[1-4]คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[1-4]Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: Virakarn169@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 8 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 23 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569

Received 8 May 2026; Revised 23 May 2026; Accepted 25 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ (1) เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย และ (2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่บ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย จำนวน 226 ครัวเรือน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ

Citation:

* อนุตตมา อมรวิวัฒน์, กมลพร กัลยาณมิตร, สถิตย์ นิยมญาติ และ ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชนชัช. (2569). การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 78-97.

Anuttama Amornvivat, Kamolporn Kalyanamitra, Satit Niyomyaht and Tassanee Lakkanapichoncha. (2026). Development Model Village On Sufficiency Economy Philosophy In Ban Lai Ngao, Village No. 1, Wiang Kaen District, Chiang Rai Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 78-97.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.70) ขณะที่ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด และ (2) ข้อเสนอแนะการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย พบว่า ควรส่งเสริมการใช้จ่ายอย่างพอเพียง การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชน การพึ่งพาตนเองและความเข้มแข็งของชุมชน การอบรมอาชีพและการใช้เทคโนโลยีในชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง, การพัฒนาหมู่บ้าน, บ้านหล่ายงาว, จังหวัดเชียงราย

Abstract

This research objectives were (1) To study the level of development model village on Sufficiency Economy Philosophy in Ban Lai Ngao, Village No. 1, Wiang Kaen District, Chiang Rai Province, and (2) to study the suggestions for development model village on Sufficiency Economy Philosophy in Ban Lai Ngao, Village No. 1, Wiang Kaen District, Chiang Rai Province. This research was quantitative. The population used in the research consisted of the heads of households in Ban Lai Ngao, Village No. 1, Wiang Kaen District, Chiang Rai Province, totaling 226 households. The sample was using Taro Yamane's formula, resulting in a sample of 222 people. The data collection instrument was a questionnaire. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that (1) level of development model village on Sufficiency Economy Philosophy in Ban Lai Ngao, Village No. 1, Wiang Kaen District, Chiang Rai Province, overall, it was at a moderate level ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. =

0.62). When considering each aspect, it was found that the aspect of having good self-immunity was at a high level ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.70), while the aspects of moderation, rationality, knowledge conditions, and moral conditions were all at a moderate level, and (2) the suggestions for development model village on Sufficiency Economy Philosophy in Ban Lai Ngao, Village No. 1, Wiang Kaen District, Chiang Rai Province, found that it should promote sufficient spending, participation in community development planning, self-reliance and community strength, vocational training and the use of technology in the community, as well as promoting unity and mutual assistance in the community.

Keywords: Sufficiency Economy, Village Development, Ban Lai Ngao, Chiang Rai Province

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อโครงสร้างการพัฒนาของประเทศในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีความเปราะบางต่อปัจจัยภายนอก ส่งผลให้ต้องปรับตัวโดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและความสามารถในการพึ่งพาตนเองในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาบนพื้นฐานของความพอประมาณ มีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ปรัชญานี้สามารถนำมาใช้ในการวางแผนและดำเนินการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และองค์กร เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2566)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่พระราชทานเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักความพอเหมาะ พอดี มีเหตุมีผล และไม่ประมาท ให้คนไทยนำไปปฏิบัติตั้งแต่ปี 2517 จากนั้นความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงได้มีนักวิชาการและหน่วยงานนำมาอธิบายและขยายความหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจง่ายมากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ วิเคราะห์เชิง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในสังคมไทย ที่มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัต และมุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนา โดยมีแนวคิดทางสายกลางเป็นหลักแนวคิดที่สำคัญ นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงให้นิยามความพอเพียงไว้ว่า จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หากกิจกรรมใดขาดคุณลักษณะใดก็ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นความพอเพียง แต่ทั้งนี้ คุณลักษณะ 3 ประการนี้ (3 ห่วง) จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยเงื่อนไขหลัก 2 ประการ (2 เงื่อนไข) นั่นคือ เงื่อนไขความรอบรู้ในหลักวิชาการต่าง ๆ มาเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับแนวทางการดำเนินชีวิตที่พอเพียง โดยเน้นความอดทน ความพากเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ

บ้านหล่ายงาว หมู่ 1 ตำบลม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนที่มีความเป็นมาที่ยาวนาน เดิมประชากรอพยพมาจากเมืองน่าน ตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านม่วง ตำบลม่วงยาย ต่อมาได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำงาวเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2510-2513 และตั้งชื่อหมู่บ้านตามลักษณะภูมิประเทศว่า “บ้านหล่ายงาว” หมายถึงบ้านที่อยู่อีกฝั่งของแม่น้ำงาว พื้นที่หมู่บ้านมีดอยสันกู่ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ภายในบริเวณมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น พระธาตุกู่เก่า อิฐดิน กู่ราง ที่สันนิษฐานว่าเป็นวัดเก่าแก่ในสมัยเจ้าหลวงเวียงแก่น ปัจจุบันชุมชนได้ร่วมกันสร้างพระธาตุอินทร์แขวนจำลองขึ้นเพื่ออนุรักษ์ไว้ ปัจจุบันบ้านหล่ายงาวมีพื้นที่ 5 ตารางกิโลเมตร มี 262 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนเมือง นับถือศาสนาพุทธ ชุมชนได้รับการยอมรับในระดับต่าง ๆ ได้แก่ เป็นหมู่บ้านเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติด ปี 2558 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี 2560 และชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ด้วยศักยภาพของชุมชนที่ได้รับการยกย่องในด้านเศรษฐกิจพอเพียงและการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม (สำนักวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย, 2564)

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เพื่อให้ทราบถึงระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว พร้อมทั้งรวบรวมข้อเสนอแนะจากประชาชนและ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2557) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ หรือการทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบ ส่วนเสถียร เชยประทับ (2558) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง การมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น ประชากรมีรายได้เพียงพอที่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนได้ ดังนั้นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นในทางที่ดีขึ้น เจริญรุ่งเรืองขึ้นในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถจัดการกับภาวการณ์ของกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ (self-reliance) หรือช่วยตนเองได้ (self-help) ในการคิด ตัดสินใจ และดำเนินการแก้ไขปัญหาตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนรวม ซึ่งแนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนา นักพัฒนาท้องถิ่นได้กำหนดหลักการในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไว้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) 2) การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self-Help) 3) ความคิดริเริ่มของประชาชน (Initiative) 4) ความต้องการของชุมชน (Felt-Needs) และ 5) การศึกษาภาคชีวิต (Life-Long Education) (วิไลพร ไชยโย, 2556)

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พิศาล เครือลิต (2565) ได้ให้ความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพึ่งตนเองและยึดหลักความไม่ประมาท และทางสายกลางในการดำรงชีวิต คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการนำเอาองค์ความรู้มาประกอบใช้ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจของการดำเนินชีวิต ส่วน อัษฎาวุธ สุวัตถี (2565) ได้ให้ความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตของคนไทยไปในทางสายกลาง รู้จักใช้และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่า ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีจิตสำนึกที่ดี โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงพระราชทานและปรับปรุงนี้เป็นที่มาของนิยาม “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ประกอบด้วย “ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน” บนเงื่อนไข “ความรู้” และ “คุณธรรม”

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2551) ประธานคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง อธิบายถึงการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำต่าง ๆ ซึ่งแต่ละปัจจัยมีความหมาย คือ 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ และ 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว

ความพอเพียงซึ่งประกอบด้วยปัจจัยทั้ง 3 ประการดังกล่าว จะต้องอาศัย “ความรู้” คือ ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน และ “คุณธรรม” คือ การยึดถือคุณธรรมต่าง ๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวม และการแบ่งปัน เป็นต้น เป็นเงื่อนไขพื้นฐานในการประยุกต์ใช้ปรัชญาอย่างเหมาะสม

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น พบว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักสำคัญคือการมีส่วนร่วมของประชาชน การพึ่งตนเอง ความคิดริเริ่ม และการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ขณะเดียวกัน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่เน้นการดำรงชีวิตและการพัฒนาบนพื้นฐานความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ควบคู่กับเงื่อนไขด้านความรู้และคุณธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุลและความยั่งยืนในการพัฒนา ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต้องอาศัยทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกัน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถนำไปกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย โดยเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยด้านการพัฒนาชุมชนและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงกับผลลัพธ์ของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

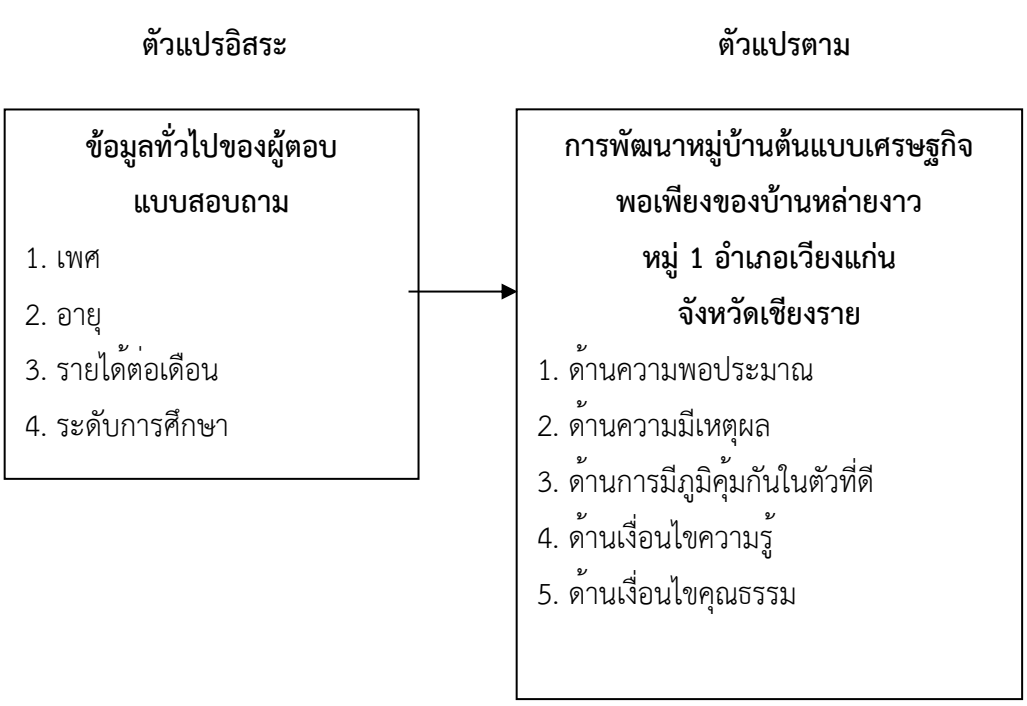

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่บ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย จำนวน 226 ครัวเรือน (ข้อมูลจากสำนักงานทะเบียนที่ว่าการอำเภอเวียงแก่น, 2568) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่บ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย จำนวน 222 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 และระดับความเชื่อมั่น 95%

2. การสร้างเครื่องมือและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้สร้างขึ้นโดยสรุปจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด โดยมีโครงสร้างแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน และระดับการศึกษา ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย แล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยกำหนดค่าที่ยอมรับได้มากกว่า 0.7 ก่อนจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์สำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 222 ชุด และขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียง

แก่น จังหวัดเชียงราย ในการอำนวยความสะดวกและประสานงานในการเก็บข้อมูล จากนั้นนำแบบสอบถามไปแจกให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยกำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้วิจัยดำเนินการรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์และความครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ ลงรหัส และบันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับในการให้คะแนน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยค่าความถี่และร้อยละ วิเคราะห์ระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ด้านด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ยที่กำหนด และวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะด้วยการจัดกลุ่มประเด็นและแจกแจงความถี่เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ในภาพรวม (n=222)

การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 ในภาพรวม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการพัฒนา
1. ด้านความพอประมาณ	3.37	0.68	ปานกลาง
2. ด้านความมีเหตุผล	3.36	0.69	ปานกลาง
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	3.53	0.70	มาก
4. ด้านเงื่อนไขความรู้	3.27	0.96	ปานกลาง
5. ด้านเงื่อนไขคุณธรรม	3.23	0.81	ปานกลาง
ทั้งหมด	**3.35**	**0.62**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.35, S.D. = 0.62)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ ดังนี้

1) ด้านความพอประมาณ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ด้านความพอประมาณ

(n=222)

ด้านความพอประมาณ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการพัฒนา
1. ส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างพอประมาณตามปัจจัยพื้นฐาน	3.27	0.85	ปานกลาง
2. สนับสนุนการออมและการบริหารรายได้ในครัวเรือน	3.33	0.93	ปานกลาง
3. ส่งเสริมการประกอบอาชีพสุจริตในชุมชน	3.54	0.85	มาก
4. สนับสนุนการผลิตและบริโภคที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน	3.67	0.97	มาก
5. ส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างพอเหมาะ	3.53	1.04	มาก
6. สนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ตามหลักความพอประมาณ	2.86	0.97	ปานกลาง
ทั้งหมด	**3.37**	**0.68**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ด้านความพอประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.37, S.D. = 0.68)

2) ด้านความมีเหตุผล

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ด้านความมีเหตุผล

(n=222)

ด้านความมีเหตุผล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการพัฒนา
1. ใช้เหตุผลในการพิจารณาและแก้ไขปัญหาของชุมชน	3.38	1.02	ปานกลาง
2. พิจารณาโครงการโดยคำนึงถึงความจำเป็นและความคุ้มค่า	3.21	0.92	ปานกลาง
3. ส่งเสริมการรวมกลุ่มโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและผลกระทบต่อชุมชน	3.21	0.99	ปานกลาง
4. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือก่อนดำเนินกิจกรรม	3.50	0.92	ปานกลาง
5. ใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม	3.44	0.87	ปานกลาง
6. ส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างมีเหตุผล	3.40	1.03	ปานกลาง
ทั้งหมด	**3.36**	**0.69**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ด้านความมีเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.36, S.D. = 0.69)

3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

(n=222)

ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการพัฒนา
1. ร่วมวางแผนรับมือและแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อชุมชน	3.23	0.84	ปานกลาง
2. ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและการออมในครัวเรือน	3.56	0.86	มาก
3. สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง	3.66	0.85	มาก
4. ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน	3.62	0.88	มาก
5. สนับสนุนการใช้ปุ๋ยชีวภาพและลดการใช้สารเคมี	3.59	0.86	มาก
6. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง	3.51	0.91	มาก
ทั้งหมด	**3.53**	**0.70**	**มาก**

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.53, S.D. = 0.70)

4) ด้านเงื่อนไขความรู้

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ด้านเงื่อนไขความรู้

(n=222)

ด้านเงื่อนไขความรู้	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการพัฒนา
1. นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะด้านการเกษตร	3.38	1.06	ปานกลาง
2. ส่งเสริมการต่อยอดทรัพยากรในชุมชนให้เกิดมูลค่าเพิ่ม	3.32	1.04	ปานกลาง
3. อนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น งานหัตถกรรมและการแปรรูป	3.33	1.03	ปานกลาง

4. ให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขปัญหาแก่คนในชุมชนอย่างเหมาะสม	3.16	1.08	ปานกลาง
5. ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้สอดคล้องกับทรัพยากรในพื้นที่	3.17	1.09	ปานกลาง
ทั้งหมด	**3.27**	**0.96**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ด้านเงื่อนไขความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.27, S.D. = 0.96)

5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ด้านเงื่อนไขคุณธรรม

(n=222)

ด้านเงื่อนไขคุณธรรม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการพัฒนา
1. บริหารชุมชนด้วยหลักธรรมาภิบาลอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้	3.39	0.93	ปานกลาง
2. ส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือกันในชุมชน	3.42	0.86	ปานกลาง
3. สนับสนุนการดำรงชีวิตตามหลักคุณธรรมและความพอเพียง	3.07	1.05	ปานกลาง
4. ปลูกฝังค่านิยมการลด ละ เลิกอบายมุขและการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย	2.95	1.07	ปานกลาง
5. ส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน	3.29	1.00	ปานกลาง
ทั้งหมด	**3.23**	**0.81**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ด้านเงื่อนไขคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.23, S.D. = 0.81)

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย พบว่า ข้อเสนอแนะการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย แยกเป็น 5 ด้าน โดยพิจารณาประเด็นที่มีความถี่สูงสุดในแต่ละด้าน สามารถสรุปได้ว่า ด้านความพอประมาณเน้นการส่งเสริมการใช้จ่ายอย่างพอเพียงและเหมาะสม ด้านความมีเหตุผลเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชน ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเน้นการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้านเงื่อนไขความรู้เน้นการส่งเสริมการอบรมอาชีพและการใช้เทคโนโลยีในชุมชน และด้านเงื่อนไขคุณธรรมเน้นการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือกันในชุมชน

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่องการศึกษาการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาวอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นจุดแข็งที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนชนบทที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติมา บุญสุข (2565) เรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านไร่กร่าง อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านไร่กร่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมิติที่สำคัญของการพัฒนา ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ความรู้ และคุณธรรม ในขณะที่ด้านเงื่อนไขคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็นการลด ละ เลิกอบายมุขและการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาสังคมใน

ระดับประเทศที่พบว่าชุมชนชนบทได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมบริโภคนิยมมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณี เดชเดชา (2566) เรื่องการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านเงื่อนไขความรู้ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านเงื่อนไขคุณธรรม ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาครอบคลุมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ด้านอย่างเป็นระบบ สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีการน้อมนำหลักคิดดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยด้านความพอประมาณมุ่งเน้นการส่งเสริมการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมและรู้จักพอเพียง ซึ่งช่วยสร้างวินัยทางการเงินในระดับครัวเรือน ด้านความมีเหตุผลเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาชุมชน แสดงถึงการตัดสินใจร่วมกันที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเองและความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ด้านเงื่อนไขความรู้มุ่งส่งเสริมการอบรมอาชีพและการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชน และด้านเงื่อนไขคุณธรรมเน้นความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นฐานสำคัญของความร่วมมือในชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณี เดชเดชา (2566) พบว่า ข้อเสนอแนะการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ควรมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่เป็นหลัก เพื่อเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ควรคำนึงถึงบริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ในการออกแบบระบบการพัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในทุกระดับของชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลกันภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลักคุณธรรมควบคู่กับการใช้ความรู้และสติปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่มีความสงบสุขและความอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีประภา ศรีสำราญ (2564) เรื่องการพัฒนาชุมชน

ต้นแบบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบหมู่บ้านกลาง ตำบลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ควรมีโครงการส่งเสริมอาชีพ เพื่อสร้างรายได้เสริมและเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ชาวบ้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชัย ด้วงวิเศษ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชีววิถีบ้านน้ำเกี๋ยน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพิ่มการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งผู้นำชุมชนควรมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มชุมชน กระตุ้นให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความสามัคคี ความเข้มแข็งของชุมชน และร่วมกันอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ได้ว่า การพัฒนาที่ขับเคลื่อนผ่าน 5 ด้านของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีความพอประมาณเป็นฐานในการใช้ชีวิตและการใช้จ่าย ความมีเหตุผลในการวางแผนและตัดสินใจของชุมชน การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเอง เงื่อนไขความรู้ผ่านการอบรมอาชีพและการใช้เทคโนโลยี และเงื่อนไขคุณธรรมในด้านความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยทั้ง 5 ด้านทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านอย่างเป็นระบบและนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนในภาพรวม

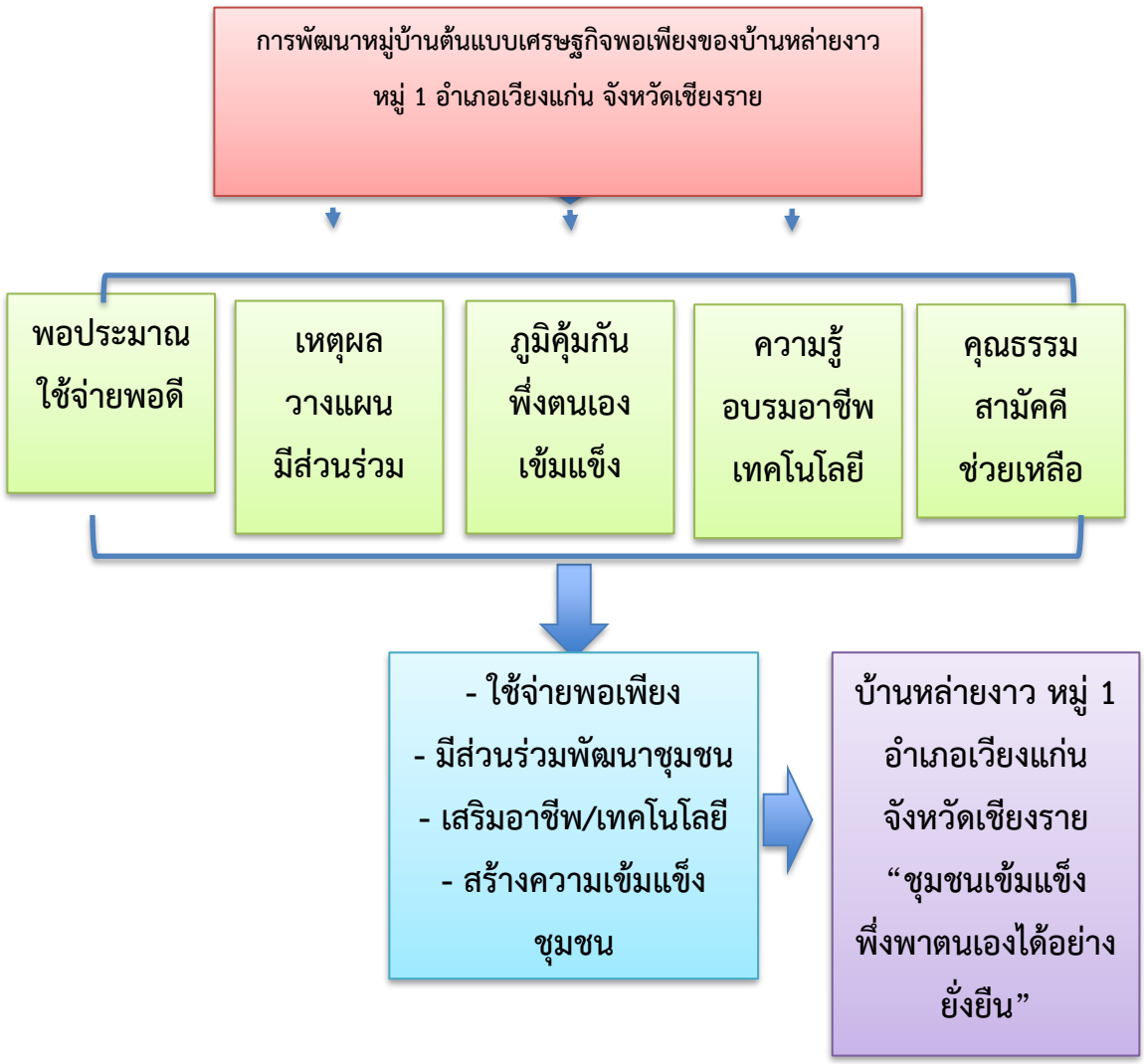

รูปภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา พบว่า ระดับการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม รองลงมาคือ ด้านเงื่อนไขความรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อเสนอแนะของชุมชน พบว่า ประเด็นที่ต้องการมากที่สุดในแต่ละด้าน ได้แก่ การส่งเสริมการใช้จ่ายอย่างพอเพียงและ

เหมาะสม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชน การส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การส่งเสริมการอบรมอาชีพและการใช้เทคโนโลยีในชุมชน และการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือกันในชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา** 1.1 ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ควรเร่งรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมการลด ละ เลิกอบายมุขและการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ซึ่งเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือกันในชุมชน 1.2 ด้านเงื่อนไขความรู้ ควรพัฒนาระบบการให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขปัญหาแก่คนในชุมชนอย่างเหมาะสม รวมถึงส่งเสริมการอบรมอาชีพและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในชุมชน 1.3 ด้านความพอประมาณ ควรสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ตามหลักความพอประมาณอย่างจริงจัง เนื่องจากเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในภาพรวมของทุกด้าน และส่งเสริมการใช้จ่ายอย่างพอเพียงและเหมาะสม 1.4 ด้านความมีเหตุผล ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและผลกระทบต่อชุมชน ควบคู่กับการพิจารณาโครงการโดยคำนึงถึงความจำเป็นและความคุ้มค่า รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชน 1.5 ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี แม้ด้านนี้จะอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีจุดที่ควรพัฒนา คือ การร่วมวางแผนรับมือและแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อชุมชน และควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผนรับมือปัญหาต่าง ๆ ควบคู่กับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน **2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป** มีดังนี้ 2.1 ควรศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้การทำเกษตรอินทรีย์ตามหลักความพอเพียงของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงรายมีระดับการพัฒนาต่ำเพื่อหาแนวทางส่งเสริมที่เหมาะสม 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีของบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับหมู่บ้านอื่น และ 2.3 ควรศึกษารูปแบบการปลูกฝังค่านิยมการลด ละ เลิกอบายมุขและการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เหมาะสมกับบ้านหล่ายงาว หมู่ 1 อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

เอกสารอ้างอิง

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2551). *คำปรารถในคำพ่อสอน ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพระดาบส.

ฐิติมา บุญสุข. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านไร่กร่าง อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. ใน *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสยาม.

พิศาล เครือลิต. (2565). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2557). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.

วิไลพร ไชยโย. (2556). *รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ศรีประภา ศรีสำราญ. (2564). การพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบหมู่บ้านกลาง ตำบลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. ใน *การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานทะเบียนที่ว่าการอำเภอเวียงแก่น. (2568). *สรุปจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่ตำบลหล่ายงาว*. เชียงราย: สำนักงานทะเบียนที่ว่าการอำเภอเวียงแก่น.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย. (2564). *ชุมชนคุณธรรมบ้านหล่ายงาว*. เชียงราย: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย.

สุพรรณี เดชเดชา. (2566). การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ใน *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2566). *เศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน*. มูลนิธิชัยพัฒนา.

เสถียร เชยประทับ. (2558). *การสื่อสารและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิชัย ด้วงวิเศษ. (2565). การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชีววิถีบ้านน้ำเกี๋ยน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน. ใน *การค้นคว้าอิสระ*. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อัษฎาวุธ สุวัตถี. (2565). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4*

TECHNOLOGICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN SPECIAL EDUCATION SCHOOLS FOR STUDENTS WITH DISABILITIES, UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION, GROUP 4

ปิยะดา ลื่นกลาง[1], ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกูล[2] และ สุพล จอกทอง[3]

Piyada Luenklang[1], Pradit Chatcharatkoon[2] and Suphon Jogthong[3]

[1-3]วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-3]Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: Nukpiyada@gmail.com

วันที่รับบทความ : 28 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 4 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 6 พฤษภาคม 2569

Received 28 March 2026; Revised 4 May 2026; Accepted 6 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของ

Citation:

* ปิยะดา ลื่นกลาง, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกูล และ สุพล จอกทอง. (2569). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 98-118.

Piyada Luenklang, Pradit Chatcharatkoon and Suphon Jogthong. (2026). Technological Leadership Of School Administrators In Special Education Schools For Students With Disabilities, Under The Office Of Special Education Administration, Group 4. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 98-118.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 205 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan และการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ด้านการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ ด้านการปรับปรุงพัฒนาอย่างเป็นระบบ และด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, เทคโนโลยี, ผู้บริหาร

Abstract

This research aims to 1) study the technological leadership of school administrators in special education schools for students with disabilities under the Office of Special Education Administration, Group 4, and 2) compare the technological leadership of school administrators in special education schools for students with disabilities under the Office of Special Education Administration, Group 4, classified by position, educational level, and work experience. And 3) To study approaches to developing technological leadership among school administrators in special education schools for students with disabilities under

the Office of Special Education Administration, Group 4. The research sample consisted of 205 school administrators and teachers. The sample size was determined according to the Krejcie and Morgan table and stratified sampling. The research instruments used were questionnaires and semi-structured interviews. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance.

The research findings revealed that:

1. The technological leadership of school administrators in special education schools for students with disabilities, under the Office of Special Education Administration, Group 4, was at a high level overall and in each aspect.

2. A comparison of the technological leadership of school administrators in special education schools for students with disabilities, under the Office of Special Education Administration, Group 4, categorized by position, educational level, and work experience, showed statistically significant differences at the .05 level both overall and in each aspect.

3. Guidelines for developing technological leadership among school administrators in special education schools for students with disabilities, under the Office of Special Education Administration, Group 4, consist of five areas: visionary leadership, creating a digital learning culture, professional practice, systematic improvement, and digital citizenship.

Keywords: Leadership, Technology, Executives

บทนำ

เมื่อโลกเข้าสู่ยุคดิจิทัลที่มีเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้อย่างพลิกโฉมเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลก การตอกย้ำให้เห็นถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ที่มีความผันผวนไม่แน่นอนซับซ้อนและคลุมเครือจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอื่น ๆ นอกเหนือจากโควิด-19 ที่กำลังเผชิญ ยังมีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีแนวโน้มทำให้ความเสี่ยงจากภัย

พิบัติเพิ่มสูงขึ้น ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างพลิกผันที่ส่งผลให้การมุ่งพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น รวมถึงสงครามการค้า กระแสชาตินิยม การทวนกระแสโลกาภิวัฒน์ และความขัดแย้งระหว่างขั้วอำนาจของโลก การพัฒนาประเทศในระยะต่อไป จะมีการพัฒนาเสริมสร้างปัจจัยพื้นฐานด้านต่าง ๆ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน กฎหมายกฎระเบียบ บทบาทและแนวทางการให้บริการของภาครัฐ องค์ความรู้และนวัตกรรม การเสริมสร้างความมั่นคง การบริหารจัดการความเสี่ยง ตลอดจนกลไกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ให้พร้อมรองรับความแพร่หลายของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลส่งเสริมการปรับตัวของภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยกำหนดไว้ในหมวด 9 ซึ่งมาตราที่กล่าวถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้แก่ มาตรา 65 และมาตราที่ 66 ได้ระบุว่าให้พัฒนาบุคลากรเป็นผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีในการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการสร้างสรรค์และใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาความสามารถทางเทคโนโลยี มีความรู้และทักษะที่เพียงพอในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะเห็นได้ว่าบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะทางเทคโนโลยี รวมทั้งผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีด้วย ในการพัฒนาดังกล่าว ปัจจัยสำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องเป็นผู้ริเริ่ม ผู้ส่งเสริมและผู้ที่มีภาวะผู้นำในการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนรวมถึงการเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม กระทรวงศึกษาธิการที่ได้กำหนดนโยบาย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 – 2565 ในด้านคุณภาพในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นครูยุคใหม่ มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ทักษะความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีดังกล่าว ได้กำหนดเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินทักษะและความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้นำการศึกษาในการสนับสนุนการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปโรงเรียนและศึกษาให้เข้าใจว่า ผู้เรียนในยุคปัจจุบันต้องการเรียนรู้ในรูปแบบใด และจะทำอย่างไรให้ครูผู้สอนสามารถนำข้อมูล สารสนเทศให้กับผู้เรียนเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงต้องหาแนวทางใหม่ที่จะเชื่อมโยงความรู้และการใช้เทคโนโลยีเป็นตัวสื่อกลางไปยังผู้เรียนที่อยู่ในยุคของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสาร ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยีและเผยแพร่วิสัยทัศน์อย่างกว้างขวาง และมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการยกระดับการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรเพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์สูงสุดของนักเรียน (สุนันทา สมใจและคณะ, 2561)

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทหน้าที่ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ดังนี้ ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการและผู้ด้อยโอกาส ซึ่งสถานศึกษาที่จัดการศึกษาพิเศษเพื่อเด็กพิการและผู้ด้อยโอกาส จัดระบบสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการและผู้ด้อยโอกาสซึ่งสถานศึกษาที่อยู่ในความดูแล ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มี 183 แห่ง จำแนกได้ 3 กลุ่ม 1. โรงเรียนเฉพาะความพิการ 2. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ 3. ศูนย์การศึกษาพิเศษ ทั้งนี้สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ แบ่งกลุ่มสถานศึกษาออกเป็น 8 กลุ่ม ซึ่งหนึ่งในนั้น คือ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 และมีโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประกอบด้วย 5 โรงเรียน 1. โรงเรียนอุบลปัญญานุกูล 2. โรงเรียนนครราชสีมาปัญญานุกูล 3. โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดชัยภูมิ 4. โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดมุกดาหาร 5. โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดสุรินทร์ (สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2568)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นแตกต่างกันระหว่างตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานหรือไม่ และเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 ให้เป็นผู้นำทางเทคโนโลยีที่สามารถบริหารประสิทธิภาพและสามารถ

นำข้อมูลที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากับประชากรกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 431 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนประจำปีการศึกษา 2568 ในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 ประกอบด้วย 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอุบลปัญญานุกูล โรงเรียนนครราชสีมาปัญญานุกูล โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดมุกดาหาร และ โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดสุรินทร์ โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan, (1970) โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 205 คน

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางในการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1. การศึกษาระดับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจันสร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

5 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีอยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีอยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีอยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีอยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2. การศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4

2. ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลไปยังโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและประสาน ขอความร่วมมือจากผู้บริหารและครูผู้สอนในการตอบแบบสอบถาม โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แบบสอบถามที่ได้ รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 ฉบับ สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและหาค่าทางสถิติได้ทั้งหมด 205 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า โดยผู้ตอบจะได้รับคำถามเช่นเดียวกัน และในลำดับขั้นตอนเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ถามถามได้ตรงประเด็นที่ต้องการ ไม่ออกนอกเรื่อง ไม่เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ และข้อมูลที่ได้รับสามารถนำมาประมวลผลได้ โดยมีขั้นตอนการ สัมภาษณ์ ดังนี้

1) นัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และกำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ 15-20 นาที
2) เตรียมอุปกรณ์จดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์
3) แนะนำตัวเองและสร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง
4) บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์
5) ป้อนคำถามเหมาะสมกับเวลาและทำการบันทึกหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จ
6) ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง ระดับการศึกษาและขนาดของสถานศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยแปลความหมายของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 โดยมีเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ที่มีต่อภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 จำแนกตามตำแหน่ง และ ระดับการศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) แบบเป็นอิสระต่อกัน (Independent-samples t-test)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน ที่มีต่อภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยใช้ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้ F-test (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’)

5. วิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

1.1 ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

1.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

2.1 ความถี่ (Frequency)

2.2 ร้อยละ (Percentage)

2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

3.1 t- test แบบ Independent samples

3.2 F- test แบบ One way ANOVA และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.27, S.D.= 0.78) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ($\bar{x}$ = 4.30, S.D.= 0.80) รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{x}$ = 4.28, S.D.= 0.80) ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ ($\bar{x}$ = 4.27, S.D.= 0.80) และด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.26, S.D.= 0.79) ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.23, S.D.= 0.79) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านปรากฏผล ดังนี้

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ วิสัยทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.28, S.D.= 0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้ระบบข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{x}$ = 4.32, S.D.= 0.83)รองลงมา คือ ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี ($\bar{x}$ = 4.31, S.D.=0.83) และข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ผู้บริหารสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีการทำงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ($\bar{x}$ = 4.24, S.D.=0.88)

1.2 ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.26, S.D.= 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.30, S.D.= 0.83) รองลงมา คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้อย่างเหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.28, S.D.=0.81) c]tผู้บริหารศึกษาค้นคว้าเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน ($\bar{x}$ = 4.28, S.D.=0.83) ข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี ($\bar{x}$ =4.20,S.D.=0.88)

1.3 ด้านการปฏิบัติตนที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.27, S.D.= 0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาของผู้เรียน ($\bar{x}$ = 4.34, S.D.= 0.82) รองลงมา คือ ผู้บริหารพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.31, S.D.=0.82) และผู้บริหารสนับสนุนให้ครูพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$ = 4.29, S.D.=0.83) ข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือผู้บริหารจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมของผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{x}$ = 4.19, S.D.=0.88)

1.4 ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.30, S.D.= 0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารวางระบบการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$ = 4.35, S.D.= 0.80) รองลงมา คือ ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.32, S.D.=0.81) และผู้บริหารนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\bar{x}$ =4.32, S.D.=0.84) ข้อที่

มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ผู้บริหารบูรณาการระบบเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.27, S.D.=0.82)

1.5 ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.23, S.D.= 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{x}$ = 4.30, S.D.= 0.83) รองลงมา คือ ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้องตามกฎหมายและรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยี ($\bar{x}$ = 4.28, S.D.=0.84) และผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยี ($\bar{x}$ = 4.26, S.D.=0.84) ข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือผู้บริหารส่งเสริมความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย ($\bar{x}$ = 4.14, S.D.=0.84)

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อปรากฏผล ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.00, S.D.=0.86) ด้านทีมีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ($\bar{x}$ = 4.05, S.D.=0.90) รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{x}$ = 4.04, S.D.=0.89) ด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล ($\bar{x}$ = 3.91, S.D.=0.82) ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ

สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 5-10 ปี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.53, S.D.=0.54) ด้านทีมีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.56, S.D.=0.54) รองลงมาคือ ด้านการ

ปรับปรุงอย่างเป็นระบบ (= 4.54, S.D.=0.53) ด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (= 4.51, S.D.=0.58) ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D.=0.70) ด้านทีมีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ (= 4.56, S.D.=0.75) รองลงมาคือ ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ($\bar{x}$ = 4.55, S.D.=0.72) ด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล ($\bar{x}$ = 4.49, S.D.=0.70) ตามลำดับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ และด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการเพิ่มพูนความรู้และทักษะผ่านการอบรม การประชุม และการสัมมนาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถบริหารและจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างความคุ้นเคยและพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีขั้นพื้นฐาน อันจะนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ เช่น การประชุม การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครูผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรม ศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการ

จัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อและนวัตกรรมการสอนผ่านโปรแกรมออนไลน์ที่เข้าถึงได้สะดวก รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีของครูผ่านการอบรมออนไลน์และการอบรมเชิงปฏิบัติการภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

3.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดเตรียมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งด้านอุปกรณ์ โปรแกรม และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีความพร้อมและสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี เพื่อดูแลและบริหารจัดการระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนให้มีความทันสมัย สนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์เพื่อลดความซ้ำซ้อน เพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล รวมถึงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศหรือมอบหมายบุคลากรที่รับผิดชอบด้านเทคโนโลยี เพื่อให้คำปรึกษาและสนับสนุนการใช้สื่อและนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นต้นแบบในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบ โดยมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องตามกฎหมาย เคารพสิทธิผู้อื่น และปฏิบัติตามกฎระเบียบและมารยาทในการใช้สื่ออย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนควรใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สามารถกลั่นกรองข้อมูลและถ่ายทอดสาระสำคัญที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากบริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 มีความตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษา ภายใต้บริบทของการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จึงมีการปรับตัวให้รู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่าง

รวดเร็ว สามารถเข้าถึงและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การบริหารจัดการสถานศึกษามีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้เรียน อันสะท้อนถึงภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยวรรธน์ ตะเภาทอง (2564) ได้ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสนี โปราณานนท์ (2564) ได้ทำวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันมีบทบาท ความรับผิดชอบและประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานที่ไม่เหมือนกัน ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่กำหนดนโยบาย วางแผน และตัดสินใจด้านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารงาน ขณะที่ครูผู้สอนเป็นผู้ปฏิบัติและนำเทคโนโลยีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและดูแลผู้เรียนโดยตรง ส่งผลให้การรับรู้และการประเมินภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ ศรีตา (2566) ได้ทำวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาและขนาดสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรสา กาโนรักษ (2566) ได้ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตภูกามยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิง

เทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตภูกามยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

3. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4

3.1 ด้านการมีวิสัยทัศน ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการเพิ่มพูนความรู้และทักษะผ่านการอบรม การประชุมและการสัมมนาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถบริหารและจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุทิตา แก้ววงษา และ สุรางคนา มันยานนท์ (2567) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาโดมประดิษฐ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 กล่าวว่า ด้านการเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยี มีการสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกันนำนโยบายสู่การปฏิบัติโดยการบูรณาการให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรวัฒณ์ รักปัญญาสุทธิกุล และ ชยากานต์ เรืองสุวรรณ (2565) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษานโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดและหลักการบริหารใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะสำหรับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อการบริหารสถานศึกษา กำหนดแผนการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสร้างเครือข่าย ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนทิศทางการศึกษา และกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบเทคโนโลยีของสถานศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาตนเองในด้านเทคโนโลยี และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่ายงานของสถานศึกษา รวมทั้งการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ทางเทคโนโลยีและจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์เครื่องมือดิจิทัลที่เพียงพอต่อการใช้งานของบุคลากร นักเรียน นักศึกษา ให้สามารถสามารถเข้าถึงได้ง่ายในทุกที่ทุกเวลา

3.2 ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างความคุ้นเคยและพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีขั้นพื้นฐาน อันจะ

นำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ เช่น การประชุม การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครูผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุทิตา แก้ววงษา และ สุรางคนา มันยานนท์ (2567) ได้ทำวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาโดมประดิษฐ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและในชีวิตประจำวัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยวรรธน์ ตะเภาทอง (2564) ได้ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 กล่าวว่าผู้บริหารควรเข้ารับการ ประชุม อบรมสัมมนาด้านการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยอยู่เสมอ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการ ติดต่อสื่อสารด้วยสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้นแบบของการใช้เทคโนโลยีด้วยความรับผิดชอบ อย่างสม่ำเสมอ และถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งมีการนิเทศติดตาม ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและ บุคลากรเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่างๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการ จัดการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษาสู่ศตวรรษที่ 21

3.3 ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรม ศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อและนวัตกรรมการสอนผ่านโปรแกรมออนไลน์ที่เข้าถึงได้สะดวก รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีของครูผ่านการอบรมออนไลน์และการอบรมเชิงปฏิบัติการภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย พรหมทา และ อมรทิพย์ เจริญผล (2566) ได้ทำวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายอำเภอหนองวัวซอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี ควรฝึกการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารด้วยสื่อออนไลน์ในช่องทางต่างๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคยในการใช้เทคโนโลยีขั้นพื้นฐานกับครูควรมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของเทคโนโลยีมี

ส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารและการปฏิบัติงานร่วมกันผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยกับสถานการณ์และควรปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม มีการใช้เทคโนโลยีด้วยความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุทิตา แก้ววงษา และ สุรางคนา มันยานนท์ (2567) ได้ทำวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาโดมประดิษฐ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมและพัฒนาตนเองด้านการใช้เทคโนโลยีอยู่เสมอ

3.4 ด้านการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดเตรียมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งด้านอุปกรณ์ โปรแกรม และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีความพร้อมและสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี เพื่อดูแลและบริหารจัดการระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนให้มีความทันสมัย สนับสนุนการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์เพื่อลดความซ้ำซ้อน เพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล รวมถึงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศหรือมอบหมายบุคลากรที่รับผิดชอบด้านเทคโนโลยี เพื่อให้คำปรึกษาและสนับสนุนการใช้สื่อและนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุทิตา แก้ววงษา และ สุรางคนา มันยานนท์ (2567) ได้ทำวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาโดมประดิษฐ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเข้ารับการอบรมพัฒนาตนเองด้านสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลอยู่เสมอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรวัฒณ์ รักปัญญาสุทธิกุล และชยากานต์ เรืองสุวรรณ (2565) ได้ทำวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบเทคโนโลยีของสถานศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาตนเองในด้านเทคโนโลยี และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่ายงานของสถานศึกษา รวมทั้งการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ทางเทคโนโลยีและจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือดิจิทัลที่เพียงพอต่อการใช้งานของบุคลากร นักเรียน นักศึกษา ให้สามารถสามารถเข้าถึงได้ง่ายในทุกที่ทุกเวลา

3.5 ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นต้นแบบในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบ โดยมีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องตามกฎหมาย เคารพสิทธิผู้อื่น และปฏิบัติตามกฎระเบียบและมารยาทในการใช้สื่ออย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนควรใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สามารถกลั่นกรองข้อมูลและถ่ายทอดสาระสำคัญที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุทิตา แก้ววงษา และ สุรางคนา มันยานนท์ (2567) ได้ทำวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาโดมประดิษฐ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 กล่าวว่า ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ในการใช้เทคโนโลยีในทางที่สร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม ตระหนักถึง ความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีและเคารพกฎกติกาตลอดจนไม่ให้เกิดโทษต่อตนเองและผู้อื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย พรหมทา และ อมรทิพย์ เจริญผล (2566) ได้ทำวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายอำเภอหนองวัวซอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี ควรฝึกการใช้เทคโนโลยีใน การสื่อสารด้วยสื่อออนไลน์ในช่องทางต่างๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคยในการใช้เทคโนโลยีขั้นพื้นฐานกับครูควรมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของเทคโนโลยีมีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารและการปฏิบัติงานร่วมกันผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยกับสถานการณ์และควรปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม มีการใช้เทคโนโลยีด้วยความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอตามลำดับ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า 1. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ใน

การทำงาน พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ด้านการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ ด้านการปรับปรุงพัฒนาอย่างเป็นระบบ และด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล **ข้อเสนอแนะ** 1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นการส่งเสริมความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดมาตรการหรือจัดโครงการอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์ จริยธรรมดิจิทัล และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยีทั้งในระดับผู้บริหาร ครู และบุคลากร 1.2 จากผลการวิจัยที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในการจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนพัฒนาผู้บริหารแบบจำแนกกลุ่ม เช่น จัดหลักสูตรเฉพาะสำหรับผู้บริหารใหม่ หรือผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มอื่น โดยเน้นการเสริมสร้างวิสัยทัศน์และความเป็นพลเมืองดิจิทัลควบคู่กัน 1.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัลจะอยู่ในระดับมาก แต่ประเด็นการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากร และการสนับสนุนให้เข้ารับการอบรมยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมระบบพี่เลี้ยง การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการอบรมด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กัลยวรรธน์ ตะเภาทอง. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. ใน *การค้นคว้าอิสระเสนอบัณฑิต.* วิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร.

จิรวัฒณ์ รักปัญญาสุทธิกุล และ ชยากานต์ เรืองสุวรรณ. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา.* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

จุฑามาศ ศรีตา. (2566). *ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. วารสารศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี,* 4(พิเศษ), 60-72.

มุทิตา แก้ววงษา และ สุรางคนา มันยานนท์. (2567). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาโดมประดิษฐ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5.วารสารมหาจุฬาคชสาร,* 15(2),314-326.

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570. สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ 2553.* พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545. จาก https://www.moe.go.th/พรบ-การศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2542.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2568 จาก https://www.obec.go.th/

สุนันทา สมใจและคณะ. (2561). การบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี,* 12(1), 350-363.

อรทัย พรหมทา และอมรทิพย์ เจริญผล. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายอำเภอหนองวัวซอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 3(1), 77-95

อรสา กาโนรักษ์. 2566. การศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตภูกามยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา. ใน *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง.* มหาวิทยาลัยพะเยา.

อัสนี โปราณานนท์. 2564. ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1. ใน *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยพะเยา.

THE ARTISTIC PERFORMANCE AND CULTURAL INTERPRETATION OF THE CELLO IN CHINESE NATIONAL ORCHESTRAS*

Fangfang Feng[1], Palphol Rodloytuk[2] and Kovit Kantasiri[3]

[1-3]Academy of Arts and Philosophy, Shinawatra University, Thailand

Corresponding Author's Email: 907814554@qq.com

Received 11 May 2026; Revised 20 May 2026; Accepted 22 May 2026

Abstract

This study aims to: 1) present the cognitive content and cognitive differences of different subjects regarding the cello in Chinese national orchestras; 2) analyze the underlying reasons for these cognitive differences; 3) refine the practical knowledge system of integrating the cello into national orchestras; and 4) reflect on the cultural issues involved in the modernization process of Chinese national orchestras. A qualitative research design was adopted. Data were collected from 24 informants, including performers, composers, theorists, audiences, and cultural administrators, through literature analysis and semi-structured interviews. The data were analyzed using thematic and interpretive analysis.

The findings show that: 1) different subjects construct distinct understandings of the cello's function, cultural positioning, and artistic value, despite its general acceptance as a bass-support instrument, with continuing differences in timbre identity and its relationship with traditional Chinese bowed

Citation:

* Fangfang Feng, Palphol Rodloytuk and Kovit Kantasiri. (2026). The Artistic Performance And Cultural Interpretation Of The Cello In Chinese National Orchestras.
Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 119-140.;
DOI: https://doi.org/10.
https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

instruments; 2) these cognitive differences are shaped by professional roles, institutional positions, and cultural expectations, with performers emphasizing technical adaptation, theorists focusing on sonic structure, administrators highlighting policy legitimacy, and audiences stressing emotional perception; 3) the cello has formed a functional knowledge system centered on ensemble coordination and performance adaptation, though tensions remain between functional efficiency and artistic subjectivity; 4) its integration reflects broader cultural negotiations in orchestral modernization, particularly in relation to cultural identity, hybridity, and institutional governance. The study concludes that the cello should be understood not merely as an imported instrument, but as a culturally reconstructed musical role continuously shaped through performance practice, institutional discourse, and audience reception. It functions as both a sonic bridge and a symbolic medium in the ongoing reconfiguration of Chinese national orchestral culture.

Keywords: Cello; Chinese National Orchestra, Multi-subjective Cognition, Ethnomusicology, Cross-cultural Music Integration, Musical Role Construction

Introduction

The cello, originally a representative instrument of the Western string tradition, has gradually become an indispensable component of the bass section within Chinese national orchestras since the mid-twentieth century. Although the national orchestra is widely regarded today as a symbol of Chinese musical modernity and national cultural identity, a significant cultural paradox arises from the fact that one of its most stable foundational instruments originates from the Western classical music tradition rather than from indigenous Chinese musical forms. Thus, the integration of the cello into Chinese national orchestras represents not merely a technical adaptation of orchestral structure,

but also a profound process of cultural negotiation, aesthetic reconstruction, and modernization within contemporary Chinese music (Liqun & Chan, 2025).

The historical roots of this transformation can be traced back to the early twentieth century, when Chinese music entered an era characterized by intensive interaction with Western musical culture. Following the establishment of the People's Republic of China, national cultural policies strongly promoted the institutionalization and professionalization of modern Chinese national orchestras, which accelerated the modernization of orchestral performance systems throughout the country (Mo et al., 2025). However, as the orchestral structure became increasingly standardized, several limitations of traditional Chinese bass instruments gradually emerged, including insufficient sound projection, instability in tonal support, and restricted technical flexibility within large-scale ensemble settings (Wang, 2021). In response to these structural challenges, the cello and double bass were progressively introduced into the national orchestra and eventually supplanted the gehu as the standard bass instruments. This transformation not only reshaped the orchestral timbre system but also symbolized a broader reconfiguration of cultural authority between Chinese and Western musical traditions.

Contemporary scholarship increasingly views the cello in Chinese national orchestras not only as a technical bass instrument but also as a medium for cultural negotiation and identity reconstruction. By incorporating Chinese melodic materials and regional aesthetics, the cello has gradually developed a localized expressive language while still retaining its Western instrumental characteristics. Simultaneously, its growing prominence within national orchestras has sparked ongoing debates concerning modernization, cultural authenticity, and the evolving relationship between Chinese and Western musical traditions. Consequently, the cello occupies a dual role within

Chinese national orchestras, serving both as a functional orchestral instrument and as a symbolic representation of musical modernity.

Although national orchestras have garnered considerable academic attention, existing studies on the cello primarily focus on compositional analysis, orchestration techniques, or institutional history. Relatively few investigations delve into the cognitive mechanisms, cultural subjectivity, and identity negotiations that underpin its integration into Chinese musical culture (Turner, 2014). In particular, systematic discussions regarding how performers, audiences, and various musical subjects perceive, interpret, and negotiate the cultural significance of the cello within Chinese national orchestras remain notably insufficient.

Therefore, there is an urgent need to examine how the cello, as a Western musical instrument, has gradually evolved into a core component of Chinese national orchestras. This evolution serves as a site for cultural understanding, identity reconstruction, and aesthetic negotiation. Such an investigation not only deepens our understanding of Chinese musical modernization but also offers valuable theoretical insights into broader discussions regarding cross-cultural musical integration and contemporary cultural identity.

Objectives

1. To present the cognitive content and cognitive differences of different subjects regarding the cello.

2. To analyze the underlying reasons for cognitive differences.

3. To refine the practical knowledge system of integrating the cello into a national orchestra.

4. To reflect on the cultural issues in the modernization process of Chinese national orchestras.

Literature Review

Existing studies on music cognition, cello performance, and the modernization of Chinese national orchestras indicate that the integration of the cello into Chinese orchestral practice transcends mere technical adjustments; it is also a process influenced by cultural identity, cognitive perception, and cross-cultural negotiation. Research across musicology, ethnomusicology, psychology, and cultural studies increasingly acknowledges musical instruments as both acoustic media and cultural symbols. These perspectives offer a significant theoretical foundation for comprehending the role of the cello within contemporary Chinese national orchestras.

1. Research on Musical Instrument Cognition

Research on musical instrument cognition has progressively transitioned from traditional theories of music perception to interdisciplinary approaches that incorporate psychology, neuroscience, and embodied cognition. Early studies primarily concentrated on tonal structure and auditory organization (Krumhansl, 2001), whereas more recent research has shifted its focus to prediction, emotion, and multisensory integration in musical experiences (Correa, 2023).

Contemporary scholarship further posits that instrumental performance is an embodied process that encompasses movement, perception, and the interaction between the body and the instrument (Davidson & Wolpert, 2003). Neuroscientific studies have also demonstrated that long-term musical training fosters neuroplasticity and cognitive development (Loui et al., 2019). Nonetheless, while current research offers significant insights into embodied musical cognition, there remains a paucity of attention regarding how such cognition functions within cross-cultural orchestral systems.

2.Subjectivity in Music Cognition

Contemporary research in music cognition increasingly emphasizes the subjective musical experience, focusing on how both performers and listeners interpret music through the lenses of cultural background, training, and emotional response. Studies suggest that musical understanding is shaped by learned expectations and levels of musical expertise (Pearce, 2015). Additionally, neuroscience research highlights the interactions among auditory, motor, and emotional systems during music perception (Vuust et al., 2022).

Embodied approaches further propose that music cognition is closely linked to bodily movement and emotional engagement. Juslin and Västfjäll (2008) demonstrate that musical emotions arise through mechanisms such as memory, emotional contagion, and cognitive evaluation. Although these studies acknowledge the diversity of musical experiences, there remains a relative scarcity of research exploring how cultural identity and cognition are negotiated within cross-cultural orchestral contexts.

3. Interdisciplinary Perspectives on Music Cognition

Music cognition has evolved into an interdisciplinary field encompassing psychology, sociology, phenomenology, and ethnomusicology. Scholars increasingly contend that musical understanding is influenced not only by perceptual factors but also by social context, cultural experiences, and embodied interactions (Sloboda, 2005).

Phenomenological studies underscore the intricate relationship between music, consciousness, and lived experiences, particularly in performance contexts (Saint-Germier, 2021). Concurrently, theories of embodied cognition suggest that musical meaning arises from the interplay of sound, movement, and emotion. These perspectives are particularly pertinent for investigating how musicians adapt foreign instruments within new cultural settings. However, existing interdisciplinary research seldom addresses Chinese national orchestras or the cultural negotiations involved in integrating Western instruments, such as

the cello.

4. Domestic and International Research on the Cello

Research on the cello primarily focuses on its historical development, expressive characteristics, and cross-cultural adaptation. Within the realm of Western classical music, the cello has evolved from a supporting continuo instrument into an expressive solo voice, capable of conveying emotional depth and lyrical expression.

Recent studies increasingly regard the cello as a cultural and symbolic instrument, rather than merely a technical medium. In cross-cultural contexts, scholars observe that Chinese musicians have gradually localized the cello through pedagogy, composition, and the integration of Chinese musical aesthetics (Tan, 2023). Furthermore, research on Chinese cello works illustrates how folk materials and Eastern artistic concepts have reshaped the instrument's expressive identity (He, 2021).

Despite these advancements, most existing studies continue to concentrate on performance technique, repertoire, or pedagogy. Research addressing cognitive subjectivity, cultural negotiation, and identity reconstruction within Chinese national orchestras remains relatively limited.

5. Modernization of Chinese National Orchestras and Instrument Cognition

Studies on the modernization of Chinese national orchestras generally agree that contemporary orchestral systems emerged from the combination of traditional Chinese ensemble practices and Western orchestral structures (Zhu, 2020). During this process, the introduction of instruments such as the cello and double bass became significant features of orchestral reform.

Scholars argue that the incorporation of the cello was partly due to the lack of stable low-register support in traditional orchestras (Li, 2018). Simultaneously, the localization of Western instruments reflects broader

cultural negotiations and modernization processes. Baumann (2000) describes this phenomenon as "glocalization," in which imported musical forms are continuously reinterpreted within local cultural contexts.

Recent studies further suggest that instruments carry symbolic meanings related to modernity, cultural capital, and artistic authority. Consequently, the cello in Chinese national orchestras functions not only as a musical instrument but also as a symbol of cultural transformation and identity reconstruction. However, limited research has explored how performers, audiences, experts, and cultural institutions collectively shape these cognitive and cultural meanings.

Mothodology

1. Research Design

This study employs a qualitative research design rooted in ethnomusicology to investigate the multi-subjective cognition of the cello within Chinese national orchestras. It aims to explore how various stakeholders—including performers, educators, audiences, and cultural administrators—construct meanings around the cello in cross-cultural orchestral practice.

Rather than treating the cello as a static musical object, this study conceptualizes it as a socially embedded and culturally negotiated sound entity. Consequently, the methodological framework incorporates document analysis, semi-structured interviews, and participant observation, facilitating a triangulated understanding of performance practice, institutional discourse, and audience reception.

The overall design emphasizes interpretive depth and contextual sensitivity, aiming to illuminate how musical meaning is co-constructed across

artistic, educational, and institutional domains within contemporary Chinese national orchestral culture.

2. Participants and Sampling

Purposive sampling was utilized to recruit participants with direct experience related to cello performance and orchestral culture. A total of 24 informants participated in the study, including professional cellists, music education experts, concert audiences, and cultural administrators. The selection prioritized experiential relevance and professional insight over statistical representativeness, enabling the study to explore the cello from multiple interpretive perspectives.

3. Data Collection

Semi-structured interviews constituted the primary method of data collection. These interviews were conducted either face-to-face or via telephone, focusing on participants' understandings of the cello's musical role, cultural significance, and artistic value within Chinese national orchestras. All interviews were recorded with consent and subsequently transcribed for analysis.

Additionally, literature analysis was performed using sources from CNKI, Wanfang Data, and related musicology databases. This review concentrated on the localization of the cello, orchestral modernization, and cross-cultural music cognition. Participant observation was also conducted during rehearsals and live performances to examine ensemble interaction, timbral adaptation, and orchestral practices in real-world settings.

4. Data Analysis

The collected data were subjected to thematic and content analysis. Coding procedures were employed to identify recurring themes related to orchestral integration, cultural negotiation, and cognitive differences among stakeholder groups. Cross-group comparisons further elucidated how the cello

acquires varying meanings across artistic, educational, audience, and institutional contexts.

5. Trustworthiness and Validation

To enhance the credibility of the findings, methodological triangulation was implemented by juxtaposing interview data, observational notes, and literature findings. Additionally, member checking and expert reviews were conducted to improve interpretive accuracy and analytical consistency.

6. Ethical Considerations

This study adhered to standard academic ethical guidelines. All participants provided informed consent, participation was voluntary, and all personal information was anonymized to ensure confidentiality.

Results

This study employs qualitative research methods, primarily literature reviews and semi-structured interviews, to investigate the multi-subjective perceptions of the cello within Chinese national orchestras. Using the cello as a case study, this chapter systematically analyzes four aspects: the content and differences in perceptions of the cello among various subjects, the underlying reasons for these differences, the practical knowledge system regarding the cello's integration into national orchestras, and the cultural issues arising during the modernization process of Chinese national orchestras. These analyses are closely aligned with the research objectives.

1. The Changes in the Sound of the National Orchestral Ensemble Before and After the Addition of the Cello

This section presents the interview-based findings regarding the sonic transformation of Chinese national orchestras following the integration of the cello.

The integration of the cello into the Chinese national orchestra represents not merely the addition of a new instrument but also a significant transformation of the orchestra's sonic structure and aesthetic orientation. More importantly, it reflects the gradual modernization of the Chinese national orchestra from a traditional ensemble toward a large-scale orchestral system characterized by symphonic traits.

Before the introduction of the cello, traditional Chinese orchestras were typically characterized by strong high-frequency melodies and relatively weak mid- and low-frequency support. Traditional ensembles emphasized melodic lines and horizontal musical development, while stable bass organization and harmonic layering were limited. Although instruments such as the bass erhu and daruan offered some low-register functions, they were less effective in sustaining tone, controlling dynamics, and achieving spatial depth, particularly in large performance venues.

The addition of the cello significantly reshaped this sonic structure. With its sustained tone and stable low register, the cello fortified the bass foundation of the orchestra and enhanced the overall depth, balance, and spatial layering of the ensemble. In large-scale works, the cello not only supports the bass line but also links melodic and harmonic sections, contributing to a more symphonic orchestral texture.

Simultaneously, the cello prompted changes in compositional thinking within Chinese national orchestras. Traditional orchestral writing primarily focused on melodic expression, whereas the inclusion of the cello encouraged a greater emphasis on harmony, polyphonic texture, and structural coordination.

Interview data suggest that several composers and performers perceived a shift from linear melodic thinking toward layered orchestration after the cello's introduction.

Consequently, orchestral composition gradually shifted from a linear melodic model toward a more layered and three-dimensional orchestration approach. Furthermore, the cello influenced the aesthetic character of the orchestra. Traditional national orchestras often emphasized lightness, agility, and folk-style expression. In contrast, the cello introduced a richer low-frequency resonance and heightened emotional tension, imparting modern national orchestral works with a broader spatial sense and greater dramatic intensity.

However, this transformation has also sparked debate. While the cello enhances orchestral depth and expressive capacity, some scholars argue that an excessive reliance on Western bass systems may dilute the original tonal identity of traditional Chinese ensembles. This reflects a minority but notable critical perspective among respondents regarding cultural and aesthetic balance.

Overall, the inclusion of the cello has reconstructed the bass system, expanded orchestral texture, and accelerated the modernization of Chinese national orchestras.

2. Cognitive Content and Differences of Different Subjects Regarding the Cello

This section summarizes the findings from interviews regarding how various stakeholder groups perceive the cello within Chinese national orchestras. The results indicate that, while these groups share certain common perceptions, they also exhibit significant differences in their interpretations.

At the functional level, participants generally agree that the cello has become an indispensable component of the national orchestra. This functional consensus was emphasized repeatedly by interviewees. The cello is widely recognized as a stable bass foundation that enhances sonic balance, structural depth, and overall orchestral coordination.

However, more pronounced differences emerge in discussions concerning timbre and aesthetics. Most participants describe the cello’s sound

as warm, stable, and emotionally expressive, a view that is particularly dominant among performers and audience members. Conversely, some performers, educators, and critics argue that the cello's role in the orchestra has become overly functionalized, which limits the recognition of its technical complexity and independent artistic identity.

Divergent perspectives also surface in discussions about the cello's relationship with traditional Chinese bowed-string instruments. While many audience members and policy-oriented stakeholders emphasize complementarity, performers and educators are more inclined to highlight issues of substitution and competition. This indicates a clear divergence in interpretive stances based on roles.

Questions of identity generate significant tension among stakeholders. Although the cello has long been integrated into national orchestras at both practical and institutional levels, its cultural identity remains somewhat ambiguous. Some participants view it as a natural member of the orchestra, while others continue to perceive it as a foreign instrument within a traditionally Chinese musical context. This reflects an unresolved positioning of identity within orchestral practice.

3. The underlying reasons for cognitive differences

This section presents interview-based analytical findings regarding the mechanisms underlying perceptual differences. The findings indicate that these differences are shaped by multiple interacting factors.

Firstly, cognitive differences are closely linked to the distinct roles that stakeholders occupy in the production and circulation of music. Performers, educators, composers, administrators, and audiences engage with the cello through diverse forms of experience and responsibility.

Secondly, institutional environments and professional training further reinforce these differences. Participants with varying training backgrounds

demonstrated systematically different interpretive frameworks. Through prolonged involvement in specific educational systems and organizational structures, individuals internalize distinct artistic values.

Thirdly, personal experience plays a crucial role in shaping cognition. Many interviewees connected their perceptions of the cello to specific performance or learning experiences. Emotional memory, artistic training, performance experience, and historical encounters all significantly influence perception.

Moreover, practical conflicts within rehearsal and performance environments further exacerbate cognitive differences. These discussions are not merely technical; they also encompass questions of cultural authority, artistic legitimacy, and identity construction.

1.4 The Practical Knowledge System of Integrating the Cello into a Folk Orchestra

This section synthesizes findings on the practical knowledge system derived from performance, education, and institutional practice. At the performance level, the integration of the cello prioritizes functionality, emphasizing bass support, sonic stability, and overall harmony.

This focus leads to the establishment of implicit ensemble rules that guide performance coordination. At the educational and theoretical levels, this experience has been progressively standardized into transferable teaching knowledge. However, tensions persist between standardization and creativity.

In terms of cultural governance and social acceptance, the use of the cello is embedded in institutional expectations concerning stability and legitimacy. Interview findings indicate that 'successful integration' is often linked to institutional acceptance rather than solely artistic criteria.

Overall, the integration of the cello represents not a process of complete assimilation but a continuous negotiation between functional control and artistic expression.

1.5 Cultural Issues in the Modernization Process of Chinese National Orchestras

This section presents findings based on interviews regarding cultural tensions in the process of modernization. This study identifies several cultural issues that arise from the integration of the cello into Chinese national orchestras. At the levels of performers, researchers, and cultural discourse, the incorporation of the cello reflects inclusiveness and the capacity for modernization. However, it also raises concerns about asymmetrical discourse power and cultural tension. Some respondents expressed worries related to cultural balance and interpretive dominance.

From the perspectives of audiences and critics, the cello is primarily experienced through emotional and auditory evaluations. Descriptors such as 'harmonious,' 'pleasant,' and 'stable' were frequently mentioned. Ultimately, the relationship between cultural preservation and adaptation is not static but is dynamically constructed in practice. This finding emphasizes an ongoing process of cultural negotiation rather than a fixed equilibrium.

Discussion

1. Presenting the cognitive content and differences of different subjects regarding the cello.

This study analyzes the cognitive content and differences among various subjects regarding the cello, revealing that their perceptions of its role are not merely a collection of scattered opinions but rather a structurally differentiated pattern formed around several core issues. These differences in perception are not accidental disagreements; instead, they are an inevitable outcome of the modernization and cultural subjectivity construction of Chinese national orchestras. Collectively, these differing perceptions constitute a dynamic field in which the role of the cello is continually reshaped, reflecting the profound

structural tensions inherent in the modernization process of Chinese national music.

At the functional level, various stakeholders have achieved a significant consensus: the cello has become an indispensable bass support within the national orchestra, with its structural status institutionalized in performance practices, educational systems, and cultural governance. However, notable differences exist in perceptions of aesthetics and expressiveness. Audiences and administrators emphasize functional values such as stability, warmth, and harmony, while performers and educators express concerns regarding the compression of artistic potential and the diminishing of timbral heterogeneity. This divergence illustrates a shift from receptive aesthetics to reflective aesthetics. In terms of the relationship with traditional Chinese bowed string instruments, stakeholders generally acknowledge a coexistence characterized by complementarity, substitution, and competition.

However, professional stakeholders are more attuned to the structural substitution and power imbalances arising from historical choices and institutional arrangements, whereas non-professional stakeholders tend to focus on auditory complementarity and effects. Regarding identity, the cello occupies a state of tension where it is 'functionally internalized but not yet fully culturally internalized.' Institutional acceptance does not automatically equate to cultural identity; the identity of its members continues to require interpretation and negotiation at the levels of discourse and symbolism.

2. Cognitive Content and Differences of Different Subjects Regarding the Cello.

Different subjects do not possess a singular, stable, or unified perception of the cello. Instead, they exhibit a highly diverse, layered, and mutually interdependent structural characteristic. Performers tend to comprehend the cello through the lenses of technical feasibility, physical experience, and functional value; composers and theorists emphasize its sonic potential,

structural significance, and artistic concepts; cultural administrators focus on its social symbolism, policy alignment, and public recognition; while audiences and music critics attribute meaning to it through emotional experiences, cultural memories, and identity projections. These cognitive aspects not only overlap but are also highly dynamic, collectively forming a complex field of meaning for the cello within the context of contemporary Chinese folk music.

The cognitive differences among various subjects are not merely misunderstandings or biases but rather the inevitable outcome of music as a socio-cultural practice that is continuously constructed within distinct structural positions, experiential pathways, and power dynamics. Acknowledging and understanding these differences not only illuminates the multiple roles of the cello within the national orchestra but also establishes a theoretical foundation for further investigation into its usage controversies, integration pathways, and future development.

3. Refining the practical knowledge system for integrating the cello into a folk orchestra.

The practical knowledge system for integrating the cello into the national orchestra is fundamentally a comprehensive framework centered on functionalism, operating through a consensus on rules and allowing for continuous adjustments across various cultural and institutional logics. This system systematically reconstructs performance thinking, aesthetic orientation, technical parameters, and educational philosophy, guiding performers to transition from being 'soloists' or 'voice leaders' within the Western context to 'collaborative professional performers' who strive to be invisible, supportive, and collaborative. The core focus is not on achieving complete assimilation of timbre or technique, but rather on emphasizing usability, stability, and functional effectiveness within the overall structure of a national orchestra. However, this practical knowledge system exhibits a significant duality: while it

offers a viable pathway for the cello's legitimate existence in the realm of Chinese national orchestral music, it also risks compressing artistic integrity and performer subjectivity in favor of functional efficiency. Thus, its true value lies not in the further entrenchment of rules, but in its capacity to gradually cultivate a more inclusive and creatively flexible practical space. This must be done while respecting the ensemble's function and cultural context, thereby enabling the cello to achieve a dynamic balance between functional value and artistic subjectivity within national orchestras.

4. Reflecting on Cultural Issues in the Modernization Process of Chinese National Orchestras

The modernization of Chinese national orchestras fundamentally represents a continuous negotiation process centered on cultural subjectivity, modern imagination, and institutional governance, rather than a linear evolution or mere technological upgrading. The introduction of foreign elements, such as the cello, is not the core issue; rather, it serves as a crucial medium that highlights the potential cultural tensions, power structures, and value choices inherent in this process.

Research indicates that the primary cultural challenge confronting the modernization of contemporary Chinese orchestras lies not in the question of 'whether to absorb foreign elements,' but rather in how to absorb them, who should lead this process, and what aesthetic logic and institutional mechanisms should be employed for their transformation. When foreign elements become overly functionalized and symbolized, modernization risks devolving into a one-way dominance of technological and governance rationality, which tends to compress artistic subjectivity and cultural diversity. Conversely, when the concept of 'balance' is absolutized, it may stifle genuine creative vitality.

Therefore, the modernization of Chinese national orchestras should not aim for a fragile balance or superficial integration; instead, it should endeavor to construct a cultural ecosystem deeply rooted in national culture, one that

allows for the coexistence of differences and is capable of self-renewal amid tension and conflict. Within this framework, foreign elements such as the cello should no longer be perceived as 'others' that require careful safeguarding; instead, they should be actively transformed and creatively utilized in appropriate contexts and levels, thus becoming vital catalysts for the ongoing growth of the overall vitality of national music.

Recommendation

Building upon the analytical framework established in this study, the following recommendations are proposed not only as directions for future academic inquiry but also as stakeholder-oriented implications for performers, researchers, educators, and cultural planners within the Chinese national orchestral system.

1. Recommendations for Instrumental Practitioners and Orchestral Performers

For performers, instrumental practitioners, and orchestral arrangers, future research should extend comparative analyses to other Western instruments integrated into Chinese national orchestras, such as the double bass, clarinet, and percussion instruments.

Such comparative studies would enhance practitioners' understanding of how different instruments assume differentiated functional hierarchies, timbral responsibilities, and expressive constraints within ensemble settings. This is particularly relevant for orchestral interpretation and arrangement practices, where cultural negotiation and aesthetic compromise are structurally embedded in performance decisions.

2. Recommendations for Music Technologists and Acoustic Researchers

For music technologists, acousticians, and cultural analysts, future research should integrate qualitative cultural interpretation with acoustic and

psychoacoustic measurement approaches. This interdisciplinary direction enables a more systematic examination of how culturally embedded performance norms are translated into measurable sonic outcomes, thereby supporting the analysis of the relationship between artistic intention, technical regulation, and auditory perception. Such integration is particularly valuable for professionals involved in sound engineering, recording production, and performance documentation within orchestral institutions.

3. Recommendations for Ethnomusicologists and Cultural Policy Researchers

For ethnomusicologists and cultural policy researchers, future studies should focus on marginal, experimental, and non-institutional orchestral practices that exist outside the mainstream state-supported systems. These practices often reveal alternative pathways to modernization, informal transmission structures, and hybrid performance logics that are underrepresented in official discourse. Investigating these contexts can deepen our understanding of cultural plurality, artistic resistance, and decentralized innovation within the development of Chinese orchestras. This direction is particularly significant for research on the governance of intangible cultural heritage and grassroots musical transformation.

4. Recommendations for Music Educators and Cultural Development Planners

For music educators, curriculum developers, and cultural policy planners, conducting longitudinal studies across generations of performers, educators, and audiences is strongly recommended. Such research would provide insights into how modernization discourses, institutional frameworks, and aesthetic values are transmitted, contested, and transformed over time. Additionally, it enables the evaluation of whether current orchestral systems maintain structural stability or undergo adaptive reconfiguration in response to technological and cultural changes. This perspective is essential for informing

sustainable curriculum design, talent cultivation strategies, and long-term cultural development policies.

References

Baumann, M. P. (2000). The local and the global: Traditional musical instruments and modernization. *the world of music*, 121-144.

Correa, J. P. (2023). Cross-Modal Musical Expectancy in Complex Sound Music: A Grounded Theory. *Journal of Cognition*, *6*(1), 33.

Davidson, P. R., & Wolpert, D. M. (2003). Motor learning and prediction in a variable environment. *Current opinion in neurobiology*, 13(2), 232-237.

He, H. (2021). *A study on contemporary Chinese composers' cello works*. Composition & Theory, (5), 112–118.

Juslin, P. N., & Västfjäll, D. (2008). Emotional responses to music: The need to consider underlying mechanisms. *Behavioral and brain sciences*, 31(5), 559-575.

Krumhansl, C. L. (2001). *Cognitive foundations of musical pitch*. Oxford University Press.

Li, N. (2008). *The "special" role of foreign low string instruments: Promoting new development of national orchestras*. Yellow River of Music, (11), 66–67.

Liqun, H., & Chan, C. S. C. (2025). The Development of the Modern Chinese Orchestra in Mainland China and the Chinese Diaspora: A Systematic Literature Review. *Asian Culture and History*, 17(1).

Loui, P., Raine, L. B., Chaddock-Heyman, L., Kramer, A. F., & Hillman, C. H. (2019). Musical instrument practice predicts white matter microstructure and cognitive abilities in childhood. *Frontiers in psychology*, 10, 1198.

Mo, S., Punvaratorn, M., & Kaewkulthorn, P. (2025). From “Western Tribute” to “Localized Voice”: The Cello's Transformation in Chinese Music. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews, 5*(6), 461–474.

Pearce, M. T. (2015). Effects of expertise on the cognitive and neural processes involved in musical appreciation. *Art, aesthetics and the brain*, 319-338.

Saint-Germier, P. (2021). *Music and Consciousness 2: Worlds, Practices, Modalities*. Oxford, UK: Oxford University Press

Sloboda, J. (2005). *Exploring the musical mind: Cognition, emotion, ability, function*. Oxford University Press.

Tan, P. (2023). Research on the Integration of Traditional Music Culture and Playing Techniques in Cello Teaching. *Frontiers in Art Research*, 5(3).

Turner, R. (2014). *New Approaches to Performance and the Practical Application of Techniques from Non-Western and Electro-acoustic Musics in Compositions for Solo Cello since 1950: A Personal Approach and Two Case Studies* (Doctoral dissertation, Goldsmiths, University of London).

Vuust, P., Heggli, O. A., Friston, K. J., & Kringelbach, M. L. (2022). Music in the brain. *Nature Reviews Neuroscience*, 23(5), 287-305.

Wang, P. (2021). *The Double Bass in the Chinese Symphony Orchestra and the National Orchestra*. Texas Christian University.

Zhu, F. (2020). *An analysis of the development of Chinese national orchestras*. Theatre Home, (14), 57–59.

แนวทางการจัดกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของโรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล*

REHABILITATION ACTIVITY GUIDELINES FOR CHILDREN WITH DISABILITIES BASED ON KALĀṆAMITTA-DHAMMA 7 OF NAKHON SAWAN PUNYANUKUL SCHOOL

ภัสร์วริญญ์ ปุญญวนิชกุล

Phatwarin Punyawanitkul

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Phatwarin.peem@gmail.com

วันที่รับบทความ : 18 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 28 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 30 พฤษภาคม 2569

Received 18 May 2026; Revised 28 May 2026; Accepted 30 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สังเคราะห์สภาพกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการของโรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล 2. เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของโรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 ท่าน รองผู้อำนวยการ 4 ท่าน และครูผู้สอน 15 ท่าน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

Citation:

* ภัสร์วริญญ์ ปุญญวนิชกุล. (2569). แนวทางการจัดกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของโรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 141-152.

Phatwarin Punyawanitkul. (2026). Rehabilitation Activity Guidelines For Children With Disabilities Based On Kalāṇamitta-Dhamma 7 Of Nakhon Sawan Punyanukul School. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 141-152.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการสังเคราะห์สภาพกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ในช่วงปีการศึกษา 2565-2567 พบว่าการดำเนินงานมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องจากระดับ “ดีมาก” สู่ระดับ “ยอดเยี่ยม” โดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการ NWP Model (วงจรคุณภาพ PDCA+A) มีกิจกรรมครอบคลุม 4 มิติหลัก คือ ด้านอารมณ์และสังคม ร่างกายและการเคลื่อนไหว สติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ และด้านการสื่อสารและพฤติกรรม อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาอุปสรรคในด้านความหลากหลายของประเภทความพิการ ศักยภาพที่แตกต่างกันของนักเรียน ข้อจำกัดทางด้านการเคลื่อนไหว และรูปแบบการประเมินผลเชิงพัฒนาการที่ยังไม่หลากหลายเพียงพอ

2. แนวทางการจัดกิจกรรมตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ผู้วิจัยได้บูรณาการหลักธรรมเข้ากับขั้นตอนการฟื้นฟู 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การคัดกรองเด็ก ใช้หลักปิโย สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและอบอุ่นเพื่อให้เด็กไว้วางใจ 2) การวางแผนการบริการ ใช้หลักครุ โดยครูต้องแสดงความเชี่ยวชาญในการจัดทำแผน IEP ตามหลักวิชาการ 3) การให้บริการ ใช้หลักวัตตาและวจนักขโม สื่อสารอย่างเหมาะสมและอดทนต่อข้อจำกัดของเด็ก 4) การทบทวนและปรับเปลี่ยนการบริการ ใช้หลักภาวนีโย พัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ 5) การยุติการบำบัด ใช้หลักโน จัฏฐาเน นิโยชเย รักษาจรรยาบรรณวิชาชีพและเน้นความปลอดภัยของเด็ก และ 6) การส่งต่อ ใช้หลักคัมภีรัญจะ กถัง กัตตา ถ่ายทอดข้อมูลที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายแก่ผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญ

คำสำคัญ: ฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ, แนวทางจัดกิจกรรม, กัลยาณมิตรธรรม 7

Abstract

This research aimed to 1. synthesize the conditions of rehabilitation activities for children with disabilities at Nakhonsawan Panyanukul School, 2. propose guidelines for organizing rehabilitation activities based on the Seven Principles of Kalyāṇamitta Dhamma. This study employed a qualitative research methodology. Data were collected from 20 key informants, including one school director, four deputy directors, and fifteen teachers. The research instrument was

a semi-structured interview, and the data were analyzed using descriptive content analysis.

The findings revealed that

1. The synthesis of rehabilitation activity conditions for children with disabilities. During the academic years 2022–2024, the implementation demonstrated continuous improvement from a “very good” to an “excellent” level. The school adopted the NWP Model (PDCA+A quality cycle) as its management framework. The rehabilitation activities covered four main dimensions: emotional and social development, physical and motor development, intellectual and creative development, and communication and behavioral development. However, certain challenges were identified, including the diversity of disability types, differences in students’ abilities, physical mobility limitations, and insufficient variety in developmental assessment methods.

2. Guidelines for organizing activities based on the Seven Principles of Kalyāṇamitta Dhamma. The researcher integrated these principles into six stages of the rehabilitation process as follows 1) Screening: Applying Piyo (lovability) to create a friendly and warm environment that fosters trust among children. 2) Service Planning: Applying Garu (respectability), where teachers demonstrate professional expertise in developing Individualized Education Plans (IEPs) based on academic principles. 3) Service Delivery: Applying Vattā (good communication) and Vacanakkhama (patience in listening and speaking appropriately), ensuring suitable communication and tolerance toward children's limitations. 4) Review and Adjustment: Applying Bhāvanīyo (worthiness of cultivation), promoting the development of innovations and technologies to inspire learners. 5) Termination: Applying No caṭṭhāne niyojaye (not leading others inappropriately), emphasizing professional ethics and child safety. 6) Referral: Applying Gambhīrañca kathaṃ kattā (ability to explain profound matters clearly), ensuring that complex

information is communicated in an understandable way to parents and specialists.

Keywords: Rehabilitation for children with disabilities, Guidelines for organizing activities, Kalyāṇamitta Dhamma 7

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ (มาตรา 6 และมาตรา 22) คนพิการแม้จะแตกต่างจากคนปกติ แต่ก็มีศักยภาพในการพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม หากได้รับการศึกษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสมตั้งแต่เนิ่น ๆ ย่อมสามารถดำรงชีวิตอิสระและเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคมได้

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2551 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 ได้กำหนดสิทธิของคนพิการในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตลอดชีวิตครอบคลุมบริการกายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด ดนตรีบำบัด และการแก้ไขการพูด ซึ่งต้องอาศัยการทำงานแบบสหวิทยาการจากผู้เชี่ยวชาญหลายสาขา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

โรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สพฐ. เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีเขตพื้นที่บริการ 6 จังหวัด ได้แก่ นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท กำแพงเพชร ตาก และเพชรบูรณ์ จัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บกพร่องทางการได้ยิน ออทิสติก และพิการซ้อน จากการสำรวจผลการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ปีการศึกษา 2567 พบว่ายังไม่เป็นไปตามค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือและพัฒนาผู้อื่น คือ กัลยาณมิตรธรรม 7 ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้ที่จะนำผู้อื่นไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย ปิโย (น่ารัก) ครุ (น่าเคารพ) ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) วัตตา (รู้จักพูดตักเตือน) วจนักขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) คัมภีรัญจะ กถัง กัตตา (แถลงเรื่องล้ำลึกได้) และโน จัฏฐาเน นิโยชเย (ไม่นำไปในทางเสื่อมเสีย) หากนำหลักธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ ครูและบุคลากรจะทำหน้าที่เสมือนกัลยาณมิตรที่คอยเกื้อกูลให้เด็กพิการพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยจึงศึกษาแนวทางจัดกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของโรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์สภาพกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการของโรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล

2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของโรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล

การทบทวนวรรณกรรม

การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตาม พ.ร.บ.ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 หมายถึง การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้นหรือดำรงสมรรถภาพที่เคยมีหรือเหลืออยู่ไว้ โดยอาศัยกระบวนการทางการแพทย์ การศาสนา การศึกษา สังคม อาชีพ หรือกระบวนการอื่น ๆ เพื่อให้คนพิการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สพฐ. ได้กำหนดขั้นตอนการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการในสถานศึกษา 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การคัดกรองเด็ก 2) การวางแผนการบริการ 3) การให้บริการ 4) การทบทวนและปรับเปลี่ยนการบริการ 5) การยุติการบำบัด และ 6) การส่งต่อ

หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 มาจากพระไตรปิฎกเป็นคุณสมบัติที่ครูและผู้ให้การฟื้นฟูพึงมีเพื่อนำเด็กพิการไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) ปิโย ความเมตตาอ่อนโยนเข้าถึงง่าย 2) ครุ ความประพฤติดีน่าเคารพเป็นแบบอย่าง 3) ภาวนีโย มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องได้ 4) วัตตา รู้จักให้คำแนะนำตักเตือนด้วยความทวังดี 5) วจนักขโม อดทนรับฟังคำถามและคำวิจารณ์ได้ 6) คัมภีรญจะ กถัง กัตตา สามารถอธิบายสิ่งยากให้เข้าใจ

ง่ายได้ และ 7) โน จัฏฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำไปสู่ทางที่เสื่อมเสีย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2562)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการจัดการศึกษาพิเศษช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาเด็กได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีประสิทธิผล (ภารดี อนันต์นาวี, 2562; ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์, 2560)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 ท่าน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 4 ท่าน และครูผู้สอน 15 ท่าน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทดสอบความเที่ยง (Reliability) ก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม - เดือนธันวาคม พ.ศ. 2568 ณ โรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล จ.นครสวรรค์ โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคลและบันทึกข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและบันทึกภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) จัดหมวดหมู่ข้อมูลตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล และนำเสนอผลในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์สภาพกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ

ในช่วงปีการศึกษา 2565-2567 การดำเนินงานมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องจากระดับดีมากสู่ระดับยอดเยี่ยม โดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการ NWP Model (วงจรคุณภาพ PDCA+A)

ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมครอบคลุม 4 มิติหลัก คือ 1) ด้านอารมณ์และสังคม 2) ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว 3) ด้านสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ และ 4) ด้านการสื่อสารและพฤติกรรม

อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ความหลากหลายของประเภทความพิการ 2) ศักยภาพที่แตกต่างกันของนักเรียน 3) ข้อกำจัดทางการเคลื่อนไหว และ 4) รูปแบบการประเมินผลเชิงพัฒนาการที่ยังไม่หลากหลาย

2. แนวทางการจัดกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7

ผู้วิจัยได้บูรณาการหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 เข้ากับขั้นตอนการฟื้นฟูสมรรถภาพ 6 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางการจัดกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7

ที่	ขั้นตอน	หลักกัลยาณมิตรธรรม 7	แนวทางการจัดกิจกรรม
1	การคัดกรองเด็ก	ปิโย	ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและอบอุ่น แสดงความเมตตาเข้าถึงง่าย เพื่อให้เด็กรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจ
2	การวางแผนการบริการ	ครุ	ผู้บริหารควรแสดงความเชี่ยวชาญในการจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคลตามหลักวิชาการด้วยความรับผิดชอบและเป็นแบบอย่างที่ดี
3	การให้บริการ	วัตตา + วจนักขโม	ผู้บริหารควรสื่อสารชี้แนะอย่างเหมาะสม อดทนรับฟังข้อจำกัดลพฤติกรรมเด็กอย่างเป็นกลาง และปรับวิธีการสื่อสารให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

ที่	ขั้นตอน	หลักกัลยาณมิตรธรรม 7	แนวทางการจัดกิจกรรม
4	การทบทวนและปรับเปลี่ยนการบริการ	ภาวนีโย	ผู้บริหารควรพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีการฟื้นฟู เพื่อความก้าวหน้าในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
5	การยุติการบำบัด	โน จัฏฐาเน นิโยชเย	ผู้บริหารควรรักษาจรรยาบรรณวิชาชีพ ตัดสินใจยุติหรือปรับเปลี่ยนบริการด้วยเหตุผลที่เหมาะสม เน้นความปลอดภัยและประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน
6	การส่งต่อ	คัมภีรัญจะ กถัง กัตตา	ผู้บริหารควรถ่ายทอดข้อมูลที่ซับซ้อนเกี่ยวกับสภาพผู้เรียนเพื่อให้ผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญเข้าใจได้ง่าย เพื่อการดูแลต่อเนื่องที่มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. ผลการสังเคราะห์สภาพกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการที่มีพัฒนาการต่อเนื่องจากดีมากสู่ยอดเยี่ยม สอดคล้องกับแนวคิดของปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ที่ระบุว่าการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ NWP Model ที่ใช้วงจรคุณภาพ PDCA+A เป็นกรอบการดำเนินงานทำให้เกิดระบบการติดตามประเมินผลและปรับปรุงกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทั้ง 4 มิติในการพัฒนาเด็กพิการ

2. แนวทางการจัดกิจกรรมตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ที่ผู้วิจัยเสนอสอดคล้องกับงานวิจัยของภารดี อนันต์นาวี (2557) ที่พบว่าการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาพิเศษช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กอย่างองค์รวม โดยเฉพาะหลักปิโยที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน และหลักวจนักขโมที่ช่วย

ให้ครูรับฟังและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพประสบความสำเร็จ

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการจัดกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของโรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

1. การคัดกรองเด็ก ผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศการประเมินเบื้องต้นที่เป็นมิตรและอบอุ่น เพื่อลดความประหม่าและความกังวลของนักเรียน ในขั้นตอนนี้ เป้าหมายไม่ใช่แค่การหาความบกพร่อง แต่คือการสร้างสัมพันธภาพเชิงบำบัด ให้ครูใช้ท่าทางที่นุ่มนวล การใช้ของเล่นหรือสื่อที่นักเรียนสนใจเข้าหา เพื่อให้นักเรียนรู้สึกว่าสถานที่เป็นที่ที่ปลอดภัย เมื่อนักเรียนไม่เกร็ง ผลการประเมินเบื้องต้นจะสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนได้ดีที่สุด ตรงกับหลักกัลยาณมิตรธรรม ด้านปิโย (มีความเมตตา ใส่ใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเด็กพิการ)

2. การวางแผนการบริการ ผู้บริหารควรให้ครูแสดงความเชี่ยวชาญในการแยกประเภทความพิการ วิเคราะห์ผลจากการคัดกรองอย่างเป็นระบบ เพื่อจัดทำแผนการจัด

การศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) มีหลักวิชาการรองรับ ไม่ใช่การคาดเดา ทำให้ผู้ปกครองเกิดความมั่นใจและยอมรับในตัวครู ตรงกับหลักกัลยาณมิตรธรรม ด้านครุ (ประพฤติดีเป็นแบบอย่าง)

3. การให้บริการ ผู้บริหารต้องย่อยขั้นตอนกิจกรรมให้เป็นหน่วยเล็กๆ ที่เข้าใจง่าย สื่อสารด้วยท่าทางประกอบคำพูดที่เหมาะสมกับระดับสติปัญญา และอดทนต่อข้อจำกัดด้านความเร็วในการตอบสนอง นักเรียนบางคนอาจมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์หรือสื่อสารไม่ได้ดั่งใจ ครูต้องมีความอดทนสูง ไม่แสดงอาการหงุดหงิด และพร้อมรับฟังเสียงสะท้อนจากทั้งนักเรียนและผู้ปกครองด้วยใจที่เป็นกลาง ยืดหยุ่นเวลาบำบัดตามสภาพร่างกายของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนมีข้อจำกัดด้านการรับรู้ ตรงกับหลักกัลยาณมิตรธรรม ด้านวัตตา (แนะนำและชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง รวมถึงการปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม) และวจนักขโม (รับฟังความคิดเห็นข้อกังวล โดยไม่โกรธ เพื่อร่วมกันหาทางแก้ปัญหา) ตามลำดับ

4. การทบทวนและปรับเปลี่ยนการบริการ ผู้บริหารให้ครูใช้การสังเกตพฤติกรรมหรือบันทึกวิดีโอเพื่อสะท้อนพัฒนาการ และนำมาปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ มีความตื่นตัวในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาวิเคราะห์ร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เพื่อหาจุดที่ควรปรับปรุง ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้น่าสนใจและสร้างความภาคภูมิใจให้นักเรียนเมื่อทำสำเร็จ ตรงกับหลักกัลยาณมิตรธรรม ด้านภาวนีโย (จัดกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมศักยภาพ ให้ผู้เรียนภาคภูมิใจในตนเอง)

5. การยุติการบำบัด ผู้บริหารต้องยุติการบำบัดเมื่อถึงจุดที่นักเรียนบรรลุเป้าหมายหรือสภาพร่างกายมาถึงจุดอิ่มตัว แนะนำให้ครูมีความซื่อสัตย์ทางวิชาชีพ รายงานตามความเป็นจริง ไม่ดึงตัวนักเรียนไว้เพียงเพื่อหวังผลประโยชน์ แต่ต้องเตรียมความพร้อมให้นักเรียนและผู้ปกครองเข้าใจว่าการยุติการบำบัดในที่นี้คือการก้าวไปสู่ขั้นถัดไปของการใช้ชีวิต รักษาจรรยาบรรณโดยไม่บิดเบือนข้อมูลเพื่อผลประเมิน หรือยื้อการบำบัดเพื่อผลประโยชน์ ตรงกับหลักกัลยาณมิตรธรรม ด้านโน จัฏฐาเน นิโยชเย (สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการฟื้นฟูที่ดีปลอดภัย)

6. การส่งต่อ ในกรณีที่นักเรียนมีความซับซ้อนเกินกว่าขอบเขตหน้าที่ของโรงเรียน เช่น ปัญหาด้านการแพทย์หรือจิตเวช ผู้บริหารต้องสามารถวิเคราะห์ และสรุปประเด็นสำคัญที่ซับซ้อนให้เป็นข้อมูลที่เข้าใจง่าย เพื่อชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็นความจำเป็นในการส่งต่อไปยังแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ ตรงกับหลักกัลยาณมิตรธรรม ด้านคัมภีรัญจะ กถัง กัตตา (ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ให้เข้าใจง่ายและสามารถนำไปใช้จริง)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า โรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูลมีการจัดกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการที่มีพัฒนาการต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยนำหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 มาบูรณาการกับขั้นตอนการฟื้นฟูทั้ง 6 ขั้นตอน ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และแรงบันดาลใจในการพัฒนา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีประสิทธิผล ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 การวางแผนการจัดกิจกรรม ควรมีการทำงานร่วมกันเป็นทีมสหวิชาชีพโดยนำหลักกัลยาณมิตรธรรมมาเป็นฐานในการประชุมวางแผนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล 1.2 สร้างความพร้อมด้านจิตใจของบุคลากร ครูและผู้รับผิดชอบควรเตรียมความพร้อมด้านจิตใจด้วยการฝึกสติและสร้างทัศนคติเชิงบวกก่อนการปฏิบัติหน้าที่ 1.3 เตรียมสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและอบอุ่น การจัดพื้นที่สำหรับกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพควรคำนึงถึงความปลอดภัย และความรู้สึกผ่อนคลาย 1.4 การออกแบบกิจกรรมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูและบุคลากรควรนำผลการวิจัยด้านการออกแบบกิจกรรมไปประยุกต์ใช้จริง โดยจัดกิจกรรมนันทนาการ ศิลปะสร้างสรรค์ ดนตรีบำบัด และบันเทิงฟ้อนรำ ให้มีความยืดหยุ่นตามประเภทความพิการของนักเรียนแต่ละบุคคล 1.5 การพัฒนาระบบประเมินผลพัฒนาการ ควรส่งเสริมให้ครูนำนวัตกรรมการประเมิน 1.6 การเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนควรจัดให้มีช่องทางการสื่อสารที่เป็นระบบระหว่างครูกับผู้ปกครอง โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเหมาะสม เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการฟื้นฟู **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ศึกษาความร่วมมือของโรงเรียนเครือข่ายการศึกษาพิเศษในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ควรขยายการศึกษาไปยังโรงเรียนการศึกษาพิเศษอื่น ๆ ที่มีบริบทแตกต่างกัน 2.2 กลยุทธ์การพัฒนาฟื้นฟูสมรรถภาพ ควรมีการวิจัยที่มุ่งวัดผลพัฒนาการของนักเรียนพิการในด้านต่าง ๆ 2.3 การพัฒนาสื่อหรือนวัตกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพ ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อผลิตสื่อหรือแอปพลิเคชันที่ช่วยในการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ 2.4 ศึกษาความพึงพอใจและทัศนคติของผู้ปกครอง ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพตามหลักกัลยาณมิตรธรรมที่มีต่อสภาพจิตใจและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

นครสวรรค์ปัญญานุกูล, โรงเรียน. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ปีการศึกษา 2567.* กรุงเทพฯ: โรงเรียนนครสวรรค์ปัญญานุกูล.

ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนที่ 80 ง พิเศษ หน้า 45* (8 มิถุนายน 2552).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม.* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: บริษัท เอสอาร์พริ้นติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด.

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก หน้า 3* (27 มกราคม 2551).

ภารดี อนันต์นาวี. (2557). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). มนตรี.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2561). การจัดกิจกรรมฟื้นฟูศักยภาพคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ. ใน *เอกสารศึกษาด้วยตนเอง วิชาความรู้พื้นฐานด้านการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ.* สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9*

PROMOTING TEACHERS' INSTRUCTIONAL MANAGEMENT BASED ON THE FOUR IDDHIPADA PRINCIPLES IN BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOLS, GENERAL EDUCATION DIVISION, UBON RATCHATHANI PROVINCE, REGION 9

พระมหาพรชัย วลฺลโภ (สิทธิปกรณ์)[1], พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน[2] และ บรรยวัสถ์ ฝางคำ[3]

Phra Maha Phonchai Wallabho (Sittipakorn)[1], Phra Maha Srirat Siriratano[2] and Banyawat Fangkam[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubonratchathani Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: thatpong.tho@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 11 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 9 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 11 พฤษภาคม 2569

Received 11 April 2026; Revised 9 May 2026; Accepted 11 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม (2) เพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม (3) เพื่อประเมินการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติ การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ

Citation:

* พระมหาพรชัย วลฺลโภ (สิทธิปกรณ์), พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน และ บรรยวัสถ์ ฝางคำ. (2569). การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 153-165.

Phra Maha Phonchai Wallabho (Sittipakorn), Phra Maha Srirat Siriratano and Banyawat Fangkam. (2026). Promoting Teachers' Instructional Management Based On The Four Iddhipada Principles In Buddhist Scripture Schools, General Education Division, Ubon Ratchathani Province, Region 9. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 153-165.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผสมวิธีพหุระยะ วิธีการดำเนินการวิจัย ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 รูป/คน ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และระยะที่ 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันและความต้องการการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีดังนี้ 1) ด้านฉันทะ สร้างระบบแรงจูงใจและการยกย่องเชิดชูเกียรติครูที่พัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม 2) ด้านวิริยะ พัฒนากระบวนการพัฒนาครูเชิงปฏิบัติการ 3) ด้านจิตตะ กำหนดกรอบสมรรถนะครูตามทักษะศตวรรษที่ 21 4) ด้านวิมังสา พัฒนาระบบติดตาม ประเมินผล และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ 3. การประเมินการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้, อิทธิบาท 4, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Abstract

This research aimed to: (1) study the current conditions and needs for promoting learning management among teachers in Phra Pariyattidhamma Schools; (2) examine the promotion of learning management based on the Four Principles of Iddhipada for teachers in Phra Pariyattidhamma Schools; and (3) evaluate the promotion of learning management based on the Four Principles of Iddhipada for teachers in Phra Pariyattidhamma Schools. This study employed a multi-phase mixed methods research design. In Phase 1, the sample group consisted of 136 monks/persons selected through simple random sampling. The research instrument was a questionnaire. In Phase 2, 10 key informants were

selected through purposive sampling, and the research instrument was an interview form. In Phase 3, 5 experts were selected through purposive sampling, and the research instrument was an evaluation form on the promotion of learning management based on the Four Principles of Iddhipada for teachers in Phra Pariyattidhamma Schools, General Education Division, Ubon Ratchathani Province, Area 9. The statistics used in the research included percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that: 1. The current conditions and needs for promoting learning management among teachers in Phra Pariyattidhamma Schools were overall at a moderate level. 2. The promotion of learning management based on the Four Principles of Iddhipada for teachers in Phra Pariyattidhamma Schools consisted of the following: (1) Chanda: establishing a motivation and recognition system for teachers who concretely improve learning management; (2) Viriya: developing practical teacher development processes; (3) Citta: determining teacher competency frameworks in accordance with 21st-century skills; and (4) Vimamsa: developing monitoring, evaluation, and reflective systems for learning management using empirical data. 3. The evaluation of the promotion of learning management based on the Four Principles of Iddhipada for teachers in Phra Pariyattidhamma Schools was overall at the highest level.

Keywords: Promoting instructional management, The Four Iddhipada principles, Buddhist scripture schools general education division

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเองและสังคม (สุชาติ สวัสดิ์ศรี, 2561) ครูในฐานะผู้นำการเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนรู้ของครูไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่าง

ต่อเนื่องให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) ครูเป็นผู้ขับเคลื่อนให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่สร้าง ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ตามที่กล่าวมา โดยมีหน้าที่หลักในการสร้างความรู้และความสามารถ ครูต้องถ่ายทอดความรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็น รวมถึงปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การศึกษาที่มีคุณภาพต้องสร้างคนที่มี คุณธรรมจริยธรรม ครูจึงต้องทำหน้าที่เป็นแบบอย่างและสอนให้ผู้เรียนรู้จักความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีคุณค่า และพัฒนาตนเองและสังคม ครูต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้และความสามารถไป พัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่องและใช้ศักยภาพนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการ พัฒนาสังคม การเรียนรู้และพัฒนาตนเองของครูจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้และความดีงาม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ในศตวรรษที่ 21 การศึกษามีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การสื่อสาร และรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น ซึ่งส่งผลให้บทบาทของครูมิได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้ หากแต่ต้องเป็นผู้อำนวยความรู้ และผู้ออกแบบการเรียนรู้ที่สามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในบริบทเช่นนี้ครูจำเป็นต้องมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งรวมถึงความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การปรับตัวต่อเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีจิตสาธารณะต่อสังคมการเรียนรู้ (บุญเลิศ จิตตะโสภณ, 2563) ดังนั้น การพัฒนาครูให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ครูสามารถยกระดับศักยภาพทางวิชาชีพและคงไว้ซึ่งคุณภาพของการจัดการศึกษา ดังที่แผนย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (12) ประเด็น การพัฒนาการเรียนรู้ (พ.ศ. 2561 – 2580) (วุฒิสภา, 2561) ที่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนโฉมบทบาทครูให้เป็นครูยุคใหม่ โดยปรับบทบาทจากครูสอนเป็นโค้ชหรือผู้อำนวยการการเรียนรู้ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้และวิธีจัดระเบียบการสร้างความรู้ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน และมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน รวมทั้งปรับระบบการผลิตและพัฒนาครูตั้งแต่การดึงดูด คัดสรรผู้มีความสามารถสูงให้เข้ามาเป็นครูคุณภาพ มีระบบการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทั้งเงินเดือน เส้นทางสายอาชีพ การสนับสนุนสื่อการสอน และสร้างเครือข่ายพัฒนาครูให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน รวมถึงการพัฒนาครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนมาเป็นผู้สร้างครูรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ และวัดผลงานจากการพัฒนา

ผู้เรียนโดยตรง การส่งเสริมให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและสังคมวัฒนธรรมที่ครูสังกัดอยู่ โดยเฉพาะในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งมีความโดดเด่นในฐานะสถาบันการศึกษาที่บูรณาการธรรมะกับสามัญเข้าด้วยกัน ครูในโรงเรียนลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ต้องพัฒนาความรู้ทางวิชาการเพื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสามัญให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างถ่องแท้ แต่ยังต้องพัฒนาความรู้ทางธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างแห่งคุณธรรมแก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชนที่อยู่ในร่มเงาพระพุทธศาสนา โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนรู้ควบคู่ระหว่างพระพุทธศาสนาและสามัญศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาพระภิกษุ สามเณร และเยาวชนให้เป็นผู้ทรงความรู้คู่คุณธรรม ครูผู้สอนจึงไม่เพียงมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องเป็น ผู้นำทางจิตวิญญาณและแบบอย่างทางศีลธรรม ที่สะท้อนคุณค่าพระพุทธธรรมผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังเผชิญปัญหาด้านแรงจูงใจในการจัดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ขาดระบบสนับสนุนการพัฒนา และมีข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนและคุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้ หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา สามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากช่วยเสริมแรงจูงใจ ความเพียร ความเอาใจใส่ และการพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบ ทำให้ครูสามารถพัฒนาการสอนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน แม้มีงานวิจัยที่สนับสนุนการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาครู แต่ยังไม่พบการศึกษาที่เป็นระบบในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 ซึ่งมีความเฉพาะด้านบริบทและวัฒนธรรม ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อยกระดับคุณภาพครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสถานศึกษาในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9

2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9

3. เพื่อประเมินการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 โดยกำหนดเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 รูป/คน ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

ระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

ระยะที่ 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ มีทั้งคำถามปลายปิดและปลายเปิด

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พัฒนาโดยผู้วิจัยจากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน เพื่อประเมินการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 การศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย

3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 รูป/คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 รูป/คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป/คน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยประสานงานกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

1) ดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 รูป/คน ครู จำนวน 102 รูป/คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์

2) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 รูป/คน ครู จำนวน 5 รูป/คน) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดเก็บและบันทึกข้อมูล ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้บันทึกเสียงและภาพนิ่งเพื่อประกอบการถอดความ จากนั้นถอดเทปบันทึกเสียงเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

3) ดำเนินการประเมินการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 รูป/คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน

3.4 การสรุปและประมวลผลข้อมูล

ผู้วิจัยได้สรุปและจัดหมวดหมู่ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

โดยใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 2 ด้านอยู่ในระดับมาก และ 2 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู อยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านการสร้างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาครูและผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ด้านการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ จรรยาบรรณ และสมรรถนะของครูเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการพัฒนาทักษะและสมรรถนะครูตามกรอบสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาทักษะและสมรรถนะครูตามกรอบสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 2. การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 มีดังนี้ 1) ด้านฉันทะ สร้างระบบแรงจูงใจและการยกย่องเชิดชูเกียรติครูที่พัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเสริมสร้างความรักในวิชาชีพและความภาคภูมิใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านวิริยะ พัฒนากระบวนการพัฒนาครูเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะครูเกิดความต่อเนื่องและเห็นผลในห้องเรียนจริง 3) ด้านจิตตะ กำหนดกรอบสมรรถนะครูตามทักษะศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างเป็นระบบ 4) ด้านวิมังสา พัฒนาระบบติดตาม ประเมินผล และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการสอนอย่างต่อเนื่อง 3. ประเมินการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 2 ด้านอยู่ในระดับมาก และ 2 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู อยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านการสร้างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาครูและผู้เรียน อยู่ในระดับมากด้านการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ จรรยาบรรณ และสมรรถนะของครูเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการพัฒนาทักษะและสมรรถนะครูตามกรอบสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาทักษะและสมรรถนะครูตามกรอบสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นเช่นนี้ เหตุผลที่ด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่พบว่า ด้านการสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

2. จากการศึกษาการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 มีดังนี้ 1) ด้านฉันทะ สร้างระบบแรงจูงใจและการยกย่องเชิดชูเกียรติครูที่พัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเสริมสร้างความรักในวิชาชีพและความภาคภูมิใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านวิริยะ พัฒนากระบวนการพัฒนาครูเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะครูเกิดความต่อเนื่องและเห็นผลในห้องเรียนจริง 3) ด้านจิตตะ กำหนดกรอบสมรรถนะครูตามทักษะศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างเป็นระบบ 4) ด้านวิมังสา พัฒนาระบบติดตามประเมินผล และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการสอนอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่

21 ยังไม่เด่นชัด จึงจำเป็นต้องปรับจากการอบรมเชิงทฤษฎี มาเป็น การพัฒนาเชิงปฏิบัติการที่เห็นผลในห้องเรียนจริง เช่น การทำ PLC การนิเทศแบบโค้ชชิ่ง หรือการทดลองใช้แผนการสอนแล้วสะท้อนผลร่วมกัน เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนต้องอาศัยความเพียรต่อเนื่อง (วิริยะ) และการลงมือทำซ้ำอย่างมีเป้าหมาย ไม่ใช่การรับฟังความรู้เพียงครั้ง การกำหนดระบบสะท้อนผล การใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และข้อมูลการสังเกตชั้นเรียนมาวิเคราะห์ จึงเป็นกลไกสำคัญของวิมังสา คือ การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ และปรับปรุงอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับ พระสุรศักดิ์ ตปสีโล ปาณจิตร สุกุมาลย์ และประยูร แสงใส ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูของครูโรงเรียนศรีรัตนวิทยา จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกมาตรฐาน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

3. จากการศึกษาการประเมินการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ ที่ผลการประเมินแนวทางโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด อาจอธิบายได้ว่า แนวทางดังกล่าวมิได้กำหนดขึ้นตามแนวคิดเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่พัฒนาขึ้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ของการวิจัย กล่าวคือ มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการอย่างรอบด้านก่อนนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทาง จึงทำให้เนื้อหามีความสอดคล้องกับบริบทจริงของสถานศึกษา นอกจากนี้ การใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นกรอบแนวคิดหลัก ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีความชัดเจนในเชิงคุณค่าและกระบวนการพัฒนา ยิ่งทำให้แนวทางมีความเป็นระบบและเข้าใจได้ง่าย จึงได้รับการประเมินในระดับสูง

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ โดยสะท้อนว่าปัญหาหลักของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ไม่ได้อยู่ที่การขาดทรัพยากร แต่เป็นการขาดระบบพัฒนาสมรรถนะครูเชิงลึกอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม อันเป็นการปรับมุมมองจากการเน้นปัจจัยภายนอกไปสู่

การพัฒนาศักยภาพภายในของครูอย่างแท้จริง แม้สถานศึกษาจะมีความพร้อมด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีในระดับสูง แต่การนำไปใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ยังไม่เกิดผลเต็มที่ นอกจากนี้ ยังเกิดองค์ความรู้ใหม่ในการนำหลักอิทธิบาท 4 มาสังเคราะห์เป็น กรอบกระบวนการพัฒนาครูเชิงระบบ ที่เชื่อมโยงแรงจูงใจ (ฉันทะ) การปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ความเอาใจใส่ต่อการจัดการเรียนรู้ (จิตตะ) และการประเมินปรับปรุงด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ (วิมังสา) ให้เป็นวงจรการพัฒนาที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน อีกทั้ง งานวิจัยยังสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการบูรณาการหลักธรรมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาครู โดยเน้นการผสานมิติทางคุณธรรมและมิติทางวิชาการเข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดแนวคิดการพัฒนาครูบนฐานคุณธรรมและข้อมูล ซึ่งช่วยเสริมทั้งแรงจูงใจ บรรยากาศองค์กร และประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้

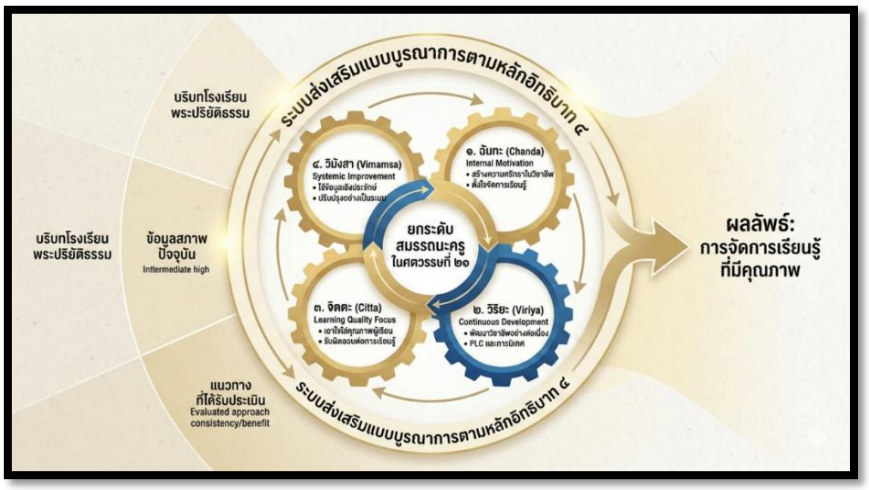

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ลงในแผนพัฒนาการศึกษา ทั้งระยะสั้นและระยะยาว พร้อมสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และระบบติดตาม เพื่อให้การพัฒนาครูเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ทำเป็นครั้งคราว 1.2 สถานศึกษาควรนำแนวทางไปใช้จริงผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนา ฉันทะ วิริยะ จิตตะ

และวิมังสา ของผู้เรียน ควบคู่กับการพัฒนาครูแบบต่อเนื่อง เช่น PLC การโค้ชชิ่ง และการอบรมเชิงปฏิบัติการ 1.3 ผู้บริหารควรติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ข้อมูลจริงสะท้อนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ พร้อมสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศองค์กรที่สนับสนุนการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาผลการนำแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้จริงในระยะยาว เพื่อประเมินผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณธรรมจริยธรรม 2.2 ควรวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาที่ใช้แนวทางตามหลักอิทธิบาท 4 กับสถานศึกษาที่ใช้แนวทางการพัฒนาครูรูปแบบอื่น เพื่อยืนยันประสิทธิผลเชิงประจักษ์อย่างชัดเจน 2.3 ควรศึกษาการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ร่วมกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่เพื่อพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทการศึกษาร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

บุญเลิศ จิตตะโสภณ. (2563). *การพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาสุภัค จันทร์โอ, พระเทพปริยัติเมธี และพระครูศรีสุธรรมนิวิฐ. (2567). รูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาท 4. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 7(1), 21–34.

พระสุรศักดิ์ ตปสีโล, ปาณจิตร สุกุมาลย์ และประยูร แสงใส. (2563). การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูโรงเรียนศรีรัตนวิทยา อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ. *Journal of Buddhist Education and Research*, 6(1), 349-365.

วุฒิสภา. (2561). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (12) *ประเด็น การพัฒนาการเรียนรู้.* เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2568 จาก https://www.senate.go.th/portals/fileups/files

วิโรจน์ แย้มอุทัย. (2565). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุพรรณบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2561). *การบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพครูและผู้เรียน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2*

GUIDELINES FOR DEVELOPING INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ญาณวรุตฏ์ มิทราวงศ์[1], พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์[2] และ ศุภางค์จิต กัลยาแก้ว[3]

Yannavarut Mittarawong[1], Phongsak Srichan[2] and Supangjit Kunlayakaew[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-3]Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: fifa_nong@windowslive.com

วันที่รับบทความ : 9 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 16 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 18 พฤษภาคม 2569

Received 9 May 2026; Revised 16 May 2026; Accepted 18 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 322 คน โดยสุ่ม

Citation:

* ญาณวรุตฏ์ มิทราวงศ์, พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์ และ ศุภางค์จิต กัลยาแก้ว. (2569). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 166-184.

Yannavarut Mittarawong, Phongsak Srichan and Supangjit Kunlayakaew. (2026). Promoting Teachers' Instructional Management Based On The Four Iddhipada Principles In Buddhist Scripture Schools, General Education Division, Ubon Ratchathani Province, Region 9. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 166-184.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนา จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์เนื้อหา และระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนา โดยผู้เชี่ยวชาญ 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็นมีค่าระหว่าง 0.288 - 0.541 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การจัดการความเสี่ยง รองลงมา ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์และทักษะเชิงนวัตกรรม การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม การสร้างแรงจูงใจ และ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ตามลำดับ

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ รวม 24 แนวทาง

3) การประเมินแนวทางด้าน ความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the current conditions, desirable conditions, and priority needs for developing innovative leadership among school administrators; 2) study guidelines for developing innovative leadership among school administrators; and 3) evaluate the guidelines for developing innovative leadership among school administrators. A mixed methods research design was employed, consisting of three phases. Phase 1 examined the current conditions, desirable conditions, and priority needs. The sample consisted of 322 school administrators and teachers, selected through proportional stratified random sampling based on school size. The research instrument was a questionnaire on current and desirable conditions. Data were

analyzed using mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index. Phase 2 studied the development guidelines through semi-structured interviews with five experts, analyzed using content analysis. Phase 3 evaluated the proposed guidelines by ten experts. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The findings of this research were as follows:

1) The Modified Priority Needs Index values ranged from 0.288 to 0.541, ranked from highest to lowest as follows: Risk Management, Creative Thinking and Innovation Skills, Teamwork and Participation, Creating an Innovation-Conducive Climate, Motivation, and Innovative Vision, respectively.

2) The guidelines for developing innovative leadership among school administrators comprised six components with a total of 24 guidelines.

3) The evaluation of the guidelines in terms of usefulness, feasibility, and appropriateness was at the highest level overall and in each aspect.

Keywords: Development Guidelines, Innovative Leadership, School Administrators

บทนำ

ระบบการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ภายใต้นโยบาย Thailand 4.0 รัฐบาลไทยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพและสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นอกจากนี้ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ถูกกำหนดเป็นหนึ่งในหกยุทธศาสตร์สำคัญ โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของโลกยุคใหม่ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และทักษะดิจิทัล การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงนโยบายกับการปฏิบัติในสถานศึกษา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายจากส่วนกลางมักขาดการสนับสนุนและการโค้ชเชิงวิชาชีพในระดับพื้นที่ที่เพียงพอ ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่เกิดผลลัพธ์เชิงคุณภาพอย่างแท้จริง (Fullan, 2007: 84) อีกทั้งผู้บริหารจำนวนหนึ่งยังขาดความมั่นใจในการวางแผนเชิงนวัตกรรมดิจิทัล ทำให้โรงเรียนไม่สามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ (Rogers, 2003: 221) ขณะเดียวกัน ครูที่ขาดแรงจูงใจและการสนับสนุนจากผู้บริหารก็ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยพบว่าผู้บริหารที่สร้างบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้ครูพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้มีผลต่อคุณภาพการสอนและแรงจูงใจของครูอย่างมีนัยสำคัญ (ศุภลักษณ์ สุขประเสริฐ, 2564: 125)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทและห่างไกล ประสบปัญหาหลายด้านอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างชัดเจน ครูในหลายโรงเรียนต้องสอนหลายวิชาไม่ตรงสาขา และขาดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังขาดทักษะการบริหารเชิงนวัตกรรม ยึดติดกับรูปแบบการบริหารแบบเดิม ประกอบกับทรัพยากรทางการศึกษายังมีจำกัดทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และเทคโนโลยี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2, 2568: 10)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผนพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพ และเป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการสร้างสรรค์แนวทางใหม่ กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก และขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถปรับตัวได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว Porter-O'Grady & Malloch (2011) อธิบายว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การจัดการความเสี่ยง และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรม โดยผู้นำต้องไม่เพียงแต่ป้องกันความเสี่ยง แต่ต้องสามารถใช้ความเสี่ยงเป็นโอกาสในการสร้างความก้าวหน้า ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมที่เปิดโอกาสให้บุคลากรเรียนรู้จากความผิดพลาด นอกจากนี้ George (2016) ระบุว่าผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องเปิดโอกาสให้ทีมงานได้คิดค้นสร้างสรรค์ โดยเข้าใจวิธีจัดสรรเวลาและทรัพยากรให้เหมาะสม ไม่เพิ่มภาระงานจนเกินไป พร้อมทั้งมีความมุ่งมั่นทำให้นวัตกรรมเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร Horth (2014) ได้อธิบายว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการทำงานร่วมกัน โดยจัดบรรยากาศในองค์กรให้ง่ายต่อการมีปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็น มีการสนับสนุนงานซึ่งกันและกัน รวมถึงการสื่อสารภายในองค์กรที่ดีเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ในบริบทของสถานศึกษาไทย ขวัญชนก โตนาค (2556) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและพบว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ครบถ้วนและครอบคลุมทุกองค์ประกอบจะได้รับการยอมรับในระดับสูงจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 6 ด้าน

1. ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม วิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการมองเห็นภาพอนาคตขององค์กรที่มุ่งสู่นวัตกรรม และสามารถสื่อสารทิศทางดังกล่าวให้บุคลากรเข้าใจและมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ Fullan (2007) อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายจากส่วนกลางมักขาดการสนับสนุนในระดับพื้นที่ที่เพียงพอ ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่เกิดผลลัพธ์เชิงคุณภาพอย่างแท้จริง ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมจึง

ต้องทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมนโยบายกับการปฏิบัติในบริบทพื้นที่ โดยวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก เทคโนโลยี และบริบทสังคม เพื่อกำหนดภาพความสำเร็จที่ชัดเจน และส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนด “วิสัยทัศน์ร่วม” ผ่านการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย

2. ด้านการสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม บรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม หมายถึง สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมขององค์กรที่เอื้อต่อการคิดค้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนำเสนอแนวคิดใหม่โดยปราศจากความกลัว ศุภลักษณ์ สุขประเสริฐ (2564) ชี้ว่าผู้บริหารที่สร้างบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้ครูพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ มีผลต่อคุณภาพการสอนและแรงจูงใจของครูอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Horth (2014) ที่เน้นการจัดบรรยากาศองค์กรให้ง่ายต่อการมีปฏิสัมพันธ์ ลดความเป็นทางการในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความไว้วางใจ เพื่อให้บุคลากรกล้าสะท้อนปัญหาและนำเสนอแนวคิดใหม่อย่างอิสระ

3. ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวางแผนการทำงานร่วมกัน Horth (2014) อธิบายว่าผู้บริหารเชิงนวัตกรรมต้องส่งเสริมการทำงานเป็นทีมผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมถึงการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในฐานะพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนคิดร่วมกัน ฐิตินันท์ นันทะศรี (2563) พบว่าองค์ประกอบด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรมประกอบด้วยการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การสร้างความไว้วางใจ การติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการมอบหมายงานที่ชัดเจน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบย่อย

4. ด้านการสร้างแรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการกระตุ้น ส่งเสริม และรักษาแรงผลักดันให้บุคลากรมุ่งมั่นพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง George (2016) ชี้ว่าผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จของการสร้างนวัตกรรมเกิดจากการสั่งสมความเพียรพยายามและการเรียนรู้จากข้อผิดพลาด โดยให้กำลังใจและสนับสนุนทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง พร้อมสร้างระบบเสริมแรงเชิงบวกที่หลากหลาย เช่น การประกาศเกียรติคุณในวงกว้างหรือการสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาชีพ รวมถึงการมอบหมายงานที่ท้าทายแต่สอดคล้องกับความถนัด เพื่อให้ครูได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่

5. ด้านการคิดสร้างสรรค์และทักษะเชิงนวัตกรรม การคิดสร้างสรรค์และทักษะเชิงนวัตกรรม หมายถึง ความสามารถในการคิดนอกกรอบ แสวงหาทางเลือกใหม่ และนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติจริง Rogers (2003) อธิบายว่าการแพร่กระจายนวัตกรรมในองค์กรต้องอาศัยผู้นำที่มีความมั่นใจในการวางแผนเชิงนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อให้สถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับ จรุณี เก้าเอี้ยน (2556) ที่พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องกล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลง และปฏิบัติตนเป็นต้นแบบในการแสวงหาทางเลือกใหม่เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนางานบริหารสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

6. ด้านการจัดการความเสี่ยง การจัดการความเสี่ยง หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการวิเคราะห์ ประเมิน และรับมือกับสถานการณ์ไม่แน่นอนที่อาจส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ Porter-O’Grady & Malloch (2011) อธิบายว่าผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องไม่เพียงแต่ป้องกันความเสี่ยง แต่ต้องสามารถใช้ความเสี่ยงเป็นโอกาสในการสร้างความก้าวหน้า ผ่านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดโอกาสให้บุคลากรเรียนรู้จากความผิดพลาด เวียงวิวรรธน์ ทำทูล (2557) พบว่าด้านการบริหารความเสี่ยงเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเป็นองค์การขีดสมรรถนะสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าการพัฒนาทักษะการจัดการความเสี่ยงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้วย 70:20:10 Learning Model

แนวคิดการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ใช้หลัก 70:20:10 Learning Model ซึ่งเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย 3 หลักการ ได้แก่ (1) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 70% หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาจริง และการลองผิดลองถูกในบริบทจริงของสถานศึกษา (2) การเรียนรู้จากผู้อื่น 20% หมายถึง การเรียนรู้ผ่านการสังเกต การรับคำแนะนำ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ พี่เลี้ยง หรือผู้เชี่ยวชาญ และ (3) การเรียนรู้จากการฝึกอบรม 10% หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมการอบรม สัมมนา หรือการศึกษาจากเอกสารและสื่อวิชาการที่เป็นทางการ การบูรณาการหลักการทั้งสามนี้เข้าด้วยกันทำให้การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร

สถานศึกษามีความครบถ้วนและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

สรุปการทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องข้างต้น สรุปได้ว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสมรรถนะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม การสร้างแรงจูงใจ การคิดสร้างสรรค์และทักษะเชิงนวัตกรรม และการจัดการความเสี่ยง ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงต้องอาศัยแนวทางที่บูรณาการทั้งการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากผู้อื่น และการฝึกอบรม ตามหลักการ 70:20:10 Learning Model เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแนวทางไปประยุกต์ใช้ในบริบทพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ต่อคุณภาพผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเป็นวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ระยะที่ 1

1) ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 214 คน ครู จำนวน 1,760 คน รวม 1,974 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568)

2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 322 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 37 คน และครู จำนวน 285 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ตามสัดส่วนของครู และผู้บริหาร

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ระยะที่ 2 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม จำนวน 3 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ระยะที่ 3 คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน คัดเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้

2.1 ระยะที่ 1 คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามด้านสภาพปัจจุบัน และด้านสภาพที่พึงประสงค์ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน จำนวน 41 ข้อ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ความเชื่อมั่นด้านสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.96 และด้านสภาพที่พึงประสงค์มีเท่ากับ 0.95

2.2 ระยะที่ 2 คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากผลการศึกษาใน ระยะที่ 1 โดยเรียงลำดับประเด็นตามค่า $PNI_{modified}$ เฉลี่ยรายด้าน และใช้หลักการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา (70 : 20 : 10 Learning Model) 3 หลักการ ได้แก่ 1.หลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 70% 2.หลักการเรียนรู้จากผู้อื่น 20% 3.หลักการเรียนรู้จากการฝึกอบรม 10% เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

2.3 ระยะที่ 3 คือ แบบประเมินแนวทางเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม ซึ่งได้จากการสรุปแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 10 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ระยะที่ 1 ผู้วิจัยขอนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมแบบสอบถาม ในรูปแบบออนไลน์ (Google form) ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดโดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างได้ครบถ้วนและได้รับการตอบกลับทุกชุด จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

3.2 ระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลและเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลทั้งในแบบสัมภาษณ์และเครื่องบันทึกเสียง

3.3 ระยะที่ 3 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปถึงผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

4.1 ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นแปลผลตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2556) และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนี $PNI_{modified}$ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2550)

4.2 ระยะที่ 2 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์เพื่อจัดทำร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

4.3 ระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับที่
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
1. การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม	3.50	0.50	ปานกลาง	4.51	0.49	มากที่สุด	0.288	6
2. การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม	3.01	0.81	ปานกลาง	4.49	0.50	มาก	0.491	4
3. การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม	2.99	0.81	ปานกลาง	4.50	0.50	มาก	0.503	3
4. การสร้างแรงจูงใจ	3.23	0.72	ปานกลาง	4.50	0.50	มาก	0.397	5
5. การคิดสร้างสรรค์และทักษะเชิงนวัตกรรม	2.99	0.78	ปานกลาง	4.48	0.49	มาก	0.516	2

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับที่
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
6. การจัดการความเสี่ยง	2.92	0.83	ปานกลาง	4.50	0.50	มาก	0.541	1
รวม	3.10	0.78	ปานกลาง	4.49	0.50	มาก	0.363	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.10, S.D. = 0.78) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($\bar{x}$ = 3.50, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ การสร้างแรงจูงใจ ($\bar{x}$ = 3.23, S.D. = 0.72) และต่ำที่สุด คือ การจัดการความเสี่ยง ($\bar{x}$ = 2.92, S.D. = 0.83)

สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.49) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($\bar{x}$= 4.51, S.D. = 0.49) รองลงมา คือ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.50) และต่ำที่สุด คือ การคิดสร้างสรรค์และทักษะเชิงนวัตกรรม ($\bar{x}$= 4.48, S.D. = 0.49)

ความต้องการจำเป็นเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดการความเสี่ยง ($PNI_{Modified}$ = 0.541) รองลงมา การคิดสร้างสรรค์และทักษะเชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified}$ = 0.516) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ($PNI_{Modified}$ = 0.503) การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ($PNI_{Modified}$ = 0.491) การสร้างแรงจูงใจ ($PNI_{Modified}$ = 0.397) และ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ($PNI_{Modified}$ = 0.288) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 24 แนวทาง สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นผู้กำหนดทิศทางเชิงรุก โดยวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก เทคโนโลยี และบริบทสังคม เพื่อนำมากำหนดภาพความสำเร็จของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นนวัตกรรมอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนด "วิสัยทัศน์ร่วม" ผ่านการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย พร้อมวางแผนกลยุทธ์ที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ เพื่อให้วิสัยทัศน์สามารถนำไปปฏิบัติจนเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมต่อผู้เรียน รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้บุคลากรเห็นว่านวัตกรรมคือทางรอดของการจัดการศึกษาในอนาคต

2.2 ด้านการสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในเชิงระบบ โดยจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การจัดพื้นที่หรือเวลาพิเศษให้ครูได้คิดค้นนวัตกรรมโดยไม่ต้องกังวลภาระงานประจำ ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความไว้วางใจที่ลดความเป็นทางการในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อให้บุคลากรกล้าสะท้อนปัญหาและนำเสนอแนวคิดใหม่ พร้อมสร้างระบบการสื่อสารที่เน้นการรับฟังอย่างลึกซึ้ง เพื่อรับทราบอุปสรรคและโอกาสจากเสียงของครูผู้ปฏิบัติงานจริง รวมถึงสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นอย่างเพียงพอเพื่อลดอุปสรรคต่อการคิดสร้างสรรค์

2.3 ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวางแผนการทำงาน ผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และส่งเสริมการทำงานในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนคิดร่วมกัน พร้อมสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจที่ลดช่องว่างระหว่างลำดับชั้นการบริหาร เพื่อให้บุคลากรกล้าเสนอความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา รวมถึงเสริมสร้างพลังอำนาจ ด้วยการมอบหมายอำนาจการตัดสินใจตามความถนัดเพื่อให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในนวัตกรรมที่ร่วมกันสร้างขึ้น

2.4 ด้านการสร้างแรงจูงใจ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จของการสร้างนวัตกรรมเกิดจากการสั่งสมความเพียรพยายามและการเรียนรู้จากข้อผิดพลาด ผ่านการให้กำลังใจและสนับสนุนทรัพยากรอย่างต่อเนื่องในทุกขั้นตอนของการพัฒนางาน ส่งเสริมความมุ่งมั่นของบุคลากรด้วยการมอบหมายงานที่ท้าทายแต่สอดคล้องกับความถนัดเพื่อให้ครูได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ พร้อมสร้างขวัญกำลังใจผ่านการชื่นชมที่เน้นความพยายามและความกล้าริเริ่มสิ่งใหม่ มากกว่าการตัดสินเพียงผลลัพธ์เชิงตัวเลข รวมถึงสร้างระบบเสริมแรงเชิงบวกที่หลากหลาย เช่น การประกาศเกียรติคุณในวงกว้าง หรือการสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาชีพสำหรับผู้ที่อุทิศตนพัฒนานวัตกรรม

2.5 ด้านการคิดสร้างสรรค์และทักษะเชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นต้นแบบในการคิดนอกกรอบ และแสดงความกระตือรือร้นในการแสวงหาทางเลือกใหม่เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้ทักษะเชิงนวัตกรรมผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อสร้างสรรค์สื่อและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เท่า

ทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมสร้างระบบยกย่องเชิดชูเกียรติสำหรับผู้ที่นำเสนอแนวคิดใหม่หรือริเริ่มโครงการนวัตกรรม แม้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นเล็กๆ รวมถึงสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็น เพื่อให้บุคลากรมีเครื่องมือในการเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์ให้กลายเป็นผลงานนวัตกรรมที่จับต้องได้

2.6 ด้านการจัดการความเสี่ยง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงที่อาจส่งผลต่อการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผ่านการสร้างกระบวนการเฝ้าระวังและวางแผนเผชิญเหตุที่ยืดหยุ่น ส่งเสริมให้บุคลากรกล้าริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ภายใต้ "พื้นที่ปลอดภัย" ที่ผู้บริหารพร้อมรับผิดชอบและสนับสนุนเมื่อเกิดข้อผิดพลาด พร้อมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มองความผิดพลาดเป็นบทเรียนสำคัญมากกว่าการมุ่งลงโทษ รวมถึงพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้บุคลากรสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้อยู่ในสภาวะวิกฤต

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ด้านการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นประโยชน์	4.90	0.28	มากที่สุด
2. ความเป็นไปได้	4.90	0.28	มากที่สุด
3. ความเหมาะสม	4.90	0.27	มากที่สุด
รวม	**4.90**	**0.27**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.90, S.D. = 0.27) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความประโยชน์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$= 4.90, S.D. = 0.28) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = 4.90, S.D. = 0.28) และด้านเหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.90, S.D. = 0.27)

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม รองลงมาคือ การสร้างแรงจูงใจ ทั้งนี้เป็นเพราะด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความสามารถในการกำหนดทิศทางและมองเห็นภาพอนาคตขององค์กรได้ในระดับที่ดี อันเป็นรากฐานสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม การจัดการความเสี่ยง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารยังขาดประสบการณ์และทักษะในการวิเคราะห์ความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยอมรับความผิดพลาดในฐานะบทเรียนของการสร้างนวัตกรรมยังไม่เป็นที่แพร่หลายในสถานศึกษา สำหรับสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและบุคลากรต่างเล็งเห็นว่าการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนและการมองการณ์ไกลเป็นสิ่งที่พึงประสงค์มากที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กรสู่นวัตกรรม สำหรับความต้องการจำเป็น พบว่าด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ การจัดการความเสี่ยง รองลงมาคือ การคิดสร้างสรรค์และทักษะเชิงนวัตกรรม สะท้อนให้เห็นว่าแม้ผู้บริหารจะมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมในระดับที่ดี แต่ยังขาดทักษะในการรับมือและบริหารจัดการสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในด้านนี้มีมากที่สุด

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดสามลำดับแรก ดังนี้ 1) การจัดการความเสี่ยง ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผ่านการสร้างกระบวนการเฝ้าระวังและการวางแผนเผชิญเหตุที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ Porter-O'Grady & Malloch (2011) ที่ได้อธิบายว่าองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และการจัดการความเสี่ยง โดยผู้นำต้องไม่เพียงแต่ป้องกันความเสี่ยง แต่ต้องสามารถใช้ความเสี่ยงเป็นโอกาสในการสร้างความก้าวหน้า ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล วางแผนรับมือ และสร้างวัฒนธรรมนวัตกรรมที่เปิดโอกาสให้บุคลากรเรียนรู้จากความผิดพลาด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เวียงวิวรรธน์ ทำทูล (2557) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า ด้านการบริหารความเสี่ยงเป็นหนึ่งใน

องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเป็นองค์กรขีดสมรรถนะสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) การคิดสร้างสรรค์และทักษะเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นต้นแบบในการคิดนอกกรอบ (Out of the box) และแสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้นในการแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานบริหารสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของ George (2016) ที่ได้อธิบายว่าผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องเปิดโอกาสให้สร้างสรรค์และระดมความคิด โดยเข้าใจวิธีการให้เวลาแก่ทีมงานในการคิดนวัตกรรม ไม่รีบเร่งหรือเพิ่มภาระงานมากเกินไป พร้อมทั้งมีความมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรมและทำให้นวัตกรรมเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรุณี เก้าเอี้ยน (2556) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมต้องกล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลง 3) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรกล้าที่จะเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจแก้ปัญหาร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Horth (2014) ที่ได้อธิบายว่าผู้บริหารต้องส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการทำงานร่วมกัน โดยจัดบรรยากาศในองค์กรให้ง่ายต่อการมีปฏิสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็น มีการสนับสนุนงานซึ่งกันและกัน รวมถึงการสื่อสารภายในองค์กรที่ดีเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิตินันท์ นันทะศรี (2563) พบว่าองค์ประกอบด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การสร้างความไว้วางใจ การติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมดำเนินงานในทีม และการกำหนดบทบาทและการมอบหมายงานที่ชัดเจน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบย่อย

3. การประเมินประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางมีความสอดคล้องกับบริบทและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ขวัญชนก โตนาค (2556) ที่ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีความครบถ้วนและครอบคลุมทุกองค์ประกอบ จะได้รับการยอมรับและประเมินผลในระดับสูงจากผู้ที่เกี่ยวข้อง อันสะท้อนถึงคุณค่าและความสามารถในการนำไปใช้พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้พบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้าน โดยแต่ละด้านขับเคลื่อนผ่านหลักการการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา (70 : 20 : 10 Learning Model) 3 หลักการ ได้แก่ 1.หลักการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 70% 2. หลักการเรียนรู้จากผู้อื่น 20% 3.หลักการเรียนรู้จากการฝึกอบรม 10% และพัฒนาเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ดังแสดงในภาพที่ 1

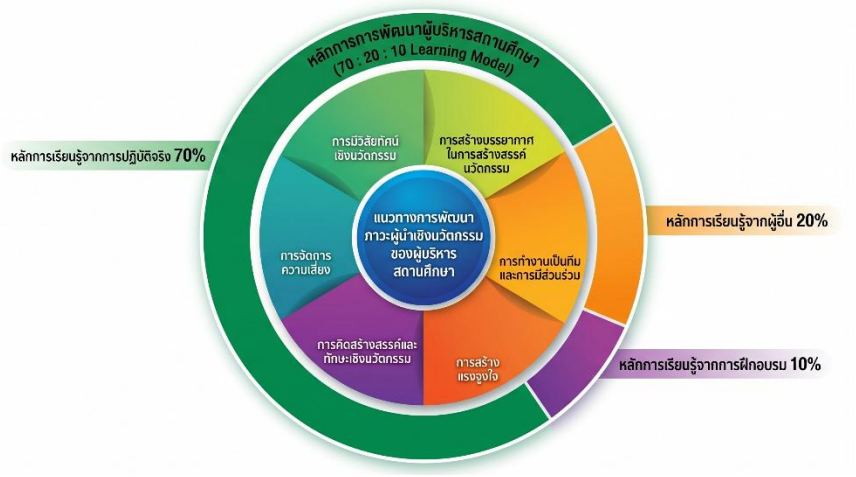

ภาพที่ 1 สรุปแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยความ

ต้องการจำเป็นที่สำคัญ ได้แก่ การจัดการความเสี่ยง ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความยืดหยุ่นและการเรียนรู้จากความผิดพลาดในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยควรเริ่มต้นจากการสร้างความเข้าใจเชิงลึกและปรับเปลี่ยนฐานคิดเชิงบริหาร ให้ยอมรับว่าความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงคือปัจจัยที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในยุคปัจจุบัน 2. ผู้บริหารในบริบทที่คล้ายคลึงกันสามารถนำแนวทางการพัฒนาทั้ง 24 แนวทางไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบและแนวปฏิบัติในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรนำแนวทางการพัฒนาที่ค้นพบไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษา เพื่อติดตามผลการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและถอดบทเรียนการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการความเสี่ยงและนวัตกรรม 2. ควรศึกษากรณีศึกษาจากผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดดเด่น เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเกื้อกูลและเงื่อนไขความสำเร็จ (Success Factors) ที่ช่วยให้การบริหารจัดการในบริบทพื้นที่เห็นผลเป็นรูปธรรม 3. ควรศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับตัวแปรส่งผลอื่น ๆ เช่น สมรรถนะด้านนวัตกรรมของครู หรือประสิทธิผลของสถานศึกษา เพื่อยืนยันผลลัพธ์ที่ส่งถึงคุณภาพผู้เรียนอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

ขวัญชนก โตนาค. (2556). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17.* ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

จรุณี เก้าเอี้ยน. (2556). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.* ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

เวียงวิวรรธน์ ทำทูล. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์การขีดสมรรถนะสูงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 37(3), 31-38.

ศุภลักษณ์ สุขประเสริฐ. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์,* 16(1), 125-138.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. (2568). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570.* เรียกใช้เมื่อ 5 กันยายน 2568 จาก https://www.chaiyaphum2.go.th/webx/แผนปฏิบัติราชการ-ประจำ-5

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). *ระบบบริหารทรัพยากรบุคคล.* เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2568 จาก http://hrms.obec.go.th

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.

Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change (4th ed.).* New York: Teachers College Press.

George, B. (2016, April 6). *Innovation leaders create long-term value.* Huffington Post. Retrieved March 16, 2026, from http://www.huffingtonpost.com/bill-george/innovation-leaders-create_b_9626336.html

Horth, D. (2014). *Innovation leadership: How to use innovation to lead effectively, work collaboratively, and drive results. Greensboro, NC: Center for Creative Leadership.*

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607-610.

Porter-O'Grady, T., & Malloch, K. (2011). *Quantum leadership: Advancing innovation, guiding change (3rd ed.).* Sudbury, MA: Jones & Bartlett Learning.

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations (5th ed.).* New York: Free Press.

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับกระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

A DEVELOPMENT OF READING COMPREHENSION ABILITY WITH THE LEARNING PACKAGES OF 'CULTURAL WISDOM HERITAGE, KALASIN PROVINCE' AND READING PROCESS TOWARDS THE PROGRAM FOR INTERNATIONAL STUDENT ASSESSMENT (PISA) FOR GRADE-6 STUDENTS

อภิเชษฐ์ ศรีงามเมือง[1] และ ณัฐกฤตา นามมนตรี[2]

Aphichet Sringammueang[1] and Nutkritta Nammontree[2]

[1-2]หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[1-2]Master of Education Program in Teaching Thai Language and Literature,

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author's Email: aphichetdonchan@gmail.com

วันที่รับบทความ : 20 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 2 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 4 มิถุนายน 2569

Received 20 May 2026; Revised 2 June 2026; Accepted 4 June 2026

Citation:

* อภิเชษฐ์ ศรีงามเมือง และ ณัฐกฤตา นามมนตรี. (2569). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับกระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 185-202.

Aphichet Sringammueang and Nutkritta Nammontree. (2026). A Development Of Reading Comprehension Ability With The Learning Packages Of 'Cultural Wisdom Heritage, Kalasin Province' And Reading Process Towards The Program For International Student Assessment (Pisa) For Grade-6 Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 185-202.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับกระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 39 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน (2) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 6 เรื่อง (3) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ และ (4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัย พบว่า (1) นักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 19.77 (*S.D.* = 3.02) และ หลังเรียนเท่ากับ 25.74 (*S.D.* = 1.52), $t(38) = 17.10$, $p < .001$ (2) ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ โดยมีค่า E_1/E_2 เท่ากับ 87.14 / 85.81 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และ (3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ ชุดกิจกรรมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 (*S.D.* = 0.56)

คำสำคัญ: การอ่านจับใจความสำคัญ, ชุดกิจกรรมการเรียนรู้, มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม, PISA, การจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม

Abstract

There were 2 objectives in this study: (1) to compare the ability of reading comprehension of Grade 6 Students in pre- and post-learning activities through the learning packages of ‘Cultural Wisdom Heritage, Kalasin Province’ and the reading process towards the Programme for International Student Assessment (PISA), and (2) to explore the students’ opinions toward the learning activities. With the cluster sampling procedure, the sample group was 39 students in Grade

6 Students at Bansiyaeksomdet School, Somdet District, Kalasin province. There were 4 research tools; those were, (1) 6 lesson plans of 12 hours, (2) 6 learning packages, (3) reading comprehension tests, and (4) a questionnaire of students' opinions. The statistical analysis comprised means, standard deviation, and t-test for dependent samples.

The findings revealed that (1) the students' ability of reading comprehension from post-learning was higher than the pre-learning, with the statistical significance at .01. Their mean scores in the pre-learning were 19.77 (*S.D.* = 3.02) while the post-learning scores were 25.74 (*S.D.* = 1.52), $t(38) = 17.10$, $p < .001$. (2) The learning packages showed the efficiency along its criteria at E_1/E_2 = 87.14 / 85.81, which is higher than the standard criteria at 80/80. (3) The students showed their opinions of the learning packages with the highest degree, with the mean scores of 4.57 (*S.D.* = 0.56).

Keywords: Reading Comprehension Ability, Learning Packages, Intangible Cultural Heritage, PISA, Culturally Responsive Pedagogy

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว "ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน" (Reading Literacy) ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความสามารถในการอ่านออกและแปลความหมายได้เท่านั้น แต่ยังก้าวไปสู่ทักษะในการวิเคราะห์ ประเมินค่า และประยุกต์ใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และแนวทางการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566) อย่างไรก็ตาม การจะยกระดับสมรรถนะการอ่านให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดได้นั้น การจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับ "ทุนทางวัฒนธรรม" และวิถีชีวิตของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด (Ladson-Billings, 1995; Gay, 2010) ซึ่งสอดรับกับอนุสัญญาขององค์การยูเนสโก (UNESCO, 2003) และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ที่ให้ความสำคัญกับการนำมรดกภูมิปัญญามาเป็นฐานในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

ดังนั้น การบูรณาการกระบวนการอ่านระดับสากลเข้ากับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยลดความรู้สึกไม่คุ้นเคยกับบทอ่าน และส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงลึกของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความตระหนักรู้ ภาคภูมิใจ และพร้อมที่จะสืบสานรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเองอย่างยั่งยืน

สถานการณ์ด้านความสามารถในการอ่านของนักเรียนไทยในปัจจุบันถือเป็นประเด็นปัญหาที่ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะทักษะการอ่านขั้นสูง ดังปรากฏจากผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ประจำปี พ.ศ.2565 ซึ่งพบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านเพียง 379 คะแนน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศสมาชิก OECD ที่ 476 คะแนน ถึง 97 คะแนน นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์แนวโน้มย้อนหลัง 10 ปี (พ.ศ. 2555-2565) ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านมีอัตราการถดถอยอย่างต่อเนื่อง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2568) สถานการณ์ระดับชาติดังกล่าวสอดคล้องกับสภาพปัญหาในระดับพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 และรายงานผลด้านการอ่านของโรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ จากการประเมินความสามารถด้านการอ่านและการเขียน ประจำปี 2567 โดยใช้แบบประเมินการอ่านและการเขียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งระบุว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เกือบกึ่งหนึ่ง (อัตราส่วน 9 ใน 20 คน) มีความสามารถด้านการอ่านรู้เรื่องอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา (เครือวัลย์ ชิณโสม, 2567; โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ, 2567ก)

เมื่อพิจารณาลงมาสู่บริบทในระดับพื้นที่และสถานการณ์ของกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และภาษาถิ่น เช่น ภาษาไทยลาว และภาษาผู้ไทย พบข้อบ่งชี้สำคัญจากรายงานการประเมินของโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ว่า สัดส่วนนักเรียนในกลุ่มที่ต้องปรับปรุงมีจำนวนใกล้เคียงกับกลุ่มที่มีความสามารถระดับดีและดีมาก (อัตราส่วน 9 ต่อ 11 คน หรือคิดเป็นนักเรียนกลุ่มที่ต้องปรับปรุงสูงถึงร้อยละ 45) ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างเร่งด่วน (เครือวัลย์ ชิณโสม, 2567; โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ, 2567ก)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ แม้เป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาจะมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะด้านการอ่านและการใช้ภาษาไทย ทว่าในทางปฏิบัติสถานศึกษายังขาดการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยอย่าง

เป็นรูปธรรม แม้จะตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า เช่น ตำนานเมืองฟ้าแดดสงยาง ผ้าไหมแพรวา โปงลาง ธุงกาฬสินธุ์ และประเพณีบุญคูนลานปราสาทรวงข้าว การขาดความเชื่อมโยงระหว่างบทเรียนกับวิถีชีวิตจริงดังกล่าว ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ (โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ, 2567ข)

จากการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้านการอ่าน พบช่องว่างของการวิจัย (Research Gap) ที่สำคัญคือ การศึกษาส่วนใหญ่มักดำเนินการแบบแยกส่วน งานวิจัยที่พัฒนากระบวนการอ่านตามแนวทาง PISA มักใช้บทความทั่วไปซึ่งไกลจากบริบทผู้เรียน ขณะที่งานวิจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมักเน้นเพียงการอนุรักษ์สืบสาน ส่งผลให้งานวิจัยที่บูรณาการทั้งสองส่วนอย่างเป็นระบบยังมีจำกัด การนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็น “ฐานข้อมูลเชิงประจักษ์” จึงเป็นกลไกสำคัญในการลดอุปสรรคความไม่คุ้นเคยต่อบทอ่าน ช่วยส่งเสริมทักษะการอ่านเชิงลึกและการคิดวิเคราะห์ขั้นสูงของผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาและเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับกระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) โดยมุ่งหวังว่าผลการวิจัยจะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านของผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานสากล ทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการประยุกต์ใช้จัดการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับกระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับกระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับกระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) มีความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับกระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) อยู่ในระดับมากขึ้นไป

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการอ่านตามมาตรฐานสากล (PISA) และชุดกิจกรรมการเรียนรู้ การอ่านจับใจความสำคัญเป็นกระบวนการค้นหาสาระหลัก ทำความเข้าใจเนื้อเรื่องให้ลึกซึ้ง และตีความเรื่องราวได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสามารถยกระดับสมรรถนะดังกล่าวได้โดยใช้กระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ที่มุ่งเน้นความฉลาดรู้ด้านการอ่าน ประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ความคล่องของการอ่าน (Reading Fluency) 2) การรู้ตำแหน่งสารสนเทศ (Locating Information) 3) การมีความเข้าใจในบทอ่าน (Understanding) และ 4) การประเมินและสะท้อนความคิดเห็นต่อบทอ่าน (Evaluating and Reflecting) โดยนำหลักการเหล่านี้มาพัฒนาเป็น “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้” ซึ่งเป็นสื่อการสอนสำเร็จรูปที่ประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นองค์ความรู้และการปฏิบัติที่สะท้อนถึงความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชุมชน การนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมา

บูรณาการเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม (Culturally Responsive Pedagogy: CRP) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนมุมมองจากที่เคยมองวัฒนธรรมเป็นอุปสรรค มาเป็น “ทุนทางปัญญา” ในห้องเรียน การนำบริบทวัฒนธรรมที่ผู้เรียนคุ้นเคยมาใช้เป็นเนื้อหา (Content) ในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยเพิ่มแรงจูงใจ กระตุ้นการมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมเข้ากับทักษะการคิดวิเคราะห์และการตีความเนื้อหาในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3. ทิศทางงานวิจัยของประเทศไทยในปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาการอ่านและภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการศึกษางานวิจัยหลังปี พ.ศ. 2563 พบว่า ทิศทางของการจัดการศึกษาไทยมุ่งเน้นการนำบริบทท้องถิ่นมาบูรณาการกับการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ มาลินี สร้อยดอกไม้ (2564) และ ยุพาพรรณ มากมูล (2567) ที่พบว่า การนำข้อมูลและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคงทนในการเรียนรู้ และสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น นอกจากนี้ ทิศทางการพัฒนานวัตกรรมการอ่านยังให้ความสำคัญกับการนำแนวทางของ PISA มาเป็นกรอบในการจัดการเรียนรู้ ดังเช่นงานวิจัยของ เกศศินี ทาระเนตร์ และคณะ (2567) ที่ยืนยันว่า การใช้แบบฝึกทักษะตามแนวทาง PISA ช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินเนื้อหาได้อย่างมีเหตุผล และสง่า วงค์ไชย (2565) ระบุว่า การบูรณาการบริบทชุมชนเข้ากับกระบวนการคิดขั้นสูงจึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของไทยให้สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยเดิมมักแยกส่วนระหว่างการฝึกการอ่านตามแนวทาง PISA ที่ใช้บทความทั่วไป กับการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เน้นเพียงการอนุรักษ์ การวิจัยนี้จึงเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการโดยบูรณาการ 3 มิติ ได้แก่ 1) กระบวนการอ่าน PISA 2) การสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม (CRP) และ 3) การออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ การบูรณาการดังกล่าวนำไปสู่นวัตกรรม “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์” ที่ใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐานข้อมูลในการฝึกทักษะการอ่านขั้นสูง เพื่อความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามอย่างชัดเจน ดังภาพที่ 1

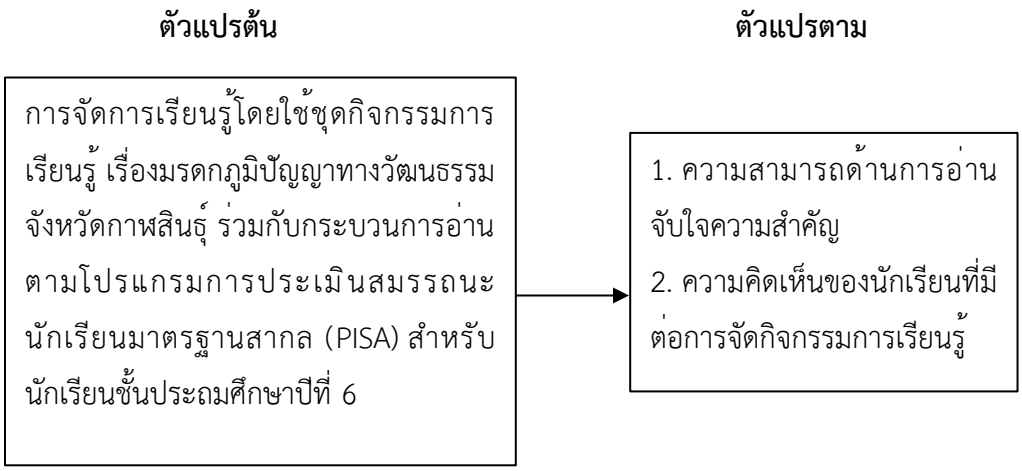

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้รูปแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) ตามแนวทางของมนตรี วงษ์สะพาน (2563) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน (Extraneous Variables) เพื่อให้มั่นใจว่าผลสัมฤทธิ์ที่เพิ่มขึ้นเกิดจากนวัตกรรมอย่างแท้จริง โดยควบคุมระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เท่าเทียมกันตามโครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ควบคุมสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้มีความพร้อมต่อการเรียนรู้ และดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวผู้วิจัยเองทั้งหมด เพื่อลดความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดจากความแตกต่างของผู้สอน ซึ่งมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 6 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 229 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ จำนวน 39 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับจัดกิจกรรมและเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ จำนวน 6 แผน รวม 12 ชั่วโมง ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 6 เรื่อง ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด และนำไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ตามแนวคิดของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556)

3. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ ลักษณะแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ ผ่านการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของ Rovinelli และ Hambleton การวิเคราะห์ค่าความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (D) ตามวิธีการของวิทนีย์และซาเบอร์ (Whitney & Sabers, 1970 อ้างถึงใน มนตรี วงษ์สะพาน, 2563) และมีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.907 สำหรับการประเมินแบบทดสอบผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Analytic Scoring Rubrics) ตามกรอบแนวคิดการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) โดยแบ่งระดับการให้คะแนนออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) คะแนนเต็ม (Full Credit) สำหรับคำตอบที่ถูกต้อง ครบถ้วน มีการอ้างอิงข้อมูลและให้เหตุผลเชิงตรรกะชัดเจน 2) คะแนนบางส่วน (Partial Credit) สำหรับคำตอบที่ถูกต้องในสาระสำคัญบางประเด็น แต่อธิบายเหตุผลไม่ครบถ้วน และ 3) ไม่มีคะแนน (No Credit) สำหรับคำตอบที่คลาดเคลื่อน ขาดเหตุผลสนับสนุน หรือไม่ตอบคำถาม

4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ชนิดมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวทางของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 10 ข้อ ครอบคลุม 4 ด้านหลัก ผ่านการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ จากนั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับ

กระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล ทั้ง 6 แผน ใช้เวลา 12 ชั่วโมง เมื่อเสร็จสิ้นจึงดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบคู่ขนานตามโครงสร้างเดิม และให้นักเรียนทำแบบสอบถามความคิดเห็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและระดับความคิดเห็น โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ (E_1/E_2) ตามเกณฑ์ 80/80 โดยคำนวณจากประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ซึ่งประเมินจากคะแนนระหว่างเรียนที่นักเรียนได้จากการทำแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญในชุดกิจกรรมทั้ง 6 เรื่อง (คะแนนเต็ม 120 คะแนน) และ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ซึ่งประเมินจากคะแนนการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)

3. ทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญก่อนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ จากการทดสอบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 19.77 (*S.D.* = 3.02) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.74 (*S.D.* = 1.52) โดยผลการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t(38) = 17.10$, $p < .001$) นอกจากนี้ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับกระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 87.14 / 85.81 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	จำนวน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	*S.D.*	*t*	*p*
ก่อนเรียน	39	30	19.77	3.02	17.10**	< .001
หลังเรียน	39	30	25.74	1.52		

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 39 คน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับกระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) พบว่า โดยภาพรวม นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.57, S.D. = 0.56)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.62, *S.D.* = 0.51) รองลงมาคือ ด้านความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ($\bar{x}$ = 4.58, *S.D.* = 0.49) และด้านความเหมาะสมของสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}$ 4.54, *S.D.* = 0.71) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นรายด้าน

รายการประเมิน (ด้าน)	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	*S.D.*	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้	4.62	0.51	มากที่สุด
2. ด้านความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	4.58	0.49	มากที่สุด
3. ด้านประสิทธิผลของกระบวนการเรียนรู้	4.56	0.47	มากที่สุด
4. ด้านความเหมาะสมของเนื้อหาและบทอ่าน	4.55	0.55	มากที่สุด

5. ด้านความเหมาะสมของสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้	4.54	0.71	มากที่สุด
รวม	**4.57**	**0.56**	**มากที่สุด**

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ พบว่า ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ยังลดลงจาก 3.02 เหลือเพียง 1.52 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลลดลงและมีช่องว่างความสามารถที่แคบลง ผลดังกล่าวสามารถอภิปรายได้จาก 2 ปัจจัยหลัก คือ 1) การออกแบบชุดกิจกรรมอย่างเป็นระบบตามแนวทาง PISA การจัดกิจกรรมมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการกำกับตนเองทางความคิดในกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล การประยุกต์ใช้กรอบ PISA ยังช่วยพัฒนาทักษะการตัดสินใจและการเชื่อมโยงข้อมูลจากหลายมิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร เหล่ารอด (2565) และ สุวกาญจน์ ทาวี (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะการอ่านจะเกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพเมื่อใช้ชุดการเรียนรู้ที่ออกแบบตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ 2) การใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม (CRP) โดยการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์มาเป็นฐานในการอ่าน ช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกใกล้ชิดกับเนื้อหาและใช้ประสบการณ์เดิมเป็นฐานการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนกลุ่มอ่อนสามารถประมวลผลได้ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Gay, G. (2010) ตลอดจนงานวิจัยของ มาลินี สร้อยดอกไม้ (2564) และ Wulandari, A. A., et al. (2020) ที่ระบุว่า การใช้บริบทวัฒนธรรมท้องถิ่นช่วยเพิ่มความหมายในการเรียนรู้ เพิ่มความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และทำให้การถ่ายโอนทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ไปสู่สถานการณ์ใหม่มีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้เนื้อหาทั่วไป

2. การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่นักเรียนให้คะแนนความพึงพอใจสูงที่สุด คือ การสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม สามารถอภิปรายได้ว่า แม้กระบวนการตั้งคำถามและแบบทดสอบตามแนวทาง PISA จะมีความท้าทายสูงและต้องอาศัยการวิเคราะห์เชิงลึก แต่เมื่อนำมาบูรณาการกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นเรื่องราวที่ใกล้ตัวผู้เรียน กลับทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการ

เรียนรู้ เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและการอภิปรายร่วมกัน ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความสนุกสนานและตระหนักถึงคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และส่งผลให้เกิดการพัฒนาเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนภาษาไทยได้อย่างยั่งยืน

3. ข้อจำกัดของการวิจัยและการขยายผลสู่บริบทอื่น แม้การจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิด PISA เข้ากับ CRP จะมีประสิทธิภาพ แต่การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดด้านรูปแบบการวิจัยที่เป็นการทดลองแบบกลุ่มเดียว (One-Group Pretest-Posttest Design) โดยไม่มีกลุ่มควบคุม ผลลัพธ์จึงอาจจำกัดอยู่ในบริบทเฉพาะของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้น เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของนวัตกรรมให้หนักแน่นยิ่งขึ้น ในอนาคตควรนำโมเดลนี้ไปขยายผลสู่บริบทอื่น เช่น ประยุกต์ใช้กับมรดกภูมิปัญญาในภูมิภาคอื่น ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ขึ้น หรือใช้รูปแบบการวิจัยที่มีกลุ่มควบคุมเปรียบเทียบ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นมีความน่าเชื่อถือและครอบคลุมในระดับที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้และพัฒนานวัตกรรมเป็น โมเดลนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่เชื่อมโยงบริบทท้องถิ่น (ICH-Based Innovative Pedagogical Model) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการมิติสำคัญ 3 ประการเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและมีความสัมพันธ์กัน ได้แก่

1. ด้านวัฒนธรรม (Culture) ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้บนฐานวัฒนธรรม เป็นแกนกลางในการออกแบบกิจกรรม เพื่อเชื่อมโยงบทเรียนกับประสบการณ์ของผู้เรียน ลดอุปสรรคด้านความเข้าใจ และสร้างความหมายของการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง

2. ด้านภูมิปัญญา (Local ICH) เลือกใช้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของจังหวัดกาฬสินธุ์เป็นเนื้อหาหลัก เพื่อกระตุ้นความสนใจ และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสาระที่มีความซับซ้อนได้ง่ายขึ้นผ่านบริบทที่คุ้นเคยและมีความหมายต่อตนเอง

3. ด้านมาตรฐานสากล (PISA) มุ่งพัฒนาสมรรถนะการอ่านตามกรอบการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ผ่านกระบวนการอ่าน 4 ขั้นตอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ระดับสูง การตีความอย่างลึกซึ้ง และการประเมินค่าสาระอย่างมีเหตุผล

กลไกการทำงานของโมเดลนี้ คือการใช้ “ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม” เป็นฐานรากหรือสะพานเชื่อมเพื่อยกระดับและขับเคลื่อนผู้เรียนไปสู่การพัฒนา “สมรรถนะระดับสากล” ทำให้เกิดการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีความหมาย ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างยั่งยืนเมื่อนำองค์ประกอบทั้งสามมิติมาบูรณาการร่วมกัน จึงเกิดเป็น “นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่เชื่อมโยงบริบทท้องถิ่น” ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่เชื่อมโยงบริบทท้องถิ่น (ICH-Based Innovative Pedagogical Model)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปผลได้ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับกระบวนการอ่านตามโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) มีประสิทธิภาพ

(E_1/E_2) เท่ากับ 87.14/85.81 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความคิดเห็นต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถยกระดับความสามารถด้านการอ่านและสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ได้จริง **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับกระบวนการอ่านตามแนวทางของโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล ควรเน้นการฝึกให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ตีความ ประเมิน และบูรณาการข้อมูลจากสถานการณ์จริง เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงที่สอดคล้องกับสมรรถนะสากล 1.2 ครูผู้สอนควรดูแลและให้คำแนะนำผู้เรียนอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในกิจกรรมที่มุ่งเน้นการอ่านจับใจความและการอภิปรายเชิงวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง 1.3 ควรจัดลำดับเวลาและขั้นตอนของชุดกิจกรรมให้เหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป เพื่อให้นักเรียนมีสมาธิ มีส่วนร่วม และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามหลักการจัดการเรียนรู้ 1.4 ครูผู้สอนควรศึกษาเนื้อหา วิธีการ และแนวทางการใช้ชุดกิจกรรมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ รวมถึงเตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุดกิจกรรมที่บูรณาการเนื้อหาท้องถิ่นในสาขาอื่น ๆ เช่น วรรณกรรมพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรือศิลปหัตถกรรม โดยใช้กระบวนการอ่านตามแนวทางของโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล เพื่อเพิ่มความหลากหลายและความลึกซึ้งในการเรียนรู้ 2.2 ควรพัฒนานวัตกรรม สื่อการสอน หรือรูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยที่ครอบคลุมการอ่าน การเขียน การพูด และการคิดวิเคราะห์ โดยสอดคล้องกับกรอบการประเมินสมรรถนะของโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล 2.3 ควรมีการศึกษาผลลัพธ์ของการใช้ชุดกิจกรรมในระดับชั้นหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ โดยอ้างอิงตามแนวทางของโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล รวมถึงการเก็บข้อมูลความคิดเห็นจากครูและผู้ปกครอง เพื่อสะท้อนมุมมองที่รอบด้านและช่วยพัฒนาชุดกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปี 2568 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และโครงการวิจัยนี้ได้รับการพิจารณาให้ความเห็นชอบและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (เอกสารรับรองโครงการวิจัย เลขที่การรับรอง 212-101/2568)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

เกศศินี ทาระเนตร์ และน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์. (2567). การพัฒนาความสามารถด้านการรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคชี้นำการอ่าน SQRC ร่วมกับแบบฝึกทักษะตามแนวทางการทดสอบ PISA. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ศรีนครินทรวิโรฒ*, 25(1), 81-97.

เครือวัลย์ ชิณโสม. (2567). *รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการอ่าน การเขียน ปีการศึกษา 2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3*. กาฬสินธุ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 7–20.

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559. (2559). *ราชกิจจานุเบกษา*. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://ratchakitcha.soc.go.th/

มนตรี วงษ์สะพาน. (2563). *พื้นฐานการวิจัยทางหลักสูตรและการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

มาลินี สร้อยดอกไม้. (2564). ผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประจวบคีรีขันธ์เป็นสื่อในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 14(2), 135–145.

ยุพาพรรณ มากมูล. (2567). การพัฒนาหนังสือส่งเสริมการอ่านโดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ. (2567ก). *รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการอ่าน การเขียน ปีการศึกษา 2566*. กาฬสินธุ์: โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ.

โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ. (2567ข). *แผนพัฒนาการศึกษาปีการศึกษา 2567-2570*. กาฬสินธุ์: โรงเรียนบ้านสี่แยกสมเด็จ.

สง่า วงค์ไชย. (2565). นวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนภูมิปัญญาทางภาษาสำหรับครูยุค 4.0. *Journal of Modern Learning Development*, 7(8), 399-413.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). *กรอบการประเมินด้านการอ่าน PISA*. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://drive.google.com/file/d/1botJFnByCHQhDQ2flD80Hrm354nTEnNp/view

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2568). *ผลการประเมิน PISA 2022 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ (ฉบับสมบูรณ์)*. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2022-fullreport/

สิรินรัตน์ น้อยเจริญ. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภาพร เหล่ารอด. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ใน *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุวกาญจน์ ทาวี. (2565). การพัฒนาชุดการเรียนรู้การอ่านจับใจความตามแนวทางการอ่านออกเขียนได้อย่างสมดุลสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. ใน *รายงานการวิจัย.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Beiler, I. R. & Villacañas De Castro, L. S. (2025). Translanguaging and culturally sustaining pedagogies: A mutually dependent relationship? *Foreign Language Annals*, 58(1), 159-181.

Gay, G. (2010). Acting on beliefs in teacher education for cultural diversity. *Journal of Teacher Education*, 61(1-2), 143–152.

Helen, M., Yukamana, H. & Mayasari, S. (2025). Developing local culture-based instructional materials of English reading for social welfare learners. *Journal of Language and Literature Studies*, 5(2).

Ladson-Billings, G. (1995). Toward a theory of culturally relevant pedagogy. *American Educational Research Journal*, 32(3), 465–491.

UNESCO. (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage*. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก https://ich.unesco.org/en/convention

Wulandari, A. A., Vianty, M., & Fiftinova. (2020). Using local culture as teaching materials for improving students' reading comprehension. *PROJECT (Professional Journal of English Education)*, 3(4), 510–516.

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2*

PERSONNEL MANAGEMENT GUIDELINES BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES, GROUP OF NETWORK SCHOOLS ZONE EIGHT ,UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE TWO

พระใบฎีกาขจรวิทย์ กิตฺติปญฺโญ (กิจขยัน)[1], พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน[2] และ พระมหาประยูร ติกฺขปญฺโญ[3]

Phra Baidika Khajornwit Kittipaññño (Kitchayan)[1], Phra Maha Srirat Siriratano[2] and Phra Maha Prayoon Tikkhapanyo[3]

[1-3]บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

[1-3]Graduate Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: wirachai3975@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 12 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 14 พฤษภาคม 2569

Received 11 April 2026; Revised 12 May 2026; Accepted 14 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 และ

Citation:

* พระใบฎีกาขจรวิทย์ กิตฺติปญฺโญ (กิจขยัน), พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน และ พระมหาประยูร ติกฺขปญฺโญ. (2569). แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 203-215.

Phra Baidika Khajornwit Kittipaññño (Kitchayan), Phra Maha Srirat Siriratano and Phra Maha Prayoon Tikkhapanyo. (2026). Personnel Management Guidelines Based On Good Governance Principles, Group Of Network Schools Zone Eight ,Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office Two. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 203-215.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และเจ้าหน้าที่ กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 ปีการศึกษา 2568 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 65 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.67 , S.D. = 0.36) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า วิธีการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. สภาพปัจจุบันการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.71 , S.D. = 0.26) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า วิธีการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมากทุกด้าน 3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 ควรกำหนดนโยบายด้านการบริหารงานบุคคลที่ยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีองค์ความรู้และทักษะด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลอย่างต่อเนื่อง และการสร้างมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการสรรหา บรรจุแต่งตั้ง การประเมินผล และพัฒนาบุคลากรโดยยึดหลักความโปร่งใสความเป็นธรรมและการมีส่วนร่วม สรุปมาสามร้อยคำ

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, หลักธรรมาภิบาล, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to examine the current status of personnel management in the schools within Group of Network Schools Zone 8 under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2; 2) to investigate the methods for developing personnel management based on good governance principles of school administrators within Group of Network Schools Zone 8 under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2;

and 3) to propose guidelines for personnel management based on good governance principles of school administrators within Group of Network Schools Zone 8 under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2. The population of this study consisted of school administrators, teachers, and staff in Group of Network Schools Zone 8 under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2 in the 2025 academic year. The sample comprised 65 participants. The research instrument was a questionnaire. Statistics used in the study included percentages, mean scores, and standard deviations. Results of the research were as follows.1) The overall rating of the use of good governance principles in personnel management of school administrators was also at a high level ($\bar{x}$ = 3.67, S.D. = 0.36). When it was analyzed by specific aspects, the use of good governance principles in personnel management of school administrators were found to be at a high level. 2) The overall rating of personnel management methods in the schools was at a high level ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.26). When it was analyzed by specific aspects, all other methods of personnel management in schools were found to be at a high level. 3) Guidelines for personnel management based on good governance principles within Group of Network Schools Zone 8 were as follows: establishing policy on personnel management based on good governance principles by governing agencies and educational institutions; continuously developing school administrators on knowledge and skills for personnel management based on good governance principles; establishing a clear standard and guideline in personnel recruitment, appointment, performance appraisal and development adhering to the principles of transparency, impartiality and participation.

Keywords: Personnel Administration, Good Governance Principles, Educational Institutions

บทนำ

หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ได้รับการกำหนดให้เป็นกรอบสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งมุ่งเน้นให้หน่วยงานภาครัฐทุกระดับดำเนินงานบนพื้นฐานของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ การให้บริการสาธารณะ และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ควบคู่กับการพัฒนาข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการบริหารภาครัฐและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคมโดยรวม (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560)

ธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดที่ใช้กำหนดทิศทางการบริหารและการกำกับดูแลองค์กรให้ดำเนินงานอย่างถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน หลักสำคัญของธรรมาภิบาลประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และหลักคุณธรรม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และสามารถตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน นอกจากนี้ หลักธรรมาภิบาลยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความไว้วางใจของประชาชนต่อองค์กรและภาครัฐ ตลอดจนช่วยลดปัญหาการทุจริตและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546; UNDP, 1997)

การบริหารงานบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารองค์กร เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยหลักที่กำหนดความสำเร็จขององค์กร การบริหารงานบุคคลในยุคปัจจุบันจึงมิได้มุ่งเน้นเพียงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่ยังต้องคำนึงถึงความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะในบริบทของการบริหารสถานศึกษา การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้จะช่วยให้กระบวนการสรรหา การบรรจุแต่งตั้ง การประเมินผล และการพัฒนาบุคลากรเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน ตรวจสอบได้ และเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจและความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (Armstrong, 2006)

ในบริบทของประเทศไทย หลักธรรมาภิบาลได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจังภายหลังการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. 2540 เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่โปร่งใสและการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านการบริหารงานบุคคลซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้จึงไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งเสริมความเชื่อมั่นของบุคลากร และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานบุคคล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2

2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำหน้าที่เป็นฐานความรู้ทางวิชาการ เพื่อแสดงให้เห็นว่างานวิจัยตั้งอยู่บนองค์ความรู้เดิมอย่างเป็นระบบ มิใช่เพียงความคิดเห็นส่วนบุคคล อีกทั้งยังช่วยให้สามารถระบุช่องว่างทางวิชาการ (research gap) อันนำไปสู่การกำหนดปัญหา วัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดของการวิจัยได้อย่างชัดเจน โดยจากการศึกษาสารนิพนธ์พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา การบริหารงานบุคคล และหลักธรรมาภิบาล ได้รับการอธิบายอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งความหมาย ความสำคัญ และขอบข่ายของการบริหาร ซึ่งเน้นบทบาทของผู้บริหารในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับบริบทขององค์กรทางการศึกษา

ในเชิงเนื้อหา แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลถูกนำมาใช้เป็นกรอบสำคัญในการบริหารองค์กร โดยประกอบด้วย 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และหลักคุณธรรม ซึ่งล้วนเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาจะช่วยให้กระบวนการสรรหา การบรรจุแต่งตั้ง การประเมินผล และการพัฒนาบุคลากรดำเนินไปอย่างเป็นระบบ เป็นธรรม และตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพขององค์กรในระยะยาว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า สมชาย เกษม (2562 : 45–47) ได้ศึกษาการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอน พบว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ขณะที่ ฉัตรมงคล สูงเนิน (2563 : 78–80) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า การบริหารที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม จะช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิผล นอกจากนี้ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2558 : 112–115) ได้อธิบายแนวคิดการบริหารตามหลักพุทธธรรม โดยเน้นกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคลากร การอำนวยการ และการควบคุม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการบริหารงานบุคคลที่เป็นระบบ ควบคู่กับการยึดหลักธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมยังพบว่าการศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลในบริบทของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายยังมีจำกัด จึงเป็นช่องว่างทางวิชาการที่สำคัญ อันนำไปสู่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและสามารถนำไปสู่การเสนอแนวทางในการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และเจ้าหน้าที่ จำนวน 65 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ในระยะที่ 2 เป็นการศึกษาวิธีการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของการบริหารงานบุคคล ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การธำรงรักษาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เห็นภาพรวมของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร

ในระยะที่ 3 เป็นการเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 เพื่อจัดทำแนวทางที่เหมาะสม โดยมุ่งเน้นการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้และทักษะ และการสร้างมาตรฐานในการบริหารงานบุคคลที่ยึดหลักความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วม เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานบุคคล ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.67, S.D. = 0.36) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานบุคคลอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง นอกจากนี้ สภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาโดยรวมก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\overline{x}$ =

3.71, S.D. = 0.26) แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านบุคลากรของสถานศึกษาในเครือข่าย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษามีการดำเนินงานครอบคลุมในทุกด้าน ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การธำรงรักษาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสะท้อนถึงการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาควรมุ่งเน้นการกำหนดนโยบายด้านการบริหารงานบุคคลที่ยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างชัดเจน การพัฒนาผู้บริหารให้มีองค์ความรู้และทักษะด้านการบริหารงานบุคคลอย่างต่อเนื่อง และการกำหนดมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในด้านการสรรหา บรรจุแต่งตั้ง การประเมินผล และการพัฒนาบุคลากร โดยยึดหลักความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารงานบุคคลและสร้างความเชื่อมั่นในองค์กรอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ซึ่งสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานบุคคลของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านการใช้หลักธรรมาภิบาลและการดำเนินงานด้านบุคลากร แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการนำหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และหลักการมีส่วนร่วม มาใช้ในการบริหารงานบุคคลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นเพราะสถานศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการบริหารงานที่ตรวจสอบได้ มีความเป็นธรรม และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความสามัคคี และความร่วมมือภายในองค์กร อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับแนวคิดของ Michael Armstrong (2006) ที่กล่าวว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2550) ที่อธิบายว่าการบริหารตามหลักพุทธธรรมต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีคุณธรรม จริยธรรม และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรมงคล สูงเนิน (2562) ที่พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า วิธีการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา มีการดำเนินงานครอบคลุมทุกด้าน ทั้งการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การประเมินผลการปฏิบัติงาน การส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ และการพัฒนาบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารงานบุคคลที่มีมาตรฐาน มีความชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยระบบการบริหารที่ชัดเจนและเป็นธรรม เพื่อให้บุคลากรเกิดความมั่นใจในระบบการบริหาร มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรโดยรวม สอดคล้องกับแนวคิดของ จันทรานี สงวนนาม (2545) ที่กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการบริหารบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การพัฒนา และการประเมินผลที่ชัดเจน และสอดคล้องกับแนวคิดของ ธงชัย สันติวงษ์ (2540) ที่อธิบายว่าการบริหารองค์กรที่ดีต้องมีการกำหนดบทบาท หน้าที่ และระบบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย เกษม (2561) ที่พบว่าการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมและดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จะช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในองค์กร ทั้งยังเชื่อมโยงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับที่ชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานบุคคลที่ยึดหลักธรรมาภิบาลจะช่วยให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่นต่อองค์กร และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาโดยรวม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลควรมุ่งเน้นการกำหนดนโยบายด้านการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน การพัฒนาผู้บริหาร

ให้มีองค์ความรู้และทักษะด้านการบริหารงานบุคคล การสร้างระบบการประเมินผลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ ตลอดจนการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานที่เป็นธรรมและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารงานบุคคลในยุคปัจจุบันมิได้มุ่งเน้นเพียงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเท่านั้น แต่ยังต้องคำนึงถึงหลักคุณธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการบริหารจัดการที่ยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งจะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี เสริมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่บุคลากร และนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ United Nations Development Programme (1997) ที่เน้นการบริหารงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552) ที่มุ่งส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร สายคำ (2560) ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ยึดหลักคุณธรรม ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม มีผลต่อความเชื่อมั่น ความพึงพอใจ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร

การอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านการใช้หลักธรรมาภิบาลและการดำเนินงานด้านบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการนำหลักการบริหารที่ดี เช่น ความโปร่งใส ความเป็นธรรม ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม มาใช้ในการบริหารงานบุคคลอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง อันส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ เกิดความเชื่อมั่นจากบุคลากร และส่งผลดีต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวม

ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การบริหารที่มีระบบ มีความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม จะช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิผล ทั้งนี้ การที่ทุกด้านของการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก แสดงถึงความพร้อมของสถานศึกษาในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางในการบริหารองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการวิจัยจะอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ยังมีประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะการกำหนดมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในบางกระบวนการ เช่น การสรรหา การประเมินผล การเลื่อนตำแหน่ง และการพัฒนาบุคลากร ซึ่งจำเป็นต้องมีความเป็น

ระบบ มีความต่อเนื่อง และสามารถตรวจสอบได้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและความเป็นธรรมอย่างแท้จริง รวมทั้งควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายในการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรร่วมกัน

ดังนั้น แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลที่ผู้วิจัยเสนอ จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการยกระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยเน้นการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและบุคลากร การสร้างระบบการบริหารที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และการสร้างมาตรฐานการดำเนินงานที่ยึดหลักความเป็นธรรม ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่บุคลากร พัฒนาคุณภาพการบริหารองค์กร และนำไปสู่การพัฒนาองค์กรทางการศึกษาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยใน เรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 สามารถสรุปได้ว่า สภาพการบริหารงานบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านการใช้หลักธรรมาภิบาลและการดำเนินงานด้านบุคลากร สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการนำหลักความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารงานอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีความจำเป็นในการพัฒนาให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบและมีมาตรฐานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกระบวนการสรรหา การประเมินผล และการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้อย่างแท้จริง ในส่วนของแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล พบว่าควรมุ่งเน้นการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร และการสร้างมาตรฐานการดำเนินงานที่ยึดหลักความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการบริหารงานบุคคลและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร ข้อเสนอแนะสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายด้านการบริหารงานบุคคลที่ยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างชัดเจน และส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานมากขึ้น ควรพัฒนาระบบและแนวปฏิบัติในการสรรหา บรรจุแต่งตั้ง การประเมินผล และการพัฒนาบุคลากรให้มีความชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรม นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านการบริหารงานบุคคลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการสร้างระบบติดตามและประเมินผลการบริหารงาน

บุคคลอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลในบริบทที่แตกต่างกัน รวมทั้งศึกษารูปแบบหรือแนวทางการบริหารที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาประเภทอื่น เพื่อขยายองค์ความรู้และยกระดับการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จันทรานี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยท์.

ฉัตรมงคล สูงเนิน. (2563). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล.* นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ถวิล อรัญเวศ. (2556). *การปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ.* กรุงเทพฯ: เสนา ธรรม.

ธงชัย สันติวงษ์. (2537). *องค์การและการบริหาร.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2558). *พุทธวิธีในการบริหาร.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระใบฎีกาขจรวิทย์ กิตฺติปญฺโญ (กิจขยัน). (2569). แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. ใน *สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมชาย เกษม. (2562). *การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนทร สายคำ. (2560). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารในมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชา. วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม*, 4(2), 24–30.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2546). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สุพิณ เกชาคุปต์. (2544). *การจัดการปฏิบัติงาน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อดิศร เพียงเกษ. (2551). *วิธีเอาชนะใจคน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Armstrong, M. (2006). *A handbook of human resource management practice.* (10th ed.). London: Kogan Page.

Group of Network Schools Zone 8, Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 2. (2025). *Basic information and educational management context.* Ubon Ratchathani: n.p.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 707–710.

United Nations Development Programme. (1997). *Governance for sustainable human development.* New York: United Nations Development Programme.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

การประเมินคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี*

QUALITY ASSESSMENT OF FREIGHT TRANSPORTATION SERVICE: A CASE STUDY OF ONE FREIGHT TRANSPORT COMPANY IN CHONBURI PROVINCE

ธัชธร รื่นรมณ์วารี[1] และ ฐิติมา วงศ์อินตา[2]

Thattorn Ruenromwaree[1] and Thitima Wonginta[2]

[1-2]คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา

[1-2]Faculty of Logistics, Burapha University, Thailand

Corresponding Author's Email: 65920132@go.buu.ac.th

วันที่รับบทความ : 7 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 10 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 12 พฤษภาคม 2569

Received 7 April 2026; Revised 10 May 2026; Accepted 12 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงของคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลกับ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ใช้บริการขนส่งส่งสินค้า ของผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี จำนวน 28 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามได้เต็มจำนวน ร้อยละ 100

Citation:

* ธัชธร รื่นรมณ์วารี และ ฐิติมา วงศ์อินตา. (2569). การประเมินคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 216-230.

Thattorn Ruenromwaree and Thitima Wonginta. (2026). Quality Assessment Of Freight Transportation Service: A Case Study Of One Freight Transport Company In Chonburi Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 216-230.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลวิจัย พบว่า 1) ระดับคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ระดับความคาดหวังก่อนใช้บริการ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และระดับความพึงพอใจหลังใช้บริการ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงของคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ Gap เชิงลบ (-0.05) ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ Gap (-0.04) ด้านความให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ Gap (-0.01) ด้านความเป็นรูปธรรม Gap (0.07) และด้านความน่าเชื่อถือในการบริการ Gap (0.03)

คำสำคัญ: การประเมิน, คุณภาพการให้บริการ, การขนส่งสินค้า

Abstract

This research aims to 1) study the level of quality of freight transportation services, using a freight transportation company in Chonburi province as a case study, and 2) suggest guidelines for improving the quality of freight transportation services, using a freight transportation company in Chonburi province as a case study. This is a survey research, collecting data from a population and sample of 28 users of freight transportation services provided by a company in Chonburi province. A purposive sampling method was used. Data was collected using questionnaires, with 100% completion. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research findings showed that: 1) The overall level of pre-service and post-service satisfaction expectations and satisfaction levels of the freight transportation service provided by the company in Chonburi province were high. 2) Recommendations for improving the quality of freight transportation services were provided. A case study of a freight transport operator in Chonburi province

revealed negative gaps (-0.05) in responsiveness to customers, empathy (-0.04), assurance (-0.01), tangibility (0.07), and service reliability (0.03).

Keywords: Quality, Assessment, Freight Transportation Services

บทนำ

การบริการที่มีคุณภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ ผลการให้บริการที่มีคุณภาพจะเป็นการตอบสนองความคาดหวังของลูกค้า ซึ่งจะนำไปสู่ความพึงพอใจ และความภักดีต่อแบรนด์หรือผู้ให้บริการนั้น ๆ (Lombard, 2009) การให้บริการที่ดีนั้นไม่ได้มองแค่คุณภาพของสินค้า แต่ยังรวมถึงการให้บริการที่เหมาะสมและตรงตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการอีกด้วย ซึ่งในปัจจุบันการให้บริการที่มีคุณภาพโดยเฉพาะในด้านการขนส่งสินค้าจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า รวมถึงการพัฒนาองค์กรให้สามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การขนส่งถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการขนส่งสินค้าที่มีความเกี่ยวข้องกับการค้าภายในประเทศและระหว่างประเทศ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2558) ในประเทศไทยการขนส่งสินค้าด้วยรถบรรทุกได้รับความนิยมสูงสุด คิดเป็นประมาณ 80% ของการใช้บริการทั้งหมด (ไทยรัฐออนไลน์, 2560) ซึ่งการให้บริการขนส่งสินค้าจึงต้องเน้นที่คุณภาพทั้งในแง่ของการบริการและความปลอดภัยของสินค้าที่ส่งไปถึงผู้บริโภคอย่างรวดเร็วและมีความปลอดภัย

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการขนส่งสินค้าบางบริษัทโดยเฉพาะบริษัทในกรณีศึกษานั้น ได้แก่ การประสานงานที่ไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้า การขนส่งสินค้าเสียหายเนื่องจากการตรวจเช็คสินค้าไม่เรียบร้อย หรือการป้องกันสินค้าไม่ดีพอ (กนต์ธมน สุขกระจ่าง, 2558) ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดความเสียหายทางการเงิน แต่ยังส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของบริษัท และการสูญเสียลูกค้าไปในที่สุด

การวิจัยในครั้งนี้จะใช้แนวคิดการประเมินคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้าเพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว โดยเน้นการสำรวจความคิดเห็นของลูกค้าและพนักงานเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายเพื่อรักษาฐานลูกค้าเก่าและขยายฐานลูกค้าใหม่ให้กับบริษัทกรณีศึกษาผ่านการปรับปรุงกระบวนการและการยกระดับคุณภาพการบริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงของคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวัดคุณภาพการให้บริการ

การวัดคุณภาพการบริการในธุรกิจบริการ Parasuraman, Zeithaml and Berry (1985) ได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อประเมินการรับรู้ของลูกค้าต่อคุณภาพการบริการในธุรกิจบริการและธุรกิจค้าปลีก และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของงานบริการ เรียกว่า SERVQUAL ซึ่งเป็นหนึ่งในมาตรวัดที่มีชื่อเสียง ต่อมาพบว่ามีระดับความสัมพันธ์กันเอง (Degree of correlation)ระหว่างตัวแปรดังกล่าวค่อนข้างสูง จึงปรับเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของบริการโดยให้เหลือเกณฑ์อย่างกว้างทั้งหมดรวม 5 เกณฑ์ ซึ่งในแต่ละเกณฑ์ได้กำหนดเครื่องมือในการวัดระดับคุณภาพการให้บริการ Zuithaml, Bitner, & Gremler (2006) ตามเกณฑ์ดังนี้

1) สิ่งที่สัมผัสจับต้องได้ (Tangibles) หมายถึง คุณภาพการบริการที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายที่ให้บริการ ผู้บริโภคสามารถรับรู้ได้จากสัมผัสทั้ง 5 จากบริการ ตัวอย่างเช่น การตกแต่งสถานที่บรรยากาศ กลิ่น เสียง เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ พนักงานให้บริการ สภาพแวดล้อม รวมถึงเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร สิ่งที่สัมผัสจับต้องได้ (Tangibles) เป็นการสร้างการรับรู้ที่ดี และเป็นสิ่งที่ส่งผลอย่างมากในการเลือกใช้บริการของผู้บริโภค

2) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) หมายถึง คุณภาพในการให้บริการตามที่ได้สัญญารับปาก ไว้กับผู้บริโภคอย่างถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ หากไม่สามารถท้าตามได้ที่กล่าวจะท้าให้ผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นและลดลง จนกระทั่งหายไปและไปใช้บริการรายอื่น ตัวอย่างเช่น แจ้งระยะเวลาในการให้บริการ 45 นาที ก็ควรให้บริการให้แล้วเสร็จภายใน 45 นาที การเสิร์ฟสินค้าที่ถูกต้อง

3) การตอบสนองความต้องการ (Responsiveness) หมายถึง คุณภาพการบริการด้านการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างทันท่วงที มีความพร้อมและความเต็มใจที่จะให้บริการมีความสนใจในการแก้ปัญหา ช่วยเหลือผู้รับบริการ เช่น พนักงานรีบลงทะเบียนเมื่อผู้บริโภคเข้ามาใช้บริการ พนักงานรีบหาที่จอดรถให้เมื่อที่จอดรถเต็ม ด้วยสีหน้าที่เต็มใจให้บริการ

4) การให้ความมั่นใจ (Assurance) หมายถึง คุณภาพการให้บริการที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดกับผู้บริโภค ผู้ให้บริการต้องแสดงถึงทักษะความรู้ความสามารถ ซึ่งนำไปสู่ความเชื่อถือหรือความไว้วางใจของผู้บริโภค เช่น พนักงานมีใบวิชาชีพใบประกาศผ่านการอบรม พนักงานมีการสื่อสารที่ดี พูดชัดถ้อยชัดค้า ตอบตรงค้าถาม ให้แนะนำและค้าปรึกษาแก่ผู้บริโภค

5) ความเอาใจใส่ (Empathy) หมายถึง คุณภาพการให้บริการในส่วนของการดูแลเอาใจใส่ของพนักงาน และให้ความสนใจผู้บริโภค ทั้งก่อนให้บริการ ขณะให้บริการ และหลังการให้บริการตามความต้องการที่แตกต่างของผู้บริโภค การจดจำรายละเอียดผู้บริโภคที่เคยใช้บริการ การให้บริการหลังการขาย

2. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

Parasuraman, Zeithaml & Berry, 1988 ได้กล่าวถึง การวัดคุณภาพบริการ (SERVQUAL) ในกระบวนการของการให้บริการสิ่งที่ธุรกิจคาดหวังคือ ความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการบริการที่ได้รับ ดังนั้นเพื่อให้ผู้ใช้บริการรับรู้ถึงคุณภาพของการบริการ ธุรกิจสามารถพิจารณาตัวชี้วัดคุณภาพของบริการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ความสามารถ (Competence) หมายถึง ความสามารถ ทักษะ และความรู้ของผู้ให้บริการ และสามารถใช้สิ่งเหล่านั้นในการดำเนินการด้านบริการ

2) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) หมายถึง ความสม่ำเสมอในการบริการได้อย่างถูกต้องเป็นที่น่าเชื่อถือหรือเป็นที่ไว้วางใจของผู้รับบริการ

3) การตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง ความพร้อมที่จะให้บริการเพื่อเป็นการตอบสนองลูกค้าได้ตรงเวลาหรือภายในเวลาที่ลูกค้าต้องการ

4) ความเข้าถึงได้ (Accessibility) หมายถึง ผู้รับบริการสามารถที่จะติดต่อกับผู้ให้บริการ ได้สะดวก

5) ความเข้าใจผู้รับบริการ (Understanding) หมายถึง ผู้ให้บริการจะต้องมีความเข้าใจความต้องการของผู้รับบริการและพร้อมที่จะเสนอตอบความต้องการดังกล่าว

6) การติดต่อสื่อสาร (Communication) หมายถึง ผู้รับบริการจะต้องเป็นผู้ฟังถึงปัญหา ของผู้รับบริการและมีความสามารถที่จะแจ้งให้เกิดความเข้าใจได้กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าผู้ให้บริการต้องเข้าใจภาษาของผู้รับบริการเพื่อจะได้สื่อสารระหว่างกันได้เข้าใจและเกิดความพึงพอใจที่จะรับบริการต่อไป

7) ความไว้วางใจ (Creditability) หมายถึง ผู้ให้บริการควรให้บริการด้วยความซื่อสัตย์ไม่ปิดบังแต่ต้องโปร่งใสตรวจสอบได้

8) ความปลอดภัย (Security) หมายถึง การให้บริการด้วยความปลอดภัยต่อผู้รับบริการ ทั้งทางด้านกายภาพและการเงิน

9) ความสุภาพอ่อนโยน (Courtesy) หมายความรวมถึง มารยาทที่ดีงาม ความอ่อนน้อม การพูดจาที่ไพเราะ ความเป็นมิตร และความเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดีในขณะที่ให้บริการผู้รับ

10) การจับต้องได้ (Tangibility) หมายความรวมถึง เครื่องมือและอุปกรณ์ในการให้บริการบุคลิกภาพและการแสดงออกของผู้ให้บริการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง

การส่งสินค้าที่ถูกต้อง 7 ประเภทในงาน Logistics (7 Right, 7R) ประกอบด้วย

1) สินค้าถูกต้อง (Right product) ส่งผลิตภัณฑ์ถูกต้องมีคุณภาพหรือข้อกำหนดคุณสมบัติ (Specifications) ตามความต้องการของลูกค้า

2) จำนวนถูกต้อง (Right quantity) ส่งสินค้าจำนวนที่ถูกต้อง ปริมาณตรงตามความต้องการไม่ขาดไม่เกิน

3) สภาพถูกต้อง (Right conviction) ส่งสินค้าในสภาพที่ดีไม่แตกหักเสียหาย

4) ลูกค้าถูกต้อง (Right customer) ส่งสินค้าให้ถูกตัวผู้รับสินค้าให้บริการด้วยศักยภาพที่ สามารถตอบสนองได้ตรงตามความต้องการหรือเกินความคาดหวังก่อให้เกิดความพึงพอใจจาก การส่งสินค้าเช่น มีการรับประกันสินค้า มีการบริการหลงการขาย หรือมีอุปกรณ์ให้ใช้ทดแทน ขณะซ่อม

5) สถานที่ถูกต้อง (Right place) ส่งสินค้าให้ถูกที่ถูกที่ตั้ง ส่งสินค้าได้ตรงตามสถานที่ที่ ต้องการ ต้องระบุสถานที่ในการจัดส่ง มีการแนบแผนที่ ชื่อและเบอร์โทรศัพท์ ผู้ติดต่ออย่างชัดเจน เพื่อให้ได้รับสินค้าที่ถูกต้องในสถานที่ที่ถูกต้อง

6) เวลาถูกต้อง (Right time) ส่งสินค้าทันเวลาตรงตามเวลาที่กำหนดนัดต้องระบุเวลาใน การจัดส่งที่แน่นอน (Lead time) ไม่เร็วไปหรือช้าไป การกำหนดเวลาในการส่งสินค้าให้ได้ในเวลาที่ต้องการ มีความสำคัญในกิจกรรมของลูกค้า หากมีการส่งสินค้าช้ากว่ากำหนดที่ต้องการอาจส่งผล ทำให้กระบวนการผลิตหยุดชะงัก

7) ต้นทุนที่ถูกต้อง (Right cost) ไม่มากจนเกินไปซึ่งมีผลกระทบต่อต้นทุนการดำเนินงาน ขององค์กรด้วย

สรุปได้ว่า "7 Right" ในงานโลจิสติกส์เป็นแนวทางที่สำคัญในการส่งมอบสินค้าที่ตรงตามความต้องการของลูกค้า โดยประกอบด้วย 1) สินค้าถูกต้อง ส่งสินค้าที่มีคุณภาพและตามสเปคที่ลูกค้าต้องการ 2) จำนวนถูกต้อง ส่งสินค้าครบตามจำนวนที่ลูกค้าสั่ง 3) สภาพถูกต้อง ส่งสินค้าที่อยู่ในสภาพดี ไม่มีความเสียหาย 4) ลูกค้าถูกต้อง ส่งสินค้าถึงลูกค้าโดยตรงพร้อมบริการที่ทำให้ลูกค้าพึงพอใจ 5) สถานที่ถูกต้อง ส่งสินค้าถึงสถานที่ที่ถูกต้องและชัดเจน 6) เวลาถูกต้อง ส่งสินค้าตรงเวลาไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป และ 7) ต้นทุนที่ถูกต้อง ส่งสินค้าด้วยต้นทุนที่เหมาะสมไม่ส่งผลกระทบต่อองค์กร การทำงานในระบบโลจิสติกส์ที่มีการปฏิบัติตามทั้ง 7 ประการนี้ จะช่วยให้กระบวนการส่งสินค้ามีประสิทธิภาพสูงสุดและสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างครบถ้วน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยสำรวจตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บริการของบริการขนส่งส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี

กลุ่มประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ใช้บริการขนส่งส่งสินค้า ของผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี จำนวน 30 บริษัทของทั้งหมดผู้ที่ใช้บริการขนส่งส่งสินค้าของบริษัทกรณีศึกษา และนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้ใช้บริการขนส่งส่งสินค้าของผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี จำนวน 28 คน ต่อ 28 บริษัทของบริษัทกรณีศึกษา วิธีหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา คือ คุณภาพการให้บริการของผู้ประกอบการขนส่งสินค้าในกรณีศึกษาที่ทำการศึกษาในจังหวัดชลบุรี โดยจะประเมินคุณภาพการให้บริการใน 5 ด้านตาม

SERVQUAL ได้แก่ ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles), ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ (Reliability), การตอบสนองความต้องการ (Responsiveness), การให้ความมั่นใจ (Assurance), และความเอาใจใส่ (Empathy) ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพรวมของการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงด้วยวิธีการ IOC (Index of Item Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญตามที่ได้ผลจาก IOC จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผ่านแอปพลิเคชั่นโซเชียล อาทิ ไลน์ หรือ อีเมล

การวิเคราะห์ข้อมูล ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ GAP analysis

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความคาดหวังของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี

การประเมินคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี มุ่งเน้นไปที่การสำรวจและประเมิน ความคาดหวังของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้าก่อนที่จะเข้ามาใช้บริการ โดยลำดับการนำเสนอดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคาดหวังการให้บริการของผู้ใช้บริการการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ในภาพรวม

(n = 28)

รายการ	ระดับคะแนนความคาดหวังของผู้ใช้บริการ			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
ด้านความเป็นรูปธรรม (Tangible)	4.20	0.81	มาก	1
ด้านความความน่าเชื่อถือในการบริการ (Reliability)	4.14	0.72	มาก	2
ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsibility)	4.07	0.85	มาก	4
ด้านความให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ (Empathy)	4.09	0.91	มาก	3
ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ (Assurance)	4.10	0.90	มาก	5
รวม	**4.12**	**0.84**	**มาก**	

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัจจัยความคาดหวังของผู้รับบริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12, SD = 0.48) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเป็นรูปธรรม (Tangible) ($\bar{X}$ = 4.20, SD = 0.81) ด้านความความน่าเชื่อถือในการบริการ (Reliability) ($\bar{X}$ = 4.14, SD = 0.72) ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ (Assurance) ($\bar{X}$ = 4.10, SD = 0.90) ด้านความให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ (Empathy) ($\bar{X}$ = 4.09, SD = 0.91) และด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsibility) ($\bar{X}$ = 4.07, SD = 0.85) ตามลำดับ

2. การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงของคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี

จากการศึกษาเรื่อง การประเมินคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ได้ในการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งสินค้า โดยใช้โมเดล SERVQUAL เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงของคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี สามารถดำเนินการได้ดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคาดหวัง และความพึงพอใจ การประเมินคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี

รายการ	ระดับคุณภาพการให้บริการ			
	ความคาดหวัง (E)	ความพึงพอใจ (P)	Gap	การวิเคราะห์
1. ด้านความเป็นรูปธรรม (Tangible)	4.20	4.13	-0.07	ความคาดหวังสูงกว่าความพึงพอใจเล็กน้อย แสดงถึงการให้บริการที่ลูกค้าคาดหวัง แต่มีความแตกต่างเล็กน้อยในบางจุด
2. ด้านความความน่าเชื่อถือในการบริการ (Reliability)	4.14	4.11	-0.03	ความแตกต่างเล็กน้อย แสดงว่าบริการมีความน่าเชื่อถือใกล้เคียงกับความคาดหวัง
3. ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsibility)	4.07	4.12	0.05	ความพึงพอใจสูงกว่าความคาดหวัง แสดงถึงการตอบสนองที่ดีเกินความคาดหวังของลูกค้า
4. ด้านความให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ (Empathy)	4.09	4.10	0.01	ความพึงพอใจเกินความคาดหวังเล็กน้อย โดยลูกค้าได้รับความมั่นใจที่มากกว่าเดิม
5. ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ (Assurance)	4.10	4.11	0.01	โดยรวมแล้ว ความพึงพอใจสูงกว่าความคาดหวังเล็กน้อย แสดงถึงการบริการที่ดีกว่าที่คาดหวัง
รวม	**4.12**	**4.11**	**-0.01**	**โดยรวมแล้ว ความพึงพอใจสูงกว่าความคาดหวังเล็กน้อย แสดงถึงการบริการที่ดีกว่าที่คาดหวัง**

จากตารางที่ 2 พบว่า

1. ด้านความเป็นรูปธรรม (Tangible) ค่าที่ได้เป็นลบ (-0.07) แสดงว่าในด้านนี้ ความคาดหวัง ของลูกค้าสูงกว่าความพึงพอใจเล็กน้อย ซึ่งหมายความว่าบริการในด้านนี้ยังไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของลูกค้าได้อย่างสมบูรณ์ ปัญหาหลัก สภาพแวดล้อมของการขนส่ง เช่น การบรรจุหีบห่อสินค้า ความสะอาดของรถขนส่ง หรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดส่ง

สินค้า ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นผลมาจากการที่รถขนส่งบางคันอาจจะมีสภาพภายนอกไม่สะอาดหรือไม่เหมาะสมกับมาตรฐานที่ลูกค้าคาดหวัง หรือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดส่งอาจไม่ได้รับการดูแลอย่างดี ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ของบริษัท

2. ด้านความน่าเชื่อถือในการบริการ (Reliability) ค่าที่ได้เป็นลบ (-0.03) แสดงว่าความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและความพึงพอใจในด้านนี้ค่อนข้างน้อย มีการให้บริการที่ตรงกับความคาดหวังของลูกค้า ปัญหาหลัก กรณีที่การให้บริการอาจไม่เป็นไปตามที่ลูกค้าคาดหวังในบางครั้ง เช่น การจัดส่งสินค้าที่ไม่ตรงตามเวลาในบางกรณี หรือการขาดความสม่ำเสมอในคุณภาพการบริการที่อาจทำให้ลูกค้ารู้สึกไม่มั่นใจ

3. ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsiveness) ค่าที่ได้เป็นบวก (0.05) แสดงว่าในด้านนี้ ความพึงพอใจ ของลูกค้าสูงกว่าความคาดหวัง แสดงให้เห็นว่าการตอบสนองจากบริการนั้นมีคุณภาพดีเกินคาด

4. ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ (Assurance) และด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ (Empathy) ค่าที่ได้เป็นบวก (0.01) แสดงถึงความพึงพอใจที่สูงกว่าความคาดหวังเล็กน้อย โดยลูกค้าได้รับความมั่นใจและการดูแลที่ดีเกินคาด

5. ผลรวม ค่ารวมของ Gap เป็นลบ (-0.01) แสดงว่าโดยรวมแล้ว ความพึงพอใจของลูกค้าสูงกว่าความคาดหวังเล็กน้อย ซึ่งหมายความว่าในภาพรวม ลูกค้าพึงพอใจในการบริการที่ได้รับ และการบริการโดยรวมดีกว่าที่ลูกค้าคาดหวังข้อแนะนำสำหรับการปรับปรุง

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ระดับคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี

1.1 ระดับความคาดหวังก่อนใช้บริการ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เนื่องจากลูกค้ามักคาดหวังการบริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการขนส่งสินค้า โดยเฉพาะในการจัดการกับสินค้าที่มีมูลค่าสูงหรือสินค้าที่ต้องการการดูแลพิเศษ ลูกค้าจึงมีความคาดหวังสูงในเรื่องของความปลอดภัยและความตรงเวลาในการจัดส่งสินค้า ลูกค้าคาดหวังว่าผู้ประกอบการขนส่ง

สินค้าจะมีมาตรฐานสูงในการให้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ชนก อรรถวิเวก (2562) การศึกษาคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ บริษัท เคอรี่ เอ็กซ์เพรส (ประเทศไทย) จำกัด ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยคุณภาพการให้บริการของบริษัท เคอรี่ เอ็กซ์เพรส (ประเทศไทย) จำกัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ระดับความพึงพอใจหลังใช้บริการ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เนื่องจากความพึงพอใจในระดับสูงเนื่องจากบริษัทสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้เกินคาด ความพร้อมในการบริการและความสามารถในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ลูกค้ารู้สึกพึงพอใจมาก บริษัทกรณีศึกษามีการจัดการที่ดีในด้านการให้บริการ โดยเฉพาะในส่วนของความปลอดภัยในการขนส่ง และการดูแลลูกค้าในทุกขั้นตอน ซึ่งส่งผลให้ลูกค้าได้รับประสบการณ์ที่ดีกว่าในหลาย ๆ ด้าน เช่น ความตรงเวลาในการจัดส่งสินค้าและการจัดการการขนส่งที่ปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรเพชรรัสมิ์ ตระกูลบุญเนตร (2562) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการของแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลนวุติสมเด็จย่า พบว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการของแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาล นวุติสมเด็จย่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงของคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ (Responsibility) มี Gap เชิงลบ (-0.05) ด้านความให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ (Empathy) และด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ (Assurance) มี Gap เชิงลบเล็กน้อย (-0.01 - 0.04) และด้านความน่าเชื่อถือในการบริการ (Reliability) มี Gap เล็กน้อย (0.07, 0.03) แสดงถึงความคาดหวังที่สูงกว่าความพึงพอใจของลูกค้าในบางด้าน ข้อแนะนำสำหรับการปรับปรุง การปรับปรุงในด้านความเป็นรูปธรรม (Tangible) บริษัทสามารถเน้นการปรับปรุงคุณภาพของอุปกรณ์ที่ใช้ในการบริการขนส่งให้ดียิ่งขึ้น เช่น การบำรุงรักษารถบรรทุกให้มีสภาพดีตลอดเวลา การปรับปรุงในด้านความน่าเชื่อถือในการบริการ (Reliability) บริษัทสามารถเพิ่มความมั่นใจให้กับลูกค้าในการบริการที่มีความคงที่และสามารถทำได้ตามที่สัญญาไว้ เช่น การขนส่งที่ตรงเวลาและไม่เกิดความล่าช้า การปรับปรุงในด้านการให้บริการและความมั่นใจ (Empathy, Assurance) แม้ว่าจะมีการให้บริการที่เกินความคาดหวังในด้านนี้แล้ว แต่บริษัทยังสามารถเสริมสร้างการดูแลลูกค้าและสร้างความมั่นใจให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่ดีที่สุดให้กับลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรมน เชื้อนาคะ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพ

การบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า พบว่า โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ซึ่งเป็นโรงพยาบาลของรัฐระดับตติยภูมิชั้นสูง และเป็นสถาบันฝึกอบรมแพทย์หลังปริญญา จึงควรให้ความสนใจในการนำผลที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการบริการไปปรับปรุงการบริการของโรงพยาบาล เมื่อผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจแล้วย่อมจะเกิดความภักดีต่อโรงพยาบาล มีการ กลับมาใช้บริการซ้ำหรือบอกต่อให้ผู้อื่นได้เข้ามาใช้บริการที่โรงพยาบาลอีกด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการให้บริการขนส่งสินค้าของผู้ประกอบการในจังหวัดชลบุรี พบว่าในภาพรวมระดับความคาดหวังก่อนใช้บริการอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความเป็นรูปธรรม ความน่าเชื่อถือ และความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ ขณะที่ระดับความพึงพอใจหลังใช้บริการอยู่ในระดับสูงเช่นกัน โดยด้านความเป็นรูปธรรม การตอบสนองต่อผู้รับบริการ และความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจสูงสุด การวิเคราะห์ Gap ระหว่างความคาดหวังและความพึงพอใจพบว่า บางด้านยังมี Gap เชิงลบเล็กน้อย เช่น ด้านความเป็นรูปธรรมและความน่าเชื่อถือในการบริการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริษัทสามารถพัฒนาปรับปรุงในจุดเหล่านี้ได้ โดยข้อเสนอแนะในการพัฒนาคือ การปรับปรุงอุปกรณ์ในการบริการขนส่ง เช่น การบำรุงรักษารถบรรทุก และการเพิ่มความมั่นใจในความคงที่ของบริการ เช่น การขนส่งที่ตรงเวลา นอกจากนี้ยังมีการแนะนำให้เสริมสร้างการดูแลลูกค้าและการสร้างความมั่นใจในบริการเพื่อให้ลูกค้าได้รับประสบการณ์ที่ดีที่สุด **ข้อเสนอแนะ 1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ** จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า กรณีศึกษาผู้ประกอบการขนส่งสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี พบว่าผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในระดับสูงในหลาย ๆ ด้าน แต่ยังมีบางมิติที่สามารถปรับปรุงได้เพื่อยกระดับบริการให้ดียิ่งขึ้น โดยข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงในเชิงปฏิบัติมีดังนี้ 1) จากผลการศึกษาควรเพิ่มมาตรการการดูแลความปลอดภัย แม้ว่าบริษัทกรณีศึกษามีการจัดระบบความปลอดภัยที่ดีในตัวรถบรรทุกขนส่งสินค้า แต่ยังสามารถยกระดับมาตรการการตรวจสอบความปลอดภัยได้มากขึ้น เช่น การฝึกอบรมพนักงานเกี่ยวกับการดูแลสินค้าที่มีมูลค่าสูงหรือสินค้าที่ต้องการการดูแลพิเศษ 2) จากผลการศึกษาควรเสริมสร้างการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะของพนักงาน พนักงานทุกระดับควรได้รับการฝึกอบรมที่เหมาะสมและสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างทักษะและความรู้ในการบริการลูกค้า รวมถึง

การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการขนส่งอย่างมืออาชีพ โดยเฉพาะพนักงานขับรถและพนักงานลูกค้าสัมพันธ์ที่ต้องการความเข้าใจที่ลึกซึ้งในการจัดการกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด 3) จากผลการศึกษาควรพัฒนาประสิทธิภาพในการตอบสนอง ในการให้บริการขนส่งสินค้าความสามารถในการตอบสนองต่อข้อร้องเรียนหรือปัญหาของลูกค้าควรมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการติดตั้งระบบการติดต่อที่ทันสมัย เช่น การให้บริการผ่านแอปพลิเคชันที่ลูกค้าสามารถตรวจสอบสถานะการขนส่งและแจ้งปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว 4) จากผลการศึกษาควรปรับปรุงการให้บริการข้อมูล การให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริการขนส่งสินค้า เช่น เวลาในการจัดส่งและสถานที่รับสินค้าควรมีความชัดเจนและแม่นยำมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงข้อสงสัยจากลูกค้า **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปในด้านการประเมินคุณภาพการให้บริการขนส่งสินค้า ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยมีดังนี้ 1) ควรขยายการศึกษาไปยังผู้ประกอบการขนส่งสินค้าในจังหวัดหรือภาคต่าง ๆ เพื่อนำเสนอการเปรียบเทียบความพึงพอใจของลูกค้าในบริบทที่แตกต่างกัน โดยควรพิจารณาลักษณะหน้างานที่ต่างกัน เช่น ความสะดวกในการขนส่ง ภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน และโครงสร้างพื้นฐานที่มีผลต่อการดำเนินงานของการขนส่ง นอกจากนี้ยังสามารถนำข้อมูลจากหลายแหล่งมาประมวลผลเพื่อพัฒนาแนวทางในการปรับปรุงบริการให้ดียิ่งขึ้น 2) การสำรวจความพึงพอใจของลูกค้าในด้านที่ซับซ้อนและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น การประเมินความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดส่งสินค้าภายในระยะยาว หรือการศึกษาความพึงพอใจในด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการติดตามสถานะของการขนส่งสินค้า เช่น ระบบติดตามสินค้าผ่านแอปพลิเคชันหรือระบบ GPS ซึ่งอาจมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าในระยะยาว 3) ควรเน้นศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังและความพึงพอใจของลูกค้า เช่น ปัจจัยด้านราคา ความเชื่อมั่นในบริษัท หรือการให้บริการหลังการขาย ซึ่งจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยเหล่านี้ได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถปรับปรุงบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนต์ธมน สุขกระจ่าง. (2558). การประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามลำดับชั้นของกระบวนการตัดสินใจในการตัดเลือกผู้ให้บริการขนส่งของผลิตภัณฑ์เทอ: บริษัทกรณีที่กรณีศึกษา. *วารสารวิชาการคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 8(1), 1-11.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558). *ผู้นำองค์กรต้องเก่งบริหาร 8E. Management Science, Innovation and Technology*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ไทยรัฐออนไลน์. (2560). *การขนส่งภายในประเทศ.* เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://www.thairath.co.th/content/536930

เนตรเพชรรัสมิ์ ตระกูลบุญเนตร. (2562). ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการของแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลวุฒิสมเด็จย่า. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 9(2), 64-74.

พัชรมน เชื้อนาคะ. (2560). คุณภาพการบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการในแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า. ใน *วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต.* วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล.

พิมพ์ชนก อรรถวิเวก. (2562). คุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการบริษัท เคอรี่ เอ็กซ์เพรส (ประเทศไทย) จำกัด ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหิดล.

Lombard, M. R. (2009). Customer retention strategies implemented by fastfood outlets in the Gauteng, Western Cape and KwaZulu-Natal provinces of South Africa: A focus on something fishy. Nando's and Steers. *African Journal of Marketing Management*, 1(2), 70-80.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of Marketing*, 49(4), 41-50.

Taro, Yamane. (1967). Statistics, An Introductory Analysis, (2nd ed.). New York: Harper and Row.

Zuithaml, A., Bitner, M. J., and Gremler, D. D. (2006). *Services marketing: Integrating customer focus across the firm*. (4th ed.). McGraw-Hill.

THE DEVELOPMENT GUIDELINES FOR VOCATIONAL COMPETENCE OF STUDENTS AT GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE*

Duan TangWen[1], Wichian Intarasompun[2] and Nuttamon Punchatree[3]

[1-3]**Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand**

Corresponding Author's Email: wichian.in@bsru.ac.th

Received 7 May 2026; Revised 18 May 2026; Accepted 20 May 2026

Abstract

This study aims to investigate the current level of vocational competence among students at Guangxi Talent International College and to propose a corresponding set of development guidelines. The research employed an explanatory sequential mixed method. Quantitative data were collected from a sample of 375 students via a self-assessment questionnaire, while qualitative insights were obtained through semi-structured interviews with five experienced teachers and administrators. Data analysis involved descriptive statistics and thematic analysis.

The research findings are as follows:

1) The overall vocational competence of students across five core dimensions was at a high level ($\overline{X}$ =4.01, S.D.=0.81). Among these, "Information Processing and Digital Literacy" ranked the highest ($\overline{X}$ =4.22, S.D.=0.72), whereas "Lifelong Learning and Self-improvement Capabilities" ranked the lowest, though still at a high level ($\overline{X}$ =3.89, S.D.=0.91).

Citation:

* Duan TangWen, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree. (2026). The Development Guidelines For Vocational Competence Of Students At Guangxi Talent International College. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 231-248.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

2) Based on the identified strengths and relative weaknesses, a comprehensive framework of development guidelines was formulated. The proposed guidelines emphasize enhancing applied professional confidence, bridging digital tool proficiency with authentic problem-solving, integrating cross-cultural communication training, fostering a supportive innovation ecosystem, and cultivating intrinsic motivation for self-regulated learning.

Keywords: Vocational Competence, Development Guidelines, Vocational College

Introduction

In the context of globalization and rapid technological advances, vocational competence has become a crucial determinant of employability and career success. Guangxi Talent International College, as an institution committed to preparing students for the global workforce, recognizes the importance of fostering vocational competence among its students. This competence encompasses not only technical skills but also soft skills, adaptability, and a global mindset quality that are essential for navigating the complexities of the modern workplace. The development of vocational competence is particularly relevant for Guangxi Talent International College, given its focus on international talent training and its strategic location in a region that is increasingly integrating into global economic networks through initiatives such as the Belt and Road Initiative. This study aims to establish a comprehensive framework for guiding the development of vocational competence among students at Guangxi Talent International College, ensuring that they are well-equipped to meet the demands of the international labor market. (Jingfei, X. et all., 2026; Meifen, Z. et all., 2026),

The necessity and strategic approach for developing vocational competence guidelines tailored to the unique context of Guangxi Talent International College. By reviewing existing literature, identifying current challenges, and proposing evidence-based strategies, this document seeks to

contribute to the broader discourse on vocational education and training (VET) while addressing the specific needs of the college's student population. The ultimate goal is to enhance the vocational competence of students, thereby improving their career prospects and contributing to the regional and global economic development. Vocational competence is a multifaceted construct that includes technical skills, soft skills, and the ability to apply knowledge in practical contexts. Research has shown that vocational education and training (VET) programs can significantly enhance students' employability by providing them with practical skills that are directly applicable to specific industries (Davis, 2023). Additionally, studies have emphasized the importance of soft skills, such as communication, teamwork, and problem-solving, in complementing technical expertise and ensuring career success [Johnson et al., 2021]. In the context of international education, vocational competence also involves intercultural competence and a global mindset, which are essential for working in diverse and globalized environments (Williams, 2022).

Recent research has highlighted the role of contextual factors in shaping vocational competence. For example, the alignment of educational programs with industry needs is critical for ensuring that students acquire relevant skills [Davis, 2023]. Furthermore, the integration of technology in vocational education has been shown to enhance learning outcomes and prepare students for the digital workplace. In the context of Guangxi, studies have identified the importance of industry-education integration, faculty development, and internationalized teaching as key strategies for improving vocational education. These findings suggest that a comprehensive approach to developing vocational competence should incorporate both technical and soft skills, align with industry demands, and leverage technological advancements. (Xiaofeng, P. et all., 2026; Ying, L. et all., 2026).

Despite the recognized importance of vocational competence, Guangxi Talent International College faces several challenges in effectively developing and assessing this skill set among its students. One significant issue is the misalignment between educational programs and industry needs. Traditional curricula often prioritize theoretical knowledge over practical skills, resulting in a gap between what students learn and what employers require [Davis, 2023]. This misalignment is exacerbated by the rapidly changing nature of industries, which demands continuous updates to educational content and delivery methods. (Yinlin, L. et all., 2026; Yu, Z. et all. 2026)

In conclusion, the development of vocational competence guidelines for students at Guangxi Talent International College is essential for addressing the current challenges and ensuring that students are well-prepared for the global workforce. By integrating insights from research literature and aligning with industry needs, the college can create a comprehensive framework that enhances vocational competence through both technical and soft skills development. Addressing resource limitations and fostering industry-academia collaboration are critical steps in implementing these guidelines effectively. Ultimately, the development of vocational competence will not only improve students' career prospects but also contribute to the broader goals of regional economic development and international collaboration.

Objectives

1. To study the level of vocational competence of students at Guangxi Talent International College.

2. To propose development guidelines for enhancing the vocational competence of students at Guangxi Talent International College.

Literature Review

1. Vocational competence

Vocational competence is conceptualized as a holistic and measurable set of capabilities required for effective performance in a chosen career. It encompasses more than task skills, covering knowledge, skills, and attitudes that underlie effective work performance. This operational definition is adopted from the vocational competence framework established for students at Guangxi Talent International College. The framework is chosen for this study because it explicitly delineates and measures the construct through five key variables which are highly relevant to the modern workplace: Professional Knowledge and Skills, Information Processing and Digital Literacy, Communication and Collaboration Skills, Problem-solving and Innovation Abilities, and Lifelong Learning and Self-improvement Capabilities. This multidimensional structure provides a comprehensive and practical basis for assessment and guideline development. Furthermore, the framework is informed by established educational theories such as competency-based education and aligns with the context of vocational education policy, ensuring its theoretical and contextual appropriateness for this research focused on the specific student population of Guangxi Talent International College. Contemporary frameworks, such as the one proposed by Chen and Liu (2023), operationalize it through five interconnected dimensions: Professional Knowledge and Skills, Information Processing and Digital Literacy, Communication and Collaboration Skills, Problem-solving and Innovation Abilities, and Lifelong Learning and Self-improvement Capabilities.

2. Research Framework

The theoretical foundation for this study synthesizes perspectives from competency-based education (CBE), core literacy concepts, and career development theories. Specifically, it draws on competency-based education models discussed in vocational education reforms, the core literacy concepts

from Chinese vocational education policy, and career development theories such as Super's lifespan theory. The research framework is built upon these five dimensions, which guide the investigation into current competency levels and the subsequent development of targeted guidelines.

This integrated vocational competence framework, synthesizing the aforementioned perspectives, is visually summarized in the following conceptual model.

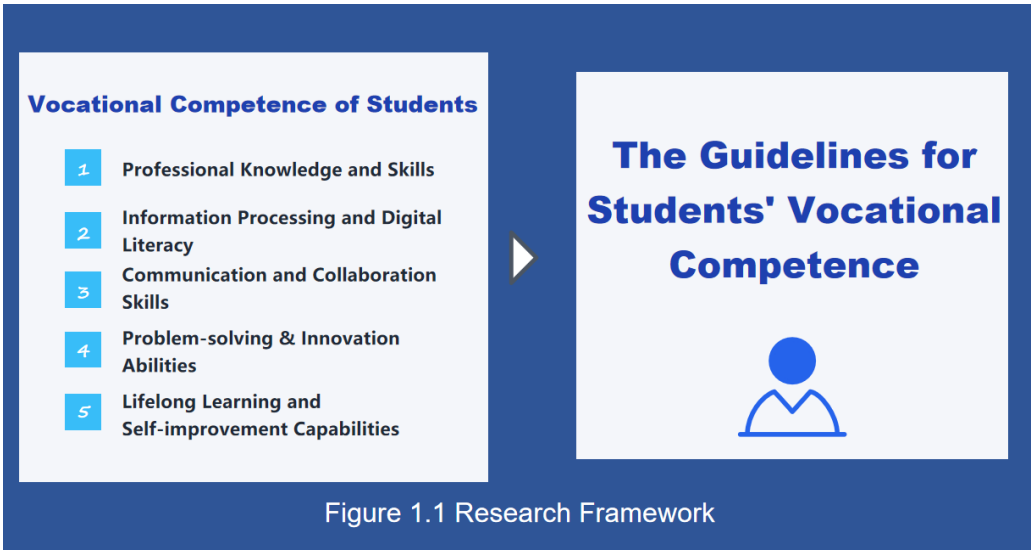

Figure 1.1 Research Framework

Methodology

1. Population and Sample

Population

The research Population are 12,000 students from Guangxi talent international college.

Sample

For the questionnaire: The sample size is set at 375 students from Guangxi Talent International College. This number is determined based on the

sample size table by Krejcie and Morgan (1970). Sampling was conducted using accidental sampling method.

For the interview: The interviewees will be 5 teachers and administrators from Guangxi Talent International College, selected using purposive sampling based on their extensive experience and expertise in vocational education and student development.

2. Research Instrument

Questionnaire

The instrument to collect data for Objective 1 is a 5-point Likert scale questionnaire, designed based on the five dimensions of vocational competence. The questionnaire is divided into two parts: Part 1 collects demographic information including gender, age, year of study, and internship experience; Part 2 measures students' self-perceived competence in the five dimensions, with each dimension measured by 5 statements, resulting in 25 items total. Responses range from 1 (Strongly Disagree) to 5 (Strongly Agree). The questionnaire underwent item generation, expert review for content validity (IOC index 0.80–1.00), and a pilot test (Cronbach's α = 0.92).

Structured Interview Form

The instrument to collect data was a semi-structured interview guide, designed based on the five vocational competence dimensions. It aimed to collect insights into the college's current cultivation mechanisms, challenges, and improvement strategies. The interview guide consisted of: Part 1: Interviewee Demographic Information (including interviewee number, gender, highest education, working experience, position, interview duration, and interview mode); Part 2: Interview Questions (open-ended questions organized around the five dimensions, focusing on cultivation strategies, challenges, and recommendations for guidelines).

3. Data Collection

To ensure the systematic collection of data, the researcher implemented the following procedures:

1) The finalized online questionnaire was distributed to 375 students via official college channels (class coordinators, student group chats) over a two-week period. A cover letter explained the research objectives, assured anonymity/confidentiality, and emphasized voluntary participation.

2) Data was collected through a secure online survey platform for efficient management.

3) After closing the survey, invalid responses (incomplete, patterned answers) were screened out to ensure data integrity.

4) A total of 375 valid responses were obtained, coded, and organized for statistical analysis.

4. Data analysis

4.1 Analyzing the questionnaire data

The quantitative data from the 375 valid questionnaires were analyzed using statistical software, following these steps:

1) Demographic Analysis was analyzed using frequencies and percentages to describe the sample characteristics.

2) Descriptive Analysis was analyzed using mean scores and standard deviations for each item and for each of the five vocational competence dimensions.

4.2 Analyzing the structural interview data

The interview transcripts were analyzed using thematic analysis, following the six-phase framework by Braun and Clarke (2006):

1) Familiarization: Repeatedly read the transcripts to understand interviewees ‘perspectives on each competence dimension’s cultivation.

2) Generating Initial Codes: Systematically code key information linked to the five dimensions (e.g., curriculum design for professional knowledge, digital

training practices), focusing on cultivation strategies, challenges, and improvement recommendations to address the second research objective.

3) Searching for Themes: Collate codes into themes reflecting cultivation strategies, challenges, and improvement directions for each dimension.

4) Reviewing Themes: Check themes against the transcripts to ensure alignment with the five dimensions and data coherence.

5) Defining and Naming Themes: Refine themes and assign clear names, each tied to one of the five dimensions.

6) Producing the Report: Select typical transcript extracts to illustrate themes, forming the basis for the vocational competence development guidelines.

The analysis was conducted manually with memo-writing to ensure rigor, capturing institutional stakeholders' insights to inform the final guidelines.

Results

Part 1: Vocational Competence

Table 1 The mean ($\overline{X}$) and standard deviation (S.D.) of Vocational Competence among students at Guangxi Talent International College in 5 aspects. (n=375)

Vocational Competence Dimensions	$\overline{X}$	S.D.	Level	Ranking
1. Information Processing and Digital Literacy	4.22	0.72	High	1
2. Communication and Collaboration Skills	4.06	0.72	High	2
3. Professional Knowledge and Skills	3.98	0.76	High	3
4. Problem-solving and Innovation Abilities	3.92	0.89	High	4
5. Lifelong Learning and Self-improvement Capabilities	3.89	0.91	High	5
Total	**4.01**	**0.81**	**High**	

As shown in Table 1, students at Guangxi Talent International College demonstrated a high overall level of vocational competence ($\overline{X}$ =4.01, S.D.=0.81) . Among the five dimensions, “Information Processing and Digital Literacy” ranked the highest ($\overline{X}$ =4.22, S.D.=0.72), followed by “Communication and Collaboration Skills” ($\overline{X}$ =4.06, S.D.=0.72), “Professional Knowledge and Skills” ($\overline{X}$ =3.98, S.D.=0.76), “Problem-solving and Innovation Abilities” ($\overline{X}$ =3.92, S.D.=0.89), and “Lifelong Learning and Self-improvement Capabilities” ($\overline{X}$ =3.89, S.D.=0.91), all at a high level.

Part 2: Guidelines Development

1. For Professional Knowledge and Skills, experts suggested that confidence comes from repeated, successful practice in high-fidelity environments; therefore, collaborating with industries characterized by high-pressure environments to jointly design and implement realistic simulation scenarios is essential to build students' confidence in completing core work tasks.

2. For Information Processing and Digital Literacy, addressing the gap between learning tools and applying them, experts recommended upgrading professional training centers and software to industry standards and explicitly planning their application in key practical tasks.

3. For Communication and Collaboration Skills, to systematically enhance adaptive communication for international talent training, experts advised integrating simulations of international business meetings or client negotiations into language and professional practice courses.

4. For Problem-solving and Innovation Abilities, moving from awareness to sustained practice requires a supportive ecosystem; thus, experts highlighted the need to optimize the campus innovation ecosystem by creating maker spaces or innovation labs with dedicated mentors.

5. For Lifelong Learning and Self-improvement Capabilities, to foster intrinsic motivation and make self-improvement visible and rewarded, experts

suggested integrating career planning and professional growth seminars into the curriculum system and creating a digital badge or micro-credential system to recognize self-improvement outcomes.

Discussion

The development of vocational competence among students at Guangxi Talent International College is discussed as follows:

1. The quantitative findings revealed that the overall vocational competence of students was at a high level, with "Information Processing and Digital Literacy" ranking first. This high level of competence aligns with the college's strategic focus on international talent training and the integration of technology in education. The research results indicated that "Information Processing and Digital Literacy" ranked first among the students' vocational competencies. This high level of competence aligns with the college's strategic focus on international talent training and the integration of technology in education. This finding is consistent with Davis (2023), who noted that vocational education programs significantly enhance students' employability by providing practical skills directly applicable to specific industries. Similarly, Johnson et al. (2021) emphasized the importance of complementing technical expertise with soft skills for career success, which supports the balanced development observed across dimensions. This finding is consistent with Davis (2023), who noted that vocational education programs significantly enhance students' employability by providing practical skills directly applicable to specific industries. Similarly, Johnson et al. (2021) emphasized the importance of complementing technical expertise with soft skills for career success, which supports the balanced development observed across dimensions.

2. Regarding "Professional Knowledge and Skills", the highest-ranking item was confidence in core theoretical knowledge, whereas confidence in completing

core work tasks was the lowest. The reason is that theoretical knowledge is often assessed in controlled academic settings, whereas applying integrated knowledge to complete complex, real-world tasks under pressure requires more authentic, high-fidelity practice environments that are sometimes lacking. This indicates a curriculum-industry misalignment where educational content lags behind industry needs. This finding is consistent with Davis (2023), who highlighted that traditional curricula often prioritize theoretical knowledge over practical skills, creating a gap between what students learn and what employers require. Furthermore, Xie and Wang (2021) argued that the competency-based education (CBE) model provides a foundational reference for structuring skill development to bridge this gap.

3. The analysis of "Lifelong Learning and Self-improvement Capabilities" indicated that while students actively seek new knowledge, their ability to self-regulate and monitor learning without supervision was relatively lower. The reason is that instruction often emphasizes the clarification of course objectives and learning requirements, helping students develop clear goal awareness, whereas relatively limited emphasis is placed on training students in continuous self-monitoring and reflective learning strategies. This result is consistent with Balay and Mislang (2022), who found that students generally demonstrated strong goal-setting abilities but limited engagement in monitoring goal attainment. Similarly, Duong and Nguyen (2021) reported that while university students recognized the importance of setting goals, their actual use of self-regulated learning strategies, particularly monitoring and evaluation, was relatively limited.

4. It was found that implementing systematic strategies, such as industry-designed simulations, can bridge the gap between competence awareness and confidence, applied performance. The reason is that targeted guidelines translate general competencies into concrete actions within the specific institutional context of Guangxi Talent International College, directly addressing the

challenges of curriculum-industry misalignment and resource limitations. This supports the literature which suggests that successful models involve collaborative curriculum development and the establishment of practical training bases to ensure learning is grounded in authentic work contexts.

Recommendation

For Application:

1. Educators should adopt strategies like integrating structured reflection portfolios and recognizing progress through digital badge systems to foster intrinsic motivation for lifelong learning.

2. Schools should design curricula incorporating immersive innovation challenges and maker spaces with mentorship to sustain creative practice.

3. Teacher training should include modules on designing complex simulations that replicate workplace pressure to build application confidence.

For Future Research:

1. Longitudinal studies should track the impact of the implemented guidelines over time.

2. Comparative studies with other international vocational colleges could identify best practices.

3. Research should investigate the relationship between specific guideline implementations (e.g., industry-co-designed simulations) and changes in student performance metrics.

References

Chen, Y., & Liu, X. (2023). A multidimensional framework for assessing vocational competence in higher vocational education. *Vocational Education Research*, 42(5), 88-102.

Chen, H., & Zhao, L. (2024). Digital transformation in vocational education: A case study of model initiatives in Guangxi. *China Educational Technology*, (3), 112-118.

Courtenay, M., & Mawer, G. (2025). Beyond task skills: Defining comprehensive vocational competence for the modern workplace. *National Centre for Vocational Education Research.*

Davis, P. (2023). Aligning curriculum with industry needs: The impact of vocational programs on graduate employability. *Journal of Vocational Education & Training*, 75(1), 15-34. https://doi.org/10.1080/13636820.2022.2154387

Deng, J. (2025). The practical and theoretical value of vocational competence cultivation in enhancing employment competitiveness. *Chinese Vocational and Technical Education*, (10), 56-61.

European Commission. (2018). *Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning.* Publications Office of the European Union. https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1

Grugulis, I. (1997). The meaning of competence in a changing work context. In HRM: *The State of the Art* (pp. 89-105). Palgrave Macmillan.

HR Community. (2025). *International vocational competency standards: A comprehensive guide for HR professionals.* HRC Global Publications.

Huang, L. (2023). The impact of international exchange programs on graduate competitiveness in the global labor market. *Journal of Studies in International Education*, 27(4), 512-530.

Huang, L., Zhang, Q., & Zhou, W. (2024). A three-stage evaluation model for vocational competence development in higher vocational colleges. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 49(1), 134-150.

Jingfei, X. Intarasompun, W., Punchatree, N. (2026). The Relationship between Classroom Participation and Digital Literacy of Logistics Majoring Students in Linyi University. *Modern Academic Development and Promotion,* 4(2). 873-888. Retrieved from https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/article/view/6341

Johnson, K., Smith, R., & Brown, L. (2021). The indispensable complement: Why soft skills are critical for technical career success. *International Journal of Management Education*, 19(3), 100539. https://doi.org/10.1016/j.ijme.2021.100539

Klug, J., & Dohmen, D. (2024). An integrated model of vocational competence: Linking individual capabilities with organizational context. *Human Resource Development Quarterly*, 35(1), 77-99.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measuremen*t, 30(3), 607-610.

Li, F., & Chen, J. (2024). The efficacy of industry-integrated training programs on student competency development: A quantitative study. *Journal of Cooperative Education and Internships*, 48(1), 45-67.

Liu, Y., & Wang, D. (2022). Fostering innovation and entrepreneurship in vocational colleges through campus incubators. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 11(1), 12.

Long, D., & Magerko, B. (2020). What Is AI Literacy? Competencies and Design Considerations. In *Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (Article 3376727). Association for Computing Machinery. https://doi.org/10.1145/3313831.3376727

Zhang, W., & Liu, Y. (2023). The impact of industry advisory committees on graduate employment alignment in vocational colleges. Studies in Higher Education, 48(7), 1234-1250.

Meifen, Z. Intarasompun, W., Punchatree, N. (2026). The Relationship Between Students Interpersonal Relationships and Mental Health at Guangxi Talent International College. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2),1020-1037. Retrieved from https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/article/view/6611

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2025). *Opinions on Accelerating Education Digitalization.*

Misbah, Z., Gulikers, J., Mulder, M., & Wesselink, R. (2020). Evaluating competence-based vocational education in Indonesia: The role of assessment. *Journal of Vocational Education & Training*, 72(4), 588-609.

Ng, D. T. K., Leung, J. K. L., Chu, S. K. W., Qiao, M. S., & Ma, W. W. K. (2021). Conceptualizing AI Literacy: An Exploratory Review. *Computers & Education: Artificial Intelligence*, 2, 100041. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2021.100041

Qian, Y. (2025). Pedagogical Applications of Generative AI in Higher Education: A Systematic Review of the Field. *TechTrends*. https://doi.org/10.1007/s11528-025-01100-1

Rihab Wit Daryono, M., Hidayat, D., & Kurniawan, A. (2023). An empirical study on hands-on training and competency development in vocational education. *Journal of Technical Education and Training*, 15(1), 78-95.

Shneiderman, B. (2020). Human-centered Artificial Intelligence: Reliable, Safe & Trustworthy. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 36(6), 495–504. https://doi.org/10.1080/10447318.2020.1741118

Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work: Models for superior performance.* John Wiley & Sons.

Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development* (2nd ed., pp. 197–261). Jossey-Bass.

Touretzky, D. S., Gardner-McCune, C., Martin, F., & Seehorn, D. (2019). Envisioning AI for K–12: What Should Every Child Know about AI? In *Proceedings of the AAAI Conference on Artificial Intelligence*, 33(1), 9795–9799. https://doi.org/10.1609/aaai.v33i01.33019795

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2024, August 8). *AI Competency Framework for Students.* https://www.unesco.org/en/articles/ai-competency-framework-students

Wang, Y., Li, S., & Zhang, H. (2024). *Annual report on graduate employment and competency certification at Guangxi Talent International College (2024).* Internal College Report.

Williams, J. (2022). Intercultural competence and global mindset as core dimensions of vocational readiness. *Journal of International Education in Business*, 15(2), 189-205. https://doi.org/10.1108/JIEB-06-2021-0067

Wit Daryono, R., Hidayat, D., & Kurniawan, A. (2023). Skills gap analysis and dynamic competency framework development in vocational institutions. *International Journal of Educational Management*, 37(5), 1021-1037. https://doi.org/10.1108/IJEM-03-2022-0099

Xiang Hui, J., Intarasompun, W., Watananimitgul, W., & Iamsa-ard, A. (2023). The Development of Psychological Health Education Curriculum Based on Psychological Capital to Improve the Positive Psychological Quality of College Students. *Journal of Roi Kaensarn Academy*, 8(11), 171–185.

Xiaofeng, P. Intarasompun, W., Punchatree, N. (2026). The Relationship Between Creative Mind And Animation Ability Of Students At Guangxi Talent International College. Journal of Interdisciplinary SocialDevelopment, 4(2),154-168. Retrieved from https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/article/view/6387

Xie, L., & Wang, M. (2021). The competency-based education (CBE) model as a reference for structuring skill development in vocational education reform. *Educational Research Review*, 34, 100402. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2021.100402

Ying, L. Intarasompun, W., Punchatree, N. (2026). The Relationship between Students' Learning Style and Employment Expectations of Hechi University. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani,* 9(2), 729-743. Retrieved from https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/10336

Yinlin, L. Intarasompun, W., Punchatree, N. (2026). The Relationship between Learning Style and Cultivation of Learning Interest of Freshmen in Chengguan Middle School. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani,* 9(2), 744-758. Retrieved from https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/10337

Yu, Z. Intarasompun, W., Punchatree, N. (2026). The Relationship between Learner Autonomy and Students' English Learning Strategies in the Context of Online Learning at Nanning University. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani,* 9(2), 759-773. Retrieved from https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/10338

Zeng, T. (2024). Vocational competence as the source of career success and enterprise competitiveness. *Human Resources Development of China,* 41(4), 34-41.

Zhan, Z., & Magerko, B. (2025). Navigating the grey areas: Academic integrity and transparency in the age of generative AI. *Ethics and Information Technology*, 27(1), 5. https://doi.org/10.1007/s10676-024-09783-5

Zhang, W., & Li, H. (2022). A model of progressive competence development: From basic knowledge to advanced innovation. *Journal of Vocational Education Research*, 41(3), 77-89.

การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4*

STUDENT AFFAIRS MANAGEMENT ON IDHIPADAS IV IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS WITH THE EXPANSION OF EDUCATIONAL OPPORTUNITIES IN SRIRATTANA GROUP UNDER THE JURISDICTION OF THE SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICER AREA OFFICE 4

รัสนัฏชา ปาทาน[1], พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน[2] และ บรรยวัสถ์ ฝางคำ[3]

Rasanatcha Pathan[1], Phra Maha Srirat Siriratano[2] and Banyawat Fangkam[3]

[1-3]บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

[1-3]Graduate Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: thatpong.tho@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 21 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 1 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 3 มิถุนายน 2569

Received 21 May 2026; Revised 1 June 2026; Accepted 3 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียน 2) ศึกษาวิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 และ 3) เสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรี

Citation:

* รัสนัฏชา ปาทาน, พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน และ บรรยวัสถ์ ฝางคำ. (2569). การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 249-265.

Rasanatcha Pathan, Phra Maha Srirat Siriratano and Banyawat Fangkam. (2026). Student Affairs Management On Idhipadas Iv In Educational Institutions With The Expansion Of Educational Opportunities In Srirattana Group Under The Jurisdiction Of The Sisaket Primary Educational Servicer Area Office 4. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 249-265.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

รัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 118 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ งานวินัยและความประพฤตินักเรียน งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน งานกิจกรรมนักเรียน งานส่งเสริมกิจการแนะแนว และงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษา

2) วิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 มุ่งเน้นการส่งเสริมความพอใจ ความเพียร ความเอาใจใส่ และการพิจารณาปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องในทุกด้านของการดำเนินงาน และ

3) แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบริหารงานกิจการนักเรียน, อิทธิบาท 4, สถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

Research article aimed to: 1) study student affairs management, 2) study the methods of student affairs management based on the Iddhipada IV principles, and 3) propose guidelines for student affairs management based on the Iddhipada IV principles in Educational Opportunity Expansion Schools, Srirattana Group under the Jurisdiction of Sisaket Primary Educational Service Area Office 4. This research employed a mixed-methods research design. The research instruments consisted of questionnaires, interview forms, and evaluation forms. The sample group included 118 administrators and teachers, and 5 experts. Data

were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and descriptive analysis.

The research findings revealed that:

1) the overall and individual aspects of student affairs management in Educational Opportunity Expansion Schools, Srirattana Group, were at a high level. The five aspects consisted of student discipline and behavior, student support and assistance systems, student activities, guidance and counseling promotion, and promotion of democratic activities in schools;

2) the methods of student affairs management based on the Iddhipada IV principles emphasized satisfaction, perseverance, attentiveness, and continuous improvement in all operational aspects; and

3) the guidelines for student affairs management based on the Iddhipada IV principles were evaluated at high to highest levels in terms of appropriateness, feasibility, and usefulness, and could be effectively applied to improve the quality of student affairs management in schools.

Keywords: Student Affairs Management, Iddhipada IV, Educational Opportunity Expansion Schools

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มีความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการสื่อสารอย่างรวดเร็ว ทำให้ทุกประเทศจำเป็นต้องพัฒนาประชากรของตนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมควบคู่กันไป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อการ

เปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560 : 14; กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 4-8)

การบริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานกิจการนักเรียน ซึ่งเป็นภารกิจที่มุ่งพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ควบคู่กับการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่นักเรียน การบริหารงานกิจการนักเรียนประกอบด้วยหลายด้าน ได้แก่ งานวินัยและความประพฤตินักเรียน งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน งานกิจกรรมนักเรียน งานส่งเสริมกิจการแนะแนว และงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ซึ่งล้วนเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนในพื้นที่ชนบทหรือห่างไกลได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนส่วนใหญ่มักมีข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจและสภาพครอบครัว ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านระเบียบวินัย การขาดแรงจูงใจในการเรียน และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีระบบการบริหารงานกิจการนักเรียนที่มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยเหลือ ดูแล และพัฒนานักเรียนอย่างทั่วถึง (ภารดี อนันต์นาวี, 2551 : 260; ณัฐพล แสงงาม, 2564 : 45-47)

นอกจากนี้ การบริหารงานกิจการนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักการบริหารที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหลักอิทธิบาท 4 อันประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่มุ่งส่งเสริมความสำเร็จในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต โดยฉันทะ คือ ความพอใจและความรักในงานที่ทำ วิริยะ คือ ความเพียรพยายามไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ รับผิดชอบ และมุ่งมั่นต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ส่วนวิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง ตรวจสอบ และปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานกิจการนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินงาน การติดตาม และการประเมินผล เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ มีความเสียสละ และมุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ อันจะส่งผลให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง มีระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมตามเป้าหมายของการศึกษา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 379; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559 : 126-128)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ศึกษาวิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4, 2567 : 41-46)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4
3. เพื่อเสนอการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียน

การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรมจริยธรรม โดยการบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นกระบวนการวางแผน การดำเนินงาน การกำกับติดตาม และการประเมินผลกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนทั้งภายในและภายนอก

ห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานกิจการนักเรียนไว้หลายด้าน ได้แก่ งานวินัยและความประพฤตินักเรียน งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน งานกิจกรรมนักเรียน งานแนะแนว และงานส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 4-8; ภารดี อนันต์นาวี, 2551 : 260)

นอกจากนี้ นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษาได้กล่าวว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข การดำเนินงานกิจการนักเรียนจึงต้องอาศัยการวางแผน การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะในสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจและสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ และภาวะผู้นำในการบริหารงานกิจการนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน (ภารดี อนันต์นาวี, 2551 : 260; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4, 2567 : 41-46)

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4

หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่มุ่งส่งเสริมความสำเร็จในการดำเนินงานและการดำเนินชีวิต คำว่า “อิทธิบาท” หมายถึง ธรรมอันเป็นบาทฐานแห่งความสำเร็จ หรือหนทางนำไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา โดยฉันทะ หมายถึง ความพอใจและความรักในสิ่งที่กระทำ วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ ความตั้งมั่น และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และวิมังสา หมายถึง การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง ตรวจสอบ และปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง หลักธรรมดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคล

ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 379; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559 : 126-128)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) อธิบายว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยสร้างแรงจูงใจภายในและเป็นพื้นฐานแห่งความสำเร็จของการทำงานทุกประเภท โดยผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรักในงาน มีความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่รับผิดชอบ และหมั่นพิจารณาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานอยู่เสมอ จึงจะสามารถนำพางานไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิผล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559 : 126-128)

ดังนั้น หลักอิทธิบาท 4 จึงมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานกิจการนักเรียนที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารบุคลากรและดูแลนักเรียนให้มีคุณภาพ ผู้บริหารที่นำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้จะสามารถสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และพัฒนาการดำเนินงานด้านกิจการนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

3. แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา

สถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนในพื้นที่ชนบทหรือห่างไกลได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต และคุณธรรมจริยธรรม อย่างไรก็ตาม โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามักประสบปัญหาด้านทรัพยากร บุคลากร และสภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ส่งผลให้นักเรียนบางส่วนขาดแรงจูงใจในการเรียน ขาดระเบียบวินัย และมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้น การบริหารงานกิจการนักเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสม และพัฒนานักเรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4, 2567 : 41-46)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย อัฑฒ์พงศ์ ศรีทะวงค์ (2563) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการบริหารงานวิชาการ

รองลงมาคือด้านการบริหารงานพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สามารถส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ จีรนุช ตันติ (2566) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผู้บริหารที่นำหลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสามาประยุกต์ใช้ในการบริหาร สามารถพัฒนาการดำเนินงานด้านวิชาการและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระปลัดดำรง ภทฺทมุนี (แคนศิลา) (2563) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารงานกิจการนักเรียนช่วยส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการสร้างระเบียบวินัยของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยรวม

อีกทั้ง งานวิจัยเรื่องการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามหลักอิทธิบาท 4 ของกลุ่มโรงเรียนพระสังข์ อำเภอตาคลี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 พบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน และการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องของบุคลากร ส่งผลให้การบริหารงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากผลการศึกษางานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่มีความเหมาะสมต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาและการบริหารงานกิจการนักเรียน เนื่องจากช่วยส่งเสริมความรักในงาน ความเพียรพยายาม ความเอาใจใส่ และการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และความสำเร็จของสถานศึกษาในภาพรวม

สรุปการทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และพฤติกรรมทางสังคม โดยผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทั้งความรู้ด้านการบริหารและคุณธรรมในการปฏิบัติงาน หลักอิทธิบาท 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานกิจการนักเรียนได้อย่าง

เหมาะสม เนื่องจากช่วยส่งเสริมความพอใจในการทำงาน ความเพียร ความเอาใจใส่ และการปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานกิจการนักเรียนมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา ที่ต้องดูแลนักเรียนทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม และทักษะชีวิตควบคู่กันไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multiphase Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียน วิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 และเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยกำหนดการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะที่ 1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำนวน 165 คน โดยใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัย

ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 3 กลุ่มผู้ประเมิน จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ โดยมีทั้งแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับวิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางที่พัฒนาขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 การศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือวิจัยและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา และความสอดคล้องของข้อคำถาม ก่อนนำไปใช้จริงในการเก็บข้อมูล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานกับสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 165 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

2) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับวิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลและถอดความเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

3) ดำเนินการประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางที่พัฒนาขึ้น

3.4 การสรุปและประมวลผลข้อมูล

ผู้วิจัยได้สรุปและจัดหมวดหมู่ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่ออธิบายวิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 และเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา

ผลการวิจัย

1. การบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านงานวินัยและความประพฤตินักเรียน อยู่ในระดับมาก ด้านงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมาก ด้านงานกิจกรรมนักเรียน อยู่ในระดับมาก ด้านงานส่งเสริมกิจการแนะแนวในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก และด้านงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. วิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ควรดำเนินการดังนี้ 1) ด้านฉันทะ ส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีความรักและความพอใจในการปฏิบัติงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา 2) ด้านวิริยะ ส่งเสริมความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ และความมุ่งมั่นในการดำเนินงานด้านกิจการนักเรียน

อย่างต่อเนื่อง 3) ด้านจิตตะ ส่งเสริมการเอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนานักเรียน และ 4) ด้านวิมังสา ส่งเสริมการติดตามตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินงานกิจการนักเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3. การประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4” ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

จากการศึกษา พบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านงานวินัยและความประพฤตินักเรียน ด้านงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านงานกิจกรรมนักเรียน ด้านงานส่งเสริมกิจการแนะแนวในสถานศึกษา และด้านงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและครูในสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนานักเรียนให้มีระเบียบวินัย ควบคู่กับการพัฒนาทักษะชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเหมาะสม อีกทั้งสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษามีบทบาทสำคัญในการ

พัฒนานักเรียนในพื้นที่ชนบทและห่างไกล จึงจำเป็นต้องมีระบบบริหารงานกิจการนักเรียนที่เข้มแข็งและครอบคลุมทุกด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นภารกิจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งสอดคล้องกับ ณัฐพล แสงงาม (2564) ที่พบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยลดปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

2. วิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

จากการศึกษา พบว่า วิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ควรดำเนินการโดย 1) ด้านฉันทะ ส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีความรักและความพอใจในการปฏิบัติงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา 2) ด้านวิริยะ ส่งเสริมความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ และความมุ่งมั่นในการดำเนินงานด้านกิจการนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านจิตตะ ส่งเสริมการเอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนานักเรียน และ 4) ด้านวิมังสา ส่งเสริมการติดตามตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินงานกิจการนักเรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจ ความเพียร ความเอาใจใส่ และการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานกิจการนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้ผู้บริหารและครูปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ มีความรับผิดชอบ และสามารถพัฒนาการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่มองว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นหนทางแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานและการดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

จากการประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

ที่สุด และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า แนวทางดังกล่าวพัฒนาขึ้นจากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งมีการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการบริหารงานกิจการนักเรียน ส่งผลให้แนวทางมีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถนำไปใช้พัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนได้อย่างยั่งยืน

จึงสรุปได้ว่า หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานกิจการนักเรียนได้อย่างเหมาะสม โดยช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานด้วยความรักในงาน ความเพียร ความเอาใจใส่ และการพัฒนาปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริหารงานกิจการนักเรียนมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนานักเรียนให้มีระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษาให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมอันเป็นเหตุแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจในงาน) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความเอาใจใส่และตั้งมั่นในงาน) และวิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรองและปรับปรุงแก้ไขงาน) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 379; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559 : 126-128) โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

กล่าวคือ ฉันทะ เป็นการสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา วิริยะ เป็นการส่งเสริมความมุ่งมั่น ความขยันหมั่นเพียร และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ จิตตะ เป็นการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดผ่านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่วนวิมังสา เป็นการติดตาม ประเมินผล และนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการบริหารงานกิจการนักเรียนดังกล่าว ช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนานักเรียนให้มีระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ควบคู่กับการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน อันนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียน ศึกษาวิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 และเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา กลุ่มศรีรัตนะ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ด้านงานวินัยและความประพฤตินักเรียน ด้านงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านงานกิจกรรมนักเรียน ด้านงานส่งเสริมกิจการแนะแนวในสถานศึกษา และด้านงานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนทั้งด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

สำหรับวิธีการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ด้านฉันทะ ควรส่งเสริมความรักและความพอใจในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ด้านวิริยะ ควรส่งเสริมความเพียร ความรับผิดชอบ และความมุ่งมั่นในการดำเนินงาน ด้านจิตตะ ควรเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด และด้านวิมังสา ควรมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในปัจจุบัน **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 โดยกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และระบบติดตามประเมินผล เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง 1.2 สถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษาควรนำแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานด้านวินัยนักเรียน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน งานกิจกรรมนักเรียน งานแนะแนว และงานส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา โดยมุ่งส่งเสริมความรักและความพอใจในการทำงาน (ฉันทะ) ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน (วิริยะ) การเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด (จิตตะ) และการติดตามปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา) 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม ใช้หลักอิทธิบาท

4 ในการบริหารงานและการสร้างแรงจูงใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความร่วมมือในการพัฒนางานกิจการนักเรียนอย่างยั่งยืน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาผลการนำแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้จริงในสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อประเมินผลกระทบต่อพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม และคุณภาพชีวิตของนักเรียนในระยะยาว 2.2 ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาที่ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับสถานศึกษาที่ใช้รูปแบบการบริหารทั่วไป เพื่อยืนยันประสิทธิผลของการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารสถานศึกษา 2.3 ควรศึกษาการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ร่วมกับแนวคิดการบริหารการศึกษาสมัยใหม่ หรือการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารงานกิจการนักเรียน เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ณัฐพล แสงงาม. (2564). *การบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ทางการศึกษา.

ภารดี อนันต์นาวี. (2551). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา.* ชลบุรี: มนตรี.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). *พุทธธรรม.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานสถานศึกษาแบบขยายโอกาสทางการศึกษา.* ศรีสะเกษ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4.

แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน : ศึกษากรณีเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร*

GUIDELINES FOR ENHANCING THE QUALITY OF PUBLIC INFRASTRUCTURE SERVICES THROUGH CITIZEN PARTICIPATION: A CASE STUDY OF OM NOI CITY MUNICIPALITY, SAMUT SAKHON PROVINCE

ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร

Rachen Noppanatwongsakorn

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Southeast Asia University, Thailand

Corresponding Author's Email: Rachenn@sau.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 16 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 18 มิถุนายน 2569

Received 8 June 2026; Revised 16 June 2026; Accepted 18 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและพัฒนาบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร (2) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และความต้องการของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน และ (3) เสนอแนะแนวทางในการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน การวิจัยนี้ใช้

Citation:

* ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร. (2569). แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน : ศึกษากรณีเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 266-293.

Rachen Noppanatwongsakorn. (2026). Guidelines For Enhancing The Quality Of Public Infrastructure Services Through Citizen Participation: A Case Study Of Om Noi City Municipality, Samut Sakhon Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 266-293.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครอ้อมน้อย จำนวน 400 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่เทศบาล และผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ประชาชนในเขตเทศบาลนครอ้อมน้อยมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะด้าน โครงสร้างพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 3.78, S.D.= 0.68) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

2) โดยภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และความต้องการต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.98, S.D.= 0.79) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งบประมาณในการพัฒนาและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานยังไม่เพียงพอ

3) แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อยควรให้ความสำคัญกับ การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาระบบการสื่อสารข้อมูลระหว่างเทศบาลกับประชาชน และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, บริการสาธารณะ, โครงสร้างพื้นฐาน

Abstract

This research aims to: (1) study the level of public participation in the management and development of public infrastructure services of Om Noi City Municipality, Samut Sakhon Province; (2) study the problems, obstacles, and needs of the public regarding the quality of public infrastructure services; and (3) propose guidelines for elevating the quality of public infrastructure services through public participation. this study employed a Mixed Methods Research approach. Quantitative data were collected via questionnaires from 400 residents in the Om Noi City Municipality area, while qualitative data were collected

through in-depth interviews with 15 local administrators, municipal officials, and community leaders. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, whereas qualitative data were analyzed using content analysis.

The research findings revealed that

1) The level of public participation in the provision of public services in the area of infrastructure development by residents of Om Noi City Municipality was generally found to be at a high level ($\overline{X}$ = 3.78, S.D. = 0.68). The aspect with the highest mean score was the perception and access to information regarding infrastructure development projects.

2) Overall, the public's opinions regarding the problems, obstacles, and needs related to the quality of infrastructure public service delivery provided by Om Noi City Municipality were at a high level ($\overline{X}$ = 3.98, S.D. = 0.79). The issue with the highest mean score was the insufficiency of budget allocation for infrastructure development and maintenance.

3) The approaches for enhancing the quality of infrastructure public service delivery by Om Noi City Municipality should emphasize the systematic development of mechanisms for public participation, together with the improvement of information communication systems between the municipality and citizens, and the promotion of collaboration between the public sector and local communities.

Keywords: Citizen Participation, Public Service, Infrastructure

บทนำ

การจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานถือเป็นภารกิจสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นระบบถนน การคมนาคม ระบบระบายน้ำ ระบบไฟฟ้าสาธารณะ และสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน

ในระดับพื้นที่ (World Bank, 2019) โครงสร้างพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและส่งเสริมการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (Denhardt & Denhardt, 2015) ในบริบทของการบริหารภาครัฐสมัยใหม่ แนวคิดการจัดบริการสาธารณะได้พัฒนาไปสู่รูปแบบการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภายใต้แนวคิด New Public Service ซึ่งมุ่งเน้นให้ภาครัฐทำหน้าที่ในการรับใช้ประชาชนในฐานะ “พลเมือง” (citizens) ที่มีสิทธิในการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ มากกว่าการเป็นเพียงผู้รับบริการจากภาครัฐ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2566) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการบริหารภาครัฐแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ทั้งในด้านการเสนอความคิดเห็น การตัดสินใจ และการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสาธารณะในการบริหารงานภาครัฐ (Denhardt & Denhardt, 2015)

สำหรับประเทศไทย การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการจัดบริการสาธารณะและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ของตนเอง เพื่อให้การบริหารจัดการภาครัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังคงพบข้อจำกัดหลายประการ เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ศักยภาพในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่เป็นระบบ ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดบริการสาธารณะในระดับท้องถิ่น (อรทัย ก๊กผล, 2564) ในบริบทของการบริหารภาครัฐสมัยใหม่ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Participation) ได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภายใต้แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่และการกำกับดูแลแบบเครือข่าย (Network Governance) ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของภาครัฐ (Nguyen et al., 2024)

เทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุท เป็นเมืองในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและชุมชนเมืองอย่างต่อเนื่อง พื้นที่เทศบาลมีขนาดประมาณ 30.40 ตารางกิโลเมตร และมีจำนวนประชากรประมาณ 53,914 คน โดยมีความหนาแน่นของประชากรประมาณ 1,773 คนต่อตารางกิโลเมตร การขยายตัวของประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าวส่งผลให้ความต้องการบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านระบบถนน การคมนาคม ระบบระบายน้ำ และสาธารณูปโภคพื้นฐานในเขตชุมชนเมือง (เทศบาลนครอ้อมน้อย, 2567)

นอกจากนี้ ภายในพื้นที่เทศบาลนครอ้อมน้อยยังประกอบด้วยชุมชนท้องถิ่นจำนวนประมาณ 28 ชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนความต้องการของประชาชนและเสนอความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท้องถิ่น การมีจำนวนชุมชนและประชากรที่ค่อนข้างหนาแน่นทำให้การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การขยายตัวของเมือง ปัญหาการจราจร การจัดการระบบระบายน้ำ และการพัฒนาสาธารณูปโภคให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและพัฒนาบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และความต้องการของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร

สมมติฐานการวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผน ดำเนินงาน และติดตามประเมินผลโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยใช้ 3 แนวคิด/ทฤษฎีหลัก ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง “การมีส่วนร่วมของประชาชน” “การจัดบริการสาธารณะ” และ “คุณภาพการให้บริการสาธารณะ” ได้อย่างสอดคล้อง ดังนี้

1) แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Participation Theory)

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบาย วางแผน ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของภาครัฐ เพื่อให้การพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง Sherry R. Arnstein (1969) ได้เสนอแนวคิด “บันไดการมีส่วนร่วมของประชาชน” (Ladder of Citizen Participation) ซึ่งแบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 8 ขั้น ตั้งแต่ระดับต่ำสุดคือการถูกชักจูง (Manipulation) ไปจนถึงระดับสูงสุดคือการควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control)

ขณะที่ John M. Cohen และ Norman T. Uphoff (1980) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้ใน 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit Sharing)
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล (Evaluation)

ความเชื่อมโยงกับงานวิจัยงานวิจัยนี้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผล ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับแนวคิดของ Cohen และ Uphoff และผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมสูงในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แต่มีส่วนร่วมต่ำกว่าในด้านการตัดสินใจและการติดตามประเมินผล แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมยังอยู่ในระดับกลางและยังไม่พัฒนาไปสู่การเป็นหุ้นส่วนในการบริหารจัดการท้องถิ่นอย่างเต็มรูปแบบ

สาระสำคัญที่นำมาใช้ แนวคิดนี้ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นจริง แนวทางเพิ่มบทบาทของประชาชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

2. แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service Theory) ความเป็นมาของแนวคิด

Janet V. Denhardt และ Robert B. Denhardt (2015) เสนอแนวคิด New Public Service (NPS) เพื่อวิพากษ์แนวคิดการบริหารภาครัฐแบบเดิมที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ และการแข่งขันแนวคิด NPS มองว่าประชาชนมิใช่ “ลูกค้า” (Customer) แต่เป็น “พลเมือง” (Citizen) ที่มีสิทธิและหน้าที่ในการร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาสาธารณะหลักการสำคัญของ New Public Service, Serve Rather than Steer, Value People, Not Just Productivity

ความเชื่อมโยงกับงานวิจัยการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อยไม่ใช่เพียงการสร้างถนนหรือระบบระบายน้ำเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนในฐานะเจ้าของพื้นที่ผลการวิจัยที่พบว่า ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา ต้องการเข้าถึงข้อมูลโครงการ ต้องการมีบทบาทในการติดตามตรวจสอบสะท้อนหลักการสำคัญของ NPS ที่เน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน

สาระสำคัญที่นำมาใช้ แนวคิดนี้ใช้เป็นกรอบอธิบายว่า การมีส่วนร่วมช่วยยกระดับคุณภาพบริการสาธารณะ ประชาชนเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา การบริหารท้องถิ่นต้องยึดประโยชน์สาธารณะและความโปร่งใส

3. แนวคิดการกำกับดูแลภาครัฐแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance Theory)

แนวคิดการกำกับดูแลแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) เป็นรูปแบบการบริหารภาครัฐที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะแนวคิดนี้พัฒนามาจากการบริหารภาครัฐร่วมสมัยที่เน้นเครือข่ายความร่วมมือ (Governance Network) มากกว่าการสั่งการแบบลำดับชั้น (Hierarchy) Tina Nabatchi และ Matt Leighninger (2015) อธิบายว่า การบริหารภาครัฐยุคใหม่จำเป็นต้องสร้างพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมตรวจสอบ องค์ประกอบสำคัญ

- ความโปร่งใส (Transparency)
- การมีส่วนร่วม (Participation)
- ความรับผิดชอบ (Accountability)
- ความร่วมมือ (Collaboration)
- การตอบสนองต่อความต้องการประชาชน (Responsiveness)

ความเชื่อมโยงกับงานวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ช่องทางการสื่อสารระหว่างเทศบาลกับประชาชนยังไม่ทั่วถึง กลไกการมีส่วนร่วมยังไม่เป็นระบบ และประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและติดตามโครงการมากขึ้น นอกจากนี้ แนวทางที่เสนอ ได้แก่

- การจัดเวทีประชาคม
- การพัฒนาระบบดิจิทัล
- การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ
- การสร้างกลไกตรวจสอบโดยภาคประชาชน
- ล้วนสอดคล้องกับแนวคิด Participatory Governance อย่างชัดเจน

สาระสำคัญที่นำมาใช้ แนวคิดนี้ใช้เป็นกรอบในการอธิบาย ความสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลกับประชาชน การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ การยกระดับคุณภาพบริการสาธารณะผ่านความร่วมมือของทุกภาคส่วน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

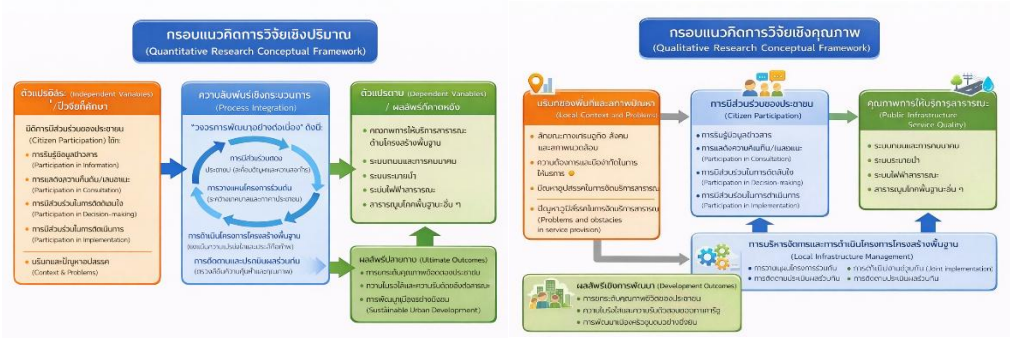

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งผสานการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานได้อย่างครอบคลุมทั้งในเชิงสถิติและเชิงบริบท การใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานช่วยให้สามารถตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง (Triangulation) และ

เพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย (Creswell & Creswell, 2018) ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล เช่น การพัฒนาและบำรุงรักษาถนน ระบบระบายน้ำ ระบบไฟฟ้าสาธารณะ และสาธารณูปโภคพื้นฐานอื่น ๆ แบบสอบถามถูกออกแบบให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดบริการสาธารณะ และความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครอ้อมน้อย จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของ Yamane (1973) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษามุมมองเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่เทศบาลนครอ้อมน้อย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล และผู้นำชุมชนในพื้นที่ รวมจำนวน 15 คน การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากประสบการณ์และบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลโดยตรง การสัมภาษณ์ดำเนินการตามแนวคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นและสะท้อนประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานและการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างละเอียด ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกนำมาถอดความ (Transcription) และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจำแนกประเด็นสำคัญเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ ผลการวิเคราะห์จากข้อมูลเชิงคุณภาพถูกนำมาสังเคราะห์ร่วมกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะในมิติที่หลากหลาย และเพื่อเสนอแนะแนว

ทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อยให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามลักษณะของการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานได้อย่างครอบคลุมทั้งในเชิงสถิติและเชิงบริบท

ในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล เช่น ถนน ระบบระบายน้ำ ระบบไฟฟ้าสาธารณะ และสาธารณูปโภคพื้นฐานอื่น ๆ การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (Sampling Error) เท่ากับ 0.05 ส่งผลให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยเริ่มจากการกำหนดพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาล จากนั้นจึงทำการสุ่มเลือกตัวแทนครัวเรือน และดำเนินการเก็บข้อมูลจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและอาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 1 ปี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลอย่างแท้จริง

สำหรับ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งพิจารณาจากบทบาท หน้าที่ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย (1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น นายกเทศมนตรีหรือรองนายกเทศมนตรี (2) เจ้าหน้าที่ของเทศบาลที่รับผิดชอบด้านการวางแผนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เจ้าหน้าที่กองช่างหรือกองสาธารณูปโภค และ (3) ผู้นำชุมชนหรือผู้แทนประชาชนในพื้นที่ เช่น ประธานชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับสภาพ

ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล

การกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งมุมมองของประชาชนผู้รับบริการ และมุมมองของผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลและการสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่มากยิ่งขึ้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถามใช้เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากประชาชนในเขตเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดนครปฐม จำนวน 400 คน โดยผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Denhardt & Denhardt, 2015) แบบสอบถามถูกออกแบบให้มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close-ended Questions) และกำหนดมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

โครงสร้างของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครอ้อมน้อย ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน

เป็นคำถามที่ใช้วัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลนครอ้อมน้อย โดยครอบคลุมมิติสำคัญของการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Cohen & Uphoff, 1980)

2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือเสนอข้อเสนอแนะ (Arnstein, 1969)

3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (World Bank, 1996)

4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือร่วมกิจกรรม (Cohen & Uphoff, 1980)

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล (World Bank, 1996)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล

เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพของบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ความเพียงพอของถนนและระบบคมนาคม ประสิทธิภาพของระบบระบายน้ำ ความเพียงพอของระบบไฟฟ้าสาธารณะ และการบำรุงรักษาสาธารณูปโภคพื้นฐานในพื้นที่ ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้จริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐประศาสนศาสตร์และการบริหารท้องถิ่นจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะ สมของข้อคำถาม จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชา กรจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอล ฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์ทางสถิติ

(2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide)

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาล เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานโครงสร้างพื้นฐาน และผู้นำชุมชนในพื้นที่ แบบสัมภาษณ์ถูกออกแบบให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่

1. สภาพการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย

2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน

3. ระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

4. แนวทางหรือข้อเสนอในการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

การใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างช่วยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นและอธิบายประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานและการมีส่วนร่วม

ของประชาชนได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์บริบท ปัญหา และแนวทางการพัฒนาได้อย่างรอบด้าน

ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จึงครอบคลุมทั้งการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อยได้อย่างเป็นระบบและมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถอธิบายผลการวิจัยได้อย่างครอบคลุมทั้งในเชิงสถิติและเชิงบริบท

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามของประชาชนจำนวน 400 คน ถูกนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล (Data Cleaning) จากนั้นจึงทำการเข้ารหัสข้อมูล (Coding) และบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อใช้ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ส่วนการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นของประชาชนในแต่ละประเด็น โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ เพื่อใช้ในการตีความระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการถอดเทปการสัมภาษณ์ (Transcription) อย่างละเอียด จากนั้นจึงทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกประเด็นสำคัญ (Thematic Analysis) ที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงแนวทางการพัฒนาการให้บริการสาธารณะของเทศบาลนครอ้อมน้อย ผลการ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพถูกนำมาจัดหมวดหมู่และสังเคราะห์เนื้อหา เพื่อสะท้อนมุมมอง ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาสังเคราะห์ร่วมกัน (Data Triangulation) เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันความสอดคล้องของข้อมูลจากหลายแหล่ง ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย และนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดนครปฐม ได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ผลการวิจัย3

จากการศึกษาพบว่า

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลนครอ้อมน้อย มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.78, S.D.= 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.02) อยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาของเทศบาล เช่น การก่อสร้างถนน การปรับปรุงระบบระบายน้ำ และโครงการพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ผ่านช่องทางประชาสัมพันธ์ของเทศบาล

2) ด้านการแสดงความคิดเห็นและการเสนอข้อคิดเห็นต่อโครงการพัฒนา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.85) อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความสนใจในการแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง โดยเฉพาะในเวทีประชาคมชุมชนหรือการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.45) อยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนยังมีบทบาทจำกัดในขั้นตอนของการตัดสินใจเชิงนโยบายหรือการกำหนดโครงการพัฒนา

4) ด้านการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.31) อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนของการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐยังมีไม่มากนัก

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ที่รับรู้ปัญหาและความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านการสื่อสารข้อมูลและความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับนโยบาย ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ลำดับ	ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	4.02	0.65	มาก
2	การแสดงความคิดเห็นและการเสนอข้อคิดเห็นต่อโครงการพัฒนา	3.85	0.70	มาก
3	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนา	3.45	0.72	ปานกลาง
4	การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน	3.31	0.75	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม		**3.78**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.78, S.D. = 0.68) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รองลงมาคือ ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนา ขณะที่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครอ้อมน้อยมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของเทศบาลในระดับที่ค่อนข้างดี แต่การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการกำหนดนโยบายและการตรวจสอบการดำเนินงานยังมีข้อจำกัด ซึ่งอาจเป็น

ผลมาจากโครงสร้างการบริหารและกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่ครอบคลุมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

1) ปัญหาด้านงบประมาณและทรัพยากร ประชาชนและผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เห็นว่า งบประมาณของเทศบาลในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะโครงการก่อสร้างและปรับปรุงถนน รวมถึงการพัฒนาระบบระบายน้ำในพื้นที่ที่มีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว

2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการและการดำเนินโครงการ พบว่า การดำเนินโครงการบางโครงการมีความล่าช้า เนื่องจากขั้นตอนทางราชการ การจัดซื้อจัดจ้าง และการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน แม้ว่าประชาชนจะมีโอกาสเข้าร่วมเวทีประชาคมหรือการประชุมรับฟังความคิดเห็น แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ต่อเนื่องและบางส่วนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ในส่วนของ ความต้องการของประชาชน พบว่า ประชาชนต้องการให้เทศบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การปรับปรุงคุณภาพถนนในชุมชน การพัฒนาระบบระบายน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วม การติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะในพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้ ประชาชนยังต้องการให้เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น

ตารางที่ 2 ปัญหา อุปสรรค และความต้องการของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดนครปฐม

ลำดับ	ประเด็นปัญหา อุปสรรค และความต้องการของประชาชน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	งบประมาณในการพัฒนาและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานยังไม่เพียงพอ	4.22	0.69	มาก
2	ถนนบางพื้นที่ยังมีสภาพชำรุดหรือไม่ได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	4.10	0.73	มาก
3	ระบบระบายน้ำในบางพื้นที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขัง	4.05	0.76	มาก
4	ระบบไฟฟ้าสาธารณะในบางจุดยังไม่เพียงพอหรือไม่ทั่วถึง	3.98	0.80	มาก
5	การบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานยังดำเนินการไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่	3.92	0.83	มาก
6	การประชาสัมพันธ์ข้อมูลโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลยังไม่ทั่วถึง	3.86	0.85	มาก
7	ช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานยังมีจำกัด	3.80	0.87	มาก
8	ประชาชนต้องการให้เทศบาลเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากขึ้น	3.95	0.82	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		**3.98**	**0.79**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และความต้องการต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.98) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งบประมาณในการพัฒนาและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานยังไม่เพียงพอ ($\bar{x}$ = 4.22) รองลงมา ได้แก่ สภาพถนนบางพื้นที่ยังชำรุดหรือไม่ได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$ = 4.10) และ ระบบระบายน้ำในบางพื้นที่ยังไม่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขัง ($\bar{x}$ = 4.05) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาด้านทรัพยากร งบประมาณ และการบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะของเทศบาลนครอ้อมน้อย

ขณะเดียวกัน ประชาชนยังมีความต้องการให้เทศบาล เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากยิ่งขึ้น รวมถึงพัฒนาช่องทางการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้การจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานได้ 4 แนวทางสำคัญ ได้แก่

1) การส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ เทศบาลควรพัฒนาระบบการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกและโปร่งใส เช่น การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของเทศบาลหรือสื่อสังคมออนไลน์

2) การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ควรมีการจัดเวทีประชาคมหรือเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่น

3) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เทศบาลควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เช่น ระบบร้องเรียนออนไลน์หรือแอปพลิเคชันสำหรับการแจ้งปัญหาในพื้นที่

4) การสร้างกลไกการตรวจสอบจากภาคประชาชน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการดำเนินโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ

แนวทางดังกล่าวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะและช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครอ้อมน้อยอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 3 แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดนครปฐม

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	รายละเอียดแนวทางการดำเนินการ
1	การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน	เทศบาลควรจัดให้มีกลไกหรือเวทีการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ เช่น การประชุมประชาคม การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
2	การพัฒนาระบบการสื่อสารข้อมูลระหว่างเทศบาลกับประชาชน	เทศบาลควรพัฒนาช่องทางการสื่อสารข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความหลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย เช่น เว็บไซต์เทศบาล สื่อสังคมออนไลน์ และการประชาสัมพันธ์ผ่านชุมชน

ลำดับ	แนวทางการพัฒนา	รายละเอียดแนวทางการดำเนินการ
3	การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเทศบาลกับชุมชน	เทศบาลควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน และประชาชนในการร่วมกันวางแผนและดำเนินโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่
4	การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลโครงการ	ควรมีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล
5	การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและชุมชน	เทศบาลควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชนด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะ
6	การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ	เทศบาลควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบแจ้งปัญหาโครงสร้างพื้นฐานผ่านแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน

จากตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อยควรให้ความสำคัญกับ การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับ การพัฒนาระบบการสื่อสารข้อมูลระหว่างเทศบาลกับประชาชน และ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน นอกจากนี้ การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลโครงการ การเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรและผู้นำชุมชน รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน จะช่วยเพิ่ประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความยั่งยืน

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารเทศบาล เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล และผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดนครปฐม สามารถสังเคราะห์ประเด็นสำคัญได้ดังนี้

ประการแรก สภาพการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่เทศบาลนครอ้อมน้อย ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนว่าเทศบาลมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการก่อสร้างและบำรุงรักษาถนน การ

ปรับปรุงระบบระบายน้ำ และการติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพื้นที่เทศบาลนครอ้อมน้อยมีลักษณะเป็นชุมชนเมืองที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ในบางพื้นที่ยังคงประสบปัญหาถนนชำรุด ระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ และการให้บริการสาธารณูปโภคยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่

ประการที่สอง ปัญหาและอุปสรรคในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรของเทศบาลเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ ยังพบว่าการขยายตัวของชุมชนและการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในพื้นที่อย่างรวดเร็ว ทำให้ความต้องการใช้โครงสร้างพื้นฐานเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในขณะที่กระบวนการวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในบางกรณียังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ส่งผลให้การดำเนินโครงการบางโครงการอาจไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเต็มที่

ประการที่สาม รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ผลการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมกับเทศบาลในรูปแบบของการเข้าร่วมประชุมประชาคม การเสนอข้อคิดเห็นผ่านผู้นำชุมชน และการแจ้งปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานต่อเทศบาล อย่างไรก็ตาม ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนยังคงจำกัดอยู่ในขั้นตอนของการรับรู้ข้อมูลและการเสนอความคิดเห็น ขณะที่การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการวางแผน การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผลโครงการยังมีไม่มากนัก

ประการที่สี่ แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เสนอว่า เทศบาลควรพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความเป็นระบบมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่ และการพัฒนาช่องทางการสื่อสารข้อมูลระหว่างเทศบาลกับประชาชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเทศบาล ผู้นำชุมชน และภาคประชาชนในการร่วมกันวางแผนและติดตามการดำเนินโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้การจัดบริการสาธารณะของเทศบาลสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน.

ภาพที่ 2 ผลการวิจัย

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลนครอ้อมน้อยมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการพัฒนาท้องถิ่น ขณะที่การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานยังอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการพัฒนาระบบการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่อประชาชนมากขึ้น เช่น การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของเทศบาล สื่อสังคมออนไลน์ และเวทีประชาคมชุมชน ส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่นได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการกำหนดนโยบายและการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานยังมีข้อจำกัด เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายยังคงอยู่ภายใต้โครงสร้างการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ Denhardt และ Denhardt (2015) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด New Public Service พบว่า การบริหารภาครัฐในยุคใหม่ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการพัฒนาท้องถิ่น ไม่ใช่เพียงการเป็น

ผู้รับบริการจากภาครัฐเท่านั้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Nabatchi และ Leighninger (2015) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารภาครัฐมักเริ่มต้นจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารก่อน และค่อยพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบในระยะต่อมา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความล่าช้าในการดำเนินโครงการ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ประชาชนยังมีความต้องการให้เทศบาลพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การปรับปรุงถนน ระบบระบายน้ำ และระบบไฟฟ้าสาธารณะ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่เทศบาลนครอ้อมน้อยเป็นพื้นที่เมืองที่มีการขยายตัวของประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะด้านงบประมาณและบุคลากร ส่งผลให้การดำเนินโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานบางโครงการไม่สามารถดำเนินการได้ทันต่อความต้องการของประชาชน

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ World Bank (2019) ที่พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายประเทศกำลังเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการเงินและบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Shah (2016) ที่พบว่า ความสำเร็จของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรและการสร้างความร่วมมือกับประชาชนในพื้นที่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างกลไกการตรวจสอบจากภาคประชาชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใสและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะ

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ OECD (2020) ที่พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government) และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จะช่วยเพิ่มความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ United Nations (2022) ที่พบว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารภาครัฐสามารถช่วยเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชนและช่วยยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge) ที่ได้จากการวิจัยดังนี้ การพัฒนาการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มต้นจาก 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Participation) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่สามารถสะท้อนปัญหาความต้องการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่น จากนั้นจึงนำข้อมูลดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการ 2) การวางแผนโครงการร่วมกัน (Collaborative Planning) ระหว่างเทศบาลและภาคประชาชน เพื่อกำหนดแนวทางและลำดับความสำคัญของโครงการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เมื่อมีการกำหนดแผนพัฒนาอย่างชัดเจนแล้ว จึงเข้าสู่ขั้นตอนของ 3) การดำเนินโครงการโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Implementation) ซึ่งเป็นการนำแผนงานไปสู่การปฏิบัติจริง โดยเทศบาลเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการควบคู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ และในขั้นตอนสุดท้ายคือ 4) การติดตามและประเมินผลร่วมกัน (Participatory Monitoring and Evaluation) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบความโปร่งใส ประสิทธิภาพ และความคุ้มค่าของการดำเนินโครงการ ทั้งนี้ กระบวนการทั้งสี่ขั้นตอนดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกันในลักษณะของวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิด 5) คุณภาพการให้บริการสาธารณะของเทศบาล (Public Service Quality) ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ 6) การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน (Sustainable Urban Development) ในระยะยาว สามารถแสดงเป็นโมเดลการมีส่วนร่วมดังภาพที่ 3

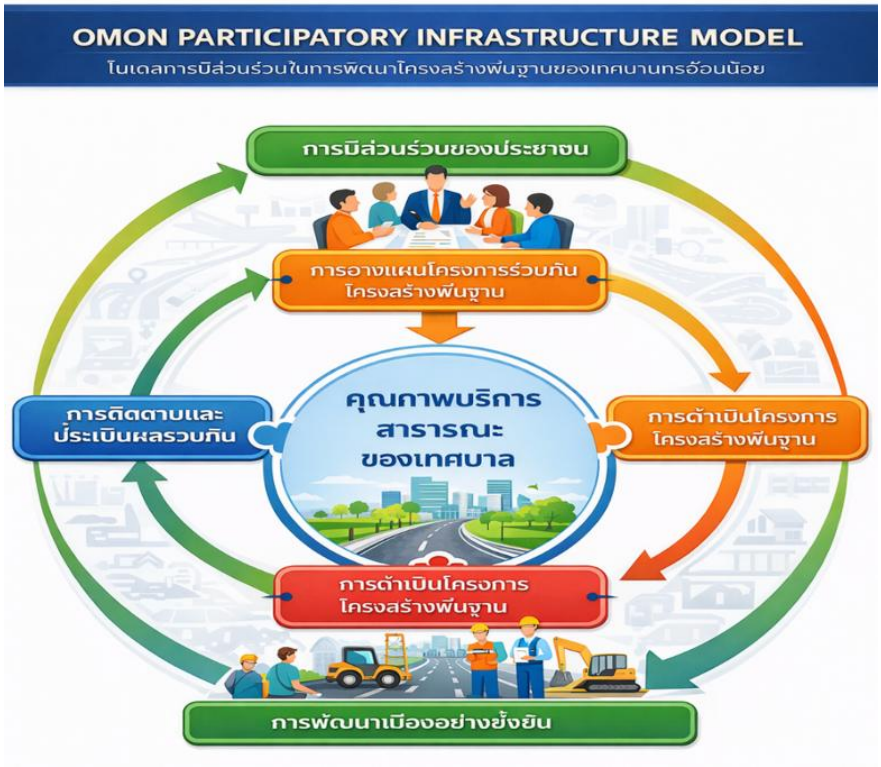

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน : ศึกษากรณีเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการและพัฒนาบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมประชาชนในเขตเทศบาลนครอ้อมน้อยมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในระดับ ปานกลางถึงระดับมาก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาล เช่น การก่อสร้างและซ่อมแซมถนน ระบบระบายน้ำ และระบบไฟฟ้าสาธารณะ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการตัดสินใจและการติดตามประเมินผลยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า

ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีบทบาทในฐานะผู้รับข้อมูลและผู้รับบริการมากกว่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายหรือการกำกับติดตามการดำเนินงานของเทศบาล 2) การศึกษาปัญหา อุปสรรค และความต้องการของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อย ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาและบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐาน การขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างรวดเร็วซึ่งส่งผลให้ความต้องการใช้สาธารณูปโภคพื้นฐานเพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นระบบ 3) การศึกษาแนวทางการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนของเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดนครปฐมผลการวิจัยพบว่า แนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลนครอ้อมน้อยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเสนอความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การร่วมดำเนินกิจกรรมในชุมชน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของเทศบาล เพื่อให้การจัดบริการสาธารณะของเทศบาลมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างยั่งยืน **ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1) เทศบาลควรส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างเป็นระบบ โดยจัดให้มีเวทีประชาคม การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการเปิดช่องทางการสื่อสารผ่านระบบดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนสามารถเสนอปัญหา ความต้องการ และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างสะดวกและต่อเนื่อง 2) เทศบาลควรพัฒนากระบวนการวางแผนและการดำเนินโครงการโครงสร้างพื้นฐานให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน รวมทั้งปรับปรุงระบบการบริหารงบประมาณและกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างให้สามารถดำเนินโครงการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 3) หน่วยงานภาครัฐควรพัฒนากลไกการติดตามและประเมินผลการจัดบริการสาธารณะร่วมกับภาคประชาชน เพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาจจัดตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนหรือกลไกการตรวจสอบจากชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทในการติดตามผลการดำเนินงานของเทศบาลอย่างต่อเนื่อง **ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป**

1) การวิจัยในอนาคตควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาและพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมภาครัฐ (Digital Governance) ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างภาครัฐกับประชาชน 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) ที่ผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะได้อย่างครอบคลุมและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ศรีสมบัติ. (2564). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โกวิทย์ พวงงาม. (2563). *การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

จุมพล หนิมพานิช. (2562). *นโยบายสาธารณะ: แนวคิด กระบวนการ และการวิเคราะห์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2561). *การบริหารภาครัฐแนวใหม่และการมีส่วนร่วมของประชาชน.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2560). *การกระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่นในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทศบาลนครอ้อมน้อย. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2567).* นครปฐม: เทศบาลนครอ้อมน้อย.

ธีรยุทธ บุญมี. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประหยัด หงส์ทองคำ. (2562). *การบริหารงานท้องถิ่นและการจัดบริการสาธารณะ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

วุฒิสาร ตันไชย. (2564). *การกระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่นไทย.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

อรทัย ก๊กผล. (2564). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า,

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners, 35*(4), 216–224.

Arnstein, S. R. (2019). A ladder of citizen participation revisited. *Journal of the American Planning Association*, 85(1), 24–34.

Bovaird, T., & Löffler, E. (2016). *Public management and governance (3rd ed.).* London: Routledge.

Bryson, J. M., Crosby, B. C., & Bloomberg, L. (2017). Public value governance: Moving beyond traditional public administration and the new public management. *Public Administration Review*, 77(5), 640–652.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development,* 8(3), 213–235.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B. (2015). *The new public service: Serving, not steering* (Expanded ed.). New York: Routledge.

Denhardt, J. V., & Denhardt, R. B. (2000). The new public service: Serving rather than steering. *Public Administration Review,* 60(6), 549–559

Fung, A. (2006). Varieties of participation in complex governance. *Public Administration Review,* 66(s1), 66–75.

Fung, A. (2015). Putting the public back into governance: The challenges of citizen participation and its future. *Public Administration Review*, 75(4), 513–522.

Nabatchi, T., & Leighninger, M. (2015). *Public participation for 21st century democracy*. Jossey-Bass.

OECD. (2020). *Innovative citizen participation and new democratic institutions*. Paris: OECD Publishing.

Osborne, S. P. (2018). From public service-dominant logic to public service logic: Are public service organizations capable of co-production and value co-creation. *Public Management Review*, 20(2), 225–231.

United Nations. (2022). *World public sector report: Strengthening citizen engagement in public governance*. New York: United Nations.

World Bank. (1996). *The World Bank participation sourcebook*. Washington, DC: World Bank.

การรับรู้ความสุขเล็ก ๆ : รากฐานของสุขภาวะทางจิตและการฟื้นตัวทางจิตใจ*

MICRO-JOY PERCEPTION : FOUNDATIONS OF MENTAL WELL-BEING AND PSYCHOLOGICAL RESILIENCE

ภัทรา ลอออรรถพงศ์

Pattra La-orautthapong

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Department of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University, Thailand

Corresponding Author's Email: pattra@go.buu.ac.th

วันที่รับบทความ : 14 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 18 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 20 พฤษภาคม 2569

Received 14 May 2026; Revised 18 May 2026; Accepted 20 May 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และอธิบายแนวคิด ความสำคัญของการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ ในฐานะรากฐานสำคัญของสุขภาวะทางจิตและการฟื้นตัวทางจิตใจของมนุษย์ ผ่านการทบทวนวรรณกรรมเชิงพรรณนา (Descriptive Literature Review) ที่ศึกษาจากทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวกับความสุขเล็ก ๆ ทั้งในและต่างประเทศโดยเชื่อมโยงกับจิตวิทยาเชิงบวกและแนวคิดเชิงปรัชญาที่เกี่ยวกับความสุขในสังคมที่แตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสุขเล็ก ๆ เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต ตระหนักรู้ และดื่มด่ำกับประสบการณ์เชิงบวกขนาดเล็กที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะทางจิตของบุคคล โดยอารมณ์เชิงบวกขนาดเล็กที่เกิดอย่างต่อเนื่องจะขยายขอบเขตความคิดและสร้างทรัพยากรทางจิตใจระยะยาว (Fredrickson, 2001) ทำให้เกิดการยืดหยุ่นทางความคิด และช่วยให้ฟื้นตัวจากวิกฤต ประเด็นสำคัญคือการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ สามารถ

Citation:

* ภัทรา ลอออรรถพงศ์. (2569). การรับรู้ความสุขเล็ก ๆ : รากฐานของสุขภาวะทางจิตและการฟื้นตัวทางจิตใจ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 294-307.

Pattra La-orautthapong. (2026). Micro-Joy Perception : Foundations of Mental Well-being and Psychological Resilience. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 294-307.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เรียนรู้ ฝึกฝนได้ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาโปรแกรมการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ ในชีวิตประจำวัน ที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตและการฟื้นตัวทางจิตใจของบุคคล
คำสำคัญ: ความสุขเล็ก ๆ, การรับรู้ความสุขเล็ก ๆ, สุขภาวะทางจิต, การฟื้นตัวทางจิตใจ

Abstract

This article aims to analyze, synthesize, and explain the concept and significance of micro-joy perception as a fundamental foundation of mental well-being and psychological resilience through a descriptive literature review of theories and studies on micro-joys from both Thai and international contexts. The review integrates perspectives from positive psychology and philosophical concepts of happiness across different societies. The findings reveal that micro-joy perception is a psychological process involving the observation, awareness, and savoring of small positive experiences that occur in everyday life, which are closely associated with individuals' mental well-being. Repeated experiences of small positive emotions gradually broaden people's thought–action repertoires and build enduring psychological resources (Fredrickson, 2001), thereby enhancing cognitive flexibility and supporting recovery from adversity. Importantly, the perception of micro-joys can be learned and cultivated. Therefore, programs that promote the recognition and appreciation of small moments of joy in daily life should be further developed to enhance mental well-being and strengthen individuals' psychological resilience.
Keywords: Micro-joys, Micro-joy Perception, Mental Well-being, Psychological Resilience

บทนำ

ในยุคปัจจุบันบุคคลต้องเผชิญกับความเร่งรีบ ความกดดันทางเศรษฐกิจ การแข่งขันทางสังคม ความคาดหวังจากตนเองและผู้อื่น ตลอดจนความไม่แน่นอนของชีวิตที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากเกิดความเครียด ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ รู้สึกโดดเดี่ยว

และภาวะหมดพลังทางใจ ผู้คนจำนวนไม่น้อยกำลังเผชิญกับความว่างเปล่าภายใน ความรู้สึกไร้ความหมาย ส่งผลให้ปัญหาสุขภาพจิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดย World Health Organization รายงานว่า มีประชากรกว่า 280 ล้านคนทั่วโลกกำลังเผชิญภาวะซึมเศร้า (World Health Organization [WHO], 2023) ขณะที่ในประเทศไทย กรมสุขภาพจิต พบว่าคนไทยมากกว่าร้อยละ 8 มีดับความเครียดสูง และเกือบร้อยละ 10 มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า (กรมสุขภาพจิต, 2023) สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาสุขภาพจิตไม่ได้เป็นเพียงปัญหาเฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่กำลังกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ความสัมพันธ์ การทำงาน และการดำรงชีวิตของมนุษย์ในวงกว้าง

ภายใต้บริบทดังกล่าวแนวคิดทางจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการอธิบายว่า ความสุขของมนุษย์อาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสำเร็จหรือเหตุการณ์ยิ่งใหญ่เพียงอย่างเดียว แต่สามารถเกิดขึ้นได้จากประสบการณ์เชิงบวกเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน แนวคิดนี้มุ่งเน้นการศึกษา “จุดแข็งภายในมนุษย์” อารมณ์เชิงบวก ความหมายของชีวิต ความหวัง และสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพท่ามกลางความท้าทายของชีวิต โดยมองว่า แม้มนุษย์จะไม่สามารถหลีกเลี่ยงความทุกข์หรือปัญหาได้ แต่บุคคลยังสามารถสร้างสมดุลทางจิตใจผ่านการรับรู้ประสบการณ์เชิงบวกเล็ก ๆ รอบตัวได้ จากแนวคิดดังกล่าว จึงนำไปสู่ความสนใจเกี่ยวกับ ความสุขเล็ก ๆ (Micro-joys) ซึ่งหมายถึง ช่วงเวลาสั้น ๆ ของความรู้สึกดี ความอบอุ่นใจ หรือความสงบทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน แม้จะเป็นประสบการณ์เพียงเล็กน้อย แต่กลับสามารถส่งผลต่อจิตใจมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง เช่น การได้ฟังเพลงที่ชอบ การเห็นท้องฟ้ายามเย็น การได้พักหายใจท่ามกลางวันที่วุ่นวาย การได้รับข้อความให้กำลังใจ หรือแม้แต่ช่วงเวลาที่บุคคลรู้สึกว่าวันนี้ยังผ่านไปได้ ความสุขเล็ก ๆ เหล่านี้อาจดูธรรมดาแต่กลับเป็นประสบการณ์สำคัญที่ช่วยเติมพลังทางอารมณ์ ลดความเหนื่อยล้าทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในระยะหลังจำนวนมากที่ชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์ขนาดใหญ่หรือเหตุการณ์สำคัญของชีวิตเหล่านี้ ไม่สามารถอธิบายระดับสุขภาวะของมนุษย์ได้ทั้งหมด ในทางตรงกันข้าม ประสบการณ์ความสุขรายวันหรือประสบการณ์ความสุขเล็ก ๆ ในแต่ละช่วงเวลา กลับมีอิทธิพลต่ออารมณ์เชิงบวกและคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องและลึกซึ้งกว่าในหลายกรณี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Daniel Kahneman และคณะ (2004) เรื่อง The Day Reconstruction Method (DRM) ซึ่งทำการศึกษาว่า “ประสบการณ์เล็ก ๆ ในแต่ละวัน” ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตของบุคคลอย่างไร พบว่าคุณภาพชีวิตของคนไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์สำคัญเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากผลรวมของประสบการณ์ทางอารมณ์ที่เกิดขึ้น

ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะช่วงเวลาสั้น ๆ ที่ก่อให้เกิดอารมณ์เชิงบวกซ้ำ ๆ เห็นว่าแนวคิดนี้ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm shift) เกี่ยวกับการเข้าใจความสุขของบุคคล ที่เน้น “ผลลัพธ์ขนาดใหญ่” หรือ “ผลลัพธ์ปลายทาง” ไปสู่การมองความสุขแบบ “รายวันหรือแต่ละช่วงเวลา” ที่เกิดขึ้นทำให้เราค้นพบช่วงเวลาดี ๆ ที่มีความหมายและรับรู้ถึงคุณค่าของการมีชีวิตอยู่

การทบทวนวรรณกรรมความสุขเล็ก ๆ และการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ

ความสุขเล็ก ๆ (Micro-joys) หมายถึง ประสบการณ์เชิงบวกขนาดเล็กที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจใช้เวลาไม่นาน แต่สามารถสร้างความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย พึงพอใจ หรือมีความหมายแก่บุคคลได้ แนวคิดนี้เน้นว่า ความสุขมิได้จำเป็นต้องเกิดจากเหตุการณ์ยิ่งใหญ่เสมอไป หากแต่เกิดจากรายละเอียดเล็ก ๆ ที่เรามักมองข้าม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Miwa (2025) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Small but certain happiness in daily life: Structure and relation with well-being เป็นการศึกษาโครงสร้างของ ความสุขเล็ก ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ใกล้ชิด การผ่อนคลาย กิจวัตรประจำวัน การใช้สื่อบันเทิง และประสบการณ์เล็ก ๆ ส่วนตัว พบว่า ความถี่ของประสบการณ์เชิงบวกขนาดเล็กมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในชีวิต และอารมณ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ Guevarra และคณะ ได้ทำโครงการวิจัย Big Joy Project ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มีผู้เข้าร่วมเป็นหมื่นคนจาก 200 ประเทศทั่วโลก โดยโครงการนี้ ได้แรงบันดาลใจจากแนวคิด “Mission: JOY” ของท่าน Dalai Lama และ Desmond Tutu ซึ่งมีเป้าหมายให้คนทั่วโลก “ฝึกความสุข” ผ่านกิจกรรมเล็ก ๆ ที่ก่อให้เกิดอารมณ์เชิงบวกในชีวิตประจำวัน เช่น การแสดงความขอบคุณ การช่วยเหลือผู้อื่น การเชื่อมโยงทางสังคม และการรับรู้ช่วงเวลาที่ดีเล็ก ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดเหล่านี้มาพัฒนาโปรแกรมฝึก micro-acts of joy แบบดิจิทัล โดยใช้เวลาฝึก 7 วัน (Guevarra et al.,2025) ผลของโปรแกรมพบว่า “การกระทำเล็ก ๆ” (micro-acts of joy) สามารถส่งผลเชิงบวกต่อสุขภาวะทางจิตของผู้เข้าร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านอารมณ์เชิงบวก ความหวัง ความเครียด และความรู้สึกเชื่อมโยงกับผู้อื่น ทั้งหมดนี้อาจสรุปได้ว่าการทำกิจกรรมเล็ก ๆ ที่สร้างความสุขอย่างสม่ำเสมอสามารถช่วยเพิ่มอารมณ์เชิงบวก ความหวัง ความสัมพันธ์ทางสังคมและสุขภาวะทางจิตได้แม้

จะเป็นการกระทำเล็กน้อย แต่เมื่อเกิดขึ้นต่อเนื่องสามารถสะสมเป็นพลังทางใจและส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตในระยะยาวได้

แนวคิดการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ ในเชิงปรัชญาความสุขของโลกตะวันออก ตะวันตกและสังคมไทย

เมื่อพิจารณาความสุขเล็ก ๆ ในเชิงปรัชญา พบว่าแนวคิดนี้มีรากฐานสอดคล้องกับวิธีคิดเรื่อง ความสุข ของบุคคลในหลายวัฒนธรรมทั่วโลกที่ให้ความสำคัญกับความเรียบง่าย ความสงบ และการตระหนักรู้ต่อตนเอง ในวัฒนธรรมเดนมาร์กมีแนวคิด “ฮุกกะ” (Hygge) ซึ่งเน้นความอบอุ่น ความสบายใจ และความสุขจากบรรยากาศเรียบง่าย เช่น การดื่มชา การใช้เวลาร่วมกับครอบครัว หรือการพักผ่อนอย่างสงบ (Wiking, 2017) ขณะที่แนวคิด “ลากอม” (Lagom) ของสวีเดนเน้นความพอดี ความสมดุล และการใช้ชีวิตอย่างไม่สุดโต่ง (Brones & Kindvall, 2017) ทางโลกตะวันออกในวัฒนธรรมญี่ปุ่น แนวคิด อิคิไก (Ikigai) เน้นการค้นพบความหมายของชีวิตผ่านสิ่งเล็ก ๆ ในชีวิตประจำวัน ขณะที่แนวคิด วาบิ-ซาบิ (Wabi-Sabi) ให้คุณค่ากับความไม่สมบูรณ์ ความเรียบง่าย และความงามของสิ่งธรรมดา (Koren, 2008; Mogi, 2017) แนวคิดเหล่านี้สะท้อนว่า ความสุขมิได้จำเป็นต้องยิ่งใหญ่หรือสมบูรณ์แบบ แต่สามารถเกิดขึ้นจากการยอมรับและชื่นชมช่วงเวลาธรรมดาของชีวิตนอกจากนี้ ซึ่งทั้งหมดล้วนมีความสอดคล้องกับธรรมชาติของการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ ที่เน้นความสุขจากชีวิตประจำวันมากกการวิ่งตามความสำเร็จครั้งใหญ่ นอกจากนี้แนวคิดเรื่อง “สติ” และ “ความพอเพียง” ในศาสนาพุทธยังสอดคล้องกับหัวใจสำคัญของการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ อย่างชัดเจน ตามหลักคำสอนของพุทธศาสนากล่าวถึงความทุกข์ของมนุษย์ว่าส่วนหนึ่งเกิดจากการยึดติดและการแสวงหาสิ่งที่ยังไม่มี ขณะที่การตระหนักรู้ต่อปัจจุบันขณะและการเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่แล้ว เป็นหนทางสำคัญของความสงบทางใจ (พระพรหมคุณาภรณ์ [ป. อ. ปยุตฺโต], 2559) ดังนั้นการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ คือการรู้เท่าทันประสบการณ์ปัจจุบันและการค้นพบความสุขจากสิ่งธรรมดาในชีวิต ในสังคมไทยความสุขจากสิ่งเล็ก ๆ ได้แทรกอยู่ในวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และปรัชญาทางสังคมมาอย่างยาวนาน (ประเวศ วะสี, 2550) แนวคิด “ความสุขแบบพอเพียง” ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การมองเห็นคุณค่าของชีวิตเรียบง่าย การรู้จักพอประมาณ และการมีความสุขจากสิ่งใกล้ตัว มากกว่าการแสวงหาความสำเร็จอย่างไม่สิ้นสุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) นอกจากนี้ วิถีชีวิตไทยดั้งเดิม

ยังให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ ความเอื้อเฟื้อ และ ความเอื้ออาทร เช่น การนั่งพูดคุยกับครอบครัว การแบ่งปันอาหาร การช่วยเหลือเพื่อนบ้าน หรือการใช้ชีวิตใกล้ชิดธรรมชาติ ประสบการณ์เหล่านี้ล้วนเป็นรูปแบบของความสุขเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และมีบทบาทต่อสุขภาวะทางจิตของคนไทยอย่างมาก

ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความสุขเล็ก ๆ

1. Broaden-and-Build Theory ของ Fredrickson (2001)

เป็นทฤษฎีพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการอธิบายกลไกของความสุขเล็ก ๆ ซึ่งได้กล่าวถึงอารมณ์เชิงบวกที่ช่วย “ขยาย” (broaden) กระบวนการคิด การรับรู้ และพฤติกรรมของมนุษย์ ทำให้บุคคลมีความคิดสร้างสรรค์ เปิดรับประสบการณ์ใหม่ และยืดหยุ่นต่อปัญหามากขึ้น เมื่ออารมณ์เชิงบวกเกิดขึ้นซ้ำอย่างต่อเนื่อง จะนำไปสู่การ “สร้าง” (build) ทรัพยากรทางจิตใจในระยะยาว ช่วยให้บุคคลก้าวผ่านภาวะวิกฤต มีความหวัง ความสัมพันธ์ทางสังคม และมีความสามารถในการเผชิญปัญหา ภายใต้แนวคิดนี้ความสุขเล็ก ๆ จึงเป็น “หน่วยเล็ก ๆ ของอารมณ์เชิงบวก” ที่เมื่อสะสมต่อเนื่อง จะค่อย ๆ สร้าง upward spiral ที่เป็นอารมณ์เชิงบวก ซึ่งช่วยให้บุคคลมีสุขภาวะทางจิตที่มั่นคง

2. Savoring Theory ของ Bryant และ Veroff (2007)

อธิบายว่า ความสุขมิได้เกิดจากเหตุการณ์เชิงบวกเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากความสามารถของบุคคลในการรับรู้ ดื่มด่ำ ขยาย และเก็บรักษาประสบการณ์เชิงบวกไว้ในใจ ความรู้สึกดื่มด่ำ สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตผ่าน การรำลึกถึงประสบการณ์ที่ดีในอดีต การดื่มด่ำกับช่วงเวลาปัจจุบัน และ การคาดหวังสิ่งดีในอนาคต แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่า เหตุการณ์เล็ก ๆ จะกลายเป็นความสุขเล็ก ๆ ได้ก็ต่อเมื่อบุคคล “หยุดรับรู้” และ “ให้ความสนใจ” กับมันอย่างมีสติ ดังนั้น ความสุขขนาดเล็กจึงไม่ใช่เพียงสิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นกระบวนการที่สามารถฝึกฝนได้

3. Emotion Regulation Theory ของ Gross (1998)

อธิบายว่า บุคคลสามารถกำกับอารมณ์ผ่านหลายกระบวนการ เช่น การเลือกสถานการณ์ การเปลี่ยนจุดสนใจ และการตีความเหตุการณ์ใหม่ ความสุขเล็ก ๆ จึงมองได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการกำกับอารมณ์ กล่าวคือ บุคคลเปลี่ยนจุดสนใจจากความเครียดหรือ

ปัญหาทั้งหมด ไปสู่สิ่งเล็ก ๆ ที่ยังคงมีคุณค่าทางอารมณ์ การฝึกสังเกตความสุขเล็ก ๆ จึงช่วยลดความรู้สึกท่วมท้นทางอารมณ์ และช่วยให้บุคคลยังคงมีความหวังแม้ในช่วงเวลาที่ยากลำบาก

4. Self-Determination Theory ของ Deci และ Ryan (2000)

เสนอว่า บุคคลมีความต้องการพื้นฐาน 3 ด้าน ได้แก่ autonomy, competence และ relatedness ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสุขภาวะทางจิต การเกิดความสุขเล็ก ๆ ในมิติของความสัมพันธ์ เช่น การได้รับรอยยิ้ม การพูดคุยกับเพื่อน หรือการได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์ มีบทบาทสำคัญในการตอบสนองความต้องการด้านความสัมพันธ์ ซึ่งช่วยเพิ่มความรู้สึกเชื่อมโยงกับผู้อื่นและลดความโดดเดี่ยวทางจิตใจได้

5. Mindfulness และ Meaning-Making ของ Steger (2012)

กล่าวถึงแนวคิด mindfulness ที่เน้นการตระหนักรู้อยู่กับปัจจุบันอย่างไม่ตัดสิน ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของความสุขเล็ก ๆ เพราะความสุขขนาดเล็กจำนวนมากเกิดจากการ “หยุด” และ “สังเกต” รายละเอียดเล็ก ๆ ในชีวิตประจำวันที่เคยถูกมองข้ามในขณะเดียวกัน แนวคิด meaning-making ของ Steger (2012) อธิบายว่า มนุษย์แสวงหาความหมายผ่านการตีความประสบการณ์ชีวิต ความสุขเล็ก ๆ จึงไม่ใช่เพียงความพึงพอใจชั่วคราว แต่เป็นช่องทางที่ช่วยให้บุคคลค้นพบความหมาย ความหวัง และคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ จากแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาสามารถสรุปแนวคิดสำคัญของความสุขเล็ก ๆ ได้ดังนี้แนวคิดการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ สะท้อนแก่น “ความสุขที่แท้จริง” ของคนในทุกสังคมที่ให้คุณค่ากับความเรียบง่าย ความพอดี ความหมายของชีวิต และการตระหนักรู้ต่อปัจจุบันขณะ ความสุขเล็ก ๆ จึงมิใช่เพียงอารมณ์ชั่วคราว แต่คือความสามารถในการมองเห็นคุณค่าของช่วงเวลาธรรมดาในชีวิตประจำวัน โดยหัวใจสำคัญของแนวคิดนี้อยู่ที่ “การรับรู้” เพราะความสุขไม่ได้ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการสังเกต ใส่ใจ ตีความ และการมองเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

การรับรู้ความสุขเล็ก ๆ กับรากฐานสุขภาวะทางจิต

แนวคิดสำคัญที่อธิบายบทบาทของความสุขเล็ก ๆ ต่อสุขภาวะทางจิต คือ การเป็นแหล่งกำเนิดของอารมณ์เชิงบวกขนาดเล็ก ที่อาจจะมีความเข้มไม่สูง แต่มีความถี่สูง Watson และ Clark (1984) อธิบายว่า อารมณ์เชิงบวกขนาดเล็กที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งสามารถส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตโดยรวมได้มากกว่าความสุขขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ดังนั้น แม้

ประสบการณ์เชิงบวกขนาดเล็กจะดูไม่มีนัยสำคัญเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายเหตุการณ์ แต่เมื่อเกิดขึ้นซ้ำอย่างต่อเนื่อง จะก่อให้เกิด “ผลสะสมทางอารมณ์” (emotional accumulation effect) ที่ส่งผลต่อสภาวะทางจิตใจในระยะยาว นอกจากนี้ ความสุขเล็ก ๆ ยังมีความเกี่ยวข้องกับการทำงานของระบบประสาทและสมอง โดยอารมณ์เชิงบวกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์เล็ก ๆ จะกระตุ้น reward system ของสมอง โดยเฉพาะ dopamine pathways ซึ่งเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และการเรียนรู้ผ่านการเสริมแรงทางบวก แม้การกระตุ้นดังกล่าวจะเกิดขึ้นในระดับเล็ก แต่เมื่อเกิดขึ้นซ้ำอย่างต่อเนื่อง จะช่วยเสริมสร้างรูปแบบการตอบสนองเชิงบวกของสมอง และทำให้บุคคลมีแนวโน้มรับรู้สิ่งดีงามในชีวิตได้มากขึ้น นอกจากนี้ งานวิจัยด้านอารมณ์เชิงบวกยังชี้ว่า การรับรู้อารมณ์เชิงบวกอย่างสม่ำเสมอช่วยลดระดับ cortisol ซึ่งเป็นฮอร์โมนความเครียด และช่วยให้ระบบประสาทอัตโนมัติกลับสู่ภาวะสมดุลได้เร็วขึ้น จากสิ่งที่กล่าวมาสามารถสรุปแนวคิดสำคัญของการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ กับการเป็นรากฐานสุขภาวะทางจิตได้ดังนี้ การรับรู้ความสุขเล็ก ๆ ไม่ใช่แค่ทำให้บุคคลรู้สึกดีชั่วคราว แต่เป็น หน่วยพื้นฐานสำคัญของอารมณ์เชิงบวก ที่ทำงานผ่านกลไกของความถี่ การสะสม และการเสริมแรงอารมณ์เชิงบวก จนพัฒนาเป็นรากฐานสำคัญของสุขภาวะทางจิตของบุคคลในระยะยาว ทั้งในมิติของอารมณ์ ความคิด ความสัมพันธ์ และระบบชีววิทยา การมีสุขภาวะทางจิตที่มั่นคงอาจไม่ได้เริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในชีวิต แต่เริ่มจากความสามารถของบุคคลในการมองเห็น รับรู้ และดื่มด่ำกับ “ความสุขเล็ก ๆ” ที่เกิดขึ้นในทุกวันของชีวิต

การรับรู้ความสุขเล็ก ๆ กับการฟื้นตัวทางจิตใจ

ในช่วงเวลาที่บุคคลเผชิญวิกฤต ไม่ว่าจะเป็นความเครียดเรื้อรัง ภาวะเจ็บป่วย การสูญเสีย ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ หรือวิกฤตที่เกิดขึ้นในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี บุคคลอาจรู้สึกสิ้นหวัง เหนื่อยล้าทางอารมณ์ และสูญเสียความหมายของชีวิต ภายใต้บริบทดังกล่าว แนวคิดการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เป็นเสมือนจุดยึดเหนี่ยวทางอารมณ์ที่ช่วยให้บุคคลยังรู้สึกว่า ชีวิตยังมีบางสิ่งที่ดีอยู่ แม้ในวันที่ทุกอย่างดูไม่สมบูรณ์ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Spiegel (2023) ผู้แต่งหนังสือ Microjoys: Finding hope (especially) when life is not okay อธิบายว่าความสุขเล็ก ๆ ว่า ไม่ได้มีหน้าที่ลบล้างความทุกข์หรือทำให้ชีวิตสมบูรณ์แบบหากแต่ช่วยให้มนุษย์ “ยังคงมีความหวัง” แม้ในวันที่ชีวิตไม่โอเค ซึ่งสะท้อนว่าความสุขและความทุกข์สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้ ความสุขจึงไม่ใช่สภาวะ

ปลายทาง หากเป็นกระบวนการรับรู้คุณค่าของช่วงเวลาเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน นอกจากนี้ Moskowitz et al. (2012) พบว่า การฝึกสร้างอารมณ์เชิงบวกผ่านกิจกรรมเล็ก ๆ ในชีวิตประจำวันสามารถช่วยให้บุคคลที่เผชิญความเครียดเรื้อรังมีระดับความวิตกกังวลลดลง และมีความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ยากลำบากได้ดีขึ้น ขณะที่ Fredrickson (2001) เสนอว่า อารมณ์เชิงบวกแม้เกิดขึ้นเพียงชั่วคราว สามารถช่วยขยายขอบเขตความคิดและสร้างทรัพยากรทางจิตใจที่สำคัญต่อการจัดการวิกฤตและการฟื้นตัวทางจิตใจ นอกจากนี้ แนวคิดความสุขเล็ก ๆ ยังสามารถเชื่อมโยงกับการฟื้นตัวและเติบโตทางจิตใจหลังผ่านประสบการณ์วิกฤต (Tedeschi & Calhoun, 2004) ในหลายกรณีบุคคลเริ่มกลับมามองเห็นคุณค่าของชีวิตผ่าน การรับรู้สิ่งเล็ก ๆ หลังเผชิญความสูญเสียหรือความไม่แน่นอน วิกฤตอาจทำให้บุคคลค้นพบว่า ความสุขที่แท้จริงอาจไม่ได้อยู่ในความสมบูรณ์แบบ แต่เกิดจากความสามารถในการรับรู้สิ่งเล็ก ๆ ที่ยังคงงดงามในชีวิต ในมุมมองด้านสุขภาพจิตการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ จึงเป็นปัจจัยป้องกันทางจิตใจที่ช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดปัญหาสุขภาพจิต เช่น ภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล และความท้อแท้ในชีวิต จากสิ่งที่กล่าวมาสามารถสรุปแนวคิดสำคัญของการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ กับการฟื้นตัวทางจิตใจได้ดังนี้ ในช่วงเวลาที่บุคคลเผชิญความเครียด หรือวิกฤตชีวิต ประสบการณ์เชิงบวกขนาดเล็กจะทำหน้าที่ที่พักทางอารมณ์ ช่วยลดความรู้สึกเชิงลบและค่อย ๆ สร้างพลังใจให้บุคคลกลับมารับมือกับชีวิตได้อีกครั้งและอารมณ์เชิงบวกที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ จะสามารถช่วยขยาย สร้างทรัพยากรทางจิตใจ และนำไปสู่การฟื้นตัวทางจิตใจ ซึ่งส่งผลต่อสุขภาวะและความหวังในการดำเนินชีวิตต่อไป

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนได้สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงขององค์ประกอบดังกล่าวอย่างชัดเจน อธิบายได้ว่า สุขภาวะทางจิตและการฟื้นตัวทางจิตใจของบุคคล เริ่มต้นจากประสบการณ์เล็ก ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การพักผ่อน ช่วงเวลาธรรมดา ธรรมชาติ หรือสิ่งเล็ก ๆ ที่มีความหมาย เมื่อบุคคลมีการสังเกต ใส่ใจ ตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าของประสบการณ์เหล่านี้ จะนำไปสู่ “การรับรู้ความสุขเล็ก ๆ”ซึ่งกระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดอารมณ์เชิงบวกขนาดเล็ก เช่น ความสุข ความสงบ ความหวัง ความอบอุ่นใจ และความพึงพอใจ แม้อารมณ์เหล่านี้อาจเกิดขึ้นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ แต่เมื่อเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสะสมซ้ำ ๆ จะค่อย ๆ พัฒนาเป็น “รากฐานของสุขภาวะทางจิต” ทั้งในด้านอารมณ์ ความคิด ความสัมพันธ์ทางสังคม การมองเห็นคุณค่าและความหมายของชีวิต รวมถึงความสมดุลทางจิตใจ และพลังทางจิตใจที่เกิดจากการสะสมอารมณ์เชิงบวกเหล่านี้ จะมีบทบาทสำคัญต่อ “การฟื้นตัวทางจิตใจ” ช่วยให้

บุคคลมีความยืดหยุ่นทางอารมณ์ สามารถเผชิญปัญหา ลดผลกระทบจากความเครียดกลับคืนสู่สมดุลทางจิตใจ และดำเนินชีวิตต่อไปได้ด้วยความหวังและพลังใจ ตามรายละเอียดดังภาพที่ 1

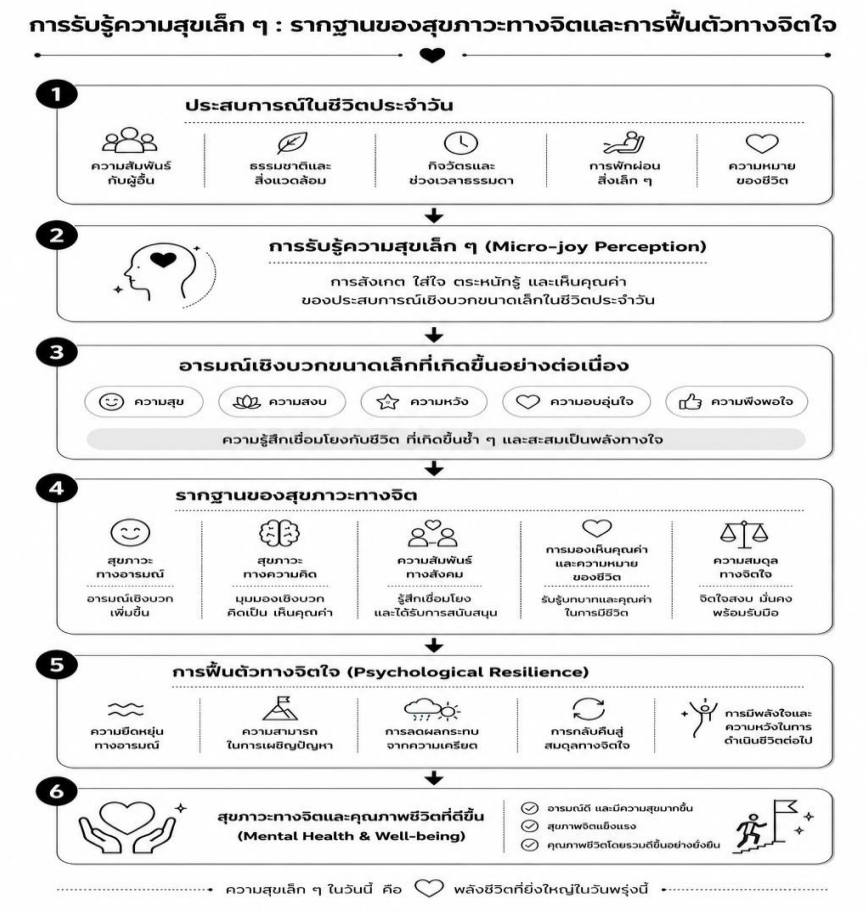

ภาพที่ 1 การรับรู้ความสุขเล็ก ๆ : รากฐานของสุขภาวะทางจิตและการฟื้นตัวทางจิตใจ

หมายเหตุ ออกแบบแนวคิด เนื้อหา โครงสร้าง โดย ภัทรา ลอออรรถพงศ์, ออกแบบเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2569 โดยใช้ ChatGPT เป็นเครื่องมือช่วยจัดรูปแบบและสร้างภาพประกอบ

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า “ความสุขเล็ก ๆ” (Micro-joys) สามารถอธิบายได้ผ่านหลายมุมมองทางจิตวิทยาและปรัชญาความสุข ซึ่งล้วนสะท้อนแนวคิดร่วมกันว่า ความสุขของมนุษย์ไม่ได้เกิดจากความสำเร็จครั้งใหญ่เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการรับรู้ ตระหนักรู้ และดื่มด่ำกับประสบการณ์เชิงบวกขนาดเล็กในชีวิตประจำวัน อารมณ์เชิงบวกเล็ก ๆ เหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจะสามารถสะสมเป็นพลังทางจิตใจ ช่วย

เสริมสร้างสุขภาวะทางจิต ความหวัง ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และการฟื้นตัวทางจิตใจได้ในระยะยาว ดังตารางที่ 1

แนวคิด / ทฤษฎี / งานวิจัย	ผู้พัฒนา / ผู้ศึกษา	แก่นสำคัญของแนวคิด	สรุปความเชื่อมโยงกับ Micro-joys
Broaden-and-Build Theory	Barbara Fredrickson (2001)	อารมณ์เชิงบวกช่วยขยายความคิด การรับรู้ และสร้างทรัพยากรทางจิตใจระยะยาว	ความสุขเล็ก ๆ เป็นอารมณ์เชิงบวกขนาดเล็กที่เมื่อสะสมต่อเนื่อง จะช่วยเสริม resilience ความหวัง และสุขภาวะทางจิต
Positive Affect Theory	David Watson & Lee Anna Clark (1984)	อารมณ์เชิงบวกที่เกิดบ่อยครั้งส่งผลต่อสุขภาวะมากกว่าความสุขครั้งใหญ่	Micro-joys ทำงานผ่านผลสะสมทางอารมณ์ที่ช่วยให้บุคคลมีสภาวะจิตใจเชิงบวกในระยะยาว
Savoring Theory	Fred Bryant & Joseph Veroff (2007)	การดื่มด่ำและตระหนักรู้ประสบการณ์เชิงบวกช่วยเพิ่มความสุข	การรับรู้ความสุขเล็ก ๆ ต้องอาศัยการสังเกต ใส่ใจ และดื่มด่ำกับช่วงเวลาธรรมดาในชีวิต
Mindfulness Theory	Jon Kabat-Zinn (1994)	การตระหนักรู้อยู่กับปัจจุบันช่วยลดความทุกข์และสร้างสมดุลทางจิตใจ	ความสุขเล็ก ๆ เกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลหยุดและรับรู้รายละเอียดเล็ก ๆ รอบตัว
Meaning-Making Theory	Michael F. Steger (2012)	มนุษย์แสวงหาความหมายผ่านการตีความประสบการณ์ชีวิต	Micro-joys ช่วยให้บุคคลค้นพบความหมาย ความหวัง และคุณค่าของชีวิต
Day Reconstruction Method (DRM)	Daniel Kahneman et al. (2004)	คุณภาพชีวิตเกิดจากประสบการณ์ทางอารมณ์รายวัน	ความสุขเล็ก ๆ ในแต่ละวันมีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางจิตอย่างต่อเนื่อง
Big Joy Project	Guevarra et al. (2025)	การฝึก micro-acts of joy ผ่านกิจกรรมเล็ก ๆ สามารถเพิ่มสุขภาวะทางจิต	การทำกิจกรรมเล็ก ๆ อย่างสม่ำเสมอช่วยเพิ่มอารมณ์เชิงบวก ความหวัง และความสัมพันธ์ทางสังคม
Hygge	Meik Wiking (2017)	ความสุขจากความเรียบง่าย ความอบอุ่น และบรรยากาศสบายใจ	สะท้อนว่าความสุขเกิดจากช่วงเวลาธรรมดาและความสัมพันธ์ใกล้ตัว

Lagom	Brones & Kindvall (2017)	การใช้ชีวิตอย่างพอดี สมดุล และไม่สุดโต่ง	เชื่อมโยงกับการเห็นคุณค่าของชีวิตเรียบง่ายและความพอประมาณ
Ikigai	Ken Mogi (2017)	การค้นพบความหมายชีวิตผ่านสิ่งเล็ก ๆ ในชีวิตประจำวัน	ความสุขเล็ก ๆ เป็นส่วนหนึ่งของการค้นพบคุณค่าและความหมายของชีวิต
Wabi-Sabi	Leonard Koren (2008)	การยอมรับความไม่สมบูรณ์และความงามของสิ่งธรรมดา	สะท้อนการมองเห็นความงดงามของประสบการณ์เล็ก ๆ ในชีวิต
Posttraumatic Growth Theory	Richard Tedeschi & Lawrence Calhoun (2004)	มนุษย์สามารถเติบโตทางจิตใจหลังผ่านวิกฤต	หลายคนกลับมามองเห็นคุณค่าของชีวิตผ่านความสุขเล็ก ๆ หลังเผชิญความสูญเสีย
Microjoys	Spiegel (2023)	ความสุขเล็ก ๆ ไม่ได้ลบความทุกข์แต่ช่วยให้มนุษย์ยังคงมีความหวัง	Micro-joys ทำหน้าที่เป็นที่พักทางอารมณ์และช่วยประคับประคองจิตใจในวันที่ชีวิตไม่สมบูรณ์

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขเล็ก (Micro-joys)

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรม และทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ว่าสุขภาวะทางจิตของบุคคลอาจไม่ได้เริ่มต้นที่ผลลัพธ์หรือปลายทางที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์แบบหรือความสำเร็จครั้งใหญ่เสมอไป แต่อาจอยู่ในกระบวนการเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยเริ่มต้นจากความสามารถในการมองเห็นคุณค่าและความงดงามของ “สิ่งเล็ก ๆ” ที่มีอยู่ในทุกวันของชีวิต ซึ่งความสุขเล็ก ๆ เหล่านี้จะค่อย ๆ สะสมกลายเป็นรากฐานสำคัญของการมีสุขภาวะทางจิต มากไปกว่านั้น ผู้เขียนมองว่า แม้บุคคลไม่สามารถควบคุมเหตุการณ์ภายนอก ความสูญเสีย ความไม่แน่นอน หรือวิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ทั้งหมด แต่เราสามารถควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก ที่มีอยู่ในตัวเราได้ โดยผ่านการ “ฝึก” การสังเกต การใส่ใจ และการรับรู้ความสุขเล็ก ๆ ได้ด้วยตนเอง กล่าวคือ มนุษย์อาจไม่สามารถควบคุมโลกภายนอกได้เสมอไป แต่ยังสามารถเลือกวิธีมองชีวิต รับรู้ประสบการณ์ และมองเห็นคุณค่าจากสิ่งเล็ก ๆ ที่ก่อเกิด

ความรู้สึกดี ๆ ให้สะสมเพิ่มพูน และบรรเทาอารมณ์เชิงลบได้ กระบวนการดังกล่าวเป็นพลังจากด้านในที่ช่วยให้บุคคลยังคงรักษาความหวัง ความสมดุลทางจิตใจ และความสามารถในการดำเนินชีวิตต่อแม้ในวันที่ชีวิตไม่เป็นไปตามที่คาดหวังหรือต้องประสบวิกฤต

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2566). *รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ* 2566. กรมสุขภาพจิต *กระทรวงสาธารณสุข*. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก https://dmh.go.th/report/dmh/rpt_year/

ประเวศ วะสี. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม*. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). *พุทธธรรม (ฉบับปรับขยาย).* (พิมพ์ครั้งที่ 46). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Brones, A., & Kindvall, J. (2017). *Lagom: The Swedish art of balanced living*. Ten Speed Press.

Bryant, F. B., & Veroff, J. (2007). *Savoring: A new model of positive experience*. Lawrence Erlbaum Associates.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.

Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218-226.

Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 271-299.

Guevarra, D. A., Park, Y., Liou, J., Simon-Thomas, E., & Epel, E. S. (2025). Scaling a brief digital well-being intervention (the Big Joy Project) and sociodemographic moderators: Single-group pre-post study. *Journal of Medical Internet Research*, 27, e72053.

Koren, L. (2008). *Wabi-sabi for artists, designers, poets & philosophers.* (2nd ed.). Stone Bridge Press.

Miwa, K. (2025). Small but certain happiness in daily life: Structure and relation with well-being. *Journal of Happiness Studies*, 26(5), Article 63.

Mogi, K. (2017). *The little book of ikigai: The essential Japanese way to finding your purpose in life*. Quercus.

Moskowitz, J. T., Hult, J. R., Bussolari, C., & Acree, M. (2012). What works in coping with HIV? A meta-analysis with implications for coping with serious illness. *Psychological Bulletin*, 138(6), 1211-1241.

Spiegel, C. (2023). *Microjoys: Finding hope (especially) when life is not okay*. Penguin Life.

Steger, M. F. (2012). Making meaning in life. *Psychological Inquiry*, 23(4), 381-385.

Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1-18.

Watson, D., & Clark, L. A. (1984). Negative affectivity: The disposition to experience aversive emotional states. *Psychological Bulletin*, 96(3), 465-490.

Wiking, M. (2017). *The little book of hygge: Danish secrets to happy living*. William Morrow.

World Health Organization. (2023). *Depressive disorder (depression).* World Health Organization. Retrieved on March 12, 2026 from https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ และความจงรักภักดีของโทรศัพท์มือถือไอโฟน (iPhone) ของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

FACTORS INFLUENCING THE PURCHASE DECISION AND LOYALTY OF IPHONE CUSTOMERS IN BANGKOK AND SURROUNDING AREAS

นิติรัฐ มาลีวัตร

Nitirat Maleewat

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

Rajamangala University Of Technology Krungthep, Thailand

Corresponding Author's Email: nitirat.m@mail.rmutk.ac.th

วันที่รับบทความ : 24 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 3 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 5 พฤษภาคม 2569

Received 24 April 2026; Revised 3 May 2026; Accepted 5 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและความภักดีของลูก ค้าในกลุ่มผู้ใช้ไอโฟนในกรุงเทพฯ และพื้นที่โดยรอบ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อคือ 1. เพื่อสำรวจปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อไอโฟนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล 2. เพื่อทำความเข้าใจว่าผู้บริโภครับรู้ถึงคุณค่า คุณภาพ และภาพลักษณ์ของแบรนด์ไอโฟนอย่างไร 3. เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าในกลุ่มผู้ใช้ไอโฟนในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล และ 4. เพื่อศึกษาบทบาทของปัจจัยด้านอารมณ์ สังคม และประสบการณ์ในการกำหนดการตัดสินใจซื้อและความภักดี การศึกษาใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นเทคนิคการสุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ความน่าจะเป็นที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยในงานวิ จัยครั้งนี้ได้ทำ

Citation:

* นิติรัฐ มาลีวัตร. (2569). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ และความจงรักภักดีของโทรศัพท์มือถือไอโฟน (iPhone) ของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 308-327.

Nitirat Maleewat. (2026). Factors Influencing The Purchase Decision And Loyalty Of Iphone Customers In Bangkok And Surrounding Areas. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 308-327.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้นจำนวน 25 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่อิ่มตัวและน่าเชื่อถือ ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสี่ข้อ พบว่า

วัตถุประสงค์ที่ 1 คุณภาพของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ผู้ตอบแบบสอบถามเน้นย้ำถึงประสิทธิภาพของระบบ ความน่าเชื่อถือ และความปลอดภัยของข้อมูลว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ภาพลักษณ์ของแบรนด์และคุณค่าทางอารมณ์ก็มีผลต่อการตัดสินใจอย่างมากเช่นกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผู้เข้าร่วมการวิจัยมองว่า iPhone เป็นแบรนด์ที่มีคุณภาพสูงและมีชื่อเสียง คุณค่าที่รับรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ประสิทธิภาพการใช้งานแต่ยังรวมถึงความพึงพอใจทางอารมณ์และความหมายเชิงสัญลักษณ์ด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่แสดงความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะซื้อ iPhone ซ้ำและแนะนำให้ผู้อื่น, ความคุ้นเคยกับระบบนิเวศและความยากลำบากในการเปลี่ยนไปใช้ระบบอื่นช่วยเสริมสร้างความภักดี

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยเน้นย้ำว่าปัจจัยทางอารมณ์ (เช่น ความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ) มีอิทธิพลอย่างมากต่อทั้งการตัดสินใจซื้อและความภักดี ปัจจัยทางสังคมมีส่วนในการกำหนดการยอมรับในครั้งแรกโดย เฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคอายุน้อยและผู้ประกอบอาชีพ ปัจจัยด้านประสบการณ์ เช่น ความง่ายในการใช้งาน การบูรณาการที่ราบรื่น และประสิทธิภาพที่สม่ำเสมอ ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างการตัดสินใจซื้อและความภักดี ปัจจัยเหล่านี้ร่วมกันเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่เสนอไว้ในกรอบการวิจัย

โดยรวมแล้ว ผลการวิจัยยืนยันว่าปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและความภักดีของลูกค้า โดยการตัดสิน ใจซื้อทำหน้าที่เป็นตัวกลางสำคัญ การบูรณาการคุณค่าด้านการใช้งาน อารมณ์ และประสบการณ์ เป็นสิ่งสำคัญในการกำ หนดพฤติกรรมของผู้บริโภคในตลาดสมาร์ทโฟนระดับพรีเมียม

คำสำคัญ: การตัดสินใจซื้อ, ความจงรักภักดี, โทรศัพท์มือถือ, ไอโฟน (iPhone), ลูกค้าในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

Abstract

This research aims to explore the factors influencing the purchase decision and customer loyalty of iPhone users in Bangkok and surrounding areas.

A qualitative research methodology was used with four objectives: 1. To explore the key factors influencing iPhone purchase decisions in Bangkok and its surrounding areas 2. To understand how consumers perceive the value, quality, and brand image of the iPhone 3. To examine the factors affecting customer loyalty among iPhone users in Bangkok and its surrounding areas and 4. To study the role of emotional, social, and experiential factors in determining purchase decisions and loyalty. The study employed purposive sampling, a widely used non-probability sampling technique in qualitative research. A total of 25 participants were interviewed to obtain saturated and reliable data. The research results, presented according to the four objectives, showed that:

Objective 1 Product quality and innovation are the most influential factors in consumer purchase decisions. Respondents emphasized system efficiency, reliability, and data security as important factors. Brand image and emotional value also significantly influenced purchasing decisions.

Objective 2 Research participants perceived the iPhone as a high-quality and reputable brand. Perceived value is not limited to usability but also includes emotional satisfaction and symbolic meaning.

Objective 3 The majority of participants expressed a strong intention to repurchase iPhones and recommend them to others; familiarity with the ecosystem and the difficulty of switching to other platforms reinforce loyalty.

Objective 4 The research highlights that emotional factors (e.g., pride, confidence) have a significant influence on both purchase decisions and loyalty. Social factors contribute to initial adoption, particularly among younger consumers and professionals. Experiential factors such as ease of use, seamless integration, and consistent performance act as a bridge between purchase decisions and loyalty. These factors together reinforce the relationship proposed within the research framework.

Overall, the research confirms that multiple interrelated factors influence customer purchase decisions and loyalty, with purchase decisions acting as a key

mediator. The integration of usability, emotional, and experiential values is crucial in shaping consumer behavior in the premium smartphone market.

Keywords: Purchase decision, Loyalty, Mobile phone, iPhone, Customers in Bangkok and surrounding areas

บทนำ

ในยุคดิจิทัล สมาร์ทโฟนได้กลายเป็นเครื่องมือที่ขาดไม่ได้ซึ่งสนับสนุนการสื่อสาร การทำงาน ความบันเทิง และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ตลาดสมาร์ทโฟนทั่วโลกมีการเติบโตอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันสูง โดยผู้ผลิตต่างแนะนำคุณสมบัติใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อดึงดูดผู้บริโภค ในบรรดาแบรนด์ชั้นนำ Apple Inc. ยังคงรักษาตำแหน่งทางการตลาดที่แข็งแกร่งไว้ได้ด้วยผลิตภัณฑ์เรือธงอย่าง iPhone ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในด้านคุณภาพระดับพรีเมียม การออกแบบที่ล้ำสมัย และระบบนิเวศแบบบูรณาการ ในประเทศไทย โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ และพื้นที่ปริมณฑลโดยรอบ การใช้สมาร์ทโฟนฝังลึกอยู่ในชีวิตประจำวัน ผู้บริโภคในเมืองมีการเชื่อมต่อสูง มีความรู้ด้านดิจิทัล และเปิดรับแนวโน้มการบริโภคระดับโลก แม้ว่าราคา iPhone จะค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับอุปกรณ์ Android คู่แข่ง แต่แบรนด์นี้ยังคงดึงดูดฐานลูกค้าขนาดใหญ่และภักดี รายงานอุตสาหกรรมล่าสุดระบุว่า Apple รักษาอัตราการรักษาลูกค้าไว้ได้สูงที่สุดแห่งหนึ่งในอุตสาหกรรมสมาร์ทโฟน โดยมีเจตนาที่จะซื้อซ้ำในอัตราที่สูงโดยเฉพาะในช่วงที่ออกผลิตภัณฑ์ใหม่ (Handoyo and Mani, 2021) ปรากฏการณ์นี้ทำให้เกิดคำถามสำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค: ทำไมลูกค้ายังคงเลือก iPhone แม้จะมีราคาสูง ปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ และปัจจัยเหล่านี้มีส่วนช่วยสร้างความภักดีต่อแบรนด์ในระยะยาวได้อย่างไร การทำความเข้าใจประเด็นเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของเมือง เช่น กรุงเทพฯ ที่ผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมหลายประการ

แม้ว่างานวิจัยก่อนหน้านี้ ได้ระบุปัจจัยสำคัญที่กำหนดการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟน เช่น คุณภาพที่รับรู้ ภาพลักษณ์ของแบรนด์ การรับรู้ราคา และอิทธิพลทางสังคม (Markus et al, 2024) แต่การศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีการเชิงปริมาณที่เน้นความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างตัวแปรต่าง ๆ แม้ว่าการศึกษาเหล่านี้จะให้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ แต่ก็มักจะไม่สามารถจับความหมายที่ลึกซึ้ง แรงจูงใจ และประสบการณ์ชีวิตที่หล่อหลอมพฤติกรรมของผู้บริโภคได้ (Hasbullah

and Sriyono, 2024) ในกรณีของผู้ใช้ iPhone การตัดสินใจซื้อไม่ได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะด้านการใช้งานเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับมิติเชิงสัญลักษณ์และอารมณ์ ผู้บริโภคอาจเชื่อมโยง iPhone กับสถานะ อัตลักษณ์ และไลฟ์สไตล์ ซึ่งไม่สามารถอธิบายได้อย่างครบถ้วนด้วยการวัดเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ความภักดีของลูกค้าในตลาดสมาร์ทโฟนยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเชิงประสบการณ์มากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ความพึงพอใจของผู้ใช้ ความไว้วางใจในแบรนด์ และการบูรณาการระบบนิเวศ (Seduram et al, 2022)

ในประเทศไทย งานวิจัยที่มีอยู่เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคสมาร์ทโฟนยังคงมีจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของข้อมูลเชิงคุณภาพ งานวิจัยส่วนใหญ่ดำเนินการในบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น จีน มาเลเซีย และตะวันออกกลาง ซึ่งอาจไม่สะท้อนลักษณะเฉพาะของผู้บริโภคไทยได้อย่างแม่นยำ กรุงเทพฯ ในฐานะศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่สำคัญ นำเสนอสภาพแวดล้อมที่โดดเด่นซึ่งผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากโลกาภิวัตน์ สื่อสังคมออนไลน์ และเครือข่ายเพื่อนฝูง

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการวิจัยเชิงคุณภาพที่สำรวจว่าลูกค้าไอโฟนในกรุงเทพฯ และพื้นที่โดยรอบรับรู้แบรนด์ ตัดสินใจซื้อ และพัฒนาความภักดีอย่างไรเมื่อเวลาผ่านไป แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้เข้าใจมุมมองของผู้บริโภคได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และให้ข้อมูลเชิงลึกที่ดียิ่งขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยขับเคลื่อนพฤติกรรมที่อยู่เบื้องหลัง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและความภักดีของลูกค้าในกลุ่มผู้ใช้ไอโฟนในกรุงเทพฯ และพื้นที่โดยรอบ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อสำรวจปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อไอโฟนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล

2. เพื่อทำความเข้าใจว่าผู้บริโภครับรู้ถึงคุณค่า คุณภาพ และภาพลักษณ์ของแบรนด์ไอโฟนอย่างไร

3. เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าในกลุ่มผู้ใช้ไอโฟนในเขตกรุงเทพและปริมณฑล

4. เพื่อศึกษาบทบาทของปัจจัยด้านอารมณ์ สังคม และประสบการณ์ในการกำหนดการตัดสินใจซื้อและความภักดี

ความสำคัญของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ มีส่วนช่วยทั้งในด้านวิชาการและด้านปฏิบัติ จากมุมมองทางวิชาการ การศึกษาครั้งนี้ได้ขยายองค์ความรู้ที่มีอยู่เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในอุตสาหกรรมสมาร์ทโฟนโดยการใช้แนวทางเชิงคุณภาพ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาเชิงปริมาณที่เน้นการวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การวิจัยเชิงคุณภาพให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความรับรู้ ความหมาย และประสบการณ์ของผู้บริโภค สิ่งนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจโครงสร้างที่ซับซ้อน เช่น ความภักดีต่อแบรนด์และความผูกพันทางอารมณ์ จากมุมมองเชิงปฏิบัติ ผลการศึกษาครั้งนี้มีนัยสำคัญที่มีค่าสำหรับนักการตลาดและผู้ประกอบธุรกิจ การทำความเข้าใจปัจจัยที่ขับเคลื่อนการตัดสินใจซื้อและความภักดีสามารถช่วยให้บริษัทพัฒนาแผนกลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ยกระดับประสบการณ์ของลูกค้า และเสริมสร้างตำแหน่งทางการตลาดของแบรนด์ (Seduram et al, 2022) สำหรับ Apple Inc. และพันธมิตรในประเทศไทย ข้อมูลเชิงลึกดังกล่าวสามารถสนับสนุนความพยายามในการรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดที่มีการแข่งขันสูงขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ การศึกษายังให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในเมืองในกรุงเทพฯ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์สำหรับแบรนด์ระดับพรีเมียมอื่นๆ ที่กำหนดเป้าหมายกลุ่มตลาดที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากความคาดหวังของผู้บริโภคยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ธุรกิจต่างๆ ต้องปรับตัวให้เข้ากับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปและส่งมอบคุณค่าที่สอดคล้องกับทั้งความต้องการด้านการใช้งานและด้านอารมณ์

การทบทวนวรรณกรรม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและความภักดีของลูกค้าไอโฟนในกรุงเทพฯ และพื้นที่โดยรอบประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่างดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟน

การตัดสินใจของผู้บริโภคในตลาดสมาร์ทโฟนมีความซับซ้อนและได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยด้านเหตุผลและอารมณ์ (ไฮ กูนอู 2021). สมาร์ทโฟนไม่ได้ถูกมองว่าเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย

อีกต่อไป แต่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ฝังอยู่ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้การตัดสินใจซื้อมีความซับซ้อนมากขึ้น การศึกษาล่าสุดชี้ให้เห็นว่า ภาพลักษณ์ของแบรนด์ คุณภาพที่รับรู้ ราคา และนวัตกรรมทางเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจซื้อในอุตสาหกรรมสมาร์ทโฟน (Iamratanakul and Supanit, 2019) จากมุมมองเชิงคุณภาพ การตัดสินใจของผู้บริโภคไม่ได้ถูกกำหนดโดยคุณ ลักษณะด้านการใช้งาน (เช่น ประสิทธิภาพ อายุการใช้งานแบตเตอรี่) เท่านั้น แต่ยังรวมถึงความหมายเชิงสัญลักษณ์ เช่น สถานะ อัตลักษณ์ และอิทธิพลทางสังคม (บรรลูน ศิริสิงห์สังชัย, 2507) ตัวอย่างเช่น ผู้ใช้ไอโฟนมักเชื่อมโยงแบรนด์กับความมีเกียรติ นวัตกรรม และความสอด คล้องกับไลฟ์สไตล์ ความหมายเชิงสัญลักษณ์เหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของเมือง เช่น กรุงเทพฯ ที่ผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากแบรนด์ระดับโลกและวัฒนธรรมดิจิทัลอย่างมาก

นอกจากนี้ ชื่อเสียงและความไว้วางใจในแบรนด์ยังส่งผลและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเลือกแบรนด์ที่ถูกมองว่าน่าเชื่อถือและมีชื่อเสียง (Chobngam and Iamlaorpakdee, 2025) แม้ว่าจะมีทางเลือกอื่นที่ให้ประโยชน์ใช้สอยคล้ายคลึงกันก็ตาม ในกรณีของ iPhone ของ Apple ความแข็งแกร่งของแบรนด์และการบูรณาการระบบนิเวศช่วยเสริมสร้างความมั่นใจของผู้บริโภคและลดความเสี่ยงที่รับรู้ได้ในระหว่างกระบวนการตัดสินใจซื้อ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้ใช้ iPhone

2.1 คุณภาพที่รับรู้และนวัตกรรม คุณภาพที่รับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟน หมายถึงการประเมินเชิงอัตวิสัยของผู้บริโภคเกี่ยวกับความเป็นเลิศหรือความเหนือกว่าโดยรวมของผลิตภัณฑ์ การศึกษาพบว่าคุณภาพที่รับรู้รวม ถึงการออกแบบ การใช้งาน และประสิทธิภาพ มีอิทธิพลอย่างมากต่อความตั้งใจในการซื้อและความชอบในแบรนด์สำหรับผู้ใช้ iPhone การรับรู้คุณภาพมักเชื่อมโยงกับการบูรณาการที่ราบรื่นระหว่างฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ อินเทอร์เฟซที่ใช้งานง่าย และประสิทธิภาพที่สม่ำเสมอ ข้อมูลเชิงคุณภาพเผยให้เห็นว่าผู้ใช้จำนวนมากให้คุณค่ากับประสบการณ์ "ใช้งานได้เลย" ซึ่งทำให้การใช้งานประจำวันง่ายขึ้นและเพิ่มความพึงพอใจ (ฉัตรเฉลิม ร่วมเจริญชัย และคณะ, 2015)

2.2 ภาพลักษณ์ของแบรนด์และคุณค่าทางอารมณ์ ภาพลักษณ์ของแบรนด์มีบทบาทสำคัญในการกำหนดการรับรู้และการตัดสินใจของผู้บริโภค iPhone ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นแบรนด์ระดับพรีเมียม และภาพลักษณ์ของมันมีส่วนช่วยในการแสดงออกถึงตัวตนและอัตลักษณ์ทางสังคมของผู้บริโภค คุณค่าทางอารมณ์ รวมถึงความรู้สึกภาคภูมิใจ

ความไว้วางใจ และความผูกพัน มักเป็นแรงผลักดันสำคัญในการตัดสินใจซื้อมากกว่าการพิจารณาด้านฟังก์ชันการใช้งาน งานวิจัยล่าสุดชี้ให้เห็นว่า คุณค่าทางอารมณ์และความสุขมีส่วนสำคัญต่อความภักดีต่อแบรนด์และพฤติกรรมการซื้อ (Wahab et al, 2023) ในการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้บริโภคมักอธิบายความผูกพันที่มีต่อผลิต ภัณฑ์ของ Apple ว่าเป็นส่วนหนึ่งของไลฟ์สไตล์ ซึ่งเสริมสร้างพฤติกรรมการซื้อซ้ำ

2.3 การรับรู้ราคาและความคุ้มค่า แม้ว่าโดยทั่วไปแล้ว iPhone จะมีราคาสูงกว่าคู่แข่ง แต่ผู้บริโภคจำนวนมากมองว่ามันคุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป เนื่องจากความทนทาน มูลค่าการขายต่อ และการใช้งานในระยะยาว ดังนั้น การรับรู้ราคาจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับต้นทุนเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสมดุลระหว่างประโยชน์และข้อเสีย ในบริบทเชิงคุณภาพ ผู้บริโภคมักให้เหตุผลถึงราคาที่สูงกว่าโดยเน้นถึงประโยชน์ในระยะยาว เช่น การอัปเดตซอฟต์แวร์และความเข้ากันได้กับระบบนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมูลค่าที่รับรู้ ซึ่งรวมเอาประโยชน์ทั้งด้านฟังก์ชันการใช้งานและด้านอารมณ์เข้าไว้ด้วยกัน

2.4 อิทธิพลทางสังคมและผลกระทบจากกลุ่มเพื่อน อิทธิพลทางสังคม ซึ่งรวมถึงคำแนะนำจากเพื่อน ครอบครัว และชุมชนออนไลน์ มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟน อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนสามารถกำหนดการรับรู้ถึงความน่าสนใจและความน่า เชื่อ ถือของแบรนด์ได้ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าผลกระทบจากกลุ่มเพื่อนและสภาพแวดล้อมทางสังคมส่งผลกระทบอย่างมากต่อความชอบและความภักดีต่อแบรนด์ในตลาดสมาร์ทโฟน (Homthong, 2012) ในเขตเมืองอย่างกรุงเทพฯ ซึ่งมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์สูง ผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากคำบอกเล่าทางดิจิทัลและรีวิวออนไลน์เป็นพิเศษ

3. ความภักดีของลูกค้าในอุตสาหกรรมสมาร์ทโฟน

ความภักดีของลูกค้าหมายถึงความมุ่งมั่นของผู้บริโภคที่จะซื้อแบรนด์ที่ชื่นชอบซ้ำๆ อย่างสม่ำเสมอในระยะเวลาหนึ่ง ในตลาดสมาร์ทโฟน ความภักดีมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการแข่งขันที่รุนแรงและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การศึกษาล่าสุดชี้ให้เห็นว่าความภักดีพัฒนาขึ้นผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (การรับรู้คุณค่า) ด้านอารมณ์ (ความพึงพอใจและความผูกพันทางอารมณ์) และด้านความตั้งใจ (ความไว้วางใจและความตั้งใจ) (Seduram et al, 2022) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความภักดีไม่ได้เป็นเพียงพฤติกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องทางจิตวิทยาด้วย หลักฐานเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่า Apple รักษาอัตราความภักดีของลูกค้าไว้ได้สูงเป็นพิเศษเมื่อเทียบกับ

คู่แข่ง ตัวอย่างเช่น ผู้ใช้ iPhone ส่วนมากจะยังคงซื้อผลิตภัณฑ์ของแบรนด์ซ้ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการรักษาฐานลูกค้าที่แข็งแกร่งแม้ว่าการแข่งขันจะเพิ่มขึ้นก็ตาม ระดับความภักดีที่สูงนี้เกิดจากการบูรณาการระบบนิเวศ ความไว้วางใจในแบรนด์ และความสม่ำเสมอของประสบการณ์ผู้ใช้

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าในกลุ่มผู้ใช้ iPhone

4.1 ความพึงพอใจของลูกค้า ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นตัวบ่งชี้สำคัญของความภักดี สะท้อนให้เห็นถึงระดับที่ผลิตภัณฑ์ตรงตามหรือเกินความคาดหวังของผู้บริโภค การศึกษาต่างๆ แสดงให้เห็นอย่างสม่ำเสมอว่าความพึงพอใจที่สูงขึ้นนำไปสู่ความภักดีที่แข็งแกร่งขึ้นและความตั้งใจที่จะซื้อซ้ำ ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ใช้ iPhone มักแสดงความพึงพอใจต่อความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ (วิเศษพรรณ เลาหวนิช, 2010) ความง่ายในการใช้งาน และบริการหลังการขาย ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนช่วยให้เกิดประสบการณ์ที่ดีซึ่งเสริมสร้างความภักดีในระยะยาว

4.2 ความเชื่อมั่นในแบรนด์และการผูกมัดในระบบนิเวศ ความเชื่อมั่นในแบรนด์หมายถึงความมั่นใจของผู้บริโภคในความสามารถของแบรนด์ในการส่งมอบคุณภาพและประสิทธิภาพที่สม่ำเสมอ ระบบนิเวศของ Apple ซึ่งรวมอุปกรณ์ต่างๆ เช่น iPhone, iPad และ Mac เข้าด้วยกัน สร้าง "ผลกระทบการผูกมัด" ที่เพิ่มต้นทุนในการเปลี่ยนไปใช้แบรนด์อื่นและเสริมสร้างความภักดี ผู้บริโภคมักจะยังคงภักดีไม่เพียงเพราะความพึงพอใจเท่านั้น แต่ยังเนื่องมาจากความสะดวกสบายและความเข้ากันได้ภายในระบบนิเวศด้วย (วันวิสาข์ เพชรบุรี และ ศศิวิมล สุขบท, 2025) สิ่งนี้สร้างอุปสรรคทั้งทางอารมณ์และทางฟังก์ชันในการเปลี่ยนไปใช้แบรนด์อื่น

4.3 คุณค่าที่รับรู้และความผูกพันทางอารมณ์ คุณค่าที่รับรู้และความผูกพันทางอารมณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนความภักดีเช่นกัน เมื่อผู้บริ โภครับรู้ว่าแบรนด์นำเสนอคุณค่าที่เหนือกว่า พวกเขามีแนวโน้มที่จะรักษาความสัมพันธ์ระยะยาวกับแบรนด์นั้นมากขึ้น งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าความผูกพันทางอารมณ์และอิทธิพลของแบรนด์มีผลอย่างมากต่อความภักดีและพฤติกรรมการขยายแบรนด์ สำหรับผู้ใช้ iPhone ความผูกพันทางอารมณ์มักเกิดจากเอกลักษณ์ของแบรนด์ ความงามของการออกแบบ และประสบการณ์การใช้งาน (วันวิสาข์ เพชรบุรี และ ศศิวิมล สุขบท, 2025)

5. มุมมองการวิจัยเชิงคุณภาพและช่องว่างการวิจัย

ในขณะที่การศึกษาจำนวนมากเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อสมาร์ทโฟนและความภักดีใช้วิธีการเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพให้ข้อมูลเชิงลึกที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการรับรู้ แรงจูงใจ และประสบการณ์จริงของผู้บริโภค ผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือกลุ่มโฟกัส นักวิจัยสามารถสำรวจว่าผู้บริโภคตีความความหมายของแบรนด์อย่างไร ให้เหตุผลในการตัดสินใจซื้ออย่างไร และพัฒนาความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับผลิตภัณฑ์อย่างไร ในบริบทของกรุงเทพฯ และพื้นที่โดยรอบ มีการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นเฉพาะผู้ใช้ iPhone อย่างจำกัด งานวิจัยที่มีอยู่ส่วนใหญ่ดำเนินการในต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (Handoyo and Mani, (2021); Hasbullah and Sriyono, 2024) ซึ่งอาจไม่ได้สะท้อนถึงพลวัตทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสังคมของผู้บริโภคไทยอย่างครบถ้วน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวโดยการสำรวจ: ผู้บริโภครับรู้ iPhone ในแง่ของคุณภาพ คุณค่า และอัตลักษณ์อย่างไร ปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนช่วยสร้างความภักดีในระยะยาวอย่างไร ด้วยการใช้แนวทางเชิงคุณภาพ งานวิจัยนี้จึงให้ความเข้าใจที่สมบูรณ์และมีบริบทมากขึ้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในตลาดสมาร์ทโฟน

บทสรุปการทบทวนวรรณกรรม

วรรณกรรมชี้ให้เห็นว่า การตัดสินใจซื้อและความภักดีของลูกค้าในตลาดสมาร์ทโฟนได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านการใช้งาน อารมณ์ และสังคม สำหรับผู้ใช้ iPhone ปัจจัยสำคัญได้แก่ คุณภาพที่รับรู้ ภาพลักษณ์ของแบรนด์ การรับรู้ราคาและคุณค่า อิทธิพลทางสังคม ความพึงพอใจของลูกค้า และความไว้วางใจในแบรนด์ ยิ่งไปกว่านั้น ความภักดีไม่ได้ถูกกำหนดโดยความพึงพอใจเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงความผูกพันทางอารมณ์และการบูรณาการในระบบนิเวศด้วย (วิเศษพรรณ เลาหวนิช, 2010) อย่างไรก็ตาม ยังคงมีช่องว่างในงานวิจัยเชิงคุณภาพที่สำรวจปัจจัยเหล่านี้ในบริบททางวัฒนธรรมเฉพาะ เช่น กรุงเทพฯ สิ่งนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการทำวิจัยเชิงคุณภาพอย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคให้ดียิ่งขึ้น และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งในเรื่องของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์มือถือไอโฟน (iPhone) และปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้ลูกค้าของไอโฟน (iPhone) ให้กลายเป็นลูกค้าที่มีความจงรักภักดี โดยปัจจัยทั้งหมดจะถูกนำเสนอในรูปภาพที่ 1 เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น

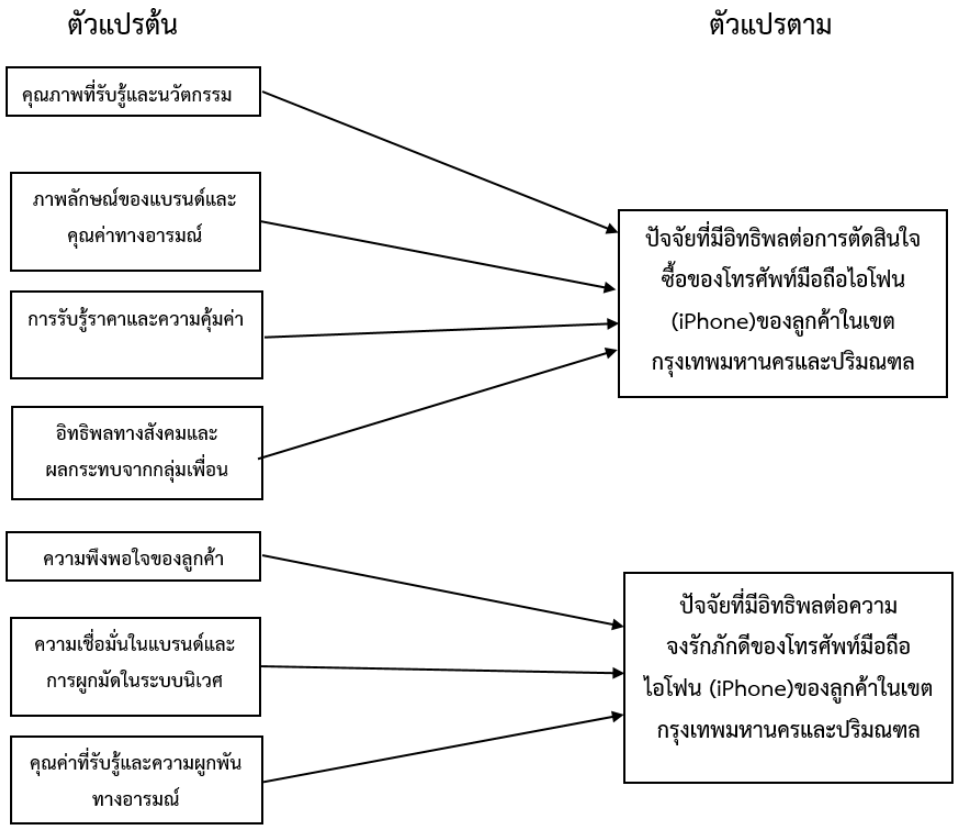

รูปภาพที่ 1 กรอบงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและความภักดีของลูกค้าในกลุ่มผู้ใช้ iPhone ในกรุงเทพฯ และพื้นที่โดยรอบ การวิจัยเชิงคุณภาพเหมาะสมกับการ ศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากช่วยให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงการรับรู้ ประสบการณ์ และแรงจูงใจพื้นฐานของผู้บริโภค ซึ่งมักมีความซับซ้อนและขึ้นอยู่กับบริบท

1. การออกแบบการวิจัย

ใช้การออกแบบการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาเพื่อเก็บรวบรวมประสบการณ์จริงของลูกค้า iPhone เกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อและพฤติกรรมความภักดี การออกแบบนี้เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการตรวจ สอบประสบการณ์และตีความของผู้บริโภคในบริบทชีวิตจริง

2. เทคนิคการสุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วม

การศึกษาครั้งนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นเทคนิคการสุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ความน่าจะเป็นที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการวิจัยเชิงคุณภาพแต่เป็นวิธีที่สามารถนำมาซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของงานนวิจัย เพื่อเลือกผู้เข้าร่วมที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏ การณ์การวิจัย ผู้เข้าร่วมจะถูกเลือกตามเกณฑ์ต่อไปนี้: (1) ผู้ใช้ iPhone ในปัจจุบัน (2) อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ หรือพื้นที่มหานครใกล้เคียง และ (3) บุคคลที่ซื้อ iPhone ภายในสองปีที่ผ่านมา ขนาดตัวอย่างประมาณ 15-25 คน ถือว่าเพียงพอต่อการได้ข้อมูลที่อิ่มตัวแล้ว ซึ่งหมายความว่าจะไม่มีประเด็นใหม่ๆ เกิดขึ้นอีก Suri, H. (2011) โดยในงานวิจัยครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้นจำนวน 25 คนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่อิ่มตัวและน่าเชื่อถือ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งช่วยให้มีความยืดหยุ่นในการเจาะลึกความคิดของผู้เข้าร่วมในขณะที่ยังคงความสอดคล้องกันในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง คู่มือการสัมภาษณ์ถูกพัฒนาขึ้นโดยอิงจากวรรณกรรมที่มีอยู่ ครอบคลุมประเด็นสำคัญ เช่น การรับรู้แบรนด์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ อิทธิพลทางสังคม มูลค่าที่รับรู้ และความพึงพอใจหลังการซื้อ การสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 30-60 นาที และดำเนินการทั้งแบบตัวต่อตัวหรือผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพมีประสิทธิภาพในการดึงข้อมูลเชิงลึกที่ละเอียดและครบถ้วน และช่วยให้สามารถตั้งคำถามเจาะลึกเพื่อชี้แจงคำตอบของผู้เข้าร่วมได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงธีม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเข้ารหัส การจัดหมวดหมู่และการระบุรูปแบบหรือธีมภายในข้อมูล การวิเคราะห์เป็นไปตามแนวทางอุปนัย ซึ่งช่วยให้ธีมต่างๆ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติจากคำตอบของผู้เข้าร่วม เพื่อเพิ่มความแม่นยำ ความน่าเชื่อถือของการเข้ารหัสข้อ มูลได้รับการรับรองโดยการทบทวนข้อมูลซ้ำๆ และในกรณีที่เหมาะสม จะใช้ซอฟต์แวร์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น NVivo

5. ความน่าเชื่อถือและข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของการวิจัย การศึกษานี้ใช้เกณฑ์ความน่าเชื่อถือ ความสามารถในการถ่ายทอดความน่าเชื่อถือและความสามารถในการยืนยัน มีการใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การตรวจสอบโดยผู้เข้าร่วมและการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเหลี่ยม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม ได้แก่ การขอความยินยอมโดยสมัครใจ การรักษาความลับของผู้เข้าร่วม และการรักษาความเป็นส่วนตัวตลอดกระบวนการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาเชิงคุณภาพนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ใช้ iPhone ในกรุงเทพฯ และพื้นที่โดยรอบ ข้อมูลได้รับการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงธีม และผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสี่ข้อ

วัตถุประสงค์ที่ 1 ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ผู้ตอบแบบสอบถามเน้นย้ำถึงประ สิทธิภาพของระบบ ความน่าเชื่อถือ และความปลอดภัยของข้อมูลว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ภาพลักษณ์ของแบรนด์และคุณค่าทางอารมณ์ก็มีผลต่อการตัดสินใจอย่างมากเช่นกัน เนื่องจาก iPhone ถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัยและสถานะทางสังคม นอกจากนี้ ราคาและคุณค่าที่รับรู้ก็มีบทบาทสำคัญ แม้ว่า iPhone จะมีราคาสูงแต่ผู้บริโภคก็มองว่าคุ้มค่าเนื่องจากความทนทานและการใช้งานในระยะยาว อิทธิพลทางสังคม รวม ถึงคำแนะนำจากเพื่อนและการรีวิวออนไลน์ ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจซื้อ

วัตถุประสงค์ที่ 2 การรับรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับคุณค่า คุณภาพ และภาพลักษณ์ของแบรนด์ ผู้เข้าร่วมการวิจัยมองว่า iPhone เป็นแบรนด์ที่มีคุณภาพสูงและมีชื่อเสียง คุณค่าที่รับรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ประสิทธิภาพการใช้งาน แต่ยังรวมถึงความพึงพอใจทางอารมณ์และความหมายเชิงสัญลักษณ์ด้วย ระบบนิเวศของ Apple ช่วยเพิ่มความสะดวก สบายและความต่อเนื่องในการใช้งาน เสริมสร้างการรับรู้ถึงคุณภาพและความน่าเชื่อถือ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าทั้งคุณค่าเชิงประโยชน์ใช้สอยและคุณค่าเชิงความสุขมีส่วนช่วยสร้างการรับรู้แบรนด์ในเชิงบวก

วัตถุประสงค์ที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อความภักดีของลูกค้าความภักดีของลูกค้าส่วนใหญ่เกิดจากความพึงพอใจของลูกค้าและความไว้วางใจในแบรนด์ ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่แสดงความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะซื้อ iPhone ซ้ำและแนะนำให้ผู้อื่น, ความคุ้นเคยกับระบบนิเวศและความยากลำบากในการเปลี่ยนไปใช้ระบบอื่นช่วยเสริมสร้างความภักดี นอกจากนี้ ความผูกพันทางอารมณ์กับแบรนด์มีบทบาทสำคัญในการรักษาความสัมพันธ์ระยะยาว

วัตถุประสงค์ที่ 4 บทบาทของปัจจัยทางอารมณ์ สังคม และประสบการณ์ ผลการวิจัยเน้นย้ำว่าปัจจัยทางอารมณ์ (เช่น ความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ) มีอิทธิพลอย่างมากต่อทั้งการตัดสินใจซื้อและความภักดี ปัจจัยทางสังคมมีส่วนในการกำหนดการยอมรับในครั้งแรก โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคอายุน้อยและผู้ประกอบอาชีพ ปัจจัยด้านประสบการณ์ เช่น ความง่ายในการใช้งาน การบูรณาการที่ราบรื่น และประสิทธิภาพที่สม่ำเสมอ ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างการตัดสินใจซื้อและความภักดี ปัจจัยเหล่านี้ร่วมกันเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่เสนอไว้ในกรอบการวิจัย โดยรวมแล้ว ผลการวิจัยยืนยันว่าปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและความภักดีของลูกค้า โดยการตัดสินใจซื้อทำหน้าที่เป็นตัวกลางสำคัญ การบูรณาการคุณค่าด้านการใช้งาน อารมณ์ และประสบการณ์ เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภคในตลาดสมาร์ทโฟนระดับพรีเมียม

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ผลการวิจัยยืนยันว่าคุณภาพของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนการตัดสินใจซื้อ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของประ สิทธิภาพการใช้งานในผลิตภัณฑ์ที่มีการมีส่วนร่วมสูง เช่น สมาร์ทโฟน ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองทางการตลาดในปัจจุบันที่เน้นความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์และประโยชน์ที่รับรู้ได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกของผู้บริโภค (Keller & Kotler, 2022) นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ของแบรนด์และคุณค่าทางอารมณ์มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจ แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคเชื่อมโยงการเป็นเจ้าของ iPhone กับอัตลักษณ์ทางสังคมและสถานะ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ในตลาดระดับพรีเมียม (Soviyanti and Nofrizal, 2024) บทบาทของราคาและคุณค่าที่รับรู้ได้บ่งชี้ว่าผู้บริโภคให้เหตุผลเรื่องราคาพรีเมียมผ่านประโยชน์ในระ ยะยาวและความทนทาน ในขณะที่อิทธิพลทางสังคม โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งการใช้งานโดยเพื่อนและการรีวิวออนไลน์ สนับสนุนความมั่นใจในการตัดสินใจ สอดคล้องกับแนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภคดิจิทัล (Dwivedi et al., 2021),

วัตถุประสงค์ที่ 2 การรับรู้ถึงคุณค่า คุณภาพ และภาพลักษณ์ของแบรนด์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภครับรู้ว่า iPhone เป็นแบรนด์ที่มีคุณภาพสูง น่าเชื่อถือ และมีชื่อเสียง โดยผสานรวมมิติคุณค่าทั้งด้านการใช้งานและด้านความพึงพอใจ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดที่ว่าคุณค่าของลูกค้าถูกสร้างขึ้นร่วมกันผ่านประ สิทธิภาพของผลิตภัณฑ์และการมีปฏิสัมพันธ์เชิงประสบการณ์ (Lemon & Verhoef, 2021) ระบบนิเวศของ Apple ช่วยเพิ่มความสะดวกสบายและความต่อเนื่องที่รับรู้ได้ เสริมสร้างมูลค่าของแบรนด์และเสริมสร้างความไว้วางใจ ดังนั้นการรับรู้แบรนด์จึงขยายออกไปนอกเหนือจากคุณลักษณะเชิงฟังก์ชันเพื่อรวมถึงประ โยชน์ทางอารมณ์และประสบการณ์ด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อความภักดีของลูกค้า ผลการวิจัยเน้นย้ำว่าความพึงพอใจของลูกค้าและความไว้วางใจในแบรนด์เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความภักดี สอดคล้องกับทฤษฎีการตลาดเชิงสัมพันธ์ ความพึงพอใจที่ได้จากประสบการณ์การใช้งานเชิงบวกนำไปสู่ความตั้งใจที่จะซื้อซ้ำและการบอกต่อ (Zaman et al, 2025) นอกจากนี้ ความคุ้นเคยกับระบบนิเวศและอุปสรรคในการเปลี่ยนไปใช้แบรนด์อื่นมีส่วนช่วยให้เกิดความภักดีเชิงพฤติกรรม ในขณะที่ความผูกพันทางอารมณ์ส่งเสริมความภักดีเชิงทัศนคติ ผลลัพธ์เหล่านี้ยืนยันว่าความภักดีเป็นโครงสร้างหลายมิติที่ได้รับอิทธิพลจากทั้งองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจและอารมณ์

วัตถุประสงค์ที่ 4 บทบาทของปัจจัยด้านอารมณ์ สังคม และประสบการณ์ โดยการศึกษาเรื่องนี้เน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของปัจจัยด้านอารมณ์ สังคม และประสบการณ์ในฐานะกลไกพื้นฐานที่เชื่อมโยงการตัดสินใจซื้อและความภักดี การตอบสนองทางอารมณ์ เช่น ความภาคภูมิใจและความมั่นใจช่วยเสริมสร้างความผูกพันกับแบรนด์ ในขณะที่อิทธิพลทางสังคมส่งผลต่อการยอมรับในเบื้องต้น ที่สำคัญ ปัจจัยด้านประสบการณ์ รวมถึงความง่ายในการใช้งานและการบูรณาการที่ราบรื่น ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างการตัดสินใจซื้อและความภักดีในระยะยาว สนับสนุนมุมมองการเดินทางของลูกค้า (Lemon & Verhoef, 2021) ผลการค้นพบเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าคุณค่าเชิงประสบการณ์มีความสำคัญต่อการรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดสมาร์ทโฟนระดับพรีเมียม

โดยรวมแล้ว การอภิปรายยืนยันกรอบการวิจัย แสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจซื้อเป็นตัวกลางในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลหลักและความภักดีของลูกค้า ทั้งมิติเชิง

เหตุผล (คุณภาพ ราคา) และเชิงอารมณ์ (ภาพลักษณ์ของแบรนด์, ประสบการณ์) มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภค งานวิจัยเรื่องนี้มีส่วนช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคในตลาดที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี และเน้นย้ำถึงความสำคัญของการบูรณาการความเป็นเลิศด้านการใช้งานเข้ากับกลยุทธ์การสร้างความผูกพันทางอารมณ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ให้ความเข้าใจอย่างครอบคลุมเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดการตัดสินใจซื้อและความภักดีของลูกค้าในกลุ่มผู้ใช้ iPhone ในกรุงเทพฯ และพื้นที่โดยรอบ โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสี่ข้อ ประการแรก ในส่วนของวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 งานวิจัยสรุปได้ว่า คุณภาพของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคให้ความสำคัญอย่างมากกับประสิทธิภาพ ความน่าเชื่อถือ และความปลอดภัยของระบบ นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ของแบรนด์และคุณค่าทางอารมณ์ก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดความชอบของผู้บริโภค เนื่องจาก iPhone เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ที่ทันสมัยและสถานะทางสังคม ราคาและคุณค่าที่รับรู้ยังสนับสนุนการตัดสินใจ โดยผู้บริโภคให้เหตุผลถึงราคาที่สูงกว่าผ่านการใช้งานในระยะยาวและประโยชน์ที่รับรู้ อิทธิพลทางสังคม โดยเฉพาะจากเพื่อนและชุมชนออนไลน์ ก็ช่วยเสริมความตั้งใจในการซื้อเช่นกัน, ประการที่สอง ในส่วนของวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้บริโภครับรู้ว่า iPhone เป็นแบรนด์ที่มีคุณภาพสูง มีชื่อเสียงและน่าเชื่อถือ คุณค่าที่รับรู้ครอบคลุมทั้งมิติการใช้งานและอารมณ์ รวมถึงความพึงพอใจของผู้ใช้และความหมายเชิงสัญลักษณ์ ระบบนิเวศของ Apple ช่วยเพิ่มความสะดวกสบายและความต่อเนื่อง เสริมสร้างการรับรู้ถึงคุณภาพและความน่าเชื่อถือของแบรนด์ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่ามูลค่าแบรนด์ถูกสร้างขึ้นจากการบูรณาการความเป็นเลิศด้านประสิทธิภาพและคุณค่าเชิงประสบการณ์

ประการที่สาม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่ 3 การศึกษาได้สรุปว่าความพึงพอใจของลูกค้าและความไว้วางใจในแบรนด์เป็นปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนความภักดีของลูกค้า ประสบการณ์การใช้งานที่ดีนำ ไปสู่ความตั้งใจในการซื้อซ้ำที่แข็งแกร่งและการบอกต่อในเชิงบวก ในขณะที่ความคุ้นเคยกับระบบนิเวศและอุปสรรคในการเปลี่ยนไปใช้แบรนด์อื่นช่วยเสริมสร้างความมุ่งมั่นในระยะยาว นอกจากนี้ ความผูกพันทางอา รมณ์มีบทบาทสำคัญในการรักษาความภักดีทั้งในด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ใช้ สุดท้าย ในส่วนที่เกี่ยว ข้องกับ

วัตถุประสงค์ที่ 4 การศึกษาเน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของปัจจัยทางอารมณ์, สังคม และประสบการณ์ในการกำหนดทั้งการตัดสินใจซื้อและความภักดี การตอบสนองทางอารมณ์ เช่น ความภาค ภูมิใจและความมั่นใจช่วยเสริมสร้างความผูกพันกับแบรนด์ ในขณะที่อิทธิพลทางสังคมสนับสนุนการยอมรับในเบื้องต้น ที่สำคัญ ประสบการณ์ของผู้ใช้ รวมถึงความง่ายในการใช้งานและการบูรณาการที่ราบรื่น ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงการตัดสินใจซื้อกับความภักดีในระยะยาว ผลการวิจัยเหล่านี้ยืนยันว่าคุณค่าเชิงประสบ การณ์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าในตลาดสมาร์ทโฟนระดับพรีเมียม

โดยสรุปแล้ว การศึกษาครั้งนี้ยืนยันกรอบการวิจัยที่เสนอไว้ โดยแสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจซื้อเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลหลักและความภักดีของลูกค้า ทั้งมิติเชิงเหตุผล (คุณภาพ ราคา) และมิติเชิงอารมณ์ (คุณค่าทางอารมณ์ ประสบการณ์) ต่างมีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภค การศึกษาครั้งนี้ยังมีส่วนช่วยให้เข้าใจการตัดสินใจของผู้บริโภคในตลาดที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี และเน้นย้ำถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าว โดยที่บริษัทและองค์กรต่างๆ ควรให้ความสำคัญกับนวัตกรรม ประสบการณ์ของลูกค้า และการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ เพื่อรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันและส่งเสริมความภักดีที่ยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย จากวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสี่ประการและกรอบแนวคิดที่เสนอ ผู้แต่งขอแนะนำให้นักการตลาดสมาร์ทโฟน โดยเฉพาะแอปเปิลและพันธมิตรผู้จัดจำหน่ายในกรุงเทพฯ และพื้นที่โดยรอบ เน้นย้ำเชิงกลยุทธ์ในด้านคุณภาพนวัตกรรมที่รับรู้ ภาพลักษณ์แบรนด์ที่แข็งแกร่ง และการสื่อสารคุณค่า เพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ในขณะเดียวกันก็ใช้ประโยชน์จากอิทธิพลทางสังคมและคำแนะนำจากเพื่อนฝูงเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคในเมือง นอกจากนี้ การเพิ่มความพึงพอใจ ความไว้วางใจ และการบูรณาการระบบนิเวศของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการส่งเสริมความภักดีในระยะยาว โดยได้รับการสนับสนุนจากบริการหลังการขายที่สม่ำเสมอและประสบการณ์การใช้งานที่ราบรื่น นอกจากนี้ที่สำคัญบริษัทควรลงทุนในกลยุทธ์การสร้างแบรนด์เชิงอารมณ์ การตลาดเชิงประสบการณ์ และการสร้างชุมชน เพื่อเสริมสร้างความผูกพันทางอารมณ์และอัตลักษณ์ทางสังคมในหมู่ผู้ใช้ ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญทั้งต่อความตั้งใจในการซื้อและความภักดีในผลิตภัณฑ์ที่มีการมีส่วนร่วมสูง เช่น สมาร์ทโฟน สำหรับงานวิจัยในอนาคตควรขยายกรอบเชิงคุณภาพนี้โดยการรวมการตรวจสอบเชิงปริมาณและสำรวจบทบาทตัวกลางของความพึงพอใจและคุณค่าทางอารมณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงทฤษฎีและการจัดการที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรเฉลิม ร่วมเจริญชัย, มนัส ไพฑูรย์เจริญลาภ และณัฐวุฒิ โรจน์นิรุตติกุล. (2015). ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ทโฟนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 14(3), 684-689.

บรรลูน ศิริสิงห์สังชัย. (2507). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้ โทรศัพท์สมาร์ทของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี. ใน *Doctoral dissertation*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วันวิสาข์ เพชรบุรี และศศิวิมล สุขบท. (2025). อิทธิพลของภาพลักษณ์ตราสินค้า อัตลักษณ์ตราสินค้า การรับรู้คุณค่าและความรักในตราสินค้าต่อการเป็นสาวกตราสินค้าสมาร์ทโฟนในประเทศไทย. *วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์*, 19(30), 59-77.

วันวิสาข์ เพชรบุรี และศศิวิมล สุขบท. (2025). อิทธิพลของภาพลักษณ์ตราสินค้า อัตลักษณ์ตราสินค้าการรับรู้คุณค่า และความรักในตราสินค้าต่อการเป็นสาวกตราสินค้าสมาร์ทโฟนในประเทศไทย. *วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์,* 19(30), 59-77.

วิเศษพรรณ เลาหวนิช. (2010). *ทัศนคติ และ ความพึงพอใจที่มีผลต่อระดับความภักดีต่อตราสินค้าของ โทรศัพท์มือถือไอโฟน (iPhone) ในเขตกรุงเทพมหานคร* (No. 121038). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไฮ กูนอู. (2021). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อโทรศัพท์มือถือแบรนด์เสียวหมี่ของผู้บริโภคใน ประเทศจีน. ใน *Doctoral dissertation*. มหาวิทยาลัยรังสิต.

Chobngam, P., & Iamlaorpakdee, P. (2025). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อกีฬาของลูกค้าฟิตเนส ผ่านช่องทางออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร. *Journal of Innovative Business Management Research*, 2(2), 87-104.

Dwivedi, Y. K., Hughes, L., Ismagilova, E., Aarts, G., Coombs, C., Crick, T., ... & Williams, M. D. (2021). Artificial Intelligence (AI): Multidisciplinary perspectives on emerging challenges, opportunities, and agenda for research, practice and policy. *International journal of information management*, 57, 101994.

Handoyo, T. W., & Mani, L. (2021). Repurchase decision on iPhone in Indonesia; the influenced of social media between Utilitarian and Hedonic values in customer satisfaction. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12(6), 4825-4834.

Hasbullah, H., & Sriyono, S. (2024). Unlocking iPhone Brand Loyalty and Extension Insights: Membuka Wawasan Loyalitas dan Perluasan Merek iPhone. *Indonesian Journal of Innovation Studies*, 25(1), 10-21070.

Homthong, N. (2012). Brand value affecting mobile phone buying behavior of iPhone consumers in Bangkok. In *Master of Business Administration Thesis, Marketing Department*. Graduate School, Srinakharinwirot University.

Keller, K. L., & Kotler, P. (2022). Branding in B2B firms. In *Handbook of business-to-business marketing* (pp. 205-224). Edward Elgar Publishing.

Iamratanakul, S., & Supanit, R. (2019). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อตราสินค้าโทรศัพท์สมาร์ทโฟน ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. *Rajapark Journal*, 13(28), 56-67.

Lemon, K. N., & Verhoef, P. C. (2016). Understanding customer experience throughout the customer journey. *Journal of Marketing*, 80(6), 69-96. https://doi.org/10.1509/jm.15.0420

Markus, H., Budiarto, F., Nyotowidjojo, K. S., & Keni, K. (2024). Factors That Can Influence Smartphone Customer Loyalty. *Jurnal Muara Ilmu Ekonomi dan Bisnis*, 8(1), 245-258.

Seduram, L., Mamun, A. A., Salameh, A. A., Perumal, S., & Shaari, H. (2022). Predicting smartphone brand loyalty using four-stage loyalty model. *Sage Open*, 12(2), 21582440221099295.

Soviyanti, E., & Nofrizal, N. (2024). The Factors Influencing Brand Love and Willingness to Pay among iPhone Consumers in Indonesia. *Binus Business Review*, 15(3), 271-285.

Suri, H. (2011). Purposeful sampling in qualitative research synthesis. *Qualitative research journal*, 11(2), 63-75.

Wahab, A. A., Mahadevan, A., & Maestri, M. W. (2023). Factors Influencing Customer Loyalty Towards Smartphone Brands: A Study On Customers In Abu Dhabi, Uae. *International Journal of Business Management and Economic Review*, 6, 32.

Zaman, S. U., Ahmed, W., & Alam, S. H. (2025). How brand experience builds loyalty: The roles of trust, association, word-of-Mouth, and credibility. *The Critical Review of Social Sciences Studies*, 3(1), 3744-3762.

MANAGEMENT OF SHORT VIDEO CREATION AND OPERATION COURSES IN IMPROVING THE EMPLOYMENT RATE OF VOCATIONAL COLLEGE STUDENTS IN GUANGXI IN THE NEW ERA*

Hailin Yang[1], Thanaphan Boonyarutkarin[2], Ye Tan[3] and Piyapun Santaveesuk[4]

[1]**Faculty of Education, Shinawatra University, Thailand**

[2]**Faculty of Liberal Arts, Shinawatra University, Thailand**

[3]**Guangxi Technological College of Machinery and Electricity, Thailand**

[4]**College of Music, Mahasarakham University, Thailand**

Corresponding Author's Email: Piyapun.s@msu.ac.th

Received 1 May 2026; Revised 8 May 2026; Accepted 10 May 2026

Abstract

This study aimed to 1) investigate the current implementation of short video creation and operation courses in vocational colleges in Guangxi, 2) examine the effects of these courses on students' employment-related skills and attitudes, 3) identify the key factors influencing the employment promotion effect of the courses, and 4) propose optimization strategies to improve students' employment rate. The sample consisted of 360 students, 85 teachers, and 68 employers selected through stratified, purposive, and snowball sampling methods, respectively, and 249 students from three vocational colleges participated in the experimental study. The research instruments included questionnaires, semi-structured interview protocols, skill assessment scales, and

Citation:

* Hailin Yang, Thanaphan Boonyarutkarin, Ye Tan and Piyapun Santaveesuk. (2026). Management Of Short Video Creation And Operation Courses In Improving The Employment Rate Of Vocational College Students In Guangxi In The New Era. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 328-347.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

job-hunting performance evaluation tools, with reliability coefficients ranging from 0.80 to 0.86. Data were collected through surveys, interviews, and experimental procedures, and analyzed using descriptive statistics, t-test, analysis of variance, regression analysis, and thematic analysis with SPSS 26.0 and NVivo 12.

The findings revealed that 1) the current courses showed several limitations, including an unbalanced theory–practice ratio, outdated content, and reliance on lecture-based teaching methods; 2) students' mastery of core skills was at a moderate-to-low level, and there was a discrepancy between career interest and career planning; 3) course–industry alignment (β = 0.38), proportion of practical class hours (β = 0.25), students' digital literacy (β = 0.21), and the depth of school–enterprise cooperation (β = 0.16) significantly influenced the employment promotion effect, explaining 52.6% of the variance; and 4) the experimental group implementing the "three-dimensional integration" curriculum model demonstrated significantly higher levels of skill development, employment attitudes, and job-hunting performance than the control group. These findings indicate that optimizing curriculum design, enhancing practical learning, innovating teaching models, and strengthening institutional support can effectively improve students' employment outcomes.

Keywords: Vocational Colleges in Guangxi, Short Video Creation and Operation Courses, Employment Rate

Introduction

With the rapid development of digital technology, short video has become an important part of the new media era, restructuring the information dissemination pattern and affecting the employment methods of the younger generation (China Internet Network Information Center, 2024). By the end of 2024, the number of domestic short video users had exceeded 1 billion, with young

college students as the main user group and potential creators. Against this background, short video creation and operation skills have become important employment competitiveness, and vocational colleges have taken such courses as an important measure to improve students' employment rate.

Guangxi, with its rich ethnic cultural resources and unique geographical advantages, faces challenges in talent cultivation and employment guidance in vocational education. Traditional curriculum content is disconnected from emerging industries, and students lack clear career planning and effective skill development paths (Li Jun, 2025). In recent years, the Guangxi government has increased investment in vocational education, allocating 1.878 billion yuan in 2024 to support the high-quality development of vocational education, including 242 million yuan to increase the per-student quota of higher vocational colleges and 50 million yuan to support the construction of demonstration characteristic majors and training bases (Guangxi Zhuang Autonomous Region Department of Finance, 2024). With policy support and financial guarantee, vocational colleges in Guangxi have launched short video creation and operation courses, but there are still problems such as curriculum content not keeping up with industry changes, insufficient practical teaching, and shallow school-enterprise cooperation, resulting in insignificant effect on improving students' employment rate (Xie Hongmei & Lin Yuanyuan, 2025).

Educational change theory holds that the essence of information technology in education is to innovate and promote educational change (Erdia, 2018). Short video courses, as a product of the integration of information technology and vocational education, should adapt to the needs of industrial development and realize the transformation of talent cultivation mode. Human capital theory points out that education and training can form human capital and improve individual employment competitiveness and income level (Becker, 1964). Short video courses, as a form of vocational skill training, can help students accumulate human capital in the digital field and enhance their employment

adaptability. However, the current research on short video courses in vocational colleges mainly focuses on curriculum design and teaching reform, and there is a lack of systematic research on the factors affecting the employment promotion effect of courses and their interaction mechanism.

This study takes vocational colleges in Guangxi as the research object, explores the impact of short video creation and operation courses on students' employment rate, identifies key influencing factors, and proposes optimization strategies. The research results can provide theoretical support and practical reference for the reform of short video-related courses in vocational colleges, help improve the quality of talent cultivation, and promote the high-quality development of vocational education in Guangxi.

Objectives

1. To investigate the application status of short video creation and operation courses in Guangxi vocational colleges.

2. To explore the impact of these courses on students' employment-related skills and attitudes.

3. To identify the main factors affecting the employment promotion effect of the courses.

4. To propose optimization strategies for the courses to improve students' employment rate.

Literature Review

Government Policies and Vocational Education Development

At the national level, the "Double First-Class" construction strategy and the Ten-Year Development Plan for Education Informatization emphasize the integration of higher education and industrial needs, providing policy guidance for the establishment of short video-related courses in universities (Ministry of

Education of the People's Republic of China, n.d.). At the local level, the Guangxi government has introduced a series of supportive policies for short video education, including financial subsidies for curriculum development and incentives for students' entrepreneurial projects, and has increased investment in vocational education to provide financial guarantee for the construction of short video courses (Jiao Zeng, 2021). These policies have laid a solid foundation for the development of short video courses, but there is still a gap between policy implementation and actual teaching effect.

Short Video Industry and Talent Demand

With the sustained economic growth, the short video industry has developed rapidly, forming a mature industrial ecosystem covering content creation, platform operation, marketing promotion and technical services (Cheng, Y. C., & Tam, W. M., 2014). The industry's demand for talents shows a "diversified and composite" trend, requiring professionals to master core skills such as content creativity, platform operation, data analysis and marketing strategy (Xie Hongmei & Lin Yuanyuan, 2025). In Guangxi, the short video industry is closely combined with local characteristic industries such as ethnic cultural tourism and characteristic agriculture, and there is an urgent demand for talents who understand both local culture and short video skills (Li Jun, 2025). However, vocational colleges in Guangxi have not yet formed a talent cultivation model adapting to local industrial needs, resulting in a mismatch between talent supply and market demand.

Research on Short Video Courses in Vocational Colleges

Domestic research shows that short video courses in vocational colleges have problems such as outdated curriculum content, insufficient practical teaching and weak teacher strength (Chen Bing, 2021). Relevant studies have proposed optimization strategies such as modular curriculum design, project-driven teaching and deep school-enterprise cooperation (Tian Cuifen, 2025). For example, Yuan Man (2024) proposed a "short video + N" network education

model, integrating short video courses with ideological and political education, cultural inheritance and other fields; Li Jun (2025) emphasized that short video courses should be combined with local agricultural development to carry out agricultural assistance short video creation. International research focuses on the integration of industry and education, digital skill training and international cooperation in short video education. UNESCO (2022) emphasizes the core position of industry-education integration in vocational education, suggesting that colleges and enterprises cooperate to build practical courses; OECD (2021) points out that vocational education curricula should integrate emerging technologies such as artificial intelligence and big data to adapt to the digital transformation of the industry.

Existing research provides a foundation for this study, but there are still deficiencies: first, there is a lack of targeted research on short video courses in vocational colleges in Guangxi, and the regional characteristics and industrial needs are not fully considered; second, the research on the factors affecting the employment promotion effect of courses is not systematic enough, and the interaction mechanism between various factors is not clear; third, the research method is relatively single, and there is a lack of empirical verification through experimental research. This study fills these gaps by adopting a mixed research method, combining quantitative, qualitative and experimental research to conduct in-depth exploration.

Methodology

Research Design

This study adopts a mixed research method combining quantitative research, qualitative research and experimental research, and implements it in three stages:

First stage (Investigation stage): Conduct questionnaire surveys and semi-structured interviews to understand the current application status of short video courses, students' learning experience and employment situation, and identify existing problems.

Second stage (Experimental stage): Adopt a pre-test-post-test control group design to verify the effectiveness of the new curriculum model. The experimental group adopts the "three-dimensional integration" curriculum model (modular skill training + school-enterprise project integration + professional quality embedding), and the control group adopts the existing curriculum model.

Third stage (Analysis stage): Integrate the data of the first two stages, analyze the influencing factors of the employment promotion effect of the courses, and propose optimization strategies.

Population and Sample

Population: All vocational colleges in Guangxi that offer short video creation and operation courses, including students, teachers, educational administrators and employers in short video-related industries.

Sample selection: Students: Stratified random sampling is adopted, including 348 students from 10 vocational colleges (825 intern students, 1891 graduates within two years and 151 non-working students). Teachers: Purposive sampling is adopted, selecting 25 teachers with more than 3 years of teaching experience in short video-related courses. Employers: Snowball sampling is adopted, selecting 50 employers from short video platforms, MCN institutions, e-commerce enterprises and other related fields. Experimental subjects: 249 students from 3 vocational colleges (Guangxi Vocational College of Business, Guangxi Polytechnic of Mechanical and Electrical Engineering, Nanning College for Vocational Technology) are selected, including 126 in the experimental group and 123 in the control group. There is no significant difference in basic information (age, gender, admission score) and pre-test skill level between the two groups ($p>0.05$).

Research Tools

Questionnaire: Including student questionnaire, teacher questionnaire and employer questionnaire. The student questionnaire covers curriculum experience, skill mastery, employment attitude and other dimensions; the teacher questionnaire includes curriculum design, teaching resources, teaching difficulties and other content; the employer questionnaire focuses on talent demand standards and evaluation of graduates' ability. The Cronbach's α coefficients of the three questionnaires are 0.85, 0.82 and 0.80 respectively, which are higher than the acceptable level of 0.7.

Interview outline: Semi-structured interview outlines are designed for students, teachers and employers, including open-ended questions such as "What problems do you think exist in current short video courses?" and "What suggestions do you have for improving the employment promotion effect of courses?".

Skill evaluation scale: The "Core Skill Rating Scale" (Cronbach's α=0.86) is used to evaluate students' content creation, platform operation and marketing strategy abilities; the "Occupational Attitude Questionnaire" (Cronbach's α=0.83) is used to measure students' career interest, career planning clarity and employment confidence.

Job-hunting performance evaluation tool: Resume production scoring standard (100-point scale) and simulated interview evaluation scale (100-point scale) are designed, with inter-rater reliability ICC=0.91 and 0.88 respectively.

Data Collection

Quantitative data collection: Questionnaires are distributed through online platforms and offline channels, with 360 valid student questionnaires, 85 valid teacher questionnaires and 68 valid employer questionnaires recovered.

Qualitative data collection: Conduct semi-structured interviews with 20 students, 15 teachers and 10 employers, each interview lasting 30-60 minutes.

The interviews are recorded and transcribed verbatim, and 500,000 words of interview texts are obtained.

Experimental data collection: Conduct pre-test (March 2025) and post-test (July 2025) on the experimental group and the control group, collect data such as skill scores, attitude scores, resume scores and interview scores, and record teaching logs and project reports during the experiment.

Data Analysis

Quantitative data analysis: Use SPSS 26.0 software for descriptive statistics, correlation analysis, regression analysis, t-test and analysis of covariance (ANCOVA) to explore the relationship between variables and the effectiveness of experimental intervention.

Qualitative data analysis: Use NVivo 12 software for thematic analysis, including coding, categorizing and thematic extraction of interview texts, to explore the deep-seated views and experiences of participants.

Data triangulation: Compare and verify the results of quantitative research, qualitative research and experimental research to ensure the validity and reliability of the research results.

Results

Current Application Status of Short Video Courses

Curriculum Design and Implementation

Unbalanced theory-practice ratio: 56% of students think that the theoretical content of the courses is excessive, and only 32% approve of the current ratio of theory to practice. The skill scores of students who consider the courses "theory-oriented" (M=2.89) are significantly lower than those who approve of the "balanced proportion" (M=3.52) ($t=-7.23$, $p<0.001$).

Outdated content: Only 32% of students state that the courses can keep up with new industry trends such as "short video + live broadcast" e-commerce.

60% of teachers mention that the textbook update cycle is long and the syllabus adjustment is cumbersome.

Single teaching methods: 48% of the courses rely on teacher lectures, while project-based teaching accounts for only 15%. The employment rate of students in courses using project-based teaching is 23.6% higher than that in traditional courses (χ^2=12.36, p<0.001).

Teaching Resources

Lack of localized textbooks: 38% of students consider the textbooks outdated, lacking cases related to Guangxi's ethnic culture and characteristic agricultural product promotion. 52% of teachers report that the existing textbooks cannot meet teaching needs.

Aging practical equipment: 45% of students report insufficient performance of shooting equipment and editing software. 70% of teachers mention that the funds for equipment updates are limited, affecting the quality of practical teaching.

School-Enterprise Cooperation

Insufficient cooperation depth: 60% of employers state that they do not participate in curriculum design, and 58% of students believe that there are few school-enterprise projects.

Low matching degree of internships: 70% of teachers mentioned that internship positions are disconnected from curriculum content. The graduate retention rate of colleges with school-enterprise cooperation ≥3 times a year (41.2%) is significantly higher than that of colleges with shallow cooperation (18.7%) (χ^2=11.59, p<0.001).

Impact of Courses on Students' Employment Skills and Attitudes

Employment-Related Skills

Moderate to low skill mastery: Based on a 5-point Likert scale, the scores of students' core skills are as follows: content creation (M=3.2, SD=0.82), platform operation (M=3.0, SD=0.79), marketing strategy (M=2.9, SD=0.85).

Differences among majors: Media majors have slightly higher scores in content creation (M=3.4) and video editing (M=3.3) than e-commerce majors (M=3.1, 3.0) and cultural tourism majors (M=3.0, 2.9), but the differences are not significant ($p>0.05$).

Predictive effect of skills: Multiple regression analysis shows that the three skills can jointly predict employment competitiveness ($R^2=0.47$, $F=58.32$, $p<0.001$), among which content creation has the highest predictive weight ($\beta=0.32$).

Employment Attitudes

Disconnection between interest and planning: 72% of students are interested in short video careers, but only 45% have formulated career plans. The employment rate of students with clear plans (68.3%) is 2.3 times that of those without plans (29.7%).

Insufficient employment confidence: 55% of students believe that their skills are "helpful but need improvement". The clarity of career planning is strongly correlated with employment success rate ($r=0.58$, $p<0.001$).

Experimental Results of the New Curriculum Model

Comparison of Employment Skills

The experimental group is significantly better than the control group in all skill dimensions ($p<0.001$), especially in the "industrial product practice" characteristic module (M=3.79 vs 2.58) (Table 1).

Table 1 Comparison of Employment Skill Scores Between the Two Groups (M±SD)

Skill Dimension	Experimental Group (n=42)	Control Group (n=40)	t-value	p-value	Effect Size d
Content Creation	3.82±0.65	3.11±0.72	4.892	<0.001	1.02 (Large)
Platform Operation	3.75±0.61	3.03±0.68	5.013	<0.001	1.05 (Large)
Marketing Strategy	3.68±0.59	2.95±0.70	4.935	<0.001	1.03 (Large)
Video Editing	3.91±0.55	3.22±0.63	5.328	<0.001	1.12 (Large)
Industrial Product Practice	3.79±0.62	2.58±0.75	7.841	<0.001	1.65 (Large)

Comparison of Employment Attitudes

The experimental group has significant advantages in career interest, career planning clarity, employment confidence and industry identity ($p<0.001$) (Table 2).

Table 2 Comparison of Employment Attitude Scores Between the Two Groups (M±SD)

Attitude Dimension	Experimental Group (n=42)	Control Group (n=40)	t-value	p-value	Effect Size d
Career Interest	4.15±0.58	3.52±0.65	4.628	<0.001	0.97 (Large)
Clarity of Career Planning	4.02±0.63	2.85±0.71	7.936	<0.001	1.67 (Large)

Attitude Dimension	Experimental Group (n=42)	Control Group (n=40)	t-value	p-value	Effect Size d
Employment Confidence	3.98±0.59	3.01±0.68	6.752	<0.001	1.41 (Large)
Industry Identity	4.21±0.55	3.48±0.62	5.437	<0.001	1.14 (Large)

Comparison of Job-Hunting Performance

The experimental group is significantly better than the control group in resume production score (+26.5%), simulated interview score (+25.9%), number of resumes submitted (+55.1%) and number of interview opportunities (+103.2%) (Table 3).

Table 3 Comparison of Job-Hunting Performance Between the Two Groups

Job-Hunting Indicator	Experimental Group (n=42)	Control Group (n=40)	Difference Rate
Resume Production Score	82.5±7.3	65.2±8.1	+26.5%
Simulated Interview Score	80.3±6.8	63.8±7.5	+25.9%
Number of Resumes Submitted (copies)	15.2±3.1	9.8±2.5	+55.1%
Number of Interview Opportunities (times)	6.3±1.8	3.1±1.2	+103.2%
School-Enterprise Project Participation Rate	100%	35%	+185.7%

Influencing Factors of the Employment Promotion Effect of Courses

Multiple linear regression analysis shows that course-industry matching degree (β=0.38, $p<0.001$), proportion of practical class hours (β=0.25, $p<0.01$), students' digital literacy (β=0.21, $p<0.01$) and depth of school-enterprise cooperation (β=0.16, $p<0.05$) are the key factors affecting the employment promotion effect of courses, with a total explanatory rate of 52.6% (adjusted R^2=0.51).

The interaction analysis shows that course matching degree indirectly affects employment by influencing skill mastery (mediating effect accounting for 35%), and school-enterprise cooperation can strengthen the positive effect of practical class hours (interaction term β=0.12, $p<0.05$).

Discussion

Current Curriculum Status and Employment Needs Adaptability

The current short video courses in vocational colleges in Guangxi have obvious structural contradictions with employment needs. From the perspective of curriculum design, the unbalanced theory-practice ratio and outdated content make it difficult for students to master practical skills meeting industry needs; from the perspective of teaching resources, the lack of localized textbooks and aging equipment restrict the quality of practical teaching; from the perspective of school-enterprise cooperation, shallow cooperation and low matching degree of internships make it difficult to connect classroom learning with workplace practice. These problems lead to insufficient accumulation of students' human capital in the short video field, which is inconsistent with the human capital theory's view that education should improve labor productivity through skill investment (Becker, 1964).

The experimental results show that the new curriculum model integrating modular skill training, school-enterprise project integration and professional

quality embedding can effectively improve the adaptability between courses and employment needs. By adding cutting-edge modules such as "short video + live broadcast e-commerce" and "AI-assisted creation" and integrating local cases such as Guangxi ethnic culture and characteristic agricultural product promotion, the course content is more in line with industry needs and regional characteristics. Increasing the proportion of practical courses to more than 40% and carrying out project-based teaching with real enterprise projects as carriers help students transform theoretical knowledge into practical skills.

Collaborative Training Mechanism of Skills and Attitudes

This study finds that skill mastery and employment attitude form a positive cycle of "skill improvement - confidence enhancement - clear planning - employment success". Students' insufficient skill mastery leads to lack of employment confidence, which in turn affects their career planning, forming a vicious cycle. This is consistent with Levesque-Bristol's (2017) research conclusion that occupational attitudes have a moderating effect on skill learning.

The new curriculum model breaks this vicious cycle through collaborative training of skills and attitudes. On the one hand, hierarchical skill training is carried out according to the predictive weight of skills, prioritizing the improvement of content creation ability, and systematically training platform operation and marketing strategy abilities; on the other hand, a full-process career guidance system is built to help students establish clear career plans and enhance employment confidence. The experimental results show that the experimental group has a significant improvement in both skill level and employment attitude, confirming the effectiveness of the collaborative training mechanism.

Interaction Mechanism of Influencing Factors

The influencing factors of the employment promotion effect of courses form a dynamic adjustment mechanism according to the ecosystem theory. Course-industry matching degree is the core factor, which determines whether the increase of practical class hours can be effectively transformed into skill

improvement; students' digital literacy is the foundation, which affects their learning effect and adaptability to industry changes; school-enterprise cooperation is the bridge, which provides real project scenarios for students to connect curriculum learning with workplace practice.

The interaction between factors shows that the effect of a single factor is limited, and multi-factor synergy is needed to maximize the employment promotion effect. For example, if the course content is disconnected from the industry, simply increasing the proportion of practical class hours may lead to "invalid practice"; only when the course content is in line with industry needs and supported by school-enterprise cooperation can the practical teaching play the maximum role. This explains why some colleges have not achieved obvious results in improving students' employment rate after increasing practical class hours.

Innovation and Applicability of the New Curriculum Model

The innovation of the "three-dimensional integration" new curriculum model is reflected in three aspects: first, "characteristic integration", combining the professional advantages of vocational colleges with short video skills to develop characteristic modules adapting to local industrial needs; second, "collaborative education", realizing the seamless connection of "teaching - practice - employment" through deep school-enterprise cooperation; third, "quality embedding", integrating career planning and communication skills into courses to solve the problem of disconnection between students' employment interest and planning.

The applicability of the model has dual characteristics of universality and regionality. The modular design and project-driven teaching have universal reference value, while the integration of Guangxi ethnic culture and characteristic industry elements reflects regional characteristics. Expert verification shows that the model scores highly in goal matching degree (M=4.70) and characteristic

integration degree (M=4.82), and 80% of experts recognize its characteristic positioning of "industry + short video". However, when promoting the model, it is necessary to make adaptive adjustments according to the professional characteristics of different colleges to avoid "one-size-fits-all" reform.

Recommendation

The results of this study revealed that the implementation of short video creation and operation courses in vocational colleges in Guangxi has both strengths and limitations. Overall, the current curriculum system still faces significant challenges in curriculum design, teaching resources, and school–enterprise cooperation, which constrain the improvement of students' employment outcomes. Specifically, issues such as an unbalanced theory–practice ratio, outdated course content, limited teaching methods, insufficient localized learning materials, inadequate practical equipment, and weak collaboration between institutions and enterprises were identified as major obstacles. In addition, although the courses positively contribute to students' employment-related skills and attitudes, the overall effectiveness remains moderate, as students' skill mastery is at a medium-to-low level and there is a gap between career interest and career planning. Furthermore, the findings indicated that course–industry alignment, proportion of practical class hours, students' digital literacy, and the depth of school–enterprise cooperation significantly influence the employment promotion effect, with course–industry alignment being the most critical factor. Importantly, the implementation of the "three-dimensional integration" curriculum model was found to significantly enhance students' skills, attitudes, and job-hunting performance, demonstrating its effectiveness as an innovative approach for improving vocational education outcomes.

Recommendations for Practical Application

1. Educational institutions should utilize the findings of this study as a foundation for systematically improving curriculum design by aligning course content with industry demands, regularly updating curricula, and increasing the proportion of practical learning to at least 40% in order to enhance students' employability.

2. Teaching practices should be reformed by reducing reliance on traditional lecture-based instruction and promoting project-based and case-based learning approaches, particularly through collaboration with real industry projects to strengthen students' practical competencies.

3. Vocational colleges should establish sustainable and in-depth school–enterprise cooperation mechanisms, encouraging active participation of enterprises in curriculum design, teaching implementation, and evaluation processes, as well as ensuring the alignment between internship opportunities and course objectives.

4. Institutions should strengthen supporting systems by increasing investment in teaching resources, upgrading practical equipment, developing localized instructional materials, enhancing teacher professional development, and implementing diversified evaluation systems to improve learning outcomes.

Recommendations for Future Research

1. Future studies should expand the research scope to include vocational colleges in diverse geographical areas in Guangxi, particularly remote regions, in order to enhance the generalizability of the findings.

2. Longitudinal research should be conducted over a period of 3–5 years to examine the long-term effectiveness and sustainability of the "three-dimensional integration" curriculum model.

3. Further research should explore the interaction mechanisms among influencing factors in greater depth, including additional variables such as students' personal backgrounds and learning behaviors.

4. Future studies should investigate the integration of emerging technologies, particularly artificial intelligence, into short video education, in order to develop an "AI + short video" instructional model that enhances the effectiveness and innovation of vocational education.

Reference

Becker, G. S. (1964). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. New York: Columbia University Press.

Chen, B. (2021). Research on the teaching reform of short video courses in higher vocational colleges. *Education Modernization*, 8(62), 116–119.

Cheng, Y. C., & Tam, W. M. (2014). The economic impact of new media industries: A cross-regional comparative study. *Journal of Media Economics and Cultural Studies*, 12(3), 45–62.

China Internet Network Information Center. (2024). *The 54th statistical report on internet development in China*. Retrieved from https://www.cnnic.net. cn

Erdia, E. M. (2018). Educational change and information technology integration in modern education. *Journal of Educational Development*, 12(2), 45–58.

Guangxi Zhuang Autonomous Region Department of Finance. (2024). *The autonomous region finance department strongly supports the cultivation of "Guangxi craftsmen" in the new era to promote high-quality development of vocational education*. Retrieved from http://czt.gxzf.gov.cn

Jiao, Z. (2021). *Education for international students in Guangdong universities: Significance, development trends, and path choices*. Guangzhou: Guangdong Higher Education Press.

Levesque-Bristol, C. (2017). Teaching entrepreneurship in higher education: A best-practice model. *Journal of Small Business Strategy*, 27(2), 113–131.

Li, J. (2025). A three-dimensional analysis of short video assistance for agriculture under the background of "digital commerce promoting agriculture": Value, predicament, and optimization. *Agricultural Economy*, (5), 136–139.

OECD. (2021). *Skills for a digital world: OECD skills outlook 2021*. Paris: OECD Publishing.

Tian, C. F. (2025). Exploration on the application of "post-certificate-competition-creation" integration model in higher vocational short video courses. *Vocational and Technical Education*, 46(5), 32–36.

UNESCO. (2022). *Vocational education and training for inclusive and sustainable growth*. Paris: UNESCO Publishing.

Xie, H. M., & Lin, Y. Y. (2025). Research on the "short video + live streaming" entrepreneurship model and path for higher vocational students in the digital economy context. *China Internet Weekly*, (12), 37–39.

Yuan, M. (2024). Exploration on the practical path of "short video + N" online education model in higher vocational colleges. *Journal of News Research*, 15(23), 78–82.

Zhang, T., & Li, Z. J. (2021). Innovation and practice of teaching methods for short video production courses in higher vocational colleges. *Invention & Innovation (Vocational Education)*, (10), 56–57.

INFLUENCE OF AI-DRIVEN ADMISSION TOOLS' PERCEIVED USEFULNESS, AI PERSONALIZATION, TRUST IN AI COMMUNICATION, AND PRIVACY CONCERN ON INTERNATIONAL STUDENTS' APPLICATION INTENTION*

Ruizhen Zhang[1] and Ao Chen[2]

[1-2]**International College, Panyapiwat Institute of Management, Thailand**

Corresponding Author's Email: ruizhenzhangpim@outlook.com

Received 11 May 2026; Revised 18 May 2026; Accepted 20 May 2026

Abstract

This study aims to: 1) explore the impact of perceived usefulness, AI-driven personalization, trust in AI communication, and privacy concerns on international students' willingness to apply to private universities in China; 2) identify the strongest positive and negative predictors of application intention in the context of AI-driven admissions services; and 3) provide practical suggestions for improving the application of AI admissions tools in international student recruitment. This study employed a cross-sectional quantitative research design, collecting data from 400 potential international students who had used AI admissions services. Data analysis methods included descriptive statistics, reliability analysis, correlation analysis, and multiple regression analysis. The results show that: 1) perceived usefulness, AI-driven personalization, and trust in AI communication have a positive impact on international students' application intention; 2) privacy concerns have a negative impact on application intention;

Citation:

* Ruizhen Zhang and Ao Chen. (2026). Influence Of Ai-Driven Admission Tools' Perceived Usefulness, Ai Personalization, Trust In Ai Communication, And Privacy Concern On International Students' Application Intention. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 348-364.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

and 3) the regression model explains 55.1% of the variance in application intention, indicating strong explanatory power. Among all predictor's, perceived usefulness was the strongest positive factor, while privacy concerns were the most significant negative factor. The findings enrich the research literature on the application of artificial intelligence (AI) in higher education admissions and provide practical suggestions for improving AI-powered admissions services in Chinese private universities, including enhancing functional accuracy, personalized communication, trust mechanisms, and privacy protection.

Keywords: AI-Driven, AI Personalization, Trust in AI Communication, Application Intention

Introduction

The importance of artificial intelligence (AI) in international student admissions is increasingly evident, particularly in AI-driven admissions tools such as admissions chatbots, automated email systems, program recommendation interfaces, and online consultation platforms. These tools enable universities to provide timely, multilingual, and scalable communication services to potential international students. For Chinese private universities, the value of AI admissions tools is especially prominent, as they can reduce communication costs, improve response efficiency, and enhance their competitiveness in the international education market. The effectiveness of AI admissions tools depends not only on their technological capabilities but also on applicants' perceptions. International students often make application decisions in uncertain environments, as they must remotely evaluate academic programs, admission requirements, scholarship opportunities, visa processes, and institutional reputation. In this process, applicants' perceptions of whether AI tools are practical, personalized, trustworthy, and privacy-protecting directly influence their application intentions. Existing research on AI in education largely focuses on learning support, chatbot

design, or general technology applications. Research on AI-assisted admissions communication in the context of cross-border higher education admissions is relatively limited. Furthermore, while perceived usefulness and personalization may increase applicants' application intentions, privacy concerns may reduce their willingness to use AI systems, especially when sensitive personal data is involved. Therefore, it is necessary to examine applicants' perceived benefits and risks of AI-driven admissions tools. This study, based on the technology acceptance model, privacy computing theory, and AI trust theory, explores how perceived usefulness, AI personalization, trust in AI communication, and privacy concerns influence international students' willingness to apply to private universities in China. The findings are expected to provide empirical evidence for AI-driven admissions research and offer practical guidance for universities to improve their international admissions through responsible and applicant-centered AI communication.

Objectives

1. To examine the effect of perceived usefulness of AI-driven admission tools on international students’ application intention.

2. To examine the effect of AI personalization on international students’ application intention.

3. To examine the effect of trust in AI communication on international students’ application intention.

4. To examine the effect of privacy concern on international students’ application intention.

6. To compare the relative predictive power of the four factors and propose practical strategies for improving AI-driven admission services.

Literature Review

Technology acceptance perspectives for AI-driven admission tools:Technology acceptance perspectives explain why individuals adopt or reject systems based on perceptions of utility, effort, and expected outcomes. In recruitment settings, the "system" is often not a single application but a distributed set of AI-mediated touchpoints such as chatbots, recommendation engines, automated email journeys, and portal-based workflows(Almeida et al., 2025; Yan et al., 2025).

Trust in AI communication as a communication and governance construct: Trust in AI communication can be conceptualized as a belief that AI-mediated messages and interactions are reliable, competent, and aligned with the user's interests, especially under uncertainty and limited ability to verify information immediately. In recruitment, trust is not only a property of the algorithmic agent; it is also a property of the institution that deploys the agent. When applicants interact with a chatbot or AI-generated messages, they often attribute agency and intentionality to the system's outputs, which can influence judgments about honesty, transparency, and institutional responsibility(Kleizen, 2020). A systematic review of trust in AI chatbots emphasizes that trust formation is multi-dimensional and depends on system performance, perceived benevolence, transparency cues, and contextual stakes, implying that recruitment contexts may raise the threshold for trust due to the consequences of misinformation or misinterpretation (Ng, 2024).

Personalization, privacy calculus, and the privacy paradox: AI personalization refers to system behaviors that tailor content, recommendations, and interaction pathways to the perceived attributes, preferences, or prior behavior of a user. In recruitment, personalization may include custom program suggestions, scholarship prompts, region-specific visa advice, reminders aligned with deadlines, and language-adapted messaging. Personalization can enhance

perceived usefulness by increasing relevance and reducing search costs; however, it can also intensify privacy concern if applicants infer extensive data collection, profiling, or sensitive inference. Contemporary research on AI personalization underscores that perceived information sensitivity and service profiling can elevate privacy concern, even when personalization improves service relevance.

AI-driven admission tools in higher education: scope and functions: In higher education, AI-driven admission tools commonly include conversational agents for inquiry handling, personalized outreach and segmentation systems, AI-assisted content generation for emails and web pages, recommendation systems that match prospects to programs, and analytics tools that predict enrollment likelihood. The deployment rationale often emphasizes scalability, 24/7 availability, and consistency of messaging qualities that are particularly attractive for institutions recruiting across time zones. At the same time, student-facing AI tools in education are increasingly studied as socio-technical systems whose acceptance depends on both functional and relational dimensions. Research syntheses of educational chatbot implementation show that adoption depends on perceived performance, appropriate conversational design, and governance arrangements that address user concerns (Bilquise et al., 2024).

International students' application intention refers to their motivational readiness to apply to a university, which is shaped by academic value, perceived safety, social belonging, institutional reputation, support services, scholarships, and transparent administrative processes. In China's private university context, AI-mediated recruitment tools may influence this intention through several key factors. Perceived usefulness improves applicants' decision-making by saving time, offering complete information, matching students with suitable programs, and reducing uncertainty in application preparation (Sureshkumar, 2025; Dawar et al., 2022). AI personalization can enhance perceived relevance and reduce information overload, but it may also raise surveillance concerns when applicants

feel that sensitive data are being tracked or profiled (Teepapal, 2025; Asthana et al., 2024). Trust in AI communication depends on message quality, system competence, interaction quality, and human-like communication cues, which help users judge the reliability and benevolence of AI tools (Saffarizadeh & Keil, 2025). Meanwhile, privacy concern is especially important in AI admissions because applicants may provide sensitive information such as passports, transcripts, financial documents, and personal statements, and such concerns can affect their willingness to use AI-mediated admission services (Shouli et al., 2026). Therefore, effective AI-driven admissions should balance usefulness, personalization, trust-building communication, and privacy protection to strengthen international students' application intention (Gao & Liu, 2020).

Methodology

Employed a quantitative survey design to explore the impact of perceived usefulness, AI personalization, trust in AI communication, and privacy concerns on international students' intention to apply to private universities in China. This design was suitable for testing relationships between well-defined variables and assessing the predictive power of multiple factors at the same time point. The target population consisted of international students intending to apply to private universities in China who had experience using AI-driven admissions tools (e.g., admissions chatbots, automated messaging systems, or program recommendation platforms). A non-probability online sampling method was used, and data was collected through international student communities, online education networks, and educational counseling channels. A total of 400 valid questionnaires were obtained for statistical analysis. The research tool was a structured self-administered questionnaire containing three parts: screening questions, demographic information, and measurement items for key constructs. This study measured five constructs: perceived usefulness, AI personalization,

trust in AI communication, privacy concerns, and willingness to use AI. All items were measured using a five-point Likert scale. Data were screened before hypothesis testing, removing incomplete or invalid responses. Reliability was assessed using Cronbach's alpha coefficient, and construct validity was tested using factor analysis. Descriptive statistics were used to summarize the characteristics of respondents and the distribution of key variables. Data analysis was performed using SPSS software. First, Pearson correlation analysis was used to test the relationships between key constructs. Then, multiple regression analysis was applied to examine the effects of perceived usefulness, AI personalization, trust in AI communication, and privacy concerns on willingness to use the software. Standardized regression coefficients were used to compare the relative strengths of predictors, and R^2 and adjusted R^2 were used to assess the explanatory power of the model. Multicollinearity was assessed using variance inflation factor values to ensure there was no excessive overlap among independent variables. The significance level for the hypothesis tests was set at $p < .05$.

Results

A total of 400 usable responses were analyzed. Approximately 42.8% of respondents are from Southeast Asia and 29.2% from South Asia, with smaller shares from East Asia (non-China), Africa, and Europe/Americas. Gender is balanced, and the largest age group is 23–27 years. Most respondents report moderate to high prior experience using AI systems, indicating that they can meaningfully evaluate AI-mediated admissions communication. The descriptive results indicate that respondents generally held moderate perceptions of AI-driven admissions services. The mean scores for perceived usefulness, AI personalization, trust in AI communication, privacy concerns, and application intention were all close to the midpoint of the 5-point scale, ranging from 2.988

to 3.012. Among them, trust in AI communication showed the highest mean score, while perceived usefulness showed the lowest, although the differences were very small. The standard deviations ranged from 0.902 to 0.983, suggesting a moderate variation in respondents' opinions. The reliability results indicate that all measurement scales achieved excellent internal consistency, with Cronbach's alpha values ranging from 0.938 to 0.953. Perceived usefulness showed the highest reliability (α = 0.953), followed by application intention (α = 0.951), trust in AI communication (α = 0.949), AI personalization (α = 0.944), and privacy concern (α = 0.938). Since all values are above 0.90, the questionnaire items are highly reliable and suitable for further statistical analysis.

Table 1 Correlations among constructs

Construct	PU	PER	TR	PC	AI
PU	1.0	0.45	0.435	-0.165	0.584
PER	0.45	1.0	0.383	-0.245	0.541
TR	0.435	0.383	1.0	-0.271	0.512
PC	-0.165	-0.245	-0.271	1.0	-0.438
AI	0.584	0.541	0.512	-0.438	1.0

Pearson correlations were used to assess bivariate relationships among constructs prior to multivariate testing. Table shows that PU, PER, and TR are positively associated with application intention, while privacy concern is negatively associated with application intention. Correlations among predictors are moderate, suggesting related but distinct constructs.

Table 2 Summary of hypothesis testing decisions

Hypothesis	Decision	Evidence
H1	Supported	PU shows a positive and statistically significant effect on AI.
H2	Supported	PER shows a positive and statistically significant effect on AI.
H3	Supported	TR shows a positive and statistically significant effect on AI.
H4	Supported	PC shows a negative and statistically significant effect on AI.

All four hypotheses are supported. Perceived usefulness has the largest positive standardized effect (β = 0.344), indicating that applicants' intention to apply rises most strongly when the AI admission tool is experienced as practically helpful for completing admissions tasks. Privacy concern has a sizable negative effect (β = -0.268), demonstrating that perceived privacy risk can offset the benefits of an otherwise useful system. Personalization (β = 0.246) and trust in AI communication (β = 0.195) are also significant, indicating that relevance and credibility matter beyond pure task efficiency. Therefore, universities should prioritize (i) functional correctness and task completion, (ii) privacy-by-design with transparent disclosures, and (iii) trust signals such as verified information sources, clear escalation, and consistent messaging.

Variance inflation factors (VIF) were examined to confirm that multicollinearity does not distort regression estimates. As shown in Table VIF

values are close to 1 and well below commonly used thresholds, indicating that the predictors contribute distinct information to the model.

Table 3 Variance inflation factors (VIF)

Predictor	VIF
PU	1.395
PER	1.355
TR	1.352
PC	1.107

Low VIF values indicate that the four predictors are not redundant and can be treated as separate levers in admissions system design. For example, increasing personalization does not automatically guarantee higher trust, and improving usefulness does not eliminate privacy concern. This supports a balanced improvement strategy across usability, relevance, credibility, and privacy protections. To communicate the results in a compact form, Figure presents the conceptual model with standardized coefficients and the explained variance of application intention. This visualization is useful for both academic reporting and admissions management discussions because it highlights the relative strength and direction of each pathway.

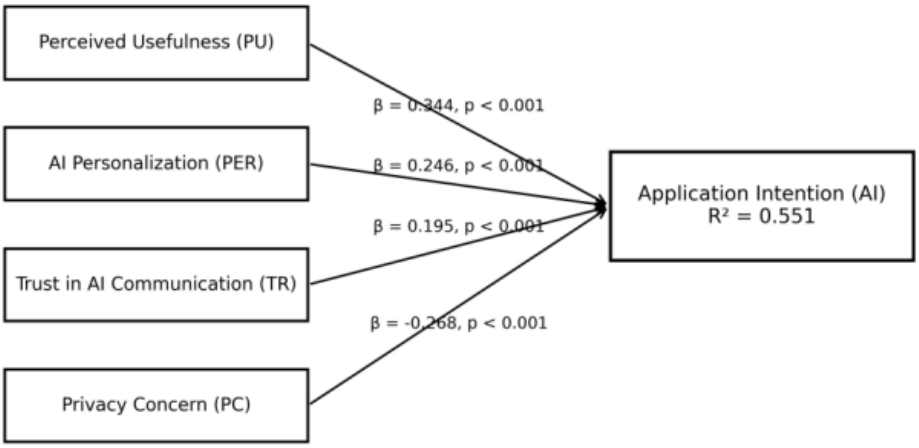

Figure 1 Conceptual model with estimated standardized effects.

Discussion

Research reveals that international students' willingness to apply to Chinese private universities is influenced by both perceived benefits and perceived risks of AI-assisted admissions tools. Regression analysis shows that perceived usefulness, AI personalization, and trust in AI communication have significant positive impacts on application intention, while privacy concerns have a significant negative impact. The model explains 55.1% of the variance in application intention, indicating that these four factors are highly explanatory for understanding applicants' responses to AI-assisted admissions services.

Perceived usefulness was found to be the strongest positive predictor of application intention. This result suggests that international applicants are most likely to respond positively to AI-assisted admissions tools when they believe they can help them obtain accurate information, understand admission requirements, reduce uncertainty, and efficiently complete application-related tasks. In the context of cross-border higher education, applicants often face difficulties related to language, distance, document preparation, program selection, and visa information. Therefore, AI tools that provide clear, timely, and

practical support can directly enhance students' application intention. This finding supports the core assumption of the technology acceptance model: practicality is a key driver of behavioral intention.

AI-driven personalization has also had a significant positive impact on application intentions. This indicates that applicants value admissions services that provide tailored information based on their academic background, preferred programs, language needs, nationality, or study plans. Personalized recommendations can reduce information overload and help students find programs that better align with their goals. However, personalization design must be approached with caution, as excessive or ambiguous data collection can raise privacy concerns. Therefore, universities should ensure that personalization is based on transparent, necessary, and applicant-consented data usage.

Trust in AI communication is another significant positive predictor. This finding suggests that applicants are more willing to apply when they perceive AI-generated information as reliable, accurate, transparent, and in accordance with institutional norms. Trust is particularly important in international admissions, as students often rely on online communication before visiting universities or directly contacting faculty. If AI tools provide inconsistent or inaccurate responses, applicants will question not only the tool itself but also the university's credibility. Therefore, trust in AI communication serves as a bridge between technological interaction and institutional reputation.

Privacy concerns have had a significant negative impact on application intentions. This finding confirms that international applicants may hesitate to use AI-driven admissions tools when they are uncertain about how their personal data is collected, stored, analyzed, and shared. Since international admissions typically involve sensitive documents such as passports, transcripts, financial information, and personal statements, privacy risks are a major obstacle influencing application intentions. The negative impact of privacy concerns also

indicates that technological usability alone is insufficient. Even if AI tools are convenient and personalized, unclear privacy policies or excessive data requests can reduce applicants' willingness to apply.

Chinese private universities should adopt a balanced AI admissions strategy. Enhancing functional usability should be the primary task, as it has the strongest positive impact on application intentions. Simultaneously, universities should improve the quality of personalization and enhance trust through accurate and transparent AI communication, and reduce privacy concerns through clear data usage policies, informed consent mechanisms, secure data protection, and human support channels. In this way, AI-driven admissions tools can not only serve as technological services but also as strategic tools to improve the efficiency of international admissions and institutional competitiveness.

Conclusion

A total of 400 valid questionnaires were analyzed. Descriptive results showed that respondents' perceived usefulness, AI personalization, trust in AI communication, privacy concerns, and application intentions regarding AI-assisted admissions tools were all at moderate levels. The average scores of the main constructs were close to the midpoint of a five-point scale, indicating that applicants' overall views on AI-assisted admissions tools were neither extremely positive nor extremely negative. Reliability analysis showed that all constructs had high internal consistency. The Cronbach's alpha coefficients for perceived usefulness, AI personalization, trust in AI communication, privacy concerns, and application intentions were all above 0.90. These results indicate that the measurement items have good reliability and are suitable for further statistical analysis. Correlation analysis showed that perceived usefulness, AI personalization, and trust in AI communication were positively correlated with application intentions, while privacy concerns were negatively correlated with

application intentions. The correlations among the independent variables were moderate, indicating that there are associations among these constructs, but they are conceptually distinct. Multiple regression analysis was used to test the hypotheses. The results showed that the overall model was statistically significant and explained 55.1% of the variance in application intentions. Perceived usefulness had the most significant positive correlation with application intention, followed by AI personalization and trust in AI communication. Privacy concerns, however, showed a significant negative correlation. These findings support all four hypotheses. The variance inflation factor (VIF) value was below the generally accepted threshold, indicating that multicollinearity is not a serious problem. International students' application intention is influenced by both perceived benefits and perceived risks of AI-driven admissions tools. Applicants are more likely to apply when they perceive AI tools as useful, personalized, and trustworthy. However, even when AI tools have practical functional value, privacy concerns significantly reduce application intention.

Recommendation

Chinese private universities should improve their AI-powered admissions tools in four aspects. First, universities should enhance the perceived usability of these tools, ensuring that chatbots, automated responses, and recommendation systems provide accurate, timely, and practical information about programs, admission requirements, scholarships, application deadlines, and visa procedures. Since perceived usability has the most significant impact on application intention, AI tools should focus on addressing applicants' actual problems rather than simply providing general promotional information. Second, universities should enhance the personalization of AI, providing tailored admissions guidance based on applicants' academic background, intended major,

language requirements, nationality, and learning goals. However, the personalization process should remain transparent and limited to necessary information. Applicants should clearly understand the reasons for recommendations and the data upon which they are based. Third, universities should strengthen trust in AI communication. AI-generated responses should be consistent with official admissions policies, updated regularly, and reviewed by admissions staff. Fourth, universities should provide clear channels for human support so that applicants can contact human staff when encountering complex or sensitive issues. This can reduce uncertainty and enhance applicants' confidence in the AI system and the university. Universities should mitigate applicants' privacy concerns by adopting "privacy-design" principles. Before applicants submit their personal information, universities should provide clear data usage policies, informed consent, data minimization, secure storage, and transparent privacy statements. Because privacy concerns can negatively impact application decisions, responsible data governance should be considered a core component of international student admissions, not just a technical or legal requirement.

References

Almeida, F., Junça Silva, A., Lopes, S. L., & Braz, I. (2025). Understanding recruiters' acceptance of artificial intelligence: Insights from the technology acceptance model. *Applied Sciences,* 15(2), Article 746. https://doi.org/10.3390/app15020746

Asthana, S., Im, J., Chen, Z., & Banovic, N. (2024). *"I know even if you don't tell me": Understanding users' privacy preferences regarding AI-based inferences of sensitive information for personalization*. In Proceedings of the 2024 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (Article 782, pp. 1–21). Association for Computing Machinery. https://doi.org/10.1145/3613904.3642180

Bilquise, G., Ibrahim, S., & Salhieh, S. E. M. (2024). Investigating student acceptance of an academic advising chatbot in higher education institutions. *Education and Information Technologies,* 29(5), 6357–6382. https://doi.org/10.1007/s10639-023-12076-x

Bonnefon, J.-F., Černý, D., Danaher, J., Devillier, N., Johansson, V., Kovacikova, T., Martens, M., Mladenovic, M., Palade, P., & Reed, N. (2020). *Ethics of connected and automated vehicles: Recommendations on road safety, privacy, fairness, explainability and responsibility*. Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2777/035239

Dawar, S., Panwar, S., Dhaka, S., & Kudal, P. (2022). Antecedents and role of trust in chatbot use intentions: An Indian perspective. *Marketing and Management of Innovations,* 13(4), 198–206. https://doi.org/10.21272/mmi.2022.4-18

Gao, Y., & Liu, J. (2020). International student recruitment campaign: Experiences of selected flagship universities in China. *Higher Education,* 80(4), 663–678. https://doi.org/10.1007/s10734-020-00503-8

Kleizen, B. (2020). *Big data, AI-based governance and trust in government: Developing an analytical framework and a conceptual model*. DIGI4FED.

Ng, S. W. T. (2024). *Process and outcomes of trust in AI-driven chatbots: A systematic review and a longitudinal study [Doctoral dissertation, National University of Singapore].* NUS ScholarBank.

Saffarizadeh, K., & Keil, M. (2026). Conversational AI agents: The effect of process and outcome variation on anthropomorphism and trust. *Information Systems Journal.* Advance online publication. https://doi.org/10.1111/isj.70017

Shouli, A., Barthwal, A., Campbell, M., & Shrestha, A. K. (2026). Ethical AI for young digital citizens: A call to action on privacy governance. *Security and Privacy,* 9(2), Article e70202. https://doi.org/10.1002/spy2.70202

Sureshkumar, P. (2025). *Investigation on how the integration of AI in IT recruitment impacts the efficiency and decision-making processes of recruiters in the IT industry [Master's dissertation, National College of Ireland].* NORMA@NCI Library.

EXPLORATION OF MEDICAL EDUCATION REFORM IN CHINA UNDER THE INFLUENCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE*

Tingting Liu[1] and Hui-wen Tang[2]

[1-2]Thai-Chinese International School of Management,

University of the Thai Chamber of Commerce, Thailand

Corresponding Author's Email: kshvt00@hotmail.com

Received 26 April 2026; Revised 8 May 2026; Accepted 10 May 2026

Abstract

In order to explore the path of artificial intelligence integration into new medical discipline education and the law of core hotspot clustering and evolution, this article takes CNKI as the data source to retrieve relevant thematic literature from 2016 to 2026, and finally includes 106 articles. CiteSpace 6.4.R1 is used to analyze the publication volume, cooperation networks, keyword co-occurrence, clustering and burst detection. The study found that the integration of AI and medical education in China is divided into three stages: policy response , teaching exploration and deep integration ; the hot spots focus on the three directions of talent training system reconstruction,digital intelligent teaching innovation and cutting-edge discipline intersection, giving rise to the "Medicine + X" course and personalized learning, forming a "medicine-education-industry-research" collaborative talent cultivation mode.AI has changed from an auxiliary tool to a transformative force, while the issues of technical reliability, data security and ethical governance remain prominent. It is recommended to incorporate AI literacy and ethics education into medical education, construct an

Citation:

* Tingting Liu and Hui-wen Tang. (2026). Exploration Of Medical Education Reform In China Under The Influence Of Artificial Intelligence. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 365-384.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

evaluation and governance framework, and promote modular courses and cross-departmental collaboration. This article comes from a doctoral dissertation.

Keywords: Artificial Intelligence, China, Medical Education, New Medical Disciplines

Introduction

The rapid development of artificial intelligence technology is profoundly changing the global medical education system, like the opening of Pandora's box, bringing unprecedented opportunities and a series of challenges (Cooper & Rodman, 2023). As the world's largest medical education system (Wang, 2021), China put forward the national policy of "New Medical Disciplines" in 2018, which aims to lead the fundamental change of medical education for the future, and cultivate innovative medical talents who possess an interdisciplinary knowledge system, master new technologies such as artificial intelligence, and are capable of addressing new challenges in the medical field (Guo, 2024). The existing research is mainly case analysis or technical application discussion, and there is a lack of systematic knowledge graph analysis based on large-sample bibliometrics. In order to explore the innovative path of Thai medical education, this article takes Chinese practice as a reference, sorts out the hot spots and trends of teaching reform, and focuses on the integration mode of artificial intelligence through bibliometric analysis.

Objectives

1. To study how cutting-edge technologies such as artificial intelligence deeply integrate into the education system led by the "New Medicine" policy.

2. To study the cluster structure and its intrinsic relationship in the three core hot areas of China's medical education reform.

3. To study the reform of Chinese medical education in the era of artificial intelligence, the evolutionary path and inherent development law of multidisciplinary deep cross-integration.

Literature Review

1. Medical education needs to cultivate the ability to learn and evolve in continuous change

The 172nd Guide of the Association for Medical Education in Europe (AMEE) points out that in the face of the far-reaching challenges posed by general artificial intelligence (AGI) to medical education (Masters et al., 2024), educational institutions need to go beyond the adaptation to current generative artificial intelligence and carry out a forward-looking and systematic approach. The reform should include: strategically establishing a normalized policy formulation and revision mechanism; actively responding to the needs of teachers and students, systematically carrying out teacher development and student training; establishing a mechanism to continuously track AGI progress and legal dynamics, paying special attention to relevant regulations such as those of the European Union; and actively engaging in global collaboration. Ultimately, medical education needs to cultivate the ability to learn and evolve in continuous uncertainty, and welcome the fundamental changes of the AGI era with a cautious and positive attitude.

2. The systematic transformation of medical education toward cultivating high-level decision-making ability

With the gradual integration of generative artificial intelligence (GenAI) into clinical practice, the core goal and focus of capacity training in medical education are undergoing a profound transformation. The traditional ability evaluation system centered on medical knowledge mastery and information retrieval is evolving into a high-level ability training paradigm centered on management,

integration, and judgmental decision-making. The Association of American Medical Colleges (AAMC), as a leading institution, is actively promoting the systematic reform of medical education in the GenAI era: deepening data literacy and AI critical thinking training in the curriculum to scientifically evaluate algorithm outputs; clarifying the human-AI collaboration paradigm in clinical scenarios and defining the boundaries of responsibilities between humans and AI; and focusing on cultivating students' ability to identify and mitigate AI bias to ensure its fair and safe application in patient management (Maddox et al., 2025).

3. Vietnam and South Korea systematically promote the integration of artificial intelligence and medical education

Promoting the integration of artificial intelligence and medical education in Vietnam is an important way to address the structural challenges of teacher shortage and uneven clinical practice resources. At present, the application of artificial intelligence in Vietnamese medical education is still in its infancy, facing multiple obstacles such as insufficient infrastructure, lack of digital literacy among teachers and students, imperfect ethical norms, and limited cultural acceptance. In order to achieve sustainable and equitable development of AI-driven medical education, Vietnam needs to formulate a systematic national strategy, prioritize strengthening infrastructure and teacher training, and draw on international phased implementation experience to gradually build a digital talent training system that meets future healthcare needs, while ensuring quality and ethics (Nguyen et al., 2025).

The School of Medicine of Seoul National University has built a multi-level model of integrating artificial intelligence into medical education through a five-year systematic reform (Park et al., 2025). The model takes modularization, interdisciplinary connection, infrastructure and curriculum coupling, and policy embedding as the key principles, and promotes infrastructure construction, capacity improvement, and domestic and foreign cooperation in stages. The core insight is that the effective integration of AI and medical education not only

requires curriculum renewal, but also depends on the coordinated reorganization of institutional structure, teacher development, credit system, and policy environment. This practice provides a framework for global medical education institutions, especially those operating under public policy frameworks, aiming to cultivate future doctors who can not only use AI tools, but also participate in their development.

Methodology

Bibliometric Analysis is to carry out in-depth exploration of scientific literature with the help of quantitative means, and comprehensively study multiple key dimensions such as research hotspots, emerging trends and academic impacts involved in scientific literature through quantitative evaluation.

1. Data Source

Take China National Knowledge Infrastructure (CNKI) as the core retrieval database, and the search strategy was set as: Topic = (“Artificial intelligence” OR “Virtual” OR “Deep learning” OR “Large language model” Or “Agents”) AND TS= (“Medical education” OR “New Medical Disciplines”). The retrieval time range is from January 1, 2016 to February 10, 2026. After excluding meeting notices, reports and unrelated literature, 106 Chinese documents were finally included.

2. Research Tools

This study conducts data analysis by adopting CiteSpace 6.4. R1 software. CiteSpace is a tool for bibliometric and visual analysis of scientific literature. Its core function is to intuitively present research hotspots, development contexts and cutting-edge trends in specific disciplines by generating knowledge graphs. The software mainly supports the following analysis modules: statistical analysis of annual publication output, cooperative network analysis between authors, institutions and countries, co-occurrence, burst detection and cluster analysis, reference co-citation cluster analysis of keywords, co-citation cluster analysis of

references, co-citation analysis of authors and journals, as well as journal overlay analysis.

3. Data Analysis

Visual analysis of the relevant literature in this study was conducted using CiteSpace software (version 6.4.R1), specifically including annual publication quantity statistics, keyword co- occurrence analysis, cluster identification and timeline chart drawing. In the parameter settings, the Time Slicing parameter was set to span from 2016 to 2026, with the slice Length of 1 year. Furthermore, "Pathfinder" and "Pruning sliced networks" algorithms were selected to prune the network, thereby optimizing its structure and highlighting core correlations.

In the generated knowledge graphs, nodes represent the object of analysis (such as keywords, etc.). The size of the node is directly proportional to the frequency of its appearance. The color of the node corresponds to the time of its first occurrence, and follows the time color gradient preset in the software. The connection between nodes indicates the co-occurrence, cooperation or co-citation relationship. The color of the links corresponds to the year of co-occurrence, with the thickness of the links reflecting its co-occurrence intensity.

Results

1. Artificial Intelligence Drives the Systematic Transformation of Medical Education from Curriculum to Practice

As shown in Figure 1, since 2018, the number of research papers published in the cross-field of artificial intelligence and medical education in China has shown a continuous growth trend. The annual number of publications has gradually increased from 1 in 2018 to 10 in 2022; since 2023, the growth has accelerated significantly, with the number of publications jumping to 19, and reaching a peak of 30 in 2025. The research focus is on the construction of "New Medical Disciplines", intelligent medicine, teaching reform and other fields.

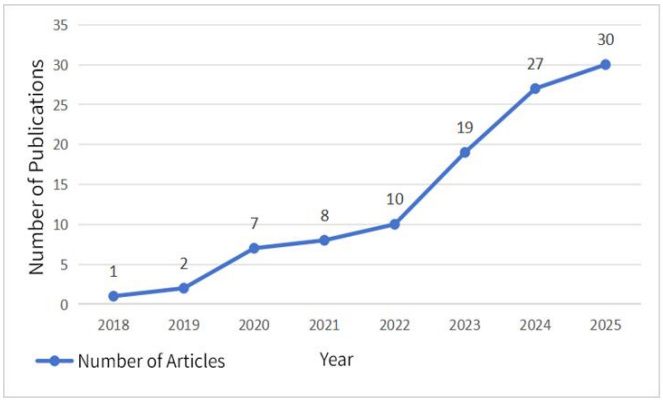

Figure 1 Annual Publication Trend Chart

(Source: Constructed by the researcher)

Table 1 Co-occurrence Frequency, Centrality and Year of Research Keywords (Partial)

No.	Frequency	Centrality	Year	Keywords
1	72	1.34	2018	New Medical Science
2	21	0.12	2019	Talent Cultivation
3	18	0.15	2020	Medical Education
4	16	0.22	2019	Artificial Intelligence
5	7	0.01	2023	Teaching Reform
6	5	0.06	2022	Experimental Teaching
7	4	0.06	2022	Virtual Simulation
8	4	0.01	2024	Basic Medical Sciences
9	4	0.00	2018	Intelligent Medicine
10	3	0.08	2020	Teaching
11	3	0.00	2021	Specialty Construction
12	3	0.01	2023	Medical-Educational Collaboration
13	3	0.00	2023	Teaching Model

14	3	0.01	2022	Nursing Education
15	3	0.00	2023	Innovation and Entrepreneurship
16	3	0.00	2022	Curriculum Construction
17	3	0.01	2023	Stomatology
18	3	0.11	2022	Medical Students
19	2	0.00	2021	Clinical Medicine
20	2	0.04	2022	Practical Ability

This study builds a keyword co-occurrence network map (Figure 2) based on CiteSpace software, which reflects the frequency of keyword appearance through the size of the node, with larger nodes indicating a higher degree of attention in the research field; the thickness and color of the inter-node connection reflect the intensity of keyword co-occurrence and the time span of the first co-occurrence, revealing the structural relationship between the themes. The results of the common analysis show that (Table 1), “New Medical Disciplines” (72 occurrences), “Talent Cultivation” (21 occurrences) and “Medical Education” (18 occurrences) constitute the structural core of high centrality and early breakthrough (2018-2020) in the network, marking the starting point of the transformation of China’s medical education from a traditional model to interdisciplinary integration. 3

At the same time, “Artificial Intelligence” (16 occurrences) and “Teaching Reform” (7 occurrences) as high-emergent nodes reflect that this field is forming a core paradigm for the reconstruction of the teaching model driven by artificial intelligence technology. The high-frequency occurrence of keywords corresponding to specific medical branches, such as “Basic Medicine” (4 occurrences), “Stomatology” (3 occurrences), “Nursing Education” (3 occurrences) and other keywords shows that the concept of “New Medical Disciplines” has penetrated into the teaching practice of many disciplines; while keywords such as “Experimental Teaching” (5 occurrences), “Virtual Simulation”

(4 occurrences) and “Innovation and Entrepreneurship” (3 occurrences) show that medical education in the era of artificial intelligence attaches coordinated importance to clinical practice competence and interdisciplinary innovative literacy.

Further calculation of keyword centrality was conducted to identify the nodes that play a key bridging role in the knowledge network map. As shown in Table 1, the intermediary centrality of “New Medical Disciplines” (1.34), “Artificial Intelligence” (0.22), “Medical Education” (0.15) and “Talent Training” (0.12) is significantly higher, indicating that these concepts play an important structural role in knowledge flow and thematic association. Among them, the “New Medical Disciplines” has the largest absolute high value (1.34), occupying a core position in the whole network, which shows that as a national medical education reform policy, it plays a leading role in promoting the intersection of disciplines and restructuring the theoretical system.

The high centrality of “Artificial Intelligence” shows that the technology is positioned as the core foundation for promoting “specialty construction-curriculum reform-practical ability improvement”, rather than merely an auxiliary tool. “Medical students” (0.11) also have a high degree of intermediary centrality, which to a certain extent shows that for medical education, no matter how artificial intelligence technology develops and how the teaching mode changes, the overall goal always adheres to the “student-centered” philosophy, to cultivate compound medical talents with post competencies, scientific research innovation ability, and interdisciplinary collaboration ability.

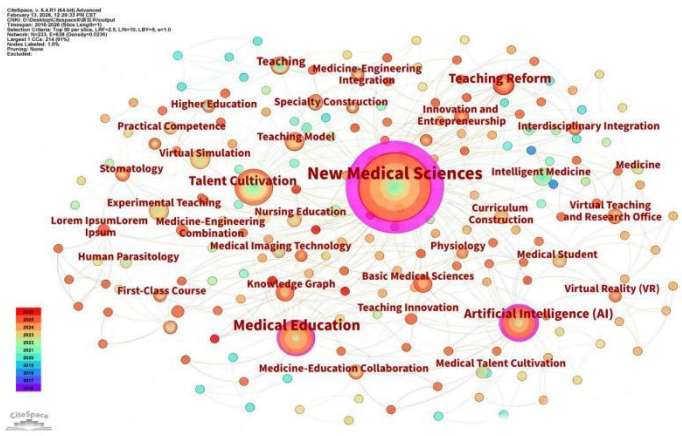

Figure 2 Co-occurrence Network Map of Research Keywords

(Source: Constructed by the researcher)

2. Three Core Hotspot Areas of China's Medical Education Reform

In order to further understand the compositional characteristics of research hotspots in China's medical education reform in the era of artificial intelligence, based on the above-mentioned keyword co-occurrence network, the Log-Likelihood Ratio (LLR) algorithm is used to generate a keyword clustering map (Figure 3). The results show that the cluster module value Q in the research field was 0.6361, and the mean silhouette S was 0.8615. Since the Q value is much greater than 0.3, it shows that the clustering structure is significant and the boundaries of the community are clear; and the S value is greater than 0.7, which shows that the cluster results have high reliability and can truly and objectively reflect the current distribution of hot spots on the reform and development of Chinese medical education.

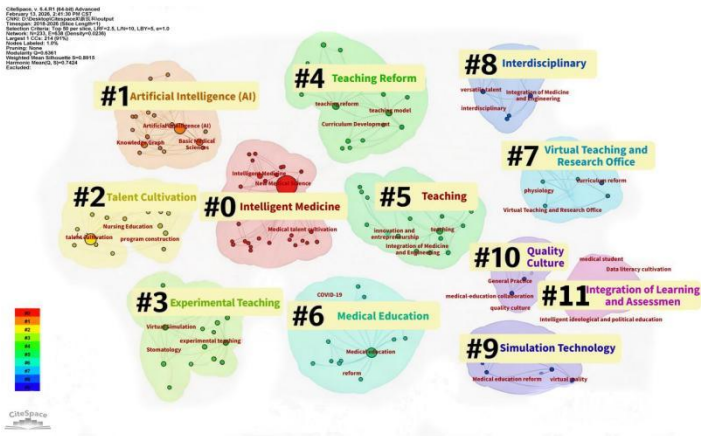

Figure 3 Cluster Map of Research Keywords

(Source: Constructed by the researcher)

The domestic map shows 12 main clusters, namely “#0 Intelligent Medicine”, “#1 Artificial Intelligence”, “#2 Talent Cultivation”, “#3 Experimental Teaching”, “#4 Teaching Reform”, “#5 Teaching”, “#6 Medical Education”, “#7 Virtual Teaching And Research Office”, “#8 Interdisciplinary”, “# 9 Simulation Technology”, “#10 Quality Culture” and “#11 Integration of Learning and Assessment”. Based on this, thematic classification can be carried out, and the research hotspots of China’s medical education reform can be highly summarized as: the “New Medical Disciplines” strategy and talent training system reconstruction (#2, #6, #8, #10), teaching scenario innovation empowered by digital and intelligence technology (#3, #4, #5, #7, #9, #11) and the frontier Technology-driven emerging disciplines and integration of teaching and research (#0, #1).

3. Paths for the In-depth Integrated and Cross-fertilized Development of China's Medical Education Reform

The keyword timeline atlas (Figure 4) unfolds the subject words of each cluster group horizontally in chronological order, clearly reflecting the development process and development vein of knowledge evolution in this field. It can be seen from the figure that each cluster corresponds to a horizontal timeline, and the nodes (keywords) on the line are the main research objects of the cluster. On the right side of the map, 1the 12 main clusters are arranged vertically in sequence, from “#0 Intelligent Medicine”, “#1 Artificial Intelligence”, “#2 Talent Cultivation” to “#11 Integration of Learning and Assessment”. Reviewing the development process, the reform and development of Chinese medical education in the era of artificial intelligence shows an obvious vein: first, thean adaptive response to the national strategic orientation; second, the innovation of the teaching model with the help of artificial intelligence; and finally the overall transformation of medical education under the digital and intelligent background. Each round is an exploration based on the background of the times, national needs and technical conditions at that time. It begins with macro-policy response and concept reshaping, then moving to meso-level reconstruction of curriculum system and teaching model, and finally deepening into the micro-level exploration of in-depth interdisciplinary integration and digital-intelligent education model.

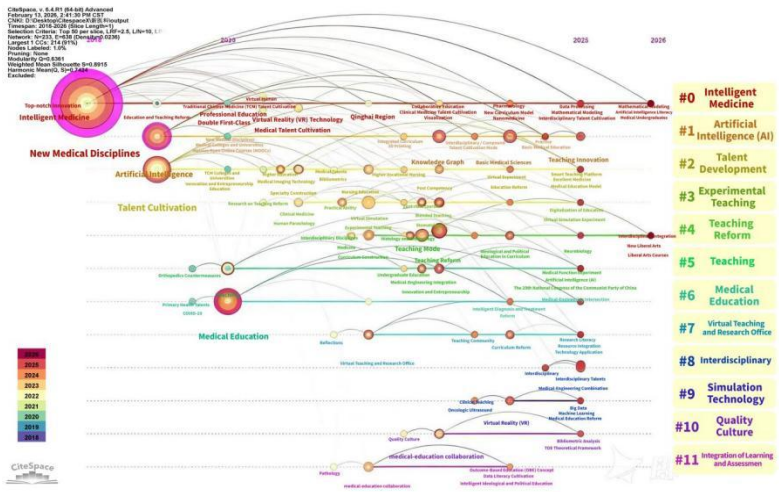

Figure 4 Timeline Map of Research Keywords

(Source: Constructed by the researcher)

In the first stage of the construction and development of “New Medical Disciplines” in China (2018-2020), the literature research has strong policy guidance. The research hotspots at this stage are the preliminary exploration of “#0 intelligent medicine”, “#1 Artificial Intelligence”, “#2 Talent Cultivation” and “#6 Medical Education”. Its focus is on the new education policy of “New Medical Disciplines” issued in 2018, emphasizing the integration of artificial intelligence and medical talent cultivation. This stage is an exploration stage, in which researchers mostly discussed the methods and ideas of medical education models from a macro perspective, and attempted to explore the new forms and new characteristics of medical education under the background of artificial intelligence. This stage mainly focuses on policy analysis and theoretical analysis at the national level, aiming to provide theoretical support for the cultivation of a new medical student training system adapted to the strategy of “Healthy China” in the new era.

China's "New Medical Disciplines" construction has entered the second stage (2021-2023), and the focus of relevant research has begun to turn to teaching practice activities. "#3 Experimental Teaching, "#4 Teaching Reform" and "#5 Teaching" have become the main directions that scholars pay attention to at this stage. "Curriculum Construction", "Teaching Model", "First-class Courses", "Virtual Simulation", and "Blended Teaching" are the research keywords at this stage, which means that the construction of China's "New Medical Disciplines" has moved from the top-level design to the classroom teaching level, and the policy ideas have been penetrated into curriculum setting, teaching reform and teaching resource construction. Under the normalization mode of online education in the post-pandemic era, scholars explore the application path of artificial intelligence-assisted traditional medical classrooms and clinical practice teaching methods.

In the third stage of China's "New Medical Disciplines" construction (from 2024 to present), the characteristics of multidisciplinary intersection and technical empowerment are prominent. The new research direction is "#7 Virtual Teaching and Research Office", "#8 Interdisciplinary", "#10 Quality Culture" and "#11 Integration of Learning and Assessment". "Knowledge Graph", "Medicine-Engineering Integration", "Compound Talents", "Data Literacy cultivation" and "Outcome-Based Education (OBE) Concept" are the research focuses at this stage. This indicates that under the background of "New Medical Disciplines" construction, artificial intelligence has become a driving force for the innovative development of medical education. It promotes the integrated development of medical education and artificial intelligence through multidisciplinary integration, explores technology-driven intelligent teaching platforms and personalized learning path design, and forms a characteristic development model.

Discussion

This research focuses on the reform of medical education in China, which takes the national policy of “New Medical Disciplines” as the strategic engine, systematically promotes the interdisciplinary integration of medicine and engineering, medicine and science, and medicine and liberal arts, and relies on artificial intelligence technology to develop personalized learning and blended teaching systems. It aims to promote the cultivation of top-notch innovative compound medical talents with the “medicine + X” multidisciplinary background (Wang et al., 2025), in order to achieve the purpose of comprehensive innovation from macro concepts to teaching practice.

Although artificial intelligence has made remarkable progress in global medical education research, there are still obvious differences between China and the global medical education system in research focus, methodological framework and practical application depth (Ma et al., 2026). International research have attached more importance to research on ethical risks or technical credibility brought by the integration of artificial intelligence and medical education, showing a stronger tendency for ethical guidance and technical verification.

1. Current status and needs: Ai literacy and educational demands of medical students in developing countries

These phenomena deserve attention in developing countries. In a survey of Thai medical students, Angkurawaranon et al. (2024) found that only about one-third of the respondents have a basic understanding of artificial intelligence, and although most of the respondents agree with the potential value, they had little understanding of the technology itself or how to apply it in real medical scenarios. The study also points out that Thai medical students tend to accept the integration of artificial intelligence training into the curriculum system. The author believes that systematic artificial intelligence training should be provided

at the undergraduate level to promote its popularization and standardized application in medical practice.

2. Professional consensus: Ethical framework and teaching paths for integrating ai into medical education

In the field of international medical education, the consensus of relevant majors is gradually formed. Best Evidence Medical Education (BEME) Guide No. 84 (2024) points out that artificial intelligence is profoundly changing the model of medical education, and while promoting teaching innovation, it also brings new ethical challenges. Therefore, it is necessary to systematically integrate ethical teaching into medical education and strengthen the ethical judgment and decision-making ability of medical students through real situation training.

3. Risk and Regulation: The potential impact and verification framework of AI application in medical education

A study published by Abdulnour et al. (2025) in the New England Journal of Medicine pointed out that although artificial intelligence can improve the efficiency of medical education and clinical practice, it may also cause potential risks, such as the decline in clinical thinking ability of medical students, insufficient cultivation of key professional capabilities, and the increased risk of clinical diagnostic errors. To this end, the research emphasizes that a safe and reliable artificial intelligence application framework should be built with technical verification as the core. Especially in the field of medical education, the usage effect of learners should be systematically evaluated. If there is a lack of scientific supervision, effective verification mechanism and continuous monitoring system, the relevant risks may affect the quality and safety of medical education.

4. Research limitations: inadequacy in methods, data and empirical coverage

Since this study mainly conducted induction and summary based on bibliometric analysis, it has not been verified in combination with specific cases or teaching practice, and has not been empirically analyzed for the actual effect

of artificial intelligence application and the acceptance of teachers and students in Chinese medical colleges. Therefore, the research conclusion has certain limitations. In addition, the scope of literature retrieval and statistics is mainly concentrated in Chinese literature. The data source is mainly the CNKI database, which fails to fully cover the representative research results in other Chinese databases such as Wanfang and VIP, which may have a certain impact on the comprehensiveness of the research results.

Conclusion

Using visual knowledge graphs, this study sorted out and summarized the evolution path and application panorama of artificial intelligence in China's medical education reform, which to a certain extent expands the breadth and depth of existing research. Although the literature database has certain limitations, it basically reflects the hot trends and research progress in this field. The integrated development of artificial intelligence and medical education in China is roughly divided into three stages: macro-policy response (2018-2021), teaching practice exploration (2022-2024), and in-depth integration (2025 to present). The research focuses on three directions: the "New Medical Disciplines" strategy and the reconstruction of talent cultivation system, the innovation of teaching scenarios empowered by digital and intelligent technology, as well as emerging disciplines and the integration of research and teaching driven by cutting-edge technologies.

With the promotion of China's "New Medical Disciplines" strategy, universities have actively promoted the "medical + X" interdisciplinary curriculum system, develop personalized learning and blended teaching models based on artificial intelligence, and promote the formation of a diversified collaborative education model of "medical education, industry and research". The research shows that artificial intelligence has evolved from an early auxiliary

tool to a force promoting the reform of medical education. However, with the process of in-depth integration, the reliability of technology applications, data security and ethical governance have become important issues affecting sustainable development.

Recommendation

1. General Suggestions

The study suggests that Thailand's medical education administrative departments and institutions can integrate artificial intelligence literacy and ethical education into the medical education system, explore and build relevant teaching standards and application evaluation mechanisms, and through continuous monitoring and feedback mechanisms, promote the cultivation of compound medical talents, and drive the high-quality innovative development of medical education.

2. Further Research Suggestions

Global medical education institutions face unique challenges in adapting to the era of artificial intelligence: they are often limited by strict curriculum frameworks, limited financial and teacher resources, and need to balance academic development and public service missions. To this end, we should promote systematic reform with modular courses, flexible certification mechanisms and cross-departmental collaborative governance as the core, and build a medical artificial intelligence education path that is both scalable and meets the requirements of public responsibility.

References

Abdulnour, R. E., Gin, B., & Boscardin, C. K. (2025). Educational strategies for clinical supervision of artificial intelligence use. *New England Journal of Medicine*, 393(8), 786–797. https://doi.org/10.1056/NEJMra2503232

Angkurawaranon, S., Inmutto, N., Bannangkoon, K., Wonghan, S., Kham-Ai, T., Daengpisut, K., Thabarsa, P., & Angkurawaranon, C. (2024). Attitudes and perceptions of Thai medical students regarding artificial intelligence in radiology and medicine. *BMC Medical Education*, 24(1), 1188. https://doi.org/10.1186/s12909-024-06150-2

Cooper, A., & Rodman, A. (2023). AI and medical education: A 21st-century Pandora's box. *New England Journal of Medicine*, 389(5), 385–387. https://doi.org/10.1056/NEJMp2304993

Gordon, M., Daniel, M., Ajiboye, A., Uraiby, H., Xu, N. Y., Bartlett, R., ... Thammasitboon, S. (2024). A scoping review of artificial intelligence in medical education: BEME Guide No. 84. *Medical Teacher*, 46(4), 446–470. https://doi.org/10.1080/0142159X.2024.2314198

Guo, J. (2024). Institutional analysis of the construction of new medical science. *Journal of National Academy of Education Administration*, 315(3), 58–68. https://doi.org/10.3969/j.issn.1672-4038.2024.03.010

Ma, S., Zhou, Q., & Wu, H. (2026). Differences and trends of artificial intelligence in medical education: A comparative bibliometric analysis between China and the international community. *Advances in Medical Education and Practice*, 17. https://doi.org/10.2147/AMEP.S573537

Maddox, T. M., Embí, P., Gerhart, J., Goldsack, J., Parikh, R. B., & Sarich, T. C. (2025). Generative AI in medicine — evaluating progress and challenges. *The New England Journal of Medicine*, 392(24), 2479–2483. https://doi.org/10.1056/NEJMsb2503956

Masters K, Herrmann-Werner A, Festl-Wietek T, Taylor D. Preparing for Artificial General Intelligence (AGI) in Health Professions Education: AMEE Guide No. 172. *Med Teach,* 46(10),1258-1271. https://doi.org/10.1080/0142159X.2024.2387802

Nguyen, T. A., Nguyen, T. B., Nguyen, D. C., Vu, A. D., Dang, K. L., Le, N. Q., Ngo, D. A., Nguyen, D. K., Hoang, V. T., & Ngo, T. B. (2025). What are the opportunities and challenges of using AI in medical education in Vietnam? *JMIR Medical Education,* 11, e77817. https://doi.org/10.2196/77817

Park, T. I., Seo, J., Yoon, H. J., & Lee, K. E. (2025). Institutionalizing convergence education for medical artificial intelligence. *Biomedical Engineering Letters*, 15(6), 1073–1083. https://doi.org/10.1007/s13534-025-00523-2

Wang, W. (2021). Medical education in China: Progress in the past 70 years and a vision for the future. *BMC Medical Education*, 21, 453. https://doi.org/10.1186/s12909-021-02875-6

Wang, Z., Luo, F., Liang, Z., Liang, G., Liu, T., Xu, Y., Qu, Z., & Yu, H. (2025). Exploration and practice of talent cultivation in allied health in the context of the integration of medicine and engineering. *Journal of Sichuan University (Medical Science Edition)*, 56(4), 1165–1170. https://doi.org/10.12182/20250760303

DEVELOPMENT OF LEADERSHIP COMPETENCY MODEL OF ADMINISTRATORS IN VOCATIONAL COLLEGES IN SHANXI PROVINCE*

Mengmeng Wang[1], Thada Siththada[2] and Suttipong Boonphadung[3]

[1-3]Graduate school, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s66584951014@ssru.ac.th

Received 22 May 2026; Revised 2 June 2026; Accepted 4 June 2026

Abstract

This study aims to: 1) To study the level of leadership competency of administrators in vocational colleges in Shanxi Province. 2) To study the confirmatory factors analysis of leadership competency of administrators in vocational colleges in Shanxi Province. 3) To propose the development of leadership competency of administrators in vocational colleges in Shanxi Province. A mixed-methods research design was employed in this study. Quantitative data were collected through a structured questionnaire administered to 525 administrators and teachers from 35 vocational colleges in Shanxi Province, while qualitative data were obtained from semi-structured interviews with nine educational administrators. The research instrument utilized a leadership competency questionnaire developed based on relevant literature and expert validation. Data were analyzed using descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) and Confirmatory Factor Analysis (CFA) with SPSS 26 and AMOS 30.

Citation:

* Mengmeng Wang, Thada Siththada and Suttipong Boonphadung. (2026). Development Of Leadership Competency Model Of Administrators In Vocational Colleges In Shanxi Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 385-404.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

The results revealed that: (1) the overall level of leadership competency among vocational college administrators was high, with all eight dimensions—Strategic Thinking, Educational Vision, Organizational Management, Innovation Capability, Communication Competence, Cultural Responsiveness, Self-Leadership, and Digital Leadership—rated highly; (2) the CFA results supported the eight-factor model, demonstrating satisfactory model fit, construct validity, and reliability; and (3) qualitative findings indicated that leadership competency development should emphasize strategic planning, digital transformation, communication effectiveness, innovation, and continuous professional development to enhance administrative effectiveness in vocational colleges. These findings confirm that the proposed leadership competency model is both theoretically sound and practically applicable within the vocational education context of Shanxi Province.

Keywords: Leadership competency model, vocational college administrators, vocational education, confirmatory factor analysis, mixed methods, Shanxi Province

Introduction

China's higher vocational education has entered a stage of high-quality development driven by national strategic reforms. Since the implementation of the National Vocational Education Reform Implementation Plan in 2019, vocational education has been positioned as a crucial component of China's education system, significantly contributing to industrial upgrading and talent development. Subsequent policies, including the Opinions on Promoting High-Quality Development of Modern Vocational Education (2021) and the Outline for Building a Strong Education Nation (2024–2035), have further underscored the importance of system modernization and the enhancement of governance capacity.

Against this backdrop, vocational colleges have rapidly expanded both in scale and significance. As essential providers of skilled talent, they are increasingly expected to adapt to economic restructuring and regional industrial transformation, particularly in resource-based areas such as Shanxi Province, which is transitioning from traditional heavy industries to high-tech and green development.

Despite their increasing strategic importance, the leadership capacity in vocational colleges continues to be a significant bottleneck for institutional development. Effective governance necessitates administrators who can integrate strategic planning, organizational coordination, innovation management, and digital transformation. Prior research has demonstrated that leadership competence significantly influences institutional effectiveness and educational quality (Kalkan et al., 2020). However, the current leadership development initiatives in vocational education remain inadequately systematized.

International organizations such as the OECD (2021) and UNESCO-UNEVOC (2022) emphasize that leaders in vocational education must possess competencies in collaboration, innovation, and adaptive governance. Similarly, empirical studies suggest that leadership effectiveness is influenced by both individual traits and organizational contexts (Liu et al., 2025). In China, while studies have examined leadership competencies and governance models, research specifically focusing on vocational education leadership remains limited and fragmented (Sun, 2025).

To address these gaps, this study is theoretically grounded in McClelland's competency theory, which emphasizes that individual performance is determined by underlying competencies rather than surface-level skills, and transformational leadership theory, which highlights leaders' roles in driving organizational change, innovation, and collective vision formation

in complex institutional environments. These two theoretical perspectives jointly provide a robust framework for understanding leadership effectiveness in vocational education contexts.

Against the backdrop of rapid industrial restructuring in Shanxi Province, vocational college administrators are confronted with increasingly complex governance challenges. However, in practice, many institutions continue to exhibit several structural deficiencies, including insufficient digital governance capacity, limited strategic planning coherence, weak inter-departmental coordination, and an overreliance on traditional administrative management models. These limitations hinder the ability of vocational colleges to respond effectively to ongoing educational reforms and regional development demands.

The economic transformation of Shanxi Province—from resource-dependent heavy industries toward high-tech, green, and sustainable development—further intensifies the demand for adaptive and future-oriented educational leadership. This transition requires vocational colleges to align talent cultivation systems with emerging industrial structures, thereby placing higher demands on administrators' capabilities in digital transformation, innovation management, and strategic foresight.

Based on this theoretical and contextual foundation, this study constructs a multidimensional leadership competency model for vocational college administrators. The model identifies eight key dimensions: Strategic Thinking, Educational Vision, Organizational Management, Innovation Capability, Collaborative Communication, Cultural Responsiveness, Self-Leadership, and Digital Leadership, which collectively reflect the competencies required for effective leadership in the evolving vocational education landscape of China.

Objectives

1) To study the level of leadership competency of administrators in vocational colleges in Shanxi Province.

2) To study the confirmatory factors analysis of leadership competency of administrators in vocational colleges in Shanxi Province.

3) To propose the development of leadership competency of administrators in vocational colleges in Shanxi Province.

Literature review

Definitions of Leadership Competency

Leadership competency (LC) is rooted in competency theory. McClelland (1973) first introduced the concept of "competency," arguing that traditional intelligence-based assessments are inadequate for predicting job performance. He emphasized the importance of underlying personal attributes, such as motivation, interpersonal understanding, and behavioral tendencies. Building on this foundation, Boyatzis (1982) conceptualized competency as an integrated system of knowledge, skills, and behaviors, underscoring its significance in managerial effectiveness. Spencer and Spencer (1993) further operationalized competency through behavioral indicators, facilitating the systematic assessment and development of performance-related capabilities.

In educational contexts, leadership competency is widely recognized as a key determinant of institutional effectiveness. Day et al (2016) demonstrated that leadership practices, including strategic vision, instructional leadership, and organizational management, significantly enhance school performance and student outcomes. Furthermore, international organizations such as the OECD (2021) and UNESCO-UNEVOC (2022) emphasize that contemporary leaders must possess cross-cultural awareness, digital adaptability, and collaborative problem-solving capabilities to effectively respond to globalization and

technological change.

From a theoretical perspective, leadership competency has evolved from two complementary views: a static perspective that emphasizes structured traits and capability components (Boyatzis, 1982), and a dynamic perspective that focuses on competency development through learning, reflection, and contextual interaction (Avolio & Gardner, 2005). Recent studies further underscore the significance of cultural embeddedness and value-driven leadership development across diverse institutional contexts (Li, 2024).

Dimensions of Leadership Competency

The dimensional structure of leadership competency has been extensively examined in both international and Chinese contexts, although a complete consensus has yet to be reached. International studies emphasize the multidimensional nature of leadership capabilities, which include strategic planning, organizational development, relational leadership, and cultural responsiveness. For instance, Youngs and King (2002) underscore the significance of trust-building and the development of organizational capacity in the context of school improvement. Similarly, Scanlan and López (2012) identify language support, curriculum quality, and sociocultural integration as essential competencies within multicultural educational environments. Furthermore, Giles and Bills (2017) highlight relational leadership and shared commitment as fundamental elements that shape organizational culture.

In the context of Chinese higher education, competency dimensions are frequently linked to administrative roles and institutional governance. Research has identified strategic decision-making, organizational coordination, communication skills, innovation capacity, and policy implementation as fundamental components of leadership competency (Yang et al., 2019). In vocational education, there is an additional focus on school–enterprise collaboration, resource integration, and institutional innovation (Pan & Wang, 2023). Overall, the existing literature indicates that leadership competency in

educational institutions encompasses both universal managerial dimensions and context-specific institutional requirements. Nevertheless, there remains a significant gap in the systematic integration of these dimensions within vocational education settings, especially in region-specific contexts such as Shanxi Province.

Development of Leadership Competency

The development of leadership competency is widely recognized as a dynamic and continuous process shaped by experience, reflection, and organizational context. International research emphasizes experiential learning and reflective cycles as key mechanisms in the development of competency. Day and Dragoni (2015) propose a model based on the experience–reflection–feedback cycle, suggesting that leadership capability is gradually formed through iterative practice. The widely cited '70–20–10 model' (McCauley et al., 2010) further indicates that leadership development is primarily driven by on-the-job experience (70%), social learning (20%), and formal training (10%). Additionally, Hallinger and Kulophas (2020) emphasize that the development of leadership competency is multidimensional and is progressively constructed through global and cross-cultural interactions.

In the Chinese context, the development of competencies is significantly influenced by policy orientation and institutional reform. Research indicates that leadership competencies in vocational education are cultivated through the integration of industry and education, collaboration between schools and enterprises, and innovative institutional practices (He & Li, 2022). Case studies further illustrate that strategic planning, governance reform, and project-based management serve as crucial pathways for the formation of competencies in vocational colleges (Zhuang, 2021). Despite these findings, both international and Chinese literature concur that the development of leadership competencies remains inadequately systematized within vocational education contexts.

Notably, there is a dearth of empirical models that elucidate how competencies evolve within specific regional and institutional environments.

Summary and Research Gap

In summary, existing literature conceptualizes leadership competency as a multidimensional, dynamic, and context-dependent construct. Theoretical development has progressed from static trait-based models to dynamic, learning-oriented frameworks, while dimensional research has identified both universal and context-specific leadership capabilities. However, three key gaps remain. First, existing competency frameworks are largely derived from general management theories and lack adaptation to vocational education contexts. Second, empirical validation of competency structures in vocational colleges remains limited. Third, region-specific research—particularly in resource-based provinces such as Shanxi—continues to be insufficient. Therefore, this study aims to construct and empirically validate a leadership competency model for vocational college administrators in Shanxi Province, integrating both universal leadership theories and localized institutional characteristics.

Methodology

This study employed a cross-sectional survey design targeting administrators and teachers in vocational colleges across Shanxi Province, China, which comprised 49 institutions at the time of data collection. A multistage stratified sampling technique was adopted to ensure representativeness across different institutions. In the first stage, 35 vocational colleges were selected from the total of 49 to reflect both regional distribution and institutional diversity. In the second stage, respondents were chosen from two groups within each institution: administrators and teachers. A fixed allocation strategy was implemented, including 5 administrators and 10 teachers per institution, to ensure adequate statistical power for Confirmatory Factor Analysis (CFA).

Consequently, the total sample size was calculated as n = (35 × 5) + (35 × 10) = 175 + 350 = 525 respondents. The adequacy of the sample size was further evaluated based on CFA requirements. Given that the measurement model consisted of 8 latent variables measured by 32 observed indicators, and adhering to the recommended ratio of 10–15 respondents per observed variable, the required sample size ranged from 320 to 480 cases. Since the actual sample size (n = 525) exceeded this threshold, it was deemed sufficient for reliable parameter estimation and model validation.

The research instrument utilized in this study comprised a structured questionnaire and a semi-structured interview protocol. The questionnaire was organized into two sections. The first section gathered demographic information, including participants' positions, gender, age, educational background, and work experience. The second section assessed the leadership competencies of administrators in vocational colleges within Shanxi Province. The measurement model encompassed eight dimensions, each containing four items, resulting in a total of 32 items. A five-point Likert scale was employed, with responses ranging from 1 (very low level) to 5 (very high level).

The development of the questionnaire adhered to a systematic procedure. Initially, relevant literature, textbooks, and empirical studies on leadership competencies in vocational education were reviewed to construct the initial item pool. Subsequently, items were developed based on the proposed conceptual framework. The draft questionnaire was then reviewed by the thesis supervisor and a panel of experts to ensure content validity. Revisions were made in accordance with the feedback provided by the experts.

Data analysis was performed using IBM SPSS version 26 and IBM AMOS version 30. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were employed to analyze demographic characteristics and competency levels. The criteria for interpreting mean scores were defined as

follows: 4.51–5.00 (very high), 3.51–4.50 (high), 2.51–3.50 (moderate), 1.51–2.50 (low), and 1.00–1.50 (very low).

Confirmatory Factor Analysis (CFA) was employed to validate the measurement model of leadership competency. The analysis focused on standardized factor loadings, composite reliability (CR), average variance extracted (AVE), and model fit indices. The model fit criteria included $\chi^2/df < 3$, GFI > 0.90, AGFI > 0.90, TLI > 0.95, CFI > 0.95, RMR < 0.08, and RMSEA < 0.08 (Marsh et al., 2020). Reliability was assessed using Cronbach's alpha and composite reliability, while convergent validity was evaluated through factor loadings and AVE. Discriminant validity was determined by comparing the square root of AVE with inter-construct correlations. These criteria ensured that the measurement model possessed satisfactory psychometric properties for further structural analysis.

Ethical considerations were rigorously upheld throughout the study. Participation was entirely voluntary, and informed consent was obtained from all respondents prior to data collection. Confidentiality and anonymity were preserved through coding procedures and the removal of identifying information. All data were utilized exclusively for academic purposes, and the findings were reported honestly, without fabrication or misrepresentation. The study adhered to established ethical standards in educational research, ensuring respect for participants' rights and maintaining academic integrity.

Results

1. Demographic Characteristics of Respondents

The final sample comprised 525 valid respondents from 35 vocational colleges in Shanxi Province. Administrative staff represented the largest proportion of respondents (41.9%), followed by department- and faculty-level administrators (27.6%), full-time faculty members (24.6%), and university-level

administrators (5.9%). Female respondents accounted for 79.6% of the sample.

Regarding age distribution, the majority of respondents were aged 40–49 years (51.2%), followed by those aged 30–39 years (25.3%) and 21–29 years (18.7%). Smaller proportions were aged 50–59 years (4.6%) and 60 years and above (0.2%).

In terms of educational attainment, most respondents held a master's degree (71.3%), followed by a bachelor's degree (19.2%), an associate degree (7.4%), and a doctoral degree (2.1%). Regarding work experience, 40.2% had worked for 16–20 years, followed by 21.0% with 5–10 years of experience, 20.0% with less than 5 years, 15.6% with 11–15 years, and 3.2% with more than 20 years of service.

2. Descriptive statistics

Descriptive statistical analysis was conducted to examine the level of leadership competency among vocational college administrators. The findings revealed that the overall level of leadership competency was high.

As presented in Table 1, all eight dimensions achieved high mean scores. Cultural Responsiveness (M = 3.923, SD = 0.625) and Communication Competence (M = 3.922, SD = 0.594) obtained the highest mean scores among the dimensions examined. These were followed by Educational Vision (M = 3.909, SD = 0.602), Self-Leadership (M = 3.904, SD = 0.609), Digital Leadership (M = 3.896, SD = 0.599), Organizational Management (M = 3.870, SD = 0.528), Strategic Thinking (M = 3.857, SD = 0.635), and Innovation Capability (M = 3.822, SD = 0.556). Despite minor differences in mean values, all dimensions were rated at a high level.

Table 1 Descriptive Statistics of Leadership Competency Dimensions

Variable	Mean	S.D.	Skewness	Kurtosis	Level
Strategic Thinking (ST)	3.857	.635	-.348	.822	High
Educational Vision (EV)	3.909	.602	-.392	1.113	High
Organizational Management (OM)	3.870	.528	-.280	.998	High
Innovation Capability (IC)	3.822	.556	-.347	.843	High
Communication Competence (CC)	3.922	.594	-.240	.608	High
Cultural Responsiveness (CRS)	3.923	.625	-.456	.644	High
Self-Leadership (SL)	3.904	.609	-.137	.290	High
Digital Leadership (DL)	3.896	.599	-.025	-.217	High

3. CFA Results

Confirmatory Factor Analysis

A second-order Confirmatory Factor Analysis (CFA) was performed to validate the proposed leadership competency model. The model consisted of eight latent constructs: Strategic Thinking (ST), Educational Vision (EV), Organizational Management (OM), Innovation Capability (IC), Communication Competence (CC), Cultural Responsiveness (CRS), Self-Leadership (SL), and Digital Leadership (DL), represented by a total of 32 observed variables.

The standardized factor loadings of the eight first-order constructs ranged from 0.77 to 0.98. Among the latent dimensions, Communication Competence demonstrated the highest loading (β = 0.98), followed by Innovation Capability and Self-Leadership (β = 0.95), Organizational Management and Digital Leadership (β = 0.94), Cultural Responsiveness (β = 0.93), Educational Vision (β = 0.88), and Strategic Thinking (β = 0.77).

At the indicator level, all observed variables exceeded the recommended threshold of 0.60, indicating satisfactory indicator reliability and construct representation.

Model Fit Assessment

The results demonstrated that the proposed second-order CFA model achieved an acceptable level of fit with the empirical data. Specifically, the model yielded χ^2 = 1220.730, df = 456, χ^2/df = 2.677, GFI = 0.874, AGFI = 0.854, TLI = 0.945, CFI = 0.949, RMR = 0.021, and RMSEA = 0.057. Overall, most fit indices met or exceeded the recommended thresholds, particularly TLI, CFI, RMR, and RMSEA, indicating a good model fit, although GFI and AGFI were slightly below the conventional cut-off value of 0.90. Considering the balance of all indices, the model fit was deemed acceptable.

Reliability and Convergent Validity

Composite Reliability (CR) and Average Variance Extracted (AVE) were calculated to assess internal consistency reliability and convergent validity.

As shown in Table 2, all CR values ranged from 0.868 to 0.930, exceeding the recommended threshold of 0.70. Communication Competence exhibited the highest CR value (0.930), while Strategic Thinking showed the lowest value (0.868), which remained within the acceptable range.

Similarly, all AVE values ranged from 0.625 to 0.770, exceeding the recommended minimum criterion of 0.50. Communication Competence demonstrated the highest AVE value (0.770), while Strategic Thinking (0.625) and Innovation Capability (0.626) recorded comparatively lower values. These findings confirmed satisfactory convergent validity for all constructs.

Table2 Convergent validity and Discriminant validity

Construct	Observed Varianles	Std Estimate	CR	AVE
ST	SIV	.765	0.868	0.625
	SEC	.641		
	PEL	.832		
	SRL	.902		
EV	SSA	.834	0.894	0.679
	CIC	.765		
	VC	.912		
	SFO	.778		
OM	OCF	.827	0.885	0.659
	MC	.704		
	LSI	.853		
	IMM	.854		
IC	IL	.838	0.870	0.626
	IOZC	.727		
	PDI	.745		
	IP	.848		
CC	SNC	.895	0.930	0.770
	STC	.862		
	TCC	.876		
	OCC	.876		
CRS	CS	.806	0.894	0.679
	CVL	.821		
	CIP	.823		

	CQ	.845		
SL	SC	.871		
	ER	.802	0.900	0.694
	SM	.862		
	SFR	.794		
DL	DTL	.838		
	DPM	.838	0.902	0.696
	DGC	.835		
	DVL	.827		

4. Model validation using interviews

Semi-structured interviews were conducted with nine educational administrators from vocational colleges in Shanxi Province (Interview data). The qualitative data were used to triangulate and support the quantitative findings.

The results indicate that the proposed leadership competency model comprising eight dimensions—Strategic Thinking (ST), Educational Vision (EV), Organizational Management (OM), Innovation Capability (IC), Communication Competence (CC), Cultural Responsiveness (CR), Self-Leadership (SL), and Digital Leadership (DL)—is consistent with participants' practical leadership experiences in vocational colleges.

Overall, the interview findings suggest that the proposed model is contextually relevant to vocational college administration in Shanxi Province and aligns with observed leadership practices (Interview data).

Conclusion

Conclusion 1: Overall Level of Leadership Competency

The leadership competencies of administrators in vocational colleges in Shanxi Province are generally assessed to be at a relatively high level across all eight dimensions: Strategic Thinking, Educational Vision, Organizational Management, Innovation Capability, Communication Competence, Cultural Responsiveness, Self-Leadership, and Digital Leadership. This finding suggests a balanced development of leadership capabilities among the sample population.

Conclusion 2: Validity of the Leadership Competency Model

The proposed eight-dimensional leadership competency model exhibits satisfactory reliability and validity, as evidenced by the results of confirmatory factor analysis (CFA) and qualitative content analysis. The model demonstrates strong construct validity, convergent validity, and discriminant validity, thereby affirming its suitability for evaluating leadership competency among vocational college administrators.

Conclusion 3: Empirical and Theoretical Support for the Model

The integration of quantitative and qualitative findings substantiates that the leadership competency model is both theoretically grounded and empirically supported. This model aligns with actual leadership practices in vocational colleges in Shanxi Province, demonstrating its applicability for leadership assessment, development, and the enhancement of institutional governance.

Recommendations

Recommendations for Schools

Vocational colleges should enhance the systematic development of administrators' leadership competencies across all eight dimensions identified in this study. In particular, greater emphasis should be placed on Innovation

Capability, Digital Leadership, and Communication Competence, as these areas are critical for institutional modernization and transformation. Additionally, schools are encouraged to establish structured leadership training programs, promote cross-departmental collaboration, and provide continuous professional development opportunities to enhance strategic and adaptive leadership capacities. Furthermore, mentoring systems and practice-based leadership development activities should be strengthened to bridge the gap between theory and practice.

Recommendations for Policymakers

Educational policymakers should further refine leadership development policies for vocational college administrators by integrating competency-based frameworks into training, evaluation, and promotion systems. A standardized leadership competency assessment system can be developed based on the eight-dimensional model proposed in this study to ensure consistency and fairness in leadership evaluation. Additionally, policymakers should enhance support for regional vocational education development, particularly in resource-dependent provinces such as Shanxi, by allocating targeted resources and promoting alignment between institutional governance and industrial development needs. Furthermore, policies should advocate for digital transformation and innovation-oriented leadership practices within vocational education institutions.

Recommendations for Future Research

Future research should further validate the proposed leadership competency model across various regions and institutional contexts to enhance its generalizability. Comparative studies across provinces or countries are recommended to explore the contextual differences in leadership competency structures. Additionally, longitudinal research designs should be employed to examine the dynamic development process of leadership competency over

time. Future studies may also integrate additional methodological approaches, such as mixed-methods or experimental designs, to deepen the understanding of the causal mechanisms underlying the development of leadership competency in vocational education settings.

References

Avolio, B. J., & Gardner, W. L. (2005). Authentic leadership development: Getting to the root of positive forms of leadership. *The Leadership Quarterly*, 16(3), 315–338.

Boyatzis, R. E. (1982). *The competent manager: A model for effective performance*. New York: John Wiley & Sons.

Day, C., Gu, Q., & Sammons, P. (2016). The impact of leadership on student outcomes: How successful school leaders use transformational and instructional strategies to make a difference. *Educational administration quarterly,* 52(2), 221-258.

Day, D. V., & Dragoni, L. (2015). Leadership development: An outcome-oriented review based on time and levels of analyses. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior,* 2, 133–156.

Giles, D., & Bills, A. (2017). Designing and using an organisational culture inquiry tool to glimpse the relational nature of leadership and organisational culture within a South Australian primary school. *School Leadership & Management*, 37(1–2), 1–16.

Hallinger, P., & Kulophas, D. (2020). The evolution of leadership competency research in higher education. *Higher Education*, 79(5), 831–852.

He, Z., & Li, C. (2022). Study on principals' school-governing capabilities under the "Double High Plan" background in higher vocational colleges. *China Vocational and Technical Education*, (15), 12–18.

Kalkan, Ü., Altınay Aksal, F., Altınay Gazi, Z., Atasoy, R., & Dağlı, G. (2020). The relationship between school administrators' leadership styles, school culture and organizational image. *SAGE Open,* 10(1), Article 21582440 20902081.

Li, L. (2024). Conceptual framework and practical approaches to global leadership competencies for cadres in the new era. *Leadership Science*, 2024(6), 36–41.

Liu, L., Li, Q., & Bao, H. (2025). Principal leadership enhancement: Personality traits or organizational environment? *Journal of East China Normal University (Educational Sciences Edition)*, 43(6), 99–115.

Marsh, H. W., Guo, J., Dicke, T., Parker, P. D., & Craven, R. G. (2020). Confirmatory factor analysis (CFA), exploratory structural equation modeling (ESEM), and set-ESEM: Optimal balance between goodness of fit and parsimony. *Multivariate behavioral research*, 55(1), 102-119.

McCauley, C. D., Van Velsor, E., & Ruderman, M. (Eds.). (2010). *The Center for Creative Leadership handbook of leadership development.* (3rd ed.). Jossey-Bass. ISBN: 978-0470387399

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1–14.

OECD. (2021). *Teachers and leaders in vocational education and training*. OECD Publishing.

Pan, M., & Wang, H. (2023). Development of principal competencies under the orientation of vocational education types. *China Vocational and Technical Education*, (10), 5–11.

Scanlan, M., & López, F. A. (2012). ¡Vamos! How school leaders promote equity and excellence for bilingual students. *Educational Administration Quarterly*, 48(4), 583–622.

Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work: Models for superior performance.* New York: John Wiley & Sons.

Sun, S. (2025). Rethinking core leadership of principals. *Education View*, (1), 26–28.

UNESCO-UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training. (2022). *UNESCO strategy for technical and vocational education and training (TVET) 2022–2029: Transforming technical and vocational education and training for successful and just transitions*. UNESCO.

Yang, S., Ying, J., & Wang, Q. (2019). Research on the current situation and improvement strategies of middle-level leadership competencies in universities in the new era. *Higher Education of Architecture*, 28(6), 148–154.

Youngs, P., & King, M. B. (2002). Principal leadership for professional development to build school capacity. *Educational Administration Quarterly*, 38(5), 643–670.

Zhuang, X.-Z. (2021). Levels and strategies of industry-education integration. *Educational Research*, (8), 45–5

การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันสำหรับบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*

DEVELOPMENT OF A WEB-BASED INFORMATION SYSTEM FOR TRACKING COMPENSATION DISBURSEMENT STATUS FOR PERSONNEL, FACULTY OF MEDICINE, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

ไชยยันต์ ปาละมาณ

Chaiyan Palaman

ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Division of Information Technology Faculty of Medicine, Prince of Songkla University, Thailand

Corresponding Author's Email: pchaiyan@medicine.psu.ac.th

วันที่รับบทความ : 10 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 18 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 20 มิถุนายน 2569

Received 10 June 2026; Revised 18 June 2026; Accepted 20 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันสำหรับบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2) ประเมินประสิทธิภาพของระบบที่พัฒนาขึ้น และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้กระบวนการพัฒนาระบบตามวงจรการพัฒนาระบบประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการ

Citation:

* ไชยยันต์ ปาละมาณ. (2569). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานการณ์เบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันสำหรับบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 405-431.

Chaiyan Palaman. (2026). Development Of A Web-Based Information System For Tracking Compensation Disbursement Status For Personnel, Faculty Of Medicine, Prince Of Songkla University. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 405-431.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การออกแบบระบบ การพัฒนาระบบ การทดสอบระบบ และการนำระบบไปใช้งานจริง ระบบที่พัฒนาขึ้นอยู่ในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน เชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลอัตโนมัติ และสามารถแจ้งเตือนสถานะการดำเนินงานผ่านแอปพลิเคชัน SmartMed PSU กลุ่มตัวอย่างในการประเมินระบบ คือ บุคลากรคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 375 คน ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันสามารถใช้งานได้จริง ตรงตามวัตถุประสงค์ และตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2) ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพและคุณภาพข้อมูล ด้านการออกแบบระบบและความง่ายในการใช้งาน ด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์ ด้านการให้บริการช่วยเหลือระหว่างการใช้งาน และความพึงพอใจโดยรวม พบว่าอยู่ในระดับดีมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์ซึ่งได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.50) และ 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งาน พบว่า ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบโดยรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.54)

สรุปได้ว่า ระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นสามารถช่วยติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนของบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยลดเวลาและขั้นตอนในการติดตามสอบถาม เพิ่มความโปร่งใสในการตรวจสอบข้อมูล และสามารถตอบสนองต่อการใช้งานจริงของผู้ใช้ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ระบบสารสนเทศ, การติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทน, เว็บแอปพลิเคชัน, ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน, คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Abstract

This research aimed to: 1) develop an information system for tracking compensation payment status through a web application for personnel of the Faculty of Medicine, Prince of Songkla University; 2) evaluate the efficiency of

the developed system; and 3) investigate user satisfaction with the system. This study employed a Research and Development (R&D) approach using the System Development Life Cycle (SDLC), which consisted of requirements analysis, system design, system development, system testing, and implementation. The developed system was designed as a web application integrated with internal information systems through an Application Programming Interface (API) and provided notification services via the SmartMed PSU application. The study sample consisted of 375 personnel from the Faculty of Medicine, Prince of Songkla University, determined using Yamane's sampling formula. Data were collected using a system efficiency and user satisfaction questionnaire and analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results revealed that: 1) the developed information system for tracking compensation payment status through a web application was practical and effectively met the needs of personnel at the Faculty of Medicine, Prince of Songkla University; 2) the overall efficiency of the system in five aspects, namely system and information quality, system design and ease of use, system usefulness, support services, and overall satisfaction, was rated at the highest level, with system usefulness receiving the highest mean score ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.50); and 3) users' overall satisfaction with the system was rated at the highest level ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.54). In conclusion, the developed information system effectively facilitated compensation payment tracking for personnel, reduced the time and procedures required for status inquiries, enhanced transparency in information verification, and successfully met users' practical needs.

Keywords: Information System, Compensation Payment Tracking, Web Application, User Satisfaction, Faculty of Medicine, Prince of Songkla University

บทนำ

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้กำหนดทิศทางการดำเนินงานผ่านแผนยุทธศาสตร์สำหรับพัฒนาองค์กร ประจำปี พ.ศ. 2567–2571 ซึ่งจำแนกออกเป็น 5 แนวทางหลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1) Identity: มุ่งเน้นการสร้างเอกลักษณ์ควบคู่กับการพัฒนาพันธกิจหลักให้มีความโดดเด่นเพื่อก้าวสู่ระดับสากลและตอบสนองประโยชน์ต่อสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 2) Data and Technology-driven Organization: ขับเคลื่อนองค์กรด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบสารสนเทศเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในการปฏิบัติงาน ยุทธศาสตร์ที่ 3) ESG – Environmental, Social Responsibility and Good Governance Integration: ผสานแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักธรรมาภิบาลเข้ากับการดำเนินงานพร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4) Agility & Financial Sustainability: เสริมสร้างเสถียรภาพทางการเงินร่วมกับการเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารงาน และยุทธศาสตร์ที่ 5) Leveraged Workforce: พัฒนาและยกระดับขีดความสามารถของบุคลากรซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันองค์กรให้เติบโตอย่างมั่นคง ท่ามกลางบริบทการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ระบบการบริหารจัดการด้านงบประมาณและการคลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของกระบวนการเบิกจ่ายเงินตอบแทนประเภทต่าง ๆ ให้แก่บุคลากร นับเป็นกลไกพื้นฐานที่มีความสำคัญสูงต่อประสิทธิภาพการทำงานในภาพรวม อีกทั้งยังมีผลโดยตรงต่อแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจ และความพึงพอใจของบุคลากรผู้เป็นพลังขับเคลื่อนคณะฯ ให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ด้วยเหตุนี้ ขั้นตอนการอนุมัติและจ่ายเงินตอบแทนจึงจำเป็นต้องดำเนินไปด้วยความแม่นยำ รวดเร็ว มีความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถติดตามความคืบหน้าได้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ดี สภาพปัจจุบันของระบบการติดตามสถานะการเบิกจ่ายเงินในหลายหน่วยงานยังคงพึ่งพาแนวทางแบบดั้งเดิม เช่น การตรวจสอบจากเอกสารกระดาษ การติดต่อสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโดยตรง หรือการประสานงานผ่านทางโทรศัพท์และแอปพลิเคชันสนทนา (Line) ข้อจำกัดเหล่านี้นำมาซึ่งความล่าช้าในการรับรู้ข้อมูล ขาดระบบการสื่อสารขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน และกลายเป็นการสร้างภาระงานส่วนเกินให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายคลังที่ต้องคอยค้นหาข้อมูลและตอบคำถามอยู่ตลอดเวลา ปัญหาดังกล่าวทำให้เห็นถึงรูปแบบการทำงานที่ยังไม่สอดรับกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่องค์กรดิจิทัลตามหมุดหมายที่คณะฯ ตั้งไว้ ยิ่งไปกว่านั้น การที่ไม่มีระบบสารสนเทศส่วนกลางคอยรองรับการตรวจสอบสถานะการเบิกจ่าย

บุคลากรไม่สามารถติดตามความคืบหน้าได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เกี่ยวกับระยะเวลาและขั้นตอนการทำงาน กระทบต่อประสิทธิผลของการสื่อสารภายในองค์กร ตลอดจนลดทอนความเชื่อมั่นต่อระบบการบริหารจัดการ ซึ่งประเด็นนี้ไม่สอดคล้องกับหลักการดำเนินงานด้านความโปร่งใสและธรรมาภิบาลภายใต้ยุทธศาสตร์ ESG ของทางคณะฯ

ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีบทบาทในการออกแบบและพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานส่วนต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นของประเด็นปัญหาดังกล่าว มีแนวคิดพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนของบุคลากรขึ้น เพื่อใช้เป็นระบบส่วนกลางในการแสดงสถานะของรายการเบิกจ่ายค่าตอบแทนบุคลากร ตั้งแต่กระบวนการรับเรื่อง การตรวจรับเอกสาร การอนุมัติ จนกระทั่งสิ้นสุดที่การโอนเงิน โดยบุคลากรจะสามารถเข้าตรวจสอบข้อมูลได้ด้วยตนเองผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งระบบสารสนเทศนี้จะช่วยลดความซ้ำซ้อนในขั้นตอนการประสานงาน ยกระดับความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล สนับสนุนข้อมูลเชิงสถิติสำหรับผู้บริหารในการตัดสินใจ ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงข้อมูลได้จากทุกสถานที่และทุกเวลา ซึ่งสอดรับกับนโยบายสนับสนุนองค์กรด้วยฐานข้อมูลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การพัฒนาแพลตฟอร์มดังกล่าวจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันยุทธศาสตร์ของคณะฯ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยียกระดับสมรรถนะการทำงาน (ยุทธศาสตร์ที่ 2) การสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (ยุทธศาสตร์ที่ 3) การเพิ่มความยืดหยุ่นคล่องตัวในกระบวนการทำงาน (ยุทธศาสตร์ที่ 4) การลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากร (ยุทธศาสตร์ที่ 5) รวมถึงการพัฒนาคุณภาพการให้บริการแก่บุคลากรภายในองค์กร (ยุทธศาสตร์ที่ 1) ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันสำหรับบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. เพื่อทดสอบและประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้น

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดการบริหารจัดการข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กร

การบริหารองค์กรในยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับการนำข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงาน การตัดสินใจ และการให้บริการแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน เพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการ และเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงานในบริบทของการบริหารงานด้านการเงินและงบประมาณ การติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนถือเป็นกระบวนการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรจำนวนมาก หากไม่มีระบบสารสนเทศรองรับอย่างเป็นระบบ บุคลากรจำเป็นต้องสอบถามข้อมูลจากเจ้าหน้าที่โดยตรง ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการรับทราบข้อมูลและเพิ่มภาระงานแก่ผู้ปฏิบัติงาน

ดังนั้น การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาพัฒนาระบบติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชัน จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร สอดคล้องกับแนวคิดองค์กรดิจิทัลที่มุ่งเน้นการให้บริการข้อมูลแบบเรียลไทม์ การเข้าถึงข้อมูลได้ด้วยตนเอง และการบริหารจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ

1.2 แนวคิดการติดตามสถานะงานและการบริหารกระบวนการทางธุรกิจ

แนวคิดการบริหารกระบวนการทางธุรกิจเป็นแนวทางที่ใช้ในการวิเคราะห์ ออกแบบ ปรับปรุง และควบคุมกระบวนการทำงานภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมุ่งเน้นการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ลดระยะเวลาการดำเนินงาน และเพิ่มความสามารถในการติดตามตรวจสอบกระบวนการในแต่ละขั้นตอน การติดตามสถานะงานเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารกระบวนการทางธุรกิจ โดยช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบความคืบหน้าของงานได้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุดของกระบวนการ สำหรับกระบวนการเบิกจ่ายค่าตอบแทนซึ่งประกอบด้วยหลายขั้นตอน เช่น การรับเรื่อง การตรวจสอบเอกสาร การอนุมัติ และการจ่ายเงิน การมีระบบติดตามสถานะที่ชัดเจนจะช่วยลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

เพิ่มความโปร่งใส และทำให้บุคลากรสามารถรับทราบสถานะของรายการเบิกจ่ายได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องสอบถามเจ้าหน้าที่ การประยุกต์ใช้แนวคิด Workflow Tracking ในงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการออกแบบระบบที่สามารถแสดงสถานะการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน รองรับการติดตามข้อมูลแบบเรียลไทม์ และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเบิกจ่ายค่าตอบแทน

1.3 แนวคิดการพัฒนาระบบสารสนเทศ

การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางการเงินจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การทำความเข้าใจกระบวนงานเดิม การกำหนดความต้องการของผู้ใช้งาน การออกแบบโครงสร้างข้อมูลและการประมวลผล ตลอดจนการตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำระบบไปใช้งานจริง งานวิจัยนี้ประยุกต์หลักการวงจรการพัฒนาระบบสารสนเทศ (System Development Life Cycle: SDLC) เป็นแนวทางกำกับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์กระบวนการเบิกจ่ายค่าตอบแทนและจุดเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างระบบสารสนเทศภายในองค์กร การดำเนินงานเริ่มจากการศึกษาปัญหาของการติดตามรายการเบิกจ่ายในกระบวนงานเดิม แล้วนำผลที่ได้มากำหนดโครงสร้างข้อมูล สถานะของรายการ และสิทธิ์ในการเข้าถึง ก่อนพัฒนาเป็นเว็บแอปพลิเคชันและเชื่อมโยงข้อมูลจากระบบภายใน จากนั้นจึงตรวจสอบความถูกต้อง ทดลองใช้กับผู้เกี่ยวข้อง และนำระบบเข้าสู่การใช้งานจริง แนวทางดังกล่าวช่วยให้การพัฒนาระบบสอดคล้องกับกระบวนการทางการเงินขององค์กร และทำให้สามารถตรวจสอบการทำงานของระบบในแต่ละระยะได้อย่างชัดเจน

1.4 กรอบการประเมินผลระบบสารสนเทศ

การประเมินระบบภายหลังการนำไปใช้งานอาศัยแนวคิดความสำเร็จของระบบสารสนเทศของ DeLone และ McLean (2003) เป็นกรอบในการพิจารณาผลลัพธ์ โดยมุ่งประเมินคุณภาพของระบบ คุณภาพของข้อมูล การตอบสนองต่อการใช้งาน และความพึงพอใจของผู้ใช้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากระบบสารสนเทศ สำหรับงานวิจัยนี้ แนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้เพื่อประเมินเว็บแอปพลิเคชันติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนในบริบทการใช้งานจริง โดยให้ความสำคัญกับความถูกต้องและความเป็นปัจจุบันของข้อมูล ความสะดวกในการตรวจสอบสถานะ ตลอดจนประโยชน์ด้านการลดขั้นตอนการสอบถามและเพิ่มความโปร่งใสของกระบวนการเบิกจ่าย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศ พบว่ามีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเว็บแอปพลิเคชันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเอกสารและภาระงานอย่างแพร่หลาย อาทิ ไตรสิทธิ์ ชื่นปิติกุล และพีรยศ ภมรศิลปธรรม (2567) ได้ดำเนินการวิจัยเชิงพัฒนาเพื่อสร้างเว็บแอปพลิเคชันสำหรับติดตามเอกสาร ณ ศูนย์บริการผลิตภัณฑ์สุขภาพเบ็ดเสร็จ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม โดยพัฒนาระบบด้วยภาษา PHP และฐานข้อมูล PostgreSQL ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ระบบสารสนเทศสามารถลดภาระงานของเจ้าหน้าที่ในการตอบข้อซักถาม และอำนวยความสะดวกให้ผู้รับบริการสามารถติดตามสถานะได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ นรากร พลหาญ และคณะ (2568) ที่ได้พัฒนาระบบกำกับติดตามหนังสือราชการโดยบูรณาการเทคโนโลยีบาร์โค้ดเพื่อยกระดับการสืบค้นข้อมูลย้อนหลังให้มีความรวดเร็วและแม่นยำ ซึ่งผลการวิจัยยืนยันว่าการใช้ระบบสารสนเทศช่วยลดระยะเวลาปฏิบัติงานและเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการเอกสารภายในองค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ วชิรวิชญ์ นิลสุก และคณะ (2567) ยังได้นำกระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศ 5 ขั้นตอน มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบติดตามความก้าวหน้างานวิจัย ณ มหาวิทยาลัยเชาธ์อีสท์บางกอก ซึ่งผลการประเมินพบว่าผู้ใช้งานมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.22$) และระบบสามารถรองรับการติดตามสถานะงานที่มีความซับซ้อนหลายขั้นตอนได้เป็นอย่างดี

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

ในระดับสากลการยอมรับและความสำเร็จของระบบสารสนเทศถูกอธิบายผ่านโมเดลเชิงโครงสร้าง โดย Alalwan, Dwivedi และ Rana (2017) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานระบบสารสนเทศในภาครัฐผ่านกรอบแนวคิด Technology Acceptance Model (TAM) ซึ่งระบุว่า "การรับรู้ถึงประโยชน์" (Perceived Usefulness) และ "การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน" (Perceived Ease of Use) เป็นตัวแปรหลักที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและการยอมรับเทคโนโลยีของบุคลากร นอกจากนี้ DeLone และ McLean (2003) ได้นำเสนอแบบจำลองความสำเร็จของระบบสารสนเทศ ซึ่งครอบคลุมมิติด้านคุณภาพระบบ คุณภาพข้อมูล และคุณภาพการบริการ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและผลประโยชน์สุทธิ ขององค์กร กรอบแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศทั่วโลก

ในเชิงการจัดการกระบวนการ Weske (2019) และ Dumas และคณะ (2018) ต่างยืนยันว่าการนำระบบ Workflow Management มาใช้ช่วยเพิ่มความโปร่งใส และลดความ

ผิดพลาดในการดำเนินงาน การติดตามสถานะงานแบบเวลาจริง ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารระหว่างหน่วยงาน แต่ยังสร้างความสามารถในการตรวจสอบย้อนหลัง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมคุณภาพการบริหารงานในองค์กร

4. สรุปสาระสำคัญและช่องว่างการวิจัย (Research Gap)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาระบบติดตามสถานะผ่านเว็บแอปพลิเคชันเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพองค์กร อย่างไรก็ตาม ยังคงมีช่องว่างการวิจัย (Research Gap) ในประเด็นเฉพาะด้าน ดังนี้

ด้านบริบทเฉพาะทาง งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นไปที่การติดตามเอกสารทั่วไปหรือโครงการวิจัย แต่ยังขาดการศึกษาที่มุ่งเน้นระบบติดตามการเบิกจ่ายค่าตอบแทนสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาทางการแพทย์ ซึ่งมีความซับซ้อนของประเภทค่าตอบแทนและระเบียบการเบิกจ่ายที่เฉพาะตัว

ด้านการบูรณาการข้อมูล ยังไม่พบระบบที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลสถานะการเบิกจ่ายจากหลากหลายหน่วยงานเพื่อแสดงผลแบบรวมศูนย์ให้บุคลากรตรวจสอบได้ด้วยตนเองแบบ Real-time

ด้านการประเมินผล งานวิจัยในบริบทไทยมักประเมินเพียงความพึงพอใจเบื้องต้น แต่ยังขาดการประเมินผลเชิงลึกโดยใช้แบบจำลองความสำเร็จของระบบสารสนเทศที่ครอบคลุมมิติของคุณภาพข้อมูลและประโยชน์สุทธิที่องค์กรได้รับอย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยบูรณาการวงจรการพัฒนาระบบ (SDLC) ร่วมกับแบบจำลองความสำเร็จของ DeLone และ McLean เพื่อปิดช่องว่างดังกล่าวและสร้างต้นแบบระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพสำหรับบุคลากรตามแผนผังกรอบแนวคิด ดังนี้

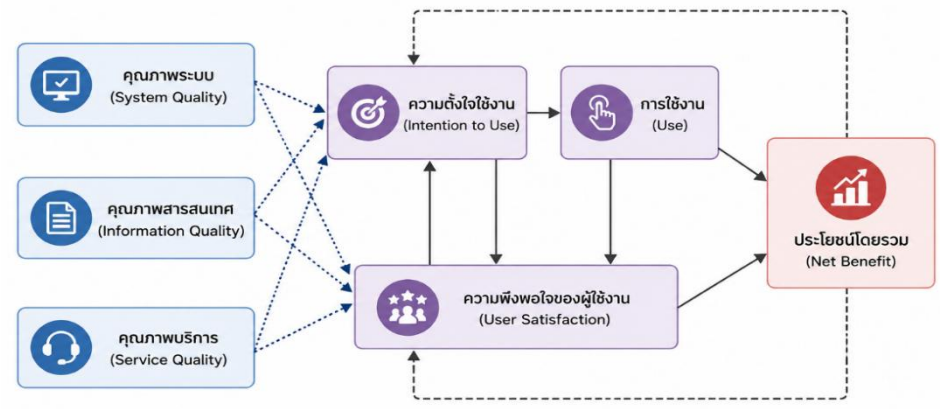

ภาพที่ 1 The DeLone and McLean Model of Information Systems Success: A Ten-Year Update (DeLone and McLean, 2003)

สามารถอธิบายหลักการทำงานกระบวนพัฒนาระบบ ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการพัฒนาระบบ การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนดำเนินการตามกระบวนการ 6 ระยะ ดังนี้

1. ศึกษากระบวนงานและกำหนดปัญหาของระบบเดิม ศึกษาขั้นตอนการเบิกจ่ายค่าตอบแทนตั้งแต่การรับเรื่อง การตรวจสอบเอกสาร การอนุมัติ จนถึงการจ่ายเงิน รวมถึงวิธีที่บุคลากรใช้ในการติดตามสถานะในระบบเดิม พบว่าการตรวจสอบข้อมูลยังอาศัยเอกสารและการติดต่อเจ้าหน้าที่หลายช่องทาง ผู้วิจัยจึงรวบรวมปัญหาและความต้องการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดขอบเขตการทำงานของระบบ

2. กำหนดแบบจำลองสถานะและโครงสร้างการทำงาน นำผลการวิเคราะห์มาจัดทำลำดับสถานะของรายการเบิกจ่าย กำหนดข้อมูลที่ต้องแสดงในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งกำหนดบทบาทและสิทธิ์ของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแสดงข้อมูลสอดคล้องกับกระบวนการปฏิบัติงานจริงและสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้

3. ออกแบบฐานข้อมูลและส่วนติดต่อสำหรับการติดตามรายการ ออกแบบโครงสร้างฐานข้อมูลให้รองรับรายการเบิกจ่าย ประวัติการเปลี่ยนแปลงสถานะ และข้อมูลที่จำเป็นต่อการตรวจสอบ พร้อมออกแบบหน้าเว็บให้บุคลากรสามารถค้นหาและติดตามรายการของตนเองได้โดยลดความซับซ้อนของขั้นตอนการใช้งาน

4. พัฒนาระบบและเชื่อมโยงข้อมูลจากระบบภายใน พัฒนาเว็บแอปพลิเคชันตามแบบที่กำหนด พร้อมจัดทำกลไกแลกเปลี่ยนข้อมูลกับระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลสถานะการเบิกจ่ายสามารถปรับปรุงและแสดงแก่ผู้ใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเชื่อมโยงการแจ้งเตือนผ่าน SmartMed PSU เมื่อรายการมีการเปลี่ยนแปลงสถานะ

5. ตรวจสอบการทำงานและทดลองใช้ในกระบวนงานจริง ทดสอบความถูกต้องของข้อมูล การแสดงสถานะ สิทธิ์การเข้าถึง และการทำงานของระบบร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและผู้ใช้งาน จากนั้นรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงก่อนเปิดให้บริการในวงกว้าง

6. เปิดใช้งานและติดตามการทำงานของระบบ นำระบบที่ผ่านการตรวจสอบแล้วเข้าสู่การใช้งานจริงภายในคณะแพทยศาสตร์ พร้อมติดตามปัญหาการใช้งาน ดูแลความต่อเนื่องของการเชื่อมโยงข้อมูล และให้การสนับสนุนผู้ใช้ เพื่อให้ระบบสามารถให้บริการติดตามสถานะการเบิกจ่ายได้อย่างต่อเนื่อง

หลังจากผ่านกระบวนการพัฒนา ระบบถูกติดตั้งบนเว็บไซต์คณะแพทยศาสตร์และประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรเข้าใช้งาน โดยมีการแนะนำวิธีตรวจสอบรายการและติดตามสถานะก่อนดำเนินการประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้ใช้งานตามกรอบการประเมินที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 2 ติดตั้งใน Website ของคณะแพทยศาสตร์

การนำระบบที่ผ่านกระบวนในขั้นตอนที่ 1 ติดตั้งใน Website ของคณะแพทยศาสตร์ โดยทำการอบรมการใช้งานระบบให้กับผู้ใช้งานระบบ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพการทำงานของระบบและความพึงพอใจของผู้ใช้งาน

การประเมินผลในขั้นตอนนี้มุ่งเน้นการตรวจสอบประสิทธิภาพการทำงานของระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันสำหรับบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รวมถึงการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งาน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และกำหนดเกณฑ์การประเมินด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยดำเนินการภายหลังระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนได้รับการพัฒนาและนำมาให้บริการแก่บุคลากร การประเมินมุ่งศึกษาประสิทธิภาพของระบบในสภาพการใช้งานจริงและความคิดเห็นของผู้ใช้ต่อประโยชน์ที่ได้รับจากระบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเบิกจ่ายค่าตอบแทนและบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รวมประมาณ 6,000 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดจากจำนวนประชากรดังกล่าวโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 $\mathbf{n = \frac{N}{1+N(e)^2}}$ เมื่อกำหนดให้ N = 6,000 และ e = 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน ซึ่งเป็นผู้ใช้งานระบบที่นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในการศึกษาครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสำหรับประเมินการใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชัน โดยพัฒนาข้อคำถามให้สอดคล้องกับลักษณะการใช้งานจริงของระบบ ทั้งในด้านความถูกต้องของข้อมูล ความสะดวกในการตรวจสอบสถานะ การใช้งานผ่านอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อผู้ใช้งานและกระบวนการให้บริการของหน่วยงานการคลัง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 4 ข้อ ครอบคลุมเพศ ประเภทบุคลากร ความถี่ในการใช้งานระบบ และอุปกรณ์หลักที่ใช้เข้าสู่ระบบ เพื่อใช้ประกอบการอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 เป็นแบบประเมินระบบจำนวน 13 ข้อ ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของการใช้งาน ได้แก่ ประสิทธิภาพและคุณภาพข้อมูล การออกแบบระบบและความง่ายในการใช้งาน การนำระบบไปใช้ประโยชน์ การให้บริการช่วยเหลือระหว่างการใช้งาน และความพึงพอใจโดยรวม โดยข้อคำถามมุ่งสะท้อนประสบการณ์ของผู้ใช้ที่เกิดขึ้นจากการติดตามข้อมูลการเบิกจ่ายจริง เช่น ความถูกต้องและความเป็นปัจจุบันของสถานะ ความรวดเร็วในการเข้าถึง

ข้อมูล ความเข้าใจง่ายของเมนูและขั้นตอนการใช้งาน ตลอดจนความสามารถของระบบในการลดการติดต่อสอบถามข้อมูลจากเจ้าหน้าที่

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดสำหรับให้ผู้ใช้งานเสนอความคิดเห็น ปัญหาที่พบ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ

ข้อคำถามในส่วนการประเมินใช้มาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับ 1 น้อยที่สุด ถึงระดับ 5 มากที่สุด เพื่อให้ผู้ตอบสามารถสะท้อนระดับความคิดเห็นต่อระบบได้อย่างเป็นลำดับ ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้จริง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความชัดเจนของข้อคำถาม และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา จากนั้นจึงปรับปรุงถ้อยคำและองค์ประกอบของแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดค่าความเที่ยงของเครื่องมือมากกว่า 0.80 เพื่อให้มั่นใจว่าเครื่องมือสามารถใช้ประเมินความคิดเห็นของผู้ใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังการพัฒนาระบบเสร็จสมบูรณ์และเปิดให้บริการผ่านเว็บไซต์คณะแพทยศาสตร์ ภายใต้เมนู “ติดตามเอกสารเบิกจ่ายเงิน งานคลัง คณะแพทยศาสตร์” ผู้ใช้งานสามารถยืนยันตัวตนเพื่อเข้าสู่ระบบและตรวจสอบข้อมูลการเบิกจ่ายค่าตอบแทนของตนเองได้ โดยระบบแสดงรายละเอียดรายการ สถานะการดำเนินงาน และประวัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถติดตามความคืบหน้าได้ด้วยตนเอง

การเก็บข้อมูลดำเนินการภายหลังจากผู้ใช้งานมีโอกาสใช้งานระบบในสถานการณ์จริง เพื่อให้ความคิดเห็นที่ได้รับสะท้อนประสบการณ์จากการใช้งานมากกว่าการประเมินจากการทดลองดูระบบเพียงระยะสั้น ผู้วิจัยเก็บแบบประเมินจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน โดยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามถูกนำมาใช้เพื่อประเมินทั้งประสิทธิภาพของระบบและระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานต่อการให้บริการข้อมูลการเบิกจ่าย

ในระหว่างการเก็บข้อมูล ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถพิจารณาการทำงานของระบบจากประสบการณ์ใช้งานจริง ได้แก่ การค้นหารายการ การตรวจสอบสถานะ การเข้าถึงข้อมูลย้อนหลัง และการรับทราบความคืบหน้าของรายการเบิกจ่าย ทั้งนี้ ข้อมูลจากแบบสอบถามถูกนำมารวบรวมและจัดเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ในภาพรวม โดยไม่มุ่งระบุผลการประเมินเป็นรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนข้อมูลจากข้อคำถามที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจของระบบวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อพิจารณาทั้งระดับความคิดเห็นโดยรวมและการกระจายตัวของคะแนนในแต่ละด้าน

การแปลผลคะแนนเฉลี่ยกำหนดเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย 4.50–5.00 หมายถึงระดับดีมากที่สุด, 3.50–4.49 หมายถึงระดับดีมาก, 2.50–3.49 หมายถึงระดับปานกลาง, 1.50–2.49 หมายถึงระดับน้อย และ 1.00–1.49 หมายถึงระดับน้อยที่สุด การวิเคราะห์ดำเนินการทั้งในระดับภาพรวมและรายด้าน เพื่อพิจารณาว่าระบบมีจุดเด่นหรือข้อจำกัดในองค์ประกอบใด เช่น คุณภาพของข้อมูล ความง่ายในการใช้งาน ประโยชน์ต่อการติดตามสถานะ หรือการสนับสนุนผู้ใช้งาน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์พิจารณาผลประเมินในภาพรวม โดยค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 ถือว่าผลการประเมินอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ทั้งในด้านประสิทธิภาพของระบบและความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดนำมาพิจารณาประกอบผลเชิงปริมาณ เพื่อใช้ระบุปัญหาที่พบจากการใช้งานจริงและเป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรมากยิ่งขึ้น

เอกสารรับรองการวิจัยในมนุษย์

โครงการวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสหนังสือรับรอง REC.69-120-31-8 เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2569 ทั้งนี้ ก่อนการจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการอธิบายวัตถุประสงค์ขั้นตอนการดำเนินงาน และชี้แจงสิทธิ์ของผู้มีส่วนร่วมอย่างครบถ้วน โดยข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างจะถูกปกปิดเป็นความลับขั้นสูงสุดและไม่มีการระบุตัวตนในระบบฐานข้อมูล เพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามอย่างเคร่งครัด

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันสำหรับบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามสถานะการดำเนินงานด้านการเบิกจ่ายค่าตอบแทน ลดภาระการสอบถามข้อมูลจากหน่วยงานการคลัง และเพิ่มความสะดวกให้แก่บุคลากรในการตรวจสอบข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดการพัฒนาระบบดังนี้

1.1 สถาปัตยกรรมระบบและการเชื่อมโยงข้อมูล ระบบได้รับการพัฒนาในรูปแบบ Web Application รองรับการใช้งานผ่านเว็บเบราว์เซอร์ทั้งบนคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และโทรศัพท์มือถือ โดยใช้ฐานข้อมูล MySQL เป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บข้อมูล และพัฒนาระบบให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลการเบิกจ่ายค่าตอบแทนจากระบบสารสนเทศภายในของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผ่านระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลอัตโนมัติการเข้าใช้งานระบบใช้การยืนยันตัวตนผ่านบัญชีผู้ใช้งานของบุคลากร เพื่อให้สามารถแสดงข้อมูลการเบิกจ่ายเฉพาะบุคคล และรักษาความปลอดภัยของข้อมูลทางการเงินตามสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลของแต่ละผู้ใช้งาน

1.2 ส่วนประกอบและฟังก์ชันการทำงานของระบบ โครงสร้างการทำงานของระบบแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ระบบติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนสำหรับบุคลากร และระบบแจ้งเตือนสถานะการโอนเงินผ่านแอปพลิเคชัน SmartMed PSU โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ระบบสำหรับบุคลากรผู้รับค่าตอบแทน เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้บุคลากรสามารถติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนได้ด้วยตนเองผ่านเว็บแอปพลิเคชัน ประกอบด้วยฟังก์ชันการทำงานหลัก ได้แก่ การค้นหารายการเบิกจ่ายค่าตอบแทน การตรวจสอบสถานะการดำเนินงานของรายการเบิกจ่าย การแสดงรายละเอียดการเบิกจ่าย และวันที่ดำเนินการการตรวจสอบประวัติการเบิกจ่ายย้อนหลัง การติดตามสถานะการดำเนินงานแบบเรียลไทม์ผ่านเว็บแอปพลิเคชันระบบได้รับการออกแบบให้มีส่วนติดต่อผู้ใช้งานที่เข้าใจง่าย สามารถใช้งานได้ทั้งบนคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เคลื่อนที่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา

ส่วนที่ 2 ระบบแจ้งเตือนสถานะการโอนเงินผ่านแอปพลิเคชัน SmartMed PSU ระบบเชื่อมโยงกับแอปพลิเคชันเพื่อแจ้งเตือนสถานะการดำเนินงานของรายการเบิกจ่ายค่าตอบแทนแก่บุคลากรอัตโนมัติ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสถานะของรายการ ระบบจะส่งข้อความแจ้งเตือนไปยังผู้ใช้งานผ่านระบบแจ้งเตือนของแอปพลิเคชันซึ่งช่วยให้บุคลากรสามารถรับทราบสถานะการดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว ลดความจำเป็นในการติดต่อสอบถามข้อมูล และเพิ่มความสะดวกในการติดตามสถานะเบิกจ่ายค่าตอบแทนด้วยตนเอง

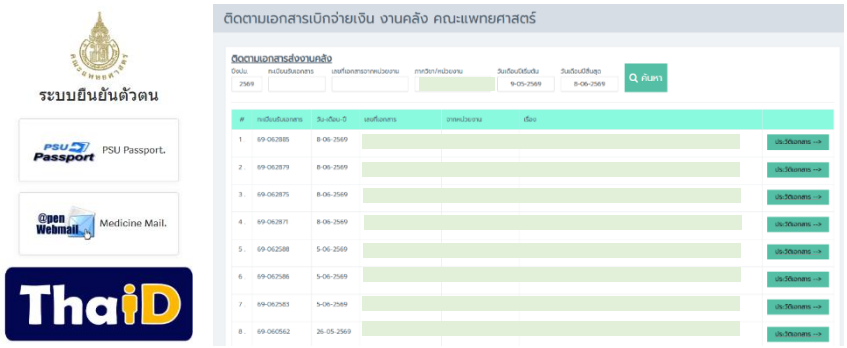

ภาพที่ 1 หน้าจอการเข้าสู่ระบบสารสนเทศ

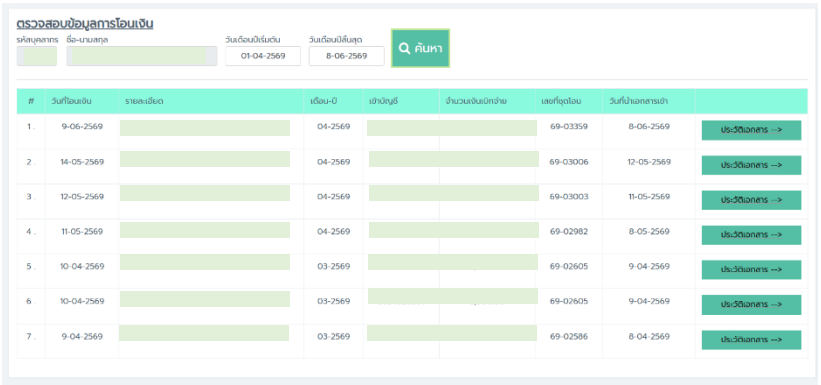

ภาพที่ 2 หน้าจอแสดงข้อมูลการโอนเงินค่าตอบแทน

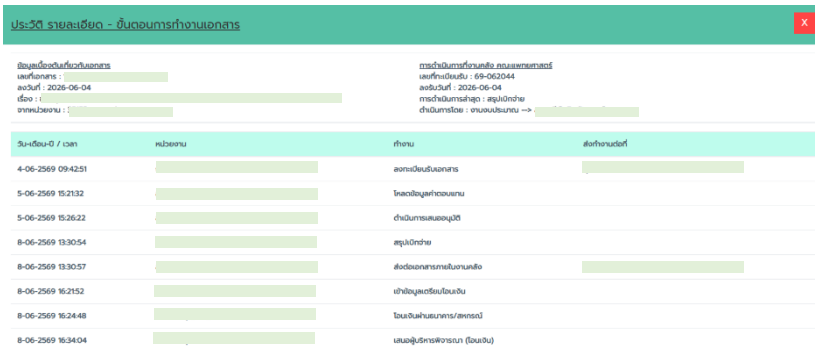

ภาพที่ 3 หน้าจอแสดงขั้นตอนการทำงานเอกสาร

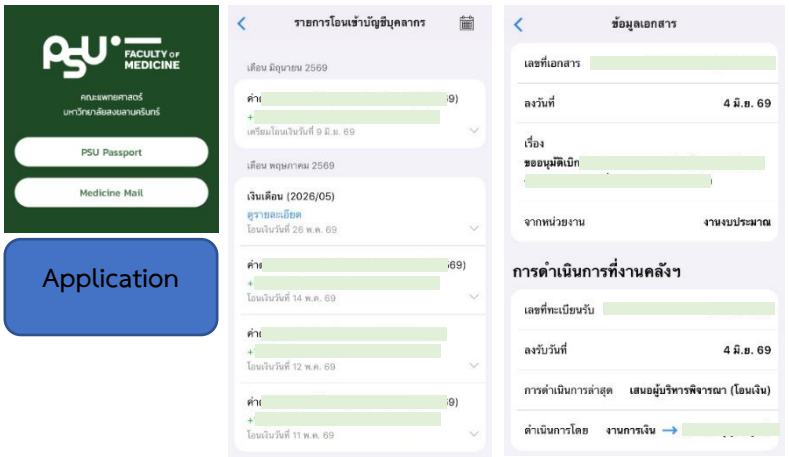

ภาพที่ 4 หน้าจอแสดงข้อมูลการโอนเงินค่าตอบแทนใน Application SmartMed PSU

2. ประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจการใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชัน

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจของระบบโดยภาพรวม (N = 375)

หัวข้อการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านประสิทธิภาพและคุณภาพข้อมูล	4.56	0.52	ดีมากที่สุด
2. ด้านการออกแบบระบบและความง่ายในการใช้งาน	4.48	0.57	ดีมาก
3. ด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์	4.61	0.50	ดีมากที่สุด
4. ด้านการให้บริการช่วยเหลือระหว่างการใช้งาน	4.36	0.63	ดีมาก
5. ความพึงพอใจโดยรวมของระบบ	4.58	0.54	ดีมากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจต่อระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันสำหรับบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยจำแนกตามองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน พบว่า ในภาพรวมผู้ใช้งานมีความคิดเห็นต่อระบบอยู่ในระดับดีมากที่สุด โดยทุกหัวข้อการประเมินมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมากถึงดีมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์ ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.50) ซึ่งอยู่ในระดับดีมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถช่วยลดเวลาในการติดตามสอบถามสถานะการเบิกจ่าย เพิ่มความโปร่งใสในการตรวจสอบข้อมูล และช่วยลดภาระการประสานงานกับเจ้าหน้าที่งานคลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาคือ ความพึงพอใจโดยรวมของระบบ ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.54) และด้านประสิทธิภาพและคุณภาพข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.56, S.D. = 0.52) ตามลำดับ สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการให้บริการช่วยเหลือระหว่างการใช้งาน ($\bar{x}$ = 4.36, S.D. = 0.63) อย่างไรก็ตาม คะแนนยังคงอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้งานส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนและการแก้ไขปัญหาระหว่างการใช้งานในระดับที่น่าพึงพอใจ

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านประสิทธิภาพและคุณภาพข้อมูล (N = 375)

หัวข้อการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ระบบแสดงสถานะการเบิกจ่ายได้ถูกต้องแม่นยำ	4.62	0.49	ดีมากที่สุด
2. ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบันและติดตามได้จริง	4.57	0.53	ดีมากที่สุด
3. ความรวดเร็วในการประมวลผลและแสดงผลข้อมูล	4.49	0.58	ดีมาก
4. ระบบมีความเสถียรและมีความปลอดภัยของข้อมูล	4.55	0.49	ดีมากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ในภาพรวมผู้ใช้งานมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพและคุณภาพข้อมูลของระบบอยู่ในระดับดีมากที่สุด โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ระบบแสดงสถานะการเบิกจ่ายได้ถูกต้องแม่นยำ ($\bar{x}$ = 4.62, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบันและติดตามได้จริง ($\bar{x}$ = 4.57, S.D. = 0.53) และระบบมีความเสถียรและมีความปลอดภัยของข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.49) ตามลำดับ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถแสดงข้อมูลสถานะการเบิกจ่ายได้อย่างถูกต้อง เชื่อถือได้ และมีความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านการออกแบบระบบและความง่ายในการใช้งาน (N = 375)

หัวข้อการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. รูปแบบหน้าจอมีความเหมาะสม	4.50	0.56	ดีมากที่สุด
2. เมนูและฟังก์ชันการใช้งานเข้าใจง่าย	4.49	0.57	ดีมาก
3. ขั้นตอนการใช้งานไม่ซับซ้อน	4.45	0.59	ดีมาก
4. รองรับการใช้งานผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย	4.47	0.56	ดีมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ใช้งานมีความคิดเห็นต่อด้านการออกแบบระบบและความง่ายในการใช้งานอยู่ในระดับดีมาก โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รูปแบบหน้าจอมีความเหมาะสม

($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.56) รองลงมาคือ เมนูและฟังก์ชันการใช้งานเข้าใจง่าย ($\bar{x}$ = 4.49, S.D. = 0.57) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าระบบได้รับการออกแบบให้ใช้งานง่าย สามารถเรียนรู้การใช้งานได้ด้วยตนเอง และรองรับการใช้งานผ่านอุปกรณ์หลากหลายประเภท

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์ (N = 375)

หัวข้อการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ช่วยลดเวลาและขั้นตอนในการติดตามสอบถาม	4.66	0.48	ดีมากที่สุด
2. ช่วยเพิ่มความโปร่งใสในการตรวจสอบข้อมูล	4.60	0.51	ดีมากที่สุด
3. ช่วยลดภาระการประสานงานกับเจ้าหน้าที่งานคลัง	4.57	0.52	ดีมากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ใช้งานมีความคิดเห็นต่อการนำระบบไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับดีมากที่สุด โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ระบบช่วยลดเวลาและขั้นตอนในการติดตามสอบถาม ($\bar{x}$ = 4.66, S.D. = 0.48) รองลงมาคือ ช่วยเพิ่มความโปร่งใสในการตรวจสอบข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.51) ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถตอบสนองต่อปัญหาการสอบถามสถานะการเบิกจ่าย และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการข้อมูลแก่บุคลากรได้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 5 ผลการประเมินด้านการให้บริการช่วยเหลือระหว่างการใช้งาน (N = 375)

หัวข้อการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ได้รับการแก้ปัญหาทันทีเมื่อเกิดปัญหาในการใช้งาน	4.36	0.63	ดีมาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ใช้งานมีความคิดเห็นต่อการให้บริการช่วยเหลือระหว่างการใช้งานอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x}$ = 4.36, S.D. = 0.63) แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้งานได้รับการสนับสนุนและการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมเมื่อเกิดปัญหาระหว่างการใช้งานระบบ

ตารางที่ 6 ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวม (N = 375)

หัวข้อการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบในภาพรวม	4.58	0.54	ดีมากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันโดยรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.54) ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านความถูกต้องของข้อมูล ความสะดวกในการใช้งาน การติดตามสถานะการเบิกจ่าย และการรับแจ้งเตือนผ่านระบบ SmartMed PSU ส่งผลให้ผู้ใช้งานมีความเชื่อมั่นและยอมรับการใช้งานระบบในระดับสูง

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันสำหรับบุคลากร คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน โดยใช้ฐานข้อมูล MySQL และพัฒนาระบบให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากระบบสารสนเทศภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผ่านระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลอัตโนมัติเพื่อให้บุคลากรสามารถตรวจสอบสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนได้ด้วยตนเองแบบเรียลไทม์

ระบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยฟังก์ชันสำคัญ ได้แก่ การค้นหารายการเบิกจ่ายค่าตอบแทน การแสดงรายละเอียดรายการเบิกจ่าย การติดตามสถานะการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน การตรวจสอบประวัติการเบิกจ่ายย้อนหลัง และระบบแจ้งเตือนสถานะการดำเนินงานผ่านแอปพลิเคชัน SmartMed PSU เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสถานะของรายการเบิกจ่าย ช่วยให้บุคลากรสามารถรับทราบข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ลดความจำเป็นในการติดต่อสอบถามเจ้าหน้าที่ และเพิ่มความโปร่งใสในการดำเนินงานด้านการเงินขององค์กร

2) การทดสอบและประเมินประสิทธิภาพของระบบที่พัฒนาขึ้น

จากการประเมินประสิทธิภาพของระบบโดยกลุ่มตัวอย่างบุคลากรจำนวน 375 คน พบว่าระบบมีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.55) โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์ ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ด้านความพึงพอใจโดยรวมของระบบ ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.54) และด้านประสิทธิภาพและคุณภาพข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.56, S.D. = 0.52)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าประเด็นที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ระบบช่วยลดเวลาและขั้นตอนในการติดตามสอบถามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทน ($\bar{x}$ = 4.66, S.D. = 0.48) รองลงมาคือ ระบบแสดงสถานะการเบิกจ่ายได้ถูกต้องแม่นยำ ($\bar{x}$ = 4.62, S.D. = 0.49) และระบบช่วยเพิ่มความโปร่งใสในการตรวจสอบข้อมูล ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.51) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการข้อมูลด้านการเบิกจ่ายค่าตอบแทนได้อย่างมีประสิทธิผล

3) การศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบ

ผลการศึกษาความพึงพอใจพบว่า ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันโดยรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.54)

ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านความถูกต้องของข้อมูล ความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล ความสะดวกในการใช้งาน และการรับแจ้งเตือนสถานะการดำเนินงานผ่านแอปพลิเคชัน SmartMed PSU นอกจากนี้ ระบบยังช่วยลดภาระการประสานงานระหว่างบุคลากรกับหน่วยงานการคลัง เพิ่มความโปร่งใสในการตรวจสอบข้อมูล และช่วยยกระดับคุณภาพการให้บริการด้านสารสนเทศภายในองค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้งานได้จริง มีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากผู้ใช้งานในระดับสูง จึงมีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้สนับสนุนการบริหารจัดการข้อมูลด้านการเบิกจ่ายค่าตอบแทนภายในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบสารสนเทศลักษณะเดียวกันในหน่วยงานอื่นต่อไป

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันสำหรับบุคลากร โดยใช้กระบวนการพัฒนาระบบตามวงจรการพัฒนาระบบตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้งาน การออกแบบระบบ การพัฒนา การทดสอบ และการนำระบบไปใช้งานจริง ส่งผลให้ได้ระบบที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Kendall และ Kendall (2019) ที่ระบุว่าการพัฒนาระบบสารสนเทศที่เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้งานอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถแก้ไขปัญหาและตอบโจทย์การใช้งานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การพัฒนาระบบให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลการเบิกจ่ายค่าตอบแทนและแจ้งเตือนสถานะผ่านแอปพลิเคชัน SmartMed PSU ยังช่วยลดข้อจำกัดของกระบวนการติดตามสถานะการเบิกจ่ายในรูปแบบเดิมที่ต้องอาศัยการติดต่อสอบถามจากเจ้าหน้าที่โดยตรง ทำให้บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ด้วยตนเองแบบเรียลไทม์ เพิ่มความสะดวกและความโปร่งใสในการดำเนินงาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ระบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.55) ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดความสำเร็จของระบบสารสนเทศของ DeLone และ McLean (2003) ในมิติด้านคุณภาพของระบบและคุณภาพของข้อมูลโดยเฉพาะประเด็น “ระบบแสดงสถานะการเบิกจ่ายได้ถูกต้องแม่นยำ” ($\bar{x}$ = 4.62, S.D. = 0.49) และ “ข้อมูลมีความเป็นปัจจุบันและติดตามได้จริง” ($\bar{x}$ = 4.57, S.D. = 0.53) ซึ่งได้รับคะแนนเฉลี่ยในระดับดีมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไตรสิทธิ์ ชื่นปิติกุล และพีรยศ ภมรศิลปธรรม (2567) ที่พบว่าระบบติดตามสถานะเอกสารผ่านเว็บแอปพลิเคชันช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามข้อมูล ลดระยะเวลาในการดำเนินงาน และเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้ใช้งานต่อข้อมูลที่ได้รับจากระบบ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อระบบโดยรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.54) ซึ่งตามกรอบแนวคิดของ DeLone และ McLean (2003) ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน (User Satisfaction) เป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงความสำเร็จของระบบสารสนเทศ และส่งผลต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้งานระบบ โดยผลการศึกษาพบว่าด้านที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการนำระบบไปใช้ประโยชน์

($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.50) โดยเฉพาะประเด็น “ระบบช่วยลดเวลาและขั้นตอนในการติดตามสอบถาม” ($\bar{x}$ = 4.66, S.D. = 0.48) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าระบบสามารถแก้ไขปัญหาหลักที่เกิดขึ้นในกระบวนการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ประเด็น “ระบบช่วยเพิ่มความโปร่งใสในการตรวจสอบข้อมูล” ($\bar{x}$ = 4.60, S.D. = 0.51) ยังแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้งานรับรู้ถึงประโยชน์ของระบบในด้านการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องและตรวจสอบได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการดำเนินงานขององค์กรเพิ่มมากขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามสถานะการเบิกจ่ายค่าตอบแทนผ่านเว็บแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบถ้วน โดยอาศัยกระบวนการพัฒนาระบบตามแนวทาง SDLC ร่วมกับการออกแบบที่มุ่งเน้นผู้ใช้งานเป็นศูนย์กลางส่งผลให้ระบบมีคุณภาพในด้านการทำงาน ความถูกต้องของข้อมูล และความสะดวกในการใช้งาน ประกอบกับการแจ้งเตือนสถานะผ่านแอปพลิเคชัน SmartMed PSU ที่ช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถติดตามข้อมูลได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจและการยอมรับการใช้งานระบบในระดับสูง ซึ่งสอดรับกับโมเดลความสำเร็จของระบบสารสนเทศตามแนวคิดของ DeLone และ McLean (2003) ที่ระบุว่า ปัจจัยด้านคุณภาพระบบ (System Quality) และคุณภาพข้อมูล (Information Quality) คือองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการขับเคลื่อนความพึงพอใจของบุคลากรผู้ใช้งาน นำไปสู่การยอมรับและเกิดประโยชน์สุทธิต่อองค์กรในท้ายที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยชิ้นนี้พิสูจน์ให้เห็นว่า เว็บแอปพลิเคชันระบบสารสนเทศติดตามเงินเบิกจ่ายของบุคลากร สามารถนำไปเปิดใช้งานได้จริงในสถานการณ์ปัจจุบันอย่างมีสัมฤทธิผลและตรงกับความต้องการของบุคลากร โดยระบบมีความสามารถเด่นในการดึงฐานข้อมูลภายในมาแสดงผลไทม์ไลน์ความคืบหน้าได้อย่างแม่นยำ ทันเวลา และเป็นปัจจุบัน ควบคู่ไปกับระบบส่งสัญญาณแจ้งเตือนอัตโนมัติผ่านแอปพลิเคชัน SmartMed PSU ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

จากการทดสอบระบบโดยกลุ่มตัวอย่าง 375 คน พบว่าภาพรวมประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมากที่สุด โดยเฉพาะมิติด้านการนำไปใช้ประโยชน์ที่ผู้ใช้ชี้ว่า สามารถตัดลดขั้นตอนและเวลาในการสืบค้น ยกระดับความโปร่งใส และแบ่งเบาภาระงานติดต่อกับฝ่ายคลังได้อย่างเป็น

รูปธรรม ยิ่งไปกว่านั้น ความพึงพอใจในภาพรวมยังอยู่ในเกณฑ์ดีมากที่สุด สรุปได้ว่าแพลตฟอร์มนี้ตอบโจทย์การทำงานของบุคลากรได้อย่างลงตัว ทั้งในด้านความถูกต้อง แม่นยำ ความฉับไว และการส่งเสริมการบริการตนเอง (Self-Service) อย่างแท้จริง **1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** หน่วยงานควรผลักดันให้เว็บแอปพลิเคชันนี้เป็นช่องทางหลัก ในการสืบค้นข้อมูลของบุคลากร เพื่อตัดลดภาระงานตอบคำถามซ้ำซ้อนของฝ่ายคลังและเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารจัดการข้อมูลทางการเงิน นอกจากนี้ ควรขยายผลด้วยการเชื่อมโยงฐานข้อมูลร่วมกับระบบสารสนเทศภายในอื่น ๆ ของคณะฯ เพื่อหนุนเสริมการบริหารงานบุคคลและงบประมาณภาพรวม ตลอดจนพัฒนาโมดูลรายงานเชิงลึกและแดชบอร์ดสำหรับผู้บริหาร เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับ ติดตาม วิเคราะห์ และวางแผนยุทธศาสตร์ด้านค่าตอบแทนขององค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด **2. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย** แม้คะแนนด้านการสนับสนุนผู้ใช้จะอยู่ในเกณฑ์ดีมาก แต่ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ผู้วิจัยจึงเสนอให้ยกระดับช่องทางการสื่อสารและระบบช่วยเหลือให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการเสริมฟังก์ชันคลังคำถามที่พบบ่อย (FAQ) หรือระบบช่วยเหลือออนไลน์เพื่อแก้ปัญหาหน้างานได้ทันท่วงที พร้อมทั้งเพิ่มความเสถียรในการส่งข้อความแจ้งเตือนสถานะผ่าน SmartMed PSU ให้ครอบคลุมทุกขั้นตอน นอกจากนี้ ควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์วิธีใช้ระบบอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเปิดรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาแพลตฟอร์มให้ตอบโจทย์ผู้ใช้งานในอนาคต **3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** การศึกษาครั้งต่อไปควรพัฒนาระบบให้สามารถบูรณาการข้อมูลร่วมกับระบบบริหารทรัพยากรบุคคลและระบบการเงินส่วนกลางของมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบอัตโนมัติ อันจะช่วยเพิ่มความถูกต้องของข้อมูลและลดขั้นตอนการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อน นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาผลลัพธ์เชิงประจักษ์ของการใช้งานระบบ โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการใช้งานระบบกับจำนวนการติดต่อสอบถามข้อมูลด้านการเบิกจ่าย ณ หน่วยงานการคลัง เพื่อประเมินประสิทธิผลของระบบต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและการพัฒนาคุณภาพการให้บริการภายในองค์กรในระยะยาว ในอนาคตควรใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อยกระดับสู่ระบบแจ้งเตือนอัจฉริยะที่สามารถคำนวณระยะเวลาในการดำเนินงานของแต่ละรายการเบิกจ่ายได้อย่างแม่นยำ พร้อมทั้งประมวลผลแนวโน้มพฤติกรรมการเบิกจ่ายค่าตอบแทนในภาพรวม ซึ่งกลไกนี้จะเป็นกุญแจสำคัญในการเพิ่ม

สมรรถนะการบริหารจัดการฐานข้อมูล และสร้างคุณภาพงานบริการสารสนเทศให้แก่บุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2567). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะแพทยศาสตร์ ปี 2567-2571.* เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2569 จาก https://medinfo.psu.ac.th/mission/mission2567/mission2567_2571.pdf.

ไตรสิทธิ์ ชื่นปิติกุล และพีรยศ ภมรศิลปธรรม. (2567). การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับติดตามเอกสาร ณ ศูนย์บริการผลิตภัณฑ์สุขภาพเบ็ดเสร็จ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม. *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารจัดการภาครัฐ*, 8(2), 45-58.

นรากร พลหาญ และคณะ. (2568). การพัฒนาระบบกำกับติดตามหนังสือราชการด้วยเทคโนโลยีบาร์โค้ด. *วารสารวิทยาการสารสนเทศและการจัดการ*, 12(1), 77-91.

วชิรวิชญ์ นิลสุก และคณะ. (2567). การพัฒนาระบบติดตามความก้าวหน้างานวิจัยโดยใช้กระบวนการ SDLC. *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา*, 10(1), 25-37.

Alalwan, A. A., Dwivedi, Y. K., & Rana, N. P. (2017). Factors influencing adoption of mobile banking by Jordanian bank customers: Extending UTAUT2 with trust. *International Journal of Information Management*, 37(3), 99–110.

AnnaVorobiova.(2021). *NIX APPROACH TO SDLC*. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2569 จาก https://nix-united.com/blog/software-development-life-cycle-nix-approach-to-sdlc.

DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2003). The DeLone and McLean model of information systems success: A ten-year update. *Journal of Management Information Systems*, 19(4), 9–30.

Dumas, M., La Rosa, M., Mendling, J., & Reijers, H. A. (2018). *Fundamentals of Business Process Management* (2nd ed.). Berlin: Springer.

Kendall, K. E., & Kendall, J. E. (2019). *Systems Analysis and Design* (10th ed.). Boston, MA: Pearson Education.

Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2022). *Management Information Systems: Managing the Digital Firm* (17th ed.). Harlow, England: Pearson.

Pressman, R. S., & Maxim, B. R. (2020). *Software Engineering: A Practitioner's Approach* (9th ed.). New York: McGraw-Hill Education.

Satzinger, J. W., Jackson, R. B., & Burd, S. D. (2021). *Systems Analysis and Design in a Changing World* (8th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.

Stair, R., & Reynolds, G. (2020). *Principles of Information Systems* (14th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.

Weske, M. (2019). *Business Process Management: Concepts, Languages, Architectures* (3rd ed.). Berlin: Springer.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครู ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ*

FACTORS INFLUENCING TEACHERS' WORK HAPPINESS IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE SAMUT PRAKAN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เอกพันธ์ พันธ์อ่อน[1] และ ศักดิ์ชัย นิรัญทวี[2]

Eakapan Phanon[1] and Sakchai Nirunthawee

[1-2]วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-2]College of Management University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: sakchai.ni@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 1 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 7 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 9 พฤษภาคม 2569

Received 1 May 2026; Revised 7 May 2026; Accepted 9 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการทำงานอย่างมีความสุขของครู 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครู และ 3) สร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 129 คน ได้มาจากการกำหนด

Citation:

* เอกพันธ์ พันธ์อ่อน และ ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2569). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครู ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 432-447.

Eakapan Phanon and Sakchai Nirunthawee. (2026). Factors Influencing Teachers' Work Happiness In Secondary Schools Under The Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 432-447.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบวิธี Enter

ผลการวิจัย พบว่า 1) การทำงานอย่างมีความสุขของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความรักในงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน และด้านความสำเร็จในงานตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณภาพชีวิตครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ บรรยากาศในการทำงาน และภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจตามลำดับ และ 3) ปัจจัยทั้งสามด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์การทำงานอย่างมีความสุขของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 56.70 ($R^2 = 0.567$) ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดคือ คุณภาพชีวิตครอบครัว ($\beta = 0.499$) รองลงมาคือ บรรยากาศในการทำงาน ($\beta = 0.345$) ขณะที่ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจไม่ปรากฏอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ความสุขในการทำงานของครูเป็นผลลัพธ์ของการบูรณาการระหว่างปัจจัยด้านชีวิตส่วนตัวและบริบทการทำงาน โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตครอบครัวและบรรยากาศในการทำงาน ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างความสุขในการทำงานของครู

คำสำคัญ: การทำงานอย่างมีความสุขของครู, คุณภาพชีวิตครอบครัว, บรรยากาศในการทำงาน, ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of teachers' work happiness, 2) investigate factors influencing teachers' work happiness, and 3) develop a predictive equation for teachers' work happiness in secondary schools under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office. This study employed a quantitative research design. The population consisted of teachers in secondary schools under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office. The sample size was 129 teachers, determined using the G*Power program and selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-

point Likert scale instrument. Data were analyzed using mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and multiple regression analysis (Enter method).

The results revealed that: 1) the overall level of teachers' work happiness was at the highest level, with "love of work" having the highest mean score, followed by "relationships with colleagues" and "work achievement," respectively; 2) the overall level of factors influencing teachers' work happiness was at a high level, with family quality of life having the highest mean score, followed by work climate and empathetic leadership; and 3) all three factors significantly predicted teachers' work happiness at the .01 level, with a predictive power of 56.70% ($R^2 = 0.567$). The most influential factor was family quality of life ($\beta = 0.499$), followed by work climate ($\beta = 0.345$), whereas empathetic leadership showed no statistically significant influence.

These findings indicate that teachers' work happiness is a result of the integration of personal life factors and workplace context, particularly family quality of life and work climate, which play more significant roles in enhancing teachers' work happiness than organizational structural factors.

Keywords : Teachers' Work Happiness, Family Quality of Life, Work Climate, Empathetic Leadership

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์และสังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) การศึกษาไม่ได้มีบทบาทเพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) โดยมี "ครู" เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับห้องเรียน

อย่างไรก็ตาม ในบริบทการศึกษาปัจจุบัน ครูต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งภาระงานที่เพิ่มขึ้น งานที่ไม่ใช่งานสอน และความซับซ้อนของบทบาทหน้าที่ ซึ่งส่งผลต่อ

คุณภาพชีวิตและความสุขในการทำงานของครูโดยตรง โดยข้อมูลจาก กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2566) ระบุว่าครูไทยจำนวนมากประสบปัญหาความไม่สมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (work–life balance) และมีภาระงานสะสมในระดับสูง ปัจจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความสุขในการทำงานของครูเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ

ความสุขในการทำงาน (Happiness at Work) เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กร โดยแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่มีความสุขในการทำงานจะมีแรงจูงใจภายในสูงและสามารถสร้างผลงานได้อย่างยั่งยืน Seligman (2011) ขณะที่ Manion (2003) อธิบายว่าความสุขในการทำงานของครูเกิดจากองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรักในงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และความสำเร็จในงาน

ในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงาน พบว่า ปัจจัยเชิงองค์กร เช่น ภาวะผู้นำและบรรยากาศในการทำงาน มีบทบาทสำคัญ โดย Goleman (2006) ชี้ว่าภาวะผู้นำที่มีความเห็นอกเห็นใจสามารถเสริมสร้างแรงจูงใจและความผูกพันของบุคลากร ขณะที่ Hoy และ Miskel (2001) อธิบายว่าบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือและความไว้วางใจจะช่วยส่งเสริมความพึงพอใจและประสิทธิภาพในการทำงานของครู

ในขณะเดียวกัน ปัจจัยเชิงชีวิต โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตครอบครัว มีบทบาทสำคัญต่อความสุขในการทำงาน เนื่องจากครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุนทางอารมณ์และช่วยสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Work–Family Enrichment ของ Greenhaus และ Powell (2006) ที่อธิบายว่าประสบการณ์เชิงบวกในครอบครัวสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสุขในการทำงานได้โดยตรง

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มักศึกษาปัจจัยเหล่านี้แยกส่วน โดยเน้นเฉพาะปัจจัยเชิงองค์กร เช่น ภาวะผู้นำหรือบรรยากาศในการทำงาน ขณะที่การศึกษาที่บูรณาการปัจจัยทั้งด้านองค์กรและด้านชีวิตส่วนตัวร่วมกันยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครูในลักษณะองค์รวม ครอบคลุมทั้งภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ บรรยากาศในการทำงาน และคุณภาพชีวิตครอบครัว เพื่อให้ได้ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการ

บริหารสถานศึกษาและยกระดับความสุขในการทำงานของครู อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการทำงานอย่างมีความสุขของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

สมมติฐานการวิจัย

1. การทำงานอย่างมีความสุขของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ที่สำคัญมีปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านสถานศึกษา และปัจจัยด้านตัวครู

3. สมการพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ สามารถทำนายได้ร้อยละ 30

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความสุขในการทำงานของครู (Happiness at Work) หมายถึง สภาวะทางจิตใจเชิงบวกที่เกิดจากความพึงพอใจ ความผูกพัน และการรับรู้คุณค่าในวิชาชีพครู ซึ่งมีรากฐานจากแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) โดย Diener (1984, 2000) อธิบายว่า ความสุขเกิดจากการประเมินชีวิตทั้งด้านอารมณ์และความพึงพอใจ ขณะที่ Seligman (2002, 2011) เน้นความหมายของชีวิต (Meaning) เป็นองค์ประกอบสำคัญของความสุขในระยะยาว ในบริบทการศึกษา Manion (2003) เสนอว่า ความสุขในการทำงานของครูประกอบด้วย

องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรักในงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และความสำเร็จในงาน ซึ่งสะท้อนทั้งมิติด้านอารมณ์ ความสัมพันธ์ และความสำเร็จ โดยผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความรักในงาน สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน และความสำเร็จในงาน เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของครู

2.1 ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ (Empathetic Leadership) ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจเป็นองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ โดย Goleman (1998, 2006) ชี้ว่า ผู้นำที่เข้าใจและตอบสนองต่ออารมณ์ของบุคลากรจะช่วยสร้างแรงจูงใจและความผูกพันในองค์กร

2.2 บรรยากาศในการทำงาน (Work Climate) บรรยากาศในการทำงานหมายถึงการรับรู้ของบุคลากรต่อสภาพแวดล้อมในองค์กร Hoy และ Miskel (2001) ระบุว่าบรรยากาศโรงเรียนที่ดีมีลักษณะเปิดกว้าง มีความร่วมมือและความไว้วางใจ ซึ่งช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและความสุขในการทำงาน ขณะที่ Owens และ Valesky (2011) มองว่าบรรยากาศองค์กรเป็นโครงสร้างทางจิตสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความพึงพอใจของบุคลากรโดยตรง

2.3 คุณภาพชีวิตครอบครัว (Family Quality of Life) คุณภาพชีวิตครอบครัวเป็นปัจจัยเชิงชีวิตที่มีผลต่อความสุขในการทำงาน โดย Greenhaus และ Powell (2006) อธิบายว่า ครอบครัวและงานสามารถเกื้อหนุนกันได้ (Work–Family Enrichment) ขณะที่ Carlson และคณะ (2009) ชี้ว่าความสมดุลระหว่างงานและครอบครัวส่งผลต่อความพึงพอใจและคุณภาพชีวิตโดยรวม ดังนั้น ครอบครัวจึงทำหน้าที่เป็นแหล่งพลังใจที่ช่วยให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยทั้งสาม ได้แก่ ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ บรรยากาศในการทำงาน และคุณภาพชีวิตครอบครัว มีบทบาทต่อความสุขในการทำงานของครูในมิติที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะคุณภาพชีวิตครอบครัวซึ่งเป็นปัจจัยเชิงชีวิตที่ใกล้ชิดกับครูมากที่สุด ขณะที่ภาวะผู้นำอาจมีบทบาทในลักษณะทางอ้อมผ่านบรรยากาศในการทำงาน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎี Self-Determination Theory Deci และ Ryan (2000) ที่อธิบายว่า การตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยา ได้แก่ ความสัมพันธ์และความสามารถ จะส่งผลต่อแรงจูงใจภายในและความสุขในการทำงาน ดังนั้น การศึกษาปัจจัยทั้งสามร่วมกันจึงช่วยอธิบายความสุขในการทำงานของครูได้อย่างเป็นระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ในปีการศึกษา 2568

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 129 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power 3.1 และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบวัด (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบวัด เป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบวัดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครู ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ บรรยากาศในการทำงาน และคุณภาพชีวิตครอบครัว เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบวัดเกี่ยวกับการทำงานอย่างมีความสุขของครู ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ความรักในงาน สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน และความสำเร็จในงาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทั้งนี้ เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในระดับเหมาะสม และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับอยู่ในระดับสูง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ และผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัด จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดผ่านระบบออนไลน์ (Google Form)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean: M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการทำงานอย่างมีความสุขของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับการทำงานอย่างมีความสุขของครู ในภาพรวม

การทำงานอย่างมีความสุขของครู	n = 129		ระดับ	อันดับ
	M	SD		
1. สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน	4.32	0.65	มากที่สุด	2
2. ความรักในงาน	4.55	0.53	มากที่สุด	1
3. ความสำเร็จในงาน	4.30	0.57	มากที่สุด	3
รวมเฉลี่ย	**4.39**	**0.48**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับการทำงานอย่างมีความสุขของครู ในภาพรวม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.39, SD = 0.48) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความรักในงาน (M = 4.55, SD = 0.53) รองลงมาคือ สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน (M = 4.32, SD = 0.65) และต่ำสุดคือ ความสำเร็จในงาน (M = 4.30, SD = 0.57) อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครู

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครูในภาพรวม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงาน	n = 129		ระดับ	อันดับ
	M	SD		
1. ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ	3.75	0.85	มาก	3
2. บรรยากาศในการทำงาน	3.99	0.76	มาก	2
3. คุณภาพชีวิตครอบครัว	4.27	0.61	มากที่สุด	1
รวมเฉลี่ย	**4.00**	**0.61**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครู พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (M = 4.00, SD = 0.61) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ คุณภาพชีวิตครอบครัว (M = 4.27, SD = 0.61) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ บรรยากาศในการทำงาน (M = 3.99, SD = 0.76) อยู่ในระดับมาก และต่ำสุดคือ ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ (M = 3.75, SD = 0.85) อยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการทำงานอย่างมีความสุขของครู

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงาน ได้แก่ ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ บรรยากาศในการทำงาน และคุณภาพชีวิตครอบครัว กับการทำงานอย่างมีความสุขของครู ผู้วิจัยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r)

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานกับการทำงานอย่างมีความสุขของครู

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	Y
X_1	1	.707**	.323**	.439**
X_2		1	.497**	.617**
X_3			1	.681**
Y				1
n	**129**	**129**	**129**	**129**

จากตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานกับการทำงานอย่างมีความสุขของครู พบว่า ปัจจัยทั้ง 3 ด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการทำงานอย่างมีความสุขของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัวแปร โดยมีระดับความสัมพันธ์แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับการทำงานอย่างมีความสุขของครู พบว่า ตัวแปรด้านคุณภาพชีวิตครอบครัว (X3) มีความสัมพันธ์กับการทำงานอย่างมีความสุขของครูสูงที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .681 รองลงมาคือ บรรยากาศในการทำงาน (X2) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .617 และภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ (X1) มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .439 ตามลำดับ ซึ่งทุกคู่ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน พบว่า ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจมีความสัมพันธ์กับบรรยากาศในการทำงานค่อนข้างสูง (r = .707) และมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตครอบครัวในระดับต่ำ (r = .323) ส่วนบรรยากาศในการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตครอบครัวในระดับปานกลาง (r = .497) โดยสรุป ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทั้ง 3 ด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการทำงานอย่างมีความสุขของครู โดยมีระดับความสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับปานกลางถึงระดับค่อนข้างสูง ทั้งนี้การวิเคราะห์ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 129 คน

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครู โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครู ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แบบนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Method)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตัวแปร	b	SE	β	t
ค่าคงที่	1.792	.209	-	8.565**
X_1	0.019	.047	.034	.407
X_2	0.216	.057	.345	3.799**
X_3	0.390	.053	.499	7.345**
R = 0.753	R^2 = 0.567		F = 54.581**	
sE_{est} = 0.31653	Adjusted R^2 = 0.557			

จากตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครู พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ บรรยากาศในการทำงาน และคุณภาพชีวิตครอบครัว สามารถร่วมกันพยากรณ์การทำงานอย่างมีความสุขของครูได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .753 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ .567 แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 สามารถอธิบายความแปรปรวนของการทำงานอย่างมีความสุขของครูได้ร้อยละ 56.70 แบบจำลองมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 54.581, p < .01$) และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเท่ากับ 0.31653 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครูสูงสุด คือ คุณภาพชีวิตครอบครัว (X3) (β = .499) รองลงมาคือ บรรยากาศในการทำงาน (X2) (β = .345) ซึ่งทั้งสองตัวแปรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ (X1) ไม่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้สมการในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.792 + 0.019X_1 + 0.216X_2 + 0.390X_3$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_Y = 0.034Z_{X1} + 0.345Z_{X2} + 0.499Z_{X3}$$

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการทำงานอย่างมีความสุขของครู ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การทำงานอย่างมีความสุขของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความรักในงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่า “แรงจูงใจภายใน” เป็นรากฐานสำคัญของความสุขในการทำงานของครู ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Manion (2003); Seligman (2011) ที่อธิบายว่าความรักในงานและการรับรู้ความหมายของงานเป็นปัจจัยสำคัญของความสุขที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัติธร ศรีรักษา (2565) ที่พบว่า ความสุขในการทำงานของครูอยู่ในระดับมาก และมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรักในงาน ความสัมพันธ์ และความสำเร็จในงาน รวมถึงภูวดล จุลาสิกขันธ์ และคณะ (2568) ที่พบว่า ครูมีความสุขในการทำงานในระดับสูง โดยเฉพาะมิติของความหมายในงานและความผูกพันต่อวิชาชีพ

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครู ผลการวิจัยพบว่า “คุณภาพชีวิตครอบครัว” เป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ “บรรยากาศในการทำงาน” และ “ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ” ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า ความสุขในการทำงานของครูเป็นผลจาก “ระบบชีวิตแบบองค์รวม” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Work–Family Enrichment ของ Greenhaus และ Powell (2006) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Carlson และคณะ (2009) ที่พบว่า ความสมดุลระหว่างงานและครอบครัวส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและความสุขของบุคคล รวมถึงงานของ กุลชญา ประเทศา และ จรีพร นาคสัมฤทธิ์ (2569) ที่พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและชีวิตส่วนบุคคลสามารถอธิบายความสุขในการทำงานของครูได้ในระดับสูง ในส่วนของบรรยากาศในการทำงาน ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy และ Miskel (2001) และสอดคล้องกับงานวิจัยของอิงฟ้า ศรีโยธา (2566)

ที่พบว่า บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขในการทำงานของครูอย่างมีนัยสำคัญ

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครู ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยทั้งสามสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสุขในการทำงานของครูได้ร้อยละ 56.70 โดย “คุณภาพชีวิตครอบครัว” เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุด (β = 0.499) รองลงมาคือ “บรรยากาศในการทำงาน” (β = 0.345) ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด Subjective Well-Being ของ Diener (1984, 2000) และงานวิจัยของ Greenhaus และ Powell (2006) ที่ชี้ว่าความพึงพอใจในชีวิตส่วนบุคคลส่งผลต่อความสุขในการทำงานโดยตรง ในขณะเดียวกัน การที่ “ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ” ไม่ปรากฏอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลอนงค์ ฟุ้งเฟื่อง (2569) ที่พบว่า ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงาน แต่มีลักษณะเป็นอิทธิพลทางอ้อมมากกว่าทางตรง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ พบว่าการทำงานอย่างมีความสุขของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความรักในงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีความสุขของครู พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยคุณภาพชีวิตครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้ ปัจจัยทั้งสามได้แก่ ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจ บรรยากาศในการทำงาน และคุณภาพชีวิตครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกและสามารถร่วมกันพยากรณ์การทำงานอย่างมีความสุขของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 56.70 (R^2 = 0.567) ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดคือ คุณภาพชีวิตครอบครัว รองลงมาคือ บรรยากาศในการทำงาน ขณะที่ภาวะผู้นำเห็นอกเห็นใจไม่ปรากฏอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมคุณภาพชีวิตครอบครัวของครู โดยสนับสนุนการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (Work–Life Balance) เช่น การลดภาระงานที่ไม่จำเป็น การจัดสวัสดิการ หรือการสร้างระบบสนับสนุนทางจิตใจ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และแรงจูงใจในการทำงานของครู 1.2 สถานศึกษาควรพัฒนาบรรยากาศในการทำงานให้เอื้อต่อความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครู เพื่อเพิ่มระดับความสุขในการทำงานอย่างยั่งยืน 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำใน

เชิงสนับสนุน (Supportive Leadership) โดยเน้นการสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร มากกว่าการควบคุมโดยตรง เพื่อให้เกิดผลทางอ้อมต่อความสุขในการทำงานของครูอย่างมีประสิทธิภาพ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของคุณภาพชีวิตครอบครัวที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู รวมถึงการถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของครูในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ขนาดโรงเรียน หรือพื้นที่ทางการศึกษา เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะ 2.3 ควรศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เช่น ความผูกพันต่อองค์กร ภาระงานครูหรือวัฒนธรรมองค์กร เพื่อเพิ่มอำนาจการพยากรณ์และความครอบคลุมของแบบจำลองความสุขในการทำงานของครู

เอกสารอ้างอิง

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). *โครงการวิจัยเชิงสำรวจภาระงานครูและผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.).

กุลชญา ประเทศา และจรีพร นาคสัมฤทธิ์. (2569). การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1. *วารสารมณีเชษฐารามวัดจอมมณี*, 9(1), 220-234.

ณัติธร ศรีรักษา. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรีระยอง. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

นวลอนงค์ ฟุ้งเฟื่อง. (2569). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับความสุขในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรังกระบี่. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, 4(1), 1260-1279.

ภูวดล จุลาสิกขันธ์, น้ำทิพย์ องอาจวานิช, วรรณวิศา แย้มกระจ่าง, จิตลดา รอดพลอย และเคมีกา สงวนพวก. (2568). ความสุขในที่ทำงานของครูในจังหวัดลพบุรี ประเทศไทย: การศึกษาตามแนวคิดความผาสุกในที่ทำงาน. ใน *The Asian Conference on Education & International Development 2025: Official Conference Proceedings* (น. 527-537).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อิงฟ้า ศรีโยธา. (2566). ปัจจัยบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. ใน *การค้นคว้าอิสระ*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Carlson, D. S., Grzywacz, J. G., & Zivnuska, S. (2009). Is work—family balance more than conflict and enrichment?. *Human relations,* 62(10), 1459-1486.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The" what" and" why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry,* 11(4), 227-268.

Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological bulletin,* 95(3), 542.

_____. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American psychologist,* 55(1), 34.

Goleman, D. (1998). *What makes a leader?* Harvard Business Review" November-December.

Goleman, D. (2006). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ.* Bantam.

Greenhaus, J. H., & Powell, G. N. (2006). When work and family are allies: A theory of work-family enrichment. *Academy of management review,* 31(1), 72-92.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice.* McGraw-Hill.

Manion, J. (2003). Joy at work!: Creating a positive workplace. *JONA: The Journal of Nursing Administration,* 33(12), 652-659.

Owens, R. G., & Valesky, T. C. (2011). *Organizational Behavior in Education: Leadership and School Reform Tenth Edition.* Printed in the United States of America.

Seligman, M. E. (2002). *Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. Simon and Schuster.

Seligman, M. E. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being.* Simon and Schuster.

RESEARCH ON THE DESIGN PRACTICE AND COMMUNICATION EFFECT OF MOBILE GAMES UNDER THE GUIDANCE OF XUZHOU HAN CULTURE COMMUNICATION*

Zhang Wei[1] and Atithep Chaetnalao[2]

[1-2]**Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Wang Tha Phra Campus, Thailand**

Corresponding Author's Email: chaetnalao@hotmail.com

Received 23 May 2026; Revised 7 June 2026; Accepted 9 June 2026

Abstract

The purpose of this study is: 1) to analyze the communication adaptability of youth groups to mobile games with Chinese culture themes; 2) Evaluate the influence of game experience, situational narration, interactive task and visual symbol design on the understanding and dissemination of Chinese culture; 3) Verify the market acceptance and application conversion value of game derivative peripheral products. In this study, 14-35-year-old youth were taken as the target population, and data were collected from 134 young subjects who participated in the experience test of Chinese culture-themed mobile games by using the methods of user experience research, quasi-experimental research, questionnaire survey and product acceptance research. The research tools are descriptive statistics such as frequency, percentage, average and standard deviation, etc. for the analysis of structured questionnaires and market observation records.

Citation:

* Zhang Wei and Atithep Chaetnalao. (2026). Research On The Design Practice And Communication Effect Of Mobile Games Under The Guidance Of Xuzhou Han Culture Communication. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 448-467.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

The results show that: 1)90.31% of the respondents think that the adaptability of Chinese culture-themed mobile games in cultural communication has reached "friendly" or above, which shows that this media form has a high acceptance for young people; 2)91.05% of the respondents think that games can help them to improve their understanding of Chinese culture, and 92.55% of the respondents think that games are "sufficient" or more playable, which shows that situational narration, task interaction and visual design can enhance cultural understanding and participation interest at the same time; 3)90.30% of the respondents are satisfied or very satisfied with the overall game experience. The observation results of offline peripheral products also show that derivative products with cultural recognition and practical functions can attract consumers to stay, ask and choose, which initially reflects the potential of transforming Chinese cultural digital experience into realistic cultural and creative consumption. Generally speaking, mobile games with the theme of Chinese culture can provide a digital media path with educational, interactive and application transformation value for the spread of regional traditional culture.

Keywords: Mobile games, Xuzhou Han culture communication, youth groups, user experience, product acceptance.

Introduction

Xuzhou is one of the important areas of Han culture. The structure of Chu King's Tomb, Cliff Cave's Tomb, the ritual space of Han Dynasty and related cultural relics together constitute the resources of Han culture with distinctive regional characteristics. Compared with the general tomb history narration, the unique value of the Cliff Cave Tomb in the Han Dynasty in Xuzhou lies not only in its archaeological form, but also in the fact that its spatial structure, ritual order, cultural relics patterns and regional history can be transformed into scenes, tasks, roles and interactive mechanisms in digital games. Therefore, this

paper regards Xuzhou Han cultural resources as the cultural prototype of mobile game design, rather than a simple historical background. At present, traditional cultural communication still faces three problems in the youth media environment: first, cultural heritage information is mainly static display, text description or image display, which is not interactive enough; Secondly, the ritual system, burial space and cultural relics symbols in the Han Dynasty are complicated, and it is difficult for young audiences to form a situational understanding in a short time; Third, the transformation chain between digital experience and cultural and creative products is still unclear, and the effect of cultural communication often stays at the level of one-time viewing. Mobile games have the media characteristics of task-driven, visual immersion, interactive feedback and continuous participation, which can transform complex cultural information into an exploratory, operational and memorable experience process. Previous studies have proved that digitalization, three-dimensional modeling and game engine can promote the visual display and immersive experience of cultural heritage, but the research on how regional Chinese cultural resources are transformed into mobile game mechanism, how to influence young people's cultural understanding and how to further extend to derivative peripheral products is still relatively insufficient. Based on this, this study focuses on the design practice of mobile games with Chinese culture theme, and analyzes the adaptability, experience effect and application transformation value of mobile games in Chinese culture communication by combining user experience test and market observation.

Objectives

1. This paper discusses the adaptability of youth groups to mobile games with Chinese cultural themes as cultural media and its influencing factors.

2. Analyze the relationship between design variables such as game mechanism, visual symbols, situational narrative and interactive tasks and cultural understanding, cultural interest and user satisfaction.

3. To verify the market acceptance and application conversion value of game derivative peripheral products.

Literature Review

Games can continuously inspire the younger generation to approach the complex cultural heritage in a more acceptable way and encourage them to explore archaeological sites and cultural heritage more deeply (Al Tamimi et al., 2023). With the help of three-dimensional modeling, digital replicas can be created for research and analysis. One of the main advantages of the three-dimensional model is that it is non-contact and will not have adverse effects on the elements of the original cultural heritage (Ramm et al., 2022). Many landmark cultural heritage sites around the world are being or have been digitized. For example, in 2019, Istanbul's Soleimani-Yeh building complex was fully digitized, which produced three-dimensional models and virtual reality experiences (Kan et al., 2019). The synergy between new technology and cultural heritage is of great value. Three-dimensional visualization has become a mature non-invasive tool to study and record historical sites and cultural heritage (Caro & Hansen, 2015). Related research also reminds us that digitalization is not the same as effective communication. If cultural heritage is only copied as a visual model, but not transformed into task mechanism, narrative logic and interactive feedback, its educational effect and communication depth are still limited. Therefore, cultural game design needs to establish a balance between historical accuracy and entertainment experience.

In the evaluation of user experience, user experience includes not only usability, but also comprehensive feelings such as emotion, aesthetics and

pleasure(Hassenzahl & Tractinsky, 2006). The user experience questionnaire proposed by Schrepp et al. (2017) provides a quantitative tool for interactive product evaluation(Schrepp et al., 2017). Technology acceptance model shows that perceived ease of use and perceived usefulness will affect users' willingness to accept technology products(Davis, 1989). Therefore, in this study, user experience, cultural perception, satisfaction and willingness to continue to use are included in the experience test indicators of Xuzhou Han culture-themed mobile games. When applying these theories to Chinese cultural theme games, we need to pay more attention to whether the cultural content is understood by users, whether the cultural symbols are recognizable, and whether the interactive tasks can promote memory and recognition.

In terms of market acceptance, that consumers' perception of price, quality and value will affect their purchase judgment(Zeithaml, 1988); Further explained that price, brand and product information will affect consumers' product evaluation and purchase intention(Dodds et al., 1991). Consumer experience has both hedonic value and practical value(Babin et al., 1994). Therefore, in this study, the game experience, cultural understanding, satisfaction and acceptance of peripheral products are brought into the same research framework to make up for the "more digital display and less user verification" in the existing research; Many design descriptions; There is insufficient connection between game experience and cultural and creative transformation.

Conceptual Framework

As shown in Figure 1, the conceptual framework of this study consists of five levels: cultural resources, design transformation, user experience, communication effect and market transformation. Different from simply describing the research process, this framework emphasizes the relationship between core variables: Chinese cultural resources and game design variables as

independent variables, mainly including historical scenes, cultural relics symbols, visual styles, task mechanisms and narrative interaction; Immersion, usability, cultural recognition and perceived usefulness as intermediary factors; Cultural understanding, cultural interest, overall satisfaction and purchase intention are the dependent variables. The theoretical logic of this framework is: when Chinese cultural resources are transformed into visual scenes, interactive tasks and situational narratives, users are more likely to form immersive experiences and cultural recognition; Immersion and usability further affect users' understanding, satisfaction and willingness to continue to participate in cultural content; When the cultural symbols in the game are transformed into practical and aesthetic peripheral products, cultural communication can extend from digital experience to real consumption scenes

.

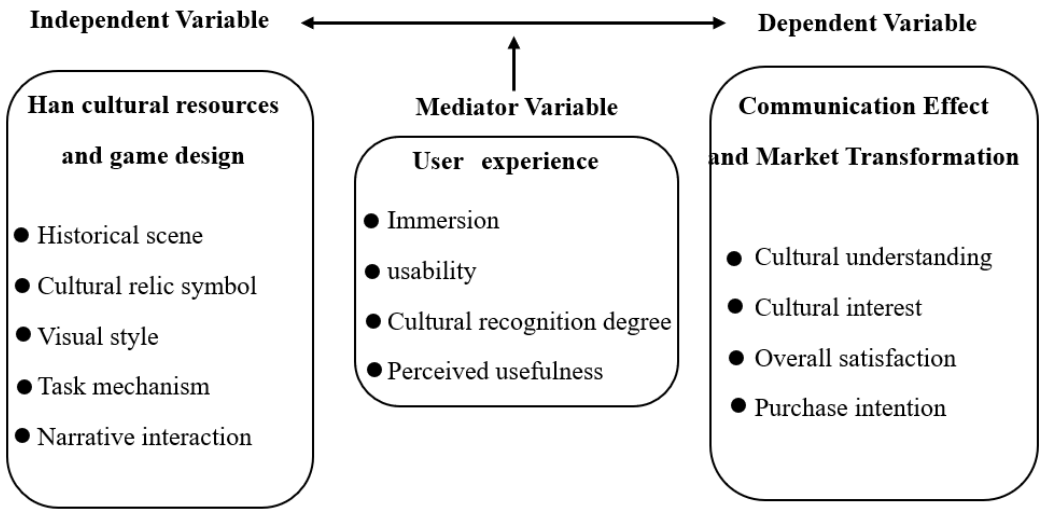

Figure 1 Conceptual Framework of "Design-Experience-Dissemination-Transformation" for Xuzhou Han Cultural Theme Mobile Games
(Source: Constructed by the researcher)

Methodology

1. Research Scope, Population, and Sample

The population of this study consisted of Chinese youth aged 14–35, mainly including senior high school students, university students, and young people with undergraduate educational backgrounds. The research sample comprised young participants who took part in the experience test of the mobile game for "Han culture communication," with a total of 134 participants. All participants completed the game experience process and submitted valid questionnaires. Therefore, this study obtained a total of 134 valid samples.

The determination of the sample size referred to Yamane's sample size formula, which is commonly used in social science research:

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

where *n* represents the sample size, *N* represents the population size, and *e* represents the margin of error. This study adopted a 95% confidence level, with the allowable margin of error set at *e* = 0.05. In the actual research process, considering the accessibility of the research participants, the organisational conditions of the game experience test, and the valid recovery of questionnaires, 134 valid samples were finally determined and obtained.

In terms of sampling methods, this study adopted a combination of purposive sampling and convenience sampling. First, based on the research objectives, the researcher selected young participants who met the age range, possessed basic mobile game experience, and were able to understand the content of the Han culture-themed game. Second, based on the accessibility of schools, youth groups, and related experience activities, eligible participants were invited to participate in the game experience test and complete the questionnaire. This sampling method is suitable for empirical social science

research focusing on user experience, cultural communication effects, and the verification of applied transformation.

2. Research Instrument

The main research instrument used in this study was a questionnaire, which was designed to collect feedback data from 134 participants after they completed the experience test of the Han culture-themed mobile game. The questionnaire focused on game experience, cultural communication effects, and market acceptance. Its purpose was to analysis the adaptability, level of understanding, acceptance attitude, and potential for applied transformation of Han culture-themed games among young people.

To ensure the content validity of the research instrument, this study adopted the Index of Item-Objective Congruence (IOC) for validity testing. Experts in relevant fields were invited to evaluate the consistency between the questionnaire items and the research objectives. According to standards commonly applied in social science research, the IOC value of each questionnaire item should not be lower than 0.50. If the IOC value of an item was lower than 0.50, the item was revised or deleted based on the experts' suggestions, so as to ensure that the questionnaire content could effectively measure the research objectives.

3. Data Collection

The data collection of this study was mainly completed through a combination of game experience testing and questionnaire survey. The researcher first explained the research purpose, experience procedure, and questionnaire completion requirements to the participants. After obtaining informed consent, the participants were then invited to take part in the experience test of the Han culture-themed mobile game.

The data were collected from April 19 to April 25, 2026. The researcher adopted a combination of offline group experience sessions and online

questionnaire completion. After completing the game experience, the participants filled out a structured questionnaire. The questionnaires were distributed mainly through an electronic questionnaire platform or in paper form, ensuring that participants could respond based on their actual experience.

A total of 134 questionnaires were distributed in this study, and 134 questionnaires were returned. All 134 questionnaires were valid, resulting in a valid response rate of 100%. During the data collection process, the researcher screened for invalid responses, duplicate submissions, and obviously incomplete questionnaires in order to ensure data quality.

If the study involved the participation of schools, institutions, or relevant organisations, the researcher obtained permission from the relevant institutions in advance and informed the participants that the study was conducted solely for academic research purposes. All data were processed anonymously to protect participants' privacy and to comply with research ethics.

4. Data Analysis

This study adopted a data analysis approach based primarily on quantitative analysis, supplemented by qualitative interpretation. After the questionnaire data were organised, statistical software was used for analysis in order to examine the adaptability, cultural communication effects, and market acceptance of the Han culture-themed mobile game among young people.

Descriptive Statistical Analysis

Descriptive statistics were mainly used to analysis participants' basic information, evaluations of the game experience, evaluations of cultural communication effects, and assessments of market acceptance. The specific statistical methods included the following:

Frequency was used to analysis the distribution of participants' basic information, such as gender, age, educational background, and game experience.

Percentage was used to indicate the proportion of each response option within the overall sample.

Mean was used to reflect the overall evaluation level of participants regarding game experience, cultural understanding, communication effects, and satisfaction.

Standard deviation was used to analysis the degree of dispersion in participants' responses and to determine whether the sample opinions were relatively concentrated.

Results

1. Adaptability of Youth Groups to Xuzhou Han culture-Themed Mobile Games

Based on the game design model of Han cultural sites, the scene design of Han cultural game engine is carried out, and the structure of Han tomb sites is restored 1: 1 through field research and archaeological records. Collect relevant historical and cultural analysis and extract representative Xuzhou Han cultural elements such as stories, cultural relics and colors, and design cultural relics symbols and appropriate virtual design on the premise of respecting historical facts. Add virtual activation elements in a static environment. Attract the experiencer and have a sense of time and space. Combine visual symbols with game mechanism design, and spread Xuzhou Han culture in the way of game narration (Figure 2).

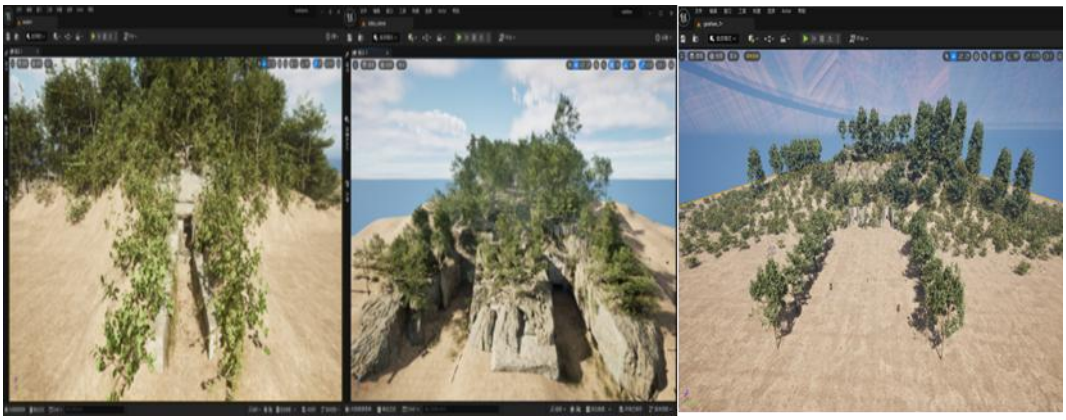

Figure 2 Chinese-related elements mobile game scene design
(Source: Constructed by the researcher)

Table 1 Respondents' Evaluation of the Cultural Adaptability of Xuzhou Han culture-Themed Mobile Games

Choice	Subtotal	Percentage
Very friendly	75	55.97%
Friendly	46	34.34
Common	13	9.7%
Unfriendly	0	0%
Very unfriendly	0	0%

Table 1 shows that 121 out of 134 respondents chose "very friendly" or "friendly", accounting for 90.31% in total. This result shows that mobile games with Chinese culture theme have high adaptability as a media of youth culture, and there is no obvious rejection feedback.

2. User Experience and Cultural Communication Effect of Xuzhou Han culture-Themed Mobile Games

Table 2 Respondents' Perceived Improvement in Understanding Xuzhou Han culture through Mobile Games

Choice	Subtotal	Percentage
Very helpful	79	58.96%
Helpful	43	32.09%
Common	12	8.96%
Not very helpful	0	0%
It doesn't help at all	0	0%

Table 2 shows that 122 respondents think that games are "very helpful" or "helpful" to enhance the understanding of Chinese culture, accounting for 91.05% in total. The results show that presenting Chinese cultural content through visual scenes, plot tasks and interactive narration can effectively lower the threshold for young people to understand traditional culture.

Table 3 Respondents' Evaluation of the Playability of Xuzhou Han culture-Themed Mobile Games

Choice	Subtotal	Percentage
Very abundant	76	56.72%
Sufficient	48	35.83%
Common	9	6.72%
Insufficient	1	0.75%
Very inadequate	0	0%

Table 3 shows that 124 respondents think that the game playability is "sufficient" or above, accounting for 92.55% in total. This shows that the content of Chinese culture does not weaken the entertainment of the game, but can enhance the continuous participation of users through tasks, exploration and plot promotion.

Table 4 Respondents' Overall Satisfaction with Xuzhou Han culture-Themed Mobile Games

Choice	Subtotal	Percentage
Very satisfied	79	58.96%
Satisfied	42	31.34%
Common	13	9.7%
Dissatisfied	0	0%
Very dissatisfied	0	0%

Table 4 shows that 121 respondents expressed "very satisfied" or "satisfied" with the overall experience, accounting for 90.30% in total. This shows that the game has formed a good balance between cultural content expression, operation experience and entertainment participation.

The data shows that Xuzhou Han culture theme mobile games have a good foundation of user satisfaction. Higher satisfaction shows that the game has formed a certain balance between cultural content expression and entertainment experience, which can make users get a better sense of experience and cultural cognition in the process of participating in the game. This further shows that using mobile games as a carrier of Xuzhou Han culture communication has practical feasibility and promotion potential.

3. Market Acceptance and Application Transformation Value of Game-Derived Peripheral Products

In order to further verify the market acceptance and application transformation value of the peripheral products derived from Xuzhou Han cultural theme mobile games, this study carried out product launch tests in real consumption scenarios. According to the photo shown in Figure 3, the game-related peripheral products, including cultural theme cards, stickers, postcards, refrigerator stickers, pendants, cultural and creative seals and other peripheral products, are presented at the test site in the form of booth display. The visual design of the product incorporates Xuzhou Han cultural symbols and traditional pattern elements, which makes it not only culturally recognizable, but also young, interesting and daily consumption.

Figure 3 Han cultural -related elements mobile game scene design

(Source: Photographed by the researcher)

Figure 3 shows the offline launch test site of peripheral products derived from Chinese culture theme games. On-site products include cultural theme cards, stickers, postcards, refrigerator stickers, pendants, cultural and creative seals, etc. Visual design incorporates Chinese cultural patterns, colors and game symbols. The observation results show that consumers stop, watch, ask and choose, which shows that this kind of products have certain visual appeal and initial market acceptance. It should be noted that the current evidence mainly comes from on-site observation and photo records, which is not enough to prove the clear commercial benefits. Therefore, this paper defines it as "initial market acceptance" and "application transformation potential", and does not directly exaggerate it as a mature commercial achievement.

Therefore, this market launch test shows that the peripheral products of Xuzhou Han cultural theme games have certain market acceptance and application promotion value. Its value is not only reflected in product sales, but also in the re-dissemination of cultural symbols, the establishment of emotional connection between users and the extension of cultural influence of game IP. This also shows that if cultural theme games can be combined with peripheral product development and offline market testing, it will help to promote the transformation of traditional culture from digital experience to real consumption scenes. At the same time, spread culture from multiple channels.

Discussion

The results show that mobile games with Chinese cultural themes have high communication adaptability, cultural understanding promotion, playability and overall satisfaction among young people. The positive evaluation ratio of the four core indicators all exceeds 90%, which shows that mobile games can transform relatively complex Chinese cultural knowledge into more acceptable

experience content for young people through situational narration, visual symbols and interactive tasks.

From the design mechanism, the communication effect of the game does not simply come from "putting culture into the game", but from the combination of cultural symbols and game mechanism. The space of Han tombs can be transformed into exploration routes, symbols of cultural relics can be transformed into task clues, historical stories can be transformed into plot advancement, and traditional patterns and colors can be transformed into visual recognition systems. The above design variables jointly enhance the user's immersion, cultural recognition and participation interest.

From the perspective of market transformation, the test of peripheral products shows that Chinese cultural elements have the possibility to enter the daily consumption scene. Consumers show high attention to products with clear patterns, portability and collection value, which shows that cultural symbols in digital games can be further extended to physical cultural and creative products. However, because this study does not provide sales, purchase conversion rate or consumer interview coding results, the relevant conclusions should be expressed as preliminary verification, not final commercialization proof.

Compared with the existing research on digitalization of cultural heritage, the contribution of this study lies in putting regional Chinese cultural resources, mobile game design, user experience test and observation of peripheral products into the same research chain, emphasizing that cultural communication is not only a visual display problem, but also the result of the joint action of user behavior, interaction mechanism and application transformation.

Conclusion

This study focuses on the design practice and communication effect of mobile games with Chinese culture theme. Based on the questionnaire data of

134 young subjects, the study found that 90.31% of the respondents recognized the adaptability of this game form in the spread of Chinese culture, 91.05% of the respondents thought it was helpful to enhance the understanding of Chinese culture, 92.55% of the respondents thought the game was playable enough, and 90.30% of the respondents expressed satisfaction or very satisfaction with the overall experience. These results show that mobile games can enhance the interest, understanding and willingness of young people to participate in Chinese culture to a certain extent.

On the theoretical level, the research brings cultural resources, game design variables, user experience, cultural communication effect and market transformation into the same analytical framework, which provides an operable research model for the gamification communication of regional cultural heritage. On the practical level, the research shows that Chinese cultural symbols, the space of Han tombs, traditional patterns and historical narratives can be transformed into scenes, tasks, roles and peripheral products, thus expanding the digital communication and creative development path of traditional culture.

It should be emphasized that the conclusions of this paper should be strictly limited to the range that the existing data can support. Because the current results are mainly based on descriptive statistics and field observation, significance test, correlation analysis or regression analysis have not been reported completely, so the causal relationship cannot be inferred excessively. Follow-up research should supplement individual data, expand sample sources, and carry out long-term follow-up to further verify the relationship among game mechanism, immersion, cultural identity and purchase intention.

Recommendation

At the same time, there are some limitations in the research, and the sample coverage and long-term communication tracking dimension can still be further expanded. In the future, the design innovation and long-term communication path research of Xuzhou Han cultural games can be further deepened by combining new media communication channels and immersive interactive technology.

1. Further enhance the in-depth expression of Xuzhou Han cultural content.

In the game design, a clearer knowledge system can be established around the rituals, costumes, buildings, tombs, utensils, characters and historical figures in the Han Dynasty, so that players can not only "see" cultural symbols, but also understand the historical significance and cultural value behind them.

2. Optimize the combination of cultural content and game mechanism.

The knowledge of Xuzhou Han culture should not be presented directly in the form of long paragraphs, but should be integrated into tasks, plots, puzzles, collection and role growth. This will not only keep the game interesting, but also enhance the naturalness and effectiveness of cultural communication.

3. Improve the continuous playability of the game.

Subsequent design can increase the level of checkpoints, task changes, reward feedback and exploration space, so as to avoid users' repetitive feeling after a short experience. At the same time, we can design different levels of difficulty and cultural information according to different user groups, and combine with emerging media to innovate communication paths. So that young people, tourists and mass players can get their own experience.

References

Al Tamimi, W., Fareed, M. W., & Jamhawi, M. (2023). Student-Led Initiatives for cultural heritage awareness: The case of “Meshkat”, Jordan. *Events and Tourism Review,* 6(1), 58–66. https://doi.org/10.18060/27658

Babin, B. J., Darden, W. R., & Griffin, M. (1994). Work and/or fun: measuring hedonic and utilitarian shopping value. *Journal of consumer research,* 644–656. https://doi.org/10.1086/209376

Caro, J. L., & Hansen, S. (2015). De la fotogrametría a la difusión del patrimonio arqueológico mediante game engines: Menga un caso de estudio. *Virtual Archaeology Review,* 6(12), 58–68. https://doi.org/10.4995/var.2015.4159

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS quarterly,* 13(3), 319–340. https://doi.org/10.2307/249008

Dodds, W. B., Monroe, K. B., & Grewal, D. (1991). Effects of price, brand, and store information on buyers’ product evaluations. *Journal of marketing research,* 28(3), 307–319. https://doi.org/10.1177/002224379102800305

Hassenzahl, M., & Tractinsky, N. (2006). User experience-a research agenda. *Behaviour & information technology,* 25(2), 91–97. https://doi.org/10.1080/01449290500330331

Kan, T., Buyuksalih, G., Enc Ozkan, G., & Baskaraca, P. (2019). RAPID 3D digitalization of the cultural heritage: a case study on Istanbul Suleymaniye social complex (KULLİYE). *The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences,* 42, 645–652. https://doi.org/10.5194/isprs-archives-XLII-2-W11-645-2019

Ramm, R., Heinze, M., Kühmstedt, P., Christoph, A., Heist, S., & Notni, G. (2022). Portable solution for high-resolution 3D and color texture on-site digitization of cultural heritage objects. *Journal of Cultural Heritage,* 53, 165–175. https://doi.org/10.1016/j.culher.2021.11.006

Schrepp, M., Hinderks, A., & Thomaschewski, J. (2017). Construction of a benchmark for the user experience questionnaire (UEQ). *International Journal of Interactive Multimedia and Artificial Intelligence,* 4(4), 40–44. https://doi.org/10.9781/ijimai.2017.445

Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value: a means-end model and synthesis of evidence. *Journal of marketing,* 52(3), 2–22. https://doi.org/10.1177/002224298805200302

การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี*

PROMOTION OF THE SANGAHAVATTHU PRINCIPLE FOR THE STRENGTH OF THE BAN NAM DAM COMMUNITY PULO PUYO SUBDISTRICT, NONG CHIK DISTRICT, PATTANI PROVINCE

พระชนาธิป อธิปุญฺโญ (แซ่ตั้ง)

Phra Chanathip Athipunyo (Satang)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช

Master of Buddhism Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding Author's Email: chanathip.06306@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 20 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 22 พฤษภาคม 2569

Received 8 April 2026; Revised 20 May 2026; Accepted 22 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 3) เพื่อส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยจะสำรวจและเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล โดยนำข้อมูลจากที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ ประมวลความ สรุปผล และนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

Citation:

* พระชนาธิป อธิปุญฺโญ (แซ่ตั้ง). (2569). การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 468-481.

Phra Chanathip Athipunyo (Satang). (2026). Promotion Of The Sangahavatthu Principle For The Strength Of The Ban Nam Dam Community Pulo Puyo Subdistrict, Nong Chik District, Pattani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 468-481.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี 2. หลักสังคหวัตถุธรรม คือ หลักธรรมสร้างความสามัคคี ประกอบด้วยหลัก 4 ประการ อันได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาไพเราะและเป็นประโยชน์ 3) อัตถจริยา คือ การกระทำที่เป็นประโยชน์ 4) สมานัตตตา คือ การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย อันเป็นแนวทางนำไปสู่ความสงบสุข 3. การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี นั้นสามารถแก้ปัญหาด้านการเสียสละ ด้านการสื่อสาร ด้านจิตอาสาและด้านการวางตัว ได้อย่างมีคุณภาพ โดยทำให้คนในชุมชนรู้จักแบ่งปันช่วยพัฒนาการสื่อสารให้สุภาพและเข้าใจกัน ลดความขัดแย้งส่งเสริมให้ทุกคนลงมือช่วยเหลือกันอย่างจริงจัง เกิดจิตอาสาในชุมชนทำให้คนในชุมชนรู้จักวางตัวอย่างเหมาะสมนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ: การส่งเสริม, หลักสังคหวัตถุธรรม, ความเข้มแข็ง, ชุมชน

Abstract

The objectives of this research paper are to 1) study the concept of the strength of the Ban Nam Dam community Pulopuyo subdistrict, Nongchik district, Pattani province 2) study the Sangahavatthu Principle in the Buddhist scriptures, and, 3) promotion of the Sangahavatthu Principle for the Strength of the Ban Namdam community Pulopuyo subdistrict, Nongchik district, Pattani province. It is qualitative research in which data was collected by in-depth interview 20 people. In terms of data analysis and conclusion, obtained data were analyzed, synthesized, concluded, and presented in the form of descriptive way.

Findings were as follows: 1. The concept of a strong community is a community that has the ability to be self-reliant and solve problems effectively. Community members are united and able to cope with changes very well. 2. The principles of Sangahavatthu are Buddhist dhamma to creating harmony, consisting of four principles: 1) Dana almsgiving, 2) Piyavaca is beautiful and useful words, 3) Atthachariya is useful behavior, 4) Samanattata is the constant

placement of oneself which is the guide to peace. 3 . Promotion of the Sangahavatthu Principle for the Strength of the Ban Namdam community Pulopuyo subdistrict, Nongchik district, Pattani province can solve the problems of sacrifice, communication, volunteerism and placement (in the community) with high quality by making people in the community know how to share and help develop communication to be polite and understand each other. Reduce conflicts and encourage everyone to take serious action to help each other. Volunteerism in the community makes people in the community know how to behave appropriately. That leads to a strong and sustainable community.

Keywords: Promotion, Sangahavatthu Principle, Strength, community

บทนำ

ในปัจจุบัน สังคมโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม อันส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตและค่านิยมของมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ ภายใต้บริบทของความเจริญก้าวหน้าและการแข่งขันที่เข้มข้น ผู้คนจำนวนมากมีแนวโน้มมุ่งเน้นการแสวงหาความสำเร็จทางวัตถุและความก้าวหน้าทางอาชีพ มากกว่าการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณค่าทางจิตใจและหลักธรรมในการดำรงชีวิตสถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาการขาดสติและสมาธิในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้เกิดความเครียด ความเบื่อหน่าย และความขัดแย้งในสังคมเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกัน ข้อจำกัดด้านเวลาและวิถีชีวิตที่เร่งรีบ ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในระดับครอบครัวและชุมชน ทำให้การถ่ายทอดคุณธรรมพื้นฐาน เช่น ความกตัญญู ความเมตตา ความสามัคคี และความซื่อสัตย์ ลดน้อยลงอย่างต่อเนื่องการขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจดังกล่าว ส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมในหลายประการ อาทิ การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม การขาดระเบียบวินัย และการขาดทิศทางในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและความสำเร็จทางอาชีพ โดยมิได้ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเห็นแก่ตัว การทุจริต และการขาดความโปร่งใสในสังคม

ชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติอย่างต่อเนื่องด้านสังคม เยาวชนมีแนวโน้มลดความผูกพันกับ

วัฒนธรรมท้องถิ่น และความสัมพันธ์ในชุมชนอ่อนแอลงการใช้เทคโนโลยีอย่างแพร่หลายส่งผลให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลลดลงอีกทั้งยังปรากฏปัญหายาเสพติดและอาชญากรรมในบางพื้นที่ด้านเศรษฐกิจ ค่าครองชีพที่สูงขึ้นและรายได้ไม่แน่นอนสร้างความไม่มั่นคงให้ครัวเรือน ความผันผวนของราคาผลผลิตทางการเกษตรส่งผลต่อรายได้ของประชาชนก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและการย้ายถิ่นฐานเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจด้านเทคโนโลยี พบช่องว่างระหว่างวัยและปัญหาข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนรวมถึงความขัดแย้งทางความคิดและความห่างเหินทางสังคมที่เพิ่มขึ้นนอกจากนี้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของชุมชน

หลักสังคหวัตถุธรรม คือ แนวทางที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเป็นหน่วยสร้างความเจริญก้าวหน้า (ณรงค์ สุจำนง, 2525) 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อัตถจริยา 4) สมานัตตตา เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง การสร้างความรัก ความสามัคคี และความร่วมมือในชุมชน ซึ่งมีส่วนช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน การส่งเสริมกลุ่มอาสาสมัครในชุมชน เช่น กลุ่มอาสาดูแลผู้สูงอายุสนับสนุนการทำบุญหรือกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เช่น งานทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษา การจัดอบรมทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ให้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชนส่งเสริมการเจรจาและพูดคุยด้วยเหตุผล แทนการใช้ความรุนแรง ส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น การส่งเสริมความเสมอภาคในสังคม ไม่แบ่งแยกชนชั้น วัย หรือฐานะให้เกิดความเท่าเทียม เพื่อสสร้างความเข้มแข็งในชุมชน และความสามัคคี อย่างไรก็ตาม การฟื้นฟูและส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรมสามารถช่วยสร้างสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางวัตถุและจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่สงบสุขมีคุณภาพและอยู่ร่วมกันในชุมชุนได้อย่างสันติสุข

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี” ซึ่งจะสามารถเป็นแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของผู้คนในชุมชนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

2. เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

3. เพื่อส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรม

เสรี พงศ์พิศ ได้ให้ความหมายว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง สามารถบริหารจัดการตัวเอง จัดการทรัพยากร มีความรักท้องถิ่นเคารพในวัฒนธรรภูมิปัญญา มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายพออยู่พอกินมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและสมดุลกับธรรมชาติ (เสรี พงศ์พิศ, 2548) พระไตรปิฎก ในสังคหวัตถุสูตร ฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวถึง สังคหวัตถุ ไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ (ธรรมที่เป็นเครื่องสงเคราะห์) 4 ประการนี้ สังคหวัตถุ 4 ประการ คืออะไร? คือ ทาน (การให้) 1 เปยยวัชชะ (หรือ ปิยวาจา) เจรจาไพเราะ 1 อัตถจริยา (บำเพ็ญประโยชน์ต่อกัน) 1 สมานัตตตา (ความเป็นผู้มีตนเสมอ) 1 นี้แล ภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ 4 ประการ” (องฺ จตกก. 21/32/50.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พระมหาศุภนันท์ วรปญโญ (ว่องมงคลเดช) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกะพังสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง” ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกะพังสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดตรังนั้นเพื่อ แก้ปัญหาด้านพฤติกรรม ปัญหาด้านจิตใจและปัญหาด้านปัญญานั้น พบว่า การรักษากาย วาจา ใจให้สงบไม่ก่อให้เกิดทุกข์และโทษ รับฟังเหตุผลของผู้อื่นด้วยจิตใจที่ตั้งมั่นใช้ปัญญาพิจารณาคิดหาทางแก้ไขปัญหาก็จะลุล่วงไปได้ด้วยดีบนพื้นฐานของความประมาท และเป็นการเสริมสร้างการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข (พระมหาศุภนันท์ วรปญโญ (ว่องมงคลเดช), 2567)

พิมพ์ลภัส นัสบุสย์ ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีกรอบการบริหารงาน 6 ด้าน คือ 1) การปกครอง 2) การศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่ 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ 2. หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล เป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ได้แก่ การให้ การเสียสละ การพูดจาให้สุภาพ การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และการเป็นผู้มี

ความสม่ำเสมอ เพื่อให้การช่วยเหลือด้านปัจจัยต่างๆ การช่วยด้วยถ้อยคำ กำลังคน การร่วมเผชิญแก้ปัญหา มุ่งสงเคราะห์ และประสานคนให้เกิดความสามัคคีเพื่อให้การบริหารจัดการงานต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ 3. การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 1) ทาน การให้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นโทษต่อสังคม การเสียสละตนในด้านกำลัง ความสุขส่วนตัว และปัญญาที่พร้อมจะเรียนรู้และเข้าใจผู้อื่น ทั้งที่เป็นอามิสทานและธรรมทาน 2) ปิยวาจา การพูดจาประสานงานด้วยถ้อยคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ พูดให้เกิดความสามัคคีและมีประโยชน์ 3) อัตถจริยา การประพฤติปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ การขวนขวายช่วยเหลือการเอาใจใส่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลผู้อื่น และ 4) สมานัตตตา การทำตนเสมอต้นเสมอปลายถูกต้องตามกาลเทศะ เพื่อเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ ทำงานอย่างเสมอต้นเสมอปลายลดปัญหาด้านการทำงานที่ไม่ต่อเนื่องให้น้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 3) อัตถจริยาและ 4) สมานัตตา เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินการบริหารงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ลดระยะเวลาในการดำเนินงาน วางคนให้เหมาะสมกับงาน และการทำงานเกิดความคุ้มค่า ทำให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ (พิมพ์ลภัส นัสบุสย์, 2566)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการให้ทาน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามเดือดร้อน ทำให้เกิดความเอื้ออาทรในสังคมการใช้วาจาที่สุภาพและจริงใจช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชนการประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย สร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกส่งผลให้ชุมชนมีความสงบสุข มีความร่วมมือ และสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นจึงทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนทั้งด้านสังคมและคุณภาพชีวิต

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารและศึกษาข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญในชุมชน มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลจากเอกสาร ขั้นปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

3) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนพระภิกษุ 3 พรรษาขึ้นไป 4 รูป ตัวแทนผู้นำชุมชน 4 คน ตัวแทนคณะกรรมการชุมชน 4 คน ตัวแทนประชาชนในชุมชน 8 คน รวม จำนวนทั้งหมด 20 รูป/คน

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน

2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

3) สรุป อภิปรายผล และแสดงข้อเสนอแนะ

4) จัดทำเป็นเล่มที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและจัดการปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนเป็นสำคัญ ชุมชนเข้มแข็งต้องมีความสามัคคีและความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนมีการยึดถือคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงามเป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันสมาชิกมีส่วนร่วมในการคิด วางแผนและตัดสินใจในกิจกรรมของชุมชนมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ เสียสละ และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนมีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องมีระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงและสามารถพึ่งพาตนเองได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชนสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างเหมาะสมมีการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและยั่งยืนสมาชิกมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและรับผิดชอบต่อสังคมมีความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชนนำไปสู่

การพัฒนาชุมชนอย่างมั่นคง เข้มแข็ง และยั่งยืนในระยะยาว แต่ในปัจจุบันชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี กำลังประสบปัญหาต่างๆพอจะสรุปได้ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการเสียสละ 2) ปัญหาด้านการสื่อสาร 3) ปัญหาด้านจิตอาสา 4) ปัญหาด้านการวางตัว

2. สังคหวัตถุธรรมเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่มุ่งส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมอย่างสงบสุขและเกื้อกูลกัน โดยมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ การให้ (ทาน) ซึ่งหมายถึงการแบ่งปันหรือช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน การใช้วาจาอ่อนโยน (ปิยวาจา) ที่เน้นการสื่อสารอย่างสุภาพและสร้างสรรค์ การประพฤติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (อัตถจริยา) และการวางตนอย่างเหมาะสมเสมอภาค (สมานัตตตา) ซึ่งสะท้อนถึงการไม่แบ่งแยกและการเคารพซึ่งกันและกันหลักธรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี ความเข้าใจ และความร่วมมือระหว่างบุคคล เมื่อมีการนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในระดับผู้นำและสมาชิกในสังคม จะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ หลักสังคหวัตถุธรรมยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล โดยปลูกฝังคุณลักษณะด้านความเสียสละ ความเมตตา และการเคารพผู้อื่น อันเป็นพื้นฐานของการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรม อีกทั้งยังเอื้อต่อการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาสังคมและการแก้ไขปัญหาอย่างมี ประสิทธิภาพ หลักสังคหวัตถุธรรมจึงถือเป็นแนวทางเชิงจริยธรรมที่มีคุณค่าในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม และสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านจิตใจและโครงสร้างทางสังคม 3. การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เพื่อแก้ปัญหาด้านการเสียสละ ปัญหาด้านการสื่อสาร ปัญหาด้านจิตอาสาและปัญหาด้านการวางตัว(ในชุมชน)

การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรมสามารถแก้ปัญหาด้านการเสียสละ โดยจะเห็นได้ว่าสังคหวัตถุธรรม คือ รากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล การปลูกฝังคุณค่าของการเสียสละในระดับบุคคลและสังคม เมื่อคนเริ่มให้ แบ่งปัน ช่วยเหลือ และวางตนอย่างเหมาะสม ปัญหาการขาดความเสียสละในสังคมจะลดลง และนำไปสู่สังคมที่มีความเห็นอกเห็นใจและมีความสุขมากยิ่งขึ้น

การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรมช่วยแก้ปัญหาการสื่อสารได้โดยเน้นความเข้าใจและความเมตตาต่อผู้อื่น โดยทาน ช่วยให้แบ่งปันข้อมูลโดยไม่ปิดบัง ปิยวาจา ส่งเสริมการใช้ถ้อยคำ

สุภาพ ทำให้ผู้ฟังยอมรับได้ง่ายอัตถจริยา ช่วยให้ผู้สื่อสารกระทำตนเป็นแบบอย่าง สร้างความน่าเชื่อถือสมานัตตตา ทำให้เกิดความเท่าเทียมในการสื่อสาร ลดช่องว่างระหว่างบุคคลเมื่อทุกฝ่ายมีเจตนาดีต่อกัน จะเกิดการรับฟังอย่างจริงใจลดความขัดแย้งจากการเข้าใจผิดหรือสื่อสารผิดพลาดส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานในองค์กรหรือสังคมสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรมช่วยแก้ปัญหาด้านจิตอาสาได้โดยสร้างพื้นฐานของจิตใจที่เอื้อเฟื้อและมีเมตตาทาน ช่วยปลูกฝังนิสัยการเสียสละและแบ่งปันเพื่อส่วนรวมปิยวาจาส่งเสริมการพูดจาดี มีน้ำใจ ทำให้การทำงานร่วมกันราบรื่นอัตถจริยา กระตุ้นให้ลงมือช่วยเหลืออย่างจริงจัง ไม่เพียงแค่พูดสมานัตตตา ส่งเสริมความเสมอภาค ลดการแบ่งชนชั้นหรือตำแหน่ง ทำให้จิตอาสาไม่รู้สึกว่าถูกเอาเปรียบหรือถูกละเลยช่วยลดความขัดแย้งภายในกลุ่มจิตอาสาสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นอยากเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาส่งเสริมจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน

การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรมสามารถช่วยแก้ปัญหาด้านการวางตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะส่งเสริมให้บุคคลมีความเคารพซึ่งกันและกัน เช่น การให้ทาน (ทาน) ช่วยลดความเห็นแก่ตัว ทำให้รู้จักแบ่งปัน ปิยวาจา ช่วยให้การพูดจาสุภาพ ไม่นำไปสู่ความขัดแย้งอัตถจริยา ทำให้ลงมือช่วยเหลือจริง ไม่วางตัวเฉยเมย และสมานัตตตา ช่วยให้วางตัวแบบเสมอภาค ไม่ถือตัวเหนือผู้อื่น หลักธรรมทั้ง 4 ข้อนี้จึงช่วยให้คนในชุมชนมีพฤติกรรมที่เหมาะสม อยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจและสันติสุข

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี”

1) ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี จะเห็นได้ว่าบ้านน้ำดำมีรากฐานของความเข้มแข็งที่ดี แต่ยังคงประสบปัญหาต่างๆมากมายในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ทำให้เกิดปัญหาด้านการเสียสละ ปัญหาด้านการสื่อสาร ปัญหาด้านจิตอาสา ปัญหาด้านการวางตัว(ในชุมชน)ส่งผลให้เกิดความเปราะบางด้านเศรษฐกิจและสุขภาพ ความเหลื่อมล้ำ การศึกษาที่ไม่ทั่วถึง และการเข้าถึงทรัพยากรและองค์ความรู้ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชนต่ำ เพื่อ

แก้ปัญหาเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธีรวัฒน์ ญาณธีโร ได้วิจัยเรื่อง “สังฆพัฒนา: การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของพระสงฆ์นักพัฒนาจังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของพระสงฆ์นักพัฒนาจังหวัดลำปาง ในการพัฒนาคณะสงฆ์ คือ การจัดสรรงบประมาณที่มีอย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์มากที่สุดโดยเน้นเรื่องหลัก ๆ ที่จะพัฒนาคณะสงฆ์ เช่นเรื่องการศึกษาธรรม ศึกษาบาลี ซ่อมแซมส่งเสริมสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ ช่วยอบรมเผยแผ่หลักธรรม อนุเคราะห์และสงเคราะห์ ด้านการศึกษา การช่วยเหลือประชาชนทั้งจิตใจและสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ หาสิ่งกระตุ้นที่จะทำให้คณะสงฆ์ทำงานได้อย่างว่องไว ชัดเจน จัดการให้เจ้าอาวาสทุกวัดอบรมหาความรู้เรื่องพระธรรมวินัย กฎหมายกฎมหาเถรสมาคม ระเบียบ หาวิธีแก้ไขข้อขัดแย้งของคณะสงฆ์และบ้าน อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเคารพกัน รู้จักมีการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ ช่วยกันสอดส่องดูแลให้ทั่วถึงสิ่งเหล่านี้ที่มีความโดดเด่นในแต่ละด้าน เพื่อหวังให้คณะสงฆ์จังหวัดลำปาง และประชาชนในชาติมี (พระมหาธีรวัฒน์ ญาณธีโร, 2562) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพิเชฐ ปญญาธโร (โพธิ์ศิริ) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจต่อโลกธรรม 8” ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจต่อโลกธรรม 8 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางในการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจตามหลักพระพุทธศาสนา สามารถแบ่งได้เป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเลือกอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เปิดใจรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์แล้วนำมาพิจารณาโดยแยบคาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและนำไปสู่คำพูดและการกระทำที่ถูกต้อง และปัจจัยภายใน ได้แก่ การฝึกฝนพัฒนาองค์ประกอบแต่ละข้อในอริยมรรคมีองค์ 8 โดยการฝึกเจริญสติตามรู้ความเป็นไปของกาย เวทนา จิต และธรรมที่เกิดขึ้น ให้เห็นว่าการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไปของสรรพสิ่งเป็นธรรมดา และเมื่อเกิดวิกฤตแล้วสามารถตั้งสติและนำความเข้าใจเหล่านั้น มาจัดการกับสภาวะจิตใจของตนเอง โดยเข้าใจถึงความเป็นธรรมดาของความเปลี่ยนแปลงและละวางจากความยึดมั่นของตนได้ (พระพิเชฐ ปญญาธโร (โพธิ์ศิริ), 2565)

2) หลักสังคหวัตถุธรรม ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีความสำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสงบและเกื้อกูลกัน ด้วยทาน ส่งเสริมการแบ่งปันทรัพยากร ความรู้ และแรงงานภายในชุมชน ปิยวาจา ช่วยให้สมาชิกในชุมชนสื่อสารกันด้วยถ้อยคำสุภาพและสร้างสรรค์ อัตถจริยา สนับสนุนให้ทุกคนช่วยเหลือกันด้วยการลงมือทำ ไม่ใช่

แค่พูด สมานัตตตา ส่งเสริมความเสมอภาค เคารพซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งชนชั้นเมื่อใช้หลักธรรมทั้ง 4 นี้ จะเกิดความสามัคคีและไว้วางใจกันในชุมชนลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาทุกด้านส่งผลให้ชุมชนสามารถแก้ปัญหาและพึ่งพาตนเองได้นำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสัทธาธรรมาภิรม ปสนฺโน (แซ่ตั้ง) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน ตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า 1) ทาน 1. การบริจาคอาหารและสิ่งของ 2. การให้ความรู้และการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพ 3. การให้บริการทางการแพทย์ฟรีหรือในราคาที่เข้าถึงได้ 4. การสร้างพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการออกกำลังกาย 5. การส่งเสริมสุขภาพจิตและการสนับสนุนทางจิตใจ 6. การส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีสุขภาพดี 7. การสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วย 2) ปิยวาจา 1. การให้คำแนะนำเชิงสุขภาพ คือ ปิยวาจาสามารถใช้เพื่อแนะนำแนวทางการดูแลสุขภาพที่ดี 2. การสร้างการตระหนัก คือ การใช้ปิยวาจาเพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี 3. การสนับสนุนกิจกรรมสุขภาพ คือ การใช้ปิยวาจาเพื่อสนับสนุนและสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ 3) อัตถจริยา เพื่อการส่งเสริมสุขภาพเน้นไปที่การกระทำที่เป็นไปตามค่านิยมหรือหลักการที่ถือว่าเป็นที่ยอมรับในสังคมเพื่อสุขภาพที่ดีของบุคคลหรือชุมชน นี่เป็นตัวอย่างบางประการดังนี้ 1. ความซื่อสัตย์ 2. ความเท่าเทียม 3. ความเป็นธรรม 4. ความเอื้อเฟื้อ 5. ความเสมอภาค (4) สมานัตตตา เพื่อการส่งเสริมสุขภาวะ คือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอกันในชน ทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าที่ของรัฐได้มีการปฏิบัติสม่ำเสมอ (พระครูสัทธาธรรมาภิรม ปสนฺโน (แซ่ตั้ง), 2567) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโพธิสังวรคุณ (สมชาย คุณสำโร) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานบุคคล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 มีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่า สภาพปัจจุบันในทุกด้านและทุกประเด็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาจากค่า PNI ได้ดังนี้ (1) ด้านการวางแผนบุคลากร (2) ด้านการสรรหาบุคลากร (3) ด้านปฏิบัติงานบุคลากร (4) ด้านการธำรงรักษาบุคลากร 2) ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคล ตาม

หลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ควรประกอบด้วย หลักสังคหวัตถุ 4 คือ (1) ทาน การให้ (2) ปิยวาจา วาจาไพเราะ (3) อัตถจริยาประพฤติตนเป็นประโยชน์ (4) สมานัตตตา วางตนเหมาะสม3) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานบุคคล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาได้จริง (พระครูโพธิสังวรคุณ (สมชาย คุณสำโร), 2566)

3) การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ในการส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรมในชุมชนบ้านน้ำดำช่วยสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีของคนในพื้นที่ ส่งเสริมให้คนในชุมชนแบ่งปันทรัพยากร เช่น ความรู้ อาหาร และแรงงานในการทำกิจกรรมร่วมกันช่วยให้การสื่อสารภายในชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น ลดความขัดแย้ง และสร้างความเข้าใจกระตุ้นให้ทุกคนมีจิตอาสา ลงมือช่วยเหลือกันจริง ไม่เพิกเฉยต่อปัญหาของส่วนรวม การสร้างความเสมอภาค เคารพความแตกต่าง เช่น ด้านวัฒนธรรม ศาสนา และความคิดซึ่งเหล่านี้เองจะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่ม ทั้งผู้ใหญ่ เยาวชน และกลุ่มเปราะบางเกิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน นำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ และอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญจนพรรษณ์ จุพรมณี ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการ ความเข้มแข็งของชุมชนมีพื้นฐานของความมีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความสามัคคี ชุมชนสามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหา และตัดสินทางเลือกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จพัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน (กัญจนพรรษณ์ จุพรมณี, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุธรรมในชุมชนบ้านน้ำดำ มุ่งเน้นการสร้างความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผ่านการให้และแบ่งปันระหว่างสมาชิกในชุมชนมีการส่งเสริมการใช้วาจาที่สุภาพจริงใจ และสร้างสรรค์ เพื่อลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความเข้าใจอันดีสนับสนุนการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและความสามัคคีในชุมชนส่งเสริม

การวางตนอย่างเหมาะสม เสมอภาค และเคารพซึ่งกันและกันมีการปลูกฝังจิตสำนึกในการช่วยเหลือเกื้อกูล โดยไม่หวังผลตอบแทนเน้นการมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่มในชุมชน ทั้งเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น และลดช่องว่างทางสังคมภายในชุมชนส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามัคคี และสามารถพัฒนาตนเองได้ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) ควรส่งเสริมกิจกรรมชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุธรรม ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่เน้นให้คนในชุมชนได้ร่วมกันแบ่งปัน ลงมือทำ และสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและลดความขัดแย้ง 2) ควรจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น เยาวชน และอาสาสมัครให้มีทัศนคติที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียม โดยยึดหลักเมตตา การให้ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน 3) ควรออกนโยบายที่สนับสนุนการรวมกลุ่มผลิต การแบ่งปันทรัพยากร การให้คำปรึกษาอย่างจริงใจ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อให้ชุมชนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน **2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 2) การส่งเสริมหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 3) การบูรณาการอิทธิบาท 4 เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำดำ ตำบลปุโละปุโย อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

เอกสารอ้างอิง

กัญจนพรรษณ์ จุพรมณี. (2562). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านศาลาเม็ง ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย.

ณรงค์ สุจำนง. (2525). *สังคมวิทยาชนบท.* กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระครูโพธิสังวรคุณ (สมชาย คุณสำโร). (2566). รูปแบบการบริหารงานบุคคล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *ใน ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสัทธาธรรมาภิรม ปสนฺโน (แซ่ตั้ง). (2567). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน ตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพิเชฐ ปญญาธโร (โพธิ์ศิริ). (2565). การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจต่อโลกธรรม 8. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชมหาวิทยาลัย.

พระมหาธีรวัฒน์ ญาณธีโร. (2562). สังฆพัฒนา: การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของพระสงฆ์นักพัฒนาจังหวัดลำปาง. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาศุภนันท์ วรปญโญ(ว่องมงคลเดช). (2567). การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกะพังสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิมพ์ลภัส นัสบุสย์. (2566). การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(1), 586-595.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เสรี พงศ์พิศ. (2548). *เครือข่ายยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มข้น ชุมชนเข้มแข็ง.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจริญวิทยาการพิมพ์.

สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4*

THE STATES AND PROBLEMS OF PERSONNEL ADMINISTRATION IN SCHOOLS OF THE BENJALAK SCHOOL GROUP UNDER THE SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

นริศรา อ่อนหวาน[1], สุรางคนา มัณยานนท์[2] และ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์[3]

Naritsara Onwan[1], Surangkana Manyanon[2] and Weerawat Uthairat[3]

[1-3]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-3] Graduate School Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: m6651065@rtu.ac.th

วันที่รับบทความ : 17 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 29 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 31 พฤษภาคม 2569

Received 17 May 2026; Revised 29 May 2026; Accepted 31 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 2) เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคล จำแนกตามขนาดของโรงเรียน และ 3) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 155 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan และใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น

Citation:

* นริศรา อ่อนหวาน, สุรางคนา มัณยานนท์ และ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2569). สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 482-496.

Naritsara Onwan, Surangkana Manyanon and Weerawat Uthairat. (2026). The States And Problems Of Personnel Administration In Schools Of The Benjalak School Group Under The Sisaket Primary Educational Service Area Office 4. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 482-496.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .463–.793 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และค่าความถี่ สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานด้วยค่าที แบบอิสระจากกัน (t-test แบบ Independent Samples)

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการบริหารงานบุคคลโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคล จำแนกตามขนาดของโรงเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง และด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัญหาการบริหารงานบุคคล จำแนกตามขนาดของโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคล ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลังให้สอดคล้องกับเกณฑ์ ก.ค.ศ การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และการจัดทำฐานข้อมูลผู้ที่จะออกจากราชการล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษา ครู

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the conditions and problems of personnel administration in schools under the Benjalak School Group, Sisaket Primary Educational Service Area Office 4; 2) compare the conditions and problems of personnel administration classified by school size; and 3) propose guidelines for the development of personnel administration in schools. The sample consisted of 155 school administrators and teachers. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table, and stratified random sampling was employed. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with item discrimination values ranging from .463 to .793 and an overall reliability coefficient of .97. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data

were analyzed using Content Analysis and frequency counts. The hypothesis testing was conducted using the Independent Samples t-test.

The research findings revealed that: 1) the overall and individual aspects of personnel administration conditions were at a high level, while the overall and individual aspects of personnel administration problems were at a moderate level; 2) the comparison of personnel administration conditions classified by school size showed statistically significant differences at the .05 level, except for manpower planning and position determination, and recruitment and appointment, which showed no statistically significant differences. In contrast, the comparison of personnel administration problems classified by school size revealed no statistically significant differences; and 3) the guidelines for developing personnel administration included manpower planning in accordance with the Teachers' Civil Service and Educational Personnel Commission (OTEPC) criteria, promotion of professional advancement, and systematic preparation of databases for personnel approaching retirement.

Keywords: Personnel administration, Administrators, Teachers

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ทุกประเทศต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนและประเทศให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาไทยที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้ ความสามารถ และมีศักยภาพในการดำรงชีวิต (พรธีรา โลมา และมีนมาส พรานป่า, 2566)

การบริหารงานบุคคลเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่ช่วยให้องค์กรสามารถไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องมีความรู้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งจะช่วยวางแผนให้บุคคลมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงานในองค์กร และมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ก็จะทำให้องค์กร

ประสบความสำเร็จ (วิภาดา สารัมย์, 2562) พร้อมทั้งเป็นกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภารกิจขององค์กร ครอบคลุมการกำหนดอัตรากำลัง การสรรหา พัฒนา กำกับดูแล และการพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบบริหารบุคคลให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน (สุเทพ เท่งประกิจ, 2557)

กลุ่มโรงเรียนอำเภอเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ยังประสบปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล เช่น การขาดแคลนครูไม่ครบชั้นและไม่ตรงวิชาเอก การโยกย้ายครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงข้อจำกัดด้านการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารและคุณภาพการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4, 2567)

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น จึงสนใจศึกษา เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลและยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

2. เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

3. เสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

สมมติฐานการวิจัย

เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน มีความแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กรอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การสรรหา พัฒนา ประเมินผล และธำรงรักษาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กร (สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา, 2564) ทั้งนี้ การบริหารงานบุคคลมีความสำคัญต่อการสร้างแรงจูงใจ ความผูกพัน และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กรโดยรวม (สมคิด บางโม, 2561)

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการสรรหา พัฒนา ประเมินผล และธำรงรักษาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อความสำเร็จและการบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิผล

ขอบข่ายการบริหารงานบุคคล

ขอบข่ายการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ 4) วินัยและการรักษาวินัย และ 5) การออกจากราชการ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการบริหารและพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การรักษาวินัย ตลอดจนการออกจากราชการ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและความสำเร็จของสถานศึกษาโดยรวม

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การบริหารงานบุคคลเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาในการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนาบุคลากร การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ตลอดจนการรักษาวินัยและการออกจากราชการ ซึ่งล้วนมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรและคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มีจำนวน 24 โรงเรียน มีประชากร รวมทั้งสิ้น จำนวน 262 คน จำแนกเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 24 คน และครูผู้สอนจำนวน 238 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 155 คน จำแนกเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 14 คน และครูผู้สอนจำนวน 141 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง .463 - .793 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอการพัฒนาการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 เป็นข้อคำถามปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1.ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

3.2 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าวและแบบสอบถาม จำนวน 30 ฉบับ เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตาลอยหนองคันเหรียญทอง และโรงเรียนบ้านจานทองกวาววิทยา อำเภอกันทรลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

3.3 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าวและแบบสอบถาม เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

3.4 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ปีการศึกษา 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน วิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลโรงเรียนสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	**ความหมาย**
4.51-5.00	หมายถึง สภาพปัจจุบัน/ปัญหาการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง สภาพปัจจุบัน/ปัญหาการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	หมายถึง สภาพปัจจุบัน/ปัญหาการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง สภาพปัจจุบัน ปัญหาการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/ปัญหาการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดใช้ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานด้วยค่าที (t-test)

4.4 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง 3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ 4) วินัยและการรักษาวินัย และ 5) การออกจากราชการ วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หาค่าความถี่ (Frequency) และค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานด้วยค่าที (t-test)

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 ของสภาพการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

n = 155

สภาพการบริหารงานบุคคล กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ โดยรวมและรายด้าน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่
1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	4.18	.82	มาก	2
2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.08	.86	มาก	3
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	4.33	.72	มาก	1
4. วินัยและการรักษาวินัย	3.96	.90	มาก	4
5. การออกจากราชการ	3.91	.91	มาก	5
รวม	**4.09**	**.84**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.09, S.D. = .84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ($\bar{x}$ = 4.33, S.D. = .72) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 5) ด้านการออกจากราชการ ($\bar{x}$ = 3.91, S.D. = .91

ตารางที่ 2 ปัญหาการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

n = 155

ปัญหาการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ โดยรวมและรายด้าน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่
1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	2.95	.92	ปานกลาง	4
2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	3.05	.88	ปานกลาง	3
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	2.81	.90	ปานกลาง	5
4. วินัยและการรักษาวินัย	3.13	.80	ปานกลาง	1
5. การออกจากราชการ	3.11	.89	ปานกลาง	2
รวม	**3.01**	**.88**	**ปานกลาง**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.01, S.D. = .88) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวินัยและการรักษาวินัย ($\bar{x}$ = 3.13, S.D. = .80) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 5) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ($\bar{x}$ = 2.81, S.D. = .90)

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน

n =155

ข้อที่	สภาพการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์	ขนาดโรงเรียน				t	p
		ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1.	การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	4.16	.81	4.19	.82	-.23	.821
2.	การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.17	.82	3.96	.87	1.54*	.126
3.	การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	4.52	.61	4.06	.76	4.18*	.000
4.	วินัยและการรักษาวินัย	4.13	.83	3.73	.92	2.84*	.005
5.	การออกจากราชการ	4.05	.86	3.75	.93	2.08*	.039
	รวม	**4.21**	**.79**	**3.94**	**.86**	**2.03***	**.044**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการออกจากราชการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง และด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน

n =155

ข้อที่	ปัญหาการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์	ขนาดโรงเรียน				t	p
		ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1.	การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	3.06	.84	2.82	.93	1.70	.091
2.	การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	3.15	.82	2.93	.90	1.59	.113
3.	การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	2.80	.86	2.82	.93	-0.14	.887
4.	วินัยและการรักษาวินัย	3.15	.76	3.11	.82	0.31	.758
5.	การออกจากราชการ	3.10	.85	3.12	.89	-0.14	.886
	รวม	**3.05**	**.83**	**2.96**	**.89**	**0.67**	**.505**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มีดังนี้ ผู้บริหารควรวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนเพื่อวางแผนอัตรากำลังให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนด ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดทำผลงานทางวิชาการ เพื่อให้มีการเลื่อนวิทยฐานะที่สูงขึ้นและพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ ควรกำหนดกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติด้านวินัยในการปฏิบัติราชการให้มีความชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร และสื่อสารให้ครูและบุคลากร

ทางการศึกษาทราบโดยทั่วถึง และควรจัดทำและปรับปรุงฐานข้อมูลบุคลากรที่คาดว่าจะออกจากราชการหรือเกษียณอายุราชการล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผล

อภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาดา คำพิทูรณ์ (2565) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิรชา อภิชาติ และคณะ (2564) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการออกจากราชการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง และด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิรินภาวรรณ ทุมคำ (2562) ที่ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ผลการเปรียบเทียบเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชุติมา วงษ์ศรี (2563) ที่ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลกลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 มีข้อเสนอการพัฒนาการบริหารงานบุคคล คือ ผู้บริหารควรวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนเพื่อวางแผนอัตรากำลังให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนดและสอดคล้องกับภาระงาน และควรจัดทำแผนบริหารงานบุคคลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐกานต์ เดชบุญ และสมใจ สืบเสาะ (2567) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 มีข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนบริบทและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเบญจลักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไป** 1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานบุคคลที่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทและ

ขนาดของสถานศึกษา 1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นระบบดิจิทัลที่ทันสมัย ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน 1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการบริหารงานบุคคล การใช้กฎหมายและระเบียบราชการ และการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการศึกษาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทพื้นที่อื่น หรือในสังกัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและขยายองค์ความรู้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น 2.2 ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร หรือแรงจูงใจในการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา 2.3 ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ชุติมา วงษ์ศรี. (2563). สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ณัฐกานต์ เดชบุญ และสมใจ สืบเสาะ. (2567). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 6(1), 177–188.

นวพัชญ์ ฉีดจันทร์. (2564). การบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิรชา อภิชาติ และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ตามหลักไตรสิกขา. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(6), 149-160.

พรธีรา โลมา และมีนมาส พรานป่า. (2566) การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครสำนักงานเขตสายไหม. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 5(2), 251-265.

ยามีละห์ สาและ (2562). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมกับการมีส่วนร่วมในงานชุมชนสัมพันธ์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

วิภาดา สารัมย์. (2562). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศิรินภาวรรณ ทุมคำ. (2559). การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. (2567). *แผนบริหารทรัพยากรบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

สมคิด บางโม. (2561). *การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา. (2564). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชาดา คำพิทูรณ์. (2565). การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุเทพ เท่งประกิจ. (2557). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การบริหารการศึกษาภายใต้หลักธรรมาภิบาลดิจิทัลด้วยการบริหารแบบยืดหยุ่น: แนวทางสู่ความ โปร่งใสและความยั่งยืนทางการศึกษาในบริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*

EDUCATIONAL ADMINISTRATION UNDER DIGITAL GOVERNANCE THROUGH AGILE EDUCATION MANAGEMENT: A PATHWAY TOWARD TRANSPARENCY AND EDUCATIONAL SUSTAINABILITY IN THE CONTEXT OF PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

กนกวรรณ การุญ

Kanokwan Karun

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 1, Thailand

Corresponding Author's Email: krukanok1976@gmail.com

วันที่รับบทความ : 23 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 1 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 3 มิถุนายน 2569

Received 23 May 2026; Revised 1 June 2026; Accepted 3 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเชิงวิเคราะห์เอกสารนี้มุ่งศึกษาการบริหารการศึกษาภายใต้หลักธรรมาภิบาลดิจิทัลร่วมกับแนวคิดการบริหารแบบยืดหยุ่น (Agile Education Management) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบบริหารการศึกษาที่มีความโปร่งใส คล่องตัว และยั่งยืนใน

Citation:

* กนกวรรณ การุญ. (2569). การบริหารการศึกษาภายใต้หลักธรรมาภิบาลดิจิทัลด้วยการบริหารแบบยืดหยุ่น: แนวทางสู่ความ โปร่งใสและความยั่งยืนทางการศึกษาในบริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 497-511.

Kanokwan Karun. (2026). Educational Administration Under Digital Governance Through Agile Education Management: A Pathway Toward Transparency And Educational Sustainability In The Context Of Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 1.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 497-511.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า ธรรมาภิบาลดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การตรวจสอบได้ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการใช้ข้อมูลดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่การบริหารแบบ Agile ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่น ความคล่องตัวในการดำเนินงาน ลดความซ้ำซ้อนของระบบราชการ และสนับสนุนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ การบูรณาการธรรมาภิบาลดิจิทัลร่วมกับการบริหารแบบ Agile ยังช่วยยกระดับประสิทธิภาพการบริหารการศึกษา สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และส่งเสริมการพัฒนาองค์กรทางการศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อบริบทของสังคมดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะ SDG 4 ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ และ SDG 16 ด้านสถาบันที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนทางการศึกษาในระยะยาว ทั้งนี้ หน่วยงานทางการศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาระบบข้อมูลดิจิทัล การเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัล และการประยุกต์ใช้แนวคิด Agile ในการบริหารองค์กร เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาลดิจิทัล, Agile Education Management, การบริหารการศึกษา, ความโปร่งใสทางการศึกษา, ความยั่งยืนทางการศึกษา

Abstract

This academic article, based on documentary analysis, aims to examine educational administration under the principles of digital governance integrated with Agile Education Management in order to propose guidelines for developing a transparent, flexible, and sustainable educational management system within the context of Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 1. The study employed document analysis and the synthesis of relevant concepts, theories, and research from both national and international sources. The findings indicate that digital governance serves as a key mechanism for promoting transparency,

accountability, auditability, stakeholder participation, and data-driven decision-making. Meanwhile, Agile management enhances organizational flexibility, operational efficiency, reduces bureaucratic complexity, and enables rapid adaptation to changing environments.

Furthermore, the integration of digital governance and Agile management contributes to improving educational administration, strengthening stakeholder trust, and enhancing the capacity of educational organizations to respond effectively to the demands of the digital society. This integrated approach is also aligned with the Sustainable Development Goals (SDGs), particularly SDG 4 on Quality Education and SDG 16 on Peace, Justice, and Strong Institutions, thereby supporting long-term educational sustainability. Therefore, educational agencies should promote the development of digital information systems, strengthen digital leadership, and apply Agile principles in organizational management to improve educational governance and ensure responsiveness to the challenges of the twenty-first century.

Keywords: Digital Governance, Agile Education Management, Educational Administration, Educational Transparency, Educational Sustainability

บทนำ

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ส่งผลให้รูปแบบการบริหารจัดการต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิม องค์กรทางการศึกษาซึ่งมีหน้าที่ในการจัดและสนับสนุนการศึกษา จึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานมากขึ้น ทั้งด้านการจัดเก็บข้อมูล การสื่อสาร การติดตามผลการดำเนินงาน และการตัดสินใจเชิงนโยบาย เพื่อให้การดำเนินงานมีความถูกต้อง รวดเร็ว และสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (OECD, 2021)

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายที่มุ่งส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การเชื่อมโยงฐานข้อมูล และการใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ (กระทรวงศึกษาธิการ,

2565) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของหน่วยงานทางการศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาเกี่ยวกับความซ้ำซ้อนของข้อมูล ความล่าช้าในการปฏิบัติงาน การสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่ไม่ต่อเนื่อง และข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษา

จากสถานการณ์ดังกล่าว แนวคิดธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance) จึงได้รับความสนใจมากขึ้น เนื่องจากเป็นแนวทางที่มุ่งส่งเสริมการบริหารงานด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (United Nations, 2022) ขณะเดียวกัน แนวคิดการบริหารแบบ Agile ก็ได้รับการนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรหลายประเภท เนื่องจากเป็นแนวทางที่ช่วยให้การทำงานมีความคล่องตัว สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว (Rigby et al., 2020)

เมื่อพิจารณางานศึกษาที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับธรรมาภิบาลดิจิทัลและการบริหารแบบ Agile อย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในบริบทขององค์กรภาครัฐหรือองค์กรธุรกิจ และมักศึกษาทั้งสองแนวคิดแยกจากกัน ขณะที่การนำแนวคิดทั้งสองมาบูรณาการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารการศึกษายังมีการกล่าวถึงไม่มากนัก โดยเฉพาะในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการขยายตัวของชุมชนเมือง สถานศึกษา และประชากรอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษามีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งในด้านการบริหารข้อมูล การประสานงาน และการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ผู้เขียนจึงเห็นว่าการศึกษาการบริหารการศึกษาภายใต้หลักธรรมาภิบาลดิจิทัลร่วมกับการบริหารแบบ Agile จะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความคล่องตัวในการบริหารจัดการศึกษา

ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาแนวคิดธรรมาภิบาลดิจิทัลและการบริหารแบบ Agile รวมทั้งวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อเป็นข้อเสนอเชิงวิชาการสำหรับการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดของบทความนี้พัฒนาขึ้นจากการบูรณาการแนวคิดธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance) และการบริหารแบบยืดหยุ่น (Agile Education Management) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยแนวคิดธรรมาภิบาลดิจิทัลประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การตรวจสอบได้ การมีส่วนร่วม และการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกพื้นฐานในการกำกับดูแลการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้

ขณะเดียวกัน แนวคิดการบริหารแบบ Agile ประกอบด้วยการทำงานแบบทีมข้ามสายงาน การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การมุ่งเน้นคุณค่าของผู้รับบริการ และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยเพิ่มความคล่องตัวและความยืดหยุ่นในการดำเนินงานขององค์กรทางการศึกษา เมื่อบูรณาการทั้งสองแนวคิดเข้าด้วยกัน จะก่อให้เกิดกระบวนการบริหารการศึกษาที่มีความโปร่งใส คล่องตัว และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ได้แก่ การยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา การสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเพิ่มคุณภาพการให้บริการทางการศึกษา และการพัฒนาองค์กรสู่ความยั่งยืนทางการศึกษา (Educational Sustainability Model) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะ SDG 4 ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ และ SDG 16 ด้านสถาบันที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการบริหารการศึกษาภายใต้หลักธรรมาภิบาลดิจิทัล ด้วยการบริหารแบบยืดหยุ่น

แนวคิดธรรมาภิบาลดิจิทัลในการบริหารการศึกษา

ธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance) เป็นแนวคิดที่พัฒนาต่อยอดจากหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Gil-Garcia et al., 2018) ธรรมาภิบาลดิจิทัลประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ความโปร่งใส (Transparency) 2) ความรับผิดชอบ (Accountability) 3) การตรวจสอบได้ (Auditability) 4) การมีส่วนร่วม (Participation) และ 5) การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ (Data-driven Decision Making)

ในบริบททางการศึกษา ธรรมาภิบาลดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการข้อมูลนักเรียน งบประมาณ บุคลากร และระบบประเมินผลทางการศึกษา ตัวอย่างเช่น ประเทศเอสโตเนียได้พัฒนาระบบ e-School ซึ่งเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานภาครัฐ ทำให้สามารถติดตามผลการเรียนและตรวจสอบการบริหารได้อย่างโปร่งใส (Kattel & Mergel, 2019)

เมื่อเปรียบเทียบกับระบบบริหารการศึกษาแบบดั้งเดิม พบว่า ระบบเดิมมักมีลักษณะรวมศูนย์ ใช้เอกสารจำนวนมาก และมีขั้นตอนการบริหารที่ซับซ้อน ส่งผลให้การตัดสินใจล่าช้า ขณะที่ธรรมาภิบาลดิจิทัลช่วยลดข้อจำกัดดังกล่าวด้วยการใช้ระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลแบบเรียลไทม์ ซึ่งช่วยเพิ่มความรวดเร็วและลดความผิดพลาดในการบริหารงาน งานวิจัยของ Mergel et al. (2021) ชี้ให้เห็นว่า องค์กรภาครัฐที่ใช้ระบบดิจิทัลร่วมกับหลักธรรมาภิบาลสามารถเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กรได้มากกว่าระบบราชการแบบดั้งเดิม เนื่องจากประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานได้อย่างเปิดเผย

การบริหารแบบยืดหยุ่น (Agile Education Management)

แนวคิด Agile Management มีจุดเริ่มต้นจาก Agile Manifesto ในอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ ซึ่งมุ่งเน้นการทำงานแบบยืดหยุ่น การปรับตัวอย่างรวดเร็ว และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Beck et al., 2001) ต่อมาแนวคิดดังกล่าวถูกนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรภาครัฐและองค์กรทางการศึกษา เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารจัดการ Rigby et al. (2020) อธิบายว่า Agile Organization มีลักษณะสำคัญ ได้แก่ การทำงานแบบทีมข้ามสายงาน การสื่อสารอย่างต่อเนื่อง การตัดสินใจอย่างรวดเร็ว การพัฒนาและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ในด้านการศึกษา Agile Education Management ช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางนโยบาย เทคโนโลยี และความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่หลายประเทศต้องปรับระบบการเรียนการสอนสู่รูปแบบออนไลน์อย่างเร่งด่วน องค์กรทางการศึกษาที่มีลักษณะ Agile สามารถปรับตัวได้รวดเร็วกว่าระบบราชการแบบดั้งเดิม (Fullan et al., 2020)

สำหรับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 นั้น การนำ Agile Education Management มาประยุกต์ใช้จะช่วยลดความซ้ำซ้อนของระบบงาน เพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารภายในองค์กร และส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

แนวทางการประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษา

จากการวิเคราะห์แนวคิดธรรมาภิบาลดิจิทัล ร่วมกับ Agile Education Management พบว่า ทั้งสองแนวคิดมีความสัมพันธ์เชิงบูรณาการและสามารถสนับสนุนการ

พัฒนาระบบบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ธรรมาภิบาลดิจิทัลมุ่งเน้นการสร้างระบบบริหารที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และใช้ข้อมูลดิจิทัลในการตัดสินใจ ขณะที่ Agile Education Management เน้นความยืดหยุ่น ความรวดเร็วในการบริหาร และการทำงานแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของโลกยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (Mergel et al., 2021)

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 การนำหลักธรรมาภิบาลดิจิทัลร่วมกับ Agile Education Management มาประยุกต์ใช้ สามารถดำเนินการได้ในหลายมิติ ดังนี้

1. การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศแบบบูรณาการ

การพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลาง (Integrated Educational Information System) จะช่วยให้การบริหารข้อมูลนักเรียน บุคลากร งบประมาณ และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล และเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบได้ โดยข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างแม่นยำมากขึ้น (OECD, 2021) ตัวอย่างเช่น การใช้ Dashboard ทางการศึกษาเพื่อแสดงผลข้อมูลแบบ Real-Time จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัดได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถวางแผนแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว

2. การส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership)

ภาวะผู้นำดิจิทัลถือเป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารองค์กรทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ และสนับสนุนวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม (Sheninger, 2019) เมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้นำแบบดั้งเดิมกับผู้นำดิจิทัล พบว่า ผู้นำแบบดั้งเดิมมักเน้นการควบคุม และสั่งการจากส่วนกลาง ขณะที่ผู้นำดิจิทัลจะเน้นการสร้างเครือข่าย การสื่อสารแบบเปิด และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการตัดสินใจ ซึ่งส่งผลให้บุคลากรมีแรงจูงใจและพร้อมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

3. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบ Agile

Agile Education Management มิได้หมายถึงเพียงการใช้เทคนิคการบริหารเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน การทดลองนวัตกรรม และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) ตัวอย่างจากประเทศสิงคโปร์ พบว่า กระทรวงศึกษาธิการสิงคโปร์ส่งเสริม Professional Learning Communities ภายในโรงเรียน

เพื่อให้ครูและบุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งผลให้ระบบการศึกษามีความคล่องตัวและสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง (Tan & Dimmock, 2014) ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 การสร้างวัฒนธรรม Agile อาจเริ่มต้นจากการลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อน ส่งเสริมการสื่อสารภายในองค์กรแบบเปิด และสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนในเครือข่าย

4. การเชื่อมโยงสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

การบริหารการศึกษาภายใต้หลักธรรมาภิบาลดิจิทัล และ Agile Education Management มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะ SDG 4 ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ และ SDG 16 ด้านสถาบันที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ (United Nations, 2015) การพัฒนาระบบบริหารการศึกษาที่ใช้ข้อมูลดิจิทัล มีความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ Agile Education Management ยังช่วยให้องค์กรทางการศึกษาสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างยั่งยืน

จากการสังเคราะห์แนวคิดและกรณีศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถกล่าวได้ว่า การบูรณาการธรรมาภิบาลดิจิทัลร่วมกับ Agile Education Management เป็นแนวทางสำคัญของการบริหารการศึกษาในอนาคต โดยเฉพาะประเทศไทยที่กำลังเข้าสู่การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ การพัฒนาระบบบริหารที่มีความโปร่งใส ยืดหยุ่น และยั่งยืน จะเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความเชื่อมั่นแก่สังคมในระยะยาว

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาแบบดั้งเดิมกับ Agile Digital Governance

ประเด็นเปรียบเทียบ	การบริหารแบบดั้งเดิม	Agile Digital Governance
โครงสร้างองค์กร	รวมศูนย์ ลำดับขั้นสูง	ยืดหยุ่น กระจายอำนาจ
การตัดสินใจ	ใช้เวลานาน	รวดเร็วและคล่องตัว
การใช้ข้อมูล	เอกสารเป็นหลัก	ใช้ข้อมูลดิจิทัลแบบ Real-Time

ประเด็นเปรียบเทียบ	การบริหารแบบดั้งเดิม	Agile Digital Governance
การมีส่วนร่วม	จำกัดเฉพาะผู้บริหาร	เปิดโอกาสทุกภาคส่วน
ความโปร่งใส	ตรวจสอบได้ยาก	เปิดเผยและตรวจสอบได้
การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง	ต่ำ	สูง
การพัฒนานวัตกรรม	มีข้อจำกัด	สนับสนุนนวัตกรรม

ตารางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า Agile Digital Governance มีความเหมาะสมต่อการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลมากกว่าระบบราชการแบบดั้งเดิม เนื่องจากช่วยเพิ่มความคล่องตัว ความโปร่งใส และประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรทางการศึกษา

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบแนวทางการบริหารการศึกษาดิจิทัลในต่างประเทศ

ประเทศ	แนวทางสำคัญ	จุดเด่น	บทเรียนที่ไทยสามารถประยุกต์ใช้
ฟินแลนด์	Agile Education	โรงเรียนมีอิสระสูง	กระจายอำนาจสู่สถานศึกษา
เอสโตเนีย	e-Government & e-School	ระบบข้อมูลเชื่อมโยงทั้งประเทศ	พัฒนาฐานข้อมูลการศึกษาแบบบูรณาการ
สิงคโปร์	Digital Leadership	พัฒนาครูและผู้นำดิจิทัล	พัฒนาสมรรถนะบุคลากร
เกาหลีใต้	Smart Education	ใช้ AI และ Big Data	ส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อการตัดสินใจ
ไทย	Thailand Digital Education	อยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่าน	พัฒนาความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน

จากตารางพบว่า ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการบริหารการศึกษายุคดิจิทัลมักให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบข้อมูล การกระจายอำนาจ และการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร ซึ่งเป็นประเด็นที่ประเทศไทยควรเร่งพัฒนาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ตารางที่ 3 แนวทางการประยุกต์ใช้ธรรมาภิบาลดิจิทัล และ Agile Education Management ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ด้านการบริหาร	แนวทางการประยุกต์ใช้	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
การบริหารข้อมูล	พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลาง	ลดความซ้ำซ้อน เพิ่มความแม่นยำ
การบริหารบุคลากร	ส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัล	เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน
การบริหารองค์กร	ใช้ Agile Team	ลดขั้นตอนการดำเนินงาน
การมีส่วนร่วม	เปิดเผยข้อมูลผ่านระบบออนไลน์	เพิ่มความโปร่งใส
การพัฒนาคุณภาพ	ใช้ Data-driven Decision	ยกระดับคุณภาพการศึกษา
ความยั่งยืน	เชื่อมโยง SDGs	พัฒนาระบบการศึกษาระยะยาว

จากตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้ธรรมาภิบาลดิจิทัลร่วมกับ Agile Education Management ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบในหลายมิติ ทั้งด้านการบริหารข้อมูล การบริหารบุคลากร การบริหารองค์กร การมีส่วนร่วม การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการสร้างความยั่งยืนทางการศึกษา โดยแต่ละด้านมีความเชื่อมโยงกันในลักษณะของการบริหารแบบบูรณาการ (Integrated Educational Administration)

ในด้านการบริหารข้อมูล การพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางช่วยลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล เพิ่มความถูกต้องแม่นยำ และสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ OECD (2021) ที่ระบุว่า การใช้ข้อมูลดิจิทัลแบบ Real-Time เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารการศึกษายุคดิจิทัล เนื่องจากช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ปัญหา และวางแผนพัฒนาการศึกษาได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น

ด้านการบริหารบุคลากร การส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรทางการศึกษาให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นำดิจิทัลจำเป็นต้องมีทักษะด้านเทคโนโลยี การบริหารเชิงนวัตกรรม และความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Sheninger (2019) ที่กล่าวว่า

ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาองค์กรการศึกษาให้มีความคล่องตัวและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ขณะเดียวกัน การใช้ Agile Team ในการบริหารองค์กรช่วยลดขั้นตอนการดำเนินงาน เพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหาร และส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วม ซึ่งแตกต่างจากระบบราชการแบบดั้งเดิมที่มีลำดับขั้นการบริหารหลายระดับ ส่งผลให้การตัดสินใจล่าช้า แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Rigby et al. (2020) ที่อธิบายว่า Agile Organization จะช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านการมีส่วนร่วม การเปิดเผยข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ถือเป็นกลไกสำคัญของธรรมาภิบาลดิจิทัลที่ช่วยเพิ่มความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ โดยผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการศึกษาได้อย่างสะดวก ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นต่อองค์กรทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและความรับผิดชอบ (United Nations, 2022)

สำหรับด้านการพัฒนาคุณภาพ การใช้แนวคิด Data-driven Decision Making ช่วยให้การวางแผนและการบริหารจัดการทางการศึกษามีความแม่นยำมากขึ้น เนื่องจากการตัดสินใจตั้งอยู่บนฐานข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based Management) ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญของการบริหารการศึกษาสมัยใหม่

นอกจากนี้ การเชื่อมโยงแนวทางการบริหารกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ยังสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการพัฒนาระบบการศึกษาที่มิได้มุ่งเน้นเพียงประสิทธิภาพในระยะสั้น แต่ยังคำนึงถึงความยั่งยืน ความเท่าเทียม และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาว โดยเฉพาะ SDG 4 ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ และ SDG 16 ด้านสถาบันที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ (United Nations, 2015)

ดังนั้น การบูรณาการธรรมาภิบาลดิจิทัลร่วมกับ Agile Education Management จึงถือเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารการศึกษาไทยในยุคดิจิทัล และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาระบบการศึกษาที่มีความโปร่งใส ยืดหยุ่น และยั่งยืนในอนาคตได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ที่ได้จากบทความ

จากการสังเคราะห์แนวคิดธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance) และการบริหารแบบยืดหยุ่น (Agile Education Management) พบว่า การบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลควรบูรณาการหลักความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การตรวจสอบได้ การมีส่วนร่วม และการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ร่วมกับการบริหารที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว การบูรณาการทั้งสองแนวคิดก่อให้เกิดรูปแบบการบริหารการศึกษายุคดิจิทัลที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คุณภาพการศึกษา และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อันนำไปสู่ความยั่งยืนทางการศึกษา และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะ SDG 4 ด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ และ SDG 16 ด้านสถาบันที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการบูรณาการธรรมาภิบาลดิจิทัลและการบริหารแบบ Agile สู่ความยั่งยืนทางการศึกษา

บทสรุป

ธรรมาภิบาลดิจิทัลและการบริหารแบบยืดหยุ่น (Agile Education Management) เป็นแนวคิดที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยธรรมาภิบาลดิจิทัลช่วยส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การตรวจสอบได้ และการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อประกอบการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่การบริหารแบบ Agile ช่วยเพิ่มความคล่องตัว ความยืดหยุ่น และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กรทางการศึกษา เมื่อบูรณาการทั้งสองแนวคิดเข้าด้วยกัน จะช่วยให้การบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างเหมาะสม และนำไปสู่ความยั่งยืนทางการศึกษาในระยะยาว

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลดิจิทัลร่วมกับการบริหารแบบ Agile จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส คล่องตัว และสอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัลมากยิ่งขึ้น ดังนั้น หน่วยงานทางการศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาระบบข้อมูลดิจิทัลที่เชื่อมโยงกันทั้งองค์กร พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านภาวะผู้นำดิจิทัล และสนับสนุนวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้และการปรับตัว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

นอกจากนี้ การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษารูปแบบหรือโมเดลการบริหารการศึกษาที่บูรณาการหลักธรรมาภิบาลดิจิทัลและการบริหารแบบ Agile ในเชิงประจักษ์ รวมถึงศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาระดับต่าง ๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางการบริหารการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

Fullan, M., Quinn, J., Drummy, M., and Gardner, M. (2020). *Education Reimagined: The Future of Learning*. Seattle: Education Reimagined.

Gil-Garcia, J. R., Pardo, T. A., and Nam, T. (2018). *Digital Government and Public Management Research: Finding the Crossroads*. New York: Springer.

Beck, K., Beedle, M., Bennekum, A., Cockburn, A., Cunningham, W., Fowler, M., Grenning, J., Highsmith, J., Hunt, A., Jeffries, R., Kern, J., Marick, B., Martin, R. C., Mellor, S., Schwaber, K., Sutherland, J., and Thomas, D. (2001). *Manifesto for Agile Software Development*. Retrieved from http://agilemanifesto.org

Kattel, R. and Mergel, I. (2019). Estonia's Digital Transformation: Mission Mystique and the Hiding Hand. *UCL Institute for Innovation and Public Purpose Working Paper Series*, 5, 1-25.

Mergel, I., Edelmann, N., and Haug, N. (2021). Defining Digital Transformation: Results from Expert Interviews. *Government Information Quarterly*, 38(4), 1-11.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2021). *The State of School Education: One Year into the COVID Pandemic*. Paris: OECD Publishing.

Rigby, D. K., Sutherland, J., and Takeuchi, H. (2020). *Embracing Agile*. Boston: Harvard Business Review Press.

Sheninger, E. C. (2019). *Digital Leadership: Changing Paradigms for Changing Times* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin.

Tan, C. Y. and Dimmock, C. (2014). Educational Leadership in Singapore: Tight Coupling, Sustainability, Scalability, and Succession. *Journal of Educational Administration*, 52(3), 363-385.

United Nations. (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: United Nations.

United Nations. (2022). *United Nations E-Government Survey 2022: The Future of Digital Government*. New York: United Nations.

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*

A STUDY OF PRIORITY NEEDS FOR DEVELOPING TECHNOLOGICAL COMPETENCIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS: A CASE STUDY OF ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

จักรพงษ์ บุตรพรม[1], วิชิต กำมันตะคุณ[2] และ ประวัติ สุทธิประภา[3]

Jakkapong Butprom[1], Wichit Kammantakun[2] and Prawat Sutiprapa[3]

[1-3]หลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[1-3]Master Of Education, Faculty Of Education And Human Development,

Roi Et Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: krukoh2526@gmail.com

วันที่รับบทความ : 14 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 26 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 28 พฤษภาคม 2569

Received 14 May 2026; Revised 26 May 2026; Accepted 28 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 47 คน และครูผู้สอน จำนวน 201 คน รวมทั้งสิ้น 248 คน ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ

Citation:

* จักรพงษ์ บุตรพรม, วิชิต กำมันตะคุณ และ ประวัติ สุทธิประภา. (2569). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 512-534.

Jakkapong Butprom, Wichit Kammantakun and Prawat Sutiprapa. (2026). A Study Of Priority Needs For Developing Technological Competencies Of School Administrators: A Case Study Of Roi Et Primary Educational Service Area Office 3. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 512-534.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สำหรับการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNImodified)

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.44) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.73) และมีค่าความต้องการจำเป็นเฉลี่ย (PNImodified) เท่ากับ 0.3705 โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ (PNImodified = 0.4330) 2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสามารถสังเคราะห์ได้ 4 ด้าน รวม 24 แนวทาง ประกอบด้วย ด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ 5 แนวทาง ด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 8 แนวทาง ด้านจริยธรรมสังคม และกฎหมาย 6 แนวทาง และด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ 5 แนวทาง ทั้งนี้ ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า แนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, การพัฒนาสมรรถนะ, ผู้บริหารสถานศึกษา, เทคโนโลยีสารสนเทศ, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the current conditions, desirable conditions, and priority needs for developing information technology competencies of administrators in small-sized schools; and 2) develop guidelines for enhancing the information technology competencies of administrators under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 3. A mixed-methods research design was employed and conducted in two phases. In Phase 1, the sample consisted of 47 school administrators and 201 teachers, totaling 248 participants. In Phase 2, key informants included five experts for in-depth interviews and five experts for evaluating the appropriateness and feasibility of the proposed guidelines. The research instruments were a five-point rating scale questionnaire

and an in-depth interview form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNImodified).

The findings revealed that: 1) the overall current level of information technology competencies among administrators of small-sized schools was at a high level ($\bar{x}$ = 3.44), while the overall desirable level was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.73). The overall priority need index was 0.3705, indicating a moderate to high need for development. The competency area with the highest priority need was Leadership and Vision (PNImodified = 0.4330). 2) The guidelines for developing information technology competencies of small-sized school administrators were synthesized into four domains comprising 24 guidelines: five guidelines for Supporting Teaching and Learning, eight guidelines for Knowledge and Use of Information Technology, six guidelines for Ethics, Society, and Legal Issues, and five guidelines for Leadership and Vision. The evaluation by experts indicated that the proposed guidelines were highly appropriate and highly feasible for implementation

Keywords: priority needs, competency development, school administrators, information technology, small-sized schools

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น ส่งผลให้การแข่งขันทางเศรษฐกิจและสังคมมีความเข้มข้น โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Disruptive Technology) ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิต การจัดการศึกษา และการบริหารองค์กร เทคโนโลยีสารสนเทศจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้รัฐส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทโลกยุคใหม่ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา

(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) เนื่องจากมีบทบาทในการกำหนดทิศทาง นโยบาย และการบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา (Dales & Hes, 1995) ในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารจำเป็นต้องมีสมรรถนะรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยี การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง (จริญญาภรณ์ ศรีจันดารี และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์, 2563) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 213 โรงเรียน โดยส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กถึงร้อยละ 65.72 ซึ่งประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ขาดแคลนบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรทางเทคโนโลยี รวมถึงข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตและสื่อการเรียนรู้ ส่งผลให้การจัดการศึกษายังไม่สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3, 2567)

นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนหนึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านเทคโนโลยีที่จำเป็น ทำให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่สอดคล้องกับบริบทและยังไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร รวมทั้งปัญหาการถ่ายทอดองค์ความรู้ภายในองค์กรที่ยังไม่เป็นระบบ ส่งผลต่อความต่อเนื่องในการพัฒนาสถานศึกษา และก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3, 2568)

จากบริบทและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารอันจะนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการและคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

ด้านความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสูงสุดอยู่ที่ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ผ่านการกำหนดทิศทาง การถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ และการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ขณะที่ด้านจริยธรรมสังคมและกฎหมายเป็นอีกมิติที่มีความจำเป็นสูง สะท้อนความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง

ปลอดภัย และรับผิดชอบต่อสังคม โดยคำนึงถึงกฎหมายและจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของ ภาณุวัฒน์ กาศแก้ว และกฤติยา ภรณ์ นาชัย ที่เน้นการกำหนดและขับเคลื่อนวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา สมใจ (2561) ภานุวัฒน์ สิงห์หาญ (2558) และพรภวิษย์ อุ่นวิเศษ (2564) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรม กฎหมาย และความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

2. เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดที่เกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหาร

สมรรถนะ (Competency) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาองค์กร โดยนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายในทิศทางที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ สมรรถนะหมายถึงความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะส่วนบุคคล เพื่อปฏิบัติงานหรือแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) นอกจากนี้ สมรรถนะยังสะท้อนผ่านพฤติกรรมการทำงานที่สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิผล และเหนือกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้

ในมุมมองเชิงองค์ประกอบ สมรรถนะประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) คุณลักษณะหรือเจตคติ (Attitude) การประยุกต์ใช้ (Application) และผลการปฏิบัติงาน (Performance) ซึ่งต้องบูรณาการร่วมกันจึงจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน นักวิชาการตะวันตกได้อธิบายเพิ่มเติมว่า สมรรถนะเป็นคุณลักษณะพื้นฐานภายในบุคคล เช่น แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ทักษะ และองค์ความรู้ ซึ่งมีความสัมพันธ์

โดยตรงกับผลการปฏิบัติงานที่เหนือกว่ามาตรฐาน (McClelland, 1973) (Boyatzis, 1982 (Spencer & Spencer, 1993)

เมื่อพิจารณาในบริบทของผู้บริหารสถานศึกษา สมรรถนะจึงหมายถึงความสามารถของผู้บริหารในการใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมในการบริหารจัดการองค์กร การตัดสินใจ และการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการเรียนรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของ “แนวทาง” ในทิศทางที่สอดคล้องกัน โดยมองว่าเป็นรูปแบบ วิธีการ หรือกระบวนการที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือสถานศึกษา (วิไลวัลย์ พรหมมา, 2562) (สุพิชญา พันธ์เดช, 2563) (พิชญ์พิมล สุนทะวงศ์, 2565) นอกจากนี้ แนวทางยังสะท้อนถึงการพัฒนาหรือสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ และก่อให้เกิดผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ ขององค์กร (ชนมพรรษ เทียมดวงแข, 2566)

ในมุมมองของนักวิชาการต่างประเทศ แนวทางถูกอธิบายว่าเป็นแบบจำลองหรือกรอบแนวคิดที่ช่วยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ และใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง (Good, 1973) (Stoner & Wankel, 1986) สำหรับบริบทการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการศึกษา แนวทางควรครอบคลุมทั้งด้านทรัพยากร เทคโนโลยี ซอฟต์แวร์ บุคลากร และระบบข้อมูล เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (พิลัยวรรณ มาแป, 2560)

จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวทาง หมายถึง กระบวนการหรือรูปแบบการดำเนินงานที่พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานขององค์ความรู้และประสบการณ์ เพื่อใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยทรัพยากร บุคลากร และข้อมูลที่เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรหรือสถานศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร

สมรรถนะผู้บริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล ซึ่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการ

บริหารจัดการและการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) โดยทั่วไปหมายถึง เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวม จัดเก็บ ประมวลผล สืบค้น และเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ ผ่านระบบคอมพิวเตอร์และการสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งมีการบูรณาการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศยังครอบคลุมถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ร่วมกับระบบการสื่อสาร เพื่อสร้างสารสนเทศที่มีคุณค่า สามารถเข้าถึงได้สะดวก รวดเร็ว และไร้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ (สตรีรัตน์ ตั้งมีลาภ, 2558) (ปาริฉัตร โพธิกุล, 2567)

ในเชิงสมรรถนะ ชุลีกร นวลสมศรี (2563) อธิบายว่า สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เกิดจากการบูรณาการความรู้ ทักษะ และความสามารถในการใช้ ICT เพื่อสร้างผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ เช่น ความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยี การสื่อสารสารสนเทศ การเข้าถึงและประเมินข้อมูล การจัดการข้อมูล การสร้างสื่อสารสนเทศ และจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศที่มองว่า เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการรวบรวม ประมวลผล และสื่อสารข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข้อความ เสียง และภาพ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบุคคลและองค์กร Carter, N., Gartner, W., & Reynolds, P. (1996).

จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า สมรรถนะผู้บริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อใช้ในการบริหารจัดการ การตัดสินใจ และการพัฒนาการศึกษา โดยอาศัยระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและเทคโนโลยีที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรอย่างยั่งยืน

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 รวมทั้งสิ้น 743 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 140 คน และครูผู้สอน จำนวน 603 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 รวมจำนวน 248 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 47 คน และครูผู้สอน จำนวน 201 คน

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยตารางของ Krejcie และ Morgan Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา ร่วมกับการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากแบบใส่คืน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งและขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert’s Five Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended)

ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร

2. ศึกษาหลักการและวิธีการสร้างแบบสอบถามจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนด

4. นำร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไข

5. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2552) เกณฑ์การให้คะแนน: +1 = สอดคล้อง, 0 = ไม่แน่ใจ, -1 = ไม่สอดคล้อง

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

7. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Item-total correlation) โดยกำหนดเกณฑ์ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป สภาพปัจจุบัน: 0.243 – 0.802 สภาพที่พึงประสงค์: 0.353 – 0.918

8. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) โดยกำหนดเกณฑ์ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) สภาพปัจจุบัน = 0.943 สภาพที่พึงประสงค์ = 0.985

9. ปรับปรุงแบบสอบถามตามผลการทดลองใช้และข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และพัฒนาเป็นแบบฟอร์มออนไลน์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยขอหนังสือแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการวิจัย จากนั้นจัดเตรียมแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Form พร้อมคิวอาร์โค้ด และดำเนินการส่งแบบสอบถามผ่านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนบ้านโนนไชยศรี เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความ

ถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ กรณีที่ไม่ได้รับแบบสอบถามตามระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยได้ติดตามด้วยตนเอง ส่งผลให้ได้รับแบบสอบถามคืนครบทั้ง 248 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการโดยตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน จากนั้นทำการให้คะแนนตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ข้อมูลที่ได้ถูกนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) โดยใช้ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priority Needs Index Modified: PNImodified) จากการเปรียบเทียบระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ พร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น และนำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

2. ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2555)

สถิติพื้นฐาน

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม (ตอนที่ 1) โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ (ตอนที่ 2) โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

3. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา โดยใช้ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priority Needs Index Modified: PNImodified) ซึ่งคำนวณจากสูตร Priority Needs Index Modification ($PNI_{modified}$) ดังนี้

$$PNI_{modified} = (I-D)/D$$

I = Important (ค่าเฉลี่ยที่พึงประสงค์)

D = Degree of Success (ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ขั้นที่ 1 การพัฒนาแนวทาง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารในยุคดิจิทัล และมีผลงานเชิงประจักษ์ (Best Practice)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยกำหนดประเด็นคำถามจากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในระยะที่ 1

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ดำเนินการโดยนำผลการวิเคราะห์ PNImodified มาใช้กำหนดประเด็นคำถาม เลือกประเด็นที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูง มาพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ จากนั้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง (IOC ≥ 0.60) และปรับปรุงจนได้เครื่องมือฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัย และติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอสัมภาษณ์ โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองหรือผ่านโทรศัพท์ตามความเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูล วิเคราะห์ความถี่ และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ เพื่อนำไปสู่การร่างแนวทางการพัฒนา

ขั้นที่ 2 การประเมินแนวทาง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีความเชี่ยวชาญ ด้านการบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการประสานงานและเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ระดับความคิดเห็น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.50 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 37.10 โดยมีช่วงอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41–50 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.68 รองลงมาคือช่วงอายุ 30–40 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.26ด้านระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 64.52 รองลงมาคือระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 35.48 สำหรับวิทยฐานะ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับชำนาญการพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 42.34 รองลงมาคือไม่มี

วิทยฐานะ คิดเป็นร้อยละ 35.08 และระดับชำนาญการ คิดเป็นร้อยละ 22.58 ในด้านตำแหน่งปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครู คิดเป็นร้อยละ 76.21 รองลงมาคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.53 บุคลากรทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 4.84 และผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 2.42

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศ

ที่	สมรรถนะผู้บริหารด้านเทคโนโลยี	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	
1	ด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้	3.53	0.62	มาก	4.67	0.47	มากที่สุด	0.3230
2	ด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.53	0.69	มาก	4.65	0.48	มากที่สุด	0.3173
3	ด้านจริยธรรมสังคมและกฎหมาย	3.40	0.70	ปานกลาง	4.90	0.41	มากที่สุด	0.4088
4	ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์	3.30	0.79	ปานกลาง	4.72	0.44	มากที่สุด	0.4330
	รวม	**3.44**	**0.70**	**มาก**	**4.73**	**0.45**	**มากที่สุด**	**0.3705**

ผลการวิเคราะห์ พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.44) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{x}$= 3.53 เท่ากัน) รองลงมา คือ ด้านจริยธรรม สังคม และกฎหมาย ($\bar{x}$=3.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ ($\bar{x}$= 3.30) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.73) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านจริยธรรม สังคม และกฎหมาย ($\bar{x}$= 4.90)

รองลงมาคือ ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ ($\overline{x}$ = 4.72) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\overline{x}$= 4.65) เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็น โดยใช้ดัชนี PNImodified พบว่า ในภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.3705 แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาในระดับปานกลางถึงสูง โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ (PNImodified = 0.4330) รองลงมาคือ ด้านจริยธรรม สังคม และกฎหมาย (PNImodified = 0.4088) และด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ (PNImodified = 0.3230) ตามลำดับ ขณะที่ด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าต่ำที่สุด (PNImodified = 0.3173)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยกำหนดกรอบการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ (2) ด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (3) ด้านจริยธรรม สังคม และกฎหมาย และ (4) ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดประเด็นคำถามให้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา การประยุกต์ใช้ และข้อเสนอแนะที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก จากการสัมภาษณ์สามารถนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากแบบสอบถามและจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ได้ดังนี้

ด้านแนวทางการพัฒนาด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้

ผลการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ในด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูด้านเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบโดยแนวทางสำคัญประกอบด้วย การส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะในการสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ การสนับสนุนให้ครูพัฒนาและใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน

เพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนและผู้ปกครองสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา รวมถึงการพัฒนาสมรรถนะ ด้านเทคโนโลยีของครูเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการชั้นเรียน

นอกจากนี้ ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรม ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ผลการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมให้ทั้งครูและผู้เรียนมีความรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมการเข้ารับการอบรมและพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ความปลอดภัย และจริยธรรมในการใช้งาน ควบคู่กับการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล

ด้านจริยธรรม สังคม และกฎหมาย

ผลการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านจริยธรรม สังคม และกฎหมายของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านกฎหมายและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ทั้งในระดับตนเองและการขยายผลสู่ครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ รวมถึงการใช้สื่อและข้อมูลสารสนเทศอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบในมิติของการบริหารจัดการ ผู้บริหารควรส่งเสริมการลดความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี โดยสนับสนุนการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและผู้เรียน และการจัดให้มีแพลตฟอร์มที่เหมาะสมต่อการใช้งาน

นอกจากนี้ ควรกำหนดนโยบายการใช้เทคโนโลยีที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และคำนึงถึงความถูกต้องของข้อมูลก่อนเผยแพร่หรือส่งต่อ พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยทางเทคโนโลยี รวมถึงมีการติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบในสถานศึกษา

ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์

ผลการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงบทบาทผู้นำเชิงดิจิทัล โดยเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม พร้อมทั้งสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านการกำหนดทิศทางองค์กร ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้งในมิติการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งพัฒนาสถานศึกษาไปสู่การเป็น “สถานศึกษาดิจิทัล” ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาครูและผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

นอกจากนี้ ผู้บริหารควรแปลงวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมภายในองค์กร เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ตอนที่ 4 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยี สารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ตารางที่ 2 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยี สารสนเทศ

ที่	สมรรถนะผู้บริหารด้านเทคโนโลยี	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้	4.56	0.52	มากที่สุด	4.52	0.54	มากที่สุด
2	ด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.45	0.54	มาก	4.73	0.48	มากที่สุด
3	ด้านจริยธรรมสังคมและกฎหมาย	4.30	0.60	มาก	4.77	0.46	มากที่สุด
4	ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์	4.27	0.64	มาก	4.70	0.48	มากที่สุด
	รวม	**3.44**	**0.70**	**มาก**	**4.73**	**0.45**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.56) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.68, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมสูงที่สุด รองลงมาคือด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านจริยธรรม สังคม และกฎหมาย และด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ตามลำดับ ขณะที่ด้านความเป็นไปได้พบว่า ด้านจริยธรรม สังคม และกฎหมายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ และด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในระดับสูง โดยเฉพาะประเด็นด้านจริยธรรมและการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ ขณะที่ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการศึกษา

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ด้านสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนบทบาทหลักในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนผ่านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ขณะที่ด้านจริยธรรมสังคมและกฎหมาย รวมถึงด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ยังมีระดับรองลงมา อันเนื่องมาจากโอกาสในการพัฒนาและการอบรมยังไม่ทั่วถึง จึงชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับสมรรถนะในมิติดังกล่าวให้สมดุลยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตพวรรณ กระเชิญรัมย์ (2562) พรภวิษย์ อุ่นวิเศษ (2564) ปาริฉัตร โพธิกุล (2567) และนารีรัตน์ เพชรคง (2564) ที่พบว่าสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ด้านสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านจริยธรรมสังคมและกฎหมายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนความคาดหวังให้ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ โปร่งใส และสอดคล้องกับกฎหมาย โดยคำนึงถึงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและการเข้าถึงอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในบริบทการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานะ ครุธาโรจน์ (2563) และภานุวัฒน์ บุญธัญกิจ (2564) ที่พบว่าความคาดหวังต่อสมรรถนะผู้บริหาร โดยเฉพาะด้านจริยธรรมและภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ความรู้และการใช้เทคโนโลยี จริยธรรมสังคมและกฎหมาย และภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ โดยเน้นการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและผู้บริหาร การกำกับดูแลการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม และการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ทั้งนี้ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมาก และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผ่านการสังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมถึงการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาถชนก ภูมั่ง (2563) ที่พบว่าแนวทางพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ในระดับสูง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และด้านความรู้และการใช้เทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเฉพาะด้านจริยธรรมสังคมและกฎหมายซึ่งสะท้อนความคาดหวังต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ สำหรับความต้องการจำเป็นพบว่าสูงสุดในด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ รองลงมาคือด้านจริยธรรมสังคมและกฎหมาย แสดงถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารในการขับเคลื่อนองค์กรสู่สถานศึกษาดิจิทัลอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาที่ได้มีจำนวน 4 ด้าน ครอบคลุมทั้งการพัฒนาการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ การกำกับด้านจริยธรรม และการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ซึ่งจากผลการวิจัยสามารถเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

1) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ควรเร่งพัฒนาด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ซึ่งเป็นจุดที่มีค่าต่ำสุดในสภาพปัจจุบัน แต่มีความคาดหวังสูง โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนการพัฒนาเชิงระบบ เช่น การวางแผนกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยี การจัดโครงสร้างพื้นฐานและฐานข้อมูล รวมถึงจัดอบรมและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง โดยควรปรับให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรต่อยอดการวิจัยเชิงพัฒนาในด้านที่ยังเป็นจุดอ่อน โดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ รวมถึงด้านจริยธรรมสังคมและกฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่มากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรพัฒนาเป็นรูปแบบหรือโปรแกรมที่เป็นรูปธรรมสำหรับการเสริมสร้างสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). *การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

จริญญาภรณ์ ศรีจันดารี และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์. (2563). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. *Journal of Modern Learning Development*, 5(5), 321–332.

จิตพวรรณ กระเชิญรัมย์. (2562). คุณลักษณะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. ใน *การค้นคว้าอิสระ.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ชนมพรรษ เทียมดวงแข. (2566). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชุลีกร นวลสมศรี. (2563). สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่พึงประสงค์สำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรภาครัฐในยุคประเทศไทย 4.0. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 15(2), 14–28.

นาถชนก ภูมั่ง และคณะ. (2563). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นารีรัตน์ เพชรคง และชลาภรณ์ สุวรรณสัมฤทธ์. (2564). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในพื้นที่เขตจตุจักร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 8(1), 238–255.

บุญชม ศรีสะอ้าน. (2553). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปาริฉัตร โพธิกุล. (2567). การประเมินความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 21(94), 1–16.

พิลัยวรรณ มาแป. (2560). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการศึกษาของครูในโรงเรียน อำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2*. ใน *งานนิพนธ์*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิชญ์พิมล สุนทะวงศ์. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พรภวิษย์ อุ่นวิเศษ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภาณุวัฒน์ บุญธัญกิจ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครตามทัศนะของผู้บริหารและครู. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

มานะ ครุธาโรจน์. (2563). *กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุคการศึกษา 4.0*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. (2567). *รายงานข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปี การศึกษา 2566*.

_____. (2568). *รายงานข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาปีการศึกษา 2567*.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564).*

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*.

_____. (2562). *การศึกษาแนวโน้มความต้องการกำลังคนโดยยึดพื้นที่เป็นฐาน.* กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. (2566). *ข้อมูลครูและบุคลากร(รร.).* เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2568 จาก https://bigdata.ret2.info/index.php

สตรีรัตน์ ตั้งมีลาภ. (2558). การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุพิชญา พันธ์เดช. (2563). การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2552). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ประสานการพิมพ์.

ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2555). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

วิไลวัลย์ พรหมมา. (2562). การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Boyatzis, R. E. (1982). *The competent manager: A model for effective performance*. John Wiley & Sons.

Carter, N., Gartner, W., & Reynolds, P. (1996). Exploring start-up event sequences. *Journal of Business Venturing,* 11, 151–166. http://dx.doi.org/10.1016/0883-9026(95)00129-8

Dales, B., & Hess, R. (1995). *Management and organization*. Prentice Hall.

Good, C.V. 1973. *Dictionary of education*. 3rd ed. New York : McGraw-Hill.

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1–14. https://doi.org/10.1037/h0034092.

Stoner, James Arthur Finch, 1935-. *Title, Management/ James A.F.* Stoner, Charles Wankel.

Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work: Models for superior performance.* John Wiley & Sons.

PBL-SUPPORTED EXTENSIVE READING: EFFECTS ON COMPREHENSION AND MOTIVATION IN SENIOR HIGH SCHOOL*

Yuandi Zhang[1] and Nipaporn Sakulwongs[2]

[1-2]Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author's Email: 13290046805@qq.com

Received 31 March 2026; Revised 26 April 2026; Accepted 28 April 2026

Abstract

This study addresses the lack of empirical research on the integration of Project-Based Learning (PBL) and smart education platforms in extensive reading instruction among senior high school students in China. Grounded in theories of extensive reading and learning motivation, the study examined the effectiveness of integrating PBL with the Smart Education Platform of China in enhancing students' reading comprehension and motivation. A mixed-methods design was employed. Quantitative data were collected through pre- and post-tests based on the China's Standards of English Language Ability (CSE) and a reading motivation questionnaire, while qualitative data were obtained through semi-structured interviews. The participants consisted of 96 senior high school students from Guanghan Middle School in Sichuan Province, divided into experimental and control groups over an eight-week intervention.

The results indicated that the experimental group demonstrated greater improvements in reading comprehension and fluency compared to the control

Citation:

* Yuandi Zhang and Nipaporn Sakulwongs. (2026). Pbl-Supported Extensive Reading: Effects On Comprehension And Motivation In Senior High School.
Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 535-547.;
DOI: https://doi.org/10.
https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

group. In addition, students' reading motivation, classroom engagement, and collaborative learning showed noticeable enhancement. Qualitative findings further revealed that the Smart Education Platform enriched linguistic input and cultural exposure, while PBL activities promoted critical thinking, problem-solving skills, and learner autonomy. These findings suggest that the integration of PBL and smart education platforms can effectively support both cognitive and motivational development in extensive reading instruction..

Keywords: Project-Based Learning, Extensive Reading, Reading Comprehension, Learning Motivation, Smart Education Platform, Senior High School

Introduction

English plays a crucial role as a global language in various domains, ranging from daily communication to international business and academic exchange (Zhang, 2021; Hilda & Joe, 2021; Liu & Li, 2020). Consequently, English language education has become a key focus in many countries, aiming to develop students' communicative competence for a rapidly changing global environment (Zschomler, 2021). Among the four language skills, reading is particularly important as it supports overall language development and knowledge acquisition.

Reading instruction has mainly focused on two approaches: intensive reading and extensive reading (Andrés, 2020; Zhang & Milton, 2022). Intensive reading emphasizes detailed analysis of language forms and is widely used in traditional Chinese classrooms. While it improves accuracy, it often limits student engagement and motivation. In contrast, extensive reading involves reading large amounts of meaningful texts, which promotes vocabulary acquisition, reading fluency, and overall comprehension.

The effectiveness of extensive reading is supported by input-based theories, such as Krashen's Input Hypothesis, which highlights the importance of

meaningful language exposure. Motivation theories, including Dörnyei's framework, also emphasize learner engagement in sustaining language learning. However, extensive reading remains underutilized in Chinese high schools due to exam-oriented instruction and low student motivation. At the same time, emerging technologies, such as the Smart Education Platform of China, offer new opportunities to enhance language input and interactive learning.

Project-Based Learning (PBL), grounded in constructivist theory, promotes active learning, collaboration, and meaningful engagement, and has been shown to improve student motivation. However, its impact on language achievement remains inconsistent, and research integrating PBL with smart education platforms in extensive reading contexts is still limited. Therefore, this study investigates the effects of integrating PBL with a smart education platform on students' reading comprehension and motivation through both quantitative and qualitative approaches.

Objectives

1. To compare the effects of the integrated Project-Based Learning (PBL) and smart education platform model (experimental group) with the traditional teaching method (control group) on senior high school students' reading comprehension.

2. To examine the influence of the integrated PBL and smart education platform model on students' extensive reading motivation by comparing the experimental and control groups.

3. To identify practical pathways for enhancing reading comprehension and motivation through the integration of PBL and a smart education platform in senior high school English instruction.

Research Framework

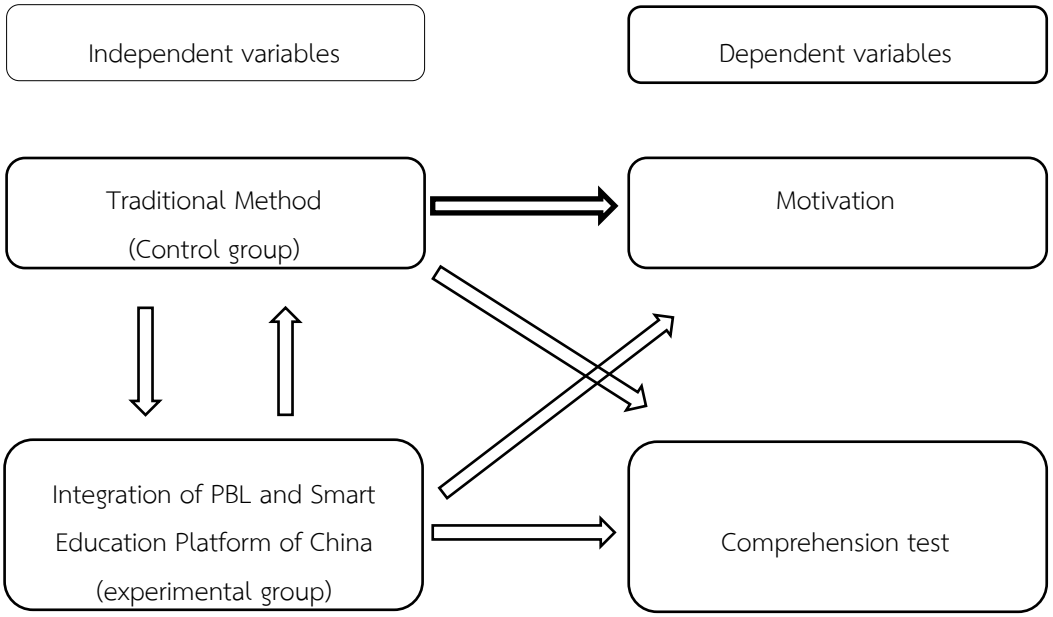

Methodology

This study employed the National Smart Education Platform as a technological support and integrated it with the theoretical framework of Project-Based Learning (PBL) to explore its implementation and effectiveness in senior high school English extensive reading instruction. The research focused on three main aspects: (1) the feasibility of implementing a PBL-based extensive reading model supported by the platform's resources, such as dual-teacher classroom recordings and graded reading modules; (2) the practical integration of PBL and platform functions, including project task design and the use of digital tools; and (3) the differential effects of this model on students' reading ability, particularly in terms of reading fluency, vocabulary acquisition, and reading motivation.

A quasi-experimental design was adopted, employing a pre-test and post-test control group structure. The participants consisted of 96 students from

Guanghan Middle School, who were divided into experimental and control groups. Quantitative data were collected using reading comprehension tests aligned with the China's Standards of English Language Ability (CSE) and a motivation questionnaire based on the ARCS model. Qualitative data were obtained through classroom observations and semi-structured interviews.

Data were analyzed using both quantitative and qualitative approaches. The pre- and post-test results were compared to examine differences in reading comprehension and motivation between the two groups, while qualitative data were analyzed to provide deeper insights into students' learning experiences and engagement. In addition, the study considered the moderating role of platform accessibility in influencing learning outcomes.

Overall, the study aimed to reveal an embedded instructional model of extensive reading characterized by the integration of platform-supported resources and project-based learning activities, providing empirical evidence for addressing challenges such as limited reading resources and low student participation in traditional classrooms.

Results

This kind of teaching approach was based on the project-based learning concept and incorporating the smart education platform in the actual teaching context. The data analysis process strictly followed the implementation procedures of the mixed research method. Through multi-angle and multi-level data processing and presentation, it provided a reliable basis for the formation of the research conclusion.

Pre- and Post-test Comparison Within Groups

The results showed that the average improvement score of the experimental group in the reading comprehension test was 7.18 points, while that of the control group was 5.20 points. From the perspective of the

improvement extent, the score increase of the experimental group during the study period was significantly greater than that of the control group. Although this indicator was not subjected to a significance test, it revealed the relative advantage of the experimental group in the development trend of reading scores at the descriptive level, providing an important reference for the subsequent comparison and analysis of the pre- and post-tests within the group.

From the comparison results of the pre-test and post-test within the group, it can be seen that both the experimental group and the control group showed a certain degree of improvement in their test scores after the teaching intervention. This indicated that in the normal teaching process, students' reading abilities will gradually develop as the learning time increases. However, there were still certain differences in the magnitude and trend of the score changes between the two groups. Compared with the control group, the average score improvement of the students in the experimental group was more significant in the post-test, indicating that the teaching intervention had accelerated the development process of students' reading abilities to a certain extent.

Analysis of Reading Motivation / Willingness Questionnaire

Overall, the experimental group exhibited a notable improvement in reading motivation following the teaching intervention. Most students reported a rise in interest in English reading activities in the questionnaire and held more positive attitudes toward English reading tasks. Particularly in items regarding willingness to actively participate in classroom reading activities and continue reading English materials after class, the proportion of affirmative responses from the experimental group saw a marked increase. In contrast, the control group’s reading motivation changed relatively little despite minor positive shifts in some aspects, the overall trend was flat, with students’ attitudes mostly remaining unchanged, which revealed that conventional teaching failed to drive significant changes in students’ reading motivation or learning attitudes.

The experimental group also showed striking positive changes in reading motivation and classroom participation. Questionnaire results demonstrated that after the intervention, these students were more willing to engage in reading-related classroom activities like group discussions, text analysis and project presentations. They generally described the classroom reading activities as more engaging and accessible to participate in, and highly appraised the interactive forms of the classroom. Additionally, some experimental group students noted in the questionnaire that project-based reading tasks gave them a clearer sense of purpose in reading, which boosted their willingness to finish reading tasks, alleviated their anxiety about reading difficulty to a certain extent and enhanced their initiative in reading participation.

By comparison, the control group had no significant changes in reading motivation. While their overall evaluation of classroom teaching stayed stable, there was no obvious growth in their active participation in class, cooperative communication with peers and persistence in completing reading tasks. The above results all indicate that the teaching intervention was effective in stimulating students' learning interest compared with the control group, the experimental group presented a far more positive development trend in reading motivation, verifying the intervention's positive role in fostering students' English reading motivation and learning initiative.

Discussion

Overview of Findings

The findings of this study indicate that the integration of Project-Based Learning (PBL) with the smart education platform had a positive impact on both reading comprehension and students' motivation. The results are presented in two main parts: (1) reading comprehension outcomes and (2) reading motivation.

Pre- and Post-test Comparison

The results showed that both the experimental and control groups demonstrated improvement in reading comprehension after the intervention. However, the experimental group achieved a greater increase, with an average improvement score of 7.18 points, compared to 5.20 points in the control group.

Although no statistical significance test was conducted, the descriptive results suggest a stronger development trend in the experimental group. This indicates that the integration of PBL and the smart education platform may have accelerated students' reading development compared to traditional instruction. At the same time, the improvement observed in both groups reflects the natural progression of reading ability over time.

Reading Motivation Results

The experimental group showed a clear improvement in reading motivation following the intervention. Most students reported increased interest in English reading and more positive attitudes toward reading tasks. In particular, there was a noticeable increase in students' willingness to participate in classroom reading activities and to continue reading outside the classroom.

In contrast, the control group demonstrated only minimal changes in motivation. While slight improvements were observed in some areas, overall student attitudes and engagement remained largely unchanged, suggesting that traditional teaching methods had limited impact on students' motivation.

Qualitative Findings

Qualitative data further supported the quantitative results. Students in the experimental group reported higher levels of engagement in activities such as group discussions, text analysis, and project presentations. They described the learning process as more interactive and meaningful. In addition, project-based tasks helped students develop a clearer purpose for reading, increased their willingness to complete tasks, and reduced anxiety related to reading difficulty.

By comparison, students in the control group showed no substantial changes in participation or engagement. Overall, these findings indicate that the integrated approach was effective in enhancing students' motivation and active involvement in reading activities.

Body of Knowledge

This study contributes to the existing literature by examining the integration of Project-Based Learning (PBL) within a textbook-centered English reading classroom supported by a smart education platform in a Chinese secondary school context. Rather than positioning PBL as a replacement for traditional instruction, the study proposes an embedded instructional model in which textbook-based learning is extended through project-oriented and technology-supported activities. This approach reflects authentic classroom conditions and provides a practical framework for integrating pedagogical innovation into established teaching systems.

The findings further highlight a shift in teachers' instructional roles. In traditional contexts, English reading instruction is often dominated by teacher explanation and exam-oriented practice. However, the implementation of PBL supported by digital platforms enables teachers to move from knowledge transmitters to learning designers and facilitators. This transformation represents not a rejection of traditional methods, but an extension that enhances teaching effectiveness through improved instructional design.

In terms of theoretical contribution, the study provides evidence that the value of integrating PBL and technology lies not only in improving learning outcomes, but also in reshaping learning processes. While both experimental and control groups showed improvement in reading comprehension, the experimental group demonstrated greater gains alongside a more substantial increase in reading motivation. This suggests that motivational development may

precede measurable cognitive gains in short-term interventions, offering insight into the different trajectories of affective and cognitive learning outcomes.

Overall, this study contributes to the body of knowledge by proposing a context-sensitive model of instructional innovation that balances traditional practices with modern pedagogical approaches. It emphasizes the importance of instructional design and teacher agency, demonstrating how innovative methods can be effectively adapted within exam-oriented educational systems.

Recommendation

The findings of this study suggest that improving English reading instruction does not require a complete shift away from existing classroom practices. In the context of Chinese secondary education, maintaining a textbook-based structure while integrating project-based reading activities offers a more practical and sustainable approach. Rather than being implemented as a separate method, Project-Based Learning (PBL) can be used to extend and deepen textbook content, enabling students to engage with reading materials in a more purposeful and meaningful way.

The effectiveness of the smart education platform depends largely on its integration with instructional design. In this study, the platform supported reading instruction by providing topic-related resources, offering graded reading materials, and facilitating collaborative learning activities. These features helped redistribute part of the learning responsibility to students while maintaining appropriate teacher guidance. However, the findings also indicate that technology alone does not automatically improve reading comprehension, highlighting the central role of teachers' pedagogical decisions.

Classroom observations further emphasize the importance of structured scaffolding during project-based reading activities. Teachers should provide explicit support, such as pre-teaching key vocabulary, guiding students in text

analysis, and offering clear instructions for group work and project tasks. In addition, setting clear learning objectives and expected outcomes can help students better manage complex reading materials. These strategies ensure that students not only participate actively but also benefit cognitively from the learning process.

At a broader level, the study highlights the need to reconsider teachers' roles in technology-supported classrooms. Professional development programs should focus on enhancing teachers' skills in instructional design, digital pedagogy, and facilitation strategies, rather than solely on technical operation. Furthermore, future implementations should consider longer intervention periods and more diverse assessment methods to better capture the long-term impact of integrating PBL and smart education platforms on students' reading development.

References

Adderly, K., et al. (1975). *Project methods in higher education*. Society for Research into Higher Education.

Bell, S. (2010). Project-based learning for the 21st century: Skills for the future. *The Clearing House,* 83(2), 39–43. https://doi.org/10.1080/00098650903505415

Belsey, W. (2010). *Project-based learning: Inspiring middle school students to engage in deep and active learning.* NYC Department of Education.

Chen, X. (2018). *Quantization and training of neural networks for efficient integer-arithmetic-only inference.* In Proceedings of the IEEE Conference on Computer Vision and Pattern Recognition (CVPR).

Council of Europe. (2001). *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment.* Cambridge University Press.

Dörnyei, Z. (2020). *Motivation and second language acquisition*. Routledge.

Gao, X., Wang, L., Deng, J., Wan, C., & Mu, D. (2022). *The effect of the problem-based learning teaching model combined with mind mapping on nursing teaching: A meta-analysis*. Nurse Education Today, 111, 105306. https://doi.org/10.1016/j.nedt.2022.105306

Horst, M., & Meara, P. (1999). Was there a critical period for vocabulary acquisition?. *TESOL Quarterly,* 33(4), 719–725.

Kilpatrick, W. H. (1918). The project method. *Teachers College Record,* 19(4), 319–335.

Krashen, S. (1989). *Language acquisition and language education: Extensions and applications*. Prentice Hall.

Liu, D., & Zhang, W. (2018). Social recommendation with strong and weak ties. In Proceedings of the 25th ACM International. *Conference on Information and Knowledge Managemen*t (pp. 5–14).

Martinez, C. (2022). Developing 21st century teaching skills: A case study of teaching and learning through project-based curriculum. *Cogent Education,* 9(1), 2024936. https://doi.org/10.1080/2331186X.2022.2024936

Meşe, E., & Sevilen, Ç. (2021). Factors influencing EFL students' motivation in online learning: A qualitative case study. *Journal of Educational Technology and Online Learning*, 4(1), 11–22.

Milton, J. (2008). Vocabulary uptake from informal learning tasks. *Language Learning Journal,* 36(1), 21–33.

Milton, J. (2012). *Measuring the contribution of vocabulary knowledge to proficiency in the four skills.* In Vocabulary and the four skills (pp. 57–78). Palgrave Macmillan.

Milton, J. (2018). Vocabulary input, vocabulary uptake and approaches to language teaching. *Language Teaching Research,* 22(1), 5–12. https://doi.org/10.1177/1362168817718575

Nation, P. (2007). The four strands. International Journal of Innovation in Language. *Learning and Teaching,* 1(1), 2–13.

OECD. (2023). *Education at a glance 2023: OECD indicators.* OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/eag-2023-en

Peng, C., Liu, J., & Cai, H. (2022). Aligning China's Standards of English Language Ability with the Common European Framework of Reference for Languages. *Asia-Pacific Education Researcher*, 31(6), 667–677. https://doi.org/10.1007/s40299-021-00617-2

กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด*

ACADEMIC ADMINISTRATION STRATEGIES OF PRIVATE SCHOOLS UNDER THE ROI ET PROVINCIAL EDUCATION OFFICE

ปณวัตร ภูมิภาค[1] และ ชัยยนต์ เพาพาน[2]

Panawat Poomipark[1] and Chaiyon Paophan[2]

[1-2]หลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[1-2]Master of Education, Faculty of education and human development, Roi Et Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: milo0988267231@gmail.com

วันที่รับบทความ : 22 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 4 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 6 มิถุนายน 2569

Received 22 May 2026; Revised 4 June 2026; Accepted 6 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด และ 2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ดำเนินการ 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 275 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นด้านสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.956 และด้านสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.954 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 เป็นการพัฒนากลยุทธ์ โดยจัด

Citation:

* ปณวัตร ภูมิภาค และ ชัยยนต์ เพาพาน. (2569). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 548-569.

Panawat Poomipark and Chaiyon Paophan. (2026). Academic Administration Strategies Of Private Schools Under The Roi Et Provincial Education Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 548-569.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน วิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วย TOWS Matrix และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นเร่งด่วนเรียงลำดับ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ระบบประกันคุณภาพภายใน กระบวนการจัดการเรียนรู้และการนิเทศภายใน สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารงานวิจัยและพัฒนา นอกจากนี้ กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 8 กลยุทธ์หลัก และ 32 กลยุทธ์รอง ครอบคลุมทุกด้านของการบริหารงานวิชาการ โดยผลการประเมินพบว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ, โรงเรียนเอกชน, สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

Abstract

This research aimed to 1) examine the current conditions, desirable conditions, and priority needs for academic administration development in private schools under the Roi Et Provincial Education Office, and 2) develop academic administration strategies for private schools. A mixed-methods research design was employed in two phases. Phase 1 investigated the existing conditions and priority needs. The sample consisted of 275 administrators and teachers. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with reliability coefficients of 0.956 for the current conditions and 0.954 for the desirable conditions. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI). Phase 2 focused on strategy development through a focus group discussion with seven experts, strategic analysis using the TOWS Matrix, and an evaluation of the appropriateness and feasibility of the proposed strategies by seven experts.

The findings revealed that the overall current condition of academic administration was at a high level, while the desirable condition was at the highest level. The most critical priority needs included curriculum development,

internal quality assurance systems, learning management and internal supervision, educational media and technology, student assessment and evaluation, academic personnel development, and research and development administration. Furthermore, the developed strategies consisted of eight main strategies and thirty-two sub-strategies covering all dimensions of academic administration. The evaluation results indicated that all strategies were rated at the highest level in terms of appropriateness and feasibility.

Keywords: Academic Administration Strategies, Private Schools, Provincial Education Office

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยรัฐมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผ่านการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) กระทรวงศึกษาธิการจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะผู้เรียน การบูรณาการเทคโนโลยีทางการศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อยกระดับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ทั้งนี้ การบริหารงานวิชาการถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษาและนโยบายทางการศึกษาในระดับประเทศ

สถานศึกษาเอกชนมีบทบาทสำคัญต่อระบบการศึกษาของประเทศไทย โดยช่วยแบ่งเบาภาระของภาครัฐและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนในหลายพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2554) ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 สถานศึกษาเอกชนได้รับการส่งเสริมให้มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการและสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของตนเอง อย่างไรก็ตาม โรงเรียนเอกชนยังเผชิญข้อจำกัดหลายด้าน ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร เทคโนโลยีทางการศึกษา และการแข่งขันกับสถานศึกษาของรัฐและโรงเรียน

นานาชาติ ส่งผลให้หลายโรงเรียนประสบปัญหาด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) นอกจากนี้ ผลการประเมินทางการศึกษาระดับชาติและผลคะแนน O-NET ยังสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2566)

การบริหารงานวิชาการจึงเป็นหัวใจหลักของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศภายใน การวัดและประเมินผล ตลอดจนการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งล้วนส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยตรง (Miller, 1995; อนิรุธ หนูนาค และคณะ, 2565) ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความสามารถในการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อวางแผนและกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร (พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร, 2560) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วยเครื่องมือทางกลยุทธ์ เช่น SWOT Analysis และ TOWS Matrix จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความท้าทายในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ดได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษา และการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด, 2568) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานวิชาการ รวมทั้งพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเอกชน อันจะเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา พัฒนาศักยภาพผู้เรียน และเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและนโยบายทางการศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน

นักวิชาการไทยหลายท่านได้ให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการในฐานะ “หัวใจของสถานศึกษา” เนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกด้านของการจัดการเรียนรู้ สุชาดา วาระดี (2551) ระบุว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด ขณะที่ สันติ บุญภิรมย์ (2552) มองว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการจัดการกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนการสอนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) อธิบายว่า การบริหารงานวิชาการครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ ไปจนถึงการประเมินผลการเรียน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและการศึกษาโดยรวม

จากการศึกษางานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานวิชาการจากแนวคิดของ อนิรุธ หนูนาคและคณะ (2565) สุพัตรา ทองงาม และคณะ (2566) สุรีย์ ชุมภู และคณะ (2566) ธีระศักดิ์ ทองทัพ และคณะ (2566) สุมารินทร์ แสงคำ และคณะ (2566) สุรเดช รอดเชื้อ และคณะ (2566) ภาสกร สุขไสย และคณะ (2566) ธัญกิตติ์ ธนานวสวัสดิ์ (2567) ฉวีวรรณ เฟื่องทอง (2562) รวมถึงแนวคิดของ Good (1973), Saylor and Alexander (1974) และ Skilbeck (1984) จนได้องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการ 8 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การนิเทศภายในสถานศึกษา 3) สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) การประเมินผลการเรียน 6) การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ 7) การบริหารงานวิจัยและพัฒนา และ 8) ระบบประกันคุณภาพภายใน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงบทบาท

ของการบริหารงานวิชาการที่ครอบคลุมทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครู และการยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวม

ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงมิได้เป็นเพียงการดำเนินงานด้านหลักสูตรหรือการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการบริหารเชิงระบบที่เชื่อมโยงการวางแผน การพัฒนาบุคลากร การใช้สื่อและเทคโนโลยี การวิจัย และการประกันคุณภาพเข้าด้วยกัน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพและสอดคล้องกับบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อันจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการศึกษาและสร้างความสามารถในการแข่งขันของสถานศึกษาในระยะยาว

แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์

กลยุทธ์เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารองค์กรในยุคที่สภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการแข่งขันทางการศึกษา การกำหนดกลยุทธ์จึงเป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรสามารถวางแนวทางการดำเนินงานในระยะยาวได้อย่างชัดเจน โดยอาศัยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร เพื่อให้สามารถปรับตัวและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของกลยุทธ์ในลักษณะที่สอดคล้องกันว่า เป็นแนวทางหรือวิธีการดำเนินงานที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Certo & Peter, 1991) ขณะที่ Mintzberg (1994) อธิบายว่ากลยุทธ์สามารถมองได้หลายมิติ ทั้งในฐานะแผน แบบแผน ตำแหน่ง มุมมอง และกลวิธีในการแข่งขัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลยุทธ์เป็นทั้งกระบวนการคิดและกระบวนการปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับบริบทขององค์กรโดยตรง นักวิชาการไทยได้อธิบายเพิ่มเติมว่า กลยุทธ์เป็นแนวทางที่องค์กรใช้เพื่อก้าวจากสภาพปัจจุบันไปสู่เป้าหมายในอนาคตอย่างเป็นระบบ (เสนาะ ติเยาว์, 2546) โดยครอบคลุมการกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร และการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ทั้งนี้ กลยุทธ์ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมจึงช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีทิศทาง ลดความเสี่ยง และตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ กลยุทธ์และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงการบริหารองค์กรอย่างมืออาชีพ เพราะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาและสร้างกระบวนการดำเนินงานที่เชื่อมโยงตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติ ไปจนถึงการประเมินผล

(Bryson, 1995) อีกทั้งยังช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกได้อย่างเหมาะสม (Rowley & Lujan, 1997) การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดเป้าหมาย และประสานการดำเนินงานขององค์กรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (มัลลิกา ต้นสอน, 2556) โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เทคโนโลยี และความคาดหวังของสังคมในปัจจุบัน

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า กลยุทธ์เป็นแนวทางการดำเนินงานที่องค์กรกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบในการบริหารและพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ในระยะยาว โดยอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดทิศทาง และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ดังนั้น การนำแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และสร้างความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed methods) กำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2567 จำนวน 58 แห่ง รวมทั้งสิ้น 954 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 103 คน และครูผู้สอน จำนวน 851 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 275 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 28 คน และครูผู้สอน จำนวน 247 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบเคียงตารางของ Krejcie and Morgan (1970) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียน โดยดำเนินการดังนี้

1. จำแนกโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ออกเป็น 3 ขนาด ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งมีจำนวนผู้บริหารและครูผู้สอน ดังนี้ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 284 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 550 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 120 คน

2. ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน และคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้นภูมิ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม โดยได้กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 84 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 158 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 33 คน รวมทั้งสิ้น 275 คน

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Type) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ และ 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในลักษณะคำถามปลายเปิด

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ก่อนนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการและสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะ จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

(Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด จากนั้นนำหนังสือพร้อมแบบสอบถามเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ลงทะเบียน พร้อมแนบซองติดแสตมป์สำหรับส่งกลับภายในระยะเวลาที่กำหนด

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์และให้คะแนนตามเกณฑ์ก่อนวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) โดยวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โดยใช้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priority Needs Index Modified: PNImodified) ตามแนวคิดของสุวิมล ว่องวาณิช (2558) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ทั้งนี้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNImodified)

ระยะที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงาศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

การวิจัยระยะที่ 2 แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก การพัฒนากลยุทธ์ และการประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก (ด้านโอกาสและอุปสรรค) ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

และนักวิชาการด้านนโยบายและแผน ผู้วิจัยนำข้อมูลจากระยะที่ 1 ร่วมกับการวิเคราะห์ SWOT เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารงานวิชาการทั้ง 8 ด้าน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมาจัดทำร่างกลยุทธ์ โดยใช้เทคนิค TOWS Matrix ประกอบด้วย กลยุทธ์เชิงรุก (SO) กลยุทธ์การพลิกตัว (WO) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (WT) และกลยุทธ์การใช้จุดแข็งเพื่อลดผลกระทบจากอุปสรรค (ST) จากนั้นจัดทำร่างกลยุทธ์ที่ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ ก่อนนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ ดำเนินการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับการสนทนากลุ่ม โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Type) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อประเมินระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 10.18 และครูผู้สอน จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 89.82 แยกตามขนาดสถานศึกษา ขนาดเล็ก จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 ขนาดกลาง จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 57.45 และขนาดใหญ่ จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 30.55

1.2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ผลการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ค่า $PNI_{modified}$ ลำดับความความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนในการ พัฒนาวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม

การบริหารงานวิชาการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ	การวิเคราะห์
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ			
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.46	0.68	มาก	4.61	0.58	มากที่สุด	0.034	1	จุดอ่อน
2. การนิเทศภายในสถานศึกษา	4.47	0.67	มาก	4.57	0.66	มากที่สุด	0.022	3	จุดแข็ง
3. สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.48	0.72	มาก	4.57	0.66	มากที่สุด	0.020	5	จุดแข็ง
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้	4.47	0.73	มาก	4.57	0.71	มากที่สุด	0.022	3	จุดอ่อน
5. การประเมินผลการเรียน	4.47	0.68	มาก	4.54	0.68	มากที่สุด	0.015	6	จุดแข็ง
6. การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ	4.52	0.68	มากที่สุด	4.57	0.65	มากที่สุด	0.012	7	จุดแข็ง
7. การบริหารงานวิจัยและพัฒนา	4.56	0.69	มากที่สุด	4.61	0.66	มากที่สุด	0.011	8	จุดแข็ง
8. ระบบประกันคุณภาพภายใน	4.48	0.61	มาก	4.60	0.60	มากที่สุด	0.026	2	จุดอ่อน
โดยรวม	**4.49**	**0.68**	**มาก**	**4.58**	**0.65**	**มากที่สุด**	**0.021**	**-**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.49) เมื่อพิจารณา

เป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการบริหารงานวิจัยและพัฒนา ($\overline{X}$ = 4.56) รองลงมา คือ ด้าน การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ($\overline{X}$ = 4.52) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.46)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการบริหารงานวิจัยและพัฒนา ($\overline{X}$ = 4.61) และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการประเมินผลการเรียน ($\overline{X}$ = 4.54)

ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.034) ระบบประกันคุณภาพภายใน ($PNI_{modified}$ = 0.026) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการนิเทศภายในสถานศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.022) สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.020) การประเมินผลการเรียน ($PNI_{modified}$ = 0.015) การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ($PNI_{modified}$ = 0.012) การบริหารงานวิจัยและพัฒนา ($PNI_{modified}$ = 0.011) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ด้านที่เป็นจุดแข็งคือ 1) การนิเทศภายในสถานศึกษา 2) สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) การประเมินผลการเรียน 5) การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ และ 6) การบริหารงานวิจัยและพัฒนา ด้านที่เป็นจุดอ่อนคือ 1) การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ และ 2) ระบบประกันคุณภาพภายใน

ระยะที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 การวิเคราะห์ SWOT การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT ของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 1 SWOT การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด
ที่มา: ปณวัตร ภูมิภาค, (2569)

2.2 การวิเคราะห์ TOWS Matrix ของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์ TOWS Matrix ของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

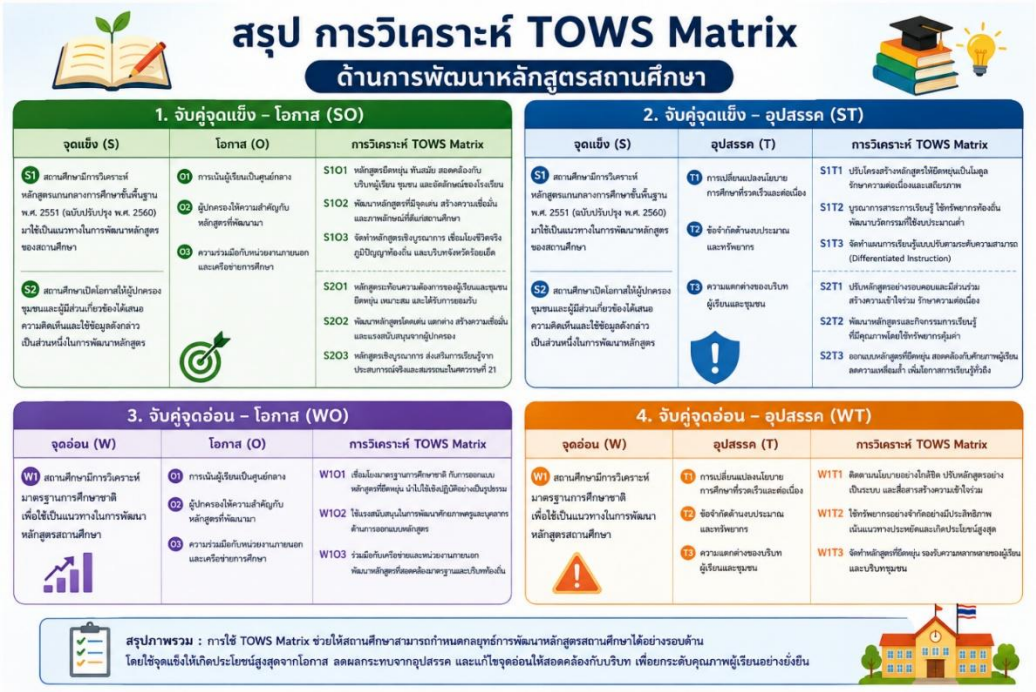

ภาพที่ 2 TOWS Matrix การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด
ที่มา: ปณวัตร ภูมิภาค, (2569)

2.3 ร่างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

โดยผู้วิจัยจัดทำวิสัยทัศน์ เริ่มจากการวิเคราะห์ ทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน แนวนโยบายของ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด และมาตรฐานการศึกษาตัวชี้วัดคุณภาพเพื่อให้วิสัยทัศน์สอดคล้องเชิงนโยบาย และใช้ข้อมูลจากการวิจัยทั้งหมดมาสังเคราะห์เพื่อสร้างภาพอนาคตของการ

บริหารงานวิชาการที่พึงประสงค์และพันธกิจของกลยุทธ์และเป้าประสงค์ เป็นสิ่งที่องค์กรต้องทำ เพื่อไปสู่วิสัยทัศน์ ลักษณะที่ดีควรเป็นเชิงปฏิบัติ ซึ่งครอบคลุมภารกิจหลักด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด 8 ด้าน ซึ่งพันธกิจ คือ สิ่งที่ต้องทำ (Action) และเป้าประสงค์ คือ ผลที่ต้องได้ (Outcome) และกลยุทธ์หลัก เป็นงานด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ดทั้ง 8 ด้าน กลยุทธ์รอง คือ จับคู่ในการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงแก้ไข กลยุทธ์ป้องกัน กลยุทธ์เชิงรับ และวิธีดำเนินการ โดยเลือกกลยุทธ์เชิงรุกและกลยุทธ์เชิงแก้ไขเป็นกลยุทธ์รอง

ภาพที่ 3 กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 3 กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด
ที่มา: ปณวัตร ภูมิภาค, (2569)

2.4 ผลการวิเคราะห์การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของวิธีดำเนินการในร่างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.83) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.82)

2.5 การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

จากการศึกษาสามารถจัดทำกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์หลัก 32 กลยุทธ์รอง มีรายละเอียด ดังนี้

วิสัยทัศน์การบริหารงานวิชาการ

“มุ่งพัฒนาการบริหารงานวิชาการอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สร้างผู้เรียนให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ควบคู่คุณธรรม จริยธรรม ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และเชื่อมโยงชุมชนท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน”

ภาพที่ 3 กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด
ที่มา: ปณวัตร ภูมิภาค, (2569)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด 2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด จากการวิจัยสามาถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การศึกษา ได้ดังนี้

(1) ศึกษาระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน หลักสูตร และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Miller (1995) ที่มองว่างานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัฏฐา คุณสุข (2565) และชลชัย ศรีเชียงและคณะ (2567) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นพบว่า ด้านที่ควรได้รับการพัฒนามากที่สุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา ได้แก่ ระบบประกันคุณภาพภายใน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการนิเทศภายใน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาต้องการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และบริบทของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฉวีวรรณ เฟื่องทอง (2561) ที่เสนอว่าการพัฒนาหลักสูตรควรตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคม รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรนัน สาแหละ (2564) ที่พบว่าด้านการพัฒนาหลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

(2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ พบว่า กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 8 กลยุทธ์หลัก ครอบคลุมด้านหลักสูตร การนิเทศภายใน สื่อและเทคโนโลยี กระบวนการจัดการเรียนรู้ การประเมินผล การพัฒนาบุคลากร การวิจัยและพัฒนา และระบบประกันคุณภาพภายใน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

และการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Glickman et al. (2001) ที่มองว่าการนิเทศและการพัฒนาครูเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้

นอกจากนี้ ผลการประเมินกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุมาลี จิระจรัส (2557) ที่ระบุว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ช่วยให้องค์กรมีทิศทางชัดเจน สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประสิทธิผลในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา ได้แก่ ระบบประกันคุณภาพภายใน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการนิเทศภายใน สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและทักษะในศตวรรษที่ 21 ผลการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน พบว่า จุดแข็งอยู่ที่การนิเทศภายใน การใช้สื่อและเทคโนโลยี และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ส่วนจุดอ่อนสำคัญ คือ การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการและการบริหารงานวิจัยและพัฒนา ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมทักษะด้านการวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษาให้แก่ครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สำหรับการพัฒนากลยุทธ์ พบว่า ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์หลัก และ 32 กลยุทธ์รอง ครอบคลุมด้านหลักสูตร การนิเทศภายใน สื่อและเทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ การประเมินผล การพัฒนาบุคลากร การวิจัยและพัฒนา และระบบประกันคุณภาพภายใน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัยสามารถเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และนำผลการวิจัยมาใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 1.2 ผู้บริหารควรนำผลการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของการบริหารงานวิชาการไปใช้กำหนดกลยุทธ์เชิงรุกและแนวทางลดความเสี่ยง โดยเฉพาะด้านการนิเทศภายใน

การใช้สื่อและเทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ 1.3 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ดควรผลักดันกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการกำหนดนโยบาย แผนงาน การนิเทศติดตาม และการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครู รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ในส่วนของ **2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิจัยและพัฒนาของครูโรงเรียนเอกชน เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและการวิจัยในชั้นเรียน 2.2 ควรศึกษารูปแบบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 2.3 ควรมีการศึกษาผลการนำกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการไปใช้จริง เพื่อประเมินประสิทธิภาพและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* เรียกใช้เมื่อ 9 เมษายน 2567 จาก https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/

ชลชัย ศรีเชียง, พิชญาภา ยืนยาว, นภาภรณ์ ยอดสิน และธีรวุธ ธาดาตันติโชค. (2567). กลยุทธ์การ บริหารสถานศึกษาอัจฉริยะของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตภาคกลาง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร*, 12(6), 2404–2417.

ธีระศักดิ์ ทองทัพ, อดุลย์ ขันทอง และพิชญ์สินี กิตติโกสีย์. (2566). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษายุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น,* 20(2), 287–298.

ธัญกิตติ์ ธนานวสวัสดิ์. (2567). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1. *สิกขา วารสารศึกษาศาสตร์*, 11(1), 1–15.

ธนัฏฐา คุณสุข. (2565). การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ ค.ม. การบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

บรนัน สาแหละ. (2564). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 12(1), 45–58.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2555). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล.* กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะหลักและประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ฉวีวรรณ เฟื่องทอง. (2561). รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร,* 20(2), 186–198.

ภาสกร สุขไสย, อนิรุธ หนูนาค และอนันต์ บุญสำราญ. (2566). การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของ สถานศึกษา. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา*, 6(1), 1–12.

สุมารินทร์ แสงคำ, พิสิฐพล ตรีเวค และบัญชา สุขแก้ว. (2566). การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 16(2), 236–248.

สุรเดช รอดเชื้อ, อนิรุธ หนูนาค และ อนันต์ บุญสำราญ. (2566). *การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 13(2), 182–192.

สันติ บุญภิรมย์. (2552). *การบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2554). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET).* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2566). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET).* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด. (2567). *แผนการพัฒนาการศึกษา.* ร้อยเอ็ด: สำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดร้อยเอ็ด.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด. (2568). *แผนการพัฒนาการศึกษา.* ร้อยเอ็ด: สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

สุพัตรา ทองงาม, สุทธิศักดิ์ มีศรี และ สิทธิพงศ์ ชำนาญคิด. (2566). การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาเอกชน. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา*, 6(2), 322–333.

สุมาลี จิระจรัส. (2557). *การจัดการเชิงกลยุทธ์.* สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เสนาะ ติเยาว์. (2546). *หลักการบริหาร.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรีย์ ชุมภู, สมชาย เชื้อกอบกิจ และ ทวี แหลมหลัก. (2566). การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 14(1), 23–34.

อนิรุธ หนูนาค, ชื่นสุข สุริยะ และ ธนกร มั่นศิลป์. (2565). การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 24(2), 237–248.

Bryson, J. M. (1995). *Strategic Planning for Public and Nonprofit Organization: A Guide to Strengthening Organization Achievement*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Certo, S.C., and Peter, J.P. (1991). *Strategic Management : Concept and Applications*. New York: MacGraw–Hill.

Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill.

Julia Miller Vick, Jennifer S. Furlong and Mary Morris Heiberger. (1995). *The Academic Job Search Handbook. 4 th ed*. Philadelphia : University of Pennsylvania Press.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Small Sample Techniques. Educational and Psychological Measurement,* 30(3), 607-610.

Mintzberg, H. (1994). *The Rise and Fall of Strategic Planning*. New York: Prentice-Hall. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Rowley, D.J. & Lujan, H.D. (1997). *Strategic change in college and university*. San Francisco: Jossey-Bass.

Saylor, J. Galen and William M. Alexander. (1974). *Planning Curriculum for School.* Holt, Rinehart and Winston.

Skilbeck, M. (1984). *School Based Curriculum Development*. London: Harper & Row Publishers.

การส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร*

THE PROMOTION OF YOUTH CITIZENSHIP ACCORDING TOBUDDHIST PRINCIPLES AT CHINOROS WITTAYALAI SCHOOL, BANGKOK

พระศุภวัฒน์ สุภวฑฺฒโน (พัฒนโชติ)[1] และ พระมหาชินกร สุจิตฺโต (ทองดี)[2]

PhraSuphawat Suphavaddhano (Phattanachot)[1] and PhramahaChinnakorn Sucitto (Thongdee)[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1-2]Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: supwat.pat@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ : 24 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 14 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 16 เมษายน 2569

Received 24 March 2026; Revised 14 April 2026; Accepted 16 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชน และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน การวิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content

Citation:

* พระศุภวัฒน์ สุภวฑฺฒโน (พัฒนโชติ) และ พระมหาชินกร สุจิตฺโต (ทองดี). (2569). การส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 570-586.

PhraSuphawat Suphavaddhano (Phattanachot) and PhramahaChinnakorn Sucitto (Thongdee). (2026). The Promotion Of Youth Citizenship According Tobuddhist Principles At Chinoros Wittayalai School, Bangkok. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 570-586.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Analysis) และการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation Analysis) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านสภาพการส่งเสริมความเป็นพลเมือง โรงเรียนชิโนรสวิทยาลัยมีการดำเนินการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมทั้งในระดับการกำหนดนโยบายสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการส่งเสริมการปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบกระบวนการบูรณาการผ่านกรอบ 3 มิติ ได้แก่ มิติความเป็นพลเมือง มิติหลักพุทธธรรม และมิติกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาคุณลักษณะด้านวินัย ความรับผิดชอบ จิตสาธารณะ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงจริยธรรมของเยาวชน 3) แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธให้ยั่งยืน ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาวที่มีตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองอย่างชัดเจน ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงคุณธรรม และการออกแบบเส้นทางการพัฒนาทักษะพลเมืองตามช่วงวัย เพื่อให้สามารถประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

คำสำคัญ: การส่งเสริม, พลเมือง, เยาวชน, แนวพุทธ, โรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย

Abstract

This research aimed to: 1) to examine the current conditions of promoting youth citizenship at Chinoros Wittayalai School, Bangkok; 2) to investigate the integration of Buddhist principles in promoting youth citizenship; and 3) to propose systematic and sustainable guidelines for enhancing youth citizenship according to Buddhist principles.Data were collected through in-depth interviews with 25 key informants, including school administrators, teachers, and upper secondary school students. The data were analyzed using content analysis and triangulation techniques to ensure credibility and validity.

The results of research were found that:

1) Regarding the status of civic promotion: Chinorot Wittayalai School has systematically implemented civic promotion for youth, covering school policy

levels, learning activity management, and the continuous promotion of daily practices. 2) Regarding the integration of Buddhist principles: The integration process is conducted through a three-dimensional framework consisting of the civic dimension, the Buddhist Dhamma dimension, and the participatory learning process dimension. This integration positively impacts the development of students' discipline, responsibility, public mind, and ethical analytical thinking skills. 3) Regarding the guidelines for sustainable Buddhist-based civic promotion: It is recommended to establish long-term strategies with clear civic indicators, enhance teachers' potential in moral-based learning management, and design civic skill development pathways tailored to different age groups to ensure concrete and sustainable evaluation.

Keywords: Promotion, Citizenship, Youth, Buddhist Approach, Chinoro Wittayalai School

บทนำ

ในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อนในหลายมิติ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) เทคโนโลยีเหล่านี้ได้สร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างสิ้นเชิงและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม และแม้ว่าจะทำให้เกิดโอกาสใหม่ ๆ แต่ก็ยังมาพร้อมกับความท้าทายทางจริยธรรมและการขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ในประเทศไทย เยาวชนถือเป็น “ทุนมนุษย์” ที่มีความสำคัญสูงสุดในการพัฒนาประเทศ แต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคดิจิทัลนี้กลับนำไปสู่ปัญหาการขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการเพิ่มความสำคัญกับความสำเร็จส่วนตัวมากกว่าความดีส่วนรวม ตามรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2566) พบว่าเยาวชนจำนวนมากขาดจิตสำนึกในการทำหน้าที่พลเมืองของตนเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในสังคม การขาดทักษะการคิดเชิงจริยธรรมและการมีจิตสาธารณะ (Ethical Reasoning และ Public Mind) ทำให้เยาวชนไม่สามารถทำหน้าที่ของพลเมืองที่ดีในสังคมได้ ในแง่ของการศึกษาผลกระทบจากการขาดจิตสำนึกเชิงคุณธรรมนี้ ผลลัพธ์จากการศึกษาโดย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2567) รายงานว่าเยาวชนไทยเพียงร้อยละ 35 เข้าใจบทบาทของตนเองในฐานะพลเมืองและร้อยละ 40 เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนยังขาดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการตัดสินใจที่ดี ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรม

การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีในเยาวชนต้องมองทั้งในแง่ของการศึกษาและสังคม โดย Heater (2004) และ Hoskins & Kerr (2012) ได้กล่าวถึงการเป็นพลเมืองที่ดีในแง่ของการเข้าใจสิทธิหน้าที่ และมีจิตสาธารณะ ซึ่งหมายความว่าเยาวชนไม่เพียงแค่ต้องรู้จักการปฏิบัติตามกฎหมายหรือใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ยังต้องมีความสามารถในการตัดสินใจในเรื่องของความดีความชั่ว รู้จักแยกแยะ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย การศึกษาโดยส่วนใหญ่เน้นการเรียนรู้ทางทฤษฎีและการเตรียมความรู้ให้เยาวชนมีความเชี่ยวชาญในวิชาการต่าง ๆ โดยไม่ค่อยเน้นการพัฒนา “จิตสำนึกเชิงคุณธรรม” ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม แนวทางการศึกษาในปัจจุบันจึงยังขาดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงจริยธรรม (Ethical Reasoning) ที่จะช่วยเสริมสร้างการตัดสินใจที่มีความรับผิดชอบและสอดคล้องกับหลักการของพลเมืองที่ดี ในขณะเดียวกัน หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ตามหลักพุทธศาสนา ได้เสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีจากภายใน โดยการฝึกฝนตนเองในด้านศีล สมาธิ และปัญญา การฝึกศีลช่วยให้เกิดความรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการไม่เบียดเบียน ในขณะที่สมาธิช่วยพัฒนาให้เยาวชนมีสติ รู้เท่าทันอารมณ์ และการปัญญาช่วยให้เยาวชนสามารถแยกแยะความดีความชั่วได้อย่างมีเหตุผลและมีมโนธรรมที่ดี

การขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบและการขาดการมีส่วนร่วมของเยาวชนในสังคมทำให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น ความเฉื่อยชาในการทำหน้าที่พลเมือง ความเห็นแก่ตัว และการขาดการสร้างสรรค์สิ่งดีให้กับสังคม ดังนั้นการส่งเสริมเยาวชนให้มีจิตสำนึกในการทำหน้าที่พลเมืองที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญและเร่งด่วน เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกสูง มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ซับซ้อนในยุคดิจิทัลนี้ ในแง่ของการศึกษาพุทธศาสนา หลักไตรสิกขา เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทางจิตใจและการมีคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเสริมสร้าง ศีล (Moral Development) ให้เยาวชนมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การพัฒนา สมาธิ (Mental Development) ทำให้เยาวชนสามารถควบคุมอารมณ์และมีสติในการตัดสินใจที่ดี และ ปัญญา (Intellectual

Development) ช่วยให้พวกเขาสามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและแยกแยะความดีจากความชั่วได้อย่างชัดเจน ซึ่งการสร้างพลเมืองที่ดีตามแนวทางพุทธศาสนาไม่เพียงแต่ส่งผลให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรม แต่ยังช่วยให้สังคมมีความร่วมมือและสันติสุข (สังคหวัตถุ 4) และการส่งเสริมจิตสำนึกแห่งมนุษยธรรมตามหลัก พรหมวิหาร 4 ยังช่วยให้เยาวชนมีความเมตตาและการเคารพผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของพลเมืองที่ดีในสังคม

โรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร เป็นตัวอย่างสำคัญของสถานศึกษาที่มีการบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับการพัฒนาคุณลักษณะของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนแห่งนี้มีปรัชญาการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็น “คนดี มีคุณธรรม และรับผิดชอบต่อสังคม” โดยใช้หลักธรรมเป็นกรอบในการจัดกิจกรรม เช่น การสวดมนต์ประจำวัน การบวชเนกขัมมะ การอบรมคุณธรรมจริยธรรม และการจัดกิจกรรมจิตอาสาในชุมชน (วัชรพล, 2563) นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีโครงการ “วันพุธสีขาว” ที่เน้นให้เยาวชนแต่งกายเรียบร้อยและประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของโรงเรียนในการสร้างพลเมืองที่ดีตามแนวทางพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาภายในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย พบว่าการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวยังคงประสบปัญหาหลายประการ (พาณิชย์, 2565) นอกจากนี้ กิจกรรมบางส่วนยังคงอยู่ในรูปแบบของ “การรับฟัง” มากกว่า “การลงมือปฏิบัติ” ส่งผลให้เยาวชนจำนวนหนึ่งเข้าใจหลักธรรมเพียงในเชิงทฤษฎี แต่ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิผล (เจนจิรา, 2564) ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษารูปแบบและกระบวนการ “การส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธ” อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถออกแบบแนวทางการพัฒนาที่มีความยั่งยืนมากขึ้น การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาทั้งในเชิงสภาพปัจจุบัน (Current Situation) ปัจจัยที่เอื้อต่อหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน (Influencing Factors) และแนวทางพัฒนาที่เหมาะสม (Development Guidelines) โดยใช้กรอบแนวคิดจากทฤษฎีการศึกษาพุทธศาสนาและทฤษฎีการศึกษาพลเมืองมาผสมผสานกัน เพื่อให้เกิด “โมเดลการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธ” ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษาไทย ในเชิงทฤษฎี การศึกษานี้มีความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงระหว่าง “จิตสำนึกทางศีลธรรม” และ “พฤติกรรมพลเมือง” ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่องค์การยูเนสโก (UNESCO, 2023) ให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการสร้าง “คนดีที่มีปัญญาและรับผิดชอบต่อสังคม” ขณะเดียวกัน ในเชิงปฏิบัติ ผลการศึกษาจะช่วยให้โรงเรียนชิโนรสวิทยาลัยสามารถนำไปปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพุทธศาสนาให้เกิดผลลัพธ์เชิงคุณธรรม

และจิตสำนึกที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังสามารถเป็นต้นแบบให้สถานศึกษาอื่น ๆ ในประเทศไทยนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพตามแนวทางพุทธศาสนา ซึ่งการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธจึงไม่เพียงแต่เป็นการพัฒนาคุณธรรมส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็น “การสร้างทุนทางสังคม (Social Capital)” ที่ช่วยเสริมสร้างสังคมให้มีความสามัคคี มีความเข้าใจ และมีความรับผิดชอบร่วมกันในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (2541) ที่ว่า “การพัฒนาคนให้เป็นคนดี คือพื้นฐานของการพัฒนาชาติที่ยั่งยืน” งานวิจัยนี้จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเติมเต็มช่องว่างของระบบการศึกษาไทยให้สมบูรณ์ โดยเน้นการสร้างเยาวชนที่มีคุณธรรม มีสติปัญญา และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีตามแนวทางพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อวิเคราะห์การส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็นแนวคิดและทฤษฎีสำคัญ ดังนี้

แนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองของ (Derek Heater Citizenship Concept)

Derek Heater อธิบายว่าความเป็นพลเมืองไม่ได้หมายถึงเพียงการมีสถานะตามกฎหมาย แต่เป็นแนวคิดที่มีองค์ประกอบสลับซับซ้อน 5 มิติ ได้แก่ มิติด้านอัตลักษณ์ที่สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม, มิติด้านสิทธิและมิติด้านหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติสอดคล้องกัน, มิติด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ และมิติด้านความรู้เท่าทันทางการเมืองและจริยธรรม โดย Derek Heater เน้นย้ำถึง “ความเป็นพลเมืองหลายระดับ” ที่ขยายจากขอบเขตท้องถิ่น

ไปสู่ระดับประเทศและระดับสากล นอกจากนี้ เขายังให้ความสำคัญกับการศึกษาว่าเป็นเครื่องมือหลักในการปลูกฝังจิตสำนึก เพื่อให้บุคคลเปลี่ยนจากผู้รับสิทธิไปสู่การเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

แนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองเชิงพุทธ (Buddhist Citizenship Concept)

ความเป็นพลเมืองเชิงพุทธ คือการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างพื้นฐานทางจริยธรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข โดยมีรากฐานสำคัญจาก หลักไตรสิกขาที่เน้นการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก ประกอบด้วย ศีล คือการฝึกฝนพฤติกรรมให้มีระเบียบวินัยและรับผิดชอบต่อการกระทำของตน สมาธิ คือการฝึกจิตให้มีสติปัญญาเท่าทันอารมณ์และความเปลี่ยนแปลงและปัญญา คือความสามารถในการแยกแยะผิดชอบชั่วดีอย่างมีเหตุผล ความเป็นพลเมืองในมิตินี้จึงก้าวข้ามเพียงการปฏิบัติตามกฎหมายรัฐ ไปสู่การมีจิตสำนึกแห่ง พรหมวิหาร 4 ที่เปี่ยมด้วยความเมตตาและเคารพผู้อื่น พร้อมทั้งใช้หลัก สังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือในการประสานความร่วมมือและเกื้อกูลสังคม อันจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่เปี่ยมด้วยคุณภาพและมโนธรรมอย่างยั่งยืน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าการพัฒนาความเป็นพลเมืองในมิติพุทธศาสนาเน้นการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ระบุว่า การเรียนรู้เพียงทฤษฎีไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่ต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมจิตอาสา และการฝึกสติเพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงจริยธรรม สอดคล้องกับแนวคิดสากลที่มุ่งเน้นการสร้างพลเมืองที่ตื่นรู้และมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น นอกจากนี้ ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและการเป็นต้นแบบของครูมีผลอย่างมากต่อการปลูกฝังคุณธรรมที่ยั่งยืนในตัวเยาวชน

สรุปการทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธต้องอาศัยหลักไตรสิกขาเพื่อหล่อหลอมจริยธรรมจากภายในสู่พฤติกรรมภายนอก โดยเน้นการฝึกสติและลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าการเรียนรู้ทางทฤษฎีเพื่อให้เกิดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยมีสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขัดเกลาและเปลี่ยนผ่านความรู้สู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รายละเอียดการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบ และประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงร่างงานวิจัย โดยเริ่มจากการตั้งชื่อเรื่อง การศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา คำถามของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำโครงร่างงานวิจัย และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำปรึกษา คำแนะนำ และความเห็นชอบในการจัดทำโครงร่างการวิจัย พร้อมรับข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้งานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นดำเนินการเสนอโครงร่างการวิจัยเพื่อขออนุมัติจากบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 สำหรับเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยต้องดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Form) โดยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่า CVI เมื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้ว จึงนำเครื่องมือที่สร้างไปลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ในส่วนของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบได้ตามความสมัครใจและสะดวกใจ โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์อย่างเป็นธรรมชาติและเป็นกันเองโดยการสนทนากัน เพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์เหมือนถูกบังคับให้ตอบคำถาม ทั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการบันทึกทุกเรื่องที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ ข้อมูลโดยตรง สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการขอเข้าพบเพื่อพูดคุยและอธิบายถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย ให้กับผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ทราบ และชี้แจงถึงความสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ที่จะกลับมาเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการนำไปใช้ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัยในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ จะใช้ข้อมูลและเก็บข้อมูลเป็นหลักจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) จากนั้นจึงนำเอา

ข้อเท็จจริงที่ได้มาการเปรียบเทียบ ข้อค้นพบ (Finding) ของปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษา (Phenomenon) จากแหล่งและมุมมองที่แตกต่างกัน เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือ (Credibility, validity) ของข้อมูลหรือสิ่งที่ค้นพบ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงเป็นลักษณะเชิงพรรณนาตามข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ที่พบ ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่จึงไม่อยู่ในลักษณะของตัวเลข

เมื่อจัดทำร่างรายงานการวิจัยสำเร็จแล้ว จึงเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เสนอแนะ แล้วจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ส่งบัณฑิตศึกษา เพื่อขออนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

2. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษาและนักเรียนในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานครแบ่งได้ 3 กลุ่มหลัก รวมทั้งสิ้น 25 คน

3. เครื่องมือการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview)

1) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

2) วิเคราะห์ลักษณะข้อมูลที่ต้องการจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือ

3) สร้างแบบสัมภาษณ์จากกรอบแนวคิด และคำนิยามศัพท์ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ส่วน

ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1) ผู้วิจัยทำการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จำนวน 5 รูป/ท่าน

2) การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity index : CVI) ใช้เกณฑ์ความเห็นสอดคล้องกัน และการยอมรับของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีค่า

CVI 0.80 ขึ้นไป เกณฑ์การให้ค่าคะแนน คือ แบบประเมินผลนี้เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 4 ข้อ คำตอบมี 4 ระดับ โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก
3 หมายถึง ค่อนข้างมีความสอดคล้อง
2 หมายถึง มีความสอดคล้องบางส่วน
1 หมายถึง ไม่มีความสอดคล้อง

ในการหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity index : CVI) จากผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ข้อคำถามแต่ละข้อต้องได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาโดยใช้เกณฑ์ความเห็นสอดคล้อง และการยอมรับของผู้เชี่ยวชาญ มีค่าความสอดคล้องรายข้อ I-CVI ไม่ต่ำกว่า 0.80 และมีค่าค่าความสอดคล้องทั้งฉบับ (S-CVI) ไม่ต่ำกว่า 0.80

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้มีการนำข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจดบันทึกทั้งหมด 25 คน จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดของแต่ละกลุ่มมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation Analysis) โดยการวิเคราะห์จัดประเภทของข้อมูล และได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

โดยผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการถอดความข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Transcription Process) จากนั้นจำแนกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ออกเป็นหัวข้อหลัก (Themes) ตามกรอบแนวคิดของงานวิจัย

2) การสังเคราะห์ข้อมูล (Data Synthesis) โดยการวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สอดคล้องหรือขัดแย้งกับข้อมูลจากเอกสารที่ศึกษา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยด้วยรูปแบบตาราง

3) การวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation Analysis) โดยวิเคราะห์ความแม่นยำของผลการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูลหรือวิธีการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันเพื่อยืนยันข้อค้นพบ ใน 4 มิติ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย ผลการวิเคราะห์พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดไตรสิกขาอย่างชัดเจน โดยในมิติของ ศีล ปรากฏผ่านการกำหนดวินัยกฎระเบียบ และกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งสะท้อนการพัฒนาด้านความรับผิดชอบและจิตสำนึกต่อส่วนรวม ในมิติของ สมาธิ ปรากฏผ่านกิจกรรมสวดมนต์ นั่งสมาธิ และการฝึกสติ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ และการควบคุมตนเองของเยาวชน ส่วนในมิติของ ปัญญา ปรากฏผ่านการเรียนรู้เชิงวิเคราะห์ การอภิปราย และการเชื่อมโยงหลักธรรมกับสถานการณ์จริง เมื่อพิจารณาตามแนวคิดความเป็นพลเมือง พบว่า การส่งเสริมดังกล่าวมีลักษณะทั้งด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ (Civic Responsibility) และ การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักพุทธธรรมกับการดำรงชีวิตในสังคม

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการและกลไกที่ใช้ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธ ผลการวิเคราะห์พบว่า กลไกสำคัญที่ทำให้การส่งเสริมเกิดผล ได้แก่ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการดูแลนักเรียน และการใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงหลักธรรมกับประสบการณ์จริง หลัก เมตตาและกรุณา ถูกใช้เป็นแนวทางในการจัดการพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่งผลให้บรรยากาศโรงเรียนมีความสงบและลดความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพลเมืองในมิติความเคารพและการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ขณะเดียวกัน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น การอภิปราย โครงงาน และกิจกรรมจิตอาสา ทำหน้าที่เป็น “กลไกเชื่อม” ระหว่างหลักธรรมกับพฤติกรรมพลเมือง ทำให้การพัฒนาความเป็นพลเมืองมิได้เกิดจากการสอนเชิงบรรยายเท่านั้น แต่เกิดจากประสบการณ์ตรงและการสะท้อนตนเอง ผลการศึกษาจึงสะท้อนว่า กลไกการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธในโรงเรียนมีลักษณะเป็นกระบวนการทางการศึกษาเชิงคุณค่า (Value-based Education) ที่ผสานหลักธรรมเข้ากับการปฏิบัติจริง

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธในอนาคต ผลการวิเคราะห์เสนอว่า การพัฒนาในอนาคตควรมุ่งสู่การเสริมสร้างความยั่งยืนเชิงโครงสร้าง โดยกำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาวและระบบติดตามประเมินผลด้านคุณลักษณะพลเมือง ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพครูในการบูรณาการหลักธรรมกับบริบท

สังคมร่วมสมัย การเชื่อมโยงหลักพุทธธรรมกับปัญหาสังคมจริง เช่น สิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำ หรือความขัดแย้งในโลกดิจิทัล จะทำให้เยาวชนสามารถประยุกต์ใช้หลักศีล สมาธิ และปัญญาในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล แนวทางดังกล่าวสะท้อนการขยายกรอบแนวคิดในบทที่ 2 จากระดับแนวคิดเชิงทฤษฎีไปสู่การประยุกต์ใช้ในบริบทสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม และทำให้การพัฒนาความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธมีลักษณะเป็นระบบที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาสภาพการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนชิโนรสวิทยาลัยมีการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม และบูรณาการเข้ากับโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษากระบวนการและกลไกที่ใช้ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธ พบว่า กระบวนการและกลไกสำคัญที่ทำให้การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ การใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการสร้างบรรยากาศทางสังคมภายในโรงเรียน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การเสนอแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธในอนาคต พบว่า การพัฒนาในอนาคตควรมุ่งเน้นการดำเนินงานเชิงระบบและสร้างความยั่งยืน โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน มีตัวชี้วัดด้านคุณลักษณะพลเมือง และมีระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพครูให้สามารถบูรณาการหลักพุทธธรรมกับบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม

ประเด็นสำคัญ

การเสนอแนวทางเชิงระบบในงานวิจัยครั้งนี้สะท้อนการขยับจากระดับ “กิจกรรม” ไปสู่ระดับ “โครงสร้าง” อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลากหลายฉบับที่ยืนยันว่าความยั่งยืนทางการศึกษาต้องอาศัยการบูรณาการเชิงนโยบาย การพัฒนาบุคลากร การกำหนด

ตัวชี้วัด และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ การส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธจึงมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นกรอบยุทธศาสตร์ระยะยาวที่สามารถวัดผล ติดตาม และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 25 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 3 ท่าน ครูผู้สอนและครูแนะแนว 12 ท่าน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 10 ท่าน พบว่า การส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการบริหารจัดการสถานศึกษา การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างชัดเจน

ข้อมูลจากกลุ่มผู้บริหารสะท้อนว่า โรงเรียนกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนบนฐาน “ความรู้คู่คุณธรรม” โดยยึดหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นกรอบในการพัฒนาทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาของเยาวชน ขณะที่กลุ่มครูให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า หลักพรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะเมตตาและกรุณา ถูกนำมาใช้ในการดูแลนักเรียนและจัดการพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้บรรยากาศในโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งกันและกัน ส่วนกลุ่มนักเรียนสะท้อนว่า การเข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์ นั่งสมาธิ ค่ายคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา และการอภิปรายประเด็นสังคม ทำให้เกิดความตระหนักในหน้าที่ของตนเองต่อโรงเรียนและสังคม และสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น

นอกจากนี้ การวิเคราะห์แบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ระหว่างกลุ่มผู้บริหาร ครู และนักเรียน พบความสอดคล้องกันใน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) การปลูกฝังวินัยและความรับผิดชอบผ่านโครงสร้างและกฎระเบียบของโรงเรียน (2) การจัดกิจกรรมคุณธรรมและกิจกรรมจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง และ (3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมในระดับวัฒนธรรมองค์กร มิใช่เพียงกิจกรรมเฉพาะครั้ง ทั้งนี้ ข้อมูลจากเอกสารโรงเรียนและการสังเกตการณ์ภาคสนามยังสนับสนุนข้อค้นพบดังกล่าว ทำให้เห็นภาพรวมของการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธในลักษณะ “เชิงโครงสร้าง เชิงกระบวนการเชิงพฤติกรรม” อย่างครบถ้วน

อย่างไรก็ตาม การสัมภาษณ์ยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาเชิงระบบเพิ่มเติม โดยเฉพาะการกำหนดตัวชี้วัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธให้มีความชัดเจนและสามารถประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม การออกแบบ “เส้นทางการพัฒนาทักษะพลเมือง”

ตามช่วงวัยของผู้เรียน และการเสริมสร้างศักยภาพครูให้สามารถบูรณาการหลักพุทธธรรมกับประเด็นสังคมร่วมสมัย เช่น จริยธรรมในยุคดิจิทัล และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แม้โรงเรียนจะมีการดำเนินงานที่เข้มแข็งในเชิงกิจกรรมและวัฒนธรรมองค์กร แต่เพื่อให้การส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธมีความยั่งยืนและสามารถถ่ายทอดเป็นรูปแบบเชิงนโยบายที่ชัดเจนได้ในระยะยาว จำเป็นต้องยกระดับจากการดำเนินงานเชิงปฏิบัติไปสู่การพัฒนาเชิงโครงสร้างและการประเมินผลอย่างเป็นระบบต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การค้นพบองค์ความรู้ใหม่ การศึกษานี้ได้ค้นพบว่า การส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในบริบทโรงเรียน มิได้เป็นเพียงการบูรณาการเนื้อหาศาสนาเข้ากับการจัดการเรียนการสอน แต่เป็น “กระบวนการพัฒนาเชิงระบบแบบองค์รวม” ที่เชื่อมโยงโครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมสถานศึกษา และกระบวนการเรียนรู้เข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ

ประการแรก งานวิจัยได้ค้นพบว่า ความเป็นพลเมืองเชิงพุทธสามารถอธิบายได้ในลักษณะของ “พลเมืองเชิงคุณค่า (Value-based Citizenship)” ซึ่งแตกต่างจากกรอบความเป็นพลเมืองแบบเน้นสิทธิและหน้าที่เพียงอย่างเดียว กล่าวคือ โรงเรียนมิได้มุ่งสร้างพลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบเท่านั้น แต่พัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกภายในผ่านหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) จนเกิดความรับผิดชอบต่อสังคมจากความเข้าใจภายใน มิใช่เพียงแรงกดดันจากภายนอก นี่จึงเป็นการขยายกรอบแนวคิดความเป็นพลเมืองให้ลึกถึงมิติทางจิตใจและคุณธรรม

ประการที่สอง การศึกษานี้ค้นพบรูปแบบเชิงกระบวนการที่เรียกว่า “โครงสร้างสามชั้นของการพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธ” ได้แก่ ระดับนโยบายและอัตลักษณ์องค์กร (การกำหนดแนวคิดความรู้คู่คุณธรรมเป็นแกนกลาง) ระดับกระบวนการเรียนรู้ (การใช้กิจกรรมมีส่วนร่วม การฝึกสติ และกิจกรรมจิตอาสาเป็นกลไก) ระดับผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมและจิตสำนึก (การแสดงออกด้านวินัย ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมทางสังคม) การค้นพบในลักษณะนี้ทำให้เห็นว่า ความสำเร็จของการส่งเสริมความเป็นพลเมืองมิได้เกิดจากกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง แต่เกิดจากความสอดคล้องกันระหว่างโครงสร้าง วัฒนธรรม และการปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นองค์ความรู้เชิงแบบจำลอง (conceptual model) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอื่นได้

ประการที่สาม งานวิจัยได้ค้นพบว่า การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการดูแลนักเรียนมิได้มีผลเพียงด้านคุณธรรมส่วนบุคคล แต่ทำหน้าที่เป็น “กลไกเชิงความสัมพันธ์” ที่ลดความขัดแย้ง สร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก และเอื้อต่อการพัฒนาพลเมืองเชิงประชาธิปไตยในระดับโรงเรียน กล่าวคือ พรหมวิหาร 4 ทำหน้าที่เป็นฐานจริยธรรมของวัฒนธรรมประชาธิปไตยระดับจุลภาค (micro-democracy) ซึ่งเป็นมิติที่งานวิจัยก่อนหน้านี้ยังมิได้วิเคราะห์อย่างชัดเจน

ประการที่สี่ งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเมื่อบูรณาการกับหลักพุทธธรรม จะช่วยเปลี่ยน “ความรู้ทางศาสนา” ให้กลายเป็น “พฤติกรรมพลเมือง” ได้อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านกระบวนการสะท้อนคิด (reflection) และการลงมือปฏิบัติจริง (practice) ซึ่งทำให้การพัฒนาความเป็นพลเมืองเกิดขึ้นทั้งในระดับความคิด อารมณ์ และการกระทำ

ประการสุดท้าย การศึกษานี้เสนอกรอบแนวคิดเชิงนโยบายใหม่ว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธควรออกแบบเป็น “เส้นทางการพัฒนาทักษะพลเมืองตามช่วงวัย” (Citizenship Development Pathway) ที่เชื่อมโยงไตรสิกขากับทักษะการคิดวิเคราะห์ การมีส่วนร่วมทางสังคม และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างเป็นลำดับขั้น ซึ่งเป็นการยกระดับจากแนวคิดเชิงกิจกรรมไปสู่การออกแบบเชิงระบบที่ยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษานี้ คือ การเสนอรูปแบบการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในลักษณะ “องค์รวม เชิงระบบ ยั่งยืน” ซึ่งเชื่อมโยงมิติคุณธรรม จิตสำนึก และการมีส่วนร่วมทางสังคมเข้าด้วยกันอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนานโยบายการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในบริบทสถานศึกษาไทยต่อไปได้อย่างมีนัยสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและผลการวิจัย พบว่า การส่งเสริมความเป็นพลเมืองของเยาวชนตามแนวพุทธในโรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการบริหารสถานศึกษา การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาเชิงโครงสร้างและเชิงระบบ เพื่อให้การดำเนินงานมีความยั่งยืนและสามารถประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** จากผล

การศึกษาข้อเสนอแนะหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ 1) ควรกำหนด “กรอบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธ” ให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร โดยเชื่อมโยงหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) กับพฤติกรรมพลเมืองที่คาดหวัง เช่น วินัย ความรับผิดชอบ จิตสาธารณะ และการมีส่วนร่วมทางสังคม เพื่อให้การส่งเสริมความเป็นพลเมืองมีความชัดเจนทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ ควรจัดทำแผนผังความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนกับผลลัพธ์ด้านพลเมือง เพื่อให้เห็นภาพรวมของกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และสามารถติดตามความก้าวหน้าได้อย่างต่อเนื่อง 2) ควรพัฒนากลไกการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงหลักพุทธธรรมกับประเด็นสังคมร่วมสมัย เช่น จริยธรรมในยุคดิจิทัล ความรับผิดชอบต่อสังคมออนไลน์ และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และควรเสริมสร้างศักยภาพครูในการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 และไตรสิกขาเข้ากับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู เพื่อพัฒนานวัตกรรมการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดความเป็นพลเมืองเชิงพุทธ 3) ควรกำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาวด้านการพัฒนาความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธ โดยจัดทำ “เส้นทางการพัฒนาทักษะพลเมืองตามช่วงวัย” (Citizenship Development Pathway) เช่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เน้นวินัย การรู้หน้าที่ และความรับผิดชอบส่วนบุคคล, ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นการมีส่วนร่วมทางสังคม การคิดวิเคราะห์เชิงจริยธรรม และการเป็นผู้นำเชิงคุณธรรมและควรพัฒนาระบบประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากโครงงาน พอร์ตโฟลิโอ และพฤติกรรมจริง เพื่อสะท้อนการพัฒนาในมิติ “รู้ คิด ทำ” อย่างเป็นรูปธรรม และสร้างความยั่งยืนในระยะยาว **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรมีการศึกษาติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อตรวจสอบว่าการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธส่งผลต่อพฤติกรรมและจิตสำนึกของเยาวชนเมื่อเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาหรือการใช้ชีวิตในสังคมภายนอกอย่างไร 2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น โรงเรียนทั่วไป โรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนในกำกับของวัด เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรมีผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธอย่างไร 3) ควรศึกษาว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมสามารถช่วยพัฒนา “พลเมืองดิจิทัลที่มีจริยธรรม” ได้อย่างไร โดยเฉพาะในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ควรพัฒนารูปแบบเชิงแบบจำลอง (Conceptual Model) ของการ

ส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวพุทธที่สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในสถานศึกษาอื่น และทดสอบประสิทธิผลของรูปแบบดังกล่าวในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

เจนจิรา แจ้งธรรมมา. (2564). แนวทางการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้*, 1(2), 45-58.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2541). *การพัฒนาที่ยั่งยืน* กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พาณิชย์ ผ่องใส. (2565). *รายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนซิโนรสวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2566). *สภาวะการศึกษาไทยกับการสร้างความเป็นพลเมือง.* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

วัชรพล พวงวิระสถิตย์. (2563). การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักพุทธธรรม. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *รายงานผลการสำรวจทักษะและความเข้าใจบทบาทพลเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

Heater, D. (2004). *A history of education for citizenship*. London: Routledge.

Hoskins, B., & Kerr, D. (2012). *Final form of the indicators on civic and citizenship education*. Ispra: European Commission.

UNESCO. (2023). *Global citizenship education: Preparing learners for the challenges of the 21st century*. Paris: UNESCO Publishing.

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสู่กลไกคุณภาพการศึกษา*

COMMUNITY PARTICIPATION IN LOCAL CURRICULUM DEVELOPMENT TOWARD EDUCATIONAL QUALITY MECHANISMS

กิติศักดิ์ หมอกแก้ว

Kitisak Mokkaew

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: kitisakmokkaew@gmail.com

วันที่รับบทความ : 13 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 6 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 8 มิถุนายน 2569

Received 13 May 2026; Revised 6 June 2026; Accepted 8 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบ ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และนำเสนอนวัตกรรมการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 วิธีการศึกษาใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการสังเคราะห์วรรณกรรมและงานวิจัยเชิงพื้นที่ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษาเชิงรูปธรรม พบว่า 1. ปัญหาอุปสรรคสำคัญ ของหลักสูตรท้องถิ่นในปัจจุบันเกิดจากโครงสร้างส่วนกลางที่ขาดความยืดหยุ่น และกระบวนการพัฒนาที่เน้นส่วนราชการเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดภาวะ "หลักสูตรบนหิ้ง" ที่แยกส่วนจากวิถีชีวิตจริง 2. บทความนี้จึงนำเสนอ รูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ ผ่านโมเดล "PARTICIPATION" ซึ่งเป็นกลไกการบริหารหลักสูตรแบบบูรณาการ 10 ขั้นตอน และผสานสู่ "นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิง

Citation:

* กิติศักดิ์ หมอกแก้ว. (2569). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสู่กลไกคุณภาพการศึกษา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 587-600.

Kitisak Mokkaew. (2026). Community Participation In Local Curriculum Development Toward Educational Quality Mechanisms. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 587-600.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

พื้นที่แบบบูรณาการ” (Integrated Area-based Educational Innovation) ปรับเปลี่ยนบทบาทหลักสูตรจากเดิมที่เป็นเพียงเอกสารทางวิชาการ สู่กลไกขับเคลื่อนการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนและต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม โดยเปลี่ยนบทบาทชุมชนจากผู้สนับสนุนสู่การเป็น “ผู้ร่วมจัดการศึกษา” อย่างเต็มรูปแบบ 3. ปัจจัยความสำเร็จ และกลไกเชิงนโยบายที่ค้นพบคือ การยกระดับการมีส่วนร่วมสู่ระดับ “การเป็นเจ้าของร่วม” (Partnership) การปฏิรูปนโยบายงบประมาณเชิงพื้นที่ และการจัดตั้งสภาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่รองรับการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาจากฐานรากสู่สากลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, หลักสูตรท้องถิ่น, คุณภาพการศึกษา, การบริหารหลักสูตร, นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

Abstract

This academic article aims to analyze the models, obstacles, and critical success factors of community participation in local curriculum development and present educational innovations to drive 21st-century educational quality. Utilizing documentary research coupled with a synthesis of area-based literature and empirical studies through content analysis, the findings reveal that: 1. Key obstacles in current local curricula stem from rigid centralized structures and bureaucracy-centered development processes, rendering them "dormant" and detached from community realities. 2. To address this, the article introduces a practical, integrated participatory framework through the 10-step "PARTICIPATION" model and the concept of "Integrated Area-based Educational Innovation." This approach redefines the curriculum from a mere academic document into a vital mechanism for constructing local identity and leveraging cultural capital, while effectively shifting the community’s role to active "co-managers" of education. 3. Critical success factors and policy mechanisms include elevating community involvement to a true "partnership" level, transforming area-based budgeting policies, and establishing "Local Wisdom Councils" as structural frameworks to sustain educational quality from the grassroots to the global level.

Keywords: Community participation, Local curriculum, Educational quality, Curriculum administration, Area-based educational innovation

บทนำ

ในยุคพลวัตศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาทั่วโลกเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด (อรทัย มูรธาธร, 2563) นโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาจึงได้นำไปสู่แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรฐานพื้นที่ (Area-based Curriculum) ซึ่งมุ่งเน้นการใช้ "หลักสูตรท้องถิ่น" เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความรู้สากล (Global Knowledge) กับวิถีชีวิตจริงและทุนทางวัฒนธรรมของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่ปรากฏชัดในระบบการศึกษาไทยคือ หลักสูตรท้องถิ่นจำนวนมากมีลักษณะเป็น "หลักสูตรบนหิ้ง" (Dormant Curriculum) ที่ขาดการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หรือมีเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการแท้จริงของชุมชน เนื่องจากกระบวนการพัฒนามักเป็นไปในลักษณะจากบนลงล่าง (Top-down) ที่ขาดการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายจากภาคประชาชน

ช่องว่างของงานวิจัย (Research Gap): แม้ที่ผ่านมาจะมีงานวิจัยจำนวนมากศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หรือการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (Area-based Education) แต่งานส่วนใหญ่ยังคงติดหล่มอยู่กับการศึกษา "เชิงพรรณนา" (Descriptive) หรือเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ปลายทางของหลักสูตร โดยยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับ "กลไกเชิงระบบ" (Systemic Mechanism) ที่จะดึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เข้ามามีบทบาทในฐานะหุ้นส่วนร่วมพัฒนา (Co-creators) อย่างแท้จริง ตลอดจนยังไม่มีข้อค้นพบที่ชัดเจนว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในมิติใดที่จะส่งผลเชิงสาเหตุต่อความยั่งยืนของหลักสูตรท้องถิ่น

บทความวิจัยชิ้นนี้จึงดึงกรอบทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Theory) ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) และทฤษฎีการกระจายอำนาจ (Decentralization Theory) มาเป็นเลนส์ในการวิเคราะห์ เพื่ออุดช่องว่างดังกล่าว โดยมุ่งนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงความสัมพันธ์และรูปแบบการดึงชุมชนเข้ามาเป็น

กลไกสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาจากระดับฐานรากสู่สากลอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อตอบโจทย์ข้างต้น การวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ระดับและมิติต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วม ของภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาหลักสูตรฐานพื้นที่ตามกรอบทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2. เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (ABE) กับความสำเร็จในการขับเคลื่อนหลักสูตรท้องถิ่นไปสู่การปฏิบัติจริง (Active Curriculum)

3. เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของกลกลไกการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สามารถวัดผลสัมฤทธิ์และสะท้อนคุณภาพการศึกษาเชิงพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรผ่านแนวคิด PARTICIPATION กลไกสู่คุณภาพการศึกษา

การยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมทุกมิติ โดยบทความนี้มุ่งเน้นการอธิบายรายละเอียดของการดำเนินงานผ่านองค์ประกอบ PARTICIPATION ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่บูรณาการหลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้เกิดกลไกคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทสำคัญดังนี้

1) P - Planning (การวางแผนร่วมกัน)

Planning คือจุดเริ่มต้นและรากฐานสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง โดยสถานศึกษาต้องสร้างเวทีสาธารณะ (Public Forum) ที่เปิดกว้างให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของพื้นที่อย่างรอบด้าน (กิตติชัย ยินดี, 2562) เพื่อนำข้อมูลมาขับเคลื่อนการกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และวิสัยทัศน์ร่วมกัน

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่ายนี้ จะช่วยให้หลักสูตรมีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย และเป็นกลไกเชิงปฏิบัติในการยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2) A - Awareness (การสร้างความตระหนัก)

Awareness คือกระบวนการสื่อสารและสร้างความเข้าใจให้คนในพื้นที่ เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่น ของตนเอง รวมถึง เข้าใจถึงความสำคัญของการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับรากเหง้า และวิถีชีวิตของชุมชน การสร้างความตระหนักนี้สามารถทำได้ผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการนำเสนอผลสำเร็จของการนำภูมิปัญญามาใช้ในการพัฒนา การที่ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าเหล่านี้ จะช่วยกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจ ความหวงแหน และความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่ออนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาให้คงอยู่และเป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลัง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความยั่งยืนของหลักสูตร

3) R - Resource (การบริหารทรัพยากร)

มุ่งเน้นการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์จากต้นทุนทางสังคม (Social Capital) และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สุมน อมรวิวัฒน์, 2545) ครอบคลุมทั้งทรัพยากรบุคคล เช่น ปราชญ์ชาวบ้านและผู้ทรงภูมิปัญญา แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน แม่น้ำ ลำคลอง หรือแหล่งโบราณคดี รวมถึงทุนทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณี ศิลปะการแสดง และภาษาถิ่น โดยสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรเหล่านี้อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งวางแผนบูรณาการเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม การใช้ประโยชน์จากต้นทุนท้องถิ่นนอกจากจะช่วยลดภาระด้านงบประมาณของสถานศึกษาแล้ว ยังเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงการเรียนรู้เข้ากับวิถีชีวิตจริง สร้างความผูกพันระหว่างผู้เรียนกับชุมชน และขับเคลื่อนให้หลักสูตรท้องถิ่นมีความชีวิตชีวาที่สามารถตอบสนองต่อบริบทเฉพาะของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

4) T - Teamwork (การทำงานเป็นทีม)

Teamwork คือการสร้างบรรยากาศและกลไกที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน ในลักษณะของ "หุ้นส่วนทางการศึกษา" (Educational Partnership) ที่เชื่อมโยงบทบาทร่วมกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน (Fullan, 2016) การทำงานเป็นทีมที่เข้มแข็งจะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยครู

จะได้รับข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบริบทและวัฒนธรรมของชุมชน ขณะที่ผู้ปกครองและภาคประชาชนจะมีความเข้าใจในบทบาทรวมถึงกระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษามากขึ้น การมีหมุดหมายร่วมกันบนพื้นฐานของความไว้วางใจและการหนุนเสริมซึ่งกันและกันนี้ ถือเป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และยกระดับคุณภาพการศึกษาที่สะท้อนถึงพลังความร่วมมือของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

5) I - Integration (การบูรณาการ)

Integration คือกระบวนการนำสาระความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาหลอมรวมเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักอย่างเป็นระบบและแนบเนียน โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงเข้ากับตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้สากลอย่างมีเหตุผลและเป็นธรรมชาติ แทนที่จะเป็นการเพิ่มเนื้อหาแบบแยกส่วน (Beane, 1997) ตัวอย่างเชิงประจักษ์ เช่น การนำประวัติศาสตร์และเหตุการณ์สำคัญในพื้นที่มาบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ การนำพืชสมุนไพรหรือระบบนิเวศท้องถิ่นมาศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ฯ หรือการนำศิลปะการแสดงพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การบูรณาการที่มีประสิทธิภาพนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างบริบทระดับท้องถิ่นกับองค์ความรู้ในระดับสากล จนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง อันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนหลักสูตรให้มีความทันสมัย ยืดหยุ่น และตอบโจทย์การพัฒนาผู้เรียนทั้งในมิติความเป็นท้องถิ่นและความเป็นสากลควบคู่กัน

6) C - Co-creation (การร่วมสร้างสรรค์)

Co-creation คือการส่งเสริมให้ครูผู้สอนและปราชญ์ท้องถิ่นร่วมกันออกแบบกิจกรรมรวมถึงสื่อการเรียนรู้ที่มีความทันสมัยและน่าสนใจ กระบวนการร่วมสร้างสรรค์นี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดภูมิปัญญาในรูปแบบดั้งเดิม แต่เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่เพื่อให้การเรียนรู้เท่าทันและเข้าถึงผู้เรียนในยุคดิจิทัล (ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2561) ตัวอย่างเช่น การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างสรรค์เกมการศึกษา (Educational Games) ที่อิงจากเรื่องราวในชุมชน หรือการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning) ที่มุ่งแก้ปัญหาจริงในพื้นที่ การร่วมสร้างสรรค์ในลักษณะนี้จะช่วยให้หลักสูตรมีความหลากหลาย สามารถตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียน (Learning Styles) และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเปี่ยมด้วยความหมายอย่างแท้จริง

7) I - Implementation (การนำสู่การปฏิบัติ)

Implementation คือขั้นตอนการนำหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านการออกแบบร่วมกันไปสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและเผชิญหน้ากับโจทย์ปัญหาจริงในชุมชน การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงนี้เป็นกลไกสำคัญในการบ่มเพาะทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (อรทัย มูรธาธร, 2563) ครอบคลุมทั้งทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตัวอย่างเชิงประจักษ์ เช่น การจัดกิจกรรมสำรวจระบบนิเวศป่าชุมชน การลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน หรือการบูรณาการเข้ากับโครงการพัฒนาชุมชน การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและเปี่ยมด้วยความหมาย (Meaningful Learning) อันนำไปสู่การสร้างสมรรถนะที่แท้จริง (Authentic Competency) ให้แก่ผู้เรียนในท้ายที่สุด

8) P - Performance Evaluation (การประเมินผลเชิงสมรรถนะ)

Performance Evaluation คือกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นความสามารถในการนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงมากกว่าการทดสอบเชิงความจำเพียงอย่างเดียว (Tyler, 1949) การประเมินผลในลักษณะนี้จะช่วยให้สถานศึกษาและชุมชนสามารถร่วมตรวจสอบร่วมกันได้ว่า ผู้เรียนเกิดทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องตามเป้าหมายของหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่ ตัวอย่างเช่น การประเมินจากการนำเสนอโครงงาน การสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม หรือการประเมินจากผลงานสร้างสรรค์ การเลือกใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายและครอบคลุมตามสภาพจริง (Authentic Assessment) จะช่วยให้ผู้สอนมองเห็นภาพรวมของพัฒนาการผู้เรียนได้อย่างชัดเจน ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนกลับ (Feedback) เพื่อนำไปปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

9) A - Adjustment (การปรับปรุงพัฒนา)

Adjustment คือกระบวนการนำผลการประเมินและข้อสะท้อนกลับ (Feedback) จากชุมชนรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาเนื้อหาตลอดจนกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงพัฒนาในขั้นนี้ไม่ใช่เพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดเชิงโครงสร้าง แต่เป็นการขับเคลื่อนให้หลักสูตรมีความทันสมัย ยืดหยุ่น และเท่าทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี (Taba, 1962) การเปิดรับฟังความ

คิดเห็นจากทุกภาคส่วนอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ ได้รับการยอมรับจากคนในพื้นที่ และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างหลักสูตรที่มีพลวัต (Dynamic Curriculum) ซึ่งสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

10) T - Transformation (การเปลี่ยนแปลงสู่ความยั่งยืน)

Transformation คือเป้าหมายสูงสุดของโมเดล PARTICIPATION ซึ่งเป็นการ เปลี่ยนโครงสร้างและวัฒนธรรมการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาสามารถพึ่งพาและพัฒนาตนเองร่วมกับชุมชนได้อย่างถาวร การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่เพียงแค่การปรับปรุงหลักสูตร แต่เป็นการสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่ชุมชนเป็นเจ้าของร่วมอย่างแท้จริง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับผิดชอบผลลัพธ์ร่วมกัน การเปลี่ยนแปลงสู่ความยั่งยืนจะทำให้การจัดการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชน และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างคุณภาพการศึกษาที่มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

ภาพที่ 1 แสดงโมเดล PARTICIPATION สำหรับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสู่กลไกคุณภาพการศึกษา

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับพื้นที่จำเป็นต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการแบบมีส่วน

ร่วมที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะในบริบทการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education: ABE) ซึ่งวรชัย วิภูอุปรโคตร (2564) ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และพบว่าการประยุกต์ใช้แนวคิด ABE โดยใช้โจทย์ปัญหาและความต้องการของพื้นที่เป็นฐาน พร้อมทั้งระดมทรัพยากรในชุมชนมาใช้อย่างสูงสุด สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

สอดคล้องกับแนวคิดของ พจนา เทียนธาดา (2543) ที่ระบุว่าความสำเร็จและความยั่งยืนของหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในระดับ “การเป็นหุ้นส่วนหรือเจ้าของร่วม” (Partnership) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หลักสูตรตอบสนองต่อบริบทจริงของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอดีตยังสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดสำคัญ คือการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ครอบคลุมทุกมิติและนโยบายสถานศึกษาที่ยังขาดกลไกส่งเสริมการทำงานร่วมกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

เพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดดังกล่าว บทความนี้จึงนำเสนอการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ผ่าน “นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ” (Integrated Area-based Educational Innovation) ซึ่งเป็นการผสานรวมความต้องการและศักยภาพของพื้นที่ (Area-based Needs) เข้ากับกระบวนการบริหารจัดการผ่านโมเดล PARTICIPATION อย่างเป็นระบบทั้ง 10 ขั้นตอน แนวทางนี้มุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านจากการมีส่วนร่วมในเชิงรูปแบบ สู่การสร้างกลไกคุณภาพการศึกษาที่ขับเคลื่อนด้วยพลังของภาคีเครือข่าย เพื่อเป้าหมายในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสร้างสมรรถนะผู้เรียนที่ตอบโจทย์ทั้งความเป็นท้องถิ่นและสากล

นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ

จากการสังเคราะห์วรรณกรรม พบว่า การยกระดับคุณภาพการศึกษาในระดับพื้นที่จำเป็นต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของวรชัย วิภูอุปรโคตร (2564) ที่พบว่าการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โจทย์พื้นที่เป็นฐานและระดมทรัพยากรชุมชน สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและลดอัตราการออกกลางคันของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังสอดรับกับแนวคิดของ พจนา เทียนธาดา (2543) ที่ระบุว่าความสำเร็จของหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับ “การเป็นหุ้นส่วนหรือเจ้าของร่วม” (Partnership)

บทความนี้ จึงได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะของ “นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ” (Integrated Area-based Educational Innovation) ซึ่งเป็นการผสานจุดแข็งของแนวคิด ABE ที่เน้นบริบทพื้นที่ เข้ากับกระบวนการขับเคลื่อน 10 ขั้นตอนของโมเดล PARTICIPATION อย่างลงตัว

นวัตกรรมนี้ทำหน้าที่เป็นพิมพ์เขียวในการสร้าง “ระบบนิเวศทางการศึกษา” (Educational Ecosystem) และ “กลไกการเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) ในชุมชน เปลี่ยนบทบาทของชุมชนจากเดิมที่เป็นเพียง “ผู้สนับสนุน” ให้ก้าวขึ้นมาเป็น “ผู้ร่วมจัดการศึกษา” อย่างเต็มรูปแบบ (UNESCO, 2015) เพื่อบ่มเพาะผู้เรียนให้มีสมรรถนะในระดับสากลโดยยังคงรักษาอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างเข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะ

การนำแนวคิดการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (ABE) ไปขับเคลื่อนหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ไม่ให้เป็นเพียง "หลักสูตรบนหิ้ง" จำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนเชิงระบบและกลไกการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยมีข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและระบบ (Policy and Systemic Recommendations)

1.1 การจัดตั้งกลไกสามประสานและคณะกรรมการหลักสูตรชุมชน แนวทางและกลไก ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร่วมกับสถานศึกษา จัดตั้ง “คณะกรรมการหลักสูตรและนวัตกรรมการศึกษาฐานชุมชน” (Community-Based Curriculum Committee: CBCC) โดยมีโครงสร้างบอร์ดสามประสาน ประกอบด้วย (1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครู (2) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และ (3) ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้แทนภาคประชาสังคม คณะกรรมการชุดนี้จะมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการร่วมอนุมัติ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อเปลี่ยนผ่านจากการสั่งการจากบนลงล่าง (Top-down) มาเป็นการบริหารร่วมกันจากฐานราก **ผู้รับผิดชอบหลัก** สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา **การประเมินผล** วัดจากอัตราการจัดตั้งคณะกรรมการ CBCC ที่ดำเนินการจริงในสถานศึกษา และร้อยละของหลักสูตรท้องถิ่นที่ผ่านการอนุมัติโดยชุมชน 1.2 การปฏิรูประบบงบประมาณสนับสนุนเชิงพื้นที่ (Area-based Budgeting) แนวทางและกลไก กระทรวงศึกษาธิการควรปรับเปลี่ยนเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณ จากระบบรายหัวแบบเดิมไปสู่ระบบ “งบประมาณอุดหนุนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรเชิงพื้นที่” (Area-based Block

Grants) โดยเปิดช่องทางให้ อปท. สามารถสมทบทุนงบประมาณเข้าสู่สถานศึกษาเพื่อใช้ใน 3 กิจกรรมหลัก คือ การจัดทำคลังสื่อท้องถิ่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และการจ่ายค่าตอบแทน/วิทยากรให้แก่ปราชญ์ชาวบ้านอย่างถูกต้องตามระเบียบพัสดุ **ผู้รับผิดชอบหลัก** สพฐ. ร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และกระทรวงการคลัง **การประเมินผล** จำนวนงบประมาณสมทบสะสมจากภาคส่วนต่าง ๆ และความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน **2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (Practical and Operational Recommendations)** 2.1 การพัฒนาสมรรถนะครูสู่การเป็น “ผู้อำนวยการเรียนรู้เชิงพื้นที่” (Area-based Facilitator) แนวทางและกลไก สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนชั่วโมงการพัฒนาวิชาชีพครู (PLC) ให้เป็น “ชั่วโมงร่วมคิดกับชุมชน” (Community-engaged PLC) โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูมีทักษะในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และการจัดทำฐานข้อมูลทุนทางสังคม (Social Mapping) เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Active Learning) ที่เชื่อมโยงสาระวิชาแกนกลางเข้ากับโจทย์จริงในท้องถิ่นได้ **ผู้รับผิดชอบหลัก** ผู้บริหารสถานศึกษา และสถาบันผลิต/พัฒนาครู **การประเมินผล** ร้อยละของครูที่ผ่านการอบรมและมีแผนการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่อย่างน้อย 1 แผนต่อภาคเรียน 2.2 การสร้างกลไกติดตามประเมินผลร่วมกับชุมชน และระบบประกันคุณภาพแนวใหม่ แนวทางและกลไก โรงเรียนและชุมชนต้องร่วมกันจัดตั้งระบบ “การประเมินผลโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน” (Community-Based Assessment) โดยเปลี่ยนจากการวัดผลด้วยข้อสอบปรนัยหรือคะแนนทดสอบระดับชาติ (O-NET) เพียงอย่างเดียว มาเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ผ่าน “โครงงานฐานชุมชน” (Community-Based Project) ซึ่งให้ปราชญ์ชาวบ้านและผู้แทนชุมชนร่วมเป็นกรรมการประเมินสมรรถนะและอัตลักษณ์ของผู้เรียนในพื้นที่จริง (Living Lab) **ผู้รับผิดชอบหลัก** ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้แทนชุมชน **การประเมินผล** จำนวนนวัตกรรมหรือโครงงานของผู้เรียนที่สามารถตอบโจทย์หรือแก้ปัญหาให้แก่ชุมชนได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม ตัวชี้วัดนี้จะถูกส่งต่อเพื่อใช้เป็นเกณฑ์การประกันคุณภาพสถานศึกษาในระดับจังหวัดต่อไป

สรุป

การยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านหลักสูตรท้องถิ่นในยุคศตวรรษที่ 21 จะสำเร็จได้ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงระบบเพื่อแก้ปัญหา “หลักสูตรบนหิ้ง” จากการศึกษาสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้และข้อค้นพบได้ดังนี้

1. การสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงทฤษฎี (Theoretical Synthesis) การวิจัยนี้ได้พัฒนา "โมเดล PARTICIPATION 10 ขั้นตอน" ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระยะหลัก คือ

ระยะต้น (P-A-R) ร่วมวางแผน (Planning) ปรับทัศนคติ (Attitude) และวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ระยะกลาง (T-I-C-I-P) สร้างทีมร่วม (Teamwork) บูรณาการนวัตกรรม (Innovation) สื่อสารโปร่งใส (Communication) ดึงชุมชนร่วมสรรค์ (Involvement) และทดลองใช้จริง (Pilot)

ระยะปลาย (A-T) ประเมินผลร่วมกัน (Assessment) และเปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืน (Transformation)

โมเดลนี้สร้างคุณูปการทางวิชาการโดยการเปลี่ยนบทบาทชุมชนตามทฤษฎีเดิมที่เป็นเพียง “ผู้สนับสนุน” (Passive Stakeholder) ให้ก้าวสู่การเป็น “ผู้ร่วมจัดการศึกษาที่แท้จริง” (Active Co-creator) เกิดโครงสร้างความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างโรงเรียนและชุมชน (School-Community Symbiosis) ตามแนวคิดการศึกษาฐานชุมชน

2. การอภิปรายผลเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ (Policy & Operational Discussion) เพื่อให้แนวคิดการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (ABE) เกิดผลเป็นรูปธรรม กลไกการดำเนินงานต้องปรับเปลี่ยนใน 3 ระดับ ดังนี้

ระดับนโยบาย (หน่วยงานรัฐ/สพฐ.) ต้องส่งเสริมการกระจายอำนาจผ่านระบบงบประมาณอุดหนุนเชิงพื้นที่ (Area-based Block Grants) เพื่อความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ และปรับเกณฑ์การประกันคุณภาพให้รองรับตัวชี้วัดสมรรถนะอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ระดับสถานศึกษา (โรงเรียน) ต้องจัดตั้ง “คณะกรรมการหลักสูตรและนวัตกรรมการศึกษาฐานชุมชน” (CBCC) เป็นบอร์ดสามประสาน (โรงเรียน ท้องถิ่น ชุมชน) และปรับชั่วโมง PLC ให้ครูร่วมมือกับปราชญ์ชาวบ้านเปลี่ยนชุมชนเป็นห้องเรียนมีชีวิต (Living Lab)

ระดับชุมชน (ภาคประชาชน) ยกระดับเป็น “หุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์” จัดตั้งสภาภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนผ่านการทำโครงงานฐานชุมชน (Community-Based Project) แทนการสอบกระดาษ

บทสรุปส่งท้าย

ความสำเร็จของหลักสูตรท้องถิ่นไม่ได้วัดที่เล่มเอกสาร แต่วัดที่ “กลไกเชิงระบบ” และทัศนคติของนักบริหารที่เปิดกว้างสร้างความรู้สึกเป็น “เจ้าของร่วมทางการศึกษา” (Co-ownership) ให้แก่ชุมชน อันจะนำไปสู่ระบบนิเวศการศึกษาที่บ่มเพาะผู้เรียนให้เข้าใจรากแก้วของตนเองและพร้อมก้าวสู่สากลอย่างมั่นคง

เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย ยินดี. (2562). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, *20*(2), 115-128.

ใจทิพย์ ณ สงขลา. (2561). *การออกแบบการเรียนการสอนดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พจนา เทียนธาดา. (2543). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับประถมศึกษา*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).

วรชัย วิภูอุปรโคตร. (2564). การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *7*(8), 281–294.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ เอ็น โปรดักชั่น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2545). *กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรในชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

อรทัย มูรธาธร. (2563). *นวัตกรรมการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Beane, J. A. (1997). *Curriculum integration: Designing the core of democratic education*. Teachers College Press.

Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Kappa Delta Pi.

Epstein, J. L. (2018). *School, family, and community partnerships: Your handbook for action* (4th ed.). Corwin Press.

Freire, P. (2018). *Pedagogy of the oppressed* (50th anniversary ed.). Bloomsbury Academic.

Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change* (5th ed.). Teachers College Press.

Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. Harcourt, Brace & World.

Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago Press.

UNESCO. (2015). *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4*. UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656

STATELESSNESS AND REGIONAL RESPONSIBILITY: THE ROHINGYA CRISIS, THAILAND'S ROLE, AND ASEAN'S RESPONSE*

William J. Jones

Mahidol University International College, Thailand

Corresponding Author's Email: william.jon@mahidol.ac.th

Received 21 January 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 12 March 2026

Abstract

This research analyzes the protracted statelessness and systemic persecution of the Rohingya people, situating the 2016–2017 humanitarian crisis within the broader historical context of Myanmar's exclusionary 1982 Citizenship Law. By applying Max Weber's sociological framework on nationality and cultural prestige, the paper elucidates the mechanisms of social closure used to delegitimize Rohingya identity within Myanmar. The central argument focuses on the critical yet often overlooked role of Thailand as a secondary actor; the study highlights how Thailand's current classification of Rohingya as illegal immigrants—rather than refugees—exacerbates their vulnerability to indefinite detention, human trafficking, and exploitation within the informal economy. Additionally, the paper critiques the diplomatic inertia of the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) and the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (AICHR), positing that the rigid adherence to the regional principle of non-interference has impeded effective humanitarian intervention. Ultimately, the author advocates for a paradigm shift in Thai policy towards the

Citation:

* William J. Jones. (2026). Statelessness And Regional Responsibility: The Rohingya Crisis, Thailand's Role, And Asean's Response. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 601-620.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

formalization of refugee status, arguing that legal integration would not only uphold international human rights standards but also allow the Rohingya to contribute meaningfully to Thailand's workforce.

Keywords: Rohingya, Human Rights, ASEAN Human Rights, AICHR, Thailand

Introduction

The Rohingya are a widely publicized ethnic group indigenous to the Rakhine state in Myanmar. Current estimates suggest that between 1.5 and 2 million Rohingya reside in Western Myanmar and across the border in neighboring Bangladesh. The United Nations has characterized the Rohingya as some of the most persecuted people in the world. This persecution garnered significant attention in the West following the crisis of 2016–2017. This period highlighted the severity of the situation and the failure of Burmese State Counsellor Aung San Suu Kyi to acknowledge the gravity of the events. Despite international outcry, Suu Kyi downplayed reports of ethnic cleansing. Her reluctance to support the Rohingya or recognize the unfolding humanitarian crisis occurred during a critical period for Myanmar, coinciding with anticipated general elections. It is believed that her silence was a calculated political maneuver to consolidate support, resulting in a significant loss of respect on the international stage.

While the 2016 crisis precipitated a mass exodus of thousands of Rohingya into Thailand, migration into the country has existed for decades. Early migrants successfully integrated, establishing small businesses and marrying into the Thai-Muslim community in the south. However, the recent influx of refugees fleeing acute persecution has triggered strict government crackdowns. Thai officials currently monitor the Rohingya closely, detaining them in centers where they are often separated from family members and subjected to substandard living conditions.

This paper posits that while the Rohingya crisis is primarily a domestic issue for Myanmar, Thailand plays a critical secondary role. It argues that Thailand should revise its stance to recognize the Rohingya as refugees. Given the dehumanization they face in their home country, Thailand should assist in processing legal documentation, thereby allowing the Rohingya to contribute beneficially to Thailand's workforce and economy. This paper will examine the origins of the crisis, the impact of statelessness on citizenship, Thailand's role in the marginalization of the Rohingya, and the response or lack thereof from the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN).

Literature Review

The existing literature regarding the Rohingya can be categorized into four sub-topics: 1) The History of Rakhine State and the Rohingya People; 2) Myanmar's political stance; 3) Persecution; and 4) Refugee status.

The etymology of the term "Rohingya" is complex. Its current spelling is generally traced to the 1960s; prior to this, the group was referred to as Rwangya, Roewengya, and Ruhangya. The term "Rwangya" was utilized primarily by the British during the 1940s and 1950s (Leider, 2018a). The year 1947 was pivotal for South Asia, marking the partition of India and the creation of Pakistan on August 14, followed by Myanmar's (formerly Burma) independence from British rule on January 4, 1948 (Leider, 2018a; Ansar, 2020). Leider (2018b) reports that a large Muslim community with historical roots in Bengal relocated to North Arakan during this era.

The 1947 Panglong Agreement granted political and financial autonomy to ethnic minorities such as the Shan, Kachin, and Chin. However, despite Myanmar officially recognizing 135 ethnic groups, the Rohingya were excluded. Their religious distinctiveness was insufficient for ethnic recognition, a stance reinforced by opposition from Rakhine Buddhists who rejected the concept of a

separate Muslim Rakhine zone (Kolås, 2025; Leider, 2018b; Mohajan, 2018). Green (2013) notes that the then-Chair of the New National Democracy Party explained the 1982 Citizenship Law as a mechanism to prevent those with “mixed blood” from influencing the country's political decisions (Cheeseman, 2017).

The Rohingya are predominantly located in the Rakhine state in western Myanmar. Their statelessness stems from the Burmese government's refusal to acknowledge them as citizens, categorizing them instead as illegal immigrants from Bangladesh (Rahman & Mohajan, 2019). Consequently, Bangladesh has become the primary destination for asylum seekers due to shared religious beliefs and Bangladesh's recognition of the humanitarian needs of displaced persons (Habib et al., 2018).

From a political perspective, Yegar (2018) argues that the Rohingya have failed to gain a political voice in Myanmar. Seventy years after the inception of the 'Rohingya Movement,' it remains unclear if the movement is progressing or has failed politically, as militants have not achieved the goal of an autonomous Muslim state. Jones (2017) uses Galtung’s triangle of violence and argues that the precarious environment is multidimensional, beginning with the 1982 Citizenship Law and continuing through restrictions on marriage and travel, exacerbated by social movements such as the MaBaTa of Rakhine’s Buddhists. This exclusion is comparable to historical examples of systemic discrimination, such as apartheid in South Africa or the treatment of Black Americans during the era of slavery.

Kaewkuekoonkit and Chantavanich (2018) highlight the challenges Rohingya face upon arriving in Thailand, including threats of arrest by immigration police. Coddington (2023) examines early persecution, noting that the Rohingya are not recognized as refugees in Thailand, as the government ceased processing refugees from Myanmar in 2004. In Bangladesh, over 800,000 Rohingya live in makeshift camps, requiring urgent humanitarian intervention (Islam & Nuzhath, 2018). Ahsan Ullah (2016) emphasizes that the 1982 Citizenship Law prevents

Rohingya from filing for citizenship due to a lack of documentation. This lack of status results in a denial of protection under international human rights laws, including guaranteed access to food and medical supplies (Uddin, 2015).

Methodology

This study utilizes a qualitative meta-analysis and review of secondary source materials to investigate the protracted statelessness of the Rohingya people. The research design is specifically constructed to synthesize historical, legal, and political data into a cohesive narrative that explains the mechanisms of systemic exclusion. By examining the intersection of domestic legislation in Myanmar and the regional diplomatic norms of Southeast Asia, the study identifies the structural causes of displacement. The research evaluates primary legal texts, including the 1982 Myanmar Citizenship Law and the 1979 Thai Immigration Act, alongside contemporary academic scholarship to map the legal landscape of the crisis.

The data collection process follows a multi-stage screening approach. In the first stage, historical accounts of the Rakhine state are analyzed to establish the origins of the ethnic group and the evolution of their identity. The second stage involves reviewing contemporary political reports from international organizations, such as the United Nations and Human Rights Watch, to document the human rights situation and the conditions of displacement. In the third stage, academic journals from the fields of sociology and international relations provide the theoretical grounding for the study. The methodology prioritizes sources that offer empirical evidence regarding the living conditions in refugee camps and detention centers across Bangladesh and Thailand.

The analytical approach is rooted in historical comparative research. By comparing the integration of early Rohingya migrants with the treatment of modern refugees, the study highlights a significant shift in Thai policy from

assimilation to securitization. Furthermore, the methodology incorporates a critical analysis of the Association of Southeast Asian Nations and its institutional mechanisms. It evaluates the effectiveness of regional diplomatic norms, specifically the principle of non-interference and the consensus-based decision-making process, in managing humanitarian crises. The study assesses how these principles limit the mandate of the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights, preventing it from investigating or reporting on violations.

The methodology also employs a thematic synthesis to explore concepts such as statelessness, human trafficking, and institutional paralysis. This allows for a comprehensive understanding of the crisis that transcends national borders. Central to this analysis is the application of the Weberian theory of social closure and cultural prestige. This theoretical framework is used to examine how the 1982 Citizenship Law serves as a tool for exclusionary closure by setting a historical threshold for belonging that many Rohingya cannot document. The study further analyzes how linguistic and religious markers are weaponized to reinforce the status of the Rohingya as an out-group. Finally, the use of verified references and academic citations ensures that the findings are situated within the broader scholarly discourse on forced migration and ethnic conflict in Southeast Asia.

Framework of Analysis

The primary framework of analysis for this study is the Weberian theory of social closure and cultural prestige. Max Weber posited that social groups seek to maximize their advantages by restricting access to resources and status to a limited circle of eligible (Alatas, 1963). This process of social closure is achieved by identifying specific social or physical characteristics, such as common descent or shared language, as criteria for exclusion. In the context of Myanmar, the state

utilizes legal and cultural mechanisms to enact exclusionary closure against the Rohingya.

Weber argued that for a group to maintain a sense of national identity, it must possess cultural prestige derived from common descent (Weber, 1978). In Myanmar, this prestige is reserved for the 135 recognized indigenous ethnic groups. The Rohingya are systematically excluded from this category, as the state labels them as illegal immigrants from Bangladesh (Rahman & Mohajan, 2019). By framing the Rohingya as outsiders who lack the necessary historical and cultural roots to belong to the Burmese nation, the state justifies their disenfranchisement.

This framework explains the importance of the 1982 Citizenship Law as a tool for social closure. The law creates a hierarchy of citizenship that privileges those who can prove ancestry in Myanmar prior to the British colonial intervention of 1823. By setting the threshold for belonging at a historical point that many Rohingya cannot document, the state effectively shuts the door on their legal recognition. This is a classic example of Weberian closure, where a dominant group uses legislation to monopolize the benefits of citizenship and state protection (Rhoads, 2022).

Weber also highlighted the role of language and customs in defining the boundaries of a national community. The Rohingya speak a distinct dialect related to Bengali, which the Myanmar government uses as evidence of their foreignness. During the 2014 census, the state refused to recognize the term Rohingya, forcing individuals to register as Bengali to appease nationalist sentiments (Albert & Maizland, 2015). This linguistic othering is a deliberate strategy to strip the group of its unique identity and subsume them under a foreign label, thereby reinforcing their status as a pariah group.

The framework further analyzes how religious identity contributes to social closure. In a nation where Buddhist nationalism is a powerful political

force, the Muslim identity of the Rohingya serves as a visible marker of difference. Groups like the MaBaTa have weaponized this difference to portray the Rohingya as a threat to the cultural integrity of the Buddhist majority (Jones, 2017). Through this lens, the persecution of the Rohingya is not just a political conflict but a sociological effort to maintain the cultural prestige of the in-group by removing the perceived out-group.

Statelessness: Precariousness of an Extreme Nature

As of 2020, 900,000 Rohingya refugees were located in a single camp in Bangladesh, making them the largest group of encamped refugees in the world (Human Rights Watch, 2020). Statelessness has left the Rohingya facing severe conditions in makeshift camps across South and Southeast Asia (Cheung, 2011). While estimates suggest between 3,000 and 20,000 Rohingya reside in Thailand, the lack of official data renders them virtually invisible and highly vulnerable to human rights violations.

The rejection of the Rohingya by Myanmar can be analyzed through the theoretical framework of Max Weber. In his discussion on 'Nationality and Cultural Prestige,' Weber states that to be 'distinctively common,' a group must derive from 'common descent.' He cites Serbians and Croatians as examples of groups sharing common descent but not nationality (Mentzel, 2025). Weber further argues that a common language is insufficient to sustain national identity, emphasizing the importance of shared customs or 'sensual culture.'

In Myanmar, the marginalization of the Rohingya excludes them from any sense of cultural prestige or 'Burmese' identity. The Rohingya speak a distinct dialect, an Eastern Indo-Aryan language related to Bengali and the Chittagong dialect. The 2014 Myanmar census refused to recognize the Muslim population in Rakhine, forcing them to register as 'Bengali' to appease Buddhist nationalists (Albert, 2017). Weber's discussion of racial factors in national belonging citing the

historical exclusion of Black Americans mirrors the Rohingya experience. Unlike the eventual integration seen in the US, the Rohingya remain unclaimed by any nation, oscillating between Myanmar and Bangladesh.

Thailand's Role in the Crisis

Thailand has emerged as a key transit and destination country for Rohingya refugees. However, its stance is consistent with other regional actors like Malaysia and Indonesia; it has not signed the 1951 Refugee Convention nor the 1954 Convention relating to the Status of Stateless Persons (Chambers, 2015; Wongratch et al., 2020). Consequently, all arrivals are subject to the 1979 Immigration Act, which requires valid documentation—something the Rohingya lack.

Without legal status, Rohingya migrants cannot obtain work permits, forcing them into the informal labor sector where they are susceptible to abuse (Chantavanich, 2015). A case study by Hayeemad and Buasri (2015) in Khon Kaen, Northeast Thailand, reveals that many Rohingya enter via the Mae Sot and Tak provinces. Unlike other Burmese migrants, long-term Rohingya residents in Khon Kaen often speak, read, and write Thai. One interviewee stated:

> "I was oppressed from Myanmese military while I lived there, so I had to used fake passport to came to Thailand in 1988 by Maesod border... I had to paid THB 1,500 to agent for get the job and owed the employer THB 5,000... I could pay the debt within 6 months and moved to Khon Kaen for sale roti" (Bangkok Post, 2015).

This evidence suggests that despite the hardships, many refugees prefer the uncertainty of Thailand to the persecution in Myanmar.

Rohingya smuggled across the Andaman Sea into Southern Thailand face severe risks. Reports indicate that Thai officials have previously sold refugees from detention camps to human traffickers in the deep south (Chaijaroenwatana and Haque, 2020; The New Humanitarian, 2014; Wongratch et al., 2020). Detainees are held until relatives pay ransoms ($2,000) or are sold into forced labor for approximately 50,000 baht per person (Szep & Marshall, 2013). Overcrowding in detention centers led Thailand to separate families and attempt diplomatic deportation negotiations with Myanmar (Boonlert, 2019). However, Myanmar's refusal to accept responsibility left Thailand with few options, exacerbating the trafficking cycle.

ASEAN: The Paralysis of the 'ASEAN Way'

Earlier in this paper, the history of the Rohingya's statelessness and Thailand's domestic response were examined. However, to fully understand the persistence of the crisis, one must analyze the role of the regional governing body, the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). While ASEAN positions itself as a central pillar of regional stability, its response to the Rohingya crisis has been characterized by diplomatic inertia and structural paralysis. It is imperative to discuss how the organization's foundational principles specifically the "ASEAN Way" and the limitations of the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (AICHR) have hindered an effective response.

The primary obstacle to a cohesive regional response is the 'ASEAN Way', a set of diplomatic norms emphasizing informal consultation, consensus-building, and, most critically, non-interference in the internal affairs of member states (Leviter, 2010). While the ASEAN Charter contains a legally binding commitment to 'respect for and protection of human rights and fundamental freedoms', in practice, the principle of non-interference supersedes these humanitarian obligations and are embedded in AICHR's Terms of Reference. AICHR's ToR do

not allow for monitoring, investigation and reporting. This structural configuration of AICHR is mirrored on ASEAN principles and explains the inability for AICHR to act collectively in even issuing the mildest of statements concerning the Rohingya (Jones, 2024a; Jones, 2025). This principle, originally designed to prevent Cold War-era conflicts between member states, effectively shields regimes from accountability for domestic atrocities.

In the context of the Rohingya, Myanmar has successfully leveraged this principle to frame the crisis as a purely domestic 'counter-terrorism' operation, thereby precluding formal intervention by its neighbors (Piromya, 2021). Because ASEAN decision-making requires consensus, Myanmar and often allied states with their own internal human rights sensitivities can effectively veto any robust collective action. This structural reality forces ASEAN to dilute its official statements, avoiding the term 'Rohingya' to appease the Myanmar government and instead utilizing euphemisms such as 'irregular migration' or 'humanitarian situation in Rakhine State' (Chambers, 2015).

Consequently, ASEAN has resorted to "quiet diplomacy" or "constructive engagement" a strategy premised on the belief that maintaining friendly relations will eventually yield influence. However, this approach has arguably failed. ASEAN members act largely on Myanmar's assurances regarding conditions on the ground. For instance, "ASEAN Plus Three" nations (China, South Korea, and Japan) have donated aid to support repatriation efforts South Korea and Indonesia notably contributing $500,000 each (Chambers, 2015). Yet, without independent access to verify safety in Rakhine state, this aid addresses symptoms rather than root causes. Unless the fundamental issues of citizenship, freedom of movement, and accountability are resolved, repatriation remains a dangerous impossibility (Changrui & Lee, 2023; Umar, 2021).

The ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (AICHR) was established in 2009 as the region's overarching human rights body. Ideally, the

AICHR should serve as the primary mechanism for addressing the refugee crisis (Jetschke, 2015). However, its Terms of Reference reveal a critical flaw: the AICHR is designed primarily for the promotion of human rights, not their protection. It lacks the mandate to investigate violations, receive individual complaints, or enforce standards (Jones, 2025; Thamrin, 2018).

This limitation is evident in the Commission's silence. Since its inception, the AICHR has systematically avoided formally addressing the Rohingya situation. During seminars held in Myanmar in 2014, for example, safe topics like environmental issues were prioritized while the persecution of the Rohingya was excluded from the agenda (Gamez, 2017). The paralysis of the body was starkly illustrated when a Brunei representative attempted to raise the Rohingya issue at an AICHR meeting; the initiative was blocked by a majority of representatives who argued it constituted an "internal issue" outside the Commission's purview (Gamez, 2017).

It must be noted that whilst the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights has never acted directly or indirectly there has been movement within AICHR and ASEAN. Former representatives of AICHR have issued statements of concern and called for action to assist Rohingya and hinting at forcing Myanmar authorities to open up about the situation in Myanmar and provide access to Rakhine state (Septiari, 2018). However, these calls from former Indonesian and Malaysian AICHR representatives was done in the capacity of private citizens and outside of AICHR.

This is a very important distinction in that collective action of AICHR would carry significant moral and institutional authority whereas individual action does not carry the same weight of the ASEAN or AICHR collective (Jones, 2024b). Jetschke (2019) has also investigated and found that externalities of the Rohingya crisis, namely, massive influxes of refugees and the attendant costs of housing and other humanitarian measures led to Malaysia breaking from ASEAN norms and actively calling for an end to state practices in Myanmar against the Rohingya.

An important distinction needs to be made in that Thailand also faced similar security concerns but chose not to actively voice criticism of Myanmar authorities and call for investigations in a public manner (Shivakoti, 2025). It is counterfactual to consider whether Malaysia would have broken ASEAN norms and called for action against another ASEAN member state if they had not been subject to migration related external cost. The fact still remains that Malaysia broke with tried and true ASEAN norms by openly and publicly criticizing Myanmar for actions against the Rohingya, an internal issue to Myanmar.

The inability of ASEAN to act as a bloc has led to fractured individual responses. Muslim-majority nations such as Malaysia and Indonesia have occasionally broken with the tradition of silence to condemn the violence, driven by domestic political pressure and religious solidarity. However, even these nations remain constrained by the need to preserve ASEAN unity. As Hazmi et al. (2025) argue, the lack of institutional strength to resolve this crisis threatens ASEAN's credibility, suggesting the organization is incapable of managing complex humanitarian disasters that spill across borders. Until ASEAN reinterprets non-interference to allow for intervention in cases of gross human rights violations, its response will remain limited to humanitarian tokenism rather than political resolution.

Conclusion

The plight of the Rohingya represents one of the most enduring and severe crises of statelessness in the modern era. As this paper has demonstrated, the crisis is not merely a byproduct of the 2016–2017 military crackdowns, but the cumulative result of decades of systemic exclusion, legal disenfranchisement via the 1982 Citizenship Law, and profound “othering” by the Burmese state. By applying Max Weber’s theoretical framework, we observe how the denial of “common descent” and “cultural prestige’ has been weaponized to strip the

Rohingya of their political voice and social legitimacy, effectively rendering them invisible within their own homeland.

While the primary responsibility for this dehumanization lies with the military and political leadership of Myanmar, this analysis highlights that the burden of response extends beyond its borders. Thailand, as a key transit and destination state, occupies a critical position in this humanitarian landscape. The current policy of treating Rohingya arrivals as illegal economic migrants rather than refugees drives them into the shadows of the informal economy and the hands of human trafficking networks.

This paper argues that such an approach is not only a humanitarian failing but a strategic misstep. By refusing to process legal documentation or grant refugee status, Thailand perpetuates a cycle of detention and vulnerability that burdens state resources while denying the potential economic contributions of a willing workforce.

Furthermore, the failure of ASEAN and the AICHR to address this crisis underscores the severe limitations of the “ASEAN Way”. The rigid adherence to the principle of non-interference has proven ill-suited for a crisis of this magnitude, allowing member states to prioritize diplomatic comfort over fundamental human rights. However, where regional mechanisms have faltered, the international legal community has begun to intervene. The ongoing proceedings at the International Court of Justice (ICJ) in The Gambia v. Myanmar mark a watershed moment in the pursuit of accountability. By formally examining allegations of genocide, the ICJ challenges the culture of impunity that has long shielded Myanmar’s military and serves as a direct rebuttal to the denials of ethnic cleansing previously articulated by state leadership.

Ultimately, while the ICJ case offers a vital pathway toward long-term justice and historical truth, the judicial process is inherently slow. The Rohingya cannot wait for a final verdict to receive basic protection. Therefore, a paradigm shift at the regional level remains imperative. Thailand and other ASEAN nations

must pivot from policies of deterrence to policies of protection. Recognizing the Rohingya as refugees and formalizing their status is not merely a charitable act; it is a necessary legal and ethical evolution required to stabilize the region and restore dignity to a people who have been systematically denied it for too long.

References

Ahsan Ullah, A. K. M. (2016). Rohingya Crisis in Myanmar. *Journal of Contemporary Criminal Justice,* 32(3), 285–301. https://doi.org/10.1177/1043986216660811.

Alatas, S. F. (1963). The Weber Thesis and South East Asia. *Archives de Sociologie Des Religions*, 15(1), 21–34. https://doi.org/10.3406/assr.1963.1719

Albert , E., & Maizland, L. (2015, June 17). The Rohingya Crisis. *Council on Foreign Relations*. https://www.cfr.org/backgrounders/rohingya-crisis

Ansar, A. (2020). The Unfolding of Belonging, Exclusion and Exile: A Reflection on the History of Rohingya Refugee Crisis in Southeast Asia. *Journal of Muslim Minority Affairs,* 40(3), 441–456. https://doi.org/10.1080/13602004.2020.1819126.

Bangkok Post. (2015, February 10). *Escaping the chains of oppression*. Https://Www.bangkokpost.com. https://www.bangkokpost.com/life/social-and-lifestyle/476384/escaping-the-chains-of-oppression.

Boonlert, T. (2019, November 5). *Thailand can "do more" for Rohingya*. Https://Www.bangkokpost.com; Bangkok Post. https://www.bangkokpost.com/thailand/general/1787449/thailand-can-do-more-for-rohingya.

Chaijaroenwatana, B., & Haque, M. M. (2020). Displaced Rohingya and Concern for Non-traditional Security Risks in Thailand. *Asian Affairs: An American Review*, 47(3), 201–225. https://doi.org/10.1080/00927678.2020.1763537.

Chambers, P. (2015, October 23). *Thailand Must End Its Own Rohingya Atrocity*. The Diplomat. https://thediplomat.com/2015/10/thailand-must-end-its-own-rohingya-atrocity/.

Changrui, Y., & Lee, B. T. F. (2023). ASEAN in the Conflict Management of the Rohingya Crisis. *Journal of Autonomy and Security Studies* , 7(1), 39–60. https://jass.journal.fi/article/download/142892/90319/322484.

Chantavanich, S. (2015, May 7). *How the Rohingya crisis came to Thailand*. Bangkok Post. https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/553763/how-the-rohingya-crisis-came-to-thailand.

Cheesman, N. (2017). How in Myanmar "National Races" Came to Surpass Citizenship and Exclude Rohingya. *Journal of Contemporary Asia*, 47(3), 461–483. https://doi.org/10.1080/00472336.2017.1297476.

Cheung, S. (2011). Migration Control and the Solutions Impasse in South and Southeast Asia: Implications from the Rohingya Experience. *Journal of Refugee Studies*, 25(1), 50–70. https://doi.org/10.1093/jrs/fer048.

Coddington, K. (2023). The everyday erosion of refugee claims: Representations of the Rohingya in Thailand. *Social & Cultural Geography*, 24(2), 274–291. https://doi.org/10.1080/14649365.2021.1939125.

Gamez, K. R. (2017). *Examining the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rightrs (AICHR): The Case Study of the Rohingya Crisis* [LLM Thesis]. http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=142893.

Green, P. (2013). Islamophobia: Burma's racist fault-line. *Race & Class*, 55(2), 93–98. https://doi.org/10.1177/0306396813497884.

Habib, M., Jubb, C., Rahman, M., & Henri Pallard. (2018). *Forced Migration of Rohingya: The Untold Experience*. Ontario International Development Agency.

Hayeemad, M., & Buasri, R. (2015). Impact of the AEC on Migrant Workers: A Case Study of the Rohingya in Khon Kaen Thailand. *Journal of Asian Development*, 1(1), 23. https://doi.org/10.5296/jad.v1i1.7928.

Hazmi, A., YIlmaz, M., & Badruzaman, I. (2025). The Responsibility to Protect in Normative Deadlock: ASEAN' Dilemma in the Rohingya Issue. *Journal of Social Politics and Governance*, 7(2), 159–182. file:///C:/Users/MUIC/Downloads/THE+RESPONSIBILITY+TO+PROTECT+IN+NORMATIVE+DEADLOCK+-+ASEAN%E2%80%99S+DILEMMA+IN+THE+ROHINGYA+ISSUE.pdf.

Human Rights Watch. (2020, October 8). *Myanmar: Mass Detention of Rohingya in Squalid Camps*. Human Rights Watch. https://www.hrw.org/news/2020/10/08/myanmar-mass-detention-rohingya-squalid-camps.

Islam, M. M., & Nuzhath, T. (2018). Health risks of Rohingya refugee population in Bangladesh: a call for global attention. *Journal of Global Health*, 8(2), 020309. https://doi.org/10.7189/jogh.08.020309.

Jetschke, A. (2015). Why Create a Regional Human Rights Regime? The ASEAN Intergovernmental Commission for Human Rights. In T. A. Börzel & V. van Hüllen (Eds.), *Governance Transfer by Regional Organizations. Governance and Limited Statehood Series* (pp. 107–124). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137385642_6.

Jetschke, A. (2019). Does forced migration increase regional human rights commitment? The cases of Malaysia and Thailand in ASEAN. *Asia Pacific Business Review*, 25(5), 705–728. https://doi.org/10.1080/13602381.2019.1652981.

Jones, W. J. (2017). Myanmar's Rohingya: Human Rights Abuses and Systemic Violence. *Journal of Urban Culture Research*, 14(1), 16–33. https://doi.org/10.58837/chula.jucr.14.1.3.

Jones, W. J. (2024a). ASEAN's Treaty of Amity and Cooperation . *East Asia Forum*. https://doi.org/10.59425/eabc.1732788000

Jones, W. J. (2024b). Not much to celebrate on AICHR's 15th anniversary. *East Asia Forum*. https://doi.org/10.59425/eabc.1719050400.

Jones, W. J. (2025). Sovereignty Over Rights? Realism and Regime Theory Analysis of the ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights. *Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law*, 26(3), 227–256. https://doi.org/10.1163/15718158-20252003.

Kaewkuekoonkit, A., & Chantavanich, S. (2018). Rohingya in Thailand: Existing social protection in dynamic circumstances. *Asian Review*, 31(1), 5–22. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/arv/article/view/224444.

Kolås, Å. (2025). Rohingya identity, nationhood and the census. *Social Identities*, 31(4), 420–439. https://doi.org/10.1080/13504630.2025.2459075.

Leider, J. P. (2018a). History and Victimhood: Engaging with Rohingya Issues. *Insight Turkey*, 20(1), 99–118. https://doi.org/10.25253/99.2018201.07.

Leider, J. P. (2018b). Rohingya: The History of a Muslim Identity in Myanmar. In *Oxford Research Encyclopedia of Asian History*. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190277727.013.115.

Leviter, L. (2010). The ASEAN Charter. ASEAN Failure or member failure? *New York University Journal of International Law and Politics*, 43(4), 159–210. https://nyujilp.org/wp-content/uploads/2013/02/43.1-Leviter.pdf.

Mentzel, P. C. (2025). Max Weber and Anthony D. Smith on Race, Ethnicity, and Nation. *Genealogy*, 9(1), 15–15. https://doi.org/10.3390/genealogy9010015.

Mohajan, H. K. (2018). History of Rakhine State and the Origin of the Rohingya Muslims. *IKAT: The Indonesian Journal of Southeast Asian Studies*, 2(1), 19–46. https://doi.org/10.22146/ikat.v2i1.37391.

Piromya, K. (2021, September 4). *ASEAN Must Do More to Help the Rohingyas*. The Diplomat. https://thediplomat.com/2020/03/asean-must-do-more-to-help-the-rohingyas/.

Rahman, M., & Mohajan, H. K. (2019). Rohingya-The Stateless Community Becoming the Lost Generation. *Journal of Economic Development, Environment and People*, 8(2), 24-36. https://doi.org/10.26458/jedep.v8i2.621 .

Rhoads, E. L. (2022). Citizenship denied, deferred and assumed: a legal history of racialized citizenship in Myanmar. *Citizenship Studies*, 27(1), 1–21. https://doi.org/10.1080/13621025.2022.2137468.

Septiari, D. (2018, April 23). AICHR reps call for regional approach to Rohingya crisis. The Jakarta Post. https://www.thejakartapost.com/seasia/2018/04/23/aichr-reps-call-for-regional-approach-to-rohingya-crisis.html.

Shivakoti, R. (2025, March 17). *ASEAN's role in the Rohingya refugee crisis - Forced Migration Review*. Forced Migration Review. https://www.fmreview.org/latinamerica-caribbean/shivakoti/.

Szep, J., & Marshall, A. (2013). *Thailand's clandestine Rohingya policy uncovered*. Reuters. http://graphics.thomsonreuters.com/13/12/ROHINGYA-THAILAND. pdf.

Thamrin, H. (2018). Rohingya-Myanmar Crisis: How Is ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights? *International Affairs and Global Strategy*, 63, 19–27. https://www.iiste.org/Journals/index.php/IAGS/article/view/41858/43103.

The New Humanitarian. (2014, February 28). *"Hell is real for the Rohingyas in Thailand."* ReliefWeb. https://reliefweb.int/report/thailand/hell-real-rohing yas-thailand.

Uddin, N. (2015). State of Stateless People: The Plight of Rohingya Refugees in Bangladesh. In R. E. Howard-Hassmann & M. Walton-Roberts (Eds.), *The Human Right to Citizenship: Slippery Citizenship* (pp. 62–77). University of Pennsylvania Press. https://doi.org/10.9783/9780812291421-005.

Umar, A. R. M. (2014). Making ASEAN Works in Rakhine: A Southeast Asian Perspective. *SSRN Electronic Journal*. https://doi.org/10.2139/ssrn.2488464.

Weber, M. (1978). *Economy and society: an Outline of Interpretive Sociology*. University of California Press.

Wongratch, T., Abdullah, K., & Ismail, M. B. (2020). Deciphering a Strategy to Combat Reiterating Human Trafficking Gangs: A Case Study of the Rohingya Minority in Southern Thailand. *South Asian Journal of Social Studies and Economics*, 7(4), 1–10. https://doi.org/10.9734/sajsse/2020/v7i430195.

Yegar, M. (2018). The Plight of the Rohingya in Myanmar. *Israel Journal of Foreign Affairs*, *12*(2), 197–207. https://doi.org/10.1080/23739770.2018.1515713.

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความตระหนักและพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ในการจัดการสารสนเทศงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์ของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*

CAUSAL FACTOR ANALYSIS OF AWARENESS AND PRACTICES REGARDING THE PERSONAL DATA PROTECTION ACT (PDPA) IN NUCLEAR MEDICINE INFORMATION MANAGEMENT AMONG RADIOLOGIC TECHNOLOGY STUDENTS, FACULTY OF MEDICINE, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

ปวรินทร์ ก้องพิริยะกุล[1] และ จงวัฒน์ ชีวกุล[2]

Pawarin Kongpiriyakul[1] and Jongwat Cheewakul[2]

[1]เวชศาสตร์นิวเคลียร์ สาขาวิชารังสีวิทยา, คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

[1]Nuclear Medicine Department of Radiology, Faculty of Medicine, Prince of Songkla University, Thailand

[2]หลักสูตรรังสีเทคนิค ภาควิชารังสีวิทยา, คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

[2]Radiological Technology Program,Faculty of Medicine, Prince of Songkla University, Thailand

Corresponding Author's Email: jongwatcheewakul@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 10 มิถุนายน 2569; วันแก้ไขบทความ 16 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 18 มิถุนายน 2569

Received 10 June 2026; Revised 16 June 2026; Accepted 18 June 2026

Citation:

* ปวรินทร์ ก้องพิริยะกุล และ จงวัฒน์ ชีวกุล. (2569). การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความตระหนักและพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ในการจัดการสารสนเทศงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์ของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 621-639.

Pawarin Kongpiriyakul and Jongwat Cheewakul. (2026). Causal Factor Analysis Of Awareness And Practices Regarding The Personal Data Protection Act (PDPA) In Nuclear Medicine Information Management Among Radiologic Technology Students,Faculty Of Medicine, Prince Of Songkla University. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 621-639.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทัศนคติ การรู้เท่าทันดิจิทัล และพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดังกล่าวในการจัดการสารสนเทศงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษารังสีเทคนิคชั้นปีที่ 3 คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 20 คน (ร้อยละ 66.67) เพศชาย 10 คน (ร้อยละ 33.33) และทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ผ่านการฝึกปฏิบัติงานในหน่วยงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์แล้ว ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ทัศนคติ และการรู้เท่าทันดิจิทัลในเกณฑ์ดี ผลการวิเคราะห์อิทธิพลพบว่า ทัศนคติต่อความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วยและการรู้เท่าทันดิจิทัลเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญที่ส่งอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีประสบการณ์ฝึกปฏิบัติงานทางคลินิกร้อยละ 100 เป็นตัวบ่มเพาะความตระหนักรู้ ผลวิจัยนี้สามารถนำไปใช้พัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการทักษะวิชาชีพเข้ากับจริยธรรมและการคุ้มครองข้อมูลในยุคดิจิทัลต่อไป

คำสำคัญ: การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA), ปัจจัยเชิงสาเหตุ, เวชศาสตร์นิวเคลียร์, ความตระหนักและพฤติกรรม

Abstract

This research aimed to examine the levels of knowledge, attitudes, digital literacy, and personal data protection behaviors (PDPA), as well as to analyze the causal factors influencing these behaviors in nuclear medicine information management. The sample consisted of 30 third-year radiologic technology students from the Faculty of Medicine, Prince of Songkla University. The research instrument utilized was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics and regression analysis.The results revealed that the majority of the sample were female (n = 20, 66.67%) and male (n = 10, 33.33%). All participants (100.00%) were third-year students who had completed their clinical training in the Nuclear Medicine Unit, which consequently contributed to a good level of

knowledge, attitudes, and digital literacy among the sample. Causal analysis indicated that attitudes toward patient privacy and digital literacy were significant causal factors that positively influenced personal data protection behaviors with statistical significance, with 100% of clinical training experience serving as an indicator of awareness. These research findings can be applied to develop a curriculum that integrates professional skills with ethics and data protection in the digital era.

Keyword: Personal Data Protection Act (PDPA), Causal Factors, Nuclear Medicine, Awareness and Behavior

บทนำ

ในบริบทของสถานพยาบาลยุคดิจิทัล การจัดการข้อมูลผู้ป่วยได้เปลี่ยนผ่านสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างเต็มรูปแบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวินิจฉัยและรักษา อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงข้อมูลที่รวดเร็วส่งผลให้ข้อมูลส่วนบุคคลมีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิด นำมาสู่การบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) เพื่อวางรากฐานการจัดการข้อมูลอย่างมีธรรมาภิบาล (คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2562) โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามกฎหมายนี้อย่างเคร่งครัด ผ่านการออกนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเป็นแนวทางให้บุคลากรและนักศึกษาถือปฏิบัติในทุกกระบวนการทำงาน (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2565) งานเวชศาสตร์นิวเคลียร์ (Nuclear Medicine) มีลักษณะงานที่แตกต่างจากรังสีวิทยาทั่วไป เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการใช้สารเภสัชรังสี (Radiopharmaceuticals) เข้าสู่ร่างกายผู้ป่วยเพื่อตรวจวินิจฉัยและบำบัดรักษา กระบวนการจัดการสารสนเทศในส่วนนี้จึงมีความซับซ้อนสูง ตั้งแต่การรับส่งข้อมูลคำสั่งตรวจ การบันทึกข้อมูลการจัดเตรียมและบริหารยาฉีดสารรังสี ไปจนถึงการประมวลผลภาพถ่ายทางรังสีในระบบ PACS (Picture Archiving and Communication System) ข้อมูลเหล่านี้ไม่เพียงแต่ประกอบด้วยภาพถ่ายทางการแพทย์ แต่ยังรวมถึงข้อมูลทางคลินิกที่ละเอียดอ่อน เช่น ผลการตรวจเลือด ประวัติการแพ้ยา และแผนการรักษาด้วยรังสี ซึ่งการจัดการสารสนเทศที่ผิดพลาดหรือการเข้าถึงข้อมูลโดยบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในระหว่างกระบวนการเหล่านี้ อาจส่งผลกระทบโดยตรงต่อความปลอดภัยของผู้ป่วยและข้อกำหนดทาง

กฎหมาย (คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2566) ในการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูล นักศึกษารังสีเทคนิคถือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีปัจจัยเฉพาะตัวที่น่าสนใจ ประการแรกคือ ความรู้ความเข้าใจในตัวบทกฎหมาย (Legal Knowledge) ที่มักถูกมองว่าเป็นเรื่องไกลตัวมากกว่าทักษะวิชาชีพ ประการต่อมาคือ ทัศนคติต่อความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วย (Attitude toward Privacy) ซึ่งนักศึกษาที่มุ่งเน้นเพียงการฝึกทักษะทางเทคนิคอาจละเลยการป้องกันข้อมูลในพื้นที่ปฏิบัติงาน และประการสำคัญคือ การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) ในกลุ่ม Gen Z ที่มีความคุ้นชินกับการแบ่งปันข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งอาจนำไปสู่พฤติกรรมการส่งต่อเคสผู้ป่วยหรือภาพถ่ายทางรังสีผ่านช่องทางที่ไม่ปลอดภัยโดยไม่เจตนา การศึกษาปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นกุญแจสำคัญในการระบุช่องว่างระหว่าง "การรับรู้" และ "การปฏิบัติ" ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้จริง ปัจจุบันงานด้านรังสีวิทยาได้ก้าวเข้าสู่ยุค AI และ Big Data ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลปริมาณมหาศาลในการพัฒนาระบบวินิจฉัย ความจำเป็นในการสร้างความตระหนักด้าน PDPA จึงไม่ได้เป็นเพียงเรื่องการทำตามกฎหมาย แต่เป็นส่วนหนึ่งของ จริยธรรมแห่งวิชาชีพ (Professional Ethics) หากนักศึกษารังสีเทคนิคซึ่งจะเป็นกำลังหลักในอนาคตขาดความตระหนักในเรื่องนี้ อาจส่งผลให้เกิดความเสียหายในวงกว้าง ทั้งการฟ้องร้องทางกฎหมายและการขาดความเชื่อมั่นจากผู้ใช้บริการ (World Health Organization, 2021)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความตระหนักและพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อนำผลการศึกษาไปพัฒนารูปแบบการสอนที่บูรณาการทักษะวิชาชีพเข้ากับจริยธรรมแห่งวิชาชีพ (Professional Ethics) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทัศนคติ การรู้เท่าทันดิจิทัล และพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ของนักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุ (ความรู้ ทัศนคติ และการรู้เท่าทันดิจิทัล) ที่มีต่อพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการจัดการสารสนเทศงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การทบทวนวรรณกรรม

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบสารสนเทศทางการแพทย์ที่มีข้อมูลอ่อนไหวสูง เช่น ระบบ PACS ในงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์ (คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับ Smith et al. (2021) ที่พบว่าความซับซ้อนของภาพถ่ายทางรังสีที่เชื่อมโยงกับประวัติผู้ป่วยดิจิทัล เป็นจุดเปราะบางที่สุดต่อการรั่วไหลของข้อมูล นอกจากนี้ Johnson & Lee (2022) ได้เน้นย้ำว่าการเข้ารหัสข้อมูลและการควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงในระบบจัดเก็บภาพถ่ายทางรังสีเป็นมาตรการเชิงรับที่จำเป็นเพื่อป้องกันการละเมิดข้อมูลในสถานพยาบาล สำหรับบริบทไทย คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2566) ได้ย้ำถึงมาตรฐานการรักษาความลับทางการแพทย์ ทั้งนี้ ธนพล และคณะ (2565) กลับพบว่าบุคลากรทางการแพทย์ในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิส่วนใหญ่ยังคงมีความสับสนในขั้นตอนการขอความยินยอม (Consent) เมื่อต้องเผชิญกับกรณีฉุกเฉินหรือการส่งต่อเพื่อการศึกษา ซึ่งเมื่อพิจารณาผ่านกรอบแนวคิด KAP Model และ Theory of Planned Behavior (TPB) (Ajzen, 1991) Alshammari (2022) ได้ พบว่าทัศนคติต่อความเป็นส่วนตัวทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) ที่แข็งแกร่งที่สุดระหว่างความรู้ทางกฎหมายและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของนักศึกษาสายสุขภาพ อย่างไรก็ตาม นักศึกษารังสีเทคนิคมักเผชิญภาวะลักลั่นระหว่างการฝึกทักษะทางเทคนิคและการปฏิบัติตามกฎหมาย โดย วรรณภา (2566) ยืนยันว่าแม้ระดับความรู้จะสูง แต่หากขาดความตระหนักเชิงจริยธรรม (Attitude/Awareness) พฤติกรรมการละเมิดข้อมูลผู้ป่วยผ่านระบบสารสนเทศโดยไม่ได้รับอนุญาตก็ยังคงเกิดขึ้นได้ และแม้นักศึกษารังสีเทคนิคซึ่งเป็นกลุ่มประชากรดิจิทัล (Digital Natives) จะมีความคุ้นเคยในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูง แต่การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) ในมิติของการรักษาความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวกลับยังไม่เพียงพอ โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2566) ได้ระบุว่า ทักษะการคัดกรองข้อมูลก่อนเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งในประเด็นนี้ Chen et al. (2023) พบว่านักศึกษาสายสุขภาพมักมีพฤติกรรม "ความย้อนแย้งด้านความเป็นส่วนตัว" (Privacy Paradox) โดยมักเบลอเส้นแบ่งระหว่างพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่วิชาชีพ จนนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยง เช่น การบันทึกภาพหน้าจอบนระบบ PACS เพื่อปรึกษาเคสผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับ Davis (2024) ที่ระบุว่าความคุ้นชินกับการแบ่งปันข้อมูลบนโลกออนไลน์ของคนรุ่นใหม่ ส่งผลให้ระดับความระมัดระวังในการจัดการข้อมูลทาง

คลินิกลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้ เกียรติศักดิ์ และคณะ (2564) สรุปว่าการส่งเสริมเพียงทักษะทางเทคนิคไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองข้อมูลผู้ป่วย แต่จำเป็นต้องเพิ่มทักษะการตัดสินใจเชิงจริยธรรมร่วมด้วยอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดจากการบูรณาการทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์และบริบททางกฎหมาย เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังนี้ ปัจจัยเชิงสาเหตุ (Independent Variables) ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แบบจำลอง Knowledge-Attitude-Practice (KAP Model) และ Theory of Planned Behavior (TPB) ของ Ajzen (1991) เพื่อกำหนดตัวแปรต้น ความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมาย (Legal Knowledge) อ้างอิงตามข้อบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) ซึ่งเป็นฐานความรู้ที่จำเป็นในการคัดกรองพฤติกรรม (คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2562) ทัศนคติต่อความเป็นส่วนตัว (Attitude toward Privacy) ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติงานตามหลักจริยธรรมวิชาชีพ การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญในการจัดการสารสนเทศในสภาพแวดล้อมดิจิทัลของนักศึกษายุค Generation Z (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2565) และกำหนดตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความตระหนักและพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในการจัดการสารสนเทศงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์ ซึ่งครอบคลุมการปฏิบัติตามแนวทางของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2566) ในด้านการเข้าถึงและใช้งานระบบ PACS รวมถึงการส่งต่อข้อมูลทางคลินิกที่อ่อนไหว (Sensitive Data) ให้เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยสารสนเทศ

โดยสรุป กรอบแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าระดับความรู้ ทัศนคติ และทักษะดิจิทัลที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อระดับความตระหนักและพฤติกรรมการจัดการข้อมูลผู้ป่วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงความสัมพันธ์ในแผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

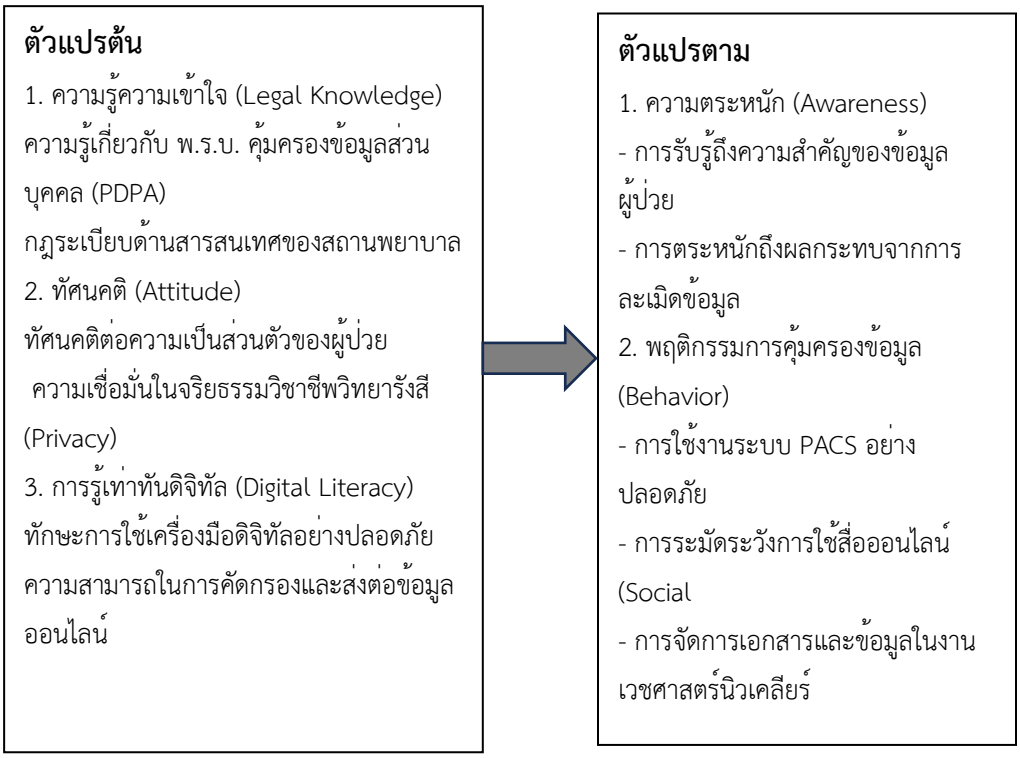

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรศึกษา คือ นักศึกษาหลักสูตรรังสีเทคนิค สาขาวิชารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประชาการเป้าหมาย คือ นักศึกษาหลักสูตรรังสีเทคนิคชั้นปีที่ 3 สาขาวิชารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเฉพาะเจาะจงเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนหลักสูตรรังสีเทคนิค สาขาวิชารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 30 คน

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนหลักสูตรรังสีเทคนิค สาขาวิชารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 30 คน

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

1. ผู้เข้าร่วมวิจัยมีเหตุทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมวิจัยได้
2. ผู้เข้าร่วมวิจัยไม่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย
3. ผู้เข้าร่วมวิจัยแจ้งความจำนงขอออกจากการวิจัย
4. ผู้เข้าร่วมวิจัยเคยเข้าร่วมโครงการวิจัยลักษณะเดียวกันในช่วงเวลาที่กำหนด เช่น 6 เดือนที่ผ่านมา เพื่อป้องกันอิทธิพลจากความรู้ที่ได้จากงานวิจัยครั้งก่อน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของนักศึกษาหลักสูตรรังสีเทคนิคชั้นปีที่ 3 คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อใช้เป็นตัวแปรต้นในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ประกอบด้วย เพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษาประสบการณ์การฝึกปฏิบัติงานในงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์หรือแผนกรังสีวิทยา

ส่วนที่ 2 แบบประเมินระดับความรู้ ความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมาย PDPA ลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตัวเลือก ถูก-ผิด หรือตัวเลือกพหุคูณ เพื่อวัดระดับความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานรังสีเทคนิค เช่น การจำแนกข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป หลักการขอความยินยอม (Consent) และสิทธิของเจ้าของข้อมูลผู้ป่วย การวัดผล ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่อันได้ 0 คะแนน แล้วนำมาจัดกลุ่มระดับความรู้ (สูง กลาง ต่ำ)

ส่วนที่ 3 แบบวัดทัศนคติต่อความเป็นส่วนตัวและการรู้เท่าทันดิจิทัล ลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ (เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ด้านทัศนคติ วัดความเชื่อและความตระหนักต่อจริยธรรมวิชาชีพและการรักษาความลับผู้ป่วย ด้านการรู้เท่าทันดิจิทัล วัดความสามารถในการจัดการข้อมูลบนระบบ PACS และการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างปลอดภัย

ส่วนที่ 4 แบบวัดพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะเป็นแบบมาตรวัดความถี่ของการปฏิบัติ (Frequency Scale) 5 ระดับ (ปฏิบัติเป็นประจำ ถึง ไม่เคยปฏิบัติ) เพื่อวัดพฤติกรรมจริงในงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์ เช่น การออกจากระบบ (Log-out) ทุกครั้งหลังใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์ในแผนก, การไม่บันทึกภาพหน้าจอที่มีข้อมูลชื่อ-นามสกุลผู้ป่วยลงในอุปกรณ์ส่วนตัว, การตรวจสอบสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลของผู้ร่วมงานก่อนส่งต่อข้อมูล

ใช้เกณฑ์ของ Best (1977) ในการแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยของระดับทัศนคติและระดับพฤติกรรมได้ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง มีทัศนคติในระดับ ดีเยี่ยม

3.50 – 4.49 หมายถึง มีทัศนคติในระดับ ดี

2.50 – 3.49 หมายถึง มีทัศนคติในระดับ ปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง มีทัศนคติในระดับ น้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง มีทัศนคติในระดับ น้อยที่สุด/ควรปรับปรุง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนนำไปใช้จริง

การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้สำหรับตรวจสอบว่าข้อคำถามทั้ง 30 ข้อ (ความรู้ 15 + ทัศนคติ 15) ครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยใช้ค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) ส่งแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประเมินให้คะแนน

+1 = แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

0 = ไม่แน่ใจ

-1 = แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

เกณฑ์การตัดสิน ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความตรงเชิงเนื้อหาใช้ได้จริง

การหาความเที่ยง (Reliability) สำหรับแบบทดสอบความรู้ (ข้อละ 1 คะแนน: ถูก/ผิด) ใช้สูตร Kuder-Richardson (KR-20) เนื่องจากเป็นข้อมูลแบบฐานสอง (Binary Data) แบบประเมินทัศนคติ (ระดับ 1-5 คะแนน) ใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient)เกณฑ์การยอมรับ (Acceptance Criteria)

ค่าความตรง (IOC) ต้อง > 0.50 ทุกข้อ หากข้อใดต่ำกว่านี้ต้องปรับปรุงหรือตัดออก

ค่าความเที่ยง (Reliability) มีค่า 0.80 ถือว่าเครื่องมือมีความนิ่งและเชื่อถือได้ในการเก็บข้อมูลจริง

โดยใช้แบบประเมินคุณภาพแบบสอบถามตามแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมระดับ ดีมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมระดับ ดีมาก

3 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมระดับ น้อย

1 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมระดับ น้อยที่สุด

โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์แปลความหมายไว้ดังนี้

คะแนน 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับ ดีมากที่สุด

คะแนน 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับ ดีมาก

คะแนน 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับ ปานกลาง

คะแนน 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับ น้อย

คะแนน 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับ น้อยที่สุด

โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามประกอบด้วยจำนวน 3 ท่าน นำข้อบกพร่องจากการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะ ให้ปรับแก้ศัพท์เฉพาะทางเทคนิคให้มีความเข้าใจมากขึ้น และดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษารังสีเทคนิค คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การจัดการข้อมูล

ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจากผู้ตอบแบบสอบถาม จะไม่มีการระบุถึงตัวบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยมีผู้วิจัยเพียงท่านเดียวที่จะเป็นผู้เข้าถึงข้อมูล ข้อมูลดังกล่าวจะเก็บไว้อย่างน้อย 3 ปี หรือจนสิ้นสุดการทำวิจัย ก่อนจะทำลาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลหลังได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และให้การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างตลอดกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. เสนอโครงร่างวิจัยผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการประเมินงานวิจัยด้านจริยธรรมคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โครงการวิจัย REC.69-217-7-7

2. ผู้วิจัยชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ประโยชน์และวิธีการดำเนินการการวิจัย เปิดโอกาสให้ผู้ตอบสอบถามมีอิสระในการเข้าร่วมวิจัยโดนสมัครใจ มีสิทธิที่จะตอบแบบสอบถามหรือปฏิเสธ โดยข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ โดยปกปิดแหล่งข้อมูลอย่างเคร่งครัด นำเสนอเป็นภาพรวม ไม่ชี้เฉพาะเจาะจง ไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

1. นักวิจัยทำหนังสือแจ้งงานหลักสูตรรังสีเทคนิคเพื่อขอเก็บข้อมูลโครงการวิจัยจากนักศึกษาหลักสูตรรังสีเทคนิคชั้นที่ 3 โดยไม่ระบุข้อมูลนักศึกษาเป็นรายบุคคล

2. เตรียม เอกสารคำชี้แจง (Information Sheet) และ ใบยินยอม (Informed Consent) เพื่อยืนยันว่านักศึกษาเข้าร่วมด้วยความสมัครใจและข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับ นัดหมายวันเวลาที่นักศึกษาสะดวก เพื่อเข้าไปแจกแบบสอบถาม โดยกำหนดระยะเวลาในการส่งคืนให้ผู้วิจัยภายใน 24 ชั่วโมง ในกล่องรับแบบสอบถามที่ผู้วิจัยเข้ามารับบริเวณห้องเรียนของนักศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเสร็จสิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ สร้างคู่มือลงรหัสและลงรหัสข้อมูล จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ แบบประเมินระดับความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมาย PDPA (Legal Knowledge Test) ลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตัวเลือก ถูก-ผิด (True/False) หรือตัวเลือกพหุคูณ

3. วิเคราะห์แบบวัดทัศนคติต่อความเป็นส่วนตัวและการรู้เท่าทันดิจิทัล (Attitude and Digital Literacy Scale) ลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ (เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

4. วิเคราะห์แบบวัดพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Behavioral Practice Scale) ลักษณะเป็นแบบมาตรวัดความถี่ของการปฏิบัติ (Frequency Scale) 5 ระดับ (ปฏิบัติเป็นประจำ ถึง ไม่เคยปฏิบัติ)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักศึกษารังสีเทคนิคชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และเพศชาย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ทั้งหมดเคยผ่านการฝึกปฏิบัติงานในหน่วยงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์แล้ว คิดเป็นร้อยละ 100.00 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=30)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	10	33.33
หญิง	20	66.67
รวม	30	100.00
ชั้นปีที่ศึกษา		
ชั้นปีที่ 3	30	100.00
ประสบการณ์ฝึกปฏิบัติงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์		
เคยฝึกงานแล้ว	30	100.00

ตารางที่ 2 แสดงระดับความรู้ด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ของนักศึกษารังสีเทคนิค (n = 30)

ข้อ	คำถาม	ตอบถูก (n)	ร้อยละ
1	ข้อมูลภาพถ่ายทางรังสีที่สามารถระบุตัวตนของผู้ป่วยได้จัดเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหวตามกฎหมาย PDPA	29	96.67
2	นักศึกษาหรือบุคลากรสามารถถ่ายภาพหน้าจอระบบ PACS ที่มีข้อมูลผู้ป่วยเก็บไว้เพื่อใช้ส่วนตัวได้โดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาต	28	93.33
3	การเปิดเผยรายชื่อหรือข้อมูลของผู้ป่วยในพื้นที่สาธารณะ เช่น บอร์ดประกาศ หรือสื่อออนไลน์ ถือเป็นการละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล	30	100.00
4	การใช้รหัสผ่านร่วมกันระหว่างบุคลากรหรือเพื่อนร่วมงานเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ หากทำเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงาน	27	90.00
5	ข้อมูลสุขภาพของผู้ป่วย เช่น ประวัติการรักษาหรือผลการตรวจ ไม่จัดเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหวตามกฎหมาย PDPA	26	86.67
6	การส่งข้อมูลผู้ป่วยผ่านแอพพลิชันหรือช่องทางที่ไม่มีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม อาจเข้าข่ายการกระทำที่ผิดกฎหมาย PDPA	28	93.33
7	การเผยแพร่ภาพหรือข้อมูลผู้ป่วย แม้ว่าจะมีการปกปิดชื่อหรือข้อมูลบางส่วนแล้ว สามารถทำได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้ป่วย	24	80.00
8	ผู้ป่วยมีสิทธิ์ตามกฎหมายในการขอเข้าถึง ตรวจสอบ หรือขอสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองที่หน่วยงานจัดเก็บไว้	29	96.67
9	การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ถูกต้องตามกฎหมาย และจำกัดเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น	30	100.00

ข้อ	คำถาม	ตอบถูก (n)	ร้อยละ
10	นักศึกษาฝึกงานหรือผู้ที่ยังไม่ได้เป็นบุคลากรประจำ ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA)	22	73.33
รวม		**27.30**	**91.00**

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษารังสีเทคนิคมีความรู้ด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) โดยรวมอยู่ในระดับสูง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.10 คะแนน (SD = 1.12) คิดเป็นร้อยละ 91.00 ของคะแนนเต็ม โดยข้อที่มีผู้ตอบถูกมากที่สุด ได้แก่ การตระหนักว่าการเปิดเผยข้อมูลผู้ป่วยในพื้นที่สาธารณะถือเป็นการละเมิดสิทธิข้อมูลส่วนบุคคล และการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ถูกต้องตามกฎหมาย และจำกัดเฉพาะที่จำเป็น ซึ่งมีผู้ตอบถูกทั้งหมด ร้อยละ 100.00 ในขณะที่ข้อที่มีผู้ตอบถูกน้อยที่สุด คือ นักศึกษาฝึกงานหรือผู้ที่ยังไม่ได้เป็นบุคลากรประจำไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมาย PDPA ซึ่งมีผู้ตอบถูกร้อยละ 73.33 แสดงให้เห็นว่านักศึกษาบางส่วนยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว

ตารางที่ 3 แสดงระดับของทัศนคติต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมาย PDPA ของนักศึกษารังสีเทคนิค (n = 30)

ข้อที่	คำถาม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	PDPA เป็นสิ่งจำเป็นและควรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด	4.77	0.43	สูงมาก
2	การรักษาความลับผู้ป่วยมีความสำคัญ	4.73	0.45	สูงมาก
3	พร้อมปฏิบัติตาม PDPA อย่างเคร่งครัด	4.70	0.47	สูงมาก
4	การคุ้มครองข้อมูลเป็นหน้าที่ของทุกคน	4.67	0.48	สูงมาก
5	การโพสต์ข้อมูลผู้ป่วยเป็นพฤติกรรมไม่เหมาะสม	4.67	0.48	สูงมาก
6	การขอความยินยอมเป็นสิ่งจำเป็น	4.63	0.49	สูงมาก
7	ตระหนักผลกระทบจากการละเมิดข้อมูล	4.57	0.50	สูงมาก
8	เทคโนโลยีดิจิทัลอาจก่อปัญหาการละเมิดข้อมูล	4.53	0.51	สูงมาก

ข้อที่	คำถาม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
9	มั่นใจในการใช้ระบบดิจิทัลอย่างปลอดภัย	4.20	0.61	สูง
10	มีความรู้เพียงพอในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล	4.10	0.61	สูง
รวม		**4.56**	**0.25**	**สูงมาก**

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษารังสีเทคนิคมีทัศนคติต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมาย PDPA โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x}$ = 4.56, SD = 0.25) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การเห็นว่ากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) เป็นสิ่งจำเป็นและควรนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ($\bar{x}$= 4.77, SD = 0.43) รองลงมาคือ การเห็นความสำคัญของการรักษาความลับและข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วย ($\bar{x}$= 4.73, SD = 0.45) และความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามแนวทางและข้อกำหนดของกฎหมาย PDPA อย่างเคร่งครัดในการปฏิบัติงานจริง ($\bar{x}$= 4.70, SD = 0.47) สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามีเจตคติที่ดีและตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในวิชาชีพทางการแพทย์

ตารางที่ 4 แสดงระดับพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมาย PDPA ของนักศึกษารังสีเทคนิค (n = 30)

ข้อที่	คำถาม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ไม่บันทึกข้อมูลผู้ป่วยในอุปกรณ์ส่วนตัว	4.63	0.49	สูงมาก
2	ปฏิบัติตามนโยบาย PDPA อย่างเคร่งครัด	4.60	0.50	สูงมาก
3	ไม่เปิดเผยข้อมูลผู้ป่วยในที่สาธารณะ	4.57	0.50	สูงมาก
4	ตรวจสอบข้อมูลก่อนบันทึกหรือส่งต่อ	4.53	0.51	สูงมาก
5	Log-out ทุกครั้งหลังใช้งาน	4.47	0.51	สูง
6	จัดเก็บข้อมูลในระบบที่ปลอดภัย	4.43	0.50	สูง
7	ตรวจสอบสิทธิ์ผู้รับข้อมูลก่อนส่งต่อ	4.40	0.50	สูง
8	ใช้รหัสผ่านที่ปลอดภัย	4.37	0.56	สูง

ข้อที่	คำถาม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
9	รายงานเหตุละเมิดข้อมูลทันที	4.23	0.63	สูง
10	หลีกเลี่ยงการใช้ Public Wi-Fi	4.17	0.65	สูง
รวม		**4.44**	**0.29**	**สูง**

จากตารางที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษารังสีเทคนิคมีพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$= 4.44, SD = 0.29) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การไม่บันทึกภาพหน้าจอหรือข้อมูลผู้ป่วยที่สามารถระบุตัวตนได้ลงในอุปกรณ์ส่วนตัว ($\bar{x}$= 4.63, SD = 0.49) รองลงมาคือ การปฏิบัติตามแนวทาง นโยบาย หรือข้อกำหนดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด ($\bar{x}$= 4.60, SD = 0.50) และการหลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลของผู้ป่วยในพื้นที่สาธารณะหรือแก่บุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ($\bar{x}$= 4.57, SD = 0.50) แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วย และสามารถนำหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานทางวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม

การอภิปรายผล

1. การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทัศนคติ การรู้เท่าทันดิจิทัล และพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษารังสีเทคนิค จากข้อมูลตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษารังสีเทคนิคชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 66.67) และทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) เคยผ่านการฝึกปฏิบัติงานในหน่วยงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์มาแล้ว การอภิปรายผลในส่วนนี้สามารถตั้งข้อสังเกตได้ดังนี้ ระดับความรู้ด้านกฎหมาย PDPA (ตารางที่ 2) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ที่ผ่านการฝึกปฏิบัติงานจริงในโรงพยาบาลหรือหน่วยงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์มาแล้ว ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างน่าจะมีระดับความรู้ด้าน PDPA และพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก เนื่องจากงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์เป็นสาขาที่ต้องจัดการกับข้อมูลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด ทั้งข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ข้อมูลภาพถ่ายทางการแพทย์ (เช่น ผล PET/CT, Bone Scan) และข้อมูลสุขภาพ ซึ่งถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว (Sensitive Personal

Data)ประสบการณ์ทางคลินิกเป็นตัวบ่มเพาะทัศนคติ การที่นักศึกษา "เคยฝึกงานแล้วร้อยละ 100" หมายความว่าพวกเขาได้ผ่านการซึมซับวัฒนธรรมองค์กร การรักษาความลับของผู้ป่วย (Patient Confidentiality) และมาตรการความปลอดภัยทางสารสนเทศของโรงพยาบาลมาแล้วในสถานการณ์จริง ทำให้ทัศนคติและการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักศึกษาไม่ได้เกิดจากภาคทฤษฎีในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ถูกหล่อหลอมผ่านจริยธรรมแห่งวิชาชีพในชั้นคลินิกด้วย

2. การอภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุ (ความรู้ ทัศนคติ และการรู้เท่าทันดิจิทัล) ที่มีต่อพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในการจัดการสารสนเทศงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในการอภิปรายความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุ สามารถวิเคราะห์ตามหลักแนวคิดเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (เช่น ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล หรือ แนวคิด KAP: Knowledge, Attitude, Practice) ร่วมกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้ อิทธิพลของความรู้และการรู้เท่าทันดิจิทัล: ความรู้ด้านกฎหมาย PDPA และการรู้เท่าทันดิจิทัล จะเป็นปัจจัยฐานราก (Cognitive Component) ที่ทำให้นักศึกษารังสีเทคนิคเข้าใจถึง "ขอบเขต" และ "วิธีการ" ในการจัดการระบบสารสนเทศในงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์อย่างถูกต้อง เช่น การไม่ถ่ายรูปหน้าจอผลการตรวจของผู้ป่วยลงสื่อสังคมออนไลน์ การสลับหน้าจอคอมพิวเตอร์เมื่อไม่ได้อยู่ประจำโต๊ะ หรือการเข้ารหัสไฟล์ข้อมูลก่อนส่งต่อ อิทธิพลของทัศนคติ (ตัวแปรขับเคลื่อนสำคัญ) แม้นักศึกษาจะมีความรู้ แต่หากขาดทัศนคติที่ดีหรือความตระหนัก พฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลก็อาจจะไม่เกิดขึ้นจริง ในบริบทนี้ ทัศนคติต่อความสำคัญของความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วย น่าจะเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลส่งผลโดยตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์ร่วมในวิชาชีพ (การฝึกงานร้อยละ 100) เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ช่วยยกระดับความรู้ ทัศนคติ และการรู้เท่าทันดิจิทัล ซึ่งส่งผลเชิงบวกให้นักศึกษารังสีเทคนิคมีพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยในการจัดการสารสนเทศงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์ได้อย่างถูกต้องและปลอดภัยตามหลักกฎหมาย PDPA **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ระดับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน นำผลวิจัยไปพัฒนารายวิชาหรือจัดอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับ PDPA ในงานรังสีเทคนิค โดยเน้นการ

สร้าง “ทัศนคติความตระหนักรู้” ควบคู่ไปกับข้อกฎหมาย เนื่องจากทัศนคติเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนให้เกิดพฤติกรรมการปกป้องข้อมูลผู้ป่วยในสถานการณ์จริง ควรมีการสอดแทรกกรณีศึกษา (Case Studies) ที่เกิดขึ้นจริงในงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์ เช่น ความผิดพลาดจากการส่งต่อภาพถ่ายทางการแพทย์ผ่านแอพพลิเคชั่นสนทนาที่ไม่ปลอดภัย เพื่อให้นักศึกษาเห็นภาพรวมของการรู้เท่าทันดิจิทัลที่ชัดเจนขึ้น ระดับหน่วยงานที่รับฝึกปฏิบัติงาน (โรงพยาบาล/หน่วยงานเวชศาสตร์นิวเคลียร์)หน่วยงานควรจัดทำ คู่มือปฏิบัติงาน (SOP) ด้านความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักศึกษาฝึกงานโดยเฉพาะ เช่น ขั้นตอนการเข้าถึงระบบ PACS หรือระบบจัดการข้อมูลผู้ป่วยที่มีการจำกัดสิทธิ์ (Log-in) ชัดเจน และมีการปฐมนิเทศ (Orientation) เน้นย้ำมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของโรงพยาบาลแก่นักศึกษาก่อนเริ่มฝึกปฏิบัติงานในหน่วยเวชศาสตร์นิวเคลียร์ทุกครั้ง **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** ควรเปรียบเทียบพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างการฝึกงานในแผนกต่าง ๆ เช่น แผนกรังสีวินิจฉัย รังสีรักษา และเวชศาสตร์นิวเคลียร์ เพื่อดูว่าบริบทของระบบสารสนเทศที่ต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

เกียรติศักดิ์ เจนวิทยากุล และคณะ. (2564). การรู้เท่าทันดิจิทัลและจริยธรรมทางสารสนเทศของนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 16(21), 35-48.

คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. (2562). พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก หน้า 52* (27 พฤษภาคม 2562).

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2566ก). *แนวปฏิบัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับบุคลากรและผู้ฝึกปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์*. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2566ข). *แนวปฏิบัติการจัดการข้อมูลสารสนเทศทางการแพทย์ และระบบ PACS*. คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ธนพล มโนเจริญ และคณะ. (2565). ความตระหนักและพฤติกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานใน โรงพยาบาลรัฐ. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*, 16(3), 375-388.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2565ก). *ประกาศมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เรื่อง นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2565*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2565ข). *นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและธรรมาภิบาลข้อมูล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วรรณภา ศิริพงษ์. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลผู้ป่วยตามทฤษฎี พฤติกรรมตามแผน. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 41(1), 75-89.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *50*(2), 179-211. https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T

Alshammari, A. (2022). Health informatics students' attitudes and behaviors towards patient data privacy. *International Journal of Health Sciences*, 6(S1), 1410-1419.

Chen, J., et al. (2023). Digital privacy paradox in healthcare students: A cross-sectional study. *Journal of Medical Systems*, 47(1).

Smith, R., et al. (2021). Radiology and the GDPR: A systematic review of data protection challenges in medical imaging. *European Radiology*, 31(7), 4431-4443.

World Health Organization. (2021). *Health data governance: Privacy and security in the digital age*. WHO Press.

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม*

A PARTICIPATORY MANAGEMENT MODEL FOR DEVELOPING A DRUG-FREE AND VICE-FREE SCHOOL AT PHUKA WITTAYAKOM SCHOOL

สิทธิพล พรมมินทร์

Sitthiphol Prommin

โรงเรียนภูคาวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2

Phuka Wittayakom School, under Nan Primary Educational Service Area Office 2, Thailand

Corresponding Author's Email: Prommin.267@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 3 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 5 เมษายน 2569

Received 16 March 2026; Revised 3 April 2026; Accepted 5 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ สภาพการดำเนินงานสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม 2) สร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบและความต้องการจำเป็น โดยสังเคราะห์เอกสารและสำรวจความคิดเห็นจากครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง จำนวน 152 คน (2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน (3) ทดลองใช้รูปแบบกับครูและนักเรียนโรงเรียนภูคาวิทยาคม จำนวน 242 คน และ (4) ประเมินรูปแบบ โดยศึกษาความเป็น

Citation:

* สิทธิพล พรมมินทร์. (2569). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 640-663.

Sitthiphol Prommin. (2026). A Participatory Management Model For Developing A Drug-Free And Vice-Free School At Phuka Wittayakom School. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 640-663.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ประโยชน์จากครู 16 คน และศึกษาความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง 152 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมิน แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการดำเนินงาน การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ครอบคลุมการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ ด้านปลอดยาเสพติดและอบายมุข ด้านปลอดสื่อลามกอนาจาร ด้านปลอดการพนัน และด้านปลอดการทะเลาะวิวาท โดยสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง แต่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาเชิงระบบและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นใช้วงจร PHUKA–SAFE Cycle 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดนโยบาย การประสานความร่วมมือบ้าน–โรงเรียน–ชุมชน การเฝ้าระวังเชิงรุก การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิต การดูแลช่วยเหลือและฟื้นฟู และการประเมินเพื่อพัฒนา โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่าการดำเนินงานด้านการป้องกันยาเสพติดและอบายมุขอยู่ในระดับมากที่สุด พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนลดลง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้มแข็งขึ้น และโรงเรียนได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอก 4) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจและครูเห็นว่ารูปแบบมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นได้

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, สถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข, รูปแบบการบริหาร, สถานศึกษาสีขาว, การวิจัยและพัฒนา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the components of the model, the current conditions, the desirable conditions, the needs, and the guidelines for participatory management to develop a drug-free and vice-free school at Phuka Wittayakom School; 2) develop a participatory management model; 3) examine the results of implementing the model; and 4) evaluate the

developed model. This study employed a Research and Development (R&D) approach consisting of four phases: (1) studying the components, conditions, needs, and development guidelines through document synthesis and a survey of 152 participants including teachers, school committee members, and parents; (2) constructing and validating the model by nine experts; (3) implementing the model with 242 participants at Phuka Wittayakom School, including teachers and students; and (4) evaluating the model by studying its usefulness from 16 teachers and satisfaction from a sample of 152 respondents. The research instruments included questionnaires, evaluation forms, and focus group record forms. Data were analyzed using mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI).

The findings revealed that:

1) The participatory management model for developing a drug-free and vice-free school consisted of six components: principles, objectives, contents, operational process, measurement and evaluation, and success conditions. The model covered four operational areas: drug-free and vice-free, pornography-free, gambling-free, and violence-free. The current condition was at a moderate level, while the desirable condition was at the highest level, indicating the need for systematic development and participation from all sectors. 2) The developed model applied the PHUKA–SAFE Cycle, consisting of six steps: problem scanning and policy setting, home–school–community collaboration, proactive surveillance, knowledge and life-skills development, assistance and rehabilitation, and summary with evaluation and improvement. The experts rated the model at the highest level of appropriateness and feasibility. 3) The implementation results showed that the overall operation in preventing drugs and social vices was at the highest level. Students' risk behaviors decreased, the student support system became stronger, and the school gained recognition from external organizations. 4) The evaluation results indicated that parents' satisfaction and teachers' perceived usefulness of the model were at the highest

level. The model was considered appropriate, effective, and applicable to other schools with similar contexts.

Keywords: participatory management, drug-free and vice-free school, management model, white school, research and development

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ต่างกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาไทยไว้อย่างสอดคล้องกัน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสนับสนุนการกระจายอำนาจ การระดมทรัพยากร และความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อร่วมกันยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิด “ทุกภาคส่วนเพื่อการศึกษา” (All for Education) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2, 2565)

ในประเด็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุข แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประจำปีงบประมาณ 2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 ได้กำหนดแนวทางสำคัญในการป้องกันเชิงรุก โดยมุ่งลดปัจจัยเสี่ยง เพิ่มปัจจัยคุ้มกัน สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการดูแลเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันยังเน้นให้การดำเนินงานเป็นไปภายใต้หลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน และความเป็นธรรม ซึ่งสะท้อนว่าสถานศึกษาต้องมีบทบาททั้งด้านการป้องกัน การเฝ้าระวัง การช่วยเหลือ ฟื้นฟู และการส่งต่ออย่างเหมาะสม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2, 2565)

ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เช่น งานของกัญญารัตน์ นามวิเศษ (2562) และธีรพงษ์ ชูพันธ์(2562) สะท้อนตรงกันว่า การพัฒนาสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและ อบายมุขให้ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีองค์ประกอบชัดเจน เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ มีตัวชี้วัดความสำเร็จ และขับเคลื่อนผ่านกระบวนการบริหารเชิง

คุณภาพ โดยบูรณาการงานด้านการป้องกัน การค้นหา คัดกรอง การช่วยเหลือ และการฟื้นฟู บนฐานความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย

อย่างไรก็ตาม จากผลการประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนภูคาวิทยาคม พบว่า ปัญหายาเสพติดและอบายมุขยังเป็นความท้าทายสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน และประสิทธิผลของการจัดการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไม่บรรลุตามค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ แม้โรงเรียนจะมีการดำเนินงานตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดอย่างต่อเนื่อง แต่ยังปรากฏช่องว่างเชิงระบบหลายประการ ได้แก่ การขาดระบบข้อมูลสารสนเทศและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ นโยบายและมาตรการภายในที่ยังไม่ชัดเจนเป็นขั้นตอนปฏิบัติร่วมกัน การป้องกันเชิงการเรียนรู้และการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันผู้เรียนที่ยังไม่ต่อเนื่อง ระบบคัดกรองและส่งต่อที่ยังไม่เป็นมาตรฐาน ข้อจำกัดด้านการดูแลช่วยเหลือและการฟื้นฟูเชิงจิตสังคม ตลอดจนปัจจัยเสริมจากสภาพแวดล้อมภายนอกและบริบทออนไลน์ รวมทั้งความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

เมื่อสังเคราะห์กรอบกฎหมาย นโยบายระดับชาติ นโยบายระดับพื้นที่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสภาพปัญหาจริงของโรงเรียนภูคาวิทยาคม พบอย่างชัดเจนว่า การพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขจำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เป็นระบบ มีองค์ประกอบชัดเจน มีขั้นตอนดำเนินงานที่เป็นมาตรฐาน มีฐานข้อมูลรองรับ และมีกลไกเครือข่ายความร่วมมือที่ร่วมรับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม จึงมีความจำเป็นทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย เพื่อยกระดับการดำเนินงานจากลักษณะโครงการหรือกิจกรรมเฉพาะช่วง ไปสู่การบริหารจัดการเชิงระบบที่สามารถลดปัจจัยเสี่ยง เพิ่มปัจจัยคุ้มกัน สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ สภาพการดำเนินงาน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขโรงเรียนภูคาวิทยาคม

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้ อาศัยกรอบแนวคิดจากทฤษฎีและหลักการทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลักของการวิจัย โดยสังเคราะห์จากเอกสาร ตำรา และบทความวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) สำหรับอธิบายตัวแปรและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่ศึกษา

1. แนวคิด และเอกสารเกี่ยวกับรูปแบบ

จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ พบว่า รูปแบบทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีโครงสร้างเชิงระบบที่องค์ประกอบต่าง ๆ เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการและแนวคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งทำหน้าที่กำหนดทิศทางและกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (สุวิทย์ มูลคำ, 2552; ศุภลักษณ์ รักภักดี, 2558; นิพนธ์ เสริมสุวรรณ, 2561) ทั้งนี้ องค์ประกอบของรูปแบบต้องมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยกระบวนการดำเนินงานควรมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน มีการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และมีระบบการประเมินผลที่อาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2556; ชิรวัฒน์ นิจเนตร, 2560) ในระดับสากล แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Jan van den Akker (2013) ที่เน้นความเป็นระบบและการนำไปใช้ได้จริงของรูปแบบ รวมถึง Joyce and Calhoun (2004) ที่เสนอองค์ประกอบด้านโครงสร้าง กระบวนการ และระบบสนับสนุน ตลอดจน Michael Fullan (2016) และ Andy Hargreaves (2017) ที่เน้นการเชื่อมโยงองค์ประกอบของรูปแบบกับการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบผ่านการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบร่วมของบุคลากร นอกจากนี้

ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ John R. Schermerhorn Ivancevich (2014) ที่เน้นการบริหารเชิงระบบที่มีเป้าหมาย กระบวนการ และการประเมินผลอย่างชัดเจน

โดยสรุป องค์ประกอบของรูปแบบที่มีความเป็นระบบ เชื่อมโยงกันอย่างมีเหตุผล และสอดคล้องกับบริบท จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รูปแบบสามารถนำไปใช้ได้จริง ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในทางปฏิบัติ

2. แนวคิด และเอกสารเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญที่มุ่งเปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งช่วยให้การบริหารองค์กร มีความรอบคอบ โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชนมากยิ่งขึ้น (จันทรานี สงวนนาม, 2553; เกษม วัฒนชัย, 2553) ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมยังส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรมีความผูกพัน และมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน อันนำไปสู่การสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือและความไว้วางใจ (สันติ บุญภิรมย์, 2557; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2558) นอกจากนี้ การบริหารแบบมีส่วนร่วมยังช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ การทำงานเป็นทีม และประสิทธิภาพขององค์กร (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2558; สมคิด บางโม, 2558; ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2559) รวมทั้งเอื้อต่อการพัฒนาองค์กรให้มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างเหมาะสม (ธีระ รุญเจริญ, 2560; ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2562; ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2561) ในระดับสากล แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Rensis Likert (2009) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพองค์กร และ Stephen Robbins และ Mary Coulter (2016) ที่ชี้ว่าการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม ช่วยให้การตัดสินใจมีคุณภาพและสร้างความผูกพันต่อองค์กร รวมถึง Tony Bush (2020) ที่มองว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของการพัฒนาองค์กรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

โดยสรุป การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เนื่องจากช่วยให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาองค์กรได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3. แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข

การดำเนินงานสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียนในทุกมิติ ท่ามกลางบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงใน

เยาวชน การพัฒนาผู้เรียนจึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม ควบคู่กับการสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการวางแผน การดำเนินงาน การติดตาม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ยุทธศาสตร์สำคัญ เช่น การป้องกัน การค้นหา การบำบัดรักษา การเฝ้าระวัง และการบริหารจัดการ ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) นอกจากนี้ โครงการสถานศึกษาสีขาวยังกำหนดเป้าหมายการพัฒนาใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านปลอดยาเสพติดและอบายมุข ด้านปลอดสื่อลามกอนาจาร ด้านปลอดการพนัน และด้านปลอดการทะเลาะวิวาท ซึ่งสะท้อนแนวคิดการป้องกันเชิงรุกและการพัฒนาเชิงองค์รวม โดยเน้นการสร้างพฤติกรรมเชิงบวก การใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

โดยสรุป การพัฒนาสถานศึกษาสีขาวจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงระบบที่บูรณาการ ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน พร้อมทั้งมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาจึงจะสามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงของผู้เรียน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสังคมอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรดำเนินการในลักษณะ “เชิงระบบและแบบมีส่วนร่วม” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน ควบคู่กับการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางพฤติกรรมและลดปัจจัยเสี่ยงของเยาวชน (สุกานดา จันทวารีย์ และสุทธิพันธ์ อรัญญวาส, 2560; สุพัตรา ใจกล้า และคณะ, 2562; กิตติพงศ์ นาคทอง, 2563) ผลการวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การตัดสินใจ การควบคุมตนเอง และการปฏิเสธแรงกดดันจากเพื่อน สามารถช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (ศุลีวงศ์ สนสุผล และคณะ, 2561; ธีรวัฒน์ พงศ์ภาณุพัฒน์ และคณะ, 2565) ขณะเดียวกัน การบริหารจัดการโครงการสถานศึกษาสีขาวที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำ การวางแผนที่ชัดเจน การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และการติดตาม

ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ งานวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อม เช่น การสนับสนุนจากผู้ปกครอง แบบอย่างที่ดี และการมีส่วนร่วมของชุมชน มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของผู้เรียน (นภัสวรรณ ศรีสุวรรณ, 2564; จิราภรณ์ ศรีชัย, 2565) รวมถึงการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม เช่น Par-D Model สามารถยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานและลดพฤติกรรมเสี่ยงได้อย่างเป็นรูปธรรม (อภิรมย์ สินชุม, 2564) ในระดับสากล ผลการวิจัยสอดคล้องกันว่า โปรแกรมที่มีประสิทธิผลควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต การเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งสามารถลดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดได้อย่างมีนัยสำคัญ (Onrust et al., 2016; Botvin & Griffin, 2016; Faggiano et al., 2018) อีกทั้งการบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน รวมถึงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีระบบติดตามประเมินผลที่ชัดเจน เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความยั่งยืนของผลลัพธ์ (Newton et al., 2020; Liu et al., 2023)

โดยสรุป งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศยืนยันตรงกันว่า การพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขให้เกิดผลอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงระบบที่บูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ควบคู่กับการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ สภาพการดำเนินงาน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม ขั้นตอนนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1.1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ

ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โดยใช้แบบสังเคราะห์เอกสารเป็นเครื่องมือ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1.2 การศึกษาสภาพการดำเนินงาน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

ประชากร ได้แก่ คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองโรงเรียนภูคาวิทยาคม ปีการศึกษา 2566 จำนวน 248 คน กลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยเทียบตารางของ Krejcie and Morgan ได้จำนวน 152 คน ประกอบด้วย คณะครู 11 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 คน และผู้ปกครอง 137 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่ายและการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามระดับชั้นเรียน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามแบบตอบสนองคู่ (Dual Response) แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป สภาพการดำเนินงานและสภาพที่พึงประสงค์แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI modified)

1.3 การศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์และได้รับรางวัลด้านสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข และนักวิชาการด้านการส่งเสริมสถานศึกษาปลอดยาเสพติด เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

ผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์และยกร่างรูปแบบ โดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3)

เนื้อหาสาระ 4) กระบวนการดำเนินงาน 5) การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ จากนั้นนำร่างรูปแบบไปตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข และด้านการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC ของแบบสัมภาษณ์เท่ากับ 1 ทุกข้อ และแบบสอบถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะครูและนักเรียนโรงเรียนภูคาวิทยาคม ปีการศึกษา 2567 จำนวน 242 คน ประกอบด้วยคณะครู 17 คน และนักเรียน 225 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบรายงานผลและทะเบียนข้อมูลที่โรงเรียนใช้ตามระบบงานปกติ เช่น แบบรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบบประเมินสมรรถนะนักเรียน แบบประเมินครูเกี่ยวกับทักษะการจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด แบบประเมินสถานศึกษาสีขาว ทะเบียนรางวัล และสมุดเยี่ยมโรงเรียน รวมทั้งข้อมูลจากชุมชน เช่น ทะเบียนจำนวนบุคคลในชุมชนที่ผ่านการตรวจสารเสพติด เครื่องมือดังกล่าวได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และมีความเห็นว่าเหมาะสมทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารรายงานและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นภายหลังการใช้รูปแบบ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่และค่าร้อยละ เพื่อพิจารณาผลสำเร็จ (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ครู สถานศึกษา และชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบ

หลังการนำรูปแบบไปใช้ ผู้วิจัยประเมินรูปแบบใน 2 ด้าน คือ ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ และ ความพึงพอใจต่อรูปแบบ กลุ่มเป้าหมายในการประเมินความเป็นประโยชน์ ได้แก่ คณะครูโรงเรียนภูคาวิทยาคม จำนวน 16 คน ส่วนการประเมินความพึงพอใจใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างชุดเดียวกับขั้นตอนที่ 1 คือ จำนวน 152 คน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบ ซึ่งเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 และแบบประเมินความพึง

พอใจมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลผลตามเกณฑ์มาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ สภาพการดำเนินงาน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการพัฒนา 2) สร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยดำเนินการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาสาระของรูปแบบ 4) กระบวนการดำเนินงาน 5) การวัดและประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยขอบข่ายการดำเนินงานครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ คือ ด้านปลอดยาเสพติดและอบายมุข ด้านปลอดสื่อลามกอนาจาร ด้านปลอดการพนัน และด้านปลอดการทะเลาะวิวาท ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานพบว่า โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวัง เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนา พบว่าประเด็นสำคัญที่ควรเร่งพัฒนา ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังดูแลนักเรียน การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก การพัฒนาระบบเฝ้าระวังเชิงรุก การจัดระบบกรองสื่อไม่เหมาะสม การเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงด้านการพนัน และการกำหนดมาตรการป้องกันการทะเลาะวิวาทอย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นตรงกันว่า การพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขควรอาศัยความร่วมมือของบ้าน โรงเรียน ชุมชน และภาคีเครือข่าย โดยเน้นการพัฒนากลไกเชิงนโยบาย กลไกการมีส่วนร่วม และกลไกข้อมูลสารสนเทศควบคู่กับการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีชื่อว่า PHUKA–SAFE Cycle ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดนโยบายร่วม 2) การประสานพลังบ้าน โรงเรียน ชุมชน และเครือข่าย 3) การเฝ้าระวังเชิงรุกและระบบเตือนภัยล่วงหน้า 4) การเสริมสร้าง

ความรู้ ภูมิคุ้มกัน และทักษะชีวิต 5) การดูแลช่วยเหลือ ฟื้นฟู และพัฒนารายกรณี และ 6) การสรุปผล ประเมินผล สะท้อนกลับ และยกระดับพัฒนา โดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแล้วเห็นว่ารูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้รูปแบบ พบว่า โรงเรียนสามารถยกระดับการบริหารจัดการเชิงระบบและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้อยู่ในระดับมากที่สุด พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนทั้งด้านยาเสพติด สื่อลามกอนาจาร การพนัน และการทะเลาะวิวาทลดลงอย่างชัดเจน เครือข่ายความร่วมมือและจำนวนข้อตกลงความร่วมมือเพิ่มขึ้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะสูงกว่าค่าเป้าหมาย ครูและบุคลากรมีศักยภาพในการดำเนินงานสูงขึ้น และโรงเรียนได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติด้านสถานศึกษาสีขาวอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด และคณะครูเห็นว่ารูปแบบมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยเฉพาะในด้านการสร้างความปลอดภัยในโรงเรียน การลดพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการพัฒนาเป็นต้นแบบให้สถานศึกษาอื่นประยุกต์ใช้ได้

อภิปรายผล

1. การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ สภาพการดำเนินงาน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาที่นำเสนอมีลักษณะเป็น “ระบบองค์รวมที่มีองค์ประกอบเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล” ครอบคลุมตั้งแต่หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยสามารถนำไปใช้ในบริบทสถานศึกษาได้จริงและเอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิด “รูปแบบเชิงระบบ” (System Model) ที่มองว่าการพัฒนาทางการศึกษาต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างมีโครงสร้าง (สุวิทย์ มูลคำ, 2552 ; ศุภลักษณ์ รักภักดี, 2558) รวมถึงแนวคิดของ Jan van den Akker(2013) ที่เน้นความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบและการนำไปใช้ได้จริง และ Michael Fullan(2016) ที่ชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจะ

เกิดขึ้นได้เมื่อมีระบบที่บูรณาการทั้งเป้าหมาย กระบวนการ และเงื่อนไขสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ Rensis Likert (2009) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานของสุพัตรา ใจกล้า และคณะ (2562) และกิตติพงศ์ นาคทอง (2563) ที่พบว่าการดำเนินงานเชิงระบบและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษา รวมทั้งงานของอภิรมย์ สินชุม (2564) ที่พัฒนารูปแบบ Par-D Model ซึ่งมีองค์ประกอบและโครงสร้างใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม บางงานวิจัย เช่น มงคล สุขจิตร และคณะ (2566) พบว่า แม้มีการดำเนินงานตามมาตรฐานแล้วแต่ผลลัพธ์ด้านพฤติกรรมอาจไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนว่าการมี “รูปแบบ” เพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอ หากขาดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบท ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า บริบทของสถานศึกษาไทยมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน ทั้งโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ดังนั้น รูปแบบที่มีลักษณะเป็นระบบและเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมจึงสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายได้ดีกว่า อีกทั้งการกำหนดองค์ประกอบที่ชัดเจนและมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางและสามารถปรับปรุงได้อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง

โดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยทั้ง “ความเป็นระบบ” และ “การมีส่วนร่วม” ควบคู่กัน พร้อมทั้งต้องสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาจึงจะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดผลลัพธ์อย่างแท้จริงและยั่งยืนได้

2. การสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบทางการศึกษาและการบริหารที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่เป็นระบบและเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน ควบคู่กับการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนและองค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Jan van den Akker (2013) ที่เสนอว่ารูปแบบต้องมีองค์ประกอบเชิงระบบและสามารถนำไปใช้ได้จริง รวมถึง Joyce and Calhoun(2014) ที่เน้นโครงสร้างของรูปแบบ (syntax) และระบบสนับสนุน และยังสอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของ Michael

Fullan(2016) ที่ชี้ว่าการพัฒนาจะเกิดผลเมื่อมีการบูรณาการเป้าหมาย กระบวนการ และการมีส่วนร่วมของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ Rensis Likert(2009) ที่มองว่าการมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนขององค์กร ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของสุพัตรา ใจกล้า และคณะ (2562) กิตติพงศ์ นาคทอง (2563) และอภิรมย์ สินชุม (2564) ที่พบว่าการดำเนินงานเชิงระบบและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษา รวมถึงงานของนภัสวรรณ ศรีสุวรรณ (2564) ที่เน้นบทบาทของครอบครัว และสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาของมงคล สุขจิตร และคณะ (2566) พบว่าการดำเนินงานตามมาตรฐานเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างเชิงพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยนี้ที่เน้น “กระบวนการมีส่วนร่วมและการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง” เป็นหัวใจสำคัญ ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้จากบริบทของสถานศึกษาไทยที่ต้องเผชิญกับปัญหาซับซ้อนทั้งด้านพฤติกรรมผู้เรียนและสภาพแวดล้อมทางสังคม การพัฒนารูปแบบที่เป็นระบบเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกอย่างจริงจัง อีกทั้งการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามประเมินผลจะช่วยให้รูปแบบสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา

โดยสรุป ผลการวิจัยยืนยันว่าการพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพต้องบูรณาการ “ความเป็นระบบ” กับ “การมีส่วนร่วม” อย่างสมดุล ภายใต้บริบทของสถานศึกษา จึงจะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพและยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

3. การศึกษาผลการใช้สร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

ผลการวิจัย พบว่า การใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลให้การดำเนินงานสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมสูง พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนลดลงอย่างชัดเจน เครือข่ายความร่วมมือเพิ่มขึ้น รวมถึงผลลัพธ์ด้านคุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าค่าเป้าหมายทุกระดับ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Michael Fullan(2016) ที่อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในเชิงระบบ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Andy Hargreaves (2017) ที่เน้น “ความรับผิดชอบร่วม” (collective responsibility) และการสร้างความร่วมมือในองค์กร นอกจากนี้ยังสัมพันธ์กับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ Rensis Likert (2009) ซึ่งชี้ว่า

การมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดปัญหา และสร้างความยั่งยืนขององค์กรผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของสุพัตรา ใจกล้า และคณะ (2562) และกิตติพงศ์ นาคทอง (2563) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของเครือข่ายและการดำเนินงานเชิงระบบช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน รวมถึงงานของอภิรมย์ สินชุม (2564) ที่พบว่ารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสามารถยกระดับคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม แตกต่างจากงานของมงคล สุขจิตร และคณะ (2566) ที่พบว่าผลลัพธ์ด้านพฤติกรรมอาจไม่แตกต่างอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนว่าความสำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่กับ “มาตรฐาน” เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ “ความเข้มข้นของกระบวนการมีส่วนร่วมและการดำเนินงานจริง” ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้จากบริบทของโรงเรียนภูคาวิทยาคมซึ่งมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภายนอกอย่างเข้มแข็ง รวมทั้งมีการดำเนินกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ การเฝ้าระวังเชิงระบบ และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้สามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการเพิ่มเครือข่ายความร่วมมือ (MOU) และการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ยังช่วยเสริมพลังในการขับเคลื่อนให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

โดยสรุป ผลการวิจัยยืนยันว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สามารถยกระดับทั้ง “คุณภาพผู้เรียน” และ “ความปลอดภัยของสถานศึกษา” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญมิใช่เพียงโครงสร้างของรูปแบบ แต่คือการขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติที่อาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาในระยะยาว

4. การประเมินรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม

ผลการวิจัยสะท้อนว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างเชิงระบบที่ชัดเจน ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ อีกทั้งสามารถนำไปใช้ได้จริง ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมสูง การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนลดลงอย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Jan van den Akker(2013) ที่มองว่ารูปแบบต้องมีองค์ประกอบเชิงระบบและสามารถนำไปใช้ได้จริง รวมถึงแนวคิดของ Joyce and Calhoun(2004) ที่เน้นโครงสร้างของรูปแบบ (syntax) และระบบสนับสนุน

(support system) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Michael Fullan(2016) และ Andy Hargreaves(2017) ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบร่วมของบุคลากรในองค์กร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้รูปแบบสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานของสุพัตรา ใจกล้า และคณะ (2562) กิตติพงศ์ นาคทอง (2563) และอภิรมย์ สินชุม (2564) ที่พบว่าการดำเนินงานเชิงระบบร่วมกับการมีส่วนร่วมของเครือข่ายช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งสอดคล้องกับงานของนภัสวรรณ ศรีสุวรรณ (2564) ที่ชี้ว่าปัจจัยด้านครอบครัวและสภาพแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยมีความแตกต่างจากงานของมงคล สุขจิตร และคณะ (2566) ที่พบว่าการมีมาตรฐานโครงการเพียงอย่างเดียวไม่ทำให้พฤติกรรมเสี่ยงแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนว่าการมี “รูปแบบ” ต้องควบคู่กับ “การขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง” จึงจะเกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจน ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้จากบริบทของสถานศึกษาไทยที่ต้องเผชิญกับปัญหายาเสพติดและพฤติกรรมเสี่ยงในหลายมิติ การดำเนินงานที่เน้นเพียงกิจกรรมเฉพาะด้าน ไม่เพียงพอ แต่จำเป็นต้องใช้รูปแบบเชิงระบบที่บูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภายนอก พร้อมทั้งมีการพัฒนาทักษะชีวิตและสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดงานวิจัยเชิงระบบและการป้องกันเชิงรุกในสถานศึกษา

โดยสรุป ผลการวิจัยยืนยันว่า “รูปแบบที่มีโครงสร้างเชิงระบบ การมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งการดำเนินงานต่อเนื่องตามบริบท” เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข ทั้งในด้านการลดพฤติกรรมเสี่ยงและการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาเชิงนโยบายและการประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอื่นต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โดยผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นระบบองค์รวมที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล และสามารถนำไปใช้ในบริบทสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการนำรูปแบบไปใช้พบว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในระดับสูง พฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียนลดลงอย่างชัดเจน ขณะเดียวกันเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนเพิ่มขึ้นอย่าง

เป็นรูปธรรม ส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าค่าเป้าหมายทุกระดับ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดรูปแบบเชิงระบบและการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการบูรณาการองค์ประกอบ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาทางการศึกษาประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ความสำเร็จของรูปแบบมิได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงนำกรอบแนวคิดและข้อค้นพบจากงานศึกษาที่ผ่านมา มาใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดตัวแปร สมมติฐาน และรูปแบบการศึกษา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขต้องอาศัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ไม่สามารถดำเนินการโดยบุคคลหรือหน่วยงานใดเพียงลำพัง แต่ต้องเกิดจากความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศและความต้องการจำเป็น เป็นฐานในการกำหนดนโยบายและมาตรการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา นอกจากนี้ ความเข้มแข็งของเครือข่ายบ้าน–โรงเรียน–ชุมชน และการดำเนินงานเชิงป้องกันควบคู่กับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตให้ผู้เรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การป้องกันปัญหาเกิดผลอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเชิงฟื้นฟูที่เหมาะสมรายกรณี และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เมื่อสถานศึกษามีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจนและดำเนินงานอย่างเป็นวงจรพัฒนา จะก่อให้เกิดผลเชิงบวกทั้งต่อผู้เรียน ระบบบริหาร ความร่วมมือกับชุมชน และคุณภาพของสถานศึกษาโดยรวม ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขที่เป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ และพัฒนากระบวนการดำเนินงานเชิงวงจรในรูปแบบ PHUKA–SAFE Cycle ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การ

วิเคราะห์และกำหนดนโยบายร่วม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การเฝ้าระวังเชิงรุก การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิต การดูแลช่วยเหลือรายกรณี และการประเมินผลเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง องค์ความรู้นี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข ให้เกิดผลอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการบริหารแบบมีส่วนร่วม ใช้ข้อมูลเป็นฐาน เชื่อมโยงบ้าน–โรงเรียน–ชุมชน และดำเนินงานเป็นวงจรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขจำเป็นต้องอาศัย “การบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงระบบ” ที่บูรณาการความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชน และภาคีเครือข่ายอย่างเข้มแข็ง โดยรูปแบบ PHUKA–SAFE Cycle สามารถยกระดับคุณภาพการบริหารลดพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน และเสริมสร้างคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิผล ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้และการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติ** 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของโรงเรียน โดยบูรณาการแนวคิดและองค์ประกอบของรูปแบบทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการดำเนินงาน การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ เข้าไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขมีทิศทางที่ชัดเจน เป็นระบบ และสามารถติดตามประเมินผลได้อย่างต่อเนื่อง 1.2 โรงเรียนภูคาวิทยาคมควรขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกระบวนการ PHUKA–SAFE Cycle อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและกำหนดนโยบายร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน การพัฒนาระบบเฝ้าระวังและการป้องกันเชิงรุก การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะชีวิตของนักเรียน ตลอดจนการดูแลช่วยเหลือและฟื้นฟูนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ทั้งนี้ควรดำเนินการในลักษณะของวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยนำผลการประเมินและบทเรียนจากการดำเนินงานกลับมาใช้ในการปรับปรุงนโยบายและ

มาตรการในรอบถัดไป **2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานต้นสังกัด** หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายหรือพัฒนาคู่มือการดำเนินงานด้านสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขในระดับเขตพื้นที่หรือระดับจังหวัด โดยสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา หน่วยงานด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านความมั่นคง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียน **3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุขในระยะยาว เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งในระดับระบบการบริหารของสถานศึกษา ระดับพฤติกรรมของผู้เรียน และระดับความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความร่วมมือจากคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนโรงเรียนภูคาวิทยาคม ซึ่งในการดำเนินการวิจัยนั้น ผู้วิจัยยังได้รับความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย ได้แก่ ดร.จีรภัทร มหาวงศ์ ดร.จงกล แก้วโก นายวรภพ รินฤทธิ์ นายสมเกียรติ รัตนวิฑูรย์ และนางทัศนีย์ จันทโคตร ผู้เชี่ยวชาญในการศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม ได้แก่ นายกิตติพงศ์ อินทะรังษี นายสมศักดิ์ จิตตรง นางสาววชิราภรณ์ จ๊ะเฮิง นายวรภัทร ธนะวัง นายไพรวัน มีเงิน นางปริฉัตร ธนะ และนางบัววรรณ์ ธัญญะ ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนภูคาวิทยาคม ได้แก่ นายสมเร็จ อุดแดง ดร. พัทธนันท์ พิพิธนวงค์ ดร.นุชนาถ สุทธการ ดร.จำลอง ไชยยา นายธวัชชัย ยวงคำ ดร. ประไพรัตน์ โรจนานันต์ชัย ดร.อโณทัย ไทยวรรณศรี ผศ.ดร. ชัชภูมิ สีชมพู และดร. ชลายุทธ์ ครุฑเมือง

ผู้วิจัยจึงขอแสดงความขอบคุณท่านผู้เชี่ยวชาญ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่าน ตลอดจนคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนโรงเรียนภูคาวิทยาคม ไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559*). คู่มือการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

เกษม วัฒนชัย. (2553). *การบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

กัญญารัตน์ นามวิเศษ. (2562). *การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2*. น่าน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2.

กิตติพงศ์ นาคทอง. (2563). *การบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุขในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จันทรานี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

จิราภรณ์ ศรีชัย. (2565). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 18(2), *45–58.*

ชิรวัฒน์ นิจเนตร. (2560). *การบริหารสถานศึกษา: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรพงษ์ ชูพันธ์. (2562). *การพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2.* น่าน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2.

ธีรวัฒน์ พงศ์ภาณุพัฒน์ และคณะ. (2565). *ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพสารเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์.* ศรีสะเกษ: โรงพยาบาลศรีสะเกษ.

ธีระ รุญเจริญ. (2560). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2558). *การประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภัสวรรณ ศรีสุวรรณ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 16(2), *85–98.*

นิพนธ์ เสริมสุวรรณ. (2561). *การวิจัยและพัฒนารูปแบบทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2559). *การบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2562). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2556). *การพัฒนารูปแบบการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561*). ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มงคล สุขจิตร และคณะ. (2566). เปรียบเทียบปัจจัยภูมิคุ้มกันพฤติกรรมเสี่ยงการใช้สารเสพติดของนักเรียน. *วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน*, 5(2), 60–71.

โรงเรียนภูคาวิทยาคม. (2567). *รายงานการประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2566*. น่าน: เอกสารอัดสำเนา.

ศุภลักษณ์ รักภักดี. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศุลีวงศ์ สนสุผล, สุรีย์ จันทรโมลี และประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2561). *ประสิทธิผลของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดบุรีรัมย์.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. บุรีรัมย์.

สมคิด บางโม. (2558). *องค์การและการจัดการ.* กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สันติ บุญภิรมย์. (2557). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2. (2564). แผนพัฒนาการศึกษา. น่าน: เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2. (2565). *แผนปฏิบัติการป้องกันยาเสพติด.* น่าน: เอกสารอัดสำเนา.

สุกานดา จันทวารีย์, และสุทธิพันธ์ อรัญญวาส. (2560). กลยุทธ์การป้องกันยาเสพติด. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 17(3), 389–401.

สุพัตรา ใจกล้า และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน. ใน *ดุษฎีนิพนธ์*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2558). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ มูลคำ. (2552). *นวัตกรรมทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิรมย์ สินชุม. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสถานศึกษาสีขาว. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหาร การศึกษาแห่งประเทศไทย*, 4(4), 1–14.

Botvin, G. J., & Griffin, K. W. (2016). Life skills training: Empirical findings and future directions. *Journal of Primary Prevention*, 37(2), 107–121.

Bush, T. (2020). *Theories of educational leadership and management.* (5th ed.). London: Sage.

Faggiano, F., Minozzi, S., Versino, E., & Buscemi, D. (2018). Universal school-based prevention for illicit drug use. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (2), CD003020.

Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change.* (5th ed.). New York, NY: Teachers College Press.

Hargreaves, A. (2017). Leading from the middle: Spreading learning, well-being, and identity across Ontario. Council of Ontario Directors of Education: *Toronto Canada.*

Ivancevich, J. M., Konopaske, R., & Matteson, M. T. (2014). *Organizational behavior and management.* New York, NY: McGraw-Hill.

van den Akker, J. (2013). Curricular development research as a specimen of educational design research. In T. Plomp & N. Nieveen (Eds.), *Educational design research: Part A: An introduction* (pp. 52–71). Enschede, The Netherlands: Netherlands Institute for Curriculum Development (SLO).

Joyce, B., & Calhoun, E. (2004). *Models of learning: Tools for teaching.* Open University Press.

Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2015). *Models of teaching.* (9th ed.). Boston, MA: Pearson.

Likert, R. (2009). *New patterns of management*. New York, NY: McGraw-Hill.

Newton, N. C., Teesson, M., Vogl, L. E., & Andrews, G. (2020). Preventing adolescent substance

use: A school-based intervention. *Addictive Behaviors*, 103, 106228.

Onrust, S. A., Otten, R., Lammers, J., & Smit, F. (2016). School-based programmes to reduce and prevent substance use in different age groups: A systematic review and meta-regression analysis. *Clinical Psychology Review*, 44, 45–59.

Robbins, S. P., & Coulter, M. (2016). *Management.* (13th ed.). Boston, MA: Pearson.

van den Akker, J., Gravemeijer, K., McKenney, S., & Nieveen, N. (2013). *Educational design research*. Enschede, Netherlands: SLO.

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การธุรกิจเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

สันติ กระแจะจันทร์

Santi Krajaejan

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author's Email: noina_nong@yahoo.com

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 3 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 5 เมษายน 2569

Received 16 March 2026; Revised 3 April 2026; Accepted 5 April 2026

บทคัดย่อ

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) เป็นความรับผิดชอบขององค์กรต่อผลกระทบที่มีต่อสังคม ทำให้บริษัทมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้ถือหุ้น ผู้มีส่วนได้เสีย และสาธารณชน CSR เกี่ยวข้องกับแนวคิดที่เน้นการสร้างอิทธิพลเชิงบวก มีเป้าหมายคือ การเสริมสร้างสังคมที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และทรัพยากรที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์โดยไม่ทำลายความสมดุลของโลก ตัวอย่างที่บริษัทแสดงถึง CSR ได้แก่ การเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและใส่ใจต่อระบบนิเวศ การส่งเสริมความหลากหลาย ความเท่าเทียม การมีส่วนร่วมในที่ทำงาน การปฏิบัติต่อพนักงานด้วยความเคารพ การตอบแทนทางสังคม ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่บริษัทใช้กันอย่างแพร่หลาย ยิ่งบริษัทที่มีความโดดเด่นและประสบความสำเร็จมากเท่าไร ก็ยิ่งมีความรับผิดชอบมากขึ้นในการกำหนดมาตรฐานด้านจริยธรรมให้กับบริษัทอื่นๆ คู่แข่งและอุตสาหกรรมเดียวกัน SCR จึงมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการรับรู้ของลูกค้าที่มีความภักดีต่อแบรนด์และความมุ่งมั่นของบริษัท รวมถึงประสิทธิภาพของบริษัทในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการ

Citation:

* สันติ กระแจะจันทร์. (2569). ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การธุรกิจเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 664-683.

Santi Krajaejan. (2026). Corporate Social Responsibility For Sustainable Development. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 664-683.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แข่งขันกันสูง ช่วยให้บริษัทรับผิดชอบต่อสังคม สร้างภาพลักษณ์ที่ดีของแบรนด์ และรับประกันความสำเร็จควบคู่ไปกับการเติบโตของผู้ที่ส่วนได้เสียและลูกค้า การบูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับภาคธุรกิจ ภาครัฐบาล และภาคประชาสังคม เมื่อความท้าทายระดับโลก เช่นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเหลื่อมหล้ำทางเศรษฐกิจ และการแย่งชิงทรัพยากร จะถูกพิจารณาปัจจัยเหล่านี้เพิ่มขึ้นในอนาคตบริษัทต่าง ๆ ควรปฏิบัติตามกฎระเบียบ ส่วนภาครัฐต้องริเริ่มสร้างกรอบนโยบายที่เข้มแข็งเพื่อสร้างความพยายามอย่างแท้จริงในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อทุกคนจากทุกภาคส่วนทำงานร่วมกันข้ามสาขา ก็สามารถเติมเต็มช่องว่างในองค์ความรู้และวิธีการคิดใหม่ ๆ เพื่อบรรลุความเติบโตได้อย่างยั่งยืน โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ อาหาร สุขภาพ ความยากจนและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทรัพยากรที่มีจำกัด แนวคิดนี้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชากรที่ดี และสร้างความสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมทางสังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคม, องค์การธุรกิจ, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

Corporate Social Responsibility (CSR) insights are crucial to an organization's social impact, considering its own impact, vested interests, and responsibilities in CSR. A particular focus on oversight is the creation of a society with improved well-being. and resources that meet human needs without disrupting the balance of the world. Examples of CSR that companies demonstrate include being environmentally friendly and ecologically conscious, promoting diversity, equality, and inclusion in the workplace, treating employees with respect, and giving back to society. strategy by companies. The more outstanding and successful a company is, the greater its responsibility in setting ethical standards for other companies, competitors, and the same industry. SCR therefore plays a crucial role in customer perception, brand loyalty, and company commitment, as well as company performance in a highly competitive

business environment. It helps companies fulfill their social responsibilities and build a positive brand image and to ensure success alongside the growth of stakeholders and customers, integrating Corporate Social Responsibility (CSR) and sustainable development is crucial for the business sector, government, and civil society. As global challenges such as climate change, economic inequality, and resource competition are increasingly considered, companies will need to comply with regulations, and governments will need to initiate robust policy frameworks to ensure genuine efforts towards sustainable development. When people from all sectors work together across disciplines, they can fill gaps in knowledge and new ways of thinking to achieve sustainable growth. Key indicators of sustainable development include food, health, poverty, and issues related to limited natural resources. This concept recognizes the relationship between health and well-being and strikes a balance between economic progress, social participation, and environmental protection.

Keyword: Social responsibility, Corporate governance, Sustainable development

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิดที่ว่าธุรกิจมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมต่อการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นนั้น ได้ขยายวงออกไปอย่างมาก ปัจจุบันความรับผิดชอบนี้กลายเป็นสิ่งสำคัญลำดับแรก สำหรับบริษัททุกขนาดและทุกอุตสาหกรรม ส่วนผู้บริโภคต้องการความโปร่งใสจากบริษัทต่าง ๆ โดยเรียกร้องให้เห็นแผนอย่างเป็นรูปธรรมว่า บริษัทเหล่านั้นจะปฏิบัติตามความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร (Team Benevity, 2026) ต่อมาแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การได้ขยายขอบเขตออกไปพร้อมกับความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสังคม โดยมีที่มาจากนักอุตสาหกรรมชื่อดังหลายคนในประวัติศาสตร์ที่เป็นผู้มีจิตสาธารณกลุ่มแรก ๆ ดังเช่น แอนดรูว์ คาร์เนกี และจอห์น ดี.ร็อกกีเฟลเลอร์ ภายใต้แรงกดดันจากความกังวลที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่ดีของคนงาน จึงได้บริจาคเงินหลายร้อยล้านดอลลาร์ เพื่อดำเนินงานตามแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม และในปี 1953 ได้มีหนังสือที่ชื่อว่า “ความรับผิดชอบทางสังคมของนักธุรกิจ” ที่เขียน

โดย โบเวน และต่อมาในปี 1971 คณะกรรมการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องสัญญาทางสังคมระหว่างธุรกิจและสังคม โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากธุรกิจดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อได้รับการยินยอมจากสาธารณชน ดังนั้น ธุรกิจจึงมีภาระผูกพันต่อสาธารณชน (Stephanie Blair, 2024) อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบธุรกิจไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับผลประกอบการทางการเงินเท่านั้น แต่ต้องสื่อสารถึงการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถสื่อสารได้ผ่านกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่ผู้มีส่วนได้เสียหลายกลุ่มให้ความสนใจ โดยมีการเรียกร้องให้บริษัทต่างๆ เน้นย้ำถึง CSR ซึ่งเป็นหนึ่งในเครื่องมือของการเพิ่มความภักดีของลูกค้า ซึ่งเป็นหนึ่งในผลประโยชน์ของผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Tyas Prasetywati & Mukhtaruddin, 2024) สอดคล้องกับ Suman Saha (2022) ที่พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) คือเส้นทางที่องค์กรธุรกิจนำมาใช้ในการจัดการกับที่มีส่วนได้เสียจำนวนมาก แนวคิด CSR จึงได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากองค์กรที่มีชื่อเสียงระดับโลก เช่น ธนาคารโลก คณะกรรมาธิการยุโรป และบริษัทข้ามชาติ การดำเนินงานตาม CSR ยังคงเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และได้เปลี่ยนจากการสร้างชาติและสถาบันไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย ดังนั้นการที่บริษัทผนวก CSR เข้าเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์ขององค์กรจะสามารถรับมือกับความท้าทายทางสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ เพื่อสร้างความยืดหยุ่นและบรรลุการเติบโตได้อย่างยั่งยืน (Koh Han Wen Kenvin, 2024) ดังนั้นผู้เขียนจึงสนใจค้าและนำเสนอบทความดังกล่าวเพื่อนำเป็นข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการต่อไป

ความรับผิดชอบต่อสังคม

UNESCO (2023) ได้กล่าวถึง ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) หมายถึง ความรับผิดชอบขององค์กรต่อผลกระทบที่ตนมีต่อสังคม ทำให้บริษัทมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้มีส่วนได้เสีย และสาธารณชน CSR เกี่ยวข้องกับแนวคิดและการปฏิบัติที่มุ่งสร้างอิทธิพลเชิงบวก นอกเหนือจากข้อผูกพันทางกฎหมาย และการเพิ่มผลกำไรสูงสุด ส่วนคณะกรรมาธิการยุโรป ให้คำจำกัดความของ CSR ว่าเป็นการปฏิบัติขององค์กรต้องมีส่วนรับผิดชอบต่อผลกระทบทางสังคม โดยเน้นย้ำว่าธุรกิจต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ปฏิบัติอย่างมีจริยธรรม และมีส่วนร่วมกับชุมชน

Optiwise (2026) ให้คำนิยาม CSR (Corporate Social Responsibility) หรือความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เป็นแนวทางการดำเนินธุรกิจที่ไม่เพียงสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่ยังส่งเสริมคุณค่าระหว่างองค์กรและชุมชนผ่านการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมอย่างยั่งยืน โดยครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน ไปจนถึงการวัดผลและต่อยอดเพื่อสร้างผลกระทบเชิงบวกในระยะยาว

Nadia Reckmann (2024) ให้แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดขอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility) เป็นรูปแบบหนึ่งของการดูแลตนเองของธุรกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม ตัวอย่างที่บริษัทแสดงถึง CSR ได้แก่ การเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและใส่ใจต่อระบบนิเวศ การส่งเสริมความหลากหลาย ความเท่าเทียม การมีส่วนร่วมในที่ทำงาน การปฏิบัติต่อพนักงานด้วยความเคารพ การตอบแทนทางสังคม เป็นต้น แต่ไม่มีวิธีการที่ตายตัวสำหรับบริษัทในการนำเอาความรับผิดชอบต่อสังคมมาใช้ สิ่งที่แน่นอนคือเพื่อให้บริษัทได้รับการยอมรับว่ามีความจริงใจจำเป็นต้องบูรณาการเข้ากับวัฒนธรรมองค์การและการดำเนินงานทางธุรกิจใส่ใจต่อสังคมปัจจุบัน พนักงานและลูกค้าให้ความสำคัญกับการทำงาน และจ่ายเงินให้ธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบทางสังคม

Jason Fernando (2025) ได้อธิบายการทำงาน CSR ทำงานผ่านโครงการรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เช่น การบริจาคเพื่อการกุศล และการทำงานอาสาสมัคร ธุรกิจต่างๆ สามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคมพร้อมๆ กันไปกับการเสริมสร้างแบรนด์ของตนเองได้ บริษัทที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม จะต้องรับผิดชอบต่อตนเองและผู้ถือหุ้น CSR เป็นกลยุทธ์ที่บริษัทขนาดใหญ่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ยิ่งบริษัทที่มีความโดดเด่น และประสบความสำเร็จมากเท่าไรก็ยิ่งมีความรับผิดชอบมากขึ้นในการกำหนดมาตรฐานด้านจริยธรรมให้กับบริษัทอื่นๆ คู่แข่งและอุตสาหกรรมเดียวกัน

University of Applied Sciences Europe Amsterdam (2026) อธิบายว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) หมายถึง รูปแบบธุรกิจที่บริษัทต่างๆ ผสมผสานกับความห่วงใยต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้ากับการดำเนินและการปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีส่วนได้เสีย SCR จึงมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการรับรู้ของลูกค้าที่มีแบรนด์และความมุ่งมั่นของบริษัท รวมถึงประสิทธิภาพของบริษัทในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการแข่งขันกันสูง เป็นแนวทางที่ควบคุม

ตนเองได้ ซึ่งช่วยให้บริษัทรับผิดชอบต่อสังคม สร้างภาพลักษณ์ที่ดีของแบรนด์ และรับประกันความสำเร็จควบคู่ไปกับการเติบโตของผู้ที่ส่วนได้เสียและลูกค้า

สรุป ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) หมายถึง ความรับผิดชอบขององค์กรต่อผลกระทบที่มีต่อสังคม ทำให้บริษัทมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้ถือหุ้น ผู้มีส่วนได้เสีย และสาธารณชน CSR เกี่ยวข้องกับแนวคิดและการปฏิบัติที่มุ่งสร้างอิทธิพลเชิงบวก เป็นแนวทางการดำเนินธุรกิจที่ไม่เพียงสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างที่บริษัทแสดงถึง CSR ได้แก่ การเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและใส่ใจต่อระบบนิเวศ การส่งเสริมความหลากหลาย ความเท่าเทียม การมีส่วนร่วมในที่ทำงาน การปฏิบัติต่อพนักงานด้วยความเคารพ การตอบแทนทางสังคม เป็นกลยุทธ์ที่บริษัทขนาดใหญ่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ยิ่งบริษัทที่มีความโดดเด่น และประสบความสำเร็จมากเท่าไร ก็ยิ่งมีความรับผิดชอบมากขึ้นในการกำหนดมาตรฐานด้านจริยธรรมให้กับบริษัทอื่นๆ คู่แข่งและอุตสาหกรรมเดียวกัน SCR จึงมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการรับรู้ของลูกค้าที่มีแบรนด์และความมุ่งมั่นของบริษัท รวมถึงประสิทธิภาพของบริษัทในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการแข่งขันกันสูง เป็นแนวทางที่ควบคุมตนเองได้ ซึ่งช่วยให้บริษัทรับผิดชอบต่อสังคม สร้างภาพลักษณ์ที่ดีของแบรนด์ และรับประกันความสำเร็จควบคู่ไปกับการเติบโตของผู้ที่ส่วนได้เสียและลูกค้า

Oakwood (2026) ได้กล่าวถึงประเภทความรับผิดชอบทางสังคมขององค์กร ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องเกี่ยวกับการลดผลกระทบเชิงลบของธุรกิจต่อสิ่งแวดล้อม บริษัทต่าง ๆ มุ่งเน้นแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืน เช่น การลดของเสียการประหยัดพลังงาน และการลดมลพิษให้เหลือน้อยที่สุด นอกจากนี้ยังรวมถึงความพยามยามในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสนับสนุนโครงการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้แหล่งพลังงานหมุนเวียนด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ การรีไซเคิ้ลมาใช้ในที่ทำงาน การลดใช้พลาสติกในที่ทำงาน การสนับสนุนองค์กรการกุศลด้านสิ่งแวดล้อมและความโครงทำความสะอาด

2. ความรับผิดชอบทางจริยธรรม นโยบายนี้มุ่งเน้นการปฏิบัติต่อทุกคนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอย่างยุติธรรมและซื่อสัตย์ ซึ่งรวมถึงค่าจ้างที่เป็นธรรมและการเคารพสิทธิมนุษยชน บริษัทต่าง ๆ ยังต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าการดำเนินธุรกิจของตนไม่เอาเปรียบคนงานหรือก่อให้เกิดอันตรายแก่ชุมชน เช่น การจ่ายค่าจ้างที่เป็นธรรมและมอบสภาพทำงานที่ดี การสร้างความมั่นใจว่าพนักงานทุกคนจะได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกัน การหลีกเลี่ยงการใช้แรงงานเด็กและปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในการจัดหาวัตถุดิบ

3. ความรับผิดชอบต่อสังคม คือช่วงธุรกิจต่าง ๆ หันมาให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือสังคมอย่างจริงจัง อาจทำได้ผ่านการบริจาค การทำงานเพื่อการกุศล หรือโครงการเพื่อชุมชน เป้าหมายคือ การสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชนและสนับสนุนผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ หลายบริษัททำการจัดตั้งมูลนิธิ หรือเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อแสดงความมุ่งมั้นของตน เช่น การบริจาคเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรการกุศล สนับสนุนกิจกรรมชุมชนหรือโครงการด้านการศึกษา ส่งเสริมให้พนักงานเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อช่วยชุมชนท้องถิ่น และร่วมมือกับองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรเพื่อสังคม

4. ความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจ หมายถึง การดำเนินธุรกิจในลักษณะที่ยั่งยืนทางการเงินไปพร้อม ๆ กับการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม บริษัทต่าง ๆ มุ่งเน้นการลงทุนอย่างมีความรับผิดชอบ การสร้างงาน และการสร้างความมั่นใจในการเติบโตระยะยาว ที่จะช่วยให้ชุมชนเกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจและยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ได้แก่ สร้างงานในท้องถิ่น ลงทุนในโครงการพัฒนาชุมชน การกำหนดราคาที่เป็นธรรมสำหรับสินค้าและบริการ สนับสนุนรูปแบบธุรกิจที่ยั่งยืนต่อสังคม

สรุปได้ว่า ประเภทความรับผิดชอบทางสังคมขององค์กร ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบทางจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจ

คุณลักษณะสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

เพื่อให้บริษัทได้รับการพิจารณาว่ามีความรับผิดชอบต่อสังคม บริษัทต้องมีคุณลักษณะพื้นฐานหลายประการที่ชี้นำพฤติกรรมในทุกสิ่งที่บริษัท มีความรับผิดชอบต่อสังคม ถูกบูรณาการเข้ากับกลยุทธ์องค์การ เพื่อให้มั่นในได้ว่าการดำเนินงานทั้งหมดสอดคล้องกับมาตรฐานทางจริยธรรมและมุ่งไปที่การรับใช้ประโยชน์ส่วนรวม (Esade, 2025) โดยคุณลักษณะสำคัญ 5 ประการมีดังนี้

1. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม จริยธรรมเป็นเสาหลักสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร บริษัทต้องดำเนินการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และยึดมั่นในคุณค่าทางจริยธรรมในทุกสิ่งที่ทำ นอกจากจะปฏิบัติตามกฎหมายอยู่เท่านั้น แต่ยังรวมถึงหลักจริยธรรมทั่วไปด้วย พฤติกรรมนี้ครอบคลุมถึงทุกระดับองค์กร ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงไปจนถึงพนักงาน

2. ความโปร่งใส บริษัทมีความชัดเจนและเปิดเผยเกี่ยวกับแนวปฏิบัติ นโยบาย และการตัดสินใจ ซึ่งรวมถึงการแจ้งให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายทราบเกี่ยวกับผลการดำเนินงานด้าน

เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความโปร่งใส การสร้างความไว้วางใจ ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญสำหรับทุกบริษัท

3. จริยธรรมทางธุรกิจ ช่วยให้บริษัทตัดสินใจในการคำนึงถึงผลประโยชน์ไม่เพียงแต่ผู้ถือหุ้นเท่านั้น แต่ยังรวมถึง พนักงาน ลูกค้า และสังคมโดยรวม ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติต่อพนักงานอย่างเป็นธรรม การนำนโยบายเสมอภาคมาใช้ในฝ่ายทรัพยากรบุคคล และหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้คนหรือสิ่งแวดล้อม

4. การเคารพสิทธิมนุษยชน บริษัทต่างๆ จำเป็นต้องตรวจสอบให้แน่ในว่ากิจกรรมทั้งหมดของตน ทั้งภายในและภายนอก เคารพสิทธิพื้นฐานของประชาชน ดังนั้น บริษัทจึงต้องเข้มงวดในการกำหนดนโยบายที่จำเป็นเพื่อรองรับสิทธิเหล่านี้ เช่น ไม่ใช้แรงงานเด็ก การรับประกันสภาพการทำงานที่ปลอดภัย และการส่งเสริมโอกาสที่เท่าเทียมกัน

5. ความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การกระทำอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อหลีกเลี่ยงการทำลายทรัพยากรของคนรุ่นหลัง รวมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การลดปริมาณของเสีย การใช้พลังงานสะอาด หรือมีส่วนร่วมในโครงการด้านสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญที่สุดในการกระทำอย่างซื่อสัตย์และหลีกเลี่ยงการฟอกเขียว

สรุปได้ว่า คุณลักษณะสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ได้แก่ พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ความโปร่งใส จริยธรรมทางธุรกิจ การเคารพสิทธิมนุษยชน และความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประโยชน์ของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การ

Stephanie Blair (2024) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรนั้น ครอบคลุมถึงชุมชนและบุคคลรอบข้างธุรกิจ รวมถึงสถาบันธุรกิจ ประโยชน์หลักๆ ของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ได้แก่

1. ชื่อบริษัทมีชื่อเสียงที่ดีขึ้น การดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรมและมีความรับผิดชอบสามารถเสริมสร้างชื่อเสียงกับทุกคนที่รู้จักองค์การ ไม่ใช่แค่สายตาของลูกค้าและพนักงานคนอื่นเท่านั้น

2. การดึงดูดและรักษาลูกค้า ปัจจุบันลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้าโดยพิจารณาจากประวัติการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทยิ่งขึ้นกว่าเดิม แม้ว่าองค์กรจะไม่เคยได้ทราบเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมมาก่อน

3. การดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถสูง การมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกบุคลากรที่มีความสามารถสูงเช่นกัน หากองค์กรอื่นเสนอเงินเดือนและสวัสดิการที่ใกล้เคียงกัน วัฒนธรรมแห่งความห่วงใยสามารถตัดสินผลแพ้-ชนะ ในการดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถสูงเข้าตลาดแรงงานได้

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การ ได้แก่ ชื่อบริษัทมีชื่อเสียงที่ดีขึ้น การดึงดูดและรักษาลูกค้า และการดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถสูงมาร่วมงานกับบริษัท

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

Wikipedia (2025) ให้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า เป็นแนวทางในการเติบโตและการพัฒนาของมนุษย์ที่มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของปัจจุบัน โดยไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นอนาคตในการตอบสนองความต้องการของตนเอง เป้าหมายคือ การเสริมสร้างสังคมที่มีสภาพความเป็นอยู่ และทรัพยากรที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์โดยไม่ทำลายความสมดุลของโลก การพัฒนาที่ยั่งยืนมุ่งสร้างสมดุลระหว่างความต้องการของเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคม การเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างเท่าเทียมเป็นเสาหลักของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Peterson K. Ozili (2022) ได้กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนมีความหมายที่กว้างขวางมาก ขึ้นอยู่กับมิติที่กำลังพิจารณา การพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับความสนใจอย่างมากจากผู้กำหนดนโยบายและนักวิชาการด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ ประการแรก การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นเป้าหมายสุดท้ายของแผนสหประชาชาติ และหลายประเทศได้ตกลงกันที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประการที่สอง การพัฒนาอย่างยั่งยืนช่วยส่งเสริมโลกที่ยั่งยืนสำหรับทุกรุ่น ประการที่สาม การพัฒนาอย่างยั่งยืนถือว่าเป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกด้านเพราะจุดมุ่งหมายของเป้าหมายการพัฒนาอื่นๆ และประการที่สี่ การพัฒนาอย่างยั่งยืนคาดว่าจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

Guofeng Wang & Baohui Zhao (2025) ได้กล่าวถึง แนวคิดเชิงทฤษฎีของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ได้รับการเสนอควบคู่ไปกับการส่งเสริมการปฏิรูปและการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องในด้านสังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหาความยากจน การสร้างสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์เป็นประเด็นสำคัญสำหรับ

เศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรักษาวงจรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจ ผ่านการควบคุมประชากร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการรักษาสิ่งแวดล้อม จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนและเสริมสร้างศักยภาพประเทศกำลังพัฒนาในทุกมิติ

Ogbu Nneamaka Augustina (2025) ได้ให้คำนิยามของการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่าเป็นกลยุทธ์ที่ครอบคลุมสำหรับการเจริญเติบโตและความก้าวหน้า โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นอนาคต ในการตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง แนวคิดนี้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชากรที่ดี และสร้างความสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมทางสังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อม

Mensah (2019) ได้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนกลายเป็นวาทกรรมด้านการพัฒนา โดยมีคำจำกัดความหรือความหมาย และการตีความที่หลากหลาย หากพิจารณาตามตัวอักษร การพัฒนาอย่างยั่งยืน จะหมายถึง “การพัฒนาที่สามารถดำเนินต่อไปได้เรื่อย ๆ อย่างไม่มีกำหนด” แต่คำนิยามที่ถูกอ้างถึงที่สุด คือ คำนิยามที่เสนอโดยรายงานของคณะกรรมการบรุนด์แลนด์ ที่ให้คำจำกัดความของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นอนาคตในการตอบสนองความต้องการของตนเอง”

S.Al-Taai (2021) ได้อธิบาย การพัฒนาที่ยั่งยืน มีลักษณะสำคัญ ข้อดี เป้าหมายและมิติต่าง ๆ ที่กำหนดให้การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญและจุดสนใจของมนุษย์ เพื่อให้บรรลุความเจริญรุ่งเรือง ความยุติธรรม และความเสมอภาค และสิ่งที่ทำให้มนุษย์ต้องเผชิญกับชีวิตและการเปลี่ยนแปลงรอบตัว โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และทันต่อเรื่องการพัฒนาทางเทคโนโลยี ขจัดความยากจนและการว่างงาน ตัวชี้วัดที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ อาหาร สุขภาพ ความยากจนและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทรัพยากรที่มีจำกัด การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงถูกนิยามว่า เป็นกระบวนการแบบ Dynamic ที่ประกอบด้วย ด้านมาตรการและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและปกป้องที่ดิน เมือง และการค้า ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม สวัสดิภาพ ความมั่นคง ความปลอดภัย และความเจริญรุ่งเรือง โดยไม่กระทบต่อความสามารถ

ของคนรุ่นอนาคต โดยยึดหลักว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นอนาคตในการตอบสนองความต้องการของตนเอง เป้าหมายคือ การเสริมสร้างสังคมที่มีสภาพความเป็นอยู่ และทรัพยากรที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์โดยไม่ทำลายความสมดุลของโลก ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการปฏิรูปและการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องในด้านสังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหาความยากจน การสร้างสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์เป็นประเด็นสำคัญสำหรับเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศ โดยตัวชี้วัดที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ อาหาร สุขภาพ ความยากจนและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทรัพยากรที่มีจำกัด แนวคิดนี้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชากรที่ดี และสร้างความสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมทางสังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อม

องค์กรธุรกิจกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

Koh Han Wen Kenvin (2024) ได้กล่าวว่า ความเชื่อมโยงระหว่างความรับผิดชอบขององค์กร (CSR) และความเชื่อมโยงขององค์กรนั้นถูกมองว่าเป็นความสำเร็จในระยะยาวมากขึ้น CSR ยังมีส่วนช่วยให้เกิดความยั่งยืนโดยการจัดการกับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของกิจกรรมธุรกิจแต่ในทางกลับกัน แนวทางดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนจะช่วยสร้างชื่อเสียงให้กับองค์กร ส่งเสริมความภักดีของลูกค้าและผลักดันประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ และเกิดความยั่งยืนตามมาดังต่อไปนี้

1. ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกับการเพิ่มต้นทุนระยะยาวต่อผู้ถือหุ้น ในขณะเดียวกันก็รับประกันการปฏิบัติต่อพนักงานอย่างเป็นธรรม การดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรมกับ ซัพพลายเออร์ และแนวทางการตลาดที่รับผิดชอบ จากผลการศึกษาต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าบริษัทที่มีชื่อเสียงด้าน CSR ที่แข็งแกร่งจะมีผลการดำเนินงานทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าเนื่องจากลูกค้าและนักลงทุนชอบแบรนด์ที่มีความรับผิดชอบต่องสังคม

2. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งไปที่การลดรอยเท้าทางนิเวศวิทยาของการดำเนินงานทางธุรกิจ ซึ่งรวมถึงโครงการต่าง ๆ เช่น การลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก การลดของ

เสียให้น้อยที่สุด และการส่งเสริมประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร เช่น ยูนิลีเวอร์ ได้แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่แข็งแกร่งสามารถนำไปสู่การประหยัดต้นทุน นวัตกรรมและการวางตำแหน่งทางการตลาดให้ดีขึ้น

3. ความยั่งยืนทางสังคมเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน ชุมชน และสังคมในวงกว้าง ซึ่งรวมถึงแนวปฏิบัติที่เป็นธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อสังคม ที่ชี้ให้เห็นว่าองค์กรที่มีส่วนร่วมอย่างจริงจังกับโครงการความยั่งยืนทางสังคมจะมีความสุขของพนักงานที่สูงขึ้น มีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งขึ้น และได้รับการยอมรับในแบรนด์มากขึ้น

Girish Joshi, Vijay Khandare & Ranjan Kumar Dash (2025) ได้ร่วมกันเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การและการพัฒนาที่ยั่งยืน 4 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่า บริษัทต้องสร้างมูลค่าให้กับผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ได้แก่ นักลงทุน พนักงาน ลูกค้า ซับพลายเออร์ และชุมชน ไม่ใช่เฉพาะผู้ถือหุ้นเท่านั้น ทฤษฎีนี้สอดคล้องกับแนวทางโดยรวมของ CSR ที่ย้ำถึงความมุ่งมั่นทางจริยธรรมและความร่วมมือระยะยาว การให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียจะช่วยให้บริษัทต่าง ๆ ปรับปรุงความภักดีต่อแบรนด์และสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การฝึกอบรมที่มีคุณภาพและลดความเหลื่อมล้ำ

2. ทฤษฎีเชิงสถาบัน ทฤษฎีนี้ศึกษาว่าแรงกดดันจากภายนอก (ด้านกฎระเบียบ บรรทัดฐาน และการเลียนแบบ) มีส่วนก่อให้เกิดการนำ CSR มาใช้ได้อย่างไร ตัวอย่างเช่น กฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของจีน ได้สร้างแรงกดดันให้บริษัทต่าง ๆ เริ่มโครงการปลูกต้นไม้ ทฤษฎีนี้อธิบายถึงความแตกต่างในระดับภูมิภาคในการปฏิบัติงานด้าน CSR เช่น การมุ่งเน้นหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนของยุโรป เทียบกับความไม่สอดคล้องทางวัฒนธรรมของแอฟริกา

3. ทฤษฎีสัญญาประชาคม ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากปรัชญาของรุสโซ่ และส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ในฐานะพันธะทางศีลธรรมระหว่างธุรกิจและสังคม สนับสนุนกฎหมาย CSR ที่ใช้บังคับ เช่น มาตรา 135 ของอินเดีย ที่กำหนดให้ต้องจัดสรรส่วนเกินอ 2% เพื่อสวัสดิการสังคม อย่างไรก็ตาม ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าทำให้ความไม่สมดุลของอำนาจดูงานเกินไป

4. ทฤษฎีการเมือง ทฤษฎีทางการเมืองมองว่า CSR เป็นเครื่องมือสำหรับบริษัทต่าง ๆ ในการสร้างความชอบธรรมและมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การใช้ CSR เพื่อรับมือต่อการควบคุมที่อ่อนแอในตลาดเกิดใหม่ และปฏิบัติ SDG เพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้อาจทำให้เกิดผล “การฟอกเขียว” ซึ่ง CSR กลายเป็นเกราะป้องกันชื่อเสียงมากกว่าการปฏิบัติที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

Fildzah Lutfiyani (2025) พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ครอบคลุมแนวปฏิบัติหลายประการ ดังเช่น การดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน การลงทุนในชุมชนท้องถิ่น ความรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ที่มีส่วนได้เสีย การปฏิบัติตามกฎหมายและบรรทัดฐานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการ CSR มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต และลดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจที่ให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งบริษัทและสังคมโดยรวม ดังนั้น ตามหลักข้อแรกของเป้าหมายที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ CSR จึงถือเป็นหนึ่งของวิธีการที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจพร้อมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นที่ประกอบด้วย ที่ดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน การลงทุนในชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นในการดำเนินการ CSR มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต ลดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งบริษัทและสังคม นอกจากนี้ตามหลักข้อแรกของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ CSR จึงถึงเป็นหนึ่งของวิธีการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจไปพร้อมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

Daria V. Voyko & Alexander V.Voyko (2022) ได้ทำการศึกษาความรับผิดชอบทางสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทที่ท้าทายสิ่งแวดล้อม พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถนำมาปรับใช้ในบริษัทได้ที่คำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่ยั่งยืน และแสดงให้เห็นว่าความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างยิ่งในกลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืนในปัจจุบัน และมีความสำคัญมากกว่าการเพิ่มผลกำไรทางการเงิน

Sanit Noonin & Kanokwara Phuangprayong (2025) ได้ทำการศึกษาการเชื่อมโยงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน บทบาทปัจจัยด้านองค์กรในภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ได้รับการยอมรับมากขึ้นเรื่อย ๆ ว่าเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของภาคเอกชน ธุรกิจมีบทบาทในการระดมทรัพยากร ส่งเสริมนวัตกรรม และใช้ประโยชน์จากเครือข่ายในการขับเคลื่อนความก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจ

สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามเงื่อนไขขององค์การสหประชาชาติสามารถทำหน้าที่เป็นสพานเชื่อมโยง “กิจกรรมทางธุรกิจ” กับ “ความต้องการทางสังคม” การลงทุนในชุมชน การใช้พลังงานอย่างยั่งยืน การวางแผนกลยุทธ์ CSR ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นระบบ มีแนวโน้มที่จะสร้างคุณค่าร่วมกัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทั้งบริษัทและสังคมโดยรวม ความเชื่อมโยงระหว่างการปฏิบัติงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และความก้าวหน้าของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ยังสนับสนุนทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย ที่ให้บริษัทควรพิจารณาถึงผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด เมื่อองค์กรตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมและสิ่งแวดล้อม กลายเป็นประเด็นสำคัญในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) จะกลายเป็นกลยุทธ์ในการริเริ่มความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ที่กล่าวถึง ได้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กว้างขึ้นของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยธรรมชาติ

Leena S,Balaji K.R.A & Ganesh Kumar R. (2024) ได้ทำการศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หลักฐานจากผู้นำธุรกิจที่มีความรับผิดชอบ พบว่า โครงการรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) อันดับแรกที่บริษัทมหาชนส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญคือ ปัญหาความยากจน ความหิวโหย สุขอนามัยและความเป็นอยู่ที่ดี ส่งเสริมการศึกษา และบริจาคให้แก่กองทุนบรรเทาภัยพิบัติ โครงการเหล่านี้สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่ให้ความสำคัญด้านเกษตรกรรม ส่งเสริมการศึกษา และการดูแลสุขภาพ ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็นผู้นำทางธุรกิจที่รับผิดชอบ แสดงให้เห็นว่ากำลังก้าวไปสู่ความสำเร็จด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน

Predrag Todorov (2023) ได้ศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า เป้าหมายสูงสุดของความรับผิดชอบต่อสังคมเมื่อดำเนินการแล้วจะต้องเพิ่มผลกระทบเชิงบวกและลดผลกระทบเชิงลบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด แต่ต้องไม่กระทบต่อผลกำไร

Katarzyna Andruszkiewicz, Tomusz Wierzejski & Marek Sieminski (2024) ได้ศึกษาผลกระทบของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและแนวปฏิบัติการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อภาพลักษณ์นายจ้าง – กรณีศึกษาของบริษัทข้ามชาติที่ดำเนินงานในโปแลนด์ จากการวิเคราะห์ประสิทธิผลของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ทั้งผู้มีส่วนได้เสียภายในและภายนอกองค์กรมีความเห็นตรงกันว่า กลยุทธ์ CSR ของ

บริษัทควรเน้นไปที่ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก และสนับสนุนความพยายามการมีส่วนร่วมของสถาบันทางการเมืองและสถาบันต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้บริษัทมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและกิจกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มาตรการ (CSR) ที่ส่งเสริมรักษาสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดและควรดำเนินงานต่อไปเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อธุรกิจ

Oluwole Nurudeen Omonijo & Yunsheng Zhang (2025) ได้ทำการศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริษัทผู้ผลิต การวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมกับบริษัท 348 แห่ง บริษัทเทคโนโลยีขั้นสูง 135 แห่ง และบริษัทด้านการผลิตเทคโนโลยีต่ำ 249 แห่ง โดยใช้แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์แบบหลายกลุ่มและวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ ผลการศึกษาพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล และในบริษัทเทคโนโลยีขั้นสูงและบริษัทการผลิตเทคโนโลยีต่ำ ($p < 0.05$) นอกจากนี้ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลและแนวปฏิบัติเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่าง CSR กับ SDGs นอกจากนี้ เรายังพบว่า แรงกดดันจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นตัวแปรที่ปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่าง CSR กับ SDGs ในบริษัทการผลิตเทคโนโลยีขั้นสูงและบริษัทการผลิตเทคโนโลยีต่ำแนวปฏิบัติเศรษฐกิจหมุนเวียน มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

สรุปได้ว่า การบูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับภาคธุรกิจ ภาครัฐบาล และภาคประชาสังคม เมื่อความท้าทายระดับโลก เช่นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเหลื่อมหล้ำทางเศรษฐกิจ และการแย่งชิงทรัพยากร จะถูกพิจารณาปัจจัยเหล่านี้เพิ่มขึ้น บริษัทหรือองค์กรธุรกิจจำเป็นต้องส่งเสริมความยั่งยืนอย่างจริงจัง การที่องค์กรธุรกิจดำเนินงานตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนจะช่วยให้เกิดอนาคตที่เท่าเทียม ยืดหยุ่น และเจริญมากขึ้นสำหรับทุกสิ่ง ในอนาคตบริษัทต่างๆ ควรปฏิบัติตามกฎระเบียบ ส่วนภาครัฐต้องริเริ่มสร้างกรอบนโยบายที่เข้มแข็งเพื่อสร้างความพยายามอย่างแท้จริงในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อทุกคนจากทุกภาคส่วนทำงานร่วมกันข้ามสาขา ก็สามารถเติมเต็มช่องว่างในองค์ความรู้และวิธีการคิดใหม่ๆ เพื่อบรรลุความเติบโตได้อย่างยั่งยืน

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) หมายถึง ความรับผิดชอบขององค์กรต่อผลกระทบที่มีต่อสังคม ทำให้บริษัทมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้ถือหุ้น ผู้มีส่วนได้เสีย และสาธารณชน CSR เกี่ยวข้องกับแนวคิดและการปฏิบัติที่มุ่งสร้างอิทธิพลเชิงบวก เป็นแนวทางการดำเนินธุรกิจที่ไม่เพียงสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และ

สิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นอนาคตในการตอบสนองความต้องการของตนเอง เป้าหมายคือ การเสริมสร้างสังคมที่มีสภาพความเป็นอยู่ และทรัพยากรที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์โดยไม่ทำลายความสมดุลของโลก ตัวอย่างที่บริษัทแสดงถึง CSR ได้แก่ การเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและใส่ใจต่อระบบนิเวศ การส่งเสริมความหลากหลาย ความเท่าเทียม การมีส่วนร่วมในที่ทำงาน การปฏิบัติต่อพนักงานด้วยความเคารพ การตอบแทนทางสังคม เป็นกลยุทธ์ที่บริษัทขนาดใหญ่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ยิ่งบริษัทที่มีความโดดเด่น และประสบความสำเร็จมากเท่าไร ก็ยิ่งมีความรับผิดชอบมากขึ้นในการกำหนดมาตรฐานด้านจริยธรรมให้กับบริษัทอื่น ๆ คู่แข่งและอุตสาหกรรมเดียวกัน SCR จึงมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการรับรู้ของลูกค้าที่มีแบรนด์และความมุ่งมั่นของบริษัท รวมถึงประสิทธิภาพของบริษัทในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการแข่งขันกันสูง เป็นแนวทางที่ควบคุมตนเองได้ ซึ่งช่วยให้บริษัทรับผิดชอบต่อสังคม สร้างภาพลักษณ์ที่ดีของแบรนด์ และรับประกันความสำเร็จควบคู่ไปกับการเติบโตของผู้ที่ส่วนได้เสียและลูกค้า การบูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับภาคธุรกิจ ภาครัฐบาล และภาคประชาสังคม เมื่อความท้าทายระดับโลก เช่นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเหลื่อมหล้ำทางเศรษฐกิจ และการแย่งชิงทรัพยากร จะถูกพิจารณาปัจจัยเหล่านี้เพิ่มขึ้น บริษัทหรือองค์กรธุรกิจจำเป็นต้องส่งเสริมความยั่งยืนอย่างจริงจัง การที่องค์กรธุรกิจดำเนินงานตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนจะช่วยให้เกิดอนาคตที่เท่าเทียม ยืดหยุ่น และเจริญมากขึ้นสำหรับทุกสิ่ง ในอนาคตบริษัทต่างๆ ควรปฏิบัติตามกฎระเบียบ ส่วนภาครัฐต้องริเริ่มสร้างกรอบนโยบายที่เข้มแข็งเพื่อสร้างความพยายามอย่างแท้จริงในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อทุกคนจากทุกภาคส่วนทำงานร่วมกันข้ามสาขา ก็สามารถเติมเต็มช่องว่างในองค์ความรู้และวิธีการคิดใหม่ๆ เพื่อบรรลุความเติบโตได้อย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการปฏิรูปและการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องในด้านสังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหาความยากจน การสร้างสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์เป็นประเด็นสำคัญสำหรับเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศ โดยตัวชี้วัดที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ อาหาร สุขภาพ ความยากจนและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทรัพยากรที่มีจำกัด แนวคิดนี้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชากรที่ดี และสร้างความสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมทางสังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อม จากงานวิจัยต่างประเทศ พบว่า

ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ครอบคลุมแนวปฏิบัติหลายประการ ดังเช่น การดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน การลงทุนในชุมชนท้องถิ่น ความรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ที่มีส่วนได้เสีย การปฏิบัติตามกฎหมายและบรรทัดฐานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการ CSR มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต และลดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจที่ให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งบริษัทและสังคมโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

Daria V. Voyko & Alexander V.Voyko. (2022). *Corporate Social Responsibility and sustainable development in the context of environmental challenges.* Westnic University.

Esade. (2025). *What Is Corporate Social Responsibility ? Key factors. Beyond Team.* Retrieved on January 12, 2026 from https://www.esade.edu/beyond/en/what-is-corporate-social-responsibility-key-factors/.

Fildzah Lutfiyani. (2025). Corporate Social Responsibility (CSR) as an Environment and Social Responsibility: Is It Beneficial for Business. *International Journal of Multidisciplinary Research and Analysis*, 8 (12), 6636-6643.

Girish Joshi, Vijay Khandare & Ranjan Kumar Dash. (2025). Forty-five years of research on corporate social responsibility (CSR) and sustainable development overview and research agenda. *Cogent Social Science*, 11 (1), 1-28.

Guofeng Wang & Baohui Zhao. (2025). “Research hotpots and trends in sustainable development goals. *Environmental and sustainability Indicators*, 26,1-16.

Jason Fernando. (2025). *Corporate Social Responsibility (CSR) : What It Is, How It Works, and Types*. Investopedia, Guide to Socially Responsible Investing.

Katarzyna Andruszkiewicz, Tomusz Wierzejski & Marek Sieminski. (2024). The Effect of Corporate Social Responsibility and Sustainable Development

Practices on Employer Branding—A Case Study of an International Corporation Operating in Poland. *Sustainability*, 16 (7), 1-16.

Koh Han Wen Kenvin. (2024). Corporate Social Responsibility (CSR) Impact on Business Sustainability. *International Journal of Recent Research in Commerce Economic and Management*, 11 (3), 48-67.

Leena S, Balaji K.R.A & Ganesh Kumar R. (2024). Corporate Social Responsibility and sustainable development goal: evidence from responsible business leaders. *Journal of Global Responsibility*, 15 (4), 409-435.

Mensah. (2019). "Sustainable Development : Meaning, history, principles, pillars and implications for human action: Literature : Review. *Cogent Social Sciences*, 5 (1), Tylor & Francis Online.

Nadia Reckmann. (2024). *What Is Corporate Social Responsibility*. Business New Daily.

Oakwood. (2026). *Corporate Social Responsibility (CSR) : Explained in Detail*. OAKWOOD INTERNATIONAL.

Ogbu Nneamaka Augustina. (2025). The Concept of Sustainable Development. *International Journal of Advanced Multidisciplinary Research and Studies*, 5 (1), 813-815.

Oluwole Nurudeen Omonijo & Yunsheng Zhang. (2025). corporate social responsibility and sustainable development goals in manufacturing firms. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 37(2), 387-414.

Optiwise. (2026). *CSR (Corporate Social Responsibility) : Building Sustainable Connections Between Business and Community*. Retrieved on January 12, 2026 from https://www.optiwise.io/en/blog/130/csr-corporate-social-responsibility-building-sustainable-connections-between-business-and-community

Peterson K. O zili. (2022). Sustainability and Sustainable Development Research around the World. *Managing Global Transitions*, 20 (3), 259-293.

Predrag Todorov. (2023). Corporate social responsibility and sustainable development. Conference. *30th International Scientific Conference for Undergraduate and Graduate Students and Young Scientists "Lomonosov" At; Moscow, Russia*.

S.Al-Taai. (2021). "Sustainable Development – A study of its goal, dimensions and methods of achieving. *IPO Conference Series: Earth and Environmental Science*, 722 (2021), 1-11.

Sanit Noonin & Kanokwara Phuangprayong. (2025). Linking corporate social responsibility and sustainable development goals: The role of organizational factors in Thailand's industrial sector. *Social Sciences & Humanities Open*, 12 (2025), 1-11.

Stephanie Blair. (2024). *Corporate Social Responsibility and Why It Matters*. Greater Houston Community Foundation.

Suman Saha. (2022). Corporate Social Responsibility – A Study of Implementating Issues In India. *CHANA KYA LAW REVIEW*, 37-51.

Team Benevity. (2026). Corporate Social Responsibility: types and key insights. Benevity. Retrieved on January 12, 2026 from https://benevity.com/blog/types-of-corporate-social-responsibility

Tyas Prasetywati & Mukhtaruddin. (2024). Corporate Social Responsibility : Insights From A Systematic Literature Review. *International Journal of Education, Vocational and Social Science*, 3 (4), 226-237.

UNESCO. (2023). *Corporate Social Responsibility (CSR).* Digital Transformation Collaborative Finance Toolkit-Fact Sheets.

University of Applied Sciences Europe Amsterdam. (2026). *Corporate Social Responsibility (CSR) : Why It Matters in Business Today*. Retrieved on January 12, 2026 from info@ue-amsterdam.com https://www.ue-

amsterdam.com/blog/corporate-social-responsibility-csr-why-it-matters-in-business-today.

Wikipedia. (2025). *Sustainable Development. 25 Years of the encyclopedia*. Retrieved on January 12, 2026 from https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_development.

นโยบายการส่งออกข้าวของไทยภายใต้ตัวแบบระบบเศรษฐกิจแบบผสม พ.ศ. 2554-2567*

THE RICE EXPORT POLICY OF THAILAND UNDER A MODEL MIXED ECONOMIC SYSTEM A.D. 2011-2024

วิรัลพัชร ฉัตรวิริยานนท์

Wiranpat Chatwiriyanont

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author's Email: C.wiranpat@gmail.com

วันที่รับบทความ : 24 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 7 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 9 พฤษภาคม 2569

Received 24 April 2026; Revised 7 May 2026; Accepted 9 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พัฒนาการนโยบายการส่งออกข้าวของไทยภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบผสมในช่วง พ.ศ. 2554–2567 2) บทบาทของรัฐและเอกชนในการมีส่วนร่วมในการส่งออกข้าวของไทยภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบผสม และ 3) แนวทางการยกระดับเชิงนโยบายเพื่อการส่งออกข้าวของไทยในอนาคต ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน การวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า

1) พัฒนาการนโยบายการส่งออกข้าวไทยมีการปรับเปลี่ยนตามฐานคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ต่างกัน โดยในยุครัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เน้นการแทรกแซงราคาผ่านนโยบายรับจำนำข้าวและการส่งออกแบบรัฐต่อรัฐ แม้จะเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรแต่กลับสร้างภาระด้านงบประมาณและลดขีดความสามารถในการแข่งขัน รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์

Citation:

* วิรัลพัชร ฉัตรวิริยานนท์. (2569). นโยบายการส่งออกข้าวของไทยภายใต้ตัวแบบระบบเศรษฐกิจแบบผสม พ.ศ. 2554-2567. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 684-696.

Wiranpat Chatwiriyanont. (2026). The Rice Export Policy Of Thailand Under A Model Mixed Economic System A.D. 2011-2024. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 684-696.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

โอชา ปรับสู่การแทรกแซงเชิงประคับประคองผ่านนโยบายประกันรายได้และการผลิตนำการตลาด เพื่อรักษาสมดุลกลไกราคา รัฐบาลนายเศรษฐา ทวีสิน เน้นการขยายเครือข่ายตลาดต่างประเทศผ่านความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างรัฐและเอกชน 2) บทบาทภาครัฐและเอกชน โดยที่ภาครัฐกำหนดนโยบายและการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน ตั้งแต่การเจรจาการค้าระหว่างประเทศ สร้างกลไกมาตรฐานคุณภาพและพัฒนาด้านโลจิสติกส์ เอกชนมีบทบาทเชิงปฏิบัติการด้านการผลิต แปรรูป สร้างนวัตกรรมสินค้าและการขยายเครือข่ายการตลาดทั้งในและต่างประเทศ และ 3) แนวทางการยกระดับเชิงนโยบาย รัฐควรเปลี่ยนผ่านจากการเป็นผู้กำหนดราคาสู่การเป็นผู้สร้างนิเวศการแข่งขัน การยกระดับขีดความสามารถมุ่งเน้นนโยบายการลงทุนในนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิต พัฒนากลไกความร่วมมือที่ยั่งยืนกับภาคเอกชนในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดเชิงรุก

คำสำคัญ: ระบบเศรษฐกิจแบบผสม, นโยบายส่งออกข้าว, ข้าวไทย

Abstract

This research aims to study 1) the development of Thailand's rice export policy under a mixed economy system during 2011–2024, 2) the role of the government and private sector in participating in Thailand's rice exports under a mixed economy system, and 3) policy upgrade guidelines for future Thailand's rice exports. The research uses a qualitative method, drawing from document data and in-depth interviews with 10 key informants. Descriptive analysis was used to find that:

1) The development of Thai rice export policy has evolved based on differing economic approaches. During the Yingluck Shinawatra government, the focus was on price intervention through the rice pledging scheme and government-to-government export policies. While this increased farmers' income, it created a budgetary burden and reduced competitiveness. The Prayut Chan-o-cha government shifted to a more supportive intervention approach through income guarantee policies and a production-led marketing strategy to maintain price balance. The Settha Thavisin government focused on expanding

international market networks through strategic cooperation between the government and the private sector. 2) The roles of the public and private sectors: The government sets policies and supports infrastructure development, from negotiating international trade to establishing quality standards and developing logistics. The private sector plays an operational role in production, processing, product innovation, and expanding marketing networks both domestically and internationally. 3) Policy upgrade approaches: The government should transition from being a price setter to a creator of a competitive ecosystem, enhancing capabilities, focusing on investment in innovation and production technology, and developing sustainable cooperation mechanisms with the private sector for proactive marketing strategy planning.

Keywords: Economic system, Rice export policy, Thai rice

บทนำ

การบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจเกิดประสิทธิภาพสูงสุด รัฐจึงเลือกใช้ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (mixed economy) ซึ่งเป็นการผสมผสานข้อดีของระบบทุนนิยมและระบบสังคมนิยมเข้าด้วยกันอย่างเชื่อมโยง โดยยังคงรักษาสมดุลของบทบาทระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยรัฐทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ควบคุม และดูแลเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ขณะที่เอกชนดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และใช้กลไกราคาเป็นตัวกำหนดทิศทางเศรษฐกิจ (มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, ม.ป.ป.) แต่รัฐอาจแทรกแซงในบางกรณีเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและดูแลกลุ่มเปราะบาง ควบคู่กับการกำกับดูแลเพื่อสร้างความเป็นธรรมและประสิทธิภาพในระบบเศรษฐกิจ (แชมป์ นิ่มไพบูลย์ และณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2564)

ระบบเศรษฐกิจแบบผสมสามารถลดข้อจำกัดของทั้งระบบทุนนิยมและสังคมนิยมได้ โดยช่วยลดความเหลื่อมล้ำ สร้างแรงจูงใจในการทำงาน ส่งเสริมการแข่งขัน และป้องกันการผูกขาด (พอเพียง, 2566) ซึ่งในบริบทของประเทศไทย ภาคเกษตรกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมีพื้นที่เกษตรกรรมกว่า 141 ล้านไร่ และพื้นที่ปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ 48.4 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมด (สำนักสถิติแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2566) อีกทั้งในปี

พ.ศ. 2566 การส่งออกสินค้าเกษตรมีมูลค่าสูงถึง 49,203.1 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยข้าวเป็นสินค้าสำคัญที่มีมูลค่าส่งออกสูงและมีอัตราการเติบโตถึงร้อยละ 29.3 (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยนาท, 2567) สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของข้าวไทยในตลาดโลก ข้าวไทยมีจุดเด่นด้านคุณภาพและเอกลักษณ์ ทำให้เป็นที่ต้องการในตลาดต่างประเทศ เช่น จีน สหรัฐอเมริกา แอฟริกาตะวันตก และตะวันออกกลาง (สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย, 2565) ส่งผลให้รัฐบาลทุกยุคให้ความสำคัญกับนโยบายด้านข้าวเพื่อสนับสนุนเกษตรกรและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน นโยบายข้าวของไทยมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงรัฐบาล เช่น รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ใช้นโยบายรับจำนำข้าวในราคาสูงเพื่อเพิ่มรายได้เกษตรกร แต่ก่อให้เกิดภาระงบประมาณ (บีบีซีนิวส์, 2560) ต่อมาในช่วงรัฐบาล คสช. มีนโยบายจำนำยุ้งฉางเพื่อชะลอการขายและรักษาเสถียรภาพราคา (มูลนิธิชีวิตไท, 2558) และในรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีนโยบายประกันรายได้เกษตรกรและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการผลิต (จีรณัทย์ ชาญเชิงพานิช, 2562) ขณะที่รัฐบาลนายเศรษฐา ทวีสิน ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการสต๊อกข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการเปิดประมูลข้าวในสต๊อกเพื่อนำรายได้กลับเข้าสู่รัฐ (พีพีทีวี, 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาแนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบผสมและพัฒนาการของนโยบายการส่งออกข้าวของไทย พ.ศ. 2554-2567 บทบาทของรัฐและเอกชนในการมีส่วนร่วมในการส่งออกข้าวของไทย และเสนอแนวทางการยกระดับเชิงนโยบายเพื่อการส่งออกข้าวของไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของนโยบายการส่งออกข้าวของไทยภายใต้ตัวแบบระบบเศรษฐกิจแบบผสม พ.ศ. 2554-2567

2. เพื่อศึกษาบทบาทของรัฐและเอกชนในการมีส่วนร่วมในการส่งออกข้าวของไทยภายใต้ตัวแบบระบบเศรษฐกิจแบบผสม

3. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับเชิงนโยบายเพื่อการส่งออกข้าวของไทยในอนาคต

การทบทวนวรรณกรรม

ระบบเศรฐกิจแบบผสม (mixed economy) เป็นระบบเศรษฐกิจซึ่งทั้งภาคเอกชนและรัฐชี้นำเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนลักษณะของทั้งเศรษฐกิจแบบตลาดเสรีและเศรษฐกิจที่ภาครัฐเข้าแทรกแซง เศรษฐกิจแบบผสมส่วนมาก สามารถอธิบายได้ว่าเป็นเศรษฐกิจแบบตลาดที่มีการควบคุมดูแลอย่างเข้มแข็งและการจัดหาสินค้าสาธารณะของรัฐบาล เศรษฐกิจแบบผสมบางแห่งยังมีลักษณะรัฐวิสาหกิจ โดยทั่วไปเศรษฐกิจแบบผสมมีลักษณะคือ เอกชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ทว่ารัฐบาลจะถืออิทธิพลเศรษฐกิจมหภาค โดยอ้อมผ่านนโยบายการคลังและการเงินซึ่งออกแบบมา เพื่อรับมือภาวะเศรษฐกิจหรือต่อวิกฤตการณ์ทางการเงินตกต่ำ และการว่างงาน ร่วมกับมีบทบาทในการแทรกแซงซึ่ง สนับสนุนสวัสดิการสังคม ต่อมาเศรษฐกิจแบบผสมบางประเทศได้ขยายขอบเขตให้รวมบทบาทสำหรับการวางแผน เศรษฐกิจชี้นำ และ/หรือภาควิสาหกิจสาธารณะขนาดใหญ่ด้วย โดยที่ระบบเศรษฐกิจที่ผสมผสานระหว่างลักษณะของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม โดยกลไกราคาจะทำหน้าที่แก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ รัฐเพียงเข้าไปแทรกแซงหรือควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางประเภทเท่านั้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและเป็นประโยชน์ต่อสังคม อาทิการให้บริการด้านการศึกษา สาธารณสุข และโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เป็นต้น (ทรงธรรม ปิ่นโต และจริยา เปรมศิลป์, 2563)

สรุปได้ว่า เป็นระบบเศรษฐกิจแบบผสม เป็นระบบเศรษฐกิจที่ผสมระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรีและเศรษฐกิจที่ภาครัฐเข้าแทรกแซง เป็นระบบที่รัฐบาลและเอกชนรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เอกชนมีสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินและปัจจัยการผลิต

ทฤษฎีเบื้องหลัง นโยบายการแทรกแซงตลาดข้าวไทย การดำเนินนโยบายการส่งออกข้าวของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2567 สามารถวิเคราะห์ผ่านกรอบทฤษฎีทางวิชาการสำคัญ ดังนี้

1. ทฤษฎีการแทกแซงตลาด (Market Intervention Theory) และรัฐพาณิชย์ (State Trading) ใช้กับนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกในรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พบว่า นโยบายรับจำนำข้าวในราคาสูงกว่าตลาด (High-Price Pledging Scheme) มีรากฐานมาจากทฤษฎีการแทรกแซงราคา (Price Intervention) เพื่อแก้ไขปัญหาความล้มเหลวของตลาด (Market Failure) ในด้านการกระจายรายได้ โดยมีประเด็นเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือ

1.1 ทฤษฎีอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Utility Theory) รัฐมุ่งเน้นการโอนทรัพยากรจากภาคส่วนที่มั่งคั่งไปสู่เกษตรกรเพื่อเพิ่มอรรถประโยชน์โดยรวมของสังคม โดยใช้ราคารับจำนำเป็นเครื่องมือในการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ

1.2 บทบาทรัฐในฐานะรัฐพาณิชย์ (State Trading Enterprises - STEs) ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบผสม รัฐได้เข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้ซื้อรายใหญ่เพียงผู้เดียว (Monopsony) และควบคุมอุปทานข้าวเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในตลาดโลกผ่านการส่งออกแบบรัฐต่อรัฐ (G2G) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติที่รัฐเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก (Top-Down Approach)

2. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สำนักสถาบัน (Institutional Economics) และการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ใช้กับนโยบายประกอบรายได้เกษตรกรในรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นโยบายประกันรายได้ (Income Guarantee Scheme) แตกต่างจากนโยบายจำนำข้าวตรงที่ไม่ได้แทรกแซงกลไกราคา โดยตรง แต่เป็นการแทรกแซงเพื่อประกันความเสี่ยง ตามทฤษฎี ดังนี้

2.1 ทฤษฎีความปลอดภัยทางรายได้ (Income Security Theory) รัฐทำหน้าที่เป็นโครงข่ายความปลอดภัย (Social Safety Net) โดยจ่ายเงินส่วนต่างราคา (Price Differential Payment) ให้กับเกษตรกรเมื่อราคาตลาดต่ำกว่าราคาเป้าหมาย เพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาตลาดโลกโดยไม่บิดเบือนกลไกการค้าเสรี

2.2 ทฤษฎีตัวการและตัวแทน (Principal-Agent Theory) นโยบายนี้มุ่งเน้นการใช้สถาบันทางการเงิน (เช่น ธ.ก.ส.) เป็นตัวแทนรัฐในการโอนเงินตรงสู่เกษตรกร เพื่อลดปัญหาการทุจริตในขั้นตอนการจัดเก็บสต๊อกข้าวและการระบายข้าวของรัฐ ซึ่งเป็นการปรับปรุงประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติภายใต้บริบทของระบบเศรษฐกิจแบบผสมที่เน้นความโปร่งใส

นโยบายทั้งสองรูปแบบสะท้อนถึงการประยุกต์ใช้ทฤษฎีระบบเศรษฐกิจแบบผสมที่รัฐไม่ได้ปล่อยให้กลไกราคาทำงานอย่างเสรี 100% แต่ใช้การแทรกแซงที่แตกต่างกัน คือ นโยบายจำนำข้าว สะท้อนการแทรกแซงเชิงโครงสร้างที่รัฐมีบทบาทเป็นผู้เล่นในตลาด (Active Player) และนโยบายประกันรายได้ สะท้อนให้เห็นว่าการแทรกแซงเชิงหน้าที่ที่รัฐมีบทบาทเป็นผู้กำกับดูแลและประคับประคอง (Facilitator & Stabilizer)

จากการศึกษาพบว่านโยบายจำนำข้าวและประกันราคาข้าว แม้จะมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรเหมือนกัน แต่มีฐานคิดทางทฤษฎีที่ต่างกันในเรื่องบทบาทของรัฐที่มีต่อกลไกตลาด ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อตัวชี้วัดความสำเร็จ (KPI) ในการส่งออกข้าวไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) ที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1.1 กลุ่มภาครัฐ จำนวน 4 คน คือ อธิบดีกรมการข้าว รองอธิบดีกรมการข้าว ผู้อำนวยการกองบริหาร กรมการค้าต่างประเทศ และนักวิชาการเกษตรชำนาญการ กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบด้านข้าว มีประสบการณ์ในด้านการส่งเสริมการค้าข้าวไทย 10 ปีขึ้นไป

1.2 กลุ่มภาคเอกชน จำนวน 3 คน คือ นายกสมาคมโรงสีข้าวไทย นายกสมาคมโรงสีข้าวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเลขาธิการสมาคมส่งออกข้าวไทย เป็นผู้บริหารในสมาคมผู้ส่งออกข้าว และเป็นตัวแทนจากโรงสีข้าวผ่านการคัดเลือกจากกลุ่มโรงสีข้าวและกลุ่มผู้ส่งออกข้าว เป็นผู้รวบรวมเก็บรักษาข้าว ผลิต แปรรูป และส่งออกข้าวไปต่างประเทศ ส่งเสริมสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการกิจการค้าข้าว รวมถึงสนับสนุนระบบโลจิสติกส์ในส่งออกข้าว โดยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกข้าวมาแล้วประมาณ 10 ปีขึ้นไป

1.3 กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 3 คน คือ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยข้าวอุบลราชธานี ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรฐานการรับรองข้าว กรมการข้าว และเศรษฐกรชำนาญการ สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องการวิจัยและทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมข้าวไทยมาแล้ว 10 ปีขึ้นไป

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) คือ การรวบรวมข้อมูลโดยใช้ชุดคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ ซึ่งเหมือนกันทุกกลุ่ม

3. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ด้วยวิธีการเก็บรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ ด้านข้อมูล (data triangulation) เป็นการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มา

ถูกต้องหรือไม่ ได้แก่ เวลา บุคคล หากข้อมูลต่างเวลา ต่างบุคคลจะเหมือนกันหรือไม่ ผู้วิจัยจะใช้วิธีตรวจสอบ คือ เปลี่ยนตัวผู้สัมภาษณ์ ด้านทฤษฎี (theory triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าการตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) เป็นการเก็บข้อมูลต่าง ๆ รวมกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเดียวกัน เช่น สัมภาษณ์เดียวโดยใช้คำถามเดียวกันในการแสดงความคิดเห็น ถือเป็นการตรวจสอบข้อมูลเดียวกันในช่วงเวลาเดียวกัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล (typological analysis) และการพรรณนาความ (descriptive analysis) เพื่อสังเคราะห์และนำเสนอข้อค้นพบอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการของนโยบายการส่งออกข้าวของไทยภายใต้ตัวแบบระบบเศรษฐกิจแบบผสม พ.ศ. 2554-2567 มีการปรับเปลี่ยนตามฐานคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ต่างกัน โดยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (พ.ศ. 2554–2556) การดำเนินนโยบายรับจำนำข้าวซึ่งเป็นการแทรกแซงกลไกตลาดอย่างเข้มข้น โดยกำหนดราคารับซื้อสูงกว่าตลาดและไม่จำกัดปริมาณ ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นในระยะสั้น แต่ก่อให้เกิดการบิดเบือนราคา ต้นทุนสูง และลดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในระยะยาว แม้จะมีความพยายามระบายข้าวผ่านการค้ารัฐต่อรัฐ (G to G) แต่ยังเผชิญการสูญเสียส่วนแบ่งตลาด รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา (พ.ศ. 2557–2565) มีการปรับลดการแทรกแซงตลาดโดยตรง และใช้นโยบายประกันรายได้เกษตรกร เปิดโอกาสให้กลไกตลาดกำหนดราคา ขณะที่รัฐทำหน้าที่สนับสนุนรายได้ แนวทางนี้ช่วยลดภาระงบประมาณและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพข้าว อย่างไรก็ตาม ต้นทุนการผลิตที่สูงยังคงเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันและทำให้ปริมาณการส่งออกมีแนวโน้มลดลง รัฐบาลนายเศรษฐา ทวีสิน (พ.ศ. 2566–2567) เน้นบทบาทรัฐในฐานะผู้บริหารจัดการและเชื่อมโยงตลาด โดยลดการแทรกแซงโดยตรง และดำเนินการระบายข้าวในสต็อกผ่านกลไกตลาด ซึ่งช่วยลดภาระทางการคลังและสร้างรายได้ให้รัฐ อย่างไรก็ตาม ยังเป็นมาตรการแก้ไขปัญหาที่ตกค้างมากกว่าการวางนโยบายเชิงโครงสร้างระยะยาว

2. บทบาทของรัฐและเอกชนในการมีส่วนร่วมในการส่งออกข้าวของไทย ภายใต้ตัวแบบระบบเศรษฐกิจแบบผสม พบว่า การส่งออกข้าวไทยมีโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจน

แต่ยังขาดการบูรณาการความร่วมมือเชิงลึกระหว่างกัน ดังนี้ 2.1 ภาครัฐ มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการค้า เจรจาการค้าระหว่างประเทศ สนับสนุนกลไกการผลิต กำหนดมาตรฐานคุณภาพ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในเวทีการค้า อย่างไรก็ตาม การเชื่อมโยงระหว่างภาคเอกชนกับตลาดระหว่างประเทศยังมีข้อจำกัด 2.2 ภาครัฐ (เชิงนโยบายและเชิงระบบ) ทำหน้าที่กำหนดทิศทางและพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การผลิต ต้นทุน ไปจนถึงการส่งออก เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทย ควบคู่กับการดูแลรายได้เกษตรกร ซึ่งสะท้อนลักษณะของระบบเศรษฐกิจแบบผสม 2.3 ภาคเอกชน มีบทบาทในการผลิต แปรรูป พัฒนานวัตกรรม ขยายตลาด และสร้างภาพลักษณ์ข้าวไทยในตลาดโลกอย่างเป็นรูปธรรม

3. แนวทางการยกระดับเชิงนโยบายเพื่อการส่งออกข้าวของไทยในอนาคต สามารถสรุปได้ 3 แนวทาง คือ (3.1) การปรับเปลี่ยนบทบาทภาครัฐ รัฐควรเปลี่ยนผ่านจากการเป็น "ผู้กำหนดราคา" (Price Setter) ไปสู่การเป็น **"**ผู้สร้างนิเวศการแข่งขัน" (Ecosystem Builder) โดยเน้นการกำกับดูแลให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม (3.2) การยกระดับขีดความสามารถเชิงยุทธศาสตร์ มุ่งเน้นนโยบายการลงทุนในนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิต (R&D) เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าว แทนการใช้งบประมาณมหาศาลไปกับการแทรกแซงราคาเพียงอย่างเดียว (3.3) ความร่วมมือระหว่างภาคส่วน พัฒนากลไกความร่วมมือที่ยั่งยืนกับภาคเอกชนในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดเชิงรุก เพื่อรักษาและขยายส่วนแบ่งการตลาดข้าวไทยในเวทีโลกอย่างมั่นคง

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษา ชี้ให้เห็นว่า พัฒนาการของนโยบายการส่งออกข้าวของไทยภายใต้ตัวแบบระบบเศรษฐกิจแบบผสม พ.ศ. 2554-2567 มีการปรับเปลี่ยนตามฐานคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ต่างกัน โดยในยุครัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เน้นการแทรกแซงราคาผ่านนโยบายรับจำนำข้าวและการส่งออกแบบรัฐต่อรัฐ แม้จะเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรแต่กลับสร้างภาระด้านงบประมาณและลดขีดความสามารถในการแข่งขัน สอดคล้องกับงานของ สุภา ใยเมือง (อ้างถึงใน TSRI, 2021) และ วิกานดา วรรณวิเศษ (2554) อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวก่อให้เกิดการบิดเบือนราคา การสะสมสต็อกจำนวนมาก และการสูญเสียส่วนแบ่งตลาดโลกในระยะยาว (นำโชค อุ่นเวียง, 2564, ออนไลน์) รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

(พ.ศ. 2557–2565) ปรับลดการแทรกแซงตลาดโดยใช้นโยบายประกันรายได้เกษตรกร เน้นการพัฒนาคุณภาพข้าวมากกว่าปริมาณ แม้ช่วยลดการบิดเบือนราคา แต่ยังส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงและปริมาณการส่งออกลดลง สอดคล้องกับงานของ นำโชค อุ่นเวียง (2564) และแนวคิดกลไกราคาอุปสงค์ที่ระบุว่าเมื่อราคาสูง ความต้องการจะลดลง (อัทธ์ พิศาลวานิช, 2554) รัฐบาลนายเศรษฐา ทวีสิน (พ.ศ. 2566–2567) ปรับบทบาทรัฐเป็นผู้เชื่อมโยงตลาด โดยลดการแทรกแซงโดยตรงและใช้กลไกการประมูลระบายข้าวในสต็อก ซึ่งช่วยลดภาระทางการคลังและสร้างรายได้ให้รัฐ (บุญวัฒน์ สว่างวงศ์, ม.ป.ป.) นโยบายข้าวของไทยสะท้อนพัฒนาการจากการแทรกแซงตลาดโดยตรงไปสู่การใช้กลไกตลาดมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แนวทางที่ผ่านมาเน้นการแก้ปัญหาระยะสั้นผ่านนโยบายอุดหนุน ซึ่งแม้ช่วยเหลือเกษตรกรในระยะต้น แต่ก่อให้เกิดภาระทางการคลัง ลดแรงจูงใจในการพัฒนา และเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาภาคเกษตรในระยะยาว (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2568)

2. จากผลการศึกษา ชี้ให้เห็นว่า ภาครัฐมีบทบาทหลักในการกำหนดนโยบาย เจรจาการค้าระหว่างประเทศ และสนับสนุนด้านการผลิต เช่น การรับซื้อ การประกันราคา การกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโลจิสติกส์ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม บทบาทดังกล่าวยังจำกัดอยู่ในลักษณะ “ผู้กำหนดทิศทาง” มากกว่าการเชื่อมโยงกับกลไกตลาดและภาคเอกชนอย่างเป็นระบบ ขณะที่ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในเชิงปฏิบัติ ได้แก่ การผลิต การแปรรูป การพัฒนานวัตกรรม การขยายเครือข่ายตลาด และการสร้างภาพลักษณ์ข้าวไทยในระดับสากล รวมถึงการเปิดตลาดใหม่อย่างเป็นรูปธรรม แต่การดำเนินงานยังเป็นลักษณะคู่ขนานกับภาครัฐ ทำให้ขาดการบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ ส่งผลให้การขยายตลาดยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มศักยภาพ ภาพรวมสะท้อนความร่วมมือที่ยังไม่เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยภาครัฐทำหน้าที่กำกับและสนับสนุน ส่วนภาคเอกชนเป็นผู้ขับเคลื่อนการผลิตและตลาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thanapan Laiprakobsup (2019) พบว่า การลดมาตรการแทรกแซงด้านภาษีและการควบคุมราคาจะช่วยเพิ่มผลผลิตข้าว และการเปิดเสรีทางการเมืองยังส่งผลเชิงบวกต่อการผลิต ดังนั้น การลดข้อจำกัดเชิงนโยบายและส่งเสริมกลไกตลาดจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการผลิตข้าวในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า นโยบายการส่งออกข้าวไทยภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบผสมในช่วงทั้ง 3 รัฐบาล ที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานโดยภาครัฐและภาคเอกชนมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุนและกำกับดูแลในขณะที่เอกชนทำหน้าที่ขับเคลื่อนด้านการผลิตและการขยายตลาดการค้าอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้พัฒนาการของนโยบายการส่งออกข้าวไทย แม้จะมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงเผชิญข้อจำกัดจากการขาดการประสานเชิงโครงสร้าง ทำให้การแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะเชิงเฉพาะหน้ามากกว่าการดำเนินนโยบายในระยะยาว ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปนโยบายการส่งออกข้าว** ดังนี้ 1.1 การปรับเปลี่ยนบทบาทภาครัฐ รัฐควรเปลี่ยนผ่านจากการเป็นผู้กำหนดราคา (Price Setter) ไปสู่การเป็นผู้สร้างนิเวศการแข่งขัน(Ecosystem Builder) โดยเน้นการกำกับดูแลให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม 1.2 การยกระดับขีดความสามารถเชิงยุทธศาสตร์ มุ่งเน้นนโยบายการลงทุนในนวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิต (R&D) เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าว แทนการใช้งบประมาณมหาศาลไปกับการแทรกแซงราคาเพียงอย่างเดียว และ 1.3 ความร่วมมือระหว่างภาคส่วน พัฒนากลไกความร่วมมือที่ยั่งยืนกับภาคเอกชนในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดเชิงรุก เพื่อรักษาและขยายส่วนแบ่งการตลาดข้าวไทยในเวทีโลกอย่างมั่นคง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญควรมีการศึกษาการกำหนดนโยบายด้านการส่งออกข้าวและ/หรือเปรียบเทียบความแตกต่างกับนโยบายการส่งออกข้าวของไทยของแต่ละรัฐบาล ควรศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติและการศึกษาถึงความล้มเหลวและ/หรือผลกระทบ ผลสำเร็จของนโยบายการส่งออกข้าวไทย

เอกสารอ้างอิง

จีรณัทย์ ชาญเชิงพานิช. (2562). *หอสมุดรัฐสภา มาตรการช่วยเหลือราคาพืชผลเกษตรตกต่ำของไทย*. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2567 จาก https://shorturl.asia/xW4w7

แชมป์ นิ่มไพบูลย์ และณรงค์ เพ็ชรประเสร็จ. (2564). *เศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศเปรียบเทียบ (ไทย : สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)*. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 16 ปี การศึกษา 2564. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.

ทรงธรรม ปิ่นโต และจริยา เปรมศิลป์. (2563). *เศรษฐศาสตร์ เล่มเดียวอยู่.* กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

นิพนธ์ พัวพงศก. (2568). *วิกฤตซ้อนวิกฤตเกษตรไทย! "เสียแชมป์-ผลผลิตต่ำ-งานวิจัยติดลบ" ดร. นิพนธ์ พัวพงศกร ชี้ทางรอด ต้องผ่าตัดโครงสร้างเศรษฐกิจครั้งใหญ่.* เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2569 จาก https://n9.cl/be8bb

นำโชค อุ่นเวียง. (2564). *ระบบเศรษฐกิจ.* เรียกใช้เมื่อ 21 กันยายน 2567 จาก https://shorturl.asia/3OdFD

บุญวัฒน์ สว่างวงศ์. (ม.ป.ป.). *BPA5201 การจัดการงานคลังและงบประมาณ.* เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2567 จาก https://shorturl.asia/a9jx4

บีบีซีนิวส์. (2560). *ย้อนรอยโครงการจำนำข้าว: สะเทือนสถานะผู้นำตลาดโลกของไทย.* เรียกใช้เมื่อ 21 กันยายน 2567 จาก https://shorturl.asia/tUKpF

พอเพียง. (2566). *ระบบเศรษฐกิจโลก.* เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2567 จาก https://shorturl.asia/gvaBx

พีพีทีวีออนไลน์. (2567). *ปิดฉากโครงการจำนำข้าว บริษัท วีเอท อินเตอร์เทรดดิ้ง ชนะประมูลข้าว.* เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2567 จาก https://shorturl.asia/XVszY

สมาคมผู้ส่งออกข้าว. (2565). *ข่าวกิจกรรมของสมาคม.* เรียกใช้เมื่อ 9 มิถุนายน 2566 จาก http://www.thairiceexporters.or.th/

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยนาท. (2567). *สถิติการส่งออกสินค้าเกษตร และสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรของไทย ปี 2566.* เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2569 จาก https://shorturl.asia/QzhJx

สำนักสถิติแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2566). *สำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2566 ทั่วราชอาณาจักร.* กองสถิติเศรษฐกิจสำนักงานสถิติแห่งชาติ กองสถิติพยากรณ์ กรุงเทพมหานคร.

มูลนิธิชีวิตไท. (2558). *"จำนำยุ้งฉาง" ฉบับคสช. ชาวนา(ประชา) ไม่นิยม* ?. เรียกใช้เมื่อ 21 กันยายน 2567 จาก https://shorturl.asia/eZUut

อัทธ์ พิศาลวานิช._ (2554). *การศึกษาความอยู่รอดของข้าวไทยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.* สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย (สกว.)

มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม. (ม.ป.ป.). *ใบความรู้ เรื่อง ระบบเศรษฐกิจต่าง ๆ ในโลก*. เรียกใช้เมื่อ 27 ตุลาคม 2567 จาก https://shorturl.asia/kn1UD

TSRI. (2021). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในตลาดข้าวไทย.* เรียกใช้เมื่อ 21 กันยายน 2567 จาก https://shorturl.asia/tPd4n

Thanapan Laiprakobsup. (2019). The Policy Effect of Government Assistance on the Rice Production in Southeast Asia: Comparative Case Studies of Thailand, Vietnam, and the Philippines. *Development Studies Research,* 6(1), 1-12.

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1*

PARTICIPATORY ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECT TO INTERNAL QUALITY ASSURANCE OF SMALL-SIZED SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

มาซีเต๊าะ กิจบรรทัด[1], รัฐพร กลิ่นมาลี[2] และ วีระยุทธ ชาตะกาญจน์[3]

Maseetoh Kitbanthad[1], Rattaporn Klinmalee[2] and Werayut Chatakan[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[1-3]Nakhon Si thammarat Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 6455701047@nstru.ac.th

วันที่รับบทความ : 27 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 29 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 1 พฤษภาคม 2569

Received 27 March 2026; Revised 29 April 2026; Accepted 1 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก 3) ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร

Citation:

* มาซีเต๊าะ กิจบรรทัด, รัฐพร กลิ่นมาลี และ วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2569). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 697-716.

Maseetoh Kitbanthad, Rattaporn Klinmalee and Werayut Chatakan. (2026). Participatory Administration Of School Administrators Affect To Internal Quality Assurance Of Small-Sized School Under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 697-716.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประชากรจำนวน 307 คน กลุ่มตัวอย่าง 170 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนรายอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2) การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นกัน

3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประกันคุณภาพภายในในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .942$) และสามารถพยากรณ์การประกันคุณภาพภายในได้สูงถึงร้อยละ 92.70 ($R^2 = .927$)

4) แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ ผู้บริหารควรสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน กระจายอำนาจการตัดสินใจ สร้างความผูกพันในองค์กร และเปิดพื้นที่ปลอดภัยให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, การประกันคุณภาพภายใน, สถานศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed to: 1) study the level of participatory administration of school administrators; 2) study the internal quality assurance of small-sized schools; 3) examine the participatory administration of school administrators affecting the internal quality assurance of small-sized schools; and 4) study guidelines for developing participatory administration of school administrators affecting the internal quality assurance of small-sized schools under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1. This study employed a

Mixed Methods Research design. The population consisted of 307 individuals, with a sample group of 170 participants obtained through proportional stratified random sampling by district. The research instruments comprised a five-level rating scale questionnaire and a semi-structured interview form. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, multiple regression analysis, and content analysis.

The research findings were as follows:

1) The participatory administration of school administrators was, overall, at the highest level in all aspects.

2) The internal quality assurance of small-sized schools was, overall, at the highest level in all aspects as well.

3) Participatory administration had a positive relationship with internal quality assurance at a very high level, with statistical significance at the .01 level ($r = .942$), and could predict internal quality assurance at as high as 92.70 percent ($R^2 = .927$).

4) Key development guidelines indicate that administrators should foster a shared sense of ownership, decentralize decision-making, build organizational commitment, and create a safe space for personnel to express opinions freely.

Keywords: Internal Quality Assurance, Participatory Administration, Small-Sized Schools

บทนำ

ในบริบทของโลกยุคศตวรรษที่ 21 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566) ระบุว่าการศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาคนให้มีสมรรถนะสูงตามยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ที่ระบุถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 และ 47-48 ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องมีระบบการประกันคุณภาพภายใน ทว่าในทางปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน (2566) พบว่าสถานศึกษาขนาดเล็กยังประสบปัญหาขาดแคลนงบประมาณและบุคลากร จนทำให้การประกันคุณภาพกลายเป็นการเน้นงานเอกสารมากกว่าการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพที่แท้จริง

เพื่อขับเคลื่อนการประกันคุณภาพตาม กระทรวงศึกษาธิการ (2561) ที่มุ่งเน้นกระบวนการ 6 ขั้นตอนเพื่อการพัฒนา สถานศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สู่การบริหารแบบมีส่วนร่วมควบคู่กับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดย วิจารณ์ พานิช (2564) ได้เสนอขั้นตอนสำคัญ 4 ประการ คือ การร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบในความสำเร็จ ซึ่งแนวทางนี้จะช่วยระดมทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยอุดช่องว่างเชิงโครงสร้างของสถานศึกษาขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการพิจารณาข้อมูลเชิงพื้นที่ พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เผชิญความท้าทายด้านอัตรากำลังและทรัพยากรที่จำกัด ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่นี้จึงต้องการกลไกการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นและสอดรับกับบริบทของชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานด้านคุณภาพสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยคาดหวังว่าผลการศึกษาจะช่วยสะท้อนสภาพความเป็นจริงและนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเป็นฐานข้อมูลให้หน่วยงานต้นสังกัดใช้ในการวางแผนส่งเสริมสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

2. เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

3. เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Administration)

Vroom & Yetton (1973) เสนอว่าการตัดสินใจมีทางเลือก 5 วิธี ตั้งแต่การตัดสินใจโดยผู้บริหารเพียงลำดับเดียวไปจนถึงการให้กลุ่มตัดสินใจร่วมกัน โดยมีกฎเกณฑ์ที่ส่งเสริมทั้งคุณภาพและการยอมรับในการตัดสินใจนั้น Maslow (1943) อธิบายว่ามนุษย์มีความต้องการเป็นลำดับขั้น และเมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจอีกต่อไป Cohen & Uphoff (1980) ได้แบ่งกระบวนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การปฏิบัติการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล Sashkin (1982) ได้เสนอวิธีปฏิบัติ 4 ประการ คือ การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการสร้างความเปลี่ยนแปลง

ความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วม Argyris (1964) กล่าวว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการจูงใจให้บุคลากรร่วมตัดสินใจและรับผิดชอบเพื่อพัฒนาองค์กรด้วยความเต็มใจ Robbins (1990) ระบุว่าเป็นกระบวนการที่ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ บำรุง แสนณรงค์ (2550) สรุปว่าเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลร่วมรับผิดชอบกิจกรรมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ไปจนถึงการร่วมรับผลประโยชน์อย่างสมัครใจ

ความสำคัญและองค์ประกอบ Likert (1961) กล่าวว่าช่วยเพิ่มประสิทธิภาพงานและลดความขัดแย้งในองค์กร โดย Swansburg (1996) ยืนยันว่าการให้มีส่วนร่วมและอิสระในการทำงานเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ผลการปฏิบัติงานสูงขึ้น นอกจากนี้ สมยศ นาวีการ (2545) ยังชี้ให้เห็นว่าการระดมทรัพยากรบุคคลและพลังความคิดช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และลดการต่อต้านภายในองค์กร จากการสังเคราะห์แนวคิดนักวิชาการ ผู้วิจัยจึงได้ปัจจัยมาศึกษา 5 ด้าน

ได้แก่ การตั้งเป้าหมายร่วมกัน ความเป็นอิสระในงาน การไว้วางใจกัน ความยึดมั่นผูกพัน และการแสดงความคิดเห็น

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมคือการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรทั้งภายในและภายนอกเข้ามามีบทบาทสำคัญในการคิด ตัดสินใจ และรับผิดชอบผลงานร่วมกัน เพื่อสร้างแรงจูงใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถานศึกษา

2. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (Internal Quality Assurance)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) นิยามว่าเป็นการประเมินและติดตามตรวจสอบคุณภาพโดยบุคลากรในสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเป็นระบบ

ความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตาม กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ระบุว่าการประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารปกติที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณชน โดยถือเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้ย้ำถึงแนวคิดที่ว่า ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเน้นกระบวนการทำงานเชิงรุก คือปัจจัยหลักที่จะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

หลักการสำคัญของระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตาม กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 มุ่งเน้นการบริหารจัดการที่ยึดหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของบุคลากร และภาคีเครือข่าย รวมถึงภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) โดยกำหนดให้การประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการศึกษาปกติที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2561) ที่กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานไว้ 3 ด้านหลัก คือ 1) คุณภาพของผู้เรียน 2) กระบวนการบริหารและการจัดการ และ 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นระบบการบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อตรวจสอบและพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด อันจะนำไปสู่การสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

3. สถานศึกษาขนาดเล็ก (Small-Sized Schools)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) นิยามโรงเรียนขนาดเล็กว่าเป็นสถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน ซึ่งมีการจำแนกกลุ่มตามความจำเป็นเชิงพื้นที่

และการบริหารจัดการ โดยมีลักษณะเด่นคือตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทรัพยากรทางการศึกษามีจำกัด แต่มีจุดแข็งในด้านความผูกพันและบรรยากาศการเรียนรู้ที่ใกล้ชิดระหว่างสถานศึกษาและชุมชน สำหรับสภาพปัญหาปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) ได้สรุปประเด็นท้าทายสำคัญไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ข้อจำกัดด้านอัตรากำลังครูที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 2) การจัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะห้องเรียนควบชั้นจากการที่ครูไม่ครบชั้นเรียน 3) ความไม่เพียงพอของงบประมาณสนับสนุนตามเกณฑ์เงินอุดหนุนรายหัว และ 4) การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและชุมชน

สรุปได้ว่า สถานศึกษาขนาดเล็กเป็นสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร ซึ่งความท้าทายเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพการศึกษา

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

สุวรรณสม ว. และ จุลสุวรรณ์ ส. (2567) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม และพบว่าสภาพปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา ในทิศทางเดียวกัน พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ และคณะ (2567) ยืนยันว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานประกันคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการวางแผนและการปฏิบัติ สำหรับ วิระ บุตรฤทธิ์ (2566) พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ ปรีชา คุวินทร์ (2566) ยังพบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมในทุกด้านส่งผลทางบวกต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยเฉพาะในมาตรฐานด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Al-Taneiji & Ibrahim (2024) พบว่าผู้บริหารที่ใช้ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมในระดับสูงส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จของระบบประกันคุณภาพและการพัฒนาแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Nguyen & Hallinger (2023) ที่ยืนยันว่าการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจส่งผลทางบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียนและคุณภาพผู้เรียน โดยอาศัยความไว้วางใจเป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญ ขณะที่ Kushwaha & Kumar

(2022) พบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าโรงเรียนที่มีผลการประเมินการประกันคุณภาพในระดับสูงมักจะมีระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เข้มข้นกว่าโรงเรียนทั่วไป นอกจากนี้ Gumus et al. (2021) ยังชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างระบบประกันคุณภาพให้เข้มแข็ง

สรุปได้ว่า งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศต่างให้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกันว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญและเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่มีประสิทธิภาพต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การตั้งเป้าหมาย การตัดสินใจ ไปจนถึงการประเมินผล จะช่วยส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมคุณภาพและประสิทธิผลในสถานศึกษา แม้จะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรก็ตาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ เชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอำนาจการพยากรณ์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 307 คน จากจำนวน 61 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดตามตารางของ Krejcie & Morgan ได้จำนวน 170 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามอำเภอที่ตั้ง และเลือกตัวแทนด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert ครอบคลุมกรอบแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 ด้าน และมาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน 3 มาตรฐาน

แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach โดยยอมรับค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไปก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) และจัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นทางการ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการสัมภาษณ์ตามนัดหมายพร้อมบันทึกเสียงเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล

ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation) และวิเคราะห์อำนาจการพยากรณ์ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบปกติ (Enter) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมและรายด้านดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน	4.74	0.19	มากที่สุด
ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน	4.75	0.15	มากที่สุด
ด้านการไว้วางใจ	4.68	0.13	มากที่สุด
ด้านการยึดมั่นผูกพัน	4.74	0.13	มากที่สุด
ด้านการแสดงความคิดเห็น	4.87	0.14	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.76**	**0.10**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D.= 0.10) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการแสดงความคิดเห็น ($\bar{X}$ = 4.87, S.D.= 0.14) รองลงมา คือ ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน ($\bar{X}$ = 4.75, S.D.= 0.15) ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.74, S.D.= 0.19) ด้านการยึดมั่นผูกพัน ($\bar{X}$ = 4.74, S.D.= 0.13) และด้านการไว้วางใจ ($\bar{X}$ = 4.68, S.D.= 0.13) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมและรายด้าน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.73	0.15	มากที่สุด
ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ	4.70	0.19	มากที่สุด
ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.75	0.15	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.73**	**0.15**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.73, S.D.= 0.15) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\overline{X}$ = 4.75, S.D.=0.15) รองลงมา คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.73, S.D.=0.15) และด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ($\overline{X}$ = 4.70, S.D.=0.19) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา (X)	**การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก (Y)**			
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_{tot}
X_1	.864**	.771**	.282**	.724**
X_2	.409**	.209**	.530**	.404**
X_3	.467**	.722**	.511**	.643**
X_4	.649**	.681**	.859**	.805**
X_5	.556**	.632**	.862**	.753**
X_{tot}	.857**	.857**	.830**	.942**

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก (r = .942**)

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

การศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ใช้วิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณ แบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) ผลปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ อำนาจในการพยากรณ์ อำนาจในการพยากรณ์ที่ปรับแก้ และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์

Model	R	R^2	R^2_{adj}	SE_{est}	Sig.
Enter	.963	.927	.925	.040	.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมมีความสัมพันธ์ ในระดับสูง (r = 0.963**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 มีประสิทธิภาพในการทำนาย เท่ากับ .927 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแก้แล้ว เท่ากับ .925 และมีค่าความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ 0.040

ตารางที่ 6 แสดงความแปรปรวนของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
Regression	5	3.386	.677	417.106	.000**
Residual	164	.266	.002		
Total	169	3.652			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 พบว่า การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถนำไปสร้างเป็นสมการได้

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	Sig.
	b	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	-1.361	.153		-8.885	.000**
(X_1)	.372	.020	.469	19.050	.000**
(X_2)	.077	.031	.078	2.488	.014**
(X_3)	.205	.032	.177	6.463	.000**
(X_4)	.376	.044	.327	8.616	.000**
(X_5)	.250	.036	.238	7.045	.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 7 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y}_{tot} = (-1.361) + 0.372(X_1) + 0.077(X_2) + 0.205(X_3) + 0.376(X_4) + 0.250(X_5)$$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_{tot} = 0.469(X_1) + 0.078(X_2) + 0.177(X_3) + 0.327(X_4) + 0.238(X_5)$$

สามารถพยากรณ์การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ได้ร้อยละ 92.50

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

1. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ การให้บุคลากรร่วมกำหนดเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบต่อผลงาน ควบคู่กับการมอบอิสระในการทำงานเพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาความเป็นมืออาชีพ โดยมีความไว้วางใจเป็นรากฐานสำคัญ ภายใต้บรรยากาศที่เปิดกว้างและปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้การตัดสินใจของผู้บริหารมีความรอบคอบและสอดคล้องกับบริบทจริงของสถานศึกษา

2. แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กที่เกิดจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ มุ่งพัฒนาครอบคลุม 3 มิติ คือ คุณภาพผู้เรียน การบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอน โดยใช้จุดแข็งของโรงเรียนขนาดเล็กในการดูแลนักเรียนรายบุคคลและการร่วมมือกับชุมชน ผู้บริหารควรสร้างระบบที่ยืดหยุ่น ใช้ข้อมูลตัดสินใจ และลดภาระงานที่ไม่จำเป็นเพื่อให้ครูเน้นการสอนได้อย่างเต็มที่ ขณะที่การจัดการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย เชื่อมโยงภูมิปัญญา และประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดด้านทรัพยากร

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์หลักที่ส่งผลโดยตรงต่อการประกันคุณภาพภายใน โดยเน้นการสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน เสริมสร้างขวัญกำลังใจ และความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

นอกจากแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ตามประเด็นแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกันในหลายด้าน ได้แก่ ควรสร้างกลไกและโครงสร้างการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน พัฒนาศักยภาพบุคลากร กระจายอำนาจ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร รวมถึงการขยายความร่วมมือไปยังคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน โดยมีระบบประเมินผลและข้อมูลป้อนกลับอย่างเป็นระบบเพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า มีระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะ ด้านการแสดงความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งอธิบายได้ด้วยแนวคิดของ Argyris (1964) ที่ระบุว่าการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ เป็นการจูงใจให้เกิดความรับผิดชอบในการพัฒนาองค์กรด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Swansburg (1996) ที่ยืนยันว่าความเป็นอิสระในงานเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ผลการปฏิบัติงานสูงขึ้น นอกจากนี้การปฏิบัติในระดับสูงยังสะท้อนถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการตัดสินใจจากลำดับเดียวไปสู่การตัดสินใจร่วมกันตามทฤษฎีของ Vroom & Yetton (1973) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณสม ว. และ จุลสุวรรณ์ ส. (2567), พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ และคณะ (2567) และ Al-Taneiji & Ibrahim (2024) ที่ต่างพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในระดับสูงเพื่อสร้างความผูกพันและบรรยากาศการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

2. การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก

ผลการวิจัย พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินงานตาม มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2561) ที่กำหนดให้เป็นมาตรฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ที่เน้นย้ำว่าระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเชิงรุกเป็นปัจจัยหลักในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนความสำเร็จในการสร้างระบบประกันคุณภาพที่เป็นส่วนหนึ่งของงานปกติ ตามหลักการใน กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรและภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณสม ว. และ จุลสุวรรณ์ ส. (2567) ที่พบว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับมากเนื่องจากได้รับการสนับสนุนและการบริหารจัดการที่เป็นระบบ

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายใน

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในในระดับสูงมาก ($r = .942$) และร่วมพยากรณ์ผลได้ถึงร้อยละ 92.70 ($R^2 = .927$) โดยด้านการตั้งเป้าหมายร่วมกัน มีอำนาจพยากรณ์สูงสุด ($\beta = 0.469$) สอดคล้องกับแนวคิดของ Sashkin (1982) ที่ระบุว่าการร่วมตั้งเป้าหมายจะทำให้บุคลากรพยายามผลักดันงานให้สำเร็จตามเป้าหมายนั้น ผลการวิจัยนี้อธิบายได้ด้วยทฤษฎีของ Maslow (1943) ในเรื่องการตอบสนองความต้องการความสำเร็จในตนเอง และแนวคิดของ Likert (1961) ที่ว่าการมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพงานและลดความขัดแย้งในองค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา คุวินทร์ (2566) และ Nguyen & Hallinger (2023) ที่ยืนยันว่าการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมและอาศัยความไว้วางใจกันเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำนายความสำเร็จของระบบประกันคุณภาพและการเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษา

4. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการประกันคุณภาพภายใน

ด้านการบริหาร การตั้งเป้าหมายร่วมกันเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยลดการต่อต้านตามแนวคิดของ สมยศ นาวีการ (2545) ขณะที่การให้ความไว้วางใจและการเปิดพื้นที่แสดงความ

คิดเห็นช่วยในการระดมทรัพยากรบุคคลและพลังความคิดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gumus et al. (2021) ในการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพที่เข้มแข็ง

ด้านการประกันคุณภาพ แม้สถานศึกษาขนาดเล็กจะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรตามข้อสรุปของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) แต่การนำการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ตามแนวทางของ พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ และคณะ (2567) จะช่วยให้เกิดความร่วมมือในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะการดูแลผู้เรียนรายบุคคลในลักษณะห้องเรียนควบชั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kushwaha & Kumar (2022) ที่พบว่าโรงเรียนที่มีผลการประกันคุณภาพสูงมักมีระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งกว่าทั่วไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ทั้งการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารและการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในในระดับสูงมาก ($r = .942$) และสามารถร่วมพยากรณ์ผลการประกันคุณภาพได้ถึงร้อยละ 92.70 ซึ่งด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันเป็นปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์สูงสุด สำหรับแนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความไว้วางใจ และการเปิดพื้นที่ปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็นเพื่อขับเคลื่อนวัฒนธรรมคุณภาพให้เกิดขึ้นจริงในส่วนของข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดกระบวนการกำหนดทิศทางองค์กรร่วมกับครูและชุมชนอย่างเป็นระบบ พร้อมสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจด้วยการมอบอิสระในการตัดสินใจ ขณะที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเฉพาะทางสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กและสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงปรับปรุงระบบการรายงานผลให้กระชับเพื่อลดภาระงานเอกสาร นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมระดมทรัพยากรเพื่อลดข้อจำกัดด้านงบประมาณ และมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทั้งด้านวิชาการและการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สำหรับ **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่นในระดับประเทศเพื่อเพิ่มความครอบคลุมของผลวิจัย และควรศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติม

อาทิ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ หรือวัฒนธรรมองค์กร ที่อาจส่งผลต่อการประกันคุณภาพ รวมถึงควรมีการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแนวทางการพัฒนาที่ได้จากงานวิจัยนี้ในเชิงประจักษ์ และศึกษาผลกระทบระยะยาวของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนสืบไป

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก หน้า 1-3* (23 กุมภาพันธ์ 2561).

บำรุง แสนณรงค์. (2550). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีชา คุวินทร์. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,* 15(2), 55-68.

พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ, พระครูสุธีปริยัตยาภรณ์ และพระครูศรีปัญญาวิกรม. (2567). การบริหารการมีส่วนร่วมกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารพาลีศึกษาโฆษพุทธโฆส*, 10(1), 15-28.

วิจารณ์ พานิช. (2564). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ตถาตา พับลิเคชั่น.

สมยศ นาวีการ. (2545). *การบริหารและพฤติกรรมองค์การ.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *คู่มือการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการดำเนินงานตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แผนพัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก พ.ศ. 2566 – 2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2565.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สุวรรณสม, ว., & จุลสุวรรณ์, ส. (2567). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 18(2), 125-138.

Al-Taneiji, S., & Ibrahim, A. (2024). The impact of participatory leadership on school quality assurance in UAE public schools. *International Journal of Educational Management*, 38(1), 112-128.

Argyris, C. (1964). *Integrating the individual and the organization*. Wiley.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213-235.

Gumus, S., Bellibas, M. S., Esen, M., & Gumus, E. (2021). The relationship between teacher participation in decision making and school culture. *Educational Management Administration & Leadership*, 49(3), 478-496.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Kushwaha, R., & Kumar, P. (2022). Stakeholder engagement in quality assurance: A study of secondary schools in India. *Asian Journal of Education and Social Studies*, 28(2), 34-45.

Likert, R. (1961). *New patterns of management*. McGraw-Hill.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.

Nguyen, D., & Hallinger, P. (2023). Distributed leadership and school effectiveness in Vietnam: The mediating role of teacher collaboration. *Journal of Educational Administration*, 61(2), 155-172.

Robbins, S. P. (1990). *Organization theory: Structure, design, and applications* (3rd ed.). Prentice-Hall.

Sashkin, M. (1982). Participative management is an ethical imperative. *Organizational Dynamics*, 12(4), 5-22.

Swansburg, R. C. (1996). *Management and leadership for nurse managers* (2nd ed.). Jones and Bartlett Publishers.

Vroom, V. H., & Yetton, P. W. (1973). *Leadership and decision-making*. University of Pittsburgh Press.

การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ*

TEACHER DEVELOPMENT BASED ON THE PRINCIPLES OF KALYANAMITTA IN GENERAL EDUCATION DIVISION OF BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOLS IN SISAKET PROVINCE

พระนเรนทร์ฤทธิ์ โชติญาโณ (เมืองพิล)[1], บรรยวัสถ์ ฝางคำ[2] และ พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน[3]

Phra Narenrit Chotiyano (Mueangpil)[1], Banyawat Fangkam[2] and Phra Maha Srirat Siriratano[3]

[1-3]บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

[1-3]Graduate Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: thatpong.tho@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 11 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 16 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 18 พฤษภาคม 2569

Received 11 April 2026; Revised 16 May 2026; Accepted 18 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ วิธีการ และประเมินผลการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (กลุ่มตัวอย่าง 73 รูป/คน) การสัมภาษณ์เชิงลึก (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูป/คน) และการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ (5 รูป/คน) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Citation:

* พระนเรนทร์ฤทธิ์ โชติญาโณ (เมืองพิล), บรรยวัสถ์ ฝางคำ และ พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน. (2569). การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 717-726.

Phra Narenrit Chotiyano (Mueangpil), Banyawat Fangkam and Phra Maha Srirat Siriratano. (2026). Teacher Development Based On The Principles Of Kalyanamitta In General Education Division Of Buddhist Scripture Schools In Sisaket Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 717-726.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1.สภาพการพัฒนาครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา (ระดับมาก) รองลงมาคือด้านการฝึกอบรมและการศึกษาต่อ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน และด้านการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง

2. วิธีการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหาร ประกอบด้วย 5 แนวทางสำคัญ ได้แก่ การเป็นที่ปรึกษาอย่างมีเมตตา การตักเตือนอย่างสร้างสรรค์ การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม และการสร้างแรงจูงใจแก่ครู

3. ผลการประเมินการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตร พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านความถูกต้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการนำหลักกัลยาณมิตรมาใช้สามารถพัฒนาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาครู, หลักกัลยาณมิตร, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

Examine the current state, methods, and evaluation of teacher development based on the Kalyāṇamitta principles in Phrapariyattidhamma Schools, General Education Division, Sisaket Province. The study employed a multi-phase mixed methods research design consisting of three phases: quantitative data collection using questionnaires from a sample of 73 monks/personnel, qualitative in-depth interviews with 12 key informants, and evaluation by 5 experts. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that: 1.The overall state of teacher development was at a moderate level. The aspect with the highest mean score was the use of instructional media and educational technology, which was at a high level. This was followed by training and further education, measurement and evaluation, learner-centered instructional management, and classroom research, all of which were at a moderate level. 2.The methods of teacher development based on the Kalyāṇamitta principles implemented by

administrators consisted of five key approaches: providing compassionate guidance, offering constructive feedback, promoting professional learning communities, serving as moral role models, and enhancing teacher motivation. 3.The evaluation of teacher development based on the Kalyāṇamitta principles was overall at the highest level. Feasibility and utility were rated at the highest level, while accuracy and propriety were rated at a high level. These results indicate that applying the Kalyāṇamitta principles is effective and appropriate for teacher development in the context of Phrapariyattidhamma Schools.

Keywords: Teacher development, the principle of goodwill, Buddhist monastic schools.

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และคุณธรรม อันนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของประเทศ โดยมีครูเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 ครูไม่ได้ทำหน้าที่เพียงสอนเนื้อหา แต่ยังเป็นที่ปรึกษา ผู้นำทางความคิด และแบบอย่างที่ดี จึงต้องมีทั้งความรู้ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานวิชาชีพครูที่เน้นการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีภารกิจทั้งด้านวิชาการและการปลูกฝังคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรม ครูจึงต้องมีบทบาทที่ซับซ้อนในการผสมผสานความรู้ทางโลกและทางธรรม การพัฒนาครูในบริบทนี้จึงต้องครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ ทักษะการสอน และการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้สามารถเป็นแบบอย่างและเป็น “กัลยาณมิตร” ที่ดีแก่ผู้เรียน

หลักกัลยาณมิตรเป็นแนวคิดสำคัญในพระพุทธศาสนา หมายถึงการเป็นมิตรที่ดี คอยแนะนำ สนับสนุน และชี้นำในทางที่ถูกต้อง คุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความหวังดี ความจริงใจ การเสียสละ และการเป็นแบบอย่างที่ดี เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษา จะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม พร้อมทั้งเป็นแรงบันดาลใจและที่พึ่งทางจิตใจแก่ผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม โรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดศรีสะเกษยังขาดแนวทางการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรอย่างเป็นระบบ การพัฒนายังไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นรูปธรรม จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาวิจัยเพื่อสร้างแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อยกระดับศักยภาพครูและคุณภาพการศึกษา นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ

3. เพื่อประเมินการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ

การทบทวนวรรรกรรม

1. พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม ได้ศึกษาการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่า การจัดการศึกษามุ่งเน้นการควบคุม กำกับ และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด ซึ่งการบริหารที่มีประสิทธิภาพส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน

2. พิมพ์ใจ พุฒจัตุรัส ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา พบว่า การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากร โดยใช้ทรัพยากร เช่น บุคลากร งบประมาณ และเทคโนโลยี อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งการบริหารงานวิชาการที่ดีจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

3. พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้เสนอแนวคิดพุทธวิธีในการบริหาร โดยเน้นการทำงานให้สำเร็จผ่านบุคคลอื่น พร้อมทั้งนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ความสมดุล และความยั่งยืนในการดำเนินงาน

จากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องผสมผสานทั้งหลักการบริหารสมัยใหม่และหลักพุทธธรรม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การวางแผน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การมีส่วนร่วมของ

บุคลากร และการยึดหลักคุณธรรมในการบริหาร ซึ่งจะช่วยส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multi-phase Mixed Methods Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ อันสอดคล้องกับการวิจัยทางการศึกษาที่มุ่งศึกษาทั้งสภาพปัจจุบัน วิธีการพัฒนา และการประเมินผลอย่างรอบด้าน

โดยในระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งศึกษาสภาพการพัฒนาครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 73 รูป/คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายระดับสภาพการพัฒนาครูอย่างชัดเจน

สำหรับระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตร จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

ในระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวทางการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตร และนำไปประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมิน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางที่พัฒนา โดยสรุป การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการบูรณาการวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถอธิบายสภาพ วิธีการ และแนวทางการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรได้อย่างครบถ้วน ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ ซึ่งนำไปสู่การยกระดับคุณภาพครูและการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 3 ประเภท

ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถาม

ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตร จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 73 รูป/คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาครูที่เหมาะสม

3. แบบประเมิน

ใช้สำหรับประเมินแนวทางการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนา

ตารางแสดงเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะการวิจัย	เครื่องมือที่ใช้	กลุ่มเป้าหมาย	จำนวน	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการพัฒนาครู	แบบสอบถาม	กลุ่มตัวอย่าง	73 รูป/คน	ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ระยะที่ 2 ศึกษาวิธีการพัฒนาครู	แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	12 รูป/คน	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนา	แบบประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ	5 รูป/คน	วิเคราะห์ค่าความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

โดยสรุป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้สามารถสะท้อนข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้อย่างครอบคลุม ทำให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพการพัฒนาครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่ายังมีโอกาสในการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการฝึกอบรม สัมมนา และการศึกษาต่อ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเน้นการเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำด้วยความเมตตา จริงใจ และมีเหตุผล การให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์และสุภาพ การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมและความรับผิดชอบ และการสร้างแรงจูงใจโดยการยกย่อง ชื่นชม และสนับสนุนศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง

ในส่วนของวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตร พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านความถูกต้องและความเหมาะสม ซึ่งอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา โดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ สามารถยกระดับคุณภาพครูทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม อีกทั้งยังส่งเสริมบรรยากาศการทำงานแบบเกื้อกูลและการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพการพัฒนาครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาครูในบางด้านยังขาดความต่อเนื่องและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านการวิจัยในชั้นเรียนและการพัฒนาองค์ความรู้เชิงวิชาการของครู อย่างไรก็ตาม ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษามีระดับสูง แสดงให้เห็นว่าครูสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Peter Senge ที่อธิบายว่า การพัฒนาบุคลากรควรส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การส่งเสริมเทคโนโลยีทางการศึกษาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของครูได้อย่างมีประสิทธิผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า วิธีการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรควรเน้นบทบาทของผู้บริหารในการเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม ทั้งนี้เป็นเพราะหลักกัลยาณมิตรเป็นหลักธรรมที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล โดยอาศัยการเกื้อกูล สนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเองร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาพระปริยัติธรรมที่เน้นการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเรื่องกัลยาณมิตรธรรมที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อการมี “มิตรดี” เป็นปัจจัยแห่งความเจริญงอกงามทางปัญญาและการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการทำงานร่วมกันภายในองค์กร รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การบริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร จะช่วยให้ครูเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรที่เหมาะสม ควรประกอบด้วยการให้คำปรึกษาอย่างจริงใจ การสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารและครูต้นแบบ ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาครูในปัจจุบันจำเป็นต้องพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้าน

ความรู้ ทักษะวิชาชีพ และคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กัน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ที่มุ่งให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นการสร้างแรงจูงใจและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การพัฒนาครูที่เน้นความสัมพันธ์เชิงบวก การทำงานร่วมกัน และการสนับสนุนจากผู้บริหาร จะช่วยยกระดับคุณภาพครูและส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า โดยภาพรวมสภาพการพัฒนาครูอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่ายังมีความจำเป็นในการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีระดับสูง แสดงถึงศักยภาพของครูในการปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ด้านการวิจัยในชั้นเรียนและบางด้านยังควรได้รับการส่งเสริมเพิ่มเติม เพื่อให้การพัฒนาครูมีความครบถ้วนและสมดุล

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรควรมุ่งเน้นการให้คำแนะนำอย่างสร้างสรรค์ การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน การเป็นแบบอย่างที่ดี และการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองของครู ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานแบบเกื้อกูล และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพครูอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการพัฒนาครู ได้แก่ การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา การสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน และการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตรทั้งด้านความรู้และคุณธรรม ซึ่งจะช่วยยกระดับศักยภาพครูและคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ **สำหรับข้อเสนอแนะในการนำไปใช้** สถานศึกษาควรส่งเสริมระบบพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีที่เหมาะสม และสร้างระบบนิเทศภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาแบบกัลยาณมิตร ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาครูในบริบทที่หลากหลาย หรือศึกษาปัจจัยที่

ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาครูตามหลักกัลยาณมิตร เพื่อขยายองค์ความรู้และพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

คุรุสภา. (2565). *มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพครู.* กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม. (2561). *การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2550). *พุทธวิธีบริหาร.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิมพ์ใจ พุฒจัตุรัส. (2562). *การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ นามปัญโญ. (2564). *การพัฒนาครูตามหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). *รายงานสถานการณ์และการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรม.* กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานการศึกษาแนวโน้มและทิศทางการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

กลยุทธ์การใช้บัญชีบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับระบบทำความเย็นและการให้บริการจำหน่ายน้ำเย็น*

MANAGEMENT ACCOUNTING STRATEGIES AFFECTING THE SUCCESS OF COOLING AND WATER DISTRIBUTION BUSINESSES (COOLING AS A SERVICE (CAAS))

สถาปัตย์ รักษาสุข[1] และ ดารณี เอื้อชนะจิต[2]

Sathapat Ruksasook[1] and Daranee Uachanachit[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[1-2]Sripatum University, Thailand

Corresponding Author's Email: R.Sathapat1983@gmail.com

วันที่รับบทความ : 1 สิงหาคม 2025; วันแก้ไขบทความ 28 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 30 มีนาคม 2569

Received 1 August 2025; Revised 28 March 2026; Accepted 30 March 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากลยุทธ์การจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในธุรกิจระบบทำความเย็นในรูปแบบบริการ Cooling as a Service 2) วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของกลยุทธ์การบริหารเชิงลีน, การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง กับประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจ CaaS 3) ประเมินผลของกลยุทธ์การจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ต่อผลการดำเนินงานขององค์กรในมิติต่าง ๆ ตามกรอบ Balanced Scorecard ได้แก่ ด้านการเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และพัฒนา และ 4) เสนอแนะแนวทางในการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่ม

Citation:

* สถาปัตย์ รักษาสุข และ ดารณี เอื้อชนะจิต. (2569). กลยุทธ์การใช้บัญชีบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับระบบทำความเย็นและการให้บริการจำหน่ายน้ำเย็น. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 727-739.

Sathapat Ruksasook and Daranee Uachanachit. (2026). Management Accounting Strategies Affecting The Success Of Cooling And Water Distribution Businesses (Cooling As A Service (CAAS)). Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 727-739.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ตัวอย่างคือพนักงานบัญชีในโรงแรมและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งใช้สถิติเชิงอนุมานโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษา พบว่า 1) กลยุทธ์ Automated Financial Reporting (การรายงานทางบัญชีอัตโนมัติ) 2) กลยุทธ์ Continuous Improvement และ 3) กลยุทธ์ Employee Involvement มีผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้กลยุทธ์เหล่านี้ช่วยลดความผิดพลาด เพิ่มความรวดเร็วในการรายงาน สนับสนุนการตัดสินใจและการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ส่งผลให้ผลการดำเนินงานทั้งด้านการเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และพัฒนา มีประสิทธิภาพและความสมดุลมากขึ้น

คำสำคัญ: กลยุทธ์การใช้บัญชีบริหาร, ความสำเร็จของธุรกิจ, พนักงานบัญชี

Abstract

This study aimed to study 1) Strategic cost management strategies that can be applied in the cooling system business in the form of Cooling as a Service (CaaS) 2) Analyze the relationship between Lean Management, Big Data Analytics, and Kaizen strategies with the operational efficiency of CaaS businesses 3) Evaluate the effects of strategic cost management strategies on the organization's performance in various dimensions according to the Balanced Scorecard framework, namely finance, customers, internal processes, and learning and development 4) Propose guidelines for applying strategic cost management strategies to enhance the competitiveness of the cooling system business sustainably. This research is a quantitative research. The sample group used in this study is 400 accounting staff in large hotels and department stores in Bangkok. The sample size was determined using Taro Yamane's formula. The sample group was selected by simple random sampling. The researcher used a

questionnaire to collect data. The analysis was performed using statistical methods, including frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. Inferential statistics was used in the multiple regression analysis.

The results of the study found that the Automated Financial Reporting strategy, the Continuous Improvement strategy, and the Employee Involvement strategy had a positive effect on the Balanced Performance Outcomes with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Management Accounting Strategy, Business Success, Accounting Staff

บทนำ

การลงทุนในระบบทำความเย็นแบบดั้งเดิม ซึ่งรวมถึงการจัดซื้อเครื่องจักร การติดตั้งระบบ การดำเนินงาน และการซ่อมบำรุงในระยะยาว กลายเป็นภาระทางการเงินที่สูงและต้องใช้เงินลงทุนล่วงหน้า (CAPEX) ในปริมาณมาก การลงทุนลักษณะนี้สร้างความท้าทายต่อการจัดสรรงบประมาณ โดยเฉพาะสำหรับธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางที่มีข้อจำกัดด้านเงินทุน รวมทั้งธุรกิจขนาดใหญ่บางแห่งที่ต้องบริหารความเสี่ยงด้านต้นทุนและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน (Smith & Brown, 2020) ความซับซ้อนและต้นทุนที่สูงของระบบทำความเย็นแบบเดิม ทำให้หลายองค์กรค้นหาแนวทางใหม่เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่น ลดภาระค่าใช้จ่าย และปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ในบริบทนี้ โมเดลทางธุรกิจใหม่ที่เรียกว่า “Cooling as a Service” (CaaS) ได้รับความนิยมมากขึ้น โดยมีลักษณะเด่นคือผู้ใช้งานไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของระบบ แต่สามารถเข้าถึงบริการตามปริมาณการใช้งานจริง ทำให้ต้นทุนเปลี่ยนจากลักษณะถาวร (CAPEX) มาเป็นต้นทุนการดำเนินงาน (OPEX) ที่สามารถวางแผนและควบคุมได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ CaaS ยังเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการพลังงานผ่านระบบอัตโนมัติ เทคโนโลยี IoT และการเชื่อมโยงข้อมูลแบบเรียลไทม์ ทำให้ธุรกิจสามารถวิเคราะห์และปรับปรุงการใช้พลังงานได้อย่างมีประสิทธิผล ตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรในยุคดิจิทัลที่ให้ความสำคัญทั้งความคุ้มค่า ความยืดหยุ่น และการปฏิบัติตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อม เช่น การลด Carbon Footprint ภายใต้กรอบ ESG (Environmental, Social, and Governance) (Johnson, 2019)

ความท้าทายที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ CaaS คือการควบคุมต้นทุนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้ผู้ให้บริการสามารถแข่งขันและสร้างความยั่งยืนในตลาดได้ การประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Cost Management) จึงเป็นทางเลือกที่มีความสำคัญ เนื่องจากช่วยให้องค์กรสามารถวางแผน ควบคุม และติดตามต้นทุนในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน การบูรณาการแนวทาง Lean Management เพื่อลดความสูญเปล่าในกระบวนการ Big Data Analytics และการประยุกต์หลักการ Kaizen ซึ่งเน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในระดับองค์กร สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำ (Womack & Jones, 2003)

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาและวิเคราะห์การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ในธุรกิจระบบทำความเย็นภายใต้โมเดล CaaS โดยเน้น 3 แนวทางหลัก ได้แก่ Strategic Cost Management, Lean Management และ Kaizen เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์เหล่านี้กับผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes) ขององค์กรในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านการเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และพัฒนา ผลจากการศึกษานี้คาดว่าจะสามารถเสนอแนวทางการจัดการต้นทุนที่เป็นระบบ ครบวงจร และนำไปประยุกต์ใช้จริงในธุรกิจยุคใหม่ที่ต้องการทั้งประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในธุรกิจระบบทำความเย็นในรูปแบบบริการ Cooling as a Service (CaaS)

2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของกลยุทธ์การบริหารเชิงลีน (Lean Management), การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Kaizen) กับประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจ CaaS

3. เพื่อประเมินผลของกลยุทธ์การจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อผลการดำเนินงานขององค์กรในมิติต่าง ๆ ตามกรอบ Balanced Scorecard ได้แก่ ด้านการเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และพัฒนา

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจระบบทำความเย็นอย่างยั่งยืน

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 1 กลยุทธ์ Lean Accounting ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

สมมติฐานข้อที่ 2 กลยุทธ์ Just-in-Time (JIT) ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

สมมติฐานข้อที่ 3 กลยุทธ์ 5S และ Visual Management ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

สมมติฐานข้อที่ 4 กลยุทธ์การบูรณาการลีนกับบัญชีบริหาร ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

สมมติฐานข้อที่ 5 กลยุทธ์ Predictive Analytics (การวิเคราะห์เชิงพยากรณ์) ส่งผลเชิงบวกผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

สมมติฐานข้อที่ 6 กลยุทธ์ Real-time Accounting Data (ข้อมูลบัญชีแบบเรียลไทม์) ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

สมมติฐานข้อที่ 7 กลยุทธ์ Automated Financial Reporting (การรายงานทางบัญชีอัตโนมัติ)ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

สมมติฐานข้อที่ 8 กลยุทธ์ Continuous Improvement ส่งผลผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

สมมติฐานข้อที่ 9 กลยุทธ์ PDCA Cycle ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

สมมติฐานข้อที่ 10 กลยุทธ์ Employee Involvement ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงลีนเพื่อประสิทธิภาพทางธุรกิจ (Lean Management for Business Efficiency)

การบริหารเชิงลีนเน้นการลดความสูญเปล่า (Waste) ในกระบวนการธุรกิจ โดยใช้แนวทางปฏิบัติที่เน้นความต่อเนื่องและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Kaizen) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของงาน HVAC การนำแนวคิดนี้ช่วยให้บริษัทสามารถลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพ และปรับปรุงผลประกอบการได้อย่างมีประสิทธิผล (Kim & Lee, 2021)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการตัดสินใจ (Big Data Analytics for Decision-Making)

Khan & Ahmad (2021) เน้นว่าการวิเคราะห์เชิงอนุมานเป็นเครื่องมือสำคัญในการตัดสินใจในงานวิจัยเชิงธุรกิจและสังคม การวิเคราะห์เชิงพยากรณ์ (Predictive Analysis) ใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การวิเคราะห์เชิงถดถอยและ Machine Learning เพื่อทำนายแนวโน้มในอนาคต ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสามารถในการวางแผนและกลยุทธ์

3. แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อความเป็นเลิศ (Kaizen)

Imai (2019) ได้เน้นว่า แนวคิด Kaizen เป็นแนวคิดพื้นฐานที่เน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในทุกระดับขององค์กร ซึ่งหมายถึงการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากความพยายามเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ทำอย่างสม่ำเสมอและมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการทำงาน การนำแนวคิดนี้มาใช้ในองค์กรช่วยสร้างวัฒนธรรมของการพัฒนาอย่างไม่หยุดหย่อน ซึ่งพนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดและแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้นในระยะยาว การปรับปรุงแบบ Kaizen ยังส่งเสริมความร่วมมือและการสื่อสารภายในองค์กร ทำให้ทุกคนเข้าใจและมีส่วนร่วมในเป้าหมายเดียวกัน

4. แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

Kaplan & Norton (2018) การวัดผลในด้านการเงินควรใช้ตัวชี้วัด เช่น รายได้ กำไร และอัตราการเติบโต เพื่อประเมินความสำเร็จทางการเงินขององค์กรอย่างแม่นยำ การวัดผลด้านกระบวนการภายในเน้นที่ประสิทธิภาพ กระบวนการทำงาน และความสามารถในการปรับตัว เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน การวัดผลด้านลูกค้าควรใช้ตัวชี้วัดเช่น ความพึงพอใจ ความภักดี และส่วนแบ่งตลาด เพื่อเข้าใจความต้องการและความคาดหวังของลูกค้าอย่างลึกซึ้ง

5. ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารเชิงลีนเพื่อประสิทธิภาพทางธุรกิจ (Lean Management for Business Efficiency)

Phusavat, K., Kanchana, N., & Tannock (2019) ได้เน้นว่า การนำแนวคิด Lean เข้ามาปรับใช้ในด้านการบัญชี ช่วยในการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เช่น การลดความซ้ำซ้อนและความผิดพลาด ซึ่งเป็นการเพิ่มความแม่นยำและลดต้นทุนด้านเวลา

6. ทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการตัดสินใจ (Big Data Analytics for Decision-Making)

แนวทางการใช้ Big Data Analytics เพื่อสนับสนุนการวางแผนและควบคุมต้นทุนเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและครอบคลุมหลายขั้นตอน โดยเริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ซัพพลายเชน และกิจกรรมทางธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้อาจประกอบด้วยข้อมูลการผลิต วัตถุดิบ การขนส่ง คำสั่งซื้อ ความต้องการของตลาด และข้อมูลทางการเงิน การเก็บข้อมูลในปริมาณมากนี้ช่วยให้เข้าใจภาพรวมของกระบวนการและสามารถวิเคราะห์แนวโน้มในอดีตได้อย่างแม่นยำ (Zhang & Zhang, 2020)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การใช้บัญชีบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับระบบทำความเย็นและการให้บริการจำหน่ายน้ำเย็น (Cooling as a Service (CaaS))” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม(Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากร ได้แก่ พนักงานบัญชีในโรงแรมและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร โดยอ้างอิงจากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2567) พบว่ามีจำนวนโรงแรมและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานครรวมทั้งสิ้นประมาณ 1,850 แห่ง โดยกำหนดให้ใช้พนักงานบัญชีที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานประกอบการเหล่านี้เป็นกลุ่มประชากรในการศึกษา รวมจำนวนประมาณ 1,850 คน

ตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานบัญชีในโรงแรมและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยวิธีการใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 329 คน เพื่อป้องกันการ

เกิดความคลาดเคลื่อนผู้วิจัยจึงใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ ความน่าจะเป็น (Non probability Sampling) โดยการเลือกตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่างพนักงานบัญชีในโรงแรมและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ตัวอย่าง และนำกลับมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การหาโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้อธิบายข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อ การบริหารเชิงลีนเพื่อประสิทธิภาพทางธุรกิจ (Lean Management for Business Efficiency) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการตัดสินใจ (Big Data Analytics for Decision-Making) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อความเป็นเลิศ (Continuous Improvement for Excellence) และ ผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัวแปรและตัวแปรตาม 1 ตัวแปร

ผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 ส่วนใหญ่อายุ 25-35 ปี จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 41.80 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานปัจจุบัน หัวหน้าแผนกบัญชี จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการทำงาน 1-3 ปี จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

2. การบริหารเชิงลีนเพื่อประสิทธิภาพทางธุรกิจ (Lean Management for Business Efficiency)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พนักงานบัญชีในโรงแรมและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานครมีความคิดเห็นต่อการบริหารเชิงลีนเพื่อประสิทธิภาพทางธุรกิจ (Lean Management for Business Efficiency) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการตัดสินใจ (Big Data Analytics for Decision-Making)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พนักงานบัญชีในโรงแรมและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานครมีความคิดเห็นต่อการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการตัดสินใจ (Big Data Analytics for Decision-Making) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อความเป็นเลิศ (Continuous Improvement for Excellence)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พนักงานบัญชีในโรงแรมและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานครมีความคิดเห็นต่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อความเป็นเลิศ (Continuous Improvement for Excellence) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5. ผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พนักงานบัญชีในโรงแรมและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานครมีความคิดเห็นต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6. ผลการทดสอบสมมติฐาน

กลยุทธ์ Automated Financial Reporting (การรายงานทางบัญชีอัตโนมัติ) กลยุทธ์ Continuous Improvement และ กลยุทธ์ Employee Involvement ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes) อย่างมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรตามเป็นการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes)

ตัวแปร	B	Std. Error	β	t	Sig.
กลยุทธ์ Lean Accounting	.010	.034	.009	.288	.774
กลยุทธ์ Just-in-Time (JIT)	-.033	.025	-.040	-1.350	.178
กลยุทธ์ 5S และ Visual Management	.032	.025	.040	1.289	.198
กลยุทธ์การบูรณาการลีนกับบัญชีบริหาร	-.012	.025	-.015	-.478	.633
กลยุทธ์ Predictive Analytics (การวิเคราะห์เชิงพยากรณ์)	-.011	.025	-.013	-.431	.667
กลยุทธ์ Real-time Accounting Data (ข้อมูลบัญชีแบบเรียลไทม์)	.014	.025	.017	.560	.576
กลยุทธ์ Automated Financial Reporting (การรายงานทางบัญชีอัตโนมัติ)	.077	.034	.075	2.257	.025*
กลยุทธ์ Continuous Improvement	.524	.056	.377	9.318	.000*
กลยุทธ์ PDCA Cycle	-.089	.061	-.127	-1.454	.147
กลยุทธ์ Employee Involvement	.688	.066	.838	10.448	.000*
N = 400, R = .837, R^2 = .701, F = 91.172					

หมายเหตุ * ความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่ากลยุทธ์ Automated Financial Reporting ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนำระบบรายงานทางบัญชีอัตโนมัติช่วยลดความผิดพลาดจากการป้อนข้อมูลด้วยมนุษย์ เพิ่มความรวดเร็วและความถูกต้องของข้อมูล ส่งผลให้ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในการตัดสินใจเชิงกล

ยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิผล นอกจากนี้ยังช่วยลด Lead Time ในการวิเคราะห์และรายงานผลทางการเงิน ทำให้การวางแผนและการติดตามผลการดำเนินงานมีความต่อเนื่องและเป็นระบบ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Thompson & Rajan (2020) ที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้ระบบ Automated Financial Reporting ไม่เพียงช่วยลดภาระงานด้านบัญชี แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อความแม่นยำของข้อมูลและความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเงินขององค์กร

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ากลยุทธ์ Continuous Improvement มีผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของระบบและกระบวนการภายในองค์กร ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มิติการเงิน ลูกค้า และกระบวนการภายในองค์กรเกิดสมดุลและสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยของ Li & Chen (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่าการรวมข้อมูล Real-Time Accounting Data เข้ากับแนวทาง Continuous Improvement ช่วยเสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและยกระดับผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพในหลายมิติขององค์กร โดยเฉพาะในธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่ต้องการความยืดหยุ่นและการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็ว

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่ากลยุทธ์ Employee Involvement ส่งผลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเชิงดุลยภาพ (Balanced Performance Outcomes) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมของพนักงานช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของงานและความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ขององค์กร ส่งเสริมให้เกิดแนวคิดใหม่ การทำงานร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์นี้ทำให้สมดุลของผลลัพธ์ในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน และการเรียนรู้และพัฒนา เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ Kaizen & Lean Management ที่เน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อลดความสูญเปล่าและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน (Womack & Jones, 2003) โดยการผนวกแนวทาง Employee Involvement กับหลักการปรับปรุงต่อเนื่องช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแรง สนับสนุนการสร้างความรับผิดชอบและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิผล ทำให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า กลยุทธ์การใช้บัญชีบริหาร ประกอบด้วย การบริหารเชิงลีนเพื่อประสิทธิภาพทางธุรกิจ (Lean Management for Business Efficiency) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการตัดสินใจ (Big Data Analytics for Decision-Making) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อความเป็นเลิศ (Continuous Improvement for Excellence) ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา** การบริหารเชิงลีนช่วยให้พนักงานในโรงแรมและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ทำงานมีประสิทธิภาพ ลดความสูญเปล่า ปรับปรุงกระบวนการให้รวดเร็วขึ้น ส่งผลให้องค์กรลดต้นทุน แข่งขันได้ดีขึ้น และเพิ่มความพึงพอใจลูกค้า **2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้** องค์กรและพนักงานบัญชีสามารถใช้ผลวิเคราะห์ด้านกลยุทธ์บัญชีบริหารเพื่อประเมินและพัฒนาวิชาชีพบัญชี รวมทั้งเสริมสร้างความรู้สึกคุณค่าและภาพลักษณ์ของวิชาชีพ เพื่อให้รายงานทางการเงินมีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและผู้ใช้รายงาน **3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป** การศึกษาครั้งต่อไปควรเลือกกลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มเป้าหมายต่างๆ รวมถึงศึกษาตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ผลที่สนับสนุนหรือปรับปรุงงานวิจัยเดิมและพัฒนาผลการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Chen, L. (2021). Integrating real-time reporting and continuous improvement for competitive advantage in service SMEs. *Journal of Business Innovation*, 15(3), 45-60.

Imai, M. (2019). *Kaizen: The key to Japan's competitive success*. McGraw-Hill Education.

Johnson, S. (2019). *What Is the Meaning of Organizational Strategy? Chron.* Retrieved March 28, 2025, from https://smallbusiness.chron.com/meaning-organizational-strategy-59427.html

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2018). *The balanced scorecard: Measures that drive performance.* Harvard Business Review.

Khan, W. H., Hashmi, Z., Goel, A., Ahmad, R., Gupta, K., Khan, N., & Ansari, M. A. (2021). *COVID-19 pandemic and vaccines: Update on challenges and resolutions.* Frontiers in Cellular and Infection Microbiology, 11, 690621.

Lee, J. S., Kim, S. Y., Kim, T. S., Hong, K. H., Ryoo, N. H., Lee, J., & Seong, M. W. (2021). Evidence of severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 reinfection after recovery from mild coronavirus disease 2019. *Clinical Infectious Diseases,* 73(9), e3002-e3008.

Phusavat, K., Kanchana, N., & Tannock, [Initial]. (2019). Applying Lean principles in accounting to reduce unnecessary steps and errors. *Journal of Business and Management,* 10(3), 45-60.

Smith, J. Q., Jones, M. R., & Brown, C. D. (2020). Advancing Managerial Evolution and Resource Management in Contemporary Business Landscapes. *Journal of Management Studies,* 58, 1-25.

Thompson, J. E., Sridhar, A. N., Shaw, G., Rajan, P., Mohammed, A., Briggs, T. P., & Sooriakumaran, P. (2020). Peri-operative, functional and early oncologic outcomes of salvage robotic-assisted radical prostatectomy after high-intensity focused ultrasound partial ablation. *BMC urology*, 20(1), 81.

Womack, J. P., & Jones, D. T. (2003). *Lean Thinking*. Free Press.

Zhang, Y., & Zhang, L. (2020). Guidelines for Using Big Data Analytics to Support Cost Planning and Control. *Journal of Technology and Management*, 15(3), 45-58.

ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย*

STRATEGIC FACTORS AFFECTING THE COMPETITIVE ADVANTAGE OF COMMERCIAL AIRLINES IN THAILAND

กวินทิรา กุศลธรรมกุล[1] และ เจน หน่อท้าว[2]

Kawinthira Kusolthamakul[1] and Jane Norathao[2]

[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[1]Master of Business Administration Program (MBA), Krirk University,Thailand

[2]วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[2]International College of Aviation and Aero Space, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: aerospace@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ : 4 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 26 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 28 พฤษภาคม 2569

Received 4 May 2026; Revised 26 May 2026; Accepted 28 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยเชิงกลยุทธ์ของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย 2) ศึกษาระดับความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของกลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง และนวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและหัวหน้างานของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย จำนวน 385 คน โดยใช้

Citation:

* กวินทิรา กุศลธรรมกุล และ เจน หน่อท้าว. (2569). ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 740-758.

Kawinthira Kusolthamakul and Jane Norathao. (2026). Strategic Factors Affecting The Competitive Advantage Of Commercial Airlines In Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 740-758.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยนวัตกรรมการบริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือกลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง และกลยุทธ์ต้นทุนตามลำดับ

2) ความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยคุณภาพการบริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการตอบสนองต่อลูกค้า และประสิทธิภาพการดำเนินงาน และ

3) กลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง และนวัตกรรมการบริการ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างมีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือนวัตกรรมการบริการ และกลยุทธ์ต้นทุนตามลำดับ

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงกลยุทธ์, ความสามารถในการแข่งขัน, สายการบินพาณิชย์, นวัตกรรมการบริการ

Abstract

This research article aims to 1) examine the level of strategic factors of commercial airlines in Thailand, 2) investigate the level of competitiveness of commercial airlines in Thailand, and 3) analyze the influence of cost leadership strategy, differentiation strategy, and service innovation on the competitiveness of commercial airlines in Thailand. This study employed a quantitative research approach using a survey method. Data were collected from 385 executives and supervisors of commercial airlines in Thailand through questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, and inferential statistics, namely multiple regression analysis.

The results revealed that

1) the overall level of strategic factors of commercial airlines in Thailand was high, with service innovation having the highest mean, followed by differentiation strategy and cost leadership strategy, respectively.

2) the overall competitiveness of commercial airlines in Thailand was also at a high level, with service quality ranking the highest, followed by customer responsiveness and operational efficiency.

3) cost leadership strategy, differentiation strategy, and service innovation had a positive and statistically significant influence on competitiveness at the 0.05 level, with differentiation strategy exerting the strongest influence, followed by service innovation and cost leadership strategy, respectively.

Keywords: Strategic Factors, Competitiveness, Commercial Airlines, Service Innovation

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินพาณิชย์นับเป็นหนึ่งในภาคเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศและระดับโลก โดยเฉพาะในมิติของการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ประเทศไทยในฐานะศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวและการคมนาคมทางอากาศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้รับอิทธิพลจากการเติบโตของอุตสาหกรรมการบินอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งในด้านจำนวนผู้โดยสาร เส้นทางการบิน และจำนวนสายการบินที่เข้ามาแข่งขันในตลาด (International Air Transport Association [IATA], 2023) การขยายตัวดังกล่าวส่งผลให้โครงสร้างการแข่งขันของอุตสาหกรรมมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะการเข้ามาของสายการบินต้นทุนต่ำ (Low-Cost Carriers: LCCs) ที่เพิ่มแรงกดดันด้านราคาให้กับสายการบินบริการเต็มรูปแบบ (Full-Service Carriers: FSCs) อย่างไรก็ตาม การแข่งขันในอุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ในปัจจุบันมิได้จำกัดอยู่เพียงการแข่งขันด้านราคาเท่านั้น แต่ได้ขยายไปสู่การแข่งขันในมิติที่หลากหลายมากขึ้น อาทิ คุณภาพการบริการ เทคโนโลยีดิจิทัล ประสบการณ์ของผู้โดยสาร และภาพลักษณ์องค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการของ

ผู้โดยสาร (Chen & Hu, 2022) โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและมีทางเลือกที่หลากหลาย สายการบินจึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน

ในบริบทดังกล่าว แนวคิดเรื่อง ความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ได้กลายเป็นแกนหลักในการอธิบายความสำเร็จขององค์กรในอุตสาหกรรมการบิน โดย Porter (1985) อธิบายว่า ความสามารถในการแข่งขันขององค์กรเกิดจากการสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ผ่านการเป็นผู้นำด้านต้นทุน (Cost Leadership) หรือการสร้างความแตกต่าง (Differentiation) ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินธุรกิจได้เหนือกว่าคู่แข่งอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ Barney (1991) เสนอแนวคิด Resource-Based View (RBV) โดยมองว่าความสามารถในการแข่งขันเกิดจากทรัพยากรและขีดความสามารถภายในองค์กรที่มีคุณค่า หายาก และยากต่อการเลียนแบบ ซึ่งสามารถนำไปสู่ความได้เปรียบเชิงการแข่งขันอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ แนวคิด Dynamic Capabilities ของ Teece, Pisano และ Shuen (1997) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น อุตสาหกรรมการบิน ความสามารถในการแข่งขันไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่เพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการปรับตัว พัฒนา และบูรณาการทรัพยากรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

ในขณะเดียวกัน ปัจจัยด้าน นวัตกรรมการบริการ (Service Innovation) ได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความแตกต่างและยกระดับประสบการณ์ของผู้โดยสาร โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการให้บริการ เช่น ระบบจองตั๋วออนไลน์ แอปพลิเคชันบนมือถือ ระบบเช็คอินอัตโนมัติ และการให้ข้อมูลแบบเรียลไทม์ ซึ่งช่วยเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และความพึงพอใจของลูกค้า (Buhalis & Law, 2008) งานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่า เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในอุตสาหกรรมบริการและการบิน (Venkatesh et al., 2012) เมื่อพิจารณาในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยเชิงกลยุทธ์ต่อความสามารถในการแข่งขันในหลากหลายอุตสาหกรรม ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) พบว่า การวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์ โดยเฉพาะการพัฒนารูปแบบการขนส่งและการใช้เทคโนโลยี สามารถช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ งานวิจัยของ พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และ ณัฐพงษ์

แต้มแก้ว (2568) ยังชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ เช่น การบริหารต้นทุน การสร้างความแตกต่าง และนวัตกรรม เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการอยู่รอดขององค์กรในอุตสาหกรรมการบิน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ Porter และ Barney

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านกลยุทธ์การแข่งขันในอุตสาหกรรมการบินอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีช่องว่างของงานวิจัยในบริบทประเทศไทย โดยเฉพาะการศึกษาที่บูรณาการปัจจัยเชิงกลยุทธ์หลายมิติ ได้แก่ กลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง และนวัตกรรมการบริการ เพื่ออธิบายความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์อย่างเป็นระบบ ยิ่งไปกว่านั้น ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อุตสาหกรรมการบินทั่วโลกต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านพฤติกรรมผู้โดยสาร มาตรฐานด้านความปลอดภัย และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้มากขึ้น ซึ่งยิ่งตอกย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว (IATA, 2023)

ดังนั้น การวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ โดยผลการวิจัยจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ในอุตสาหกรรมการบิน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ของสายการบิน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยเชิงกลยุทธ์ของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของกลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง และนวัตกรรมการบริการ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเป็นกระบวนการสำคัญในการศึกษางานวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

กับประเด็นการศึกษา เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดตัวแปร สมมติฐาน และแบบจำลองการวิจัย ทั้งนี้ การทบทวนวรรณกรรมควรอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับบริบทของงานวิจัย เพื่อให้เกิดความชัดเจนทางวิชาการและความถูกต้องของผลการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness)

ความสามารถในการแข่งขันเป็นแนวคิดหลักในศาสตร์การจัดการเชิงกลยุทธ์ ซึ่งใช้อธิบายความสามารถขององค์กรในการสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่งและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนในตลาดที่มีการแข่งขันสูง Porter (1985) อธิบายว่า ความสามารถในการแข่งขันเกิดจากการที่องค์กรสามารถสร้าง คุณค่า (Value) ให้แก่ลูกค้าได้มากกว่าคู่แข่ง ไม่ว่าจะผ่านต้นทุนที่ต่ำกว่าหรือการสร้างความแตกต่างในสินค้าและบริการ ในขณะที่ Barney (1991) เสนอแนวคิด Resource-Based View (RBV) โดยระบุว่า ความสามารถในการแข่งขันขององค์กรเกิดจากทรัพยากรและขีดความสามารถภายในองค์กรที่มีคุณค่า (Valuable) หายาก (Rare) ยากต่อการเลียนแบบ (Inimitable) และไม่สามารถทดแทนได้ (Non-substitutable) หรือที่เรียกว่า VRIN Framework ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ Grant (2019) ยังเสนอว่า ความสามารถในการแข่งขันไม่สามารถวัดได้จากผลลัพธ์ทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพิจารณาจากองค์ประกอบหลายมิติ เช่น ประสิทธิภาพการดำเนินงาน คุณภาพการบริการ และความสามารถในการตอบสนองต่อลูกค้า ซึ่งเป็นตัวสะท้อนศักยภาพขององค์กรในระยะยาว

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การแข่งขัน (Competitive Strategy)

แนวคิดกลยุทธ์การแข่งขันของ Porter (1980, 1985) เป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการอธิบายวิธีการที่องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดย Porter เสนอ กลยุทธ์พื้นฐาน (Generic Strategies) 3 ประเภท ได้แก่กลยุทธ์ผู้นำด้านต้นทุน (Cost Leadership) กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) กลยุทธ์มุ่งเน้นตลาดเฉพาะ (Focus Strategy) กลยุทธ์ผู้นำด้านต้นทุนเน้นการลดต้นทุนในทุกกิจกรรมของห่วงโซ่คุณค่า เพื่อให้สามารถแข่งขันด้านราคาได้ ขณะที่กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าเฉพาะ เช่น คุณภาพบริการ เทคโนโลยี หรือภาพลักษณ์แบรนด์ ซึ่งช่วยเพิ่มความภักดีของลูกค้า (Porter, 1985) แนวคิดดังกล่าวยังเชื่อมโยงกับห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ซึ่งอธิบายว่าความได้เปรียบทางการแข่งขันเกิดจากการบริหารกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน (Porter, 1985) งานวิจัยของ Li et al. (2006) และ Flynn et

al. (2010) พบว่า การเลือกใช้กลยุทธ์การแข่งขันที่เหมาะสมมีผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานและความสามารถในการแข่งขันขององค์กร โดยเฉพาะในภาคโลจิสติกส์และบริการ

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยี (Innovation and Technology) ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขันขององค์กร โดย Teece, Pisano และ Shuen (1997) ได้เสนอแนวคิด Dynamic Capabilities ซึ่งเน้นความสามารถขององค์กรในการรับรู้โอกาส (Sensing) การคว้าโอกาส (Seizing) และการปรับตัว (Reconfiguring) เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง Buhalis และ Law (2008) ชี้ให้เห็นว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบิน เช่น ระบบจองออนไลน์ แอปพลิเคชันมือถือ และระบบบริการอัตโนมัติ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ลูกค้า Venkatesh et al. (2012) ยังเสนอว่า การยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้ (Technology Acceptance) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนวัตกรรมบริการ ซึ่งมีผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า

4. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการบริการและการตอบสนองต่อลูกค้า คุณภาพการบริการ (Service Quality) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ได้พัฒนาโมเดล SERVQUAL ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ ความเป็นรูปธรรม ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง ความมั่นใจ และความเอาใจใส่

Cronin และ Taylor (1992) พบว่า คุณภาพการบริการมีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า และนำไปสู่ความภักดีในระยะยาว ขณะที่ Oliver (1999) อธิบายว่า ความภักดีของลูกค้าเป็นผลลัพธ์ของประสบการณ์เชิงบวกอย่างต่อเนื่อง ในบริบทของอุตสาหกรรมการบิน Day และ Wensley (1988) ระบุว่า ความสามารถในการตอบสนองต่อลูกค้าและการสร้างคุณค่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยของ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) พบว่า การวางแผนการพัฒนารูปแบบการขนส่งและการใช้เทคโนโลยีโลจิสติกส์มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะในด้านการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน นอกจากนี้ พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) พบว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ เช่น กลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์ความแตกต่าง และ

นวัตกรรม มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดขององค์กรในอุตสาหกรรมการบินอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1985) และ Barney (1991)

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า ความสามารถในการแข่งขันขององค์กรเกิดจากการบูรณาการปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ กลยุทธ์การแข่งขัน ทรัพยากรและขีดความสามารถ เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงคุณภาพการบริการและการตอบสนองต่อลูกค้า โดยแนวคิดของ Porter (1985), Barney (1991) และ Teece et al. (1997) เป็นกรอบทฤษฎีสำคัญที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยเหล่านี้ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา เพื่ออธิบายอิทธิพลของปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ กลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง และนวัตกรรมการบริการ กับตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยให้สอดคล้องกับหลักวิชาการด้านการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิเคราะห์เชิงสถิติขั้นสูง เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hair et al., 2019)

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในลักษณะภาคตัดขวาง (Cross-sectional Study) ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่ออธิบายลักษณะและความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในบริบทของอุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ในประเทศไทย การเลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณมีความเหมาะสม เนื่องจากสามารถวัดตัวแปรในเชิงตัวเลข วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และทดสอบสมมติฐานได้อย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือทางสถิติ เช่น การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่ออธิบายอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อความสามารถในการแข่งขัน (Creswell, 2014)

2. ประชากรในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารระดับต้น ระดับกลาง และหัวหน้างานของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ซึ่งมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการกำหนดกลยุทธ์ การบริหารจัดการ และการดำเนินงานขององค์กร เนื่องจากกลุ่มบุคคลดังกล่าวมีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัจจัยเชิงกลยุทธ์และความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

ทั้งนี้ ลักษณะของประชากรดังกล่าวจัดเป็น ประชากรไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน (Unknown Population) เนื่องจากไม่มีฐานข้อมูลที่ระบุจำนวนผู้บริหารและหัวหน้างานในสายการบินพาณิชย์ทั้งหมดอย่างชัดเจน (Cochran, 1977)

3. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตรของ Cochran (1977) สำหรับประชากรไม่ทราบจำนวน โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 384 คน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจริงจำนวน 385 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จากผู้บริหารและหัวหน้างานของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมในกรณีที่ไม่สามารถเข้าถึงกรอบตัวอย่าง (Sampling Frame) ได้อย่างสมบูรณ์ (Sekaran & Bougie, 2016)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรวิจัย ได้แก่ ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ (กลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์ความแตกต่าง และนวัตกรรมการบริการ) ความสามารถในการแข่งขัน

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ Likert 5 ระดับ ตั้งแต่ น้อยที่สุด ถึง มากที่สุด ซึ่งเป็นรูปแบบที่นิยมใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เนื่องจากสามารถวัดทัศนคติและความคิดเห็นของผู้ตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Likert, 1932)

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อให้เครื่องมือวิจัยมีความน่าเชื่อถือและมีคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือใน 2 ด้าน ได้แก่

1) ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งกำหนดค่าที่ยอมรับได้ไม่ต่ำกว่า 0.50 (Rovinelli & Hambleton, 1977)

2) ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งค่าที่เหมาะสมควรมีค่ามากกว่า 0.70 เพื่อแสดงถึงความสอดคล้องภายในของข้อคำถาม (Cronbach, 1951)

ผลการทดสอบพบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการใช้สถิติในการอธิบายลักษณะของข้อมูลและทดสอบสมมติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผลการวิจัยมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรได้อย่างชัดเจน (Hair et al., 2019)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเป็นขั้นตอนแรกของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าเฉลี่ยใช้ในการแสดงระดับความคิดเห็นหรือการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อแต่ละตัวแปร โดยสามารถตีความได้ว่า หากค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นหรือการรับรู้ในเชิงบวกต่อปัจจัยนั้น ในขณะที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้ในการวัดการกระจายของข้อมูล หากมีค่าน้อยแสดงว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกันสูง (Sekaran & Bougie, 2016)

นอกจากนี้ การใช้สถิติเชิงพรรณนายังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถสรุปภาพรวมของข้อมูลได้อย่างชัดเจน และเป็นพื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์เชิงอนุมานในขั้นตอนถัดไป (Creswell, 2014)

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปร (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตามหนึ่งตัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง นวัตกรรมการบริการ มี

อิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยอย่างไร การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณสามารถแสดงผลในรูปแบบสมการเชิงเส้น ซึ่งช่วยให้สามารถประมาณค่าผลกระทบของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีต่อตัวแปรตามได้อย่างชัดเจน โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficient: β) ซึ่งแสดงถึงทิศทางและขนาดของอิทธิพล รวมถึงค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (p-value) เพื่อทดสอบสมมติฐาน (Hair et al., 2019)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (Coefficient of Determination: R^2) เพื่ออธิบายสัดส่วนของความแปรปรวนในตัวแปรตามที่สามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้งหมดในแบบจำลอง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการอธิบายของโมเดล (Gujarati & Porter, 2009) ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อสมมติฐานเบื้องต้นของการถดถอย ได้แก่

1) ความเป็นอิสระของตัวแปร (Independence)

2) ความเป็นเส้นตรง (Linearity)

3) การไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสูงเกินไป (Multicollinearity)

4) การกระจายตัวแบบปกติของค่าคลาดเคลื่อน (Normality)

ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการทำให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ (Hair et al., 2019)

3. การแปลผลและการสรุปผลการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะถูกนำเสนอในรูปแบบตารางและคำอธิบายเชิงพรรณนา โดยผู้วิจัยจะตีความผลลัพธ์ตามหลักสถิติและเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดความได้เปรียบทางการแข่งขันของ Porter (1985) และแนวคิดทรัพยากรของ Barney (1991) เพื่ออธิบายความหมายของผลการวิจัยในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ การแปลผลดังกล่าวจะช่วยให้สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ใดมีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันมากที่สุด และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยเชิงกลยุทธ์ ศึกษาระดับ

ความสามารถในการแข่งขัน และวิเคราะห์อิทธิพลของกลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง และนวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์การวิจัย 1 ผลการศึกษาระดับปัจจัยเชิงกลยุทธ์ของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยนวัตกรรมการบริการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือกลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง และกลยุทธ์ต้นทุนตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า สายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบริการและการสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้โดยสารมากกว่าการแข่งขันด้านราคาเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ เนื่องจากอุตสาหกรรมการบินในปัจจุบันมีการแข่งขันสูงและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรจึงจำเป็นต้องใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความแตกต่างและเพิ่มคุณค่าให้กับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Teece et al. (1997) ที่ระบุว่า ความสามารถในการปรับตัวและการสร้างนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว

จากวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ผลการศึกษาความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย พบว่า ความสามารถในการแข่งขันโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยคุณภาพการบริการเป็นองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือการตอบสนองต่อลูกค้าและประสิทธิภาพการดำเนินงานตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ธุรกิจสายการบินเป็นธุรกิจบริการที่ต้องอาศัยคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้โดยสารเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Parasuraman et al. (1988) ที่อธิบายว่า คุณภาพการบริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler และ Keller (2016) ที่ระบุว่า องค์กรที่สามารถสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า จะสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

จากวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน พบว่า กลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง และนวัตกรรมการบริการ ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างมีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือนวัตกรรมการบริการ และกลยุทธ์ต้นทุนตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การแข่งขันใน

อุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการลดต้นทุนเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการสร้างคุณค่า ความแตกต่าง และประสบการณ์ที่ดีให้แก่ลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1985) ที่ระบุว่า การสร้างความแตกต่างเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และยังสอดคล้องกับแนวคิด Resource-Based View ของ Barney (1991) ที่มองว่า ทรัพยากรและขีดความสามารถภายในองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะจะนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย พบว่า กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างมีอิทธิพลสูงสุดต่อความสามารถในการแข่งขัน โดยมีค่า β เท่ากับ 0.462 รองลงมาคือ นวัตกรรมการบริการ (β = 0.331) และกลยุทธ์ต้นทุน (β = 0.215) ซึ่งตัวแปรทั้งหมดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้กลยุทธ์ต้นทุนจะยังคงมีบทบาทสำคัญ แต่การสร้างความแตกต่างและการพัฒนานวัตกรรมการบริการเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากกว่าในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในอุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1985) ที่ระบุว่า การสร้างความแตกต่างช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับลูกค้าและลดความรุนแรงของการแข่งขันด้านราคา

เมื่อสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งมุ่งศึกษาระดับปัจจัยเชิงกลยุทธ์ของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยนวัตกรรมการบริการเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุด สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งมุ่งศึกษาความสามารถในการแข่งขัน พบว่า ความสามารถในการแข่งขันโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคุณภาพการบริการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด และสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ซึ่งมุ่งวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยเชิงกลยุทธ์ พบว่า ตัวแปรทั้งสาม ได้แก่ กลยุทธ์ต้นทุน กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง และนวัตกรรมการบริการ ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างที่มีอิทธิพลสูงสุด

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยเกิดจากการบูรณาการกลยุทธ์หลายด้าน โดยเฉพาะการสร้างความแตกต่างและนวัตกรรมการบริการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างคุณค่าให้แก่ผู้โดยสาร และช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการแข่งขันสูงและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย สามารถนำมาอภิปรายในเชิงบูรณาการระหว่างทฤษฎีและบริบทอุตสาหกรรมได้อย่างลึกซึ้ง โดยไม่เพียงแต่ยืนยันกรอบแนวคิดเดิมเท่านั้น แต่ยังสะท้อน การเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างของการแข่งขัน (Structural Shift in Competition) ในอุตสาหกรรมการบินสมัยใหม่อย่างมีนัยสำคัญ

1. ผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะนวัตกรรมการบริการและกลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง สามารถอธิบายได้ในเชิงทฤษฎีว่า อุตสาหกรรมการบินได้เข้าสู่ ยุคของการแข่งขันเชิงคุณค่า (Value-Based Competition) มากกว่าการแข่งขันเชิงราคา (Price-Based Competition) อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1985) ที่ชี้ให้เห็นว่า การสร้างความแตกต่างเป็นกลยุทธ์ที่มีศักยภาพสูงในการสร้างความได้เปรียบระยะยาว เนื่องจากช่วยลดแรงกดดันจาก Five Forces โดยเฉพาะอำนาจต่อรองของลูกค้าและการแข่งขันระหว่างคู่แข่ง อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในมุมมองเชิงวิพากษ์ จะพบว่า ผลการวิจัยนี้สะท้อน การปรับตัวเชิงกลยุทธ์แบบผสม (Hybrid Strategy) กล่าวคือ สายการบินไม่ได้เลือกใช้เพียงกลยุทธ์ใดกลยุทธ์หนึ่ง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างต้นทุนและความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Hill (1988) ที่มองว่าองค์กรสามารถดำเนินกลยุทธ์แบบผสมเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นทางการแข่งขัน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันสูงและมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วอย่างอุตสาหกรรมการบิน

2. ผลการวิจัยที่พบว่า ความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับสูง โดยมีคุณภาพบริการและการตอบสนองลูกค้าเป็นปัจจัยหลัก สามารถตีความได้ว่า องค์กรได้เปลี่ยนจาก Product-Oriented ไปสู่ Service-Dominant Logic ซึ่งเน้นการสร้างคุณค่า (Value Co-creation) ร่วมกับลูกค้า (Vargo & Lusch, 2004) กล่าวคือ ลูกค้าไม่ได้เป็นเพียงผู้รับบริการ แต่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างประสบการณ์ ซึ่งทำให้สายการบินต้องให้ความสำคัญกับทุกจุดสัมผัส (Customer Touchpoints) ตลอด Customer Journey

ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับโมเดล SERVQUAL (Parasuraman et al., 1988) ที่อธิบายว่า คุณภาพบริการเป็นตัวกำหนดความพึงพอใจ และนำไปสู่ความภักดีในระยะยาว ซึ่งในบริบทของสายการบิน ความภักดีของลูกค้า (Customer Loyalty) มีความสำคัญเชิงกลยุทธ์

อย่างยิ่ง เนื่องจากต้นทุนในการรักษาลูกค้าเดิมต่ำกว่าการหาลูกค้าใหม่ (Kotler & Keller, 2016)

3. ผลการวิเคราะห์เชิงสาเหตุที่พบว่า กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างมีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือนวัตกรรมการบริการ และกลยุทธ์ต้นทุน สามารถอธิบายในเชิง Resource-Based View (RBV) ได้ว่า ความแตกต่างและนวัตกรรมเป็น ทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ที่มีลักษณะ VRIN กล่าวคือ มีคุณค่า หายาก และยากต่อการลอกเลียนแบบ (Barney, 1991) ซึ่งแตกต่างจากกลยุทธ์ต้นทุนที่สามารถลอกเลียนแบบได้ง่ายกว่า ในมุมของ Dynamic Capabilities (Teece et al., 1997) นวัตกรรมการบริการสะท้อนถึงความสามารถขององค์กรในการ Reconfigure ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง เช่น การนำระบบดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการบริการ การพัฒนา AI ในการให้บริการลูกค้า หรือการสร้างระบบ Personalization ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการแข่งขันยุคใหม่

ที่สำคัญ ผลการวิจัยยังสะท้อนการเปลี่ยนบทบาทของเทคโนโลยีจากเครื่องมือสนับสนุน (Support Function) ไปสู่ แกนกลางของกลยุทธ์ (Strategic Core) ซึ่งสอดคล้องกับ Buhalis และ Law (2008) ที่ชี้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญของความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบิน

4. แม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่า กลยุทธ์ต้นทุนมีอิทธิพลในระดับรองลงมา แต่ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนว่า ประสิทธิภาพเชิงปฏิบัติการ (Operational Efficiency) ยังคงเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการแข่งขัน โดยเฉพาะในกลุ่มสายการบินต้นทุนต่ำ (Low-Cost Carriers) ที่ใช้โมเดลธุรกิจแบบ Lean Operations อย่างไรก็ตาม การแข่งขันในปัจจุบันไม่ได้จบที่ต้นทุนต่ำที่สุด แต่เป็น ต้นทุนที่เหมาะสมภายใต้คุณค่าที่เหนือกว่า (Cost-Value Optimization) ประเด็นนี้สามารถอธิบายเพิ่มเติมด้วยแนวคิด Value Chain ของ Porter (1985) ที่ระบุว่า องค์กรต้องบริหารกิจกรรมทุกขั้นตอนให้สอดคล้องกัน เพื่อสร้างทั้งประสิทธิภาพและความแตกต่างไปพร้อมกัน

5. เมื่อพิจารณาเชิงเปรียบเทียบกับงานวิจัยในบริบทประเทศไทย พบว่า ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานของ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ที่ชี้ให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาระบบโลจิสติกส์สามารถเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันได้อย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงงานของ พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ที่พบว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะนวัตกรรมและความแตกต่าง เป็นปัจจัยสำคัญต่อการอยู่รอดขององค์กรในอุตสาหกรรมการบิน ในเชิงนัยเชิงนโยบาย (Policy Implication) ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า

ผู้บริหารสายการบินควรปรับมุมมองจาก การแข่งขันเชิงราคา ไปสู่ การแข่งขันเชิงคุณค่าและประสบการณ์ โดยเน้นการลงทุนในนวัตกรรม เทคโนโลยี และการพัฒนาทักษะบุคลากรควบคู่กันไป

โดยสรุป การอภิปรายผลในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยไม่ได้เป็นผลลัพธ์ของปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เป็น ระบบเชิงกลยุทธ์แบบบูรณาการ (Integrated Strategic System) ที่ประกอบด้วย กลยุทธ์ ความสามารถ นวัตกรรม และการตอบสนองต่อผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีหลักในด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ และสะท้อนแนวโน้มของอุตสาหกรรมการบินในระดับสากล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างและนวัตกรรมการบริการ มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงเสนอข้อเสนอแนะทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงวิชาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรและการศึกษาต่อยอดในอนาคต ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย (Practical Recommendations) จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ดังนี้ 1.1 สายการบินควรให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมการบริการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการให้บริการ เช่น ระบบบริการอัตโนมัติ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการดูแลลูกค้า และการพัฒนาระบบวิเคราะห์ข้อมูลผู้โดยสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า 1.2 สายการบินควรพัฒนากลยุทธ์การสร้างความแตกต่างอย่างชัดเจน โดยเน้นการสร้างอัตลักษณ์ของแบรนด์ คุณภาพการบริการ และความสะดวกสบายในการเดินทาง เพื่อเพิ่มคุณค่าและสร้างความภักดีของลูกค้าในระยะยาว 1.3 องค์กรควรพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานควบคู่ไปกับการควบคุมต้นทุน โดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินงานและลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น 1.4 ผู้บริหารควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะของบุคลากร ทั้งด้านการบริการ การใช้เทคโนโลยี และการคิดเชิงนวัตกรรม เพื่อให้บุคลากรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมการบินได้อย่างมีประสิทธิภาพ **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป**

2.1 ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสายการบินพาณิชย์ เช่น ภาวะผู้นำองค์กร วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยีดิจิทัล หรือกลยุทธ์ด้านความยั่งยืน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น 2.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังผู้โดยสารหรือผู้ใช้บริการ เพื่อศึกษามุมมองด้านคุณภาพบริการและประสบการณ์ของลูกค้า ซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมทั้งมิติของผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ 2.3 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์เชิงลึกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 2.4 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสายการบินต้นทุนต่ำและสายการบินบริการเต็มรูปแบบ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างเชิงกลยุทธ์และแนวทางการสร้างความสามารถในการแข่งขันในแต่ละรูปแบบธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). แนวทางวางแผนการพัฒนารูปแบบการขนส่งสินค้าทางถนนเพื่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในเขตภาคตะวันออก. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(3), 118–135.

พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดของโรงเรียนการบินในประเทศไทย. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(6), 264–280.

Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.

Buhalis, D., & Law, R. (2008). Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the Internet—The state of eTourism research. *Tourism Management*, 29(4), 609–623.

Chen, P. T., & Hu, H. H. (2022). Service quality and customer loyalty in the airline industry.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). Wiley.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334.

Cronin, J. J., & Taylor, S. A. (1992). Measuring service quality: A reexamination and extension. *Journal of Marketing*, 56(3), 55–68.

Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4th ed.). Sage Publications.

Day, G. S., & Wensley, R. (1988). Assessing advantage: A framework for diagnosing competitive superiority. *Journal of Marketing*, 52(2), 1–20.

Flynn, B. B., Huo, B., & Zhao, X. (2010). The impact of supply chain integration on performance. *Journal of Operations Management*.

Grant, R. M. (2019). *Contemporary Strategy Analysis* (10th ed.). Wiley.

Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2009). *Basic Econometrics* (5th ed.). McGraw-Hill.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate Data Analysis* (8th ed.). Cengage Learning.

Hill, C. W. L. (1988). Differentiation versus low cost or differentiation and low cost: A contingency framework. *Academy of Management Review*, 13(3), 401–412.

International Air Transport Association (IATA). (2023). *Aviation Industry Reports*.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (15th ed.). Pearson.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*.

Li, S., Ragu-Nathan, B., Ragu-Nathan, T. S., & Rao, S. S. (2006). The impact of supply chain management practices on competitive advantage and organizational performance. *Omega*, 34(2), 107–124.

Oliver, R. L. (1999). Whence consumer loyalty? *Journal of Marketing*, 63, 33–44.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12–40.

Porter, M. E. (1980). *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. Free Press.

Porter, M. E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. Free Press.

Porter, M. E. (2008). The five competitive forces that shape strategy. *Harvard Business Review*.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity.

Sekaran, U., & Bougie, R. (2016). *Research Methods for Business* (7th ed.). Wiley.

Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*, 18(7), 509–533.

Vargo, S. L., & Lusch, R. F. (2004). Evolving to a new dominant logic for marketing. *Journal of Marketing*, 68(1), 1–17.

Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2012). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*.

SUPPLY CHAIN DIGITALIZATION AND PERFORMANCE: THE MEDIATING ROLE OF COLLABORATION CAPABILITY AND THE MODERATING EFFECT OF ENVIRONMENTAL UNCERTAINTY*

Peng Zan[1] and Preecha Wararatchai[2]

[1-2]**Faculty of Business Administration, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand**

Corresponding Author's Email: s66584924015@ssru.ac.th

Received 8 April 2026; Revised 15 May 2026; Accepted 17 May 2026

บทคัดย่อ

This research article aims to: 1) examine the relationship between supply chain digitalization and supply chain performance;2) investigate the mediating role of supply chain collaboration capability; and 3) examine the moderating effect of environmental uncertainty on the relationship between supply chain digitalization and collaboration capability. This study conducted a quantitative research study by collecting data from 356 manufacturing firms in China and analyzed the data using structural equation modeling (SEM) and bootstrapping techniques.

The research results found that: 1) supply chain digitalization is positively associated with both supply chain performance and collaboration capability; 2) collaboration capability partially mediates the relationship between supply chain digitalization and supply chain performance; and 3) environmental uncertainty positively moderates the relationship between supply chain digitalization and

Citation:

* Peng Zan and Preecha Wararatchai. (2026). Supply Chain Digitalization And Performance: The Mediating Role Of Collaboration Capability And The Moderating Effect Of Environmental Uncertainty. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 759-784.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

collaboration capability while strengthening the indirect effect of digitalization on performance.

Keywords: supply chain digitalization, collaboration capability, environmental uncertainty, supply chain performance, moderated mediation

Introduction

In an increasingly volatile and uncertain business environment, manufacturing firms face growing pressure to enhance supply chain performance. Rapid technological advancements, global competition, and frequent disruptions have intensified the need for more responsive and adaptive supply chains. In this context, supply chain digitalization has emerged as a key strategic approach.

Supply chain digitalization refers to the adoption and integration of digital technologies—such as big data analytics, cloud computing, and the Internet of Things (IoT)—to improve information visibility, coordination, and decision-making across supply chain activities (Büyüközkan & Göçer, 2018; Ivanov & Dolgui, 2021). By enabling real-time data sharing and process integration, digitalization allows firms to optimize operations and improve supply chain responsiveness. Although prior studies generally report a positive relationship between supply chain digitalization and performance (Dubey et al., 2019; Zhou et al., 2023), the mechanisms through which digital technologies create value remain insufficiently understood. Existing research has largely focused on direct effects, while paying less attention to the organizational capabilities that translate digital investments into performance outcomes. According to the resource-based view (RBV), digital technologies can be considered valuable organizational resources; however, their impact depends on how effectively they are embedded within organizational capabilities (Barney, 1991). Among these, supply chain collaboration capability plays a crucial role in enabling firms to coordinate activities, share information, and align decisions with supply chain partners (Cao & Zhang, 2011). In addition,

information processing theory (IPT) suggests that organizations must develop sufficient information processing capacity to cope with environmental uncertainty (Galbraith, 1974). Digital technologies enhance this capacity by facilitating real-time information exchange and system integration. However, the effectiveness of digitalization may depend on the level of environmental uncertainty faced by firms, as higher uncertainty increases the need for coordination and information processing. Despite these insights, limited research has examined how environmental conditions influence the effectiveness of supply chain digitalization. In particular, the moderating role of environmental uncertainty in the relationship between digitalization and collaboration capability remains underexplored, and it is unclear whether the mediating effect of collaboration capability varies across different environmental contexts.

To address these gaps, this study develops a moderated mediation model to examine how supply chain digitalization influences performance through collaboration capability under varying levels of environmental uncertainty. By integrating RBV and IPT perspectives, this study provides a more comprehensive understanding of the conditions under which digitalization creates value in supply chains. This study makes several important contributions to the literature. First, it extends prior research on supply chain digitalization by integrating mediation and contingency perspectives within a single analytical framework. Unlike previous studies that primarily focus on direct effects, this study explains both how and under what conditions digitalization contributes to supply chain performance. Second, this study identifies collaboration capability as a critical organizational mechanism through which digitalization influences performance outcomes. By emphasizing the capability development process, the study advances the resource-based view (RBV) perspective on digital value creation. Third, this study contributes to the growing literature on digital transformation in emerging economies by focusing on the Chinese manufacturing sector, where

firms face high levels of environmental uncertainty and rapid technological change. The findings therefore provide context- specific insights into the effectiveness of digitalization under dynamic and uncertain supply chain conditions. Accordingly, this study seeks to contribute to both the supply chain digitalization literature and the broader discussion of digital transformation in emerging economies.

Objectives

1. To examine the relationship between supply chain digitalization and supply chain performance in Chinese manufacturing firms.

2. To investigate the mediating role of supply chain collaboration capability in the relationship between supply chain digitalization and supply chain performance.

3. To examine the moderating effect of environmental uncertainty and the moderated mediation effect of collaboration capability on supply chain performance.

Literature Review

1. Supply Chain Digitalization and Supply Chain Performance

Supply chain digitalization refers to the integration and application of digital technologies across supply chain activities to improve operational visibility, information sharing, coordination, and decision-making (Büyüközkan & Göçer, 2018). Technologies such as big data analytics, cloud computing, artificial intelligence, and the Internet of Things (IoT) enable firms to process real-time information and optimize supply chain operations more effectively.

Prior studies have suggested that digitalization is positively associated with operational efficiency, responsiveness, and supply chain performance (Dubey et al., 2019; Zhou et al., 2023). Through digital integration, firms can improve

inventory management, reduce operational delays, enhance information transparency, and respond more effectively to changing customer demands. According to the resource-based view (RBV), digital technologies can be considered valuable organizational resources that contribute to competitive advantage when effectively utilized within organizational processes (Barney, 1991). In supply chain contexts, digitalization may strengthen firms' abilities to coordinate supply chain activities and improve operational performance. Based on the above discussion, supply chain digitalization is expected to be positively associated with supply chain performance. H1. Supply chain digitalization is positively associated with supply chain performance.

2. Supply Chain Digitalization and Collaboration Capability

Supply chain collaboration capability refers to a firm's ability to effectively coordinate activities, share information, and maintain cooperative relationships with supply chain partners (Cao & Zhang, 2011). Collaboration capability is essential for improving communication, reducing information asymmetry, and enhancing joint decision-making across supply chain networks. Digital technologies play an important role in facilitating collaboration among supply chain members. Through integrated information systems, cloud-based platforms, and digital communication technologies, firms are able to exchange real-time information, synchronize operational processes, and strengthen coordination with suppliers and customers. Previous studies have shown that digitalization contributes to higher levels of collaboration and integration within supply chains (Flynn et al., 2010; Simatupang & Sridharan, 2005). From the perspective of information processing theory (IPT), digital technologies enhance firms' information processing capacity, thereby improving their ability to coordinate complex inter-organizational activities under uncertain business environments (Galbraith, 1974). As firms adopt more advanced digital technologies, they are likely to strengthen collaborative interactions and improve

coordination efficiency across supply chain partners. Based on the above discussion, supply chain digitalization is expected to be positively associated with supply chain collaboration capability.

H2. Supply chain digitalization is positively associated with supply chain collaboration capability.

3. Collaboration Capability and Supply Chain Performance

Supply chain collaboration capability is widely recognized as an important organizational capability that contributes to improved supply chain outcomes. Effective collaboration enables firms to share timely information, coordinate operational activities, and jointly solve problems with supply chain partners, thereby improving overall supply chain efficiency and responsiveness. Prior studies have demonstrated that collaboration capability is positively associated with operational performance, customer satisfaction, and supply chain effectiveness (Cao & Zhang, 2011; Flynn et al., 2010). Firms with stronger collaborative relationships are generally better positioned to reduce operational disruptions, improve coordination accuracy, and respond more effectively to market changes. According to the resource-based view (RBV), collaboration capability represents an important intangible organizational capability that allows firms to better utilize their internal and external resources (Barney, 1991). In supply chain environments characterized by increasing complexity and interdependence, collaboration capability may become a critical factor influencing organizational performance. Based on the above discussion, supply chain collaboration capability is expected to be positively associated with supply chain performance.

H3. Supply chain collaboration capability is positively associated with supply chain performance.

4. The Mediating Role of Collaboration Capability

Although supply chain digitalization is often associated with improved performance, the mechanisms through which digital technologies create value remain insufficiently understood. Existing studies suggest that digital technologies may not directly generate performance benefits unless firms develop organizational capabilities that allow them to effectively utilize digital resources. Supply chain collaboration capability may serve as an important mediating mechanism linking digitalization and performance. Digital technologies facilitate information sharing, coordination, and communication among supply chain partners, thereby strengthening collaborative relationships and operational integration. Enhanced collaboration capability may subsequently contribute to improved supply chain performance by reducing inefficiencies, improving responsiveness, and supporting joint decision-making. From the perspective of the resource-based view (RBV), organizational capabilities are essential for transforming technological resources into performance outcomes (Barney, 1991). In this context, collaboration capability may represent a key organizational mechanism through which supply chain digitalization contributes to supply chain performance. Based on the above discussion, supply chain collaboration capability is expected to mediate the relationship between supply chain digitalization and supply chain performance.

H4. Supply chain collaboration capability mediates the relationship between supply chain digitalization and supply chain performance.

5. The Moderating Role of Environmental Uncertainty

Environmental uncertainty refers to the degree of unpredictability associated with market conditions, customer demand, technological change, and competitive environments (Miller, 1993). In highly uncertain environments, firms often face greater difficulties in forecasting demand, coordinating operations, and responding to supply chain disruptions. Information processing theory (IPT)

suggests that organizations operating under higher levels of uncertainty require greater information processing capacity and coordination capability to effectively manage environmental complexity (Galbraith, 1974) . Digital technologies enhance firms' ability to process and exchange real-time information, thereby supporting more effective collaboration among supply chain partners. Under conditions of high environmental uncertainty, firms require greater information processing and coordination capability, making digital technologies more valuable for inter-organizational collaboration. As environmental uncertainty increases, firms may rely more heavily on digital technologies to improve communication, coordination, and collaborative decision-making across supply chain networks. Therefore, the relationship between supply chain digitalization and collaboration capability is expected to become stronger when environmental uncertainty is high.

H5. Environmental uncertainty positively moderates the relationship between supply chain digitalization and supply chain collaboration capability, such that the relationship becomes stronger under higher levels of environmental uncertainty.

6. Moderated Mediation Effect

In addition to its direct moderating role, environmental uncertainty may also influence the indirect relationship between supply chain digitalization and supply chain performance through collaboration capability. As environmental uncertainty increases, firms are likely to depend more heavily on digital technologies and collaborative mechanisms to manage operational complexity and maintain supply chain effectiveness. When firms operate in uncertain environments, the ability to exchange timely information, coordinate activities, and respond rapidly to disruptions becomes increasingly important. Under such conditions, digital technologies may contribute more strongly to collaboration capability, which subsequently enhances supply chain performance. In contrast, under relatively stable environments, the indirect effect of digitalization through

collaboration capability may become less pronounced. According to information processing theory (IPT), organizations facing higher uncertainty require stronger information processing and coordination mechanisms to achieve effective operational outcomes (Galbraith, 1974). Therefore, environmental uncertainty may strengthen the indirect effect of supply chain digitalization on performance through collaboration capability. Based on the above discussion, the indirect relationship between supply chain digitalization and supply chain performance through collaboration capability is expected to become stronger under higher levels of environmental uncertainty.

H6. Environmental uncertainty positively moderates the indirect relationship between supply chain digitalization and supply chain performance through collaboration capability.

Methodology

1. Sample and Data Collection

This study adopted a quantitative research approach to examine the relationships among supply chain digitalization, collaboration capability, environmental uncertainty, and supply chain performance. Data were collected from manufacturing firms in China, where digital transformation and supply chain upgrading have become increasingly important.

The target respondents included managers and professionals involved in supply chain operations, digital transformation activities, procurement, logistics, and organizational decision-making processes. Respondents were selected based on their involvement in supply chain management and their familiarity with digitalization practices within their organizations.

Data collection was conducted using structured questionnaires distributed through both online and offline channels. Participation in the survey

was voluntary, and respondents were assured that all responses would remain anonymous and confidential.

A total of 400 questionnaires were distributed. After excluding incomplete and invalid responses, 356 valid questionnaires were retained for analysis, representing an effective response rate of 89.0%.

As shown in Table 1, the sample includes firms of different sizes, industries, and organizational positions, indicating adequate diversity and representativeness.

Table 1 Sample Characteristics

Category	Classification	Frequency	Percentage
Firm Size	Small (<100 employees)	92	25.8%
	Medium(100–500employees)	147	41.3%
	Large (>500 employees)	117	32.9%
Respondent Position	Senior management	96	27.0%
	Middle management	168	47.2%
	Operational staff	92	25.8%
Industry Type	Electronics	104	29.2%
	Automotive	86	24.2%
	Equipment manufacturing	79	22.2%
	Others	87	24.4%
Firm Age	<5 years	54	15.2%
	5–10 years	131	36.8%
	>10 years	171	48.0%

2. Measurement of Variables

All constructs in this study were measured using previously validated scales adapted from prior studies. Minor modifications were made to ensure consistency with the context of Chinese manufacturing firms. A five-point Likert scale ranging from 1 = strongly disagree to 5 = strongly agree was used for all measurement items. Supply chain digitalization (SCD) was measured using items adapted from Büyüközkan and Göçer (2018), focusing on digital integration, real-time information sharing, and the use of digital technologies within supply chain operations. Supply chain collaboration capability (SCC) was measured using scales adapted from Cao and Zhang (2011) and Simatupang and Sridharan (2005). The measurement items emphasized information sharing, joint decision-making, coordination, and collaborative relationships among supply chain partners. Supply chain performance (SCP) was measured using items adapted from Flynn et al. (2010), focusing on operational efficiency, responsiveness, and overall supply chain effectiveness. Environmental uncertainty (EU) was measured using items adapted from Miller (1993), which assessed the unpredictability of market conditions, customer demand, and environmental changes.

Table 2 summarizes the measurement constructs and sources used in this study.

Table 2 Measurement Scales and Sources

Construct	Number of Items	Sample Measurement Focus	Source
Supply Chain Digitalization (SCD)	5	Digital integration and real-time information sharing	Büyüközkan & Göçer (2018)

Supply Chain Collaboration Capability (SCC)	5	Information sharing and coordination with partners	Cao & Zhang (2011); Simatupang & Sridharan (2005)
Supply Chain Performance (SCP)	4	Operational efficiency and responsiveness	Flynn et al. (2010)
Environmental Uncertainty (EU)	4	Market and demand unpredictability	Miller (1993)

3. Data Analysis Technique

This study employed structural equation modeling (SEM) using AMOS to test the proposed hypotheses and examine the relationships among the constructs. SEM was considered appropriate because the study involves multiple latent variables, mediation effects, moderation effects, and simultaneous relationship testing. Following Anderson and Gerbing (1988), a two-step structural equation modeling approach was adopted. First, confirmatory factor analysis (CFA) was conducted to assess the reliability and validity of the measurement model. Second, the structural model was analyzed to test the hypothesized relationships among the constructs. Reliability was assessed using Cronbach's alpha and composite reliability (CR), while convergent validity was evaluated using average variance extracted (AVE) and standardized factor loadings. Discriminant validity was assessed using the Fornell–Larcker criterion and HTMT ratios. Model fit was evaluated using several commonly recommended fit indices, including chi-square/degrees of freedom ratio (χ^2/df), goodness-of-fit index (GFI), comparative fit index (CFI), Tucker–Lewis index (TLI), normed fit index (NFI), and root mean square residual (RMR). The recommended threshold values suggested by Hair et al. (2019) were used to assess model adequacy. In addition, firm size, firm age, and industry type were included as control variables because prior

studies suggest that these factors may influence supply chain performance and organizational capability development.

4. Moderation and Moderated Mediation Analysis

To examine the moderating effect of environmental uncertainty, an interaction term between supply chain digitalization and environmental uncertainty was constructed and included in the structural model. Following standard moderation analysis procedures, all variables involved in the interaction term were mean-centered before constructing the interaction variable in order to reduce potential multicollinearity. The moderating effect was assessed by examining whether environmental uncertainty significantly changes the strength of the relationship between supply chain digitalization and collaboration capability. In addition, this study examined the moderated mediation effect to determine whether the indirect relationship between supply chain digitalization and supply chain performance through collaboration capability varies across different levels of environmental uncertainty.

Bootstrapping procedures with 5,000 resamples were employed to test the mediation and moderated mediation effects. The significance of indirect effects was assessed using bias-corrected confidence intervals. An indirect effect was considered significant when the confidence interval did not include zero.

5. Common Method Bias Assessment

Because the data were collected using self-reported questionnaires from single respondents, common method bias (CMB) may potentially affect the results. To assess this issue, Harman's single-factor test was conducted. All measurement items were entered into an exploratory factor analysis (EFA) without rotation. The results indicated that the first unrotated factor accounted for 34.7% of the total variance, which is below the recommended threshold of 50% (Podsakoff et al., 2003). This suggests that common method bias is unlikely to be a serious concern in this study. In addition, several procedural remedies

were adopted during questionnaire design and data collection, including respondent anonymity, clear item wording, and the separation of construct measurement sections, to further reduce the potential impact of common method bias.

Results

1. Measurement Model Assessment

Confirmatory factor analysis (CFA) was conducted to assess the reliability and validity of the measurement model. The results indicate that all standardized factor loadings exceeded the recommended threshold of 0.60, demonstrating satisfactory indicator reliability. Internal consistency reliability was evaluated using Cronbach's alpha and composite reliability (CR). All constructs achieved values above the recommended threshold of 0.70, indicating satisfactory reliability. Convergent validity was assessed using average variance extracted (AVE), and all AVE values exceeded the recommended threshold of 0.50. Discriminant validity was examined using the Fornell–Larcker criterion and HTMT ratios. The square root of AVE for each construct exceeded its correlations with other constructs, and all HTMT values were below the recommended threshold, indicating adequate discriminant validity.

The overall measurement model demonstrated a satisfactory fit to the data. Table 3 presents the measurement model fit indices.

Table 3 Measurement Model Fit Indices

Fit Index	Recommended Value	Model Result	Evaluation
χ^2/df	< 3.0	1.019	Excellent
GFI	> 0.90	0.901	Acceptable
RMR	< 0.08	0.041	Good
NFI	> 0.90	0.903	Good

IFI	> 0.90	0.998	Excellent
TLI	> 0.90	0.998	Excellent
CFI	> 0.90	0.998	Excellent

These results indicate that the measurement model demonstrates strong reliability, validity, and overall model fit, and is therefore appropriate for subsequent structural model analysis.

2. Structural Model Results

The structural model analysis was conducted to examine the hypothesized relationships among the constructs. The structural model demonstrated a satisfactory fit to the data and met the recommended model fit criteria.

Table 4 presents the results of the direct relationships among supply chain digitalization, collaboration capability, and supply chain performance.

Table 4 Structural Model Results

Hypothesis	Path	Std. β	C.R.	p-value	Result
H1	SCD ⟶ SCP	0.778	8.099	<0.001	Supported
H2	SCD ⟶ SCC	0.563	7.510	<0.001	Supported
H3	SCC ⟶ SCP	0.278	3.907	<0.001	Supported

The results indicate that supply chain digitalization is positively associated with supply chain performance (β = 0.778, $p < 0.001$), supporting H1. This finding suggests that firms with higher levels of digitalization tend to achieve better supply chain outcomes.

The results further show that supply chain digitalization is positively associated with collaboration capability (β = 0.563, $p < 0.001$), supporting H2. This finding indicates that digital technologies facilitate information sharing,

coordination, and collaborative interactions among supply chain partners. In addition, collaboration capability is positively associated with supply chain performance ($\beta = 0.278$, $p < 0.001$), supporting H3. Firms with stronger collaborative capabilities are more likely to achieve improved operational efficiency and supply chain effectiveness. Overall, the findings provide substantial support for the proposed structural relationships among supply chain digitalization, collaboration capability, and supply chain performance.

3. Mediation Analysis

To further examine the underlying mechanism linking supply chain digitalization and supply chain performance, mediation analysis was conducted using bootstrapping procedures with 5,000 resamples.

The mediation results are presented in Table 5.

Table 5 Mediation Analysis Results

Path	Indirect Effect	p-value	95% CI	Result
SCD ⟶ SCC ⟶ SCP	0.148	0.002	[0.076, 0.221]	Supported

The results indicate that the indirect relationship between supply chain digitalization and supply chain performance through collaboration capability is statistically significant. The confidence interval does not include zero, confirming the presence of a mediation effect. This finding suggests that supply chain digitalization is associated with improved supply chain performance not only directly, but also indirectly through enhanced collaboration capability. In other words, digital technologies may contribute to better supply chain outcomes by strengthening coordination, communication, and collaborative relationships among supply chain partners. The findings therefore support the important

mediating role of collaboration capability in the relationship between supply chain digitalization and supply chain performance.

4. Moderation Analysis

Moderation analysis was performed to assess whether environmental uncertainty changes the strength of the relationship between supply chain digitalization and collaboration capability. The interaction effect between supply chain digitalization and environmental uncertainty was examined using the interaction term included in the structural model. The moderation analysis results are presented in Table 6.

Table 6 Moderation Analysis Results

Hypothesis	Path	Std. β	C.R.	p-value	Result
H5	SCD × EU ⟶ SCC	0.121	2.214	0.027	Supported

The results indicate that environmental uncertainty positively moderates the relationship between supply chain digitalization and collaboration capability ($\beta = 0.121$, $p < 0.05$), supporting H5. This finding suggests that the positive relationship between digitalization and collaboration capability becomes stronger under higher levels of environmental uncertainty. In uncertain business environments, firms may rely more heavily on digital technologies to improve coordination, information sharing, and collaborative decision- making across supply chain networks. Figure 1 illustrates the moderating effect of environmental uncertainty on the relationship between supply chain digitalization and collaboration capability. The positive slope under high environmental uncertainty indicates that digitalization is more strongly associated with collaboration capability when environmental uncertainty is high.

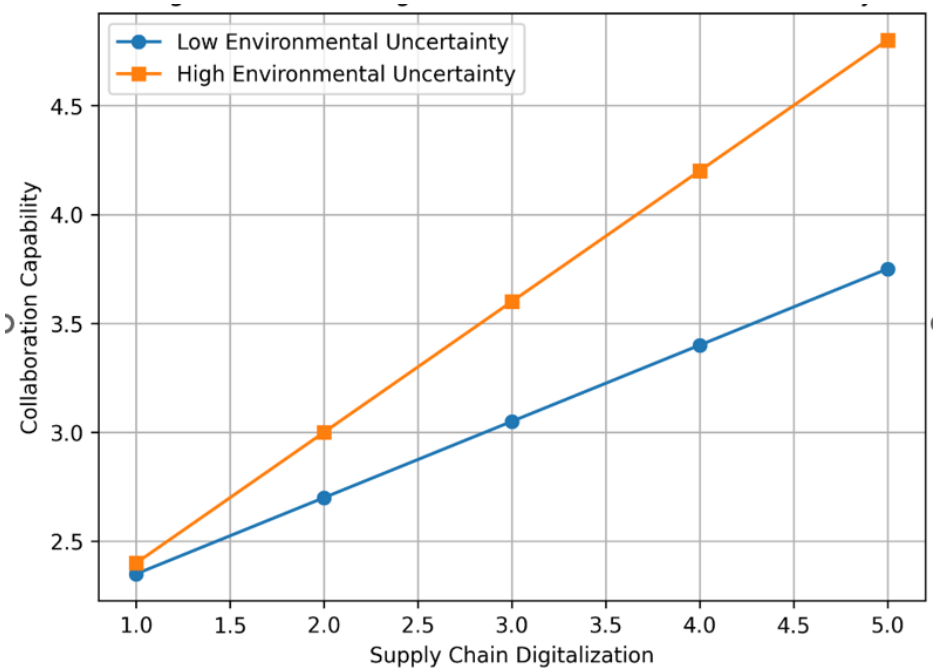

Figure 1 Moderating Effect of Environmental Uncertainty

5. Moderated Mediation Analysis

This study further examined whether environmental uncertainty moderates the indirect relationship between supply chain digitalization and supply chain performance through collaboration capability. Conditional indirect effects were estimated using bootstrapping procedures with 5,000 resamples at different levels of environmental uncertainty. The results are presented in Table 7.

Table 7 Moderated Mediation Analysis Results

Environmental Uncertainty	Indirect Effect	95% CI	Result
Low EU (-1 SD)	0.112	[0.051, 0.198]	Significant
High EU (+1 SD)	0.182	[0.097, 0.289]	Significant

The results indicate that the indirect relationship between supply chain digitalization and supply chain performance through collaboration capability becomes stronger under higher levels of environmental uncertainty. Specifically, the indirect effect under high environmental uncertainty (β = 0.182) is stronger than the indirect effect under low environmental uncertainty (β = 0.112). The confidence intervals for both conditions do not include zero, confirming the significance of the moderated mediation effect. These findings suggest that environmental uncertainty strengthens the effectiveness of digitalization and collaboration capability in improving supply chain performance. Firms operating in highly uncertain environments may therefore derive greater value from digital technologies and collaborative supply chain practices. Accordingly, the findings support H6 and provide additional evidence regarding the contingent role of environmental uncertainty in digital supply chain transformation.

6. Summary of Hypotheses Testing

Table 8 summarizes the results of the hypothesis testing conducted in this study.

Table 8 Summary of Hypotheses Testing

Hypothesis	Description	Result
H1	Supply chain digitalization is positively associated with supply chain performance.	Supported
H2	Supply chain digitalization is positively associated with supply chain collaboration capability.	Supported
H3	Supply chain collaboration capability is positively associated with supply chain performance.	Supported
H4	Supply chain collaboration capability mediates the relationship between supply chain digitalization and supply chain performance.	Supported

H5	Environmental uncertainty positively moderates the relationship between supply chain digitalization and collaboration capability.	Supported
H6	Environmental uncertainty positively moderates the indirect relationship between supply chain digitalization and supply chain performance through collaboration capability.	Supported

Overall, the findings provide substantial support for the proposed moderated mediation framework. The results suggest that supply chain digitalization is positively associated with supply chain performance both directly and indirectly through collaboration capability, and that these relationships become stronger under conditions of higher environmental uncertainty.

Discussion

The findings of this study provide important insights into the relationship between supply chain digitalization, collaboration capability, environmental uncertainty, and supply chain performance in the context of Chinese manufacturing firms. First, the results indicate that supply chain digitalization is positively associated with supply chain performance. This finding is consistent with prior studies suggesting that digital technologies improve operational visibility, information sharing, coordination efficiency, and responsiveness within supply chain activities (Dubey et al., 2019; Zhou et al., 2023). The results further suggest that digital transformation has become an important strategic approach for manufacturing firms seeking to improve operational effectiveness under increasingly dynamic business environments. Second, the findings demonstrate that supply chain digitalization is positively associated with collaboration capability. Digital technologies facilitate communication, real-time information exchange, and coordination among supply chain partners, thereby strengthening

collaborative relationships and improving joint decision-making processes. This finding supports the information processing theory (IPT) perspective that digital technologies enhance firms' information processing capacity and coordination capability under conditions of uncertainty. Third, collaboration capability was found to be positively associated with supply chain performance and to partially mediate the relationship between digitalization and performance. This finding suggests that digital technologies alone may not automatically generate performance benefits unless firms simultaneously develop organizational capabilities that allow them to effectively utilize digital resources. The result therefore supports the resource-based view (RBV), which emphasizes that organizational capabilities play an important role in transforming technological resources into performance outcomes. The results also indicate that environmental uncertainty positively moderates the relationship between supply chain digitalization and collaboration capability. Under highly uncertain environments, firms appear to rely more heavily on digital technologies to strengthen coordination, information sharing, and collaborative decision-making across supply chain networks. In addition, the moderated mediation analysis demonstrates that the indirect effect of digitalization on performance through collaboration capability becomes stronger under higher levels of environmental uncertainty. The findings also suggest that the effectiveness of digitalization should not be viewed as universally beneficial across all organizational contexts. While digital technologies may improve coordination and information processing, their performance implications appear to depend heavily on environmental conditions and organizational capabilities. This finding challenges overly deterministic views of digital transformation and suggests that digitalization alone may not guarantee superior performance outcomes. This finding contrasts with technology-deterministic perspectives that assume digital transformation automatically leads to performance improvement. Instead, firms must develop

complementary organizational capabilities, such as collaboration capability, to fully realize the value of digital investments. This study provides several important theoretical implications. First, it extends the supply chain digitalization literature by integrating mediation and moderation perspectives within a unified analytical framework. Unlike previous studies that primarily focus on direct effects, this study explains both how and under what conditions digitalization contributes to supply chain performance. Second, this study contributes to the resource-based view (RBV) by emphasizing that digital technologies alone may not be sufficient to generate performance advantages. Instead, organizational capabilities such as collaboration capability are necessary to transform digital resources into operational outcomes. Third, this study advances information processing theory (IPT) by demonstrating that environmental uncertainty changes the effectiveness of digitalization and collaboration mechanisms. The findings therefore highlight the contingent nature of digital transformation in supply chains, suggesting that the value of digitalization depends heavily on external environmental conditions.

Conclusion

This study examined the relationship between supply chain digitalization and supply chain performance, with particular emphasis on the mediating role of collaboration capability and the moderating effect of environmental uncertainty in Chinese manufacturing firms. By integrating the resource-based view (RBV) and information processing theory (IPT), this study developed a moderated mediation framework to explain both how and under what conditions digitalization contributes to supply chain performance. The findings indicate that supply chain digitalization is positively associated with both collaboration capability and supply chain performance. In addition, collaboration capability partially mediates the relationship between digitalization and performance,

suggesting that digital technologies create value not only directly but also indirectly through organizational capability development. The results further demonstrate that environmental uncertainty strengthens the relationship between supply chain digitalization and collaboration capability, as well as the indirect effect of digitalization on performance. This study makes several important contributions to the literature. First, it extends existing research on supply chain digitalization by integrating mediation and contingency perspectives within a unified analytical framework. Second, it highlights the important role of collaboration capability in transforming digital resources into operational outcomes. Third, the findings provide empirical evidence from the Chinese manufacturing context, where digital transformation and environmental uncertainty are becoming increasingly significant. Despite these contributions, this study has several limitations. The use of cross-sectional data limits the ability to establish causal relationships, and the reliance on self-reported questionnaire data may introduce potential response bias. Future research may employ longitudinal designs, objective performance indicators, and comparative cross-country analyses to further examine the dynamic relationship between digitalization, organizational capabilities, and supply chain performance. Overall, this study provides a more comprehensive understanding of how supply chain digitalization creates value in manufacturing supply chains and offers a useful foundation for future research on digital transformation and capability development in supply chain management.

Recommendation

Based on the findings of this study, manufacturing firms should strengthen digital transformation initiatives and invest in collaborative supply chain practices to improve operational performance. Managers should prioritize digital integration, real-time information sharing, and inter-organizational coordination,

particularly under conditions of high environmental uncertainty. In addition, firms should focus not only on technological investment, but also on the development of organizational capabilities that support collaboration and communication across supply chain partners. Building strong collaboration capability may help organizations better utilize digital technologies and respond more effectively to environmental changes and operational disruptions. Managers should also recognize that the effectiveness of digitalization depends on organizational and environmental conditions. Firms operating in highly uncertain environments may benefit more significantly from digital technologies and collaborative supply chain practices. Therefore, organizations should adopt flexible digital strategies that align with changing environmental demands and supply chain complexity. Policymakers and industry practitioners may further encourage digital supply chain development through technological support programs, digital infrastructure investment, and training initiatives that enhance firms' digital and collaborative capabilities. Strengthening digital ecosystems and promoting inter-organizational collaboration may contribute to more resilient and competitive manufacturing supply chains.

References

Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological Bulletin*, 103(3), 411–423.

Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.

Büyüközkan, G., & Göçer, F. (2018). Digital supply chain: Literature review and a proposed framework for future research. *Computers in Industry*, 97, 157–177.

Cao, M., & Zhang, Q. (2011). Supply chain collaboration: Impact on collaborative advantage and firm performance. *Journal of Operations Management*, 29(3), 163–180.

Christopher, M., & Peck, H. (2004). Building the resilient supply chain. *International Journal of Logistics Management*, 15(2), 1–14.

Dubey, R., Gunasekaran, A., Childe, S. J., Papadopoulos, T., & Luo, Z. (2019). Big data analytics capability in supply chain agility: The moderating effect of organizational flexibility. *Management Decision*, 57(8), 2092–2112.

Flynn, B. B., Huo, B., & Zhao, X. (2010). The impact of supply chain integration on performance: A contingency and configuration approach. *Journal of Operations Management*, 28(1), 58–71.

Galbraith, J. R. (1974). Organization design: An information processing view. *Interfaces*, 4(3), 28–36.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage Learning.

Hayes, A. F. (2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (2nd ed.). Guilford Press.

Ivanov, D., & Dolgui, A. (2021). A digital supply chain twin for managing the disruption risks and resilience in the era of Industry 4.0. *Production Planning & Control*, 32(9), 775–788.

Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). Guilford Press.

Liu, K. P., & Chiu, W. (2021). Supply chain 4.0: The impact of supply chain digitalization and integration on firm performance. *Asian Journal of Business Ethics*, 10(2), 371–389.

Miller, D., & Friesen, P. H. (1983). Strategy-making and environment: The third link. *Strategic Management Journal*, 4(3), 221–235.

Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J. Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: A critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), 879–903.

Simatupang, T. M., & Sridharan, R. (2005). The collaboration index: A measure for supply chain collaboration. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 35(1), 44–62.

Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*, 18(7), 509–533.

Zhou, H., Wang, Q., Li, L., Teo, T. S. H., & Yang, S. (2023). Supply chain digitalization and performance improvement: A moderated mediation model. *Supply Chain Management: An International Journal*, 28(6), 993–1008.

TRANSLATION AND RELIABILITY EVALUATION OF THE THAI VERSION OF THE EXERCISE ADDICTION INVENTORY-3 (T-EAI-3)*

Kenshin Mizushima[1], Pilasinee Wongnuch[2], Sasima Pakulanon[3], Paween Wiyaporn[4], Theerasak Boonwang[5], Poowadol Srimalee[6] and Sirikorn Bamroongkit[7]

[1-5]School of Health Science, Mae Fah Luang University, Thailand

[6-7]School of Liberal Arts, Mae Fah Luang University, Thailand

Corresponding Author's Email: theerasak.boo@mfu.ac.th

Received 12 February 2026; Revised 23 March 2026; Accepted 25 March 2026

Abstract

Exercise addiction is a behavioral condition characterized by compulsive engagement in physical activity despite physical, psychological, and social consequences. Accurate and culturally appropriate assessment tools are essential for screening and research; however, a validated Thai version of the Exercise Addiction Inventory-3 (EAI-3) has not yet been available. This study aimed to translate and examine the translation validity of the EAI-3 into the Thai language to support exercise addiction research in Thailand. The translation process followed Brislin's translation framework. Forward translation was conducted by professors with expertise in languages, while back-translation was performed independently by professors specializing in psychology. The Thai Exercise Addiction Inventory-3 (T-EAI-3) demonstrated strong cross-language

Citation:

* Kenshin Mizushima, Pilasinee Wongnuch, Sasima Pakulanon, Paween Wiyaporn, Theerasak Boonwang, Poowadol Srimalee and Sirikorn Bamroongkit. (2026). Translation And Reliability Evaluation Of The Thai Version Of The Exercise Addiction Inventory-3 (T-Eai-3). Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 785-795.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

agreement with the original English version, with Pearson's correlation coefficients ranging from .732 to .918. Mean differences were minimal, indicating negligible language-related bias. In addition, the T-EAI-3 demonstrated acceptable internal consistency reliability, with Cronbach's alpha coefficient of .784. The T-EAI-3 appears linguistically comparable to the original English version and suitable for use in future research.

Keywords: Exercise addiction, Exercise Addiction Inventory, reliability, Thai version

Introduction

Exercise addiction is a maladaptive behavioral pattern characterized by a compulsive and uncontrollable urge to engage in physical activity despite experiencing physical harm, psychological distress, or negative social and occupational consequences (Wang et al., 2026). Although regular exercise is widely promoted for its physical and psychological health benefits, excessive exercise may develop into a pathological behavior resembling behavioral addictions (Griffiths & Szabo, 2022). Individuals at risk of exercise addiction frequently report feelings of guilt when unable to exercise, continue exercising despite illness or injury, and prioritize exercise over personal, social, and professional responsibilities (Lichtenstein et al., 2021).

Accurate assessment of exercise addiction is essential for both clinical and research purposes. Early identification enables health professionals to distinguish between healthy exercise commitment and maladaptive exercise behavior, which is critical for preventing long-term physical injury, psychological distress, and comorbid mental health conditions such as anxiety, depression, and eating disorders (Di Lodovico et al., 2023; Marques et al., 2021). In research contexts, valid and reliable measurement instruments are necessary to estimate prevalence, identify high-risk groups, and examine associations between exercise

addiction and psychosocial variables, including motivation, emotional regulation, stress, and personality traits (Sicilia et al., 2020; Villella et al., 2022).

Despite the growing recognition of exercise addiction, the availability of culturally appropriate assessment tools remains limited in some regions, including Thailand. Therefore, this study aimed to translate and psychometrically validate the Thai version of the Exercise Addiction Inventory-3 (T-EAI-3) to support both research and clinical practice within Thai populations.

Objectives

1. Translate the Exercise Addiction Inventory-3 (EAI-3) from the original English version into the Thai language using a standardized cross-cultural translation procedure.

2. Evaluate the content validity of the translated Thai version through expert review to ensure semantic and conceptual appropriateness.

3. Assess translation equivalence between the original English version and the Thai version to determine cross-language consistency.

4. Examine the internal consistency reliability of the T-EAI-3 to confirm its psychometric stability.

Literature Review

The Exercise Addiction Inventory has been developed to assess exercise addiction risk (EAI; Griffiths et al., 2005). However, this instrument has identified conceptual limitations that it does not sufficiently capture key pathological indicators such as guilt related to missed exercise sessions, continued exercise despite illness or injury, and perceived negative consequences—features now considered central to maladaptive exercise behavior within contemporary addiction frameworks (Lichtenstein et al., 2021; Szabo, 2021). These limitations

may reduce the instrument's ability to differentiate between high yet healthy exercise involvement and genuinely problematic exercise patterns.

To cover these limitations, the Exercise Addiction Inventory-3 (EAI-3) was developed as an expanded version of the original instrument (Granziol et al., 2023). The EAI-3 retained the six core components of behavioral addiction while initially incorporating three additional items assessing guilt, exercise despite illness or injury, and negative consequences arising from excessive exercise. However, cross-cultural psychometric evaluation demonstrated that one newly added item assessing negative consequences produced model misfit and violations of measurement invariance (Granziol et al., 2023). Consequently, this item was removed from the final version. The validated EAI-3 now consists of eight items, including two additional items from the original which assess guilt and exercise despite illness or injury. This refinement enhances conceptual clarity and improves sensitivity in identifying maladaptive exercise behavior across diverse populations (Granziol et al., 2021, 2023). Recent empirical studies have further supported the psychometric robustness and applicability of the EAI-3 for both screening and research purposes (Villella et al., 2022).

Despite the increasing international adoption of the EAI-3, including validated versions in Hungarian, Chinese, German, Italian, Japanese, and Turkish populations (Granziol et al., 2021; Szabo et al., 2024), a culturally adapted and psychometrically validated Thai version is not yet available. Cultural and linguistic differences may influence how individuals interpret concepts such as guilt, self-discipline, and social expectations related to exercise. Therefore, direct application of the original English version may not accurately reflect the experiences of Thai individuals. The absence of a validated Thai version limits both epidemiological research and clinical screening efforts within Thailand.

Methodology

This study employed a cross-sectional methodological design to translate and evaluate the Thai version of the Exercise Addiction Inventory-3 (EAI-3). The study consisted of two phases: (1) translation and cultural adaptation of the instrument and (2) assessment of translation validity and internal consistency reliability.

The translation followed Brislin's forward–backward translation procedure. Two bilingual experts independently translated the original English version into Thai. The translated versions were reconciled through discussion to ensure semantic and conceptual equivalence. The Thai version was then back-translated into English by independent bilingual psychology experts who were blinded to the original instrument. Discrepancies between the original and back-translated versions were reviewed and resolved to achieve linguistic accuracy. Content validity of the translated items was evaluated using the Index of Item-Objective Congruence (IOC). A pilot test was conducted with bilingual participants to assess clarity and comprehension before finalizing the Thai version (T-EAI-3).

A total of 40 bilingual Thai university students were recruited to evaluate translation equivalence. Eligibility criteria included being at least 18 years old and able to read and understand both English and Thai. Participants first completed the Thai version and, after a one-week interval, completed the original English version to reduce recall bias.

The EAI-3 consists of eight items assessing core components of exercise addiction. Items are rated on a 5-point Likert scale (1 = strongly disagree to 5 = strongly agree), with total scores ranging from 8 to 40. Higher scores indicate greater risk of exercise addiction. The Thai version followed the same scoring procedure as the original instrument.

Statistical analyses were conducted using IBM SPSS Statistics version 20. Translation validity was examined using item-level descriptive statistics and

Pearson's correlation coefficients between corresponding English and Thai items. Internal consistency reliability of the T-EAI-3 was assessed using Cronbach's alpha coefficient.

Table 1 Original Exercise Addiction Inventory-3 (EAI-3)

Item	Original Statements
Item 1	Exercise is the most important thing in my life
Item 2	Concerns have arisen between me and my family and/or my partner about the amount of exercise I do
Item 3	I use exercise as a way of changing my mood (e.g., to get a buzz, to escape, etc.)
Item 4	Over time I have increased the amount of exercise I do in a day
Item 5	If I have to miss an exercise session, I feel moody and irritable
Item 6	If I cut down the amount of exercise I do and then start again, I always end up exercising as often as I did before
Item 7	I feel guilty if I miss planned training or if my training does not go as well as planned
Item 8	I am inclined to train when (or before completely recovered from) illness or injury

Results

Translation validity of the Thai version of the Exercise Addiction Inventory-3 (T-EAI-3) was examined through item-level comparisons with the original English version. Descriptive analyses indicated highly comparable mean scores across all eight items, with mean differences ranging from −0.25 to 0.20. These minimal differences suggest negligible language-related response variation and support semantic equivalence between versions.

Pearson's correlation analyses demonstrated strong positive associations between corresponding Thai and English items, with coefficients ranging from .761 to .929. All correlations exceeded the recommended threshold of .70, indicating satisfactory cross-language consistency. The highest correlation was observed for Item 3 (.929), whereas the lowest was for Item 4 (.761), both within acceptable ranges for translation validation studies.

Internal consistency reliability of the T-EAI-3 was assessed using Cronbach's alpha. The overall alpha coefficient was .784, with a standardized alpha of .789, indicating acceptable and stable internal consistency across items.

Overall, these findings provide evidence of satisfactory translation validity and internal consistency reliability of the T-EAI-3, supporting its use as a linguistically equivalent and reliable instrument for assessing exercise addiction risk among Thai populations.

Table 2 Item-level comparison between Thai and English versions of the Exercise Addiction Inventory-3 (EAI-3)

Item	Thai mean ±SD	English mean ±SD	Mean Difference (T–E)	Pearson's r
1	3.68±0.97	3.83±1.03	-0.15	.784
2	2.05±1.43	2.30±1.42	-0.25	.788
3	3.85±1.37	3.78±1.40	0.07	.929
4	3.40±1.22	3.48±1.04	-0.08	.761
5	2.53±1.40	2.63±1.53	-0.10	.803
6	2.73±1.28	2.80±1.20	-0.07	.762
7	3.15±1.35	2.95±1.41	0.20	.824
8	2.28±1.36	2.23±1.19	0.05	.835

Table 3 Internal consistency reliability of the Thai Exercise Addiction Inventory-3 (T-EAI-3)

Scale	Number of items	Cronbach's Alpha (α)	Cronbach's Alpha (Standardized Items)
Thai Exercise Addiction Inventory-3 (T-EAI-3)	8	.784	.789

Discussion

The findings provide preliminary evidence that the T-EAI-3 demonstrates satisfactory linguistic equivalence and acceptable psychometric performance when administered to a bilingual Thai sample.

Item-level analyses showed minimal mean differences, indicating that the translation preserved the semantic meaning of the original items. Strong positive correlations support cross-language equivalence, suggesting that participants interpreted and responded to both versions consistently. These findings indicate that the forward–backward translation procedure successfully maintained conceptual clarity and content accuracy.

The internal consistency reliability of the T-EAI-3 (α = .784) exceeded the recommended threshold of .70 for psychological research and was comparable to previously validated versions of the EAI. This suggests that the translated items function cohesively as a unified scale while retaining adequate item diversity. Compared with the original 6-item Thai EAI, which reported a Cronbach's alpha of .75 (Mattayakorn, 2019), the T-EAI-3 demonstrates slightly higher internal consistency.

Overall, the results support the use of the T-EAI-3 as a linguistically valid and internally consistent instrument for assessing exercise addiction risk among Thai populations. The instrument may serve as a useful screening and research tool in sport psychology, exercise science, and public health contexts.

Recommendation

Future research should further examine the construct validity and factorial structure of the T-EAI-3 using larger and more diverse Thai samples to strengthen its psychometric evidence. Additional studies are also recommended to evaluate its criterion-related validity and applicability in both clinical and sport settings.

References

Di Lodovico, L., Poulnais, S., & Gorwood, P. (2023). *Which sports are more at risk of exercise addiction? A systematic review.* Frontiers in Psychiatry, 14, 1095309. https://doi.org/10.3389/fpsyt.2023.1095309

Granziol, U., Griffiths, M. D., Zou, L., et al. (2023). The Expanded Exercise Addiction Inventory (EAI-3): Towards reliable and international screening of exercise-related dysfunction. *International Journal of Mental Health and Addiction. Advance online publication*. https://doi.org/10.1007/s11469-023-01066-2

Granziol, U., Szabo, A., & Griffiths, M. D. (2021). The Exercise Addiction Inventory-3 (EAI-3): Refinement and validation of an improved screening tool. *Journal of Behavioral Addictions,* 10(4), 945–955. https://doi.org/10.1556/2006.2021.00084

Griffiths, M. D., Szabo, A., & Terry, A. (2005). The exercise addiction inventory: A quick and easy screening tool for health practitioners. *British Journal of Sports Medicine,* 39(6), e30. https://doi.org/10.1136/bjsm.2004.017020

Griffiths, M. D., & Szabo, A. (2022). Exercise addiction: A transdiagnostic perspective. *Journal of Behavioral Addictions,* 11(2), 1–10. https://doi.org/10.1556/2006.2022.00028

Lichtenstein, M. B., Jensen, T. T., & Emborg, B. (2021). *Exercise addiction in recreational and elite athletes: A systematic review.* Frontiers in Sports and Active Living, 3, 635783. https://doi.org/10.3389/fspor.2021.635783

Marques, A., Peralta, M., Sarmento, H., Loureiro, V., Gouveia, É. R., & Gaspar de Matos, M. (2021). Prevalence of risk for exercise addiction: A systematic review. *Sports Medicine,* 51(4), 763–774. https://doi.org/10.1007/s40279-020-01399-8

Mattayakorn, K. (2019). Development of the Thai Exercise Addiction Inventory. *Academic Journal of Institute of Physical Education,* 11(2), 18–30.

Sicilia, Á., González-Cutre, D., & Alcaraz-Ibáñez, M. (2020). Exercise addiction and motivation: A self-determination theory perspective. *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 17(11), 3905. https://doi.org/10.3390/ijerph17113905

Szabo, A. (2021). Model fit and reliability of the Hungarian version of the Revised Exercise Addiction Inventory (EAI-R-HU). *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika,* 22(4), 376–394.

Szabo, A., Árok, P., Vujić, A., Morvay-Sey, K., & Granziol, U. (2024). Exercise Addiction Inventory-3 (EAI-3): Psychometric properties of the Hungarian version. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika,* 25(3), 203–216. https://doi.org/10.1556/0406.2024.00064

Villella, C., Martinent, G., Rouveix, M., & Ferrand, C. (2022). *Exercise addiction and emotional regulation in endurance athletes.* Psychology of Sport and Exercise, 58, 102065. https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2021.102065

Wang, X., Yang, X., Tao, T., Dong, D., & Yu, D. (2026). The association between exercise addiction and mental health problems: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Affective Disorders,* 393(Pt A), 120026. https://doi.org/10.1016/j.jad.2025.1

แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC ADMINISTRATION IN PRIVATE SCHOOLS UNDER THE PHETCHABURI PROVINCIAL EDUCATION OFFICE

ศุภลักษณ์ ไกรแก้ว[1] และ สุมิตรา ยาประดิษฐ์[2]

Supalak Kraikaew[1] and Sumitra Yapradit[2]

[1-2]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปะศาสตร์

สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

[1-2]Master of Education Program Faculty of Education and Liberal Arts,

Sarasas Suvarnabhumi Institute of Technology, Thailand

Corresponding Author's Email: supalakkraikaew@gmail.com

วันที่รับบทความ : 14 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 23 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569

Received 14 May 2026; Revised 23 May 2026; Accepted 25 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

Citation:

* ศุภลักษณ์ ไกรแก้ว และ สุมิตรา ยาประดิษฐ์. (2569). แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 796-817.

Supalak Kraikaew and Sumitra Yapradit. (2026). Guidelines For The Development Of Academic Administration In Private Schools Under The Phetchaburi Provincial Education Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 796-817.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เพชรบุรี จำนวน 758 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 260 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.928 เก็บรวบรวมข้อมูลผ่าน Google Form วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified) ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์รายบุคคล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.54) และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.34, S.D. = 0.61) 2)ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา พบว่า ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNImodified = 0.04) รองลงมา ได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (PNImodified = 0.03) 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรโดยใช้การมีส่วนร่วม ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง สนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน พัฒนาระบบนิเทศการศึกษาเชิงบวก และส่งเสริมการใช้สื่อ เทคโนโลยี และปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, โรงเรียนเอกชน, สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี

Abstract

This research aimed to 1) study the current conditions, desirable conditions, and priority needs of academic administration in educational institutions under the Phetchaburi Provincial Education Office, and 2) investigate guidelines for the development of academic administration in educational institutions under the Phetchaburi Provincial Education Office. This study

employed a mixed methods research design conducted in two phases. Phase 1 was quantitative research. The population consisted of 758 school administrators and teachers from private schools under the Phetchaburi Provincial Education Office. The sample group consisted of 260 participants determined by using the Krejcie and Morgan table and selected through stratified random sampling based on school size. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.928. Data were collected through Google Forms and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNImodified). Phase 2 was qualitative research. The key informants consisted of 5 school administrators and heads of academic departments selected through purposive sampling. The research instrument was a semi-structured interview form. Data were collected through individual interviews and analyzed using content analysis.

The research findings revealed that 1) the overall current conditions of academic administration in educational institutions under the Phetchaburi Provincial Education Office were at a high level ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.54), and the overall desirable conditions were also at a high level ($\bar{x}$ = 4.34, S.D. = 0.61). 2) Regarding the priority needs of academic administration, the highest priority need was measurement, evaluation, and credit transfer (PNImodified = 0.04), followed by educational supervision and school curriculum development (PNImodified = 0.03). 3) The guidelines for the development of academic administration indicated that educational institutions should collaboratively develop school curricula, promote active learning management, improve authentic assessment systems, support classroom research, develop positive educational supervision systems, and encourage the use of media, technology, and artificial intelligence (AI) to enhance the quality of educational management.
Keywords: Academic Administration, Private Schools, Phetchaburi Provincial Education Office

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับคุณภาพของประเทศ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2565) ยังได้กำหนดนโยบายด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน และการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีนโยบายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่สถานศึกษาเอกชนในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรียังคงเผชิญปัญหาและความท้าทายหลายประการ ทั้งด้านคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การขาดแคลนครูและทรัพยากรทางการศึกษา รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานในบางพื้นที่ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี, 2566) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล

จากการศึกษางานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีการศึกษาการบริหารงานวิชาการในหลายมิติ ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เช่น แนวคิดของวราพร หลงล้อม (2567) ปานฤทัย เนื่องศรี (2567) รวมถึงแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของวรินทรธรา ภัคอัมพาพันธ์ (2567) อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในบริบทของ

โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี โดยเฉพาะการศึกษาความต้องการจำเป็นและการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ยังมีค่อนข้างจำกัด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การนิเทศการศึกษา และ 6) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผน พัฒนา และยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบททางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดเพชรบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

ภวนันท์ชัย สวัสดิ์สละ (2563) ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารวิชาการ หมายถึงการบริหารงานโดยมีกระบวนการการวางแผนครอบคลุมการปฏิบัติงาน 8 ด้านได้แก่การตรวจสอบการปรับปรุงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับครูนักเรียนและบุคลากรภายในโรงเรียนร่วมกันดำเนินงานการปรับปรุงหลักสูตรการประเมินผลการเรียนการสอนคณิตที่ติดตามการสอนเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายในจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานทำให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนา

นุชเรศ คำดีบุญ (2564) ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารงานวิชาการ คือการกำหนดนโยบายการปรับปรุงกระบวนการสอน และการประเมินผล เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรและเป้าหมายองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ งานนี้เน้นว่าผู้บริหารต้อง

ออกแบบระบบสนับสนุนทั้งด้านเนื้อหา บุคลากร และทรัพยากร เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด

นารี ปราถนาม (2566) ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมต่างๆรวมถึงการประเมินผลโดยบุคลากรผู้บริหารครูทุกภาคส่วนในโรงเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมต่างๆให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดตามหลักสูตรของสถานศึกษากำหนดและเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงตรงตามที่หลักสูตรกำหนด

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการกำหนดทิศทาง วางแผน จัดการ และพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์ และมาตรฐานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมการปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ การประเมินผล การพัฒนาหลักสูตร และการสนับสนุนการเรียนการสอน โดยมุ่งสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การดำเนินงานต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู บุคลากร และชุมชน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อคุณภาพผู้เรียนและพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

กระบวนการบริหารวิชาการ

ตามที่กฎกระทรวงศึกษาธิการซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 (ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษา 38 แห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวง กำหนด ภาระหน้าที่งานด้านการบริหารวิชาการ 17 อย่างด้วยกันคือ 1) ด้านการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนในสถานศึกษา 8) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) ด้านการนิเทศการศึกษา 10) ด้านการแนะแนว 11) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12)ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) ด้านความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล

ครอบครัวองค์กรหน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) ด้านการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา 17) ด้านการพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 758 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งขั้นตาม ซึ่งมีขนาดของสถานศึกษาเป็นขั้นของการแบ่งหลังจากนั้นจึงทำการคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวน 260 คน

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยในครั้งนี้ ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายงานวิชาการตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2565)., จิราวรรณ รินทรา (2562), จิรารัตน์ กระจ่างดี (2562), ชิโรบล วรรณธะนะ (2562),ปิยะนาถ ไชยวุฒิ (2562) ,พัชญ์พิชา จันทา (2563),กฤตาวีร์วัจน์ ธูปประสงค์ (2564),กิตติลาภ กิตติศิลป์ (2564),กันตวุฒิ การดี (2565), John Hattie (2023),และ van der Steen et al. (2023) ผู้วิจัยเลือกขอบข่ายการบริหารวิชาการในสถานศึกษาที่มีระดับความถี่ตั้งแต่ 7 ขึ้นไป มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมิน และการเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) การนิเทศการศึกษา 6) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษา เอกสาร ตำรา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาใน

สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรีเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ใช้วิธีการให้คะแนนตามน้ำหนักของตัวเลือก ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการของผู้บริหารและ ครู สถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการของผู้บริหารและ ครู สถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการของผู้บริหารและ ครู สถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการของผู้บริหารและ ครู สถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการของผู้บริหารและ ครู สถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารวิชาการ

2. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยและตัวแปรตามกรอบแนวคิดของขอบเขตของการวิจัย

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ของแบบสอบถามจำนวน 5 ท่าน โดยเลือกข้อดัชนีที่มีค่าความสอดคล้อง ระหว่าง 0.50-1.00 ปรากฏว่าได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00

4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มิใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item–Total Correlation) และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.928

5. นำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ ก่อนเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง และจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากงานบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากผู้บริหาร ครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดเพชรบุรี ผ่าน google form ภายในระยะเวลา 20 วัน ได้รับแบบสอบถามตอบกลับที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนจำนวน 260 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติโดยใช้การแจกแจงหาค่าความถี่ (Frequency) เป็นรายข้อ ใช้การวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2. วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นสำหรับการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี โดยวิธี Priority Needs Index ($PNI_{modified}$)

3. จัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาความต้องการจำเป็น โดยการเลือกจากข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น($PNI_{modified}$) ที่มีค่าสูงที่สุด ในแต่ละด้านมาเป็นกรอบในศึกษา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการ มีผลงานโดดเด่นด้านการบริหารวิชาการ หรือสถานศึกษาได้รับรางวัลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางการศึกษา และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยพัฒนาประเด็นคำถามจากการศึกษาเอกสารและผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามระยะที่ 1 ในประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของแต่ละด้าน จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะ และเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อหาดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ ถึงสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นัดวัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก การบันทึกเสียงมาถอดความเรียบเรียงเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาระยะที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรีพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง ได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = 0.51) และด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.56) ในส่วนของสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.34, S.D. = 0.61) และมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการบริหารวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรีพบว่า ด้านการวัดและประเมินผลและการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าดัชนีสูงสุด ($PNI_{modified}$ = 0.04) เป็นลำดับที่ 1 รองลงมาได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.03) ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.02) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี โดยรวม

การบริหารวิชาการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
ด้านการวัดประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.17	0.56	มาก	4.34	0.60	มาก	0.04	1
ด้านการนิเทศการศึกษา	4.25	0.56	มาก	4.38	0.61	มาก	0.03	2
ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.20	0.53	มาก	4.33	0.62	มาก	0.03	2
ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.26	0.51	มาก	4.36	0.61	มาก	0.02	3
ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.17	0.58	มาก	4.28	0.61	มาก	0.02	3

ด้านการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.24	0.53	มาก	4.36	0.61	มาก	0.02	3
ค่าเฉลี่ย	**4.22**	**0.54**	**มาก**	**4.34**	**0.61**	**มาก**	**0.02**	

2. ผลการศึกษา ระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี ในระยะที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางพัฒนาทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษามีดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรอย่างมีส่วนร่วมโดยใช้การวิเคราะห์ SWOT กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และพัฒนาศักยภาพครูผ่าน PLC และ Active Learning ควบคู่กับการกำกับติดตาม และปรับปรุงหลักสูตรตามวงจร PDCA ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พบว่า สถานศึกษาควรพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริม Active Learning และ PLC เพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการใช้สื่อดิจิทัล การประเมินตามสภาพจริง และการนิเทศเชิงบวก เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน

2.2 ด้านการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้สื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูด้านดิจิทัล การออกแบบสื่อ และการประยุกต์ใช้ AI ควบคู่กับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน PLC นอกจากนี้ควรมีระบบนิเทศ ติดตาม และสร้างแรงจูงใจในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์

2.3 ด้านการวัดผล ประเมิน และการเทียบโอนผลการเรียน พบว่า สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและเน้นการประเมินตามสภาพจริง เพื่อสะท้อนศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้านและเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ควบคู่กับการส่งเสริมการมีส่วน

ร่วมของผู้เรียนในการประเมินตนเองและการประเมินโดยเพื่อน เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้ ควรใช้ข้อมูลย้อนกลับ เทคโนโลยีสารสนเทศ และพัฒนาศักยภาพครูผ่าน PLC และการนิเทศอย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยสนับสนุนให้ครูดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนและนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการตัดสินใจเชิงนโยบายบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพครูผ่าน PLC การอบรม และการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรจัดระบบการจัดเก็บ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พร้อมสร้างแรงจูงใจในการดำเนินงานวิจัย

2.5 ด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการประเมินตนเองและการนิเทศครูอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงกับมาตรฐานวิชาชีพและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ PDCAA เพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการใช้กระบวนการ PLC การสังเกตชั้นเรียน และระบบพี่เลี้ยงในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพครู นอกจากนี้ ผู้บริหารควรสนับสนุนการนิเทศเชิงกัลยาณมิตร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการพัฒนาตามศักยภาพรายบุคคล

อภิปรายผล

แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการในฐานะภารกิจหลักของสถานศึกษา และมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จิรารัตน์ กระจ่างดี (2562) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ จะสามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger (2025) ที่อธิบายว่า การบริหารงานวิชาการถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีบทบาทในการกำหนดทิศทางทางวิชาการ นิเทศ

ติดตาม และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและยกระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2564) ที่กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ตลอดจนการนิเทศการศึกษา ซึ่งทุกองค์ประกอบจำเป็นต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงกัน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ประกอบด้วยมี 6 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมิน และการเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) การนิเทศการศึกษา 6) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สามารถอภิปรายผล ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา คือ สถานศึกษามีการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอย่างชัดเจน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และมีการวางแผนการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดเพชรบุรีให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เพ็ญแข ช่อมะลิ (2566) ที่กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน และสอดคล้องกับ สุกัญญา แช่มช้อย (2562) ที่กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความสามารถในการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาเข้ามาสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2564) ที่อธิบายว่าการบริหารเชิงระบบจะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรมีความเชื่อมโยงกับทุกองค์ประกอบของสถานศึกษา ทั้งด้านการเรียนรู้ บุคลากร และการประเมินผล ซึ่งส่งผลให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานด้านหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และสนับสนุนการบูรณาการประสบการณ์จริงในการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้

ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เพ็ญแข ช่อมะลิ (2566) ที่กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ควรมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการพัฒนาผู้เรียนตามสภาพจริง รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger (2025) ที่กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ นิเทศติดตาม และสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร

2.3 ด้านการวัดผล ประเมิน และการเทียบโอนผลการเรียน คือ สถานศึกษายังมีความต้องการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการประเมินผลตามสภาพจริง การกำหนดแนวทางการประเมินที่ชัดเจนและเป็นธรรม และการนำผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เพ็ญแข ช่อมะลิ (2566) ที่กล่าวว่าการวัดและประเมินผลในศตวรรษที่ 21 ควรเน้นการประเมินตามสภาพจริงและการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2564) ที่อธิบายว่าการบริหารเชิงระบบจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกองค์ประกอบของสถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ Hallinger (2025) ที่กล่าวว่าผู้บริหารควรมีบทบาทในการกำกับติดตามและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ผ่านระบบการประเมินผลที่มีคุณภาพด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา คือ สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ทั้งด้านการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและครูตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ข้อมูลสารสนเทศและผลการวิจัยในการปรับปรุงการดำเนินงานทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกนกอร สมปราชญ์ (2562) ที่กล่าวว่าการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Michael Fullan (2022) ที่กล่าวว่าการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ภายในองค์กร จะช่วยยกระดับคุณภาพทางวิชาการของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าด้านนี้จะมีค่าความต้องการจำเป็นต่ำกว่าด้านอื่น แต่สถานศึกษายังคงต้องส่งเสริมให้ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนและนำผลวิจัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.4 ด้านการนิเทศการศึกษา คือ สถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศ

ช่วยให้ครูได้รับคำแนะนำ สนับสนุน และสามารถปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger (2025) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการนิเทศติดตามและพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

2.5 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา คือ สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาต้องการพัฒนาการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัลและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุกัญญา แช่มช้อย (2562) ที่กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลต้องสามารถส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของปิยะ วรรณเลิศบุรุษ (2566) และวรินทรธรา ภัคอัมพาพันธ์ (2567) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำดิจิทัลและภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการใช้สื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม สถานศึกษายังคงต้องพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีให้มีความพร้อมและทันสมัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการจัดการเรียนรู้ในอนาคต

สรุปผล/ข้อเสนอแนะ

ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นประเด็นสำคัญที่สถานศึกษาควรเร่งพัฒนา โดยเฉพาะด้านการวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังได้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้สื่อและเทคโนโลยี การนิเทศการศึกษา และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การใช้กระบวนการ PLC การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและ AI ตลอดจนการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา

โดยบทสรุปของการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเอกชนจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการบริหารเชิงระบบ การมีส่วนร่วม และการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการพัฒนา ทั้งนี้ หากสถานศึกษาสามารถนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่องและเหมาะสมกับบริบทของตนเอง จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพครู และการยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้** จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ชุมชน และสังคม โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของหลักสูตร ควบคู่กับการดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การวิเคราะห์บริบท การวางแผน การนำไปใช้ และการประเมินผลเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 2. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลให้มีความชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรม โดยกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการประเมินเพื่อใช้ในการตัดสินใจทางวิชาการ และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนอย่างมีมาตรฐาน 3. ด้านการนิเทศการศึกษา สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษาให้เป็นกระบวนการเชิงพัฒนา โดยเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร การให้คำปรึกษา และการโค้ชอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูสามารถประเมินตนเอง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม 4. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยสนับสนุนให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของผู้เรียน พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน รวมทั้งสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 5. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนอย่างชัดเจน โดยสนับสนุนให้ครูใช้

กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียน ควบคู่กับการบูรณาการการวิจัยเข้ากับกระบวนการจัดการเรียนการสอนผ่านกระบวนการ PLC รวมทั้งจัดให้มีระบบสนับสนุน เช่น การพัฒนาศักยภาพครู การจัดสรรทรัพยากร และการเผยแพร่ผลงานวิจัย เพื่อสร้างวัฒนธรรมการใช้วิจัยเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 6. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้และพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยสนับสนุนให้ครูมีความรู้และทักษะในการใช้และผลิตสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาสื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งมีระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้สื่อ เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาผู้เรียน **ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป** จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1. การขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดเพชรบุรี ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่างไปยังสถานศึกษาในสังกัดอื่น เช่น โรงเรียนของรัฐ หรือสถานศึกษาในจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการบริหารงานวิชาการในบริบทที่แตกต่างกัน และเพิ่มความครอบคลุมของผลการวิจัย 2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร ความพร้อมด้านเทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของครู เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนา 3. การวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI), การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) หรือแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560).* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กฤตวีร์วัจน์ ธูปประสม. (2566). แนวทางการบริหารงานวิชาการในภาวะวิกฤตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*, 10(1), 1–15.

กนกอร สมปราชญ์. (2562). *ภาวะผู้นำและการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กษมา ชนะวงศ์. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จิราวรรณ รินทรา. (2562). แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรสถานศึกษาในอำเภอสามง่าม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

จันทรานี สงวนนาม. (2566). *การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา.* เรียกใช้เมื่อ 3 สิงหาคม 2568 จาก https://mbuisc.ac.th/

จิรารัตน์ กระจ่างดี. (2562). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารบัณฑิตวิจัย,* 10(1), 57–75.

ชิโรบล วรรณธะนะ และศรีสะอาด. (2562). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชวลิต ชูกำแพง. (2565). *ชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การวิจัยในชั้นเรียน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไชย โพธิ์ร่มโพธิ์. (2567). การประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำเพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี*, 5(1), 12–25.

ไชยา ภาวะบุตร. (2565). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สกลนคร: สมศักดิ์การพิมพ์.

ณัฐธยาน์ จะนต. (2562). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ทรงพล เจริญคำ. (2563). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้ง เฮาส์.

นารี ปราถนาม. (2567). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. *วารสารวิชาการแสงอีสาน*, 21(1), 1–15.

นุชเรศ คำดีบุญ. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1* (19 สิงหาคม 2542).

ปฏิญญา ศรีสุข. (2563). แนวทางการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปิยะนาถ ไชยวุฒิ. (2562). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคเหนือ. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ปานฤทัย เนื่องศรี. (2567). แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Bush, T. (2020). *Theories of educational leadership and management.* (5th ed.). SAGE Publications.

Campbell, R. F. (1977). *Introduction to educational administration.* (5th ed.). Allyn and Bacon.

Barnard, C. I. (1938). *The functions of the executive*. Harvard University Press.

Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.

Granville-Chapman, K., & Waddington, D. (2024). The development of a new model of educational leadership: Leadership for teacher flourishing. *Journal of Religious Education*, 72(1), 1–15.

Dewey, J. (1916). *Democracy and education*. Macmillan.

Fullan, M. (2022). *Leading change in a new era*. Victorian Academy of Teaching and Leadership.

Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2018). *Supervision and instructional leadership: A developmental approach.* (10th ed.). Pearson.

Bower, G. H., & Hilgard, E. R. (1975). *Theories of learning.* (5th ed.). Prentice-Hall.

Hattie, J. A. C. (2023). *Visible learning: The sequel: A synthesis of over 2,100 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.

Hallinger, P., Liu, S., & Niu, X. (2025). Cultural context, principal instructional leadership, and teacher efficacy: A meta-analytic review, 1989–2024. *Educational Management Administration & Leadership*.

van der Steen, J., van Schilt-Mol, T., van der Vleuten, C., & Joosten-ten Brinke, D. (2023). Designing formative assessment that improves teaching and learning: What can be learned from the design stories of experienced teachers? *Journal of Formative Design in Learning*, 7(2), 182–194. https://doi.org/10.1007/s41686-023-00080-w

Leithwood, K. (2023). Psychometric properties of the successful school leadership survey. *Journal of Educational Administration*, 61(4), 385–404.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

OECD. (2020). *OECD learning compass 2030*. OECD Publishing.

Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2018). *Curriculum: Foundations, principles, and issues.* (7th ed.). Pearson Education.

Tyler, R. W. (2013). *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago Press.

Sergiovanni, T. J. (1992). *Moral leadership: Getting to the heart of school improvement*. Jossey-Bass.

Skilbeck, M. (1984). *School-based curriculum development*. Harper & Row.

A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN LIVE STREAMER CHARACTERISTICS AND CONSUMER PURCHASE INTENTION IN THE FOOD LIVESTREAMING SCENARIOS*

Wei Zhao

Ph.D. Business Administration Chinese Graduate School,

Panyapiwat Institute of Management, Thailand

Corresponding Author's Email: weizhao@gmail.com

Received 22 May 2026; Revised 23 May 2026; Accepted 25 May 2026

Abstract

This study aimed to: 1) explore the relationship between food live streamer characteristics and consumer purchase intention; 2) examine the mediating role of flow experience between live streamer characteristics and purchase intention; and 3) investigate the moderating effect of impulsive buying tendency on the relationship between flow experience and purchase intention. This study employed a quantitative research method using questionnaire surveys. Data were collected from 353 consumers who had experience watching food e-commerce livestreaming. SPSS and AMOS software were used for reliability testing, validity testing, descriptive analysis, correlation analysis, regression analysis, and bootstrap analysis.

Citation:

* Wei Zhao. (2026). A Study On The Relationship Between Live Streamer Characteristics And Consumer Purchase Intention In The Food Livestreaming Scenarios.
Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 818-846.;
DOI: https://doi.org/10.
https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

The research results revealed that:

1. Food live streamer characteristics, including professionalism, interactivity, presentation, credibility, and entertainment value, significantly positively influence consumer purchase intention.

2. Flow experience plays a significant mediating role between food live streamer characteristics and purchase intention.

3. Impulsive buying tendency significantly moderates the relationship between flow experience and purchase intention.

This study enriches the theoretical perspective of e-commerce livestreaming and provides practical implications for improving livestreaming quality and promoting the sustainable development of the food livestreaming industry.

Keywords: Food Live Streaming Characteristics, S-O-R Theory, Flow Experience, Impulsive Buying Tendency, Purchase Intention

Introduction

With the rapid development of internet technology, e-commerce livestreaming has become an important marketing model that significantly promotes product sales and consumer engagement (Liu et al., 2022). In particular, food livestreaming attracts consumers through real-time interaction and product demonstrations, effectively stimulating purchase intention.

However, consumers in livestreaming environments are easily influenced by emotions and streamer behavior, leading to impulsive purchasing decisions. Therefore, exploring how food live streamer characteristics influence consumer purchase intention has important theoretical and practical significance.

The rapid advancement of digital technologies and the widespread adoption of social media platforms have significantly transformed consumer purchasing behaviors and marketing strategies worldwide. Among emerging

digital marketing approaches, livestreaming commerce has become one of the most influential channels for promoting products and services. Livestreaming commerce combines real-time video broadcasting, social interaction, entertainment, and online shopping into a single platform, enabling consumers to interact directly with sellers and influencers while making purchasing decisions (Wongkitrungrueng & Assarut, 2020). This innovative marketing model has experienced remarkable growth, particularly in the food industry, where visual presentation, product demonstration, and immediate interaction are crucial factors influencing consumer perceptions and purchase decisions.

The food industry has increasingly adopted livestreaming as a marketing tool because food products are highly experiential in nature. Consumers often rely on visual cues, product descriptions, and recommendations before making purchasing decisions. Through livestreaming, streamers can demonstrate food preparation processes, showcase product quality, explain nutritional benefits, and engage with viewers in real time, thereby reducing uncertainty and enhancing consumer confidence (Sun et al., 2019). Consequently, food livestreaming has become an effective medium for influencing consumers' attitudes and encouraging purchase intentions.

A critical factor contributing to the success of livestreaming commerce is the role of the livestreamer. Livestreamers serve not only as product promoters but also as opinion leaders who influence audience perceptions and behaviors. Previous studies have suggested that livestreamer characteristics, such as attractiveness, expertise, trustworthiness, communication skills, and interactivity, significantly affect consumers' perceptions and behavioral intentions (Sokolova & Kefi, 2020; Hou et al., 2023). When consumers perceive livestreamers as knowledgeable, credible, and engaging, they are more likely to trust product information and develop stronger purchase intentions.

Theoretical perspectives, including Source Credibility Theory and the Stimulus–Organism–Response (S–O–R) framework, provide explanations for how

livestreamer characteristics influence consumer behavior. Source Credibility Theory argues that the effectiveness of persuasive communication depends largely on the communicator's expertise and trustworthiness (Hovland & Weiss, 1951). Similarly, the S–O–R framework suggests that external stimuli, such as livestreamer characteristics and livestream environments, affect consumers' internal psychological states, which subsequently influence behavioral responses, including purchase intentions (Mehrabian & Russell, 1974). Therefore, understanding the characteristics of livestreamers is essential for explaining consumer purchasing behavior in food livestreaming scenarios.

Although previous research has examined livestreaming commerce in various industries, studies focusing specifically on food livestreaming remain relatively limited. Food products differ from other product categories because consumers often consider sensory attributes, freshness, safety, taste, and quality before purchasing. These unique characteristics may alter the influence of livestreamer attributes on consumer decision-making processes. Furthermore, the increasing popularity of food-related livestreaming content across platforms such as TikTok, Facebook Live, YouTube Live, and Instagram Live highlights the need for empirical research investigating the relationship between livestreamer characteristics and consumer purchase intentions in food-related contexts.

Additionally, consumer trust has become a major concern in online food purchasing environments. Since consumers cannot physically inspect food products during online transactions, they often depend on information provided by livestreamers. Consequently, the credibility and professionalism of livestreamers may significantly influence consumers' willingness to purchase food products through livestreaming channels (Chen & Lin, 2018). Understanding these relationships can provide valuable insights for marketers, food businesses, content creators, and platform operators seeking to enhance marketing effectiveness and improve consumer engagement.

The significance of this study lies in both its theoretical and practical contributions. Theoretically, the study extends existing literature on livestreaming commerce by examining how specific livestreamer characteristics influence consumer purchase intention within the unique context of food livestreaming. The findings can contribute to the development of consumer behavior theories related to digital marketing, influencer marketing, and social commerce. Practically, the results can assist food businesses in selecting suitable livestreamers, developing effective livestream marketing strategies, and enhancing consumer trust and purchase intentions. Moreover, the study may provide guidelines for livestreamers seeking to improve their communication effectiveness and establish stronger relationships with audiences, ultimately contributing to the sustainable growth of food livestreaming commerce.

Therefore, investigating the relationship between livestreamer characteristics and consumer purchase intention in food livestreaming scenarios is both timely and important. The findings are expected to generate valuable knowledge for academics, practitioners, and policymakers involved in the rapidly evolving digital commerce ecosystem.

Objectives

1. Explore the relationship between Live Streamer Characteristics and Consumer Purchase Intention.

2. Explore the mediating mechanism of psychological immersion between Live streamer characteristics and purchasing behavior.

3. Explore the moderating effect of impulsive buying on the relationship between flow experience and purchase intention.

Literature Review

This study based on the Stimulus-Organism-Response (S-O-R) Theory, flow theory, and social presence theory, explores how Food Live streamer

characteristics influence consumer purchase intention and its psychological mechanisms. The professionalism, interactivity, and presentation skills of the streamer serve as stimulus variables, stimulating consumers' emotional and cognitive responses, thereby influencing their purchasing decisions (Mehrabian & Russell, 1974). Ming.M (2021) points out that in e-commerce live streaming, the streamer's performance is a significant external factor influencing consumer purchasing behavior.

Flow Experience, the pleasure and immersion an individual experiences while focused on an activity, directly affects consumers' Purchase Intention (Csikszentmihalyi, 1975). When watching Food Live streaming, the streamer's characteristics enhance their Flow Experience by providing clear goals, timely feedback, and a balance of challenge and skill, making consumers more focused and enjoying the shopping process (Csikszentmihalyi, 2014). Chen T. (2024)'s research indicates that the quality of interaction in livestreaming has a significant positive promoting effect on consumers' purchase intention, and flow experience is the key mediating mechanism connecting the two.

Social presence theory emphasizes the social interaction and sense of presence that consumers experience in livestreaming. Social presence can enhance consumers' sense of participation and trust by strengthening the connection between consumers and the streamer and other viewers (Zhang J.Q, 2022). This strengthened social presence not only improves consumers' emotional identification but also helps to improve flow experience levels, thereby promoting purchase intention (Xie Y. et al., 2021). In summary, this study aims to reveal how Food Live streamer Characteristics Influence Consumer Purchase Intention through psychological mechanisms, and the moderating role of Impulsive Buying Tendency in this process. Through the analysis within this theoretical framework, this research will provide a new

perspective for understanding consumers' irrational decision-making behavior in e-commerce livestreaming environments.

Food Live Streamer

E-commerce livestreaming breaks down the time and space limitations of traditional offline shopping, significantly improving the convenience and efficiency of consumers' shopping experience. In food and beverage livestreaming, the live streamer is not only a representative of the brand and product but also a key link connecting the product and the consumer. Through frequent online interaction and professional answers, the host can significantly improve the overall quality of the livestream and consumers' purchase intention (Chen R.F, 2020). Simultaneously, the live streamer's information delivery and interactive behavior in marketing influence consumers' trust levels, thereby affecting their purchasing decisions (Liu L.C et al., 2024). Based on this, this article defines a Food Live Streamer as: a specific type of online host who aims to promote and sell food products by delivering product information to consumers on e-commerce livestreaming platforms through explanations, experiences, and tastings. Food Live Streamers, with their professionalism, interactivity, and presentation skills, play an indispensable core role in enhancing consumer trust, reshaping the shopping experience, and driving food product sales.

Food E-commerce Live Streamer Characteristics Dimension

With the rapid development of e-commerce livestreaming, food live streamer characteristics have become important factors influencing consumer purchase intention. Existing studies mainly focus on single streamer characteristics and lack a comprehensive multidimensional perspective (Liu L.C et al., 2024). Therefore, this study examines five core dimensions of food live streamer characteristics: professionalism, interactivity, presentation, credibility, and entertainment value. These characteristics can enhance consumer trust,

participation, immersive experience, and emotional engagement, thereby influencing consumer purchase intention and flow experience.

Methodology

This study is quantitative research, employing a questionnaire survey methodology. Based on existing, well-established measurement scales and considering the specific needs, scales were designed to measure five dimensions of Food Live streamer characteristics (Professionalism, entertainment value, credibility, interactivity, and presentation), Impulsive Buying Tendency, Flow Experience, and Purchase Intention. Prior to the formal survey, a small-scale pre-survey was conducted, and the questionnaire was further refined through group discussions and expert suggestions. Finally, the questionnaire was distributed online to users watching Food e-commerce livestreaming through social media platforms (such as WeChat, QQ, and Star Questionnaire) to collect valid sample data. Data analysis methods utilized SPSS and AMOS software to process and analyze the questionnaire data, primarily covering reliability and validity testing, descriptive statistical analysis, correlation testing, and regression analysis.

Research Design

This study employed a quantitative research design using questionnaire surveys to investigate the relationship between food live streamer characteristics and consumer purchase intention in e-commerce livestreaming scenarios.

Population and Sample

The target population of this study consisted of consumers who had experience watching food e-commerce livestreaming. A total of 600 questionnaires were distributed online through social media platforms such as WeChat, QQ, and Star Questionnaire. After excluding invalid responses based on

completeness, response time, and logical consistency, 353 valid questionnaires were retained for data analysis.

Data Collection

Before the formal survey, a pilot test was conducted to improve the clarity and validity of the questionnaire items through expert suggestions and group discussions. The formal questionnaires were distributed online, and respondents voluntarily participated anonymously.

Data Analysis

SPSS and AMOS software were used for data analysis. The analytical methods included descriptive statistical analysis, reliability testing, validity testing, correlation analysis, hierarchical regression analysis, and bootstrap analysis to examine the mediating and moderating effects proposed in the research model.

Research Results

The following hypotheses are proposed:

H1: Food Live streamer characteristics positively influence Consumer Purchase Intention.

H1a: Food Live streamer' professionalism positively influences consumer purchase intention.

H1b: Food Live streamer interactivity positively influences consumer purchase intention.

H1c: Food Live streamer presentation positively influences consumer purchase intention.

H1d: Food Live streamer credibility positively influences consumer purchase intention.

H1e: Food Live streamer entertainment value, positively influences consumer purchase intention.

H2: Food Live streamer Characteristics positively influences consumer Flow Experience.

H2a: Food Live streamer Professionalism positively influences consumer Flow Experience.

H2b: Food Live streamer interactivity positively influences consumer Flow Experience.

H2c: Food Live streamer presentation positively influences consumer Flow Experience.

H2d: Food Live streamer credibility positively influences consumer Flow Experience.

H2e: Food Live streamer entertainment value positively influences consumer Flow Experience.

H3: Consumer Flow Experience positively influences Purchase Intention.

H4: Consumer Flow Experience mediates the relationship between Food Live streamer characteristics and Purchase Intention.

H4a: Consumer Flow Experience mediates the relationship between Food Live streamer Professionalism and Purchase Intention.

H4b: Consumer Flow Experience mediates the relationship between Food Live streamer interactivity and Purchase Intention.

H4c: Consumer Flow Experience mediates the relationship between Food Live streamer presentation and Purchase Intention.

H4d: Consumer Flow Experience mediates the relationship between Food Live streamer credibility and Purchase Intention.

H4e: Consumer Flow Experience mediates the relationship between Food Live streamer entertainment value and Purchase Intention.

H5: Consumer impulsive buying tensive moderates the relationship between flow experience and purchase intention.

Demography Analysis

600 questionnaires were distributed. Based on criteria such as questionnaire completeness, response time, logical consistency, and response pattern, 353 valid samples were ultimately obtained. This sample serves as the foundational data for subsequent empirical analysis and model testing, demonstrating good research applicability.

Table 1 shows that the respondents were predominantly male (52.70%) and female (47.30%), indicating a relatively balanced gender ratio. In terms of age structure, the 25-34 age group had the highest proportion (38.8%), followed by the 35-44 age group (22.1%), while the proportion of respondents aged 55 and above was relatively high (16.70%). Regarding education level, most respondents had a bachelor's degree or higher, with a bachelor's degree being the most prevalent (62.03%), followed by an associate's degree (30.31%), while the proportion of respondents with a high school diploma or lower was relatively low (2.83%).

In terms of occupation, educators accounted for the highest proportion at 30.59%, followed by freelancers (22.10%) and corporate employees (19.83%). Students and government/public sector employees accounted for 4.82% and 5.94%, respectively. Regarding income, monthly disposable income was mainly concentrated in the 5001–8000-yuan range, accounting for 44.48%, followed by the 3001–5000-yuan range at 18.7%. The high-income group (above 14001 yuan) had a low proportion at only 0.85%. The frequency and proportion statistics for each income range passed consistency checks, and the income distribution of the sample is consistent with the characteristics of the target survey group.

Regarding Food Live streaming viewing behavior, 23.23% of respondents frequently watched Food Live streaming, 35.69% watched it occasionally, and 11.33% had never watched Food Live streaming. Furthermore, 55.80% of respondents indicated they had purchased products recommended by Food

Live streaming, demonstrating that Food Live streaming scenarios can influence consumer purchasing behavior to some extent.

Table 1 Demography Analysis

Items	Contents	Frequency	Percentage (%)	Cumulative percentage (%)
Gender	Male	186	52.70	52.70
	Female	167	47.30	100.0
Age	Under 18	17	4.80	4.80
	18-24	16	4.50	9.30
	25-34	137	38.80	48.20
	35-44	78	22.10	70.30
	45-54	46	13.00	83.30
	55 and above	59	16.70	100.0
Education Level	High school and below	10	2.83	2.83
	Junior college	107	30.31	33.14
	Undergraduate	219	62.03	95.18
	Postgraduate and above	17	4.81	100.0
Job occupation	Student	17	4.82	4.82
	Educators	108	30.59	35.41
	Company Employees	70	19.83	55.24
	Freelancers	78	22.10	77.33
	Government/Public Sector	21	5.94	83.29
	Retirees	59	16.71	100.0
	Under 3000 yuan	14	3.97	3.97

Items	Contents	Frequency	Percentage (%)	Cumulative percentage (%)
Monthly disposable income	3001-5000 yuan	66	18.70	22.66
	5001-8000 yuan	157	44.48	67.14
	8001-12000 yuan	73	20.68	87.82
	12001-14000 yuan	40	11.33	99.15
	More than 14,001 yuan	3	0.85	100.0
Do you frequently watch Food Live streaming?	Often	82	23.23	23.23
	Occasionally	126	35.69	58.92
	Few	105	29.75	88.67
	Never	40	11.33	100.0
Have you ever purchased any products recommended by Food Live streaming?	Yes	197	55.80	55.80
	No	156	44.20	100.0

Data source: Compiled from statistical results

Descriptive analysis

Table 2 shows that the response range for all measurement items fell within 1–5 points, with no out-of-bounds values, indicating good questionnaire quality. In terms of overall central tendency, the average score for each item ranged from 2.89 to 3.65, with most items exceeding the scale's maximum score of 3. This indicates that respondents generally had a positive evaluation of the various dimensions of Food Live streaming. Regarding dispersion, the standard deviation ranged from 0.92 to 1.21, and the coefficient of variation ranged from 25.88% to 40.20%, avoiding both excessive homogenization and extreme fluctuations, providing a stable basis for subsequent relationship analysis.

The normality test results showed that the absolute values of skewness for all items were below 0.76, and the absolute values of kurtosis were below 0.83, far below the strict critical threshold of 2, indicating that the data distribution exhibited good normality. This result meets the basic requirements for data distribution in stratified regression analysis, laying a solid statistical foundation for the validity and stability of variable relationship testing and path coefficient estimation.

Table 2 Descriptive statistics table (N=353)

Variable	Min	Max	Mean	Standard deviation	Skewness	Kudo	coefficient of variation(CV)
Professionalism1	1	5	3.01	1.21	-0.026	-0.823	40.20%
Professionalism2	1	5	3.02	1.207	0.011	-0.778	39.97%
Professionalism3	1	5	3.05	1.14	-0.031	-0.541	37.38%
Professionalism4	1	5	3.26	1.16	-0.405	-0.677	35.58%
interactivity1	1	5	2.92	1.019	0.241	-0.557	34.90%
interactivity2	1	5	2.96	1.086	0.012	-0.501	36.69%
interactivity3	1	5	2.9	1.129	0.106	-0.692	38.93%
interactivity4	1	5	2.89	1.092	0.004	-0.565	37.79%
presentation1	1	5	3.57	1.015	-0.584	0.027	28.43%
presentation2	1	5	3.4	1.067	-0.371	-0.447	31.38%
presentation3	1	5	3.37	1.05	-0.433	-0.164	31.16%
presentation4	1	5	3.4	1.083	-0.522	-0.192	31.85%
credibility1	1	5	3.1	1.16	-0.227	-0.601	37.42%
credibility2	1	5	3.42	0.96	-0.757	0.507	28.07%
credibility3	1	5	3.25	0.99	-0.317	0.167	30.46%
credibility4	1	5	3.51	0.957	-0.32	0.078	27.26%
entertainment value1	1	5	3.36	0.95	-0.261	-0.282	28.27%
entertainment value2	1	5	3.65	1.056	-0.396	-0.387	28.93%

Variable	Min	Max	Mean	Standard deviation	Skewness	Kudo	coefficient of variation(CV)
entertainment value3	1	5	3.52	1.045	-0.327	-0.278	29.69%
entertainment value4	1	5	3.21	1.09	-0.239	-0.315	33.96%
Flow Experience1	1	5	3.39	1.071	-0.523	-0.25	31.59%
Flow Experience2	1	5	3.3	1.097	-0.507	-0.198	33.24%
Flow Experience3	1	5	3.33	1.092	-0.148	-0.761	32.79%
Flow Experience4	1	5	3.21	1.096	-0.332	-0.454	34.14%
Impulsive Buying Tendency1	1	5	3.53	1.036	-0.296	-0.339	29.35%
Impulsive Buying Tendency2	1	5	3.52	1.009	-0.259	-0.192	28.66%
Impulsive Buying Tendency3	1	5	3.36	1.13	-0.219	-0.58	33.63%
Impulsive Buying Tendency4	1	5	3.38	1.076	-0.45	-0.156	31.83%
Purchase Intention1	1	5	3.36	1.194	-0.337	-0.816	35.54%
Purchase Intention2	1	5	3.24	1.189	-0.31	-0.829	36.70%
Purchase Intention3	1	5	3.5	1.000	-0.501	0.053	28.57%

Variable	Min	Max	Mean	Standard deviation	Skewness	Kudo	coefficient of variation(CV)
Purchase Intention4	1	5	3.57	0.924	-0.259	-0.107	25.88%

Data source: Compiled from statistical results

Reliability & validity testing3

All dimensions of the questionnaire had Cronbach's Alpha coefficients greater than 0.7, ranging from 0.764 to 0.931, with a total reliability of 0.921. Meanwhile, the CITC (Correlation Between Adjusted Items and Totals) was greater than 0.4, and the Cronbach's Alpha coefficients after removing items were all lower than the Cronbach's Alpha coefficients of the dimensions, further demonstrating the reasonable design of the questionnaire items and their good reliability.

The communality values for all research items were greater than 0.6, and the factor loading coefficients for most items were greater than 0.7, with only Flow Experience 4 having a factor loading coefficient of 0.615 (close to 0.7), indicating that the information from the research items could be effectively extracted, with good extraction results. The variance explained by the first component was 10.74% (<40%), indicating a relatively small explanation and initially suggesting no significant risk of homology bias in the sample. Finally, the cumulative variance explained after rotation was 74.21% (>50%), meaning that the information from the research items could be effectively extracted.

Correlation analysis

The results showed that professionalism was positively correlated with interactivity (0.378), presentation (0.248), credibility (0.249), entertainment value (0.243), flow experience (0.304), impulsive buying intention (0.147), and purchase intention (0.373), indicating that professionalism was positively correlated with the other dimensions.

The correlation coefficients between interactivity and presentation are 0.345, credibility and credibility are 0.259, entertainment value and entertainment value are 0.289, flow experience and interactivity are 0.245, impulsive buying tensor and interactivity are 0.239, and purchase intention and interactivity are 0.353, indicating that interactivity is positively correlated with the other dimensions.

The correlation coefficients between presentation and credibility are 0.278, entertainment value and presentation value are 0.178, flow experience and presentation are 0.189, impulsive buying tensor and presentation are 0.132, and purchase intention and presentation are 0.253, indicating that presentation is positively correlated with the other dimensions.

The correlation coefficients between Credibility and entertainment value are 0.134, 0.174, 0.213, and 0.301, indicating a positive correlation between Credibility and the other dimensions.

The correlation coefficients between entertainment value and flow experience are 0.206, 0.228, and 0.230, indicating a positive correlation between entertainment value and the other three variables.

The correlation coefficients between flow experience and impulsive buying tense are 0.186 and 0.143, indicating a positive correlation between flow experience and the other two variables.

The correlation coefficient between Impulsive Buying Tendency and Purchase Intention is 0.263, indicating a significant positive correlation between them.

The correlation coefficients among the main variables do not exceed 0.70, indicating that while there is some correlation among the variables, it is not highly correlated, and there is no serious multicollinearity problem. This meets the prerequisites for hierarchical regression analysis modeling, and the relationships between the variables can be further verified through path analysis and hypothesis testing.

Main effects analysis

Table 3 shows the analysis results of Model 2 after controlling for the influence of the education level variable, with the independent variables Professionalism, Interactivity, Presentation, Credibility, Entertainment Value, and the dependent variable Purchase Intention included in the regression equation. The data shows that Model 2, after controlling for education level, incorporates all Live Streamer Characteristics-related variables into the regression model. The results show a significant improvement in the overall explanatory power of the model (adjusted $R^2 = 0.222$, $F = 19.285$, $p < 0.001$), indicating that Live Streamer Characteristics variables have a strong explanatory power for Purchase Intention. Specifically, Professionalism ($\beta = 0.223$, $p < 0.001$), interactivity ($\beta = 0.171$, $p < 0.001$), presentation ($\beta = 0.072$, $p < 0.001$), credibility ($\beta = 0.166$, $p < 0.001$), and entertainment value ($\beta = 0.088$, $p < 0.001$) all have a significant positive influence on Purchase Intention. Therefore, Hypothesis H1 and its sub-hypotheses are supported.

Model 4 shows that Professionalism has a significant positive influence on Flow Experience (path coefficient = 0.201, $p < 0.001$). In Model 4, the adjusted R^2 increases from 0.027 to 0.125, and $\Delta R^2 = 0.111$, indicating a significant increase in the proportion of this variable that can be explained. The F-value of 8.867 is significant ($p<0.001$), indicating that the regression equation is effective. Interactivity has a significant positive influence on Flow Experience (path coefficient = 0.090, $p<0.001$). In Model 4, the adjusted R^2 increased from 0.027 to 0.125, indicating that the proportion explained by this variable significantly increased. The F-value of 8.867 is significant ($p<0.001$), indicating that the regression equation is effective. Presentation has a significant positive influence on Flow Experience (path coefficient = 0.057, $p<0.001$). In Model 4, the adjusted R^2 increased from 0.027 to 0.125, indicating that the proportion explained by this variable significantly increased. The F-value of 8.867 is

significant (p<0.001), indicating that the regression equation is effective. Therefore, hypothesis H2 is valid.

Model 5 shows that Flow Experience has a significant positive influence on Purchase Intention (β=0.121, p<0.001). The adjusted R^2 in Model 5 increased from 0.020 to 0.032, indicating a significant increase in the explainable proportion of each variable. The F-value of 5.145 is significant (p<0.001), indicating that the regression equation is effective.

Model 6 shows that, under the combined effects of Professionalism, Interactivity, Presentation, Credibility, and Entertainment Value, Flow Experience still has a significant positive influence on Purchase Intention (β=0.037, p<0.001). The adjusted R^2 in Model 6 increased from 0.222 to 0.223, indicating a significant increase in the explainable proportion of each variable. The F-value of 15.330 is significant (p<0.001), indicating that the regression equation is effective. This demonstrates that, under the influence of Live Streamer Characteristics, Flow Experience has a positive influence on Purchase Intention. Therefore, hypothesis H3 is valid.

Table 3 Path coefficient table for hierarchical regression analysis

Viable	Purchase Intention		Flow Experience		Purchase Intention			
Model	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8
Education level	0.152***	0.027***	0.171***	0.083***	0.132***	0.030***	0.020***	0.020***
Professionalism		0.223***		0.201***		0.230***	0.232***	0.232***
interactivity		0.171***		0.090***		0.174**	0.156**	0.156**
presentation		0.072***		0.057***		0.074***	0.075***	0.073***

Viable	Purchase Intention		Flow Experience		Purchase Intention			
Model	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7	M8
= credibility		0.166***		0.058***		0.168***	0.149***	0.149***
entertainment value		0.088***		0.102**		0.092*	0.071*	0.070**
Flow Experience					0.121***	0.037***	0.050	0.054
Impulsive Buying Tendency							0.140	0.141
Flow Experience*Impulsive Buying Tendency								0.017**
R^2	0.023	0.236	0.029	0.140	0.037	0.237	0.255	0.257
Adjust R^2	0.020	0.222	0.027	0.125	0.032	0.223	0.235	0.238
$\triangle R^2$	0.023	0.213	0.029	0.111	0.014	0.001	0.018	0.003
F Value	8.330**	19.285***	10.587**	8.867***	5.145**	15.330***	13.037***	14.688***

Note: *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001

Mediation effect analysis

Table 3 presents the mediating effect analysis results. When Professionalism, Interactivity, Presentation, Credibility, Entertainment Value, and Flow Experience were included in the regression model, Flow Experience showed a significant positive effect on Purchase Intention (β=0.037, p<0.001). The regression model was significant (F=15.330, p<0.001), indicating that Flow Experience plays a mediating role between Food Live Streamer Characteristics

and Purchase Intention. Therefore, Hypothesis H4 was supported.

This study further used hierarchical regression analysis to examine the moderating effect of Impulsive Buying Tendency. The variables were mean-centered before creating the interaction term to reduce multicollinearity. The results showed that the interaction term had a significant positive effect on Purchase Intention (β=0.017, p<0.01). The regression model was significant (F=14.688, p<0.001), indicating that Impulsive Buying Tendency strengthens the positive relationship between Flow Experience and Purchase Intention. Therefore, Hypothesis H5 was supported.

To further examine the moderating effect, a simple slope analysis was conducted. The results showed that the effect of Flow Experience on Purchase Intention was stronger in the high Impulsive Buying Tendency group (β=0.149, p<0.001) than in the low Impulsive Buying Tendency group (β=0.093, p<0.01). Figure 1 further demonstrates that consumers with higher Impulsive Buying Tendency showed a steeper positive relationship between Flow Experience and Purchase Intention.

Table 4 Simple slope analysis table of moderating effect

Adjustment variable level	Simple slope (β)	t Value	P Value	95% Confidence interval
High Impulsive Buying Tendency (+1SD)	0.149	4.523	***	[0.085, 0.213]
Low Impulsive Buying Tendency (-1SD)	0.093	2.817	**	[0.025, 0.161]

Note: *** p<0.001, ** p<0.01, * p<0.05

In conclusion, the moderating effect of this study is significant, and H5 is valid.

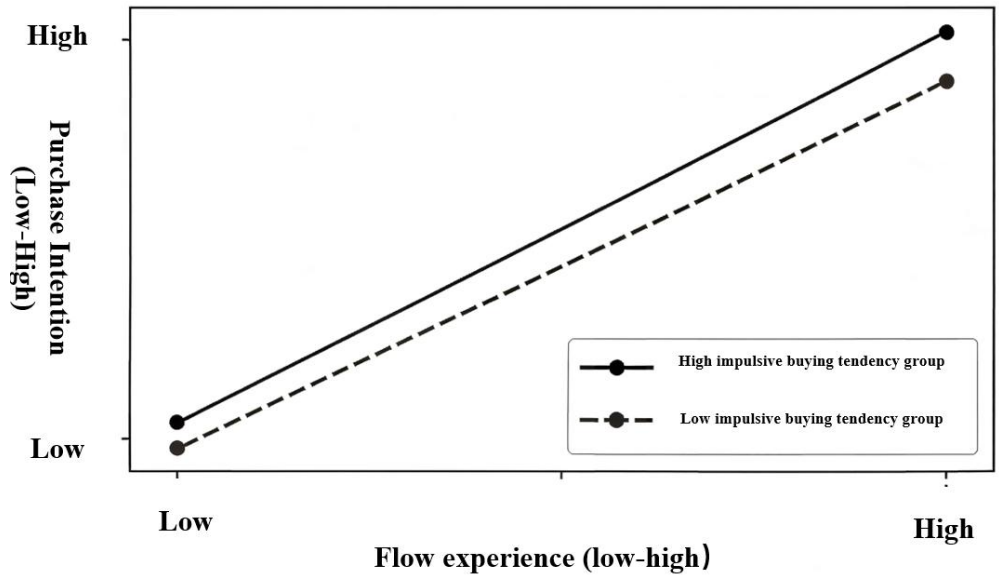

Figure 1 Effect diagram of impulsive buying tensor on the relationship between flow experience and purchase intention.

Discussion

This study examines the influence of food live streamer characteristics on consumer purchase intention based on the S-O-R theory and flow theory. Professionalism, interactivity, presentation, credibility, and entertainment value were selected as independent variables, purchase intention as the dependent variable, flow experience as the mediating variable, and impulsive buying tendency as the moderating variable. Questionnaire data were analyzed using SPSS and AMOS.

The results show that food live streamer characteristics significantly positively influence consumers' flow experience and purchase intention. Flow experience mediates the relationship between live streamer characteristics and purchase intention, while impulsive buying tendency significantly moderates the

relationship between flow experience and purchase intention. Specifically, professionalism enhances trust, interactivity improves engagement, presentation strengthens sensory stimulation, credibility reduces perceived risk, and entertainment value creates a positive shopping atmosphere, thereby promoting purchase intention.

These findings support the applicability of S-O-R theory in food e-commerce livestreaming and enrich research on livestreaming characteristics and consumer psychological responses.

Discussion of Research Objectives

Objective 1 aimed to explore the relationship between food live streamer characteristics and consumer purchase intention. The empirical results demonstrated that professionalism, interactivity, presentation, credibility, and entertainment value all significantly positively affected consumer purchase intention. Therefore, Objective 1 was achieved.

Objective 2 aimed to examine the mediating role of flow experience between live streamer characteristics and purchase intention. The bootstrap analysis confirmed that flow experience significantly mediated the relationship between food live streamer characteristics and consumer purchase intention. Therefore, Objective 2 was supported.

Objective 3 aimed to investigate the moderating role of impulsive buying tendency between flow experience and purchase intention. The regression results showed that impulsive buying tendency significantly moderated the relationship between flow experience and purchase intention. Therefore, Objective 3 was achieved.

Research limitations

The sample area and demography structure are relatively concentrated, but representativeness remains limited. The survey sample mainly comes from some cities and users familiar with e-commerce livestreaming, making it difficult to comprehensively cover consumer groups from different regions, platforms, or

cultural backgrounds. Different consumers may have significant differences in their cognitive responses, participation behaviors, and psychological experiences when faced with live streamer characteristics. For example, older users may place more emphasis on the credibility of the streamer, while younger users may prefer entertainment value or interaction. The limitations of the sample structure may affect the generalizability and external validity of the research results. Therefore, it is recommended that future studies further expand the scope of the sample distribution and increase platform diversity and user heterogeneity.

Conclusion

Empirical analysis shows that five key characteristics of food streamers—professionalism, interactivity, presentation, credibility, and entertainment value—significantly and positively influence consumers' flow experience and purchase intention. Flow experience plays a crucial mediating role between live streamer characteristics and purchase intention, confirming that streamer traits can drive purchase decisions by stimulating consumer immersion and focus. Furthermore, an individual's impulsive buying intention plays a significant positive moderating role in the conversion of flow experience into purchase intention. The research further extends to the platform level, confirming that personalized recommendations can indirectly enhance purchase intention by increasing user stickiness. In summary, this article reveals the psychological and behavioral mechanisms of livestreaming consumption behavior from three aspects: direct, mediating, and moderating effects, providing in-depth theoretical insights and practical implications for e-commerce platforms and livestreaming operations.

Recommendations

Based on the findings of this study, several recommendations are proposed for food e-commerce livestreaming practitioners.

First, food live streamers should strengthen their professional knowledge and product explanation abilities to improve consumers' trust and purchase intention. Accurate product information and professional demonstrations can effectively reduce consumers' uncertainty during the purchasing process.

Second, livestreaming platforms and streamers should enhance interactivity and entertainment value during livestreaming sessions. Real-time communication, audience engagement, and entertaining presentation styles can improve consumers' flow experience and increase their willingness to purchase products.

Third, food live streamers should improve presentation strategies through visual display, tasting demonstrations, and immersive livestreaming environments to strengthen consumers' emotional engagement and shopping experience.

Finally, livestreaming platforms should pay attention to consumers' impulsive buying tendencies and establish more rational consumption guidance mechanisms to promote the healthy and sustainable development of the food e-commerce livestreaming industry.

Reference

Chen Renfei. (2007). A brief analysis of live-streaming e-commerce marketing strategies for clothing based on the SICAS model. *National Circulation Economy*, 000(034), 9-12.

Chen Ruihua. (2024). The impact of online anchor characteristics on consumer purchase intention in e-commerce live-streaming—mediated by flow experience. *Business Economics*, (02), 85–88.

Chen Ting & Peng Rongsheng. (2024). The impact of live-streaming interaction quality on consumer online purchase intention in tourism e-commerce—mediated by flow experience and moderated by emotional trust. *Business Economics Research*, (19), 55-58.

Chen, C. C., & Lin, Y. C. (2018). What drives live-stream usage intention? The perspectives of flow, entertainment, social interaction, and endorsement. *Telematics and Informatics*, 35(1), 293–303.

Chen, J., & Lin, Y. (2018). The influence mechanism of live streaming features on impulse buying intention. *Internet Research*, 28(4), 975–1000.

Csikszentmihalyi, M. (1975). *Beyond boredom and anxiety*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Csikszentmihalyi,M. (2014). *Flow and the Foundations of Positive Psychology*. New York: Springer Publishing Company.

Gao Gongbu. (2024). A study on the impact mechanism of anchor professionalism on consumer purchase intention in live-streaming e-commerce. *China Business Review*, (06), 62–65.

Gefen, D., & Straub, D. W. (2004). Consumer Trust in B2C E-Commerce and the Importance of Social Presence: Experiments in E-Products and E-Services. *Omega*, 32(6), 407-424.

Hoffman,D.L.&Novak,T.P. (1996). Marketing in hypermedia computer-mediated environments:Conceptual foundations. *Journal of Marketing*, 60(3),50-68.

Hou, F., Guan, Z., Li, B., & Chong, A. Y. L. (2023). Factors influencing consumers' purchase intentions in live streaming commerce: A systematic review and future research agenda. *Electronic Commerce Research and Applications*, 58, 101230.

Hovland, C. I., & Weiss, W. (1951). The influence of source credibility on communication effectiveness. *Public Opinion Quarterly*, 15(4), 635–650.

Hovland,C.I.&Weiss,W.(1951).The influence of source credibility on communication effectiveness. *Public Opinion Quarterly*, 15(4), 635-650.

Kelman,H.C. (1958). Compliance, identification, and internalization:Three processes of attitude change. *Journal of Conflict Resolution*, 2(1),51-60.

Krishna, A. (2012). An Integrative Review of Sensory Marketing: Engaging the Senses to Affect Perception, Judgment, and Behavior. *Journal of Consumer Psychology*, 22(3), 332-351.

Li, J., Kim, Y., & Lee, H. (2020). Factors affecting consumers' behavioral intentions to purchase through live streaming: A flow theory perspective. *Computers in Human Behavior*, 104, 106146.

Liu Luchuan, Sun Ruijuan, & Mu Jing. (2024). A study on the impact mechanism of anchor's "self-praise" behavior on consumer purchase intention in live-streaming marketing. *Management Review*, 36(02). 154–166.

Liu,F.,Wang,Y.,Dong,X.&et al.(2022). Marketing by live streaming: How to interact with consumers to increase their purchase intentions. *Frontiers in Psychology*, (13), 215.

Liu,Y.&Shrum,L.J. (2002). What is interactivity and is it always such a good thing? Implications of definition,person,and situation for the influence of interactivity on advertising effectiveness. *Journal of Advertising*, 31(4),53-64.

Lu, B., Fan, W., & Zhou, M. (2016). Social Presence, Trust, and Social Commerce Purchase Intention: An Empirical Research. *Computers in Human Behavior*, 56, 225-237.

Mehrabian, A., & Russell, J. A. (1974). *An Approach to Environmental Psychology*. MIT Press.

Mehrabian,A.&Russell,J.A. (1974). *An approach to environmental psychology*. Cambridge, MA,US: The MIT Press, 1-266.

Ming Mingming. (2021). *A Study on the Influencing Factors of Consumers' Impulsive Purchase Intention in the Interactive Context of E-commerce Live Streaming*. Shandong University.

Rook, D. W., & Fisher, R. J. (1995). Normative influences on impulse buying behavior. *Journal of Consumer Research*, 22(3), 305–313.

Shi Lin. (2023). A Study on the Influence of Food Live Streaming on Consumers' Purchase Intention from the Perspective of Interactive Ritual Chain. *Audiovisual*, (11), 141–144.

Sokolova, K., & Kefi, H. (2020). Instagram and YouTube bloggers promote it, why should I buy? How credibility and parasocial interaction influence purchase intentions. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 53, 101742.

Sun, Y., Shao, X., Li, X., Guo, Y., & Nie, K. (2019). How live streaming influences purchase intentions in social commerce: An IT affordance perspective. *Electronic Commerce Research and Applications*, 37, 100886.

Wang Huijuan. (2024). The Interactive Mechanism and Transformation Path of New E-commerce Live Streaming from the Perspective of Scene Theory. *China Publishing*, (03), 47–51.

Wongkitrungrueng, A., & Assarut, N. (2020). The role of live streaming in building consumer trust and engagement with social commerce sellers. *Journal of Business Research*, 117, 543–556.

Wu, J., & Lee, M. K. (2020). Dynamic factors influencing perceived quality in live-streaming: A study on host demonstration skills and social interaction. *Information Systems Journal*, 30(4), 567-582.

Xie Ying, Cui Fang & Gao Peng. (2021). The Influence of Co-presence and Social Presence on Herd Consumption in the Context of Online Live Streaming. *Business Economics and Management*, No.352(02), 68-79.

Xu, X., Wu, J., & Li, Q. (2022). How live streamers characteristics affect consumers' purchase intention in social commerce context: Mediating role of affective trust and impulse buying tendency. *Electronic Commerce Research*, 22(3), 789–812.

Zhang Jieqiong, Han Shenghao & Gao Weihe. (2022). An Exploration of the Mechanism of User Behavioral Willingness in Immersive Online Live Streaming. *Foreign Economics and Management*, 44(11), 49-62.

การพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

THE DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MOTION GRAPHIC MEDIA INTEGRATED WITH CASE-BASED LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE CRITICAL THINKING ABILITY FOR GRADE 5 STUDENTS

กมลทิพย์ เอี่ยมอินทร์[1], สูติเทพ ศิริพิพัฒนกุล[2] และ ณัฐพล รำไพ[3]

Kamontip Eamin[1], Sutithep Siripipattanakul[2] and Nattaphon Rampai[3]

[1-3]สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1-3]Educational Communications and Technology, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author's Email: kamontip.e@ku.th

วันที่รับบทความ : 14 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 24 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 พฤษภาคม 2569

Received 14 May 2026; Revised 24 May 2026; Accepted 26 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีคุณภาพเหมาะสม 2) เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา 3) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการ

Citation:

CC BY NC ND

* กมลทิพย์ เอี่ยมอินทร์, สูติเทพ ศิริพิพัฒนกุล และ ณัฐพล รำไพ. (2569). การพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 847-860.

Kamontip Eamin, Sutithep Siripipattanakul and Nattaphon Rampai. (2026). The Development Of Interactive Motion Graphic Media Integrated With Case-Based Learning Activities To Enhance Critical Thinking Ability For Grade 5 Students. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 847-860.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองขาม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 16 คน เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) สื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t (t-test dependent)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด โดยมีคุณภาพด้านสื่อ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.92, S.D. = 0.29) และคุณภาพด้านเนื้อหา อยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.86, S.D. = 0.30)

2. ความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังเรียนด้วยสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.93 , S.D. =0.25)

คำสำคัญ: สื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์, การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา, ความสามารถด้านการคิดอย่างวิจารณญาณ

Abstract

This research aimed to 1) develop interactive motion graphic media integrated with case-based learning activities to enhance critical thinking skills for Grade 5 students with appropriate quality; 2) compare students' critical thinking skills before and after learning through the interactive motion graphic media integrated with case-based learning activities; and 3) study students' satisfaction toward learning through the interactive motion graphic media integrated with case-based learning activities.

The sample group consisted of 16 Grade 5 students from Ban Nong Kham School during the second semester of the 2025 academic year. The research

instruments included: 1) lesson plans, 2) interactive motion graphic media, 3) a critical thinking skills test, and 4) a learning satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and dependent t-test.

The research findings revealed that:

1 . The interactive motion graphic media integrated with case-based learning activities was evaluated at the highest level of quality. The media quality was at the highest level ($\overline{X}$= 4.92, S.D. = 0.29), and the content quality was also at the highest level ($\overline{X}$= 4.86, S.D. = 0.30).

2. The students' critical thinking skills after learning through the interactive motion graphic media integrated with case-based learning activities were significantly higher than those before learning at the .05 level of statistical significance.

3 . The students' satisfaction toward learning through the interactive motion graphic media integrated with case-based learning activities was at the highest level ($\overline{X}$= 4.93, S.D. = 0.25).

Keywords: Interactive motion graphic media, Case-based learning, Critical thinking ability

บทนำ

ในบริบทของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ความท้าทายสำคัญคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงอย่างสร้างสรรค์ การเรียนการสอนในปัจจุบันจึงไม่อาจจำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้จากครูสู่ผู้เรียนเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องออกแบบกิจกรรมที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ และฝึกตัดสินใจด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยเฉพาะการเสริมสร้างการคิดเชิงวิจารณญาณ (Critical Thinking) ซึ่งถือเป็นทักษะสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในสังคมยุคใหม่ที่ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและหลักฐาน (Facione,

1990) งานวิจัยด้านการศึกษาได้ยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา (Case-Based Learning: CBL) เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะดังกล่าว เพราะผู้เรียนจะได้เผชิญกับสถานการณ์จริงหรือใกล้เคียงความเป็นจริง ต้องระบุปัญหา วิเคราะห์ข้อมูล อภิปราย และตัดสินใจแก้ไข (ทิศนา แขมมณี, 2552; Brookfield, 2012)

จากรายงานของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563) พบว่า คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยมากกว่า 11 ชั่วโมงต่อวัน โดยเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์สูงที่สุด เนื่องจากอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ การสื่อสาร และความบันเทิง อย่างไรก็ตาม การใช้งานอินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนมาพร้อมกับความเสี่ยงจากอาชญากรรมทางไซเบอร์ เช่น การหลอกลวงออนไลน์ การขโมยข้อมูลส่วนบุคคล การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ และการเข้าถึงเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและพัฒนาการของผู้เรียนที่ยังขาดทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล โดยอาชญากรรมทางไซเบอร์เป็นการกระทำความผิดผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ สามารถเกิดขึ้นได้รวดเร็ว กว้างขวาง และสร้างความเสียหายรุนแรง อีกทั้งยังยากต่อการติดตามผู้กระทำผิด (Khurunun & Saengthongdee, 2023) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ในเด็กระดับประถมศึกษาจึงมีความสำคัญ เพื่อพัฒนาแนวทางส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล อันจะช่วยลดความเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางไซเบอร์ และสนับสนุนให้ครูและผู้ปกครองสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต และสื่อดิจิทัลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อดิจิทัล นักเรียนมักมีพฤติกรรมการรับข้อมูล โดยขาดการไตร่ตรอง ไม่สามารถวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น หรือประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากสถานการณ์ออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังพบว่าผู้เรียนบางส่วนขาดทักษะในการตัดสินใจและแก้ปัญหาเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางไซเบอร์ เช่น การถูกหลอกลวงทางออนไลน์ หรือการถูกกลั่นแกล้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมที่เน้นการบรรยายหรือการถ่ายทอดเนื้อหาเป็นหลักอาจยังไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดในเชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียน

ไม่ได้มีโอกาสเผชิญกับสถานการณ์ที่ใกล้เคียงความเป็นจริง หรือมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจอย่างแท้จริง ส่งผลให้การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณยังไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย

จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจในการพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ที่ออกแบบให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ในหัวข้อ “อาชญากรรมทางไซเบอร์” ซึ่งเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ และป้องกันตนเองจากความเสี่ยงในการใช้งานอินเทอร์เน็ต ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีคุณภาพเหมาะสม

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังเรียนด้วยสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ เป็นสื่อที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับเนื้อหาได้ เช่น การเลือกหัวข้อหรือควบคุมการนำเสนอ สามารถช่วยเพิ่มความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ รวมถึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับ Ardianto และคณะ (2024) ได้ยืนยันผลการศึกษาในทิศทางเดียวกันว่า การใช้โมชันกราฟิกในการจัดการเรียนรู้สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้สะดวกและเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่นำกรณี หรือสถานการณ์จริง มาจัดการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินใจ และ

สะท้อนคิด อันเป็นกระบวนการคิดขั้นสูง โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบและอำนวยการเรียนรู้

ความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการคิดขั้นสูงที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะ วิเคราะห์ และตัดสินข้อมูลได้อย่างมีเหตุผล อันจะนำไปสู่การตัดสินใจและการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ของทิศนา แขมมณี (2564) ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ 5 ขั้น ดังนี้ 1) การระบุปัญหา 2) การรวบรวมข้อมูล 3) การตั้งสมมติฐาน 4) การสรุปผล 5) การประเมิน

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารญาณ โดยพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งนำสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจและการมีส่วนร่วมให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลผ่านสถานการณ์ใกล้ตัว อันนำไปสู่ความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณในชีวิตประจำวันได้

วิธีดำเนินวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ใช้ทดลองแบบกลุ่มเดียวและมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านหนองขาม อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2568 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 39 คน จำนวน 3 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองขาม อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ปีการศึกษา 2568 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 แผน จำนวน 3 ชั่วโมง

2) สื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ เรื่อง อาชญากรรมทางไซเบอร์ จำนวน 3 คลิป

3) แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

4) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ประเมินหาคุณภาพของสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังเรียนด้วยสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test แบบ dependent

3) ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ จำนวน 3 คน

รายการประเมิน	$\overline{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านการออกแบบ			
- รูปแบบและองค์ประกอบมีความน่าสนใจ เหมาะสมกับผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
- การใช้สีมีความเหมาะสม สบายตา และดึงดูดความสนใจของผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
- การออกแบบตัวละคร/ ไอคอน/ กราฟิก มีความหมายตรงกับเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด
- การเล่าเรื่องผ่านภาพเคลื่อนไหวเข้าใจง่ายต่อผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ จำนวน 3 คน (ต่อ)

รายการประเมิน	$\overline{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
- เสียงบรรยาย ดนตรี และเสียงเอฟเฟกต์ มีความสอดคล้องและสมดุลกัน	4.33	0.47	มาก
- ความชัดเจนของตัวอักษร และขนาดฟอนต์ มีความเหมาะสม	4.67	0.47	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	**4.83**	**0.37**	**มากที่สุด**
2. ด้านประโยชน์ของสื่อ			
- สื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาเรื่องอาชญากรรมทางไซเบอร์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
- สื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ช่วยทำให้เนื้อหาที่ยากหรือซับซ้อนเข้าใจง่ายขึ้นผ่านภาพเคลื่อนไหว	5.00	0.00	มากที่สุด
- สื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์ในชีวิตจริง	5.00	0.00	มากที่สุด
- สื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	5.00	0.00	มากที่สุด
- ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากสื่อไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	**5.00**	**0.00**	**มากที่สุด**
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	**4.92**	**0.29**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพด้านสื่อมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.29 อยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมิน พบว่า ด้านประโยชน์ของสื่อ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการออกแบบ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน

(n=16)

แบบทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	20	11.38	2.72	16.68	.000*
หลังเรียน	20	15.94	2.74		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.72 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.74 คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านเนื้อหา			
- เนื้อหามีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจง่าย	4.94	0.24	มากที่สุด
- เนื้อหามีความน่าสนใจ	4.94	0.24	มากที่สุด
- เนื้อหามีความสอดคล้องกับผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
- เนื้อหาก่อให้เกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ	4.88	0.33	มากที่สุด
- เนื้อหาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง	4.94	0.24	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	**4.94**	**0.24**	**มากที่สุด**
2. ด้านการออกแบบสื่อ			
- สื่อที่ใช้มีความน่าสนใจ	4.81	0.39	มากที่สุด
- การเล่าเรื่องผ่านภาพเคลื่อนไหวเข้าใจง่าย	4.88	0.33	มากที่สุด
- ตัวอักษรอ่านง่ายและมีความชัดเจน	4.94	0.24	มากที่สุด
- สัญลักษณ์และรูปภาพที่ใช้มีความเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด

รายการประเมิน	$\overline{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ค่าเฉลี่ย	**4.91**	**0.29**	**มากที่สุด**
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ			
- ผู้เรียนตระหนักถึงผลกระทบและความเสี่ยงจากพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม	4.94	0.24	มากที่สุด
- ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	**4.97**	**0.17**	**มากที่สุด**
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.93**	**0.25**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า มีความพึงพอใจเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.25 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามรายการประเมิน พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาและด้านการออกแบบสื่อ ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า คุณภาพด้านสื่อมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.29 อยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด เนื่องจากสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้ผ่านกระบวนการออกแบบอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักการออกแบบสื่อการเรียนรู้ตามหลักการ ADDIE MODEL และมีการวิเคราะห์ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างเหมาะสม ทำให้เนื้อหา ภาพ เสียง และรูปแบบการนำเสนอมีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงสถานการณ์ใกล้ตัว และมีส่วนร่วมกับสื่ออย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สื่อมีความน่าสนใจ เข้าใจง่าย และเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสอดคล้องกับแนวคิดของ อารีนา อารยะกุล (2560) ที่อธิบายว่า โมชันกราฟิกเป็นการผสมผสานระหว่างภาพ เสียง และการเคลื่อนไหวเพื่อช่วยให้การนำเสนอเนื้อหามีความชัดเจนและดึงดูดความสนใจของผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ภานุชนาฎ นรินทร์ (2564) ที่พบว่าสื่อโมชันกราฟิกช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นและลดความซับซ้อนของเนื้อหา

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ ช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.72 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.74 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนในทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่าสื่อและกิจกรรมที่ออกแบบสามารถกระตุ้นกระบวนการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการใช้กรณีศึกษาที่มีความใกล้ตัวและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับสถานการณ์ใหม่ เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่การระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูล การตั้งสมมติฐาน การสรุปผลและการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ระบุว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และตัดสินใจ จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทักษิณา สุขพัทธี และทรงศรี สรณสถาพร, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Kaffah, Haryono และ Utanto (2023) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาร่วมกับสื่อแอนิเมชันเชิงโต้ตอบสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และให้เหตุผลในการตัดสินใจได้อย่างมีระบบมากขึ้น

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.25 อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์มีการใช้ภาพเคลื่อนไหว สีสัน เสียง และสถานการณ์ที่เข้าใจง่าย ช่วยดึงดูดความสนใจและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน อีกทั้งลักษณะของสื่อที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เช่น การโต้ตอบ การเลือกคำตอบ น่าสนใจ สอดคล้องกับงานวิจัย Bondan Wahyu Pamekas และ Nico Irawan (2024) ที่พบว่า การนำโมชั่นกราฟิกมาใช้ร่วมกับสื่อแบบมีปฏิสัมพันธ์ สามารถช่วยกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ผู้เรียนสามารถจดจำข้อมูลและทำความเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เนื่องจากสื่อมีการนำเสนอที่น่าสนใจ ทั้งภาพเคลื่อนไหว สีสัน และองค์ประกอบเชิงโต้ตอบ ส่งผลให้ผู้ใช้งานเกิดความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับสูง และช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

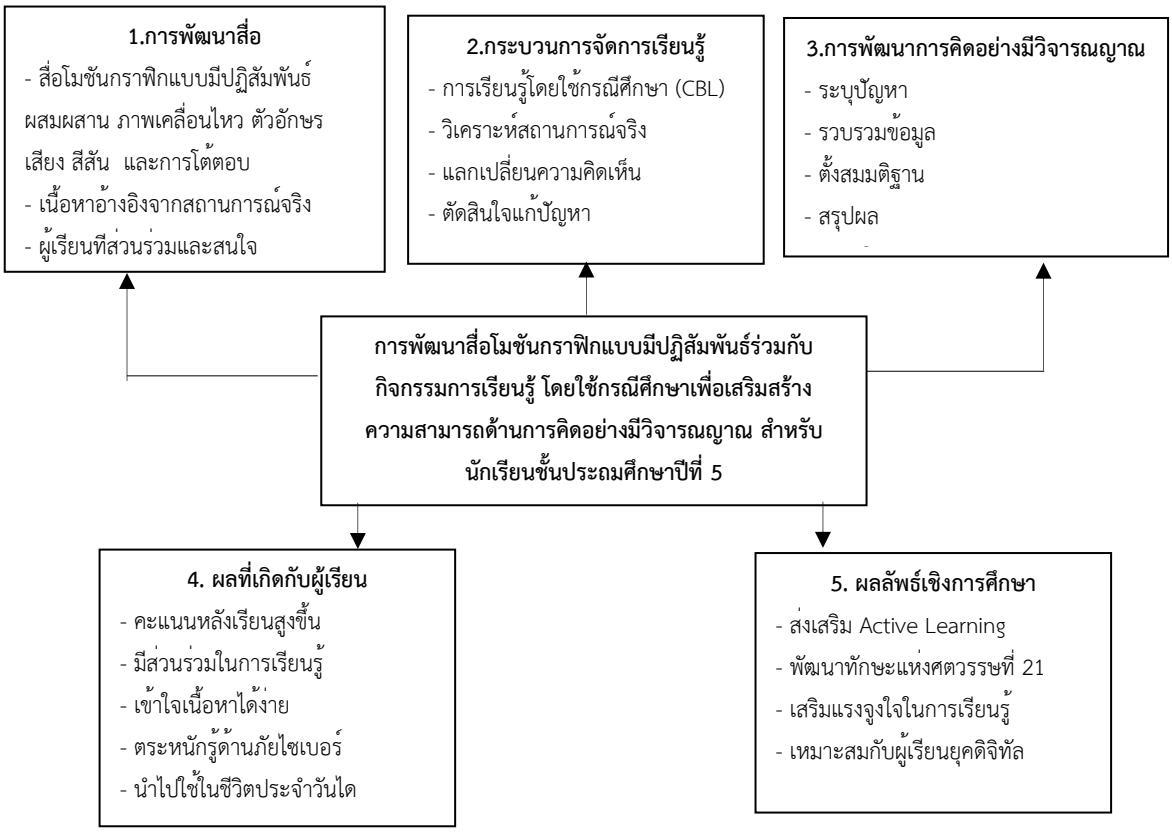

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านสื่อและด้านเนื้อหา นอกจากนี้นักเรียนมีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อดังกล่าวอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบสื่อ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ **ข้อเสนอแนะใน**

การวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ควรนำสื่อ โมชันกราฟิกแบบมีปฏิสัมพันธ์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการคิดขั้นสูง เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านสื่อที่มีความทันสมัยและมีลักษณะโต้ตอบได้ (Interactive) อย่างต่อเนื่อง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น เกมการศึกษา ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ทักษิณา สุขพัทธี และทรงศรีสรณสถาพร. (2560). การศึกษาแนวทางการออกแบบโมชันกราฟิกที่ส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(1), 261-268.

ทิศนา แขมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภานุชนาฎ นรินทร์. (2564). การพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน. ในวิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2563*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

อารีนา อารยะกุล. (2560). *การออกแบบโมชั่นกราฟิกเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ardianto, D. T., Wicaksono, A. R., Mataram, S., & Widayat, R. (2024). Nirmana motion graphic video: Innovation in learning design principles and elements. *MUDRA Jurnal Seni Budaya*, 39(1), 112-117.

Brookfield, S. D. (2012). *Teaching for critical thinking: Tools and techniques to help students question their assumptions*. San Francisco,CA: Jossey-Bass.

Facione, P. A. (1990). *Critical thinking: A statement of expert consensus for purposes of educational assessment and instruction (The Delphi Report)*. Millbrae, CA: American Philosophical Association.

Kaffah, L. S., Haryono, H., & Utanto, Y. (2023). The effectiveness of the problem-based learning model assisted by stop-motion animation videos in improving the critical thinking abilities of elementary school students. *Harmoni Sosial: Jurnal Pendidikan IPS*, 10(2), 143-152.

Khurunun, K., & Saengthongdee, T. (2023). Guidelines for preventing cyber crime in Thailand. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 9(6), 327-340.

Pamekas, B. W., & Irawan, N. (2024). The influence of motion graphics on user experience in interactive media. *Proceeding of International Conference on Science, Health, andTechnology*, 522-526.

อิทธิพลของคุณภาพการบริการ เทคโนโลยีดิจิทัล และภาพลักษณ์สายการบินที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย*

FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO APPLY FOR ROYAL THAI ARMY PILOT POSITIONS AMONG AVIATION STUDENTS IN THAILAND

กฤษฎา หุ่นทอง[1] และ ประพนธ์ จิตตะปุตตะ[2]

Kritsada Hoontong[1] and Prapont Chittaputta[2]

[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[1]Master of Business Administration Program (MBA), Krirk University, Thailand

[2]วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[2]International College of Aviation and Aero Space, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: aerospace@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ : 4 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 27 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 29 พฤษภาคม 2569

Received 4 May 2026; Revised 27 May 2026; Accepted 29 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของคุณภาพการบริการที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย 2) วิเคราะห์ผลของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย และ 3) ประเมินผลของภาพลักษณ์สายการบินที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้

Citation:

* กฤษฎา หุ่นทอง และ ประพนธ์ จิตตะปุตตะ. (2569). อิทธิพลของคุณภาพการบริการ เทคโนโลยีดิจิทัล และภาพลักษณ์สายการบินที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 861-879.

Kritsada Hoontong and Prapont Chittaputta. (2026). Factors Influencing The Decision To Apply For Royal Thai Army Pilot Positions Among Aviation Students In Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 861-879.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพการบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = 0.412, Sig. < 0.05) โดยเฉพาะด้านความเชื่อถือได้และความมั่นใจ

2. เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = 0.285, Sig. < 0.05) โดยช่วยเพิ่มความสะดวกและประสบการณ์ในการใช้บริการ

3. ภาพลักษณ์สายการบินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = 0.356, Sig. < 0.05) โดยเฉพาะด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ

โดยตัวแปรทั้งสามสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความภักดีของผู้โดยสารได้ร้อยละ 68.2 (R^2 = 0.682) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการคุณภาพการบริการ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างภาพลักษณ์องค์กรในการพัฒนาความภักดีของผู้โดยสารในอุตสาหกรรมการบิน

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ, เทคโนโลยีดิจิทัล, ภาพลักษณ์สายการบิน, ความภักดีของผู้โดยสาร

Abstract

This research article aims to: 1) examine the effect of service quality on passenger loyalty among commercial airlines in Thailand; 2) analyze the effect of digital technology on passenger loyalty among commercial airlines in Thailand; and 3) evaluate the effect of airline image on passenger loyalty among commercial airlines in Thailand. This study adopts a quantitative research approach, using a questionnaire as the research instrument to collect data from 400 passengers of commercial airlines in Thailand. Convenience sampling was employed. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, namely multiple regression analysis.

The research findings indicate that:

1. Service quality has a positive and statistically significant effect on passenger loyalty (β = 0.412, Sig. < 0.05), particularly in terms of reliability and assurance.

2. Digital technology has a positive and statistically significant effect on passenger loyalty (β = 0.285, Sig. < 0.05), enhancing convenience and service experience.

3. Airline image has a positive and statistically significant effect on passenger loyalty (β = 0.356, Sig. < 0.05), especially in terms of safety and credibility.

The three variables jointly explain 68.2% of the variance in passenger loyalty (R^2 = 0.682), highlighting the importance of service quality management, digital technology utilization, and corporate image development in enhancing passenger loyalty in the airline industry.

Keywords: Service Quality, Digital Technology, Airline Image, Passenger Loyalty

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ถือเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจระดับประเทศ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยซึ่งมีลักษณะเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยว การค้า และการลงทุนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การขยายตัวของการเดินทางทางอากาศทั้งในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ ส่งผลให้อุตสาหกรรมการบินมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการเข้าสู่ตลาดของสายการบินรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสายการบินแบบบริการเต็มรูปแบบ (Full-Service Airlines) และสายการบินต้นทุนต่ำ (Low-Cost Airlines) ทำให้ระดับการแข่งขันในอุตสาหกรรมเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านราคา คุณภาพบริการ เส้นทางบิน และนวัตกรรมการให้บริการ ภายใต้สภาวะการแข่งขันที่เข้มข้นดังกล่าว พฤติกรรมของผู้โดยสารได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน จากเดิมที่เน้นการพิจารณาเลือกสายการบินจากราคาบัตรโดยสารเป็นหลัก กลับเปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับ “ประสบการณ์โดยรวมของการเดินทาง” (Customer Experience) ซึ่ง

ครอบคลุมทุกจุดสัมผัสของบริการ ตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการเดินทาง เช่น การค้นหาข้อมูลและการจองตั๋ว ขั้นตอนระหว่างการเดินทาง เช่น ความสะดวกสบาย ความตรงต่อเวลา และการบริการของพนักงาน ตลอดจนขั้นตอนหลังการเดินทาง เช่น การจัดการข้อร้องเรียนและการให้บริการหลังการขาย แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้โดยสารในยุคปัจจุบันมีความคาดหวังที่สูงขึ้นและมีพฤติกรรมการตัดสินใจที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ในเชิงทฤษฎี แนวคิดคุณภาพการบริการ (Service Quality) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า โดย Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ได้เสนอว่า คุณภาพการบริการเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังของลูกค้า (Expected Service) กับการรับรู้ต่อบริการที่ได้รับจริง (Perceived Service) หากการรับรู้สูงกว่าหรือเท่ากับความคาดหวัง ลูกค้าจะเกิดความพึงพอใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำไปสู่ความภักดีในระยะยาว นอกจากนี้ โมเดล SERVQUAL ยังได้กำหนดมิติของคุณภาพการบริการออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ความเป็นรูปธรรม ความเชื่อถือได้ การตอบสนอง ความมั่นใจ และความเอาใจใส่ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพบริการในอุตสาหกรรมการบินได้อย่างเหมาะสม (Parasuraman et al., 1988) นอกจากคุณภาพการบริการแล้ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินธุรกิจของสายการบินในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ระบบจองตั๋วออนไลน์ (Online Booking System) แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ (Mobile Applications) ระบบเช็คอินอัตโนมัติ (Self Check-in) และระบบแจ้งเตือนข้อมูลเที่ยวบินแบบเรียลไทม์ (Real-time Notification) ได้ช่วยเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และลดความยุ่งยากในการใช้บริการของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญ จากมุมมองทางทฤษฎี การยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้บริการสามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิดการรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) และความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและความตั้งใจในการใช้บริการซ้ำ (Zeithaml, 1988) ดังนั้น เทคโนโลยีดิจิทัลจึงมิได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงาน แต่ยังเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในอุตสาหกรรมการบิน

อีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของผู้โดยสาร คือ “ภาพลักษณ์สายการบิน” (Airline Image) ซึ่งสะท้อนถึงการรับรู้ ความเชื่อ และความรู้สึกที่ผู้โดยสารมีต่อองค์กร ภาพลักษณ์ที่ดีสามารถสร้างความไว้วางใจ ลดความเสี่ยงในการตัดสินใจ และเพิ่มโอกาสในการเลือกใช้บริการซ้ำ (Chen & Tsai, 2007) โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการบินซึ่ง

เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและมาตรฐานการให้บริการในระดับสูง ผู้โดยสารมักใช้ภาพลักษณ์ของสายการบินเป็นตัวแทนในการประเมินคุณภาพบริการที่คาดว่าจะได้รับล่วงหน้า แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีสัญญาณ (Signaling Theory) ที่อธิบายว่า ภาพลักษณ์องค์กรทำหน้าที่เป็น “สัญญาณเชิงคุณภาพ” (Quality Signal) ภายใต้สภาวะที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ (Spence, 1973) ในมิติของพฤติกรรมผู้บริโภค ความภักดีของลูกค้า (Customer Loyalty) ถือเป็นเป้าหมายสำคัญขององค์กรธุรกิจ เนื่องจากลูกค้าที่มีความภักดีไม่เพียงแต่มีแนวโน้มกลับมาใช้บริการซ้ำเท่านั้น แต่ยังมีแนวโน้มที่จะแนะนำบริการให้กับผู้อื่น และมีความยืดหยุ่นต่อราคาในระดับที่สูงขึ้น Oliver (1999) อธิบายว่า ความภักดีเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการสะสมประสบการณ์เชิงบวกที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเกิดจากการผสมผสานของหลายปัจจัย เช่น คุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า และภาพลักษณ์ขององค์กร อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยในบริบทของประเทศไทยที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินยังมีจำนวนจำกัด และส่วนใหญ่มักศึกษาปัจจัยเพียงด้านใดด้านหนึ่ง เช่น คุณภาพการบริการหรือความพึงพอใจ โดยยังขาดการศึกษาที่บูรณาการปัจจัยสำคัญหลายด้านเข้าด้วยกันในกรอบแนวคิดเดียวอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ บริบทของประเทศไทยยังมีลักษณะเฉพาะทั้งในด้านโครงสร้างตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค และระดับการยอมรับเทคโนโลยี ซึ่งอาจทำให้ผลการวิจัยแตกต่างจากบริบทของประเทศอื่น

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของคุณภาพการบริการ เทคโนโลยีดิจิทัล และภาพลักษณ์สายการบินที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย” จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ กล่าวคือ ในเชิงวิชาการ งานวิจัยนี้ช่วยเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ โดยนำเสนอกรอบแนวคิดที่บูรณาการปัจจัยสำคัญทั้งสามด้านเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ขณะที่ในเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการกำหนดกลยุทธ์ของสายการบินในการพัฒนาคุณภาพการบริการ การลงทุนด้านเทคโนโลยี และการสร้างภาพลักษณ์องค์กร เพื่อเสริมสร้างความภักดีของผู้โดยสารและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของคุณภาพการบริการที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย

2. เพื่อวิเคราะห์ผลของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย

3. เพื่อประเมินผลของภาพลักษณ์สายการบินที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการวิจัยเชิงวิชาการ เนื่องจากช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังช่วยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) และพัฒนาสมมติฐานการวิจัยได้อย่างมีเหตุผลและมีความน่าเชื่อถือ (Creswell, 2014) สำหรับการวิจัยเรื่องอิทธิพลของคุณภาพการบริการ เทคโนโลยีดิจิทัล และภาพลักษณ์สายการบินที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสาร ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ (Service Quality) คุณภาพการบริการเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า โดย Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ได้เสนอโมเดล SERVQUAL ซึ่งอธิบายว่าคุณภาพการบริการเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังของลูกค้า (Expected Service) และการรับรู้บริการที่ได้รับจริง (Perceived Service) หากการรับรู้สูงกว่าความคาดหวังจะนำไปสู่ความพึงพอใจและพฤติกรรมเชิงบวก โมเดล SERVQUAL ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ (1) ความเป็นรูปธรรม (Tangibles) (2) ความเชื่อถือได้ (Reliability) (3) การตอบสนอง (Responsiveness) (4) ความมั่นใจ (Assurance) และ (5) ความเอาใจใส่ (Empathy) ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประเมินคุณภาพบริการในอุตสาหกรรมต่าง ๆ รวมถึงอุตสาหกรรมการบิน (Parasuraman et al., 1988)

นอกจากนี้ Cronin และ Taylor (1992) ยังเสนอว่า คุณภาพการบริการมีอิทธิพลโดยตรงต่อความตั้งใจในการใช้บริการซ้ำ โดยไม่จำเป็นต้องผ่านตัวแปรความพึงพอใจเสมอไป

ขณะที่ Zeithaml (1988) ได้อธิบายว่าการรับรู้คุณค่าของลูกค้า (Perceived Value) ซึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ได้รับกับสิ่งที่เสียไป เป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงคุณภาพบริการกับพฤติกรรมผู้บริโภค ในบริบทของสายการบิน คุณภาพการบริการมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในด้านความปลอดภัย ความตรงต่อเวลา และการบริการของพนักงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นและความพึงพอใจของผู้โดยสาร

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้บริการในอุตสาหกรรมการบิน โดยเฉพาะในด้านการอำนวยความสะดวกให้กับผู้โดยสาร เช่น ระบบจองตั๋วออนไลน์ แอปพลิเคชันบนมือถือ และระบบเช็คอินอัตโนมัติ หนึ่งในทฤษฎีที่สำคัญในการอธิบายพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยี คือ Technology Acceptance Model (TAM) ซึ่งพัฒนาโดย Davis (1989) โดยระบุว่า การยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งานขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจในการใช้งาน

นอกจากนี้ Venkatesh et al. (2003) ได้พัฒนาโมเดล UTAUT (Unified Theory of Acceptance and Use of Technology) ซึ่งขยายแนวคิด TAM โดยเพิ่มปัจจัยด้านอิทธิพลทางสังคมและสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้งาน ในบริบทของสายการบิน เทคโนโลยีดิจิทัลไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน แต่ยังช่วยยกระดับประสบการณ์ของผู้โดยสาร (Customer Experience) และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยเฉพาะในยุคที่ผู้บริโภคคาดหวังความสะดวก รวดเร็ว และการเข้าถึงข้อมูลแบบเรียลไทม์

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image) ภาพลักษณ์องค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และพฤติกรรมของผู้บริโภค Keller (1993) ได้อธิบายว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Image) คือ การรับรู้และความเชื่อที่ผู้บริโภคมีต่อองค์กร ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ การสื่อสาร และข้อมูลที่ได้รับ Chen และ Tsai (2007) ระบุว่า ภาพลักษณ์ที่ดีสามารถส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจในการใช้บริการซ้ำของลูกค้า โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมบริการที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การบิน ซึ่งผู้บริโภคมักใช้ภาพลักษณ์องค์กรเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจ ในเชิงทฤษฎี ภาพลักษณ์องค์กรยังสามารถอธิบายได้ผ่าน Signaling Theory (Spence, 1973) ซึ่งระบุว่า ภาพลักษณ์เป็นสัญญาณที่องค์กรส่งไปยังผู้บริโภค เพื่อช่วยลดความไม่แน่นอนในการตัดสินใจ ในอุตสาหกรรมการบิน ภาพลักษณ์ด้าน

ความปลอดภัย ความน่าเชื่อถือ และความเป็นมืออาชีพ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้โดยสาร และนำไปสู่ความภักดีในระยะยาว

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า คุณภาพการบริการ เทคโนโลยีดิจิทัล และภาพลักษณ์สายการบิน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้โดยสาร โดยคุณภาพการบริการมีบทบาทโดยตรงต่อความพึงพอใจและความไว้วางใจ เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มประสบการณ์และความสะดวกในการใช้บริการ ขณะที่ภาพลักษณ์องค์กรช่วยสร้างความเชื่อมั่นและลดความเสี่ยงในการตัดสินใจ ดังนั้น การบูรณาการทั้งสามปัจจัยเข้าด้วยกันจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์ของสายการบิน เพื่อเสริมสร้างความภักดีของผู้โดยสารและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร ได้แก่ คุณภาพการบริการ เทคโนโลยีดิจิทัล และภาพลักษณ์สายการบิน ที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย โดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey Research) ผ่านแบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ การออกแบบระเบียบวิธีการวิจัยดังกล่าวมีความเหมาะสม เนื่องจากสามารถอธิบายพฤติกรรม ทัศนคติ และการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณได้อย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปวิเคราะห์เชิงสถิติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Creswell, 2014)

1. การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research Design) ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมใช้ในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค โดยเฉพาะในบริบทของการบริการ เนื่องจากสามารถรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากภายในระยะเวลาที่จำกัด และสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ (Malhotra, 2010) ในเชิงโครงสร้างงานวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงอธิบาย (Explanatory Research) ที่มุ่งทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณภาพการบริการ เทคโนโลยีดิจิทัล และภาพลักษณ์สายการบิน ต่อ ตัวแปรตาม คือ ความภักดีของผู้โดยสาร โดยอาศัยกรอบแนวคิดจากทฤษฎีคุณภาพการบริการ (SERVQUAL) และทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (Parasuraman et al., 1988; Oliver, 1999)

2. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และเคยใช้บริการสายการบินอย่างน้อย 1 ครั้ง การกำหนดประชากรดังกล่าวมีความเหมาะสม เนื่องจากบุคคลในกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในการใช้บริการ ซึ่งสามารถประเมินคุณภาพการบริการ เทคโนโลยี และภาพลักษณ์ของสายการบินได้อย่างมีเหตุผล (Oliver, 1997)

นอกจากนี้ การกำหนดอายุขั้นต่ำที่ 18 ปี ยังสะท้อนถึงความสามารถในการตัดสินใจอย่างอิสระของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการวิจัยพฤติกรรมผู้บริโภค (Malhotra, 2010) อีกทั้งประชากรในอุตสาหกรรมการบินยังมีความหลากหลายทั้งด้านวัตถุประสงค์การเดินทาง รายได้ และประสบการณ์การใช้บริการ ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้และพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้สายการบิน (Kotler & Keller, 2016)

3. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งเป็นวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น ผู้โดยสารในสนามบิน การใช้ขนาดตัวอย่างจำนวน 400 คนถือว่าเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติในงานวิจัยเชิงปริมาณ และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Hair et al. (2019) ที่ระบุว่า การวิเคราะห์ถดถอยพหุควรใช้ขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า 200 ตัวอย่างเพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือ

แม้ว่าวิธีการสุ่มแบบสะดวกอาจมีข้อจำกัดในด้านการเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด (Generalizability) แต่ก็เป็นวิธีที่เหมาะสมในบริบทของการวิจัยภาคสนามที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร (Creswell, 2014) และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้โดยสารได้ในระดับที่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์เชิงวิชาการ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2) ด้านคุณภาพการบริการ (อิงตามโมเดล SERVQUAL)
3) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล
4) ด้านภาพลักษณ์สายการบิน
5) ด้านความภักดีของผู้โดยสาร

แบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert Scale 5 ระดับ ตั้งแต่ “น้อยที่สุด” ถึง “มากที่สุด” ซึ่งเป็นมาตราส่วนที่เหมาะสมสำหรับการวัดทัศนคติและการรับรู้ของผู้บริโภค (Likert, 1932) การใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัยเชิงปริมาณมีข้อดีคือสามารถรวบรวมข้อมูลจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว มีความเป็นมาตรฐาน และสามารถนำไปวิเคราะห์เชิงสถิติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Malhotra, 2010)

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้มั่นใจว่าแบบสอบถามมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือใน 2 ด้านหลัก ได้แก่

5.1 ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Experts) จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่าที่เหมาะสมควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.50 (Rovinelli & Hambleton, 1977)

5.2 ความเชื่อมั่น (Reliability) ทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งค่าที่ยอมรับได้ควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 (Cronbach, 1951) เพื่อแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความสม่ำเสมอในการวัด

ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลถือเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ใช้แปลงข้อมูลดิบ (Raw Data) ให้กลายเป็นสารสนเทศที่มีความหมาย สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างเป็นระบบ โดยการวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความครอบคลุมและมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ (Creswell, 2014)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาได้ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา และความถี่ในการใช้บริการสายการบิน โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงสัดส่วนของข้อมูลในแต่ละกลุ่ม และใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วน

เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายแนวโน้มและการกระจายของข้อมูลในตัวแปรที่วัดด้วยมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพฤติกรรมและทัศนคติของผู้บริโภค (Malhotra, 2010) ค่าเฉลี่ยช่วยสะท้อนระดับความคิดเห็นโดยรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น ระดับการรับรู้คุณภาพการบริการหรือความพึงพอใจ ขณะที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้วัดความแปรปรวนของความคิดเห็น หากค่ามีขนาดต่ำ แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบมีความสอดคล้องกันสูง ในทางตรงกันข้าม หากค่ามีขนาดสูง แสดงว่าความคิดเห็นมีความแตกต่างกันมาก (Hair et al., 2019) การใช้สถิติเชิงพรรณนาดังกล่าวจึงช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจภาพรวมของข้อมูลก่อนเข้าสู่การวิเคราะห์เชิงลึกในขั้นถัดไป

การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เป็นเครื่องมือหลักในการทดสอบสมมติฐานและศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณภาพการบริการ เทคโนโลยีดิจิทัล และภาพลักษณ์สายการบิน กับตัวแปรตาม คือ ความภักดีของผู้โดยสาร การวิเคราะห์ถดถอยพหุเป็นเทคนิคทางสถิติที่สามารถวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระหลายตัวที่มีต่อตัวแปรตามในเวลาเดียวกัน ซึ่งช่วยให้สามารถประเมินความสำคัญเชิงเปรียบเทียบของแต่ละตัวแปรได้อย่างชัดเจน (Hair et al., 2019)

การวิเคราะห์ถดถอยพหุในงานวิจัยนี้ดำเนินการผ่านสมการเชิงเส้น (Linear Regression Model) ซึ่งสามารถเขียนในรูปแบบทั่วไปได้ดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \varepsilon$$

โดยที่ Y แทนความภักดีของผู้โดยสาร X_1 แทนคุณภาพการบริการ X_2 แทนเทคโนโลยีดิจิทัล และ X_3 แทนภาพลักษณ์สายการบิน ส่วน β เป็นค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยที่แสดงถึงระดับอิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวต่อความภักดี

ในการแปลผลการวิเคราะห์ถดถอย ผู้วิจัยพิจารณาค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 หากค่า p-value มีค่าน้อยกว่าระดับที่กำหนด แสดงว่าตัวแปรอิสระนั้นมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ยังพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (Coefficient of Determination: R^2) ซึ่งใช้วัดความสามารถของโมเดลในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม โดยค่า R^2 ที่สูงแสดงว่าโมเดลมีความสามารถในการอธิบายข้อมูลได้ดี (Hair et al., 2019) นอกเหนือจากการวิเคราะห์

ถดถอยพหุ การทดสอบสมมติฐานยังเป็นอีกขั้นตอนสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเป็นกระบวนการทางสถิติที่ใช้ตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างสามารถสนับสนุนข้อสันนิษฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ (Hypothesis Testing) ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ และใช้ผลการวิเคราะห์ถดถอยในการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐานดังกล่าว ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยยังได้พิจารณาข้อสมมติพื้นฐานของการวิเคราะห์ถดถอย เช่น ความเป็นเส้นตรงของความสัมพันธ์ (Linearity) ความเป็นอิสระของค่าคลาดเคลื่อน (Independence of Errors) และการไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ (Gujarati & Porter, 2009)

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล และต่อยอดด้วยสถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานและวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณในระดับสากล และช่วยให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ในการอธิบายและพัฒนากลยุทธ์ในอุตสาหกรรมการบินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย โดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูล และสถิติเชิงอนุมานโดยเฉพาะการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณภาพการบริการ เทคโนโลยีดิจิทัล และภาพลักษณ์สายการบิน ต่อความภักดีของผู้โดยสาร ซึ่งผลการวิจัยสามารถอธิบายเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาผลของคุณภาพการบริการที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ผลการศึกษาด้านคุณภาพการบริการพบว่าผู้โดยสารมีการรับรู้คุณภาพการบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 เมื่อพิจารณาในรายมิติ พบว่า มิติด้านความเชื่อถือได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.32) รองลงมาคือความมั่นใจ (4.28) การตอบสนอง (4.15) ความเอาใจใส่ (4.10)

และความเป็นรูปธรรม (4.05) ตามลำดับ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้โดยสารให้ความสำคัญกับความตรงต่อเวลา ความถูกต้องของบริการ และความมั่นใจในความปลอดภัยเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด SERVQUAL ที่เน้นบทบาทของความเชื่อถือได้และความมั่นใจในธุรกิจบริการ (Parasuraman et al., 1988) เมื่อพิจารณาอิทธิพลของคุณภาพการบริการต่อความภักดีของผู้โดยสารจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่า คุณภาพการบริการมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.412 ค่า t เท่ากับ 8.235 และระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.000 ซึ่งต่ำกว่า 0.05 อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของคุณภาพการบริการส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของความภักดีของผู้โดยสาร ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Oliver (1999) ที่อธิบายว่าคุณภาพการบริการเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความพึงพอใจและนำไปสู่ความภักดีในระยะยาว

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ผลของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาพบว่า ผู้โดยสารมีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีของสายการบินอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.18 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 โดยองค์ประกอบที่ได้รับการประเมินสูง ได้แก่ ระบบจองออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 4.30) การใช้งานแอปพลิเคชันบนมือถือ (4.22) และระบบแจ้งเตือนแบบเรียลไทม์ (4.12) ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความสะดวกและลดขั้นตอนในการใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model) ที่ชี้ให้เห็นว่าความสะดวกและประโยชน์ในการใช้งานมีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค (Davis, 1989)

ในส่วนของผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่า β เท่ากับ 0.285 ค่า t เท่ากับ 5.764 และค่า Sig. เท่ากับ 0.000 แสดงให้เห็นว่าแม้เทคโนโลยีจะมีอิทธิพลน้อยกว่าคุณภาพการบริการ แต่ก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ผู้โดยสารและส่งผลต่อการใช้บริการซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการรับรู้คุณค่า (Perceived Value) ของ Zeithaml (1988)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินผลของภาพลักษณ์สายการบินที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสารของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาพบว่า ผู้โดยสารมีการรับรู้ภาพลักษณ์ของสายการบินในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 โดยมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัย (4.38) รองลงมา

คือความน่าเชื่อถือขององค์กร (4.30) ความเป็นมืออาชีพ (4.22) และความรับผิดชอบต่อสังคม (4.10) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้โดยสารให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือเป็นหลักในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุยังแสดงให้เห็นว่า ภาพลักษณ์สายการบินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่า β เท่ากับ 0.356 ค่า t เท่ากับ 7.102 และค่า Sig. เท่ากับ 0.000 แสดงให้เห็นว่าภาพลักษณ์องค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและลดความเสี่ยงในการตัดสินใจของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Image) ของ Keller (1993) เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์โมเดลโดยรวม พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งสามสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีของผู้โดยสารได้ในระดับสูง โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.682 และ Adjusted R^2 เท่ากับ 0.676 แสดงว่าโมเดลสามารถอธิบายพฤติกรรมความภักดีของผู้โดยสารได้ถึงร้อยละ 68.2 อีกทั้งค่า F เท่ากับ 142.318 และค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ยืนยันว่าโมเดลมีความเหมาะสมและมีนัยสำคัญทางสถิติ (Hair et al., 2019)

โดยสรุป เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พบว่า คุณภาพการบริการเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความภักดีของผู้โดยสาร รองลงมาคือภาพลักษณ์สายการบิน และเทคโนโลยีดิจิทัลตามลำดับ ทั้งนี้ ตัวแปรทั้งสามล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการสร้างความภักดีของผู้โดยสารในอุตสาหกรรมการบินจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการแบบบูรณาการ ทั้งในด้านคุณภาพบริการ การพัฒนาเทคโนโลยี และการสร้างภาพลักษณ์องค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณภาพการบริการ เทคโนโลยีดิจิทัล และภาพลักษณ์สายการบินล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถนำมาอภิปรายเชิงทฤษฎีและเชิงบริบทได้อย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. ในด้านคุณภาพการบริการ ผลการวิจัยพบว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความภักดีของผู้โดยสาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของประสบการณ์การบริการในอุตสาหกรรมการบิน โดยเฉพาะในมิติของความเชื่อถือได้และความมั่นใจ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ที่เสนอว่า คุณภาพการบริการเป็นผลจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้า ซึ่งหากการรับรู้สูงกว่าความคาดหวัง จะ

นำไปสู่ความพึงพอใจและพฤติกรรมเชิงบวกในระยะยาว นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสนับสนุนแนวคิดของ Zeithaml (1988) ที่อธิบายว่าการรับรู้คุณค่า (Perceived Value) เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงคุณภาพการบริการกับพฤติกรรมของผู้บริโภค กล่าวคือ เมื่อผู้โดยสารรับรู้ว่าบริการที่ได้รับมีคุณค่าสูงเมื่อเทียบกับต้นทุนที่จ่ายไป ไม่ว่าจะเป็นด้านราคา เวลา หรือความพยายาม จะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจและนำไปสู่ความตั้งใจในการใช้บริการซ้ำ

ในมิติของความภักดี ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Oliver (1999) ที่ระบุว่าความภักดีของลูกค้าเป็นผลลัพธ์ของประสบการณ์เชิงบวกที่สะสมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในบริบทของสายการบิน การได้รับบริการที่มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ เช่น ความตรงต่อเวลา ความปลอดภัย และการบริการที่เป็นมืออาชีพ จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความผูกพันระหว่างผู้โดยสารกับสายการบินในระยะยาว

2. ในด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้โดยสารในระดับที่มีนัยสำคัญ แม้จะมีค่าน้อยกว่าคุณภาพการบริการและภาพลักษณ์องค์กร แต่ก็ยังถือเป็นปัจจัยสำคัญในยุคดิจิทัล ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ผ่านกรอบแนวคิด Technology Acceptance Model (TAM) ของ Davis (1989) ซึ่งระบุว่า การที่ผู้ใช้ยอมรับเทคโนโลยีขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงประโยชน์และความง่ายในการใช้งาน ในบริบทของสายการบิน เทคโนโลยี เช่น ระบบจองตั๋วออนไลน์ แอปพลิเคชันมือถือ และระบบแจ้งเตือนแบบเรียลไทม์ ช่วยลดขั้นตอน เพิ่มความสะดวก และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ ซึ่งส่งผลให้ผู้โดยสารเกิดประสบการณ์ที่ดีขึ้น และมีแนวโน้มกลับมาใช้บริการซ้ำมากขึ้น นอกจากนี้ เทคโนโลยียังช่วยสร้างความแตกต่างในการแข่งขัน (Competitive Differentiation) โดยเฉพาะในตลาดที่มีการแข่งขันสูง

3. ในด้านภาพลักษณ์สายการบิน ผลการวิจัยพบว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้โดยสารในระดับสูง โดยเฉพาะในมิติของความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image) ของ Keller (1993) ที่ระบุว่าภาพลักษณ์เป็นผลรวมของการรับรู้และความเชื่อของผู้บริโภคที่มีต่อองค์กร และมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมการเลือกใช้บริการ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิด Signaling Theory ของ Spence (1973) ซึ่งระบุว่า ภาพลักษณ์องค์กรทำหน้าที่เป็น “สัญญาณ” ที่ช่วยลดความไม่แน่นอนในการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การบิน ผู้โดยสารมักใช้ภาพลักษณ์ของสายการบินเป็นตัวแทนในการประเมินคุณภาพและความปลอดภัยล่วงหน้า

เมื่อพิจารณาภาพรวมของผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยทั้งสาม ได้แก่ คุณภาพการบริการเทคโนโลยีดิจิทัล และภาพลักษณ์สายการบิน มิได้ทำงานอย่างแยกส่วน แต่มีลักษณะของการทำงานแบบบูรณาการ (Integrated Effect) กล่าวคือ คุณภาพการบริการเป็นพื้นฐานของประสบการณ์ เทคโนโลยีเป็นตัวเสริมประสิทธิภาพและความสะดวก ขณะที่ภาพลักษณ์เป็นตัวสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในระยะยาว

ดังนั้น การสร้างความภักดีของผู้โดยสารในอุตสาหกรรมการบินจึงไม่สามารถมุ่งเน้นเพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งได้ แต่จำเป็นต้องพัฒนาและบริหารจัดการทั้งสามปัจจัยควบคู่กันไปอย่างสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารประสบการณ์ลูกค้า (Customer Experience Management) ที่เน้นการสร้างประสบการณ์เชิงบวกในทุกจุดสัมผัส (Touchpoints) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้า

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ยืนยันว่า ความภักดีของผู้โดยสารเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการเชิงบูรณาการที่เกิดจากทั้งคุณภาพการบริการ เทคโนโลยี และภาพลักษณ์องค์กร ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีทางการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคในระดับสากล และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ของสายการบินเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย (Conclusion) บทความวิจัยเรื่อง “ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้โดยสารต่อปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ศึกษาระดับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล และวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน โดยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้ 1.1 ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้โดยสารยุคดิจิทัลต่อปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการของสายการบิน พบว่า โดยภาพรวมผู้โดยสารมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ผู้โดยสารให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านเทคโนโลยีดิจิทัลหลายประการ โดยเฉพาะความสะดวกในการใช้งานระบบดิจิทัล ความรวดเร็วในการเข้าถึงบริการ และความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจในการใช้บริการของสายการบินในยุคปัจจุบัน ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้

เห็นว่า เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานและการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสายการบินอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการอำนวยความสะดวกแก่ผู้โดยสาร การลดขั้นตอนในการให้บริการ และการเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างสายการบินกับผู้ใช้บริการ 1.2 ผลการศึกษาระดับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน โดยผู้โดยสารให้ความสำคัญกับความสะดวก ความรวดเร็ว และความน่าเชื่อถือของระบบออนไลน์ของสายการบิน ไม่ว่าจะเป็นระบบการจองตั๋วโดยสาร การเช็กอินผ่านระบบออนไลน์ หรือการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านแอปพลิเคชันและเว็บไซต์ของสายการบิน ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคดิจิทัลมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยผู้โดยสารให้ความสำคัญกับประสบการณ์การใช้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างรวดเร็ว สะดวก และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน 1.3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด ได้แก่ ความสะดวกในการใช้งานระบบดิจิทัล ความรวดเร็วของระบบ และความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้โดยสารในยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับคุณภาพของระบบเทคโนโลยีที่สายการบินนำมาใช้ในการให้บริการเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของผู้โดยสารได้อย่างเหมาะสม จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของสายการบิน สร้างความได้เปรียบทางธุรกิจ และส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กรในระยะยาว อีกทั้งยังช่วยยกระดับประสบการณ์ของผู้โดยสารให้เกิดความพึงพอใจและความเชื่อมั่นในการใช้บริการมากยิ่งขึ้น **2. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย (Practical Recommendations)** 2.1 สายการบินควรพัฒนาและปรับปรุงระบบดิจิทัลในการให้บริการให้มีความสะดวก รวดเร็ว และใช้งานง่าย เพื่อยกระดับประสบการณ์ของผู้โดยสารและเพิ่มความพึงพอใจในการใช้บริการ 2.2 สายการบินควรให้ความสำคัญกับมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล โดยพัฒนาระบบรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ให้มีมาตรฐานสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้โดยสารในการใช้บริการผ่านระบบออนไลน์ 2.3 ควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และระบบวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data

Analytics) มาใช้ในการพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้โดยสารได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2.4 สายการบินควรพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการให้บริการออนไลน์ เพื่อให้สามารถให้บริการแก่ผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendations for Future Research)

3.1 ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นเพิ่มเติมที่อาจส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน เช่น ภาพลักษณ์องค์กร คุณภาพการบริการ ความไว้วางใจของผู้โดยสาร หรือประสบการณ์ลูกค้า 3.2 ควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างไปยังผู้โดยสารสายการบินในภูมิภาคอื่น หรือเปรียบเทียบระหว่างสายการบินต้นทุนต่ำและสายการบินแบบบริการเต็มรูปแบบ เพื่อเพิ่มความครอบคลุมและความแม่นยำของผลการวิจัย 3.3 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่สามารถอธิบายพฤติกรรมและความคิดเห็นของผู้โดยสารได้อย่างละเอียดมากยิ่งขึ้น 3.4 ควรนำเทคนิคการวิเคราะห์ขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) มาใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการอธิบายผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

Chen, C. F., & Tsai, D. (2007). How destination image and evaluative factors affect behavioral intentions. *Tourism Management*, 28(4), 1115–1122.

Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Sage Publications.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334.

Cronin, J. J., & Taylor, S. A. (1992). Measuring service quality. *Journal of Marketing*, 56(3), 55–68.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness and ease of use. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340.

Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2009). *Basic Econometrics*. McGraw-Hill.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate Data Analysis*. Pearson.

Keller, K. L. (1993). Conceptualizing brand equity. *Journal of Marketing*, 57(1), 1–22.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management*. Pearson Education.

Lemon, K. N., & Verhoef, P. C. (2016). Understanding customer experience. *Journal of Marketing*, 80(6), 69–96.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 1–55.

Malhotra, N. K. (2010). *Marketing Research: An Applied Orientation*. Pearson.

Oliver, R. L. (1997). *Satisfaction: A Behavioral Perspective on the Consumer*. McGraw-Hill.

Oliver, R. L. (1999). Whence consumer loyalty? *Journal of Marketing*, 63, 33–44.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL. *Journal of Retailing*, 64(1), 12–40.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12–40.

Payne, A., & Frow, P. (2005). A strategic framework for CRM. *Journal of Marketing*, 69(4), 167–176.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49–60.

Spence, M. (1973). Job market signaling. *Quarterly Journal of Economics*, 87(3), 355–374.

Venkatesh, V., et al. (2003). UTAUT model. *MIS Quarterly*, 27(3), 425–478.

Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value. *Journal of Marketing*, 52(3), 2–22.

การพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Writing) ร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน (Exit ticket) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มเครือข่ายพระเหลา จังหวัดอำนาจเจริญ*

DEVELOPING CREATIVE WRITING ABILITIES IN THAI LANGUAGE USING A PROCESS WRITING APPROACH COMBINED WITH THE EXIT TICKET TECHNIQUE FOR SIXTH-GRADE STUDENTS IN THE PHRA LAO NETWORK, AMNAT CHAROEN PROVINCE

พัชราภา โสมรักษ์[1], ระพิน ชูชื่น[2] และ ดรุณี คชพรม[3]

Phatcharapha Somrak[1], Rapin Chuckuen[2] and Darunee Khotchaphom[3]

[1]นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชธานี

[1]Master of Education Program in Curriculum and Instruction, Ratchathani University, Thailand

[2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

[2]Graduate School, Ratchathani University, Thailand

[3]คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี

[3]Faculty of Nursing, Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: m6653053@rtu.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 เมษายน 2026; วันแก้ไขบทความ 23 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569

Received 8 April 2026; Revised 23 May 2026; Accepted 25 May 2026

Citation:

* พัชราภา โสมรักษ์, ระพิน ชูชื่น และ ดรุณี คชพรม. (2569). การพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Writing) ร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน (Exit ticket) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มเครือข่ายพระเหลา จังหวัดอำนาจเจริญ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 880-896.

Phatcharapha Somrak, Rapin Chuckuen and Darunee Khotchaphom. (2026). Developing Creative Writing Abilities In Thai Language Using A Process Writing Approach Combined With The Exit Ticket Technique For Sixth-Grade Students In The Phra Lao Network, Amnat Charoen Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 880-896.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) เพื่อพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทยโดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนวิชาภาษาไทยโดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทยโดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน แบ่งเนื้อหาทั้งหมดเป็น 8 แผน แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ หาประสิทธิภาพของแผนโดยใช้ E1/E2 ทดสอบค่าทีแบบ Dependent Sample

ผลการวิจัยพบว่า

1) แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.44/86.70 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2) ผลการพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การพัฒนาความสามารทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40

คำสำคัญ: เขียนเชิงสร้างสรรค์, การสอนแบบเน้นกระบวนการ, เทคนิคตั๋วออกห้องเรียน

Abstract

The purposes of this research were (1) to examine the efficiency of lesson plans incorporating the Process Writing Approach and Exit Ticket technique based on the 80/80 efficiency criterion (2) to develop Thai creative writing abilities

through the integration of the Process Writing Approach and Exit Ticket technique and (3) to investigate student satisfaction toward Thai language instruction utilizing these methods. The participants consisted of 20 students. The research instruments included 8 lesson plans designed to enhance Thai creative writing abilities using the Process Writing Approach and Exit Ticket technique. The data were analyzed using E1/E2 efficiency formula and dependent sample t-test.

Research Findings that:

1) The efficiency of the Thai language lesson plans for Grade 6 students, using the Process Writing Approach and Exit Ticket technique, was 80.44/86.70 which met the specified criteria.

2) The students' creative writing abilities in Thai after the intervention were significantly higher than before the intervention at the .05 level of statistical significance.

3) Overall, the Grade 6 students expressed the highest level of satisfaction toward the learning management using the Process Writing Approach and Exit Ticket technique ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.40).

Keywords: Creative Writing, Process Writing Approach, Exit Ticket Technique

บทนำ

ภาษาไทยเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมและเครื่องมือสื่อสารที่สร้างความเป็นเอกภาพในการแสวงหาความรู้ ซึ่งถูกถ่ายทอดผ่านวรรณคดีและวรรณกรรมอันล้ำค่า จึงเป็นสมบัติชาติที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบสาน (สุธะนะ พามนตรี, 2561) อย่างไรก็ตาม ในสังคมปัจจุบันนักเรียนให้ความสำคัญกับการเขียนน้อยลง ซึ่งการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการนำมาปรับใช้โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก 1. ขั้นก่อนการเขียน (Pre-writing) 2. ขั้นระหว่างการเขียน (While-writing) 3. ขั้นหลังการเขียน (Post-writing) เพื่อให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการและทักษะภาษาไทย (วนิดา บุญสุข, 2564)

สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยในปัจจุบัน พบอุปสรรคทั้งด้านเนื้อหาที่มีระดับความยากไม่เหมาะสมกับผู้เรียน สะท้อนจากผลการทดสอบ O-NET ระดับชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 ที่มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศเพียงร้อยละ 52.76 และเมื่อพิจารณามาตรฐานการด้านการเขียน พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 49.84 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2567) สอดคล้องกับปัญหาในระดับพื้นที่ของโรงเรียนชุมชนบ้านเสารึก จังหวัดอำนาจเจริญ ที่พบว่าคะแนนวิชาภาษาไทยในปี 2567 ลดลงอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการ (Process Writing) ร่วมกับเทคนิคตั๋วออก (Exit Ticket) โดยให้ความสำคัญกับ 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นก่อนการเขียน ขั้นระหว่างเขียน และขั้นหลังการเขียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดและสติปัญญาในการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ การนำ Exit Ticket มาใช้ร่วมกับ Process Writing มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบ "ข้อมูลป้อนกลับทันที" (Immediate Feedback Loop) ในระหว่างรอยต่อของแต่ละขั้นตอนการเขียน ข้อมูลจาก Exit Ticket จะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสะท้อนคิด (Reflection) ที่ช่วยให้ครูทราบถึงจุดติดขัดของผู้เรียนในแต่ละระยะ อันจะเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Writing) ร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน (Exit ticket) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเรียน

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การทบทวนวรรณกรรม

การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถของผู้เรียนในการสื่อสารความคิดและจินตนาการผ่านตัวอักษร โดยเน้นที่การใช้ถ้อยคำที่สละสลวย การลำดับเรื่องราวอย่างมีชั้นเชิง และการสะท้อนตัวตนของผู้เขียน ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนใน กระบวนการเขียน (Process Writing) ที่มุ่งเน้นการบ่มเพาะความคิดมากกว่าการตรวจประเมินเพียงไวยากรณ์ และได้รับ

การกระตุ้นผ่านการสะท้อนกลับด้วย ใบสรุปบทเรียน (Exit Ticket) เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการสร้างสรรค์ผลงาน แนวคิดการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก 1. ขั้นก่อนการเขียน (Pre-writing) เป็นขั้นตอนการเตรียมความพร้อมและความคิดก่อนลงมือเขียนจริง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนมีข้อมูลและทิศทางในการเขียนที่ชัดเจน กิจกรรมหลัก 2. ขั้นระหว่างการเขียน (While-writing) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำข้อมูลจากขั้นแรกมาเรียบเรียงเป็นข้อความ โดยเน้นการถ่ายทอดความคิดและการสื่อสารความหมายเป็นหลัก 3. ขั้นหลังการเขียน (Post-writing) เป็นขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องขั้นสุดท้ายและการนำเสนอผลงานสู่ผู้อื่น

เทคนิคตั๋วออกจากห้องเรียนว่าการใช้เทคนิคตัวออกจากห้องเรียน คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนแสดงความเข้าใจ ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นจากการเรียนในบทเรียนนั้น ๆ เพื่อให้ครูใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนปรับปรุงการสอนในครั้งต่อไป ทั้งยังเป็นวิธีส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรู้จักการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง

การสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและยังทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้และจะส่งผลต่อความสามารถทางการเขียนของนักเรียนให้สูงขึ้น และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการภาษาไทย อีกทั้งเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพระเหลา อำเภอพนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 มีจำนวน 13 โรงเรียน 13 ห้อง จำนวน 131 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านเสารีก ตำบลพระเหลา อำเภอพนา จังหวัดอำนาจเจริญ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้อง รวมทั้งสิ้น 20 คน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random

Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย ผู้วิจัยได้ใช้แผนการเรียนรู้ในบทเรียนโดยแบ่งเนื้อหาทั้งหมดเป็น 8 แผน จำนวน 8 ชั่วโมง

3. ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบ

3.1 แผนการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1) นำแผนการจัดการเรียนการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำเพิ่มเติม แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์

2) นำแผนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนการสอนด้วยแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3) นำแผนการจัดการเรียนการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย ที่ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผลปรากฏว่าการประเมินความเหมาะสมของแผนจัดการเรียนรู้อยู่ที่ 4.60 – 4.77 ซึ่งมีค่าความเหมาะสมของแผนจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับความเหมาะสมมาก

4) ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Tryout) ไปใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 ครั้ง ดังนี้

(1) การทดลองแบบรายบุคคล (1 : 1) นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองโรงเรียนชุมชนบ้านเสารึก จำนวน 3 คน พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 63.27/63.77

(2) การทดลองแบบกลุ่มเล็ก (1 : 10) นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองโรงเรียนชุมชนบ้านเสารึก จำนวน 10 คน พบว่า มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 71.17/72.54

(3) การทดลองแบบภาคสนาม (1 : 100) ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองกับโรงเรียนชุมชนบ้านเสารึก จำนวน 20 คน พบว่า มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.44/86.70

3.2 แบบทดสอบความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย

ลักษณะแบบทดสอบความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและตำราเกี่ยวกับการประเมินผลความสามารถทางการเขียน นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ

2) นำคะแนนจากแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อ

คำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence IOC) โดยคัดเฉพาะข้อที่ได้ค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป พบว่า แบบทดสอบ จำนวนทั้งหมด 22 ข้อ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ปรนัยจำนวน 20 ข้อ อัตนัย 2 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

4) นำแบบประเมินข้อสอบปรนัย จำนวน 20 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียน ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นกลุ่มเดิม โดยการวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแบบใช้การวิเคราะห์ KP20 ของ Kuder Richardson โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ (Brennan Index (B-Index) พบว่า แบบทดสอบจำนวน 20 ข้อ มีความยากง่ายระหว่าง 0.28 – 0.65 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.29 – 0.47 และค่าความเชื่อมั่น .83

5) นำแบบประเมิน ข้อสอบอัตนัย จำนวน 2 ข้อไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นกลุ่มเดิม โดยการวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบแบบใช้การวิเคราะห์ค่าความตรง หาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยพิจารณาตัวคำถามร่วมกับเกณฑ์การให้คะแนน (Rubric Score) พบว่ามีค่าเท่ากับ 1.00 อัตนัยข้อที่ 1 มีค่าความยาก (P) อยู่ที่ 0.58 และอำนาจจำแนก (R) 0.57 อัตนัยข้อที่ 2 ค่าความยาก (P) อยู่ที่ 0.53 และอำนาจจำแนก (R) 0.53 อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม ข้อสอบอัตนัย 2 ข้ออยู่ที่ 0.95 ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ (Total Reliability) เมื่อนำคะแนนปรนัยและอัตนัยมารวมกัน (22 ข้อ รวม 30 คะแนน) ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.88 อยู่ในระดับสูงมาก

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและออกแบบรายละเอียดของแบบสอบถาม สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2) นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปให้ผู้เชียวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาและเสนอแนะ เพื่อนำมาตรวจสอบความเหมาะสม

3) นำคะแนนแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยคัดเฉพาะข้อที่ได้ค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป พบว่า แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อสามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบแผนการทดลอง

การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experiment) แบบกลุ่มเดียวโดยทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One – Group Pretest – Posttest Desing) ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experiment) แบบกลุ่มเดียวโดยทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One – Group Pretest – Posttest Desing)

T_1			×	T_2
เมื่อ	T_1	คือ	การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)	
	X	คือ	การทดลองสอน	
	T_2	คือ	การทดสอบหลังเรียน (Post-test)	

4.2 การดำเนินการทดลอง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1) แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และจุดประสงค์การวิจัยให้แก่ผู้เรียนทราบ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ให้นักเรียนทำแบบวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ภาษาไทย ก่อนเรียน (Pre-test)

2) ดำเนินการจัดการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์ภาษาไทยตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 ชั่วโมง

3) ประเมินความพึงพอใจนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์ภาษาไทย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568

4) ให้นักเรียนทำแบบวัดความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ภาษาไทย หลังเรียนเรียน (Post-test)

5) บันทึกผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6) วิเคราะห์ข้อมูลได้วิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยการพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ผลการเรียน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	20	80	64.35	2.64	80.44
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	20	40	38.15	3.25	86.70
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.44/86.70					

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ร้อยละของคะแนนระหว่างเรียน(E_1) เท่ากับ 80.44 และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียน(E_2) เท่ากับ 86.70 ดังนั้น ประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.44/86.70 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย

ตารางที่ 3 ผลการพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การทดลอง	n	$\bar{x}$	P	S.D.	∑D	$\sum D^2$
ก่อนเรียน	20	18.80	62.67	5.13	187	34,969
หลังเรียน	20	28.15	93.83	3.25	t = 3.668*	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.80 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.13 คิดเป็นร้อยละ 62.67 ส่วนคะแนนรวมหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.15 และมีส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐานเท่ากับ 3.25 คิดเป็นร้อยละ 93.83 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์ (Dependent Sample t-test) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาความสามารทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับ มากที่สุดทุกข้อ

อภิปรายผล

1. การศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยวิชาภาษาไทย ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 (E_1/E_2) ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.44/86.70 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ทั้งระหว่างเรียน (E_1) และหลังเรียน (E_2) อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญไม่ได้อยู่ที่ตัวเลขเพียงอย่างเดียว แต่สะท้อนถึง “กระบวนการเรียนรู้” ที่ออกแบบอย่างเป็นระบบ กล่าวคือขั้นตอนของ Process Writing ซึ่งประกอบด้วย ขั้นก่อนเขียน (Pre-writing) ขั้นเขียน (Writing) และขั้นหลังเขียน (Post-writing) ได้ส่งผลโดยตรงต่อค่า E_1 เนื่องจากผู้เรียนได้รับโอกาสฝึกคิดวางแผน และพัฒนางานเขียนอย่างต่อเนื่องในแต่ละขั้น ทำให้คะแนนกิจกรรมระหว่างเรียนอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะขั้นตอน Pre-writing เนื่องจากผู้เรียนได้จัดระเบียบความคิดก่อนลงมือเขียน และได้รับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงงาน กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Flower and Hayes (1981) ที่อธิบายว่าการเขียนเป็นกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น และการย้อนกลับไปแก้ไขช่วยพัฒนาคุณภาพงานเขียนอย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของค่า E_2 ที่สูงถึง 86.70 อาจเกิดจากการใช้เทคนิค Exit Ticket ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสะท้อนการเรียนรู้ (Formative Assessment) ในช่วงท้ายคาบเรียน ผู้เรียนได้ทบทวนสิ่งที่เรียน แสดงความคิดเห็น และระบุจุดที่ยังไม่เข้าใจ ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-reflection) กระบวนการนี้สอดคล้องกับแนวคิดการประเมินเพื่อ

พัฒนา (Assessment for Learning) ของ Black and Wiliam (1998) ซึ่งระบุว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่องช่วยยกระดับการพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ประสิทธิภาพที่เกินเกณฑ์ไม่ได้เกิดจากการสอนเนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเป็นลำดับขั้น ใช้การสะท้อนคิดและข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาผู้เรียน จึงทำให้การพัฒนาทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงขึ้นอย่างชัดเจน ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศหลายท่าน ได้แก่ Graves (1983) ซึ่งเสนอว่า การเขียนเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ผ่านการคิด วางแผนการเขียน และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องเมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกเขียนตามกระบวนการจะช่วยพัฒนาทักษะการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า เรียนการพัฒนาทางการเขียนหลังเรียนสูงขึ้น Black และ Wiliam (1998) ซึ่งเสนอแนวคิดการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for Learning) โดยการใช้ผลการประเมินระหว่างเรียน เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการใช้เทคนิค Exit Ticket ในการวิจัยครั้งนี้ ความสอดคล้องกับงานวิจัยของไทย ผลการวิจัยครั้งนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของไทย เช่น งานวิจัยของ วนิดา บุญสุข (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านภาษาไทย พบว่าผู้เรียนมีการพัฒนาทางการเขียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด งานวิจัยของไทยดังกล่าวสนับสนุนว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ และการใช้เครื่องมือประเมินระหว่างเรียน สามารถพัฒนาทางการเขียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการทั้งต่างประเทศและในประเทศ แสดงให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวเหมาะสมต่อการพัฒนาความสามารถทางการเขียน

2. การพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน มีคะแนนการพัฒนาความสามารถทางการเขียนก่อนเรียนเฉลี่ย 18.80 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 62.67 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.13 ขณะที่หลังการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 28.15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 93.83 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนโดยใช้สถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์ (Dependent Samples t-test) พบว่า t (19) = 8.74 และค่า Sig. = .000 แสดงว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผล

ดังกล่าวยืนยันว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียนสามารถพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเพียงการเพิ่มขึ้นของคะแนนเชิงปริมาณเท่านั้น แต่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของกระบวนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนอย่างชัดเจน กล่าวคือ แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Writing) ทำหน้าที่เป็นตัวแปรต้นที่ส่งผลต่อการจัดระบบความคิดและโครงสร้างการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6 ในขั้นก่อนการเขียน (Pre-writing) ผู้เรียนได้วางแผนและจัดลำดับความคิดก่อนลงมือเขียน ทำให้เกิดความชัดเจนในเนื้อหา ขั้นเขียน (writing) เปิดโอกาสให้ถ่ายทอดความคิดอย่างอิสระโดยไม่ถูกจำกัดด้วยความกังวลเรื่องความถูกต้องทันที ส่วนขั้นการหลังเขียนและการตรวจแก้ ช่วยให้ผู้เรียนตรวจสอบความชัดเจนของการเขียน ปรับปรุงโครงสร้างภาษา และทำให้การเขียนเชิงสร้างสรรค์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น กระบวนการทั้งหมดนี้ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียบเรียงความคิดเป็นลำดับเชื่อมโยงเหตุการณ์อย่างมีเหตุผล และใช้ภาษาเพื่อให้การเขียนนั้นให้ความหมายได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งเป็นพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยตรง ในขณะเดียวกันเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน (Exit Ticket) ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) ที่ช่วยเสริมกลไกการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การให้นักเรียนสรุปสาระสำคัญและสะท้อนความเข้าใจของตนเองหลังเรียน ทำให้เกิดกระบวนการคิดทบทวน (Reflection) และช่วยให้ครูสามารถวิเคราะห์จุดอ่อนหรือความเข้าใจคลาดเคลื่อนของผู้เรียนได้ทันที เพื่อนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในคาบถัดไป บทบาทสำคัญของ Exit Ticket จึงอยู่ที่การสร้าง “วงจรสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง” ซึ่งทำให้พัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไม่หยุดอยู่ที่กิจกรรมในชั้นเรียน แต่เกิดการปรับปรุงอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978) ที่อธิบายว่าการพัฒนาภาษาและความคิดเกิดขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและกระบวนการสะท้อนคิด การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนความเข้าใจจึงช่วยยกระดับพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Graves (1983) ที่เสนอว่าการเขียนควรถูกมองเป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นลำดับขั้น มิใช่เพียงการผลิตข้อความสำเร็จรูป ซึ่งผลการวิจัยที่คะแนนหลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญสะท้อนว่าผู้เรียนสามารถใช้การเขียนเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความคิดได้อย่างแท้จริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการ

ประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของ Black and Wiliam (1998) ที่ระบุว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับระหว่างเรียนสามารถยกระดับการพัฒนาทางการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย Exit Ticket ในงานวิจัยนี้ทำหน้าที่เป็นกลไกข้อมูลย้อนกลับที่สำคัญ ในบริบทงานวิจัยของไทย ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานของ ระพิน ชูชื่น (2568) ที่พบว่าการเขียนเป็นทักษะการสื่อสารที่สำคัญซึ่งต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ที่ยืนยันว่าการบูรณาการเครื่องมือทั้งสองช่วยพัฒนาทักษะการเขียนอย่างเป็นระบบ เนื่องจากกระบวนการเขียนช่วยลดความซับซ้อนของการเรียบเรียงความคิด ในขณะที่ Exit Ticket ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ที่มีประสิทธิภาพเป็นการให้ข้อเสนอแนะที่ทันท่วงทีในเรื่องการวางโครงร่างและบทนำ ส่งผลให้งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนมีความสมบูรณ์และมีชั้นเชิงในการสื่อสารมากขึ้น และสอดคล้องกับงานของวนิดา บุญสุข (2564) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์และพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานของ เทพชา บารมี (2565) ที่พบว่าการใช้เทคนิคตั๋วออกห้องเรียนช่วยให้การพัฒนาทางการเขียนทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง ผลการวิจัยครั้งนี้จึงยืนยันแนวโน้มเดียวกันว่า การบูรณาการกระบวนการเขียนอย่างเป็นขั้นตอนควบคู่กับการประเมินเพื่อพัฒนาสามารถยกระดับพัฒนาความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุปงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดเชิงโครงสร้างร่วมกับการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพัฒนาคุณภาพการสื่อสารของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ จึงมีคุณค่าทางวิชาการในฐานะแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ในระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ ในระดับ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวอย่างชัดเจนผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่า แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้การเขียนอย่างเป็นขั้นตอนลดความกังวลในการเริ่มต้นเขียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการถ่ายทอดความคิดขณะเดียวกัน เทคนิคตั๋วออกห้องเรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้สะท้อนความรู้สึก ความเข้าใจ และข้อ

สงสัยหลังการเรียนรู้ รวมถึงได้รับผลสะท้อนกลับจากครูอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เกิดความมั่นใจในการเขียนและการสื่อสารมากขึ้น จึงทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับสูงมาก ความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ ดังนี้ Dewey (1938) ซึ่งเสนอแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติและสะท้อนประสบการณ์ของตนเอง แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้ Process Writing และ Exit Ticket ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำและสะท้อนผลการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับสูง Graves (1983) ซึ่งกล่าวว่าการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ ช่วยลดความกังวลในการเขียน และทำให้ผู้เรียนมองว่าการเขียนเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาได้ ไม่ใช่การเขียนที่ถูกหรือผิดเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวก และมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนในระดับมากที่สุด Black and Wiliam (1998) ที่เสนอแนวคิดการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for Learning) โดยการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างต่อเนื่อง ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการใช้เทคนิค Exit Ticket ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจและรู้สึกว่าตนเองได้รับการดูแลและใส่ใจ ความสอดคล้องกับงานวิจัยของไทย ผลการวิจัยครั้งนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของไทย หลายฉบับ เช่น งานวิจัยของ วนิดา บุญสุข (2564) ที่ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการและการสะท้อนผล พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วมและมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น งานวิจัยของ วรรณภา ภูแขมหมอก (2565) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับสูง โดยเฉพาะกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและได้รับผลสะท้อนกลับจากครูอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยของไทยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดและประสบการณ์ของตนเอง สามารถสร้างความพึงพอใจและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศรวมถึงงานวิจัยของไทยยืนยันว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Writing) ร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน (Exit ticket) มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.44/86.70 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2) ผลการพัฒนาความสามารทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง การพัฒนาความสามารทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์วิชาภาษาไทย โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Writing) ร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน (Exit ticket) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการ (Process Writing) ร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียน (Exit ticket) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.40

ข้อเสนอแนะ 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยควรนำแนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียนไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักเรียนอย่างเป็นระบบ 1.2 สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สะท้อนความคิดและความรู้สึกหลังเรียนผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น Exit Ticket แบบเขียน แบบวาดภาพ หรือแบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและความมีส่วนร่วมของผู้เรียน 1.3 ครูควรนำผลจากตั๋วออกห้องเรียนมาใช้เป็นข้อมูลสะท้อนกลับ เพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมในคาบถัดไป ให้สอดคล้องกับความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียน **2. ข้อเสนอแนะในครั้งถัดไป** 2.1 ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวการสอนเขียนแบบเน้นกระบวนการร่วมกับเทคนิคตั๋วออกห้องเรียนในระดับชั้นอื่น เช่น ระดับประถมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษา 2.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้มีจำนวนมากขึ้น และอยู่ในบริบทของโรงเรียนที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัย 2.3 ควรมีการติดตามผลและทดสอบซ้ำ (Delayed Post-test) หลังจากสิ้นสุดการทดลองไปแล้วประมาณ 4–8 สัปดาห์ เพื่อประเมินความคงทนของทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ว่านักเรียนยังคงสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดจาก Process

Writing และการสะท้อนคิดจาก Exit Ticket ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนเพียงใด แม้จะไม่มีการใช้เครื่องมือนั้นกำกับอย่างใกล้ชิดเหมือนในช่วงการทดลอง

เอกสารอ้างอิง

เทพชา บารมี. (2565). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการรับรู้ความสามารถของตนเองทางคณิตศาสตร์ เรื่องการแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง โดยการจัดการเรียนรู้แบบ ACE ร่วมกับเทคนิคตั๋วออก. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, (ฉบับพิเศษ)*, 54–65.

ระพิน ชูชื่น, กอบกุล ใจขวาง, คณิต คงทอง และวารี วงศ์ขุนเณร. (2568). การพัฒนาโนทัศน์กระบวนการเขียนร่วมกับเทคนิค Exit Ticket เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 10(2), 1-14.

วนิดา บุญสุข. (2564). *การพัฒนาความสามารถด้านภาษาไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการร่วมกับการสะท้อนผลการเรียนรู้.* ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วรรณภา ภูแขมหมอก. (2565). การพัฒนาทักษะการพูดโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค G.I ร่วมกับสื่อประสมของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1. *วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม*, 9(2), 67–81.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2567). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2567*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *สถิติการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุธะนะ พามนตรี. (2561). แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 5(2), 232–247.

Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7–74.

Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York, NY: Macmillan.

Flower, L., & Hayes, J. R. (1981). A cognitive process theory of writing. *College Composition and Communication*, 32(4), 365–387.

Graves, D. H. (1983). *Writing: Teachers and children at work*. Exeter, NH: Heinemann.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, & E. Souberman, Eds.). Cambridge, MA: Harvard University Press.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2*

GUIDELINES TO DEVELOP VISIONARY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สมคิด บุตรศิลาฤทธิ์[1] และ ธันยาภรณ์ นวลสิงห์[2]

Somkid Butsilarit[1] and Thanyaporn Nualsing[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[1-2]Roi Et Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: bombutsilarit@reru.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 19 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 21 พฤษภาคม 2569

Received 8 May 2026; Revised 19 May 2026; Accepted 21 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี ประกอบด้วย 2 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 335 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิง

Citation:

* สมคิด บุตรศิลาฤทธิ์ และ ธันยาภรณ์ นวลสิงห์. (2569). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 897-910.

Somkid Butsilarit and Thanyaporn Nualsing. (2026). Guidelines To Develop Visionary Leadership Of School Administrators Under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 897-910.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ตามลำดับ 2. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีทั้งหมด 4 ด้าน 26 แนวทาง ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พบว่ามีแนวทางทั้งหมด 6 แนวทาง 2) ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ พบว่ามีแนวทางทั้งหมด 7 แนวทาง 3) ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ พบว่ามีแนวทางทั้งหมด 7 แนวทาง และ4) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี พบว่ามีแนวทางทั้งหมด 6 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ของแนวทาง อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทาง, ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์

Abstract

This study aimed to: (1) examine the current conditions, desirable conditions, and priority needs for developing visionary leadership among school administrators; and (2) develop guidelines for enhancing visionary leadership among school administrators. A mixed-methods research design was employed, consisting of two phases. In Phase 1, the sample included 335 school administrators and teachers, selected through stratified random sampling. Data were collected using a questionnaire and analyzed using mean and standard deviation. Phase 2 involved developing guidelines through structured interviews with three administrators demonstrating best practices and five experts who

evaluated the appropriateness and feasibility of the proposed guidelines. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The findings revealed that the overall current condition of visionary leadership among school administrators was at a high level, while the desirable condition was at the highest level. The priority needs, ranked from highest to lowest, were vision implementation, vision communication, vision formulation, and role modeling. Furthermore, the developed guidelines comprised four aspects with a total of 26 guidelines: vision formulation (6 guidelines), vision communication (7 guidelines), vision implementation (7 guidelines), and role modeling (6 guidelines). The evaluation results indicated that the guidelines were at the highest level in terms of appropriateness and feasibility.

Keywords: Guideline Development, Visionary Leadership

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานของประชาชนทุกช่วงวัยทุกกลุ่มเป้าหมาย เพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับ พัฒนากำลังคนที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศและสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน ในสังคมผ่านการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้ การยอมรับและพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วม บริบทการจัดการศึกษาของประเทศและสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของกระแสโลกาภิวัตน์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้งการพัฒนาองค์กรให้มีความยั่งยืนบนพื้นฐานของความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความยั่งยืนคือ วิสัยทัศน์ของผู้นำ ซึ่งต้องเป็นวิสัยทัศน์ที่มองไกล มุ่งเน้นการวางรากฐานเพื่อการพัฒนาในระยะยาว มากกว่าการมุ่งผลสำเร็จระยะสั้น พร้อมทั้งสามารถกำหนดทิศทางและ

สร้างความร่วมมือของบุคลากรในการขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง (รณิษฐา ส่งเสริมวาสนา, 2562)

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนเป็นพฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารที่สามารถรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวสู่อนาคตตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ โดยภาวะผู้นำดังกล่าวเริ่มจากการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผ่านการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และศักยภาพของทรัพยากรต่าง ๆ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น และเกิดความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับภาพอนาคตขององค์กร นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องสามารถเผยแพร่วิสัยทัศน์ไปสู่บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง โดยใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม มีการวางแผนและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อให้เกิดการยอมรับและความร่วมมือในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารต้องนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ โครงการ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมาย มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ (ทักษิณ มวลมนตรี, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุภาวัฒน์ แสงคำมี (2561) ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์เป็นรูปแบบภาวะผู้นำแนวใหม่มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงพฤติกรรมเป็นผู้นำสร้างวิสัยทัศน์เผยแพร่วิสัยทัศน์ นำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างวิสัยทัศน์ต้องเกิดจากความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนใช้ข้อมูลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้เกิดเป็นวิสัยทัศน์ที่ดีที่สุดของสถานศึกษา จากนั้นนำวิสัยทัศน์ไปเผยแพร่สู่ผู้ปฏิบัติให้เข้าใจได้ตรงกัน เกิดการยอมรับและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์สุดท้ายนำวิสัยทัศน์ไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงโดยบูรณาการทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งผู้บริหารต้องใช้ความพยายามที่มีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมและใช้ความพยายามที่จะริเริ่มสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่เพื่อสร้างความผูกพันร่วมกันในวิสัยทัศน์นั้น ๆ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ภายใต้บริบทดังกล่าว วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่

เป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการมองภาพอนาคต วางแผนเชิงกลยุทธ์ นำพาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและบริบทของพื้นที่ ซึ่งมีสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวนมาก และทรัพยากรทางการศึกษามีจำกัด จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า มีจุดแข็งด้านโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีนโยบายสนับสนุนจากส่วนกลาง แต่ยังมีจุดอ่อนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนบางวิชาต่ำกว่าระดับประเทศ ความแตกต่างของขนาดสถานศึกษา และข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถแก้ไขปัญหาและใช้โอกาสที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2568 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2, 2568)

จากประเด็นปัญหาที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

การทบทวนวรรรกรรม

การศึกษาครั้งนี้ยึดกรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ซึ่งนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยแบ่งเป็นประเด็นหลัก ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ การวิเคราะห์ปัญหาหรือวิเคราะห์สัมพันธภาพที่ยุ่งยากซักซ้อนระหว่างบุคคลรวมตลอดถึงความสามารถในการรับรู้ ติดต่อสื่อสารและจูงใจบุคคลอื่นด้วย การบรรลุวุฒิภาวะทางอารมณ์ ไม่มีทัศนคติเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการจูงใจภายในและมีแรงขับผู้นำที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับกัน (Davis, 1979)

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม โดยผู้นำมีบทบาทในการส่งเสริมให้ผู้ตามปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยม แรงผลักดัน ความต้องการ และความคาดหวังของทั้งสองฝ่าย อีกทั้งภาวะผู้นำยังเป็นความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความแตกต่างกันในด้านอำนาจ ระดับแรงจูงใจ และทักษะในการดำเนินงาน (Burns, 1978) ดังนั้นภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในลักษณะความสัมพันธ์ในการดำรงชีวิตหรือการทำงานร่วมกันในองค์กรที่มีเป้าหมายเฉพาะซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคลากรทั้งในแง่ของคุณภาพ ความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์การ ความจงรักภักดี และการออกจากงาน (ยุวธิดา ชาปัญญา, 2561)

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ได้ถูกพัฒนามาจากแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กร เพราะการมีวิสัยทัศน์ที่แน่ชัดและสามารถอธิบายอนาคตขององค์กรได้อย่างเป็นระบบนั้น จะช่วยให้องค์กรสามารถเติบโตในทิศทางที่เหมาะสม ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ หมายถึงคุณลักษณะและพฤติกรรมของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ต้องมีความสามารถในการกำหนด เป้าหมาย กำหนดสาระตามเป้าหมาย และกำหนดวิธีการตามเป้าหมายและสาระนั้น ผู้นำเชิงวิสัยทัศน์จึงต้องมีความเก่ง รอบรู้มีวิธีการพร้อมกันไป ไม่ใช่ชำนาญเฉพาะวิธีการบริหารแต่ขาดความรู้ในทิศทางหรือวิสัยทัศน์ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ,2553)ความสามารถของผู้นำในการสร้างและสื่อสารภารกิจหลักขององค์การที่มาจากแรงบันดาลใจ วิสัยทัศน์ระบบค่านิยมได้ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะแสดงพฤติกรรมสามารถอธิบายวิสัยทัศน์และภารกิจหลักขององค์การต่อคนอื่นๆ ทั้งภายใน และภายนอกองค์การได้ทำให้แน่ใจว่าแผนกลยุทธ์ขององค์การและการปฏิบัติงานสอดคล้องกันกับวิสัยทัศน์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) คุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิผลเป็นรูปแบบผู้นำที่สำคัญเหมาะสมสอดคล้องกับสังคมไทยในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้ชัดเจน (บุปผา เงินประโคน, 2565)

จากแนวคิดทั้งหมดสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์จึงเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียนให้ชัดเจนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยแบ่งรูปแบบการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพในปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 2,598 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร 250 คน และครู 2,348 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 335 คน แยกเป็นผู้บริหาร 32 คน และครู 303 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดของขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอิงตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน และดำเนินการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพตำแหน่งและขนาดสถานศึกษา เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยมีเกณฑ์เลือกตอบ 5 ระดับของลิเคิร์ท

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ส่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารและครูตอบแบบสอบถามโดยคิวอาร์โค้ดผ่านระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 (Smart Area) ซึ่งเก็บกลุ่มตัวอย่างได้ทั้งหมด 335 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และมีผู้ทรงคุณวุฒิร่วมพิจารณาประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป และตอนที่ 2 รายการสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า และตอนที่ 3 ข้อเสนอเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารในการให้สัมภาษณ์ และจากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐานเชิงพรรณนา ประกอบด้วยค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวม ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. การกำหนดวิสัยทัศน์	3.70	0.92	มาก	4.80	0.56	มากที่สุด	0.299	3
2. การเผยแพร่วิสัยทัศน์	3.64	0.86	มาก	4.77	0.57	มากที่สุด	0.310	2
3. การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์	3.60	0.80	มาก	4.89	0.38	มากที่สุด	0.358	1
4. การเป็นแบบอย่างที่ดี	3.83	0.87	มาก	4.71	0.64	มากที่สุด	0.228	4
รวม	3.69	0.86	มาก	4.79	0.54	มากที่สุด	0.299	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพในปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สภาพพึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การจัดลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พบว่ามีแนวทางทั้งหมด 6 แนวทาง ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ พบว่ามีแนวทางทั้งหมด 7 แนวทาง ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ พบว่ามีแนวทางทั้งหมด 7 แนวทาง ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี พบว่ามีแนวทางทั้งหมด 6 แนวทางโดยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 และ 4.79 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ปฏิบัติตนอย่างน่าเชื่อถือ ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม เป็นที่ปรึกษาและให้กำลังใจบุคลากร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อุทิศตนเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง และมีความซื่อสัตย์สุจริต จึงได้รับความศรัทธาจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนา คนไว (2565) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศนของผู้บริหารสถานศึกษาที่สงผลตอประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร พบวา ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน แสดงให้เห็นว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความ

มุ่งมั่นในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนิธิดา นาเสถียร (2567) ที่ทำวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ทั้งรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทในการนำวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม สามารถแปลงนโยบายและเป้าหมายให้เป็นแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤเบศร์ เจริญศรี (2565) ที่ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 การเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเป็นแบบอย่างที่ดีอยู่แล้ว เช่น มีความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และปฏิบัติตนเหมาะสม ทำให้ครูและบุคลากรเห็นเป็นตัวอย่างอย่างชัดเจน จึงไม่ค่อยรู้สึกว่าต้องพัฒนาเพิ่มเติมในด้านนี้มากนัก เมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ที่ยังมีความจำเป็นต้องพัฒนามากกว่าและการมีส่วนร่วมของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างการเข้าถึงและการยอมรับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

2. แนวทางภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ผู้บริหารวิเคราะห์และกำหนดค่านิยมขององค์กรอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศและการวิเคราะห์สภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้ค่านิยมมีความชัดเจน สอดคล้องกับบริบท และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของจาตุรงค์ ยตะโคตร (2564) ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้วิสัยทัศน์มีความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษา

สามารถนำไปสู่การกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมอันจะส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ผู้บริหารสื่อสารวิสัยทัศน์อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง ใช้หลายช่องทางในการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บุคลากรทุกคนรับรู้และเข้าใจได้ทั่วถึงเป็นภาพที่ชัดเจน อธิบายวิสัยทัศน์ให้เห็นเป็นรูปธรรมใช้ข้อมูลประกอบ เพื่อให้บุคลากรมองเห็นทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤเบศร์ เจริญศรี (2565) ที่ทำวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า แนวทางในการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลและเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยอาศัยแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของสถานศึกษาและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารและเผยแพร่วิสัยทัศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำวิดีโอและสื่อมัลติมีเดียที่มีความน่าสนใจ เพื่อช่วยถ่ายทอดวิสัยทัศน์ให้เข้าใจได้ง่าย เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง และเพิ่มประสิทธิผลในการประชาสัมพันธ์องค์กร

2.3 ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ผู้บริหารพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมความรู้ ทักษะ และแรงจูงใจของบุคลากร พร้อมจัดโอกาสในการเรียนรู้และสนับสนุนทรัพยากร เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมและความร่วมมือ สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน สนับสนุนการประสานงาน และส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนองค์กรสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนา คนไว (2565) ที่ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร พบว่า ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ เป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ โดยผู้บริหารต้องมีความสามารถในการแปลงวิสัยทัศน์ให้เป็นแผนปฏิบัติที่ชัดเจนและสามารถดำเนินการได้จริง ควบคู่กับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในการทำงาน เพื่อให้บุคลากรมีความผูกพันและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

2.4 ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีผู้บริหารมุ่งพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน โดยกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ที่ชัดเจน พร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับ

วิสัยทัศน์อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุปผา เงินประโคน (2565) ได้ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติอันเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ตามสถานการณ์ต่างๆในสังคมริเริ่มแผนงานหรือโครงการใหม่ใหม่ที่เกิดประโยชน์ต่อศึกษาสั่งการและตัดสินใจในการปฏิบัติงานอย่างยุติธรรมคำนึงถึงความเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติมีการคิดการพูดและการทำที่ซื่อสัตย์ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงต่อเวลา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสะท้อนถึงการมุ่งมั่นขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิผล โดยยึดผลลัพธ์เป็นสำคัญมีการกำหนดทิศทางและวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างชัดเจน สามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบภายใต้ข้อมูลที่รอบด้าน **1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ให้มากขึ้น 1.2 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัดนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งขยายผลสู่การปฏิบัติในระดับองค์กร โดยปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ควรมุ่งเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารผ่านกระบวนการและกิจกรรมที่หลากหลาย อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา 1.3 สนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความต้องการเรียงลำดับความจำเป็นเร่งด่วน โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์และดำเนินการจนครบทุกด้าน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา และควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเชิงบริบท และพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่น เหมาะสม และสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

จาตุรงค์ ยะตะโคตร. (2564). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ทักษิณ มวลมนตรี. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นฤเบศร์ เจริญศรี. (2565). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต *3*. *วารสาร*สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์, 9(8), 767-778

นิธิดา นาเสถียร. (2567). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3.ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

บุปผา เงินประโคน. (2565). สภาพและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2553). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ* : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุวธิดา ชาปัญญา. (2561). *ภาวะผู้นำและจริยธรรมของผู้บริหาร.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม : อภิชาตการพิมพ์.

รณิษฐา ส่งเสริมวาสนา. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนกับ มูลค่าของกิจการ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชีและการบริหารการเงิน*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัตนา คนไว. (2565). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.ใน

วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. (2568). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2568*. ร้อยเอ็ด: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *คู่มือการบริหารจัดการคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

สำนักงานเลขาธิการครุสภา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุภาวัฒน์ แสงคำมี. (2561). ปัจจัยคุณลักษณะด้านการสื่อสารที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

Braun, J. B. (1978). An analysis of principal leadership vision and its relationship to school climate. *Dissertation Abstract International*, 52 (4), 1139-A. Casstetter (1976: 271)

Davis, M. (1979). The Effectiveness of a Guided Inquiry Discovery Approach in an Elementary Curriculum Q. *Dissertation Abstract International*, 7, 416.

บทบาทของการตลาดเชิงประสบการณ์ต่อการตัดสินใจซื้อในร้านสะดวกซื้อ: การศึกษาเชิงคุณภาพกับลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

THE ROLE OF EXPERIENTIAL MARKETING IN PURCHASING DECISIONS IN CONVENIENCE STORES: A QUALITATIVE STUDY WITH CUSTOMERS IN BANGKOK AND SURROUNDING AREAS

ไพโรจน์ เกตุภักดีกูล[1] และ นิติรัฐ มาลีวัตร[2]

Pairote Ketpakdeekul[1] and Nitirat Maleewat[2]

[1-2]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

[1-2]Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Bangkok, Thailand

Corresponding Author's Email: nitirat.m@mail.rmutk.ac.th

วันที่รับบทความ : 23 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 3 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 5 กรกฎาคม 2569

Received 3 May 2026; Revised 3 July 2026; Accepted 5 July 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาบทบาทของการตลาดเชิงประสบการณ์ในการมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อและความตั้งใจในการซื้อซ้ำของลูกค้าซูเปอร์มาร์เก็ตในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรอบการวิจัยอิงตามมิติการตลาดเชิงประสบการณ์ของ Schmitt ซึ่งประกอบด้วยประสบการณ์ด้านประสาทสัมผัส ความรู้สึก การคิด การกระทำ และการเชื่อมโยง ซึ่งจะนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อและความตั้งใจในการซื้อซ้ำของลูกค้า ประชากรในการศึกษาประกอบด้วยลูกค้าที่ใช้บริการซูเปอร์มาร์เก็ตเป็นประจำใน

Citation:

* ไพโรจน์ เกตุภักดีกูล และ นิติรัฐ มาลีวัตร. (2569). บทบาทของการตลาดเชิงประสบการณ์ต่อการตัดสินใจซื้อในร้านสะดวกซื้อ: การศึกษาเชิงคุณภาพกับลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 911-926.

Pairote Ketpakdeekul and Nitirat Maleewat. (2026). The Role Of Experiential Marketing In Purchasing Decisions In Convenience Stores: A Qualitative Study With Customers In Bangkok And Surrounding Areas. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 911-926.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

กรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง เช่น นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ กลุ่มเป้าหมายคือลูกค้าที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปและมีประสบการณ์ในการซื้อสินค้าจากซูเปอร์มาร์เก็ตอย่างน้อยสัปดาห์ละสองครั้ง ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะถูกเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้แน่ใจว่าพวกเขามีประสบการณ์โดยตรงที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยงานวิจัยครั้งนี้ทำการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมจำนวน 30 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ

1. เพื่อสำรวจประสบการณ์ของผู้บริโภคที่เกิดขึ้นจากการใช้บริการร้านสะดวกซื้อในเขต Bangkok และปริมณฑล

2. เพื่อศึกษาการรับรู้ของผู้บริโภคต่อองค์ประกอบของการตลาดเชิงประสบการณ์ ในด้านประสาทสัมผัส อารมณ์ ความคิด และการมีส่วนร่วม ในบริบทของร้านสะดวกซื้อ

3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของการตลาดเชิงประสบการณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในร้านสะดวกซื้อ

4. เพื่ออธิบายความหมายและการตีความของผู้บริโภคต่อประสบการณ์ที่ได้รับ และผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อและความตั้งใจซื้อซ้ำ

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพนี้ชี้ให้เห็นว่า การตลาดเชิงประสบการณ์มีบทบาทสำคัญอย่างไรในการกำหนดการตัดสินใจซื้อและความตั้งใจในการซื้อซ้ำของผู้บริโภคในร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

คำสำคัญ: การตลาดเชิงประสบการณ์, การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค, ลูกค้าของร้านสะดวกซื้อ ประสบการณ์ของลูกค้า, ความตั้งใจที่จะซื้อซ้ำ

Abstract

This research employs a qualitative research method to study the role of experiential marketing in influencing the purchasing behavior and repeat purchase intention of supermarket customers in Bangkok and its surrounding provinces. The research framework is based on Schmitt's experiential marketing dimension, which comprises sensory, emotional, cognitive, action, and association experiences. These will be analyzed to analyze their relationship to customer purchasing decisions and repeat purchase intentions. The study

population consists of customers who regularly use supermarkets in Bangkok and nearby provinces such as Nonthaburi, Pathum Thani, and Samut Prakan. The target group is customers aged 20 years and older who have experience shopping at supermarkets at least twice a week. Research participants were selected using purposive sampling to ensure they have direct experiences relevant to the research objectives. This research involved interviewing 30 participants to obtain sufficient data. The research objectives were:

1. To explore consumer experiences arising from using convenience stores in Bangkok and its surrounding provinces.

2. To study consumer perceptions of experiential marketing components in terms of sensory, emotional, cognitive, and participation aspects in the context of convenience stores.

3. To analyze the role of experiential marketing in influencing the purchasing process.

4. To explain the meaning and interpretation of consumer experiences and their impact on purchasing behavior and repeat purchase intention in convenience stores.

This qualitative study indicates that experiential marketing plays a significant role in shaping consumer purchasing decisions and repeat purchase intention in convenience stores in Bangkok and its surrounding areas.

Keywords: Experiential Marketing, Consumer Purchasing Decisions, Convenience Store Customers, Customer Experience, Repeat Purchase Intention

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ภูมิทัศน์การค้าปลีกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะในเขตเมืองที่ร้านสะดวกซื้อมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้บริโภค ในเขตมหานคร เช่น กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล วิถีชีวิตที่เร่งรีบ การขยายตัวของเมือง และความต้องการความสะดวกในการเข้าถึง ได้ส่งผลให้ธุรกิจร้านสะดวกซื้อเติบโตและมีการแข่งขันสูงขึ้น ในอดีต

การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในร้านค้าปลีกประเภทนี้มักถูกขับเคลื่อนด้วยปัจจัยด้านประโยชน์ใช้สอย เช่น ราคา ทำเล และความพร้อมของสินค้า อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคในปัจจุบันแสวงหาประสบการณ์ที่มีความหมายและน่าดึงดูดใจมากขึ้นในระหว่างการช้อปปิ้ง ทำให้ผู้ค้าปลีกต้องนำกลยุทธ์การตลาดที่ซับซ้อนมากขึ้นมาใช้ ซึ่งนอกเหนือไปจากคุณค่าเชิงฟังก์ชัน (Lemon & Verhoef, 2021)

การตลาดเชิงประสบการณ์ได้เกิดขึ้นมาเป็นแนวทางที่สำคัญในบริบทนี้ โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำและดื่มด่ำ ซึ่งดึงดูดผู้บริโภคในระดับประสาทสัมผัส อารมณ์ ความคิด และพฤติกรรม แทนที่จะมุ่งเน้นเฉพาะคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ การตลาดเชิงประสบการณ์มุ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นระหว่างผู้บริโภคและแบรนด์ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์เฉพาะบุคคล ผลการศึกษาล่าสุดชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์ภายในร้าน เช่น บรรยากาศภายในร้าน การจัดแสดงสินค้า จุดสัมผัสทางดิจิทัล และการปฏิสัมพันธ์ของพนักงาน มีอิทธิพลอย่างมากต่อการรับรู้ ความพึงพอใจ และท้ายที่สุดคือการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Grewal et al., 2022; Alexander & Kent, 2022) องค์ประกอบเชิงประสบการณ์เหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในร้านสะดวกซื้อ ซึ่งการซื้อสินค้ามักเป็นไปอย่างรวดเร็วและเป็นกิจวัตร แต่สามารถยกระดับได้ด้วยการออกแบบเชิงกลยุทธ์และการมีส่วนร่วม

ในบริบทของกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ร้านสะดวกซื้อไม่เพียงแต่มีอยู่มากมาย แต่ยังมีความแตกต่างกันอย่างมากในแง่ของแบรนด์ บริการ และการบูรณาการเทคโนโลยี ผู้ค้าปลีกได้นำองค์ประกอบเชิงประสบการณ์มาใช้มากขึ้น เช่น ระบบชำระเงินแบบไร้เงินสด แอปพลิเคชันมือถือ โปรโมชั่นส่วนบุคคล และบรรยากาศภายในร้าน เพื่อดึงดูดและรักษาลูกค้า การพัฒนาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่กว้างขึ้นในพฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งคุณค่าทางอารมณ์และประสบการณ์สามารถมีบทบาทสำคัญในการมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการซื้อและความภักดี (Rather et al., 2022) แม้จะมีความก้าวหน้าเหล่านี้ แต่ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการที่ผู้บริโภคตีความและตอบสนองต่อประสบการณ์เหล่านี้ในเชิงอัตวิสัยยังคงมีจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบททางวัฒนธรรมและสังคมของประเทศไทย

ในขณะที่วรรณกรรมที่มีอยู่เกี่ยวกับการตลาดค้าปลีกได้ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณอย่างกว้างขวาง แต่แนวทางดังกล่าวก็มักจะไม่สามารถจับภาพความลึกซึ้งและความซับซ้อนของประสบการณ์ชีวิตของผู้บริโภคได้ ในทางตรงกันข้าม การวิจัยเชิงคุณภาพให้ความเข้าใจที่ละเอียดอ่อนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับวิธีที่บุคคลรับรู้ ตีความ และกำหนดความหมายให้กับการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมการค้าปลีก วิธีการต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกและ

การวิเคราะห์เชิงธีม ช่วยให้นักวิจัยสามารถสำรวจแรงจูงใจ อารมณ์ และปัจจัยเชิงบริบทที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจซื้อ (Braun & Clarke, 2021) สิ่งนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิจัยการตลาดเชิงประสบการณ์ ซึ่งการรับรู้เชิงอัตวิสัยและเรื่องเล่าส่วนบุคคลเป็นหัวใจสำคัญในการทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภค ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจบทบาทของการตลาดเชิงประสบการณ์ในการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อในร้านสะดวกซื้อผ่านมุมมองเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นที่ลูกค้าในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (ณัฐญา ปรีชาวนา, & สายพิณ ปั้นทอง, 2022: ณิชา ภัทรบุญรัตน์, 2025).

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาประสบการณ์และการตีความของผู้บริโภค เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าองค์ประกอบเชิงประสบการณ์มีส่วนช่วยในกระบวนการตัดสินใจอย่างไร ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการโดยการเติมเต็มช่องว่างในการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการตลาดเชิงประสบการณ์ในธุรกิจค้าปลีกสะดวกซื้อ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ค้าปลีกที่ต้องการยกระดับประสบการณ์ของลูกค้าและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดเมือง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจประสบการณ์ของผู้บริโภคที่เกิดขึ้นจากการใช้บริการร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

2. เพื่อศึกษาการรับรู้ของผู้บริโภคต่อองค์ประกอบของการตลาดเชิงประสบการณ์ด้านประสาทสัมผัส อารมณ์ ความคิด และการมีส่วนร่วม ในบริบทของร้านสะดวกซื้อ

3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของการตลาดเชิงประสบการณ์ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในร้านสะดวกซื้อ

4. เพื่ออธิบายความหมายและการตีความของผู้บริโภคต่อประสบการณ์ที่ได้รับ และผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อและความตั้งใจซื้อซ้ำจากร้านสะดวกซื้อ

การทบทวนวรรณกรรม

1. การตลาดเชิงประสบการณ์ (Experiential Marketing)

การตลาดเชิงประสบการณ์ได้กลายเป็นแนวคิดหลักในการตลาดร่วมสมัย โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายและน่าจดจำซึ่งดึงดูดผู้บริโภคในหลายมิติ รวมถึงด้าน

ประสาทสัมผัส อารมณ์ ความคิด พฤติกรรม และความสัมพันธ์ แทนที่จะมุ่งเน้นเฉพาะคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียว แนวทางนี้เน้นว่าผู้บริโภคมีปฏิสัมพันธ์และตีความประสบการณ์ของตนอย่างไรตลอดเส้นทางของลูกค้า การศึกษาล่าสุดชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบเชิงประสบการณ์ เช่น บรรยากาศในร้าน เทคโนโลยีแบบโต้ตอบ และบริการส่วนบุคคล มีอิทธิพลอย่างมากต่อการรับรู้ ความพึงพอใจ และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคในสภาพแวดล้อมการค้าปลีก (Grewal et al., 2022) มิติทางประสาทสัมผัส (เช่น แสง เพลง และการจัดวาง) สามารถสร้างความประทับใจในทันที ในขณะที่ประสบการณ์ทางอารมณ์ส่งเสริมความรู้สึกเชิงบวกที่ช่วยเพิ่มความพึงพอใจและความภักดี ประสบการณ์ทางความคิดกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นและการประเมิน ในขณะที่ประสบการณ์ทางพฤติกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์หรือบริการ ประสบการณ์เชิงความสัมพันธ์ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้บริโภคและแบรนด์ให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ซึ่งมีส่วนช่วยให้เกิดความภักดีในระยะยาว (Rather et al., 2022) นอกจากนี้ Lemon และ Verhoef (2021) ยังเน้นย้ำว่าประสบการณ์ของลูกค้าเป็นโครงสร้างหลายมิติที่พัฒนาไปตามจุดสัมผัสต่าง ๆ ซึ่งตอกย้ำความสำคัญของการตลาดเชิงประสบการณ์ในการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ในบริบทของร้านสะดวกซื้อที่การปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นบ่อยแต่สั้นองค์ประกอบเชิงประสบการณ์เหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความแตกต่างให้กับแบรนด์และกำหนดทางเลือกของผู้บริโภค

ในงานวิจัยเรื่องนี้ การตลาดเชิงประสบการณ์ถูกนิยามว่าเป็นโครงสร้างหลักที่ครอบคลุมห้ามิติสำคัญ ได้แก่ ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส อารมณ์ ความรู้ความเข้าใจ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ ขอบเขตของตัวแปรนี้จำกัดเฉพาะประสบการณ์และการรับรู้ของผู้บริโภคเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของร้านสะดวกซื้อ รวมถึงบรรยากาศภายในร้าน การบริการ และจุดสัมผัสทางดิจิทัล ข้อมูลจะถูกรวบรวมผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับลูกค้าที่มีประสบการณ์ตรงในการใช้บริการร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เพื่อให้ได้ความเข้าใจที่ละเอียดอ่อนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับวิธีการรับรู้และการตีความองค์ประกอบเชิงประสบการณ์เหล่านี้ งานวิจัยนี้ไม่ได้มุ่งเน้นการวัดมิติเหล่านี้ในเชิงปริมาณ แต่เน้นการสำรวจความหมายและอิทธิพลที่มีต่อการตัดสินใจซื้อผ่านการวิเคราะห์เชิงธีม แนวทางนี้สอดคล้องกับหลักการวิจัยเชิงคุณภาพที่ให้ความสำคัญกับการตีความเชิงอัตวิสัยและความเข้าใจบริบทของประสบการณ์ของผู้บริโภค (Braun & Clarke, 2021; Becker & Jaakkola, 2020) ขอบเขตของงานวิจัยยังจำกัดอยู่เฉพาะผู้บริโภคในเขตเมืองและร้านสะดวกซื้อเท่านั้น ไม่รวมรูปแบบการค้าปลีกหรือบริบททางภูมิศาสตร์อื่น ๆ (ณิชา ภัทรบุญรัตน์, 2025).

2. การรับรู้และประสบการณ์ของผู้บริโภค (Customer Experience & Perception)

ประสบการณ์และการรับรู้ของลูกค้าได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคในสภาพแวดล้อมการค้าปลีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในร้านสะดวกซื้อที่การปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นบ่อยครั้ง สั้น และขึ้นอยู่กับบริบทสูง ประสบการณ์ของลูกค้าหมายถึงการตอบสนองแบบองค์รวม ทั้งด้านความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม ที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์กับจุดสัมผัสต่าง ๆ ในขณะที่การรับรู้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคตีความและให้ความหมายกับประสบการณ์เหล่านี้อย่างไร (Becker & Jaakkola, 2020) การศึกษาล่าสุดเน้นย้ำว่าบรรยากาศของร้านค้าที่รับรู้ (servicescape) ซึ่งรวมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น แสงสว่าง การจัดวาง ความสะอาด และสัญญาณแวดล้อม มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตอบสนองทางอารมณ์และการประเมินสภาพแวดล้อมการค้าปลีกของผู้บริโภค (Grewal et al., 2022) การตอบสนองทางอารมณ์เหล่านี้ส่งผลต่อคุณค่าที่รับรู้ ซึ่งนิยามว่าเป็นการประเมินโดยรวมของผู้บริโภคเกี่ยวกับผลประโยชน์เมื่อเทียบกับต้นทุน และความพึงพอใจ ซึ่งสะท้อนถึงระดับที่ความคาดหวังได้รับการตอบสนองหรือเกินกว่าที่คาดไว้ (Lemon & Verhoef, 2021) นอกจากนี้ ประสบการณ์ที่ดีของลูกค้ายังแสดงให้เห็นว่าช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและส่งเสริมผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมในระยะยาว เช่น ความภักดีและการกลับมาใช้บริการซ้ำ (Rather et al., 2022) ในบริบทของร้านสะดวกซื้อ ซึ่งผู้บริโภคมักมองหาประสิทธิภาพและความสะดวกสบาย การบูรณาการองค์ประกอบเชิงประสบการณ์เข้ากับสภาพแวดล้อมการบริการและกระบวนการส่งมอบบริการจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทั้งการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อ

ในการศึกษาเรื่องนี้ ประสบการณ์และการรับรู้ของลูกค้าถูกกำหนดให้เป็นตัวแปรสำคัญที่สะท้อนถึงการตีความเชิงอัตวิสัยของผู้บริโภคเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของร้านสะดวกซื้อ ขอบเขตของตัวแปรนี้ครอบคลุมมิติหลักสี่ประการ ได้แก่ (1) บรรยากาศของร้านที่รับรู้ (สภาพแวดล้อมการบริการ) รวมถึงสัญญาณทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมภายในร้าน (2) ความรู้สึกระหว่างกระบวนการซื้อ เช่น ความสะดวกสบาย ความเพลิดเพลิน หรือความเครียด (3) คุณค่าที่รับรู้ ซึ่งแสดงถึงการประเมินของผู้บริโภคเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากประสบการณ์การซื้อสินค้า และ (4) ความพึงพอใจ ซึ่งสะท้อนถึงการประเมินโดยรวมของประสบการณ์นั้น งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับลูกค้าที่มีประสบการณ์โดยตรงกับร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

จุดมุ่งหมายไม่ใช่การวัดปริมาณของมิติเหล่านี้ แต่เป็นการสำรวจว่าผู้บริโภครับรู้ ตีความ และสร้างความหมายจากประสบการณ์ของตนอย่างไร และการตีความเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างไร ข้อมูลจะถูกวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงธีมเพื่อระบุรูปแบบและข้อมูลเชิงลึกที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ให้ความสำคัญกับความเข้าใจในบริบทและการสร้างความหมายเชิงอัตวิสัย (Braun & Clarke, 2021; Becker & Jaakkola, 2020) ขอบเขตจำกัดเฉพาะร้านสะดวกซื้อในเขตเมือง และไม่ครอบคลุมรูปแบบการค้าปลีกหรือภูมิภาคทางภูมิศาสตร์อื่น ๆ (เพชรรัตน์ อรรถเวที, & ณกมล จันทร์สม, 2025).

3. การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Purchase Decision)

การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการที่ซับซ้อน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการประเมินเชิงปัญญา การตอบสนองทางอารมณ์ และสถานการณ์ต่างๆ ตลอดเส้นทางการซื้อของลูกค้า ในบริบทการค้าปลีกในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในร้านสะดวกซื้อ พฤติกรรมการซื้อนั้นมักจะรวดเร็ว เป็นไปตามนิสัย และไวต่อสิ่งเร้าภายในร้านเป็นอย่างมาก งานวิจัยล่าสุดชี้ให้เห็นว่า การตัดสินใจซื้อนั้นไม่ได้จำกัดอยู่แค่การเลือกอย่างมีเหตุผลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงองค์ประกอบด้านอารมณ์และประสบการณ์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การเลือกสินค้าในร้าน ความตั้งใจที่จะซื้อ การซื้อซ้ำ และการซื้อโดยไม่ตั้งใจ (Grewal et al., 2022) ตัวอย่างเช่น การซื้อโดยไม่ตั้งใจมักถูกกระตุ้นด้วยสัญญาณจากสภาพแวดล้อม เช่น การจัดวางสินค้า โปรโมชั่น และบรรยากาศของร้าน ในขณะที่พฤติกรรมการซื้อซ้ำนั้นเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับความพึงพอใจก่อนหน้าและคุณค่าที่รับรู้ (Lemon & Verhoef, 2021) นอกจากนี้ องค์ประกอบทางการตลาดเชิงประสบการณ์ยังสามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมของลูกค้าและสร้างการรับรู้ในเชิงบวก ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความตั้งใจที่จะซื้อและผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมในระยะยาว (Rather et al., 2022) นอกจากนี้ Becker และ Jaakkola (2020) ยังเน้นย้ำว่าการตอบสนองของผู้บริโภคมีพื้นฐานมาจากการตีความประสบการณ์ในเชิงอัตวิสัย ซึ่งเป็นการตอกย้ำความสำคัญของการทำความเข้าใจว่าแต่ละบุคคลสร้างความหมายจากปฏิสัมพันธ์ทางการค้าปลีกอย่างไร ในบริบทของร้านสะดวกซื้อ ซึ่งผู้บริโภคมักแสวงหาความรวดเร็วและความสะดวกสบาย ปัจจัยเชิงประสบการณ์และการรับรู้เหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อทั้งที่วางแผนไว้และไม่ได้วางแผนไว้

ในงานวิจัยเรื่องนี้ การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคถูกกำหนดให้เป็นตัวแปรผลลัพธ์หลักที่สะท้อนถึงการตอบสนองเชิงพฤติกรรมและความตั้งใจต่อการตลาดเชิงประสบการณ์และประสบการณ์ของลูกค้า ขอบเขตของตัวแปรนี้ครอบคลุมสี่มิติหลัก ได้แก่ (1) การเลือกซื้อสินค้า

ในร้าน ซึ่งหมายถึงตัวเลือกที่ผู้บริโภคเลือกขณะช้อปปิ้ง (2) ความตั้งใจในการซื้อ ซึ่งบ่งชี้ถึงความเป็นไปได้ในการซื้อสินค้าในระหว่างหรือหลังประสบการณ์การช้อปปิ้ง (3) การซื้อซ้ำ ซึ่งสะท้อนถึงการอุปถัมภ์อย่างต่อเนื่องโดยอิงจากประสบการณ์ก่อนหน้า และ (4) การซื้อแบบฉับพลัน ซึ่งหมายถึงการซื้อที่เกิดขึ้นเองโดยไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้าอันเนื่องมาจากสิ่งกระตุ้นภายในร้าน งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับลูกค้าที่มีประสบการณ์โดยตรงกับร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จุดมุ่งหมายคือเพื่อสำรวจว่าผู้บริโภคตีความประสบการณ์ของตนอย่างไร และการตีความเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของพวกเขาอย่างไร มากกว่าที่จะวัดตัวแปรเหล่านี้ในเชิงปริมาณ ข้อมูลจะถูกวิเคราะห์ผ่านการวิเคราะห์เชิงธีมเพื่อระบุรูปแบบของความหมายและพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นความเข้าใจเชิงอัตวิสัยและความลึกซึ้งของบริบท (Braun & Clarke, 2021; Becker & Jaakkola, 2020) ขอบเขตจำกัดเฉพาะร้านสะดวกซื้อในเขตเมืองและไม่ครอบคลุมรูปแบบการค้าปลีกหรือบริบททางภูมิศาสตร์อื่น ๆ (ณัฐญา ปรีชาวนา, & สายพิณ ปั้นทอง. (2022).

กรอบงานวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องบทบาทของการตลาดเชิงประสบการณ์ต่อการตัดสินใจซื้อในร้านสะดวกซื้อ: การศึกษาเชิงคุณภาพกับลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปัจจัยทั้งหมดถูกนำเสนอในรูปแบบกรอบงานวิจัย ในรูปภาพที่ 1 เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น ดังนี้

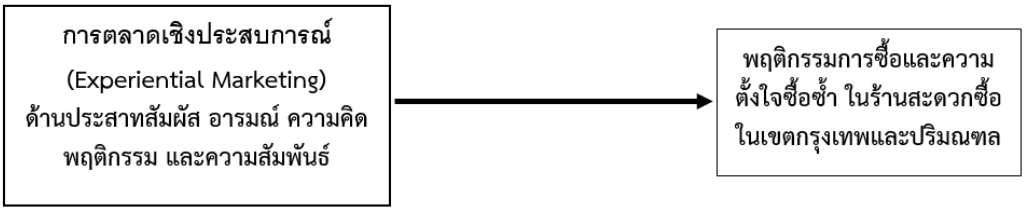

รูปที่ 1 กรอบงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาบทบาทของการตลาดเชิงประสบการณ์ในการมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อและความตั้งใจในการซื้อซ้ำของลูกค้าซูเปอร์มาร์เก็ตในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล กรอบการวิจัยอิงตามมิติการตลาดเชิงประสบการณ์ของ Schmitt ซึ่งประกอบด้วยประสบการณ์ด้านประสาทสัมผัส อารมณ์ การคิด พฤติกรรม และความสัมพันธ์ ซึ่งจะนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อและความตั้งใจในการซื้อซ้ำของลูกค้า ประชากรในการศึกษาประกอบด้วยลูกค้าที่ใช้บริการซูเปอร์มาร์เก็ตเป็นประจำในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เช่น นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ กลุ่มเป้าหมายคือลูกค้าที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปและมีประสบการณ์ในการซื้อสินค้าจากซูเปอร์มาร์เก็ตอย่างน้อยสัปดาห์ละสองครั้ง ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะถูกเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้แน่ใจว่าพวกเขามีประสบการณ์โดยตรงที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยงานวิจัยครั้งนี้ทำการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมจำนวน 30 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และ การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเชิงคุณภาพนี้ใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือวิจัยหลัก ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยอิงตามกรอบการตลาดเชิงประสบการณ์ของ Schmitt ซึ่งประกอบด้วยมิติของการรับรู้ ความรู้สึก การคิด การกระทำ และการเชื่อมโยงประสบการณ์ การศึกษาครั้งนี้ยังใช้บันทึกภาคสนามและการบันทึกเสียงเพื่อบันทึกคำตอบและข้อมูลบริบทของผู้เข้าร่วมวิจัยอย่างแม่นยำ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากลูกค้าในกรุงเทพมหานคร และพื้นที่โดยรอบที่ใช้บริการร้านสะดวกซื้อเป็นประจำ โดยทำการสัมภาษณ์จนกว่าจะได้ข้อมูลที่เพียงพอ การสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 45-60 นาที และถอดความอย่างละเอียดเพื่อการวิเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้โดยใช้การวิเคราะห์เชิงธีมและการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพตามแนวทางของ Braun และ Clarke (2006) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำความคุ้นเคยกับข้อมูล การเข้ารหัส การจัดหมวดหมู่ การพัฒนาธีม และการตีความเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย การศึกษาได้ใช้เทคนิคการตรวจสอบความถูกต้องจากหลายแหล่งและการตรวจสอบจากสมาชิกเพื่อให้มั่นใจในความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจได้ และความสามารถในการยืนยันผลการวิจัย (Creswell & Poth, 2023; Saunders, Lewis, & Thornhill, 2023)

ผลการวิจัย

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ศึกษาบทบาทของการตลาดเชิงประสบการณ์ในการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและความตั้งใจในการซื้อซ้ำของลูกค้าในร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดการตลาดเชิงประสบการณ์ของ Schmitt ซึ่งเน้น 5 มิติ ได้แก่ ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส (sense) ประสบการณ์ทางอารมณ์ (feel) ประสบการณ์ทางความคิด (think) การมีส่วนร่วมทางพฤติกรรม (act) และประสบการณ์เชิงสัมพันธ์ (relate) ซึ่งจะถูกตรวจสอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการซื้อและความตั้งใจในการซื้อซ้ำ วัตถุประสงค์ของงานวิจัยมีดังนี้ (1) สำรวจประสบการณ์ของผู้บริโภคเมื่อใช้บริการร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (2) ศึกษาการรับรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับองค์ประกอบของการตลาดเชิงประสบการณ์ในแง่ของประสาทสัมผัส อารมณ์ ความคิด และการมีส่วนร่วมภายในบริบทของร้านสะดวกซื้อ (3) วิเคราะห์บทบาทของการตลาดเชิงประสบการณ์ในการมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และ (4) อธิบายความหมายและการตีความที่ผู้บริโภคมีต่อประสบการณ์ของตน และประสบการณ์เหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อและความตั้งใจในการซื้อซ้ำอย่างไร ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยลูกค้าของร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และจังหวัดใกล้เคียง ที่ใช้บริการร้านสะดวกซื้อเป็นประจำ กลุ่มเป้าหมายคือลูกค้าอายุ 20 ปีขึ้นไป ที่ซื้อสินค้าจากร้านสะดวกซื้ออย่างน้อยสัปดาห์ละสองครั้ง และมีประสบการณ์การซื้อโดยตรง การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อให้แน่ใจว่าพวกเขาสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกที่ครบถ้วนและเกี่ยวข้องกับการตลาดเชิงประสบการณ์ได้ โดยจะสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมจำนวน 30 คน จนได้ข้อมูลที่เพียงพอ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้แบ่งปันความคิดเห็น อารมณ์ ประสบการณ์ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของร้านสะดวกซื้อ การปฏิสัมพันธ์กับบริการ กิจกรรมส่งเสริมการขาย และความสัมพันธ์กับแบรนด์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะถูกวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงธีมและการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อระบุรูปแบบความหมาย และธีมที่เกี่ยวข้องกับการตลาดเชิงประสบการณ์และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค แนวทางเชิงคุณภาพนี้ช่วยให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่ากลยุทธ์การตลาดเชิงประสบการณ์มีส่วนในการสร้างประสบการณ์ของลูกค้าและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อในอุตสาหกรรมร้าน

สะดวกซื้ออย่างไร (Creswell & Poth, 2023; Saunders, Lewis, & Thornhill, 2023; Hollebeek & Belanche, 2021)

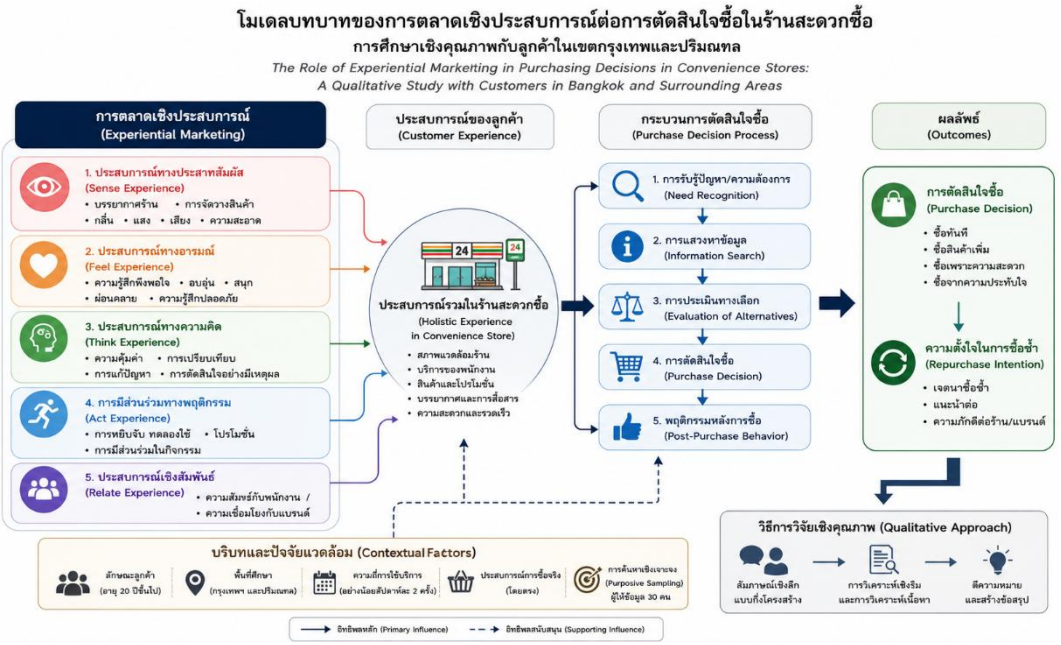

รูปที่ 2 ผลการวิจัย

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การตลาดเชิงประสบการณ์มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อและความตั้งใจในการซื้อซ้ำของผู้บริโภคในธุรกิจร้านสะดวกซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการตลาดเชิงประสบการณ์ของ Brakus et al., (2015) ที่เสนอว่าประสบการณ์ของผู้บริโภคเกิดจากการรับรู้และปฏิสัมพันธ์ผ่านมิติด้านประสาทสัมผัส อารมณ์ ปัญญา พฤติกรรม และความสัมพันธ์ โดยผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านความสะอาดของร้าน บรรยากาศ การจัดวางสินค้า ความสะดวกในการใช้บริการ และความคุ้นเคยกับแบรนด์ ล้วนมีส่วนสำคัญในการสร้างความประทับใจและนำไปสู่พฤติกรรมการซื้อและการกลับมาใช้บริการซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Stimulus-Organism-Response (S-O-R) ของ Ward et al., (2003) ที่อธิบายว่าสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมสามารถกระตุ้นการตอบสนองทางอารมณ์และนำไปสู่พฤติกรรมของผู้บริโภคได้ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hollebeek และ Belanche (2021) และ Rather (2022) ที่พบว่าประสบการณ์เชิงบวกช่วยเสริมสร้างการ

มีส่วนร่วมของลูกค้า ความผูกพันทางอารมณ์ และความภักดีต่อแบรนด์ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยในธุรกิจค้าปลีกประเภทห้างสรรพสินค้าหรือธุรกิจสินค้าแฟชั่นบางส่วน เนื่องจากผู้บริโภคร้านสะดวกซื้อให้ความสำคัญกับคุณค่าเชิงประโยชน์ใช้สอย (Utilitarian Value) ควบคู่ไปกับคุณค่าทางอารมณ์และความสัมพันธ์ (Emotional and Relational Value) โดยมองว่าความรวดเร็ว ความสะดวกในการเข้าถึงสินค้า และการให้บริการที่สม่ำเสมอเป็นองค์ประกอบสำคัญของประสบการณ์ที่ดี ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงช่วยยืนยันว่า การสร้างประสบการณ์ที่ดีในร้านสะดวกซื้อไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการตอบสนองความต้องการเชิงหน้าที่ของผู้บริโภค แต่ยังต้องสามารถสร้างความรู้สึกเชิงบวก ความไว้วางใจ และความผูกพันกับแบรนด์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความภักดีและพฤติกรรมการซื้อซ้ำในระยะยาว

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพนี้ แสดงให้เห็นว่า การตลาดเชิงประสบการณ์มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อและความตั้งใจในการซื้อซ้ำของลูกค้าในร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยใช้กรอบแนวคิดการตลาดเชิงประสบการณ์ของ Schmitt การศึกษาพบว่า ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส เช่น บรรยากาศในร้าน แสงสว่าง ดนตรี และการจัดแสดงสินค้า ส่งผลดีต่อการรับรู้และแรงจูงใจในการซื้อสินค้าของลูกค้า ในขณะที่ประสบการณ์ทางอารมณ์ เช่น ความสะดวกสบาย ความเพลิดเพลิน และความพึงพอใจ ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีต่อร้านสะดวกซื้อ ประสบการณ์ทางปัญญา สะท้อนให้เห็นผ่านโปรโมชั่นที่สร้างสรรค์ ระบบการชำระเงินดิจิทัล และความหลากหลายของสินค้า ซึ่งกระตุ้นความสนใจและการพิจารณาซื้อของลูกค้า นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางพฤติกรรมและประสบการณ์เชิงสัมพันธ์ยังกระตุ้นให้ลูกค้าบูรณาการการใช้ร้านสะดวกซื้อเข้ากับวิถีชีวิตประจำวัน และพัฒนาความผูกพันทางอารมณ์ ความไว้วางใจ และความภักดีต่อแบรนด์ต่างๆ การศึกษายังพบว่า ประสบการณ์ที่ดีของลูกค้ามีส่วนโดยตรงต่อพฤติกรรมการซื้อและความตั้งใจในการซื้อซ้ำ เนื่องจากผู้บริโภคมักจะกลับไปใช้บริการร้านค้าที่มอบประสบการณ์การช้อปปิ้งที่สนุกสนาน สะดวกสบาย และมีความหมาย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยลูกค้าของร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และจังหวัดใกล้เคียง ขณะที่กลุ่มเป้าหมายคือลูกค้าที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปที่ใช้บริการร้านสะดวกซื้อเป็นประจำอย่างน้อยสัปดาห์ละสองครั้ง การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงธีมและเชิงเนื้อหา โดยรวม

แล้ว ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการตลาดเชิงประสบการณ์สร้างคุณค่าทั้งด้านการใช้งานและด้านอารมณ์ให้กับผู้บริโภค ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อและความภักดีของลูกค้าในระยะยาวในอุตสาหกรรมร้านสะดวกซื้อ (Hollebeek & Belanche, 2021; Rather, 2022; Creswell & Poth, 2023)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ งานวิจัยเชิงคุณภาพในอนาคตควรขยายขอบเขตการศึกษาการตลาดเชิงประสบการณ์โดยการเปรียบเทียบธุรกิจค้าปลีกประเภทต่าง ๆ เช่น ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านค้าเฉพาะทาง และแพลตฟอร์มสะดวกซื้อออนไลน์ เพื่อให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้นว่าองค์ประกอบเชิงประสบการณ์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคในบริบทค้าปลีกต่าง ๆ อย่างไร งานวิจัยในอนาคตอาจมุ่งเน้นไปที่กลุ่มลูกค้าเฉพาะ เช่น กลุ่มเจเนอเรชั่น Z กลุ่มคนทำงาน หรือผู้สูงอายุ เพื่อสำรวจความแตกต่างในประสบการณ์ด้านประสาทสัมผัส อารมณ์ การรับรู้ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ในกลุ่มประชากรที่หลากหลาย นอกจากนี้ นักวิจัยควรพิจารณาตรวจสอบผลกระทบของกลยุทธ์การตลาดเชิงประสบการณ์ดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันบนมือถือ โปรโมชั่นส่วนบุคคล ปัญญาประดิษฐ์ และการมีส่วนร่วมในโซเชียลมีเดีย ต่อความพึงพอใจของลูกค้า ความภักดีต่อแบรนด์ และความตั้งใจในการซื้อซ้ำในร้านสะดวกซื้อ การใช้วิธีการเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม หรือชาติพันธุ์วิทยาเชิงดิจิทัล อาจให้ข้อมูลเชิงลึกที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับความหมาย อารมณ์ และกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคในสภาพแวดล้อมการช้อปปิ้งในชีวิตจริง นอกจากนี้ งานวิจัยในอนาคตควรบูรณาการวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกัน เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยและให้ความเข้าใจที่ครอบคลุมมากขึ้นเกี่ยวกับบทบาทของการตลาดเชิงประสบการณ์ในการกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภคในระยะยาวและความสัมพันธ์กับลูกค้าในอุตสาหกรรมค้าปลีก

เอกสารอ้างอิง

ณัฐญา ปรีชาวนา และสายพิณ ปั้นทอง. (2022). อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ เวชสำอางกลุ่มสิวจากร้านสะดวกซื้อของลูกค้าในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 12(2), 219-234.

ณิชา ภัทรบุญรัตน์. (2025). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้ซื้อในร้านสะดวกซื้อเซเว่นอีเวฟเว่นหน้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณในสงขลา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยที่ สงขลา. *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการบริหารงานยุติธรรม*, 1(1), 37-55.

ปทิตตา ภูวัฒนศิลป์ และวสุธิดา นุริตมนต์. (2017). การตลาดเชิงประสบการณ์และคุณภาพความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้าเบเกอรี่ร้าน เอส แอนด์ พี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(100), 58-71.

เพชรรัตน์ อรรถเวที และณกมล จันทร์สม. (2025). ปัจจัยภาพลักษณ์ตราสินค้าและการรับรู้คุณภาพที่มีอิทธิพลต่อ ประสบการณ์ของลูกค้าและ การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากสมุนไพรสำหรับผู้สูงอายุ. *วารสารการจัดการโซ่คุณค่าและกลยุทธ์ธุรกิจ*, 4(3), 22-38.

Alexander, B., & Kent, A. (2022). Retail environments and customer experience: A systematic review. *Journal of Retailing and Consumer Services, 64*, 102771.

Becker, L., & Jaakkola, E. (2020). Customer experience: Fundamental premises and implications for research. *Journal of the Academy of Marketing Science,* 48(4), 630–648.

Brakus, J. J., Schmitt, B., & Zarantonello, L. (2015). Brand Experience. *Cracking the Code: Leveraging Consumer Psychology to Drive Profitability: Leveraging Consumer Psychology to Drive Profitability*, 159.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.

Braun, V., & Clarke, V. (2021). *Thematic analysis: A practical guide*. Sage Publications.

Creswell, J., Poth, C. N., & Rawlins, P. (2023). Mapping design trends and evolving directions using the Sage handbook of mixed methods research design. *The Sage handbook of mixed methods research design*, 527-537.

Grewal, D., Roggeveen, A. L., & Nordfält, J. (2022). The future of retailing. *Journal of Retailing,* 98(1), 4–12.

Hollebeek, L. D., & Belanche, D. (2021). Intrinsically motivated customer engagement: A conceptual framework for managing engagement with online content. *Journal of Marketing Management*, 37(1-2), 18-44.

Lemon, K. N., & Verhoef, P. C. (2021). Understanding customer experience throughout the customer journey. *Journal of Marketing,* 85(1), 69–96.

Rather, R. A., Hollebeek, L. D., & Rasoolimanesh, S. M. (2022). Customer experience and engagement: A review and research agenda. *Journal of Business Research,* 139, 129–145.

Rather, R. A., Hollebeek, L. D., & Rasoolimanesh, S. M. (2022). First-time versus repeat tourism customer engagement, experience, and value co-creation: An empirical investigation. *Journal of Travel Research,* 61(3), 549–564.

Saunders, M. N., & Darabi, F. (2024). Using multi-and mixed methods research designs. In *Field guide to researching employment and industrial relations* (pp. 71-87). Edward Elgar Publishing.

Ward, P., Davies, B. J., & Kooijman, D. (2003). Ambient smell and the retail environment: Relating olfaction research to consumer behavior. *Journal of Business and Management*, 9(3), 289-302.

REFLECTIONS ON THE PATHS OF OVERSEAS DISSEMINATION OF CHINESE CALLIGRAPHY*

Liu Mengye[1] and Sarawuth Pintong[2]

[1-2]**Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Thailand**

Corresponding Author's Email: mengyeliu711@gmail.com

Received 21 May 2026; Revised 11 June 2026; Accepted 13 June 2026

Abstract

As a core symbol of Chinese traditional culture, Chinese calligraphy plays an irreplaceable role in international Chinese language education, the "going global" of Chinese culture, and the shaping of the national cultural image. However, at the current stage, the overseas dissemination of calligraphy still faces multiple challenges, including limited temporal–spatial reach, insufficient interpretation of its cultural connotations, and weaknesses in teaching systems and teacher training, all of which constrain the enhancement of its international influence and cultural recognition. Building on a review of the current situation of the overseas dissemination of Chinese calligraphy, this paper integrates research on cross-cultural calligraphy teaching, theories of cross-cultural communication, and the discourse on Chinese cultural confidence to construct an integrated analytical framework of "cultural confidence–cross-cultural communication–teaching practice." It argues that strategies for the overseas dissemination of calligraphy should be advanced through coordinated, multi-dimensional pathways: first, taking the interpretation of cultural connotations as a premise, strengthening narrative connections between calligraphy and the

Citation:

* Liu Mengye and Sarawuth Pintong. (2026). Reflections On The Paths Of Overseas Dissemination Of Chinese Calligraphy. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 927-948.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

spiritual core of Chinese culture; second, using cross-cultural teaching as a key vehicle, and innovating visual symbolism, graded technique instruction, and textbook and assessment design to lower cognitive barriers for learners from non–Chinese-character cultural spheres; and third, relying on international platforms and Confucius Institutes to expand media applications, artistic integration, and localized cooperation mechanisms so as to enhance both the visibility of calligraphy and its local acceptance. Finally, the paper suggests that future research should deepen mechanism-based evaluation, longitudinal tracking, and regional comparative studies, in order to provide more solid theoretical support and practical reference for enabling Chinese calligraphy to "go global" with higher quality.

Keywords: Chinese calligraphy, overseas dissemination, cross-cultural teaching, cultural confidence, Confucius Institutes

Introduction

Since the launch of the reform and opening-up policy, China's comprehensive national strength and international standing have increased significantly, bringing unprecedented global attention to its outstanding traditional culture. Against this backdrop, Chinese calligraphy has been increasingly visible in overseas exhibitions, cultural exchanges, and teaching contexts. The inclusion of Chinese calligraphy in UNESCO's "Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity" in 2009 marked its elevation from a national art form to an important component of world cultural heritage, and has created new opportunities for its dissemination abroad (Wang,2024). In this context, calligraphy has been incorporated into university curricula overseas, featured in cultural activities organized by Confucius Institutes, and presented at various cross-cultural arts festivals, becoming one of the key windows through which the international community comes to know China.

At the same time, domestic scholars have generally pointed out that, despite certain achievements, the overseas dissemination of Chinese calligraphy still suffers from problems such as “high quantity but low quality,” an overemphasis on display rather than understanding, and a tendency to privilege artistic form over cultural connotation. On the one hand, in terms of time and space, dissemination has been highly concentrated within the Chinese-character cultural sphere, especially countries such as Japan and Korea (Figure 1), while awareness and participation in the Western world, particularly in non–Chinese-character cultural contexts, remain limited. On the other hand, constrained by language barriers, cultural background differences, and limited teaching resources, calligraphy is often reduced to a mere “handwriting skill” in international teaching practice, making it difficult to systematically present the historical memory, philosophical spirit, and aesthetic traditions that it embodies(Ren,2023).

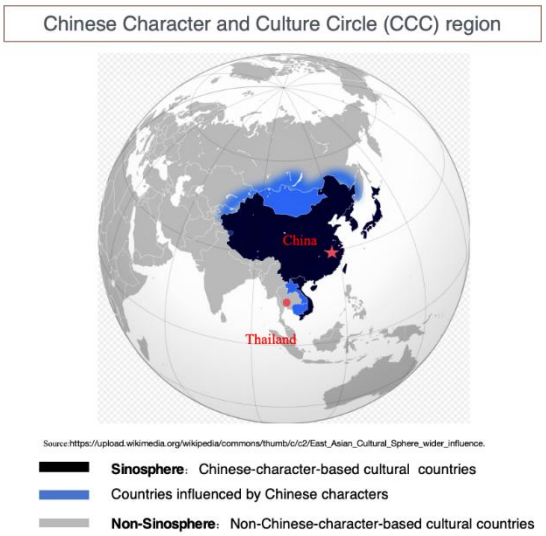

Figure 1 Map of the Chinese-character cultural sphere

From the perspective of cross-cultural communication, enabling Chinese culture to move from merely "going out" to genuinely "going in" requires not only macro-level support in terms of national discourse and cultural confidence, but also the development of sustainable dissemination strategies and teaching models for specific cultural carriers. As a symbolic system that combines both visual and literary dimensions, calligraphy holds considerable potential for cross-cultural communication, yet it also presents significant challenges of interpretation (Zhang & Li, 2024). Consequently, systematically sorting out the practical dilemmas and existing pathways of the overseas dissemination of Chinese calligraphy, and proposing feasible, operational strategies, is of substantial theoretical and practical significance for advancing the global reach of Chinese culture and for strengthening the construction of Chinese cultural confidence.

Literature Review

1. Current situation and problems in the overseas dissemination of Chinese calligraphy

Studies on the overall landscape of the overseas dissemination of Chinese calligraphy mostly adopt a macro perspective, tracing its dissemination trajectories in regions such as East Asia, Europe, and North America. They generally point out that calligraphy has deep historical roots and a solid educational foundation in the Chinese-character cultural sphere, particularly in countries like Japan and Korea, whereas in Europe and North America it tends to develop as a niche but relatively sophisticated cultural practice. Empirical findings indicate that Japan, for example, has established a relatively complete shod**ō** education system at the primary and secondary levels, where many calligraphy and seal-carving teachers possess solid training in Sinology, while in

countries such as France there is a certain number of calligraphy learners, but most remain at the level of interest and short-term experience(Xie,2024).

At the same time, a number of scholars have highlighted evident temporal and spatial limitations in the overseas dissemination of Chinese calligraphy. First, both academia and the media devote considerable attention to the “historical glory” from the Tang–Song period onward, whereas systematic research on contemporary overseas dissemination remains comparatively weak. Second, the spatial layout of dissemination is overly concentrated in the Chinese-character cultural sphere, with insufficient strategic engagement with non–Chinese-character cultural contexts(Zhang,2024). These studies reveal the structural shortcomings underlying the current “going out” of calligraphy and provide the problem-oriented basis for the strategic discussion developed in this paper.

2. Dilemmas and strategies in cross-cultural teaching of calligraphy

In the field of cross-cultural teaching of calligraphy, researchers generally focus on bottlenecks related to teaching materials, teachers, pedagogical approaches, and learning outcomes. On the one hand, due to the lack of textbooks specifically designed for international students and learners from non–Chinese-character cultural backgrounds, many universities and Confucius Institutes still rely on traditional calligraphy textbooks originally compiled for Chinese students, which makes it difficult to accommodate differences in learners’Chinese proficiency and cultural background(Ren,2023). On the other hand, the overall number of qualified cross-cultural calligraphy teachers is limited and their composite competence is often insufficient; teachers who are proficient in both calligraphy and teaching Chinese as a foreign language or cross-cultural pedagogy remain relatively scarce.

Ren Yameng’s study on problems and strategies in cross-cultural calligraphy teaching points out two extreme tendencies in overseas instruction:

either reducing calligraphy to mere Chinese character handwriting skills, thereby losing its cultural and aesthetic connotations, or bypassing technical foundations and jumping directly to cultural philosophy, which makes it difficult for learners to build stable writing experience. She proposes starting from visual form, taking technique instruction as the main line, and gradually integrating character and culture, so that calligraphy teaching in cross-cultural contexts follows a progressive pathway from "technique" to "character" to "dao"(Ren,2023).In a similar vein, Wang Conghui, from a cross-cultural communication perspective, emphasizes that calligraphy, as a "silent language," requires a balance between the beauty of lines and cultural implications in teaching, and advocates guiding learners' aesthetic resonance through attention to both structural beauty and expressive meanings(Wang,2024).

Taken together, existing research not only reveals key problems in cross-cultural calligraphy teaching, but also offers several insightful strategies, such as emphasizing visual symbols, adopting demonstration-based teaching, and introducing comparative study of multiple script styles. Nonetheless, there is still a lack of a systematic strategic framework that coordinates the "pedagogical level" with the broader "overseas dissemination level."

3. Confucius Institutes and the dissemination of calligraphy culture

As important platforms for international Chinese language education and the dissemination of Chinese culture, Confucius Institutes have played a crucial role in the overseas promotion of Chinese calligraphy. Studies show that Thailand, where Confucius Institutes are densely distributed and Chinese language education has developed rapidly (Table 1), has become a key site for observing the everyday dissemination of calligraphy culture abroad. From a cross-cultural communication perspective, Jie Xiaoru outlines the pathways through which Thai Confucius Institutes perform their cultural communication functions, including regular teaching and academic exchange, traditional festival celebrations and themed competitions, calligraphy and painting experience

activities, as well as social events and institutional cooperation. She argues that calligraphy experience courses constitute one of the most important windows through which the Thai public gains access to Chinese culture(Jie,2024).

Number	Name	Establishment Date	Location
1	Confucius Institute at KKU	Aug. 2006	Khon Kaen
2	Confucius Institute at KU	Oct. 2006	Bangkok
3	Confucius Institute MFU	Nov. 2006	Chiang Rai
4	Confucius Institute at CMU	Dec. 2006	Chiang Mai
5	Confucius Institute at BSRU	Dec. 2006	Bangkok
6	Confucius Institute at PSU Phuket	Dec. 2006	Phuket
7	Confucius Institute of Betong Municipality	Dec. 2006	Betong
8	Confucius Institute at RMU	Dec. 2006	Mahasarakham
9	Confucius Institute at SDRU Suphanburi	Dec. 2006	Suphanburi
10	Confucius Institute at PSU	Dec. 2006	Songkhla
11	Confucius Institute at CU	Mar. 2007	Bangkok
12	Confucius Institute at BUU	Mar. 2009	Chon Buri
13	Confucius Institute at DPU	June 2015	Bangkok
14	Confucius Institute at ABAU	Sept. 2015	Bangkok
15	Confucius Institute at HCU	Oct. 2016	Bangkok
16	Confucius Institute at PNRU	June 2017	Bangkok
17	Confucius Institute at MU	June 2023	Bangkok

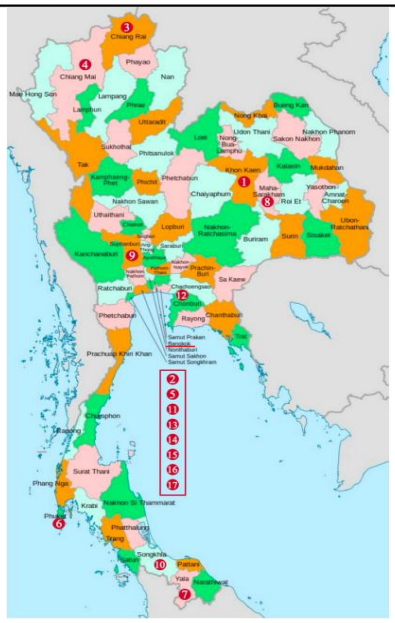

Table 1 Overview of Confucius Institutes in Thailand

However, existing studies also point out that although the cultural activities of Confucius Institutes are rich in form, they still tend to prioritize liveliness over substance in terms of content design and depth of guidance. Calligraphy-related activities are often limited to short-term experiences and mechanical copying, which makes it difficult for learners to develop lasting knowledge of calligraphy or a stable sense of cultural identification. Consequently, how to construct more systematic and pedagogy-oriented strategies for the dissemination of calligraphy within Confucius Institutes and similar platforms has become a common challenge for both research and practice.

Cross-cultural communication and the perspective of cultural confidence

From the macro-theoretical perspective of cross-cultural communication and cultural confidence, a number of studies emphasize that the “going global” of Chinese culture must be grounded in a high degree of cultural self-awareness and cultural confidence, and should demonstrate the unique value of Chinese culture through multi-channel and multi-level dissemination. Fu Jingjing, in her work on the construction of Chinese cultural confidence in the perspective of cross-cultural communication, argues that building cultural confidence is not only necessary for enhancing cultural cohesion domestically, but also a crucial pathway for gaining international discourse power and improving the national image externally(Fu,2018).

Applying this perspective to the dissemination of calligraphy reveals that calligraphy is not merely an object of aesthetic appreciation, but also an important carrier of cultural confidence(Fu,2018). If discussions of the overseas dissemination of calligraphy remain confined to issues of technique and media, while neglecting its strategic significance in cultural narration and national image building, it will be difficult to establish a stable and sustainable pattern of dissemination.

In sum, existing literature—ranging from the cultural connotations of calligraphy and the current state of its overseas dissemination to issues in cross-cultural teaching, the practices of Confucius Institutes, and theories of cultural confidence—provides a solid foundation for constructing strategies for the external dissemination of Chinese calligraphy. Nevertheless, there is still a lack of a comprehensive framework that effectively connects the macro level of cultural strategy, the meso level of dissemination platforms, and the micro level of teaching practice. This paper seeks to build on prior research to integrate and further develop such a framework.

Methodology

1. Literature analysis

This study systematically reviews discussions on the cultural attributes of calligraphy, overseas dissemination pathways, cross-cultural teaching strategies, the practical experience of Confucius Institutes, and the construction of cultural confidence, and distills common problems and key strategic points through comparison. The use of literature analysis helps to construct the theoretical framework and provides a basis for proposing integrated dissemination strategies in the subsequent sections.

2. Comparative study

On the basis of the literature, this paper compares the characteristics of calligraphy practices across different dissemination arenas, including the Chinese-character cultural sphere versus non–Chinese-character cultural contexts, traditional media versus new media, and classroom teaching versus cultural activities. By contrasting the strengths and weaknesses of different pathways and models, the study summarizes generally applicable strategic principles, such as “visual-first with gradual cultural deepening,” “multi-media integration,” and “localised cooperation.”

3. Interdisciplinary synthesis

Given that the overseas dissemination of calligraphy involves multiple disciplines—including art studies, education, communication studies, and cultural studies—this paper adopts an interdisciplinary approach that combines theories of cross-cultural communication, concepts of Chinese cultural confidence, and artistic theories specific to the discipline of calligraphy. On this basis, it constructs a three-tier analytical framework of "culture–communication–teaching" to bring together previously fragmented strategic suggestions and form a more coherent and comprehensive strategic system.

Results

1.Core dilemmas in the overseas dissemination of Chinese calligraphy

1.1 Limitations of time–space and audience structure

A number of studies indicate that, in terms of temporality, the overseas dissemination of Chinese calligraphy is often framed by narratives of "historical glory," while discussions of contemporary dissemination practices and mechanism-building remain insufficient. Spatially, dissemination has been overly concentrated in East Asian countries such as Japan and Korea, whereas the foundation for dissemination in the Western world and in non–Chinese-character cultural contexts is comparatively weak. In addition, the structure of overseas calligraphy learners tends to be polarized: at one end are professional or highly committed enthusiasts, and at the other end are short-term experience seekers, with a relative lack of a stable intermediate group engaged in sustained learning.

1.2 Imbalance between cultural connotation and artistic form

Although calligraphy inherently combines both artistic and cultural dimensions, in actual overseas dissemination the artistic aspect is often overemphasized, while its cultural connotations and spiritual pursuits are downplayed. In Western contexts, calligraphy is frequently regarded as a form of

"pure visual abstract art," and its literary and philosophical dimensions are not easily perceived by audiences. At the same time, under the influence of the domestic trend of "valuing technique over cultural literacy" in the calligraphy field, efforts to excavate and articulate the cultural depth of calligraphy have also been relatively inadequate.

Furthermore, some "non-character calligraphy" works intended for overseas audiences deliberately downplay the Chinese-character component and instead foreground lines, ink tones, and spatial composition. While this may temporarily lower the threshold of understanding and enhance visual impact, it carries the risk of "putting the cart before the horse," gradually detaching calligraphy from Chinese characters themselves and from the broader tradition of Chinese thought.

1.3 Shortcomings in teaching materials, faculty, and pedagogical models

In terms of overseas calligraphy teaching, both the calligraphy courses for international students at Chinese universities and those offered by Confucius Institutes commonly face problems such as mismatched teaching materials, weak teaching teams, and monotonous pedagogical models. International students often use calligraphy textbooks originally compiled for Chinese learners, which makes it difficult to accommodate differences in Chinese language proficiency and cultural background. Learners from non–Chinese-character cultural contexts typically lack understanding of the principles of Chinese character formation and the historical evolution of script styles, leading to learning difficulties and a heightened sense of frustration.

With respect to faculty, there is a serious shortage of "hybrid" teachers who are proficient in calligraphy, in teaching Chinese as a foreign language, and in cross-cultural communication. Many overseas courses still rely on the traditional "copying plus correction" model, lacking systematic cultural guidance and diversified assessment mechanisms. Ren Yameng's research further points

out that, without targeted adjustments to these issues, it will be difficult for cross-cultural calligraphy teaching to shift from "experiential interest" to "deep understanding." To facilitate an overall grasp of the key pain points in the overseas dissemination of Chinese calligraphy, this paper summarizes the relevant dilemmas into four dimensions (Figure 2).

Dimension	Connotation	Typical manifestations
Communication time and space	Insufficient contemporaneity and global reach	Limited research on contemporary practice; weak foundation in non-Chinese-character cultural spheres
Cultural interpretation	Imbalance between artistry and cultural connotation	Overemphasis on lines and form while neglecting historical, philosophical, and spiritual meanings
Teaching system	Mismatch in textbooks, teachers, and teaching models	Continued use of domestic textbooks; teachers lack cross-cultural competence; teaching models are monotonous
Audience positioning	Structural gaps in target groups	Lack of a stable middle group between deep learners and short-term experiencers

Figure 2 Four-dimensional framework of the core dilemmas in the overseas dissemination of Chinese calligraphy.

2. Pathways and mechanisms for the overseas dissemination of Chinese calligraphy

2.1 Multicultural integration and cross-art collaboration

Xie and Zhang, among others, propose that cross-border combinations of calligraphy with traditional arts such as embroidery, seal carving, and the guzheng can help form a pathway of "multicultural integrated dissemination." For example, embroidering calligraphic works on handkerchiefs or fans, or engraving famous calligraphic texts onto musical instruments or everyday objects, can unify visual, tactile, and functional dimensions and thereby expand the channels

through which calligraphy enters everyday life. In addition, the integration of calligraphy with performing arts such as music, dance, and theatre for instance, stage presentations that combine live calligraphy writing with dance (Figure 3) demonstrates cross-art practices in which dynamic and static arts are interwoven, providing vivid examples for the cross-cultural expression of calligraphy.

Figure 3 Co-creation between calligraphy and dance

In cross-cultural contexts, such artistic integration not only enables audiences to approach calligraphy through familiar art forms, but also helps foreground the emotional expression and spiritual realm embodied in calligraphy, rather than reducing it to a mere “technique of writing.”

2.2 Empowerment through new media and digital technologies

A growing body of literature emphasizes that the new media environment has created unprecedented technical conditions and communicative space for the overseas dissemination of Chinese calligraphy. Short-video platforms, online courses, cloud-based exhibitions, and VR displays help to overcome geographical constraints and allow a wider overseas audience to access calligraphy instruction and exhibitions. For example, producing creative short videos on calligraphy and

integrating calligraphic elements into fashion design, animation, and interactive games can generate "secondary dissemination" among younger generations, thereby enhancing the contemporaneity and attractiveness of calligraphy.

At the pedagogical level, digital slide presentations and animations can clearly demonstrate stroke order, structural variation, and overall composition, thus alleviating comprehension difficulties caused by language barriers. Developing calligraphy-themed micro-films and interactive mini-games can, in turn, naturally embed knowledge of calligraphy and its cultural implications into the processes of "watching films" and "playing games." Under the new media environment, the carriers and forms of overseas calligraphy dissemination have become markedly diversified (Table 2), offering more flexible avenues of access for overseas audiences of different ages and backgrounds

.

Carrier type	Specific forms	Features
Short-video platforms	Teaching demos, creative videos, vlogs	Fast-paced, easy to spread, highly interactive
Online courses	MOOCs, live classes, recorded tutorials	Highly systematic, can be watched repeatedly
Virtual exhibitions	VR galleries, cloud exhibitions, online reviews	Break time–space limits, highly immersive
Interactive products	Calligraphy mini-games, apps, micro-films	Highly entertaining, attractive to young audiences

Table 2 Carriers and forms of overseas dissemination of Chinese calligraphy

2.3 Confucius Institutes and cultural activity platforms

As a "frontline base" for the overseas dissemination of calligraphy, Confucius Institutes not only undertake language teaching tasks, but also serve as important platforms for cultural transmission. In Thailand, for example, Confucius Institutes have integrated calligraphy into a wide range of activities, including regular classroom teaching, traditional festival celebrations, calligraphy-

and-painting workshops, and cultural festivals, where calligraphy appears alongside Chinese festivals, cuisine, music, and theatre, thereby creating a relatively rich cultural experience environment.

However, existing research also points out that the cultural activities of Confucius Institutes still need to avoid superficial dissemination characterized by "performance-isation" and "festival-isation" in terms of content design. Greater emphasis is needed on the systematic development of calligraphy curricula and the establishment of localized cooperation mechanisms for instance, by incorporating calligraphy into local school elective systems and strengthening joint exhibitions and workshops with local cultural institutions—in order to enhance the institutional status of calligraphy within overseas education systems.

3. Teaching and dissemination strategies for cross-cultural contexts

3.1 Using visual symbols as a bridge: From "being able to see" to "being able to write"

In non–Chinese-character cultural contexts, learners often initially perceive calligraphy as "images" rather than "writing," which constitutes both a barrier to understanding and a strategic point of departure. Ren Yameng suggests that instruction should begin with visual form, using visual symbols such as lines, structure, and spatial composition in calligraphy as accessible entry points for learners from low-context cultures, and reducing cognitive load through intuitive demonstration and visual comparison.

Concrete strategies include:

- At the beginner stage, strengthening training in the perception of stroke thickness, curvature, and rhythm, so that learners can form an intuitive impression of brush movement and structure through "seeing" and "imitating."

- Introducing highly pictographic scripts such as seal script (Figure 4) and clerical script (Figure 5), and comparing them with corresponding images or

physical objects, so that students can immediately associate the character with its meaning, thereby enhancing both memory and interest.

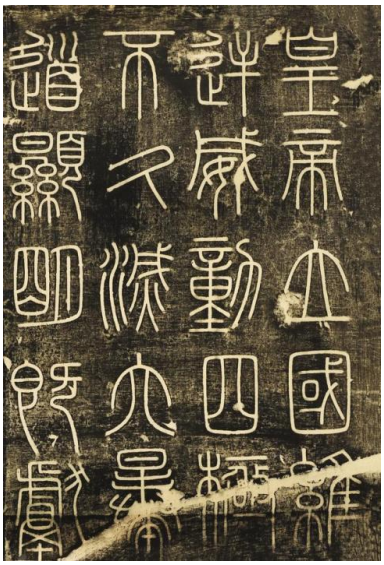

Figure 4 Seal-script 《Yishan Stele》

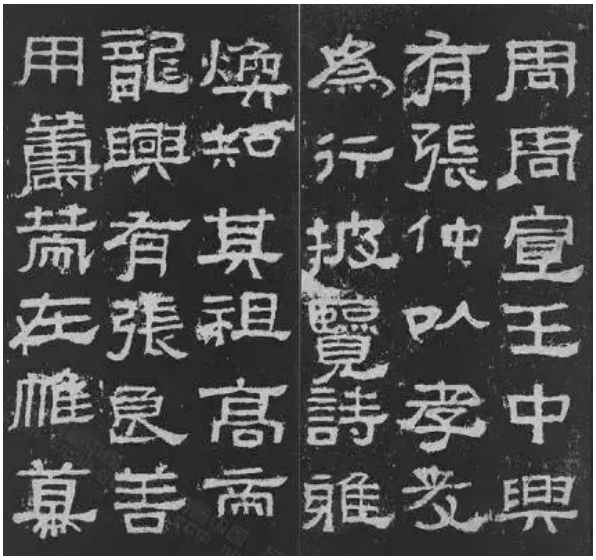

Figure 5 Clerical-script 《Zhang Qian Stele》

- By comparing the linear compositions found in Western painting and abstract art, instructors can guide learners to discover commonalities in Chinese and Western visual aesthetics, thereby reducing the sense of unfamiliarity.

3.2 Taking graded techniques as the main thread: Avoiding polarized tendencies

In response to the two extreme tendencies of either over-simplifying calligraphy into a mere handwriting course or discussing culture in abstraction while neglecting technique, the literature generally advocates constructing a gradual, graded sequence of technical instruction in cross-cultural teaching. This sequence should start from basic brush holding, brush control, and fundamental strokes, and then move progressively toward structure, overall composition, and stylistic variation, guiding learners to appreciate the aesthetics and cultural connotations of calligraphy through hands-on practice.

On the one hand, technical training helps learners establish “operable rules,” enhancing their sense of control and achievement in writing. On the other hand, during the process of technique instruction, explanations of character evolution, script styles, and related historical and cultural narratives should be integrated, so that “technique” becomes a pathway to “culture” rather than a form of mechanical training divorced from cultural meaning. To avoid the dual pitfalls of “just writing characters” and “talking about culture in the abstract,” cross-cultural teaching of calligraphy can follow the pathway outlined in Table 3, gradually incorporating structure, style, and cultural connotation into the graded sequence of technical instruction.

Teaching stage	Teaching focus	Example contents
Beginner	Visual perception and basic strokes	Holding the brush, brush control, basic strokes (horizontal, vertical, dots, etc.)
Intermediate	Structure and space	Radicals, character structure and layout, use of blank space and overall composition
Advanced	Style and cultural connotations	Calligraphers' styles, understanding poems and texts, philosophical and emotional expression

Table 3 Table of progression stages in cross-cultural calligraphy teaching

3.3 Localization and diversification of teaching materials and assessment

In terms of textbook design, researchers suggest combining the principles of Chinese character formation with the basic rules of brushwork in calligraphy to compile a series of graded teaching materials for international students and learners at Confucius Institutes that address both linguistic and artistic goals, instead of simply transplanting standard domestic textbooks. At the same time, representative classical steles and contemporary works can be selected in light of different regions' cultural backgrounds and aesthetic preferences, thereby building a "global repertoire of calligraphy works."

With respect to assessment, a diversified aesthetic evaluation system should be established to weaken the single criterion of "resemblance," and to encourage students to engage in personal expression and cross-cultural creativity on the basis of mastering fundamental rules. For example, learners may incorporate local scripts and graphic elements into calligraphy-style creations, thus stimulating their subjectivity and awareness of cultural dialogue within a "rules plus creativity" framework.

3.4 Strengthening the team of calligraphy teachers and cultural communicators

Many studies point out that the quality of the teaching force is one of the key factors constraining the effectiveness of overseas dissemination of calligraphy. It is therefore essential to cultivate “appropriate-type calligraphy teachers” who not only possess solid professional skills in calligraphy, but also have competence in cross-cultural communication and language teaching. This includes:

- Raising the entry threshold for teachers of overseas calligraphy, and strengthening their training in calligraphic techniques, Chinese philology, calligraphy history, and broader Chinese cultural literacy.

- Enhancing teachers’ capacity for cultural empathy and cultural affiliation, enabling them to select suitable cultural content and modes of expression from the perspective of learners’ cultural backgrounds.

- Making full use of domestic online resources and professional development channels to build a blended online–offline platform for teacher development, thereby promoting the exchange and sharing of teaching cases and curriculum designs between teachers at home and abroad.

3.5 An overall dissemination layout grounded in cultural confidence

At a more macro level, the overseas dissemination of calligraphy should not remain at the level of fragmented, project-based “activity accumulation,” but should instead be planned within the overall framework of building Chinese cultural confidence and the national external discourse system. This implies that:

- At the national level, platforms such as the Belt and Road Initiative, the development of Confucius Institutes, and overseas Chinese cultural centers should be leveraged to incorporate calligraphy into a systematic external cultural communication strategy, supported by relatively stable resource inputs and institutional guarantees.

- At the narrative level, stories about calligraphy, the images of calligraphers, and the patriotism and life philosophies embodied in classic works should be used to “tell Chinese stories through calligraphy,” thereby enhancing the cultural discourse power of calligraphy on the international stage.

- At the societal level, calligraphy should be promoted in synergy with other cultural resources such as traditional Chinese medicine, Chinese cuisine, and martial arts, so that through cultural trade and the integration of culture and tourism, calligraphy can genuinely enter the everyday life scenes of overseas publics.

Recommendation

In summary, the overseas dissemination of Chinese calligraphy is supported by profound cultural resources and favorable historical opportunities, yet it still faces practical challenges such as spatio-temporal constraints, insufficient cultural interpretation, and underdeveloped teaching systems. Existing studies have proposed many insightful strategies from the perspectives of dissemination pathways, cross-cultural teaching, and Confucius Institute practice, but there remains a need for a comprehensive framework that simultaneously attends to macro-level cultural strategy, meso-level platform mechanisms, and micro-level teaching practice.

Building on prior research, this paper puts forward a strategic conception of the overseas dissemination of calligraphy supported by an integrated triad of “cultural confidence–cross-cultural communication–teaching practice.” On the one hand, by emphasizing the cultural connotations and spiritual values of calligraphy, it situates calligraphy within the broader vision of constructing Chinese cultural confidence and advancing national external communication. On the other hand, at the level of concrete pathways, it advocates promoting the shift from “visible” and “writable” calligraphy to calligraphy that is “understood”

and “trusted” through multicultural integration, empowerment by new media, effective use of Confucius Institute platforms, localized teaching, and diversified assessment.

Admittedly, this study has its limitations. First, it is mainly based on existing literature and lacks support from first-hand field data. Second, it has not yet conducted detailed comparative analysis of strategic differences across regions and audience groups. Future research could build on the present work by incorporating country-specific and Confucius Institute case studies, conducting longitudinal tracking and empirical evaluation, and further testing and refining strategies for the overseas dissemination of Chinese calligraphy, so as to provide more operational solutions for its deep dissemination and localized reception on a global scale.

Reference

Baumgarten, I., & Zhang, H. (2018). From a Western artist’s perspective on Chinese calligraphy. *Chinese Calligraphy*, 2018(11), 136–141.

Fu, H. Y. (2007). *What to teach and how to teach in Chinese language education (pp. 17–18)*. Beijing Language and Culture University Press.

Fu, J. J. (2018). Construction of Chinese cultural confidence from a cross-cultural perspective. In *Master’s thesis, Beijing University of Posts and Telecommunications*. China Master’s Theses Full-text Database. https://oversea.cnki.net/kcms2/article/abstract?v=Z3g7xh44_Zj...

Jie, X. R. (2024). *Optimizing the cultural communication function of Confucius Institutes in Thailand from a cross-cultural communication perspective*. Retrieved from http://www.sinoss.net

Li, B., & Sun, Y. (2020). The visual trend of cross-cultural communication and the practical field of Chinese publishing "going global". Modern Communication. *Journal of Communication University of China*, 42(1), 62–66.

Ren, Y. M. (2023). Problems and strategies in cross-cultural calligraphy teaching. In *Master's thesis, Southwest University of Science and Technology*. China Master's Theses Full-text Database. https://doi.org/10.27415/d.cnki.gxngc.2023.001340

Wang, C. H. (2024). Exploring pathways of intercultural communication: A case study of Chinese calligraphy. *Mudan*, (22), 108–110.

Xie, Y. X. (2024, November 11). Reflections on pathways for the overseas dissemination of Chinese calligraphy. *Shanxi Keji Bao*, B05. https://doi.org/10.28712/n.cnki.nshxk.2024.002247

Zhang, S. Z., & Li, Z. X. (2024). Research on China's overseas dissemination strategies for calligraphy. *Xinwen Aizhehao*, (10), 65–67. https://doi.org/10.16017/j.cnki.xwahz.2024.10.034

Zhang, Y. (2024, May 22). Problems and suggestions in the overseas dissemination process of Chinese calligraphy. *Shufa Bao*, 025. https://doi.org/10.28689/n.cnki.nsfbz.2024.000070

THE COMPOSITE NATIONAL IMAGE OF CHINA IN AWARD-WINNING INTERNATIONAL COMMUNICATION: A GROUNDED THEORY ANALYSIS OF CHINA NEWS AWARDS (2016–2025)*

Yingzhe Wang[1] and Nititorn Ounpipat[2]

[1]Student, Doctor of Communication Arts Program in Communication,

College of Communication Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

[2]Asst.Prof.Dr., Lecturer, College of Communication Arts,

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s66584946005@ssru.ac.th

Received 11 April 2026; Revised 14 May 2026; Accepted 16 May 2026

Abstract

This study examines the national image of China, as portrayed in award-winning international communication works, which have been recognized by the China News Awards (International Communication Category) from 2016 to 2025 (26th to 35th sessions). Using a constructivist grounded theory approach, this research takes a comprehensive dataset of 396 award-winning pieces and inductively gets the core narrative structure. The analysis shows a "four-in-one" composite image, where the central category is identified by selective coding, which depicts China as a Civilizational Country, an Eastern Major Country, a Responsible Major Country, and a Socialist Major Country. These four dimensions constitute an integrated narrative framework. This study expands international communication scholarship by showing empirically how a states strategic

Citation:

* Yingzhe Wang and Nititorn Ounpipat. (2026). The Composite National Image Of China In Award-Winning International Communication: A Grounded Theory Analysis Of China News Awards (2016–2025). Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 949-962.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

national image is built through long-term agenda integration, cross-cutting frame stabilization, and multi-layered narrative consolidation. The findings challenge the existing models by showing a deeply integrated and internally consistent logic that supports China's official external communication strategy.

Keywords: National Image, China, International Communication, Grounded Theory

Introduction

In a time when geopolitical rivalry is more intense and global media is disordered, states are focusing on building and spreading national image to strengthen their soft power and discursive influence (Nye, 2004; Shambaugh, 2013). Mass media is the main medium for this process, it shapes the perceptions, interpretations, and evaluations of nations from international audiences (Thussu, 2018).

Over the past decade, China has invested a lot in multilingual platforms and digital initiatives, which is guided by the strategic goal of "telling China's story well" (Zhao, 2018). This directive has evolved over the study period, which shows a growing need to match internal narrative goals with the external reception complexities. A key platform for recognizing excellence in this endeavor is the China News Award (CNA), which is China's most respected journalistic honor. Its International Communication category, established to reward works that effectively convey China's narrative to the world, Liu (2018) provides a unique textual corpus for analysis. These award-winning works, made by major state media organizations such as Xinhua News Agency and China Media Group, are chosen according to international appeal, innovation, and professional quality. We recognize that this state-sanctioned corpus represents a national image that is not the whole of China's media landscape, but its analysis essential. It provides the most comprehensive understanding of the

officially recognized and strategically valued narratives designed for global audiences. Therefore, this study does not just examine tactical strategies, but focuses on the important content of the national image that arises from these long-term, institutionally recognized communication practices. Here is a key tension: China's internally coherent narrative goals are translated and adapted for a global information environment that is often skeptical or contested.

Objectives

This study seeks to resolve the fundamental question: What is the national image of China that has been built through its award-winning international communication works? To address this, the research has three specific objectives.

1. To determine the main thematic dimensions and key components of China's national image, as outlined in the selected corpus.

2. To analyze the internal logic and relational framework that link these dimensions into a cohesive narrative.

3. To interpret this constructed image from theoretical perspective of agenda-setting, framing, and strategic narrative, so that we can understand the mechanisms of its construction and stabilization over time.

Literature Review

This study is in the intersection of national image studies, China's international communication, and qualitative media analysis.

National Image as a Strategic Construct

The concept of national image is vital international relations and communication studies, usually defined as the cognitive and affective perceptions of a country that foreign publics hold (Boulding, 1956). Contemporary scholarship, which is heavily influenced by Nye's (2004) work on

soft power, sees national image not as a passive reflection, but as a strategic asset actively built and projected via public diplomacy and media efforts. But research usually shows a "credibility gap" between a state's intended message and its reception, especially for non-Western powers challenging established global narratives (Anholt, 2007).

China's Quest for International Discursive Power

China has made efforts to improve its international image, which has drawn a lot of scholarly attention. Studies have documented its transition from reactive propaganda to a more advanced, multi-platform international communication strategy (Brady, 2015; Zhao, 2018). Recent scholarship emphasizes the "platformization" of external communication and the application of digital diplomacy (Knoerich, 2023). While a lot of research has been focused on specific campaigns (like the Belt and Road Initiative) or the effectiveness of individual media outlets, a comprehensive understanding of the core, underlying image that China consistently seeks to project is a key area for further research investigation.

Methodological Approaches: From Content Analysis to Grounded Theory

From Content Analysis to Grounded Theory Methodologically, studies of national image have often relied on quantitative content analysis to identify thematic frequencies or on critical discourse analysis to deconstruct power relations. This study adopts a constructivist grounded theory approach (Charmaz, 2014), which is less common but exceptionally well-suited for inductively generating a theory about a social process — in this case, the process of image construction. It allows for the discovery of a coherent narrative system from the data itself, rather than imposing preconceived categories.

Theoretical Framework

To interpret the patterns emerging from the grounded theory analysis, this study employs a multi-level conceptual model integrating three complementary communication theories. This approach allows for a holistic understanding of image construction, from micro-level textual choices to macro- level temporal dynamics.

Agenda-Setting Theory

Proposed by McCombs and Shaw (1972), agenda-setting theory posits that the media, through persistent and prominent coverage, can influence which issues audiences consider important. In this study, it helps explain how the consistent emphasis on a limited set of dimensions in the award-winning works aims to establish a stable cognitive hierarchy of "what to think about" when thinking about China.

Framing Theory

Framing theory (Entman, 1993; Goffman, 1974) goes a step further, examining how issues are presented. Frames select, emphasize, and exclude aspects of reality to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and treatment recommendation. This theory is vital for analyzing the specific, positive value judgments that each dimension of China's image carries, such as cultural legitimacy and developmental rationality.

Strategic Narrative Theory

Strategic narrative theory provides a macro-level analysis, examing how states develop and project coherent narratives about their identity and role to influence the international environment (Miskimmon, O'Loughlin, & Roselle, 2013). Its identity narratives, system narratives, and issue narratives are tripartite, which offers a better perspective for analyzing national image as a dynamic, multi-layered construct. It enables the explanation of how various dimensions of the image are combined into a cohesive and persuasive whole.

Collectively, these theories offer a comprehensive analytical framework. Grounded theory first reveals the "what" (the image itself), and this framework explains the "how": agenda-setting creates salience, framing gives interpretive meaning, and strategic narrative theory organizes these elements into a coherent, long-term story.

Methodology

Research Design and Data Source

This study uses a constructivist grounded theory framework (Charmaz, 2006, 2014). This approach is very suitable because it allows us to directly derive a conceptual model of China's national image from empirical evidence, ensuring that the final theory is grounded in the actual texts.

The dataset contains all 396 award-winning entries. International Communication Category of the China NewsAwards from the 26th edition (2016) to the 35th edition (2025). The time frame was selected to encompass a substantial period of China's global communication strategy development. The list of award-winning works was obtained from the official All-China Journalists Association (ACJA) website, and the full texts and multimedia content were obtained from the archives of the state media organizations.

Analytical Procedure

The analysis followed Charmaz's (2006) three-stage coding process:

Open Coding is the first stage, which involves line-by-line analysis of themes, topics, and rhetorical strategies in 396 works. This process resulted in 29 unique reporting themes, which were subsequently abstracted into 25 initial concepts.

Axial Coding: This part was about finding relationships between the initial concepts, grouping them into more abstract and robust categories. For example, concepts such as "Belt and Road cooperation" and "providing global public

goods" were categorized under the subcategory "Advocate for Global Connectivity". This process combined the 25 concepts into 12 subcategories, which were then categorized under four core dimensions.

Selective Coding: The final step is to integrate the four core dimensions to find a single central or core category that summarizes the overall narrative logic. Through the constant comparison, the core category of a "four-in-one" composite national image was determined, which reflects the central phenomenon in the data.

Trustworthiness and Reflexivity

To guarantee the study is rigorous in methodological aspects, the study used a number of strategies. Triangulation was accomplished by comparing findings across various years, media platforms (like print, TV, digital), and narrative forms. An audit trail, which includes a lot of memo writing, was kept to record the coding process and analytical decisions. According to the constructivist approach, reflexivity was practiced, and the lead researcher, who recognizes their position as an observer of state communication, continuously reflects on their own understanding and perspective, aiming to remain faithful to the meanings in the data. In this context, theoretical sampling was not about collecting new data, but rather purposefully returning to specific texts in the 396—work corpus to saturate, refine, and validate the properties of emerging categories. The primary researcher ensured consistency by conducting repeated coding cycles.

Findings

China's award-winning international communication works has a highly integrated and internally consistent national image, which is composed of four core dimensions. These dimensions are not just thematic clusters, but are deeply connected, creating a "four-in-one" composite narrative system.

Table 1 Axial Coding: Subcategories integrated into Four Core Dimensions

Core Dimension	Integrated Subcategories	Connotative Elaboration
Civilizational Country	Inheritor of Civilization and Builder of Identity; Builder of a Harmonious Society	This dimension presents China as a civilization-state that transcends the conventional concept of a nation-state, deriving power and legitimacy from profound cultural resources and powerful internal integration.
Eastern Major Country	Efficient and Pragmatic Governance; Engine of Sustainable Development; Practitioner of Ecological Civilization; Pursuer of Innovation and Excellence	This dimension highlights the subjectivity, success, and reference value of China's development path, conveying that China's rise represents a new, effective path based on its own civilizational traditions.
Responsible Major Country	Advocate for Global Connectivity; Responsible Major Country; Contributor to International Development; Participant and Reformer in the Global Governance System	This dimension constructs a predictable and constructive image of a global partner, positing that China's growing national strength translates into positive contributions to the international community.
Socialist Major Country	Resolute Defender of Sovereignty and Security	This dimension accentuates the fundamental political attribute and institutional foundation of China's national image, declaring that all achievements and actions are rooted in socialism with Chinese characteristics.

Dimension One: Civilizational Country

This dimension helps China's contemporary identity to be rooted in its deep historical and cultural continuity. Here, the narratives often depict the preservation of intangible cultural heritage, the philosophical depth of Confucianism and Taoism, and the coexistence of 56 ethnic groups. For example, a feature story about the restoration of ancient texts is not just about preservation, but also about safeguarding the "DNA of a civilization". This dimension offers a narrative of immense legitimacy, indicating that China's path is not a random decision but a natural progression of a great civilization.

Dimension Two: Eastern Major Country

This dimension emphasizes the effectiveness and rationality of China's governance and development model. It is not conceptually the same as the "Responsible" dimension, since it is mainly inward-looking, and it shows domestic success a model. Reports on the successful removal of absolute poverty, the swift development of high-speed rail, and the leadership in renewable energy technology are standard. A typical example is a news package titled "The 'Chinese Prescription': A Cure for Urban Congestion" which covers smart city solutions. The meta-narrative suggests that "Eastern wisdom" and effective governance have created a new, successful path for modernization, which provides lessons for the world, especially the Global South.

Dimension Three: Responsible Major Country

This dimension is more outward-looking, focusing on China's role and behavior in the international system, which is different from the previous one. It directly tackles global concerns by presenting China as a constructive force. Here are the narratives, which are mainly driven by the Belt and Road Initiative, presented through stories of mutual benefit, China's contributions to UN peacekeeping, and its role in promoting global public goods such as vaccines. The main point is that China's rise is a chance, not a threat, for the world.

Dimension Four: Socialist Major Country

This dimension is the political and ideological foundation of the entire image system. While international-facing content is often more subtle, it is the essential "source code". It presents "socialism with Chinese characteristics" as the institutional framework that supports the nation's success. Narratives defending China's sovereignty over Taiwan or its policies in Xinjiang and Hong Kong are listed here, considered necessary measures to safeguard national unity and security. More importantly, this dimension is the reason behind China's achievements described in the other dimensions — it provides the political stability for long-term planning (Civilizational revival), the mobilization capacity for rapid development (Eastern power), and the state-led will to contribute globally (Responsible power).

The Core Category: The "Four-in-One" Internal Logic

Selective coding showed that these four dimensions are not just standalone, but they operate in a mutual constitutive, generative relationship. The core storyline is that China's identity as a "Socialist Major Country" offers the institutional power and ideological coherence to creatively revive and modernize its heritage as a "Civilizational Country". This combination of political system and cultural depth creates a unique development path, which is an "Eastern Major Country". The material strength and confidence achieved through this successful development, enable China to act globally as a "Responsible Major Country". This forms a closed, self-reinforcing narrative loop, where each dimension logically supports and legitimizes the next.

Discussion

This study's results give a lot of theoretical and practical insights. The "four-in-one" composite image is a highly advanced and institutionalized strategic plan.

Theoretical Interpretation

From the angle of agenda-setting, the consistent emphasis on these four dimensions over a decade of award-winning works shows a planned, long-term strategy for salience management. The agenda is not a dynamic set of topics, but a fixed structure of identity.

From a framing standpoint, each dimension is consistently associated with a dominant positive value frame: cultural legitimacy (Civilizational), developmental rationality (Eastern), moral responsibility (Responsible), and institutional effectiveness(Socialist). These macro-frames guarantee that a variety of stories consistently contribute to the same, positive interpretation of China.

From a strategic perspective, the composite image serves a multi-layered system. The Civilizational Country is the core identity narrative. The Eastern Major Country serves as the framework for the system narrative, proposing a new development model. The Responsible Major Country is the main issue narrative (defing China's role on global issues). The Socialist Major Country offers a comprehensive ideological framework that unifies the perspectives across all levels.

The Internal Generative Logic: A Model of Narrative Construction

The discussion presents a clear causal and logical sequence, which can be modeled as a generative process:

"Socialist System" provides institutional foundation for "Civilizational Revival", which creates a unique path for "Eastern Development Model", and so on. This internal logic is the most significant finding, as it indicates that China's strategic narrative is not just a collection of positive stories, but a deeply integrated system designed to maximize coherence and resilience.

The "So What?" Factor: The Gap Between Construction and Reception

Nevertheless, an important consideration remains: to what extent does this highly coherent, internally generated narrative resonate in the global arena? This narrative is very strong, its internal consistency is strong, and it might present a potential challenge. From an external viewpoint, especially in the Global North, there might be a tightly integrated communication framework that times seems highly unified, which might unintentionally prevent the intended message from reaching a wide range of international audiences. In short, there might be a gap or divergence between the narrative's internal logic and its reception abroad. The narrative does well in creating coherence at home, but this achievement might be lost in the foreign context, which may be seen as a loss of credibility and resonance.

Conclusion

This study did a grounded theory analysis of 396 award-winning works from China News Awards (2016-2025), found a cohesive, "four-in-one" composite national image of China. This image depicts China as a Civilizational Country, an Eastern Major Country, a Responsible Major Country, and a Socialist Major Country. The research found that these dimensions are bound by an internal generative logic, which forms a powerful and self-reinforcing narrative system. This study provides valuable insights into the international communication scholarship by analyzing the architectural framework of a major state's strategic narrative, illustrating the interplay between agenda integration, frame stabilization, and narrative layering.

Recommendation

Limitations and Future Research

The study's primary limitation is its focus on state-sanctioned, award-winning works, which represent the "supply side" of communication. It does not analyze the audience reception. So, the future research needs to urgently tackle this gap. A key next step is to design empirical studies to test the reception of this "four-in-one" model among different international audiences (like Global South and Global North) to assess its actual effectiveness and persuasive power. Comparing the national image construction of other major powers would provide valuable insights.

Practical Implications

For international communication practioners, this study indicates that internal coherence is crucial, but over-optimization might result in reduced credibility. Acknowledging complexity and internal contradictions might result in more resonant and trustworthy communication in a fragmented global media environment.

References

All-China Journalists Association (ACJA). (n.d.). [Results of Past China News Awards]. Retrieved from http://www.zgjx.cn/

Anholt, S. (2007). *Competitive identity: The new brand management for nations, cities and regions*. Palgrave Macmillan.

Boulding, K. E. (1956). *The image: Knowledge in life and society*. University of Michigan Press.

Brady, A. (2015). China's foreign propaganda machine. *Journal of Democracy*, 26(4), 51-59.

Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. Sage.

Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory*. (2nd ed.). Sage.

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.

Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Harvard University Press.

Knoerich, J. (2023). Contesting the liberal international order: The role of platform-based ecosystems in China's digital diplomacy. *The Pacific Review*, 1-28.

Liu, X. (2018). The China News Awards and journalistic professionalism. *Chinese Journal of Communication*, 11(4), 1–18.

McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176–187.

Miskimmon, A., O'Loughlin, B., & Roselle, L. (2013). *Strategic narratives: Communication power and the new world order*. Routledge.

Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. PublicAffairs.

Shambaugh, D. (2013). *China goes global: The partial power*. Oxford University Press.

Thussu, D. K. (2018). *International communication: Continuity and change* (3rd ed.). Bloomsbury Academic.

Wang, J. (2022). Digital diplomacy and the construction of a nation's image: A case study of China's practice on Twitter. *Global Media and China*, 7(1), 80-97.

Zhao, Y. (2018). *Communication in China: Political economy, power, and conflict*. Rowman & Littlefield.

แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร*

THE GUIDELINES FOR EDUCATIONAL ADMINISTRATION IN THE DIGITAL DISTRIBUTION ERA THROUGH PARTICIPATORY MANAGEMENT AT SUFFICIENCY ECONOMY SECONDARY SCHOOL, YASOTHORN PROVINCE, UNDER THE SRISAKET, YASOTHORN SECONDERY EDUCATIONAL SERVICE AREAS OFFICE

ประยงค์ แก่นลา

Prayong Keanla

วิทยาลัยนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: prayong2497@gmail.com

วันที่รับบทความ : 23 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 28 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 30 พฤษภาคม 2569

Received 23 May 2026; Revised 28 May 2026; Accepted 30 May 2026

Citation:

* ประยงค์ แก่นลา. (2569). แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 963-980.

Prayong Keanla. (2026). The Guidelines For Educational Administration In The Digital Distribution Era Through Participatory Management At Sufficiency Economy Secondary School, Yasothorn Province, Under The Srisaket, Yasothorn Secondery Educational Service Areas Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 963-980.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 83 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 83 คน ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารแนวทางการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีษะเกษยโสธร ประกอบด้วย5 ด้าน มีองค์ประกอบย่อยทั้งหมด จำนวน 25 องค์ประกอบ

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล, การขับเคลื่อน, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, สถานศึกษาพอเพียง, จังหวัดอำนาจเจริญ

Abstract

This research aimed to 1) study the needs and necessity of a participatory management approach for educational institutions in the digital age based on

the Sufficiency Economy Philosophy, and 2) study the needs and necessity of a participatory management approach for educational institutions in the digital age based on the Sufficiency Economy Philosophy in secondary schools in Yasothon Province, under the Sisaket-Yasothon Secondary Educational Service Area Office. The target group for this research was 83 school administrators in the Sufficiency Economy Schools in the first semester of the 2024 academic year. The researcher selected key informants using purposive sampling. The research instruments used included a document analysis form, a collaborative opinion guideline, interview forms, and focus group discussion notes. Data were analyzed using means, standard deviations, and descriptive analysis.

The results revealed:

1. Need and necessity of a participatory management approach for educational institutions in the digital age based on the Sufficiency Economy Philosophy in secondary schools in Yasothon Province. The Sisaket-Yasothon Secondary Educational Service Area Office's overall performance is at a high level.

2. Guidelines for the management of educational institutions in the digital age, using participatory management based on the Sufficiency Economy Philosophy in secondary schools in Yasothon Province, are comprised of five dimensions and 25 sub-components.

Keywords: Factors affecting, driving force, Sufficiency Economy Philosophy, Sufficiency Education Institute, Amnat Charoen Province

บทนำ

ประเทศไทยในยุคโลกดิจิทัล เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ปัญหาส่วนใหญ่ที่เยาวชนไทยหรืออนาคตของชาติที่จะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ ผู้ที่จะพัฒนาประเทศชาติต่อไป กำลังเผชิญอยู่และจะต้องเตรียมพร้อมเพื่อให้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ ได้แก่ วิกฤตการเงินโลก ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ และที่สำคัญอย่างยิ่งปัญหาสื่อสังคมหรือสื่อโซเชียลมีเดีย ปัญหาการพนันออนไลน์ ปัญหาสารเสพ

ติด บุหรี่ไฟฟ้า วิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อและโรคอุบัติใหม่ ๆ ในปัจจุบันก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนด้านระบบสาธารณูปโภค ทั้งด้านการอุปโภค และบริโภค ส่งผลกระทบต่อปัญหาภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรง อีกทั้งปัญหาเยาวชนไทยส่วนใหญ่ขาดภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจที่เข้มแข็ง อ่อนไหวและถูกชักจูงง่าย ขาดคุณธรรม บกพร่อง ในจิตสำนึกที่ดี ลุ่มหลงวัตถุตามกระแสนิยม ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่รู้จักประหยัดอดออมก่อให้เกิดปัญหามากมายและอันตรายตามมา เยาวชนหรือเด็กที่เป็นพลังอันสำคัญของชาติเป็นความหวังของสังคม เป็นวัยที่ก้าวสู่ระบบ การผลิต การสร้างเสริม และการพัฒนา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม และมุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพออกสู่สังคม และเป็นพลังของชาติที่ต้องสืบทอดและดำเนินกิจกรรมทางสังคมต่อจากบรรพบุรุษ หากได้รับการปลูกฝังคุณธรรม รู้จักประมาณตน มีเหตุผล มีภูมิคุ้นกัน และมีวินัย ทำให้เกิดการเรียนรู้กฎเกณฑ์สังคมและจริยธรรมได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของคนในชาติอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546: 91) ให้มีความสมดุล ความพอดี สามารถสร้างคนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560)

ภายใต้กรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดสาระสำคัญสำหรับบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาใน 5 ประการได้แก่ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา (Access) ความเท่าเทียมทางการศึกษา (Equith) คุณภาพการศึกษา (Quality) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ในระยะ 15 ปีข้างหน้าโดยมีวิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21”และมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา มี 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดีมีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรมรู้รักสามัคคีและร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. 2564. 4-5) การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการสำคัญคือมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญว่าผู้เรียนต้องมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี มีทักษะชีวิตมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาของเยาวชนไทย จึงจัดทำโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือมุ่งพัฒนาสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการจึงมอบหมายนโยบายให้เขตพื้นที่การศึกษาในการส่งมอบภาระให้กับผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่ง ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยผ่านเทคนิคและกระบวนการบริหารที่มีในการจัดการที่ดี ครูเกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้วสามารถนำมาจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย น่าสนใจ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถนำไปปรับในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับบริบท และสถานศึกษาดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จึงเกิดผลดีกับทุกฝ่าย สำหรับสถานศึกษาพอเพียงทั่วประเทศในปัจจุบันมี จำนวน 23,796 โรงเรียน แต่มีสถานศึกษาพอเพียงที่ผ่านการ

ประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 205 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 0.86 และผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศเพียง 398 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 1.67 ส่วนสถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศประเมินผ่านเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 78 โรงเรียน (ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ 2561: ออนไลน์) อีกทั้งเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียง บทบาทและความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวช่วยในการบริหารจัดการให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดีเทคโนโลยีดิจิทัล หมายถึง การนำวัสดุ อุปกรณ์ด้านคอมพิวเตอร์อุปกรณ์การสื่อสาร ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้วิธีการนำสัญลักษณ์ศูนย์และหนึ่งแทนค่าสิ่งต่าง ๆ หรือ วิธีการเชิงตัวเลขในทฤษฎีข้อมูลหรือระบบข้อมูล เป็นเครื่องมือสนับสนุนการบริหารงานองค์กรให้ ประสิทธิภาพมากขึ้น ปัญหาในการบริหารสถานศึกษาพอเพียงที่ยังไม่สามารถนำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการ

ประกอบการจัดการเรียนการสอนได้มากนัก สถานศึกษาไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศได้ และประเมินผ่านการเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาในที่สุด ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายประเด็น คือการจัดการเรียนการสอนของครูและผู้เรียนที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต่อเนื่อง มีข้อจำกัดด้านระเบียบการใช้เงินงบประมาณ อีกทั้งในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาขาดความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการที่สถานศึกษาพอเพียงจะผ่านการประเมินเป็นศูนย์การเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือการที่จะเป็นสถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ซึ่งเป็นแบบอย่างในการจัดกระบวน การเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจดังกล่าวได้ ต้องอาศัยวิธีการหรือมาตรการเชิงรุกในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ รูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีษะเกษยโสธร เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่คิดขึ้นอย่างรอบครอบ มีลักษณะเป็นขั้นตอน มีความยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์และบริบท มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอรูปแบบในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่มีให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ดังนั้นจากความเป็นมา ความสำคัญ และสภาพปัจจุบันปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีษะเกษยโสธร ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน สร้างและปรับปรุงหาประสิทธิภาพรูปแบบ ตลอดจนทดลองใช้และประเมินรูปแบบ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะได้นำผลที่ได้มาเสนอแนะเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการบริหารโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่หน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากหนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัย และเอกสารทางราชการ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) สำหรับอธิบายแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1.1 แนวคิดด้านการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล มุ่งเน้นการบริหารจัดการที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนรู้ และการบริหารองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานอย่าง

เหมาะสม ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ของผู้เรียน (ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, 2567)

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวทางการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผลร่วมกัน ซึ่งช่วยส่งเสริมความร่วมมือ ความโปร่งใส และความรับผิดชอบร่วมกันในองค์กร การบริหารแบบมีส่วนร่วมยังส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สมชาย บุญเกิด, 2566)

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดที่เน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไขของความรู้และคุณธรรม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียน บุคลากร และองค์กรให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยสถานศึกษาพอเพียงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2561) นอกจากนี้การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมในสังคมปัจจุบัน ตลอดจนส่งเสริมให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการอย่างสมดุลทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการมีส่วนร่วมของชุมชน (สุวิชา โพธิกนิษฐ และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, 2568)

1.4 แนวคิดด้านนโยบายและการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาที่มุ่งสร้างคุณภาพผู้เรียนและพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560) รวมทั้งแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น (2564) ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัล

จากการศึกษาเอกสารและแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องบูรณาการแนวคิดด้านการบริหารสมัยใหม่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ สมดุล และยั่งยืน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ พบว่า การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการสื่อสารภายในองค์กร ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, 2567) นอกจากนี้งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การเปิดโอกาสให้บุคลากรและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ส่งผลต่อความร่วมมือความเข้มแข็งขององค์กร และการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและเกิดความยั่งยืนในการพัฒนา (สมชาย บุญเกิด, 2566)

ขณะเดียวกัน การศึกษาของธล เจริญสันเทียะ ชีวิน บุญถม และวิภาส ทองสุทธิ์ (2568) พบว่า การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา จำเป็นต้องอาศัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของครู บุคลากร นักเรียน และชุมชน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงาน ซึ่งช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนากิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สุวิชา โพธิกนิษฐ และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2568) ยังพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถช่วยเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนส่งผลให้การบริหารจัดการสถานศึกษามีความสมดุล โปร่งใส และเหมาะสมกับบริบทของสังคมในยุคปัจจุบัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลควรบูรณาการการบริหารแบบมีส่วนร่วมเข้ากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษา การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินวิจัย

กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 83 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 83 คน ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร
2. แนวทางการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน
3. แบบสัมภาษณ์
4. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล การบริหารแบบมีส่วนร่วม และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสาร แนวทางการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale) ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านการสร้างเครือข่ายและขยายผล และด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา

จากนั้นผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลทางการศึกษา และด้านหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำผลมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 แสดงว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขด้านภาษาและความชัดเจนของข้อคำถามให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ต่อมาผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความชัดเจนของข้อคำถามและหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากนั้นผู้วิจัยจึงจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นระบบ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2567 ถึง ตุลาคม 2567
2. ผู้วิจัยทำหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมา ไปยังผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อสัมภาษณ์ จดบันทึกรวบรวมข้อมูล
3. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารสถานศึกษาตอบแบบสอบถามและขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการวิเคราะห์เอกสาร การแสดงความคิดเห็น การสังเกตและการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบข้อมูลและหาข้อสรุปโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็น ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม หรือมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง หมายถึง มีความเหมาะสม หรือมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง หมายถึง มีความเหมาะสม หรือมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง หมายถึง มีความเหมาะสม หรือมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง หมายถึง มีความเหมาะสม หรือมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม นำมาสังเคราะห์สรุปรวมเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยภาพรวม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของความความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยภาพรวม ดังตารางที่ 1

รายการประเมิน	ความเหมาะสม n = 27		ความเป็นไปได้ n = 27		รวม
	$\overline{X}$	SD	$\overline{X}$	SD	
1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	3.40	0.76	3.59	0.60	3.50
2. ด้านการจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	3.00	0.68	3.33	0.74	3.17
3. ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	3.31	0.70	4.46	0.70	3.39
4. ด้านการสร้างเครือข่ายและขยายผล	2.95	0.57	3.28	0.57	3.12
5. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา	0.34	0.71	3.07	0.71	3.10
โดยรวม	**3.80**	**0.37**	**3.35**	**0.66**	**3.57**

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D.=0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.40$, S.D.=0.76) รองลงมาคือ ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.31$, S.D.=0.70) ด้านการจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.00$, S.D.=0.68) ด้านการสร้างเครือข่ายและขยายผล ($\bar{X} = 2.95$, S.D.=0.57) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา ($\bar{X} = 0.34$, S.D.=0.71)

ส่วนความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.35$, S.D.=0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.46$, S.D.=0.70) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.59$, S.D.=0.60) ด้านการจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

($\bar{X} = 3.33$, S.D.=0.74) ด้านการสร้างเครือข่ายและขยายผล ($\bar{X} = 3.28$, S.D.=0.57) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา ($\bar{X} = 3.07$, S.D.=0.71)

2. แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีษะเกษยโสธร ดังนี้

ผลการวิเคราะห์แนวทางบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวนทั้งสิ้น 5 ด้าน มีองค์ประกอบย่อยทั้งหมดจำนวน 25 องค์ประกอบ ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา จำนวน 6 องค์ประกอบ ด้านการจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 องค์ประกอบ ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา จำนวน 3 องค์ประกอบ ด้านการสร้างเครือข่ายและขยายผล จำนวน 5 องค์ประกอบ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา จำนวน 5 องค์ประกอบ ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา จำนวน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สถานศึกษามีนโยบายน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนและบูรณาการในแผนปฏิบัติงานประจำปี 2) สถานศึกษาดำเนินงานตามนโยบายและแผน ปฏิบัติงานประจำปีที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา 3) สถานศึกษามีแผนงาน โครงการกิจกรรมด้านวิชาการที่ส่งเสริม การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สถานศึกษามีแผนงาน โครงการ กิจกรรมด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีและใช้ในการ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษาพอเพียง 5) สถานศึกษาจัดทำ พัฒนาเผยแพร่ สื่อและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6) สถานศึกษานิเทศ ติดตาม กำกับและประเมิน ผลการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ด้านการจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) สถานศึกษามีแผนงาน โครงการ กิจกรรมด้านวิชาการที่ส่งเสริมบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3)

การบริหารสถานศึกษาพอเพียงยุค Digital โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วม 4) สถานศึกษาการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) สถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนการทำวิจัยและ พัฒนาผลการวิจัยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6) สถานศึกษาจัดทำ พัฒนา เผยแพร่ สื่อและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา จำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สถานศึกษามีแผนงาน โครงการพัฒนาบุคลากร เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) สถานศึกษาจัดประชุม อบรม สัมมนา และศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ 3) สถานศึกษาติดตามผลและนำผลมาปรับปรุง พัฒนา การดำเนินโครงการ กิจกรรมพัฒนาบุคลากร

ด้านการสร้างเครือข่ายและขยายผล จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กำหนดแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในแก้ไขปัญหาสถานศึกษาพอเพียงได้ทันเหตุการณ์ และการป้องกันในอนาคต 2) สถานศึกษาใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารอย่างทันการณ์ ตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงาน 3) สถานศึกษาใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน 4) ปรับแผนดำเนินงานสู่การบริหารสถานศึกษาดิจิทัลที่มี การทำงานแบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสอดคล้องกับสถานการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5) สถานศึกษาวางแผนจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเพียง เพื่อดำเนินการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาดิจิทัลได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลโดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัล โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งด้านการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผล ตลอดจนมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม อีกทั้งยังยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง

ในการบริหาร เพื่อให้เกิดความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในการบริหารสถานศึกษา ส่งผลให้แนวทางดังกล่าวมีทั้งความเหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2567) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย บุญเกิด (2566) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับการมีส่วนร่วมของบุคลากร ช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเกิดความยั่งยืนในการพัฒนาสถานศึกษา

2. แนวทางในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ประกอบด้วย 5 ด้าน มีองค์ประกอบย่อยทั้งหมดจำนวน 25 องค์ประกอบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การจัดการเรียนรู้ การสร้างเครือข่าย และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา อีกทั้งการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยังช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัวทันสมัย และตรวจสอบได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิชา โพธิกนิษฐ และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2568) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรดำเนินงานอย่างครอบคลุมทุกด้านและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธล เจริญสันเทียะ (2567) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับการบริหารยุคใหม่ จะช่วยพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและสร้างความยั่งยืนในการจัดการศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีษะเกษยโสธร ประกอบด้วย 5 ด้าน มีองค์ประกอบย่อยทั้งหมด จำนวน 25 องค์ประกอบ **โดยข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** คือ 1) สถานศึกษาควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการสื่อสารภายในองค์กร 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา 3) ควรพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะด้านดิจิทัลควบคู่กับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต และ 4) สถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน **ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** คือ 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาระดับอื่น เช่น ระดับประถมศึกษา อาชีวศึกษา หรืออุดมศึกษา 2) ควรศึกษารูปแบบหรือกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ 3) ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 4) ควรศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ครู และชุมชนจากการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการร่วมกับการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ธนภรณ์ แซ่ลิ่ม และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2567). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารสหวิทยาการศึกษาและพัฒนาสังคม*, 1(2), 45–58.

ธล เจริญสันเทียะ, ชีวิน บุญถม และวิภาส ทองสุทธิ์. (2568). การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 11(2), 215–228.

ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2561). *ข้อมูลสถานศึกษาพอเพียง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. (2564). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2564–2566*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2545–2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สมชาย บุญเกิด. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, 11(3), 101–115.

สุวิชา โพธิกนิษฐ และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2568). การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*, 9(1), 23–37.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล*

FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF AIRCRAFT MAINTENANCE SYSTEMS OF ARMY AVIATION UNITS TOWARD INTERNATIONAL STANDARDS

อภิวัฒน์ กาวิบูลย์[1] และ เจน หน่อท้าว[2]

Apiwat Kawiboon[1] and Jane Norathao[2]

[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[1]Master of Business Administration Program (MBA), Krirk University, Thailand

[2]วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[2]International College of Aviation and Aero Space, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: aerospace@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ : 11 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 28 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 30 พฤษภาคม 2569

Received 11 May 2026; Revised 28 May 2026; Accepted 30 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรของหน่วยบินทหารบก ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การบริหารเชิงกลยุทธ์ วัฒนธรรมความปลอดภัย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการคุณภาพและมาตรฐาน 2) ศึกษาระดับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรที่มีต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดย

Citation:

* อภิวัฒน์ กาวิบูลย์ และ เจน หน่อท้าว. (2569). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 981-1000.

Apiwat Kawiboon and Jane Norathao. (2026). Factors Affecting The Development Of Aircraft Maintenance Systems Of Army Aviation Units Toward International Standards.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 981-1000.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรด้านการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบก จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.41) โดยด้านวัฒนธรรมความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.39) รองลงมาคือด้านการจัดการคุณภาพและมาตรฐาน ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.42)

2) ระดับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.40)

3) ปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาระบบได้ร้อยละ 72.40 (R^2 = .724)

คำสำคัญ: การซ่อมบำรุงอากาศยาน, มาตรฐานสากล, การบริหารองค์กร, วัฒนธรรมความปลอดภัย, หน่วยบินทหารบก

Abstract

This research article aimed to: 1) examine the levels of administrative and organizational factors of the Army Aviation Unit, including leadership, strategic management, safety culture, human resource development, and quality and standard management; 2) investigate the level of development of the aircraft maintenance system of the Army Aviation Unit toward international standards; and 3) analyze the influence of administrative and organizational factors on the development of the aircraft maintenance system of the Army Aviation Unit toward international standards. This study employed a quantitative research approach using a survey research design. Data were collected from 400 personnel involved in aircraft maintenance operations within the Army Aviation Unit. The

research instrument was a five-point rating scale questionnaire with an overall reliability coefficient of .97. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, including Pearson's correlation analysis and multiple regression analysis.

The research findings revealed that:

1) the overall administrative and organizational factors were at the highest level ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.41), with safety culture showing the highest mean score ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.39), followed by quality and standard management ($\bar{x}$ = 4.58, S.D. = 0.42).

2) the overall level of development of the aircraft maintenance system toward international standards was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.40).

3) administrative and organizational factors positively influenced the development of the aircraft maintenance system toward international standards at the statistical significance level of .01, jointly predicting 72.40 percent of the variance in system development (R^2 = .724).

Keywords: Aircraft Maintenance, International Standards, Organizational Management, Safety Culture, Army Aviation Unit

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินถือเป็นหนึ่งในระบบอุตสาหกรรมที่มีความซับซ้อนสูงและเกี่ยวข้องโดยตรงกับความปลอดภัยของชีวิต ทรัพย์สิน และความมั่นคงของประเทศ และความปลอดภัยในการปฏิบัติการบินของหน่วยบินทหารบก (Federal Aviation Administration [FAA], 2022) การซ่อมบำรุงอากาศยานในยุคปัจจุบันมิได้จำกัดอยู่เพียงการตรวจสอบและซ่อมแซมเครื่องจักรหรืออุปกรณ์เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการบริหารจัดการเชิงระบบ การควบคุมคุณภาพ การจัดการความปลอดภัย การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO, 2021) ในบริบทของประเทศ

ไทย หน่วยบินทหารบกมีภารกิจสำคัญในการสนับสนุนการปฏิบัติการทางทหารและภารกิจด้านความมั่นคงของประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องใช้อากาศยานที่มีความพร้อมใช้งานสูงและมีมาตรฐานความปลอดภัยที่เข้มงวด อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหน่วยบินทหารบกจะมีการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การพัฒนากำลังพลเฉพาะทาง การบริหารทรัพยากร การควบคุมคุณภาพ การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย และการปรับตัวให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบินสากล (สำนักงานการบินทหารบก, 2566) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมการแข่งขันในยุคดิจิทัลยังส่งผลให้องค์กรด้านการบินจำเป็นต้องพัฒนาระบบการจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Deming, 1986; Juran, 1999) แนวคิดการบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) ของ Deming (1986) และ Juran (1999) อธิบายว่า การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง การสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร และการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานที่ต้องอาศัยความแม่นยำ ความต่อเนื่อง และการควบคุมคุณภาพในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน

ขณะเดียวกัน แนวคิดองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือสูง (High Reliability Organization: HRO) ของ Weick และ Sutcliffe (2015) ได้อธิบายว่า องค์กรที่ดำเนินงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงสูง เช่น องค์กรด้านการบิน โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ หรือระบบขนส่งมวลชน จำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัย การป้องกันความผิดพลาด การเรียนรู้จากเหตุการณ์ และการสื่อสารภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเชื่อถือได้และลดโอกาสเกิดอุบัติเหตุ ในด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ Porter (1985) ได้เสนอว่า ความสามารถในการแข่งขันขององค์กรขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากร การกำหนดกลยุทธ์ และการสร้างคุณค่าในการดำเนินงาน ขณะที่ Barney (1991) อธิบายผ่านแนวคิดทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ (Resource-Based View: RBV) ว่า ทรัพยากรภายในองค์กร เช่น ความรู้ ทักษะ และระบบการบริหารจัดการ เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกได้อย่างเหมาะสม

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีงานศึกษาจำนวนมากที่มุ่งเน้นด้านการจัดการโลจิสติกส์ การบริหารคุณภาพ การบริหารซัพพลายเชน และการจัดการความปลอดภัยในอุตสาหกรรมการบินและภาคธุรกิจ ตัวอย่างเช่น Heizer, Render และ

Munson (2017) ได้ศึกษาปัจจัยด้านการจัดการการดำเนินงานและการจัดการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์กร พบว่า การออกแบบกระบวนการทำงานและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและลดต้นทุนขององค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญ Christopher (2016) ศึกษาความยืดหยุ่นของซัพพลายเชนและพบว่า องค์กรที่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้อย่างรวดเร็วจะมีความสามารถในการแข่งขันสูงกว่าองค์กรทั่วไป ขณะที่ Gunasekaran, Patel และ McGaughey (2019) พบว่า การกำหนดตัวชี้วัดด้านคุณภาพ เวลา และต้นทุนที่ชัดเจน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบซัพพลายเชนและผลการดำเนินงานขององค์กร ในบริบทของประเทศไทย ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ได้ศึกษาแนวทางวางแผนการพัฒนารูปแบบการขนส่งสินค้าทางถนนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในเขตภาคตะวันออก ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันของระบบโลจิสติกส์ ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการเชิงระบบที่สามารถประยุกต์ใช้กับระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดของโรงเรียนการบินในประเทศไทย พบว่า ภาวะผู้นำ การจัดการคุณภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการปรับตัวต่อมาตรฐานการบินสากล เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินงานและความยั่งยืนขององค์กรด้านการบิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของงานวิจัยครั้งนี้ที่มุ่งศึกษาปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาองค์กร และการยกระดับมาตรฐานการซ่อมบำรุงอากาศยานให้มีประสิทธิภาพ ความปลอดภัย และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติภารกิจและความมั่นคงด้านการบินของประเทศอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรของหน่วยบินทหารบก ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การบริหารเชิงกลยุทธ์ วัฒนธรรมความปลอดภัย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการคุณภาพและมาตรฐาน

2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล

3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรที่มีต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) ถือเป็นกระบวนการสำคัญของการวิจัยทางวิชาการ เนื่องจากเป็นการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย สมมติฐานการวิจัย และแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดย Creswell และ Creswell (2018) อธิบายว่า การทบทวนวรรณกรรมเป็นกระบวนการรวบรวมองค์ความรู้จากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ งานวิจัย และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้นักวิจัยเข้าใจสถานการณ์ขององค์ความรู้ในปัจจุบัน สามารถระบุช่องว่างทางวิชาการ (Research Gap) และสร้างความชัดเจนให้กับแนวทางการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Booth, Colomb และ Williams (2016) ยังกล่าวว่า การทบทวนวรรณกรรมมิใช่เพียงการรวบรวมข้อมูลหรือการสรุปเอกสารที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่เป็นการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และสังเคราะห์แนวคิดจากนักวิชาการหลายมุมมอง เพื่อสร้างความเชื่อมโยงทางวิชาการและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของงานวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการซ่อมบำรุงอากาศยาน แนวคิดการจัดการซ่อมบำรุง (Maintenance Management) เป็นแนวคิดที่มีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและความพร้อมใช้งานของเครื่องจักร อุปกรณ์ และระบบการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการบินซึ่งเป็นระบบที่ต้องอาศัยความถูกต้อง ความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือสูง Wireman (2010) อธิบายว่า การจัดการซ่อมบำรุงเป็นกระบวนการวางแผน ควบคุม และดำเนินงานด้านการซ่อมบำรุง เพื่อให้เครื่องจักรและอุปกรณ์สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมี

ประสิทธิภาพสูงสุดและลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ขณะที่ Moubray (1997) ได้นำเสนอแนวคิด Reliability-Centered Maintenance (RCM) ซึ่งมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความเสี่ยงและความน่าเชื่อถือของระบบ เพื่อกำหนดแนวทางการซ่อมบำรุงที่เหมาะสมตามระดับความสำคัญของอุปกรณ์ แนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในอุตสาหกรรมการบิน เนื่องจากช่วยลดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและเพิ่มความพร้อมใช้งานของอากาศยาน ในบริบทของการบิน FAA (2022) ระบุว่า ระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องประกอบด้วยการวางแผนงานซ่อมบำรุง การควบคุมคุณภาพ การจัดการอะไหล่ การบริหารข้อมูลทางเทคนิค และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบินสากล จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การจัดการซ่อมบำรุงอากาศยานมิใช่เพียงกิจกรรมด้านเทคนิค แต่เป็นระบบการบริหารจัดการที่ครอบคลุมทั้งด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และประสิทธิภาพองค์กร ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อถือได้และความปลอดภัย แนวคิดด้านความเชื่อถือได้ (Reliability) และความปลอดภัย (Safety) เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการบินและอุตสาหกรรมที่มีความเสี่ยงสูง โดย Weick และ Sutcliffe (2015) อธิบายผ่านแนวคิด High Reliability Organization (HRO) ว่า องค์กรที่มีความน่าเชื่อถือสูงจำเป็นต้องมีระบบการจัดการที่ให้ความสำคัญกับการป้องกันข้อผิดพลาด การสื่อสารภายในองค์กร และการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่ผิดปกติอย่างต่อเนื่อง Reason (1997) ได้นำเสนอแนวคิด Swiss Cheese Model ซึ่งอธิบายว่า อุบัติเหตุเกิดจากความบกพร่องหลายระดับภายในองค์กร ทั้งด้านบุคคล กระบวนการ และระบบการบริหาร ดังนั้น การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยและระบบควบคุมความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นกลไกสำคัญในการลดโอกาสเกิดอุบัติเหตุ นอกจากนี้ ICAO (2021) ยังระบุว่า ระบบการจัดการความปลอดภัย (Safety Management System: SMS) เป็นแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในองค์กรการบิน โดยประกอบด้วยการระบุความเสี่ยง การประเมินอันตราย การควบคุมความเสี่ยง และการติดตามผลการดำเนินงานด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าว

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพโดยรวม การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) เป็นแนวคิดด้านการบริหารที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพในทุกกระบวนการขององค์กร โดย Deming (1986) อธิบายว่า คุณภาพเป็นความ

รับผิดชอบของทุกคนในองค์กร และการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดความผิดพลาดในการดำเนินงาน Juran (1999) เสนอแนวคิด Juran Trilogy ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนคุณภาพ (Quality Planning) การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) และการปรับปรุงคุณภาพ (Quality Improvement) โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการคุณภาพอย่างเป็นระบบ ขณะที่ Crosby (1979) เสนอแนวคิด Zero Defects ซึ่งมุ่งเน้นการป้องกันข้อผิดพลาดมากกว่าการแก้ไขภายหลัง แนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานที่ต้องอาศัยความถูกต้องและความปลอดภัยสูง ในงานวิจัยร่วมสมัย พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) พบว่า การจัดการคุณภาพ การบริหารเชิงกลยุทธ์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและการอยู่รอดขององค์กรด้านการบินในประเทศไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แนวคิดและทฤษฎีด้านการจัดการซ่อมบำรุง ความเชื่อถือได้และความปลอดภัย การบริหารคุณภาพโดยรวม ภาวะผู้นำ การบริหารเชิงกลยุทธ์ และการพัฒนาองค์กร ล้วนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานและความสามารถในการพัฒนาองค์กรสู่มาตรฐานสากล นอกจากนี้ ผลงานวิจัยของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศยังชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการบริหารและองค์กร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และเก็บรวบรวมข้อมูลแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Study) ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น ความสัมพันธ์ และอิทธิพลของปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานสู่มาตรฐานสากล ทั้งนี้ การวิจัยเชิงสำรวจถือเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาปรากฏการณ์ด้านการบริหารและพฤติกรรมองค์การ เนื่องจากสามารถรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Creswell & Creswell, 2018)

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการจัดการซ่อมบำรุง (Maintenance Management Theory) แนวคิดการ

บริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) แนวคิดองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือสูง (High Reliability Organization: HRO) และแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Theory) เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (Deming, 1986; Weick & Sutcliffe, 2015)

2. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกทั่วประเทศ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการตรวจสอบ การซ่อมบำรุง การควบคุมคุณภาพ และการบริหารจัดการระบบซ่อมบำรุงอากาศยาน ทั้งในระดับปฏิบัติการและระดับบริหาร โดยประกอบด้วยช่างอากาศยาน นายทหารและนายสิบฝ่ายเทคนิค เจ้าหน้าที่ควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยการบิน ตลอดจนผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับงานซ่อมบำรุงอากาศยาน ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 520 คน ซึ่งกระจายอยู่ในหน่วยบินทหารบกและหน่วยสนับสนุนด้านเทคนิคในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ การกำหนดประชากรดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Cochran (1977) ที่อธิบายว่า การกำหนดประชากรในการวิจัยเชิงสำรวจควรครอบคลุมกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษาโดยตรง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความครบถ้วนและสามารถสะท้อนสภาพความเป็นจริงขององค์กรได้อย่างเหมาะสม

3. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ .05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตัวอย่างเหมาะสมตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละหน่วยงาน การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนถือเป็นวิธีการที่ช่วยลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล และเพิ่มความเป็นตัวแทนของประชากร เนื่องจากประชากรในการวิจัยมีลักษณะแตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่และหน่วยงานที่สังกัด (Kerlinger & Lee, 2000) โดยผู้วิจัยได้กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วยงานให้สอดคล้องกับจำนวนประชากรจริง เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสามารถอ้างอิงไปยังประชากรได้อย่างเหมาะสม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการซ่อมบำรุงอากาศยาน การบริหารคุณภาพ ความปลอดภัยในการบิน และการบริหารองค์กร โดยแบบสอบถาม

แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านการบริหารและองค์กร และตอนที่ 3 ระดับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานสู่มาตรฐานสากล ในส่วนของข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารและองค์กร ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรสำคัญจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำ การบริหารเชิงกลยุทธ์ วัฒนธรรมความปลอดภัย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดของ Deming (1986), Juran (1999), Porter (1985) และ Weick และ Sutcliffe (2015) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ตามแนวคิดของ Likert (1932) ตั้งแต่ระดับมากที่สุดจนถึงระดับน้อยที่สุด โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการบิน การจัดการซ่อมบำรุง และการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อประเมินความเหมาะสม ความชัดเจน และความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้ (Rovinelli & Hambleton, 1977)

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรจริง จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ผลการทดสอบพบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Cronbach, 1990) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังกล่าวช่วยให้แบบสอบถามมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสามารถวัดตัวแปรที่ต้องการศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย อันจะส่งผลให้ผลการวิจัยมีความแม่นยำและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการและเชิงปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม (Data Screening) ก่อนนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์

ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการประมวลผลข้อมูล ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อให้สามารถอธิบายลักษณะของข้อมูล ตลอดจนทดสอบความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรตามกรอบแนวคิดการวิจัยได้อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ (Creswell & Creswell, 2018) ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐานเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารและองค์กร รวมถึงระดับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล โดยสถิติที่ใช้ประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่งงาน ซึ่งเป็นสถิติที่ช่วยสะท้อนลักษณะเชิงประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างชัดเจน (Best & Kahn, 2006)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยด้านการบริหารและองค์กร รวมถึงระดับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานสู่มาตรฐานสากล โดยค่าเฉลี่ยถูกนำมาใช้เพื่อสะท้อนแนวโน้มของความคิดเห็นโดยรวม ขณะที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้เพื่ออธิบายระดับการกระจายตัวของข้อมูลหรือความแตกต่างของความคิดเห็นในแต่ละประเด็น (Hair et al., 2019) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามตามแนวคิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ของ Likert (1932) โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้การแปลผลข้อมูลมีความชัดเจนและสามารถสะท้อนระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างเหมาะสม สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน ผู้วิจัยใช้สถิติที่เหมาะสมกับลักษณะของตัวแปรและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อทดสอบความสัมพันธ์และอิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรกับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล ซึ่งการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สันเป็นสถิติที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงปริมาณ และสามารถอธิบายระดับความสัมพันธ์ได้ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ (Cohen et al., 2018)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรที่มีต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานสู่มาตรฐานสากล โดยการวิเคราะห์การถดถอยเป็นเทคนิคทางสถิติที่ช่วยอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม รวมถึงสามารถพยากรณ์แนวโน้มของตัวแปรตามจากตัวแปรอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Field, 2018)

ในการวิเคราะห์การถดถอย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ (Statistical Assumptions) เช่น ความเป็นเส้นตรงของความสัมพันธ์ (Linearity) ความเป็นอิสระของค่าความคลาดเคลื่อน (Independence of Errors) และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์และการบริหารจัดการ (Hair et al., 2019)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05 เพื่อใช้ในการตัดสินผลการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งเป็นระดับที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และการบริหารธุรกิจ (Kerlinger & Lee, 2000) การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวช่วยให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรกับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานได้อย่างเป็นระบบ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางพัฒนาองค์กรและยกระดับมาตรฐานการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกทั่วประเทศ ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรของหน่วยบินทหารบก ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรของหน่วยบินทหารบก

พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.42 แสดงให้เห็นว่า บุคลากรในหน่วยบินทหารบกมีความคิดเห็นเชิงบวกต่อระบบการบริหารและการจัดการองค์กรที่เกี่ยวข้องกับงานซ่อมบำรุงอากาศยานอย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัฒนธรรมความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$= 4.62, S.D. = 0.41) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการคุณภาพและมาตรฐาน ($\bar{X}$= 4.58, S.D. = 0.44) ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X}$= 4.54, S.D. = 0.46) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X}$= 4.47, S.D. = 0.49) และด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X}$= 4.35, S.D. = 0.52) ตามลำดับ

ในด้านภาวะผู้นำ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บังคับบัญชาส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 รองลงมา คือ ผู้บังคับบัญชาสนับสนุนการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 ขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บังคับบัญชาสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาระบบซ่อมบำรุง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63

ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 รองลงมา คือ มีการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (KPI) ที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67

ด้านวัฒนธรรมความปลอดภัย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ บุคลากรให้ความสำคัญกับความปลอดภัยเป็นอันดับแรก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 รองลงมา คือ มีการประเมินความเสี่ยงก่อนการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 ขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีระบบรายงานเหตุการณ์/ความผิดพลาดโดยไม่ลงโทษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57

ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานสากลด้านการบิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 รองลงมา คือ มีการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีระบบประเมินสมรรถนะบุคลากรที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66

ด้านการจัดการคุณภาพและมาตรฐาน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ กระบวนการซ่อมบำรุงเป็นไปตามคู่มือมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 รองลงมา คือ มีการตรวจประเมินภายในอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการเตรียมความพร้อมรองรับการตรวจประเมินจากหน่วยงานภายนอก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล ผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.57 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การดำเนินงานด้านความปลอดภัยมีประสิทธิผลสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 รองลงมา คือ ระบบซ่อมบำรุงมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการบินสากล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 และ ระบบมีความเชื่อถือได้ในการสนับสนุนภารกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ หน่วยงานมีความพร้อมในการยกระดับสู่มาตรฐานสากลเต็มรูปแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า หน่วยบินทหารบกมีแนวทางการดำเนินงานด้านการซ่อมบำรุงอากาศยานที่สอดคล้องกับมาตรฐานด้านคุณภาพและความปลอดภัยในระดับสูง และมีศักยภาพในการพัฒนาสู่มาตรฐานสากลได้อย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรที่มีต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรกับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s Correlation Analysis) พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานสู่มาตรฐานสากล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .812 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการคุณภาพและมาตรฐานมีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานสู่มาตรฐานสากล (r = .801) รองลงมา ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมความปลอดภัย (r = .785) ด้านภาวะผู้นำ (r = .762) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (r = .744)

และด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ (r = .711) ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากลได้ร้อยละ 72.40 (R^2 = .724) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านการจัดการคุณภาพและมาตรฐานมีอิทธิพลสูงที่สุด (β = .381) รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรมความปลอดภัย (β = .294) ด้านภาวะผู้นำ (β = .251) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (β = .219) และด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ (β = .187) ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล โดยเฉพาะการจัดการคุณภาพและมาตรฐาน รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยภายในองค์กร ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับประสิทธิภาพ ความเชื่อถือได้ และความปลอดภัยของระบบการบินทหารในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมความปลอดภัยและด้านการจัดการคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บุคลากรในหน่วยบินทหารบกให้ความสำคัญกับมาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน การป้องกันความผิดพลาด และการดำเนินงานตามมาตรฐานด้านการบินอย่างเคร่งครัด ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Weick และ Sutcliffe (2015) ที่อธิบายว่า องค์กรที่มีความน่าเชื่อถือสูง (High Reliability Organization: HRO) จะให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย การสื่อสารภายในองค์กร และการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดความเสี่ยงในการดำเนินงานและเพิ่มความเชื่อมั่นของระบบ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Reason (2000) ในทฤษฎี Swiss Cheese Model ที่อธิบายว่า การสร้างระบบป้องกันหลายชั้นและการควบคุมความผิดพลาดในระดับองค์กรสามารถช่วยลดโอกาสเกิดอุบัติเหตุและความล้มเหลวของระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในบริบทของหน่วยบินทหารบก การมีระบบควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบมาตรฐาน และการประเมินความเสี่ยงก่อนการปฏิบัติงาน ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสนับสนุนประสิทธิภาพของระบบการซ่อมบำรุงอากาศยาน ในด้านภาวะผู้นำ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บังคับบัญชามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัย สนับสนุนการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง และกำหนดทิศทางการ

พัฒนาระบบซ่อมบำรุงสู่มาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass และ Riggio (2006) ที่อธิบายว่า ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์กร รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในกระบวนการทำงาน ทั้งนี้ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และสามารถสื่อสารเป้าหมายองค์กรได้อย่างชัดเจน จะช่วยให้บุคลากรเข้าใจบทบาทของตนเองและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านประสิทธิผลของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยและความสอดคล้องกับมาตรฐานการบินสากล ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า หน่วยบินทหารบกมีแนวทางการบริหารจัดการด้านการซ่อมบำรุงที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัยในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Deming (1986) ที่อธิบายว่า การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะองค์กรที่เกี่ยวข้องกับระบบวิศวกรรมและความปลอดภัยสูง จำเป็นต้องมีการควบคุมคุณภาพในทุกกระบวนการดำเนินงาน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Juran (1999) ที่อธิบายว่า คุณภาพไม่ได้เกิดขึ้นจากการตรวจสอบเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการวางแผนคุณภาพ การควบคุมคุณภาพ และการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในบริบทของระบบการซ่อมบำรุงอากาศยาน การดำเนินงานตามคู่มือมาตรฐาน การตรวจประเมินภายใน และการเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจประเมินจากหน่วยงานภายนอก ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยยกระดับมาตรฐานขององค์กรให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านการบิน

สำหรับผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรมีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาระบบได้ร้อยละ 72.40 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยาน

ทั้งนี้ ด้านการจัดการคุณภาพและมาตรฐานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือด้านวัฒนธรรมความปลอดภัยและด้านภาวะผู้นำ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Heizer, Render และ Munson (2017) ที่พบว่า การออกแบบกระบวนการดำเนินงาน การบริหารคุณภาพ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการ

ดำเนินงาน ลดความผิดพลาด และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Christopher (2016) ที่อธิบายว่า องค์กรที่มีระบบบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ จะมีความสามารถในการรักษาประสิทธิภาพการดำเนินงานและสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันในระยะยาว ซึ่งการบริหารระบบซ่อมบำรุงอากาศยานจำเป็นต้องอาศัยทั้งการบริหารเชิงกลยุทธ์ การวางแผนทรัพยากร และการจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับภารกิจด้านการบินที่มีความซับซ้อนและมีความเสี่ยงสูง

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gunasekaran, Patel และ McGaughey (2019) ที่พบว่า การกำหนดตัวชี้วัดประสิทธิภาพที่ชัดเจน ทั้งด้านคุณภาพ เวลา และต้นทุน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพของระบบปฏิบัติการและซัพพลายเชน ซึ่งในบริบทของงานซ่อมบำรุงอากาศยาน การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและตัวชี้วัดด้านความปลอดภัยถือเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมคุณภาพและลดข้อผิดพลาดในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้มีความแตกต่างจากบางการศึกษาที่มุ่งเน้นเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยีหรือเครื่องมือทางวิศวกรรม เนื่องจากผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านคนและการบริหาร เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของระบบการซ่อมบำรุงอากาศยาน โดยเฉพาะภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้องค์กรจะมีเทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่ทันสมัยเพียงใด แต่หากขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและขาดวัฒนธรรมด้านความปลอดภัยที่เข้มแข็ง ก็อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของระบบได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารและองค์กร

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านการจัดการคุณภาพและมาตรฐาน รวมถึงด้านวัฒนธรรมความปลอดภัย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยาน ผู้บริหารระดับนโยบายของหน่วยบินทหารบกควรกำหนดนโยบายด้านคุณภาพและความปลอดภัยในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบินสากลอย่างชัดเจน ทั้งในด้านมาตรฐานการซ่อมบำรุง การควบคุมคุณภาพ และการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้ทุกหน่วยงาน

สามารถนำไปปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน (Deming, 1986; Weick & Sutcliffe, 2015) ในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ หน่วยงานควรกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบุคลากรด้านเทคนิคและงานซ่อมบำรุงอากาศยาน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการซ่อมบำรุงสู่มาตรฐานสากล (Reason, 2000) **2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยาน หน่วยบินทหารบกควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้บังคับบัญชาและหัวหน้างานด้านเทคนิคให้มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และภาวะผู้นำด้านความปลอดภัย เพื่อให้สามารถบริหารจัดการงานซ่อมบำรุงอากาศยานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรได้อย่างเหมาะสม ในด้านการดำเนินงาน ควรมีการจัดฝึกอบรมด้านเทคนิคการซ่อมบำรุงอากาศยาน การควบคุมคุณภาพ และการบริหารความปลอดภัยในการบินอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการพัฒนาความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล รวมถึงการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จำลองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในการปฏิบัติงานจริง หน่วยงานควรมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการซ่อมบำรุงอากาศยาน (Porter, 1985; Juran, 1999) **3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยด้านการบริหารและองค์กรที่มีต่อการพัฒนาระบบการซ่อมบำรุงอากาศยานของหน่วยบินทหารบกสู่มาตรฐานสากล ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). แนวทางวางแผนการพัฒนารูปแบบการขนส่งสินค้าทางถนนเพื่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในเขตภาคตะวันออก. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(3), 118–135.

พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดของโรงเรียนการบินในประเทศไทย. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(6), 264–280.

สำนักงานการบินทหารบก. (2566). *รายงานผลการพัฒนาระบบซ่อมบำรุงอากาศยานประจำปี 2566*. กองทัพบก.

Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.

Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). *Research in education.* (10th ed.). Pearson Education.

Booth, W. C., Colomb, G. G., & Williams, J. M. (2016). *The craft of research.* (4th ed.). The University of Chicago Press.

Christopher, M. (2016). *Logistics and supply chain management.* (5th ed.). Pearson Education.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques.* (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education.* (8th ed.). Routledge.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches.* (5th ed.). Sage Publications.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing.* (5th ed.). HarperCollins.

Crosby, P. B. (1979). *Quality is free*. McGraw-Hill.

Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. MIT Press.

Federal Aviation Administration. (2022). *Aviation maintenance management handbook*. U.S. Department of Transportation.

Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics.* (5th ed.). Sage Publications.

Gunasekaran, A., Patel, C., & McGaughey, R. E. (2019). A framework for supply chain performance measurement. *International Journal of Production Economics*, 87(3), 333–347.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis.* (8th ed.). Cengage Learning.

Heizer, J., Render, B., & Munson, C. (2017). *Operations management: Sustainability and supply chain management.* (12th ed.). Pearson Education.

International Civil Aviation Organization. (2021). *Safety management manual.* (4th ed.). ICAO.

Juran, J. M. (1999). *Juran's quality handbook.* (5th ed.). McGraw-Hill.

Kerlinger, F. N., & Lee, H. B. (2000). *Foundations of behavioral research.* (4th ed.). Harcourt College Publishers.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1–55.

Moubray, J. (1997). *Reliability-centered maintenance.* (2nd ed.). Butterworth-Heinemann.

Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Free Press.

Reason, J. (1997). *Managing the risks of organizational accidents*. Ashgate Publishing.

Reason, J. (2000). Human error: Models and management. *BMJ*, 320(7237), 768–770.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49–60.

Weick, K. E., & Sutcliffe, K. M. (2015). *Managing the unexpected: Sustained performance in a complex world.* (3rd ed.). Wiley.

Wireman, T. (2010). *Total productive maintenance*. Industrial Press.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis.* (3rd ed.). Harper & Row.

การเปรียบเทียบหลักการฟื้นฟูกิจการของวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: ศึกษากรณีแนวทางการนำหลักสภาวะการพักชำระหนี้ (Automatic Stay) ตามกฎหมายล้มละลาย พ.ศ. 2483 ของประเทศไทย*

A COMPARATIVE STUDY OF ENTERPRISE REHABILITATION PRINCIPLES UNDER THE ENTERPRISE REHABILITATION AND BANKRUPTCY LAWS OF THE LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC: A CASE STUDY OF THE APPLICATION OF THE AUTOMATIC STAY PRINCIPLE UNDER THE BANKRUPTCY ACT OF 1940 IN THAILAND

เล่งสัก บุนทะลาด[1], ทองพูน สุขกะเสน[2] และ ดารณี แสงนิล[3]

Lengsack Bounthalath[1], Thongphoune Soukkasen[2] and Daranee Saengnil[3]

[1-2]คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว สปป.ลาว

[1-2]Faculty of Law and Political Science, National University of Laos, Lao PDR.

[3]คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

[3]Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author's Email: Daransa@kku.ac.th

วันที่รับบทความ : 28 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 9 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 11 กรกฎาคม 2569

Received 28 March 2026; Revised 9 July 2026; Accepted 11 July 2026

Citation:

CC BY NC ND

* เล่งสัก บุนทะลาด, ทองพูน สุขกะเสน และ ดารณี แสงนิล. (2569). การเปรียบเทียบหลักการฟื้นฟูกิจการของวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: ศึกษากรณีแนวทางการนำหลักสภาวะการพักชำระหนี้ (Automatic Stay) ตามกฎหมายล้มละลาย พ.ศ. 2483 ของประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1001-1014.

Lengsack Bounthalath, Thongphoune Soukkasen and Daranee Saengnil. (2026). A Comparative Study Of Enterprise Rehabilitation Principles Under The Enterprise Rehabilitation And Bankruptcy Laws Of The Lao People's Democratic Republic: A Case Study Of The Application Of The Automatic Stay Principle Under The Bankruptcy Act Of 1940 In Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1001-1014.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักกฎหมายว่าด้วยการพักชำระหนี้ (Automatic Stay) ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ของประเทศไทยโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. เพื่อวิเคราะห์หลักการและกลไกของการพักชำระหนี้ (Automatic Stay) ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ของประเทศไทย ทั้งในด้านบทบัญญัติทางกฎหมาย ขอบเขตของผลทางกฎหมายและปัญหาเชิงปฏิบัติ 2. เพื่อศึกษาหลักการพักการดำเนินคดีและการคุ้มครองลูกหนี้ในกระบวนการฟื้นฟูกิจการตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจใน สปป.ลาว 3. เพื่อเปรียบเทียบข้อดี ข้อจำกัด และความเหมาะสมของหลัก Automatic Stay ในระบบกฎหมายไทยและสปป.ลาว ทั้งในแง่โครงสร้างกฎหมาย กลไกบังคับใช้และบริบททางเศรษฐกิจ 4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายของทั้งสองประเทศให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับหลักสากล และสามารถสนับสนุนการฟื้นฟูวิสาหกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่ากฎหมายล้มละลายของประเทศไทยแม้จะรับรองการคุ้มครองลูกหนี้ในระดับหนึ่ง แต่ยังขาดความชัดเจนในด้านขอบเขตและการบังคับใช้ โดยเฉพาะต่อเจ้าหนี้ที่มีหลักประกันและเจ้าหนี้ภาครัฐขณะที่กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจของของ สปป.ลาว มีข้อกำหนดที่จำกัดอยู่เพียงการระงับข้อพิพาททางคดี โดยไม่ปรากฏกลไกการหยุดพักภาระดอกเบี้ยหรือการกำกับดูแลโดยศาลอย่างชัดเจน ดังนั้นข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้คือการปฏิรูปกฎหมายในทั้งสองประเทศเพื่อขยายขอบเขตของ Automatic Stay ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นรวมทั้งมีบทบัญญัติทางกฎหมายในกระบวนการก่อนล้มละลาย (pre-insolvency) และการเสริมสร้างขีดความสามารถของสถาบันทางเพื่อให้กฎหมายดังกล่าวของประเทศทั้งสองสอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่กำลังพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพของกฎหมายการฟื้นฟูกิจการให้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การฟื้นฟูกิจการ, การพักชำระหนี้โดยอัตโนมัติ, เปรียบเทียบกฎหมายล้มละลายไทย-สปป.ลาว

Abstract

This research article aims to study the legal principles of automatic stay under the Bankruptcy Act of 1940 in Thailand, with the following objectives: 1. To analyze the principles and mechanisms of automatic stay under Thailand's

Bankruptcy Act B.E. 2483, including legal provisions, scope of legal effects, and practical issues. 2. To study the principles of suspension of proceedings and protection of debtors in the business rehabilitation process under the Law on Rehabilitation and Bankruptcy of Enterprises in Laos. 3. To compare the advantages, limitations, and suitability of the Automatic Stay principle in the Thai and Lao legal systems, in terms of legal structure, enforcement mechanisms, and economic context. 4. To suggest ways to modernize the laws of both countries to be consistent with international standards and to effectively and fairly support the recovery of enterprises. Using qualitative research,The study found that while Thailand's bankruptcy law provides a degree of protection for debtors, it lacks clarity in its scope and enforcement, particularly regarding secured creditors and government creditors. While the Lao PDR's Law on Enterprise Rehabilitation and Bankruptcy contains limited provisions focused solely on dispute resolution, it lacks clear mechanisms for suspending interest payments or judicial oversight. Therefore, the recommendation of this research is to reform the laws in both countries to expand the scope of Automatic Stay, including legal provisions in pre-insolvency processes, and to strengthen the capacity of legal institutions so that such laws in both countries align with developing international standards and further enhance the effectiveness of business rehabilitation laws.

Keywords: Business rehabilitation, automatic stay, a comparison of Thai and Lao bankruptcy laws

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาจากวิกฤตการณ์สภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบันบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดหรือนิติบุคคลอื่นอันเป็นองค์กรหลักในการดำเนินธุรกิจของประเทศต่าง ๆ ต่างก็ประสบภาวะวิกฤติทางด้านการเงินหรือขาดสภาพคล่องทางด้านการเงินชั่วคราว (financial distress) หากจะให้บริษัทหรือนิติบุคคลดังกล่าวนั้นถูกฟ้องเป็นคดีล้มละลายอาจจะ

เป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่า บริษัทดังกล่าวอาจจะต้องยุติการดำเนินกิจการในไม่ช้า ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ แก่ประเทศชาติมากมาย เช่น จะต้องมีการเลิกจ้างลูกจ้างของบริษัทเหล่านั้น ทำให้กิจการที่ดำเนินการต่อไป (going concern) ต้องหยุดกิจการและสิ้นสุดลง ทำให้ต้องสูญเสียมูลค่าของธุรกิจ ที่ต้องดำเนินกิจการต่อไปเป็นจำนวนมาก แต่ถ้ากิจการดังกล่าวสามารถที่จะแก้ไขปัญหาวิกฤติทางด้านการเงินให้แก่บริษัทดังกล่าว โดยการปรับโครงสร้างองค์กรของบริษัท หรือปรับสภาพโครงสร้างหนี้ของบริษัทเสียใหม่ ทำให้บริษัทนั้นสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ เช่น ทำการขยายระยะเวลาการชำระหนี้ออกไป หรือทำการลดหนี้สินให้อยู่ในภาวะที่เหมาะสม หรือเลิกจ้าง คนงานส่วนที่เกินความจำเป็นเพื่อลดค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินธุรกิจเพื่อชำระหนี้ต่อไปได้ย่อมเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศ กระบวนการดังกล่าวเรียกว่า “การฟื้นฟูกิจการของบริษัท” (reorganization) ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ลูกหนี้ บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายและสังคมโดยส่วนรวมมากกว่าที่จะให้บริษัทเหล่านั้นล้มละลาย (bankruptcy) สิ้นสุดสภาพบุคคลทางกฎหมาย

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันประเทศไทยได้รับการรับรองกฎหมายไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 โดยเฉพาะในหมวดว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ซึ่งมีบทบัญญัติที่กำหนดให้ “เจ้าหนี้จะไม่อาจดำเนินคดี ฟ้องร้อง บังคับคดี หรือดำเนินการใด ๆ กับลูกหนี้ได้ในระหว่างที่อยู่ในระยะฟื้นฟู” เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล เช่น มาตรา 90/12 และมาตรา 90/13 แห่ง พ.ร.บ.ล้มละลายฯ ซึ่งสะท้อนแนวทางที่คล้ายคลึงกับหลัก Automatic Stay ตามกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา ที่ให้ผลทางกฎหมายในทันที (automatic effect) เมื่อมีการเปิดคดีฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ในศาลล้มละลายส่วนใน สปป.ลาว ได้มีกฎหมายฟื้นฟูและล้มละลายของวิสาหกิจ (Enterprise Law)ที่กล่าวถึงการล้มละลายซึ่งปรากฏอยู่ในกฎหมายล้มละลายของวิสาหกิจปี 1994 (แก้ไขเปลี่ยนแปลงปี 2020) ซึ่งเป็นการกล่าวถึงการล้มละลายของหน่วยธุรกิจ นิติบุคคล ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาของวิสาหกิจที่ตกอยู่สภาวะการล้มละลาย ปัญหาของกฎหมายฉบับดังกล่าวมิได้มีวัตถุประสงค์แก้ไขปัญหาการชำระหนี้ของบุคคลธรรมดาที่อยู่ในสภาวะล้มละลาย (บุคคลธรรมดาที่มีหนี้สินเกินความสามารถในการชำระหนี้ได้) และไม่มีกฎหมายที่มีสภาพการบังคับแก่บุคคลธรรมดาแต่อย่างใดในการเรียกให้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการขาดความน่าเชื่อถือของนักลงทุนต่อการชำระหนี้ของลูกหนี้อันส่งผลต่อการค้าและการลงทุนของ สปป.ลาว ด้วย

สภาพปัญหาของการฟื้นฟูและล้มละลายของสปป.ลาวและประเทศไทย ในปัจจุบัน สปป.ลาว ได้กำหนดให้มีการล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการเฉพาะในนิติบุคคล โดยกำหนดให้เจ้าหนี้และลูกหนี้สามารถยื่นคำร้องขอให้นิติบุคคลวิสาหกิจนั้นล้มละลายได้ โดยมีหนี้เกิน 10 ล้านกีบ สำหรับวิสาหกิจนิติบุคคลโดยสปป.ลาวได้นำกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ และการปรับโครงสร้างหนี้ หรือการดำเนินการแผนการชำระหนี้ ภายใต้ระยะเวลาตามมติของเจ้าหนี้และมีผู้จัดการแผนธุรกิจซึ่งเป็นบุคคลที่ศาลแต่งตั้งในการเข้ามาบริหารกิจการ ซึ่งจะแตกต่างกับของประเทศไทยที่จะแยกกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ แยกต่างหากออกจากการร้องขอล้มละลาย และหากลูกหนี้ได้ปฏิบัติการชำระหนี้ได้ตามแผนการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้ก็ไม่ตกเป็นนิติบุคคลล้มละลายแต่อย่างใด สรุปความปัญหาดังกล่าวการดำเนินการล้มละลายและฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ในสปป.ลาว แม้จะมีชื่อที่ใช้คล้ายคลึงกันแต่หากในทางปฏิบัติก็มีความแตกต่างกันในเรื่องเงื่อนไขและวิธีการที่แตกต่างกันอย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติในปัจจุบันพบว่ายังมีข้อจำกัดหลายประการในการบังคับใช้หลักการดังกล่าว เช่น ความไม่ชัดเจนในข้อยกเว้นของการพักการดำเนินคดี, ความไม่ครอบคลุมเจ้าหนี้บางประเภท, หรือความล่าช้าในการออกคำสั่งศาลที่ทำให้การพักการชำระหนี้ไม่มีผลในทางปฏิบัติในช่วงเวลาวิกฤต นอกจากนี้ระบบการจัดการเจ้าหนี้ที่ไม่มีหลักประกัน (unsecured creditors) ยังไม่สามารถคุ้มครองลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหากได้มีการศึกษาและนำหลักการสภาวะการพักชำระหนี้ (Automatic Stay) ในบริบทของกฎหมายล้มละลายของไทย และการเปรียบเทียบกับกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการใน สปป.ลาว จึงมีความสำคัญในหลายมิติ โดยสามารถวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขกฎหมายเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจการต่อไปของลูกหนี้ ,ข้อจำกัดหรือช่องว่างทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการฟื้นฟูกิจการ และเพื่อเสนอแนวทางปฏิรูปที่อิงจากหลักการสากล เช่น UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law, Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes ของธนาคารโลก และแนวปฏิบัติในระบบกฎหมาย civil law และ common law นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจและกฎหมายของแต่ละประเทศจึงเป็นแนวทางที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยและสปป.ลาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษากฎหมายและหลักการเกี่ยวกับ “สภาวะการพักชำระหนี้” (Automatic Stay) ในบริบทของกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายการพักชำระหนี้ (Debt Moratorium)

ในภาคธุรกิจ หมายถึง การเลื่อนชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยชั่วคราวเพื่อบรรเทาภาระในยามวิกฤต งานวิจัยระบุว่ามาตรการนี้ช่วยรักษาสภาพคล่อง การจ้างงาน และการบริโภค พร้อมลดหนี้ค้างชำระและป้องกันธุรกิจล้มละลายเป็นลูกโซ่ อย่างไรก็ตาม หากออกแบบไม่รัดกุมอาจเพิ่มความเสี่ยงผิดนัดและกระทบเสถียรภาพธนาคาร มักใช้เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดภายนอก(External Shock) ที่กระทบสภาพคล่องลูกหนี้ที่มีศักยภาพ หรือเมื่อกลไกปรับโครงสร้างหนี้ปกติมีความล่าช้า เช่น ในอดีตการพักชำระหนี้จะนำมาใช้เพื่อในวิกฤตโควิด-19 น้ำท่วมภัยแล้ง สงคราม ฯลฯ งานวิจัยพบว่า มาตรการดังกล่าวช่วยประคองสภาพคล่อง เพิ่มการลงทุน–จ้างงานของธุรกิจ, รักษาการบริโภคครัวเรือน ลดหนี้ค้างชำระ และเสริมเสถียรภาพการเงิน,รวมถึงป้องกันธุรกิจที่ยังมีศักยภาพจากการล้มละลายเป็นลูกโซ่ แต่หากออกแบบไม่รอบคอบอาจเพิ่มความเสี่ยงผิดนัดและกระทบคุณภาพสินทรัพย์ธนาคาร ปัจจัยบังคับใช้ ได้แก่ การช็อกภายนอกที่ทำให้ลูกหนี้ขาดสภาพคล่องชั่วคราวแต่ยังมีศักยภาพระยะยาว ความเสี่ยงลุกลามสู่ระบบการเงิน วัตถุประสงค์เชิงสังคม-การเมืองในการปกป้องกลุ่มเปราะบาง และข้อจำกัดกฎหมายหรือโครงสร้างตลาดที่ทำให้การปรับโครงสร้างหนี้รายกรณีช้า

2. หลักความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Stability Principle)

แนวคิดพื้นฐานที่สนับสนุนให้มีกระบวนการฟื้นฟูกิจการในระบบกฎหมายล้มละลาย คือ หลักความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนการยอมรับว่า การล้มละลายของวิสาหกิจขนาดใหญ่หรือมีสายสัมพันธ์ทางธุรกิจจำนวนมาก อาจส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม การให้ลูกหนี้สามารถหยุดพักการชำระหนี้ในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อจัดระเบียบใหม่ในด้านการเงินและการดำเนินธุรกิจ จึงไม่ใช่การเอื้อประโยชน์เฉพาะแก่ลูกหนี้ แต่เป็นมาตรการเชิงระบบเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระดับมหภาค ในบริบทของประเทศไทย กฎหมายล้มละลาย พ.ศ. 2483 ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมให้มีบทบัญญัติที่รองรับกระบวนการฟื้นฟูและ

การพักการบังคับคดีในหมวด 3/1 โดยเฉพาะมาตรา 90/12 ที่กำหนดให้มีผลพักกระบวนการบังคับคดีทันทีเมื่อศาลรับคำร้องขอฟื้นฟูกิจการ ในขณะที่กฎหมายของ สปป.สปป.ลาว ยังไม่มีบทบัญญัติที่ให้ผลในลักษณะ“พักชำระหนี้โดยอัตโนมัติ” อย่างชัดเจนทำให้เกิดข้อจำกัดเชิงโครงสร้างในการคุ้มครองลูกหนี้ที่ประสบปัญหา

3. หลักความเสมอภาคระหว่างเจ้าหนี้ (Creditors' Equality)

หลักกฎหมายล้มละลายมีพื้นฐานสำคัญคือ การคุ้มครองเจ้าหนี้ทุกฝ่ายให้ได้รับความยุติธรรมเท่าเทียมกัน ไม่ให้เจ้าหนี้บางรายได้เปรียบจากการบังคับหนี้เร็วกว่าผู้อื่น หลักความเสมอภาคนี้เป็นที่ยอมรับในระบบกฎหมายทั้ง Civil Law และ Common Law โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา ภายใต้บทที่ 11 (Chapter 11) ของ United States Bankruptcy Code ได้บัญญัติ Automatic Stay ไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 362 ซึ่งสั่งพักกระบวนการบังคับคดีทุกรูปแบบทันทีที่ลูกหนี้ยื่นคำร้องขอฟื้นฟู ระบบกฎหมายสปป.ลาวในปัจจุบัน แม้จะมีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการฟื้นฟูกิจการ แต่ยังขาดกลไกที่รับรองหลักความเสมอภาคอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ หากไม่มีการกำหนดห้ามเจ้าหนี้รายใดรายหนึ่งดำเนินคดีหรือติดตามหนี้โดยลำพัง ย่อมทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและขัดต่อหลักการสำคัญดังกล่าว

4. หลักสิทธิในทรัพย์สินและการควบคุมโดยรัฐ

หลักการที่ต้องพิจารณาควบคู่กับ Automatic Stay คือ หลักสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าหนี้ตามกฎหมายแพ่ง ซึ่งการใช้มาตรการพักชำระหนี้อาจถูกตั้งคำถามว่าเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินหรือไม่ อย่างไรก็ดี หลักกฎหมายสมัยใหม่ยอมรับว่า รัฐสามารถแทรกแซงสิทธิในทรัพย์สินได้หากเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ และอยู่ภายใต้หลักความได้สัดส่วน (proportionality) ในระบบของประเทศเยอรมนี รัฐธรรมนูญมาตรา 14 อนุญาตให้มีการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมาย หากมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเศรษฐกิจส่วนรวม ทั้งนี้การออกแบบระบบ Automatic Stay ต้องคำนึงถึงการถ่วงดุลระหว่างสิทธิของเจ้าหนี้และเป้าหมายการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้อย่างเป็นธรรม

5. หลักนิติธรรม (Rule of Law) ในการบังคับใช้กฎหมายล้มละลาย

แม้มาตรการพักชำระหนี้มีวัตถุประสงค์ที่ดี เพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้และลูกหนี้ก็ตามแต่หากไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจน โปร่งใส และเปิดโอกาสให้มีการทบทวนหรือคัดค้านได้ตามกระบวนการยุติธรรม ก็อาจนำไปสู่ปัญหาการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ หรือการเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มลูกหนี้บางราย ดังนั้น หลักนิติธรรมจึงมีบทบาทเป็นกรอบในการควบคุมกลไกการพักชำระ

หนี้ให้เป็นธรรม ตรวจสอบได้ และมีการกำหนดระยะเวลาที่สมเหตุสมผลกฎหมายไทยได้กำหนดกลไกเหล่านี้ในหมวดว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการไว้อย่างชัดเจน ทั้งในแง่ของอำนาจศาลและสิทธิของเจ้าหนี้ในการคัดค้านการรับคำร้องขอฟื้นฟู ขณะที่กฎหมายสปป.ลาวยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้น และขาดรายละเอียดที่ครอบคลุมทั้งเชิงกระบวนการและกลไกการคุ้มครองสิทธิ

6. กฎหมายล้มละลายของประเทศไทย พ.ร.บ. ล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 90/12 และ 90/13

เนื่องจากกฎหมายฟื้นฟูกิจการเป็นกฎหมายเศรษฐกิจฉบับใหม่ของประเทศไทย มีที่มาจากกฎหมายของหลายประเทศ เช่น Chapter 11 Reorganization ของประเทศสหรัฐอเมริกา Administration ใน Insolvency Act 1986 Part ii ของประเทศอังกฤษ และ Judicial Management ใน Company Act 1987 Part VIIA ของประเทศสิงคโปร์ เช่นนี้ เมื่อประเทศไทยของเรายังมีแนวคำวินิจฉัย หรือคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมายในส่วนนี้น้อย จึงสมควรที่จะนำแนวคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาของประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นต้นแบบที่มาของกฎหมายฉบับนี้มาเทียบเคียง ในการวินิฉัยและประกอบการศึกษาด้วย แหล่งที่มาของแนวความคิดที่ควรนำมาใช้ Chapter 11 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้มาจากการที่รัฐสภา (US Congress)ได้ผ่าน Bankruptcy Reform Act 1978 โดยมีแนวความคิดสำคัญในการให้ลูกหนี้บริหารกิจการต่อไปตามหลักของ Debtor in Possession และ chapter 11 ที่เราควรนำมาใช้ในการตีความ เช่น การจัดกลุ่มเจ้าหนี้ จาก section 1122 การพิจารณาให้ความเห็นชอบด้วยแผน จาก chapter 11 section 1129ผลของคำสั่งเห็นชอบด้วยแผน จาก section 1145 เรื่องแผนฟื้นฟูกิจการสำเร็จรูป Pre-packed plan จาก section 1126 Chapter 11 ได้มีการปรับปรุงครั้งล่าสุดโดย Bankruptcy Abuse Prevention and Consumer Protection Act 2005 (BAPCA)

กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยได้มีการปรับปรุงให้ครอบคลุมถึงกระบวนการฟื้นฟูกิจการ โดยเฉพาะในหมวด 3/1 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักในการรับรองสิทธิของลูกหนี้ในการขอฟื้นฟูกิจการ โดยมาตรา 90/12 บัญญัติว่า “เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องขอฟื้นฟูกิจการ ให้การฟ้องร้องคดี การดำเนินคดี และการบังคับคดีของเจ้าหนี้ทั้งหลายหยุดลง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล” ข้อความดังกล่าวถือเป็น “ผลพักการบังคับคดี” โดยอัตโนมัติทันทีที่ศาลรับคำร้องซึ่งเทียบเคียงได้กับหลัก Automatic Stay ในระบบกฎหมายสหรัฐฯ โดยไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งเฉพาะในแต่ละกรณี ทั้งนี้เจตนารมณ์ของบทบัญญัติดังกล่าวคือ การให้ “ระยะเวลาหายใจ”(breathing space)แก่ลูกหนี้เพื่อป้องกัน

การเร่งรัดหนี้โดยไม่ประสานกันจากเจ้าหนี้รายต่างๆ ซึ่งอาจทำให้กิจการล้มละลายทันทีก่อนที่จะมีโอกาสฟื้นตัวได้

กฎหมายล้มละลายของไทย มาตรา 90/13 กำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “ผลของการพักชำระหนี้” ในแง่ของการห้ามเจ้าหนี้ฟ้องคดีใหม่ การหยุดคิดดอกเบี้ย หรือการห้ามยึดทรัพย์เพื่อประกันหนี้ ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองสถานะของลูกหนี้ในช่วงฟื้นฟู อย่างไรก็ดี กฎหมายไทยยังเปิดช่องให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอคัดค้านแผนหรือการฟื้นฟูในบางกรณีได้ ซึ่งสะท้อนหลักความเป็นธรรมและการมีส่วนร่วมของเจ้าหนี้ แต่ก็อาจเป็นช่องโหว่หากใช้เพื่อประวิงการดำเนินการของลูกหนี้

7. กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจ สปป.สปป.ลาว: มาตรา 18 และมาตรา 65

กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจ ฉบับ ค.ศ. 2019 ของสปป.ลาว แม้จะมีการกำหนดขั้นตอนฟื้นฟูกิจการไว้ แต่ยังไม่มีบทบัญญัติที่ให้ “ผลพักชำระหนี้โดยอัตโนมัติ” เปรียบเทียบกับกฎหมายล้มละลายของไทย มาตรา 18 ของกฎหมายล้มละลายของสปป.สปป.ลาวระบุว่า “เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องขอฟื้นฟูกิจการ ศาลอาจมีคำสั่งระงับการดำเนินคดีหรือบังคับคดีบางประเภท” ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพักการบังคับคดีตามกฎหมายสปป.ลาวนั้นยังอยู่ภายใต้ “ดุลพินิจของศาล” และไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติในทุกกรณี ซึ่งอาจทำให้ลูกหนี้ต้องเผชิญแรงกดดันจากเจ้าหนี้บางราย และขัดต่อหลักความเสมอภาคของเจ้าหนี้ด้วย นอกจากนี้ มาตรา 65 ของกฎหมายดังกล่าว ยังระบุเงื่อนไขที่กิจการจะพ้นจากสถานะฟื้นฟูกิจการ แต่ไม่ได้อธิบายถึง “ระยะเวลาการพักชำระหนี้” ที่แน่นอนหรือผลกระทบของการไม่อนุญาตให้มี Automatic Stay อย่างชัดเจน จึงเป็นอีกจุดที่แสดงถึงข้อจำกัดของการฟื้นฟูกิจการของวิสาหกิจตามกฎหมายล้มละลายของ สปป.ลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษาระเบียบวิธีที่ใช้ประกอบด้วย (1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Doctrinal Research): ศึกษาและวิเคราะห์บทบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ.ล้มละลาย พ.ศ. 2483 (ไทย), กฎหมายล้มละลาย สปป.สปป.ลาว, และกฎหมายต่างประเทศ เช่น Chapter 11 แห่ง US Bankruptcy Code, Insolvenzordnung ของเยอรมนี และ Civil Rehabilitation Act ของญี่ปุ่น โดยตีความและเชื่อมโยงกับหลักการ

พื้นฐานทางกฎหมาย (2) การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Legal Methodology) วิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้าง กลไก และหลักการของระบบกฎหมายต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่าง (3) การวิเคราะห์บทบัญญัติ ใช้หลักการตีความตามถ้อยคำแห่งกฎหมายและเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อวิเคราะห์ถึงผลในทางปฏิบัติและข้อจำกัด

ขอบเขตของการวิจัยงานวิจัยนี้จะศึกษา

กฎหมายไทย เฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการและ Automatic Stay ตาม พ.ร.บ.ล้มละลาย พ.ศ. 2483 โดยเฉพาะมาตรา 90/12 และ 90/13

กฎหมายสปป.ลาว เฉพาะกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและล้มละลายวิสาหกิจ ปี 2019 มาตรา 18 และ 65 ที่เกี่ยวข้องกับกลไกการพักชำระหนี้

กฎหมายต่างประเทศ เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ Automatic Stay เช่น Chapter 11 (US), มาตรา 88–89 (Germany), และแนวทางตามกฎหมายญี่ปุ่นทั้งนี้จะไม่ศึกษาประเด็นอื่นนอกเหนือจากการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคล เช่น การล้มละลายของบุคคลธรรมดา หรือประเด็นภาษีหนี้สูญ เป็นต้น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามดังนี้ 1. ระบบ Automatic Stay ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ของประเทศไทย แม้จะมีบทบัญญัติมาตรา 90/12 และ 90/13 ที่ให้ศาลสามารถออกคำสั่งพักการดำเนินคดีได้ แต่ในทางปฏิบัติยังขาดความชัดเจนในหลายประเด็นสำคัญ เช่น ขอบเขตของการพักคดีที่ยังไม่ครอบคลุมถึงเจ้าหนี้ภาครัฐ การคิดดอกเบี้ยระหว่างกระบวนการพักคดียังไม่ถูกระงับโดยชัดเจน นอกจากนี้ ระบบยังขาดแนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการล่วงหน้า เช่น pre-packaged plan ที่สามารถลดต้นทุนและระยะเวลาในการดำเนินคดี 2. ระบบกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจ ปี 2019 แม้จะมีการบัญญัติมาตรา 18 และ 65 ที่ให้อำนาจศาลออกคำสั่ง "หยุดดำเนินคดี" ได้ แต่ยังไม่ครอบคลุมภาระทางการเงินอื่น เช่น ดอกเบี้ย เบี้ยปรับ และการฟ้องคดีซ้ำซ้อนจากเจ้าหนี้ที่มีหลักประกัน อีกทั้งยังไม่มีบทบัญญัติที่แสดงถึงผลผูกพันในทางปฏิบัติอย่างชัดเจน เช่น การคุ้มครองลูกหนี้จากมาตรการบังคับคดีภายหลังศาลมีคำสั่งหยุดดำเนินคดี 3. ระบบของทั้งสองประเทศยังไม่มีการบูรณาการจากระบบกฎหมายสากล เช่น การอนุญาตให้ลูกหนี้จัดทำแผนฟื้นฟูในระยะก่อน

ฟ้องล้มละลาย การใช้ pre-insolvency proceeding หรือการควบคุมกลไก Automatic Stay 4.ขาดการวางโครงสร้างของระบบฟื้นฟูที่สนับสนุนการฟื้นตัวของธุรกิจในเชิงรุก โดยเฉพาะสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งมักมีข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการตามกฎหมายฟื้นฟูในรูปแบบปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยผู้วิจัยพบว่า 1. กฎหมายล้มละลายของประเทศไทยและกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจสปป.ลาวมีการใช้กลไก "การพักชำระหนี้" (Automatic Stay) เพื่อคุ้มครองลูกหนี้และเปิดโอกาสให้มีการฟื้นฟูกิจการก่อนที่จะถึงภาวะล้มละลายอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม กลไกดังกล่าวมีปัญหาโครงสร้างของบทบัญญัติกฎหมายซึ่งไม่ครอบคลุม โดยเปรียบเทียบจากหลักการสากล ในกรณีของประเทศไทย ถึงแม้จะมีบทบัญญัติเรื่อง Automatic Stay ในมาตรา 90/12 และ 90/13 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 แต่การนิยามขอบเขตของการพักชำระหนี้ยังมีลักษณะจำกัดเฉพาะ“การฟ้องร้องดำเนินคดี” โดยไม่ได้ครอบคลุมภาระทางการเงินอื่น เช่น ดอกเบี้ย ค่าปรับ หรือค่าเสียหายอื่น ๆ ที่ยังคงดำเนินอยู่ในช่วงระยะเวลาการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ และกฎหมายล้มละลายของไทยไม่มีข้อยกเว้นที่ชัดเจนว่าการพักการดำเนินคดีดังกล่าวมีผลครอบคลุมถึงเจ้าหนี้ภาครัฐหรือเจ้าหนี้ที่มีหลักประกันหรือไม่ ซึ่งสร้างความไม่แน่นอนทางกฎหมายและส่งผลต่อการวางแผนของลูกหนี้ในแผนการชำระหนี้ 2. กรณีกฎหมายของกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจสปป.ลาว มาตรา 18 และ 65 มีเนื้อหาคล้ายคลึงกับกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย โดยให้อำนาจศาลในการสั่งให้หยุดการดำเนินคดี แต่ไม่ปรากฏการกำหนดรายละเอียดของขอบเขตผลผูกพัน เช่น การระงับดอกเบี้ยหรือการจำกัดการดำเนินการโดยเจ้าหนี้ที่มีหลักประกัน ทำให้เกิดปัญหาในการตีความและบังคับใช้ในระดับปฏิบัติ 3. กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจ สปป.ลาว ขาดกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานตามหลักสากล แม้ในบทบัญญัติกฎหมายอาจเปิดช่องให้ศาลสั่งพักหนี้ได้ แต่ในทางปฏิบัติไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการบังคับใช้คำสั่งดังกล่าว เช่น องค์กรในส่วนของภาคบังคับคดี (เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์) 4. การตีความบทบัญญัติกฎหมายที่ผิดจากเจตนารมณ์ของการกำหนดหลัก Automatic Stay คือการให้ลูกหนี้มีโอกาสและเวลา ในการปรับโครงสร้างหนี้โดยปราศจากแรงกดดันจากเจ้าหนี้ที่เร่งรัด

การบังคับคดี หลายกรณีที่ปรากฏในกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยพบว่าศาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐบางฝ่ายยังมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเจ้าหนี้โดยเฉพาะเจ้าหนี้ภาครัฐหรือเจ้าหนี้ที่มีสิทธิเหนือทรัพย์ เช่น เจ้าหนี้จำนอง มากกว่าการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ซึ่งส่งผลให้การพักหนี้ไม่บรรลุผลในทางเศรษฐกิจและเกิดความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมาย ส่วนในกรณีของสปป.ลาว มีการเรียงลำดับการชำระหนี้ โดยกำหนดให้เจ้าหนี้ที่ช่วยเหลือลูกหนี้ในการฟื้นฟูกิจการอยู่ลำดับสุดท้ายของการชำระหนี้ ซึ่งไม่เป็นการสนับสนุนกระบวนการให้ลูกหนี้ฟื้นฟูกิจการได้แต่อย่างใด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการปรับปรุงกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อให้ระบบการพักชำระหนี้ (Automatic Stay) มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น ดังนี้ ในกรณีกฎหมายล้มละลายของประเทศไทย 1. การปรับปรุงกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยควรมีการแก้ไขพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 90/12 และ 90/13 โดยระบุอย่างชัดเจนว่า "คำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการ" ส่งผลให้การดำเนินคดีทุกกรณีต้องหยุดลง รวมถึงการคิดดอกเบี้ย ค่าปรับ และค่าชดเชยอื่น ๆ โดยให้ครอบคลุมถึงเจ้าหนี้ทุกรูปแบบ ทั้งเจ้าหนี้เอกชนและเจ้าหนี้ภาครัฐ 2. เพิ่มบทบัญญัติว่าด้วยการจัดทำแผนฟื้นฟูล่วงหน้า (pre-packaged plan) หรือกำหนดกลไกให้ลูกหนี้สามารถยื่นคำขอฟื้นฟูกิจการได้ก่อนเกิดภาวะล้มละลายอย่างชัดเจน (pre-insolvency restructuring) ในกรณีกฎหมายฟื้นฟูและล้มละลายของสปป.ลาว 1. ควรปรับปรุงกฎหมายฟื้นฟูและล้มละลายของวิสาหกิจ แก้ไขบทบัญญัติมาตรา 18 และ 65 โดยเพิ่มรายละเอียดให้ครอบคลุมไม่เพียงแต่ "การหยุดดำเนินคดี" เท่านั้น แต่รวมถึงการระงับการคิดดอกเบี้ย การบังคับชำระหนี้ และการริบทรัพย์ของลูกหนี้ด้วย 2. กำหนดให้เจ้าหนี้ทุกประเภท รวมถึงเจ้าหนี้ที่มีหลักประกันและเจ้าหนี้ภาครัฐ ต้องอยู่ภายใต้ผลของคำสั่งศาลในเรื่องการพักชำระหนี้ เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นพิเศษ 3. เสนอให้บัญญัติหลักเกณฑ์ใหม่ว่าด้วยการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูในระยะก่อนล้มละลาย (pre-insolvency restructuring) โดยอาจกำหนดคุณสมบัติลูกหนี้ เช่น สถานะทางบัญชี กระแสเงินสด เป็นต้น **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** ผู้วิจัยเห็นว่ามีประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาต่อยอดเพื่อพัฒนาความรู้และกรอบแนวทางในเชิงเปรียบเทียบและเชิงนโยบาย คือ 1. การบังคับใช้ Automatic Stay กับเจ้าหนี้

ต่างประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศ ในยุคที่ธุรกรรมข้ามพรมแดนมีความแพร่หลาย คำสั่งพักหนี้จากศาลในประเทศหนึ่งอาจไม่มีผลผูกพันโดยอัตโนมัติต่อเจ้าหนี้ในอีกประเทศหนึ่ง จึงควรมีการศึกษาขอบเขตของหลัก comity, ความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างประเทศ และหลักการที่กำหนดไว้ใน Model Law on Cross-Border Insolvency ของ UNCITRAL 2. ศึกษาแนวคิด Early Warning Tools และ Pre-Insolvency Restructuring ตามกฎหมายของสหภาพยุโรปกฎหมายของสหภาพยุโรป โดยเฉพาะ Directive (EU) 2019/1023 ได้วางกรอบให้แต่ละประเทศสมาชิกจัดให้มี “เครื่องมือเตือนภัยล่วงหน้า” และกลไกฟื้นฟูกิจการก่อนเข้าสู่ภาวะล้มละลาย

เอกสารอ้างอิง

เอื้อน ขุนแก้ว และวรนันยา ใช้เทียมวงษ์. (2566). *กฎหมายฟื้นฟูกิจการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). หน้า 1. กรุงเทพฯ: กรุงสยาม พับลิชชิ่ง.

Law on Rehabilitation and Bankruptcy of Enterprises (revised version) (2020). *กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจ (ฉบับปรับปรุง) 2020*. จาก http://laoofficialgazette.gov.la/kcfinder/upload/files/The%2 0 bankruptcy %20of%20enterprises%20Law%20.pdf

*กฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูและการล้มละลายของวิสาหกิจสปป.ลาว. (ฉบับปรับปรุง) มาตรา 1. จาก*http://laoofficialgazette.gov.la/kcfinder/upload/files/The%20bankruptcy%20of%20enterprises%20Law%20.pdf

กฎหมายฟื้นฟูและล้มละลาย สปป.ลาว. (2019). เลขที่ 75/สพช จาก http://laoofficialgazette.gov.la/kcfinder/upload/files/The%20bankruptcy%20of%20enterprises%20Law%20.pdf

ฉลองบูรณ์ เพ็งลำ. (2565). ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ,* 7(11), 198-221.

United States Bankruptcy Code. (n.d.). *Title 11 U.S.C. §362 – Automatic Stay.*

UNCITRAL. (2004). *Legislative Guide on Insolvency Law.* United Nations Commission on International Trade Law.

World Bank. (2021). *Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies.* World Bank Group.

Zumbansen, P. (2011). *Comparative law's methodological challenges.In M.* Reimann & R. Zimmermann (Eds.), The Oxford Handbook of Comparative Law (pp. 688–716). Oxford University Press.

Hutchinson, T., & Duncan, N. (2012). Defining and describing what we do: Doctrinal legal research. *Deakin Law Review,* 17(1), 83–119. https://doi.org/10.21153/dlr2012vol17no1art70

Japanese Civil Rehabilitation Act. (n.d.). *Chapter III – Suspension of Civil Enforcement.* Ministry of Justice, Japan.

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4*

THE ROLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN PROMOTING TECHNOLOGY DIGITAL FOR LEARNING MANAGEMENT OF NAMTOKHUAICHAN SCHOOL GROUP UNDER SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

มัทวัน พละศักดิ์[1], เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม[2] และ สุจิตรา วิลามาศ[3]

Matthawan Phalasak[1], Charoenwit Sompongtam[2] and Sujittra Wilamas[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-3]Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: wtm.pls164@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 22 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 24 พฤษภาคม 2569

Received 8 May 2026; Revised 22 May 2026; Accepted 24 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ 2. เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามขนาดของสถานศึกษา และ 3. ข้อเสนอแนะการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการ

Citation:

* มัทวัน พละศักดิ์, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และ สุจิตรา วิลามาศ. (2569). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1015-1035.

Matthawan Phalasak, Charoenwit Sompongtam and Sujittra Wilamas. (2026). The Roles Of School Administrators In Promoting Technology Digital For Learning Management Of Namtokhuaichan School Group Under Sisaket Primary Educational Service Area Office 4.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1015-1035.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน และครู จำนวน 141 คน รวม 157 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .44 -.83 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่า t เพื่อใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ข้อเสนอแนะการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลในการประเมินระหว่างเรียน เช่น แอปพลิเคชันตอบคำถามแบบฉับพลัน เพื่อนำผลมาปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ทันทีในห้องเรียน และผู้บริหารควรส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านดิจิทัล เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การใช้แพลตฟอร์มที่ทันสมัยและนำผลมาปรับเปลี่ยนแผนการสอนได้ทันท่วงที

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา, การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล, การจัดการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to study 1. the role of school administrators in promoting the use of digital technology for learning management, 2. compare the role of school administrators in promoting the use of digital technology for learning management based on school size, and 3. The recommendations for developing the role of school administrators in promoting the use of digital technology for learning management. The sample consisted of 16 school administrators and 141 teachers, totaling 157 people. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire with open-ended questions. The

discrimination power of each item ranged from .44 to .83, and the reliability coefficient was .97. The statistics used for basic data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The statistics used for hypothesis testing involved the t-test to compare the difference between the means of two independent groups.

The research findings were as follows: 1)The overall role of school administrators in promoting the use of digital technology for learning management, as a whole were at a high level. 2) The comparison of the role of school administrators in promoting the use of digital technology for learning management based on school size, both overall and by aspect, differed significantly at the .05 statistical level in all aspects. And 3) Recommendations for developing the role of school administrators in promoting the use of digital technology for learning management included: Administrators should encourage teachers to use digital tools for in-process assessment, such as instant quiz applications, to immediately improve learning management methods in the classroom and Administrators should promote the creation of professional learning communities in digital technology to allow teachers to exchange experiences in using modern platforms and promptly adapt teaching plans based on the results.

Keywords: Role of school administrators, Promoting the use of digital technology, Learning management

บทนำ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับสถานศึกษา ด้วยบทบาทผู้บริหารคือ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่สถานศึกษาดิจิทัล โดยสร้างระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน สนับสนุนให้ครูใช้สื่อดิจิทัลบูรณาการการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อตอบสนองความต้องการรายบุคคล พร้อมปรับปรุงหลักสูตรและพัฒนาองค์กรให้เท่าทันกระแส Digital Disruption ส่งเสริมการเรียนรู้ไร้ขีดจำกัดผ่านสื่อสังคม

ออนไลน์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล ครูต้องพัฒนาทักษะและเลือกใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายให้สอดคล้องกับบริบทเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยมีผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญผ่าน 4 บทบาทหลัก คือ การออกแบบ การพัฒนา การวัดและประเมินผล และการสะท้อนผลการประเมิน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ครูใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2563)

อย่างไรก็ตาม แม้กระทรวงศึกษาธิการ จะมีนโยบายสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนรู้ มาอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติกลับพบอุปสรรคหลายประการที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาและปรับปรุงเร่งด่วน อาทิเช่น ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาซอฟต์แวร์ที่จำเป็นและส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบันทึกข้อมูลการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอน นอกจากนี้ ต้องให้ความสำคัญในการสนับสนุนการใช้อินเทอร์เน็ตในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดหาสื่อมัลติมีเดีย หรือโปรแกรมสำเร็จรูปที่สอดคล้องกับหลักสูตร ที่สำคัญผู้บริหารต้องกำหนดให้ครูรายงานผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ (กัลยาณี บังสี และชนมณี ศิลานุกิจ, 2566) ส่วนกัญญาภัทร ทัศวงษ์ และจารุวรรณ แก่นทรัพย์ (2568) ที่พบว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในโรงเรียนยังมีปัญหาทั้งในด้านความพร้อมของครูอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี การสนับสนุนในการพัฒนาตนเองสำหรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า บทบาทของผู้บริหารในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการแบบองค์รวมควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการพัฒนาครูเพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะบริบทของกลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลาง โดยโรงเรียนขนาดเล็ก จะขาดแคลนทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานอย่างหนัก (เงินทุน อุปกรณ์) บทบาทหลักส่วนใหญ่ผู้นำที่ลงมือทำเอง ควบหลายหน้าที่ ส่วนโรงเรียนขนาดกลาง มีทรัพยากรพอสมควร แต่ต้องจัดสรรอย่างรอบคอบ และระบบที่ซับซ้อน บทบาทหลักส่วนใหญ่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้จัดการระบบ จากข้อจำกัดในการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ดิจิทัลที่หลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาบทเรียน ส่งผลให้คุณภาพการจัดการเรียนรู้ไม่เท่าเทียมกับโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่า นอกจากนี้ยังปัญหาหลักของโรงเรียนทั้ง 2 ขนาดที่

คล้ายกัน คือ ความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งจำนวนคอมพิวเตอร์และความเสถียรของอินเทอร์เน็ต รวมถึงการที่ผู้บริหารขาดบทบาทเชิงรุกในการส่งเสริมการบูรณาการเทคโนโลยี ส่งผลให้ครูส่วนใหญ่แม้จะมีทักษะพื้นฐาน แต่ยังขาดความเชี่ยวชาญในการสร้างนวัตกรรมการสอนที่ซับซ้อนและขาดความรู้ในการประยุกต์ใช้ AI อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อจำกัดเหล่านี้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ลดทอนคุณภาพการเรียนรู้และโอกาสในการพัฒนาทักษะแห่งอนาคตของผู้เรียนในภาพรวม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4, 2567)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ได้เล็งเห็นความสำคัญทางด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ซึ่งคาดหวังว่าผลการวิจัยจะนำไปใช้เป็นแนวทางเชิงรุกในการพัฒนาบทบาทและสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนนำไปใช้เป็นโมเดลต้นแบบในการบริหารจัดการเทคโนโลยีภายใต้ข้อจำกัดสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ตามขนาดของสถานศึกษา

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของ Gorton and Alston (2011) คือ การปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะผู้นำเพื่อขับเคลื่อนองค์กร โดยบูรณาการบทบาท ผู้นำทางวิชาการ ที่เน้นคุณภาพการเรียนรู้ เข้ากับบทบาท ผู้บริหารจัดการ ระบบงานรอบด้าน พร้อมยกระดับสู่การเป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ที่กำหนดวิสัยทัศน์การใช้ AI อย่างมีจริยธรรม และเป็น ผู้อำนวยความสะดวก ในการพัฒนาทักษะบุคลากรเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยมุ่งสร้างระบบนิเวศการศึกษาที่สมดุลระหว่างประสิทธิภาพของเทคโนโลยีและปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ ส่วนแนวคิดของ ของ ศิริพงษ์ เศาภายน (2564) ที่มองว่า บทบาทของผู้บริหารต้องครอบคลุมทั้งการวางแผนกลยุทธ์ด้านดิจิทัล และการจัดการความรู้ เพื่อให้ครูและบุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือหลักในการยกระดับมาตรฐานทางวิชาการ และการวัดประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ในมิติของการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะ (Smart Learning Ecosystem)

บทบาทของครูและการจัดการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยีดิจิทัล ตามแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2563) ได้เสนอว่า การจัดการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยีดิจิทัล คือ การที่ครูใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและหลากหลายตามบริบท พร้อมทั้งพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างเทคนิคใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยครูจำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานดิจิทัลใน 4 ด้าน สำคัญเพื่อเชื่อมต่อโลกออนไลน์กับผู้เรียน ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยี การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการสะท้อนผลการประเมิน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และ ถนอมพร เลาหจรัสแสง (2561) ได้เสนอแนวคิดนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในยุคการเรียนรู้ 4.0 โดยเน้นว่า เทคโนโลยีไม่ใช่แค่เครื่องมือสื่อสาร แต่คือกลไกที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงเครือข่ายการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้เรียนในยุค Gen Z ที่ต้องการการเรียนรู้แบบออนไลน์และชุมชนเสมือน ครูจึงต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ที่ใช้สื่อดิจิทัลมาสร้างกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เช่นเดียวกับ สรัญญา แสนศรี และปณิธาน วรรณวัลย์ (2565) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องวางแผนและติดตามการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบ

ทั้งการปรับปรุงซอฟต์แวร์ให้ทันสมัยและการพัฒนาศักยภาพครูในการสร้างนวัตกรรมที่หลากหลาย พร้อมสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานเพื่อพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลให้เข้มแข็ง

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถสังเคราะห์ความเชื่อมโยงเชิงโครงสร้างระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยีดิจิทัลของครู ได้ว่า บทบาทของทั้ง 2 ส่วน ไม่ได้แยกขาดจากกัน แต่มีความสัมพันธ์ในลักษณะหนุนเสริมซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ในมิติเชิงกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ มิติเชิงโครงสร้างและทรัพยากร และมิติเชิงการพัฒนาศักยภาพและการปฏิบัติการ ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ การผสานการทำงานระหว่างมนุษย์และนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารต้องปรับบทบาทเป็นผู้นำดิจิทัลที่วางกลยุทธ์ โครงสร้างพื้นฐาน และวัฒนธรรมองค์กรให้เอื้อต่อการใช้นวัตกรรม ขณะที่ครูต้องเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้สู่การเป็นโค้ชดิจิทัลและผู้อำนวยความสะดวก ที่สามารถออกแบบกิจกรรมแบบพลวัตเพื่อตอบโจทย์ความแตกต่างรายบุคคล มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเองและมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน หัวใจสำคัญจึงไม่ใช่เพียงเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย แต่คือความเชี่ยวชาญในการใช้เครื่องมือให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ทำน้อยได้มาก) ควบคู่ไปกับการสร้างความปลอดภัยทางไซเบอร์และการรู้เท่าทันข้อมูล เพื่อเปลี่ยนเทคโนโลยีให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และปลอดภัยอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ โดยมุ่งเน้นไปที่บทบาทเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 ด้าน สำคัญอันเป็นแนวแกนหลักในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ภายใต้บริบทของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยีดิจิทัล ของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒผล (2563) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. บทบาทด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2. บทบาทด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3. บทบาทด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ 4. บทบาทด้านการสะท้อนผลการประเมิน เพื่อเป็นตัวแปรในการศึกษาและพัฒนาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการในปีการศึกษา 2568 มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ปีการศึกษา 2568 มีจำนวน 23 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 26 คน และครู จำนวน 237 คน รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 263 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ปีการศึกษา 2568 มีจำนวน 23 โรงเรียน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 157 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 16 คน และครู จำนวน 141 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และมีข้อคำถามปลายเปิด ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ ของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2563) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุง แก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ แล้วนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง) จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .44 -.83 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .97 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ปีการศึกษา 2568 โดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยราชธานี นำส่งหนังสือฯ พร้อมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 100 บันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามขนาดของสถานศึกษา โดยทดสอบสมมติฐาน ด้วยค่า t (t-test Independent Samples) เพื่อใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน และข้อเสนอแนะการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และหาค่าความถี่

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับที่ของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่
1. บทบาทด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.92	.27	มาก	3
2. บทบาทด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.02	.33	มาก	2
3. บทบาทด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.79	.30	มาก	4
4. บทบาทด้านการสะท้อนผลการประเมิน	4.15	.27	มาก	1
รวม	**3.97**	**.23**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.97, S.D. = .23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ บทบาทด้านการสะท้อนผลการประเมิน ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = .27) บทบาทด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.02, S.D. = .33) บทบาทด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = .27) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บทบาทด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = .30) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้	ขนาดเล็ก (n =75)			ขนาดกลาง (n = 82)			t	p
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. บทบาทด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.76	.26	**มาก**	4.07	.17	**มาก**	-8.592*	.000
2. บทบาทด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.77	.23	**มาก**	4.25	.24	**มาก**	-12.584*	.000
3. บทบาทด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.62	.25	**มาก**	3.95	.25	**มาก**	-8.164*	.000
4. บทบาทด้านการสะท้อนผลการประเมิน	4.04	.25	**มาก**	4.24	.24	**มาก**	-5.279*	.000
รวม	**3.80**	**.16**	มาก	**4.13**	**.16**	มาก	**-12.763***	**.000**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน โรงเรียนขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าขนาดเล็กในทุกด้าน อย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน ได้แก่ บทบาทด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล บทบาทด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล บทบาทด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และบทบาทด้านการสะท้อนผลการประเมิน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4

ข้อเสนอแนะการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้	ความถี่
1. บทบาทด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	
(1) ผู้บริหารควรส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านดิจิทัล เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การใช้แพลตฟอร์มที่ทันสมัยและนำผลมาปรับเปลี่ยนแผนการสอนได้ทันท่วงที	49
(2) ผู้บริหารควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์การเปลี่ยนผ่านดิจิทัลของสถานศึกษาที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยระบุเป้าหมายรายปีและทรัพยากรที่ต้องใช้ให้เป็นระบบ	42
2. บทบาทด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	
(1) ผู้บริหารควรพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศดิจิทัลของสถานศึกษาให้ครอบคลุมงานบริหารทั่วไป ทั้งงานธุรการ พัสดุ และงานบุคคล เพื่อให้ข้อมูลเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ	46
(2) ผู้บริหารควรจัดตั้งระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ระบบรับ-ส่งหนังสือราชการออนไลน์ หรือการใช้แอปพลิเคชันสื่อสารภายใน เพื่อลดขั้นตอนกระดาษและเพิ่มความรวดเร็วในการประสานงาน	44
3. บทบาทด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	
(1) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลในการประเมินระหว่างเรียน เช่น แอปพลิเคชันตอบคำถามแบบฉับพลัน เพื่อนำผลมาปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ทันทีในห้องเรียน	58
(2) ผู้บริหารควรจัดให้มีการประเมินผลระบบการวัดผลประจำภาคเรียน เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อนของกระบวนการวัดผลเดิมและนำมาปรับปรุงแผนการประเมินในระยะยาวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง	51
4. บทบาทด้านการสะท้อนผลการประเมิน	
(1) ผู้บริหารควรจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ที่พบจากรายงานการประเมิน เพื่อนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลหลักในการพิจารณาอนุมัติงบประมาณและจัดหาทรัพยากรด้านเทคโนโลยีให้ถูกจุด	44
(2) ผู้บริหารควรสื่อสารเหตุผลในการจัดสรรงบประมาณอย่างโปร่งใส โดยชี้แจงให้บุคลากรทราบว่าการสนับสนุนอุปกรณ์หรือซอฟต์แวร์อ้างอิงมาจากข้อมูลผลการประเมินความจำเป็นเร่งด่วน	41

จากตารางที่ 3 พบว่า ข้อเสนอแนะการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 สรุปข้อเสนอแนะแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้ 1. บทบาทด้านการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านดิจิทัล เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การใช้แพลตฟอร์มที่ทันสมัยและนำผลมาปรับเปลี่ยนแผนการสอนได้ทันท่วงที (ความถี่ 49) 2) ผู้บริหารควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์การเปลี่ยนผ่านดิจิทัลของสถานศึกษาที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยระบุเป้าหมายรายปีและทรัพยากรที่ต้องใช้ให้เป็นระบบ (ความถี่ 42) 2. บทบาทด้านการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ 1) ผู้บริหารควรพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศดิจิทัลของสถานศึกษาให้ครอบคลุมงานบริหารทั่วไป ทั้งงานธุรการ พัสดุ และงานบุคคล เพื่อให้ข้อมูลเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ (ความถี่ 46) 2) ผู้บริหารควรจัดตั้งระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ระบบรับ-ส่งหนังสือราชการออนไลน์ หรือการใช้แอปพลิเคชันสื่อสารภายใน เพื่อลดขั้นตอนกระดาษและเพิ่มความรวดเร็วในการประสานงาน (ความถี่ 44) 3. บทบาทด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลในการประเมินระหว่างเรียน เช่น แอปพลิเคชันตอบคำถามแบบฉับพลัน เพื่อนำผลมาปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ทันทีในห้องเรียน (ความถี่ 58) 2) ผู้บริหารควรจัดให้มีการประเมินผลระบบการวัดผลประจำภาคเรียน เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อนของกระบวนการวัดผลเดิมและนำมาปรับปรุงแผนการประเมินในระยะยาวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (ความถี่ 51) และ 4. บทบาทด้านการสะท้อนผลการประเมิน มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ 1) ผู้บริหารควรจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ที่พบจากรายงานการประเมิน เพื่อนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลหลักในการพิจารณาอนุมัติงบประมาณและจัดหาทรัพยากรด้านเทคโนโลยีให้ถูกจุด (ความถี่ 44) 2) ผู้บริหารควรสื่อสารเหตุผลในการจัดสรรงบประมาณอย่างโปร่งใส โดยชี้แจงให้บุคลากรทราบว่าการสนับสนุนอุปกรณ์หรือซอฟต์แวร์อ้างอิงมาจากข้อมูลผลการประเมินความจำเป็นเร่งด่วน (ความถี่ 41)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาอภิปรายผลในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารที่เด่นชัดที่สุด คือ ด้านการสะท้อนผลการประเมิน ซึ่งแสดงถึงการมีภาวะผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารและการสร้างความตระหนักร่วมกันในสถานศึกษา ขณะที่ด้านรองลงมา คือ บทบาทการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และบทบาทการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ตามลำดับนั้น แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารได้ขับเคลื่อนงานมาถึงขั้นการจัดหาและการวางแผนแล้ว เช่น การจัดซื้ออุปกรณ์ การส่งเสริมให้ครูอบรม หรือการกำหนดนโยบายให้มีการใช้สื่อดิจิทัลในแผนการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม บทบาทการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเป็นเพราะกระบวนการนี้ต้องการความแม่นยำทางเทคนิคและการบูรณาการระบบสารสนเทศที่ซับซ้อน ซึ่งครูและบุคลากรอาจยังขาดความเชี่ยวชาญในการใช้เครื่องมือประเมินผลดิจิทัลเชิงลึก หรือระบบโครงสร้างพื้นฐานยังไม่รองรับการประเมินผลแบบ Real-time ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒผล (2563) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารต้องส่งเสริมวงจรการเรียนรู้ที่เริ่มตั้งแต่การร่วมออกแบบการใช้เทคโนโลยี ไปจนถึงกระบวนการสะท้อนผลการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิลาสินี สุขอนันต์ และสุนทรี วรรณไพเราะ (2568) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน จากการศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดกลาง พบว่า บทบาทของผู้บริหารมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดกลาง มักมีความพร้อมเชิงบริหารจัดการที่เป็นระบบมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งในด้านงบประมาณอุดหนุน และจำนวนบุคลากรที่เอื้อให้เกิดการแบ่งส่วนงานวิชาการดิจิทัลที่ชัดเจนกว่า ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางสามารถแสดงบทบาทผู้นำในการวางแผนและกำกับการใช้เทคโนโลยีได้ครอบคลุมทุกด้าน

ในขณะที่สถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้บริหารมักต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านงบประมาณที่จำกัด และภาระงานของครูที่ทับซ้อน ส่งผลให้การขับเคลื่อนนวัตกรรมดิจิทัลทำได้เพียงบางส่วน หรือเป็นไปตามความจำเป็นพื้นฐานเท่านั้น นอกจากนี้ จำนวนบุคลากรในโรงเรียนขนาดกลางที่มากกว่ายังเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) และการช่วยเหลือทางเทคนิคระหว่างครูได้ดีกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีครูจำนวนน้อย และอาจขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างและทรัพยากรขององค์กร เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรภายในสถานศึกษา และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัลยาณี บังสี และชนมณี ศิลานุกิจ (2566) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามทรรศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีทรรศนะต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญควรเร่งพัฒนา คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลในการประเมินระหว่างเรียน เช่น แอปพลิเคชันตอบคำถามแบบฉับพลัน เพื่อนำผลมาปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ทันทีในห้องเรียน และผู้บริหารควรส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านดิจิทัล เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การใช้แพลตฟอร์มที่ทันสมัยและนำผลมาปรับเปลี่ยนแผนการสอนได้ทันท่วงที จากข้อเสนอแนะ จะเห็นได้ว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ไม่ได้เป็นเพียงแค่ผู้อนุมัติหรือผู้จัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีเท่านั้น แต่ต้องเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นผู้นำทางวิชาการและการเปลี่ยนแปลงเชิงดิจิทัล ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ไปที่ตัวผู้เรียนและพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ เช่น แอปพลิเคชันตอบคำถามแบบฉับพลัน เหมาะสำหรับการกระตุ้นความสนใจ หรือสรุปบทเรียน เน้นความสนุกสนาน การแข่งขัน และความตื่นเต้นด้วยระบบจับเวลาและคะแนน และเหมาะสำหรับการสอนเชิงปฏิสัมพันธ์ระดับลึก ที่ไม่ใช่แค่เกมตอบคำถาม แต่ครูสามารถสอดแทรกคำถามแบบฉับพลัน ลงไปในระหว่างการอธิบายเนื้อหาได้ทันที ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศศิกาญจน์ แปงงามนวกุล (2561) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 พบว่า มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดเก็บข้อมูลผู้เรียน จัดทำแบบการวัดผลและประเมินผลจากเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรพัฒนาครูให้เข้าใจในการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการประเมิน และสามารถนามาประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม จัดส่งผลการวัดผลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศสู่นักเรียนและผู้ปกครอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศรุตตา แววสุวรรรณ และอุไร สุทธิแย้ม (2564) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการออกแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นำสื่อเทคโนโลยีไปใช้ประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์และการเขียนนำใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการประเมินผลการเรียนรู้ และควรมีการสนับสนุนครูผู้สอนให้มีทักษะในการพัฒนาสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อใช้ในการสอนให้เหมาะสมกับวัย มีการรวบรวมข้อมูลจัดทำแผนการเรียนรู้นำไปพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพใช้ในการเรียนรู้การสอนของครูที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ทันสมัยในการใช้สื่อเทคโนโลยี

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ สะท้อนถึงกลยุทธ์การยกระดับสถานศึกษาสู่องค์กรดิจิทัลอัจฉริยะ ที่ไม่ได้เน้นเพียงแค่การมีอุปกรณ์ แต่คือการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับวิถีการบริหารและการเรียนการสอนอย่างเป็นองค์รวม องค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารยุคใหม่ต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้อนุมัติ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกด้านดิจิทัล (Digital Facilitator) ที่ใช้ข้อมูลนำทาง และสร้างสภาพแวดล้อมที่ครูและนักเรียนสามารถลองผิดลองถูกกับเทคโนโลยีได้อย่างมั่นใจ เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือ คุณภาพของผู้เรียนในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง สามารถสังเคราะห์เป็นโมเดลองค์ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาที่เรียกว่า “D-LEAD Model” เพื่อให้ผู้บริหารนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดล D-LEAD Model

(Digital Leadership for Educational Advancement and Data-driven excellence)

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยในโมเดล D-LEAD Model (Digital Leadership for Educational Advancement and Data-driven excellence) เป็นโมเดลที่เน้นการเปลี่ยนผ่านจาก ผู้บริหารแบบเดิม สู่ผู้นำระบบนิเวศดิจิทัล โดยมีองค์ประกอบ 5 ส่วนสำคัญ

1. D - Digital Ecosystem & Infrastructure (การสร้างฐานระบบนิเวศ) มุ่งแก้ปัญหาพื้นฐาน (Hardware & Connectivity) โดยการจัดสรรงบประมาณแบบตรงจุด โดยพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตให้เสถียรและจัดหาอุปกรณ์ให้เพียงพอ ควบคู่ไปกับการทำฐานข้อมูลสารสนเทศดิจิทัลที่เชื่อมโยงงานบริหาร (ธุรการ, พัสดุ, บุคคล) เข้าด้วยกัน

2. L - Learning Design & Innovation (การออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้) เปลี่ยนบทบาทครูจากผู้สอนเป็นนักออกแบบการเรียนรู้ ที่ใช้เทคโนโลยีบูรณาการเนื้อหา โดยผู้บริหารส่งเสริมการทำ Digital PLC เพื่อให้ครูแลกเปลี่ยนแพลตฟอร์มการสอนใหม่ ๆ และกล้าที่จะนำ AI หรือนวัตกรรมที่ซับซ้อนมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้รายบุคคล

3. E - Evidence-based Evaluation (การวัดผลเชิงประจักษ์แบบเรียลไทม์) ยกระดับจากการประเมินเพื่อตัดสินผล เป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผ่านเครื่องมือดิจิทัล โดยสนับสนุนให้ครูใช้แอปพลิเคชันตอบคำถามแบบฉับพลัน เพื่อดูพัฒนาการผู้เรียนหน้างาน และนำ Data มาปรับวิธีสอนได้ทันทีในห้องเรียน

4. A - Adaptive Reflection (การสะท้อนผลเพื่อการปรับตัว) นำผลการประเมินมาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ไม่ใช่เพียงแค่รับทราบรายงาน โดยใช้ข้อมูลจากการสะท้อนผลเป็นฐานหลักในการวางแผนกลยุทธ์ และอนุมัติงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาเชิงเทคนิคและวิชาการให้ถูกจุด

5. D - Digital Literacy & Fluency (การสร้างความเชี่ยวชาญและเท่าทัน) เสริมสร้างความมั่นใจ และทักษะการรู้เท่าทันเทคโนโลยี รวมถึงปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการประยุกต์ใช้จริง มากกว่าแค่ความรู้พื้นฐาน เพื่อให้ครูและบุคลากรก้าวข้ามความกลัวเทคโนโลยีและก้าวทัน Digital Disruption

ทั้งนี้ กลไกการขับเคลื่อนเพื่อให้ D-LEAD Model ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารต้องแสดงบทบาทเป็น ผู้อำนวยความสะดวก (Digital Facilitator) ที่สร้างพื้นที่ปลอดภัย (Safe Zone) ให้ครูได้ลองผิดลองถูกกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายคือการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ดิจิทัลที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ไร้ขีดจำกัดทั้งในและนอกห้องเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเทคโนโลยีดิจิทัลในระดับนโยบายและการส่งเสริมภาพรวม โดยโดดเด่นที่สุดในด้านการสะท้อนผลและการติดตามพัฒนา ซึ่งแสดงถึงความพยายามในการกระตุ้นและสนับสนุนครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารสอดงบทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้สนับสนุน อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารจำเป็นต้องยกระดับสู่การเป็นผู้นำทางวิชาการดิจิทัลที่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ปฏิรูปการวัดผลการศึกษาให้เกิดความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ผู้บริหารควรประกาศจุดเน้นการวัดผลดิจิทัลที่ชัดเจน จัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับหลักสูตร และสร้างมาตรฐานการให้คะแนนที่ยุติธรรมโดยใช้ระบบคลังข้อสอบ

ออนไลน์ และควรสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยในการลองใช้นวัตกรรมใหม่ เน้นการสะท้อนผลเพื่อพัฒนามากกว่าการตำหนิ และ 1.2 ผู้บริหารควรจัดทำแผนสำรองนวัตกรรม โดยออกแบบแผนปฏิบัติการที่ยืดหยุ่น ไม่ยึดติดกับโครงการเดิมที่ล้าสมัย หากพบเทคโนโลยีใหม่ที่ตอบโจทย์สังคม (เช่น AI เพื่อการศึกษา) ผู้บริหารต้องกล้าอนุมัติให้มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมกลางคันเพื่อความทันสมัย และผู้บริหารควรสร้างระบบนิเทศดิจิทัลแบบเชิงรุก ไม่ใช่แค่ตรวจแผนการสอน แต่ควรลงไปดูการใช้งานจริงในห้องเรียน เพื่อนำปัญหาหน้างานมาสรุปเป็นแนวทางพัฒนาครูให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล และ **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรศึกษาผลกระทบของระบบการนิเทศดิจิทัลแบบสะท้อนคิดต่อการพัฒนาสมรรถนะครู กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 เพื่อยืนยันว่าการสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา โดยผู้บริหารส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และ 2.2 ควรศึกษาและพัฒนาโมเดลการบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มโรงเรียนน้ำตกห้วยจันทน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก และขนาดกลาง ที่ประสบความสำเร็จ (Best Practices) เพื่อให้ได้คู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทที่ใกล้เคียงกัน

เอกสารอ้างอิง

กัญญาภัทร ทัศวงษ์ และจารุวรรณ แก่นทรัพย์. (2568). บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมครูใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน ในสังกัดเทศบาลเมืองตาก จังหวัดตาก. *วารสารการบริหารการจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน*, 3(2), 802–815.

กัลยาณี บังสี และชนมณี ศิลานุกิจ. (2566). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามทรรศนะของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 17(1), 1–10.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2561). *นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในยุคการเรียนรู้ 4.0*. เชียงใหม่: ตองสาม ดีไซน์.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2563). *จากการเรียนรู้ออนไลน์สู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิลาสินี สุขอนันต์ และสุนทรี วรรณไพเราะ. (2568). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. *วารสารวิจัย มข. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับบัณฑิตศึกษา)*, 13(1), 107-119.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2562). *ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและแนวคิดเพื่อการวิจัยและการพัฒนาบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.

ศรุตตา แววสุวรรรณ และอุไร สุทธิแย้ม. (2564). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. *Journal of Roi Kaensarn Academic*, 6(4), 173-189.

ศศิกาญจน์ แปงงามนวกุล. (2561). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. ใน *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.

ศิริพงษ์ เศาภายน. (2564). *หลักการบริหารสถานศึกษา: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สรัญญา แสนศรี และปณิธาน วรรณวัลย์. (2565). บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมเทคโนโลยีทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, 10(40), 70-79.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. ศรีสะเกษ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 4.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4. (2568). *ข้อมูลสารสนเทศปีการศึกษา 2568*. ศรีสะเกษ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

Gorton, R. A., & Alston, J. A. (2011). *School leadership and administration: Important concepts, case studies, and simulations* (9th ed.). New York: McGraw-Hill.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านน้ำเลียง*

A SCHOOL-BASED INTERNAL SUPERVISION MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENT LEARNING QUALITY AT BANNAMLIANG SCHOOL

สาธิน ปวนคำมา

Sathin Puankamma

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2

Nan Primary Educational Service Area Office 2, Thailand

Corresponding Author's Email: sathinp8261@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 เมษายน 2026; วันแก้ไขบทความ 20 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 22 เมษายน 2569

Received 8 April 2026; Revised 20 April 2026; Accepted 22 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง 2) เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง 3) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง 4) เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง เป็นการวิจัยและพัฒนา เก็บข้อมูลกับคณะครู

Citation:

* สาธิน ปวนคำมา. (2569). รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านน้ำเลียง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1036-1060.

Sathin Puankamma. (2026). A School-Based Internal Supervision Model For The Development Of Student Learning Quality At Bannamliang School. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1036-1060.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

และนักเรียน ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วย คณะครู จำนวน 16 คน นักเรียนจำนวน 141 คน รวมจำนวน 157 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ความต้องการและแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 6 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบหลัก 4) กระบวนการดำเนินงาน 5) การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ สภาพและความต้องการ สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในโดยรวมอยู่ในระดับ น้อย (μ = 2.39, σ = 0.580) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับ มากที่สุด (μ = 4.70, σ = 0.48) โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) สูงถึง 0.97 สะท้อนถึงช่องว่างเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งพัฒนา แนวทางการพัฒนา เน้นการสร้างระบบนิเทศแบบ "กัลยาณมิตร" ผ่านกระบวนการ PLC ยกระดับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และใช้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ที่เน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมเชิงคุณภาพจากทุกภาคส่วน

2) ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง ลักษณะของรูปแบบพัฒนาขึ้นภายใต้วงจร SBM–SUPERVISION Cycle 5 ขั้นตอน คือ (1) วิเคราะห์บริบทและวางแผน (2) มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาท (3) ดำเนินการนิเทศและพัฒนาการเรียนรู้ (4) ติดตาม ประเมิน และสะท้อนผล และ (5) ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กลไกการขับเคลื่อนเชื่อมโยง 3 ระบบหลัก คือ ระบบการนิเทศภายในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและคุณภาพผู้เรียนแบบองค์รวม (5 ด้าน) โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนทั้งในระดับผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และการเป็นต้นแบบ (Best Practice) การรับรองรูปแบบผลการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่ารูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (μ = 4.67, σ = .460) โดยเน้นย้ำความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นเงื่อนไขสำคัญสู่ความสำเร็จ

3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง ด้านผลสำเร็จ(Output) ด้านการนิเทศและการบริหาร

พบว่า การนิเทศภายในและการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก(μ = 4.70, σ = .458) และ (μ = 4.71, σ = .452) ตามลำดับ ด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกระดับชั้น (ป.1–ม.3) ส่วนใหญ่สูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด โดยเฉพาะกลุ่มสาระสุขศึกษาพลศึกษา และศิลปะ ขณะที่ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะสำคัญ และทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน นักเรียนมีผลการประเมินในระดับดีขึ้นไปสูงกว่าค่าเป้าหมายร้อยละ 80 ในทุกด้าน (อยู่ในช่วงร้อยละ 80.00–97.47) นอกจากนี้ นักเรียนร้อยละ 94.11 มีพัฒนาการด้านสังคม อารมณ์ และสุขภาวะในระดับดีขึ้นไปผลลัพธ์ (Outcome) พบว่า ความสำเร็จของบุคคลและองค์กร นักเรียนได้รับรางวัลจากการแข่งขันในระดับเขตพื้นที่การศึกษาร้อยละ 86.04 คณะครูร้อยละ 86.25 มีทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับสูง และได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติร้อยละ 91.48 ขณะที่สถานศึกษามีความโดดเด่นในการได้รับรางวัลระดับชาติครบถ้วนตามที่เสนอผลงาน (ร้อยละ 100) การเป็นต้นแบบ โรงเรียนประสบความสำเร็จในการพัฒนาจนเป็นต้นแบบแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยมีหน่วยงานและสถานศึกษาเข้ามาศึกษาดูงานด้านการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) รวมทั้งสิ้น 15 หน่วยงาน

4) ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ผลการประเมินตามความคิดเห็นของคณะครู พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (μ = 4.71, σ = .442) โดยรูปแบบมีความโดดเด่นอย่างยิ่งในด้านกระบวนการดำเนินงาน (SBM–SUPERVISION Cycle) โดยเฉพาะขั้นตอนการติดตาม ประเมิน และสะท้อนผลที่ชัดเจนช่วยให้ระบบการนิเทศภายในมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ตลอดจนช่วยให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนและยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้านความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ ผลการประเมินความพึงพอใจของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน พบว่าในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.68, S.D. = .430) โดยมีความพึงพอใจสูงสุดในด้านพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีความเป็นระบบและต่อเนื่อง นอกจากนี้ รูปแบบยังส่งเสริมบรรยากาศการทำงานแบบกัลยาณมิตร สร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างโรงเรียนและชุมชน ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, การนิเทศภายใน, คุณภาพผู้เรียน

Abstract

This research article aimed to achieve four primary objectives: 1) to investigate the components, current conditions, desirable conditions, needs, and development guidelines for school-based internal supervision aimed at enhancing student quality at Ban Nam Liang School; 2) to develop a model of school-based internal supervision for student quality development; 3) to study the results of implementing the developed model; and 4) to evaluate the model's effectiveness. Utilizing a Research and Development (R&D) methodology, data were collected during the 2024 academic year from a sample of 16 teachers and 141 students, totaling 157 participants. Data analysis was conducted using mean (μ), standard deviation (σ), and percentage.

The research findings are as follows:

1) Study of Model Components and Current Conditions:

The school-based internal supervision model comprises six essential components: 1) principles and fundamental concepts, 2) objectives, 3) core elements, 4) operational processes, 5) evaluation, and 6) conditions for success. Regarding conditions and needs, the current state of internal supervision was found to be at a low level (μ = 2.39, σ = 0.580), while the desirable state was at the highest level (μ = 4.70, σ = 0.48). The Priority Needs Index (PNI) was high at 0.97, indicating a significant quality gap requiring urgent development. Proposed guidelines emphasize creating a "Friendly Supervision" system through Professional Learning Communities (PLC), enhancing Active Learning, and implementing School-Based Management (SBM) focused on decentralization and qualitative participation.

2) Development of the Supervision Model:

The model, characterized by the SBM–SUPERVISION Cycle, consists of five stages: (1) Contextual Analysis and Planning, (2) Participation and Role Identification, (3) Implementation of Supervision and Learning Development, (4) Monitoring, Evaluation, and Reflection, and (5) Continuous Improvement and Development. The driving mechanism integrates three core systems: internal supervision, school-based management, and holistic student quality (across five domains). Success indicators are clearly defined at both the Output level (e.g., higher academic achievement) and the Outcome level (e.g., Best Practice status). Model validation by experts indicated that the model's accuracy, appropriateness, and feasibility were at the highest level (μ = 4.67, σ = .460), emphasizing transformational leadership and a learning organizational culture as critical success factors.

3) Implementation Results:

Outputs: Internal supervision and school-based management were overall at the highest level (μ = 4.70, σ = .458), (μ = 4.71, σ = .452) respectively). Regarding student quality, academic achievement across all grade levels (Grades 1–9) mostly exceeded established targets, particularly in Health and Physical Education, and Arts. Furthermore, students' desirable characteristics, core competencies, and reading, analytical thinking, and writing skills reached "Good" levels or higher, exceeding the 80% target (ranging from 80.00% to 97.47%). Additionally, 94.11% of students demonstrated development in social, emotional, and physical well-being at a "Good" level or higher.

Outcomes: For individual and organizational success, 86.04% of participating students received awards at the educational service area level. Teachers demonstrated high-level instructional skills (86.25% passing rate) and 91.48% received honorary awards. Notably, the school achieved a 100% success rate for national-level awards submitted. Furthermore, the school successfully

established itself as a Best Practice model, hosting study visits from 15 organizations focusing on internal supervision and Active Learning.

4) Model Evaluation:

Utility: Teachers' perceptions of the model's utility were at the highest level (μ = 4.71, σ = .442). The model was particularly distinguished by its SBM–SUPERVISION Cycle, specifically the clear monitoring, evaluation, and reflection stages. This enhanced the efficiency of the internal supervision system, promoted decentralization, and empowered teachers to design learning experiences aligned with student potential.

Satisfaction: The overall satisfaction of teachers, the basic education school board, and parents was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.68, S.D. = .430). The highest satisfaction was reported regarding the improvement of students' desirable characteristics and the school's systematic, continuous operations. The model also fostered a supportive working atmosphere and strong school-community collaboration, leading to increased trust and confidence in the school's ability to provide sustainable quality education.

Keywords: School-Based Management (SBM), Internal Supervision, Student Learning Quality

บทนำ

จากบริบทเชิงนโยบายและกฎหมายด้านการศึกษา อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ล้วนมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านบนพื้นฐานของคุณภาพ ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ขณะเดียวกันทิศทางการพัฒนาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 มุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสากล โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี การนิเทศภายในจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับโลกยุคใหม่ โดย

เน้นการเรียนรู้เชิงรุก การพัฒนาทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างกระบวนการบริหาร การจัดการเรียนรู้ และการนิเทศในลักษณะเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผ่านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินงาน รวมถึง การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานในการพัฒนา ดังนั้น การนิเทศภายใน จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งสนับสนุนและพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า แนวคิดการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดย กนกวรรณ อุทยานิน (2566) เสนอว่าการนิเทศควรดำเนินการเป็นกระบวนการ 5 ขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผนจนถึงการเผยแพร่ผล ขณะที่ศิรดา พิริยะชัยวรกุล (2561) ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการนิเทศควรยึดแนวคิดเชิงระบบที่ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต Alkaabi & Almaamari (2020) เน้นว่าการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่องเป็นหัวใจสำคัญของการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากช่วยให้ผู้บริหารและครูสามารถปรับปรุงการปฏิบัติงานได้อย่างตรงจุด ขณะที่ U-Sayee (2021) พบว่าการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยบทบาทเชิงรุกของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของครู และการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนมากสะท้อนปัญหาการนิเทศที่ยังเน้นการตรวจสอบมากกว่าการพัฒนา ขาดความต่อเนื่อง และขาดการมีส่วนร่วม ส่งผลให้ไม่สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างแท้จริง ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จึงควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การใช้ข้อมูลย้อนกลับอย่างมีคุณภาพ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถยกระดับคุณภาพครู ผู้บริหาร และผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

จากผลการประเมินตนเองของโรงเรียนบ้านน้ำเลียง (SAR) ปีการศึกษา 2566 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ในหลายรายวิชายังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยหรือไม่สม่ำเสมอ สะท้อนถึงช่องว่างระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมายเชิงคุณภาพของสถานศึกษา เมื่อวิเคราะห์สาเหตุพบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ เนื่องจากขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

(Active Learning) และยังคงใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการคิดวิเคราะห์ การลงมือปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แม้ว่าผลการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาจะอยู่ในระดับดีเลิศ แต่ยังไม่สามารถสะท้อนคุณภาพการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง ดังนั้น สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องยกระดับระบบการบริหารจัดการและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการพัฒนาครูและการกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการนิเทศภายใน มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เน้นการมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการวางแผน ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลร่วมกัน เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

จากบริบทเชิงนโยบายและกฎหมายด้านการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ควบคู่กับทิศทางการยกระดับคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 ที่เน้นมาตรฐานสากลและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่ต้องการผู้เรียน ที่มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินตนเองของโรงเรียนบ้านน้ำเลียง (SAR) ปีการศึกษา 2566 ชี้ให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนยังไม่บรรลุตามเป้าหมาย และการจัดการเรียนรู้ของครู ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ เนื่องจากข้อจำกัดด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างผลการดำเนินงานกับเป้าหมายเชิงคุณภาพ ประกอบกับผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพควรเป็นกระบวนการที่มีระบบ มีส่วนร่วม และเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มิใช่เพียงการตรวจสอบ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง” จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหารและการนิเทศที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาครู การยกระดับคุณภาพผู้เรียน และการพัฒนาการศึกษาในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง

2. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง

3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง

4. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า “รูปแบบ” ทางการศึกษาและการบริหารการศึกษาเป็นกรอบเชิงระบบที่เชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างมีความสัมพันธ์ เพื่อชี้นำการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง โดยแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2556) ที่กล่าวโดยสรุปว่าความสอดคล้องภายในขององค์ประกอบ รวมถึง van den Akker, J. (2013) ที่ให้ความสำคัญกับการออกแบบและพัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบและปรับปรุงได้จากข้อมูลย้อนกลับ ทั้งนี้รูปแบบที่ดีมิได้เป็นเพียงเครื่องมือเชิงแนวคิด หากต้องสามารถนำไปใช้ได้จริง มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับบริบท และมีระบบสนับสนุนพร้อมกลไกการประเมินที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและประสิทธิผลในทางปฏิบัติ สาระสำคัญดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าองค์ประกอบของรูปแบบควรมีลักษณะเป็นระบบครบวงจร ตั้งแต่ฐานคิด เป้าหมาย โครงสร้าง กระบวนการ ไปจนถึงการประเมินและเงื่อนไขความสำเร็จอันนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการและแนวคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์ องค์ประกอบสำคัญ กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางการศึกษาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) เป็นแนวคิดที่มุ่งกระจายอำนาจ จากส่วนกลางสู่สถานศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมีอิสระ ความคล่องตัว

และความรับผิดชอบในการตัดสินใจอย่างเหมาะสมกับบริบทของตนเอง โดยแนวคิดนี้สอดคล้องกับมุมมองของธีระ รุญเจริญ (2551) ที่เห็นว่าโรงเรียนควรเป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการ และสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกัน วิโรจน์ สารรัตนะ (2555) กล่าวโดยสรุปว่า การกระจายอำนาจต้องควบคู่กับภาวะผู้นำและการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลเชิงคุณภาพอย่างแท้จริง อีกทั้ง Cheng,Y.C. (2022) กล่าวโดยสรุปว่า SBM เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ โดยเน้นการบริหารตนเองและการใช้บริบทของสถานศึกษาเป็นฐานในการพัฒนา ดังนั้น แนวคิด SBM จึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การบริหารตนเอง ความโปร่งใสตรวจสอบได้ และการเชื่อมโยงอำนาจกับความรับผิดชอบ ซึ่งท้ายที่สุดล้วนมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุด คือ การยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า “การนิเทศภายใน” เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งส่งเสริมและยกระดับการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นระบบ มิใช่เพียงการติดตามตรวจสอบ แต่เป็นกลไกเชิงวิชาชีพที่ช่วยเสริมพลังและพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตนะ (2555) ที่มองการนิเทศในฐานะกระบวนการพัฒนา และ ธีระ รุญเจริญ (2556) ที่เน้นการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเชื่อมโยงกับการบริหารสถานศึกษา รวมถึง Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M (2014) ที่กล่าวโดยสรุปว่า การนิเทศแบบร่วมมือช่วยในการพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การนิเทศภายในยังต้องอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับบุคคลและองค์กร สาระสำคัญจึงสะท้อนให้เห็นว่าขอบข่ายของการนิเทศภายในควรครอบคลุมอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาครู การใช้สื่อและนวัตกรรม ตลอดจนการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และจากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า “คุณภาพผู้เรียน” เป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งสะท้อนประสิทธิผลของการบริหารและการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม โดยแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตนะ (2556) ที่มองว่าผู้เรียนต้องมีทั้งความรู้ ทักษะการคิด และความสามารถในการดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกัน ทิศนา แขมมณี

(2557) กล่าวโดยสรุปว่า คุณภาพผู้เรียนต้องครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัยอย่างสมดุล และ Fullan, M., Quinn, J., & McEachen, J. (2018) เสนอกรอบสมรรถนะสำคัญที่สะท้อนการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น คุณภาพผู้เรียนจึงมิได้จำกัดเพียงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ แต่ครอบคลุมถึงทักษะการคิด สมรรถนะในการปฏิบัติ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และความสามารถด้านสังคม อารมณ์ และอัตลักษณ์การพัฒนาผู้เรียนจึงต้องดำเนินอย่างเป็นระบบ บูรณาการทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความหมาย ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณค่า อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานและการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดย พริษา ไกยสวน (2564) กล่าวโดยสรุปว่า การนิเทศในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดด้านความต่อเนื่องและการสะท้อนผล ขณะที่ครูมีความต้องการการนิเทศแบบมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น สอดคล้องกับ วรุณย์ เปียมเต็ม (2566) ที่พบว่าการนิเทศในห้องเรียนจริงช่วยพัฒนาการจัดการเรียนรู้และส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนดีขึ้นอย่างชัดเจน อีกทั้ง สมณก เที่ยงแท้ศักดิ์ (2562) ยังยืนยันว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ดำเนินอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบท สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยภาพรวม งานวิจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาระบบนิเทศและการบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเน้นความต่อเนื่อง การมีส่วนร่วม การใช้ข้อมูล และการปรับให้สอดคล้องกับบริบทจริง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม Maca, M.(2019) พบว่า SBM ช่วยเพิ่มอิสระทางวิชาการและการบริหาร ทำให้โรงเรียนสามารถพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน Gertler, P. J. et al. (2019) พบว่าการกระจายอำนาจสู่โรงเรียนส่งผลให้การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้ง Ayeni (2022) ยังยืนยันว่าการนิเทศภายในที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สามารถพัฒนาศักยภาพครูและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน โดยภาพรวม งานวิจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารและการนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นกลไกสำคัญ ที่เชื่อมโยงการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการพัฒนาวิชาชีพครู เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและระบบการศึกษาอย่างยั่งยืนในระดับโรงเรียนและระดับประเทศ

โดยสรุป จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า “รูปแบบ” ทางการศึกษาและการบริหารเป็นกรอบเชิงระบบที่เชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างมีความสัมพันธ์เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง โดยรูปแบบที่ดีควรมีความครบถ้วนทั้งด้านหลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง กระบวนการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาได้อย่างยืดหยุ่น ในขณะเดียวกัน แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) มุ่งเน้นการกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การบริหารตนเอง และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ซึ่งล้วนมุ่งสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ด้านการนิเทศภายในถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการนิเทศเชิงพัฒนา การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาชีพและพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกมิติ ทั้งหลักสูตร การจัดการเรียนรู้การวัดและประเมินผล ตลอดจนการใช้สื่อและนวัตกรรม นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องคุณภาพผู้เรียนสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมถึงด้านสังคม อารมณ์ และอัตลักษณ์ โดยต้องอาศัยการพัฒนาอย่างเป็นระบบและบูรณาการ เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการบริหารและการนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีส่วนร่วม และใช้ข้อมูลเป็นฐาน สามารถยกระดับคุณภาพครูและผลลัพธ์ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถบูรณาการแนวคิดด้านรูปแบบเชิงระบบ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการนิเทศเชิงพัฒนาเข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างองค์ความรู้เชิงระบบที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างแท้จริงในระดับโรงเรียนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) ที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ 4 ขั้นตอน ตั้งแต่การศึกษาพื้นฐาน การสร้างรูปแบบ การทดลองใช้ และการประเมินผล โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ซึ่งจะช่วยให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการพัฒนา การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบ โดยใช้ทั้งวิธีวิจัยเชิงเอกสารและการวิจัยเชิงสำรวจ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 23 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย (1) แบบสังเคราะห์เอกสาร (2) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์แบบตอบสนองคู่ (Dual Response) (3) แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง เครื่องมือทั้งหมดสร้างจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยศึกษาจากเอกสาร แจกแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ และใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI modified) สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง ขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา โดยนำผลจากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างรูปแบบ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบ เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 1.00) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิตามวันและเวลาที่กำหนด พร้อมบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อปรับปรุงและพัฒนารูปแบบ

ให้มีความสมบูรณ์ ซึ่งรูปแบบที่ได้ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ สาระสำคัญ กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง ขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Pre-experimental) เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ คณะครูและนักเรียน รวม 157 คน และกลุ่มประเมินผลสำเร็จ จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ (1) แบบประเมินผลการนิเทศภายใน (2) แบบประเมินผลการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (3) แบบประเมินคุณภาพผู้เรียน 5 ด้าน (4) แบบบันทึกผลลัพธ์ เช่น รางวัลและผลงาน เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC 0.80–1.00) การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยการนำรูปแบบไปใช้จริงในสถานศึกษา และเก็บข้อมูลจากแบบประเมินและเอกสารหลักฐาน การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับผลสำเร็จ (Output) และใช้ค่าความถี่และร้อยละ สำหรับผลลัพธ์ (Outcome)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินคุณภาพของรูปแบบหลังการนำไปใช้

ประชากร ได้แก่ ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง จำนวน 164 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 118 คน กำหนดโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan และสุ่มแบบแบ่งชั้นตามระดับชั้นเรียน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ (1) แบบประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ (2) แบบประเมินความพึงพอใจ เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC 0.80–1.00) โดยแบบประเมินความพึงพอใจ มีค่าความเชื่อมั่น = .79 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง และเก็บคืนครบทุกฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแปลผลระดับความเป็นประโยชน์และความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการพัฒนา การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานควบคู่กับการสำรวจสภาพการดำเนินงานในปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความ

ต้องการจำเป็นในการพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบดังกล่าว มีโครงสร้างเชิงระบบที่ชัดเจน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ หลักการและแนวคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์ องค์ประกอบหลัก กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งสะท้อนถึงการบูรณาการแนวคิดด้านการนิเทศภายใน การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม

ในส่วนของสภาพการดำเนินงาน พบว่าสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับน้อย(μ = 2.39, σ = 0.580) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด(μ = 4.70, σ = 0.48) และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในระดับสูง(0.97) แสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างเชิงคุณภาพ” ระหว่างการปฏิบัติจริงกับเป้าหมายที่คาดหวังอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการนิเทศภายใน การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สำหรับแนวทางการพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้ยกระดับการนิเทศภายในให้เป็นระบบที่ชัดเจน เน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและการใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐาน ควบคู่กับการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่แท้จริง และการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

2) ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบ ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงเชิงเหตุผลอย่างชัดเจน โดยตั้งอยู่บนฐานแนวคิดสำคัญ ได้แก่ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การนิเทศเชิงพัฒนา การใช้ข้อมูลเป็นฐาน และการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม รูปแบบประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ ระบบการนิเทศภายใน การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และคุณภาพผู้เรียน ซึ่งทำหน้าที่เป็นผลลัพธ์ปลายทางของระบบ โดยมีกระบวนการดำเนินงานในลักษณะวงจร 5 ขั้นตอน (SBM–SUPERVISION Cycle) ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบท การมีส่วนร่วม การดำเนินการนิเทศ การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องนอกจากนี้ การประเมินรูปแบบครอบคลุมทั้งมิติของผลสำเร็จ (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) โดยกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน ขณะเดียวกันยังมีการกำหนดเงื่อนไขความสำเร็จ เช่น ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม ระบบข้อมูล และวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้รูปแบบมีความ

สมบูรณ์ทั้งในเชิงแนวคิดและการนำไปใช้จริง ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า รูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงศักยภาพของรูปแบบในการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทสถานศึกษาจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรูปแบบที่สร้างขึ้นสามารถแสดงเป็นภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง

3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง ด้านผลสำเร็จ(Output) ด้านการนิเทศและการบริหาร พบว่า การนิเทศภายในและการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก(μ = 4.70, σ = .458) และ (μ = 4.71, σ = .452) ตามลำดับ ด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกระดับชั้น (ป.1–ม.3) ส่วนใหญ่สูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด โดยเฉพาะกลุ่มสาระสุขศึกษาพลศึกษา และศิลปะ ขณะที่ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะสำคัญ และทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน นักเรียนมีผลการประเมินในระดับดีขึ้นไปสูงกว่าค่าเป้าหมายร้อยละ 80 ในทุกด้าน (อยู่ในช่วงร้อยละ 80.00–97.47) นอกจากนี้ นักเรียนร้อยละ 94.11 มีพัฒนาการด้านสังคม อารมณ์ และสุขภาวะในระดับดีขึ้นไปผลลัพธ์ (Outcome) พบว่า ความสำเร็จของบุคคลและองค์กร: นักเรียนได้รับรางวัลจากการแข่งขันในระดับเขตพื้นที่การศึกษาร้อยละ 86.04 คณะครูร้อยละ 86.25 มีทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับสูง และได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติร้อยละ 91.48 ขณะที่สถานศึกษามีความโดดเด่นในการได้รับรางวัลระดับชาติครบถ้วนตามที่เสนอผลงาน (ร้อยละ 100) การเป็นต้นแบบ: โรงเรียนประสบความสำเร็จในการพัฒนาจนเป็นต้นแบบแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยมีหน่วยงานและสถานศึกษาเข้ามาศึกษาดูงานด้านการนิเทศภายในและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) รวมทั้งสิ้น 15 หน่วยงาน

4) ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ผลการประเมินตามความคิดเห็นของคณะครู พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (μ = 4.71, σ = .442) โดยรูปแบบมีความโดดเด่นอย่างยิ่งในด้านกระบวนการดำเนินงาน (SBM–SUPERVISION Cycle) โดยเฉพาะขั้นตอนการติดตาม ประเมิน และสะท้อนผลที่ชัดเจน ช่วยให้ระบบการนิเทศภายในมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ตลอดจนช่วยให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนและยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้านความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ ผลการประเมินความพึงพอใจของคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน พบว่าในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.68, S.D. = .430) โดยมีความพึงพอใจสูงสุดในด้านพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีความเป็นระบบและต่อเนื่อง นอกจากนี้ รูปแบบยังส่งเสริมบรรยากาศการทำงาน

แบบกัลยาณมิตร สร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างโรงเรียนและชุมชน ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ผลการวิจัยที่ได้สะท้อนให้เห็นทั้งโครงสร้างของรูปแบบ กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น เพื่อให้เห็นความหมายเชิงลึกของข้อค้นพบ ผู้วิจัยจึงนำผลการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การอธิบายและยืนยันคุณค่าของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบและมีนัยสำคัญทางวิชาการ

1) ผลการศึกษาองค์ประกอบ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการพัฒนา

ผลการศึกษาในขั้นนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์เชิงระบบทั้งด้านองค์ประกอบของรูปแบบและบริบทของสถานศึกษาอย่างรอบด้าน โดยองค์ประกอบของรูปแบบที่ค้นพบมีลักษณะเป็นระบบครบวงจร ทั้งด้านหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ และการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นที่ปรากฏอย่างชัดเจนในรูปของ “ช่องว่างเชิงคุณภาพ” ระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของพริษา ไกยสวน (2564) ที่พบว่าสภาพการนิเทศภายในอยู่ในระดับต่ำกว่าสภาพที่พึงประสงค์และมีความต้องการพัฒนาอย่างเร่งด่วน อีกทั้งยังสอดคล้องกับ กิตติพงษ์ ลาญาติ (2566) ที่รายงานว่าการดำเนินงานตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานยังขาดความเป็นระบบและต้องการการพัฒนาเพิ่มเติม และสอดคล้องกับ สมณก เที่ยงแท้ศักดิ์ (2562) ที่พบว่าการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบเชิงระบบเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น การศึกษาขั้นนี้จึงเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่นำไปสู่การออกแบบรูปแบบที่ตอบสนองต่อบริบทจริงของโรงเรียนบ้านน้ำเลียงได้อย่างเหมาะสม

2) ผลการสร้างรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง

ผลการสร้างรูปแบบพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นระบบเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงองค์ประกอบด้านการบริหาร การนิเทศ และผลลัพธ์ผู้เรียนเข้าด้วยกันอย่างมีเอกภาพทั้งในเชิงโครงสร้าง และกระบวนการ โดยมีการกำหนดวงจรการดำเนินงานที่เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทิพวรรณ ถาวรโชติ (2564) ที่พบว่ารูปแบบการนิเทศที่มีองค์ประกอบชัดเจนและมีเครือข่ายความร่วมมือสามารถยกระดับประสิทธิผลของการนิเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับ รุ่งทิวา ยวงลำไย (2565) ที่พบว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทชัดเจนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับ นิพันธ์ ยอดดี (2564) ที่รายงานว่าการพัฒนารูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจสามารถทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจึงถือเป็นนวัตกรรมเชิงระบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและมีความสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัย และสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของโรงเรียนบ้านน้ำเลียง ซึ่งมีความต้องการให้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้วยการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง

ผลการทดลองใช้รูปแบบสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของรูปแบบในเชิงปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยสามารถยกระดับทั้งการนิเทศภายใน การบริหาร และคุณภาพผู้เรียนได้ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่าเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรุณย์ เปียมเต็ม (2566) ที่พบว่าการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Ayeni (2022) ที่รายงานว่าการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูและผลลัพธ์ของผู้เรียนโดยตรง และสอดคล้องกับ Maca, M. (2019) ที่พบว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานช่วยส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้และยกระดับคุณภาพผู้เรียนในภาพรวม ดังนั้น ผลการทดลองใช้จึงยืนยันว่ารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบ้านน้ำเลียง ได้อย่างเป็นรูปธรรม มีผลงานยืนยังเชิงประจักษ์ที่ชัดเจน

4) ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง

ผลการประเมินรูปแบบแสดงให้เห็นว่ารูปแบบมีความเป็นประโยชน์และได้รับความพึงพอใจในระดับมากที่สุดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้บริหาร และผู้ปกครอง โดยเฉพาะในด้านการทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีความเป็นระบบ การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พริษา ไกยสวน (2564) ที่พบว่ารูปแบบการนิเทศที่มีการสะท้อนผลและดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจะได้รับความพึงพอใจในระดับสูง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ทิพวรรณ ถาวรโชติ (2564) ที่รายงานว่ารูปแบบการนิเทศที่มีเครือข่ายความร่วมมือสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับ Bandur (2012) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียช่วยเพิ่มความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนของการบริหารสถานศึกษา ดังนั้น ผลการประเมินจึงเป็นหลักฐานสำคัญที่ยืนยันว่ารูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริง และก่อให้เกิดผลเชิงบวกต่อโรงเรียนบ้านน้ำเลียงซึ่งมีความต้องการให้มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้วยการการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จึงสร้างความพึงพอใจให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง สามารถสังเคราะห์เป็น “องค์ความรู้ใหม่” ที่มีคุณค่าเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติได้ ดังนี้

1) องค์ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างรูปแบบเชิงระบบของการนิเทศภายในที่บูรณาการหลายมิติผลการวิจัยได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ชี้ให้เห็นว่า การนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพควรออกแบบในลักษณะ “ระบบบูรณาการ” ที่เชื่อมโยงระหว่างหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินงาน การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ เข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยเฉพาะการผสานแนวคิดการนิเทศภายใน การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนแบบองค์รวม ทำให้เกิดกรอบแนวคิดใหม่ที่สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบนิเทศในบริบทสถานศึกษาไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) องค์ความรู้เกี่ยวกับ “ช่องว่างเชิงคุณภาพ” (Quality Gap) ในการพัฒนาสถานศึกษา งานวิจัยนี้ได้สะท้อนองค์ความรู้ใหม่ในเชิงการวิเคราะห์สถานการณ์ โดยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันที่อยู่ในระดับต่ำกับสภาพที่พึงประสงค์ในระดับสูง ก่อให้เกิด “ช่องว่างเชิงคุณภาพ” ที่เป็นตัวชี้วัดความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาทั้งในด้านการนิเทศภายใน การบริหารแบบมีส่วนร่วม และคุณภาพผู้เรียน ซึ่งองค์ความรู้นี้สามารถนำไปใช้เป็นฐานในการวางแผนพัฒนาเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้มีความตรงประเด็นและตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริง

3) องค์ความรู้เกี่ยวกับวงจรการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (SBM–SUPERVISION Cycle) การวิจัยได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในรูปของกระบวนการดำเนินงานเชิงวงจร 5 ขั้นตอน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบท การมีส่วนร่วม การดำเนินการนิเทศ การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องซึ่งวงจรดังกล่าวสะท้อนแนวคิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (continuous improvement) และการบริหารเชิงระบบที่เชื่อมโยงการนิเทศกับการบริหารสถานศึกษาอย่างแนบแน่น ถือเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทโรงเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพและศักยภาพของรูปแบบการนิเทศภายใน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม จึงนับได้ว่ารูปแบบดังกล่าวมีคุณค่าเชิงประยุกต์ทั้งในระดับสถานศึกษาและเชิงนโยบายทางการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้การนำผลการวิจัยไปใช้เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถต่อยอดองค์ความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 การนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ในระดับสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาควรนำรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปประยุกต์ใช้โดยยึดหลักการดำเนินงานเชิงระบบ และดำเนินการตามวงจร SBM–SUPERVISION Cycle อย่างครบถ้วนทุกขั้นตอน โดยควรเริ่มจากการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียนอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้การวางแผนและการดำเนินงานสอดคล้องกับสภาพจริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน 1.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน การดำเนินงานตามรูปแบบ ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของ

คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกอย่างแท้จริง โดยเปิดโอกาสให้เข้ามามีบทบาทในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผล เพื่อเสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาสถานศึกษา 1.3 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การนำรูปแบบไปใช้ควรมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยปลูกฝังทัศนคติที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานตามรูปแบบเกิดความยั่งยืนและสามารถปรับตัวได้ตามบริบทที่เปลี่ยนแปลง **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 การศึกษาผลของรูปแบบในบริบทที่หลากหลาย ควรมีการนำรูปแบบไปทดลองใช้ในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ หรือโรงเรียนในเขตเมืองและชนบทเพื่อศึกษาความเหมาะสม ความยืดหยุ่น และประสิทธิผลของรูปแบบในบริบทที่หลากหลาย อันจะช่วยขยายขอบเขตการนำไปใช้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น 2.2 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จของรูปแบบ ควรมีการวิจัยเชิงสาเหตุเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการใช้รูปแบบ เช่น ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม วัฒนธรรมองค์กร และระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกลไกที่ขับเคลื่อนความสำเร็จของรูปแบบ 2.3 การศึกษาผลกระทบระยะยาวของรูปแบบต่อคุณภาพผู้เรียนและองค์กร ควรมีการติดตามและศึกษาผลกระทบของการใช้รูปแบบในระยะยาว ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาการของผู้เรียน และการพัฒนาองค์กร เพื่อประเมินความยั่งยืนของรูปแบบ และยืนยันคุณค่าของการนำไปใช้ในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการนิเทศภายในโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านน้ำเลียง ในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนางานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คณะครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านน้ำเลียง ที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล อำนวยความสะดวก และมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนด้วยความเต็มใจ และขอขอบพระคุณผู้ปกครองนักเรียนทุกท่านที่ได้

สละเวลาในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้งานวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์และสะท้อนสภาพความเป็นจริงได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณหน่วยงานต้นสังกัด และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่ได้ให้การสนับสนุนทั้งด้านข้อมูล ทรัพยากร และกำลังใจ ตลอดระยะเวลาของการดำเนินการวิจัย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ครอบครัว และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และเป็นกำลังใจสำคัญ จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ อุทยานิน. (2566). แนวทางการนิเทศภายในแบบร่วมพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

กิตติพงษ์ ลาญาติ. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทิพวรรณ ถาวรโชติ. (2564). รูปแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลกอุตรดิตถ์. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ทิศนา แขมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระ รุญเจริญ. (2551). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา.* กรุงเทพฯ: แอล ที เพรส.

_____. (2556). *ความเป็นมืออาชีพในการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

นิพันธ์ ยอดดี. (2564). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1-23*. (19 สิงหาคม 2542).

พริษา ไกยสวน. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยราชนครราชสีมา.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2556). *การพัฒนารูปแบบการศึกษา: แนวคิดและแนวปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รุ่งทิวา ยวงลำไย. (2565). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1-90*. (6 เมษายน 2560)

โรงเรียนบ้านน้ำเลียง. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2566*. น่าน: เอกสารอัดสำเนา โรงเรียนบ้านน้ำเลียง.

วรุณย์ เปียมเต็ม.(2566).การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในยุคดิจิทัล. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2555). *การบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.

_____. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา: กรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.

ศิรดา พิริยะชัยวรกุล. (2561). รูปแบบการนิเทศการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สมณก เที่ยงแท้ศักดิ์. (2562). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา. ใน *รายงานการวิจัย.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Alkaabi, A. M., & Almaamari, S. A. (2020). Supervisory feedback in the principal evaluation process. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 9(3), 503–509.

Ayeni, A. J. (2022). Improving school effectiveness through instructional supervision in Nigerian secondary schools. *International Journal of Educational Management*, 36(4), 567–582.

Bandur, A. (2012). School-based management developments and partnership: Evidence from Indonesia. *International Journal of Educational Development*, 32(2), 316–328.

Cheng, Y. C. (2022). *School effectiveness and school-based management*. (2nd ed.). London: Routledge.

Fullan, M., Quinn, J., & McEachen, J. (2018). *Deep learning: Engage the world, change the world*. Thousand Oaks, CA: Corwin.

Gertler, P. J. et al. (2019). *Impact evaluation in practice*. (2nd ed.). Washington, DC: World Bank.

Glickman, C. D., Gordon, S. P., & Ross-Gordon, J. M. (2010). *Supervision and instructional leadership: A developmental approach*. (8th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.

Maca, M. (2019). School-based management in the Philippines: Fostering innovations in the public education system. *Asia Pacific Education Review*, 20(2), 259–268.

U-Sayee, C. R. (2021). Supervisory practices and challenges faced by senior high school principals in Greater Monrovia, *Liberia. Heliyon*, 7(8), e07795.

van den Akker, J. (2013). *Educational design research*. Enschede, Netherlands: Netherlands Institute for Curriculum Development (SLO).

คุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย*

GROUND SERVICE QUALITY, PASSENGER SATISFACTION, AND PASSENGER LOYALTY OF COMMERCIAL AIRLINES IN THAILAND

ชลธร เกิดศิริ[1] และ เจน หน่อท้าว[2]

Chonthatorn Kerdsiri[1] and Jane Norathao[2]

[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[1]Master of Business Administration Program (MBA), Krirk University, Thailand

[2]วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[2]International College of Aviation and Aero Space, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: aerospace@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ : 21 เมษายน 2026; วันแก้ไขบทความ 25 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 27 พฤษภาคม 2569

Received 21 April 2026; Revised 25 May 2026; Accepted 27 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้โดยสารยุคดิจิทัลต่อปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการของสายการบิน 2) ศึกษาระดับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้โดยสารสายการบินที่เคยใช้บริการผ่านระบบดิจิทัล จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

Citation:

* ชลธร เกิดศิริ และ เจน หน่อท้าว. (2569). คุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1061-1078.

Chonthatorn Kerdsiri and Jane Norathao. (2026). Ground Service Quality, Passenger Satisfaction, And Passenger Loyalty Of Commercial Airlines In Thailand.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1061-1078.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของผู้โดยสารยุคดิจิทัลต่อปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการของสายการบินโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.42, S.D. = 0.51) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสะดวกในการใช้งานระบบดิจิทัล รองลงมา ได้แก่ ความรวดเร็วของระบบ และความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล

2. ระดับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = 0.49) โดยผู้โดยสารให้ความสำคัญกับความสะดวก ความรวดเร็ว และความน่าเชื่อถือของระบบออนไลน์ของสายการบิน

3. ปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด ได้แก่ ความสะดวกในการใช้งานระบบดิจิทัล ความรวดเร็วของระบบ และความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ระดับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.48) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการและการสร้างความสามารถในการแข่งขันของสายการบินในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เทคโนโลยีดิจิทัล, การตัดสินใจเลือกใช้บริการ, สายการบินพาณิชย์, ผู้โดยสารยุคดิจิทัล

Abstract

This research article aims to: 1) examine the level of opinions of digital-era passengers toward digital technology factors in airline services; 2) study the level of decision-making in selecting airline services among digital-era passengers; and 3) analyze the influence of digital technology factors affecting the decision-making in selecting airline services among digital-era passengers. This study employed a quantitative research approach using a survey research method. Data were collected from 400 airline passengers who had previously used digital airline

service systems. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, namely multiple regression analysis.

The research findings revealed that:

1. The overall level of opinions of digital-era passengers toward digital technology factors in airline services was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.42, S.D. = 0.51). The factor with the highest mean score was ease of use of digital systems, followed by system speed and personal data security.

2. The overall level of decision-making in selecting airline services among digital-era passengers was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.45, S.D. = 0.49). Passengers placed importance on convenience, speed, and the reliability of the airline's online systems.

3. Digital technology factors positively influenced the decision-making in selecting airline services among digital-era passengers at the statistical significance level of .05. The most influential factors were ease of use of digital systems, system speed, and personal data security. Furthermore, the overall level of passengers' airline service selection decision was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.48). These findings indicate that digital technology plays a significant role in improving service quality and enhancing the sustainable competitiveness of airlines in the digital era.

Keywords: Digital Technology, Service Selection Decision, Commercial Airlines, Digital-era Passengers

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินพาณิชย์นับเป็นหนึ่งในภาคบริการที่มีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยวของประเทศ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางอากาศ (Aviation Hub) ในภูมิภาคเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้(ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว, 2568) การเติบโตของจำนวนผู้โดยสารทั้งในประเทศและระหว่างประเทศได้ส่งผลให้การแข่งขันระหว่างสายการบินมีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านราคา เส้นทางบิน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณภาพการบริการ ซึ่งถือเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญในการสร้างความแตกต่างและความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Kotler & Keller, 2016) ในบริบทของธุรกิจบริการ แนวคิดด้านคุณภาพการบริการ (Service Quality) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยเฉพาะความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า (Parasuraman et al., 1988) สำหรับอุตสาหกรรมการบิน การบริการภาคพื้นดิน (Ground Service) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่กำหนดประสบการณ์เริ่มต้นของผู้โดยสารก่อนการเดินทาง ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมหลากหลาย เช่น การเช็คอิน การตรวจสอบเอกสาร การจัดการสัมภาระ การให้ข้อมูลเที่ยวบิน และการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ภายในสนามบิน (Baker, 2013) การบริการในช่วงเวลาดังกล่าวมีลักษณะเป็น Moment of Truth ที่สามารถสร้างความประทับใจหรือความไม่พึงพอใจแก่ผู้โดยสารได้โดยตรง และมีผลต่อการประเมินคุณภาพบริการโดยรวมของสายการบิน ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา พฤติกรรมและความคาดหวังของผู้โดยสารได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างตลาด ผู้โดยสารในยุคปัจจุบันมีความต้องการบริการที่รวดเร็ว สะดวก และมีความเป็นส่วนบุคคลมากขึ้น เช่น การใช้ระบบ Mobile Check-in, Self-service Kiosk, e-Boarding Pass รวมถึงระบบติดตามสัมภาระแบบเรียลไทม์ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสบการณ์ของผู้โดยสาร (Buhalis & Law, 2018) นอกจากนี้ ผู้โดยสารยังมีแนวโน้มที่จะเปรียบเทียบคุณภาพการบริการระหว่างสายการบินได้ง่ายขึ้นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ส่งผลให้การรักษามาตรฐานการบริการในทุกจุดสัมผัส (Service Touchpoints) มีความสำคัญยิ่งขึ้น

ในเชิงทฤษฎี ความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) ถือเป็นตัวแปรสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างคุณภาพการบริการและความภักดีของลูกค้า (Customer Loyalty) โดยตามแนวคิดของ Oliver (1999) ความภักดีไม่ได้เกิดขึ้นเพียงจากความพึงพอใจในระยะสั้น แต่เป็นผลจากประสบการณ์เชิงบวกสะสมที่นำไปสู่ความตั้งใจใช้บริการซ้ำและการบอกต่อในเชิงบวก ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการบริการภาคพื้นดินจึงไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจของผู้โดยสารเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างสายการบินกับลูกค้า แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการบริการในอุตสาหกรรมการบิน แต่ส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นไปที่ประสบการณ์บนเครื่องบิน (In-flight

Service) หรือภาพลักษณ์ของสายการบินโดยรวม ขณะที่การศึกษาที่เจาะลึกเฉพาะ การบริการภาคพื้นดิน ยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย (Chonsalasin et al., 2020) นอกจากนี้ งานวิจัยหลายชิ้นยังขาดการวิเคราะห์เชิงสาเหตุที่ชัดเจนระหว่างตัวแปรสำคัญ ได้แก่ คุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารในลักษณะของแบบจำลองเชิงปริมาณ อีกประเด็นหนึ่งที่เป็นช่องว่างของงานวิจัย (Research Gap) คือ ความแตกต่างด้านบริบททางวัฒนธรรมและโครงสร้างพื้นฐานของสนามบิน ซึ่งอาจส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้โดยสารในแต่ละประเทศ ดังนั้น การนำผลการวิจัยจากต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทยอาจยังไม่สามารถสะท้อนพฤติกรรมของผู้โดยสารไทยได้อย่างครบถ้วน(พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว, 2568)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณที่มีความเป็นระบบและสามารถทดสอบสมมติฐานได้อย่างชัดเจน ผลการวิจัยที่ได้ไม่เพียงแต่จะช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ทางด้านการจัดการคุณภาพการบริการในอุตสาหกรรมการบินเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ของสายการบินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน เพิ่มความพึงพอใจของผู้โดยสาร และสร้างความภักดีในระยะยาว อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทยในระดับสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ระดับคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสาร

3. อิทธิพลของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสาร

การทบทวนวรรณกรรม

เนื่องจากช่วยให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดแนวคิดการวิจัย การสร้างสมมติฐาน และการวิเคราะห์ผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยการศึกษาครั้งนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการของสายการบิน และการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้โดยสารยุคดิจิทัล ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริการสายการบิน เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้บริการในอุตสาหกรรมการบิน โดยเฉพาะในยุคที่ผู้บริโภคต้องการความสะดวก รวดเร็ว และสามารถเข้าถึงบริการได้ทุกที่ทุกเวลา การพัฒนาเทคโนโลยี เช่น ระบบจองตั๋วออนไลน์ แอปพลิเคชันบนมือถือ ระบบเช็คอินอัตโนมัติ และระบบแจ้งเตือนข้อมูลแบบเรียลไทม์ ได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของการแข่งขันในอุตสาหกรรมการบิน (Hwang & Kim, 2021) แนวคิดที่สำคัญในการอธิบายการยอมรับเทคโนโลยี คือ แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ของ Davis (1989) ซึ่งอธิบายว่า การที่ผู้บริโภคยอมรับและตัดสินใจใช้เทคโนโลยีขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) โดยหากผู้ใช้งานมองว่าเทคโนโลยีช่วยอำนวยความสะดวกและใช้งานง่าย จะส่งผลให้เกิดทัศนคติเชิงบวกและนำไปสู่การตัดสินใจใช้บริการในที่สุด

นอกจากนี้ Kotler, Kartajaya และ Setiawan (2021) ยังอธิบายว่า เทคโนโลยีดิจิทัลในยุค Marketing 5.0 ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการดำเนินธุรกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า และช่วยสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างองค์กรกับผู้บริโภค จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการบริการและการสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้โดยสาร ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในยุคดิจิทัล

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ (Service Quality) คุณภาพการบริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมของผู้บริโภค โดย Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ได้เสนอแนวคิด SERVQUAL ซึ่งประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ ความเป็นรูปธรรม (Tangibles) ความเชื่อถือได้ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) ความมั่นใจ (Assurance) และความเอาใจใส่ (Empathy) ในอุตสาหกรรม

การบิน คุณภาพการบริการถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความแตกต่างในการแข่งขัน เนื่องจากผู้โดยสารไม่สามารถประเมินคุณภาพบริการได้ก่อนใช้บริการจริง ดังนั้น ผู้โดยสารจึงมักใช้ภาพลักษณ์องค์กร มาตรฐานความปลอดภัย และประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการบริการ (Grönroos, 2015)

นอกจากนี้ งานวิจัยของ Chen และ Chang (2022) พบว่า คุณภาพการบริการของสายการบินมีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมการใช้บริการซ้ำของผู้โดยสาร ขณะที่ Kim และ Lee (2023) ระบุว่า พฤติกรรมการบริการของพนักงานสายการบินมีผลต่อการรับรู้คุณภาพบริการของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น คุณภาพการบริการจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความพึงพอใจ และนำไปสู่การตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสาร

3. แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้บริโภค การตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้บริโภคเป็นกระบวนการที่เกิดจากการประเมินข้อมูลและเปรียบเทียบทางเลือกต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจเลือกใช้บริการ Kotler และ Keller (2016) อธิบายว่า พฤติกรรมผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอก เช่น ความต้องการ การรับรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสารจากสังคมและเทคโนโลยี ในบริบทของสายการบิน ผู้โดยสารยุคดิจิทัลมักให้ความสำคัญกับความสะดวก รวดเร็ว ความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือของระบบออนไลน์ในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของการเดินทาง ตั้งแต่การค้นหาข้อมูล การจองตั๋ว การเช็คอิน ไปจนถึงการติดตามสถานะเที่ยวบินแบบเรียลไทม์

Oliver (1997) อธิบายว่า ความพึงพอใจของลูกค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความภักดีและส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการซ้ำในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอุตสาหกรรมการบินที่พบว่า ผู้โดยสารที่มีประสบการณ์เชิงบวกจากระบบบริการดิจิทัลจะมีแนวโน้มเลือกใช้บริการสายการบินเดิมมากขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัล คุณภาพการบริการ และการรับรู้ประสบการณ์ของผู้โดยสาร ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารยุคดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และประสิทธิภาพในการให้บริการ ขณะที่คุณภาพการบริการช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจแก่ผู้โดยสาร ทั้งนี้ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการพัฒนาคุณภาพการบริการจึง

เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของสายการบินในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และทดสอบสมมติฐานเชิงสาเหตุ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ซึ่งครอบคลุมทั้งผู้โดยสารเที่ยวบินภายในประเทศ (Domestic Flights) และระหว่างประเทศ (International Flights) ที่ใช้บริการผ่านท่าอากาศยานหลักของประเทศ เช่น ท่าอากาศยานดอนเมือง โดยลักษณะของประชากรดังกล่าวมีความหลากหลายทั้งในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ วัตถุประสงค์ในการเดินทาง (เช่น ธุรกิจ ท่องเที่ยว เยี่ยมญาติ) และความถี่ในการใช้บริการสายการบิน เนื่องจากลักษณะของอุตสาหกรรมการบินเป็นระบบเปิดที่มีการเคลื่อนย้ายของผู้โดยสารอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทำให้ ไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่นอนได้ (Infinite Population) อีกทั้งยังมีความผันผวนตามฤดูกาล (Seasonality) เช่น ช่วงวันหยุดยาว เทศกาล หรือฤดูกาลท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้จำนวนผู้โดยสารเพิ่มขึ้นหรือลดลงในแต่ละช่วงเวลา ดังนั้น การกำหนดประชากรในการวิจัยครั้งนี้จึงพิจารณาในลักษณะของประชากรไม่จำกัดจำนวน ตามแนวคิดของ Cochran (1977)

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนด เกณฑ์การคัดเลือกประชากร (Inclusion Criteria) ได้แก่ 1) เป็นผู้โดยสารที่เคยใช้บริการสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยอย่างน้อย 1 ครั้งในช่วงระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา 2) เป็นผู้โดยสารที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ละ 3)มีความสมัครใจในการให้ข้อมูล

ทั้งนี้ การกำหนดขอบเขตประชากรในลักษณะดังกล่าวช่วยให้สามารถควบคุมคุณภาพของข้อมูล และทำให้ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับบริบทของการศึกษามากยิ่งขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ได้มาจากการคำนวณตามสูตรของ Cochran (1977) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จากผู้โดยสารที่ใช้บริการในสนามบิน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการบริการ (Service Quality) ความพึงพอใจ (Customer Satisfaction) และความภักดี (Customer Loyalty) โดยยึดแนวคิดของ SERVQUAL (Parasuraman et al., 1988) และแนวคิดด้านความภักดีของ Oliver (1999) เป็นกรอบในการสร้างข้อคำถาม เพื่อให้ครอบคลุมมิติสำคัญของตัวแปรที่ศึกษา แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert Scale โดยกำหนดระดับคะแนนตั้งแต่ 1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด ซึ่งเหมาะสมสำหรับการวัดความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามในงานวิจัยเชิงปริมาณ (Likert, 1932) โครงสร้างของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended Questions) เพื่อเก็บข้อมูลด้านลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ความถี่ในการเดินทาง และวัตถุประสงค์ในการเดินทาง ข้อมูลส่วนนี้ใช้สำหรับการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพิ่มเติม (เช่น t-test หรือ ANOVA)

ตอนที่ 2 คุณภาพการบริการภาคพื้นดิน เป็นคำถามที่วัดระดับการรับรู้ของผู้โดยสารต่อคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ เช่น ความสะดวกและรวดเร็วในการเช็คอิน ความสุภาพและความเป็นมืออาชีพของเจ้าหน้าที่ ความถูกต้องของข้อมูล การจัดการสัมภาระ ระยะเวลารอคอย และการให้ความช่วยเหลือผู้โดยสาร ข้อคำถามในส่วนนี้พัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับมิติของ SERVQUAL ได้แก่ ความเป็นรูปธรรม (Tangibles) ความเชื่อถือได้ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) ความมั่นใจ (Assurance) และความเอาใจใส่ (Empathy)

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้โดยสาร เป็นการวัดระดับความพึงพอใจโดยรวมของผู้โดยสารต่อการบริการภาคพื้นดิน เช่น ความพึงพอใจโดยรวม ความสอดคล้องกับความคาดหวัง และความรู้สึกเชิงบวกที่ได้รับจากการใช้บริการ ซึ่งสะท้อนการประเมินผลหลังการใช้บริการ (Post-consumption Evaluation) (Kotler & Keller, 2016)

ตอนที่ 4 ความภักดีของผู้โดยสาร เป็นคำถามที่วัดพฤติกรรมและแนวโน้มในอนาคตของผู้โดยสาร เช่น ความตั้งใจใช้บริการซ้ำ การแนะนำผู้อื่น และความเชื่อมั่นต่อสายการบิน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญของ Customer Loyalty (Oliver, 1999)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อให้เครื่องมือวิจัยมีความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใน 2 ด้าน ได้แก่

1) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่าที่ได้อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 แสดงว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสามารถนำไปใช้ได้ (Rovinelli & Hambleton, 1977)

2) ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.95 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงมาก สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงได้ (Cronbach, 1951)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจาก ผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในสนามบิน เช่น ท่าอากาศยานดอนเมืองและสุวรรณภูมิ โดยใช้วิธีการแจกแบบสอบถามโดยตรง (On-site Survey) ก่อนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความยินยอมจากผู้ตอบแบบสอบถาม (Informed Consent) เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัย จากนั้นผู้ตอบแบบสอบถามจะใช้เวลาประมาณ 10–15 นาทีในการตอบคำถาม นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถาม (Data Screening) และคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับของตัวแปร ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) สำหรับข้อมูลทั่วไป ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับวัดระดับความคิดเห็นของตัวแปร

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ได้แก่การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษา

ระดับอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐาน (Hair et al., 2010)

นอกจากนี้ ก่อนการวิเคราะห์ถดถอย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ (Assumptions) เช่น ความเป็นอิสระของตัวแปร ความเป็นปกติของข้อมูล และปัญหา Multicollinearity เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสารสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา พบว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดิน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.42 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.51 ความพึงพอใจของผู้โดยสาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.45 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.49 ความภักดีของผู้โดยสาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.47 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.48 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า ตัวแปรทั้ง 3 อยู่ใน ระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารมีการรับรู้ในเชิงบวกต่อคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน และมีระดับความพึงพอใจรวมถึงความภักดีต่อสายการบินในระดับสูง นอกจากนี้ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มีค่าค่อนข้างต่ำ (ต่ำกว่า 1.00) สะท้อนให้เห็นว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสอดคล้องกัน (Low Variability) กล่าวคือ ผู้โดยสารส่วนใหญ่มีทัศนคติไปในทิศทางเดียวกันต่อการบริการของสายการบิน สามารถอธิบายได้ว่า การดำเนินงานด้านการบริการภาคพื้นดินของสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยมีประสิทธิภาพในระดับที่สามารถตอบสนองความคาดหวังของผู้โดยสารได้เป็นอย่างดี ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อระดับความพึงพอใจและพฤติกรรมความภักดีของผู้โดยสาร

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสาร ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) พบว่าคุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของผู้โดยสาร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.72 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความภักดีของผู้โดยสาร โดยมีค่า (r) เท่ากับ 0.68 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ความพึงพอใจของผู้โดยสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความภักดีของผู้โดยสาร โดยมีค่า (r) เท่ากับ 0.75 และมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.01 จากค่าดังกล่าว สามารถแปลผลได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (High Positive Correlation) ซึ่งหมายความว่า เมื่อคุณภาพการบริการภาคพื้นดินเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสารเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่าง ความพึงพอใจ และ ความภักดี ที่มีค่าสูงที่สุด (r = 0.75) แสดงให้เห็นว่า ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทอย่างมากในการกำหนดพฤติกรรมความภักดีของผู้โดยสาร ในเชิงทฤษฎี ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรในลักษณะของ Causal Chain กล่าวคือ คุณภาพการบริการ ความพึงพอใจ ความภักดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางการตลาดบริการ

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินที่มีต่อความภักดีของผู้โดยสาร ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) พบว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้โดยสาร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Standardized Beta: β) เท่ากับ 0.50 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($p < 0.001$) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดินสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีของผู้โดยสารได้ในระดับที่มีนัยสำคัญ กล่าวคือ เมื่อคุณภาพการบริการภาคพื้นดินเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้ความภักดีของผู้โดยสารเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ ค่า $\beta = 0.50$ จัดอยู่ในระดับอิทธิพลปานกลางถึงสูง (Moderate to High Effect) แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการบริการภาคพื้นดินเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการซ้ำและการแนะนำบริการแก่ผู้อื่นของผู้โดยสาร

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า แม้คุณภาพการบริการภาคพื้นดินจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อความภักดี แต่เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ จะพบว่า ความพึงพอใจอาจมีบทบาทเป็นตัวแปรสื่อกลาง (Mediating Variable) ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการและความภักดี ซึ่งเป็นประเด็นที่สามารถนำไปศึกษาต่อยอดในงานวิจัยเชิงโครงสร้าง (SEM) ในอนาคต

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยันว่า ผู้โดยสารมีการรับรู้คุณภาพการบริการ ความพึงพอใจ และความภักดีในระดับสูง ตัวแปรทั้งสามมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีอิทธิพลโดยตรงต่อความภักดีของผู้โดยสาร ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการบริการภาคพื้นดินในฐานะ

ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและความยั่งยืนให้กับสายการบินพาณิชย์ในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถอธิบายและเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาตามประเด็นสำคัญของการศึกษา ได้แก่ คุณภาพการบริการภาคพื้นดิน ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้โดยสาร ดังนี้

1. ผลการวิจัยที่พบว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของ Namukasa (2013) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคุณภาพการบริการของสายการบินมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจ และความพึงพอใจดังกล่าวส่งผลต่อความภักดีของผู้โดยสารในลำดับถัดไป ทั้งนี้ Namukasa (2013) ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า ความพึงพอใจทำหน้าที่เป็น ตัวแปรสื่อกลางบางส่วน (Partial Mediator) ระหว่างคุณภาพการบริการและความภักดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ในเชิงทฤษฎี ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด SERVQUAL Model ของ Parasuraman et al. (1988) ที่ระบุว่าคุณภาพการบริการเป็นผลจากการเปรียบเทียบระหว่าง ความคาดหวัง และ การรับรู้ ของผู้ใช้บริการ หากการบริการภาคพื้นดินสามารถตอบสนองหรือเกินความคาดหวังของผู้โดยสารได้ จะนำไปสู่ความพึงพอใจ และในระยะยาวจะพัฒนาไปสู่ความภักดี (Loyalty Formation)

2. ผลการวิจัยที่พบว่า คุณภาพการบริการและความพึงพอใจเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของผู้โดยสาร สอดคล้องกับการศึกษาของ Clemes et al. (2014) ซึ่งใช้การวิเคราะห์ EFA และ Regression และพบว่าคุณภาพการบริการเป็นตัวแปรทำนาย (Predictor) ที่มีนัยสำคัญต่อความภักดีของผู้โดยสารสายการบิน โดยเฉพาะในบริบทการแข่งขันสูง ผลการวิจัยดังกล่าวสนับสนุนข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ที่แสดงให้เห็นว่าค่า $\beta = 0.50$ ของคุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีอิทธิพลต่อความภักดีในระดับปานกลางถึงสูง นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ Ali et al. (2016) ที่พบว่า ความพึงพอใจมีบทบาทเป็นตัวแปรสื่อกลาง (Mediating Variable) ระหว่างคุณภาพการบริการและความภักดี โดยอธิบายว่าการที่ลูกค้ารับรู้ถึงคุณภาพการบริการในเชิงบวก จะนำไปสู่ความพึงพอใจ และความพึงพอใจจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมความภักดี เช่น การใช้บริการซ้ำและการบอกต่อในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ใน

งานวิจัยนี้ที่พบว่า ความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับความภักดีในระดับสูงที่สุด (r = 0.75) ในอีกมุมหนึ่ง ผลการวิจัยยังสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดของ Oliver (1999) ซึ่งเสนอว่า ความภักดีของลูกค้าเกิดจากกระบวนการเชิงลำดับขั้น (Loyalty Stages) ตั้งแต่ Cognitive Loyalty มีผลต่อ Affective Loyalty มีผลต่อ Conative Loyalty มีผลต่อ Action Loyalty โดย ความพึงพอใจเป็นองค์ประกอบสำคัญในช่วง Affective ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาความภักดีในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบ พบว่าผลการวิจัยบางประเด็นมีความแตกต่างจากการศึกษาของ Baker (2013) ซึ่งพบว่า คุณภาพการบริการในบริบทของสนามบินได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น สิ่งอำนวยความสะดวก ความแออัด และระบบการจัดการภายในสนามบิน โดยในบางกรณี ปัจจัยดังกล่าวอาจมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจมากกว่าปัจจัยด้านบุคลากรหรือกระบวนการบริการ ความแตกต่างดังกล่าวอาจอธิบายได้จาก บริบทของพื้นที่ศึกษา กล่าวคือ งานวิจัยของ Baker (2013) ดำเนินการในบริบทของสนามบินที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือมีความแออัดสูง ขณะที่บริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะสนามบินหลัก เช่น สุวรรณภูมิและดอนเมือง มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ คุณภาพการบริการของบุคลากรและกระบวนการ กลายเป็นปัจจัยที่มีบทบาทเด่นชัดมากขึ้น

อีกทั้ง ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม (Cultural Context) ก็อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพการบริการ โดยผู้โดยสารชาวเอเชียมักให้ความสำคัญกับ การบริการด้วยความสุภาพ เอาใจใส่ และความเป็นมิตร มากกว่าปัจจัยเชิงกายภาพ (Tangibles) ซึ่งอาจทำให้ผลการวิจัยในบริบทประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากงานวิจัยในประเทศตะวันตก

โดยสรุป การอภิปรายผลในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดินเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความภักดี ความพึงพอใจทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงไปสู่ความภักดี บริบทของพื้นที่ศึกษาและโครงสร้างพื้นฐานมีผลต่อระดับอิทธิพลของตัวแปร องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้จึงช่วยยืนยันกรอบแนวคิดทางทฤษฎีด้านการตลาดบริการ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การบริการของสายการบิน เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณภาพการบริการภาคพื้นดินมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางทั้งในเชิงนโยบายและเชิงวิชาการ ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปใช้ (Practical Implications)** 1.1 การพัฒนาระบบเช็คอินอัตโนมัติ (Self-Service Technology Development) สายการบินควรเร่งพัฒนาและขยายการใช้เทคโนโลยีการให้บริการตนเอง (Self-service Technologies) เช่น ระบบ Self Check-in Kiosk ระบบ Mobile Check-in ผ่านแอปพลิเคชัน ระบบสแกนเอกสารอัตโนมัติ ทั้งนี้ เนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความรวดเร็วและความสะดวก เป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพการบริการภาคพื้นดิน การลดระยะเวลารอคอย (Waiting Time) จะช่วยเพิ่มประสบการณ์เชิงบวกของผู้โดยสาร และส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจ 1.2 การพัฒนาทักษะและศักยภาพของบุคลากร (Human Resource Development) แม้เทคโนโลยีจะมีบทบาทสำคัญ แต่ บุคลากร ยังคงเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความประทับใจให้แก่ผู้โดยสาร โดยเฉพาะในบริบทของงานบริการ ดังนั้น สายการบินควรจัดอบรมด้าน Service Mind และ Customer Experience พัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร (Communication Skills) เสริมสร้างความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (Problem-solving Skills) ผลการวิจัยสะท้อนว่า ความสุภาพ ความเอาใจใส่ และความสามารถในการให้ข้อมูลของพนักงาน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้คุณภาพการบริการอย่างมีนัยสำคัญ 1.3 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Transformation in Ground Services) สายการบินควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาการบริการภาคพื้นดินอย่างเป็นระบบ เช่นระบบแจ้งเตือนเที่ยวบินแบบเรียลไทม์ (Real-time Flight Information) ระบบติดตามสัมภาระ (Baggage Tracking System) การใช้ AI Chatbot สำหรับตอบคำถามผู้โดยสาร การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจะช่วยเพิ่ม ความโปร่งใส และ ความเชื่อมั่น ของผู้โดยสาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความภักดี 1.4 การบริหารจัดการประสบการณ์ลูกค้าแบบองค์รวม (Customer Experience Management: CEM) จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพบริการ มีผลต่อความพึงพอใจ มีผลต่อความภักดี สายการบินควรพัฒนา ประสบการณ์ลูกค้าแบบครบวงจร ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการใช้บริการ เช่น การออกแบบ Customer Journey การเก็บ Feedback แบบเรียลไทม์ การใช้ Data Analytics เพื่อปรับปรุงบริการ แนวทางดังกล่าวจะช่วยสร้าง ความสัมพันธ์ระยะยาว ระหว่างสายการบิน

และผู้โดยสาร **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (Future Research Directions)** 2.1 การศึกษาตัวแปรเพิ่มเติม (Extended Variables) งานวิจัยในอนาคตควรพิจารณานำตัวแปรอื่นเข้ามาศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ของโมเดล เช่น ความเชื่อมั่น (Trust) ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image) คุณค่าที่รับรู้ (Perceived Value) ประสบการณ์ลูกค้า (Customer Experience) ตัวแปรเหล่านี้อาจมีบทบาทเป็นตัวแปรสื่อกลาง (Mediator) หรือตัวแปรกำกับ (Moderator) ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลัก 2.2 การใช้เทคนิคการวิเคราะห์ขั้นสูง (Advanced Statistical Techniques) แม้ว่างานวิจัยนี้จะใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แต่การวิจัยในอนาคตควรใช้ Structural Equation Modeling (SEM) Partial Least Squares (PLS-SEM) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและตรวจสอบบทบาทของตัวแปรสื่อกลางอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความแม่นยำและความลึกของผลการวิจัย สรุปเชิงบูรณาการ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการบริการภาคพื้นดินจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการทั้งในด้าน เทคโนโลยี บุคลากร และการจัดการประสบการณ์ลูกค้า ควบคู่กันไป ขณะเดียวกัน การพัฒนางานวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นการขยายกรอบแนวคิดและการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ขั้นสูง เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่มีความลึกและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับนานาชาติ

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). แนวทางวางแผนการพัฒนารูปแบบการขนส่งสินค้าทางถนนเพื่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในเขตภาคตะวันออก. *วารสารส่งเสริมและ พัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(3), 118-135.

พันธ์พิสุทธิ์ นุราช, ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดของโรงเรียนการบินในประเทศไทย. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(6), 264-280.

Ali, F., Rasoolimanesh, S. M., Sarstedt, M., Ringle, C. M., & Ryu, K. (2016). An assessment of the use of partial least squares structural equation modeling in hospitality research. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 28(4), 774–800.

Baker, D. A. (2013). Service quality and customer satisfaction in the airline industry. *Journal of Air Transport Management*, 31, 56–61.

Buhalis, D., & Law, R. (2018). Progress in information technology and tourism management. *Tourism Management*, 29(4), 609–623.

Chen, C. F., & Chang, Y. Y. (2022). Airline service quality and passenger behavioral intentions. *Journal of Air Transport Management*, 100, 102182.

Chonsalasin, D., et al. (2020). Service quality and passenger satisfaction in Thailand. *Journal of Air Transport Studies*, 11(2), 45–60.

Clemes, M. D., Gan, C., & Ren, M. (2014). Synthesizing the effects of service quality. *Journal of Air Transport Management*, 38, 1–9.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques.* (3rd ed.). Wiley.

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340.

Grönroos, C. (2015). *Service Management and Marketing*. Wiley.

Hwang, J., & Kim, H. (2021). Digital transformation in airline services. *Journal of Air Transport Management*, 91, 102012.

Kim, S., & Lee, J. (2023). Employee service behavior and passenger perceived service quality in airlines. *Service Industries Journal*, 43(5–6), 389–407.

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2021). *Marketing 5.0: Technology for Humanity*. Wiley.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management.* (15th ed.). Pearson Education.

Namukasa, J. (2013). The influence of airline service quality on passenger satisfaction and loyalty. *Journal of Air Transport Management*, 28, 20–23.

Oliver, R. L. (1997). *Satisfaction: A Behavioral Perspective on the Consumer*. McGraw-Hill.

Oliver, R. L. (1999). Whence consumer loyalty?. *Journal of Marketing*, 63, 33–44.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12–40.

โรงแรมไทยกับการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืน*

GOOD GOVERNANCE AND MANAGEMENT FOR SUSTAINABILITY IN THE THAI HOSPITALITY INDUSTRY

ฐิติมา ลำเลียงพล[1], พิษฐา พงษ์ประดิษฐ[2], ธนวันต์ สินธุนาวา[3] และ อำไพ เวชวิฐาน[4]

Thitima Lumliengphon[1], Pittha Phongpradist[2], Tanawan Sintunawa[3] and Amphai Wejwithan[4]

[1]คณะศิลปศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

[1]Faculty of Liberal Arts, Department of Tourism and Hotel Management,

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

[2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

[2]Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Dusit University, Thailand

[3-4]มูลนิธิใบไม้เขียว

[3-4]Green Leaf Foundation, Thailand

Corresponding Author's Email: thitima.l@rmutsb.ac.th

วันที่รับบทความ : 9 กรกฎาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 18 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 20 กรกฎาคม 2569

Received 9 July 2026; Revised 18 July 2026; Accepted 20 July 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของโรงแรมไทยกับการดำเนินการด้านการบริการจัดการและธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืน 2) เพื่อวิเคราะห์หาความประเด็นด้านบริหารด้านธรรมภิบาลกับประเภทโรงแรมในประเทศไทย การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามปลายปิดเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงแรมที่เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทยหรือสมาชิกของมูลนิธิใบไม้เขียว และอยู่ในจังหวัดท่องเที่ยวหลัก

Citation:

* ฐิติมา ลำเลียงพล, พิษฐา พงษ์ประดิษฐ, ธนวันต์ สินธุนาวา และ อำไพ เวชวิฐาน. (2569). โรงแรมไทยกับการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1079-1094.

Thitima Lumliengphon, Pittha Phongpradist, Tanawan Sintunawa and Amphai Wejwithan. (2026). Good Governance And Management For Sustainability In The Thai Hospitality Industry. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1079-1094.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

4 พื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร ภูเก็ต ชลบุรี และสุราษฎร์ธานี เก็บจากกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 65 โรงแรม งานวิจัยนี้วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และร้อยละ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-square Test)

ผลการวิจัย พบว่า โรงแรมส่วนใหญ่มีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืน โดยเฉพาะการติดตามสถิติการใช้ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 80) การแต่งตั้งคณะทำงานด้านความยั่งยืน (ร้อยละ 78.46) และการสื่อสารด้านความยั่งยืนกับลูกค้า (ร้อยละ 75.38) นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ประเภทของโรงแรมมีความสัมพันธ์กับการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาลบางประเด็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงแรมประเภท City Hotel มีความสัมพันธ์กับการลงทุนด้านความยั่งยืน เช่น การปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์และการใช้พลังงานสะอาด ขณะที่โรงแรมประเภท Full Service มีความสัมพันธ์กับการแต่งตั้งคณะทำงานด้านความยั่งยืน การติดตามผลการดำเนินงานผ่านการประชุมประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และการลงทุนด้านความยั่งยืน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการและธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงแรมไทยสู่ความยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ธรรมาภิบาล, ความยั่งยืน, ธุรกิจโรงแรม, โรงแรมไทย

Abstract

Sustainability plays a crucial role in promoting the efficient and responsible development of the tourism and hospitality industry. This study aimed (1) to examine the relationship between hotel types and management and governance practices for sustainability and (2) to analyze governance-related management practices among different types of hotels in Thailand. A quantitative research design was employed using a structured questionnaire to collect data from 65 hotels located in four major tourism destinations in Thailand: Bangkok, Phuket, Chonburi, and Surat Thani. The collected data were analyzed using descriptive statistics, including frequency and percentage, together with the Chi-square test to examine the relationships between variables.

The findings revealed that most hotels have adopted sustainability management and governance practices, particularly in monitoring resource consumption, establishing sustainability committees, and communicating sustainability initiatives to customers. Furthermore, significant relationships were found between hotel type and several governance practices. City Hotels showed a significant relationship with sustainable investment, particularly in upgrading equipment and adopting clean energy technologies. Full Service Hotels demonstrated significant relationships with the establishment of sustainability committees, continuous monitoring through sustainability review meetings, and investment in sustainability initiatives. Among all hotel categories, Luxury Hotels, with their outstanding service quality and comprehensive management systems, demonstrated the highest level of sustainability implementation. The findings suggest that effective governance and management practices are essential mechanisms for strengthening sustainability and enhancing the long-term competitiveness of the Thai hospitality industry.

Keywords: Good Governance, Sustainability, Hotel Management, Thai Hospitality

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศไทยแต่ขณะเดียวกันนั้นการส่งเสริมเศรษฐกิจมาจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดจากการเที่ยวเรามีการใช้ของประชากรรวมถึงการแบ่งปันเรื่องการใช้ให้นักท่องเที่ยวดังนั้นการจัดการทรัพยากรและการบริหารการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงมีความจำเป็นและถึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องมีการปฏิบัติโรงแรมนั้นเป็นการให้บริการหนึ่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

นิยามของประเภทโรงแรมและหลักธรรมาภิบาลการในบริหารโรงแรมไทย นิยามประเภทโรงแรมที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเภทโรงแรม 1. สาขาลักซ์ชัวรี โฮเทล (Luxury Hotel) คือที่พักที่มีภาพลักษณ์ที่หรูหราทั้งภายนอกและภายในมีความพิเศษเฉพาะตัว ทางด้านกายภาพ และการบริการ พร้อมมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับดีเยี่ยมเทียบเท่า 5 ดาว (ตามเกณฑ์มาตรฐานสากล) 2. สาขาซิตี้ โฮเทล (City Hotel) คือโรงแรมที่พักตั้งอยู่ในเขตเมือง

ศูนย์กลางธุรกิจ ชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยว มีความสะดวกและ มีทางเลือกในการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ มีบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้บริการ 3. สาขารีสอร์ต (Resort) คือที่พักตั้งอยู่ท่ามกลางบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ และจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือ กิจกรรมนันทนาการ เพื่อตอบสนองการพักผ่อนของผู้ใช้บริการ 4. สาขาดีไซน์ โฮเทล (Design Hotel) คือที่พักเน้นการออกแบบดีไซน์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะทั้งภายนอกและ ภายในที่ให้ประสบการณ์เฉพาะกับผู้ใช้บริการ (TAT, 2025) โดยในการศึกษานี้ เพิ่มปประเภทของ Eco- Hotel และ ประเภท Full Service Hotel เพื่อให้เหมาะสมกับการศึกษาในบริบทของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

นิยามของการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล (2) ประเด็นเชิงปฏิบัติของ Environment Social and Governance (ESG) ในอุตสาหกรรมการบริการและการท่องเที่ยว ในปัจจุบันในอดีตอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเผชิญกับเสียงวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมรวมถึงการปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การทำลายระบบนิเวศ การสร้างขยะ การค้าเชิงพาณิชย์ และความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความกังวลเหล่านี้กระตุ้นให้เกิดการเรียกร้องอย่างต่อเนื่องสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Shin et al., 2026) ในปัจจุบันแนวปฏิบัติ ESG ได้ปรากฏขึ้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความยืดหยุ่นของธุรกิจการบริการและการท่องเที่ยว เพื่อให้มั่นใจถึงความต่อเนื่อง และให้การประเมินมูลค่าที่ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เช่น รัฐบาล บริษัท และแหล่งท่องเที่ยว กำลังนำแนวปฏิบัติ ESG มาใช้เพื่อลดผลกระทบเชิงลบของการท่องเที่ยวและให้ข้อมูลที่โปร่งใสแก่ผู้บริโภค

ปัญหาของการจัดการด้านบริหารจัดการของโรงแรมและธรรมาภิบาลนั้นจะมีแนวคิดเกี่ยวข้องกับความยั่งยืนในการบริหารโรงแรมเพื่อให้โปรแกรมสามารถดำเนินการด้านการความยั่งยืนและธรรมาภิบาลได้อย่างเป็นรูปธรรม

การศึกษานี้ได้นำหลักการจัดการความยั่งยืนและธรรมภิบาลมาเป็นแนวคิดการการบริหารจัดการความยั่งยืนโดยหวังว่าพื้นฐานด้านการจัดการความยั่งยืนของโรงแรมไทยจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในอนาคต โดยมีความเชื่อมโยงกับ Stakeholders และการจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อกับธุรกิจโรงแรมอย่างยั่งยืนแท้จริงต่อไป ซึ่งโรงแรมจำเป็นต้องกำหนดกลยุทธ์ที่ยั่งยืนเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและในเวลาเดียวกันก็ต้องสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้ (Khalil et al., 2024) SMEs สามารถอยู่รอดได้ดีขึ้นในสภาพแวดล้อมระดับโลกที่มีการแข่งขันสูง ซึ่งจำเป็นต้องใช้แนวทางสีเขียวมากขึ้น อย่างไรก็ตามผู้บริหารควรพิจารณาว่าความไว้วางใจสีเขียวและความเสี่ยงที่รับรู้เกี่ยวกับสีเขียวส่งผลต่อ

พฤติกรรมของลูกค้าอย่างไร นอกจากนี้ยังเพิ่มข้อมูลที่มีอยู่โดยจัดการกับการรับรู้ของลูกค้าเกี่ยวกับฉลากสีเขียวของโรงแรมที่ยั่งยืนและผลกระทบที่ตามมาต่อความตั้งใจในการจองที่พักของลูกค้า (Yildiz et al., 2024)

ในปัจจุบันโรงแรมในประเทศมีจำนวนและความหลากหลายรูปแบบในการให้บริการและการบริหารจัดการโดยการศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่จากประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีความตั้งใจในการเป็นโรงแรมที่ยั่งยืน เช่นกลุ่มโรงแรมที่เป็นสมาชิกมาตรฐานสิ่งแวดล้อม มาตรฐานความยั่งยืนที่มีอยู่ในปัจจุบัน จึงจำแนกความสนใจของโรงแรมออกมาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มโรงแรมที่สนใจด้านในการบริหารจัดการเรื่องธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืน และกลุ่มที่ยังไม่แสดงความต้องการที่จะเข้าร่วมมาตรฐานสิ่งแวดล้อมหรือมาตรฐานความยั่งยืนที่มีอยู่ปัจจุบัน ดังนั้นในการศึกษากลุ่มประชากรตัวอย่างจึงมุ่งไปที่กลุ่มโรงแรมที่สนใจด้านในการบริหารจัดการเรื่องธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืน

กลุ่มโรงแรมที่มีความสนใจในการบริหารจัดการเรื่องธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืน แต่ยังไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจและไม่สามารถนำมาสู่ภาคปฏิบัติได้ผลของการวิจัยนี้สามารถเสนอแนวทางให้กับกลุ่มนี้ได้เพื่อนำไปสู่การดำเนินการปฏิบัติและประเมินมาตรฐานที่รองรับด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนนอกจากนั้นยังสามารถสร้างความสนใจให้กับกลุ่มของโรงแรมทั่วไปให้หันมาสนใจการมีมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนให้มากขึ้นเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง แสงแข บุญศิริ กล่าวถึงผลการศึกษาถึง การรับรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับสูง ในด้านผลประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมีระดับการรับรู้ของพนักงานสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ ด้านผลประโยชน์ต่อมรดกทางวัฒนธรรม และด้านผลประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจตามลำดับ (แสงแข บุญศิริ, 2565) ทั้งนี้การพิจารณาถึงความสัมพันธ์และขนาดของโรงแรมนั้น ได้มีการศึกษาที่กล่าวถึงไว้ คือการจัดการที่ยั่งยืนของโรงแรมขนาดกลางในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 7 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจด้านการเงิน เศรษฐกิจด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม สังคมด้านพนักงาน สังคมด้านลูกค้า สังคมด้านชุมชน สิ่งแวดล้อมด้านพลังงาน และสิ่งแวดล้อมด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น โรงแรมและที่พักขนาดกลางในกรุงเทพมหานคร ควรมุ่งเน้นการจัดการธุรกิจและการแข่งขันของธุรกิจ และการจัดการที่ยั่งยืนเพื่อให้ธุรกิจมีศักยภาพ มีความสามารถในการแข่งขัน และอยู่ได้อย่างยั่งยืน (สมรรถนเรศวร์และคณะ, 2562) แนวทางด้านการจัดการ การรวมพลังกันภายใต้หลักพื้นฐานช่วยให้ภาคธุรกิจ

โรงแรมสามารถเสริมสร้างความยั่งยืนได้โดยการสร้างแนวทางร่วมกันเกี่ยวกับการเริ่มต้นการดำเนินงานด้านความยั่งยืนของโรงแรม แต่ต้องตัดผ่านกรอบคำจำกัดความและกรอบแนวทางด้านความยั่งยืนที่มีอยู่มากมายจนเหลือเพียงเกณฑ์พื้นฐานเท่านั้นสามารถรับรองความสอดคล้องกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในแง่ของความคาดหวังที่มีต่ออุตสาหกรรมและวิธีการแสดงความคาดหวังเหล่านั้นรวมถึงเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาความยั่งยืนในมาตรฐานของแบรนด์ผ่านกรอบแนวทางทั่วไปซึ่งเป็นแบบก่อนการแข่งขันและได้รับการรับรองจากอุตสาหกรรมเกิดการดึงดูดชุมชนการลงทุนและการพัฒนาโรงแรมให้เข้ามามีส่วนร่วมในรอบการลงทุนและการพัฒนา (WTTC., 2023) ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมส่งผลเชิงบวกต่อภาพลักษณ์ของบริษัท ความพึงพอใจของลูกค้า และความภักดีของลูกค้า ความภักดีของลูกค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบอกต่อ ภาพลักษณ์ขององค์กรมีส่วนช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสามแง่มุมของความยั่งยืนและความภักดีของลูกค้า ในขณะที่ความพึงพอใจของลูกค้ามีส่วนช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความยั่งยืนทางสังคมและความภักดีของลูกค้าเท่านั้นอย่างไรก็ตาม (Karim & Rabiul, 2024) ทั้งนี้ นักวิจัยพบว่าพื้นที่ที่มีความเข้มข้นทางพื้นที่ซึ่งมีโรงแรมสีเขียวหนาแน่นกว่าและมีความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ จากโรงแรมสีเขียวไปยังสถานที่น่าสนใจและทรัพยากรธรรมชาติมีบทบาทพื้นฐานในแนวโน้มการนำแนวทางการจัดการที่ยั่งยืนมาใช้ (Maté-Sánchez-Val & Teruel-Gutierrez, 2022) ในขณะที่โรงแรมหรูมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในการนำแนวทางปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนมาใช้และสื่อสารกัน นักวิชาการยังคงถกเถียงกันอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับความเข้ากันได้ระหว่างความหรูหราและความยั่งยืน การวิจัยนี้ตรวจสอบการนำความยั่งยืนไปใช้และการสื่อสารในโรงแรมหรูในยุโรปจากมุมมองที่แตกต่างกัน โดยศึกษาว่าความหรูหราและความยั่งยืนสามารถเข้ากันได้หรือไม่และอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของโรงแรมไทยกับการดำเนินการด้านการบริการจัดการและธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืน

2. เพื่อวิเคราะห์หาความประเด็นด้านบริหารด้านธรรมภิบาลกับประเภทโรงแรมในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารจัดการและธรรมาภิบาลในโรงแรมเพื่อตอบสนองต่อความยั่งยืนในระดับสากลมีการกล่าวถึง การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล หรือ Environment Social and Governance (ESG) ซึ่งเป็นหลักแนวคิดด้านความยั่งยืนนั้น ดังนั้นความยั่งยืนของโรงแรม หรือ ESG ของโรงแรมนั้นมีแนวทางการจัดการหลายรูปแบบ ความยั่งยืนที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความมุ่งมั่นของผู้นำในการริเริ่มและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดผลที่มีประสิทธิภาพได้การดำเนินการโรงแรมที่มีความหลากหลายทั้งในด้านขนาด รูปแบบการให้บริการ และที่ตั้ง ทำให้โรงแรมในประเทศทั่วไปมีความใส่ใจด้านความยั่งยืนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะโรงแรมในประเทศไทยซึ่งถือได้ว่ามีความหลากหลายทั้งในด้านแหล่งที่ตั้ง ฤดูกาลท่องเที่ยว รูปแบบการให้บริการและแขกที่มาใช้บริการ ดังนั้นประเด็นด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาลด้านความยั่งยืนย่อมแตกต่างกัน การบริหารจัดการที่ดีช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการที่ดีในด้านการดำเนินงานและโครงการต่าง ๆ เพื่อความก้าวหน้าและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นเครื่องหมายของรัฐบาลและองค์กรที่ดี (ULLAH et al., 2024) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) กลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการประเมินความยั่งยืนขององค์กร และได้รับการยอมรับในระดับสากลในฐานะมาตรฐานระดับโลก แม้ว่าการนำไปใช้จะเพิ่มขึ้นแต่การวิจัยเกี่ยวกับ ESG ในอุตสาหกรรมการโรงแรมและการท่องเที่ยวยังคงไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ โดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์ทางการเงิน (De Grosbois, 2012) ในการให้น้ำหนักความสำคัญที่แตกต่างกันในประเด็นของการบริหารจัดการและธรรมมาภิบาลโดยเฉพาะกับโรงแรมในประเทศไทยนั้นมีความแตกต่างกันไปโดยทั่วไป โรงแรมที่มีคณะผู้บริหารโรงแรม เช่น ผู้จัดการทั่วไปหรือผู้จัดการโรงแรม อาจรับบทบาทเป็นผู้รับผิดชอบด้านความยั่งยืนโดยตรงหรือมีความสำคัญกับคณะทำงานด้านความยั่งยืนของโรงแรมโดยการให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและริเริ่มโครงการจากระดับสูงสุดและทำให้คณะทำงาน สามารถรับประกันการดำเนินการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในทุกแผนก (Ricaurte & Jagarajan, 2023) การที่โรงแรมจัดประชุมด้านความยั่งยืนอย่างน้อยเดือนละครั้งถือเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับทั่วโลก การที่โรงแรมมีทีมงานด้านความยั่งยืนประจำอยู่ภายในโรงแรมนั้น เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับทั่วโลก การที่ทีมงานด้านความยั่งยืนมีงบประมาณในการดำเนินโครงการริเริ่มด้านความยั่งยืนนั้น เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล (Ricaurte & Jagarajan, 2023) ระดับสากล มาตรฐาน

Global Reporting Initiative (GRI) ในยุคธุรกิจสมัยใหม่ การรายงานความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมไม่เพียงแต่เป็นรูปแบบหนึ่งของความรับผิดชอบขององค์กรต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวบ่งชี้ถึงความโปร่งใสและความรับผิดชอบขององค์กร (Nainggolan & Rossieta, 2025) อย่างไรก็ตามการนำมาซึ่งการรายงานผลที่ดีและสะท้อนความโปร่งใสข้อเท็จจริงด้านความยั่งยืนที่ดีนั้นควรมาจากการติดตามผลการปฏิบัติ การหาจุดสำเร็จและจุดอ่อนของการดำเนินการด้านความยั่งยืนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจาก (Siniša et al., 2025) กล่าวว่าอุตสาหกรรมการบริการได้เห็นความสนใจที่เพิ่มขึ้นในการวิจัยที่มุ่งเน้นความเชื่อมโยงระหว่างการนำ ESG ไปใช้และประสิทธิภาพการดำเนินงานและทางการเงินโดยการศึกษาในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่ากรอบ ESG ที่แข็งแกร่งช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน แต่ยังเพิ่มความยืดหยุ่นทางการเงินอีกด้วยการศึกษาเหล่านี้สามารถแบ่งออกเป็นห้าหัวข้อหลักครอบคลุมหลายประเด็น เช่น การพัฒนากรอบ ESG และตัวชี้วัดประสิทธิภาพ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพทางการเงินและความยั่งยืนและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อแนวปฏิบัติด้าน ESG นอกจากนี้ ความเป็นผู้นำ โครงสร้างการกำกับดูแล และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความพยายามด้านความยั่งยืน ตลอดจนแนวทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถด้าน ESG ก็เป็นประเด็นสำคัญที่น่าสนใจเช่นกัน ในบริบทของการศึกษาครั้งนี้จึงถือว่าเป็นการสำรวจประเด็นเบื้องต้นของโรงแรมที่มีความใส่ใจด้านความยั่งยืนเพื่อสามารถนำไปขยายผลได้ต่อไปนั่นเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บข้อมูลวิธีการศึกษาเป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิเรื่องการจัดการและการบริหารงานด้านความยั่งยืนของโรงแรมทั่วไปโดยมีกลุ่มเป้าหมายคือโรงแรมทั่วไปทั่วประเทศไทยโดยนำมาจัดการเป็นการเก็บข้อมูลเบื้องต้นและนำมาวิเคราะห์ถึงขนาดของโรงแรมรูปแบบการให้บริการของโรงแรมรวมถึงแนวทางการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนเบื้องต้นของโรงแรม

ผลการวิจัย

การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนและธรรมาภิบาลโดยมีรายละเอียดตัวชี้วัดความยั่งยืนทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดที่ 1 โรงแรมได้จัดทำคู่มือการจัดการเพื่อความยั่งยืน

ตัวชี้วัดที่ 2 โรงแรมมีการติดตามทำนโยบายด้านความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ตัวชี้วัดที่ 3 โรงแรมได้มีการติดตามสถิติการใช้ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดที่ 4 โรงแรมได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อความยั่งยืน

ตัวชี้วัดที่ 5 โรงแรมได้มีการติดตามการดำเนินการเพื่อความยั่งยืนด้วยการประชุมเพื่อการประเมินผล อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดที่ 6 โรงแรมได้มีการจัดทำหรือลงทุนด้านความยั่งยืน เช่น การปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ หรือการใช้พลังงานสะอาด

ตัวชี้วัดที่ 7 โรงแรมได้มีการจัดทำรายงานเพื่อความยั่งยืนอย่างมีธรรมาภิบาล

ตัวชี้วัดที่ 8 โรงแรมได้รับการประเมินด้านความยั่งยืน

ขอบเขตของการวิเคราะห์ข้อในการวิจัยครั้งนี้ในส่วนของการบริหารการจัดการความยั่งยืนของโรงแรมทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของกลุ่มโรงแรมเป้าหมายที่ตอบแบบสอบถามกับการบริหารและการให้บริการด้านความยั่งยืนด้านธรรมภิบาล 8 ตัวชี้วัด เพื่อสถิติเบื้องต้นในการจัดทำข้อเสนอแนะด้านความยั่งยืนให้เหมาะสมกับรูปแบบของโรงแรม

ผลการวิเคราะห์

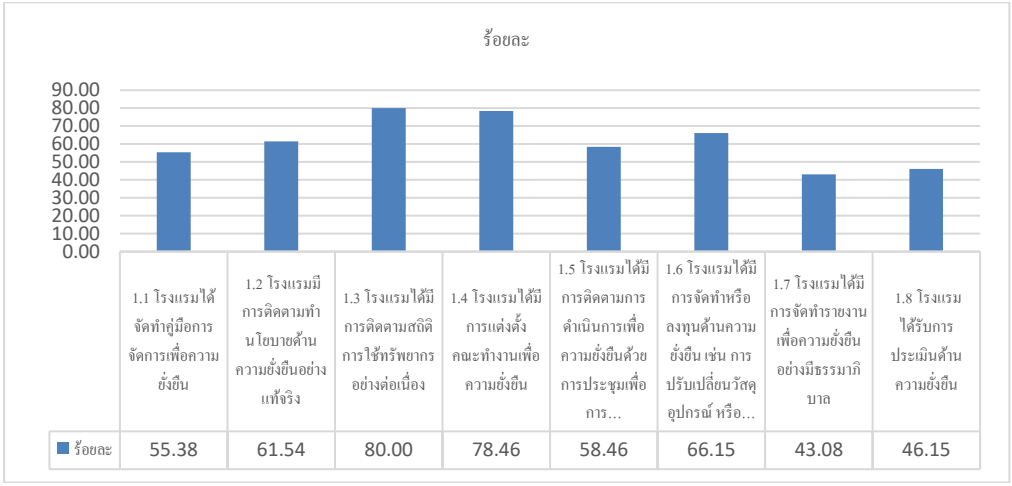

ภาพที่ 1 แผนภูมิแท่งร้อยละของตัวชี้วัดการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนและธรรมาภิบาล

ที่มา: โครงการดัชนีชี้วัดความยั่งยืนในธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวของประเทศไทย, 2568

การวิเคราะห์เบื้องต้นเดี่ยวกับตัวชี้วัดด้านการบริหารจัดการและธรรมมาภิบาลเพื่อความยั่งยืนนั้นพบว่าผู้ประกอบการที่พักทุกกลุ่มประเภทโรงแรมเริ่มมีการตื่นตัวและตระหนักในการเก็บข้อมูลสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการใช้ทรัพยากร พลังงาน ในรูปแบบต่าง โดยพบว่าจากแบบสอบถามมีผู้ประกอบการที่พักร้อยละ 80 มีการเก็บข้อมูล และเริ่มใส่ใจโดยมีแต่งตั้งคณะทำงานด้านความยั่งยืนอย่างเห็นได้ชัดโดยพบว่าร้อย 78.46 ของผู้ร่วมตอบคำถามมีการแต่งตั้งคณะทำงาน

โดยพิจารณาแยกตามประเภทของผู้ประกอบการที่พักจะพบว่าโรงแรมประเภท Luxury Hotel มีการเก็บข้อมูลสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการใช้ทรัพยากร พลังงาน ในรูปแบบต่าง สูงถึงร้อยละ 86.67 ตามมาด้วยโรงแรมประเภท City Hotel และ รีสอร์ท ตามลำดับ และหากพิจารณาถึงการโรงแรมได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อความยั่งยืนโรงแรมกลุ่ม Luxury Hotel การดำเนินการด้านนี้ ถึงร้อยละ 86.67 ในขณะที่ รีสอร์ท ดำเนินการร้อยละ 82.61 และโรงแรม City Hotel การแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อความยั่งยืน ร้อยละ 70.59

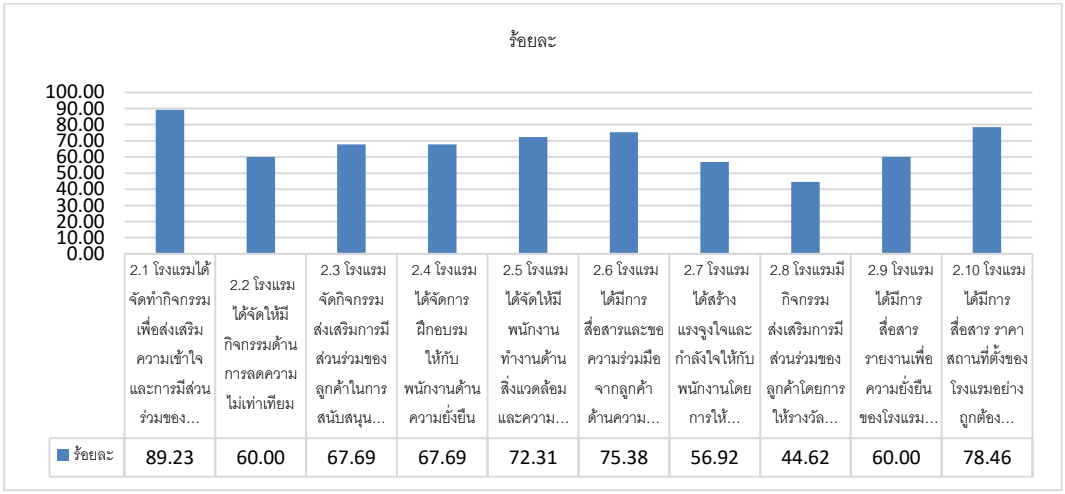

ภาพที่ 2 แผนภูมิแท่งร้อยละของตัวชี้วัดการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนและธรรมาภิบาล
ที่มา: โครงการดัชนีชี้วัดความยั่งยืนในธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวของประเทศไทย, 2568

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของโรงแรมกับการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาล

การดำเนินการด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาล		ประเภทของโรงแรม					
		Luxury Hotel	City Hotel	Resort	Design Hotel	Eco Hotel	Full Service
การจัดทำคู่มือการจัดการเพื่อความยั่งยืน	X^2	3.169	0.918	0.035	0.918	0.455	0.883
	p-value	0.075	0.338	0.853	0.338	0.500	0.347
การติดตามทำนโยบายด้านความยั่งยืนอย่างแท้จริง	X^2	0.000	0.565	0.109	3.548	0.077	1.837
	p-value	0.992	0.452	0.741	0.060	0.781	0.175
การติดตามสถิติการใช้ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง	X^2	0.003	0.866	0.759	1.252	0.034	0.016
	p-value	0.959	0.352	0.384	0.263	0.854	0.900
การแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อความยั่งยืน	X^2	0.041	1.080	0.602	3.815	0.004	3.990
	p-value	0.840	0.299	0.438	0.051	0.947	0.046*
การติดตามการดำเนินการเพื่อความยั่งยืนด้วยการประชุมเพื่อการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง	X^2	0.490	0.755	1.171	0.378	0.906	3.906
	p-value	0.484	0.385	0.279	0.539	0.341	0.048*
การจัดทำ หรือลงทุนด้านความยั่งยืน เช่น การปรับเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ หรือการใช้พลังงานสะอาด	X^2	0.016	4.258	3.695	0.970	0.202	5.188
	p-value	0.901	0.039*	0.055	0.325	0.653	0.023*
การจัดทำรายงานเพื่อความยั่งยืนอย่างมีธรรมาภิบาล	X^2	0.114	0.090	2.178	0.552	1.233	1.705
	p-value	0.735	0.764	0.140	0.458	0.267	0.192
การประเมินด้านความยั่งยืน	X^2	0.182	0.383	0.056	0.354	0.155	0.414
	p-value	0.669	0.536	0.813	0.552	0.694	0.520

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของโรงแรมกับการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาล พบว่าประเภทของโรงแรมมีความสัมพันธ์กับการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) โรงแรมประเภท City Hotel พบว่า มีความสัมพันธ์กับการจัดทำ หรือลงทุนด้านความยั่งยืน เช่น การปรับเปลี่ยนวัสดุ อุปกรณ์ หรือการใช้พลังงานสะอาด (X^2= 4.258, p-value = 0.039) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) โรงแรมประเภท Full Service พบว่ามีความสัมพันธ์กับการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อความยั่งยืน (X^2= 3.990, p-value = 0.046) การติดตามการดำเนินการเพื่อความยั่งยืนด้วยการประชุมเพื่อการประเมินผล อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (X^2= 3.906, p-value = 0.048) การจัดทำ หรือลงทุนด้านความยั่งยืน เช่น การปรับเปลี่ยนวัสดุ อุปกรณ์ หรือการใช้พลังงานสะอาด (X^2= 5.188, p-value = 0.023) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่าประเด็นด้านการการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาลเพื่อความยั่งยืนที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อความยั่งยืนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความยั่งยืนในการติดตามการดำเนินการเพื่อความยั่งยืนโดยการจัดประชุมเพื่อการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องของโรงแรมจะส่งผลให้โรงแรมมีการบริหารจัดการและธรรมาภิบาลอย่างมีประสิทธิภาพหากพิจารณาถึงการลงทุนอย่างยั่งยืนและการจัดทำหรือลงทุนด้านยั่งยืน เช่น การปรับเปลี่ยนวัสดุ อุปกรณ์หรือการใช้ พลังงานสะอาด ซึ่งส่งผลต่อความยั่งยืนของโรงแรมที่แท้จริง สามารถวิเคราะห์ได้โดยความสัมพันธ์ของคณะกรรมการเพื่อความยั่งยืนและการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อความยั่งยืนอย่างมีระบบอันนำไปสู่การตัดสินใจลงทุนด้านความยั่งยืน เช่น การปรับเปลี่ยนวัสดุ อุปกรณ์หรือการใช้พลังงานสะอาดพบมากในโรงแรมประเภท Full Service หากพิจารณาโรงแรมประเภท City Hotel ในประเด็นเรื่องการลงทุนอย่างยั่งยืนและการจัดทำหรือลงทุนด้านยั่งยืน พบว่ามีความน่าสนใจในการบริหารจัดการอย่างมีธรรมมาภิบาลเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนรวมถึงปรับปรุงด้านเทคโนโลยีอันนำไปสู่การบริหารจัดการโรงแรมเพื่อความยั่งยืนของที่พักที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองซึ่งมีความคล้ายคลึงกับโรงแรมประเภท Full Service ซึ่งโรงแรม

ทั้งสองประเภทมีศักยภาพในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบราคาความคุ้มค่าของการลงทุนและการคืนทุน (Return of investment) ของโรงแรม

องค์ความรู้ใหม่

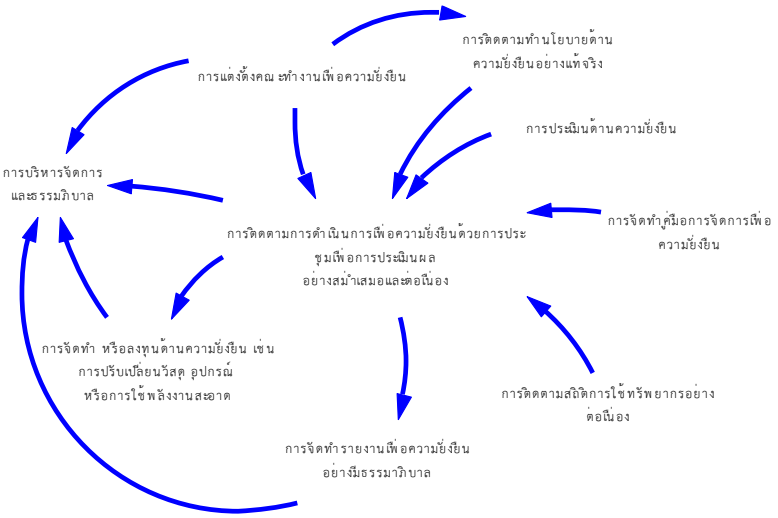

ภาพที่ 3 วงจรแสดงความสัมพันธ์ประเด็นด้านการบริหารจัดการโรงแรมอย่างมีธรรมาภิบาล
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากภาพที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของประเด็นการบริหารจัดการโรงแรมอย่างมีธรรมาภิบาลมีความสำคัญคือการติดตามการดำเนินการเพื่อความยั่งยืนด้วยการประชุมการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอแต่อย่างไรก็ตามการติดตามผลการดำเนินงานด้านความยั่งยืนของโรงแรมอย่างมีธรรมาภิบาลควรมีการติดตามอย่างต่อเนื่องโดยเริ่มต้นตั้งแต่การตั้งนโยบาย มีการประเมินผลความยั่งยืน มีการจัดทำคู่มือความยั่งยืน มีการจัดเก็บสถิติการใช้ทรัพยากรอย่างต่อเนื่องรวมถึงการจัดทำรายงานเพื่อดูผลการดำเนินงานความยั่งยืนและธรรมาภิบาล

การติดตามประเมินผลความยั่งยืนด้วยการประชุมเพื่อหาผลประเมินหรือการแสดงความต่อเนื่องในการดำเนินงานนั้นจะนำไปสู่เรื่องของการตัดสินใจลงทุนปรับเปลี่ยนอุปกรณ์หรือการใช้พลังงานสะอาดหรือพลังงานทดแทนอันเป็นหนึ่งในหลักการของการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาลได้

การบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาลสามารถวิเคราะห์ออกมาจากแผนภาพที่ 3 วงจรแสดงความสัมพันธ์ประเด็นด้านการบริหารจัดการโรงแรมอย่างมีธรรมาภิบาลนี้พบว่ามี 3 ประเด็นหลักที่สำคัญคือ

1. การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อความยั่งยืนซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินการและการจัดทำสถิติ

2. คณะกรรมการได้มีการประชุมติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพต่อไป

3. ประเด็นที่มีความสำคัญอย่างมีนัยยะสำคัญประเด็นสุดท้ายในเรื่องของการตัดสินใจปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีและการลงทุนโดยเฉพาะกับโรงแรมที่เป็นประเทศ Full Service และโรงแรมที่เป็นประเทศอยู่ในเมืองหรือเรียกว่า City Hotel นั้นเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านความยั่งยืนและธรรมาภิบาลของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมของไทย โดยมีการแยกประเภทที่พักตามรูปแบบที่ตั้งและการให้บริการ โดยโรงแรมประเภท Luxury Hotel มีความโดดเด่นด้านการดำเนินการด้านความยั่งยืนมาก รองละมีจะเป็นประเภทรีสอร์ท ประเด็นสำคัญที่ต้องเน้นคือ การท่องเที่ยวหรูหราที่ยั่งยืนจะได้ผลดีที่สุดหากทำได้โดยการมุ่งเน้นไปที่องค์ประกอบของความยั่งยืน ซึ่งมุ่งเป้าไปที่นักท่องเที่ยวยุคใหม่ซึ่งใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้นและตระหนักถึงความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น ในมุมมองแบบครอบคลุม บทนี้จะนำเสนอข้อมูลเชิงลึกเบื้องต้นสำหรับนวัตกรรมสำหรับการท่องเที่ยวหรูหราและแนวทางสู่ความยั่งยืน (Santos et al., 2024) ทั้งนี้ในการพิจารณาถึงรูปแบบการให้บริการแล้วนั้นจะมีความสัมพันธ์ อาจสามารถวิเคราะห์ในตัวแปรที่อาจมีความเกี่ยวข้องได้อีก เช่น อัตราค่าบริการ พฤติกรรมของลูกค้า เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้ถือเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่มีการพิจารณาเชิงคุณภาพของกลุ่มศึกษาเพื่อให้เห็นภาพรวม และสามารถนำไปสู่การศึกษาเชิงลึกต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

โครงการดัชนีชี้วัดความยั่งยืนในธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวของประเทศไทยแบบสอบถามนี้จัดขึ้นโดยมูลนิธิใบไม้เขียวโดยการสนับสนุน งบประมาณเพื่อสนับสนุนงานมูล

ฐาน (Fundamental Fund; FF) กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2568

เอกสารอ้างอิง

สมรรถนเรศวร์ บ. และคณะ. (2562). รูปแบบสมการโครงสร้างการจัดการที่ยั่งยืนของโรงแรมขนาดกลางในกรุงเทพมหานคร. *Journal Of Southern Technology*, 12(1), 10-19.

แสงแข บุญศิริ. (2565). การศึกษาแนวปฏิบัติที่ยั่งยืนของโรงแรม 5 ดาว ในกรุงเทพมหานคร: *The Study of Sustainable Practices for 5 Star Hotels in Bangkok*, 18(2),1.

De Grosbois, D. (2012). Corporate social responsibility reporting by the global hotel industry: Commitment, initiatives and performance. *International Journal of Hospitality Management,* 31(3), 896-905.

Karim, R. A., & Rabiul, M. K. (2024). The relationships of corporate sustainability, customer loyalty, and word of mouth: the mediating role of corporate image and customer satisfaction. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism,* 25(3), 421-441.

Khalil, N., Che Abdullah, S. N., Haron, S. N., & Hamid, M. Y. (2024). A review of green practices and initiatives from stakeholder's perspectives towards sustainable hotel operations and performance impact. *Journal of Facilities Management,* 22(4), 653-682.

Maté-Sánchez-Val, M., & Teruel-Gutierrez, R. (2022). Evaluating the effects of hotel location on the adoption of green management strategies and hotel performance. *Journal of Sustainable Tourism,* 30(8), 2029-2052.

Nainggolan, D. A., & Rossieta, H. (2025). The Association Between Corporate Governance and Environmental Sustainability Reporting GRI. *Eduvest-Journal of Universal Studies,* 5(6), 8668-6881.

Ricaurte, E., & Jagarajan, R. (2023). *Hotel sustainability benchmarking index 2023*.

Santos, V., Sousa, B., Marcão, R., Santos, R., & Gonçalves, P. (2024). *Innovation in Luxury Tourism Towards Sustainability.* International Conference on Management, Tourism and Technologies.

Shin, H., Jo, Y., Lee, S., Park, J., Cho, J., & Kim, H. (2026). ESG for sustainability in hospitality and tourism: A theoretical and practical review with a future research agenda. *Journal of Travel Research,* 65(1), 3-36.

Siniša, B., Maja, N. R., & Anđela, G. (2025). Financial Strength meets Sustainability: how Profitability and Company size elevate ESG Ratings in the Hospitality Industry. *European journal of tourism, hospitality and recreation,* 15(2), 267-279.

TAT. (2025). *Thailand Tourism Award 2025.* https://tourismawards.tourismthailand.org/

ULLAH, S., Turi, J. A., Barykin, S. E., Basher, A., & Zaytsev, A. (2024). *Good Governance Through Sustained Developmental Projects.* UCJC Business and Society Review (formerly known as Universia Business Review), 21(80).

WTTC. (2023). *Hotel Sustainability Basics.* https://wttc.org/initiatives/hotel-sustainability-basics

Yildiz, H., Tahali, S., & Trichina, E. (2024). The adoption of the green label by SMEs in the hotel sector: a leverage for reassuring their customers. *Journal of Enterprise Information Management,* 37(5), 1627-1657.

DEVELOPMENT OF A LEARNING ORGANIZATION MANAGEMENT MODEL IN HIGHER VOCATIONAL COLLEGES IN SHANDONG PROVINCE*

Hao Zhou[1], Thada Siththada[2] and Suttipong Boonphadung[3]

[1-3]Department of Educational Administration, Graduate School,

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s1305366236@qq.com

Received 21 May 2026; Revised 5 June 2026; Accepted 7 June 2026

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the level of learning organization management in higher vocational colleges in Shandong Province; 2) study the exploratory factor analysis of the learning organization management model in higher vocational colleges in Shandong Province and 3) study the relationship between factors and entrepreneurship education in universities of Jiangsu Province; 4) Propose a development of learning organization management model in higher vocational colleges in Shandong Province. For a population of 95 higher vocational colleges in Shandong Province, the required minimum sample size was 76 higher vocational colleges. Therefore, 76 higher vocational colleges were selected as the sample for this study and the respondents in this study consisted of 550 administrators and teachers from higher vocational colleges in Shandong Province. The quantitative data were analyzed using percentages, means, standard deviations and the exploratory

Citation:

* Hao Zhou, Thada Siththada and Suttipong Boonphadung. (2026). Development Of A Learning Organization Management Model In Higher Vocational Colleges In Shandong Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1095-1111.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

factor analysis. In addition, qualitative data were obtained through in-depth interviews with nine experts in educational administration, guided by a semi-structured interview protocol. The qualitative data were analyzed using content analysis to explore institutional perspectives and validate the quantitative findings.

The results showed that the overall responses to all 114 questionnaire items were at a high level, indicating that higher vocational colleges in Shandong Province demonstrate strong practices in learning organization management and a positive institutional environment that supports continuous learning and development. This suggests that administrators, teachers, and staff have a shared perception of effective organizational practices aligned with modern educational management. The Exploratory Factor Analysis (EFA) identified eight key factors, confirming a clear and well-structured model, including 1) Learning Leadership (LL), 2) Shared Vision (SV), 3 Continuous Learning Culture (CLC), 4) Team Learning Unity (TLU), 5) Embedded Knowledge System (KS), 6) System Connectivity (SC), and 7) Data-Driven Policy (DDP). These factors reflect the essential components of a learning organization and demonstrate strong internal consistency among the variables. Overall, the findings support the validity and robustness of the proposed model, showing that these eight dimensions effectively represent a comprehensive learning organization framework.

Keywords: Development of a Learning Organization, Learning Organization Management Model, Chinese Higher Vocational Colleges

Introduction

In the context of rapid globalization, digital transformation, and the restructuring of industrial sectors, higher vocational education has become increasingly vital in preparing a skilled workforce that aligns with the demands of

contemporary economies. In Shandong Province, higher vocational colleges play a significant role in producing technically competent graduates to support regional economic growth and industrial modernization. However, these institutions are currently confronted with various challenges, including the need to enhance educational quality, strengthen organizational adaptability, and improve management effectiveness in an increasingly complex and dynamic environment. The concept of a learning organization provides a robust theoretical foundation for addressing these challenges. A learning organization emphasizes continuous learning, knowledge sharing, collaborative problem-solving, and adaptive capacity at both individual and organizational levels (Watkins & Marsick, 2021). In the era of knowledge-based economies, educational institutions are required to transform into learning organizations in order to remain competitive and responsive to rapid changes (Fullan, 2020). In higher vocational education, the application of learning organization principles can foster innovation, enhance teaching effectiveness, and support the professional development of educators and administrators.

Despite the recognized importance of learning organizations, many higher vocational colleges in Shandong Province continue to rely on traditional management approaches, which may limit their ability to respond effectively to evolving external demands. Common issues include inadequate knowledge management systems, limited collaboration among staff, insufficient integration of digital technologies, and a lack of shared organizational vision. These challenges hinder institutional performance and reduce the capacity for sustainable development (OECD, 2019). Furthermore, leadership has been identified as a critical factor in driving organizational learning and fostering a culture of continuous improvement within educational settings (Hallinger & Kulophas, 2020). Importantly, the development of higher vocational education in China has been strongly emphasized as a key strategy for national

development. The Chinese government has implemented policies to modernize vocational education systems, enhance the integration between education and industry, and promote innovation-driven development. Initiatives such as the modernization of vocational education and the strengthening of school–enterprise cooperation aim to improve workforce readiness and support economic transformation (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2019). Additionally, China's long-term education reform agenda highlights the importance of building a high-quality, lifelong learning system that fosters talent development and global competitiveness (State Council of the People's Republic of China, 2021). These policy directions underscore the critical need for higher vocational colleges to adopt innovative management approaches, such as learning organization models, to align with national priorities. To address these issues, there is a pressing need to develop a comprehensive management model that integrates learning organization principles into the administrative practices of higher vocational colleges. This study aims to develop a Learning Organization Management Model specifically tailored to the context of Shandong Province. The proposed model incorporates key components, including learning leadership, shared vision, continuous learning culture, team learning, knowledge management systems, system connectivity, data-driven decision-making, and student-centered quality management. These components are expected to operate synergistically to enhance organizational effectiveness and improve educational outcomes.

Moreover, the development of this model is expected to contribute both theoretically and practically to the field of educational administration. From a theoretical perspective, the study extends the application of learning organization concepts within vocational education contexts. From a practical standpoint, it provides a structured framework that can guide administrators in transforming their institutions into adaptive and innovative learning organizations. Additionally, the use of empirical validation techniques, such as structural

equation modeling, ensures the reliability and validity of the proposed model (Hair et al., 2022; Kline, 2016).

Objectives

1. To study the level of learning organization management in higher vocational colleges in Shandong Province.

2. To study the exploratory factor analysis of the learning organization management model in higher vocational colleges in Shandong Province.

3. To Propose a development of learning organization management model in higher vocational colleges in Shandong Province.

Literature Review

The concept of a learning organization has been widely discussed as a strategic approach for improving institutional effectiveness in educational settings, particularly in vocational education. Recent studies emphasize that learning organizations enhance adaptability, innovation, and knowledge sharing, which are essential in responding to rapid technological and economic changes. In higher education, especially vocational colleges, the integration of organizational learning practices has been linked to improved teaching quality, institutional performance, and workforce readiness. Researchers have highlighted that fostering a culture of continuous learning and collaboration among educators significantly contributes to sustainable organizational development (Tynjälä, 2019; Ellström, 2021).

In the context of vocational education, the importance of aligning institutional practices with labor market needs has led to increased attention on organizational learning frameworks. Studies indicate that leadership, collaboration, and knowledge management systems are critical factors influencing the effectiveness of vocational institutions. For instance, strong

leadership supports professional development and innovation, while collaborative practices enhance team learning and problem-solving. Moreover, the integration of digital technologies and data-driven strategies has been identified as a key driver in modernizing vocational education systems and improving decision-making processes (Cedefop, 2020; Guo & Lamb, 2020).

Despite these advancements, several research gaps remain, particularly in the development of comprehensive models tailored to specific regional contexts. In China, although vocational education reforms have been extensively implemented, there is still limited empirical research that integrates learning organization principles into a unified management model for higher vocational colleges. Existing studies often focus on individual components rather than a holistic framework. Therefore, this study addresses this gap by developing a structured learning organization management model that incorporates multiple dimensions, providing both theoretical and practical contributions to the field of educational administration (Pan & Chen, 2021).

Methodology

1. Research Methodology

This study employed a mixed-methods research design, integrating both quantitative and qualitative approaches to develop a Learning Organization Management Model for higher vocational colleges in Shandong Province. The quantitative approach was used to examine the structure and relationships of variables, while the qualitative approach provided in-depth insights and supported the validation of the model. The integration of both methods ensured a comprehensive understanding of learning organization practices within the institutional context.

2. Research Steps

The research was conducted in several systematic steps. First, relevant theories and previous studies were reviewed to identify key variables related to learning organizations. Second, a conceptual framework was developed based on eight latent factors. Third, a questionnaire was designed and validated by experts to ensure content validity. Fourth, data were collected from respondents in higher vocational colleges. Fifth, quantitative data were analyzed using statistical techniques, including Exploratory Factor Analysis (EFA), to identify the underlying structure of the variables. Finally, qualitative data were collected through in-depth interviews with experts to refine and validate the proposed model.

3. Data Collection

Quantitative data were collected using a structured questionnaire consisting of 114 items, administered to administrators, teachers, and staff in higher vocational colleges. The sample was selected using appropriate sampling techniques to ensure representativeness. In addition, qualitative data were obtained through in-depth interviews with nine experts in educational administration. A semi-structured interview protocol was used to guide the discussions, allowing flexibility to explore key issues related to learning organization management and institutional practices.

4. Data Analysis

The quantitative data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and Exploratory Factor Analysis (EFA) to examine the structure and relationships among variables. The results were used to identify key factors and validate the measurement model. In addition, qualitative data were analyzed using content analysis, which involved coding, categorizing, and interpreting the data to explore institutional perspectives and support the validation of the

quantitative findings. The integration of both quantitative and qualitative results enhanced the reliability and validity of the study.

Results

Present the analysis results, including a detailed description of the data analysis process, followed by the results and their interpretation. For results presented in tables or figures, provide accompanying explanations, rather than just displaying the tables or figures without context.

Part 1 Results of Demographic data of the Respondents

The demographic data were collected from a total of 550 respondents, consisting of administrators and teachers from higher vocational colleges in Shandong Province. The analysis was conducted using frequency and percentage to describe the general characteristics of the sample.

Gender: The results showed that female respondents accounted for 62.00% (341 persons), while male respondents accounted for 38.00% (209 persons). This indicates that females represent the majority of personnel in the sample.

Age: Most respondents were aged 30–39 years, accounting for 40.00% (220 persons), followed by those aged 40–49 years at 30.00% (165 persons). Respondents aged above 49 years accounted for 20.00% (110 persons), while those under 29 years old represented 10.00% (55 persons). This shows that the majority of participants were in the mid-career stage.

Highest Education Level: The majority of respondents held a Master's degree, accounting for 50.00% (275 persons), followed by Bachelor's degree holders at 30.00% (165 persons). Those with a Doctoral degree accounted for 15.00% (83 persons), while respondents with postdoctoral qualifications represented 5.00% (27 persons). This reflects a high level of educational attainment among respondents.

Work Experience: Most respondents had 5–10 years of experience (35.00%, 193 persons), followed by 11–15 years (30.00%, 165 persons). Those with more than 20 years of experience accounted for 15.00% (83 persons), while respondents with 16–20 years represented 10.00% (55 persons) and less than 5 years accounted for 10.00% (54 persons). This indicates that the majority of respondents had moderate to extensive professional experience.

Part 2 The results of the level of learning organization management in higher vocational colleges in Shandong Province,

The overall responses to all 114 questionnaire items were at a high level. This indicates that administrators and teachers perceived the implementation of learning organization management practices in their institutions positively. The high level of responses reflects strong agreement across all dimensions, suggesting that higher vocational colleges demonstrate well-developed practices in leadership, collaboration, continuous learning, and quality management aligned with the learning organization framework.

Part 3 The Results of the exploratory factor analysis of the learning organization management model in higher vocational colleges in Shandong Province.

The results of the Exploratory Factor Analysis (EFA) revealed that the Learning Organization Management Model in higher vocational colleges in Shandong Province consists of eight components, which together explain a high proportion of the total variance, accounting for 79.622%, indicating a very strong model in educational administration research. This demonstrates that the study effectively captures the structure of learning organization management. The eight factors are described as follows:

Factor 1: Learning Leadership (LL). Learning Leadership demonstrated the highest explanatory power among all components, indicating its central role in the development of a learning organization. This component reflects the ability

of institutional leaders to promote organizational learning, support professional development, and drive innovation. It serves as a foundational mechanism for strengthening learning organization practices and enhancing institutional effectiveness.

Factor 2: Shared Vision (SV). Shared Vision emphasizes the importance of establishing a common direction and collective commitment among administrators, teachers, and staff. A clearly articulated and shared vision fosters organizational alignment, strengthens collaboration, and supports sustainable institutional development in higher vocational colleges.

Factor 3: Continuous Learning Culture (CLC). This component highlights the significance of cultivating an environment that encourages lifelong learning, reflective practice, and ongoing professional improvement. A strong learning culture enhances adaptability and supports continuous organizational development.

Factor 4: Team Learning Unity (TLU). Team Learning Unity reflects the collaborative nature of organizational learning. It emphasizes teamwork, knowledge sharing, and collective problem-solving processes, which contribute to improved performance and institutional effectiveness.

Factor 5: Embedded Knowledge System (KS). Embedded Knowledge System underscores the importance of structured systems and digital technologies for managing organizational knowledge. This includes knowledge storage, accessibility, and integration, which are essential for sustaining institutional learning and innovation.

Factor 6: System Connectivity (SC). System Connectivity represents the institution’s ability to establish effective internal and external linkages. In higher vocational colleges, strong connections with industry, community, and stakeholders are crucial for ensuring the relevance and applicability of educational programs.

Factor 7: Data-Driven Policy (DDP). This component highlights the role of data and empirical evidence in supporting decision-making, strategic planning, and policy development. Data-driven approaches enhance transparency, accountability, and the overall quality of institutional management.

Factor 8: Student-Centered Quality Management (SCQM). Student-Centered Quality Management focuses on placing students at the core of institutional processes. It emphasizes learning outcomes, student development, and quality assurance, ensuring that educational management aligns with the needs of learners and labor market expectations.

Overall, the first factor, Learning Leadership (LL), was identified as the most significant factor, reflecting the crucial role of administrators in promoting organizational learning, supporting professional development, and fostering innovation. The second factor, Shared Vision (SV), highlights the importance of a common direction and collective commitment among administrators, teachers, and staff. The third factor, Continuous Learning Culture (CLC) emphasizes the creation of an institutional environment that encourages lifelong learning and reflective practices. The fourth factor, Team Learning Unity (TLU) demonstrates the importance of collaboration and shared learning processes in enhancing collective problem-solving and organizational effectiveness. The fifth factor, Embedded Knowledge System (KS), indicates the role of institutional systems and technologies in managing and disseminating knowledge effectively. The sixth factor, System Connectivity (SC) reflects the institution’s ability to build strong relationships and collaboration with external stakeholders, including industry and community partners. The seventh factor, Data-Driven Policy (DDP) highlights the use of data and evidence in supporting decision-making and policy development. Finally, the eighth factor, Student-Centered Quality Management (SCQM) underscores the importance of focusing on student outcomes, development, and overall educational quality. Overall, these eight factors comprehensively explain

the structure of the learning organization management model and demonstrate high construct validity.

Part 4 Results of a development of learning organization management model in higher vocational colleges in Shandong Province.

Qualitative data were collected from nine key informants through in-depth interviews to propose the development of a Learning Organization Management Model in higher vocational colleges in Shandong Province. The key informants comprised: 1) senior administrators responsible for institutional governance and learning organization development, and 2) experienced academic leaders and teachers involved in knowledge management, organizational learning, and institutional quality improvement. These participants were selected through purposive sampling based on their professional expertise and their direct involvement in implementing learning organization practices.

The results of the qualitative analysis revealed that all informants strongly supported the integration of the eight components identified from the quantitative phase into a comprehensive management model. They emphasized that Learning Leadership (LL) is the driving force behind organizational change, while Shared Vision (SV) ensures alignment and collective commitment across all levels of the institution. Informants also highlighted the importance of fostering a Continuous Learning Culture (CLC) and strengthening Team Learning Unity (TLU) to enhance collaboration, professional growth, and knowledge exchange among staff. Furthermore, the findings indicated that effective implementation of the model requires well-developed Embedded Knowledge Systems (KS) supported by digital technologies, as well as strong System Connectivity (SC) through collaboration with external stakeholders such as industry and community partners. The use of Data-Driven Policy (DDP) was identified as essential for informed decision-making and strategic planning. Finally, Student-Centered Quality Management (SCQM) was emphasized as the ultimate goal, ensuring that all management practices contribute to improved student outcomes and

educational quality. Overall, the qualitative findings validated and enriched the quantitative results, leading to a practical and contextually appropriate model for higher vocational colleges. Based on the above, the findings can be summarized as the body of knowledge derived from this research, as illustrated in the figure. The Development of a Learning Organization Management Model in Higher Vocational Colleges in Shandong Province consists of eight key factors. As shown in the following figure.

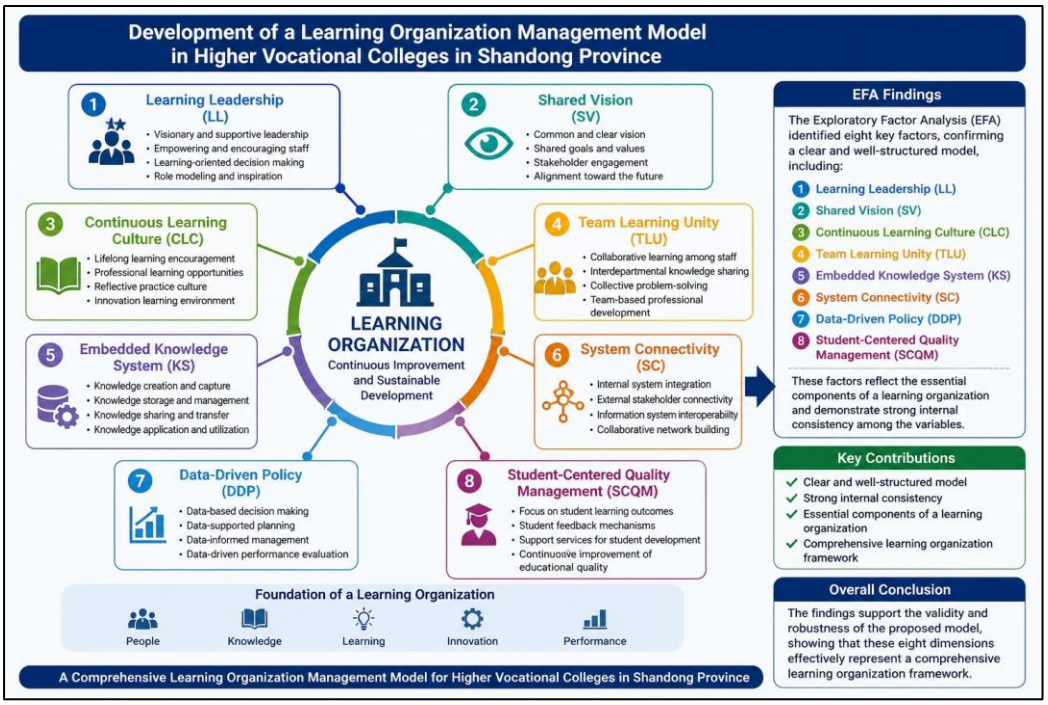

Figure 1 The Body of Knowledge Derived from the Research: Development of a Learning Organization Management Model in Higher Vocational Colleges in Shandong Province

Discussion

The factors in this study are grounded in the concept of learning organization management within higher vocational colleges in Shandong

Province. The study conceptualizes organizational development through eight latent factors that reflect contemporary educational management in the context of rapid technological and socio-economic change. These factors include Learning Leadership (LL), Shared Vision (SV), Continuous Learning Culture (CLC), Team Learning Unity (TLU), Embedded Knowledge System (KS), System Connectivity (SC), Data-Driven Policy (DDP), and Student-Centered Quality Management (SCQM). Together, these dimensions capture the essential characteristics of adaptive, innovative, and knowledge-driven educational institutions aligned with global trends in vocational education (OECD, 2019; World Bank, 2020; UNESCO, 2021).

Each variable represents a critical dimension of institutional effectiveness and sustainability. Learning Leadership (LL) emphasizes the strategic role of administrators in fostering innovation and professional growth, while Shared Vision (SV) ensures organizational alignment and collective commitment. Continuous Learning Culture (CLC) and Team Learning Unity (TLU) highlight internal capacity building through collaboration and lifelong learning practices. Embedded Knowledge System (KS) and System Connectivity (SC) focus on knowledge management and external partnerships, particularly with industry and community stakeholders, which are essential in vocational education contexts. Meanwhile, Data-Driven Policy (DDP) supports evidence-based decision-making, and Student-Centered Quality Management (SCQM) ensures that institutional practices are aligned with learner outcomes and educational quality standards (Fullan, 2020; Hallinger & Kulophas, 2020; Zhang & Cheng, 2021). These eight variables collectively form a comprehensive analytical framework for examining and developing a learning organization model in higher vocational colleges. The integration of these factors reflects current policy directions and reform initiatives in education systems, particularly in China, where there is strong emphasis on modernization, quality enhancement, and innovation in vocational education. This framework also supports empirical validation through advanced statistical

techniques, ensuring both theoretical and practical relevance. Consequently, the defined variables provide a solid foundation for constructing a model that enhances institutional performance, strengthens workforce readiness, and promotes sustainable development in higher vocational education (Hair et al., 2022; Li, 2020; Ministry of Education of the People's Republic of China, 2019; State Council of the People's Republic of China, 2021).

Recommendations

1. Recommendations for the application of research results

1.1 Based on the findings of this study, higher vocational colleges in Shandong Province should adopt the proposed Learning Organization Management Model as a strategic framework for institutional development. Administrators are encouraged to strengthen learning leadership (LL) by promoting continuous professional development and fostering innovation among teachers and staff. Institutions should also cultivate a strong shared vision (SV) to align organizational goals and enhance collective commitment. In addition, establishing a Continuous Learning Culture (CLC) and promoting team learning unity (TLU) can enhance collaboration, knowledge exchange, and problem-solving across departments.

1.2 The institutions should invest in developing robust embedded knowledge systems (KS) supported by digital technologies to facilitate knowledge management and organizational learning. Strengthening system connectivity through partnerships with industry, community, and external stakeholders is essential to ensure that educational programs remain relevant to labor market needs. The adoption of data-driven policy (DDP) practices is also recommended to improve decision-making, planning, and evaluation processes. Finally, institutions should prioritize student-centered quality management (SCQM) to

enhance learning outcomes, student development, and overall educational quality.

2. Recommendations for future research

2.1 Future research should further validate the proposed model using Confirmatory Factor Analysis (CFA) and Structural Equation Modeling (SEM) to test the relationships among variables and ensure the model's robustness across different contexts. Researchers may also expand the study to other regions in China or internationally to examine the generalizability of the model in diverse educational environments.

2.2 The future studies should explore the impact of each factor on specific outcomes such as teacher performance, student achievement, and institutional effectiveness. Longitudinal research designs are recommended to examine the sustainability of learning organization practices over time. Moreover, qualitative approaches, such as case studies and in-depth interviews, could provide deeper insights into how these factors are implemented in real institutional settings and how they influence organizational transformation.

References

Cedefop. (2020). *Vocational education and training in Europe: 1995–2035*. Publications Office of the European Union.

Ellström, P. E. (2021). Informal learning at work: Conditions, processes and outcomes. *Journal of Workplace Learning*, 33(2), 107–120.

Fullan, M. (2020). *Leading in a culture of change.* (2nd ed.). Jossey-Bass.

Guo, S., & Lamb, S. (2020). International comparisons of vocational education and training systems. *Journal of Education and Work*, 33(5–6), 321–336.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2022). *Multivariate data analysis.* (8th ed.). Cengage Learning.

Hallinger, P., & Kulophas, D. (2020). The evolving knowledge base on leadership and teacher professional learning: A bibliometric analysis of the literature, 1960–2018. *Professional Development in Education*, 46(4), 521–540.

Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). Guilford Press.

Li, X. (2020). Innovation and development of vocational education in China. *Journal of Vocational Education Research*, 45(3), 12–20.

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2019). *National vocational education reform implementation plan*.

OECD. (2019). *OECD future of education and skills 2030: OECD learning compass 2030*. OECD Publishing.

Pan, Y., & Chen, L. (2021). Organizational learning and development in Chinese vocational education. *Asia Pacific Education Review*, 22(3), 455–468.

State Council of the People's Republic of China. (2021). *Outline for building a leading country in education (2021–2035)*.

Tynjälä, P. (2019). Learning at the workplace: Strategies and outcomes. *Educational Research Review*, 27, 1–15.

UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. Retrieved on March 12, 2026 from https://www.unesco.org/en/articles/reimagining-our-futures-together-new-socialcontracteducation

World Bank. (2020). *China's vocational education reform and development*. Retrieved on March 12, 2026 from https://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/10/30/technicalandvocationaleducationandtraininglessons-from-china

Zhang, W., & Cheng, Y. (2021). Developing learning organizations in vocational education: Evidence from China. *International Journal of Educational Development*, 82, 102379.

แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ*

GUIDELINES FOR DEVELOPING SCHOOL PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES IN THE PHA TAEM SCHOOL NETWORK UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN

ทิพวรรณ พรรณาภพ[1], เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม[2], กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์[3] และ มัธยม เรืองแสน[4]

Tipphawan Punnapop[1], Charoenwit Sompongtam[2], Kanokkarn Sisurin[3] and Matayom Raungsang[4]

[1-3]**บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี**

[1-3]Graduate School, Ratchathani University, Thailand

[4]**คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี**

[4] Faculty of Education, Rajathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: kbpla29@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 22 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 24 พฤษภาคม 2569

Received 17 May 2026; Revised 22 May 2026; Accepted 24 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ในสห

Citation:

* ทิพวรรณ พรรณาภพ, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม, กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์ และ มัธยม เรืองแสน. (2569). แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1112-1131.

Tipphawan Punnapop, Charoenwit Sompongtam, Kanokkarn Sisurin and Matayom Raungsang. (2026). Guidelines For Developing School Professional Learning Communities In The Pha Taem School Network Under The Secondary Educational Service Area Office Ubon Ratchathani Amnat Charoen. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1112-1131.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

วิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ และ 2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตผาแต้ม กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 8 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 15 คน ครูผู้สอน 167 คน รวม 190 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รวม 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ $PNI_{modified}$

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพที่เป็นจริงของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพขอสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ใน ระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากที่สุด ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น มีค่าเท่ากับ 0.32 และ 2) ผลการศึกษาแนวการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีดังนี้ (1) ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC ควรมีการจัดอบรมหรือประชุมเพื่อให้ทุกคนเข้าใจตรงกันถึงเป้าหมายและหลักการของ PLC (2) ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผนควรระดมความคิดเห็นของทีม PLC ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดเป้าหมายและวางแผนการดำเนินงาน (3) ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล ควรนำแผนที่วางไว้ไปใช้แล้วสะท้อนผลการดำเนินงาน (4) ด้านถอดบทเรียนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรร่วมกันถอดบทเรียนจากการดำเนินงาน ที่ผ่านมาเพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practice) และ (5) ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล ควรให้ผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญเข้ามาให้คำแนะนำและช่วยเหลือทีม PLC แล้วประเมินผลการดำเนินงาน

คำสำคัญ: ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตผาแต้ม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current states, desirable states, and needs for developing school professional learning communities (PLC) in the Pha Taem School Network under the Secondary Educational Service Area Office Ubon Ratchathani Amnat Charoen; and 2) to explore guidelines for developing school professional learning communities in the Pha Taem School Network. The research sample consisted of 190 participants, including 8 school directors, 15 deputy directors, and 167 teachers. Additionally, the key informants included 15 individuals comprising school directors, deputy directors, and heads of learning departments. The research instruments were a 5-point Likert scale questionnaire and an interview form regarding the development of school professional learning communities. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and $PNI_{modified}$

The research findings revealed that: 1) The current state of PLC development in schools under the Pha Taem Inter-school Campus was overall at a moderate level. The desirable state was overall at the highest level. The overall priority needs index ($PNI_{modified}$) was 0.32 2)The results of the guidelines for developing professional learning communities, derived from semi-structured interviews, were as follows: (1) Building Understanding and PLC Teamwork: Training or meetings should be organized to ensure a common understanding of PLC goals and principles. (2) Goal Setting and Planning: PLC teams should brainstorm and analyze problems together to define goals and operational plans. (3) Implementation and Reflection: Planned strategies should be executed followed by a reflection on the operational outcomes. (4) Lesson Learned and Knowledge Sharing: Lessons should be collectively extracted from previous operations to identify Best Practices. (5) Supervision, Monitoring, and Evaluation:

Administrators or experts should provide guidance and support to PLC teams, followed by an evaluation of the performance.

Keywords: School Professional Learning Community in Pha Taem School Network

บทนำ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การดำเนินงาน PLC ช่วยเปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ “ผู้เรียนรู้ร่วมกัน” นอกจากนี้ นักวิชาการหลายท่าน เช่น Sergiovanni (1994) และ DuFour and Eaker (1998) ต่างเห็นว่า PLC เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาผู้เรียนผ่านการเรียนรู้ร่วมกันของครูอย่างเป็นระบบสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานของครูให้มุ่งเน้นผลลัพธ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญในระดับนโยบาย

อย่างไรก็ตาม จากผลการทดสอบ O-NET ปีการศึกษา 2566 ในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในภาพรวมยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศในหลายกลุ่มสาระ โดยเฉพาะคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างเร่งด่วน ดังนั้น การนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ในบริบทของสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ การพัฒนา PLC ถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ, 2566)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงศึกษา เรื่อง การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อเป็นประโยชน์ให้ผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางในการกำหนด

นโยบายขององค์การ สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ศึกษากรอบแนวคิดจากนักการศึกษา คือ Dufour (2007) แล้วนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดที่ได้องค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC (2) ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน (3) ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล (4) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน และ (5) ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล ดังภาพที่ 1

ตัวแปรที่ศึกษา

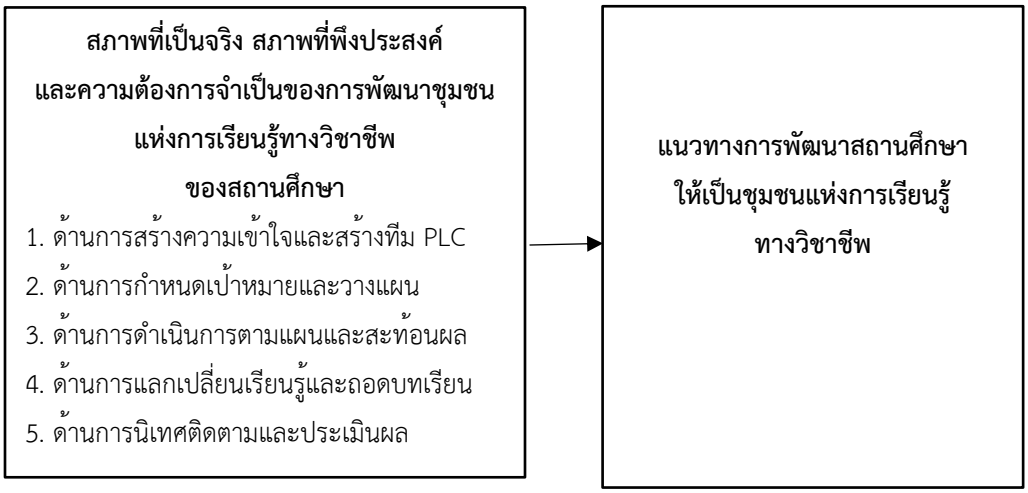

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นำไปสู่การตกผลึกข้อสรุปสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การรวมตัวกันของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีวัฒนธรรมองค์กรร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Dufour, 2007) และความสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเน้นความสำคัญเป็นชุมชนรูปแบบใหม่ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับทักษะและความสามารถของผู้เรียน จนบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้ช่วยกันกำหนดไว้ (Hord, 1997)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึง ความหมายของความต้องการจำเป็น หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่าง ระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2560) เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ความหมายการประเมิน

ความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการหาความต้องการจำเป็น เพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพปัจจุบันที่สังเกตได้กับสภาพที่พึงประสงค์ที่ควรจะเป็น (ธัญชนก ศิริโสภิตกุล, 2562) และความสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็น มีความสำคัญสำหรับการวางแผน เพราะผลที่ได้จากการประเมินความต้องการจำเป็น เป็นข้อมูลที่สะท้อนสภาพปัจจุบันที่เป็นจริงและนำไปสู่การวางแผนเพื่อพัฒนาให้เกิดผลตามสภาพที่พึงประสงค์ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2562)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยในประเทศ พบว่า การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังมีทั้งความก้าวหน้าและข้อจำกัด ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ PLC ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ความร่วมมือของครูและวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินงาน PLC ในหลายขั้นตอนแต่ยังพบปัญหา เช่น ความรู้ความเข้าใจของครูยังไม่เพียงพอ ภาระงานมาก การเข้าร่วมกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง และระบบติดตามประเมินผลยังไม่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่สรุปตรงกันว่า PLC ช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และส่งเสริมคุณลักษณะ ทักษะของผู้เรียนได้ดีหากได้รับพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง (ปริศนา วิโนสุยะ, 2562)

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ เกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สรุปได้ว่าความสำเร็จของ PLC ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายด้าน ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน ความไว้วางใจระหว่างครู ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การทำงานร่วมกันเป็นทีม วัฒนธรรมและค่านิยมร่วมขององค์กร ตลอดจนการสนับสนุนจากผู้บริหารและโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม โดยโรงเรียนที่มีความร่วมมือสูงและผู้บริหารมีบทบาทเชิงสนับสนุน จะช่วยให้ครูพัฒนาการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Rebecca, 2015)

โดยสรุป PLC เป็นกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูที่ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ผ่านการกำหนดเป้าหมายร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การศึกษาแนวทางการพัฒนา PLC ในสถานศึกษาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 8 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 15 คน ครูผู้สอน 351 คน ในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ รวมทั้งสิ้น 374 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 8 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 15 คน ครูผู้สอน 167 คน ในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2568 โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจาก Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 190 คน แล้วใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น กำหนดตามตำแหน่งของบุคลากร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน และขนาดสถานศึกษาที่ท่านปฏิบัติงานในปัจจุบัน

ตอนที่ 2 สอบถามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC (2) ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน (3) ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล (4) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน และ(5) ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงตามเนื้อหา โดยใช้เทคนิค IOC ค่าดัชนีความสอดคล้อง แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์กับข้อคำถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผลการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของทุกข้อคำถามมีค่าเท่ากับ 1.00 แปลความหมายว่า คำถามทุกข้อมีความเที่ยงตรงและใช้ได้

3.2 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรในสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

1) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้เทคนิค Item - Total Correlation ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ โดยได้ค่าอยู่ระหว่าง .27 - .75 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliabity) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิถีของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93

2) วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา วิเคราะห์หาคุณภาพของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยไข้เทคนิค Item - Total Correlation ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) ตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ โดยได้ค่าอยู่ระหว่าง .30 -.76 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิถีของCronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม)

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี และนำหนังสือดังกล่าวพร้อมแบบสอบถามเสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา

2. ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ โดยขอความร่วมมือจากครูธุรการของของโรงเรียนเป็นผู้รวบรวมแบบสอบถามและส่งคืนให้ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานีอำนาจเจริญ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและขนาดสถานศึกษาที่ท่านปฏิบัติงาน โดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC (2) ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน (3) ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล (4) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน และ (5) ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยกำหนดค่าเฉลี่ยและแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51- 5.00	ระดับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51- 4.50	ระดับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก
2.51- 3.50	ระดับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง
1.51- 2.50	ระดับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย
1.00- 1.50	ระดับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$) โดยมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2560)

$PNI_{modified}$ = (I-D)/D

$PNI_{modified}$ หมายถึง ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น

I หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่คาดหวัง

D หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่เป็นจริง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานีอำนาจเจริญ

1. ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโรงเรียนมา 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ 1 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 1 โรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็ก 1 โรงเรียน แล้วกำหนดผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ โรงเรียนละ 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 3 กลุ่มสาระ กลุ่มสาระละ 1 คน คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC (2) ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน (3) ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล (4) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน และ (5) การนิเทศติดตามและประเมินผล ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

3. การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษานำมาเป็นประเด็นในการสร้างข้อสัมภาษณ์

3.2 นำข้อมูลจากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน มาวิเคราะห์คำถามแต่ละองค์ประกอบ

3.3 นำข้อมูลที่มีสภาพที่เป็นจริงที่พบมากที่สุด 2 ข้อ ของแต่ละด้านมาสร้างแบบสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (แบบสัมภาษณ์)

4.1 ติดต่อนัดหมายกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล นัดวันและเวลา ผ่าน Application LINE ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ในประเด็นที่กำหนดไว้แล้วสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4.2 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ปีการศึกษา 2568

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ (1) ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC (2) ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน (3) ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล (4) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน และ (5) ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการหาค่าความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC (2) ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน (3) ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล (4) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน และ (5) ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ระดับการปฏิบัติ และ $PNI_{modified}$ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย จำแนกเป็นภาพรวม รายด้านและรายข้อ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมแต่ละด้าน

(n=190)

ด้าน	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่พึงประสงค์			
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$PNI_{modified}$
1. ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC	3.15	0.14	ปานกลาง	4.68	0.18	มากที่สุด	0.33
2. ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน	3.17	0.17	ปานกลาง	4.69	0.16	มากที่สุด	0.32
3. ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล	3.22	0.15	ปานกลาง	4.66	0.13	มากที่สุด	0.31
4. ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน	3.12	0.14	ปานกลาง	4.72	0.15	มาก	0.34
5. ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล	3.26	0.21	ปานกลาง	4.79	0.13	มาก	0.32
รวม	**3.18**	**0.08**	**ปานกลาง**	**4.71**	**0.04**	**มากที่สุด**	**0.32**

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริงของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{x}$=3.18) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.08) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผลมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{x}$ = 3.26) รองลงมาคือ ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล ($\overline{x}$ = 3.22) ต่อมาคือ ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน ($\overline{x}$ = 3.17) ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC ($\overline{x}$ = 3.15) ตามลำดับ ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน ($\overline{x}$ = 3.12)

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$=4.71) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 0.04) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผลมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{x}$ = 4.79) รองลงมาคือ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน ($\overline{x}$ = 4.72) ต่อมาคือ ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน ($\overline{x}$ = 4.69) ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC ($\overline{x}$ = 4.68) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล ($\overline{x}$ = 4.66)

ผลการศึกษาการเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา โดยภาพรวมเห็นว่าด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน มีช่องว่าง เป็นลำดับที่ 1 ($PNI_{modified}$ = 0.34) รองลงมาคือ ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC ($PNI_{modified}$ = 0.33) ต่อมาคือ ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน และ ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล ซึ่งมีช่องว่างเท่ากัน ($PNI_{modified}$ = 0.32) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีช่องว่างน้อยที่สุดคือ ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล ($PNI_{modified}$ = 0.31)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ตารางที่ 2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ที่ผู้ให้ข้อมูล**สำคัญแนะนำมากที่สุดในแต่ละด้าน**

(N=15)

แนวทางการพัฒนาของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ	ความถี่
1. ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC	13
สถานศึกษาควรสำรวจความสนใจ ความถนัด ปัญหาที่ครูประสบในการจัดการเรียนการสอน	
2. ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน	14
ควรกำหนดปฏิทินการประชุม PLC อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เช่น ประชุมรายสัปดาห์หรือรายเดือน เพื่อให้ครูมีเวลาพบปะ แลกเปลี่ยนปัญหา และร่วมกันวางแผนแก้ไขอย่างเป็นระบบ	
3. ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล	12
ควรส่งเสริมให้ครูร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในระหว่างการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถเลือกวิธีการหรือเทคนิคที่เหมาะสมกับบริบทของปัญหาได้อย่างตรงจุด	
4. ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน	12
ควรจัดประชุมร่วมระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหา และแนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม	
5. ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล	11
ควรเปิดโอกาสให้ครู ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่พึงประสงค์	

จากตารางที่ 2 สรุปข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา พบข้อเสนอแนะสูงสุดในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC ข้อเสนอแนะ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแนะนำมากที่สุด คือสถานศึกษาควรสำรวจความสนใจ ความถนัดและปัญหาที่ครูแต่ละคนประสบในการจัดการเรียนการสอน ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน ข้อเสนอแนะ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแนะนำมากที่สุด คือกำหนดผปฏิทินการประชุม PLC อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เช่น ประชุมรายสัปดาห์หรือรายเดือน เพื่อให้ครูมีเวลาพบปะ แลกเปลี่ยนปัญหาและร่วมกันวางแผนแก้ไขอย่างเป็นระบบ ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล ข้อเสนอแนะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแนะนำมากที่สุด คือส่งเสริมให้ครูร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในระหว่างการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถเลือกวิธีการหรือเทคนิคที่เหมาะสมกับบริบทของปัญหาได้อย่างตรงจุด ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน ข้อเสนอแนะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแนะนำมากที่สุด คือจัดประชุมร่วมระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหา และแนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล ข้อเสนอแนะ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแนะนำมากที่สุด คือ เปิดโอกาสให้ครู ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่พึงประสงค์

อภิปรายผล

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า มีสภาพที่เป็นจริงของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการดำเนินงาน PLC ของสถานศึกษาในปัจจุบันยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการวางระบบ และยังมีข้อจำกัดในด้านภาระงานที่หลากหลายของครูและบุคลากร ทำให้การขับเคลื่อนกิจกรรม PLC ยังไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม บุคลากรในสถานศึกษามีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในระดับสูง เนื่องจากเล็งเห็นว่า PLC เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน แก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีความพร้อมในด้านทัศนคติและเจตคติที่ดีต่อการพัฒนา PLC แต่ยังต้องการแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน การสนับสนุนด้านทรัพยากร รวมถึงการบริหารจัดการที่เอื้อ

ต่อการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริศนา วิโนสุยะ (2562) ที่พบว่าสภาพการดำเนินงาน PLC ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านการมีวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกัน รองลงมาคือด้านความร่วมมือของทีมงาน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ด้านเงื่อนไขการสนับสนุน และด้านภาวะผู้นำร่วมตามลำดับ ซึ่งล้วนสะท้อนถึงความสำคัญของการมีเป้าหมายร่วม การทำงานเป็นทีม และการสนับสนุนจากผู้บริหารในการขับเคลื่อน PLC ให้ประสบความสำเร็จในสถานศึกษา

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของสถานศึกษา มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ครูทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีผู้บริหารเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ทั้งด้านทรัพยากร เวลา และการบริหารจัดการ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตผาแต้ม ยังอยู่ในช่วงการวางระบบและปรับตัวในทางปฏิบัติ ทำให้การขับเคลื่อน PLC ยังไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควร แนวทางสำคัญคือ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การใช้ข้อมูลจริงในการแก้ปัญหาผู้เรียน การเปิดชั้นเรียนเพื่อสังเกตการสอน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา ทองทวียิ่งยศ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถเสนอแนะได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับติดตามการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ รวมทั้งควรพัฒนาโครงสร้างองค์กรให้เอื้อต่อการทำงานร่วมกันของครู

3. แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตผาแต้ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ พบว่า

3.1 ด้านการสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC พบว่า การเริ่มต้นที่มีประสิทธิภาพควรมาจากการวิเคราะห์ปัญหาจริงในการจัดการเรียนการสอนของครูแต่ละคน พร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในทีมอย่างชัดเจน รวมถึงการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร มีการสื่อสารเชิงบวกและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานร่วมกันในรูปแบบ PLC ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนา PLC ที่เน้นการเรียนรู้

ร่วมกันบนพื้นฐานของปัญหาจริง DuFour (2004) ซึ่งเชื่อว่าการทำงานร่วมกันของครูจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมีเป้าหมายร่วมกันและมีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่

3.2 ด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผน พบว่า การจัดทำแผนการดำเนินงานที่มีความชัดเจน เช่น การกำหนดปฏิทินการประชุม การใช้ปัญหาจริงในชั้นเรียนเป็นฐาน และการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่เหมาะสม จะช่วยให้การดำเนินงาน PLC มีความเป็นระบบและสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990) ที่กล่าวว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายร่วม และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.3 ด้านการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล พบว่า ความสำเร็จของ PLC เกิดจากการทำงานร่วมกันของครู การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการสะท้อนผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ว่องวานิช (2561) ระบุว่า PLC ที่เข้มแข็งต้องมีการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่องและการเรียนรู้ร่วมกันจากประสบการณ์จริง

3.4 ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน พบว่า การเปิดโอกาสให้ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การนำเสนอผลงาน การใช้ช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย และการมีระบบพี่เลี้ยงหรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2560) ที่เน้นว่าการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาต้องอาศัยเครือข่ายการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง

3.5 ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล พบว่า การนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้ข้อมูลจริงในการวิเคราะห์กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน และเน้นการสะท้อนผลเพื่อการพัฒนาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการนิเทศเชิงพัฒนาที่เน้นการร่วมมือมากกว่าการควบคุม (สุวิมล ว่องวานิช, 2561) ทั้งนี้ การติดตามและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องช่วยให้การพัฒนามีความยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของสถานศึกษา ในภาพรวม สภาพที่เป็นจริงของการดำเนินงาน PLC อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ การนิเทศติดตามและประเมินผล ขณะที่ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการนิเทศติดตามและประเมินผลและด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน แสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีความต้องการพัฒนา PLC อย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีช่องว่างมากที่สุด คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียน รองลงมา คือ การสร้างความเข้าใจและสร้างทีม PLC และการกำหนดเป้าหมายและวางแผน ส่วนด้านที่มีช่องว่างน้อยที่สุดคือการดำเนินการตามแผนและสะท้อนผล สำหรับแนวทางการพัฒนา พบว่า ควรเน้นการสร้างทีม PLC บนพื้นฐานปัญหาจริงในชั้นเรียน การกำหนดเป้าหมายและวางแผนอย่างเป็นระบบ การดำเนินงานและสะท้อนผลผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการถอดบทเรียนและเผยแพร่ Best Practice รวมถึงการนิเทศติดตามที่มีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนา PLC มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ โดยนำข้อที่มีค่าช่องว่างสูงสุด มาเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้และสนับสนุน ส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 1.2. ข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้สำหรับสถานศึกษา หน่วยงานอื่นควรขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด 1.3. ข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ควรศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา 1.4. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทาง การกำหนดนโยบายองค์การ เพื่อเพิ่มความสามารถและประสิทธิภาพของบุคลากรและองค์การให้เป็นระบบและให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญ คือ ควรมุ่งเน้นการขยายผลและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้มีความครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยควรมีการวิจัยและ

พัฒนาแนวทางการดำเนินงาน PLC ในสหวิทยาเขตอื่นเพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาและสังเคราะห์เป็นโมเดลการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ธัญชนก ศิริโสภิตกุลม. (2560). *การประเมินความต้องการจำเป็น ด้านจริยธรรมในการใช้เฟซบุ๊คของวัยรุ่นไทยในเขตกรุงเทพมหานคร.* เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2567 จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2070/3/tanchanok.siri.pdf

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปริศนา วิโนสุยะ. (2562). *การศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 จังหวัดตราด*. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2567 จาก file:///C:/Users/HP/Downloads/194+274127.pdf

วิจารย์ พานิช. (2560). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ตถาคาพลับลิเคชั่น จำกัด.

วาสนา ทองทวียิ่งยศ. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา*. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2567 จาก http://www.repository.rmutt.ac.th/xmlui/handle/123456789/3311

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. (2566). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน(O-NET) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ.* เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2567 จาก https://sites.google.com/esdc.go.th.go.th/

สุวิมล ว่องวาณิช. (2560). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2561). การส่งเสริมกระบวนการ PLC ให้มีประสิทธิผล. ใน *เอกสารการประชุมทางวิชาการของคุรุสภา ประจำปี 2561 เรื่อง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : พลังครูขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย*. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

DuFour, R. (2007). Professional learning communities: A bandwagon, an idea worth considering, or our best hope for high levels of learning? *Middle School Journal*, 39(1), 4-8. https://doi.org/10.1080/00940771.2007.11461607

DuFour, R., & Eaker, R. (1998). *Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement.* National Education Service.

Hord, S.M. (1997). Professional Learning Communities : Communities of Inquiry and Improvement. *Educational Development Laboratory Sloanmana gement*, 32(1), 7-23.

Rebecca, M. (2015). *An examination of qualities of effective professional learning communi ties in urban schools* (Unpublished doctoral dissertation). Baylor University, Waco, TX.

Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York, NY: Doubleday.

ปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต*

SAFETY AND TRUST FACTORS AFFECTING AIRLINE SERVICE SELECTION IN THE POST-CRISIS PERIOD

ปัณณวิชญ์ เรืองเมธาณัฐกุล[1] และ เจน หน่อท้าว[2]

Pannavit Ruangmaytanuttakul[1] and Jane Norathao[2]

[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[1]Master of Business Administration Program (MBA), Krirk University, Thailand

[2]วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[2]International College of Aviation and Aero Space, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: aerospace@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ : 11 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 28 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 30 พฤษภาคม 2569

Received 11 May 2026; Revised 28 May 2026; Accepted 30 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นของผู้โดยสารสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต 2) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบิน และ 3) เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายและการบริหารจัดการสำหรับสายการบินในช่วงหลังสถานการณ์วิกฤต การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบิน ณ ท่าอากาศยานดอนเมือง จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความ

Citation:

* ปัณณวิชญ์ เรืองเมธาณัฐกุล และ เจน หน่อท้าว. (2569). ปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1132-1151.

Pannavit Ruangmaytanuttakul and Jane Norathao. (2026). Safety And Trust Factors Affecting Airline Service Selection In The Post-Crisis Period. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1132-1151.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผู้โดยสารมีระดับการรับรู้ด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นต่อสายการบินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านมาตรฐานความปลอดภัยของสายการบินและความเชื่อมั่นในความสามารถของนักบิน

2) ปัจจัยด้านความปลอดภัย ได้แก่ การรับรู้ด้านความปลอดภัย มาตรการด้านสุขอนามัยและการจัดการความเสี่ยง ความโปร่งใสในการสื่อสาร และภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยของสายการบิน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ

3) สายการบินควรพัฒนามาตรฐานความปลอดภัย การสื่อสารองค์กร และมาตรการด้านสุขอนามัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้โดยสารและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการบินในระยะยาว

คำสำคัญ: ความปลอดภัยการบิน, ความเชื่อมั่น, การเลือกใช้บริการสายการบิน, พฤติกรรมผู้โดยสาร, สถานการณ์วิกฤต

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to examine the level of safety perception and passenger confidence in airlines after crisis situations, 2) to analyze the influence of safety and confidence factors affecting airline service selection, and 3) to propose policy and managerial guidelines for airlines during the post-crisis period. This study employed a quantitative research approach. Data were collected from 400 airline passengers at Don Mueang International Airport using convenience sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.92. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and

standard deviation, as well as inferential statistics, including Pearson's correlation analysis and multiple regression analysis.

The findings revealed that:

1) passengers demonstrated a high level of safety perception and confidence toward airlines, particularly regarding airline safety standards and confidence in pilots' capabilities.

2) safety-related factors, including safety perception, hygiene and risk management measures, communication transparency, and airline safety image, had a statistically significant positive influence on airline service selection after crisis situations at the .05 level.

3) airlines should continuously improve safety standards, organizational communication, and hygiene measures in order to enhance passenger confidence and strengthen the long-term competitiveness of the aviation industry.

Keywords: Aviation Safety, Confidence, Airline Service Selection, Passenger Behavior, Crisis Situation

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินยังมีความสัมพันธ์โดยตรงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โลจิสติกส์ และการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับมหภาค (Abate et al., 2020) อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมการบินเป็นอุตสาหกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อสถานการณ์วิกฤตทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุข ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตเศรษฐกิจโลก เหตุการณ์ก่อการร้าย ภัยธรรมชาติ หรือการแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของผู้โดยสารและพฤติกรรมการเดินทางทางอากาศ โดยเฉพาะภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ที่ส่งผลให้อุตสาหกรรมการบินทั่วโลกชะลอตัวอย่างรุนแรง หลายสายการบินต้องลดจำนวนเที่ยวบิน ปรับโครงสร้างองค์กร และพัฒนามาตรการด้านความปลอดภัยเพิ่มเติมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้โดยสาร (IATA, 2021) ทั้งนี้ ผู้โดยสารในยุคหลังสถานการณ์วิกฤตเริ่มให้ความสำคัญกับ ความปลอดภัย และ

ความเชื่อมั่น มากกว่าปัจจัยด้านราคาและโปรโมชั่น เนื่องจากความปลอดภัยกลายเป็นปัจจัยพื้นฐานในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน จากการศึกษาของ Kim, Lee และ Jung (2021) พบว่า การรับรู้ด้านความปลอดภัยมีอิทธิพลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของผู้โดยสาร และความเชื่อมั่นดังกล่าวส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ Hassan และ Salem (2022) ที่ระบุว่า การสื่อสารข้อมูลด้านความปลอดภัยอย่างชัดเจน โปร่งใส และทันเวลา สามารถสร้างความไว้วางใจและลดความวิตกกังวลของผู้โดยสารได้ นอกจากนี้ Wang, Liu และ Chen (2023) ยังพบว่า ปัจจัยด้านความปลอดภัยมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินมากกว่าปัจจัยด้านราคาในบริบทหลังสถานการณ์วิกฤต สะท้อนให้เห็นว่าผู้โดยสารให้ความสำคัญกับมาตรฐานความปลอดภัยของสายการบินมากขึ้นอย่างชัดเจน

ในบริบทของประเทศไทย อุตสาหกรรมการบินถือเป็นภาคเศรษฐกิจสำคัญที่ช่วยสนับสนุนภาคการท่องเที่ยวและการค้าระหว่างประเทศ โดยสนามบินดอนเมืองถือเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการเดินทางทางอากาศที่สำคัญของประเทศ อย่างไรก็ตาม ภายหลังสถานการณ์วิกฤต สายการบินในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายในการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของผู้โดยสาร โดยเฉพาะการสร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัย สุขอนามัย และการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดของโรงเรียนการบินในประเทศไทย และพบว่ามาตรฐานความปลอดภัย การพัฒนาบุคลากร และความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินงานในอุตสาหกรรมการบินยุคใหม่ ขณะเดียวกัน หริวงศ์ คุปตะวาณิช, ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว และประพนธ์ จิตตะปุตตะ (2025) ยังพบว่า สมรรถนะของบุคลากรในอุตสาหกรรมการบินมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในภาวะวิกฤต โดยเฉพาะความสามารถในการบริหารความเสี่ยงและการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉิน นอกจากนี้ อำพล ขำวิลัย, คงศักดิ์ ชมชุม และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2025) ได้เสนอว่า การพัฒนาสมรรถนะของนักบินพาณิชย์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยและความเชื่อมั่นของผู้โดยสาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรด้านการบิน เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบความปลอดภัยทางการบิน ขณะที่ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ได้อธิบายว่า การวางแผนและการบริหารจัดการระบบขนส่งอย่างมีประสิทธิภาพสามารถช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันขององค์กรด้านโลจิสติกส์และการคมนาคมได้อย่างยั่งยืน ซึ่ง

แนวคิดดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้กับอุตสาหกรรมการบินได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยและความเสี่ยง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ด้านความปลอดภัย วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านความปลอดภัยที่มีต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน และเสนอแนวทางเชิงนโยบายและการบริหารจัดการสำหรับสายการบินในยุคหลังสถานการณ์วิกฤต ทั้งนี้ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อสายการบิน หน่วยงานด้านการบิน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำข้อมูลไปใช้พัฒนามาตรการด้านความปลอดภัย การสื่อสารองค์กร และการบริหารจัดการความเชื่อมั่นของผู้โดยสาร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสนับสนุนการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมการบินอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นของผู้โดยสารสายการบิน
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นต่อการเลือกใช้บริการสายการบิน
3. เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายและการบริหารจัดการสำหรับสายการบินในช่วงหลังวิกฤต

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมถือเป็นกระบวนการสำคัญในการศึกษาวิจัย และมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาโดยตรง เพื่อให้ผลการวิจัยมีความถูกต้องและมีคุณค่าทางวิชาการ (Creswell & Creswell, 2018) ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการทบทวนวรรณกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา โดยแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญ ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความปลอดภัยการบิน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อมั่นของผู้บริโภค แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบในการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรและสนับสนุนการวิเคราะห์ผลการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความปลอดภัยการบิน ความปลอดภัยการบิน (Aviation Safety) หมายถึง การดำเนินงานด้านการบินที่สามารถควบคุมและลดความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ โดยมุ่งเน้นการป้องกันอุบัติเหตุ ความผิดพลาด และเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้โดยสารและผู้ปฏิบัติงาน (ICAO, 2020) ทั้งนี้ ความปลอดภัยการบินถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของอุตสาหกรรมการบิน เนื่องจากมีผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นและการตัดสินใจของผู้โดยสาร International Civil Aviation Organization หรือ ICAO (2020) อธิบายว่า ความปลอดภัยการบินประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ มาตรฐานการปฏิบัติการบิน การบำรุงรักษาอากาศยาน สมรรถนะของบุคลากร ระบบการจัดการความปลอดภัย (Safety Management System: SMS) และการบริหารความเสี่ยง ขณะที่ IATA (2021) ระบุว่า ในบริบทหลังสถานการณ์วิกฤต ความปลอดภัยการบินยังรวมถึงมาตรการด้านสุขอนามัยและการป้องกันโรคติดต่อ ซึ่งกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้โดยสาร นอกจากนี้ อำพล ขำวิลัย, คงศักดิ์ ชมชุม และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2025) พบว่า การพัฒนาสมรรถนะของนักบินพาณิชย์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล มีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับความปลอดภัยของอุตสาหกรรมการบิน ขณะที่ หริวงศ์ คุปตะวาณิช, ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว และประพนธ์ จิตตะปุตตะ (2025) พบว่า สมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานในอุตสาหกรรมการบินส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในภาวะวิกฤต โดยเฉพาะความสามารถในการบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและการลดความเสี่ยง จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความปลอดภัยการบินเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ครอบคลุมทั้งด้านเทคนิค บุคลากร ระบบการจัดการ และมาตรการด้านสุขอนามัย ซึ่งล้วนส่งผลต่อการรับรู้และความเชื่อมั่นของผู้โดยสาร

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อมั่นของผู้บริโภค ความเชื่อมั่น (Trust) หมายถึง ความเชื่อหรือความคาดหวังของผู้บริโภคที่มีต่อองค์กรหรือผู้ให้บริการ ว่าจะสามารถให้บริการได้อย่างปลอดภัย มีคุณภาพ และมีความรับผิดชอบ (Morgan & Hunt, 1994) ความเชื่อมั่นถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างผู้บริโภคกับองค์กร โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมบริการที่ผู้บริโภคต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการตัดสินใจ Kim, Lee และ Jung (2021) อธิบายว่า ความเชื่อมั่นของผู้โดยสารสายการบินเกิดจากการรับรู้ด้านความปลอดภัย คุณภาพการบริการ และความน่าเชื่อถือขององค์กร โดยความเชื่อมั่นมีบทบาทเป็นตัวแปรสื่อกลางที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ขณะที่ Hassan และ Salem (2022) พบว่า การสื่อสารด้านความปลอดภัยที่ชัดเจน โปร่งใส และทันเวลา สามารถช่วยเพิ่มระดับความ

ไว้วางใจของผู้โดยสารได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ Nguyen และ Tran (2023) ยังพบว่า ความเชื่อมั่นมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการใช้บริการซ้ำของผู้โดยสาร โดยเฉพาะในบริบทหลังสถานการณ์วิกฤตที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความปลอดภัยมากขึ้น สอดคล้องกับ Zhang, Li และ Zhou (2024) ที่พบว่า ความเชื่อมั่นต่อระบบการจัดการความปลอดภัยของสายการบินส่งผลต่อความภักดีและการตัดสินใจใช้บริการของผู้โดยสาร ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นเป็นปัจจัยเชิงจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยเกิดจากการรับรู้ถึงความปลอดภัย ความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือขององค์กร

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการ พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภค (Consumer Decision-Making Behavior) หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริโภคใช้ในการพิจารณาและตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง (Kotler & Keller, 2016) โดยกระบวนการตัดสินใจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านจิตวิทยา สังคม วัฒนธรรม และประสบการณ์ของผู้บริโภค ในบริบทของอุตสาหกรรมการบิน Wang, Liu และ Chen (2023) พบว่า ผู้โดยสารในยุคหลังสถานการณ์วิกฤตให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความปลอดภัยมากกว่าปัจจัยด้านราคา ขณะที่ Lee และ Park (2024) พบว่า ภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยของสายการบินสามารถลดความวิตกกังวลและเพิ่มความตั้งใจในการใช้บริการของผู้โดยสาร นอกจากนี้ Su, Wan และ Huang (2022) ยังพบว่า ประสบการณ์ด้านความปลอดภัยส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสารผ่านตัวแปรด้านความเชื่อมั่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้โดยสารไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านราคาเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงการรับรู้ด้านความปลอดภัยและความไว้วางใจต่อองค์กร ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤตได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านความปลอดภัย ความเชื่อมั่น และภาพลักษณ์ของสายการบิน ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจของผู้โดยสาร

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย แนวคิดด้านความปลอดภัยการบิน แนวคิดด้านความเชื่อมั่นของผู้บริโภค และแนวคิดด้านพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ การรับรู้ด้านความปลอดภัยและมาตรฐานการดำเนินงานของสายการบินสามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้โดยสาร และส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินในระยะยาว นอกจากนี้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่พบว่า ความปลอดภัยเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้โดยสารภายหลังสถานการณ์วิกฤต ทั้งในด้านการเลือกใช้บริการ การใช้บริการ

ซ้ำ และความภักดีต่อสายการบิน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นที่มีต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารภายหลังสถานการณ์วิกฤต ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เนื่องจากสามารถรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก และสามารถอธิบายพฤติกรรม ทัศนคติ และความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามได้อย่างเป็นระบบ (Creswell & Creswell, 2018) การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ด้านความปลอดภัย มาตรการด้านสุขอนามัย ความโปร่งใสในการสื่อสาร ภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัย และการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ ซึ่งเป็นรูปแบบที่นิยมใช้ในการศึกษาวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์และการบริหารธุรกิจ เนื่องจากสามารถสะท้อนความคิดเห็นและระดับการรับรู้ของผู้ตอบแบบสอบถามได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Likert, 1932) นอกจากนี้ การวิจัยครั้งนี้ยังใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านความปลอดภัยที่มีต่อการเลือกใช้บริการสายการบิน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Regression Analysis) ซึ่งเป็นสถิติที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (Hair et al., 2019)

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบินภายในประเทศและระหว่างประเทศ ณ ท่าอากาศยานดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ซึ่งถือเป็นหนึ่งในสนามบินหลักที่มีผู้โดยสารใช้บริการจำนวนมากและมีความสำคัญต่อระบบการขนส่งทางอากาศของประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้โดยสารดังกล่าวประกอบด้วยผู้โดยสารที่เดินทางเพื่อธุรกิจ การท่องเที่ยว การศึกษา และวัตถุประสงค์ส่วนบุคคลอื่น ๆ ผู้วิจัยเลือกศึกษากลุ่มประชากรดังกล่าว เนื่องจากผู้โดยสารเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์วิกฤตและเป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต จึงสามารถสะท้อนความ

คิดเห็น การรับรู้ด้านความปลอดภัย และระดับความเชื่อมั่นต่อสายการบินได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ ประชากรดังกล่าวไม่สามารถระบุจำนวนที่แน่นอนได้ เนื่องจากจำนวนผู้โดยสารมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในแต่ละวัน (Cochran, 1977)

3. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้โดยสารที่ใช้บริการสายการบิน ณ ท่าอากาศยานดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Cochran (1977) สำหรับกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ±5% ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน อย่างไรก็ตาม เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูลและเพิ่มความสมบูรณ์ของการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจริงจำนวน 400 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยเลือกเก็บข้อมูลจากผู้โดยสารที่สมัครใจตอบแบบสอบถาม ณ บริเวณอาคารผู้โดยสารภายในประเทศและระหว่างประเทศของท่าอากาศยานดอนเมือง วิธีการดังกล่าวเหมาะสมกับการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจที่ต้องการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากภายในระยะเวลาที่กำหนด (Etikan et al., 2016)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยการบิน ความเชื่อมั่นของผู้โดยสาร และพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสายการบิน โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 6 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การรับรู้ด้านความปลอดภัยการบิน ตอนที่ 3 มาตรการด้านสุขอนามัยและการจัดการความเสี่ยง ตอนที่ 4 ความโปร่งใสในการสื่อสารของสายการบิน ตอนที่ 5 ภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยของสายการบิน ตอนที่ 6 การเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต ลักษณะของแบบสอบถามในตอนที่ 2–6 เป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (Likert Scale) โดยกำหนดระดับความคิดเห็นตั้งแต่ 1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถใช้วัดระดับความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Likert, 1932)

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยทั้งด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อให้เครื่องมือมีความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารธุรกิจ การวิจัย และอุตสาหกรรม

การบิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความชัดเจน และความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67–1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้ (Rovinelli & Hambleton, 1977)

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรจำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.93 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ 0.70 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงและสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงได้อย่างเหมาะสม (Cronbach, 1951)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความถี่และร้อยละใช้สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และความถี่ในการใช้บริการสายการบิน เพื่อให้ทราบถึงลักษณะประชากรตัวอย่างและสามารถอธิบายโครงสร้างของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างชัดเจน (Creswell & Creswell, 2018) ส่วนการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่น ซึ่งครอบคลุมด้านการรับรู้ความปลอดภัยการบิน มาตรการด้านสุขอนามัย การสื่อสารของสายการบิน ภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัย และการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยใช้ในการอธิบายระดับความคิดเห็นโดยรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม ขณะที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้ในการอธิบายการกระจายตัวของข้อมูล หากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าน้อย แสดงว่าข้อมูลมีการกระจายตัวต่ำและผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน (Field, 2018)

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis)

2.1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Analysis) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สันใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม เพื่อพิจารณาว่าปัจจัยด้านความปลอดภัยมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤตหรือไม่ ทั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient: r) จะมีค่าระหว่าง -1 ถึง +1 โดยค่าบวกแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ส่วนค่าลบแสดงถึงความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม และหากค่าเข้าใกล้ 0 แสดงว่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ (Cohen, 1988) การวิเคราะห์ดังกล่าวช่วยให้ผู้วิจัยสามารถอธิบายทิศทางและระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญก่อนการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรด้วยการวิเคราะห์การถดถอย

2.2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายเพื่อศึกษาว่า ปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤตหรือไม่ โดยกำหนดให้ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านความปลอดภัย และตัวแปรตาม ได้แก่ การเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายสามารถอธิบายความสามารถของตัวแปรอิสระในการพยากรณ์ตัวแปรตามได้ โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficient: β) ค่าอำนาจการพยากรณ์ (R^2) และค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.) หากค่าระดับนัยสำคัญน้อยกว่า .05 จะถือว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Hair et al., 2019) นอกจากนี้ การวิเคราะห์การถดถอยยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถอธิบายทิศทางของอิทธิพลได้ว่าเป็นอิทธิพลเชิงบวกหรือเชิงลบ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาว่า การรับรู้ด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นของผู้โดยสารมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินหรือไม่

ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานดังกล่าว จะช่วยให้ผลการวิจัยมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยและสมมติฐานที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นของผู้โดยสารสายการบิน ผลการวิจัยพบว่า ผู้โดยสารสายการบินที่ใช้บริการ ณ ท่าอากาศยานดอนเมือง กรุงเทพมหานคร มีระดับการรับรู้ด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.37 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในระดับต่ำ สะท้อนให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้โดยสารให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความปลอดภัยของสายการบินในระดับสูง และมองว่าความปลอดภัยเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการภายหลังสถานการณ์วิกฤต เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การรับรู้ด้านความปลอดภัยการบินมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ความโปร่งใสในการสื่อสารของสายการบิน มาตรการด้านสุขอนามัยและการจัดการความเสี่ยง และภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยของสายการบิน ตามลำดับ ทั้งนี้ ผู้โดยสารส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สายการบินควรมีมาตรฐานความปลอดภัยระดับสากล มีการบำรุงรักษาอากาศยานอย่างสม่ำเสมอ และมีบุคลากรด้านการบินที่มีความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะนักบินและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ผู้โดยสารยังให้ความสำคัญกับมาตรการด้านสุขอนามัยภายหลังสถานการณ์วิกฤต เช่น การทำความสะอาดอากาศยาน การคัดกรองผู้โดยสาร และการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสุขภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า พฤติกรรมของผู้โดยสารในยุคหลังสถานการณ์วิกฤตมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยผู้โดยสารไม่ได้พิจารณาเฉพาะด้านราคาและความสะดวกสบายเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับมาตรฐานด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยมากขึ้นอย่างชัดเจน ในด้านความโปร่งใสในการสื่อสาร ผู้โดยสารส่วนใหญ่มองว่า การที่สายการบินสามารถสื่อสารข้อมูลด้านความปลอดภัยได้อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา และรวดเร็ว จะช่วยลดความวิตกกังวลและสร้างความเชื่อมั่นในการเดินทางทางอากาศได้ ทั้งนี้ ผู้โดยสารยังให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ของสายการบิน โดยมองว่าสายการบินที่มีชื่อเสียงด้านความปลอดภัยและได้รับการยอมรับจากผู้โดยสารจำนวนมาก จะสามารถสร้างความมั่นใจและเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจเลือกใช้บริการได้มากขึ้น

ดังนั้น ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า ผู้โดยสารสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤตให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นในระดับสูง โดยเฉพาะมาตรฐานความปลอดภัยของสายการบิน มาตรการด้านสุขอนามัย และความโปร่งใสในการสื่อสาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างความมั่นใจในการเดินทางทางอากาศ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นต่อการเลือกใช้บริการสายการบิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานพบว่า ปัจจัยด้านความปลอดภัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤตในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.807 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้โดยสารมีการรับรู้ด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นต่อสายการบินเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้แนวโน้มในการเลือกใช้บริการสายการบินเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความปลอดภัยกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจของผู้โดยสารในยุคหลังสถานการณ์วิกฤต โดยผู้โดยสารมีแนวโน้มเลือกใช้บริการสายการบินที่มีมาตรฐานความปลอดภัยสูง มีระบบการจัดการความปลอดภัยที่ชัดเจน และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้โดยสารยังให้ความสำคัญกับมาตรการด้านสุขอนามัย การสื่อสารองค์กร และภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยของสายการบิน ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความไว้วางใจและการตัดสินใจเลือกใช้บริการ

ขณะเดียวกัน ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายพบว่า ปัจจัยด้านความปลอดภัยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสายการบินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.807 และมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.000 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า ปัจจัยด้านความปลอดภัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของการเลือกใช้บริการสายการบินได้ร้อยละ 65.1 หรือมีค่า R^2 เท่ากับ 0.651 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านความปลอดภัยเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการของผู้โดยสารในระดับสูง ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้โดยสารในยุคหลังสถานการณ์วิกฤตมีความอ่อนไหวต่อประเด็นด้านความปลอดภัยมากขึ้น และพร้อมที่จะเลือกใช้บริการสายการบินที่สามารถสร้างความมั่นใจได้ ทั้งในด้านมาตรฐานการบิน มาตรการด้านสุขอนามัย และภาพลักษณ์ขององค์กร ซึ่งถือเป็นแนวโน้มสำคัญที่สายการบินควรให้ความสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์และการบริหารจัดการองค์กรในอนาคต

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายและการบริหารจัดการสำหรับสายการบินในช่วงหลังวิกฤต ผลการวิจัยพบว่า สายการบินควรให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรฐานด้านความปลอดภัยและการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้โดยสารอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการรักษามาตรฐานความปลอดภัยระดับสากล การพัฒนาระบบการจัดการความปลอดภัย (Safety Management System: SMS) และการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรด้านการบิน เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้โดยสารในการใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต นอกจากนี้ สายการบินควรพัฒนามาตรการด้านสุขอนามัยและการจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ เช่น การทำความสะอาดและฆ่าเชื้ออากาศยานอย่างสม่ำเสมอ การคัดกรองผู้โดยสารก่อนขึ้นเครื่อง และการจัดเตรียมอุปกรณ์ด้านสุขอนามัยให้เพียงพอ ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวจะช่วยลดความวิตกกังวลของผู้โดยสาร และเพิ่มระดับความเชื่อมั่นในการเดินทางทางอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านการสื่อสารองค์กร ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า สายการบินควรมีการสื่อสารข้อมูลด้านความปลอดภัยอย่างโปร่งใส ชัดเจน และรวดเร็ว โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้โดยสาร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างความไว้วางใจและลดความกังวลของผู้โดยสารได้ นอกจากนี้ สายการบินควรให้ความสำคัญกับการสร้างภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัย ผ่านการประชาสัมพันธ์มาตรฐานการดำเนินงาน การรับรองจากหน่วยงานสากล และการแสดงความรับผิดชอบต่อผู้โดยสารอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า การสร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัย การพัฒนามาตรการด้านสุขอนามัย การสื่อสารองค์กรอย่างโปร่งใส และการเสริมสร้างภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัย เป็นแนวทางสำคัญที่สายการบินควรนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้โดยสาร และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการบินในระยะยาว

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต พบว่า ปัจจัยด้านความปลอดภัยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ว่า ภายหลังสถานการณ์วิกฤต ผู้โดยสารมีระดับความตระหนักด้านความปลอดภัยเพิ่มสูงขึ้น และให้ความสำคัญกับมาตรฐานความปลอดภัยของสายการบินมากกว่าปัจจัยด้านราคา โปรโมชั่น หรือ

ความสะดวกสบาย ทั้งนี้ เนื่องจากผู้โดยสารมองว่าความปลอดภัยเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลโดยตรงต่อชีวิตและทรัพย์สิน จึงทำให้ผู้โดยสารเลือกใช้บริการสายการบินที่มีมาตรฐานความปลอดภัยสูง มีระบบการจัดการความเสี่ยงที่ชัดเจน และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Abate, Christidis และ Purwanto (2020) ที่พบว่า การรับรู้ด้านความปลอดภัยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการเดินทางทางอากาศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้โดยสารที่มีการรับรู้ด้านความปลอดภัยในระดับสูงจะมีแนวโน้มกลับมาใช้บริการสายการบินมากขึ้น ขณะที่การรับรู้ความเสี่ยงส่งผลในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ หากผู้โดยสารมีความกังวลต่อความปลอดภัย ก็จะส่งผลต่อการลดลงของความตั้งใจในการเดินทางทางอากาศ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ความเชื่อมั่นของผู้โดยสารเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้บริการสายการบิน โดยเฉพาะในบริบทภายหลังสถานการณ์วิกฤตที่ผู้โดยสารต้องการความมั่นใจทั้งด้านมาตรฐานการบิน มาตรการด้านสุขอนามัย และการบริหารจัดการความเสี่ยงของสายการบิน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ Kim, Lee และ Jung (2021) ที่พบว่า ความเชื่อมั่นมีบทบาทเป็นตัวแปรสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างการรับรู้ด้านความปลอดภัยกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบิน โดยการรับรู้ด้านความปลอดภัยจะส่งผลต่อระดับความเชื่อมั่น และความเชื่อมั่นดังกล่าวจะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้โดยสารในลำดับถัดไป ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า หากสายการบินสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้โดยสารได้จะช่วยเพิ่มโอกาสในการกลับมาใช้บริการซ้ำและสร้างความภักดีต่อองค์กรในระยะยาว

ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า มาตรการด้านสุขอนามัยและการจัดการความเสี่ยงมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินของผู้โดยสารในยุคหลังสถานการณ์วิกฤต โดยผู้โดยสารให้ความสำคัญกับการทำความสะอาดอากาศยาน การคัดกรองผู้โดยสาร และการบริหารจัดการด้านสุขภาพอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อในช่วงที่ผ่านมา ส่งผลให้ผู้โดยสารเกิดความกังวลต่อความปลอดภัยด้านสุขภาพในการเดินทางทางอากาศมากขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานของสมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ หรือ IATA (2021) ที่ระบุว่า มาตรการด้านสุขอนามัยและการป้องกันโรคเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยฟื้นฟูความเชื่อมั่นของผู้โดยสาร และส่งผลต่อความตั้งใจในการกลับมาใช้บริการสายการบินอีกครั้ง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ Hassan และ Salem (2022) ที่พบว่า การสื่อสารข้อมูลด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยอย่างชัดเจน โปร่งใส และทันเวลา สามารถช่วยเพิ่มระดับความไว้วางใจของผู้โดยสารได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในด้านความโปร่งใสในการสื่อสารของสายการบิน ผลการวิจัยพบว่า ผู้โดยสารให้ความสำคัญกับการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจน และสามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยเฉพาะข้อมูลด้านความปลอดภัยและสถานการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อการเดินทาง ทั้งนี้ เนื่องจากการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดความวิตกกังวลและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้โดยสารได้ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ Hassan และ Salem (2022) ที่ระบุว่า การสื่อสารด้านความปลอดภัยที่มีความโปร่งใสและรวดเร็ว สามารถส่งผลเชิงบวกต่อระดับความเชื่อมั่นของผู้โดยสาร และช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสายการบินได้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ Lee และ Park (2024) ที่พบว่า ภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยของสายการบินมีอิทธิพลต่อการลดความกังวลของผู้โดยสาร และส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกใช้บริการสายการบินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อีกทั้ง ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้โดยสารในยุคหลังสถานการณ์วิกฤตให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความปลอดภัยมากกว่าปัจจัยด้านราคา ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคในอุตสาหกรรมการบิน โดยผู้โดยสารพร้อมที่จะเลือกใช้บริการสายการบินที่มีมาตรฐานความปลอดภัยสูง แม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าสายการบินอื่นก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ Wang, Liu และ Chen (2023) ที่พบว่า การรับรู้ด้านความปลอดภัยมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลือกใช้บริการสายการบินมากกว่าปัจจัยด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารในปัจจุบันให้ความสำคัญกับ คุณค่าด้านความปลอดภัย มากกว่าความคุ้มค่าด้านราคาเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้พบประเด็นที่แตกต่างจากการศึกษาของ Su, Wan และ Huang (2022) กล่าวคือ ผู้โดยสารในการศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับ การรับรู้ด้านความปลอดภัย มากกว่า ประสบการณ์ด้านความปลอดภัย เนื่องจากผู้โดยสารจำนวนมากตัดสินใจเลือกใช้บริการจากภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ และข้อมูลที่ได้รับจากสายการบิน แม้ว่าจะยังไม่มีประสบการณ์ใช้บริการโดยตรงก็ตาม ขณะที่ Su et al. (2022) พบว่า ประสบการณ์ด้านความปลอดภัยมีบทบาทสำคัญต่อความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสาร ทั้งนี้ ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากบริบทของการศึกษาและลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นผู้โดยสารในช่วงหลังสถานการณ์วิกฤต ซึ่งผู้โดยสารอาจให้ความสำคัญกับข้อมูล ข่าวสาร และการรับรู้ด้านความปลอดภัยมากกว่าประสบการณ์เดิมในการใช้บริการ

ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความปลอดภัยและความเชื่อมั่นเป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญต่อการฟื้นฟูอุตสาหกรรมการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต โดยสายการบินควร

ให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรฐานด้านความปลอดภัย การสื่อสารองค์กรอย่างโปร่งใส การบริหารจัดการด้านสุขอนามัย และการสร้างภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้โดยสารและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสายการบินภายหลังสถานการณ์วิกฤต ผู้วิจัยสามารถนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับการบริหารจัดการของสายการบิน รวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการด้านอุตสาหกรรมการบิน ดังต่อไปนี้

1. สายการบินควรพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่า สายการบินควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะของนักบิน พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน และเจ้าหน้าที่ภาคพื้นดินอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Zhang, Li และ Zhou (2024) ที่ระบุว่า ความเชื่อมั่นต่อระบบการจัดการความปลอดภัยของสายการบินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการและความภักดีของผู้โดยสาร

2. สายการบินควรเพิ่มมาตรการด้านสุขอนามัยและการจัดการความเสี่ยงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า สายการบินควรจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงด้านสุขภาพและแผนรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์วิกฤตได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ IATA (2021) ที่พบว่ามาตรการด้านสุขอนามัยและการป้องกันโรคเป็นปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของผู้โดยสารภายหลังสถานการณ์วิกฤต

3. สายการบินควรพัฒนาระบบการสื่อสารองค์กรให้มีความโปร่งใสและเข้าถึงได้ง่าย จากผลการวิจัยพบว่า สายการบินควรใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ Hassan และ Salem (2022) ที่พบว่า การสื่อสารด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพส่งผลเชิงบวกต่อระดับความไว้วางใจของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). แนวทางวางแผนการพัฒนารูปแบบการขนส่งสินค้าทางถนนเพื่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในเขตภาคตะวันออก. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(3), 118–135.

พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดของโรงเรียนการบินในประเทศไทย. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(6), 264–280.

หริวงศ์ คุปตะวาณิช, ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว และประพนธ์ จิตตะปุตตะ. (2025). สมรรถนะของผู้ปฏิบัติการในอุตสาหกรรมการบินที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในภาวะวิกฤต. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(3), 229–249.

อำพล ขำวิลัย, คงศักดิ์ ชมชุม และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2025). การพัฒนาสมรรถนะผู้ประจำหน้าที่นักบินพาณิชย์สู่ความเป็นมาตรฐานสากล. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา*, 38(136), 127–134.

Abate, M., Christidis, P., & Purwanto, A. J. (2020). Government support to airlines in the aftermath of the COVID-19 pandemic. *Journal of Air Transport Management*, 89, 101931.

Best, J. W. (1981). *Research in education.* (4th ed.). Prentice-Hall.

Chen, Y., & Hsu, C. (2025). Factors influencing airline industry recovery after crisis situations: A meta-analysis study. *Journal of Air Transport Management*, 112, 102455.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques.* (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences.* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika,* 16(3), 297–334.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches.* (5th ed.). Sage Publications.

Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, 5(1), 1–4.

Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). Sage Publications.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis.* (8th ed.). Cengage Learning.

Hassan, T. H., & Salem, A. E. (2022). The impact of airline safety communication on passenger trust during crisis recovery. *Tourism and Hospitality Research*, 22(4), 455–469.

International Air Transport Association (IATA). (2021). *Air passenger confidence survey 2021*. International Air Transport Association.

International Civil Aviation Organization (ICAO). (2020). *Safety management manual*. (4th ed.). International Civil Aviation Organization.

Kim, H., Lee, J., & Jung, K. (2021). The role of trust in airline service: A structural equation modeling approach. *Sustainability*, 13(4), 2156.

Kim, J., Lee, H., & Jung, K. (2021). The mediating role of trust between perceived safety and airline selection intention after COVID-19. *Journal of Air Transport Management,* 92, 102020.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management.* (15th ed.). Pearson Education.

Lee, S., & Park, J. (2024). Airline safety image and passenger behavioral intention in post-crisis aviation markets. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 29(2), 210–225.

Lee, S., & Park, Y. (2024). The impact of airline safety image on passenger decision-making. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 41(2), 145–160.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 1–55.

Morgan, R. M., & Hunt, S. D. (1994). The commitment-trust theory of relationship marketing. *Journal of Marketing*, 58(3), 20–38.

Nguyen, T. H., & Tran, P. Q. (2023). Customer trust and repurchase intention in aviation services. *Asian Journal of Business Research*, 13(1), 45–60.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49–60.

Su, D. N., Wan, Y. K. P., & Huang, S. S. (2022). Passenger safety experience, satisfaction, and loyalty in the airline industry after the pandemic crisis. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 52, 44–53.

Su, L., Wan, C., & Huang, S. (2022). Safety experience and airline loyalty: The mediating role of satisfaction and trust. *Tourism Management*, 90, 104479.

Wang, Y., Liu, X., & Chen, H. (2023). Safety perception versus price sensitivity in airline choice behavior after global crises. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 169, 103608.

Wang, Y., Liu, Z., & Chen, X. (2023). Safety perception versus price: Determinants of airline choice. *Journal of Air Transport Management*, 110, 102345.

Zhang, L., Li, M., & Zhou, Y. (2024). Passenger trust in airline safety management systems. *Safety Science*, 168, 106305.

Zhang, T., Li, Y., & Zhou, Q. (2024). Passenger trust in airline safety management systems and its impact on loyalty intention. *Safety Science*, 172, 106412.

แนวทางการนิเทศการศึกษาเชิงรุกผ่านการบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ในยุคดิจิทัล*

PROACTIVE EDUCATIONAL SUPERVISION GUIDELINES THROUGH THE INTEGRATION OF MODERN LEARNING THEORIES IN THE DIGITAL AGE

พนิดา ซิบยก

Panida Sipyok

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Buddhist Educational Administration Faculty of Education,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: panidasipyok@gmail.com

วันที่รับบทความ : 29 เมษายน 2026; วันแก้ไขบทความ 8 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 10 พฤษภาคม 2569

Received 29 April 2026; Revised 8 May 2026; Accepted 10 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการนิเทศการศึกษาเชิงรุกที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โดยการสังเคราะห์และประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างสรรค์องค์ความรู้ (Constructivism) ทฤษฎีการเชื่อมโยงความรู้ (Connectivism) และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ผลการศึกษาพบว่า การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลต้องเผชิญกับความท้าทายด้านสมรรถนะเทคโนโลยีของครูผู้สอนและรูปแบบการนิเทศแบบเดิมที่ขาดความยืดหยุ่น การบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยให้สามารถพัฒนาแนวทางการนิเทศเชิงรุกใน 3 มิติหลัก คือ 1) มิติด้านการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ที่เน้นความสัมพันธ์

Citation:

* พนิดา ซิบยก. (2569). แนวทางการนิเทศการศึกษาเชิงรุกผ่านการบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ในยุคดิจิทัล. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1152-1162.

Panida Sipyok. (2026). Proactive Educational Supervision Guidelines Through The Integration Of Modern Learning Theories In The Digital Age. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1152-1162.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบกัลยาณมิตรผ่านระบบโทรนิเทศ (Tele-supervision) 2) มิติด้านการสะท้อนคิด (Reflective Practice) เพื่อกระตุ้นให้ครูวิเคราะห์และพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยตนเอง และ 3) มิติด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เสมือน (Virtual PLC) เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายวิชาชีพและแหล่งสารสนเทศที่หลากหลาย แนวทางการนิเทศนี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ รวมไปถึงการเปลี่ยนบทบาทของศึกษานิเทศก์และผู้อำนวยการสถานศึกษาให้กลายเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: การนิเทศการศึกษาเชิงรุก, ทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่, ยุคดิจิทัล, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This academic article aims to present proactive educational supervision guidelines consistent with the context of change in the digital age. By synthesizing and applying key learning theories, including Constructivism, Connectivism, and Social Learning Theory, the study reveals that educational supervision in the digital age faces challenges concerning teachers' technological competencies and traditional supervision models that lack flexibility. Integrating these learning theories facilitates the development of proactive supervision guidelines in three main dimensions: 1) Coaching and Mentoring, emphasizing friendly relationships through tele-supervision; 2) Reflective Practice, to encourage teachers to analyze and develop active learning innovations independently; and 3) Building a Virtual Professional Learning Community (Virtual PLC), to connect professional networks and diverse information sources. These supervision guidelines not only mitigate time and location constraints but also shift the roles of educational supervisors and school directors toward being facilitators who enhance teachers' active learning management competencies in the 21st century effectively and sustainably.

Keywords: Proactive Educational Supervision, Modern Learning Theories, Digital Age, Active Learning

บทนำ

ในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัล(Digital Transformation) ยุคดิจิทัลได้มีบทบาทสำคัญในการปรับตัวของการศึกษาทั่วโลก ส่งผลทำให้สถานศึกษาต้องเร่งปรับตัวทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องมีการบริหารจัดการที่ถูกต้อง ปัญหาสำคัญที่พบในปัจจุบันคือช่องว่างสมรรถนะดิจิทัล ของผู้สอนนั่นเองซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของใจทิพย์ ณ สงขลา (2561) ที่ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว มากเกินกว่ากระบวนการพัฒนาบุคลากรแบบเดิมการนิเทศการศึกษาที่เคยเน้นการตรวจตราในห้องเรียนจึงเริ่มขาดประสิทธิภาพไปแล้ว ในการกระตุ้นให้ครูใช้นวัตกรรมดิจิทัลอย่างมีเป้าหมาย นำความรู้ความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูปรูปแบบการนิเทศที่ให้มีความยืดหยุ่นและทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

สำหรับการแก้ปัญหาดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องอาศัยการสังเคราะห์ฐานคิดทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ โดยเฉพาะการใช้ทฤษฎีการเชื่อมโยงความรู้ (Connectivism) และทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ร่วมกับแนวคิดในการนิเทศที่บูรณาการแบบกัลยาณมิตรเข้ามา ซึ่งเน้นการเป็นพี่เลี้ยงและโค้ช (Coaching) ผู้วิจัยได้เห็นว่าการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลไม่ควรที่จะมองเพียงเครื่องมือเทคโนโลยีเป็นเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการทางปัญญาและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมตามทฤษฎีของ Bandura (1977) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการสังเกตและการสนับสนุนจากแบบอย่างที่ดี การนำเครื่องมือดิจิทัลมาบูรณาการกับการนิเทศแบบสะท้อนคิด (Reflective Supervision) จึงเป็นแนวทางมาตรฐานที่จะช่วยเปลี่ยนบทบาทศึกษานิเทศก์ให้กลายเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่ช่วยดึงศักยภาพครูออกมาได้อย่างเต็มที่

บทความฉบับนี้ มุ่งพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษาสำหรับครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับประสิทธิภาพและก้าวข้ามข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ แนวทางที่นำเสนอจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของครู ผ่านการบูรณาการพื้นที่ปลอดภัยทางวิชาการบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างไร้รอยต่อ ประโยชน์ที่จะได้รับไม่ใช่แค่เพียง

การเพิ่มประสิทธิภาพของคุณครูเท่านั้น แต่ยังเป็นการวางรากฐานทางสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนในยุคดิจิทัลต่อไป

ฐานคิดทางทฤษฎีการเรียนรู้ในบริบทดิจิทัลและการบูรณาการสู่การนิเทศเชิงรุก

การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการวางรากฐานบนทฤษฎีการเรียนรู้ที่สามารถอธิบายถึงพลวัตระหว่างมนุษย์และเทคโนโลยี ซึ่งไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนผ่านเชิงเครื่องมือ แต่คือการปรับกระบวนทัศน์ในการพัฒนาวิชาชีพ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ฐานแนวคิดสำคัญที่นำมาสู่การขับเคลื่อนการนิเทศเชิงรุก โดยเริ่มจาก ทฤษฎีการเชื่อมโยงความรู้ (Connectivism) ซึ่งมองว่าความรู้กระจายตัวอยู่ตามเครือข่ายสารสนเทศ ผู้นิเทศจึงต้องปรับบทบาทสู่การเป็น "ผู้ชี้แนะการเข้าถึงเครือข่าย" (Network Facilitator) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวพร ลายทอง และคณะ (2565) ที่พบว่าการนิเทศผ่านระบบเครือข่ายดิจิทัลช่วยให้ครูเข้าถึงแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลาย นำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนที่สอดรับกับความต้องการของโลกยุคใหม่ได้อย่างรวดเร็ว

ในขณะเดียวกัน ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ยังคงเป็นแกนหลักสำคัญ โดยผู้นิเทศต้องเปลี่ยนจากการบรรยายเป็นการสร้าง "พื้นที่ปฏิบัติการดิจิทัล" เพื่อให้ครูได้ทดลองและสะท้อนผลการใช้เครื่องมือด้วยตนเอง ซึ่ง ปัญญาพล วรวงค์ (2566) ได้ระบุในงานวิจัยว่า กระบวนการนิเทศที่เปิดโอกาสให้ครูได้สร้างองค์ความรู้ผ่านการปฏิบัติจริงในพื้นที่ดิจิทัล จะช่วยให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะที่ยั่งยืนมากกว่าการอบรมในรูปแบบเดิม นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึง ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการสังเกตต้นแบบ โดยในยุคดิจิทัลกระบวนการนี้สามารถเกิดขึ้นได้ผ่าน "พื้นที่เสมือน" (Virtual Space) ดังที่ จินดา แสงเขียว (2564) ได้ศึกษาพบว่าการใช้ระบบพี่เลี้ยงผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-efficacy) ให้กับครูผ่านการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน

สำหรับการบูรณาการสู่การนิเทศดิจิทัลเชิงรุกนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหัวใจสำคัญไม่ได้อยู่ที่ความทันสมัยของเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการสะท้อนคิด (Reflective Supervision) และการสร้างความสัมพันธ์เชิงกัลยาณมิตรเป็นฐาน โดยเครื่องมือดิจิทัลจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์และการโค้ชอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สิทธิพงศ์ พรหมเพศ (2566) ที่เสนอว่าการนิเทศในลักษณะการเป็นโค้ช

(Coaching) บนฐานความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจกัน คือปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนให้ครูเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่พร้อมรับมือกับโลกแห่งอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

พลวัตของการนิเทศการศึกษาเชิงรุก

การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลมิใช่เพียงกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องทางการบริหาร แต่เป็นการขับเคลื่อนด้วยปฏิสัมพันธ์เชิงวิชาการที่ดีเพื่อยกระดับสมรรถนะของครู โดยมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญคือ

การชี้แนะ (Coaching) และการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) บนฐานกัลยาณมิตร

ในบริบทการนิเทศเชิงรุก ผู้นิเทศจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ประเมิน (Evaluator) สู่การเป็นโค้ชที่ดึงศักยภาพภายในของครูออกมา การเป็นการชี้แนะในยุคดิจิทัลอาศัยความสัมพันธ์เชิงบวกหรือบูรณาการแนวคิด "กัลยาณมิตร" เป็นฐานสร้างความไว้วางใจ ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร เช่น ระบบโทรนิเทศ (Tele-supervision) ช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ทำให้การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) มีความต่อเนื่องและไม่สร้างความกดดันให้กับครู

บทบาทการนิเทศเชิงรุก ผู้นิเทศจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ประเมินที่คอยตรวจตราจับผิดโดยจะต้องปรับเปลี่ยนสู่การเป็นโค้ชที่ดึงศักยภาพภายในของครูออกมาให้ได้ มีการชี้แนะวิธีการแนวทางโดยปรับเทคโนโลยีเข้ามาสู่ในยุคดิจิทัล อาศัยความสัมพันธ์เชิงบวกหรือบูรณาการแนวคิดกัลยาณมิตรเป็นฐานในการสร้างไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเช่นระบบโทรในการนิเทศหรือระบบออนไลน์จะช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศทำให้มีข้อมูลสะท้อนกลับ(Feedback) ได้มีความต่อเนื่องและไม่สร้างความกดดันให้กับครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริรัตน์ ศรีวรรณ (2557) ที่เน้นว่าการชี้แนะที่มีประสิทธิภาพจะนำไปสู่การลดปัญหาและอุปสรรค สามารถบรรลุเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ได้อย่างได้ผลเป็นรูปธรรม

การสะท้อนคิด (Reflective Thinking) ผ่านเครื่องมือดิจิทัล

หัวใจสำคัญที่ทำให้การนิเทศการศึกษาเกิดความยั่งยืนคือการทำให้ครู "เห็นพฤติกรรมการสอนของตนเอง" ทฤษฎีการนิเทศแบบสะท้อนคิดของ Acheson & Gall (2003) ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการทบทวนและวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในยุคดิจิทัล ศึกษานิเทศก์หรือผู้อำนวยการสามารถใช้สื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอบันทึกการสอน หรือพอร์ตโฟลิโอออนไลน์ เป็น "กระจกเงา" เพื่อให้ครูได้ทำกิจกรรมสะท้อนคิด (Reflective Journaling) การตั้งคำถามเชิงรุกของผู้นิเทศจะช่วยกระตุ้นให้ครูค้นพบแนวทางการพัฒนาการสอนเชิงรุก (Active Learning) ด้วยตนเอง มากกว่าการรับคำสั่งจากผู้อื่น การสะท้อนคิดผ่านเครื่องมือดิจิทัลการนิเทศการศึกษาเกิดความยั่งยืนสามารถมีการสะท้อนคิดเพื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมการเรียนการสอนของตนเอง สามารถชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาได้โดยการผ่านเครื่องมือดิจิทัล สามารถนำปัญหาของตนเองมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้วก็มีการสะท้อนคิดไม่ว่าจากผู้อำนวยการหรือว่าเพื่อนครูด้วยกัน ดังนั้นการสะท้อนคิดจึงเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลเพื่อให้ครูได้เปิดใจร่วมกันแล้วก็แก้ปัญหาร่วมกัน

การสื่อสารและการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างทันท่วงที

ในด้านของการสื่อสารและการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างทันท่วงที การนิเทศการศึกษาสมัยใหม่จะเน้นความเร็วและความยืดหยุ่น การใช้เครื่องมือดิจิทัลทำให้ช่วยให้กระบวนการนิเทศเปลี่ยนจากเหตุการณ์รายปีกลับมาเป็นกระบวนการรายวัน ซึ่งผู้วิจัยก็ได้เห็นว่าการสื่อสารผ่านพื้นที่ช่วยให้เหมือนกับช่วยให้เกิดการนิเทศแบบเพื่อนคู่คิดมากขึ้น ช่วยลดความเป็นทางการและเพิ่มความเป็นธรรมชาติในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันการสะท้อนคิดร่วมกันในชุมชนออนไลน์จะกลายเป็นกลไกสำคัญที่สร้างแรงจูงใจภายใน ให้ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

แนวทางการนำสื่อดิจิทัลและชุมชนวิชาชีพสู่การปฏิบัติ

การเปลี่ยนผ่านสู่การนิเทศการศึกษาโดยใช้ดิจิทัลเชิงรุกจะบรรลุผลสำเร็จได้จำเป็นต้องมีการวางโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ ดังนี้

1. การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเสมือน (Virtual PLC) การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลควรมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนจาก "การนิเทศรายบุคคล" สู่ "การนิเทศเชิงระบบ" ผ่านการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) บนแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเป็นพื้นที่ในการแบ่งปันนวัตกรรมการสอน (Innovation Sharing) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิชัย นรากร และคณะ (2566) ที่พบว่าการนิเทศโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเสมือนช่วยทลาย

ข้อจำกัดด้านระยะทางและสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับแนวคิดของ Vangrieken et al. (2017) ที่ระบุว่าการร่วมมือกันในชุมชนวิชาชีพผ่านระบบเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้ครูเกิดการปรับปรุงการเรียนการสอน (Teacher Collaboration) อย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้เกิดการไหลเวียนของความรู้ (Knowledge Flow) ตามทฤษฎีการเชื่อมโยงความรู้ (Connectivism)

2. การพัฒนาระบบคลังทรัพยากรการเรียนรู้และสื่อดิจิทัล (Digital Resource Repository) เพื่อให้การนิเทศมีประสิทธิภาพและเกิดความต่อเนื่อง สถานศึกษาควรพัฒนาระบบคลังสื่อดิจิทัล (Digital Repository) เช่น Google Drive หรือ Padlet เพื่อจัดเก็บคลังคลิปวิดีโอการสอนดีเด่นและแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สิ่งเหล่านี้ทำหน้าที่เป็น "แบบอย่างทางปัญญา" (Cognitive Modeling) ตามแนวคิดของ Bandura สอดคล้องกับผลการศึกษาของ รักษพล ธนะวิภาค (2565) ที่พบว่าการจัดทำคลังนวัตกรรมดิจิทัลที่เข้าถึงง่ายช่วยส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) และลดภาระงานในการสร้างสื่อใหม่ทั้งหมด นอกจากนี้ Hsu (2021) ยังชี้ให้เห็นว่าระบบการจัดการทรัพยากรดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาสมรรถนะการสอนผ่านการสังเกตและการประยุกต์ใช้ (Adaptive Reuse) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพในยุคใหม่

3. การบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลสู่กระบวนการนิเทศแบบผสมผสาน (Blended Supervision) แนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพที่สุดในยุคเปลี่ยนผ่าน คือการใช้การนิเทศแบบผสมผสานที่ร้อยเรียงระหว่างการเผชิญหน้า (Face-to-Face) และการใช้เทคโนโลยีทางไกล (Tele-presence) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ ธงไชย และคณะ (2567) ที่ระบุว่าการนิเทศแบบผสมผสานช่วยให้ผู้นิเทศติดตามผลได้อย่างเป็นระบบผ่านข้อมูลเชิงประจักษ์บนระบบ Cloud-based งานวิจัยของ กิตติพงษ์ พุ่มสะอาด (2566) และ สุวิมล ว่องวาณิช (2565) ยังยืนยันตรงกันว่า การนิเทศเชิงรุกที่ผสานเครื่องมือดิจิทัลเข้ากับการสะท้อนคิด (Reflective Practice) จะส่งผลให้ครูผู้สอนเกิดความมั่นใจ (Self-efficacy) และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในที่สุด

บทบาทของผู้นำสถานศึกษาในการสนับสนุนการนิเทศเชิงรุก

ความสำเร็จของการนิเทศการศึกษาเชิงรุกในยุคดิจิทัลไม่ได้ขึ้นอยู่กับสมรรถนะของครูผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยบทบาทเชิงรุกของผู้อำนวยการสถานศึกษาในฐานะ "ผู้นำ

ทางปัญญาและเทคโนโลยี" (Digital Pedagogical Leader) เพื่อขับเคลื่อนระบบนิเทศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริง โดยมีบทบาทสำคัญดังนี้

1. การเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล (Digital Visionary Leadership)

ผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องทำหน้าที่มากกว่าการสั่งการ แต่ต้องเป็นผู้กำหนดทิศทางและสร้างความตระหนักให้คณะครูเห็นถึงความจำเป็นของการนิเทศเชิงรุก ผู้วิจัยเห็นว่าบทบาทนี้เริ่มต้นจากการสร้าง "วัฒนธรรมการนิเทศเชิงบวก" ที่เน้นความร่วมมือมากกว่าการจับผิด สอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา แช่มช้อย (2562) ที่ระบุว่าผู้นำในยุคดิจิทัลต้องมีความสามารถในการโน้มน้าวและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการใช้นวัตกรรมเพื่อลดภาระงานและเพิ่มประสิทธิภาพการสอน ซึ่งจะช่วยลดแรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ให้แก่ครู นอกจากนี้ ผู้นำต้องพร้อมพัฒนาตนเองให้เท่าทันต่อวิถีทางดิจิทัลใหม่ๆ เพื่อเป็นต้นแบบ (Modeling) ในการนำความรู้มาขยายผลสู่การพัฒนาครูและผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดสรรทรัพยากรและพื้นที่ปลอดภัยทางการเรียนรู้ (Resource Allocation and Safe Space)

บทบาทที่สำคัญคือการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลที่จำเป็นควบคู่กับการจัดสรรเวลาเพื่อให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผู้วิจัยเห็นว่าผู้นำต้องสร้าง "พื้นที่ปลอดภัย" (Psychological Safety) ที่อนุญาตให้ครูทดลองใช้นวัตกรรมใหม่ๆ แม้จะเกิดข้อผิดพลาดในเบื้องต้น การนิเทศเชิงรุกจะสัมฤทธิผลเมื่อผู้นำส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็น "องค์กรแห่งการเรียนรู้" (Learning Organization) ตามแนวคิดของ Senge (2006) ที่เน้นการสนับสนุนการลองผิดลองถูกและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเปิดกว้าง ผู้วิจัยเน้นย้ำว่าในสถานศึกษาที่ขาดแคลนทรัพยากร ผู้นำยิ่งต้องใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ครูเข้าถึงนวัตกรรมและแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ ได้อย่างเท่าเทียม

3. การนิเทศในฐานะผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวก (Coaching and Facilitating)

ผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ตรวจตรา (Supervisor) สู่การเป็นโค้ช (Coach) และผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่ให้คำปรึกษาผ่านเครื่องมือดิจิทัล ผู้วิจัยเห็นว่าการสังเกตการสอนและการสะท้อนคิดร่วมกับครูผ่านระบบออนไลน์ ช่วยให้ผู้นำเห็นสภาพปัญหาที่แท้จริงและสามารถจัดทำ "แผนพัฒนาครูรายบุคคล" (Individual

Development Plan: IDP) ได้อย่างตรงจุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Knight (2018) ที่ระบุว่า การนิเทศในลักษณะการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียนรู้ (Instructional Coaching) จะช่วยลดระยะห่างระหว่างผู้บริหารและครู ทำให้เกิดการสื่อสารที่เปิดกว้างและจริงใจ ไม่ว่าจะผ่านระบบออนไลน์หรือออนไซต์ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์นำทฤษฎีการเรียนรู้สู่การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล ไม่ได้เพียงเป็นการเปลี่ยนแปลงผ่านเชิงเทคโนโลยีแต่จะเป็นการปฏิรูปกระบวนการ กระบวนทัศน์ทางการนิเทศที่ยึดกับธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ ในยุคดิจิทัลการหลอมรวมนำทฤษฎีต่างๆมาสร้างองค์ความรู้และทฤษฎีการเชื่อมโยงจะช่วยให้การนิเทศ ที่เมื่อก่อนมีการตรวจรับเชิงระบบปรับไปสู่การสร้างระบบนิเทศการเรียนรู้เชิงรุกในขณะที่พลวัตของการชี้แนะและการสะท้อนคิดบนฐานกัลยาณมิตรเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาสมรรถนะครูให้สามารถจัดการการเรียนรู้การเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้เห็นว่าการนำเอาสื่อดิจิทัลและการ PLC มาเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างข้อจำกัดในด้านพื้นที่และเวลานำไปสู่การพัฒนาทักษะของครูที่ทันสมัยมากขึ้น

จากการศึกษาและการสังเคราะห์แนวทางการนิเทศการศึกษาในครั้งนี้ สามารถทำให้เรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัลไม่ใช่เพียงแค่การมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่คือการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของผู้นิเทศและผู้รับนิเทศให้มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงมีการบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในเรื่องของการสร้างองค์ความรู้และการเชื่อมโยงเครือข่ายสารสนเทศก็ได้เข้ามาเปลี่ยนบทบาทของการนิเทศการศึกษาจากการกำกับดูแลแบบเดิมสู่การเป็นกัลยาณมิตรทางปัญญาที่สามารถมุ่งเน้นในการชี้แนะและการสะท้อนความคิดที่สร้างสรรค์มากขึ้นผู้วิจัยได้มีความเห็นว่าเมื่อผู้อำนวยการสถานศึกษาปรับบทบาทมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกและสามารถใช้พื้นที่เสมือนในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้จะช่วยลดความกลัวและความสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาส่งผลให้ครูผู้สอนกล้าพัฒนาตนเองกล้าพัฒนานวัตกรรม แล้วก็มีการปรับตัวเข้าสู่การจัดการเชิงรุกมากขึ้น ซึ่งสุดท้ายนี้ ผลประโยชน์ทั้งหมดจะตกอยู่กับผู้เรียนที่ได้รับการปลูกฝังทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิตอลนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

กิตติพงษ์ พุ่มสะอาด. (2566). รูปแบบการนิเทศดิจิทัลเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 24(2), 85-102.

จินดา แสงเขียว. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบชี้แนะและระบบพี่เลี้ยงผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 22(1), 112-125.

ใจทิพย์ ณ สงขลา. (2561). *การออกแบบการเรียนรู้ดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัญญาพล วรวงค์. (2566). รูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ประสิทธิชัย นรากร, ศราวุธ เอี่ยมตระกูล และวราภรณ์ ทรัพย์มาก. (2566). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาผ่านเครือข่ายความร่วมมือออนไลน์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะดิจิทัลของครู. *วารสารวิชาการครุศาสตร์*, 14(1), 120-135.

รักษพล ธนะวิภาค. (2565). การจัดการคลังทรัพยากรการเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารนวัตกรรมทางการศึกษา,* 6(3), 45-60.

ศิริรัตน์ ศรีวรรณ. (2557). *การชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงเพื่อการนิเทศการศึกษา.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศิวพร ลายทอง และคณะ. (2565). รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารการอาชีวศึกษา*, 7(2), 45-58.

สิทธิพงศ์ พรหมเพศ. (2566). การนิเทศดิจิทัลเชิงรุก: การชี้แนะและการสะท้อนคิดเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการศึกษา*, 5(3), 89-104.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2565). *การนิเทศการศึกษาบนฐานการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน: แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2562). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ ภู่นาค. (2563). การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 4(2), 125-138.

อภิสิทธิ์ ธงไชย และคณะ. (2567). ประสิทธิผลของการนิเทศแบบผสมผสานที่มีต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลของครูผู้สอน. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 19(1), 210-225.

Acheson, K. A., & Gall, M. D. (2003). *Clinical supervision and teacher development: Preservice and inservice applications*. (5th ed.). John Wiley & Sons.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.

Dunne, K. A., & Villani, S. (2007). *Mentoring new teachers*. (2nd ed.). Corwin Press.

Knight, J. (2018). *The impact cycle: What instructional coaches should do to foster powerful improvements in teaching*. Corwin Press.

Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art & practice of the learning organization*. Doubleday.

Sheninger, E. (2019). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times.* Corwin Press.

Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1), 3-10.

การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย*

DEVELOPMENT COMPETITIVE CAPABILITIES INFLUENCE SUSTAIN ABILITY PERFORMANCE OF BUSINESS PLASTIC PACKAGING IN THAILAND

เว่ย เว่ย เฉิน

Wei Wei Chen

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: WeiWei Chen@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 1 กรกฎาคม 2569

Received 10 May 2026; Revised 29 June 2026; Accepted 1 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย (2) เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย และ (3) เพื่อพัฒนาโมเดลความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการ ที่จดทะเบียนนิติบุคคลดำเนินกิจการธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย จำนวน 140,320 กิจการ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่ง

Citation:

* เว่ย เว่ย เฉิน. (2569). การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1163-1189.

Wei Wei Chen. (2026). Development Competitive Capabilities Influence Sustain Ability Performance Of Business Plastic Packaging In Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1163-1189.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ความชัดเจนของแฮร์และคณะ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้แก่ เจ้าของกิจการและผู้ประกอบการ จำนวนทั้งสิ้น 400 คน การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 ท่าน ได้แก่ ผู้ประกอบการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโดยโปรแกรมลิสเรล

ผลการวิจัย พบว่า (1) การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย ได้แก่ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ความสามารถในการปรับตัว การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ และความสามารถในการแข่งขัน อยู่ในระดับมาก (2) กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ความสามารถในการปรับตัว การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ และความสามารถในการแข่งขัน ส่งผลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน ซึ่งค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องของโมเดลจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า Chi-square = 238.38, df = 87, RMSEA = 0.066 (90 Percent Confidence Interval = 0.056 - 0.077), NNFI = 0.99, CFI = 0.99, PNFI = 0.72 และ SRMR = 0.033 และ (3) แบบจำลองการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันกับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ความสามารถในการปรับตัว การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความสามารถในการแข่งขัน, ผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน, ธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก, ความยั่งยืนทางธุรกิจ, ประเทศไทย

Abstract

The objective of this research were (1) to study the development of competitiveness that influences the sustainable performance of plastic packaging businesses in Thailand. (2) to analyze the competitiveness that influences the sustainable performance of plastic packaging businesses in Thailand and (3) to develop a competitiveness model that influences the sustainable performance of plastic packaging businesses in Thailand. This research employs a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research. The study

population consists of 140,320 registered legal entities operating plastic packaging businesses in Thailand. The sample group was determined according to Hare et al.'s rule of clarity, consisting of 400 business owners and entrepreneurs. Quantitative research used questionnaires, while qualitative research used interviews. A purposive sampling method was used to select 15 key informants, namely entrepreneurs and marketing experts. The statistics used were percentages, means, standard deviations, and structural equation modeling analysis using LISREL software.

Major Findings: (1) Development competitive capabilities influence sustainability performance of business plastic packaging in Thailand, Development competitive capabilities influence sustainability performance of business plastic packaging in Thailand, these include digital marketing strategies, adaptability, entrepreneurial focus, and competitiveness at a high level (2) Digital marketing strategies, adaptability, entrepreneurial focus and competitiveness. This contributes to sustainable performance, as the structural equation modeling model's fit index is well-aligned with the empirical data, with a value of Chi-square = 238.38, df = 87, RMSEA = 0.066 (90 Percent Confidence Interval = 0.056 - 0.077), NNFI = 0.99, CFI = 0.99, PNFI = 0.72 and SRMR = 0.033 and (3) A competitiveness development model that influences the sustainable performance of plastic packaging businesses in Thailand, there is a correlation between digital marketing strategy, adaptability, entrepreneurial focus, competitiveness, and sustainable performance.

Keyword: Competitive Capability, Sustainable Performance, Plastic Packaging Business, Business Sustainability, Thailand

บทนำ

ปัจจุบันแนวโน้มการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ผลิตจากพลาสติก มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของบรรจุภัณฑ์ที่ผลิตจากพลาสติก เนื่องจากกระบวนการผลิตที่

สามารถขึ้นรูปได้ง่าย ต้นทุนต่ำ อายุการใช้งานยาวนาน เมื่อเทียบกับวัสดุประเภทอื่น เช่น แก้ว และกระดาษ ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้มีการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ผลิตจากพลาสติกอย่างแพร่หลายในธุรกิจต่าง ๆ เช่น ธุรกิจเครื่องดื่ม ธุรกิจอาหารพร้อมรับประทาน โดยธุรกิจที่ได้กล่าวมาล้วนแต่จำเป็นต้องพึ่งพาบรรจุภัณฑ์พลาสติกจึงทำให้การเติบโตของธุรกิจเหล่านี้มีผลทำให้ความต้องการบรรจุภัณฑ์ที่ผลิตพลาสติกเพิ่มมากขึ้นไปด้วย โดยธุรกิจเครื่องดื่มมีแนวโน้มการเจริญเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 14 ต่อปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 – 2567 (สมาคมพลาสติกไทย, 2567) และธุรกิจอาหารพร้อมรับประทานมีแนวโน้มการเจริญเติบโต เฉลี่ยร้อยละ 55 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 – 2567 ส่งผลให้การแข่งขันในธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติกรุนแรงมากขึ้น ทั้งด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์และราคา ซึ่งเป็นสองปัจจัยหลักที่ลูกค้าจะเลือกพิจารณาเป็นลำดับแรก ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงเล็งเห็นผลกระทบที่เกิดจากค่าใช้จ่ายในส่วนต่าง ๆ ของธุรกิจ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายทางด้านต้นทุนการขนส่ง ต้นทุนการบริการ ต้นทุนการจัดเก็บสินค้า แต่ในปัจจุบันยังมีปัจจัยที่สำคัญอีกหนึ่งปัจจัยเพิ่มเข้ามานั่นคือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากทุกวันนี้โลกของเราต้องประสบกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างหนักจึงทำให้ผู้คนจำนวนมากหันมาใส่ใจกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การที่ธุรกิจมีภาพลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีจึงทำให้ได้เปรียบคู่แข่งในธุรกิจอุตสาหกรรมเดียวกัน

ด้วยสภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันที่มีความเร่งรีบและแข่งขันในการดำเนินชีวิตมากขึ้นวิถีการบริโภค ได้เปลี่ยนจากการปรุงอาหารรับประทานเองมาเป็นการซื้ออาหารปรุงสำเร็จ หรืออาหารตามสั่งมารับประทานทั้งสำหรับตนเอง และสมาชิกในครอบครัว บรรจุภัณฑ์พลาสติก เช่น ถุงพลาสติกจึงเป็นภาชนะบรรจุอาหารที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากน้ำหนักเบา ราคาถูก สะดวกไม่ต้องเป็นภาระในการดูแลรักษาหลังการใช้งานอย่างภาชนะอื่นๆ อย่างเช่นปีนโต หรือกล่องอาหารเป็นต้น ส่วนใหญ่ผู้จำหน่ายอาหารจะเป็นผู้เลือกชนิดถุงพลาสติกในการบรรจุ หรือห่อหุ้มอาหารให้แก่ผู้บริโภค มาตรฐานผลิตภัณฑ์ธุรกิจอุตสาหกรรมบรรจุภัณพ์พลาสติก หรือถุงพลาสติกสำหรับบรรจุอาหาร (มอก. 1027-2553) (Ministry of Industry, 2011) แบ่งถุงพลาสติกที่ใช้สำหรับบรรจุอาหารตามชนิดของเม็ดพลาสติกที่ใช้ทำได้เป็น 2 ชนิด คือ โพลีเอทิลีน (polyethylene ; PE) และโพลีโพรพิลีน (polypropylene, PP) และแบ่งตามอุณหภูมิที่ใช้งาน ได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) ถุงที่ใช้บรรจุอาหารร้อนได้ ซึ่งทนอุณหภูมิได้สูงถึง 100 องศาเซลเซียสหรือสูงกว่า 2) ถุงที่ใช้บรรจุอาหารเย็น ซึ่งทนอุณหภูมิสูงได้ถึง 60 องศาเซลเซียส และ 3) ถุงที่ใช้บรรจุ อาหารเยือกแข็งที่ทนอุณหภูมิต่ำได้ถึง -18 องศาเซลเซียส เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคอาหารที่ใช้ถุงพลาสติกใน

การบรรจุ หรือหีบห่อ ผู้จำหน่ายอาหารจึงต้องให้ความสำคัญในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติก หรือถุงพลาสติกให้เหมาะสมกับประเภทของอาหารที่บรรจุ ในอุตสาหกรรมการผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติก วัตถุดิบในการผลิตนอกจากจะประกอบด้วยเม็ดพลาสติกแล้ว ยังมีการเติมสารเติมแต่งเข้าไปในกระบวนการผลิตเพื่อช่วยลดต้นทุนในการผลิต ช่วยปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของพลาสติกให้ เหมาะสมกับการใช้งานด้วย (Siripaiboon, 2024) เช่น สารเสริมสภาพพลาสติก (Plasticizer) ช่วยให้ผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ได้มีความยืดหยุ่นและนุ่ม สารคงสภาพ (Stabilizer) ช่วยป้องกันการเสื่อมสภาพ ในระหว่างกระบวนการขึ้นรูป สารสี (Colorant) ทำให้เกิดสี ความทึบแสง ความโปร่งแสงและความเงางาม และสารเสริม (Filler) ผสมลงในโพลิเมอร์เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

ธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติกไทยเผชิญความท้าทายหลักจากการแข่งขันด้านราคากับสินค้านำเข้าจากจีน การปรับตัวสู่เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (ESG) มาตรการลดใช้พลาสติกที่เข้มงวดและต้นทุนเม็ดพลาสติกที่ผันผวน ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องเร่งปรับตัวด้วยนวัตกรรมบรรจุภัณฑ์ยั่งยืนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการแข่งขันของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ด้านการแข่งขันด้านราคากับสินค้านำเข้า สินค้าพลาสติกจากประเทศจีนทะลักเข้ามาในตลาดไทยและอาเซียนจำนวนมาก ด้วยข้อได้เปรียบเรื่องต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า ทำให้ผู้ผลิตไทยที่ต้นทุนสูงกว่าแข่งขันได้ยาก ความผันผวนของต้นทุนการผลิต ราคาเม็ดพลาสติกเฉลี่ยมีแนวโน้มสูงขึ้น และต้นทุนพลังงานมีความผันผวน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่ออัตรากำไรของผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์ ความต้องการใช้งานเปลี่ยนไป พฤติกรรมผู้บริโภคและกฎหมายในบางประเทศเริ่มหันไปใช้บรรจุภัณฑ์วัสดุทดแทนพลาสติก เช่น กระดาษ หรือวัสดุที่ย่อยสลายได้ง่ายกว่า และการจัดการขยะพลาสติก ปัญหาขยะพลาสติกที่ตกค้างในสิ่งแวดล้อมสร้างภาพลักษณ์เชิงลบให้กับอุตสาหกรรม และนำมาสู่กฎระเบียบที่เข้มงวดในการจัดการขยะ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ ตัวแปรด้านความมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งมีตัวชี้วัดที่หลากหลาย ตลอดทั้งตัวแปรความสามารถในการแข่งขัน และตัวแปรด้านผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนที่ใช้ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็น

แนวทางเพื่อพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติกด้วยการพัฒนาขีดความสามารถเพื่อให้ผู้ประกอบการพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันบรรจุภัณฑ์พลาสติกในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย

2. เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย

3. เพื่อพัฒนาโมเดลความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขัน (Competitive Capability)

ความสามารถในการแข่งขันเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสำเร็จขององค์กรในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง โดยหมายถึงความสามารถขององค์กรในการสร้างคุณค่า ความแตกต่าง และการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดีกว่าคู่แข่งขัน ส่งผลให้สามารถรักษาส่วนแบ่งตลาดและสร้างผลตอบแทนที่เหนือกว่าในระยะยาว (Porter, 1985) แนวคิดของ Porter เสนอว่าความได้เปรียบในการแข่งขันเกิดจากการเป็นผู้นำด้านต้นทุน (Cost Leadership) การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) และการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะ (Focus Strategy)

ในขณะเดียวกัน แนวคิดฐานทรัพยากรขององค์กร (Resource-Based View: RBV) อธิบายว่าองค์กรจะสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนได้จากทรัพยากรและความสามารถภายในที่มีคุณค่า (Valuable) หายาก (Rare) ยากต่อการลอกเลียนแบบ (Inimitable) และไม่สามารถทดแทนได้ (Non-substitutable) หรือกรอบ VRIN (Barney, 1991) ทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนาต่อยอดโดยแนวคิดความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities) ซึ่งเสนอว่าองค์กรจำเป็นต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ ปรับตัว และ

ปรับเปลี่ยนทรัพยากรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว (Teece, Pisano, & Shuen, 1997) แนวคิดดังกล่าวยังคงเป็นรากฐานสำคัญของงานวิจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ในปัจจุบัน

สำหรับธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ความสามารถในการแข่งขันไม่ได้จำกัดเฉพาะด้านต้นทุนการผลิตเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ การใช้เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ การบริหารห่วงโซ่อุปทาน การสร้างนวัตกรรม และการตอบสนองต่อข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดมากขึ้น

2. การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก

อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมสนับสนุนที่มีบทบาทสำคัญต่อภาคการผลิต การส่งออก และอุตสาหกรรมอาหาร เครื่องดื่ม ยา และสินค้าอุปโภคบริโภค อย่างไรก็ตาม ธุรกิจต้องเผชิญกับแรงกดดันจากการแข่งขันระดับโลก ราคาวัตถุดิบที่ผันผวน การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค และมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันกลายเป็นปัจจัยสำคัญของความอยู่รอด

งานวิจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์เสนอว่าความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจการผลิตประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถด้านนวัตกรรม ความสามารถด้านการผลิต ความสามารถด้านการตลาด ความสามารถด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และความสามารถด้านการบริหารห่วงโซ่อุปทาน โดยองค์ประกอบเหล่านี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และสร้างคุณค่าแก่ลูกค้า (Porter, 1985; Barney, 1991)

นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ระบบอัตโนมัติ ปัญญาประดิษฐ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ยังช่วยยกระดับประสิทธิภาพการผลิต ลดความสูญเสีย และเพิ่มความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Dynamic Capabilities ที่เน้นการปรับตัวอย่างต่อเนื่องภายใต้บริบทของอุตสาหกรรมยุคใหม่

3. แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน (Sustainable Business Performance)

ผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดที่ขยายขอบเขตการวัดผลจากตัวชี้วัดทางการเงินเพียงอย่างเดียวไปสู่การพิจารณาผลการดำเนินงานในสามมิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ

มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม ตามแนวคิด Triple Bottom Line ของ Elkington (1997)

การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการเติบโตควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดของเสีย การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่งผลให้ผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนกลายเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

4. เศรษฐกิจหมุนเวียนและความยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก

แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะแนวทางสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ รีไซเคิล หรือใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุด เพื่อลดของเสียและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

สำหรับธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติกในประเทศไทย การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน เช่น การใช้เม็ดพลาสติกรีไซเคิล การออกแบบเพื่อการรีไซเคิล (Design for Recycling) การใช้พลาสติกชีวภาพ และการบริหารวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Management) ล้วนช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและสอดคล้องกับข้อกำหนดของตลาดโลก

นอกจากนี้ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Sustainable Packaging) ยังช่วยสร้างภาพลักษณ์องค์กร เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนมากขึ้น

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแข่งขันกับผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ความสามารถในการแข่งขันมีอิทธิพลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนขององค์กร โดยเฉพาะความสามารถด้านนวัตกรรม ความสามารถในการเรียนรู้ขององค์กร ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ความพึงพอใจของลูกค้า การเติบโตของยอดขาย ความสามารถในการทำกำไร และการดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

สำหรับธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติกในประเทศไทย ความสามารถในการแข่งขันควรครอบคลุมทั้งการพัฒนานวัตกรรม การบริหารต้นทุน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารห่วงโซ่อุปทาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการดำเนินธุรกิจตามแนวคิด

ESG และเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งจะช่วยยกระดับผลการดำเนินงานทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานแบบ (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) สามารถอธิบายได้ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (population) ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการ ที่จดทะเบียนนิติบุคคลดำเนินธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย จำนวน 140,320 กิจการ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่าง (samples) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจนของ (Hair, et al, 2010) ซึ่งได้แนะนำถึงงานวิจัยประเภทนี้ว่าควรใช้ขนาดตัวอย่างระหว่าง 10-20 ตัวอย่าง ต่อ 1 พารามิเตอร์ที่เป็นตัวแปร 18 ตัวแปร ซึ่งขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย 300 ตัวอย่าง (20 × 18 = 360 ตัวอย่าง)

ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงได้กำหนดเพื่อให้สัดส่วนการคำนวณที่ลงตัว จึงได้เพิ่มขนาดตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 400 ตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวนเพียงพอ และมากกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล โดยนำข้อมูลมาพัฒนาสร้างแบบสอบถามการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย โดยกำหนดขอบข่ายของการวิจัยและสร้างแบบสอบถามการดำเนินการเพื่อวัด

ระดับความสำเร็จที่บ่งชี้ถึงการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะและข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรูปแบบธุรกิจ โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นชนิดเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล เป็นแบบสอบถามประยุกต์ขึ้นจากแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ประกอบด้วย ด้านเว็ปไซต์ ด้านอีเมล และด้านประชาสัมพันธ์ออนไลน์ โดยใช้มาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีระดับคะแนนตั้งแต่ 5 คะแนน ไปถึง 1 คะแนน ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัว เป็นแบบสอบถามประยุกต์ขึ้นจากแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับเกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัวของผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ด้านเทคโนโลยี ด้านการตลาด และด้านกระบวนการ โดยใช้มาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีระดับคะแนนตั้งแต่ 5 คะแนน ไปถึง 1 คะแนน ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ เป็นแบบสอบถามประยุกต์ขึ้นจากแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับเกี่ยวกับการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ด้านนวัตกรรม ด้านความกล้าเสี่ยง ความเป็นอิสระ ด้านการดำเนินงานเชิงรุก และด้านความก้าวร้าวในการแข่งขัน โดยใช้มาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีระดับคะแนนตั้งแต่ 5 คะแนน ไปถึง 1 คะแนน ตามลำดับ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขัน เป็นแบบสอบถามประยุกต์ขึ้นจากแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย ด้านการเป็นผู้นำต้นทุน ด้านสร้างความแตกต่าง ด้านการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน และด้านการตอบสนองลูกค้า โดยใช้มาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีระดับคะแนนตั้งแต่ 5 คะแนน ไปถึง 1 คะแนน ตามลำดับ

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน เป็นแบบสอบถามประยุกต์ขึ้นจากแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มาก

ที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีระดับคะแนนตั้งแต่ 5 คะแนน ไปถึง 1 คะแนน ตามลำดับ

เกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น โดยใช้ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็นตัวชี้วัดตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวหคิดของ (Best, 1997) มีรายละเอียด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 คะแนน หมายถึง ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.49 คะแนน หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 คะแนน หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 คะแนน หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น การวิเคราะห์แบบจำลองการวัด และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในครั้งนี้ เพื่อดูองค์ประกอบแต่ละด้านของแบบสอบถาม การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย และการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป IBM AMOS สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล และการตรวจสอบโมเดลโดยการตรวจสอบความสอดคล้องตัวแบบ (Goodness - of Fit Measure: GFI) เพื่อศึกษาภาพรวมของแบบว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Data) หรือไม่เพียงใด โดยใช้ค่าสถิติทดสอบ ดังนี้

1. สถิติทดสอบความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) ซึ่งความเบ้ (Skewness) คือความไม่สมมาตรของลักษณะการแจกแจงค่าตัวแปรสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การแจกแจงแบบเบ้ขวา (Positive skewness) ซึ่งลักษณะเส้นจะไปทางขวา และการแจกแจง แบบเบ้ซ้าย (Negative skewness) ลักษณะเส้นจะไปทางซ้าย ส่วนค่าความโด่ง ตามแนวของ โจน และกิลล์ (Joanes; & Gill. 1998) ส่วนค่าความโด่ง เป็นสถิติที่อธิบาย

รูปร่างของลักษณะการแจกแจง ข้อมูลที่จะทำให้เห็นความหนาของปลายทางของเส้นหัวและท้าย ตามแนวของ เวสท์ฟอลล์ (Westfall. 2014)

2. สถิติทดสอบไคว-สแคว์ (Chi-square statistics) เป็นค่าสถิติทดสอบสมมติฐานทางสถิติว่าฟังชันความสอดคล้องเป็นศูนย์ ถ้าค่าสถิติไควสแคว์ มีค่าต่ำมาก หรือยิ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์มากเท่าใดแสดงว่าข้อมูลโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามแนวทางของ แฮร์ และคณะ (Hair; et al. (2010), บอลเลน (Bollen, 1998)

3. ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องตัวแบบ (Goodness - of Fit Measure: GFI) ซึ่งเป็นอัตราส่วนของต่างระหว่างฟังชั่นความสอดคล้องจากตัวแบบก่อนและหลังปรับตัวแบบฟังชั่นความสอดคล้องก่อนปรับตัวแบบค่า GFI หากมีค่ามากกว่า 90 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามแนวทางของ แฮร์ และคณะ (Hair, et al. (2001), โจเรสคอก และ ซอร์บอม (Joreskog; & Sorbom. 1989) และนาทากะ และ ซูบา (Tanaka; & Huba. 1985)

4. ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) ซึ่งนำค่า GFI มาทำการปรับแก้และคำนึงถึงขนาดตัวแปรและกลุ่มตัวอย่าง ค่านี้ใช้เช่นเดียวกับค่า CFI และค่า AGFI ที่เข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามแนวทางของสมาร์เกอร์ และ โลแมกซ์ (Schumaker; & Lomax, 2010)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structure In-depth Interview) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาข้อมูลที่ทำให้ทราบการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ประกอบการ 10 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด 5 ท่าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 ท่าน เพื่อให้ข้อเสนอแนะร่วมกัน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

1. การเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ที่จดทะเบียนนิติบุคคลดำเนินกิจการธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย โดยใช้วิธีแบบเจาะจง (purposive sampling) และผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดด้วยตนเอง

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้มาจากการวิจัยเอกสารจากแนวคิดทฤษฎี ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล”

1. ลักษณะเครื่องมือที่ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบถามตอบเพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ

2. การสร้างเครื่องมือศึกษาโครงสร้างตัวแปรประกอบด้วย กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ความสามารถในการปรับตัว การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถในการแข่งขัน และผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน โดยใช้แนวคิดของ Triple Bottom Line (TBL) (2003) รวมทั้งงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจง เพื่อใช้ยืนยันผลของการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น การวิเคราะห์แบบจำลองการวัด และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง

โดยสรุป การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ประกอบการ ที่จดทะเบียนนิติบุคคลดำเนินกิจการธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด จำนวน 15 ท่าน เป็นการศึกษาในเพียงบางประเด็นเท่านั้น เพื่อช่วยเสริมให้งานวิจัยเชิงปริมาณมีความถูกต้อง และความสมบูรณ์เพิ่มมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้ การสรุปผลการวิจัยแบ่งหัวข้อการนำเสนอออกเป็น 6 หัวข้อ คือ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในการวิจัย (3) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัด (4) ผลการวิเคราะห์โมเดลการพัฒนา

ความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก (5) ผลการทดสอบสมมติฐาน และ (6) สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 และเป็นเพศชาย จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 ผู้ประกอบการมีอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.75 รองลงมาอายุ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.50 และมีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.75 ตามลำดับ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 รองลงมา ได้แก่ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.75 และระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 ตามลำดับ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีตำแหน่งเจ้าของกิจการ จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 รองลงมา ได้แก่ ผู้ประกอบการ จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.25 และกรรมการบริษัท/ผู้จัดการแผนก จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.25 ตามลำดับ และรูปแบบธุรกิจบริษัทจำกัด 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 รองลงมา ได้แก่ รูปแบบธุรกิจเจ้าของคนเดียว มีจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 รูปแบบธุรกิจห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.75 และรูปแบบธุรกิจอื่น ๆ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.25 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในการวิจัย ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation) ระหว่างตัวแปรในตัวแบบสมการโครงสร้างขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อปัจจัยเหตุและผลลัพธ์ของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย พบว่า ความสัมพันธ์มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวก แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งอยู่ในช่วง 0.237- 0.798 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดมีค่าเท่ากับ 0.798 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ด้านการสร้างความแตกต่างและการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุดมีค่าเท่ากับ 0.237 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ด้านความเป็นอิสระกับด้านเศรษฐกิจ โดยเป็นการเปรียบเทียบจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับระดับความสัมพันธ์ นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในทุกตัวแปรมีระดับความสัมพันธ์กัน แสดงให้เห็น

ว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กัน (ไพศาล หวังพานิช, 2563) แต่ยังไม่เกิดปัญหา Multicollinearity (Kline, 2010)

เกณฑ์การแปลผลความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในตัวแบบสมการโครงสร้างขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อปัจจัยเหตุและผลลัพธ์ของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย กำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย 5 ระดับ ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2560)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่า 0.81 ขึ้นไป หมายถึงในระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าอยู่ระหว่าง 0.61 – 0.80 มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าอยู่ระหว่าง 0.41 – 0.60 มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.40 มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าต่ำกว่า 0.20 หมายถึงในระดับต่ำ

3. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการวัด ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ว่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ ถ้าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กันแสดงว่าไม่มีองค์ประกอบร่วม และไม่มีประโยชน์จะนำเมทริกซ์นั้นไปวิเคราะห์ สำหรับค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา คือ Bartlett's test of sphericity จะต้องมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบกับการพิจารณาค่า Kaiser – Meyer – Olkin Measures of Sampling Adequacy (MSA)

4. ผลการวิเคราะห์โมเดลการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก พบว่า ค่าไคร์สแควร์ เท่ากับ 556.57, df. = 91, RMSEA = 0.113 (90 percent confidence = 0.100 – 0.120), NNFI = 0.97, CFI = 0.98, PNFI = 0.76 และ SRMR = 0.046 ความสอดคล้องของโมเดล Chi-square/df = 2.92 อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยต้องการปรับโมเดลให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น ผลของการปรับโมเดลในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ค่าดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น คือ ค่าไคร์สแควร์ = 176.81, df = 88,

RMSEA = 0.051, (90 percent confidence =0.040-0.061), NNFI = 0.99, CFI = 1.00, PNFI = 0.73, SRMR = 0.026 ค่าดัชนีดังกล่าวมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ความสอดคล้องของโมเดล Chi-square/df = 2.01 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องมากยิ่งขึ้น ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ตัวแปรสังเกตได้สามารถวัดตัวแปรแฝงได้ตามแบบจำลองที่กำหนด ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีค่ามากกว่า 0.50 จึงแสดงว่าตัวแปรสังเกตได้สามารถวัดตัวแปรแฝงได้ในระดับดี

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน ได้ว่า สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1, 3, 4, 5 และ 6 เป็นไปตามสมมติฐาน และสมมติฐานการวิจัยที่ 2 เป็นไปตามสมมติฐาน ซึ่งจากผลการทดสอบสมมติฐานจากข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน ตามสมมติฐานที่ 2 พบว่า ตัวแปรกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ไม่ส่งผลทางตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุนข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณ

6. สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์พลาสติกทั้งผู้ผลิตและผู้จำหน่าย ต่างได้รับผลกระทบจากมาตรการรณรงค์ให้งดใช้ถุงพลาสติก ซึ่งอาจจะได้รับผลกระทบมาก หรือน้อยต่างกันที่ความตระหนักเรื่องสิ่งแวดล้อมของกลุ่มลูกค้าของแต่ละกิจการ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการต่างหาวิธีในการปรับตัวต่อผลกระทบดังกล่าว ซึ่งจะทำได้ช้าหรือเร็วนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่ กับขนาดของกิจการ และเงินลงทุน เพื่อใช้ในการปรับตัวตามวิธีต่าง ๆ ดังกล่าวไปข้างต้น ๆ นอกเหนือจากแนวทางการปรับตัวที่ผู้ประกอบการใช้ตามกรอบการวิจัยข้างต้นนั้น ผู้วิจัยพบว่า แม้ว่าผู้ประกอบการที่เป็นผู้จำหน่ายได้มีการนำผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายเพื่อให้เป็นไปตามความเคลื่อนไหวของสังคมเรื่องสิ่งแวดล้อม แต่ก็ไม่เป็นที่นิยมต่อกลุ่มลูกค้า เท่าที่ควร เนื่องจากกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่ของผู้ประกอบการกลุ่มตัวอย่าง คำนึงถึงเรื่องต้นทุนเป็นสำคัญ ดังนั้น ในส่วนของผู้ประกอบการ ได้คาดการณ์ว่าหากในอนาคตผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์พลาสติกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมยังจำหน่ายได้ไม่มากนัก อาจจะมีการเลิกจำหน่าย ทั้งนี้ ผู้ประกอบการได้ให้ ความเห็นว่า กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่คือกลุ่มพ่อค้า แม่ค้า ที่ซื้อบรรจุภัณฑ์พลาสติกไปใช้ต่อในการค้าขายของตน หรือกลุ่มประชาชนที่ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมมากนัก ดังนั้น ทางผู้ประกอบการกลุ่มตัวอย่าง อาจจะมีการปรับตัวโดยอิงจากความต้องการของกลุ่มลูกค้าหลักของกิจการต่อไป

การเป็นผู้ประกอบการที่ดีจะช่วยให้ผู้ประกอบการมีความพร้อมในการดำเนินอาชีพและเป็นประโยชน์ทำให้ทราบจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะและความสามารถรวมทั้งคุณลักษณะสำคัญที่จะทำให้ผลประกอบการหรือผลการดำเนินงานของธุรกิจประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

ความสามารถทางการแข่งขันมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงาน เนื่องจากการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันหรือความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจเป็นการวางแผลกลยุทธ์ที่อาจจะส่งผลให้ธุรกิจไม่สามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จหลายแห่งได้ใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันไม่มุ่งเน้นกลยุทธ์เฉพาะเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น แต่จะสร้างกลยุทธ์ที่สามาถตอบโจทย์ลูกค้าได้ดี และเป็นที่น่าสนใจ

ผลการดำเนินงานของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย เนื่องจากการทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จและดำเนินไปได้อย่างราบรื่นนั้น นอกจากความสามารถของผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าและบริการ กลยุทธ์ทางการตลาดยังจำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วยเพื่อผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงานที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งวัดความสำเร็จหรือผลการดำเนินงานของธุรกิจได้นั้นมาจากด้านการเงิน ยอดขาย กำไรสุทธิ ต้นทุน ความภักดีของลูกค้าและการรักษาฐานลูกค้า จะช่วยทำให้เห็นถึงความสำเร็จหรือผลการดำเนินงานและความล้มเหลวของแต่ละธุรกิจเพื่อสามารถนำไปสู่การพัฒนาและสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย สามารถสรุปประเด็นที่เห็นควรนำมาอภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัย โดยมีประเด็นดังนี้

สมมติฐานที่ 1 กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน และสมมติฐานที่ 2 กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการแข่งขัน

จากผลการวิจัยพบว่า สมมติฐานที่ 1 กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนขององค์การ ซึ่งส่งผลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน (ประไพทิพย์ ลือพงษ์, 2563) และได้สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะ

เดียวกันที่กล่าวไว้ว่ากลยุทธ์การตลาดดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน นอกจากนี้ยังพบว่า กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลสำหรับธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทยจะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานซึ่งจะส่งผลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงาน โดยผ่านความสามารถในการแข่งขัน และการลงทุนในกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลขององค์กรในปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อเพิ่มความสามารถของพนักงานในการดำเนินกิจกรรมที่เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของกิจการและสร้างความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ดังเช่น การพัฒนาด้านกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลโดยมีการอบรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับองค์กร การปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเพื่อลดต้นทุน ตลอดจนการเสริมสร้างทักษะความชำนาญในงานนั้น ๆ ซึ่งผลที่ได้ตามมาคือองค์กรมีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาอื่น ๆ ที่พบความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกัน แต่กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานขององค์การ

สมมติฐานที่ 2 กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการแข่งขัน (วรีวรรณ เจริญรูป, 2562; กัลย์ ปิ่นเกสร และคณะ, 2562; วิชชุตา มาชู, 2562)

ซึ่งหมายความว่า กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลจะส่งผลทางตรงต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กร และกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านความเป็นผู้นำต้นทุน ซึ่งประกอบด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุด การผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพเพื่อเป็นการลดต้นทุนและค่าใช้จ่าย กระบวนกาปฏิบัติการภายในที่เป็นระบบ ทำให้สามารถลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายได้ 2) ด้านสร้างความแตกต่าง ซึ่งประกอบด้วย การมุ่งเน้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัย แตกต่างจากคู่แข่งขันและสามารถสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับลูกค้า มุ่งเน้นการให้บริการที่รวดเร็ว ถูกต้อง และเชื่อถือได้ แตกต่างจากคู่แข่งขัน พัฒนาความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญแก่พนักงานทุกระดับเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า และมุ่งเน้นช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งมอบสินค้า โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว 3) ด้านการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน ซึ่งประกอบด้วย ธุรกิจมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนในการขายและการให้บริการ มุ่งเน้นลูกค้าเฉพาะกลุ่มเพื่อทำให้เกิดความชำนาญก่อนการขยายไปสู่ตลาดอื่น มุ่งเน้น คิดค้นและพัฒนาสินค้าใหม่ ทันต่อความต้องการของตลาด และ 4) ด้านการตอบสนองลูกค้า ซึ่งประกอบด้วย ธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติกสามารถส่งมอบสินค้าอย่างรวดเร็วและปลอดภัย สามารถนำเสนอสินค้าออกสู่ตลาดได้เร็วกว่ารายอื่นในตลาดเดียวกัน และสามารถปรับเปลี่ยน

คุณภาพของสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนี้ทำให้เกิดการพัฒนาบุคคลากรขององค์กร ที่ทำให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันและส่งผลให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดีกับองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับกลุ่มผู้ประกอบการในธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย พบว่า พนักงานขององค์กรมีบทบาทสำคัญทำให้องค์กรขับเคลื่อนและมีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น โดยผ่านการพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถด้วยการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลให้มีมากยิ่งขึ้น

สมมติฐานที่ 3 ความสามารถในการปรับตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์การ

จากผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการปรับตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการแข่งขัน ทั้งนี้การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการปรับตัวเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อผลการดำเนินงานของสถานประกอบการ การสร้างความสามารถในการปรับทั้งด้านเทคโนโลยี การตลาด และกระบวนการดำเนินงาน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินงานของผู้ประกอบการ ดังนั้น ผู้ประกอบการขององค์กรจึงควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพช่วยทำให้ผลการปฏิบัติงานระหว่างองค์กรมีประสิทธิภาพสะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงาน มีความแม่นยำในการผลิตสินค้าที่รวดเร็วและตรงตามข้อกำหนด ช่วยสนับสนุนให้เกิดความสามารถในการผลิตสินค้าได้รวดเร็วและตรงตามข้อกำหนด เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการตลาดกับลูกค้าที่แม่นยำและรวดเร็ว มีช่องทางในการจำหน่ายและกระจายสินค้าที่มากขึ้น เกิดการปรับปรุงคุณภาพของการผลิตสินค้า ซึ่งการปรับตัวของธุรกิจจะส่งผลให้การประกอบการมีแนวโน้มที่ดีขึ้นสอดคล้องกับ Tuominen et al. (2004) ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจสามารถก่อให้เกิดผลด้านนวัตกรรมก่อให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดี และสอดคล้องกับการศึกษาของอภิชาติ คุณธรรมรักษ์ และสุเมธ แก่นมณี (2563) พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันและผลการดำเนินงานที่ดี ของผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ Kotha and Rindova (2001) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยว่า สิ่งที่ทำให้ธุรกิจมีความสามารถสร้างความสามารถทางธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว คือ การปรับตัว และได้สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกัน (วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ และ ชนัญชิดา เจริญวัฒ, 2563; ภูวนารถ ถาวร และศิริวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2563) ซึ่งข้อค้นพบนี้

หมายความว่าความสามารถในการปรับตัว ประกอบด้วย 3 ด้านคือ 1) ด้านเทคโนโลยี ซึ่งประกอบด้วย การใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระหว่างองค์กร และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิตสินค้า 2) ด้านการตลาด ซึ่งประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนข้อมูล การกระจายสินค้าในหลากหลายช่องทาง และการตั้งราคาสินค้าที่เหมาะกับความต้องการ และ 3) ด้านกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย การปรับเปลี่ยนโครงสร้างเพื่อความคล่องตัว การบริหารจัดการรูปแบบใหม่ ๆ การลดขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัว และการปรับเปลี่ยนการะบวนการผลิต คุณภาพสินค้าที่ดีขึ้น ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านที่ได้กล่าวมาแล้วเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันที่ดีขึ้นจากความสามารถในการปรับตัวขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับกลุ่มผู้ประกอบการในธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย พบว่า การปรับตัวของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรมีความสามารถในการแข่งขัน สรุปได้ว่า ความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย ทำให้เกิดความสามารถในการแข่งขัน

สมมติฐานที่ 4 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์การ และสมมติฐานที่ 5 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัยพบว่า การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการแข่งขัน และการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขัน และผลให้มีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยหลักขององค์กร เมื่อองค์กรมีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้นก็ส่งผลให้ผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนดีขึ้นตามไปด้วย (Swedberg, 2007) จากสภาพการแข่งขันของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย เพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดีของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย และความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น ผู้ประกอบการธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ ซึ่งเจ้าของเหล่านั้นต้องมีความรู้ขั้นพื้นฐานอยู่ในตัว และพร้อมที่จะเพื่อผลักดันให้อุตสาหกรรมมีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น การที่องค์กรรับรู้เท่าทันความต้องการของผู้บริโภค หรือการที่องค์กรกล้าที่จะเสนอสิ่งใหม่ให้กับตลาด การออกสินค้าใหม่ที่ตรงตามความต้องการของตลาด คุณสมบัติของผู้ประกอบการธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย คือต้องมีความรู้เพื่อให้เท่าทันเหตุการณ์ (Low &

MacMillan, 2021) มีความรู้ทั้งการบริหารหรือสินค้าที่ออกสู่ตลาด ความกล้าเสี่ยงกับเหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยผู้ประกอบการต้องมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น และผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาอื่น ๆ ที่พบความสัมพันธ์ระหว่างการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการแข่งขันและผลการดำเนินงาน (Miller, 1983) ซึ่งข้อค้นพบนี้หมายความว่าการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการประกอบด้วย 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการทำงาน การมีแนวคิดใหม่ ๆ การนำเทคโนโลยีมาใช้และการปรับปรุงพัฒนาสินค้า 2) ด้านความกล้าเสี่ยง ซึ่งประกอบด้วย การลงทุนในสถานการณ์ที่ไม่เอื้อ การกู้เงินเพื่อการลงทุน การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ 3) ด้านการดำเนินงานเชิงรุก ประกอบด้วย การปรับตัว การติดตาม การเตรียมความพร้อม และการมีแผนสำรอง 4) ด้านความเป็นอิสระ ประกอบด้วย การมีแนวคิดสร้างสรรค์การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ การกำหนดวิสัยทัศน์ และการตัดสินใจ 5) ด้านความก้าวร้าวในการแข่งขัน ประกอบด้วย การใช้กลไกด้านราคา การสร้างความสัมพันธ์ต่อลูกค้า และการสร้างกลยุทธ์ ดังนั้น จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับกลุ่มผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูป พบว่า ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด 19) ตัวแปรการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขัน และส่งผลต่อผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นสำหรับธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทยความต้องการบรรจุภัณฑ์พลาสติกมากขึ้นและมีการตัดสินใจเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของกิจการที่ทันสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การขยายธุรกิจผ่านระบบออนไลน์ สอดคล้องกับผลการศึกษาอื่น ๆ ที่พบความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกันของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก (Meyer, Kay, & French, 1965) และสอดคล้องกับ Dreyer and Gronhaug (2004) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ประกอบการต้องมีส่วนผลักดันเพื่อนำไปสู่การหยืดหยุ่นในการดำเนินงาน โดยอาศัยความพร้อมของทรัพยากรทั้งภายในและภายนอก ส่งผลให้เกิดการสร้างสรรค์ขององค์กร (Wheeler, 1995) ซึ่งนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันและผลการดำเนินงานที่ดี (Briggs & Keogh, 1999)

สมมติฐานที่ 6 ความสามารถในการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้เป็นเพราะเมื่อธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น อยู่เหนือคู่แข่งในตลาด หรือมีข้อ

ได้เปรียบมากกว่าย่อมส่งผลให้ผลการดำเนินงานดีขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาอื่น ๆ ที่พบความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกัน (Eisenhardt & Martin, 2000; Chatterji & Patro, 2021; Wilden & Gudergan, 2021) กิตติ เจริญพรพานิชกุล (2562) กล่าวไว้ในผลการวิจัยซึ่งค้นพบว่า ความสามารถในการแข่งขันมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน ทางด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ความสามารถในการแข่งขันมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนที่ไม่เกี่ยวข้องกับทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งข้อค้นพบนี้หมายความว่าความสามารถในการแข่งขันประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเป็นผู้นำต้นทุน ประกอบด้วย การลดต้นทุนเนื่องจากการใช้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากร การลดต้นทุนเนื่องจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการ การลดต้นทุนเนื่องจากการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน 2) ด้านการสร้างความแตกต่าง ประกอบด้วย การปรับปรุงคุณภาพที่มีความแตกต่าง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ การตอบสนองเพื่อการเข้าถึงของลูกค้าและการเป็นผู้นำด้านการพัฒนา 3) ด้านการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน ประกอบด้วย การตอบสนองความต้องการ ความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่ การนำเสนอสินค้าที่ตรงความต้องการ และการเจาะจงกลุ่มลูกค้าที่แตกต่าง และ 4) ด้านการตอบสนองลูกค้าประกอบด้วย สามารถส่งมอบสินค้าอย่างรวดเร็วและปลอดภัย สามารถนำเสนอสินค้าออกสู่ตลาดได้เร็วกว่ารายอื่นในตลาดเดียวกัน สามารถปรับเปลี่ยนคุณภาพของสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว สิ่งต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงทั้ง 4 ด้านของความสามารถในการแข่งขันล้วนส่งผลให้ผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เพิ่มเติมกับกลุ่มผู้ประกอบการในธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ความเชื่อมโยงของข้อมูลระหว่างความสามารถในการแข่งขันและผลการดำเนินงานขององค์การ ยกเว้นกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลที่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านความสามารถในการแข่งขันต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

สมมติฐานที่ 7 ความสามารถในการปรับตัว มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการปรับตัว มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การที่ผลวิจัยเป็นเช่นนี้เป็นเพราะเมื่อธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติกสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้รวดเร็ว (เช่น มาตรการสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี) จะช่วยลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และตอบโจทย์ผู้บริโภคยุคใหม่ นำไปสู่การรักษาฐานลูกค้าและสร้างการเติบโตต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wiwoho et al. (2020) ที่พบว่าความสามารถในการปรับตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ

นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ซึ่งการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น ปัจจัยด้านเทคโนโลยี การแข่งขันทางการตลาด รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยภายในองค์กร เป็นสิ่งที่สำคัญของความสามารถในการปรับตัว เพื่อองค์กรจะสามารถตอบสนองต่อโอกาสทางการตลาดอันจะนำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพและนวัตกรรม เช่นเดียวกับ Dewi et al. (2020) ที่กล่าวว่า ความสามารถในการปรับตัวมีอิทธิพลเชิงบวกต่อนวัตกรรมและ ความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้น องค์กรที่มีการสำรวจและเข้าใจโอกาสทางธุรกิจ พนักงานก็จะสามารถนำ ข้อมูลเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหา ปรับปรุงกระบวนการทำงาน และนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ตรงกับตามต้องการของตลาด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ 1. ผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน เกิดมาจากองค์ประกอบในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเป็นตัวเงิน โดยการนำผลที่ได้ไปเทียบกับการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา การพิจารณาการเติบโตของการใช้สินทรัพย์และการลงทุน และยอดขายสินค้าในปีที่ผ่านมา และผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ตัวเงินในประเด็นเรื่องของความพึงพอใจของลูกค้าต่อสินค้าและบริการ การกลับมาซื้อสินค้าซ้ำของลูกค้า ความหลากหลายของสินค้าและบริการที่สนองตอบลูกค้า และอัตราความรวดเร็วในการปรับเปลี่ยน/ผลิตสินค้าใหม่ออกสู่ตลาด อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพิจารณาผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืน 2. ความสามารถในการแข่งขัน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลทางตรงต่อการดำเนินงานอย่างยั่งยืนมากที่สุด โดยผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการเป็นผู้นำทางต้นทุนในการดำเนินการพิจารณาถึงความสามารถในการลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดโดยการปรับเปลี่ยนกระบวนการ และวิธีการดำเนินงานการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานสูงสุด และมีความต่อเนื่องในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การให้ความสำคัญกับการพัฒนาแนวคิดของพนักงานเพื่อให้เกิดการสร้างสิ่งใหม่ การเสริมสร้าง สนับสนุนด้านเทคโนโลยี เพื่อปรับเปลี่ยนให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน ความสามารถในการตอบสนองลูกค้าเพื่อการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ใหม่ได้อย่างสะดวก การรับฟังความคิดเห็นจากลูกค้าเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ตรงตามความต้องการ รวมถึงการส่งเสริมให้มีการสร้างผลิตภัณฑ์ที่แตกต่าง เพื่อสร้างความต้องการของตลาดตามกลุ่มเป้าหมาย 3. กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล มีผลทางตรงต่อการดำเนินงานผ่าน

ความสามารถในการแข่งขัน ผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลทั้งนี้เนื่องจากกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ปัจจัยสำคัญที่สามารถทำให้เกิดการแข่งขันทางในการประกอบธุรกิจ ดังนั้น สถานประกอบการจึงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ ทักษะการทำงาน และทัศนคติที่ดีต่อการทำงานอันเป็นปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อการแข่งขันทางธุรกิจ 4. ความสามารถในการปรับตัว เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อผลการดำเนินงานของสถานประกอบการ การสร้างความสามารถในการปรับทั้งด้านเทคโนโลยี การตลาด และกระบวนการดำเนินงาน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินงานของผู้ประกอบการ ดังนั้น ผู้ประกอบการขององค์กรจึงควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพช่วยทำให้ผลการปฏิบัติงานระหว่างองค์กรมีประสิทธิภาพสะดวก รวดเร็ว ยิ่งขึ้น เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงาน มีความแม่นยำในการผลิตสินค้าที่รวดเร็วและตรงตามข้อกำหนด ช่วยสนับสนุนให้เกิดความสามารถในการผลิตสินค้าได้รวดเร็วและตรงตามข้อกำหนดเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการตลาดกับลูกค้าที่แม่นยำและรวดเร็ว มีช่องทางในการจำหน่ายและกระจายสินค้าที่มากขึ้น เกิดการปรับปรุงคุณภาพของการผลิตสินค้า 5. การมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อผลการดำเนินงานของสถาน ประกอบการ ดังนั้น การที่ผู้ประกอบการจะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญกับประเด็นการลงทุนเพิ่มของกิจการในอนาคต ท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่เอื้อต่อการกู้ยืมเงิน เพื่อการลงทุนเพิ่มของกิจการ การตัดสินใจเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของกิจการที่ทันสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยความรับผิดชอบต่อธุรกิจด้วยตัวเอง โดยการพิจารณาการใช้กลไกด้านราคาเพื่อขยายตลาด การสร้างความสัมพันธ์ต่อลูกค้าด้วยการให้ข้อมูลสินค้าเหนือคู่แข่งขัน และการสร้างกลยุทธ์ที่เหนือกว่าคู่แข่งอย่างสม่ำเสมอ **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1. การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องของหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ซึ่งยังมีหลายปัจจัยที่มีความน่าสนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไป เช่น ปัจจัยภายนอกที่กระทบต่อสภาพเศรษฐกิจในสถานการณ์บางอย่าง เช่น ช่วงของการเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าและช่วงของการขาดเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศ 2. การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย ควรแยกตามกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาตามผลิตภัณฑ์ เช่น ถุงพลาสติก ขวดพลาสติก เป็นต้น 3. การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของธุรกิจบรรจุภัณฑ์พลาสติก ในประเทศไทย กับกลุ่มตัวอย่าง ความสามารถในการปรับตัวด้านการตลาดและ

ด้านกระบวนการ ความมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการด้านการดำเนินงานเชิงรุก ด้านความเป็นอิสระและความก้าวร้าวทางการแข่งขัน เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยที่ไม่แตกต่างกันมาก ทำให้มีอาจจะผลกระทบกับต้นทุนที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัลย์ ปิ่นเกษร เฉลิมชัย กิตติศักดินาวิน และจิราวรรณ คงคล้าย. (2562). ทุนมนุษย์: ตัวชี้วัดทุนมนุษย์ระดับองค์การ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(2), 193-202.

กิตติ เจริญพรพานิชกุล. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการอย่างต่อเนื่อง และการบอกต่อของลูกค้าที่ใช้บริการสั่งอาหารทางออนไลน์ในเขต กรุงเทพมหานคร. *วารสารลวศรีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*, 6(2),100.

ประไพทิพย์ ลือพงษ์. (2563). การพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีสมรรถนะความสามารถในการแข่งขัน. *วารสารนักบริหาร*, 32(4), 100.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2560). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์ทรวิโรฒ.

ไพศาล หวังพานิช. (2563). *การวัดผล.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.

ภูวนารถ ถาวรศิริ และศิริวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2563). กลยุทธ์การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจน้ำดื่มท้องถิ่นใน เขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. *Journal, Slipakorn University*, 8(2), 2171.

วรีวรรณ เจริญรูป. (2562). ความสัมพันธ์ ระหว่างทุนมนุษย์กับผลการดำเนินงานของกิจการ: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 9(3), 43-54.

วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ และชนัญชิดา เจริญวัฒน์. (2563). ความสามารถในการพัฒนา สมรรถนะของพนักงานขาย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(6), 2734–2748.

อภิชาติ คุณธรรมรักษ์ และสุเมธ แก่นมณี. (2563). การปรับตัวของกลุ่มธุรกิจค้าปลีกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสารวิจัย มข. มส.*, 1(1), 2556.

Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.

Bollen, K.A. (1998). *Structural Equation Models*. John Wiley & Sons, Ltd.

Briggs & Keogh. (1999). Strategy Formulation and Uncertainty in Environments. *Journal of Business and Economics*, 5(12), 2315-2326.

Chatterji & Patro. (2021). Dynamic capabilities and managing human capital. *Academy of Management Perspectives*, 28(4), 395-408.

Eisenhardt & Martin. (2000). Dynamic Capabilities: What Are They?. *Strategic Management Journal,* 21*,* 1105-1121.

Eisenhardt, K. M., & Martin, J. A. (2000). Dynamic capabilities: What are they?. *Strategic Management Journal*, 21(10–11), 1105–1121.

Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business.* Oxford: Capstone.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. 7 th ed. New Jersey: Pearson Education, Inc.

Hart, S. L. (1995). A natural-resource-based view of the firm. *Academy of Management Review*, 20(4), 986–1014.

Joanes, D.N. and Gill, C.A. (1998). Comparing Measures of Sample Skewness and Kurtosis. *Journal of the Royal Statistical Society: Series D (The Statistician)*, 47, 183-189.

Joreskog, K. G., & Sorbom, D. (1989). *LISREL 7: User's Reference Guide.* Chicago, IL: Scientific Software.

Kline, R.B. (2010). Principles and Practice of Structural Equation Modeling. The Guilford Press, New York.

Kotha, S., Rajgopal, S. and Rindova, V. (2001). Reputation Building and Performance: An Empirical Analysis of the Top-50 Pure Internet Firms. *European Management Journal*, 19, 571-586.

Low & MacMillan. (2021). Entrepreneurship: Past Research and Future Challenges. *Journal of Management*, 14(2),139-161.

Meyer, H. H., Kay, E., & French, J. R., Jr. (1965). Split roles in performance appraisal. *Harvard Business Review*, 43(1), 123–129.

Porter, M. E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance.* New York: Free Press.

Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review*, 89(1–2), 62–77.

Schumacher & Lomax. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*. (3rd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Siripaiboon, (2024). *The Increasing Overall Equipment Effectiveness of High Density Polyethylene Pipe Manufacturing*. Thai Industrial Engineering Network Journal.

Siripaiboon, (2024). *The Increasing Overall Equipment Effectiveness of High Density Polyethylene Pipe Manufacturing*. Thai Industrial Engineering Network Journal.

Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. *Strategic Management Journal*, 18(7), 509–533.

Tuominen, Matti & Rajala, Arto & Moller, Kristian. (2004). How does adaptability drive firm innovationess?. *Journal of Business Research, Elsevier, vol.* 57(5), pages 495-506.

Westfall, P.H. (2014). Kurtosis as Peakedness, 1905-2014. *R.I.P. The American Statistician,* 68, 191-195.

Wheeler, J.C. (1995). Evolution and present situation of the South American Camelidae. *Biological Journal of the Linnean Society,* 54, 271-295.

Wilden, R., and Gudergan, S. P. (2021). The Impact of Dynamic Capabilities on Operational Marketing and Technological Capabilities: Investigating the Role of Environmental Turbulence. *Journal of the Academic Marketing Science*, 43, 181-199.

แนวทางการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2*

APPROACH TO CLIMATE AND ENVIRONMENTAL MANAGEMENT THAT IS CONDUCIVE TO PROACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTION AFFILIATED TO THE AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATION AREA OFFICE DISTRICT 2

สินีญา การสมมิตร[1] และ พรเทพ รู้แผน[2]

Sineeya Karnsommit[1] and Pornthep Rupan[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

[1-2]Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: sinee4834@gmail.com

วันที่รับบทความ : 13 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 24 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 พฤษภาคม 2569

Received 13 May 2026; Revised 24 May 2026; Accepted 26 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา และ 2) เสนอแนวทางการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ใน

Citation:

* สินีญา การสมมิตร และ พรเทพ รู้แผน. (2569). แนวทางการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1190-1202.

Sineeya Karnsommit and Pornthep Rupan. (2026). Approach To Climate And Environmental Management That Is Conducive To Proactive Learning Management Of Educational Institution Affiliated To The Ayutthaya Primary Education Area Office District 2.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1190-1202.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ จำนวน 156 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ จำนวน 222 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ครู 2 คน และศึกษานิเทศก์ 2 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเรื่องการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการส่งแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างผ่านระบบ E-Office ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.24, S.D. = 0.81) และปัญหาการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = 1.03) และ 2. แนวทางการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ประกอบด้วยรายการปฏิบัติ 18 รายการ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการวางแผนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม จำนวน 3 รายการ 2. ด้านการดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม จำนวน 6 รายการ 3. ด้านการใช้ประโยชน์ของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 รายการ 4. ด้านการบำรุงรักษาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม จำนวน 3 รายการ และ 5. ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม จำนวน 3 รายการ

คำสำคัญ: บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, การบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

Abstract

This research is a mixed methods research with the objectives of 1) studying the conditions and problems of atmospheric and environmental management that are conducive to the active learning management of educational institutions, and 2) proposing guidelines for the management of the atmosphere and environment that are conducive to the proactive learning management of educational institutions. The population used in the research included school administrators and academic teachers in 156 schools. The sample consisted of 222 school administrators and academic teachers, which were obtained by random stratification method. Stratified Random Sampling and the main contributor in the interview. There are 7 people, including 3 school administrators. 2 teachers and 2 communication educators were acquired by specific selection method. The tools used in the research included a questionnaire on the management of the atmosphere and environment that is conducive to active learning management, with a total of 30 questions. The consistency index was between 0.80 – 1.00 and the confidence value was 0.98. Data collection is carried out by sending questionnaires to the sample through the system. E-Office of the Ayutthaya Primary Education Area Office District 2 and Interviews with Key Informants Quantitative data are analyzed with mean and standard deviation, and qualitative data are analyzed with content analysis.

The results showed that: 1. Favorable atmospheric and environmental management conditions. The overall level of active learning management of educational institutions is at a high level ($\bar{x}$= 4.24, S.D. = 0.81) and the problem of managing the atmosphere and environment that is conducive to the management of active learning of educational institutions is at a high level ($\bar{x}$ = 4.05, S.D. = 1.03) and 2. Approaches to the management of the atmosphere and environment that are conducive to the management of active learning of educational institutions consist of 18 action items divided into 5 areas: 1.

Planning for the arrangement of atmosphere and environment. 2. Implementation of Atmosphere and Environment 3. Utilization of the atmosphere and environment in learning management. 3 items 4. and 5. Supervision, monitoring and evaluation of the atmosphere and environment arrangement. 3 items.

Keywords: Atmosphere and environment that is conducive to learning management, active learning management, and atmosphere and environment management

บทนำ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง มากกว่าการรับความรู้จากผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่อธิบายว่า Active Learning เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมทั้งทางกายและความคิด ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายและการลงมือปฏิบัติ (Bonwell & Eison, 1991) รวมถึงการเรียนรู้ลักษณะนี้ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดีกว่าการบรรยายเพียงอย่างเดียว (Prince, 2004) ทั้งนี้การขับเคลื่อนแนวทางดังกล่าวให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมจำเป็นต้องอาศัยบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เช่น การจัดห้องเรียนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม การใช้พื้นที่นอกห้องเรียน และการประยุกต์ใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมในการสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ (Freeman et al., 2014)

ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 (สพป.อย.2) จึงให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในฐานะปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน อย่างไรก็ตาม จากรายงานการนิเทศ ตลอดจนข้อมูลสะท้อนปัญหาและแนวนโยบายของ สพป.อย.2 พบว่า โรงเรียนในสังกัดยังมีข้อจำกัดในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียนที่ยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบ Active Learning

ซึ่งยังคงมีลักษณะเน้นการถ่ายทอดความรู้เป็นหลัก มากกว่าการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (สพป.อย.2, 2566)

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2 และตลอดจนนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2 เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปรับปรุงและพัฒนาให้มีสภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2

2. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาทบทวนเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางสำคัญที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านการคิดวิเคราะห์ การอภิปราย และการลงมือปฏิบัติจริง โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ John Dewey ที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ Jean Piaget ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และ Lev Vygotsky ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ขณะเดียวกัน การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบทั้งด้านกายภาพและด้านจิตสังคม กล่าวคือ ด้านกายภาพควรจัดให้มีความสะอาด ปลอดภัย เป็นระเบียบ และเอื้อต่อการเรียนรู้ ส่วนด้านจิตสังคมควรส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี ความอบอุ่น และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนและผู้เรียนด้วยกันเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Maria Montessori ที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และ Abraham Maslow ที่ให้ความสำคัญกับความต้องการพื้นฐานด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนหนึ่งของผู้เรียน

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย สามารถกำหนดองค์ประกอบของการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เป็นการกำหนดแนวทางและออกแบบสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และลักษณะของผู้เรียน 2) การดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เป็นการนำแผนไปปฏิบัติจริง โดยจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ 3) การใช้ประโยชน์ของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ เป็นการใช้สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 4) การบำรุงรักษาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เป็นการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความพร้อม ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 5) การกำกับติดตามและประเมินผลการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เป็นการตรวจสอบ ประเมิน และปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า จากการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแนวคิดการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 2) การดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 3) การใช้ประโยชน์ของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ 4) การบำรุงรักษาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และ 5) การกำกับติดตามและประเมินผลการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน และสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพประกอบที่ 1

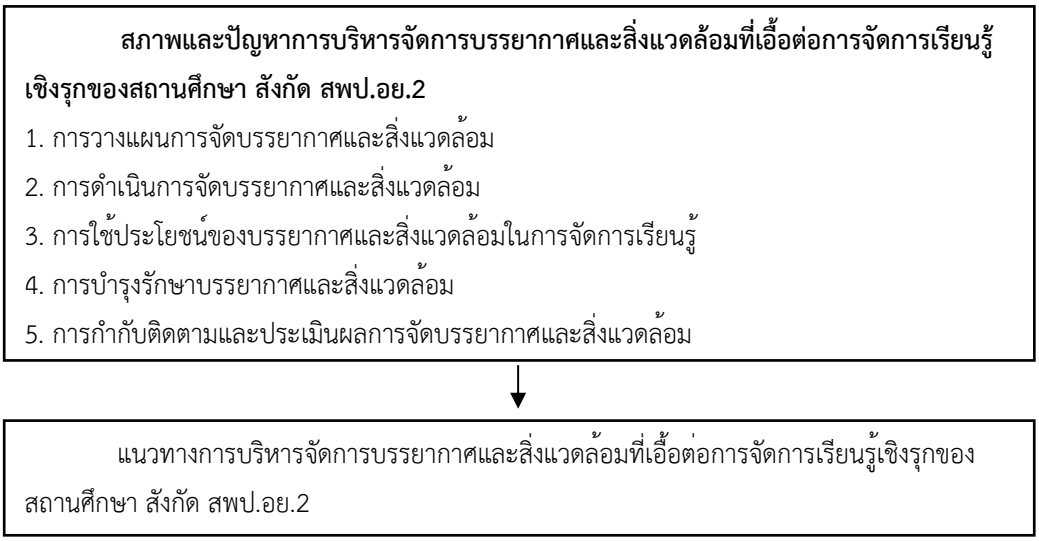

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแนวทางการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2 มีวิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการของโรงเรียนในสังกัด สพป.อย.2 จำนวน 156 โรงเรียน โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการของโรงเรียนในสังกัด สพป.อย.2 จำนวน 222 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 2) ด้านการดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการใช้ประโยชน์ของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการบำรุงรักษาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และ 5) ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม รวมจำนวนทั้งสิ้น

30 ข้อ โดยด้านที่ 1 มี 6 ข้อ ด้านที่ 2 มี 8 ข้อ ด้านที่ 3 มี 5 ข้อ ด้านที่ 4 มี 3 ข้อ และด้านที่ 5 มี 8 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 เสนอแนวทางการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน ครูจำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจำนวน 2 คน รวมทั้งหมดจำนวน 7 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง

3) การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหาการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2 มีรายละเอียดดังนี้

รายการ	สภาพการปฏิบัติ			อันดับ	ปัญหาการปฏิบัติ			อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.	แปล		$\bar{X}$	S.D.	แปล	
1. ด้านการวางแผนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	4.24	.81	มาก	3	4.01	1.03	มาก	3
2. ด้านการดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	4.27	.83	มาก	2	4.09	1.03	มาก	1
3. ด้านการใช้ประโยชน์ของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้	4.28	.78	มาก	1	4.09	1.04	มาก	1
4. ด้านการบำรุงรักษาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	4.20	.81	มาก	5	4.03	1.02	มาก	2

5. ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม	4.22	.79	มาก	4	4.03	1.04	มาก	2
รวมค่าเฉลี่ย	**4.24**	**.81**	**มาก**		**4.05**	**1.03**	**มาก**	

จากตาราง พบว่า ภาพรวมสภาพการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.24) และมีค่าเฉลี่ยระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ ด้านการใช้ประโยชน์ของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$=4.28) ด้านการดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$=4.27) ด้านการวางแผนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$=4.24) ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$=4.22) และด้านการบำรุงรักษาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$=4.20) ตามลำดับ และภาพรวมปัญหาการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.05) และมีค่าเฉลี่ยระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ ด้านการดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$=4.09) ด้านการใช้ประโยชน์ของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$=4.09) ด้านการบำรุงรักษาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$=4.03) ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$=4.03) และด้านการวางแผนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$=4.01) ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2 ประกอบด้วยรายการปฏิบัติ 18 รายการ แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การวางแผนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมมี 3 รายการ ด้านที่ 2 การดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมมี 6 รายการ ด้านที่ 3 การใช้ประโยชน์ของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้มี 3 รายการ ด้านที่ 4 การบำรุงรักษาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมมี 3 รายการ และด้านที่ 5 การกำกับติดตามและประเมินผลการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมมี 3 รายการ

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ว่า สภาพและปัญหาการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

1.1 ด้านการวางแผนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก เนื่องจากสถานศึกษามีการกำหนดผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน จัดทำแผนงานสอดคล้องกับเป้าหมาย และมีระบบกำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ที่เน้นการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก โดยครูมีการจัดมุมเรียนรู้ สร้างข้อตกลงในชั้นเรียน จัดเตรียมสื่อและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน รวมถึงพื้นที่สีเขียวที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรัส อนุพันธ์ (2564) ที่พบว่าสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ด้านการใช้ประโยชน์ของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก สถานศึกษาส่งเสริมการใช้พื้นที่ต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า และสนับสนุนให้ครูจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อม สอดคล้องกับพิมพาพัญ ทองกิ่ง (2563) ที่ระบุว่าครูควรทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.4 ด้านการบำรุงรักษาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน พร้อมสำรวจความพึงพอใจเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนา สอดคล้องกับวรปภา โพธิ์สุ (2556) ที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.5 ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและคณะกรรมการประเมินอย่างชัดเจน และนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของชุติวัฒน์ สุวัตถิพงศ์และอุบล ทองปัญญา (2562) ที่เน้นการออกแบบระบบและการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบและมีแบบแผน

2. แนวทางการบริหารจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัด สพป.อย.2 พบว่า

2.1 ด้านการวางแผนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม มีรายการปฏิบัติ 3 รายการ คือ 1) สถานศึกษาวางแผนและจัดสรรงบประมาณอย่างชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ และติดตามประเมินผลต่อเนื่องให้สอดคล้องกับนโยบายและวิสัยทัศน์ 2) สถานศึกษาจัดสรรงบประมาณครอบคลุมกิจกรรมโรงเรียน การพัฒนาครู สื่ออุปกรณ์ และกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก และ 3) สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และหาแหล่งสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อความยั่งยืน

2.2 ด้านการดำเนินการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม มีรายการปฏิบัติ 6 รายการ คือ 1) สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม เช่น การทำงานกลุ่ม การอภิปราย และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน 2) สถานศึกษาสนับสนุนให้ครูใช้คำถามกระตุ้นการคิดและกิจกรรมการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง 3) สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและปลอดภัย เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาในแต่ละคาบเรียน 4) สถานศึกษาสนับสนุนให้ครูนำแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เช่น สวนเกษตร หรือพื้นที่ในชุมชน มาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง และ 6) สถานศึกษาสนับสนุนให้ครูใช้พื้นที่นอกห้องเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจ สังเกต และเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง

2.3 ด้านการใช้ประโยชน์ของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ มีรายการปฏิบัติ 3 รายการ คือ 1) สถานศึกษามีระบบจัดซื้อ จัดสรร ใช้และบำรุงรักษาอุปกรณ์อย่างเป็นขั้นตอน มีทะเบียนและคู่มือการใช้งาน เพื่อให้ครูเข้าถึงและใช้ได้อย่างถูกต้อง ปลอดภัย และคุ้มค่า 2) สถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการอบรมครูด้านการใช้สื่อและเครื่องมือทางการศึกษา ควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning และการพัฒนานวัตกรรมหรือคู่มือ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ซ้ำและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) สถานศึกษามีการติดตามและประเมินผลการใช้สื่อและห้องปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปปรับปรุงการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.4 ด้านการบำรุงรักษาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม มีรายการปฏิบัติ 3 รายการ คือ 1) สถานศึกษากำหนดแนวทางการสำรวจอย่างเป็นระบบ ใช้เครื่องมือหลากหลาย เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสังเกต และการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้าน 2) สถานศึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนสะท้อนความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา พร้อมรับฟังข้อมูลจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสะท้อนความต้องการที่แท้จริง และ 3) สถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อเสนอแนะและนำไปปรับปรุง พร้อมสื่อสารผลกลับอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการจัดการเรียนรู้

2.5 ด้านการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม มีรายการปฏิบัติ 3 รายการ คือ 1) สถานศึกษามีระบบการเก็บรวบรวมความคิดเห็นของครูและนักเรียนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเกี่ยวกับบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน 2) สถานศึกษามีการกำหนดขั้นตอน วิธีดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ และระยะเวลาอย่างชัดเจน พร้อมติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และ 3) สถานศึกษานำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน พร้อมสื่อสารผลการดำเนินงานแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการพัฒนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้** สถานศึกษาควรวางแผนและจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบ โปร่งใส และสอดคล้องกับเป้าหมาย โดยมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นการมีส่วนร่วมและชิ้นงานเชิงประจักษ์ พัฒนาระบบจัดซื้อ ใช้ และบำรุงรักษาอุปกรณ์อย่างเป็นขั้นตอน มีทะเบียนและคู่มือชัดเจน รวมถึงจัดทำระบบสำรวจและรับฟังความคิดเห็นของครูและนักเรียนทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ เพื่อใช้ข้อมูลปรับปรุงบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้าน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาคุณลักษณะและบทบาทผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และพัฒนา กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการจัดการบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

จรัส อนุพันธ์. (2564). การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษา. *วารสารการศึกษา*, 15(2), 45–60.

ชุติวัฒน์ สุวัตถิพงศ์ และอุบล ทองปัญญา. (2562*). การออกแบบระบบและการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 7(2), 101–115.

พิมพาพัญ ทองกิ่ง. (2563). บทบาทครูกับการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกของผู้เรียน. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 12(1), 78–90.

วรปภา โพธิ์สุ. (2556). การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพการจัดการศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา*, 9(1), 23–35.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อิทธิพลของการจัดการเวลารอคอยต่อประสบการณ์ผู้โดยสารในสนามบินพาณิชย์*

THE INFLUENCE OF WAITING TIME MANAGEMENT ON PASSENGER EXPERIENCE AT COMMERCIAL AIRPORTS

ภคมน สุทธิประภา[1] และ เจน หน่อท้าว[2]

Pakamon Sutthiprapha[1] and Jane Norathao[2]

[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[1]Master of Business Administration Program (MBA), Krirk University, Thailand

[2]วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[2]International College of Aviation and Aero Space, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: aerospace@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ : 5 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 26 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 28 พฤษภาคม 2569

Received 5 May 2026; Revised 26 May 2026; Accepted 28 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการจัดการเวลารอคอยในสนามบินจากมุมมองของผู้โดยสาร 2) ศึกษาระดับประสบการณ์ผู้โดยสารที่ได้รับจากการใช้บริการสนามบิน และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการเวลารอคอยในสนามบินที่มีต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้โดยสารที่ใช้บริการสนามบินดอนเมือง จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ

Citation:

* ภคมน สุทธิประภา และ เจน หน่อท้าว. (2569). อิทธิพลของการจัดการเวลารอคอยต่อประสบการณ์ผู้โดยสารในสนามบินพาณิชย์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1203-1221.

Pakamon Sutthiprapha and Jane Norathao. (2026). The Influence Of Waiting Time Management On Passenger Experience At Commercial Airports. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1203-1221.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) การจัดการเวลารอคอยในสนามบินโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.87, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.62) โดยด้านการสื่อสารข้อมูลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

2) ประสบการณ์ผู้โดยสารโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.91, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.59)

3) การจัดการเวลารอคอยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสบการณ์ผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (β = 0.68, Sig. = 0.000) โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสบการณ์ผู้โดยสารได้ร้อยละ 46.20 (R^2 = 0.462)

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเวลารอคอย โดยเฉพาะด้านการสื่อสารข้อมูลและการออกแบบกระบวนการให้บริการ มีบทบาทสำคัญในการยกระดับประสบการณ์ผู้โดยสาร ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสนามบินในอนาคต

คำสำคัญ: การจัดการเวลารอคอย, ประสบการณ์ผู้โดยสาร, สนามบิน, คุณภาพการให้บริการ, การถดถอยเชิงพหุคูณ

Abstract

This research article aims to 1) examine the level of waiting time management in airports from passengers' perspectives, 2) investigate the level of passenger experience obtained from airport services, and 3) analyze the influence of waiting time management on passenger experience. This study employed a quantitative research approach using a survey research design. Data were collected from 400 passengers at Don Mueang International Airport using a structured questionnaire. The data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, and inferential statistics, specifically multiple regression analysis.

The findings revealed that

1) the overall level of waiting time management was high (Mean = 3.87, SD = 0.62), with information communication having the highest mean score.

2) the overall passenger experience was also at a high level (Mean = 3.91, SD = 0.59).

3) waiting time management had a significant positive influence on passenger experience at the 0.05 level (β = 0.68, Sig. = 0.000), explaining 46.20% of the variance (R^2 = 0.462).

The results indicate that effective waiting time management, particularly in terms of information communication and service process design, plays a crucial role in enhancing passenger experience. These findings can be applied to improve service quality and strengthen the competitive advantage of airport operations in the future.

Keywords: Waiting Time Management, Passenger Experience, Airport Services, Service Quality, Multiple Regression Analysis

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก การพัฒนาเมือง และการเชื่อมโยงเครือข่ายการคมนาคมระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ สนามบินจึงไม่ได้เป็นเพียงสถานที่สำหรับการขึ้น–ลงของอากาศยานเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็น โครงสร้างพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ ที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศ (Graham, 2018) โดยเฉพาะในบริบทของโลกาภิวัตน์ที่การเคลื่อนย้ายผู้คน สินค้า และบริการมีความรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้นนอกจากบทบาทด้านเศรษฐกิจแล้ว สนามบินยังถูกมองว่าเป็น ประตูสู่ประเทศ (Gateway of the Nation) ซึ่งสะท้อนภาพลักษณ์ มาตรฐานการให้บริการ และระดับความเป็นสากลของประเทศนั้น ๆ ผู้โดยสารมักใช้ประสบการณ์ที่ได้รับจากสนามบินเป็นตัวแทนในการประเมินคุณภาพของระบบบริการโดยรวม ดังนั้น การบริหารจัดการสนามบินจึงต้องให้ความสำคัญกับ ประสบการณ์ผู้โดยสาร (Passenger Experience) อย่างเป็นระบบ (Bitner et al., 2008)

ในบริบทของการจัดการบริการสมัยใหม่ แนวคิดเรื่องประสบการณ์ลูกค้า (Customer Experience) ได้รับความสนใจอย่างมาก เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ความภักดี และพฤติกรรมการใช้บริการในระยะยาว (Lemon & Verhoef, 2016) โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการบิน ซึ่งเป็นธุรกิจบริการที่มีการแข่งขันสูงและมีความคาดหวังของลูกค้าในระดับสูง การออกแบบประสบการณ์ที่ดีจึงต้องครอบคลุมทุกจุดสัมผัส (touchpoints) ตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังการใช้บริการ อย่างไรก็ตาม หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสบการณ์ของผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญ คือ เวลารอคอย (Waiting Time) ซึ่งเกิดขึ้นในหลายขั้นตอนของกระบวนการให้บริการ เช่น การเช็คอิน การตรวจสอบความปลอดภัย การตรวจหนังสือเดินทาง และการขึ้นเครื่องบิน ปัญหาการรอคอยที่ยาวนานหรือไม่มีการจัดการที่เหมาะสม สามารถนำไปสู่ความไม่พึงพอใจ ความเครียด และการประเมินคุณภาพบริการในเชิงลบ (Taylor, 1994)

ในเชิงทฤษฎี การศึกษาเกี่ยวกับเวลารอคอยได้พัฒนาไปสู่การแยกความแตกต่างระหว่าง เวลารอคอยจริง (Actual Waiting Time) และ เวลารอคอยที่รับรู้ (Perceived Waiting Time) โดย Maister (1985) อธิบายว่า การรับรู้เวลารอคอยของผู้ใช้บริการไม่ได้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาจริงเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น ความไม่แน่นอน การขาดข้อมูล และระดับความวิตกกังวล แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีความไม่แน่นอน (Uncertainty Theory) ที่ระบุว่า เมื่อผู้ใช้บริการไม่สามารถคาดการณ์ระยะเวลาหรือผลลัพธ์ของบริการได้ จะส่งผลให้เกิด ต้นทุนทางจิตวิทยา (psychological cost) ซึ่งทำให้การรับรู้เวลารอคอยยาวนานขึ้น (Osuna, 1985) อีกทั้ง Larson (1987) ยังชี้ให้เห็นว่า การให้ข้อมูลสถานะการรอคอย เช่น เวลาคงเหลือ หรือสาเหตุของความล่าช้า สามารถช่วยลดการรับรู้เวลารอคอยที่เกินจริงได้ ในขณะเดียวกัน แนวคิดความคาดหวัง–การรับรู้ (Expectation–Perception Framework) ของ Parasuraman et al. (1988) อธิบายว่า ความพึงพอใจของลูกค้าเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังก่อนใช้บริการกับประสบการณ์ที่ได้รับจริง หากเวลารอคอยสั้นกว่าหรือเท่ากับที่คาดหวัง จะนำไปสู่ความพึงพอใจ แต่หากยาวนานกว่าที่คาดไว้ จะส่งผลให้เกิดความไม่พึงพอใจ

นอกจากนี้ แนวคิดความยุติธรรมในการให้บริการ (Service Fairness Theory) ยังมีบทบาทสำคัญในการอธิบายการรับรู้เวลารอคอย โดยลูกค้าจะประเมินความเหมาะสมของการรอผ่านมิติของความยุติธรรมด้านกระบวนการ ผลลัพธ์ และปฏิสัมพันธ์ (Tax et al., 1998) หากเกิดความไม่เป็นธรรม เช่น การแซงคิว จะส่งผลให้การรับรู้เวลารอคอยยาวนานขึ้น แม้

ระยะเวลาจริงจะไม่เปลี่ยนแปลง ในเชิงการจัดการระบบ ทฤษฎีคิว (Queuing Theory) เป็นอีกหนึ่งกรอบแนวคิดสำคัญที่ใช้วิเคราะห์และออกแบบระบบบริการที่มีการรอคอย โดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ เช่น อัตราการมาถึงของลูกค้า (λ) อัตราการให้บริการ (μ) และจำนวนช่องบริการ (s) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อระยะเวลารอคอยและประสิทธิภาพของระบบ (Gross et al., 2018) เมื่อพิจารณาในบริบทของประเทศไทย การพัฒนาระบบโลจิสติกส์และการคมนาคมมีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ งานวิจัยของ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) พบว่า การวางแผนและการจัดการระบบขนส่งที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยลดต้นทุน เพิ่มความรวดเร็ว และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับผู้ให้บริการโลจิสติกส์ได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับบริบทของสนามบินในฐานะศูนย์กลางโลจิสติกส์ที่สำคัญ (ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว, 2568) นอกจากนี้ งานวิจัยของ พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ยังชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ เช่น การบริหารจัดการทรัพยากร การพัฒนาเทคโนโลยี และการสร้างประสบการณ์ลูกค้า มีอิทธิพลต่อความอยู่รอดขององค์กรในอุตสาหกรรมการบิน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเวลารอคอยเป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญที่องค์กรต้องให้ความสำคัญ (พันธ์พิสุทธิ์ นุราช & ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว, 2568) ในมิติของทรัพยากรมนุษย์ งานวิจัยของ อำพล ขำวิลัย, คงศักดิ์ ชมชุม และ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2025) พบว่า การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในอุตสาหกรรมการบินมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการให้บริการและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนและต้องการการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการจัดการสถานการณ์การรอคอยในสนามบิน (อำพล ขำวิลัย และคณะ, 2025)

ในบริบทของสนามบินดอนเมือง ซึ่งเป็นหนึ่งในสนามบินหลักของประเทศไทยที่มีปริมาณผู้โดยสารจำนวนมาก การบริหารจัดการเวลารอคอยจึงเป็นความท้าทายสำคัญ เนื่องจากต้องรองรับผู้โดยสารจำนวนมากในช่วงเวลาเร่งด่วน (peak period) และต้องรักษาสมดุลระหว่างประสิทธิภาพการให้บริการกับคุณภาพประสบการณ์ของผู้โดยสาร ท้ายที่สุด งานวิจัยนี้มุ่งสร้างองค์ความรู้เชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีการจัดการบริการ ทฤษฎีคิว และแนวคิดด้านประสบการณ์ลูกค้า เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเวลารอคอยที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินอย่างยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการเวลารอคอยในสนามบินจากมุมมองของผู้โดยสาร
2. เพื่อศึกษาระดับประสบการณ์ผู้โดยสารที่ได้รับจากการใช้บริการสนามบิน
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการเวลารอคอยในสนามบินที่มีต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเป็นกระบวนการสำคัญในการดำเนินการวิจัยเชิงวิชาการ เนื่องจากเป็นการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้จากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายตัวแปรและพัฒนาสมมติฐานการวิจัยอย่างเป็นระบบ (Sekaran & Bougie, 2016) การกำหนดขอบเขตของการทบทวนวรรณกรรมจึงต้องมีความสอดคล้องกับประเด็นการศึกษา โดยงานวิจัยนี้มุ่งศึกษา การจัดการเวลารอคอยในสนามบินที่ส่งผลต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร ซึ่งสามารถจำแนกการทบทวนวรรณกรรมออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้เวลารอคอย แนวคิดทฤษฎีคิว และแนวคิดคุณภาพการให้บริการและประสบการณ์ลูกค้า

1. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้เวลารอคอย (Waiting Time Perception) ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ โดย Maister (1985) อธิบายว่า การรับรู้เวลารอคอยของบุคคลไม่ได้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาจริงเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น การไม่มีสิ่งกระทำระหว่างรอ ความไม่แน่นอนของระยะเวลา และระดับความวิตกกังวล ซึ่งส่งผลให้ผู้ใช้บริการรับรู้ว่าเวลารอคอยยาวนานกว่าความเป็นจริง แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เวลาที่ไม่ได้ใช้งานจะรู้สึกยาวนานกว่าเวลาที่มีกิจกรรม และ ความไม่แน่นอนทำให้การรอคอยยาวนานขึ้น นอกจากนี้ Osuna (1985) ได้เสนอทฤษฎีความไม่แน่นอน (Uncertainty Theory) โดยระบุว่า ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับระยะเวลาและผลลัพธ์ของบริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดต้นทุนทางจิตวิทยาแก่ผู้ใช้บริการ ขณะที่ Larson (1987) พบว่าการให้ข้อมูลสถานะคิวหรือระยะเวลาที่คาดว่าจะรอสามารถช่วยลดการรับรู้เวลารอคอยได้อย่างมีนัยสำคัญ ในมิติของความคาดหวัง Parasuraman et al. (1988) ได้นำเสนอกรอบแนวคิด Expectation–Perception Framework ซึ่งอธิบายว่าความพึงพอใจของลูกค้าเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังก่อนใช้บริการกับประสบการณ์ที่ได้รับจริง หากเวลา

รอคอยยาวนานเกินกว่าที่คาดการณ์ไว้จะนำไปสู่ความไม่พึงพอใจ (Taylor, 1994) อีกทั้งแนวคิดความยุติธรรมในการให้บริการยังชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ความเป็นธรรมในกระบวนการให้บริการ เช่น การจัดลำดับคิวอย่างโปร่งใส มีผลต่อการประเมินเวลารอคอยของผู้ใช้บริการ หากเกิดความไม่เป็นธรรมจะส่งผลให้การรับรู้เวลารอคอยยาวนานขึ้น (Tax et al., 1998)

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบคิว (Queuing Theory) เป็นกรอบแนวคิดเชิงคณิตศาสตร์และการจัดการที่ใช้ในการวิเคราะห์และออกแบบระบบบริการที่มีการรอคอย โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการมาถึงของลูกค้า (λ) และอัตราการให้บริการ (μ) ซึ่งมีผลต่อระยะเวลารอคอยและประสิทธิภาพของระบบ (Gross et al., 2018) ระบบคิวประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ แหล่งกำเนิดลูกค้า กระบวนการมาถึง กลไกการให้บริการ ระเบียบวินัยของคิว ความจุของระบบ และโครงสร้างของระบบคิว ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีผลต่อความแออัดและระยะเวลารอคอยของผู้ใช้บริการโดยตรง ในบริบทของสนามบิน ระบบคิวมีลักษณะเป็นระบบหลายขั้นตอน (Multi-Phase System) เช่น ขั้นตอนการเช็คอิน การตรวจสัมภาระ การตรวจความปลอดภัย และการขึ้นเครื่องบิน ซึ่งทำให้การบริหารจัดการมีความซับซ้อนมากขึ้น การออกแบบระบบคิวที่เหมาะสมจึงมีบทบาทสำคัญในการลดระยะเวลารอคอย เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร และยกระดับประสบการณ์ของผู้โดยสาร งานวิจัยร่วมสมัย เช่น Li และ Wang (2020) รวมถึง Nguyen และ Tran (2022) ยังสนับสนุนว่าการประยุกต์ใช้ทฤษฎีคิวสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบริการในบริบทที่มีความผันผวนสูง เช่น ระบบโลจิสติกส์และสนามบิน

3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการและประสบการณ์ลูกค้า (Service Quality and Customer Experience) เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญในการประเมินผลลัพธ์ของการให้บริการ โดย Parasuraman et al. (1988) ได้พัฒนาโมเดล SERVQUAL ซึ่งอธิบายว่าคุณภาพการให้บริการสามารถวัดได้จาก 5 มิติ ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ (Tangibles) ความเชื่อถือได้ (Reliability) การตอบสนอง (Responsiveness) ความมั่นใจ (Assurance) และความเอาใจใส่ (Empathy) ขณะที่ Zeithaml et al. (2018) อธิบายว่า คุณภาพการให้บริการเป็นผลจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้า ในด้านของประสบการณ์ลูกค้า Lemon และ Verhoef (2016) ชี้ให้เห็นว่า การสร้างประสบการณ์ที่ดีต้องครอบคลุมทุกจุดสัมผัสของบริการ ซึ่งรวมถึงช่วงเวลารอคอยด้วย ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยของ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) พบว่า การพัฒนาระบบโลจิสติกส์อย่างมีประสิทธิภาพ

สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของสนามบินในฐานะศูนย์กลางโลจิสติกส์ ขณะที่ พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ระบุว่าปัจจัยเชิงกลยุทธ์ เช่น การบริหารจัดการ เทคโนโลยี และคุณภาพบริการ มีผลต่อความอยู่รอดขององค์กรในอุตสาหกรรมการบิน อีกทั้ง อำพล ขำวิลัย คงศักดิ์ ชมชุม และ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2025) ยังพบว่า สมรรถนะของบุคลากรมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการให้บริการและประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเวลารอคอยไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับทรัพยากรมนุษย์และการบริหารจัดการองค์รวม

โดยสรุป การทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดการรับรู้เวลารอคอย ทฤษฎีคิว และแนวคิดคุณภาพการให้บริการและประสบการณ์ลูกค้า ล้วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ทฤษฎีคิวช่วยอธิบายมิติด้านประสิทธิภาพของระบบบริการ ขณะที่แนวคิดการรับรู้เวลารอคอยอธิบายมิติด้านจิตวิทยาของผู้ใช้บริการ และแนวคิดคุณภาพบริการสะท้อนผลลัพธ์ของการให้บริการในมุมมองของลูกค้า ดังนั้น การจัดการเวลารอคอย จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างประสิทธิภาพเชิงระบบและการรับรู้ของผู้ใช้บริการ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสบการณ์และความพึงพอใจของผู้โดยสารในบริบทของสนามบิน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการจัดการเวลารอคอยต่อประสบการณ์ผู้โดยสารในสนามบินพาณิชย์ ได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้อย่างมีความน่าเชื่อถือและตรวจสอบได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่ออธิบายลักษณะของตัวแปรและทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา วิธีการดังกล่าวเหมาะสมกับการศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ใช้บริการในบริบทของสนามบิน เนื่องจากสามารถรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากและนำมาวิเคราะห์เชิงสถิติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Creswell, 2014; Sekaran & Bougie, 2016)

2. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้โดยสารที่ใช้บริการสนามบินดอนเมือง ซึ่งเป็นสนามบินที่มีปริมาณผู้โดยสารจำนวนมากและมีความหลากหลายทั้งในด้านลักษณะประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการเดินทาง การเลือกประชากรดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งศึกษาการจัดการเวลารอคอยในบริบทของสนามบินเชิงพาณิชย์ที่มีความแออัดและมีความซับซ้อนของกระบวนการให้บริการ

3. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยพิจารณาจากแนวทางของการวิจัยเชิงปริมาณที่ระบุว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างในระดับดังกล่าวมีความเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติและสามารถสะท้อนลักษณะของประชากรได้อย่างเหมาะสม (Hair et al., 2019) การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้ในงานวิจัยด้านบริการ เนื่องจากสามารถเข้าถึงผู้ตอบแบบสอบถามได้ง่ายและเหมาะสมกับข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร (Sekaran & Bougie, 2016) ทั้งนี้ การกำหนดกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวยังสอดคล้องกับลักษณะของงานวิจัยเชิงสำรวจในบริบทสนามบิน ซึ่งมีผู้ใช้บริการจำนวนมากและมีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับน้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุด เพื่อวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรการวิจัย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเวลารอคอย และส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ผู้โดยสาร การพัฒนาเครื่องมือดังกล่าวอาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดการรับรู้เวลารอคอย (Maister, 1985) แนวคิดคุณภาพการให้บริการ (Parasuraman et al., 1988) และแนวคิดประสบการณ์ลูกค้า (Lemon & Verhoef, 2016) เพื่อให้ครอบคลุมมิติของตัวแปรอย่างครบถ้วน

5. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบทั้งความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยในขั้นตอนของความเที่ยงตรง ได้ใช้การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการ การบริการ และการวิจัย เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม (IOC: Index of Item-Objective Congruence) (Rovinelli & Hambleton, 1977)

6. ความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้วัดความสอดคล้องภายในของเครื่องมือวิจัย โดยค่าที่ยอมรับได้ควรมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70 (Hair et al., 2019) ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุป การออกแบบระเบียบวิธีวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดรูปแบบการวิจัย การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การพัฒนาเครื่องมือวิจัย และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์และอธิบายผลการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการเวลารอคอยและการยกระดับประสบการณ์ผู้โดยสารในบริบทของสนามบินต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ เนื่องจากเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาประมวลผลและตีความหมายอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยและทดสอบสมมติฐานได้อย่างมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ (Creswell, 2014) ในการวิจัยเรื่อง การจัดการเวลารอคอยในสนามบินที่ส่งผลต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน เพื่อให้ครอบคลุมทั้งการอธิบายลักษณะของข้อมูลและการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละตัวแปร เช่น การจัดการเวลารอคอย การรับรู้เวลารอคอย และประสบการณ์ผู้โดยสาร ค่าเฉลี่ยเป็นตัวชี้วัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของข้อมูล ซึ่งสะท้อนระดับความคิดเห็นโดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง ขณะที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นตัวชี้วัดการกระจายของข้อมูล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของความคิดเห็นในกลุ่มตัวอย่าง (Hair et al., 2019) การใช้สถิติเชิงพรรณนาดังกล่าวช่วยให้ผู้วิจัยสามารถอธิบายภาพรวมของข้อมูลได้อย่างชัดเจน และเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์เชิงลึกในขั้นตอนถัดไป

นอกจากนี้ การแปลผลค่าเฉลี่ยได้กำหนดเกณฑ์การตีความตามช่วงคะแนนของมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ซึ่งเป็นแนวทางที่นิยมใช้ในงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์และการบริหารธุรกิจ เพื่อให้สามารถอธิบายผลการวิจัยในเชิงปริมาณได้อย่างเป็นรูปธรรม (Sekaran & Bougie, 2016)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเวลารอคอยต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร ซึ่งเป็นตัวแปรตาม การวิเคราะห์การถดถอยเป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปร โดยสามารถอธิบายได้ว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามในระดับใด (Hair et al., 2019) ในการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficient: β) เพื่อแสดงทิศทางและขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อ ตัวแปรตาม หากค่า β มีค่าเป็นบวก แสดงว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลในทิศทางเดียวกันกับตัวแปรตาม และหากมีค่าเป็นลบ แสดงถึงอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้าม นอกจากนี้ ยังได้พิจารณาค่านัยสำคัญทางสถิติ (Significance Level: Sig.) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 เพื่อใช้ในการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย (Hair et al., 2019)

ผู้วิจัยยังได้ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลองการถดถอยผ่านค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (Coefficient of Determination: R^2) ซึ่งแสดงถึงสัดส่วนของความแปรปรวนในตัวแปรตามที่สามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระ ยิ่งค่า R^2 มีค่าสูง แสดงว่าแบบจำลองสามารถอธิบายข้อมูลได้ดี (Gujarati & Porter, 2009) นอกจากนี้ ยังมีการตรวจสอบสมมติฐานเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอย เช่น ปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุ (Multicollinearity) โดยพิจารณาค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance เพื่อให้มั่นใจว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันสูงเกินไป ซึ่งอาจส่งผลต่อความถูกต้องของผลการวิเคราะห์ (Hair et al., 2019) การเลือกใช้การวิเคราะห์การถดถอยในงานวิจัยนี้มีความเหมาะสม เนื่องจากสามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการจัดการเวลารอคอยกับประสบการณ์ผู้โดยสารได้อย่างชัดเจน และสามารถนำผลลัพธ์ไปใช้ในการพัฒนาแนวทางการปรับปรุงการให้บริการในสนามบินได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยเชิงประยุกต์ในด้านการบริหารจัดการบริการและโลจิสติกส์ (Lemon & Verhoef, 2016)

โดยสรุป การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถอธิบายลักษณะของข้อมูลและทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้อย่างครบถ้วน ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย และสนับสนุนการนำผลไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายและการบริหารจัดการในอุตสาหกรรมการบินต่อไป

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างผู้โดยสารจำนวน 400 คน โดยใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน เพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน (Hair et al., 2019) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41–4.20 หมายถึงระดับ มาก และค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21–5.00 หมายถึงระดับ มากที่สุด (Sekaran & Bougie, 2016)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งมุ่งศึกษาระดับการจัดการเวลารอคอยในสนามบินจากมุมมองของผู้โดยสาร พบว่า การจัดการเวลารอคอยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.87 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 สะท้อนให้เห็นว่าผู้โดยสารส่วนใหญ่มีการรับรู้เชิงบวกต่อการบริหารจัดการกระบวนการรอคอยของสนามบิน เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารข้อมูลระหว่างการรอมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 3.95, SD = 0.58) รองลงมาคือด้านการออกแบบกระบวนการให้บริการ (Mean = 3.89, SD = 0.60) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการรอ (Mean = 3.82, SD = 0.65) และด้านการลดเวลารอคอยจริง (Mean = 3.79, SD = 0.66) ตามลำดับ ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้การลดเวลารอคอยจริงจะมีความสำคัญ แต่ การสื่อสารข้อมูล เป็นปัจจัยที่มีบทบาทโดดเด่นในการสร้างการรับรู้เชิงบวกของผู้โดยสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Maister (1985) ที่อธิบายว่า การให้ข้อมูลและการลดความไม่แน่นอนสามารถช่วยลดการรับรู้เวลารอคอยของผู้ใช้บริการได้อย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งมุ่งศึกษาระดับประสบการณ์ผู้โดยสารที่ได้รับจากการใช้บริการสนามบิน พบว่า ประสบการณ์ผู้โดยสารโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.91 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 แสดงให้เห็นว่าผู้โดยสารมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของสนามบินในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายมิติ พบว่า ด้านความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 3.96, SD = 0.57) รองลงมาคือด้านความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำ (Mean = 3.91, SD = 0.58) ด้านความสะดวกสบาย (Mean =

3.90, SD = 0.60) และด้านความประทับใจในการบริการ (Mean = 3.88, SD = 0.61) ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ประสบการณ์ผู้โดยสารเกิดจากการรับรู้เชิงบูรณาการของบริการในหลายมิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lemon และ Verhoef (2016) ที่ระบุว่า ประสบการณ์ลูกค้าเป็นผลรวมของการรับรู้ในทุกจุดสัมผัสของบริการ (touchpoints)

ในส่วนของผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ซึ่งมุ่งวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการเวลารอคอยในสนามบินที่มีต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร พบว่า การจัดการเวลารอคอยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสบการณ์ผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (β) เท่ากับ 0.68 ค่า t เท่ากับ 12.45 และค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.462 หมายความว่า การจัดการเวลารอคอยสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสบการณ์ผู้โดยสารได้ร้อยละ 46.20 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ดีสำหรับงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์ (Hair et al., 2019)

เมื่อพิจารณาในระดับองค์ประกอบย่อย พบว่า ด้านการสื่อสารข้อมูลมีอิทธิพลสูงสุดต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร (β = 0.35, Sig. = 0.000) รองลงมาคือด้านการออกแบบกระบวนการให้บริการ (β = 0.28, Sig. = 0.001) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (β = 0.22, Sig. = 0.003) และด้านเวลารอคอยจริง (β = 0.19, Sig. = 0.005) ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยด้าน การรับรู้ มีอิทธิพลต่อประสบการณ์ผู้โดยสารมากกว่าปัจจัยด้าน ระยะเวลาจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Taylor (1994) ที่ระบุว่าการรับรู้เวลารอคอยมีผลต่อความพึงพอใจมากกว่าระยะเวลาจริง และยังสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพการให้บริการของ Parasuraman et al. (1988) ที่ชี้ว่าการรับรู้คุณภาพบริการเป็นตัวกำหนดประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ

โดยสรุป ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ว่า การจัดการเวลารอคอยในสนามบินมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างประสบการณ์ผู้โดยสาร โดยเฉพาะในมิติของการสื่อสารข้อมูลและการออกแบบกระบวนการให้บริการ ซึ่งไม่เพียงช่วยลดระยะเวลารอคอยในเชิงกายภาพ แต่ยังช่วยลดการรับรู้เชิงลบและเพิ่มความพึงพอใจของผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการให้บริการและความสามารถในการแข่งขันของสนามบินในระยะยาว

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการจัดการเวลารอคอยต่อประสบการณ์ผู้โดยสารในสนามบินพาณิชย์ สามารถอภิปรายเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีนัยสำคัญในหลายมิติ โดยสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการระบบบริการและการรับรู้ของผู้ใช้บริการในบริบทของสนามบินเชิงพาณิชย์

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการเวลารอคอยในสนามบินอยู่ในระดับ มาก โดยเฉพาะด้านการสื่อสารข้อมูลที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของ การจัดการการรับรู้ (Perception Management) มากกว่าการจัดการเวลาในเชิงกายภาพเพียงอย่างเดียว ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Maister (1985) ที่เสนอว่า การรอคอยที่มีข้อมูลรองรับและมีการสื่อสารอย่างต่อเนื่องจะช่วยลดความรู้สึกไม่พึงพอใจของผู้ใช้บริการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Taylor (1994) ที่ระบุว่าการรับรู้เวลารอคอยมีผลต่อความพึงพอใจมากกว่าระยะเวลาจริง กล่าวคือ แม้ระยะเวลารอคอยจะไม่สามารถลดลงได้มาก แต่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยลดการรับรู้เชิงลบของผู้โดยสารได้อย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อเชื่อมโยงกับงานวิจัยร่วมสมัย พบว่า งานของ Chen และ Liu (2024) ได้ศึกษาการจัดการเวลารอคอยในสนามบินนานาชาติในเอเชีย และพบว่า Real-time Information System มีผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้โดยสาร โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนสูง เช่น เที่ยวบินล่าช้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่าการสื่อสารข้อมูลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร นอกจากนี้ งานของ Park et al. (2025) ยังระบุว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Mobile Notification และ Smart Queue System สามารถลดการรับรู้เวลารอคอยได้มากกว่าการเพิ่มจำนวนช่องให้บริการเพียงอย่างเดียว

2. ผลการวิจัยที่พบว่า ประสบการณ์ผู้โดยสารอยู่ในระดับ มาก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการเวลารอคอย สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของ คุณภาพการให้บริการ ในการสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้ใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับโมเดล SERVQUAL ของ Parasuraman et al. (1988) ที่อธิบายว่าคุณภาพการให้บริการเกิดจากการรับรู้ของลูกค้าในหลายมิติ ทั้งด้านความเชื่อถือได้ ความรวดเร็ว และความเอาใจใส่ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Lemon และ Verhoef (2016) ที่ระบุว่า ประสบการณ์ลูกค้าเป็นผลรวมของการรับรู้ในทุกจุดสัมผัสของบริการ (Customer Journey) ในมุมของงานวิจัยร่วมสมัย Lee และ Kim (2024) พบว่า Passenger Experience ในสนามบินมีความสัมพันธ์โดยตรงกับ Service Touchpoints Integration กล่าวคือ การเชื่อมโยงบริการในแต่ละขั้นตอนอย่างราบรื่นสามารถเพิ่มระดับความพึงพอใจและความภักดีของผู้โดยสารได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่งานของ Martinez et al. (2025) ระบุว่า Seamless

Experience Design เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความเครียดของผู้โดยสารในกระบวนการเดินทาง โดยเฉพาะในช่วงเวลารอคอย

3. ผลการวิเคราะห์การถดถอยที่พบว่า การจัดการเวลารอคอยมีอิทธิพลต่อประสบการณ์ผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญ (β = 0.68, R^2 = 0.462) สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเวลารอคอยในฐานะ ตัวแปรเชิงกลยุทธ์ ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการสนามบิน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาว่าองค์ประกอบด้านการสื่อสารข้อมูลมีอิทธิพลสูงสุด (β = 0.35) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Expectation–Perception Framework ที่อธิบายว่าการจัดการความคาดหวังของผู้ใช้บริการมีผลต่อระดับความพึงพอใจ (Parasuraman et al., 1988) ผลดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nguyen และ Tran (2024) ที่พบว่า การจัดการเวลารอคอยในระบบโลจิสติกส์มีผลต่อประสบการณ์ผู้ใช้บริการผ่านตัวแปร Perceived Control หรือการที่ผู้ใช้บริการรู้สึกว่าสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ซึ่งเกิดจากการได้รับข้อมูลที่เพียงพอและชัดเจน นอกจากนี้ Wang et al. (2025) ยังระบุว่า การจัดการเวลารอคอยที่มีประสิทธิภาพสามารถเพิ่ม Customer Trust และ Service Satisfaction ได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในบริบทของประเทศไทย ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ที่ระบุว่า การพัฒนาระบบโลจิสติกส์และการจัดการกระบวนการบริการอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ขณะที่ พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว (2568) ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ด้านการบริการและเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อความอยู่รอดขององค์กรในอุตสาหกรรมการบิน นอกจากนี้ อำพล ขำวิลัย และคณะ (2025) ยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของสมรรถนะบุคลากรในการจัดการสถานการณ์บริการที่ซับซ้อน ซึ่งรวมถึงการบริหารจัดการเวลารอคอยในสนามบิน

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถยืนยันได้ว่า การจัดการเวลารอคอยในสนามบินไม่ใช่เพียงการลดระยะเวลาเชิงกายภาพเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่ต้องผสมผสานระหว่างการออกแบบระบบบริการ การสื่อสารข้อมูล และการจัดการประสบการณ์ของผู้ใช้บริการอย่างเป็นองค์รวม ทั้งนี้ การให้ความสำคัญกับ การรับรู้ของผู้โดยสาร ควบคู่กับ ประสิทธิภาพของระบบจะเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการให้บริการและความสามารถในการแข่งขันของสนามบินในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเวลารอคอยในสนามบินที่ส่งผลต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการจัดการเวลารอคอยในสนามบินจากมุมมองของผู้โดยสาร 2) ศึกษาระดับประสบการณ์ผู้โดยสารที่ได้รับจากการใช้บริการสนามบิน และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการเวลารอคอยในสนามบินที่มีต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร โดยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ศึกษาระดับการจัดการเวลารอคอยในสนามบินจากมุมมองของผู้โดยสาร ผลการวิจัยพบว่า ระดับการจัดการเวลารอคอยในสนามบินจากมุมมองของผู้โดยสารโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการสื่อสารข้อมูลระหว่างการรอคอย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการออกแบบกระบวนการให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างการรอ และด้านการลดเวลารอคอยจริงตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้โดยสารให้ความสำคัญกับการได้รับข้อมูลที่ชัดเจนและต่อเนื่องระหว่างการใช้บริการในสนามบิน เนื่องจากการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยลดความไม่แน่นอนและลดการรับรู้เชิงลบเกี่ยวกับเวลารอคอยได้

2. ศึกษาระดับประสบการณ์ผู้โดยสารที่ได้รับจากการใช้บริการสนามบิน ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสบการณ์ผู้โดยสารที่ได้รับจากการใช้บริการสนามบินโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือความพึงพอใจโดยรวม รองลงมาคือความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำ ความสะดวกสบาย และความประทับใจในการบริการตามลำดับ ทั้งนี้ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การให้บริการของสนามบินในปัจจุบันสามารถสร้างประสบการณ์เชิงบวกแก่ผู้โดยสารได้ในระดับที่ดี โดยเฉพาะในมิติของความสะดวกและความพึงพอใจในการใช้บริการ

3. วิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการเวลารอคอยในสนามบินที่มีต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการเวลารอคอยในสนามบินที่มีต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร พบว่า การจัดการเวลารอคอยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสบการณ์ผู้โดยสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยปัจจัยด้านการสื่อสารข้อมูลมีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการออกแบบกระบวนการให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านเวลารอคอยจริงตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่า การจัดการเวลารอคอยสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสบการณ์ผู้โดยสารได้ในระดับที่ดี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการเวลารอคอยอย่างมีประสิทธิภาพมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างประสบการณ์เชิงบวกและการยกระดับคุณภาพการให้บริการของสนามบิน

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเวลารอคอยในสนามบินไม่ได้เป็นเพียงการลดระยะเวลาการรอคอยในเชิงกายภาพเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการสื่อสารข้อมูล การออกแบบกระบวนการให้บริการ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อประสบการณ์ของผู้โดยสาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจ ความประทับใจ และความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำในอนาคต **ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย** จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้ 1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสนามบินควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบสื่อสารข้อมูลแบบเรียลไทม์ เพื่อแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับสถานะคิว ระยะเวลารอคอย และข้อมูลเที่ยวบินแก่ผู้โดยสารอย่างต่อเนื่องและชัดเจน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารข้อมูลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อประสบการณ์ผู้โดยสาร 2. ควรมีการพัฒนากระบวนการให้บริการในสนามบินให้มีความลื่นไหลและเชื่อมโยงกันมากยิ่งขึ้น เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพของจุดเช็คอิน จุดตรวจสัมภาระ และจุดตรวจความปลอดภัย เพื่อช่วยลดความแออัดและลดระยะเวลารอคอยของผู้โดยสาร 3. ควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบอัจฉริยะมาใช้ในการบริหารจัดการสนามบิน เช่น ระบบคิวอัตโนมัติ (Smart Queue System) ระบบแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชัน และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ปริมาณผู้โดยสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและยกระดับประสบการณ์ของผู้โดยสาร 4. สนามบินควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริการและการสื่อสาร เพื่อให้สามารถให้ข้อมูลและให้บริการแก่ผู้โดยสารได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความแออัดหรือเกิดความล่าช้าในการให้บริการ **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อประสบการณ์ผู้โดยสารเพิ่มเติม เช่น คุณภาพการบริการของสายการบิน เทคโนโลยีดิจิทัลในสนามบิน หรือปัจจัยด้านความปลอดภัย เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น 2. ควรขยายพื้นที่การศึกษาไปยังสนามบินนานาชาติหรือสนามบินในภูมิภาคอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและเพิ่มความสามารถในการอธิบายผลในเชิงทั่วไป 3. ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถอธิบายพฤติกรรม ความรู้สึก และประสบการณ์ของผู้โดยสารได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น 4. ควรมีการศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) หรือระบบอัตโนมัติในสนามบิน ที่มีต่อการรับรู้เวลารอคอยและประสบการณ์ของผู้โดยสารในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). แนวทางวางแผนการพัฒนารูปแบบการขนส่งสินค้าทางถนนเพื่อการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในเขตภาคตะวันออก. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(3), 118–135.

พันธ์พิสุทธิ์ นุราช และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2568). ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดของโรงเรียนการบินในประเทศไทย. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 3(6), 264–280.

อำพล ขำวิลัย, คงศักดิ์ ชมชุม และณัฐพงษ์ แต้มแก้ว. (2025). การพัฒนาสมรรถนะผู้ประจำหน้าที่นักบินพาณิชย์สู่ความเป็นมาตรฐานสากล. *วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา*, 38(136), 127–134.

Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches.* (4th ed.). SAGE Publications.

Gross, D., Shortle, J. F., Thompson, J. M., & Harris, C. M. (2018). *Fundamentals of queueing theory.* (5th ed.). Wiley.

Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2009). *Basic econometrics.* (5th ed.). McGraw-Hill.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis.* (8th ed.). Cengage Learning.

Lemon, K. N., & Verhoef, P. C. (2016). Understanding customer experience throughout the customer journey. *Journal of Marketing*, 80(6), 69–96.

Maister, D. H. (1985). The psychology of waiting lines. In J. A. Czepiel, M. R. Solomon, & C. F. Surprenant (Eds.), *The service encounter* (pp. 113–123). Lexington Books.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12–40.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49–60.

Sekaran, U., & Bougie, R. (2016). *Research methods for business: A skill-building approach.* (7th ed.). Wiley.

Taylor, S. (1994). Waiting for service: The relationship between delays and evaluations of service. *Journal of Marketing*, 58(2), 56–69.

Tax, S. S., Brown, S. W., & Chandrashekaran, M. (1998). Customer evaluations of service complaint experiences: Implications for relationship marketing. *Journal of Marketing*, 62(2), 60–76.

Zeithaml, V. A., Bitner, M. J., & Gremler, D. D. (2018). *Services marketing: Integrating customer focus across the firm.* (7th ed.). McGraw-Hill.

Chen, Y., & Liu, H. (2024). The impact of airport waiting time management on passenger satisfaction: Evidence from Asian international airports. *Journal of Air Transport Management*, 112, 102345.

Lee, S., & Kim, J. (2024). Service integration and passenger experience in airport operations. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 178, 103456.

Nguyen, T., & Tran, P. (2024). Waiting time perception and customer satisfaction in logistics service systems. *International Journal of Logistics Management*, 35(1), 45–62.

Park, J., Kim, H., & Lee, D. (2025). Smart queue systems and digital service innovation in airport management. *Journal of Service Management*, 36(2), 210–229.

Wang, X., Li, Y., & Chen, Z. (2025). Big data analytics and service efficiency in transportation hubs. *Transport Policy*, 145, 98–110.

Martinez, R., Gomez, L., & Torres, P. (2025). Seamless airport experience design and passenger satisfaction. *Journal of Travel Research*, 64(3), 345–360.

อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร : กรณีศึกษาตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา*

THE INFLUENCE OF THE MARKETING MIX (7PS) ON HOUSING PURCHASE DECISION BEHAVIOR IN RESIDENTIAL ESTATE PROJECTS: A CASE STUDY IN BAN MAI SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

บุญมา อิ่มวิเศษ[1], เทพรัตน์ เอื้อธรรมถาวร[2] และ พรทิพย์ เอื้อธรรมถาวร[3]

Boonma Imwiset[1], Theppharat Ueathammatawon[2] and Pornthip Ueathammataworn[3]

[1-2]คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-2]Faculty of Business Administration and Information Technology, Nakhon Ratchasima College, Thailand

[3]คณะวิทยาศาสตร์และศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

[3]Faculty of Sciences and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Isan, Thailand

Corresponding Author's Email: theppharat2471@gmail.com

วันที่รับบทความ : 22 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 14 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 16 พฤษภาคม 2569

Received 22 March 2026; Revised 14 May 2026; Accepted 16 May 2026

บทคัดย่อ

การตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรรเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางการตลาดและลักษณะของผู้บริโภค บทความวิจัย

Citation:

* บุญมา อิ่มวิเศษ, เทพรัตน์ เอื้อธรรมถาวร และ พรทิพย์ เอื้อธรรมถาวร. (2569). อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร: กรณีศึกษาตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1222-1237.

Boonma Imwiset, Theppharat Ueathammatawon and Pornthip Ueathammataworn. (2026). The Influence Of The Marketing Mix (7ps) On Housing Purchase Decision Behavior In Residential Estate Projects: A Case Study In Ban Mai Subdistrict, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1222-1237.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร และ 2) เปรียบเทียบอิทธิพลของปัจจัยดังกล่าวจำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ โดยใช้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) และพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นกรอบในการวิเคราะห์ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรรในตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับมาก โดยด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านราคา ตามลำดับ ขณะที่ด้านบุคคลมีอิทธิพลน้อยที่สุด นอกจากนี้ผลการเปรียบเทียบตามลักษณะประชากรศาสตร์พบว่า อายุของผู้บริโภคไม่ส่งผลให้ความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เพศมีผลต่อความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ ทำเลที่ตั้ง และความเหมาะสมของราคา เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อในตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัย ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดและพัฒนาโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจซื้อ, ที่อยู่อาศัย, อสังหาริมทรัพย์, พฤติกรรมผู้บริโภค

Abstract

The decision to purchase housing in a residential development project is a complex process influenced by market factors and consumer characteristics. This research article aims to: 1) examine the marketing mix factors affecting housing purchase decisions in residential development projects, and 2) compare the influence of these factors classified by demographic characteristics, using the marketing mix concept (7Ps) and consumer behavior as an analytical framework.

This study employs a quantitative research approach. The sample consisted of 400 housing buyers in residential development projects in Ban Mai Sub district, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province, selected through purposive sampling. The research instrument was a questionnaire. Statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, and analysis of variance (ANOVA).

The findings indicated that the overall marketing mix factors had a high level of influence on housing purchase decisions. The product factor showed the highest mean, followed by place (distribution channel) and price, respectively, while the people factor had the lowest influence. In terms of demographic comparison, age showed no statistically significant differences in overall opinions, whereas gender demonstrated statistically significant differences at the 0.05 level. These results indicate that product characteristics, location, and price appropriateness are key components influencing purchase decision behavior in the residential real estate market, and can be effectively applied as guidelines for formulating marketing strategies and developing projects in alignment with consumer needs.

Keywords: marketing mix factors, purchase decision, residential real estate, housing, consumer behavior

บทนำ

ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต รวมถึงสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชน การตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยจึงเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและมีนัยสำคัญในระยะยาว โดยผู้บริโภคจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยหลายประการ เช่น ทำเลที่ตั้ง ราคา รูปแบบที่อยู่อาศัย และความน่าเชื่อถือของโครงการ ภายใต้กรอบแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ทั้งในรูปแบบ 4Ps และ 7Ps ที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) รวมถึงองค์ประกอบด้านบุคลากร

กระบวนการ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Booms & Bitner, 1981; Kotler & Keller, 2016) ควบคู่กับทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคที่อธิบายกระบวนการตัดสินใจซื้อ ตั้งแต่การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก ไปจนถึงการตัดสินใจซื้อและพฤติกรรมภายหลังการซื้อ

ในบริบทของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ การซื้อที่อยู่อาศัยยังถือเป็นการลงทุนระยะยาว และเป็นรูปแบบหนึ่งของการออม ส่งผลให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มใช้เวลาและข้อมูลจำนวนมากในการพิจารณา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจนจิรา ปราณี (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านทำเล ราคา และรูปแบบที่อยู่อาศัยเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจซื้อ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด

สำหรับแนวโน้มตลาดอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดนครราชสีมาในช่วงปี พ.ศ. 2568–2569 พบว่ามีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มที่อยู่อาศัยแนวราบระดับราคาปานกลางถึงสูง ซึ่งได้รับแรงสนับสนุนจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม เช่น โครงการมอเตอร์เวย์สายบางปะอิน–นครราชสีมา (M6) และโครงการรถไฟความเร็วสูง ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility) และส่งผลต่ออุปสงค์ของที่อยู่อาศัยในพื้นที่โดยตรง กล่าวคือ การคมนาคมที่สะดวกช่วยลดต้นทุนการเดินทางและเพิ่มความน่าสนใจของทำเล ส่งผลให้ความต้องการซื้อที่อยู่อาศัยในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้น ขณะเดียวกันผู้ประกอบการมีการพัฒนาโครงการใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้นในตลาดอสังหาริมทรัพย์ (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร ,2566; Homegardenville , 2569)

ในระดับพื้นที่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นทำเลที่มีศักยภาพเนื่องจากตั้งอยู่ใกล้แนวเส้นทางโครงการมอเตอร์เวย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทำเลที่ตั้ง (Location Theory) และแนวคิดด้านการเข้าถึง (Accessibility) ที่ระบุว่าทำเลที่สามารถเข้าถึงแหล่งงานและศูนย์กลางเศรษฐกิจได้สะดวก จะเพิ่มคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้ (Perceived Value) และส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยโดยตรง กล่าวคือ ผู้บริโภคมีแนวโน้มเลือกที่อยู่อาศัยในทำเลที่สามารถตอบสนองทั้งด้านความสะดวกในการเดินทางและคุณภาพชีวิต ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการสามารถใช้จุดเด่นด้านทำเลเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา " อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา" เพื่อทราบอิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดและลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์เชิงวิชาการในการอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภค และเป็นประโยชน์เชิงปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดและพัฒนาโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และนำไปสู่การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อบ้านในโครงการบ้านจัดสรร ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริโภคที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ มีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อบ้านในโครงการบ้านจัดสรรแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 7P’s) เป็นกรอบสำคัญในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคในธุรกิจบริการ รวมถึงธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัย ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ คือ เป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าสูง มีความเสี่ยงในการตัดสินใจ และมีผลกระทบระยะยาวต่อคุณภาพชีวิตของผู้บริโภค ดังนั้น ปัจจัยแต่ละองค์ประกอบของ 7P’s จึงมีบทบาทต่อการสร้าง “การรับรู้คุณค่า” (Perceived Value) และการลด “ความเสี่ยงในการตัดสินใจซื้อ” (Perceived Risk) ของผู้บริโภคในมิติที่แตกต่างกัน (Kotler, P., & Keller, K. L. ,2016)

1) ผลิตภัณฑ์ (Product) คือ ลักษณะของที่อยู่อาศัยและคุณภาพของบริการที่ผู้บริโภคได้รับ เช่น รูปแบบบ้าน ฟังก์ชันการใช้งาน ความน่าอยู่ และมาตรฐานการให้บริการที่เชื่อมโยง

กับคุณค่าด้านอรรถประโยชน์ (Utilitarian Value) และคุณค่าทางอารมณ์ (Hedonic Value) เช่น ความรู้สึกภูมิใจ ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2) ราคา (Price) เป็นตัวกำหนดการรับรู้ความคุ้มค่าและภาระทางการเงิน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการประเมินความสามารถในการซื้อและความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของผู้บริโภค

3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง ทำเลที่ตั้งของโครงการและความสะดวกในการเข้าถึง ซึ่งในบริบทอสังหาริมทรัพย์ เป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility) และมูลค่าเพิ่มของทรัพย์สินในระยะยาว

4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) คือ การสื่อสารทางการตลาด เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และโปรโมชั่น มีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้และให้ข้อมูลเพื่อลดความไม่แน่นอนในกระบวนการตัดสินใจ

5) บุคลากร (People) หมายถึง พนักงานและผู้เกี่ยวข้องที่มีบทบาทในการให้ข้อมูลและสร้างความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า

6) กระบวนการให้บริการ (Process) คือ ขั้นตอนและระบบการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การให้ข้อมูลจนถึงการส่งมอบบ้าน ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและประสบการณ์ของลูกค้าในช่วงก่อนและหลังการซื้อ

7) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) ได้แก่ บรรยากาศโครงการ สำนักงานขาย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่สะท้อนคุณภาพของโครงการ ช่วยสะท้อนคุณภาพของโครงการและเสริมสร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อ

กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของ Engel Blackwell และ Miniard และ Kotler ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2541; Kotler & Keller, 2016) ในบริบทของการซื้อที่อยู่อาศัย กระบวนการดังกล่าวมีความซับซ้อนและใช้ระยะเวลานาน โดยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีบทบาทเชื่อมโยงในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1) การส่งเสริมการตลาด มีบทบาทในการกระตุ้นการรับรู้และการค้นหาข้อมูล

2) ผลิตภัณฑ์ ราคา และทำเลที่ตั้ง เป็นปัจจัยหลักในขั้นการประเมินทางเลือก

3) บุคลากรและกระบวนการบริการ ช่วยเสริมความมั่นใจในขั้นการตัดสินใจซื้อ

4) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและคุณภาพโครงการ มีผลต่อความพึงพอใจหลังการซื้อ

การเชื่อมโยงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงเหตุและผลระหว่างปัจจัยทางการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งสามารถนำไปใช้พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้อย่างเป็นระบบ

3. ข้อมูลเกี่ยวกับบ้านจัดสรร

บ้านจัดสรรเป็นรูปแบบการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เพื่อการอยู่อาศัย โดยมีการแบ่งแปลงที่ดินและก่อสร้างอาคารตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ซึ่งสามารถจำแนกโครงการตามขนาดได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ โครงการขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยพิจารณาจากจำนวนแปลงย่อยและเนื้อที่โครงการ นอกจากนี้รูปแบบของบ้านจัดสรรสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ บ้านเดี่ยว บ้านแฝด บ้านแถวหรือทาวน์เฮาส์ และอาคารพาณิชย์ ซึ่งแต่ละประเภทมีข้อกำหนดด้านขนาดที่ดินและลักษณะอาคารแตกต่างกันตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ องค์ประกอบดังกล่าวสะท้อนถึงทางเลือกของผู้บริโภคในด้านรูปแบบที่อยู่อาศัย ขนาดพื้นที่และระดับราคา (สุปราณี สิงห์คูณ,2562) ในเชิงการตลาดอสังหาริมทรัพย์ ลักษณะของโครงการดังกล่าวยังสะท้อนถึงกลยุทธ์ด้านการแบ่งส่วนตลาด (Market Segmentation) และ การวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Positioning) กล่าวคือ

1) บ้านเดี่ยวมักมุ่งเน้นกลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้ปานกลางถึงสูง ซึ่งให้ความสำคัญกับพื้นที่ใช้สอยและความเป็นส่วนตัว

2) บ้านแฝดและทาวน์เฮาส์มุ่งเน้นกลุ่มรายได้ปานกลางที่ต้องการความคุ้มค่า

3) อาคารพาณิชย์ตอบสนองทั้งการอยู่อาศัยและการประกอบธุรกิจ

ดังนั้น รูปแบบของโครงการจึงไม่ใช่เพียงข้อกำหนดทางกฎหมาย แต่เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภค และเชื่อมโยงกับกำลังซื้อและพฤติกรรมการตัดสินใจในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร พบว่า

สุปราณี สิงห์คูณ (2562) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อบ้านจัดสรรในอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อเพื่ออยู่อาศัย ค้นหาข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต และใช้ระยะเวลาพิจารณามากกว่า 4 สัปดาห์ โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมในระดับมาก โดยเฉพาะด้านราคาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และช่องทางการจัดจำหน่าย นอกจากนี้ ปัจจัย

ด้านประชากรศาสตร์มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ และปัจจัยด้านราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เจนจิรา ปราณี (2562) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรในจังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่ออยู่อาศัย ใช้ระยะเวลาในการตัดสินใจ 1–2 ปี และนิยมบ้านเดี่ยว โดยให้ความสำคัญกับทำเลที่ตั้งเป็นหลัก สำหรับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า การส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และราคา

สุวรรณ เดชน้อย และคณะ(2564) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อการเลือกซื้อบ้านจัดสรรในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านผลิตภัณฑ์มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาคือ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และบุคลากร ทั้งนี้ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศและอาชีพส่งผลต่อความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่อายุ สถานภาพ และรายได้ไม่ส่งผลแตกต่าง

ศศิกานต์ จันแปงเงิน และเดชอนันต์ บังกิโล (2565) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านในโครงการบ้านจัดสรรในจังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์โดยเฉพาะอายุและอาชีพ มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่เพศ สถานภาพ การศึกษา และรายได้ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ

ดวงสมร กันวะนา (2566) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรขนาดเล็กพิเศษในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมมีความสำคัญในระดับมากที่สุดทุกด้าน และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจซื้อได้ร้อยละ 47.70 นอกจากนี้ ปัจจัยด้านอาชีพของผู้บริโภคมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่สอดคล้องกันว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรในระดับสูง แต่ลำดับความสำคัญของปัจจัยอาจแตกต่างกันตามบริบทเชิงพื้นที่และโครงสร้างตลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร : กรณีศึกษา ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริโภคในตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร โดยกำหนดกรอบประชากรในเชิงปฏิบัติเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับโครงการบ้านจัดสรร เช่น ผู้ที่กำลังพิจารณาซื้อ ผู้ที่เคยเยี่ยมชมโครงการ หรือผู้ที่เคยซื้อที่อยู่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าว

เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่นอนได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดตัวอย่าง 388 ราย เพื่อป้องกันความผิดพลาดของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 400 ราย สำหรับวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) โดยเฉพาะการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกอย่างชัดเจน ได้แก่ ผู้ที่มีความสนใจหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเลือกซื้อบ้านจัดสรรในพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) และพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างเป็นระบบ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7 ด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร กระบวนการ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โดยข้อคำถามพัฒนาจากแนวคิดของ Kotler & Keller (2016) ใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคอร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ (1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามแบบปลายเปิด

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอนมาตรฐาน ดังนี้

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการตลาดและการวิจัยจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (> 0.50) แสดงว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมในการวัดตัวแปร

ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.78 ซึ่งอยู่ในระดับ "ดี" ตามเกณฑ์ทางสถิติ (0.70–0.79) แสดงถึงความสอดคล้องภายในของเครื่องมือในระดับที่ยอมรับได้

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและระดับความคิดเห็น

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์

ผลการวิจัย

1. ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60 อยู่ในช่วงอายุ 31–40 ปี โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 15,001–20,000 บาท แสดงให้เห็นว่าเป็นกลุ่มผู้บริโภคในช่วง "ครอบครัวเริ่มต้น" (Young Family Segment) หรือกลุ่ม First Jobber ที่กำลังก้าวเข้าสู่ช่วงการสร้างความมั่นคงในชีวิต ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในตลาดอสังหาริมทรัพย์ประเภทบ้านแนวราบ ในมุมมองของการแบ่งส่วนตลาด (Market Segmentation) กลุ่มนี้มีลักษณะความต้องการที่ชัดเจน ได้แก่ การให้ความสำคัญกับ

ฟังก์ชันการใช้งานของที่อยู่อาศัย ความคุ้มค่าในการลงทุน และความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งงานและสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนั้น โครงสร้างประชากรของกลุ่มตัวอย่างจึงสะท้อนแนวโน้มความต้องการของตลาดที่อยู่อาศัยในเขตเมืองรอง ซึ่งมุ่งเน้นการตอบสนองทั้งคุณค่าด้านอรรถประโยชน์ (Utilitarian Value) และคุณค่าด้านความมั่นคงในชีวิตระยะยาว

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.48) โดยด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านราคา ตามลำดับ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) มีอิทธิพลสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 0.37) สะท้อนบทบาทของทั้ง “Core Product” และ “Augmented Product” ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ กล่าวคือ ผู้บริโภคให้ความสำคัญทั้งในด้านคุณลักษณะพื้นฐานของที่อยู่อาศัย (เช่น รูปแบบฟังก์ชัน และคุณภาพการก่อสร้าง) และองค์ประกอบเสริม (เช่น สภาพแวดล้อม ความปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวก) ซึ่งล้วนมีผลต่อการสร้างคุณค่าที่รับรู้ (Perceived Value) และความพึงพอใจในระยะยาว 2) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หรือทำเลที่ตั้ง ($\bar{X}$ = 3.90, S.D. = 0.11) และ ด้านราคา (Price) มีอิทธิพลในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.89, S.D. = 0.36) แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคจะทำการเปรียบเทียบระหว่างต้นทุน (ราคา) และผลประโยชน์ที่ได้รับ (ทำเลและคุณภาพชีวิต) เพื่อเลือกทางเลือกที่ให้ความคุ้มค่าสูงสุด เช่น การยอมจ่ายราคาที่สูงขึ้นเพื่อแลกกับทำเลที่สะดวกต่อการเดินทาง หรือเลือกทำเลรองลงมาเพื่อให้สอดคล้องกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ 4) ด้านบุคคล (People) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.72, S.D. = 0.70) สะท้อนว่าบทบาทของบุคลากรมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในระดับหนึ่ง ในบริบทของอสังหาริมทรัพย์ ผู้บริโภคมักให้ความสำคัญกับลักษณะของสินค้าและทำเลที่ตั้งมากกว่าประสบการณ์การบริการ ซึ่งแตกต่างจากธุรกิจบริการทั่วไปที่บุคลากรเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความพึงพอใจ

3. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามเพศและอายุ พบว่าผู้บริโภคที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคตามเพศ (Gender-based Consumer Behavior) กล่าวคือ เพศหญิงมักให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความปลอดภัย ความสวยงาม และฟังก์ชันการใช้งานภายในที่อยู่อาศัย ขณะที่เพศชายมักให้ความสำคัญกับความคุ้มค่า ทำเล และประโยชน์ใช้สอย ส่งผลให้การ

รับรู้และการประเมินปัจจัยทางการตลาดแตกต่างกัน ส่วนผู้บริโภคที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าอายุไม่ใช่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในช่วงวัยทำงาน ซึ่งเป็นช่วงชีวิตที่มีความต้องการด้านที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกัน เช่น ความต้องการความมั่นคง ความสะดวกในการเดินทาง และความคุ้มค่าในการลงทุน จึงทำให้รูปแบบการประเมินปัจจัยทางการตลาดมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน

อภิปรายผล

1. อิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อ พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยเฉพาะด้านผลิตภัณฑ์ (Product) มีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และด้านราคา (Price) ซึ่งสอดคล้องกรอบแนวคิด Marketing Mix (7Ps) และทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค เช่น Buyer Decision Process โดยสะท้อนว่าการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยเป็นการตัดสินใจที่มีความซับซ้อนและมีความเสี่ยงสูง ซึ่งมิติของด้านผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับแนวคิด housing attributes ที่ชี้ว่าคุณลักษณะของที่อยู่อาศัย เช่น รูปแบบบ้าน ฟังก์ชันการใช้งาน คุณภาพวัสดุ และสภาพแวดล้อมของโครงการ เป็นองค์ประกอบหลักของ Core Product และ Augmented Product ส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจในการอยู่อาศัยระยะยาว ผู้บริโภคจึงให้ความสำคัญกับปัจจัยนี้เป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นสิ่งที่ตอบสนองทั้งคุณค่าเชิงประโยชน์ (Utilitarian Value) และคุณค่าเชิงอารมณ์ (Hedonic Value) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายหรือทำเลที่ตั้ง มีบทบาทสำคัญในฐานะปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อความสะดวกในการเข้าถึง และคุณภาพชีวิตสอดคล้องกับแนวคิด Location Theory โดยทำเลที่ดีจะช่วยลดต้นทุนการเดินทาง เพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ และยกระดับคุณค่าที่รับรู้ของโครงการ ด้านราคาสอดคล้องแนวคิด Trade-off Theory ซึ่งผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างราคากับคุณภาพและทำเลที่ตั้ง เพื่อประเมินความคุ้มค่า (Value for Money) โดยเฉพาะในบริบทของอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องใช้เงินลงทุนสูงและมีภาระผูกพันระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศศิกานต์ จันแปงเงิน และเดชอนันต์ บังกิโล, 2565) ที่พบว่าการเลือกซื้อที่อยู่อาศัยจำเป็นต้องใช้ความคิดพิจารณาถึงความพึงพอใจในการเลือกซื้ออย่างถี่ถ้วนและพิถีพิถัน ทั้งในเรื่อง ทำเลที่ตั้ง ราคาบ้าน ขนาด รูปแบบของบ้าน พื้นที่ใช้สอย รวมถึงต้องคำนึงถึงความสะดวกสบายต่าง ๆ ที่สำคัญในเรื่องของสาธารณูปโภคในโครงการ พื้นที่

ส่วนกลางต่าง ๆ ทั้งถนนภายในโครงการ ทางเท้าในหมู่บ้าน ไฟส่องสว่าง รั้ว ทางเข้าออกของหมู่บ้านส่วนหย่อม และบริการสาธารณะต่าง ๆ เช่น ระบบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เจนจิรา ปราณี, 2562) ที่กล่าวว่า การเลือกซื้อที่อยู่อาศัยจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายด้าน เช่น การพิจารณาทำเลที่ตั้งโครงการ การเลือกโครงการที่น่าเชื่อถือ ราคาที่เหมาะสม และการเลือกแบบบ้าน เป็นต้น จึงทำให้เกิดธุรกิจอสังหาริมทรัพย์รูปแบบหนึ่งคือ "โครงการบ้านจัดสรร" เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และเป็นทางเลือกในการเลือกซื้อบ้าน ทั้งด้านความสะดวกสบาย ความปลอดภัย สภาพแวดล้อม ในส่วนของผู้ประกอบการต้องมีการปรับแผนธุรกิจและการดำเนินธุรกิจอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันต่อสภาพการแข่งขันในตลาดที่เกิดขึ้นและสอดคล้องต่อความต้องการของผู้บริโภค

2. การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภค พบว่าผู้บริโภคที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าเพศมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจและการให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่เหมือนกัน โดยเพศหญิงมักให้ความสำคัญกับรายละเอียดด้านการอยู่อาศัย เช่น ความปลอดภัย สภาพแวดล้อม และความสวยงาม ขณะที่เพศชายอาจให้ความสำคัญกับความคุ้มค่า ทำเล และประโยชน์ใช้สอยมากกว่า ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการประเมินปัจจัยทางการตลาด ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด Gender Role Theory และ Consumer Behavior Segmentation โดยเพศหญิงมักให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทในการดูแลครอบครัว ขณะที่เพศชายมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงเหตุผล เช่น ความคุ้มค่า ทำเล และประโยชน์ใช้สอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุปราณี สิงห์คูณ, 2562) ที่พบว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ โดยเฉพาะเพศ มีผลต่อการเลือกซื้อบ้านจัดสรรของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพศเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค โดยเพศหญิงมักให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงคุณภาพ เช่น ความปลอดภัยและสภาพแวดล้อม ขณะที่เพศชายมุ่งเน้นความคุ้มค่าและประโยชน์ใช้สอย

ส่วนผู้บริโภคที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยทำงาน ซึ่งมีลักษณะความต้องการด้านที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกัน เช่น ต้องการความมั่นคง ความสะดวกในการเดินทาง และความคุ้มค่าในการลงทุน ส่งผลให้การให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันตามแนวคิด Family Life Cycle ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศศิกานต์ จันแปงเงินและเดชอนันต์ บังกิโล ,2565) ที่พบว่าปัจจัยด้านอายุไม่มีผลต่อการ

ตัดสินใจซื้อบ้านในโครงการบ้านจัดสรรในบางบริบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอายุอาจไม่ใช่ตัวแปรหลักในการกำหนดพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ เมื่อเทียบกับปัจจัยด้านอื่น เช่น รายได้ อาชีพ หรือคุณลักษณะของโครงการ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางสำคัญที่ผู้ประกอบการสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดอสังหาริมทรัพย์ยุคปัจจุบัน โดยผู้ประกอบการควรมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่อยู่อาศัยให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง ทั้งในด้านรูปแบบ ฟังก์ชันการใช้งาน และสภาพแวดล้อมของโครงการ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ รวมถึงการเลือกทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมและสามารถเข้าถึงได้สะดวก การกำหนดราคาที่สอดคล้องกับคุณภาพและกำลังซื้อของกลุ่มเป้าหมาย จะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและสร้างความคุ้มค่าในสายตาผู้บริโภค นอกจากนี้ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคที่แตกต่างกันตามลักษณะประชากรศาสตร์ โดยเฉพาะความแตกต่างด้านเพศ เพื่อนำไปสู่การออกแบบ กลยุทธ์ทางการตลาดที่ตรงกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร โดยเฉพาะด้านผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และราคา ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้ (Perceived Value) และใช้ประกอบการประเมินความคุ้มค่าในการตัดสินใจซื้อ ทั้งในมิติของการอยู่อาศัยและการลงทุนระยะยาว สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่มองว่าคุณลักษณะของสินค้า (housing attributes) และทำเลที่ตั้งเป็นตัวกำหนดความพึงพอใจและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค

ในด้านปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าเพศเป็นตัวแปรที่ก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนถึงความแตกต่างเชิงพฤติกรรมผู้บริโภค (consumer behavior segmentation) ขณะที่อายุไม่ส่งผลต่อความแตกต่าง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวงจรชีวิตครอบครัวที่ใกล้เคียงกัน (family life cycle) ส่งผลให้มีรูปแบบความต้องการที่อยู่อาศัยในทิศทางเดียวกัน **ข้อเสนอแนะในการวิจัย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด โดยมุ่งเน้นการพัฒนา

คุณลักษณะผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น เช่น ฟังก์ชันบ้านที่ตอบโจทย์ครอบครัวเริ่มต้น ความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิต เพื่อสร้างความแตกต่างในตลาด การออกแบบพัฒนาโครงการภายใต้แนวคิดที่มุ่งเน้นคุณภาพชีวิต (Quality of Life) โดยผสมผสานทั้งคุณค่าเชิงประโยชน์ (Utilitarian Value) และคุณค่าเชิงอารมณ์ (Hedonic Value) เช่น พื้นที่สีเขียว ระบบรักษาความปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโครงการ นอกจากนี้ควรนำข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคไปใช้ในการวิเคราะห์ตลาดและแบ่งส่วนตลาด (Market Segmentation) เพื่อออกแบบกลยุทธ์การตลาดที่เฉพาะเจาะจงกับความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่มมากขึ้น **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาในพื้นที่ที่หลากหลายมากขึ้น เช่น จังหวัดอื่นหรือภูมิภาคที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมและปัจจัยการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในบริบทที่แตกต่างกัน และเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในวงกว้าง 2.2 ควรนำปัจจัยเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านจิตวิทยา (แรงจูงใจ การรับรู้ ทัศนคติ) ปัจจัยด้านสังคม (ครอบครัว อิทธิพลจากบุคคลใกล้ชิด) หรือปัจจัยด้านภาพลักษณ์ แบรนด์มาใช้ในการศึกษา เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น 2.3 ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงมากขึ้น อาจแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามช่วงวัย เช่น กลุ่มคนรุ่นใหม่ (Gen Y, Gen Z) หรือกลุ่มผู้มีรายได้สูง เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อในแต่ละกลุ่ม 2.4 ควรศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลและการตลาดดิจิทัล เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันนิยมค้นหาข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น จึงควรศึกษาบทบาทของสื่อดิจิทัล แพลตฟอร์มออนไลน์ และการตลาดดิจิทัลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัย

เอกสารอ้างอิง

เจนจิรา ปราณี. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรในเขตจังหวัดชลบุรี. ใน *การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ.* มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สุปราณี สิงห์คูณ. (2562). ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อบ้านจัดสรรในอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. ใน *การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุวรรณ เดชน้อยและคณะ. (2564). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อการเลือกซื้อบ้านจัดสรรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 13(2), 440-452.

ศศิกานต์ จันแปงเงินและเดชอนันต์ บังกิโล. (2565). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านในโครงการบ้านจัดสรรในจังหวัดเชียงราย. ใน *การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

ดวงสมร กันวะนา. (2566). ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรขนาดเล็กพิเศษในจังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน *การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. (2566). *รายงานโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคม ณ วันที่ 15 พฤศจิกายน 2567*. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://www.otp.go.th/post/view/10241

Homegardenville. (2569). *10 เหตุผลดี ๆ ซื้อบ้านโคราชเพื่อการลงทุน ณ วันที่ 16 มกราคม 2569.* เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https:// homegarden ville.co.th/

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management*. (15th ed.). Pearson Education.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ปริญ ลักษิตานนท์ และ ศุภร เสรีรัตน์. (2541). *กลยุทธ์การตลาดและบริหารการตลาด.* กรุงเทพฯ: ไดมอนด์อินบิซิเนสเวิลด์.

การพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข ของยูเนสโก*

DEVELOPMENT OF THE CURRICULUM FRAMEWORK OF THAKSIN UNIVERSITY DEMONSTRATION SCHOOL IN ELEMENTARY LEVEL BASED ON THE THEORY OF MULTIPLE IINTELLIGENCES AND THE UNESCO SCHOOL OF HAPPINESS CONCEPT

อภินันท์ สิริรัตนจิตต์[1], พัศรเบศวณ์ เวชวิริยะสกุล[2] และ วิทวัฒน์ ขัตติยะมาน[3]

Aphinant Sirirattanajitt[1], Patsarabet Wetwiriyasakun[2] and Witthawat Khattiyaman[3]

[1-3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

[1-3]Faculty of Education, Thaksin University, Thailand

Corresponding Author's Email: Sophon@tsu.ac.th

วันที่รับบทความ : 20 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 22 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 24 พฤษภาคม 2569

Received 20 May 2026; Revised 22 May 2026; Accepted 24 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการออกแบบและพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก 2) ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา

Citation:

* อภินันท์ สิริรัตนจิตต์, พัศรเบศวณ์ เวชวิริยะสกุล และ วิทวัฒน์ ขัตติยะมาน. (2569). การพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข ของยูเนสโก. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1238-1261.

Aphinant Sirirattanajitt, Patsarabet Wetwiriyasakun and Witthawat Khattiyaman. (2026). Development Of The Curriculum Framework Of Thaksin University Demonstration School In Elementary Level Based On The Theory Of Multiple Iintelligences And The Unesco School Of Happiness Concept. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1238-1261.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

3) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ทรงคุณวุฒิ และ 4) ประเมินกรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย คณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนสาธิต ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และประเด็นสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคาดหวังให้หลักสูตรนี้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยพัฒนาศักยภาพและอัจฉริยภาพตามทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข 2) องค์ประกอบของหลักสูตร มีองค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่ ปรัชญา เจตนารมณ์ ค่านิยม เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ และองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย คุณภาพผู้เรียน สมรรถนะ คุณลักษณะ ผลลัพธ์การเรียนรู้ โครงสร้างเวลาเรียน การจัดการเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยี การวัดและประเมินผล และการบริหารจัดการหลักสูตร 3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนากรอบหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมินกรอบหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ทั้งด้านความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง

คำสำคัญ: กรอบหลักสูตร ทฤษฎีพหุปัญญา โรงเรียนแห่งความสุข

Abstract

This research aimed to 1) investigate stakeholders' expectations regarding the design and development of the curriculum framework for the Demonstration School of Thaksin University (Elementary Division) at the primary education level based on the Multiple Intelligences Theory and UNESCO's Happy School concept 2) examine the components of the curriculum framework 3) study the participation of stakeholders and experts in the curriculum framework development and 4) evaluate the curriculum framework. A mixed-methods research design, incorporating both quantitative and qualitative approaches, was

employed. The target groups included university administrators, the demonstration school board committee, experts, and stakeholders. Research instruments consisted of questionnaires, interviews, evaluation forms, and focus group discussion issues. Data were analyzed using content analysis and basic statistics, including percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that: 1) stakeholders expected the curriculum to emphasize self-directed learning, adaptability to change, appropriate use of technology, and parental involvement, while fostering students' potential and talents in accordance with the Multiple Intelligences Theory and UNESCO's Happy School concept 2) the curriculum framework consisted of foundational components, namely philosophy, mission, values, uniqueness, and identity, as well as key components including vision, goals, learner quality, competencies, characteristics, learning outcomes, learning time structure, learning management, media and technology, assessment and evaluation, and curriculum administration 3) the participation of stakeholders and experts in the curriculum framework development was at the highest level and 4) the evaluation results of the curriculum framework were at a high level in terms of appropriateness, coherence, and feasibility for practical implementation.

Keywords: Curriculum framework, multiple intelligences theory, Happy School

บทนำ

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม เป็นสถานศึกษาที่ได้รับความคาดหวังจะมีบทบาทสำคัญในฐานะโรงเรียนต้นแบบด้านการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพครู และแหล่งผลิตนวัตกรรมทางการศึกษาของประเทศไทยในอนาคต ซึ่งดำเนินการจัดการศึกษาภายใต้ปรัชญาการศึกษาที่ว่า “เรียนรู้ด้วยความสุข เติบโตด้วยปัญญา” (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม, 2568) ความสำคัญในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน จึงต้องสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาดังกล่าว เพื่อให้สามารถหล่อหลอมผู้เรียนให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพทั้งด้านวิชาการและการดำรงชีวิตในสังคม โดยเฉพาะในส่วนบริบท

ของภาคใต้ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภาษา และวิถีชีวิต การพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในพื้นที่ จึงเป็นสิ่งจำเป็น และหลักสูตรควรเป็นเครื่องมือในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงออกถึงความสามารถเฉพาะบุคคล พร้อมทั้งเป็นโรงเรียนแห่งความสุข และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งเพราะมีบทบาทในการสร้างความสำเร็จด้านการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) โดยเฉพาะในโรงเรียนสาธิตซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้กำกับดูแล ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมแนวทางการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ระบบการศึกษาต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องต่อบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย ทำให้ระบบการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนจากแนวคิดการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นความรู้ทางวิชาการเพียงอย่างเดียวไปสู่แนวคิดที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนและแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร โดยจะต้องทำการศึกษาสภาพคาดหวังในการพัฒนาหลักสูตร อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่มีบทบาทในการกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการของผู้เรียน โดยผู้ปกครองและชุมชน มีความคาดหวังต่อการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ทั้งในทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์ และทักษะการสื่อสาร ทั้งนี้ สภาพคาดหวังดังกล่าว ยังส่งผลต่อแนวทางการจัดการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา ที่เป็นช่วงเวลาสำคัญในการปลูกฝังทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาทักษะขั้นสูงในอนาคต ในกระบวนการพัฒนากรอบหลักสูตรของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ได้มีกระบวนการศึกษาสภาพคาดหวังจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมต่อโรงเรียนให้สามารถพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตามผลลัพธ์และประเมินความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอน อนึ่ง ความท้าทายของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ที่จะต้องนำแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขตามแนวทางของยูเนสโก (UNESCO, 2016) ที่มุ่งในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นสถานที่ที่สนับสนุนการเรียนรู้และการ

พัฒนาของผู้เรียนในทุกด้าน โดยมีเป้าหมายหลักคือการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและสามารถเจริญเติบโตได้อย่างสมดุลทั้งด้านการศึกษาและสังคม จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษายังมีช่องว่างสำคัญหลายประการทั้งในมิติการบูรณาการทฤษฎีพหุปัญญาสู่การออกแบบหลักสูตรทั้งระบบยังไม่ชัดเจน ซึ่งการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาในอดีตมุ่งเน้นเพียงกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ประการที่สองแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข ยังขาดการแปลงสู่ตัวชี้วัดและผลลัพธ์เชิงรูปธรรมในหลักสูตร ประการที่สาม การพัฒนาหลักสูตรในบริบทโรงเรียนสาธิตต่าง ๆ ยังมีจำกัดและมีกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นระบบอยู่ในระดับน้อย รวมทั้งขาดการสังเคราะห์องค์ประกอบหลักสูตรที่เชื่อมโยงสมรรถนะสำคัญ โรงเรียนแห่งความสุข และทักษะแห่งอนาคตยังไม่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม จึงมีความจำเป็นในการพัฒนากรอบหลักสูตรที่บูรณาการแนวคิดดังกล่าวอย่างเป็นระบบ เน้นการมีส่วนร่วมและให้มีความสอดคล้องกับบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณภาพชีวิต โดยเป้าหมายสำคัญในการพัฒนากรอบหลักสูตรของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม เป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนให้มีสมรรถนะสมรรถนะสำคัญ ทั้งในมิติทักษะการคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสร้างความสุขในการเรียนรู้ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ควรเอื้อต่อความสุข การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมแรงจูงใจและลดความเครียด การออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยการจัดทำหลักสูตรจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน โดยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะดำเนินการแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบเพื่อสามารถส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในระยะยาว (Tyler, 1949) รวมทั้งการประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จะเป็นการรับรองคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา (Guskey, 2000) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งความจำเป็นที่กล่าวมาข้างต้น รวมทั้งช่องว่างจากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา ดังนั้นเพื่อพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก ซึ่งมีความคาดหวังว่า แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการช่วยกำหนดกรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่จะใช้เป็น

เครื่องมือและกระบวนการสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นไปตามปรัชญาการศึกษา เป้าหมาย วัตถุประสงค์และคุณลักษณะอันพึงของผู้เรียนตามหลักสูตรที่โรงเรียนตั้งเป้าหมายในการพัฒนาไว้ โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษาเพื่อเป็นเสมือนแผนที่พัฒนานักเรียนได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการออกแบบและพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก

2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก

3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ทรงคุณวุฒิ

4. เพื่อประเมินกรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก

การทบทวนวรรณกรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565) แผนพัฒนาฉบับนี้ มีสถานะเป็นแผนระดับที่ 2 ซึ่งมีบทบาทในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ และเติบโตอย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแผนฉบับนี้ ได้อ้างอิงจากการสังเคราะห์ข้อมูลรอบด้าน ทั้งสถานะทุนในมิติต่าง ๆ และบทเรียนจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ผ่านมารวมถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระดับโลก เช่น การระบาดของโควิด-19 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมุ่งพัฒนาให้ประเทศไทยมี

ภูมิคุ้มกันและสามารถฟื้นตัวได้รวดเร็วจากวิกฤต ด้วยการพัฒนา 3 ระดับ ได้แก่ การอยู่รอด การพอเพียง และการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 อิงแนวคิดสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการพัฒนาที่สมดุล มีเหตุผล พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว ประเทศต้องพร้อมรับ ปรับตัว และเปลี่ยนแปลง เพื่อเติบโตได้แม้ในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ใช้แนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม และเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจที่สร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

นโยบายมหาวิทยาลัยทักษิณ

นโยบายมหาวิทยาลัยทักษิณ 10 คานงัดใหม่ ซึ่งได้ประกาศเมื่อ 1 ตุลาคม 2567 มุ่งสู่การเป็น มหาวิทยาลัยนวัตกรรมสังคมระดับแนวหน้าของประเทศ โดยเน้นการพัฒนาที่ก้าวกระโดดผ่าน 10 ด้านหลัก ได้แก่ หลักสูตรพรีเมี่ยม (TSU Credit Bank) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (TSU for All) ศูนย์การแพทย์วิจัยเชิงพาณิชย์ และเศรษฐกิจนวัตกรรม ซึ่งนโยบายคานงัดที่ 8 การจัดตั้งโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา เป็นหมุดหมายสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย โดยการดำเนินการนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้าง TSU Unstoppable เป็นการเติบโตที่ไม่หยุดยั้ง ยั่งยืน และเป็นมหาวิทยาลัยจากรากสู่โลก (มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2566)

นโยบายคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ มีวิสัยทัศน์มุ่งเน้นการพลิกโฉมสู่การเป็นองค์กรผลิตครู นวัตกรระดับนานาชาติ ตามเป้าหมายภายในปี 2570 ภายใต้ปรัชญาการศึกษาที่ว่า “ปัญญา จริยธรรม นำการพัฒนา นวัตกรรมการศึกษาเพื่อสังคม” โดยสร้างครูดีมีสมรรถนะ ผสานเทคโนโลยีและนวัตกรรมสังคมเพื่อพัฒนาพื้นที่ และมีค่านิยมหลักขององค์กร คือ Ethics มีจริยธรรมวิชาชีพ Diversity เคารพความหลากหลาย Transformation เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง Social Innovator เป็นนวัตกรสังคม และ Universal มีความเป็นสากล ซึ่งคณะศึกษาศาสตร์ยังมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม โดย คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มีตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการโรงเรียนสาธิต เพื่อร่วมสร้างนโยบายและทิศทางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยโรงเรียนสาธิตฯ (คณะศึกษาศาสตร์, 2566)

การพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีพหุปัญญา

การพัฒนาหลักสูตรระดับประถมศึกษาบนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพรอบด้านของผู้เรียนและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุขและความหมาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พัฒนาทักษะหลากหลายและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความสุขและการเติบโตทางอารมณ์ โดยแนวคิดพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ (Gardner, 1983) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรโดยถือว่า มนุษย์มีความฉลาดหลากหลายด้าน ไม่ได้จำกัดแค่ความสามารถทางคณิตศาสตร์หรือภาษาเหมือนแบบทดสอบ IQ ทั่วไป โดยทฤษฎีนี้ เปลี่ยนมุมมองของวงการการศึกษาและจิตวิทยาเกี่ยวกับการเรียนรู้และศักยภาพของมนุษย์

การพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีพหุปัญญานี้ มีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ผู้เรียน โดยขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตรตามพหุปัญญาคือการศึกษาลักษณะเฉพาะของผู้เรียน โดยสำรวจว่าผู้เรียนมีความถนัดหรือความสามารถในปัญญาด้านใด เช่น ปัญญาด้านภาษา ปัญญาด้านดนตรี หรือปัญญาด้านตรรกศาสตร์-คณิตศาสตร์ การวิเคราะห์นี้สามารถทำผ่านการประเมินความถนัด และสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในชั้นเรียน ขั้นที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถของผู้เรียนแล้ว ขั้นต่อไปคือการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยวัตถุประสงค์ควรสะท้อนถึงการพัฒนาปัญญาหลากหลายด้าน ซึ่งควรรวมถึงความสามารถที่แตกต่างกัน เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การแสดงออกเชิงศิลปะ การเคลื่อนไหว หรือการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะในทุกด้านที่สำคัญ ขั้นที่ 3 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยทฤษฎีพหุปัญญาเน้นการใช้กิจกรรมที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นการพัฒนาปัญญาหลายด้าน เช่น กิจกรรมที่ใช้การอ่าน การเขียน หรือการเล่าเรื่อง เพื่อส่งเสริมปัญญาด้านภาษา กิจกรรมการทดลองทางวิทยาศาสตร์หรือการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อเสริมปัญญาด้านตรรกศาสตร์-คณิตศาสตร์ การใช้ดนตรี การเคลื่อนไหว หรือกิจกรรมทางกายภาพ เช่น กีฬา เพื่อส่งเสริมปัญญาด้านดนตรีและปัญญาด้านการเคลื่อนไหว หรือการทำงานเป็นกลุ่ม การสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาปัญญาด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ขั้นที่ 4 การจัดหาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ในการพัฒนาหลักสูตรตามพหุปัญญาจะต้องมีการจัดหาสื่อและเครื่องมือการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลาย เช่น หนังสือ ดนตรี วิดีโอ เกม กิจกรรมแบบตัวต่อตัว หรือการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อให้ครอบคลุมการเรียนรู้ในทุกด้านและเหมาะสมกับปัญญาที่ผู้เรียนแต่ละคนถนัด ขั้นที่ 5

การประเมินผลการเรียนรู้ โดยการประเมินผู้เรียนตามทฤษฎีพหุปัญญาจะไม่จำกัดเพียงแค่การทดสอบทางวิชาการแบบดั้งเดิม แต่จะใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินผ่านผลงาน การนำเสนอโครงการ การทำงานกลุ่ม การแสดงละคร การแสดงดนตรี หรือการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ วิธีการเหล่านี้จะช่วยให้สามารถวัดผลการพัฒนาศักยภาพในปัญญาหลายด้านได้อย่างรอบด้าน และขั้นที่ 6 การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร หลังจากที่มีการประเมินแล้ว ผู้สอนหรือผู้พัฒนาหลักสูตรควรนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป เพื่อให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในแต่ละรุ่นได้อย่างเหมาะสม จะเห็นได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีพหุปัญญามุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในหลายด้าน ไม่จำกัดเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง หลักสูตรจึงต้องมีความหลากหลายในวิธีการเรียนการสอน การประเมิน และกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเติบโตและพัฒนาศักยภาพที่แท้จริงของตนในทุกมิติ

แนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก

แนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขนี้ เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นสถานที่ที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาของผู้เรียนในทุกด้าน โดยมีเป้าหมายหลักคือการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและสามารถเจริญเติบโตได้อย่างสมดุลทั้งด้านการศึกษาและสังคม แนวคิดนี้ยึดหลักการว่าการศึกษาไม่ควรมุ่งเน้นเพียงแค่การเรียนรู้ทางวิชาการ แต่ต้องรวมถึงการพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม และศีลธรรมของนักเรียนด้วย (UNESCO, 2016) โดยแนวคิดนี้มีจุดเน้น 3 ประการหลัก ได้แก่ ประการที่ 1 บรรยากาศของโรงเรียน ประการที่ 2 ความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียนเป็นหัวใจหลักของแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข และ 3 กระบวนการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้ในโรงเรียนแห่งความสุขควรเป็นการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ ยืดหยุ่น และสนุกสนาน

แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์

ไทเลอร์ (Tyler, 1949) มีแนวคิดหลักในการพัฒนาหลักสูตรว่าควรเป็นระบบและมีเหตุผล โดยตั้งอยู่บนคำถามหลัก 4 ข้อ ซึ่งหลักสูตรควรมีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 ควรกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้อะไรบ้าง โดยมีการตั้งจุดมุ่งหมายชัดเจน คือ รากฐานของหลักสูตรและวัตถุประสงค์ควรมาจาก 3 แหล่งได้แก่ ความต้องการของผู้เรียน สังคมและศาสตร์ของเนื้อหา ประการที่ 2 จะนำประสบการณ์การเรียนรู้อะไรมาใช้เพื่อให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์นั้น จะต้องมีการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย พัฒนาการ และวัตถุประสงค์ โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสร้างประสบการณ์ตรง ประการที่ 3 จะจัด

กิจกรรมการเรียนรู้อย่างไรให้มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง จะต้องมีการจัดลำดับและบูรณาการกิจกรรมในลักษณะ Spiral curriculum หรือ Theme-based โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบต่อเนื่อง ทบทวน และขยายความรู้ และ ประการที่ 4 จะประเมินผลอย่างไรว่าเป้าหมายการเรียนรู้บรรลุผลแล้วหรือไม่ จะต้องใช้เครื่องมือที่วัดผลพฤติกรรมการเรียนรู้ได้จริง ทั้งแบบวัดความรู้ ทักษะ และเจตคติ และมีการประเมินเพื่อ พัฒนา มากกว่าการตัดสิน

ในส่วนการประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ในงานวิจัยตามบริบทโรงเรียนสาธิตฯ เพื่อใช้เป็นกรอบโครงสร้างการวางหลักสูตร ที่ชัดเจน มีเป้าหมาย และการจัดการที่สามารถวัดผลได้ ทำให้หลักสูตรที่จะพัฒนามุ่งเน้นแนวคิดพหุปัญญา และแนวคิด โรงเรียนแห่งความสุข ซึ่งตั้งอยู่บนฐานแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีความเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่กรอบหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สังคม และปรัชญาการศึกษาที่กำหนดไว้ในทุกระดับ

แนวคิดการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร CIPP Model เป็นรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นโดยสตัฟเฟลบีม (Stufflebeam, 2007) เน้นการประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การประเมินบริบท เพื่อทำความเข้าใจความต้องการ ปัญหา และโอกาสในการพัฒนาหลักสูตร ด้านที่ 2 การประเมินปัจจัยนำเข้า เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของ ทรัพยากร บุคลากร และแผนงานที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ด้านที่ 3 การประเมินกระบวนการ เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนิน งานตามหลักสูตรเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ และมีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง และด้านที่ 4 การประเมินผลผลิต เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร ทั้งผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและผลกระทบต่อสถานศึกษาและสังคม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

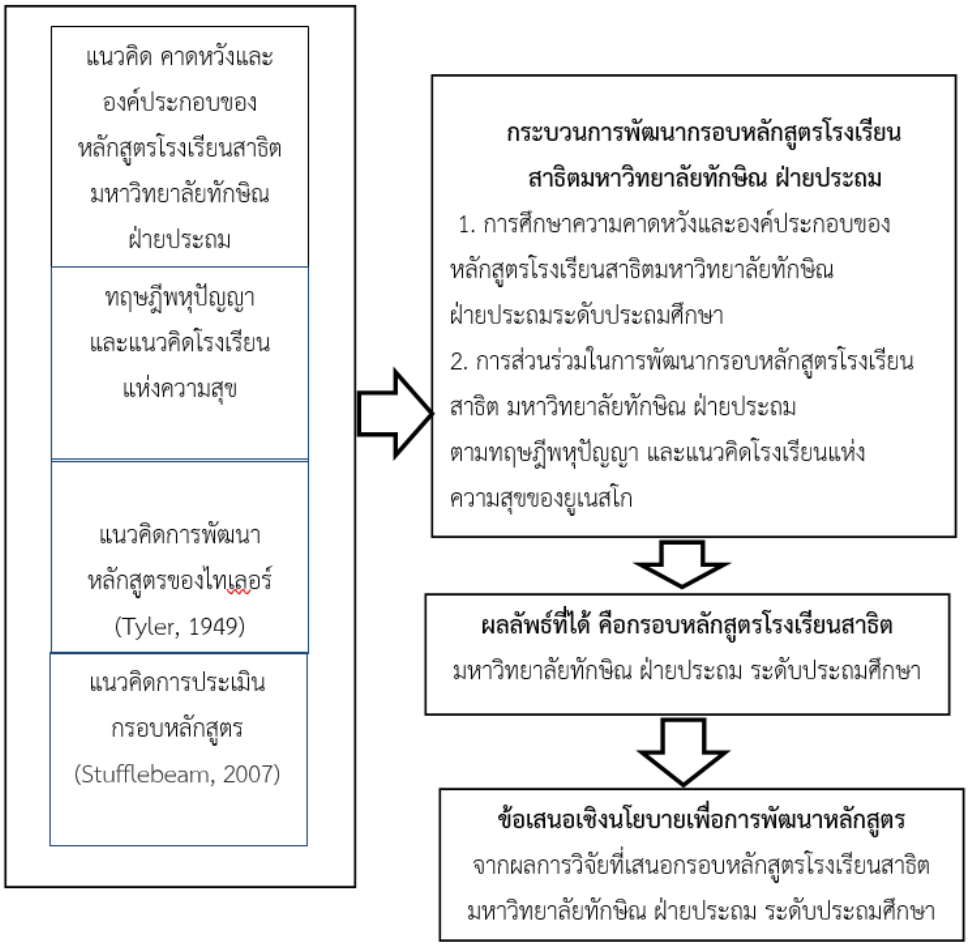

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นไป ตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการออกแบบและพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก และ 2) ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก ในส่วน

ของการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 3) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ทรงคุณวุฒิ และ 4) ประเมินกรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนสาธิต จำนวน 9 คน กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 23 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวม 45 คน ซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยอาศัยความเกี่ยวข้องทางบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร และความเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษา และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยมีคำสั่งแต่งตั้งจากโรงเรียนสาธิตและรับเชิญจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา อย่างเป็นทางการ

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามการมีส่วนร่วมฯ ได้ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรฯ ได้ผ่านการพิจารณาค่าความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่า ICO เท่ากับ 1.00 3) แบบประเมินกรอบหลักสูตรฯ ได้ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 และแบบสอบถามสำหรับประเด็นสนทนากลุ่ม ได้ผ่านการพิจารณาค่าความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่า ICO เท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ยื่นขอจริยธรรมในโครงการวิจัย และทบทวนกรอบหลักสูตรโรงเรียนชั้นนำร่วมกับการศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพความคาดหวัง จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยและคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนสาธิต

ระยะที่ 3 ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตร จากการวิเคราะห์เอกสารและสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วทำการยกร่างองค์ประกอบหลักสูตรฯ

ระยะที่ 4 วิพากย์หลักสูตรโรงเรียนสาธิต โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ระยะที่ 5 ประชุมทำร่างกรอบหลักสูตรโรงเรียน และนำเสนอแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรต่อคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียน

ระยะที่ 6 ประเมินกรอบหลักสูตร

ระยะที่ 7 จัดทำรายงานการวิจัยและข้อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนสาธิต

การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการออกแบบและพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่ง ความสุขของยูเนสโก จากการสัมภาษณ์และสนทนากับผู้บริหารมหาวิทยาลัยและผู้บริหารโรงเรียนสาธิตกับคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนสาธิตฯ ซึ่งได้วิเคราะห์ “คำสำคัญ” และ “แนวคิดสำคัญ” เกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม พบว่า มีการระบุประเด็นสำคัญ อย่างชัดเจน ได้แก่ การเน้นการเรียนรู้ตนเอง การปรับตัวในตลาดแรงงาน การใช้เทคโนโลยี การมีส่วนร่วม ของผู้ปกครองและคณะกรรมการโดยข้อมูลเหล่านี้ นำไปใช้เป็นหลักการ แนวคิดสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับความต้องการของโรงเรียนสาธิตฯ ที่พึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ของอธิการบดี ว่า “หลักสูตร ควรทำให้นักเรียน สนุกในการเรียนรู้ สุขสร้างสรรค์ รู้จักแบ่งปัน และมีความเป็นพลเมืองตั้งแต่ปฐมวัย” และสัมพันธ์กับหลักการสำคัญของหลักสูตรโรงเรียนสาธิตฯ ของประธานคณะกรรมการโรงเรียนสาธิตฯ ว่า “หลักสูตรโรงเรียนสาธิตฯ ควร เป็นหลักสูตรมุ่งพัฒนาศักยภาพและอัจฉริยะภาพของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตฯ” โดยตั้งอยู่บนฐานแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแหงความสุข

2. องค์ประกอบของหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนร่วมในการพัฒนากรอบ หลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บน

ฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก พบว่า องค์ประกอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ควรมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วนคือ องค์ประกอบพื้นฐานและองค์ประกอบสำคัญ โดยองค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่ ปรัชญา เจตนารมณ์ ค่านิยม เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ ส่วนองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ เป้าหมายคุณภาพผู้เรียน สมรรถนะ คุณลักษณะ ผลการเรียนรู้ โครงสร้างเวลาเรียน การจัดการเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยี การวัดและประเมินผล ตลอดจนการบริหารจัดการหลักสูตร

3. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.88)

4. ผลการประเมินกรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.83)

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษา สภาพคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการออกแบบและพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการออกแบบและพัฒนากรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม พบว่า ทุกภาคส่วนมีความคาดหวังที่สอดคล้องกันในการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งสร้าง “มนุษย์ที่สมบูรณ์” ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพเฉพาะบุคคล โดยเน้นทั้งความสุขในการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะชีวิต และความสามารถในการปรับตัวในอนาคต ซึ่งสะท้อนแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขและทฤษฎีพหุปัญญาอย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาในกรอบแนวคิดของ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ พบว่า ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับหลักการสำคัญในข้อที่ 1 ของไทเลอร์ คือ “สถานศึกษาควรบรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไร” โดยข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้บริหารระดับสูงและคณะกรรมการอำนวยการ ได้สะท้อนจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ชัดเจน ได้แก่ การสร้างผู้เรียนให้มีความสุข มีคุณลักษณะความเป็นพลเมือง และสามารถพัฒนา

ศักยภาพตามความถนัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเกิดจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ และบริบทของสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของไทเลอร์อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังสะท้อนการ “ขยายกรอบแนวคิดของไทเลอร์” ในมิติที่ลึกยิ่งขึ้น กล่าวคือ แม้ไทเลอร์จะเน้นจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้ แต่ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในงานวิจัยนี้ ได้ก้าวไปสู่การให้ความสำคัญกับคุณลักษณะเชิงนามธรรม เช่น “ความสุขในการเรียนรู้” “การรู้จักตนเอง” และ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่วัดได้ยากในเชิงปริมาณ สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากการกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ไปสู่การกำหนดเป้าหมายเชิงสมรรถนะและคุณลักษณะ ในประเด็นของข้อที่ 2 และ 3 ของไทเลอร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญกับการออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้ด้วยตนเองและการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไทเลอร์ที่มุ่งให้ประสบการณ์การเรียนรู้เชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้ขยายแนวคิดดังกล่าวไปสู่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทของผู้เรียน ซึ่งไม่ได้ปรากฏอย่างชัดเจนในรูปแบบเชิงเส้นของไทเลอร์ ในด้านข้อที่ 4 ของไทเลอร์เกี่ยวกับการประเมินผล พบว่า แม้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะให้ความสำคัญกับการประเมินผลการเรียนรู้ แต่แนวโน้มที่ปรากฏในงานวิจัยนี้เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาและการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง มากกว่าการประเมินผลสัมฤทธิ์ปลายทางเพียงอย่างเดียว ซึ่งสะท้อนถึงการปรับแนวคิดการประเมินให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับรูปแบบของไทเลอร์ในด้านโครงสร้างเชิงระบบของการพัฒนาหลักสูตร แต่ในขณะเดียวกันก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของไทเลอร์ โดยเฉพาะในบริบทการศึกษาสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว งานวิจัยนี้จึงไม่ได้ปฏิเสธแนวคิดของไทเลอร์ แต่เป็นการ “ต่อยอดและปรับใช้” ให้สอดคล้องกับแนวคิดร่วมสมัยทั้งการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นทิศทางสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรในศตวรรษที่ 21

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จากผลการวิจัยในส่วนนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการแปลงแนวคิดเชิงปรัชญาไปสู่การปฏิบัติที่จับต้องได้ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของกรอบหลักสูตรใหม่ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเน้นย้ำว่าองค์ประกอบด้านพื้นฐานของหลักสูตรควรมีเป้าหมายที่

ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่ต้อง มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ ยอมรับความหลากหลาย เพื่อผลักดันการสร้างหลักสูตรที่เน้นพหุปัญญาและความสุข เป้าหมายของหลักสูตรควร วัดผลได้จากหลายมิติ เพื่อไม่ให้ตัดโอกาสนักเรียนที่มีความสามารถเฉพาะด้าน และเพื่อลดความเครียดจากการแข่งขันทางวิชาการเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีพหุปัญญา นอกจากนี้ ในส่วนขององค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นว่า วิสัยทัศน์หลักสูตร ควรมุ่งพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน ไม่เน้นวิชาการเพียงอย่างเดียว โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการทำให้ผู้เรียนจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สำหรับ สมรรถนะผู้เรียน ควรเน้นการพัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา และสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ การที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าการประเมินสมรรถนะควร เน้นกระบวนการมากกว่า ผลลัพธ์ เพื่อให้สามารถประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นรายบุคคลในด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ถูกมองว่า เป็นหัวใจหลักในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวทางของยูเนสโก และควรเกิดจากประสบการณ์จริง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์หรือการอยู่ร่วมกับเพื่อน ไม่ใช่จากการบอกด้วยการสอนเพียงอย่างเดียว ซึ่งผลการวิจัยในส่วนนี้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการที่ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้นำปรัชญาเชิงนามธรรมของทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขมาแปลงเป็นองค์ประกอบหลักสูตรที่ปฏิบัติได้จริง โดยการเสนอให้การวัดผลมีความหลากหลายและเน้นที่กระบวนการ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดของการนำปรัชญามาสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นการยอมรับว่าความสามารถของมนุษย์ไม่ได้จำกัดอยู่แค่คะแนนสอบเท่านั้น อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ข้อมูลได้ระบุถึงอุปสรรคสำคัญ คือ ค่านิยมที่มุ่งเน้นไปที่การให้คะแนนและมาตรฐานกลางในระบบการศึกษาของชาติ ซึ่งเป็นความตึงเครียดเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่โรงเรียนจะต้องเผชิญ ซึ่งการพัฒนากรอบหลักสูตรใหม่นี้ จึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่ยืดหยุ่น เช่น การเน้นการประเมินเพื่อพัฒนาและการใช้ แฟ้มสะสมงานควบคู่ไปกับการประเมินมาตรฐานกลาง เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ โดยผลการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถแปลงแนวคิดเชิงปรัชญาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยอมรับความหลากหลาย และพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับ ทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner ที่มองว่ามนุษย์มีความสามารถที่หลากหลายและไม่สามารถวัดได้ด้วยเกณฑ์เดียว ผลการวิจัยที่เสนอให้มีการวัดผลหลายมิติและ

ลดการพึ่งพาการสอบเพียงอย่างเดียว จึงเป็นการยืนยันแนวคิดดังกล่าว และสะท้อนการนำทฤษฎีสู่การออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างแท้จริง ในขณะเดียวกัน การที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความสำคัญกับ “ความสุขของผู้เรียน” และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การมีจิตสาธารณะ และการเรียนรู้อย่างมีความหมาย สอดคล้องกับแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของ UNESCO ที่เน้นให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ และส่งเสริมสุขภาวะทั้งกายและใจ ผลการวิจัยที่ชี้ว่าคุณลักษณะเหล่านี้ควรเกิดจาก “ประสบการณ์จริง” มากกว่าการสอนเชิงบอกกล่าว แสดงให้เห็นถึงการออกแบบหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนแห่งความสุขนอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนความสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมของการเรียนรู้ของ Vygotsky โดยเฉพาะในประเด็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเน้นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ การมีส่วนร่วม และการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ครู และสังคมรอบตัว จึงเป็นการสะท้อนการนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบหลักสูตรอย่างชัดเจน และเมื่อพิจารณาในกรอบของ ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler พบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอมีความสอดคล้องกับโครงสร้าง 4 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย การจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ และการประเมินผลที่สอดคล้องกับเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยได้สะท้อนการ “ขยายกรอบของไทเลอร์” อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในประเด็นของการประเมินผล ที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควร “เน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์” และใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น แฟ้มสะสมงาน และการประเมินเพื่อพัฒนาซึ่งแตกต่างจากแนวคิดดั้งเดิมของไทเลอร์ที่เน้นการวัดผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ในอีกมิติหนึ่ง ผลการวิจัยยังสะท้อน “ความตึงเครียดเชิงโครงสร้าง” ระหว่างแนวคิดหลักสูตรเชิงพหุปัญญาและความสุข กับระบบการศึกษาที่ยังคงยึดโยงกับการประเมินแบบมาตรฐานกลางและการให้ความสำคัญกับคะแนนสอบ ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้จริง ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า แม้แนวคิดเชิงทฤษฎีจะได้รับการยอมรับ แต่การนำไปปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยความยืดหยุ่นและกลไกเชิงระบบ เช่น การผสมผสานการประเมินหลายรูปแบบ เพื่อให้สามารถตอบสนองทั้งมาตรฐานของชาติและความต้องการของผู้เรียนได้พร้อมกัน โดยสรุป ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาองค์ประกอบของหลักสูตรไม่ได้เป็นเพียงการกำหนดโครงสร้าง แต่เป็นกระบวนการบูรณาการแนวคิดทางทฤษฎีหลายมิติ ได้แก่ พหุปัญญา โรงเรียนแห่งความสุข โครงสร้างทางสังคมของการเรียนรู้ และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ ซึ่ง

เมื่อบูรณาการเข้าด้วยกันแล้ว ทำให้เกิดกรอบหลักสูตรที่มีความสมดุลระหว่าง “ความเป็นระบบ” และ “ความยืดหยุ่น” สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน และรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การพัฒนากรอบหลักสูตรโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผลการพัฒนากรอบหลักสูตรในวัตถุประสงค์นี้เป็นผลลัพธ์เชิงประจักษ์จากกระบวนการวิจัยที่ครอบคลุม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณ ได้สะท้อนความสำเร็จของกระบวนการนี้ โดยมีข้อมูลที่น่าสนใจอย่างยิ่ง คือ แม้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จะไม่รู้จักทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข แต่ระดับความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในทุกมิติกลับอยู่ในระดับ มากที่สุดซึ่งผลลัพธ์นี้บ่งชี้ว่าความสำเร็จของการพัฒนาหลักสูตรไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้เชิงลึกที่ผู้มีส่วนร่วมมีอยู่แต่เดิม แต่มาจากผลของการวิจัยที่ได้ออกแบบกลไกที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในหลักสูตร และสิ่งนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่ากระบวนการที่เข้มแข็งสามารถขับเคลื่อนผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและได้รับการยอมรับได้อย่างไร ในส่วนของกรอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น สะท้อนผลลัพธ์ที่จับต้องได้ของแนวคิดเชิงปรัชญาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนด อัตลักษณ์ ที่เป็นรูปธรรมว่า "พี่ “พราวคิด(ส์)” สุภาพและมีศักยภาพทางวิชาการตามวัย (The Proud Kids) มีความสามารถเพิ่มเติม ด้านกีฬา 1 ประเภท ดนตรี 1 ชิ้น และภาษาเพิ่มเติม 1 ภาษา ภายใต้โมเดล 111SML" ซึ่งโมเดลนี้ได้นำแนวคิดพหุปัญญาที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ที่วัดผลได้และเป็นรูปธรรมอย่างหาได้ยากในงานวิจัยด้านหลักสูตรส่วนใหญ่ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร (PLOs) ที่แบ่งเป็น 4 ด้านอย่างเป็นระบบ ได้แก่ A (Attribute: คุณลักษณะอันพึงประสงค์) S (Skills: ทักษะสำคัญ) K (Knowledge: ความรู้) และ C (Competency: ศักยภาพและอัจฉริยภาพ) ซึ่งเรียกว่า A-S-K ⟶ C Learning Approach โดยการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนนี้ จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถนำหลักสูตรไปปฏิบัติได้อย่างมีทิศทาง และสามารถสร้างความเข้าใจที่ตรงกันกับผู้ปกครองได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากรอบหลักสูตรโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะประเด็นที่ผู้ตอบ

แบบสอบถามส่วนใหญ่แม้จะไม่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุข แต่กลับมีระดับความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุดซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “กระบวนการมีส่วนร่วม” เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนความสำเร็จของหลักสูตรมากกว่าความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 4 การประเมินกรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก ในด้านบริบท (Context Evaluation) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผลการประเมินกรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา บนฐานทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยกรอบหลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา มีความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน และความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการมุ่งพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างรอบด้านตามทฤษฎีพหุปัญญา ควบคู่กับการสร้างความสุขในการเรียนรู้ตามแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการสะท้อนความคาดหวังและความต้องการของสังคมต่อคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงทำให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพบริบทที่แท้จริงของสถานศึกษาและชุมชน นอกจากนี้ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะผู้เรียนที่เชื่อมโยงกับแนวคิดพหุปัญญาและโรงเรียนแห่งความสุข ยังสะท้อนให้เห็นถึงการมองผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความถนัด และศักยภาพที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam ที่มองว่าการประเมินบริบทเป็นการศึกษาความต้องการจำเป็นและความเหมาะสมของเป้าหมายก่อนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างแท้จริง ในด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้าของกรอบหลักสูตรมีความเหมาะสม ทั้งในด้านโครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระ แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนความพร้อมของครูผู้สอน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนตามแนวคิดพหุปัญญาและโรงเรียนแห่งความสุข ทั้งนี้ การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะและผลลัพธ์การเรียนรู้ ช่วยให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สามารถตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งการเตรียมความพร้อมด้านสื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้

ยังมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุข ความคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้เชิงรุกของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ประเด็นความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดหลักสูตร เป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการจัดการเรียนรู้บนฐานพหุปัญญาและโรงเรียนแห่งความสุข จำเป็นต้องอาศัยครูที่มีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และใช้วิธีการสอนที่ยืดหยุ่นเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ CIPP Model ที่ให้ความสำคัญกับการประเมินความพร้อมของทรัพยากร บุคลากร และแผนงานก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริง ในด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากระบวนการดำเนินงานตามกรอบหลักสูตรมีความเหมาะสม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพหุปัญญาอย่างหลากหลาย การใช้แนวทาง Active Learning และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความสุขของผู้เรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรสามารถนำแนวคิดเชิงทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และแสดงศักยภาพของตนเองผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น ขณะเดียวกัน การสร้างบรรยากาศแห่งความสุข ความปลอดภัย และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียน ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความหมายตามแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก นอกจากนี้ การมีระบบนิเทศ ติดตาม และปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ยังสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam ที่มองว่าการประเมินกระบวนการเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบการดำเนินงาน และนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และในด้านผลผลิต (Product Evaluation) ผลการวิจัยพบว่า กรอบหลักสูตรสามารถส่งเสริมผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ได้ ทั้งด้านการพัฒนาพหุปัญญา ความสุขในการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ ทักษะชีวิต และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และการดำรงชีวิต ทั้งนี้ การพัฒนาผู้เรียนตามแนวคิดพหุปัญญาช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพและความถนัดของตนเอง ขณะที่แนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในโรงเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมี

ความสุขและยั่งยืน นอกจากนี้ การที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อกรอบหลักสูตร ยังสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษาได้ในระดับที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินผลผลิตของ CIPP Model ที่มุ่งตรวจสอบว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสามารถบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรและก่อให้เกิดคุณค่าแก่ผู้เรียนและสังคมได้จริง

องค์ความรู้ใหม่

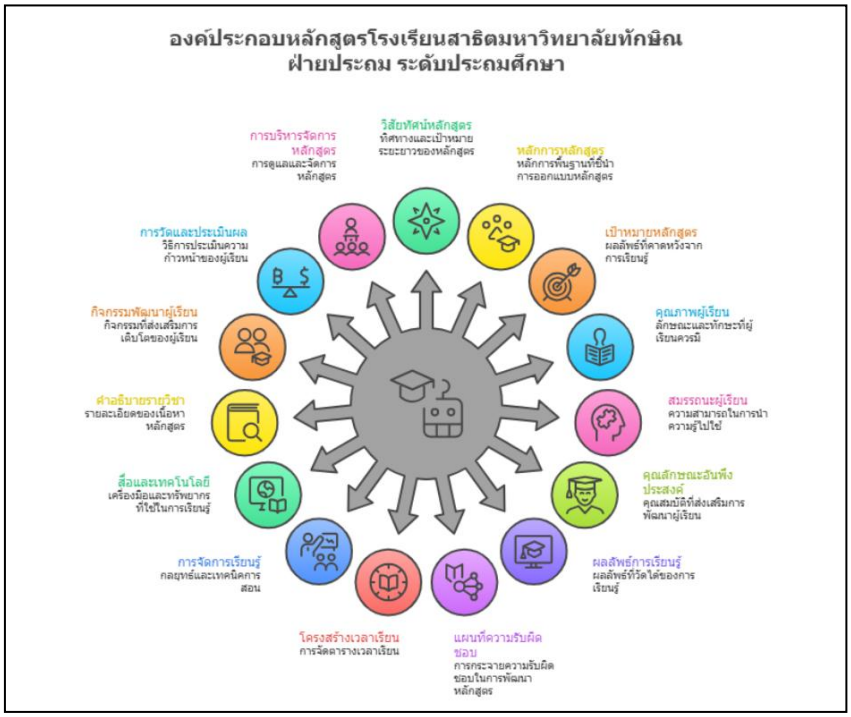

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป 1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคาดหวังให้หลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม มุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้เทคโนโลยี การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยพัฒนาศักยภาพและอัจฉริยภาพของผู้เรียนตามทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขของยูเนสโก 2. องค์ประกอบของหลักสูตรแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบพื้นฐาน เช่น ปรัชญา เจตนารมณ์ ค่านิยม เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ และองค์ประกอบสำคัญ เช่น วิสัยทัศน์ เป้าหมาย คุณภาพผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และการบริหารจัดการหลักสูตร 3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนากรอบหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงความร่วมมือและการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งจากทุกภาคส่วน 4. ผลการประเมินกรอบหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งด้านความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรไปใช้จริงในสถานศึกษา **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับโรงเรียนสาธิตฯ** 1. สำหรับผู้บริหารโรงเรียนสาธิตฯ ควรจัดทำแผนการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจในกรอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยเฉพาะโมเดล 111SML และ A-S-K ⟶ C Learning Approach ให้กับครูและผู้ปกครอง เพื่อให้ทุกฝ่ายมีวิสัยทัศน์ร่วมกันและสามารถนำหลักสูตรไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม 2. สำหรับครูผู้สอน ควรได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องในด้าน Learning Design ที่สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ และได้รับการสนับสนุนให้ทดลองใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย ซึ่งเน้น กระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ ได้แก่ การใช้แฟ้มสะสมงาน และการประเมินตามสภาพจริง เพื่อให้สามารถปลดปล่อยศักยภาพที่หลากหลายของผู้เรียน 3. สำหรับนักวิจัย ควรมีการวิจัยต่อเนื่องเพื่อติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรเมื่อนำไปใช้จริง โดยเฉพาะในมิติของความสุขและพัฒนาการแบบพหุปัญญาที่เป็นหัวใจของหลักสูตร นอกจากนี้ ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการขยายผลโมเดลการพัฒนาหลักสูตรนี้ไปสู่โรงเรียนหรือระดับการศึกษาอื่น ๆ เพื่อ เป็นต้นแบบให้กับวงการการศึกษาในวงกว้างต่อไป **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ทางทฤษฎี** 1. การแปลงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ จากงานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นถึงวิธีการนำทฤษฎีพหุปัญญาและแนวคิดโรงเรียนแห่งความสุขมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบหลักสูตรที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผ่าน การกำหนดอัตลักษณ์ของนักเรียนว่า "พี่ “พราวคิด(ส์)” สุภาพและมีศักยภาพทางวิชาการตามวัย มีความสามารถเพิ่มเติม ด้านกีฬา 1 ประเภท ดนตรี 1 ชิ้น และภาษาเพิ่มเติม 1 ภาษา ซึ่งเป็น

การสร้างผลลัพธ์ที่วัดผลได้และเป็นรูปธรรมจากแนวคิดพหุปัญญา 2. การพัฒนาหลักสูตรแบบร่วมสมัย ควรนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มาใช้ในการวิเคราะห์แนวโน้มและจัดการข้อมูลแบบ real-time เนื่องจากเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการพัฒนาหลักสูตรที่ตายตัวให้เป็นระบบที่ตอบสนองได้ และมีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้หลักสูตรมีความทันสมัยและตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต 3. ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ในงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าแม้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ จะไม่รู้จักทฤษฎีทางการศึกษา แต่กระบวนการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งสามารถสร้างความพึงพอใจและฉันทามติได้ ซึ่งยืนยันว่า การออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรมากกว่าระดับความรู้เชิงทฤษฎีของผู้เข้าร่วม **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาผลการใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการใช้หลักสูตรโดยเฉพาะการนิเทศ ผ่านกระบวนการวิจัยทางการเรียนรู้และการวิจัยทางการบริหารการศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรในวงรอบต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งได้พิจารณาสนับสนุนให้ทุนงานวิจัยเรื่องนี้ โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มหาวิทยาลัยทักษิณ

เอกสารอ้างอิง

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2566). *แผนกลยุทธ์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณระยะห้าปี (พ.ศ. 2566-2570)*. สงขลา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2566). *แผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยทักษิณระยะห้าปี (พ.ศ. 2566-2570)*. สงขลามหาวิทยาลัยทักษิณ.

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม. (2568). *หลักสูตรโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม ระดับประถมศึกษา*. สงขลา: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ฝ่ายประถม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560).* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 1* (1 พฤศจิกายน 2565).

Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.

Guskey, T. R. (2000). *Evaluation professional development*. Thousand Oak, CA: Corwin

Stufflebeam, D. L. (2007). *CIPP Evaluation Model Checklist*. Retrieved from: www.wmich.edu/evalctr/checklists.

Tyler,R. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago.

UNESCO. (2016). *Happy Schools! A Framework for Learner Well-being in the AsiaPacific*. (TH/IQE/ C3/16/006-500.

โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

MODEL STRUCTURAL EQUATION OF CAUSAL FACTORS INFLUENCING THE PERFORMANCE OF THE REAL ESTATE DEVELOPMENT INDUSTRY GROUP LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

วรเดช รุกขพันธุ์

Woradech Rukkhaphan

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: Woradech_Rukkaaphan@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 1 กรกฎาคม 2569

Received 21 May 2026; Revised 29 June 2026; Accepted 1 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2) เพื่อวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ 3) เพื่อพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่

Citation:

* วรเดช รุกขพันธุ์. (2569). โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1262-1288.

Woradech Rukkhaphan. (2026). Model Structural Equation Of Causal Factors Influencing The Performance Of The Real Estate Development Industry Group Listed On The Stock Exchange Of Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1262-1288.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ บริษัทที่จดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง หมวดธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 4,793 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจนของแฮร์และคณะ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้แก่ เจ้าของกิจการและผู้ประกอบการ จำนวนทั้งสิ้น 440 คน การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 ท่าน ได้แก่ ผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิ สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโดยโปรแกรมลิสเรล

ผลการวิจัย พบว่า 1) โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้แก่ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่นความได้เปรียบในการแข่งขัน ความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของธุรกิจ 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่นความได้เปรียบในการแข่งขัน และความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องของโมเดลจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า χ^2 = 685.09, χ^2/df = 2.455, df = 279, p-value < .001, SRMR = .043, RMSEA = .062 NNFI = .91, CFI = .92 และ 3) โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น ความได้เปรียบในการแข่งขัน ความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของธุรกิจ

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

The objective of this research were 1) To study the causal factors influencing the performance of the real estate development industry group listed on the

Stock Exchange of Thailand 2) To analyze the size of the direct influence, indirect influence and total influence of causal factors that influence the performance of the real estate development industry group in the Stock Exchange of Thailand and 3) To develop a structural equation model of the causal factors influencing the performance of the real estate development industry group in the Stock Exchange of Thailand, this research is a mixed-methods research, combining qualitative and quantitative research. The population studied in this research consisted of 4,793 individuals listed in the real estate and construction industry group, specifically the real estate development business sector, on the Stock Exchange of Thailand. The sample size was determined using the clarity rule of Hair et al., which included 440 business owners and entrepreneurs. Quantitative research used questionnaires, while qualitative research used interviews. A purposive sampling method was used to select 15 key informants, namely executives and experts. The statistical methods used were percentage, mean, standard deviation, and structural equation modeling analysis using LISREL software.

Major Findings: 1) The structural equation model of the causal factors influencing the performance of the real estate development industry group listed on the Stock Exchange of Thailand includes strategic management, transformational leadership, distinctiveness-focused management, competitive advantage, innovative capabilities, and business performance. 2) Strategic management, transformational leadership, management focused on excellence, competitive advantage, and innovation capabilities an impact on business performance. The structural equation modeling model fit index values with empirical data, with values of χ^2 = 685.09, χ^2/df = 2.455, df = 279, p-value < .001, SRMR = .043, RMSEA = .062 NNFI = .91, CFI = .92 and 3) the structural equation model of the causal factors influencing the performance of the real estate development industry group in the Stock Exchange of Thailand is

interconnected with strategic management, transformational leadership, distinctiveness-focused management, competitive advantage, innovation knowledge and business performance.

Keywords: Real estate development industry, Stock Exchange of Thailand

บทนำ

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เป็นธุรกิจที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากการพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์นั้นมีกิจกรรมและขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และองค์กรธุรกิจทั้งส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน อีกทั้งมีมูลค่าการลงทุนที่สูง ซึ่งการเติบโตของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์นั้นมีทิศทางไปในทางที่สอดคล้องกับการเติบโตของเศรษฐกิจไทยในภาพรวม ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ภาครัฐมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตัวเลขดัชนีต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบสำหรับการติดตามสภาวะของสภาพเศรษฐกิจประเทศ การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ในระดับเศรษฐกิจของประเทศต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เป็นธุรกิจที่จัดว่ามีความเสี่ยงสูง โดยให้ผลตอบแทนการลงทุนที่สูงเช่นกัน ซึ่งในปัจจุบันจึงมีผู้ประกอบธุรกิจได้หันมาสนใจและลงทุนพัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์, 2568)

ปัจจุบันในตลาดของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ มีการขยายตัว เติบโตและมีการแข่งขันกันที่สูง มาก (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์, 2568) ทำให้เกิดความเร่งรัดในการวางแผนพัฒนาโครงการ หลายครั้งที่การสำรวจตลาดและวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคถูกกระทำอย่างเร่งด่วน อาจทำให้ไม่ได้ผลลัพธ์ที่ดีเพียงพอ ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค ส่งผลให้เกิดการสูญเสียโอกาสและได้ผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพออกมาสู่ท้องตลาด ส่งผลกระทบด้านภาพลักษณ์ คุณภาพสินค้าของวงการอสังหาริมทรัพย์ การออกแบบสถาปัตยกรรมและการก่อสร้าง รวมถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะยาว (นพดล บูรณะธนัง, 2565)

ตลาดที่อยู่อาศัยในปี 2567 และ 2568 มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง ทั้งในกรุงเทพฯ และปริมณฑล รวมถึงต่างจังหวัด จากปัจจัยกดดัน ได้แก่ แรงกดดันด้านการฟื้นตัวของกำลังซื้อโดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้ระดับปานกลาง-ล่างที่ส่วนใหญ่ตัดสินใจยังไม่ซื้อที่อยู่อาศัยหรือชะลอ

การซื้อออกไป แม้กลุ่มผู้มีราย ได้ระดับปานกลาง-บนจะมีแนวโน้มฟื้นตัวได้มากขึ้น แต่ยังไม่เพียงพอที่จะพยุงตลาดที่อยู่อาศัยในภาพรวม ความเข้มงวดในการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินและอัตราดอกเบี้ยที่ยังอยู่ในระดับสูง ยังเป็นปัจจัยกดดันความสามารถในการซื้อของผู้บริโภค ต้นทุนการก่อสร้างที่ยังอยู่ในระดับสูง ส่งผลให้ราคาที่อยู่อาศัยปรับตัวสูงขึ้นต ามราคาที่ดิน โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ และปริมณฑล รวมถึงจังหวัดท่องเที่ยวอย่าง ภูเก็ต ซึ่งในปี 2568 มีโอกาสที่จะประกาศใช้ผังเมืองใหม่ทั้งในกรุงเทพฯ และปริมณฑล รวมถึงหลายจังหวัด ซึ่งอาจส่งผลให้ราคาที่ดินปรับเพิ่มขึ้นอีก และส่งผลกระทบต่อต้นทุนในการพัฒนาโครงการ โดยเฉพาะโครงการที่เป็นพื้นที่ดินขนาดใหญ่ รวมถึงยังเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาโครงการระดับราคาปานกลาง-ล่าง ขณะที่ราคาวัสดุก่อสร้างสำคัญอย่างเหล็กและปูนซีเมนต์ แม้จะมีแนวโน้มปรับตัวลดลง แต่ยังอยู่ในระดับสูงกว่าในอดีต

จากภาพรวมเศรษฐกิจไทยปี 2568 เป็นปีที่เศรษฐกิจไทยอยู่ในช่วงการฟื้นตัวที่เป็นไปอย่างช้า ๆ หลังจากที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบทางการเมืองของประเทศในปีก่อน ซึ่งปีนี้เศรษฐกิจไทย ยังคงต้องเผชิญกับความยากลำบากที่เกิดจากปัญหาอีกหลายประการ ทั้งปัญหาจากการส่งออกสินค้าซึ่งเป็นกลไกหลักเศรษฐกิจของประเทศที่มีแนวโน้มหดตัวอันเนื่องมาจากการชะลอตัวของระบบเศรษฐกิจ ประเทศคู่ค้าโดยเฉพาะจีนและอาเซียน อีกทั้งเศรษฐกิจของประเทศที่พัฒนาแล้วยังฟื้นตัวได้ไม่เต็มที่รวมไปถึงปัญหาภายในประเทศเองที่เป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ อย่างเช่น การบริโภคของภาคเอกชนที่ค่อนข้างอ่อนแรง ภาระหนี้สินของภาคครัวเรือนอยู่ในระดับสูง สถาบันทางการเงินต่างใช้ความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อแก่ลูกค้า ท่ามกลางเศรษฐกิจที่ฟื้นตัวได้ช้านั้นทำให้ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและนักลงทุนถดถอย ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาคภาคธุรกิจอสังหาริมทรัพย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (อภิญญา พัทธ์สุจริต, 2566: 63-67)

ตลาดอสังหาริมทรัพย์ในปัจจุบันมีสภาพแวดล้อมทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของผู้ประกอบการเองมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก รูปแบบการแข่งขันทวีความรุนแรงและเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง การเลือกใช้กลยุทธ์เดิมในการแข่งขันแล้วยังสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้หรือการเลือกปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันนั้น ผู้ประกอบการ อสังหาริมทรัพย์รายใหญ่จึงต้องมีการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อที่จะมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินธุรกิจและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. เพื่อวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. เพื่อพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานแบบ (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) สามารถอธิบายได้ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (population) ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ บริษัทที่จดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง หมวดธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 4,793 คน จาก 23 บริษัท (ข้อมูล ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2568) โดยสืบค้นจากฐานข้อมูล SETSMART (Set Market ANALYSIS and Reporting Tool) ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2568)

2. กลุ่มตัวอย่าง (samples) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจนของ (Hair, et al, 2010) ซึ่งได้แนะนำถึงงานวิจัยประเภทนี้ว่าควรใช้ขนาดตัวอย่างระหว่าง 10-20 ตัวอย่างต่อ 1 พารามิเตอร์ที่เป็นตัวแปร 22 ตัวแปร ซึ่งขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย 300 ตัวอย่าง (22 × 20 = 440 ตัวอย่าง)

งานวิจัยเรื่องนี้ ได้อาศัยข้อมูลทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ในรูปแบบข้อมูลอนุกรมเวลารายปี ซึ่งได้มาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ

งบการเงินประจำปีของแต่ละบริษัท ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ รายการย่อแสดงสินทรัพย์และหนี้สิน หมายเหตุประกอบงบการเงิน และแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) ของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง หมวดธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จาก 23 บริษัท จำนวน 4,793 คน และมีข้อมูลที่ต้องใช้ในการวิจัยอย่างครบถ้วน ทั้งนี้ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลรายปีอยู่ในช่วงเวลาระหว่างปี 2563 – 2567 โดยสืบค้นจากฐานข้อมูล SETSMART (Set Market ANALYSIS and Reporting Tool) ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2568)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล โดยนำข้อมูลมาพัฒนาสร้างแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และปรับปรุงขึ้นเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 7 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการทำงาน และค่าตอบแทนเฉลี่ยที่ได้รับต่อเดือน คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ การตรวจสอบสภาพแวดล้อม การจัดทำกลยุทธ์ การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การมีอิทธิพลในการสร้างอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น ได้แก่ ด้านชื่อเสียง ด้านสัมพันธภาพ/เครือข่าย และด้านนวัตกรรม

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้แก่ ด้านต้นทุน ด้านสร้างความแตกต่าง และด้านการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการพัฒนา ด้านการปฏิบัติ และด้านการเรียนรู้

ส่วนที่ 7 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และเติบโต

ซึ่งปัจจัยที่นำมาวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจ โดยมีเนื้อหาตามตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปรคือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านกระบวนการจัดการเติบโต เครื่องมือที่ใช้ในการวัดเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก

3 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย

1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

และผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายตามช่วงระดับค่าเฉลี่ย ดังต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545:103) ดังนี้ ความคิดเห็น

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 แปลความว่า เห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.40 แปลความว่า เห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 แปลความว่า เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 แปลความว่า เห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 แปลความว่า เห็นด้วยน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และโปรแกรมลิสเรียล

(LISREL)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปผลการสร้างตัวแบบการวิจัย ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและได้นำเสนอในรูปของตารางแจกแจงความถี่แสดงจำนวน (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Analysis) ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูล และการทดสอบสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ คือโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งเป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ทดสอบและประมาณค่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เป็นการวิเคราะห์เพื่อยืนยันตัวแบบการวิจัย (สุวิมล ศิริกานันท์, 2553) ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะมีการตรวจสอบความเหมาะสมของตัวแบบโดยรวม (Overall Model Fit) ความเหมาะสมของตัวแบบการวัต (Measurement Model Fit) และความเหมาะสมของตัวแบบเชิงโครงสร้าง (Structural Model Fit) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ LISREL เพื่อใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบ และทดสอบความตรงของตัวแบบว่าสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดยใช้โมเดลการวัด เป็นโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557) เพื่อทดสอบความสอดคล้องและเหมาะสมของโมเดลการวัด (Measurement Model Fit) ซึ่งสามารถสรุปดัชนีที่ใช้ในการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของตัวแบบการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยอธิบายว่าดัชนีที่ใช้ในการวัดความสอดคล้องกลมกลืนของตัวแบบการวิจัยแบบข้อมูลเชิงประจักษ์ มีรายละเอียดดังนี้

1) ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square, ค่า χ^2) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานที่ว่าเมทริกซ์ส่วนตกค้าง (Residual Covariance Matrix) มีค่าเป็นศูนย์ ถ้าค่า χ^2 มีค่าสูงมาก แสดงว่าเมทริกซ์ส่วนตกค้างมีค่าแตกต่างจากศูนย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ โมเดลความสัมพันธ์ไม่มีความ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่า χ^2 มีค่าต่ำมากๆ ยิ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์มากเท่าไร แสดงว่าโมเดลความสัมพันธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษณ์มากเท่านั้น (P-value > .05) ซึ่งค่า χ^2 มักใช้ควบคู่กับค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (Chi-square/Degree of Freedom, χ/df)

2) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Squared Error of Approximation, RMSEA) ใช้ทดสอบสมมติฐานทางสถิติว่าเมทริกซ์ส่วนตกค้าง มีค่าเป็นศูนย์หรือไม่ หากค่า RMSEA ต่ำกว่า .05 แสดงว่าเข้ากันได้ดี ถ้าอยู่ระหว่าง

.05-.08 เรียกว่า พอใช้ได้ และถ้าอยู่ระหว่าง .08-.10 แสดงว่าไม่ค่อยดี และถ้ามากกว่า .10 แสดงว่าไม่ดีเลย

3) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนตกค้างมาตรฐาน (Standardized Root Mean Squared Residual, SRMR) เป็นดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบระดับความสอดคล้องกับข้อมูลเชิง ประจักษ์ของ 2 โมเดล เฉพาะกรณีที่มีการเปรียบเทียบโดยใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน ค่า SRMR ยิ่งเข้าใกล้ ศูนย์แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งโปรแกรม LISREL ให้ค่าสถิติส่วนตกค้าง (Residual) ทั้งที่ปรับมาตรฐานแล้ว และทั้งที่นำเข้ามากับข้อมูลหลายค่า เพื่อช่วยในการระบุได้ว่ามีส่วนตกค้าง และค่าส่วนตกค้างใดที่มีค่าสูงเกินไป

4) ดัชนี Model CAIC (Consistent Akaike's Information Criterion, CAIC) เป็นการทดสอบภาพรวมของส่วนตกค้าง ถ้า Model CAIC ให้ค่าที่ต่ำกว่า Saturated CAIC แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5) ค่าดัชนีความสอดคล้องสัมพัทธ์ (Relative Fit Index) ใช้ค่า NNEL (Non-normed Fit Index) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ดังนั้น โมเดลจะมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เมื่อค่า NNEL เข้าใกล้ 1 และจะดีที่สุดเมื่อมีค่าเป็น 1

6) ดัชนีเปรียบเทียบความสอดคล้อง (Comparative Fit Index, CFI) เป็นดัชนีเข้าได้เชิงสัมพันธ์ (Relative Fit Indices) เป็นดัชนีที่ชี้ให้เห็นว่าโมเดลสามารถเข้ากับข้อมูลได้ดีมากน้อย เพียงใด โดยการเปรียบเทียบกับโมเดลที่เป็นฐาน (Baseline Model) ซึ่งปกติมักจะเป็นตัวแบบอิสระ (Independence Model) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ดัชนี CFI ที่มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแบบอิสระ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research)

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ ไม่ถามชี้นำและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) เพื่อให้ข้อเสนอแนะร่วมกัน และเสนอแนวทางการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 15 ท่าน ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 10 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

1. การเก็บข้อมูลจากผู้บริหาร ของบริษัทที่จดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง หมวดธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) และส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้บริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้มาจากการวิจัยเอกสารจากแนวคิดทฤษฎี ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะเครื่องมือที่ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบถามตอบเพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้มาจากการวิจัยเอกสารจากแนวคิดทฤษฎี ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจง เพื่อใช้ยืนยันผลของการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลในส่วนของแบบสอบถามปลายเปิด ที่ได้สร้างขึ้นจากตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยและใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ของข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดเพื่อทำการสังเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอสรุปในรูปความเรียง ซึ่งใช้ศึกษาวิจัยเพียงบางประเด็น และนอกจากนั้น การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำมาใช้สนับสนุนและยืนยันข้อค้นพบของวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ รวมถึงจุดมุ่งเน้นหรือจุดด้อยประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

โดยสรุป การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้บริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิ ของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นการศึกษาในเพียงบางประเด็นเท่านั้น เพื่อช่วยเสริมให้งานวิจัยเชิงปริมาณมีความถูกต้อง และความสมบูรณ์เพิ่มมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 440 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.77 มีอายุ 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.73 รองลงมาคือ มีอายุ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.91 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 58.18 และต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 24.32 มีตำแหน่งงานเป็นพนักงานทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 74.32 มีประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี คิดเป็น ร้อยละ 36.36 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.09 เมื่อพิจารณาค่าตอบแทนเฉลี่ยที่ได้รับ ต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ 30,000-39,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.64 รองลงมาคือ มีรายได้ 20,000-29,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.59 มีเพียงร้อยละ 17.50 เท่านั้น ที่มีรายได้ตั้งแต่ 40,000 บาท ขึ้นไป

2. ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรภายนอก พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่นด้านสัมพันธภาพเครือข่าย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.303 ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านการควบคุมและการประเมินผลกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.536 นอกจากนั้นยังพบว่าความเบ้ของตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง -1.067 ถึง -214 และความโด่งมีค่าอยู่ระหว่าง -.560 ถึง .938

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรภายนอกทุกตัว มีความสัมพันธ์ต่อกันอยู่ในระดับต่ำมาก อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วน ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรภายนอกกับตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรภายใน พบว่า ตัวแปรการบริหารเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับตัวแปรความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมี ความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับตัวแปรความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมากกับตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรการจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น มีความสัมพันธ์ในทิศทาง

เดียวกันกับตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ พบว่า ตัวแปรการจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมากกับตัวแปรความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรภายนอกและตัวแปรภายใน พบว่า ตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรภายนอกและตัวแปรภายในทุกตัว มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับตัวแปรตามทุกคู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรสังเกตได้ มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ตัวแปรตาม คือ ผลการดำเนินงานของธุรกิจ ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และเติบโต มีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า X = 21.16 (p-value = .069) และค่า RMSEA = .040 แสดงว่าตัวแบบการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรผลการดำเนินงาน ของบุคลากร และตัวแปรผลการดำเนินงานของธุรกิจมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4.2 ตัวแปรความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม พบว่า องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการพัฒนา และด้านการปฏิบัติ มีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์พบว่าค่า χ^2 = 2.67 (p-value = .750) และค่า RMSE < .001 แสดงว่าตัวแบบการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4.3 ตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน และการจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านของตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้แก่ ด้านต้นทุน ด้านการสร้างความแตกต่าง และด้านการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน และค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านของตัวแปรการจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น ได้แก่ ด้านชื่อเสียง ด้านสัมพันธ์ภาพ/เครือข่าย และด้านนวัตกรรม มีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า Model CAIC = 123.24 ซึ่งให้ค่าที่ต่ำกว่า Saturated CAIC = 146.02 แสดงว่าตัวแบบการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน และการจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4.4 ตัวแปรการบริหารเชิงกลยุทธ์ พบว่า องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การตรวจสอบสภาพแวดล้อม การจัดการกลยุทธ์ การปฏิบัติตามกลยุทธ์และการควบคามและการประเมินผล

กลยุทธ์ มีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์พบว่าค่า χ^2 = 37 (p-value = .832) และค่า RMSE < .001 แสดงว่าตัวแบบการวัด องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4.5 ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง ด้านการมีอิทธิพลในการสร้างอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา และด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล มีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิเคราะห์พบว่าค่า X = .57 (p-value = .751) และค่า RMSE < .001 แสดงว่าตัวแบบการวัด องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5. ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในประเทศไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยสถิติทดสอบไคสแควร์ (χ^2) ให้ค่าที่ไม่ได้สูงมากเกินไป อีกทั้งค่าสถิติความ สอดคล้องของตัวแบบอื่นๆ ผ่านเกณฑ์ทุกตัว ได้แก่ ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (X/df) มีค่าเท่ากับ 2.45 ค่ารัชนีรากของค่าเฉลี่ยคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.62 ค่ารัชนี รากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (SRMR) มีค่าเท่ากับ 043 ค่า Model CAIC = 1185.72 ให้ค่าที่ต่ำกว่า Saturated CAIC = 2440.59 ค่ารัชนีความสอดคล้องสัมพัทธ์ (NNFI) มีค่าเท่ากับ .91 และค่ารัชนีเปรียบเทียบความสอดคล้อง (CFI) มีค่าเท่ากับ .92

6. ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ข้อที่ 6 ข้อที่ 7 และข้อที่ 9 พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น และการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขัน แสดงว่าปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น การบริหารเชิงกลยุทธ์ ความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขัน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของผลการปฏิบัติงานของธุรกิจได้ร้อยละ 76 (R^2 = .76)

7. ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ข้อที่ 5 ข้อที่ 8 และข้อ 10 พบว่า ปัจจัยการจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพล

ทางตรงเชิงบวกและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม และความได้เปรียบในการแข่งขัน แสดงว่าปัจจัยความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม การจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารเชิงกลยุทธ์ และความได้เปรียบในการแข่งขัน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของผลการดำเนินงานของธุรกิจ ได้ร้อยละ 81 (R^2 = .81)

9. ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 ข้อที่ 11 และข้อที่ 12 พบว่า ความรู้ความสามารถทางนวัตกรรม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของบุคลากรในกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้พบว่าปัจจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์การจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น ความรู้ความสามารถทางนวัตกรรม และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความผูกพันต่อ องค์การของบุคลากร ได้ร้อยละ 38 (R^2 = .38)

10. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ส่วนใหญ่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในทุกประเด็น ยกเว้น ปัจจัยการจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น ที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่าส่งผลต่อความรู้ความสามารถทางนวัตกรรม ความรู้ความสามารถทางนวัตกรรม แต่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่ามีอิทธิพลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การประยุกต์องค์ความรู้ใหม่ของโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันสูงมาก ประกอบกับการขยายการลงทุนขององค์กรในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ที่ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ยิ่งทำให้องค์กรได้รับแรงกดดันจากรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นแรงกดดันจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การชะลอตัวทางเศรษฐกิจที่รุนแรงมากขึ้น การแข่งขันทางการค้า และการเมืองการปกครอง องค์กรจึงต้องพยายามที่จะปรับตัวให้พร้อมที่จะแข่งขันในสภาพแวดล้อมดังกล่าว เพื่อให้ผลการดำเนินงานขององค์การประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นความรับผิดชอบของผู้บริหารที่อยู่ในองค์กรจึงต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างสูง

อย่างไรก็ตาม การที่จะแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจขององค์กรได้นั้น ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรจะต้องมีการวางแผนร่วมกันในระดับกลยุทธ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อ

เชื่อมโยงการบริหาร และการดำเนินการภายในองค์การเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นปัญหาสำคัญในการดำเนินธุรกิจก็คือ ปัญหาด้านคุณภาพและศักยภาพของบุคลากร เป็นต้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบประเด็นที่สำคัญสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวที่เป็นองค์ประกอบของตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และตัวแบบการวัดองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 3 ด้านต้นทุน ด้านการสร้างความแตกต่าง และด้านการมุ่งเน้นการตลาดเฉพาะส่วน เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับ สมัย อาบสุวรรณ์ และคณะ (2564: 1140) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบย่อยของความได้เปรียบในการแข่งขัน ได้แก่ ด้านต้นทุน ด้านการสร้างความแตกต่าง และด้านการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของยู และคณะ ความได้เปรียบในการมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านต้นทุน ด้านการสร้างความแตกต่าง และด้านการมุ่งเน้นการตลาดเฉพาะส่วน เป็นไปตามแนวคิดของอัลเล็นและเมเยอร์ (Allen; & Meyer, 1990: 1-2)

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน รองลงมาคือ ด้านต้นทุน และด้านการสร้างความแตกต่าง ตามลำดับอาจเนื่องมาจากสถานการณ์ของการแข่งขันที่สูงขึ้นในอุตสาหกรรมสื่อสิ่งพิมพ์และตลาดสื่อโทรทัศน์ดิจิตอลที่เกินความต้องการของตลาด ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของอุตสาหกรรมสื่อซบเซา ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การที่ลดลง ดังนั้นเพื่อให้องค์การอยู่รอดได้ในสภาพแวดล้อมดังกล่าว จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์การและมีการขายกิจการของธุรกิจบางส่วนในเครือออกไป ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจในการทำงานของบุคลากร และความไม่มั่นคงในการเป็นสมาชิกขององค์การ ทำให้มีอัตราการลาออกของบุคลากรที่สูงมาก ดังนั้น บุคลากรที่มีความรู้สึกที่ต้องการทำงานอยู่กับองค์กร เพราะองค์กรมีการยอมรับจากสังคมว่าเป็นองค์การ ที่มีชื่อเสียงในวงการ

ธุรกิจบันเทิงและมีมาตรฐานสูง เป็นผู้นำในธุรกิจบันเทิงที่สมบูรณ์แบบและหนึ่ง เดียวที่ครบวงจรที่สุดของประเทศไทย และองค์กรได้ให้ผลตอบแทนจากการปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ไม่ใช่แค่ตัวเงิน เช่น การเชิดชูยกย่องเป็นตัวอย่างที่ดี และการให้อำนาจการตัดสินใจใน ระดับที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของ มาสโลว์ (Maslow, 1943: 370-396) ที่กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง ซึ่งเป็นความต้องการที่จะมีฐานะเด่น เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป และทฤษฎี 2 ปัจจัยของเฮอร์เบิร์ก (Two-factor Theory of Herzberg) (Herzberg, et al., 1959) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นนำมาใช้จูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน การยอมรับนับถือ และความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน นอกจากนี้ บุคลากรที่ยังคงทำงานอยู่ในองค์การได้นั้น แสดงว่าเป็นบุคลากรที่มีความรู้สึกที่ต้องการทำงานอยู่ในองค์การ เนื่องจากมีความเชื่อมั่นหรือมีความคิดเห็นตรงกับค่านิยมขององค์การและการบริหารเชิงกลยุทธ์ยอมรับในเป้าหมายขององค์การ เห็นด้วยกับสิ่งที่องค์การกำลังดำเนินการอยู่ และมีความเต็มใจที่จะให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มกำลังความสามารถ และเต็มใจที่จะใช้พลังอย่างเต็มที่ในการทำงานให้กับองค์การ ซึ่งความผูกพันดังกล่าวเป็นความรู้สึกด้านจิตใจของบุคลากรที่มีต่อองค์การ

2. ผลการวิจัยตัวแปรสังเกต พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การมีอิทธิพลในการสร้างอุดมการณ์ รองลงมาคือ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรูคและทอร์เบิร์ท (Rooke; & Torbert, 2005: 45-51) และพอดสาคอฟฟ์ และคณะ (Podsakoff; et al. 1990: 138-139) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของเบสส์ และอโวลิโอ (Bass, & Avolio, 1993: 113-117) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมผู้นำสร้างความเปลี่ยนแปลงจากผลการวิจัยในครั้งนี้ จึงสรุปได้ว่าพฤติกรรมของผู้บริหารที่มีลักษณะภาวะผู้นำาการเปลี่ยนแปลงตามการรับรู้ของบุคลากรในองค์การภาคธุรกิจบันเทิง มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีอิทธิพลในการสร้างอุดมการณ์ การสร้างแรง บันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล เพราะความรับผิดชอบของผู้บริหาร ที่อยู่ในองค์การภาคธุรกิจบันเทิง จะต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นเทคนิคการ บริหารที่จะนำพาองค์การให้ก้าวไปสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ อรปวีณ์ สุตะพาหะ (2564: 10) ที่

กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญในการบริหารจัดการหรือการ ดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน โดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จูงใจให้ผู้ร่วมงานมองการณ์ไกล ซึ่งจะนำไปสู่ประโยชน์ของหน่วยงาน องค์การ และสังคมต่อไป

3. จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ โอเดล และเกรสัน (O'Dell; & Grayson, 1998: 154-174) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้องค์การสามารถจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิผลและดำเนินไปอย่างราบรื่น ได้แก่ โครงสร้างขององค์การที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ การบริหารเชิงกลยุทธ์และการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงในการเป็นแบบอย่างที่ดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับฮักเชสและฮอลบรู๊ค (Hughes; & Holbrook, 1998: 22) ในการศึกษาตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการจัดการความรู้ในองค์การ ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการจัดการความรู้ในองค์การ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ พงษ์เทพ จันทสุวรรณ และคณะ (2555: 104-109) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ รณิดา ถิรปาลวัฒน์ และคณะ (2562: 5-6) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารระดับสูงต้องสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากรและกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการสร้างวิสัยทัศน์องค์การ และส่งเสริมการจัดการความรู้ในองค์การอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้ เพราะบทบาทของการเป็นผู้นำถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้วัฒนธรรมและวิธีการปฏิบัติ อีกทั้งผู้นำจะต้องเป็นผู้วางแผนงานร่วมกับบุคลากรและมีความรับผิดชอบในการทำสิ่งต่างๆ ในองค์การให้ประสบความสำเร็จ ผู้นำจะต้องสามารถเสนอ ความคิดเห็นและวิธีการใหม่ ๆ ให้แก่องค์การในการปฏิบัติงาน เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์การให้ดีขึ้น

4. จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก มีอิทธิพลทางอ้อมและมีอิทธิพลรวมต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับจู และชิม (Joo; & Shim. 2010: 428-433) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์การมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน อีกทั้งยัง

สอดคล้องกับแนวคิดของ สเทียร์ และพอร์เทอร์ (Steers; & Porter, 1991) ที่กล่าวว่า โครงสร้างขององค์การ ได้แก่ ระบบของการมีแบบแผน มีหน้าที่ชัดเจน มีการกระจายอำนาจ มีการกระจายงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนเป็นเจ้าขององค์การ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความได้เปรียบในการแข่งขัน และสอดคล้องกับ อริสา สำรอง (2563: 126) ที่กล่าวว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน อีกทั้งผลการทดสอบสมมติฐานยังพบว่า ปัจจัยการจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก และมีอิทธิพลรวมต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัญยา แสงลิ้มสุวรรณ และคณะ (2562: 78) ที่กล่าวว่า ความยึดมั่นด้านจิตใจ และบรรยากาศองค์การด้านจิตวิทยา มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน

นอกจากนี้ ผลการทดสอบสมมติฐาน ยังพบว่า ความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ (2562: 23) ที่กล่าวว่า ความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม เกิดจากกระบวนการรวบรวมองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนา ให้เป็นระบบ เพื่อให้สมาชิกทุกคนในองค์การสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์การและบุคลากรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งเป้าหมายของบุคคลและเป้าหมายของงาน รวมทั้งส่งผลให้บุคลากรมีความเอื้ออาทรต่อกันในการปฏิบัติงานก่อเกิดเป็นความผูกพันในองค์การ และสอดคล้องกับมาร์คอร์ด (Marquardt 2002: 23-25) ที่กล่าวว่า องค์การที่จะพัฒนาไปสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ จะต้องมีการสร้างทัศนะของความร่วมมือกันอย่างยึดมั่นของบุคลากรในองค์การ เพื่อพัฒนาภาพในอนาคตและความต้องการร่วมกันของบุคลากรทั้งองค์การ

5. จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก มีอิทธิพลทางอ้อมและมีอิทธิพลรวมต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับเวลดี้ (Weldy, 2009: 58) ที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การแห่งการเรียนรู้ กับการถ่ายโอนความรู้ในการฝึกอบรม จะนำไปสู่การปรับปรุงผลการดำเนินงานและ เพิ่มผลประโยชน์ทางด้านกำไรให้กับองค์การ และสอดคล้องกับ วชิระ ชนะบุตร (2562: 129, 139-141) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการจัดการความรู้ มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความรอบรู้ ในงานของบุคลากร จาก

ผลการวิจัยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการขององค์การที่เป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีการขยายขอบเขตความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่องในเรื่องของวิธีการที่จะเรียนรู้ไปด้วยกันทั้งองค์การ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่องค์การต้องการอย่างแท้จริง เป็นองค์การที่มีความคิดใหม่ๆ และการแตกแขนงของความคิดได้รับการยอมรับและเอาใจใส่ รวมถึงการนำความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการแข่งขันในโลกเศรษฐกิจ จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ผลการทดสอบสมมติฐาน ยังพบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางตรง มีอิทธิพลทางอ้อมและมีอิทธิพลรวมต่อผลการดำเนินงานงาน ซึ่งสอดคล้องกับปีเตอร์ และวอเทอร์แมน (Peters; & Waterman, 1982) ที่กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ทั้งนี้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ที่แตกต่างกัน ก็จะส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันที่แตกต่างกันด้วย และสอดคล้องกับ บีกิน (Begin. 2007: 3) ที่กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์มีส่วนสำคัญมากในการที่จะปรับปรุงผลการดำเนินงานของธุรกิจ และสร้างเสริมความสามารถให้แก่บุคลากร เพราะจะทำให้มองเห็นเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ขององค์การและผู้นำเข้าใจถึงวิถีทางในการปฏิบัติงานขององค์การที่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้สามารถปรับปรุงและเสริมสร้างองค์การได้ตรงจุด

นอกจากนี้ ผลการทดสอบสมมติฐาน ยังพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก มีอิทธิพลทางอ้อม และมีอิทธิพลรวมต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย (2562: 115, 185-188) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมผู้นำสร้างความเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานมากที่สุด อีกทั้งวัฒนธรรมการทำงานในองค์การเน้นการมีส่วนร่วม และการบริหารเชิงกลยุทธ์ เน้นพันธกิจ ก็มีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ ผลการทดสอบสมมติฐานยังพบว่า การจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น มีอิทธิพลทางอ้อม และมีอิทธิพลรวมต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ พัชรี ชมภูคำ (2562: 183) ที่กล่าวว่า การจูงใจ คือ การผลักดันให้เกิดการกระทำในทิศทางใด ๆ ด้วยใจ

ดังนั้น หากบุคลากรถูกจูงใจแล้วผลการดำเนินงานของธุรกิจก็ควรที่จะดี แต่อาจจะต้องขึ้นอยู่กับความสามารถและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานด้วย และสอดคล้องกับ จรัสอติวิทยาภรณ์ (2563: 266) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจ คือ สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้น เพื่อก่อให้เกิดการกระทำของพลังในบุคคลส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมและวิธีการในการทำงาน เพื่อบรรลุ

เป้าหมายหลักที่ต้องการ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อำพร อัศวโรจนกุลชัย (2563: 203-204) ที่กล่าวว่า ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และลักษมี สุดดี และยุพิน อังสุโรจน์ (2563: 43) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำงานและความได้เปรียบในการแข่งขัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการปฏิบัติงานของบุคลากร นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับจอร์จ และโบโน (Judge & Bono. 2001: 83-84) ที่กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจแห่งตนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และอำนาจ ธีระวนิช (2553: 679) ที่กล่าวว่า เจตคติของสมาชิกในองค์การเกี่ยวกับงานและองค์การในด้านต่างๆ มีผลกระทบต่อวิธีการทำงานและผลการปฏิบัติงาน

6. จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม การจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลรวมต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริกานดา แหยมคง (2561: 9, 233- 234) ที่กล่าวว่า ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ และความสามารถของบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจัยองค์การสีเขียว 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผนและระบบขององค์การ การดำเนินการ และการสื่อสาร และปัจจัยการ มุ่งเน้นการตลาด 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่งขัน และการมุ่งเน้นประสาน ความร่วมมือร่วมกับแผนกต่างๆ ภายในธุรกิจ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ และ สอดคล้องกับ เจมส์ และคณะ (James; et al. 2004: Online) ที่กล่าวว่า ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลองค์การและโครงสร้างองค์การ อีกทั้งยังสอดคล้อง กับจอร์จ และพิคโคโล (Judge; & Piccolo, 2004: 755, 760) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์สูงมากต่อแรงจูงใจของบุคลากร ผลการปฏิบัติงานของผู้นำ และผลการดำเนินงานของ องค์การ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับออกบอนน่า และลิอาด (Ogbonna; & Lioyd, 2000: 780) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โดยส่งผ่านการบริหารเชิงกลยุทธ์และลัสเซีย และอะซัว (Lussier; & Achua, 2004; อ้างถึงใน เกรียงไกรยศ พันธุ์ไทย, 2562: 84) ที่กล่าวว่า ผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญของการบริหารองค์การ องค์การที่มีผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จหรือ ล้มเหลวนั้น ปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งก็คือ ภาวะของผู้นำ ถ้าองค์การได้ผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็จะสามารถสั่งการที่เกิดอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้สามารถปฏิบัติงาน ตลอดจนทำกิจกรรมต่างๆ ใน องค์การให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง (2562:

12, 111) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีอิทธิพลในการสร้างอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้น การใช้ปัญญา และการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อประสิทธิผลองค์การด้าน ผลงานตามภารกิจ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับ แอ็คเทส และคณะ (Esra Aktas, et al., 2011: 1560) ที่กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ โดยมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบบนเส้นทางอิทธิพลดังกล่าว ได้แก่ ความมั่นคงหรือการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกองค์การ และค่านิยมของผู้บริหารระดับสูง และชไมเคิล และคณะ (Schmiedel; et al., 2014: 43-50) ในการพัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของวัฒนธรรมการจัดการกระบวนการ ทางธุรกิจ (Business Process Management, BPM) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรม BPM มี 4 โครงสร้าง ได้แก่ 1) การมุ่งเน้นที่ลูกค้า (Customer Orientation) 2) การปรับปรุงและนวัตกรรมเพื่อบรรลุประสิทธิภาพของกระบวนการที่ดีกว่า (Excellence) 3) ความรับผิดชอบต่อความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินการ (Responsibility) และ 4) การทำงานเป็นทีมด้วยเจตคติ ที่ดีต่อการทำงานร่วมกัน (Teamwork) เช่นเดียวกับ ซาควน และคณะ (Zakuan; et al, 2010: 198) ในการพัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของระบบบริหารคุณภาพรวม (Total Quality Management, TQM) ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์การ ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของ TQM มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำ ความพึงพอใจของลูกค้า สารสนเทศ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการกลยุทธ์ แหล่งทรัพยากรที่มีคุณภาพ ผลผลิตที่มีคุณภาพ และความเชื่อมั่น

7. จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก ต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง กล่าวคือ ตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน เป็นการวัดความรู้สึกของบุคลากร เช่นเดียวกับตัวแปรผลการดำเนินงานของธุรกิจที่พิจารณาจากความคิดเห็นของบุคลากร แต่ตัวแปรผลการดำเนินงานของธุรกิจเป็นตัวแปรที่อยู่ในระดับองค์การ ซึ่งข้อคำถามในการวิจัยครั้งนี้เป็นลักษณะมุมมองระดับองค์การที่เป็นรูปธรรมมากกว่าความได้เปรียบในการแข่งขันของบุคลากร ดังนั้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกสูงสุดต่อตัวแปรผล

การดำเนินงานของธุรกิจ ได้แก่ ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวแปรในระดับองค์การเช่นกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับไซอุต้า และคณะ (Syauta; et al., 2012: 73) ที่กล่าวว่า ความได้เปรียบในการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจและสอดคล้องกับ นวพร อัมพวา และคณะ (2563: 2) ที่กล่าวว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ระหว่างการประเมินผลการปฏิบัติงานกับความได้เปรียบในการแข่งขัน

อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า การจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น ส่งผลต่อความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม แต่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่ามีอิทธิพลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อมูลเชิงปริมาณทำการเก็บรวบรวมจากบุคลากร แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นความแตกต่างของมุมมองการรับรู้ในฐานะของผู้นำกับผู้ตาม ทั้งนี้ผู้บริหารในองค์กรอาจจะมีวิสัยทัศน์ในมุมมองของการบริหารเชิงกลยุทธ์ในองค์กรที่กว้างกว่าบุคลากร และเป็นประโยชน์ต่อองค์กรมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ 1. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มากที่สุด ได้แก่ ความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม ดังนั้น องค์การควรมีระบบการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่องค์การต้องการอย่างแท้จริง 2. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความได้เปรียบในการแข่งขันของบุคลากรของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน มากที่สุด ได้แก่ การบริหารเชิงกลยุทธ์รองลงมา คือ การจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น ดังนั้น องค์กรควรให้ความสำคัญในการบริหารเชิงกลยุทธ์ เน้นการตรวจสอบสภาพแวดล้อม การจัดการกลยุทธ์ การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการควบคุมและการประเมินผลกล 3. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม ของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ และภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม ซึ่งหมายถึง ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ยอมรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนา และมีพฤติกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้ สามารถบริหารเวลาและทรัพยากรเพื่อค้นหาปัญหา และทางออกของปัญหาได้อย่างมีระบบ 4. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ ของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานงานของธุรกิจ ความได้เปรียบในการแข่งขัน และความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น หากองค์กรมีการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นกับองค์กร เนื่องจากเป็นปัจจัยตั้งต้นที่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า มุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม มุ่งเน้นความเท่าเทียมและเป็นธรรม สนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสเข้าร่วมกำหนดแผนการปฏิบัติงานและมีส่วนร่วมในความสำเร็จที่เกิดขึ้น 5. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อพฤติกรรมผู้บริหารเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ และความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น หากองค์กรต้องการที่จะส่งเสริมพฤติกรรมผู้บริหารให้คงเป็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อไป เนื่องจากเป็นเทคนิคการบริหารจัดการองค์การระดับสูงที่ผู้บริหารขององค์กรควรจะปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้บุคลากรมีความเคารพนับถือเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ผู้บริหารต้องมีศักยภาพที่มากพอในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพทำให้บุคลากรรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้มีโอกาสร่วมงานด้วย อีกทั้งผู้บริหารต้องมีการใช้คุณลักษณะที่ดีเฉพาะตัวสร้างความหวังที่เป็นไปได้ในการบริหาร มีวิธีการโน้มน้าวกระตุ้นจูงใจให้บุคลากรยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมและรับรู้ว่าควรทำและจะทำอะไร ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถทำงานเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำเสนอวิสัยทัศน์และมีภาพลักษณ์ที่ดึงดูดใจแก่บุคลากรว่าสามารถจะทำงานนั้นได้ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการทำให้บุคลากรเข้าใจยอมรับ และมุ่งมั่นร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ขององค์กร แนะนำความคิดใหม่ๆ ที่เป็นการส่งเสริม สติปัญญาแก่บุคลากร เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานได้ เสริมสร้างพลังอำนาจให้บุคลากรมีความมั่นใจและกล้าแสดงออกซึ่งความสามารถของตนเอง สนับสนุนช่วยเหลือให้โอกาสบุคลากรได้แสดงความสามารถโดยการมอบหมายงานและมอบ

อำนาจดำเนินการในด้านต่าง ๆ 6. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการจัดการที่มุ่งเน้นความโดดเด่น ของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ และความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น องค์กรควรคำนึงถึงค่าตอบแทนที่สมเหตุสมผล มีสวัสดิการที่เหมาะสม ให้กับบุคลากร รวมถึงสร้างการรับรู้ให้กับบุคลากรว่าได้รับความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในการดำเนินงาน **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1. การวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ได้ โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยดังนั้น นำตัวแบบดังกล่าวไปเป็นตัวแบบสมการโครงสร้างตั้งต้นเพื่อขยายขอบเขตสำหรับพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัย หรืออาจเลือกสรรปัจจัยที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทของ กลุ่ประชากรที่ทำการศึกษา รวมทั้งอาจมีการศึกษาตัวแปรคั่นกลางเพิ่มเติม เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้มีการละเว้นปัจจัยบางตัวไป 2. ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบความแตกต่าง เนื่องจากการศึกษา ครั้งนี้ มีการวัดในหน่วยการวิเคราะห์ระดับบุคคล ดังนั้นการศึกษาเพิ่มเติมในอนาคตควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของความได้เปรียบในการแข่งขันและความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การ ทั้งในหน่วยการวิเคราะห์ระดับบุคคล และหน่วยการวิเคราะห์ระดับองค์การหรือทำการวิเคราะห์แบบพหุระดับ (Multi-level) 3. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งทำให้ผลการวิจัยในบางประเด็นอาจจะมีความไม่สอดคล้องตรงกัน ดังนั้น ในการวิจัยในอนาคต ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบ สนทนากลุ่ม (Focus Group) ระหว่างบุคลากรในองค์การกับผู้บริหารทุกระดับในการประเมินร่วมกัน เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของธุรกิจ รวมทั้งค้นหาองค์ประกอบที่สามารถสะท้อนการดำเนินงานและการบริหารงานของธุรกิจได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กิ่งพร ทองใบ. (2549). *กลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ฝ่ายตำราสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

จิรัทชวิน แสงสว่าง. (2565). *ลักษณะความเสี่ยงของบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในระหว่างปี 2560-2565*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนินทร์ ชุนหพันธรักษ์ (2560). *นโยบายและการบริหารเชิงกลยุทธ์.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

ปนิฎฐา ชีสังวรณ์. (2562). การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนความเสี่ยงและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์หมวดธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *วิทยานิพนธ์สาขาวิชาวิทยาการจัดการ*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พิบูล ทีปะปาล. (2561). *การจัดการเชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

แพรวลัย เสนาวุธ. (2565). *กลยุทธ์การพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เพื่อความยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเคหการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภุชงค์ สถิรพิพีฒน์กุล. (2563). *กลยุทธ์การปรับตัวต่อผลกระทบจากโควิด-19 ของบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. ในช่วงปี พ.ศ.2563. สาระศาสตร์ ฉบับที่ 2/2564, หน้า 451-464.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2561). *กลยุทธ์การตลาด การบริหารการตลาด และกรณีศึกษา.* กรุงเทพฯ: ไดมอนด์อินบิซสิเนสเวิร์ล.

ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์. (2568). *สังหาริมทรัพย์.* เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก https://reic.or.th/Activities/PressRelease/271

สมคิด บางโม. (2561). *องค์การและการจัดการ.* กรุงเทพฯ: บริษัทวิทยพัฒน์จำกัด

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2563). นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 33(128), 49-65.

Barney, J. B., & Hesterly W. S. (2012). *Strategic management and competitive Advantage.* (4th ed.). Upper Saddle River, N.J.: Pearson/Prentice-Hall.

Hair; et al. (2010). Cutoff Critria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New *Alternatives. Structural Equation Modelling*, 6, 1-55.

Hitt, M. A., & Ireland, R. D. (1985). Strategy, Contextual Factors, and Performance. *Human Relations*, 38(8), 793-812.

Kaplan, R. S.; & Norton, D. P. (1996). *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action. Boston*. Massachusetts: Harvard Business School Press.

Lussier, Robert N. and Achua, Christopher F. (2004). *Effective Leadership*. 4 th ed.Canada: Nelson Education, Ltd.

Porter, M. E. (1985). *Competitive strategy*. New York: The Free.

Walter, F.; & Bruch, H. (2010). Structural Impacts on the Occurrence and Effectiveness of Transformational Leadership: An Empirical Study at the Organizational Level of Analysis. *The Leadership Quarterly*, 21, 765-782.

การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4*

INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS USING THE E-SAR SYSTEM OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

ยุพิน อินทร์โสม[1], สุรางคนา มัณยานนท์[2] และ นิภา พงศ์วิรัตน์[3]

Yupin Insom[1], Surangkana Manyanon[2] and Nipa Pongvirut[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-3]Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: pin0617945993@gmail.com

วันที่รับบทความ : 4 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 12 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 14 พฤษภาคม 2569

Received 4 May 2026; Revised 12 May 2026; Accepted 14 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR และ 2. ศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการในปีการศึกษา 2568 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน และ

Citation:

* ยุพิน อินทร์โสม, สุรางคนา มัณยานนท์ และ นิภา พงศ์วิรัตน์. (2569). การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1289-1308.

Yupin Insom, Surangkana Manyanon and Nipa Pongvirut. (2026). Internal Quality Assurance Management In Educational Institutions Using The E-Sar System Of School Administrators Under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 4. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1289-1308.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ครู จำนวน 228 คน รวม 245 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และมีคำถามปลายเปิด มีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้ออยู่ระหว่าง .54 - .79 และความเชื่อมั่น เท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และ 2) ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR มีข้อเสนอที่สำคัญสูงสุด 3 ประการแรก ดังนี้ (1) ผู้บริหารควรนำวงจรคุณภาพ PDCA มาขับเคลื่อนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยเชื่อมโยงกับการบันทึกและติดตามผลในระบบ e-SAR อย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินความสำเร็จและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (2) ผู้บริหารควรใช้ระบบบริหารจัดการรายงานประเมินตนเองเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการยกระดับผลการประเมินให้สูงขึ้นในทุกปีการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (3) ผู้บริหารควรวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาด้วยเทคนิค SWOT เพื่อนำจุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการของชุมชนมาใช้เป็นฐานในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

คำสำคัญ: การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, ระบบ e-SAR, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study 1. The internal quality assurance management in educational institutions using the e-SAR system, and 2. The recommendations for developing internal quality assurance management in educational institutions using the e-SAR system. This was quantitative research conducted in the academic year 2568. The sample group consisted of 17 school administrators and 228 teachers, totaling 245 people. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire with open-ended questions. The questionnaire had a discrimination power per item between .54 - .79 and a reliability of .97. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and content analysis and frequency.

The research findings were as follows: 1) The internal quality assurance management in educational institutions using the e-SAR system, as a whole and in each aspect were practiced at the high levels, and 2)The recommendations for developing internal quality assurance management in educational institutions using the e-SAR system, the first three most important points are as follows: (1) Administrators should use the PDCA quality cycle to drive the implementation of plans, linking it with regular recording and monitoring of results in the e-SAR system to continuously and sustainably evaluate success and enhance the quality of the educational institution. (2) Administrators should use the self-assessment report management system as a basis for continuous quality development, focusing on systematically and sustainably improving assessment results in every academic year. And (3) Administrators should analyze the context of the educational institution using SWOT techniques to use strengths, weaknesses, and community needs as a basis for setting educational standards consistent with actual conditions.

Keywords: Internal Quality Assurance Management in Educational Institutions, e-SAR System, School Administrators

บทนำ

การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้านตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 โดยกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความสำเร็จ คือ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามหมวด 6 มาตรา 47 ที่กำหนดให้มีทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและภายนอก เพื่อยกระดับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาในทุกระดับให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎกระทรวงกำหนดอย่างเคร่งครัด (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562) และกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ข้อ 3 กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาให้สอดคล้องกับประกาศกระทรวง การจัดทำและดำเนินงานตามแผนพัฒนาที่มุ่งเน้นคุณภาพ รวมถึงการประเมิน

ตรวจสอบ และติดตามผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ สถานศึกษาต้องจัดส่งรายงานประเมินตนเอง (SAR) ให้หน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำทุกปี โดยหน่วยงานต้นสังกัดมีหน้าที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเพื่อให้กระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

อย่างไรก็ตาม สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้เห็นถึงความสำคัญในการประเมินคุณภาพสถานศึกษา จึงได้เน้นย้ำว่า “สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 สมศ. ยังคงยึดหลักการประเมินคุณภาพภายนอกตามนโยบาย “ลดภาระ เรียนดี มีความสุข” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพตามบริบทจริง ลดการใช้เอกสาร และงดพิธีการต้อนรับ พร้อมนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนกระบวนการประเมิน เพื่อความสะดวกรวดเร็ว โดยกำหนดให้สถานศึกษาจัดทำและส่งรายงานผลการประเมินตนเองผ่านระบบ e-SAR ที่ผ่านการตรวจสอบจากต้นสังกัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป แต่จากผลการประเมินสถานศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ประจำปีงบประมาณ 2567 ผลการประเมินคุณภาพภายนอก ภาพรวมผลการประเมินสถานศึกษา ออกมาเป็นที่น่าพอใจ จุดควรพัฒนา คือ สถานศึกษาบางแห่งขาดการเชื่อมโยงนโยบายกับวิสัยทัศน์ ขาดการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารยังส่งเสริมการพัฒนาครูและ PLC ไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งแหล่งเรียนรู้และแผนการเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนยังไม่เพียงพอ จึงต้องยกระดับโดยมุ่งเน้นโรงเรียนที่มีคะแนน PISA ปี 2022 ต่ำ ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสและโรงเรียนมัธยมศึกษา รวมถึงโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลที่ต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ และสถานศึกษาต้องนำผลการประกันคุณภาพมาใช้พัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมบูรณาการหลักสูตรให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอย่างแท้จริง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2567) ทั้งนี้ จิรพันธ์ วิไลพันธุ์ และคณะ (2567) ได้กล่าวว่า โรงเรียนบางส่วน ยังมิได้ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพภายใน ขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง และมิได้นำระบบการประกันคุณภาพภายในมาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการศึกษา รวมถึงบุคลากรขาดความตระหนักและไม่ให้ความร่วมมือในการปรับปรุงแผนพัฒนาคุณภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และถือว่าการประเมินคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการเพื่อจะได้ทราบขีดความสามารถในการจัดการศึกษาของ

สถานศึกษา จากสรุปผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในตัวชี้วัดและกระบวนการประกันคุณภาพ ทำให้การวางแผนการดำเนินงานไม่ชัดเจนและขาดการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังพบปัญหาด้านทัศนคติ คือ กลัวการประเมิน และสถานศึกษาไม่เปิดเผยข้อมูลผลการประเมินตามความเป็นจริง เนื่องจากกังวลเรื่องชื่อเสียง ทำให้ไม่ได้นำผลมาพัฒนาปรับปรุงงานอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ระบบการจัดเก็บข้อมูลส่วนกลางยังขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้ข้อมูลสารสนเทศสูญหาย หรือไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ ประเด็นเร่งด่วนที่สุด คือ มาตรฐานคุณภาพผู้เรียนที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-Net) ปี 2567 ทั้งวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องเร่งพัฒนาความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพของครู และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4, 2568)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจศึกษาเรื่อง การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ซึ่งคาดหวังว่าผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย และวางแผนการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และนำข้อเสนอแนะไปปรับใช้ในการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อเตรียมพร้อมการรับการเปลี่ยนแปลงในสถาณการณ์ปัจจุบัน และทำให้การศึกษามีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายปฏิรูปการประเมินและการประกันคุณภาพ ปรับเปลี่ยนระบบการประกันคุณภาพ โดยให้มีทั้งการประเมินภายใน และการประเมินภายนอก ตามหลักการว่าสถานศึกษาสามารถออกแบบระบบการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสม เป็นไปได้และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาได้ด้วยตนเอง การประเมินคุณภาพภายนอกถือเป็นการยืนยันวิธีการการประกันคุณภาพภายใน โดยผลที่ได้จากการประเมินภายในและภายนอกนั้น สามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มีรายละเอียดไว้ดังนี้ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563)

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานและเป้าหมายที่ครอบคลุม โดยวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับบริบท จุดเน้น และอัตลักษณ์ของโรงเรียน พร้อมประกาศใช้โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา

2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ต้องจัดทำแผน 2 ประเภท คือ แผนพัฒนาการศึกษาระยะกลาง (3–5 ปี) ที่เน้นการบริหารเชิงกลยุทธ์ (SWOT Analysis) และแผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan) ที่ระบุโครงการและงบประมาณเพื่อมุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียนและกระบวนการบริหาร

3. การดำเนินการตามแผน เน้นการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบท ไม่เพิ่มภาระให้ครู ใช้แนวคิดที่เน้นความร่วมมือ เช่น วงจร PDCA หรือการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อสร้างวัฒนธรรมคุณภาพที่ยั่งยืน

4. การประเมินและตรวจสอบคุณภาพภายใน กำหนดระบบควบคุมและติดตามผลตามมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยบุคลากรในหน่วยงานต้องเน้นการประเมินเชิงคุณภาพควบคู่เชิงปริมาณ และสรุปรายงานอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5. การติดตามผลการดำเนินการ นิเทศและติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ การบริหาร และสภาพแวดล้อม โดยมีการจัดทำระบบสารสนเทศและรายงานผลอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

6. การจัดทำรายงานประเมินตนเอง (SAR) รวบรวมผลการประเมินภายในมาจัดทำรายงานที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียนและการบริหารจัดการ (ในรูปแบบความเรียง แผนภูมิ หรือ

กราฟ) เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและส่งหน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำทุกปี พร้อมเผยแพร่สู่สาธารณชน

การใช้ระบบ e-SAR

การใช้ระบบ e-SAR เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดทำและบริหารจัดการรายงานการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR) ของสถานศึกษา ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ที่เปลี่ยนจากการจัดทำรายงานด้วยเอกสารในรูปแบบกระดาษ มาเป็นระบบออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสะดวกในการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการใช้ระบบ e-SAR โดยตรวจสอบให้สถานศึกษาจัดทำรายงาน SAR (Self-Assessment Report) ที่ครอบคลุมผลการดำเนินงานและพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาทุกปี อำนวยความสะดวกในการส่งไฟล์ SAR และข้อมูลที่เกี่ยวข้องเข้าสู่ระบบ e-SAR (ระบบบริหารจัดการรายงานประเมินตนเอง) ตามที่หน่วยงานต้นสังกัดร้องขอ เข้าสู่ระบบเพื่อยืนยันข้อมูลสถานศึกษาและแนบไฟล์ SAR ในปีการศึกษาที่ถูกต้อง และนำข้อมูลจาก SAR และรายงานสรุปในระบบไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประโยชน์ของการใช้ e-SAR คือ 1. ประสิทธิภาพ ลดการใช้กระดาษ ลดภาระสถานศึกษา และเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสถานศึกษาและหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. วิเคราะห์ข้อมูลต้นสังกัดสามารถวิเคราะห์ข้อมูล SAR ได้ทุกที่ทุกเวลา เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจพัฒนา 3. พร้อมรับการประเมินภายนอก เป็นฐานข้อมูลสำคัญให้ สมศ. นำไปใช้ประกอบการประเมินคุณภาพภายนอกได้ซึ่งสำนักทดสอบทางการศึกษา (2565) ได้กำหนดขั้นตอนหลักในการใช้งาน e-SAR มีกระบวนงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ลงทะเบียนเข้าใช้งานในแต่ละปี ล็อกอินและยืนยันสิทธิ์เข้าใช้งาน จัดการข้อมูลผู้ใช้รายบุคคล จัดการข้อมูลแต่ละสถานศึกษา จัดการข้อมูล SAR และส่งผลการประเมินแต่ละสถานศึกษา ตรวจสอบประวัติการส่งข้อมูล SAR แต่ละสถานศึกษา ลงทะเบียนการประเมินภายนอก และดูผลการลงทะเบียนการประเมินภายนอก

สรุปได้ว่า การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ไว้ว่า หมายถึง การที่สถานศึกษาใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ เข้ามาช่วยในการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SAR: Self-Assessment Report) แทนการใช้เอกสารในรูปแบบกระดาษ เพื่อความสะดวกและเป็นระบบมากขึ้น และเพื่อให้การประเมินผลการดำเนินงานเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดตามแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 (สำนัก

ทดสอบทางการศึกษา, 2563) ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5. การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และ 6. การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ซึ่งนำมาเป็นตัวแปรในการศึกษาการพัฒนาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการในปีการศึกษา 2568 มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ปีการศึกษา 2568 มีจำนวน 77 โรงเรียน แบ่งกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษา จำนวน 12 แห่ง จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 48 คน และครู จำนวน 626 คน รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 674 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ปีการศึกษา 2568 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 245 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน และครู จำนวน 228 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert และมีข้อคำถามปลายเปิด ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้กรอบแนวคิดตามแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย รวมข้อคำถาม

จำนวน 40 ข้อ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุง แก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ แล้วนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่า IOC ระหว่าง .67-1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง .54 - .79 และมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ปีการศึกษา 2568 โดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยราชธานี นำส่งหนังสือฯ พร้อมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ตอบแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) และได้แนบคิวอาโค้ดสำหรับการตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 245 คน มีความสมบูรณ์ทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วทำการบันทึกคะแนน และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และหาค่าความถี่

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

ผลการศึกษาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ทำการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR	4.46	.36	มาก
2. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยใช้ระบบ e-SAR	4.42	.39	มาก
3. ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR	4.49	.35	มาก
4. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR	4.44	.42	มาก
5. ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยใช้ระบบ e-SAR	4.47	.46	มาก
6. ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยใช้ระบบ e-SAR	4.49	.41	มาก
รวม	**4.46**	**.37**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = .37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = .35) รองลงมา คือ ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยใช้

ระบบ e-SAR ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = .41) ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยใช้ระบบ e-SAR ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = .46) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = .36) ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = .42) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยใช้ระบบ e-SAR ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = .39) ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และหาค่าความถี่ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR	ความถี่
1. ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR	
ผู้บริหารควรวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาด้วยเทคนิค SWOT เพื่อนำจุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการของชุมชนมาใช้เป็นฐานในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง	43
2. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR	
ผู้บริหารควรนำวงจรคุณภาพ PDCA มาขับเคลื่อนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยเชื่อมโยงกับการบันทึกและติดตามผลในระบบ e-SAR อย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินความสำเร็จและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน	51

3. ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR	
ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานและจัดเก็บหลักฐานร่องรอยในระบบออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันสำหรับกระบวนการประเมินคุณภาพภายใน	35
4. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR	
ผู้บริหารควรใช้ระบบบริหารจัดการรายงานประเมินตนเองเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการยกระดับผลการประเมินให้สูงขึ้นในทุกปีการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน	48
5. ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	
ผู้บริหารควรนำระบบ e-SAR มาใช้ในการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ เช่น รายไตรมาสหรือรายภาคเรียน เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของโครงการและสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อการตรวจสอบได้อย่างรวดเร็ว	39
6. ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยใช้ระบบ e-SAR	
ผู้บริหารควรตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของเนื้อหาในรายงานก่อนการรับรอง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลในระบบ e-SAR มีความครบถ้วนตามมาตรฐานการศึกษาก่อนที่จะส่งไปยังหน่วยงานต้นสังกัด	36

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 สรุปข้อเสนอแนะแต่ละประเด็น เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปน้อย ดังนี้ 1. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ผู้บริหารควรนำวงจรคุณภาพ PDCA มาขับเคลื่อนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยเชื่อมโยงกับการบันทึกและติดตามผลในระบบ e-SAR อย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินความสำเร็จและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (ความถี่ 51) 2. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

โดยใช้ระบบ e-SAR ผู้บริหารควรใช้ระบบบริหารจัดการรายงานประเมินตนเองเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการยกระดับผลการประเมินให้สูงขึ้นในทุกปีการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (ความถี่ 48) 3. ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ผู้บริหารควรวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาด้วยเทคนิค SWOT เพื่อนำจุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการของชุมชนมาใช้เป็นฐานในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง (ความถี่ 43) 4. ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ผู้บริหารควรนำระบบ e-SAR มาใช้ในการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ เช่น รายไตรมาสหรือรายภาคเรียน เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของโครงการและสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อการตรวจสอบได้อย่างรวดเร็ว (ความถี่ 39) 5. ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยใช้ระบบ e-SAR ผู้บริหารควรตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของเนื้อหาในรายงานก่อนการรับรอง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลในระบบ e-SAR มีความครบถ้วนตามมาตรฐานการศึกษาก่อนที่จะส่งไปยังหน่วยงานต้นสังกัด (ความถี่ 36) และ 6. ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานและจัดเก็บหลักฐานร่องรอยในระบบออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันสำหรับกระบวนการประเมินคุณภาพภายใน (ความถี่ 35) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาอภิปรายผลในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีความตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ขับเคลื่อนระบบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะระบบ e-SAR ที่เป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศให้มีความเป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และช่วยลดภาระงานด้านเอกสารที่ซ้ำซ้อน ทำให้การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองมีความรวดเร็วและตรวจสอบได้ชัดเจน นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงการปรับเปลี่ยนฐานคิดของผู้บริหารสู่การเป็นผู้นำดิจิทัลที่มุ่งเน้นความโปร่งใสและการทำงานแบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการนิเทศติดตามที่เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งช่วยให้บุคลากร

ในสถานศึกษาเห็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ในประเด็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยใช้ระบบ e-SAR แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารยังคงต้องให้ความสำคัญกับการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากระบบมาเชื่อมโยงสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ให้แหลมคมยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger (2019) ที่เสนอว่า ผู้นำในยุคดิจิทัล ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างความร่วมมือและสื่อสารความสำเร็จของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ที่เน้นให้การประกันคุณภาพ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการตามวงจรคุณภาพ PDCA โดยใช้สารสนเทศดิจิทัลเป็นฐานในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุธร แก้วสม และคึกฤทธิ์ ศิลาลาย (2566) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า การบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษา ภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR มีข้อเสนอที่สำคัญ ดังนี้ (1) ผู้บริหารควรนำวงจรคุณภาพ PDCA มาขับเคลื่อนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยเชื่อมโยงกับการบันทึกและติดตามผลในระบบ e-SAR อย่างสม่ำเสมอ เพื่อประเมินความสำเร็จและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (2) ผู้บริหารควรใช้ระบบบริหารจัดการรายงานประเมินตนเองเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการยกระดับผลการประเมินให้สูงขึ้นในทุกปีการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (3) ผู้บริหารควรวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาด้วยเทคนิค SWOT เพื่อนำจุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการของชุมชนมาใช้เป็นฐานในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง (4) ผู้บริหารควรนำระบบ e-SAR มาใช้ในการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ เช่น รายไตรมาสหรือรายภาคเรียน เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของโครงการและสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อการตรวจสอบได้อย่างรวดเร็ว (5) ผู้บริหารควรตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของเนื้อหาในรายงานก่อนการรับรอง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลในระบบ e-SAR มีความครบถ้วนตามมาตรฐานการศึกษาก่อนที่จะส่งไปยังหน่วยงานต้นสังกัด และ (6) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานและจัดเก็บหลักฐานร่องรอยในระบบออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันสำหรับกระบวนการประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุดาพร หงส์เวียงจันทร์

(2565) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสำนักงานเขตตลิ่งชัน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ สถานศึกษาควรนำระบบต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในแต่ละขั้นตอน เช่น PDCA, PLC, 5step เป็นต้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมหญิง กอตอ และนิตยา เรืองแป้น (2568) ที่ได้วิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ควรมีการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและประเมินผลทุก ๆ ภาคเรียน เพื่อยกระดับผลการประเมินให้สูงขึ้นในทุกปีการศึกษาอย่างเป็นระบบ และเพื่อความต่อเนื่องของการดำเนินงาน โดยข้อดีให้พัฒนา ข้อด้อยให้ปรับปรุง เพื่อให้การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐพล จันทร์พล (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีข้อเสนอการพัฒนาที่สำคัญ คือ ผู้บริหารควรศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการศึกษาชาติกับอัตลักษณ์ของสถานศึกษาผ่านเทคนิค SWOT เพื่อนำจุดแข็งและจุดอ่อนภายในมาบูรณาการร่วมกับความต้องการของชุมชนในการกำหนดตัวบ่งชี้ด้านผู้เรียนที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ สะท้อนถึง การก้าวข้ามการบริหารงานแบบเอกสาร (Paper-based) ไปสู่การบริหารจัดการเชิงคุณภาพที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลดิจิทัล (Data-Driven Digital Quality Management) สรุปองค์ความรู้ใหม่เป็นโมเดลการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยระบบ e-SAR (QA e-SAR Management Model) ดังภาพที่ 1

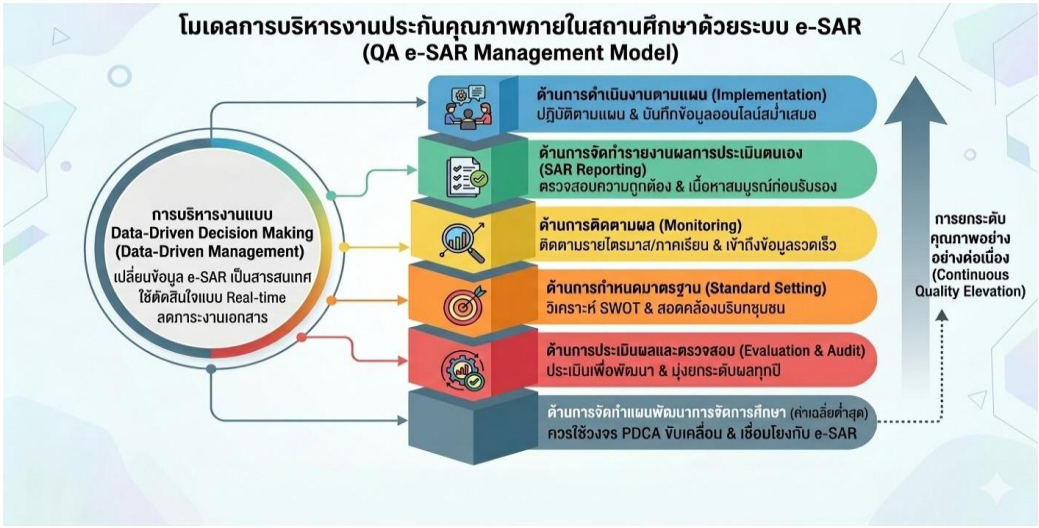

ภาพที่ 1 โมเดลการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยระบบ e-SAR (QA e-SAR Management Model)

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการคุณภาพอย่างเป็นระบบ มีรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Data-Driven Management) หัวใจสำคัญของโมเดล คือ การปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้บริหารจากการบริหารงานแบบเน้นเอกสาร (Paper-based) สู่การเป็นผู้นำดิจิทัลที่ใช้ข้อมูลสารสนเทศจากระบบ e-SAR เป็นฐานสำคัญในการตัดสินใจ กระบวนการนี้ ช่วยให้ผู้บริหารสามารถเข้าถึงข้อมูลและติดตามผลการดำเนินงานได้แบบปัจจุบัน (Real-time) ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการลดภาระงานด้านธุรการและเพิ่มความแม่นยำในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. กระบวนการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพตามลำดับความสำคัญ (Quality Implementation Hierarchy) มี 3 ระยะ คือ 1) ระยะการปฏิบัติ มุ่งเน้นการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ ควบคู่ไปกับการจัดเก็บร่องรอยหลักฐานและบันทึกข้อมูลในระบบออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ 2) ระยะการตรวจสอบและรายงาน ครอบคลุมการประเมินผลภายในสถานศึกษาและการจัดทำรายงานประเมินตนเอง (SAR) โดยผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบ

ความสมบูรณ์และถูกต้องของข้อมูลก่อนการรับรองในระบบ เพื่อให้รายงานสะท้อนมาตรฐานการศึกษาที่แท้จริง และ 3) ระยะการติดตามและกำหนดมาตรฐาน การใช้เทคนิค SWOT Analysis วิเคราะห์บริบทสถานศึกษาเพื่อกำหนดมาตรฐานที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และใช้ระบบ e-SAR ในการติดตามความก้าวหน้ารายไตรมาสเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง

3. การยกระดับคุณภาพอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Continuous Quality Elevation) เป้าหมายสูงสุด คือ การนำวงจรคุณภาพ (PDCA) มาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนทุกขั้นตอน ดังนี้ 1) ด้านการจัดทำแผน (Plan) ผู้บริหารควรนำวงจร PDCA มาขับเคลื่อนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยเชื่อมโยงกับการบันทึกและติดตามผลในระบบ e-SAR อย่างสม่ำเสมอ 2) ด้านการดำเนินงานตามแผน (Do) ส่งเสริมให้มีการบันทึกผลการดำเนินงานและจัดเก็บหลักฐานร่องรอยในระบบออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันสำหรับกระบวนการประเมินคุณภาพภายใน 3) ด้านการตรวจสอบ (Check) ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ ใช้ระบบบริหารจัดการรายงานประเมินตนเองเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการยกระดับผลการประเมินให้สูงขึ้นในทุกปีการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ด้านการกำหนดมาตรฐาน วิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาด้วยเทคนิค SWOT เพื่อนำจุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการของชุมชนมาใช้เป็นฐานในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และด้านการติดตามผล นำระบบ e-SAR มาใช้ในการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ เช่น รายไตรมาสหรือรายภาคเรียน เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของโครงการและสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อการตรวจสอบได้อย่างรวดเร็ว และ 4) ด้านการปรับปรุง (Act) ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของเนื้อหาในรายงานก่อนการรับรอง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลในระบบ e-SAR มีความครบถ้วนตามมาตรฐานการศึกษาก่อนที่จะส่งไปยังหน่วยงานต้นสังกัด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนงานประกันคุณภาพ แทนการทำเอกสารแบบดั้งเดิม สามารถกำกับ ติดตาม และสนับสนุนให้บุคลากรใช้งานระบบ e-SAR ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การรายงานประเมินตนเองมีความรวดเร็ว

และเป็นระบบ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ผู้บริหารควรปรับบทบาทจากการเป็นผู้กำกับงานเอกสารมาเป็นผู้นำการใช้ข้อมูล โดยควรจัดกิจกรรม “e-SAR Data to Action จากรายงานสู่การพัฒนาจริง” ซึ่งเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่มุ่งเน้นการนำรายงานประเมินตนเอง (SAR) เริ่มต้นจากการนำค่าคะแนน และข้อเสนอแนะรายมาตรฐานจากระบบ e-SAR มาวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของจุดอ่อน และนำจุดเด่นที่พบมาขยายผลให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น และ 1.2 ผู้บริหารควรปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานจากการรวบรวมข้อมูลแบบเร่งด่วนช่วงสิ้นปี มาเป็นการบริหารจัดการข้อมูลเชิงระบบผ่านกิจกรรม “e-SAR Check-in บันทึกวันละนิด เพื่อคุณภาพที่ยั่งยืน” โดยกำหนดปฏิทินการบันทึกข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนในแต่ละภาคเรียน และแต่งตั้งทีม e-SAR Smart Team ซึ่งเป็นกลุ่มครูที่มีทักษะดิจิทัลทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยตรวจสอบความถูกต้องและให้คำปรึกษาแก่บุคลากรในการอัปโหลดหลักฐานร่องรอยออนไลน์แบบ Real-time ทันทีที่จบโครงการ เพื่อให้ระบบ e-SAR มีความทันสมัย และพร้อมต่อการถูกตรวจสอบได้ตลอดเวลา และ **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้ระบบ e-SAR สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยด้านบริบท ภาวะผู้นำดิจิทัล หรือวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จ เพื่อนำมาสร้างเป็นโมเดลต้นแบบในการพัฒนาสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และ 2.2 ควรศึกษาการพัฒนานวัตกรรมหรือคู่มือการบริหารงานประกันคุณภาพภายในที่บูรณาการระบบ e-SAR เข้ากับกระบวนการนิเทศภายใน หรือการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เพื่อให้ครูและบุคลากรมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ลดภาระงานเอกสาร และสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดเก็บร่องรอยหลักฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขในการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก หน้า 3-5* (23 กุมภาพันธ์ 2561).

จิรพันธ์ วิไลพันธุ์ และคณะ. (2567). การพัฒนากลยุทธ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ตามหลักอิทธิบาท 4. *วารสารวิจยวิชาการ*, 7(6), 31-47.

ณัฐพล จันทร์พล. (2564). การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมหญิง กอตอ และนิตยา เรืองแป้น. (2568). การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1. *วารสารทัศนมิติทางการศึกษา*, 3(3), 1-16.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. (2568). *ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2568*. อุบลราชธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. (2568). *รายงานผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2567*. อุบลราชธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการจัดทำระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2567). *สมศ. อัปเดตประเมินปี 67 ภาพรวมผลการประเมินสถานศึกษา ออกมาเป็นที่น่าพอใจ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานกว่า 90%.* EDUZONES. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2568 จาก https://www.eduzones.com/2024/10/01/onesqa-67/

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2563). *แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: เอ็น.เอ.รัตนะเทรดดิ้ง.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2565). *คู่มือการใช้งานระบบการรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา แบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-SAR).* กรุงเทพฯ: กระทวงศึกษาธิการ.

สุดาพร หงษ์เวียงจันทร์. (2565). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำนักงานเขตตลิ่งชัน สังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อุธร แก้วสม และคึกฤทธิ์ ศิลาลาย. (2566). การบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 5(1), 28-44.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining size for research activities. *Educational Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Sheninger, E. C. (2019). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times.* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือและปัจจัยด้านมนุษย์ต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย*

THE INFLUENCE OF CREW RESOURCE MANAGEMENT AND HUMAN FACTORS ON OPERATIONAL FLIGHT SAFETY OF COMMERCIAL PILOTS IN THAILAND

วชากร วงเวียน[1] และ เจน หน่อท้าว[2]

Wachakorn Wongwian[1] and Jane Norathao[2]

[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[1]Master of Business Administration Program (MBA), Krirk University, Thailand

[2]วิทยาลัยนานาชาติการบินและอวกาศ มหาวิทยาลัยเกริก

[2]International College of Aviation and Aero Space, Krirk University, Thailand

Corresponding Author's Email: aerospace@krirk.ac.th

วันที่รับบทความ : 15 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 27 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 29 พฤษภาคม 2569

Received 15 May 2026; Revised 27 May 2026; Accepted 29 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรลูกเรือ ปัจจัยด้านมนุษย์ และความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย 2) วิเคราะห์อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านมนุษย์ต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

Citation:

* วชากร วงเวียน และ เจน หน่อท้าว. (2569). อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือและปัจจัยด้านมนุษย์ต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1309-1329.

Wachakorn Wongwian and Jane Norathao. (2026). The Influence Of Crew Resource Management And Human Factors On Operational Flight Safety Of Commercial Pilots In Thailand. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1309-1329.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

นักบินพาณิชย์ที่ถือใบอนุญาตนักบินพาณิชย์ (Commercial Pilot License: CPL) และใบอนุญาตนักบินขนส่งทางอากาศ (Airline Transport Pilot License: ATPL) ในประเทศไทย จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Cochran (1977) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารทรัพยากรลูกเรือ ปัจจัยด้านมนุษย์ และความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) การบริหารทรัพยากรลูกเรือมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเฉพาะด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ

3) ปัจจัยด้านมนุษย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเฉพาะด้านการตระหนักรู้สถานการณ์ ทัศนคติด้านความปลอดภัย และการจัดการภาระงาน ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะด้าน CRM และการบริหารปัจจัยด้านมนุษย์เพื่อยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยทางการบินของประเทศไทย

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรลูกเรือ, ปัจจัยด้านมนุษย์, ความปลอดภัยในการบิน, นักบินพาณิชย์, ความปลอดภัยการบิน

Abstract

This research article aimed to 1) examine the levels of crew resource management, human factors, and operational flight safety among commercial pilots in Thailand; 2) analyze the influence of crew resource management on operational flight safety among commercial pilots; and 3) investigate the influence of human factors on operational flight safety among commercial pilots in Thailand. This study employed a quantitative research approach using questionnaires as the primary instrument for data collection. The samples

consisted of 400 commercial pilots holding either a Commercial Pilot License (CPL) or an Airline Transport Pilot License (ATPL) in Thailand. The sample size was determined using Cochran's (1977) formula. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, including Pearson's correlation analysis and multiple regression analysis.

The findings revealed that

1) the overall levels of crew resource management, human factors, and operational flight safety among commercial pilots in Thailand were at a high level.

2) crew resource management had a statistically significant positive influence on operational flight safety at the .05 level, particularly in the dimensions of communication, teamwork, and leadership.

3) human factors also had a statistically significant positive influence on operational flight safety at the .05 level, especially in terms of situational awareness, safety attitudes, and workload management. The findings highlight the importance of enhancing CRM competencies and managing human factors effectively in order to improve aviation safety standards in Thailand.

Keywords: Crew Resource Management, Human Factors, Flight Safety, Commercial Pilots, Aviation Safety

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ถือเป็นระบบคมนาคมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่การเดินทางทางอากาศมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินจึงเป็นปัจจัยสำคัญสูงสุดที่ทุกสายการบินและหน่วยงานกำกับดูแลให้ความสำคัญ องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ หรือ International Civil Aviation Organization (ICAO) ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกดำเนินการตามมาตรฐานด้านความปลอดภัยการบินอย่างเคร่งครัด ผ่านระบบ

การบริหารความปลอดภัย (Safety Management System: SMS) และการกำกับดูแลความปลอดภัยเชิงรุก เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติการบิน (International Civil Aviation Organization [ICAO], 2018) แม้ว่าเทคโนโลยีการบินในปัจจุบันจะมีความทันสมัยและมีระบบอัตโนมัติที่ช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานของนักบินมากขึ้น แต่รายงานการสืบสวนอุบัติเหตุทางการบินทั่วโลกยังคงสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยด้านมนุษย์ (Human Factors) ยังคงเป็นสาเหตุสำคัญของเหตุการณ์ด้านความปลอดภัยการบิน โดยองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศระบุว่า ความผิดพลาดของมนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุทางการบินมากกว่าร้อยละ 70 ของเหตุการณ์ทั้งหมด (ICAO, 2018) สอดคล้องกับแนวคิดของ Reason (2000) ที่อธิบายว่า ความผิดพลาดของมนุษย์ไม่ได้เกิดจากบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ระบบงาน สภาพแวดล้อม และองค์กร ซึ่งหากองค์กรขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม อาจนำไปสู่ความล้มเหลวของระบบความปลอดภัยได้ การบริหารทรัพยากรลูกเรือ (Crew Resource Management: CRM) จึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร การตัดสินใจ การทำงานเป็นทีม และการจัดการภาระงานของนักบินและลูกเรือ โดยแนวคิด CRM เริ่มต้นจากการศึกษาขององค์การ NASA ในช่วงปลายทศวรรษ 1970 หลังพบว่าอุบัติเหตุทางการบินจำนวนมากเกิดจากความผิดพลาดด้านการสื่อสารและการตัดสินใจของลูกเรือมากกว่าความล้มเหลวของเครื่องบิน (Helmreich & Foushee, 2019) ต่อมาหน่วยงานกำกับดูแลด้านการบิน เช่น Federal Aviation Administration (FAA) และ ICAO ได้นำ CRM มาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยการบิน เนื่องจากช่วยลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในบริบทของอุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ในประเทศไทย ความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ภายหลังการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมการบินจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 สายการบินต้องเผชิญกับความท้าทายด้านการบริหารบุคลากร การจัดตารางการบิน และภาระงานที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้นักบินจำนวนมากเผชิญกับความเหนื่อยล้า ความเครียด และแรงกดดันจากการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสมรรถนะในการตัดสินใจและความปลอดภัยในการบิน (Caldwell et al., 2019) นอกจากนี้ สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบบริหารความปลอดภัยและการส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กรการบิน เพื่อยกระดับมาตรฐานการบินของประเทศให้สอดคล้องกับ

มาตรฐานสากล (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2568) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยจำนวนมากได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรลูกเรือกับความปลอดภัยการบิน โดย Terzioğlu (2023) พบว่า การบริหารทรัพยากรลูกเรือมีอิทธิพลเชิงบวกต่อวัฒนธรรมความปลอดภัยการบินอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ขณะที่ Supasamut และคณะ (2023) พบว่า CRM และวัฒนธรรมความปลอดภัยช่วยลดความเครียดของลูกเรือและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ McGuire และ Moshfeghi (2025) ยังชี้ให้เห็นว่า สัญญาณทางสรีรวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความเหนื่อยล้าและภาระงานสามารถใช้ทำนายความผิดพลาดของนักบินได้ ซึ่งสะท้อนความสำคัญของปัจจัยด้านมนุษย์ต่อความปลอดภัยในการบิน

อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยในต่างประเทศจะมีการศึกษาเกี่ยวกับ CRM และ Human Factors อย่างแพร่หลาย แต่ในบริบทของประเทศไทยยังพบข้อจำกัดด้านองค์ความรู้ โดยเฉพาะการศึกษาที่บูรณาการตัวแปรด้านการบริหารทรัพยากรลูกเรือร่วมกับปัจจัยด้านมนุษย์ เพื่ออธิบายความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของนักบินพาณิชย์โดยตรง งานวิจัยที่ผ่านมาในประเทศไทยส่วนใหญ่มุ่งเน้นด้านพฤติกรรมความปลอดภัย คุณภาพชีวิตการทำงาน หรือวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กรเพียงบางมิติ (Amornpipat, 2022; ญาณภักดี & หลักเพ็ชร, 2020) จึงยังขาดการศึกษาที่เชื่อมโยงองค์ประกอบของ CRM เช่น การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ และการจัดการความผิดพลาด ร่วมกับปัจจัยด้านมนุษย์ เช่น ความเหนื่อยล้า ความเครียด ภาระงาน และการตระหนักรู้สถานการณ์ ต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินในภาพรวม นอกจากนี้ อุตสาหกรรมการบินยุคใหม่ยังเผชิญกับความซับซ้อนของระบบการปฏิบัติงานมากขึ้น ทั้งด้านเทคโนโลยี ระบบอัตโนมัติ และแรงกดดันด้านประสิทธิภาพทางธุรกิจ ทำให้นักบินต้องทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงสูง หากขาดการบริหารทรัพยากรลูกเรือที่มีประสิทธิภาพ หรือมีปัจจัยด้านมนุษย์ในระดับที่ไม่เหมาะสม อาจส่งผลต่อคุณภาพการตัดสินใจและเพิ่มโอกาสเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ได้ (Li & Harris, 2021) แนวคิด High Reliability Organization ของ Weick และ Sutcliffe (2015) จึงเสนอว่า องค์กรที่มีความเสี่ยงสูงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสาร การตระหนักรู้สถานการณ์ และวัฒนธรรมความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาระดับความปลอดภัยขององค์กร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือและปัจจัยด้านมนุษย์ต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย โดยมุ่ง

ศึกษาระดับของการบริหารทรัพยากรลูกเรือ ปัจจัยด้านมนุษย์ และความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน รวมถึงวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรดังกล่าวต่อความปลอดภัยในการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายด้านความปลอดภัย การฝึกอบรม CRM และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสายการบิน เพื่อยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยการบินของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรลูกเรือ ปัจจัยด้านมนุษย์ และความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านมนุษย์ต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) เป็นกระบวนการสำคัญของการวิจัยที่มุ่งศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย สมมติฐาน และแนวทางการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ ทั้งยังช่วยให้ผู้วิจัยสามารถมองเห็นช่องว่างทางวิชาการ (Research Gap) และความเชื่อมโยงขององค์ความรู้เดิมกับประเด็นการศึกษาที่กำลังดำเนินการอยู่ (Creswell & Creswell, 2018) สำหรับการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือและปัจจัยด้านมนุษย์ต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย การทบทวนวรรณกรรมควรกำหนดหัวข้อให้สอดคล้องกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ตัวแปรอิสระด้านการบริหารทรัพยากรลูกเรือ (Crew Resource Management: CRM) ตัวแปรอิสระด้านปัจจัยมนุษย์ (Human Factors) และตัวแปรตามด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน (Aviation Operational Safety) โดยการทบทวนวรรณกรรมควรอาศัยแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ เช่น หนังสือวิชาการ บทความ

วิจัย วารสารนานาชาติ รวมถึงเอกสารจากองค์กรด้านการบินระดับสากล อาทิ International Civil Aviation Organization (ICAO), Federal Aviation Administration (FAA), International Air Transport Association (IATA) และ European Union Aviation Safety Agency (EASA) เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและสามารถสนับสนุนกระบวนการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ICAO, 2018) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการทบทวนวรรณกรรมออกเป็นหัวข้อสำคัญ ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความปลอดภัยการบิน แนวคิดการบริหารทรัพยากรลูกเรือ แนวคิดและทฤษฎีปัจจัยด้านมนุษย์ ทฤษฎีความเหนื่อยล้าและความเครียดในการบิน และแนวคิดภาวะผู้นำและการตัดสินใจในห้องนักบิน เพื่อใช้เป็นฐานในการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปร และสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยที่เหมาะสมกับบริบทของอุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ในประเทศไทย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความปลอดภัยการบิน แนวคิดด้านความปลอดภัยการบิน (Aviation Safety) เป็นพื้นฐานสำคัญของอุตสาหกรรมการบิน เนื่องจากการดำเนินงานด้านการบินเป็นระบบที่มีความซับซ้อนและมีความเสี่ยงสูง องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) ให้ความหมายของความปลอดภัยการบินว่า เป็นสภาวะที่ความเสี่ยงจากอันตรายที่เกี่ยวข้องกับการบินถูกควบคุมให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ผ่านกระบวนการบริหารจัดการความปลอดภัยอย่างเป็นระบบ (ICAO, 2018) ขณะที่ Reason (2000) อธิบายว่า ความปลอดภัยไม่ได้หมายถึงการไม่มีอุบัติเหตุเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการป้องกันข้อผิดพลาดของมนุษย์และความล้มเหลวของระบบอย่างต่อเนื่อง ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยการบิน ได้แก่ ทฤษฎีโดมิโน (Domino Theory) ของ Heinrich ซึ่งอธิบายว่าอุบัติเหตุเกิดจากลำดับเหตุการณ์ที่เชื่อมโยงกัน หากสามารถควบคุมปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งได้ก็จะช่วยป้องกันอุบัติเหตุได้ (Heinrich et al., 1980) ต่อมา Reason (1990) ได้พัฒนาแบบจำลอง Swiss Cheese Model เพื่ออธิบายว่า อุบัติเหตุเกิดจากช่องโหว่หลายระดับในระบบองค์กรที่เกิดขึ้นพร้อมกัน ส่งผลให้มาตรการป้องกันล้มเหลว นอกจากนี้ แนวคิด High Reliability Organization (HRO) ของ Weick และ Sutcliffe (2015) ยังชี้ให้เห็นว่า องค์กรที่มีความเสี่ยงสูงจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการเฝ้าระวัง การสื่อสาร และการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดอย่างต่อเนื่อง จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ความปลอดภัยการบินเป็นผลลัพธ์ของการบริหารจัดการทั้งในระดับบุคคล ทีมงาน และองค์กร ซึ่งต้องอาศัยระบบ

บริหารความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการควบคุมปัจจัยด้านมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรลูกเรือ (Crew Resource Management: CRM) การบริหารทรัพยากรลูกเรือ หรือ CRM เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาของ NASA ในช่วงปลายทศวรรษ 1970 หลังพบว่าอุบัติเหตุทางการบินจำนวนมากเกิดจากความผิดพลาดด้านการสื่อสารและการตัดสินใจของลูกเรือมากกว่าความขัดข้องทางเทคนิค (Helmreich et al., 1999) CRM จึงเป็นแนวทางในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายในห้องนักบินให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ FAA (2017) ให้ความหมายของ CRM ว่า เป็นกระบวนการใช้ทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ ได้แก่ บุคลากร อุปกรณ์ และข้อมูลเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ ขณะที่ Kanki et al. (2019) อธิบายว่า CRM เป็นระบบการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ การตัดสินใจ และการจัดการภาระงานของลูกเรือ องค์ประกอบสำคัญของ CRM ประกอบด้วย การสื่อสาร (Communication) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) ภาวะผู้นำ (Leadership) การตระหนักรู้สถานการณ์ (Situational Awareness) และการตัดสินใจ (Decision Making) โดย Salas et al. (2020) พบว่า ทีมงานที่มีการสื่อสารและความร่วมมือที่ดีจะสามารถลดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานและเพิ่มประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น CRM จึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย และช่วยลดความผิดพลาดของมนุษย์ในการปฏิบัติงานการบิน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนหรือแรงกดดันสูง

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยด้านมนุษย์ (Human Factors) ปัจจัยด้านมนุษย์ (Human Factors) เป็นแนวคิดที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เครื่องมือ เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน International Ergonomics Association (2020) อธิบายว่า Human Factors เป็นศาสตร์ที่มุ่งทำความเข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบ ขณะที่ Hollnagel (2014) มองว่า ความปลอดภัยในองค์กรยุคใหม่ควรให้ความสำคัญกับความสามารถในการปรับตัวและความยืดหยุ่นของมนุษย์มากกว่าการมุ่งควบคุมความผิดพลาดเพียงอย่างเดียว ทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ SHELL Model ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับซอฟต์แวร์ ฮาร์ดแวร์ สิ่งแวดล้อม และบุคคลอื่น รวมถึง Human Error Theory ของ Reason (2000) ที่มองว่าความผิดพลาดของมนุษย์เกิดจากทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเชิง

ระบบ นอกจากนี้ แนวคิด Resilience Engineering ยังเสนอว่า องค์กรต้องพัฒนาความสามารถในการรับมือและปรับตัวต่อสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดเพื่อรักษาความปลอดภัยของระบบ (Hollnagel, 2014) องค์ประกอบสำคัญของ Human Factors ได้แก่ ความเหนื่อยล้า ความเครียด ภาระงาน การตระหนักรู้สถานการณ์ และวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งล้วนมีผลต่อสมรรถนะในการตัดสินใจของนักบินและความปลอดภัยในการบิน โดย Li และ Harris (2021) พบว่า การจัดการปัจจัยด้านมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพช่วยลดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการบินได้อย่างมีนัยสำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักบินพาณิชย์ของสายการบินที่ดำเนินกิจการในประเทศไทย ซึ่งถือใบอนุญาตนักบินพาณิชย์ (Commercial Pilot License: CPL) หรือใบอนุญาตนักบินขนส่งทางอากาศ (Airline Transport Pilot License: ATPL) และปฏิบัติหน้าที่ในสายการบินพาณิชย์ ทั้งสายการบินแบบเต็มรูปแบบ (Full Service Airlines) และสายการบินต้นทุนต่ำ (Low Cost Airlines) โดยเนื่องจากไม่สามารถทราบจำนวนประชากรที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran (1977) สำหรับกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักบินพาณิชย์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสายการบินพาณิชย์ของประเทศไทย โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 385 คน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนและเพิ่มความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรลูกเรือ (Crew Resource Management: CRM) ปัจจัยด้านมนุษย์ (Human Factors) และความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การบิน และประเภทสายการบิน ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรลูกเรือ ครอบคลุมด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ การตัดสินใจ และการจัดการความผิดพลาด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านมนุษย์ ครอบคลุมด้านความเหนื่อยล้า ความเครียด ภาระงาน การตระหนักรู้สถานการณ์ และทัศนคติด้านความปลอดภัย

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน

แบบสอบถามตอนที่ 2–4 เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ตามแนวคิดของ Likert (1932) โดยกำหนดระดับความคิดเห็นตั้งแต่ 1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 ทุกข้อคำถาม จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรจำนวน 30 คน เพื่อทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) ผ่าน Google Forms และแจกแบบสอบถามให้กับนักบินพาณิชย์ในประเทศไทยผ่านเครือข่ายวิชาชีพ กลุ่มสื่อสังคมออนไลน์ และการประสานงานกับสายการบินที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงการรักษาความลับของข้อมูลแก่ผู้ตอบแบบสอบถามอย่างชัดเจน และเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม คัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ระดับการบริหารทรัพยากรลูกเรือ ปัจจัยด้านมนุษย์ และความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) วิเคราะห์อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือและปัจจัยด้านมนุษย์ที่ส่งผลต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

4) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรลูกเรือ ปัจจัยด้านมนุษย์ และความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย (Pallant, 2020) โดยการแปลผลค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ของ Best (1977)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรลูกเรือ ปัจจัยด้านมนุษย์ และความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน (Field, 2018)

สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือและปัจจัยด้านมนุษย์ที่มีต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Beta Coefficient) ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) และค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Cohen et al., 2003) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยเพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ (Hair et al., 2019)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือและปัจจัยด้านมนุษย์ต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรลูกเรือ ปัจจัยด้านมนุษย์ และความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน ตลอดจนวิเคราะห์อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือและปัจจัยด้านมนุษย์ที่มีต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย โดยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

ตอบตามวัตถุประสงค์ 1 เพื่อศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรลูกเรือ ปัจจัยด้านมนุษย์ และความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย ผลการศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรลูกเรือ ปัจจัยด้านมนุษย์ และความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารทรัพยากรลูกเรือของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.21, S.D. = 0.53) สะท้อนให้เห็นว่านักบินพาณิชย์ให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารทรัพยากรภายในห้องนักบิน ทั้งในด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ การตัดสินใจ และการจัดการความผิดพลาด ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของแนวคิด Crew Resource Management (CRM) ที่มุ่งลดข้อผิดพลาดของมนุษย์และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานการบิน (Helmreich et al., 1999; ICAO, 2018) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (Mean = 4.35, S.D. = 0.48) แสดงให้เห็นว่า นักบินพาณิชย์มีการสื่อสารข้อมูลสำคัญระหว่างลูกเรืออย่างชัดเจน มีการยืนยันข้อมูลแบบ read-back/hear-back และกล้าแสดงความคิดเห็นเมื่อพบความผิดปกติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ด้านการจัดการความผิดพลาด (Mean = 4.20, S.D. = 0.50) และด้านการทำงานเป็นทีม (Mean = 4.18, S.D. = 0.55) สะท้อนให้เห็นถึงการสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างลูกเรือ รวมถึงการมีบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการตัดสินใจร่วมกันในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน

นอกจากนี้ ด้านภาวะผู้นำและการตัดสินใจอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่ากัปตันอากาศยานและลูกเรือมีการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนก่อนปฏิบัติงาน มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสามารถควบคุมสถานการณ์ในภาวะฉุกเฉินได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของภาวะผู้นำเชิงการบินและการตัดสินใจเชิง

สถานการณ์ที่มุ่งเน้นการลดความผิดพลาดและเพิ่มความปลอดภัยในการบิน (Kanki et al., 2019) สำหรับระดับปัจจัยด้านมนุษย์ (Human Factors) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.98, S.D. = 0.61) แสดงให้เห็นว่า นักบินพาณิชย์ในประเทศไทยมีการรับรู้ถึงปัจจัยด้านร่างกาย จิตใจ และสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและความปลอดภัยในการบิน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านทัศนคติด้านความปลอดภัย (Mean = 4.20, S.D. = 0.49) สะท้อนให้เห็นว่านักบินส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยมากกว่าความตรงต่อเวลา และมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการบินอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กรการบิน (Reason, 1997) รองลงมา คือ ด้านการตระหนักรู้สถานการณ์ (Situational Awareness) (Mean = 4.10, S.D. = 0.54) แสดงให้เห็นว่า นักบินสามารถรับรู้สถานการณ์โดยรวมของเที่ยวบินและคาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าได้อย่างเหมาะสม ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงสูง (Endsley, 2018)

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังพบว่า ด้านความเหนื่อยล้า (Mean = 4.05, S.D. = 0.66) และด้านความเครียดจากการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่านักบินยังคงเผชิญกับภาระงานและแรงกดดันจากลักษณะการทำงานในอุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ เช่น ตารางการบินที่ไม่แน่นอน ชั่วโมงการบินที่ยาวนาน และข้อจำกัดด้านเวลาพักผ่อน ซึ่งอาจส่งผลต่อสมาธิ ความสามารถในการตัดสินใจ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม (ICAO, 2018) ในส่วนของระดับความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.25, S.D. = 0.50) แสดงให้เห็นว่า นักบินพาณิชย์ในประเทศไทยมีการปฏิบัติงานตามมาตรฐานความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด และให้ความสำคัญกับระบบบริหารความปลอดภัยของสายการบิน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedures: SOP) อย่างสม่ำเสมอ (Mean = 4.40, S.D. = 0.45) รองลงมาคือ สายการบินมีระบบบริหารความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ (Mean = 4.30, S.D. = 0.48) และมีการนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาใช้ก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า อุตสาหกรรมการบินพาณิชย์ในประเทศไทยให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย การกำกับดูแลด้านความปลอดภัย และการพัฒนาศักยภาพของนักบินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานสากลด้าน

การบินพลเรือน และสามารถลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากข้อผิดพลาดของมนุษย์และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

ตอบตามวัตถุประสงค์ 2 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการบริหารทรัพยากรลูกเรือต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า การบริหารทรัพยากรลูกเรือมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.482 ค่า t เท่ากับ 8.214 และค่า Sig. เท่ากับ 0.000 แสดงให้เห็นว่า เมื่อระดับการบริหารทรัพยากรลูกเรือเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ระดับความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินเพิ่มขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ ตัวแปรด้านการบริหารทรัพยากรลูกเรือสามารถอธิบายความแปรปรวนของความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินได้ร้อยละ 46 (R^2 = 0.46) ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับค่อนข้างสูง สะท้อนให้เห็นว่า แนวคิด CRM มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความปลอดภัยในการบิน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องอาศัยการประสานงาน การตัดสินใจ และการสื่อสารระหว่างลูกเรือภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความกดดันสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารและด้านการทำงานเป็นทีมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการรับส่งข้อมูล ขณะที่การทำงานเป็นทีมช่วยให้ลูกเรือสามารถประสานงานและสนับสนุนกันได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์วิกฤต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Helmreich และ Foushee (2019) ที่อธิบายว่า ความผิดพลาดในการบินส่วนใหญ่มักเกิดจากความล้มเหลวด้านการสื่อสารและการประสานงานภายในห้องนักบิน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า ภาวะผู้นำและการจัดการความผิดพลาดเป็นองค์ประกอบสำคัญของ CRM ที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการควบคุมสถานการณ์ การบริหารความเสี่ยง และการลดโอกาสเกิดอุบัติเหตุทางการบิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ICAO (2018) ที่ระบุว่า การพัฒนาศักยภาพด้าน CRM ของนักบินเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของระบบบริหารความปลอดภัยการบินสมัยใหม่

ตอบตามวัตถุประสงค์ 3 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านมนุษย์ต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านมนุษย์ต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านมนุษย์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่า Beta เท่ากับ 0.421 ค่า t เท่ากับ 7.562 และค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งหมายความว่า หากนักบินมีระดับการจัดการปัจจัยด้านมนุษย์ที่ดีขึ้น จะส่งผลให้ระดับความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้ ปัจจัยด้านมนุษย์สามารถอธิบายความแปรปรวนของความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินได้ร้อยละ 39 ($R^2 = 0.39$) สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยด้านร่างกาย จิตวิทยา และสภาพแวดล้อมในการทำงานของนักบินมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจด้านความปลอดภัย

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การตระหนักรู้สถานการณ์และทัศนคติด้านความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวกต่อความปลอดภัยในการบินมากที่สุด เนื่องจากนักบินที่สามารถรับรู้สถานการณ์โดยรวมของเที่ยวบินได้อย่างต่อเนื่อง จะสามารถประเมินความเสี่ยงคาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้า และตัดสินใจได้อย่างถูกต้องแม่นยำมากขึ้น ขณะที่ทัศนคติด้านความปลอดภัยที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติตามมาตรฐานการบินอย่างเคร่งครัดและลดพฤติกรรมเสี่ยงในการปฏิบัติงาน ในทางตรงกันข้าม ผลการวิจัยยังพบว่า ความเหนื่อยล้าและความเครียดมีแนวโน้มส่งผลเชิงลบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของนักบิน โดยเฉพาะด้านสมาธิ การรับรู้สถานการณ์ และการตัดสินใจในภาวะเร่งด่วน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้าน Human Factors และ Fatigue Risk Management System (FRMS) ของ ICAO ที่ระบุว่าความเหนื่อยล้าเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่ออุบัติเหตุและเหตุการณ์ผิดปกติทางการบิน

ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการปัจจัยด้านมนุษย์อย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการลดความเหนื่อยล้า การบริหารความเครียด การจัดการภาระงาน และการส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัย มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลของอุตสาหกรรมการบินพลเรือน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่พบว่าการบริหารทรัพยากรลูกเรือมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน สอดคล้องกับแนวคิดของ Helmreich และ Foushee (2019) ที่อธิบายว่า CRM เป็นกระบวนการสำคัญในการลด Human Error ผ่านการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร ภาวะผู้นำ และการตัดสินใจร่วมกันในห้องนักบิน ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

Terzioğlu (2023) ที่พบว่าองค์ประกอบของ CRM โดยเฉพาะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมความปลอดภัยในการบินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสนับสนุนแนวคิดของ ICAO (2018) ที่ระบุว่า CRM เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบบริหารความปลอดภัย (Safety Management System: SMS) เนื่องจากการประสานงานระหว่างลูกเรือและการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน และช่วยให้องค์กรสามารถบริหารความเสี่ยงด้านความปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Salas et al. (2020) ที่ชี้ว่าการทำงานเป็นทีมและการสื่อสารที่มีคุณภาพสามารถยกระดับความปลอดภัยขององค์กรการบินได้อย่างชัดเจน

ผลการศึกษาที่พบว่าปัจจัยด้านมนุษย์มีอิทธิพลต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน สอดคล้องกับแนวคิดของ Reason (2000) ซึ่งอธิบายว่า Human Error เป็นสาเหตุสำคัญของอุบัติเหตุทางการบิน และความผิดพลาดมักเกิดจากการสะสมของปัจจัยด้านบุคคล องค์กร และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ผลการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ McGuire และ Moshfeghi (2025) ที่พบว่าสัญญาณทางสรีรวิทยาและภาระงานทางจิตใจมีความสัมพันธ์กับความผิดพลาดของนักบินอย่างมีนัยสำคัญ ในประเด็นความเหนื่อยล้าและความเครียด ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า แม้นักบินจะมีทักษะและประสบการณ์สูง แต่หากต้องปฏิบัติงานภายใต้ความเหนื่อยล้าและความกดดันสะสม อาจส่งผลต่อสมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการประเมินสถานการณ์ สอดคล้องกับแนวคิด Fatigue Risk Management System (FRMS) ของ ICAO (2018) ที่ระบุว่าความเหนื่อยล้าเป็นภัยคุกคามสำคัญต่อความปลอดภัยในการบิน และจำเป็นต้องมีระบบบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ Wen et al. (2025) ที่พบว่าเทคโนโลยีสนับสนุนการตัดสินใจในห้องนักบินสามารถลดภาระงานทางปัญญาและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของนักบินได้อย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรการบินในยุคดิจิทัลควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์และระบบบริหารความปลอดภัย เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการป้องกันความผิดพลาดจากมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยบางส่วนมีความแตกต่างจากงานของญาณภักดี และหลักเพ็ชร (2020) ที่พบว่าปัจจัยด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีผลต่อการคงอยู่ของนักบินมากกว่าประเด็นด้านความปลอดภัยโดยตรง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบทของกลุ่มตัวอย่างและลักษณะองค์กรที่แตกต่างกัน โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นนักบินพาณิชย์ในบริบทของความปลอดภัยการ

บินโดยเฉพาะ จึงทำให้ตัวแปรด้าน CRM และ Human Factors มีความสัมพันธ์ต่อความปลอดภัยอย่างชัดเจนมากกว่า

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การบริหารทรัพยากรลูกเรือและปัจจัยด้านมนุษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินของนักบินพาณิชย์ในประเทศไทย โดยเฉพาะด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ การตระหนักรู้สถานการณ์ และทัศนคติด้านความปลอดภัย ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญภายใต้แนวคิด Crew Resource Management (CRM) และ Human Factors ที่องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) ให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า แม้อุตสาหกรรมการบินจะมีการพัฒนาเทคโนโลยีและระบบความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง แต่ปัจจัยด้านมนุษย์ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบิน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการความเหนื่อยล้า ความเครียด ภาระงาน และการส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัยภายในองค์กร มีบทบาทสำคัญต่อการลดความผิดพลาดของมนุษย์ (Human Error) และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจของนักบินในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้าน Safety Management System (SMS) และ Fatigue Risk Management System (FRMS) ที่มุ่งเน้นการบริหารความเสี่ยงเชิงรุกในอุตสาหกรรมการบิน

ดังนั้น องค์กรการบินและสายการบินควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้าน CRM การเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย การพัฒนาศักยภาพด้าน Human Factors ตลอดจนการนำเทคโนโลยีและระบบสนับสนุนการตัดสินใจมาใช้ร่วมกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างเหมาะสม เพื่อยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยในการบิน เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการบินพาณิชย์ของประเทศไทยในระยะยาว ทั้งนี้ จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ดังต่อไปนี้ **1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปใช้** องค์กรการบินและสายการบินควรส่งเสริมการพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรลูกเรืออย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำในห้องนักบิน

ผ่านการฝึกอบรม CRM อย่างสม่ำเสมอและสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับความสามารถในการจัดการสถานการณ์วิกฤตและลดความผิดพลาดจากมนุษย์ สายการบินควรพัฒนาระบบบริหารความเหนื่อยล้า (Fatigue Risk Management System: FRMS) ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงการจัดตารางบิน ชั่วโมงพักผ่อน และภาระงานของนักบินอย่างเหมาะสม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามภาวะความเหนื่อยล้าและความพร้อมในการปฏิบัติงานของนักบิน องค์กรการบินควรส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัย (Safety Culture) ภายในองค์กร โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถรายงานเหตุการณ์ด้านความปลอดภัยได้โดยไม่ถูกลงโทษ (Just Culture) เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** การวิจัยในอนาคตควรศึกษาปัจจัยด้านองค์กรเพิ่มเติม เช่น วัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และระบบสนับสนุนด้านเทคโนโลยี ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงานการบินร่วมกับปัจจัยด้านมนุษย์และ CRM ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างสายการบินประเภทต่าง ๆ เช่น สายการบินต้นทุนต่ำและสายการบินแบบให้บริการเต็มรูปแบบ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยด้านความปลอดภัยและการบริหารทรัพยากรลูกเรือ นอกจากนี้ ควรมีการประยุกต์ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสังเกตการณ์ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจและการจัดการความปลอดภัยของนักบินในสถานการณ์จริงมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ธนัท ญาณภักดี และ พิชญาภา หลักเพ็ชร. (2563). ปัจจัยเชิงสาเหตุของการธำรงรักษานักบินสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 26(1), 82–101.

สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2568). *สถิติผู้ถือใบอนุญาตนักบินของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

Aframchuk, O. (2025). Effectiveness of crew resource management in preventing aviation accidents. *The American Journal of Engineering and Technology*, 7(4), 43–48.

Amornpipat, I. (2022). Quality of work-life of pilots. *Kasem Bundit Journal*.

Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Prentice-Hall.

Caldwell, J. A., Caldwell, J. L., & Thompson, L. A. (2019). Fatigue in aviation: A guide to staying awake at the stick. *Aviation, Space, and Environmental Medicine*, 90(3), 1–8.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques.* (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Cohen, J., Cohen, P., West, S. G., & Aiken, L. S. (2003). *Applied multiple regression/correlation analysis for the behavioral sciences.* (3rd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches.* (5th ed.). Sage Publications.

Endsley, M. R. (2018). *Situation awareness in aviation systems*. CRC Press.

Federal Aviation Administration. (2017). *Advisory circular 120-51E: Crew resource management training*. FAA.

Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). Sage Publications.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis.* (8th ed.). Cengage Learning.

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2021). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)* (3rd ed.). Sage Publications.

Heinrich, H. W., Petersen, D., & Roos, N. (1980). *Industrial accident prevention.* (5th ed.). McGraw-Hill.

Helmreich, R. L., & Foushee, H. C. (2019). Why crew resource management? Empirical and theoretical bases of human factors training in aviation. *International Journal of Aviation Psychology*, 29(3), 187–205.

Helmreich, R. L., Merritt, A. C., & Wilhelm, J. A. (1999). The evolution of crew resource management training in commercial aviation. *International Journal of Aviation Psychology*, 9(1), 19–32.

Hollnagel, E. (2014). *Safety-I and Safety-II: The past and future of safety management*. Ashgate.

International Civil Aviation Organization. (2018). *Human factors training manual* (Doc 9683). ICAO.

International Civil Aviation Organization. (2018). *Safety management manual.* (Doc 9859) (4th ed.). ICAO.

International Ergonomics Association. (2020). *What is ergonomics?* IEA.

Kanki, B. G., Helmreich, R. L., & Anca, J. (2019). *Crew resource management.* (3rd ed.). Academic Press.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 140, 1–55.

Li, W. C., & Harris, D. (2021). Aviation safety and data-driven risk management. *Reliability Engineering & System Safety*, 205, 107186.

McGuire, N., & Moshfeghi, Y. (2025). Error classification from physiological signals in airborne environments. *arXiv*.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory.* (3rd ed.). McGraw-Hill.

Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS.* (7th ed.). McGraw-Hill Education.

Reason, J. (1990). *Human error*. Cambridge University Press.

_____. (1997). *Managing the risks of organizational accidents*. Ashgate.

_____. (2000). Human error: Models and management. *BMJ, 320*(7237), 768–770.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49–60.

Salas, E., Reyes, D. L., & McDaniel, S. H. (2020). The science of teamwork: Progress, reflections, and the road ahead. *American Psychologist*, 75(2), 185–199.

Sekaran, U., & Bougie, R. (2020). *Research methods for business: A skill-building approach.* (8th ed.). Wiley.

Supasamut, D., Esichaikul, R., & Chansawang, R. (2023). Influence of CRM and safety culture toward stress management. *UTCC Journal of Humanities and Social Sciences,* 43(1), 149–164.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). *Using multivariate statistics.* (7th ed.). Pearson.

Terzioğlu, H. (2023). Effects of crew resource management on flight safety culture. *The Aeronautical Journal*.

Weick, K. E., & Sutcliffe, K. M. (2015). *Managing the unexpected: Sustained performance in a complex world.* (3rd ed.). Wiley.

Wen, S., et al. (2025). AdaptiveCoPilot: A neuroadaptive cockpit guidance system. *arXiv*.

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความเท่ากันทุกประการ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ*

A STUDY OF MATHEMATICS LEARNING ACHIEVEMENT ON THE TOPIC OF CONGRUENCE AND SATISFACTION TOWARDS 5E INQUIRY-BASED LEARNING COMBINED WITH GEOGEBRA APPLICATION OF MATHAYOM 2 STUDENTS AT SRI MUANG WITTHAYAKHAN SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE UBON RATCHATHANI-AMNAT CHAROEN

อภิชนา มีคุณ

Apichana Meekhun

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชธานี

Curriculum and Instruction, Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: m6453136@rtu.ac.th

วันที่รับบทความ : 17 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 24 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 พฤษภาคม 2569

Received 17 May 2026; Revised 24 May 2026; Accepted 26 May 2026

Citation:

* อภิชนา มีคุณ. (2569). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความเท่ากันทุกประการ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1330-1342.

Apichana Meekhun. (2026). A Study Of Mathematics Learning Achievement On The Topic Of Congruence And Satisfaction Towards 5e Inquiry-Based Learning Combined With Geogebra Application Of Mathayom 2 Students At Sri Muang Witthayakhan School Under The Secondary Educational Service Area Office Ubon Ratchathani-Amnat Charoen. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1330-1342.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra เรื่องความเท่ากันทุกประการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยคือ การวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 โรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 28 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.35 ถึง 0.75 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.28 ถึง 0.72 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84) และแบบสอบถามความพึงพอใจ (มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra เรื่องความเท่ากันทุกประการ มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 82.50/84.65 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องความเท่ากันทุกประการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ความพึงพอใจของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.64, S.D. = 0.50)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5Es, ความพึงพอใจ, ความเท่ากันทุกประการ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์, แอปพลิเคชัน GeoGebra

Abstract

The purposes of this research were: 1) to determine the efficiency of the 5E inquiry-based learning combined with the GeoGebra application on the topic of Congruence for Mathayom 2 students, based on the 80/80 criterion, 2) to compare the students' mathematics learning achievement before and after learning, and 3) to study the students' satisfaction towards the learning management. The research design was a one-group pretest-posttest design. The sample consisted of 28 Mathayom 2/4 students at Sri Muang Witthayakhan School under the Secondary Educational Service Area Office Ubon Ratchathani - Amnat Charoen, during the second semester of the 2025 academic year, obtained by cluster random sampling. The research instruments included lesson plans using the 5E inquiry-based learning combined with the GeoGebra application, a mathematics learning achievement test (with a difficulty index between 0.35 and 0.75, a discrimination index between 0.28 and 0.72, and a reliability of 0.84), and a satisfaction questionnaire (with an item-objective congruence (IOC) index between 0.80 and 1.00, and a reliability of 0.88). The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test for dependent samples.

The research findings were as follows:

1) The efficiency of the process (E1) and the efficiency of the result (E2) of the 5E inquiry-based learning combined with the GeoGebra application on the topic of Congruence were 82.50/84.65, which was higher than the established 80/80 criterion.

2) The students' mathematics learning achievement on the topic of Congruence after learning was significantly higher than before learning at the .05 statistical level.

3) The students' overall satisfaction was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.64, S.D. = 0.50).

Keywords: 5E Inquiry-Based Learning, Congruence, GeoGebra Application, Mathematics Learning Achievement, Satisfaction

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ (2567) จึงมีนโยบายมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนยังค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะเนื้อหาเรื่อง ความเท่ากันทุกประการ ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งมีความเป็นนามธรรมสูง การสอนแบบเดิมที่เน้นการบรรยายและท่องจำทำให้นักเรียนมองไม่เห็นภาพ เกิดความเบื่อหน่าย และมีเจตคติเชิงลบ จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) เป็นรูปแบบที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ สำรวจค้นหา คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) และเพื่อให้การเรียนเรขาคณิตเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงนำแอปพลิเคชัน GeoGebra ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์เรขาคณิตพลวัตเข้ามาบูรณาการร่วมด้วย ซอฟต์แวร์นี้ช่วยแปลงเนื้อหานามธรรมให้เป็นรูปธรรม นักเรียนสามารถจำลอง ทดลองหมุน สะท้อน หรือเลื่อนขนานรูปทรง เพื่อตรวจสอบความเท่ากันทุกประการได้ด้วยตนเอง (Zulnaidi et al., 2020) ทำให้เกิดความเข้าใจเชิงมโนทัศน์อย่างลึกซึ้ง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra เรื่อง ความเท่ากันทุกประการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางสำคัญสำหรับครูผู้สอนในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra เรื่องความเท่ากันทุกประการ มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 (E1/E2)

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องความเท่ากันทุกประการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra เรื่องความเท่ากันทุกประการ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra เรื่องความเท่ากันทุกประการ

สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความเท่ากันทุกประการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra สูงกว่าก่อนเรียน

การทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) และ 5) ขั้นประเมินผล (Evaluation) กระบวนการเหล่านี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ ค้นคว้าหาเหตุผล และเกิดความเข้าใจเชิงมโนทัศน์อย่างลึกซึ้ง (ทิศนา แขมมณี, 2560)

2. แอปพลิเคชัน GeoGebra กับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบพลวัต GeoGebra เป็นเทคโนโลยีซอฟต์แวร์คณิตศาสตร์แบบพลวัต (Dynamic Mathematics Software) ที่บูรณาการความรู้ด้านเรขาคณิต พีชคณิต และแคลคูลัสเข้าด้วยกัน จุดเด่นคือการช่วยแปลง

มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ ผู้เรียนสามารถสร้าง เคลื่อนย้าย ปรับเปลี่ยนขนาด หรือหมุนรูปทรงเรขาคณิตได้แบบเรียลไทม์ ซึ่งช่วยให้การตรวจสอบสมบัติเรขาคณิต เช่น ความเท่ากันทุกประการ มีความชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น (ศุภณัฐ ชัยดี, 2558)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และทักษะทางคณิตศาสตร์ที่ผู้เรียนได้รับและพัฒนาขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถวัดและประเมินผลได้โดยใช้แบบทดสอบที่ครอบคลุมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของ Bloom (1956)

4. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้สึกหรือเจตคติเชิงบวกของผู้เรียนที่เกิดขึ้นเมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองจากการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ ความสนุกสนาน และมีความกระตือรือร้นในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์มากยิ่งขึ้น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการทบทวนงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาทิ Niyibizi (2024), Nyet Moi Siew และคณะ (2024), อภิวัฒน์ คำภีระ (2563) และ พนิดา คำแปล และคณะ (2563) ยืนยันสอดคล้องกันว่า การบูรณาการรูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ร่วมกับเทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชัน GeoGebra เป็นนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ สามารถช่วยส่งเสริมความเข้าใจมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และยังส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ในระดับมากที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) รูปแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ สหวิทยาเขตผาแต้มจำนวน 8 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 1,334 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 โรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 28 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือและการหาคุณภาพ

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra เรื่อง ความเท่ากันทุกประการ จำนวน 10 แผน (10 ชั่วโมง) สร้างขึ้นโดยการศึกษาหลักสูตร ยกร่างแผนเชิงรุก นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และนำไปทดลองใช้ (Try-out) ปรับปรุงให้สมบูรณ์

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ สร้างโดยวิเคราะห์จุดประสงค์ ผ่านการตรวจสอบค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ นำไป Try-out เพื่อวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) รายข้อ และหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยสูตร KR-20 ก่อนคัดเลือกข้อสอบที่ได้มาตรฐานมาใช้จริง

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สร้างขึ้นตามทฤษฎีการวัดความพึงพอใจครอบคลุมด้านสื่อ ประโยชน์ และกิจกรรม ผ่านการตรวจสอบค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ และนำไป Try-out เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha)

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับคือ 1) ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) 2) จัดการเรียนรู้ตามแผน 10 ชั่วโมงพร้อมบันทึกคะแนนระหว่างเรียน (E_1) และ 3) ทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบฉบับเดิม (E_2) พร้อมประเมินความพึงพอใจสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าร้อยละในการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2) ตามเกณฑ์ 80/80, ใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และใช้ค่าเฉลี่ยร่วมกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80 การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra เรื่อง ความเท่ากันทุกประการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน (E1) เท่ากับ 82.50 และมีคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน (E2) เท่ากับ 84.65 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.50/84.65 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 1 ค่าประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra เรื่องความเท่ากันทุกประการ

ประสิทธิภาพ (E_1/E_2)	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	28	100	82.50	3.45	82.50
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	28	40	33.86	2.15	84.65

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความเท่ากันทุกประการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียน (ค่าเฉลี่ย = 33.86, S.D. = 2.43) สูงกว่าก่อนเรียน (ค่าเฉลี่ย = 13.96, S.D. = 2.22) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 48.12)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig. (1-tailed)
ก่อนเรียน	28	40	13.96	2.22	48.12*	.000
หลังเรียน	28	40	33.86	2.43	2.43	84.65

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.64, S.D. = 0.50) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านสื่อการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.71, S.D. = 0.47) รองลงมาคือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ (ค่าเฉลี่ย = 4.62, S.D. = 0.51) และด้านการจัดกิจกรรม 5Es (ค่าเฉลี่ย = 4.60, S.D. = 0.52) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (กระบวนการ 5Es)				
1	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นความสนใจและทำให้นักเรียนอยากเรียนรู้	4.65	0.52	มากที่สุด
2	นักเรียนมีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติ สำรวจ และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง	4.70	0.48	มากที่สุด
3	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปรายและสรุปความรู้ร่วมกัน	4.55	0.58	มากที่สุด
4	กิจกรรมช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การแก้ปัญหาได้	4.60	0.50	มากที่สุด
5	นักเรียนได้ประเมินความเข้าใจและได้รับคำแนะนำจากครูเพื่อพัฒนาต่อ	4.50	0.61	มาก
6	บรรยากาศในการเรียนการสอนมีความเป็นกันเองและเอื้อต่อการเรียนรู้	4.68	0.45	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ยด้านที่ 1	4.61	0.52	มากที่สุด
ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ (แอปพลิเคชัน GeoGebra)				
7	การใช้ GeoGebra ช่วยให้นักเรียนมองเห็นภาพและเข้าใจรูปเรขาคณิตได้ชัดเจน	4.75	0.45	มากที่สุด
8	แอปพลิเคชัน GeoGebra ใช้งานง่าย มีความน่าสนใจและดึงดูดใจ	4.80	0.41	มากที่สุด

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
9	ใบกิจกรรมและแบบฝึกทักษะมีความเหมาะสมสอดคล้องกับการใช้ GeoGebra	4.65	0.50	มากที่สุด
10	ระยะเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมด้วยแอปพลิเคชัน GeoGebra มีความเหมาะสม	4.62	0.53	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ยด้านที่ 2	4.71	0.47	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับและการพัฒนาตนเอง				
11	การเรียนด้วยรูปแบบ **5Es** ร่วมกับ **GeoGebra** ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	4.60	0.52	มากที่สุด
12	นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถและทักษะในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	4.65	0.50	มากที่สุด
13	นักเรียนมีความมั่นใจในการทำแบบทดสอบหรือการแก้โจทย์ปัญหา	4.55	0.55	มากที่สุด
14	นักเรียนสามารถนำความรู้และวิธีการคิดไปประยุกต์ใช้กับเรื่องอื่นๆ ได้	4.58	0.54	มากที่สุด
15	โดยภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้	4.72	0.46	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ยด้านที่ 3	4.62	0.51	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน	4.64	0.50	มากที่สุด

อภิปรายผล

การจัดการเรียนรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra เรื่อง ความเท่ากันทุกประการ อภิปรายผลได้ดังนี้ 1. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.50/84.65 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 เนื่องจากขั้นตอน 5Es ที่เป็นระบบผสานกับ GeoGebra ช่วยแปลงเนื้อหานามธรรมให้เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ จิรวรรณ เหมือเหลา และคณะ (2566) และ Niyibizi (2024) ที่ระบุว่าการใช้ 5Es ร่วมกับเทคโนโลยีช่วยให้การสอนบรรลุเกณฑ์และผู้เรียนเข้าใจมโนทัศน์ได้ดีขึ้น 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะ GeoGebra ให้นักเรียนจำลอง

เลื่อน สะท้อน และหมุนรูปเรขาคณิตได้แบบเรียลไทม์ จึงพิสูจน์ทฤษฎีได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ อภิวัฒน์ คำภีระ (2563) และ Frank et al. (2022) ที่พบว่า 5Es ร่วมกับ GeoGebra ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์และการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ได้อย่างมีนัยสำคัญ 3. ความพึงพอใจของนักเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.64, S.D. 0.50) โดยเฉพาะด้านสื่อ เนื่องจากเทคโนโลยีทำให้ห้องเรียนน่าสนใจ ลดความเครียด และนักเรียนได้ลงมือทดลองด้วยตนเอง สอดคล้องกับ สุภาภรณ์ อุ้ยนอง และคณะ (2564) และ April et al. (2023) ที่ชี้ว่าการสืบเสาะผสานเทคโนโลยีช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์และเจตคติเชิงบวกต่อการเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5Es ร่วมกับแอปพลิเคชัน GeoGebra เรื่อง ความเท่ากันทุกประการ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างชัดเจน นักเรียนมีความมั่นใจในการแก้โจทย์ปัญหาเรขาคณิตที่ซับซ้อน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม และมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด เนื่องจากได้รับความสนุกสนานและกระตือรือร้นในการลงมือปฏิบัติผ่านเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ที่คงทน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย** 1.1 ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการเวลา ควรวางแผนจัดสรรเวลาในแต่ละขั้นกิจกรรมให้เหมาะสม และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีเวลาสร้างความคุ้นเคยกับการใช้เครื่องมือในแอปพลิเคชัน GeoGebra เพื่อให้ขั้นการสำรวจและค้นหาข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 1.2 ข้อเสนอแนะด้านบทบาทและการมีส่วนร่วม ควรเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ระดมความคิด สังเกต และสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง โดยครูต้องปรับบทบาทเป็น "ผู้อำนวยความสะดวก" (Facilitator) ที่ใช้คำถามกระตุ้นคิดแทนการบรรยาย 1.3 ข้อเสนอแนะด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมในมิติที่หลากหลาย เช่น การใช้ GeoGebra สร้างแบบจำลองเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง หรือการจัดพื้นที่ให้นักเรียนได้นำเสนอผลงานและให้เหตุผลประกอบการค้นพบของตนเอง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** จากข้อค้นพบที่ยืนยันว่านวัตกรรมนี้มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ประเด็นที่ควรศึกษาต่อไปคือการพัฒนาเทคนิคหรือกลยุทธ์ (Strategy) ในการนำรูปแบบการสอนนี้ไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาคณิตศาสตร์เรื่อง

อื่น ๆ ที่มีความซับซ้อน หรือบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะระดับสูงด้านอื่น ๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ และทักษะการแก้ปัญหา เพื่อนำไปขยายผลใช้กับสถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาคณิตศาสตร์ยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จิรวรรณ เหมือเหลา, ปิยะธิดา ปัญญา และพงศ์ธร พู่พิทยาสถาพร. (2566). การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการคิดเชิงเมตาคอกนิชันเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 17(1), 256-268. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmuj/article/view/261685

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). *ประมวลสาระชุดวิชาพัฒนาหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ตีรวิชช์ ทินประภา. (2565*). การวิจัยทางการศึกษาคณิตศาสตร์. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก https://eledu.ssru.ac.th/teerawit_ti

พนิดา คำแปล, ชนะพล พลเศษ และสุรศักดิ์ ทิพย์มนตรี. (2563). การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พีระมิด กรวย และทรงกลม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้โปรแกรม GeoGebra ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน. *วารสารวิชาการเทคโนโลยีการจัดการ*, 1(1), 80-98.

สุภาภรณ์ อุ้ยนอง, ประสพสุข รัตน์เดชมณีกุล และนพรัตน์ ทรงพลศิริ. (2564). การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ที่ส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เรื่องพีระมิด กรวย และทรงกลม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 15(3), 95-106.

อภิวัฒน์ คำภีระ. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เชิงเหตุผล เรื่อง อนุพันธ์ ด้วยโปรแกรม GeoGebra. ใน *การประชุมวิชาการนำเสนอวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14 (หน้า 201-211)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

April, M., Buan, A. T., & Limana, J. M. (2023). An Inquiry-Based Learning Module for General Mathematics: Its' Development and Evaluation. *International Journal of Multidisciplinary: Applied Business and Education Research*, 4(8), 2749-2756.

Frank, O., Olaniyan, O. O., & Adebayo, A. O. (2022). Effect of 5Es with Teaching Aids on Academic Performance of Upper Primary School Pupils in Mathematics Non-Routine Problems. *International Journal of Research and Scientific Innovation (IJRSI),* 4(3), 2321-2705.

Niyibizi, O. (2024). Effectiveness of 5E Instructional Model Implementation in Mathematics Education: A Case Study of Two Secondary Schools. *Journal of Mathematics and Science Teacher*, 4(1), em052.

Nyet Moi Siew, & Mohammad, N. (2024). Enhancing Students' Geometric Thinking and Spatial Ability Through 5 E Instructional Model Integrated with Dynamic Geometry Software. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 20(2), em2395.

ศึกษาความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหาสภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ*

A STUDY OF THE ESSENTIAL NEEDS FOR DEVELOPING ENVIRONMENTAL MANAGEMENT GUIDELINES IN THE ASPECT OF LANDSCAPE FOR LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOLS UNDER THE BUENG KAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สุรีพร สีดาบัว[1], คณิศร จี้กระโทก[2] และ นวัตกร หอมสิน[3]

Sureeporn Seedabua[1], Kanisorn Jeekratok[2] and Nawattakorn Homsin[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-3]Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67120605202@udru.ac.th

วันที่รับบทความ : 17 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 5 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 7 มิถุนายน 2569

Received 17 May 2026; Revised 5 June 2026; Accepted 7 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Citation:

* สุรีพร สีดาบัว, คณิศร จี้กระโทก และ นวัตกร หอมสิน. (2569). ศึกษาความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหาสภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1343-1365.

Sureeporn Seedabua, Kanisorn Jeekratok and Nawattakorn Homsin. (2026). A Study Of The Essential Needs For Developing Environmental Management Guidelines In The Aspect Of Landscape For Learning Management In Schools Under The Bueng Kan Primary Educational Service Area Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1343-1365.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ 3) เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ด้านภูมิทัศน์ รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง 338 คน เครื่องมือแบบสอบถาม สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำด้านที่มีความต้องการจำเป็นลำดับที่แรกมาศึกษาต่อในระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง 9 คน เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ระยะที่ 3 นำแนวทางที่ได้มาประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง 5 คน เครื่องมือแบบประเมินและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลจากการศึกษา พบว่า 1) การศึกษาสภาพการปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 3.56, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านภูมิทัศน์ ($PNI_{modified}$ = 0.27) อยู่ในลำดับที่ 1 ด้านอาคารสถานที่และด้านการบริหารจัดการ มีค่า ($PNI_{modified}$ = 0.25) อยู่ในลำดับที่ 2 ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล มีค่า ($PNI_{modified}$ = 0.23) อยู่ในลำดับที่ 3 ด้านการเรียนการสอน ($PNI_{modified}$ = 0.22) อยู่ในลำดับที่ 4 และด้านความปลอดภัย ($PNI_{modified}$ = 0.20) อยู่ในลำดับสุดท้าย 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านภูมิทัศน์ มีทั้งหมด 5 แนวทาง 3) การประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านภูมิทัศน์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้, สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาด้านภูมิทัศน์, ความต้องการจำเป็น

Abstract

The objectives of this study were: (1) to examine the current conditions, desirable conditions, and priority needs of environmental management for learning in schools under the Bueng Kan Primary Educational Service Area Office; (2) to investigate development guidelines for environmental management for learning in schools under the Bueng Kan Primary Educational Service Area Office, focusing on landscape aspects; and (3) to evaluate the appropriateness, feasibility, and usefulness of the proposed development guidelines for environmental management for learning in schools, specifically in terms of landscape.

This mixed-methods research was conducted in three phases. Phase 1 studied the current conditions, desirable conditions, and priority needs of environmental management for learning in schools. The sample consisted of 338 participants. Data were collected using questionnaires and analyzed with basic statistics: percentage, mean, and standard deviation. The aspect with the highest priority need was selected for further study in Phase 2. Phase 2 explored development guidelines for environmental management for learning in schools. The sample consisted of 9 participants, and data were collected using semi-structured interviews. Content synthesis was employed for analysis. Phase 3 evaluated the proposed development guidelines for environmental management for learning in schools. The sample consisted of 5 participants, and data were collected using evaluation forms and expert opinions. The analysis focused on appropriateness, feasibility, and usefulness using mean and standard deviation.

The findings revealed that: (1) the overall current conditions, desirable conditions, and priority needs of environmental management for learning in schools were rated at a high level ($\overline{X}$ = 3.56, S.D. = 0.52). By aspect, landscape (PNImodified = 0.27) ranked first, followed by facilities and management

(PNImodified = 0.25), interpersonal interaction (PNImodified = 0.23), teaching and learning (PNImodified = 0.22), and safety (PNImodified = 0.20), respectively; (2) five development guidelines for environmental management in schools focusing on landscape were identified; and (3) the evaluation of the proposed guidelines indicated that appropriateness, feasibility, and usefulness were all rated at the highest level.

Keywords: learning management, environmental management for learning, school landscape environment, priority needs

บทนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ที่กล่าวไว้ว่า การศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคมและสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคน ให้มีคุณภาพ สามารถนำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560). ได้กล่าวไว้ว่า การยกระดับคุณภาพ การศึกษาสู่ความเป็นเลิศในทุกระดับและยกระดับการเรียนรู้โดยเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการบริหารจัดการ การปรับระบบการจัดการเรียนการสอนการพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ ซึ่งการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศนั้น สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอดชีวิต ทั้งนี้รวมถึงสื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการหาแนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมใน สถานศึกษา ทั้งด้านการบริหารสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ด้านภูมิทัศน์ ด้านอาคารสถานที่และด้านความปลอดภัย และการบริหารสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ด้านการบริหารการจัดการ ด้านการเรียนการสอน และด้านการปฏิสัมพันธ์กับบุคคล โดยการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน และการส่งเสริมวิชาการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ประสบการณ์ ผ่านการบริหารจัดการ ให้ครู และบุคลากรได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการ

ใน สถานศึกษาและในชั้นเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของครูในการสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อ การเรียนรู้ของผู้เรียน ที่นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนของครูให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ศศิธร ขันติธรางกูร, 2551 อ้างถึงใน อภิบาล สุวรรณโคตร์, 2563)

จากการศึกษาพบว่า สถานศึกษาสามารถยกระดับความเชื่อมั่นและศรัทธาได้ ด้วยการปรับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมรูปธรรมหรือทางกายภาพ มีระบบสื่อสารและแสดงถึงการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีเว็บไซต์ที่เชื่อถือได้ การศึกษาของอภิบาล สุวรรณโคตร์ (2563: 78) ได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาว่า สภาพสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาในบางแห่งยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ เนื่องจากได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สถานศึกษาต้องแบกรับภาระเหล่านี้ ทำให้การบริหารจัดการศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน การบริหารสภาพแวดล้อมของแต่ละสถานศึกษาย่อมมีความแตกต่างกัน แต่ก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ จึงสมควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

จากความเป็นมาและปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการ บริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำแนวทางการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์

3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

สภาพแวดล้อมในสถานศึกษามีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อครูและนักเรียนที่ส่งผลต่อการทำงานในสถานศึกษา มีผู้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายของคำว่า สภาพแวดล้อม ไว้ว่า สภาพต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ทรรศนีย์ วราห์คำ กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างการพัฒนาการและเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีสิ่งยั่วยุให้เกิดการเรียนรู้ และไม่มีมลภาวะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้น ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้ไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น ๆ กำหนด (ทรรศนีย์ วราห์คำ, 2554)

ปฏิคม พงษ์ประเสริฐ ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน (ปฏิคม พงษ์ประเสริฐ, 2555)

มยุรี สิงห์โทราช ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง บรรยากาศหรือสภาพการณ์ต่าง ๆ ในสถานศึกษาที่เป็นวัตถุสิ่งของหรือตัวบุคคล ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของนักเรียนทุก ๆ ด้าน (มยุรี สิงห์โทราช, 2556)

องค์ประกอบสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

นักวิชาการกล่าวถึงองค์ประกอบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้ดังนี้

อมรพงศ์ พันธ์โภชน์ กล่าวถึงองค์ประกอบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้ว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม 2) ด้านอาคารสถานที่ 3) ด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย 4) ด้านการบริหารจัดการ 5) ด้านการเรียนการสอน และ 6) ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้และสัมพันธ์ชุมชน (อมรพงศ์ พันธ์โภชน์, 2556)

ณิศศา ณภาส์ณัฐ กล่าวถึงองค์ประกอบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาไว้ว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถานศึกษามี 6 ด้าน คือ 1) สภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ 2) สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ 3) สภาพแวดล้อมด้านความปลอดภัย 4) สภาพแวดล้อมด้านบริหารจัดการ 5) สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน และ 6) สภาพแวดล้อมด้านปฏิสัมพันธ์ของบุคคล (ณิศศา ณภาส์ณัฐ, 2558)

ณิศศา ณภาส์ณัฐ กล่าวถึง สภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ หมายถึง บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึก ทั้งทางด้านบวกและ ทางด้านลบ ได้แก่ บริเวณสถานศึกษา ผังที่ตั้งอาคาร ภูมิสถาปัตย์และสถาปัตยกรรมของอาคาร บริเวณที่พักผ่อน สวนหย่อมในสถานศึกษา (ณิศศา ณภาส์ณัฐ, 2558)

อมรพงศ์ พันธ์โภชน์ กล่าวถึง สภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ หมายถึง การแสดงแผนผังเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน มีการจัดบรรยากาศและสถานที่ให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม และมีการแบ่งบริเวณภายในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม (อมรพงศ์ พันธ์โภชน์, 2558)

ความสำคัญของการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้

สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ กล่าวว่า การบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญดังต่อไปนี้ (สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์, 2561)

1. สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ ผู้เรียนได้เรียนกับสภาพแวดล้อมที่สวยงามมีธรรมชาติ เช่น สวนดอกไม้ เรือนเพาะชำ สวนสมุนไพร แปลงเกษตร ฯลฯ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความรักสามัคคี ความรับผิดชอบ มีวินัย และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น

2. ส่งเสริมพัฒนาการ ของผู้เรียนทุก ๆ ด้านเป็นอย่างดี ได้แก่ สภาพภูมิทัศน์ ขนาดบริเวณสนาม อาคารเรียน อาคาร ประกอบมีความสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

3. มีวัสดุอุปกรณ์ในอาคารเรียน อาคารประกอบอย่างเพียงพอ จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนและผู้สอนเกิดความพร้อมที่จะดำเนินกิจกรรมในการเรียนการสอนด้วยความสะดวกราบรื่น ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

4. รู้จักใช้อาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งควบคุมดูแลรักษา การให้บริการแก่ชุมชนและการรู้จักส่งเสริม ทะนุบำรุงสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ให้คงสภาพดีสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ จะช่วย ให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. สะดวกสบาย มีสิ่ง อำนวยความสะดวกต่าง ๆ จะช่วยส่งเสริมสุขภาพและจิตใจ พัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน สร้าง ความคิด มีคุณธรรม มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวัน

6. สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยตนเอง เป็นการสร้างนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพิ่มเติมตลอดเวลา

7. มีความเป็นระเบียบ เรียบร้อย สวยงาม สะอาดจะเป็นการสร้างศรัทธาแก่ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน เพราะเป็นรูปธรรมที่เห็นได้ง่าย เป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน

อารียา สตารัตน์ สรุปว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี จะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งที่จะส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ มีความปลอดภัย มีแรงจูงใจทำให้เกิดความสุขและประสบผลสำเร็จ เนื่องจากสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่วัดมวลประสบการณ์แก่นักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนตามธรรมชาติได้ฝึกปฏิบัติจริง ดังนั้น สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อผู้เรียน ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิด บุคลิกภาพ มีความรับผิดชอบและประสบผลสำเร็จในอนาคต (อารียา สตารัตน์, 2556)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จิราพร บุญครอบ (2561). ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของอำเภอ คลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงาน สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของอำเภอคลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของอำเภอคลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า มีความ

คิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2) ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สุรศักดิ์ อรรถจินดา (2563: 99) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั่วไป และภายใต้สถานการณ์ COVID–19 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) จากการศึกษางานวิจัย ทั้ง 5 ด้าน พบว่า 1) การจัดการอาคารสถานที่มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สถานที่ ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัยเหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ 2) ด้านการจัดภูมิทัศน์โรงเรียนมีการดำเนินการดูแลรักษา ตกแต่งภูมิทัศน์อยู่เสมอ โดยการนำหลักวิชาการมาใช้ในการบูรณาการแหล่งเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการมลภาวะสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้ดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยมีสำรวจ ตรวจสอบวางแผนป้องกันระบบอย่างถูกวิธี 4) ด้านการจัดการความปลอดภัยโรงเรียนมีระบบการดูแลความปลอดภัยทั้งอัคคีภัย อุทกภัย และอุบัติภัยต่าง ๆ 5)ด้านมาตรการป้องกันการระบาดของ COVID–19 โรงเรียนมีการคัดกรอง

งานวิจัยต่างประเทศ

Uline ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของอาคารสถานที่ในโรงเรียนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศโรงเรียน โดยมุ่งไปที่ความคิดเห็นของครูต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น อายุของอาคารสถานที่ หรือการวัดปริมาณของแสงหรือเสียง ยูไลน์สำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับคุณภาพของโรงเรียน การสนับสนุนด้านทรัพยากร บรรยากาศโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและสถานภาพทางสังคม ในส่วนที่เกี่ยวกับบรรยากาศโรงเรียน ยูไลน์ได้ศึกษาบรรยากาศโรงเรียนใน 4 ปัจจัย คือ เกณฑ์ด้านวิชาการการมีส่วนร่วมของ ชุมชนความเป็นมืออาชีพของครู และภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Uline, C, 2008)

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ประชากร คือ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,747 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม มี 2 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลโดย การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาบึงกาฬ ประกอบด้วย ด้านอาคารสถานที่ ด้านภูมิทัศน์ ด้านความปลอดภัย ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล ด้านการเรียนการสอน และด้านการบริหารจัดการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยนำข้อมูลจากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยการคำนวณ PNI modified (สุวิมล ว่องวาณิช, 2560) สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ในระยะที่ 1 มาศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารการศึกษา ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 3 คน เป็นผู้มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการบริหารหน่วยงานทางการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้รับรางวัลดีเด่นในการบริหารหรือรางวัลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน จำนวน 3 คน เป็นผู้ที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ และมีประสบการณ์ มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้รับรางวัลดีเด่นในการบริหารหรือรางวัลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. ครู จำนวน 3 คน เป็นผู้ที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ ได้รับรางวัลดีเด่นในการบริหารหรือรางวัลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์นำไปจำแนกจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นและตีความตามกรอบแนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษา ขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์ และข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ และส่งแนวทางที่ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ กลับคืนให้ ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ทั้ง 9 ท่าน เพื่อยืนยันผลของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมใน

สถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

ในระยะที่ 3 เป็นการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 2 มาประเมินโดยใช้แนวทางการประเมินของ กัสกีย์ (Guskey, 2000: 61-63) ซึ่งใช้เกณฑ์ในการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมิน และแสดงความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ในประเด็น ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยแบบประเมินมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และมีข้อคำถามปลายเปิดเพื่อแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมตามแนวคิดของ ลิเคิร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 82) สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียที่มีต่อเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 103)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น เป็นข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม 6 ด้าน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) และลำดับความต้องการจำเป็น โดยรวม

การบริหารสภาพแวดล้อม	D ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน	I ค่าเฉลี่ยสภาพพึงประสงค์	PNI Modified	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. ด้านอาคารสถานที่	3.56	4.45	0.25	2
2. ด้านภูมิทัศน์	3.52	4.46	0.27	1
3. ด้านความปลอดภัย	3.59	4.29	0.20	5
4. ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล	3.56	4.38	0.23	3
5. ด้านการเรียนการสอน	3.64	4.43	0.22	4
6. ด้านการบริหารจัดการ	3.54	4.41	0.25	2

จากตารางที่ 1 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ รายด้าน โดยมีค่า PNI อยู่ในระดับตั้งแต่ 0.20 - 0.27 พิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านภูมิทัศน์ (PNImodified = 0.27) อยู่ในลำดับที่ 1 ด้านอาคารสถานที่และด้านการบริหารจัดการ มีค่า (PNImodified = 0.25) อยู่ในลำดับที่ 2 ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล มีค่า (PNImodified = 0.23) อยู่ในลำดับที่ 3 ด้านการเรียนการสอน (PNImodified = 0.22) อยู่ในลำดับที่ 4 และด้านความปลอดภัย (PNImodified = 0.20) อยู่ในลำดับสุดท้าย

ตารางที่ 2 ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) และลำดับความต้องการจำเป็นด้านภูมิทัศน์

	ด้านภูมิทัศน์	D	I	PNI Modified	ลำดับความต้องการจำเป็น
1	สถานศึกษามีการจัดวางผังบริเวณ โดยมีการกำหนดเขตบริเวณสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน	3.54	4.48	0.27	3
2	สถานศึกษามีการกำหนดเขตบริเวณสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.47	4.49	0.29	1

	ด้านภูมิทัศน์	D	I	PNI Modified	ลำดับความต้องการจำเป็น
3	สถานศึกษามีการกำหนดแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ที่เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อผู้เรียน	3.54	4.51	0.28	2
4	สถานศึกษามีการจัดตกแต่งบริเวณสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้สอยที่มีประสิทธิภาพ ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.51	4.46	0.27	3
5	สถานศึกษามีความร่มรื่นสวยงาม มีเอกลักษณ์ มีการจัดบรรยากาศและสถานที่ให้สะอาด ที่เหมาะสมต่อการจัดการ เรียนรู้ของผู้เรียน	3.48	4.44	0.28	2
6	สถานศึกษามีการบำรุงดูแลรักษาบริเวณสถานศึกษาอย่าง สม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.57	4.46	0.25	4

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ มีค่า PNI อยู่ในระดับตั้งแต่ 0.25 - 0.29 พิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อ 2 สถานศึกษามีการกำหนดเขตบริเวณสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.29) ข้อ 3 สถานศึกษามีการกำหนดแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ที่เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.28) ข้อ 5 สถานศึกษามีความร่มรื่นสวยงาม มีเอกลักษณ์ มีการจัดบรรยากาศและสถานที่ให้สะอาด ที่เหมาะสมต่อการจัดการ เรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.28) ข้อ 4 สถานศึกษามีการจัดตกแต่งบริเวณสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้สอยที่มีประสิทธิภาพ ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.27) ข้อ 1 สถานศึกษามีการจัดวางผังบริเวณ โดยมีการกำหนดเขตบริเวณสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน ($PNI_{modified}$ = 0.27) และ ข้อ 6 สถานศึกษามีการบำรุงดูแล

รักษาบริเวณสถานศึกษาอย่าง สม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.25)

ระยะที่ 2 นำผลการศึกษาลำดับความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬลำดับแรก คือด้านภูมิทัศน์ ($PNI_{modified}$ = 0.27) อยู่ในลำดับที่ 1 มาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 9 ท่าน เพื่อได้แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านภูมิทัศน์ ผลการสัมภาษณ์ มีดังต่อไปนี้

“...สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการอาคารสถานที่อย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผน การตรวจสอบสภาพอาคารเรียน อาคารประกอบ และห้องปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีความมั่นคง แข็งแรง และปลอดภัย ทั้งนี้ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนที่มีแสงสว่างเพียงพอ การระบายอากาศที่เหมาะสม และการจัดพื้นที่การเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1)

“...สถานศึกษาควรจัดภูมิทัศน์ให้มีความปลอดภัย เช่น การจัดทางเดินที่เหมาะสม การดูแลต้นไม้ไม่ให้กีดขวางทางสัญจร และการจัดพื้นที่ใช้งานอย่างเป็นสัดส่วน สวยงามและความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เช่น การออกแบบพื้นที่ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และการใช้ภูมิทัศน์เป็นสื่อในการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2)

“...การจัดภูมิทัศน์ของสถานศึกษาควรเชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การจัดสวนพฤกษศาสตร์ สวนการเรียนรู้ หรือแปลงเกษตรศึกษา ซึ่งสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของผู้เรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3)

“...สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่น สะอาด และเป็นระเบียบ เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสถานศึกษา ทั้งนี้การจัดพื้นที่สีเขียวและพื้นที่พักผ่อนควรมีความเหมาะสมกับการใช้งานของผู้เรียนและบุคลากร...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4)

“...สถานศึกษาควรมีแผนการพัฒนาภูมิทัศน์อย่างเป็นระบบ โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว รวมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เหมาะสม...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5)

“...การพัฒนาภูมิทัศน์ของสถานศึกษาควรคำนึงถึงแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การปลูกต้นไม้เพิ่มพื้นที่สีเขียว การจัดระบบจัดการน้ำ และการส่งเสริมกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 6)

“...การบริหารจัดการด้านภูมิทัศน์ควรดำเนินการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร ผู้เรียน และชุมชนร่วมกันวางแผนพัฒนาและดูแลรักษาพื้นที่สีเขียวของสถานศึกษา มีการติดตามและประเมินผลการใช้พื้นที่ภูมิทัศน์อย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกัน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 7)

“...สถานศึกษามีการพัฒนาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการจัดภูมิทัศน์ที่ร่มรื่น ส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างประหยัด และการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและยั่งยืน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 8)

“...สถานศึกษาควรจัดภูมิทัศน์ของสถานศึกษา ให้เชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การจัดสวนพฤกษศาสตร์ สวนการเรียนรู้ หรือแปลงเกษตรศึกษา ซึ่งสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของผู้เรียน...”

(ผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 9)

ระยะที่ 3 ผลการวิเคราะห์การประเมินความเหมาะสม แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านภูมิทัศน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านความเหมาะสม ของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์

แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อม เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ	ความเหมาะสม		แปลผล
	$\overline{X}$	S.D.	
ด้านภูมิทัศน์			
1. สถานศึกษาดำเนินการวางแผนพัฒนาพื้นที่ การจัดพื้นที่สีเขียว การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
2. สถานศึกษาดำเนินการดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
3. สถานศึกษาดำเนินการจัดพื้นที่กิจกรรมกลางแจ้ง การคำนึงถึงความปลอดภัย เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
4. สถานศึกษาดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
5. สถานศึกษาดำเนินการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงาม และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
โดยรวม	**5.00**	**0**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์

แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อม เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ	ความเป็นไปได้		แปลผล
	$\overline{X}$	S.D.	
ด้านภูมิทัศน์			
1. สถานศึกษาดำเนินการวางแผนพัฒนาพื้นที่ การจัดพื้นที่สีเขียว การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
2. สถานศึกษาดำเนินการดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
3. สถานศึกษาดำเนินการจัดพื้นที่กิจกรรมกลางแจ้ง การคำนึงถึงความปลอดภัย เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด

4. สถานศึกษาดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
5. สถานศึกษาดำเนินการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงาม และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
โดยรวม	**5.00**	**0**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 5 ผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ ของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์

แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อม เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ	**ความเป็นประโยชน์**		**แปลผล**
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านภูมิทัศน์			
1. สถานศึกษาดำเนินการวางแผนพัฒนาพื้นที่ การจัดพื้นที่สีเขียว การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
2. สถานศึกษาดำเนินการดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
3. สถานศึกษาดำเนินการจัดพื้นที่กิจกรรมกลางแจ้ง การคำนึงถึงความปลอดภัย เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
4. สถานศึกษาดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
5. สถานศึกษาดำเนินการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงาม และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0	มากที่สุด
โดยรวม	**5.00**	**0**	**มากที่สุด**

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 3.56, S.D. = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.41, S.D. = 0.62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน พิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านภูมิทัศน์ ($PNI_{modified}$ = 0.27) อยู่ในลำดับที่ 1 ด้านอาคารสถานที่และด้านการบริหารจัดการ มีค่า ($PNI_{modified}$ = 0.25) อยู่ในลำดับที่ 2 ด้านการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล มีค่า ($PNI_{modified}$ = 0.23) อยู่ในลำดับที่ 3 ด้านการเรียนการสอน ($PNI_{modified}$ = 0.22) อยู่ในลำดับที่ 4 และด้านความปลอดภัย ($PNI_{modified}$ = 0.20) อยู่ในลำดับสุดท้าย

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ ลำดับความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ พิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อ 2 สถานศึกษามีการกำหนดเขตบริเวณสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.29) ข้อ 3 สถานศึกษามีการกำหนดแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ที่เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.28) ข้อ 5 สถานศึกษามีความร่มรื่นสวยงาม มีเอกลักษณ์ มีการจัดบรรยากาศและสถานที่ให้สะอาด ที่เหมาะสมต่อการจัดการ เรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.28) ข้อ 4 สถานศึกษามีการจัดตกแต่งบริเวณสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้สอยที่มีประสิทธิภาพ ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.27) ข้อ 1 สถานศึกษามีการจัดวางผังบริเวณ โดยมีการกำหนดเขตบริเวณสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน ($PNI_{modified}$ = 0.27) และ ข้อ 6 สถานศึกษามีการบำรุงดูแล

รักษาบริเวณสถานศึกษาอย่าง สม่ำเสมอ เพื่อตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.25) จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ ด้านภูมิทัศน์ สถานศึกษาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการวางแผนพัฒนาพื้นที่ การจัดพื้นที่สีเขียว การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ การดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ การจัดพื้นที่กิจกรรมกลางแจ้ง การคำนึงถึงความปลอดภัย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงาม และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้เล็งเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้ผู้บริหารมีการจัดสรรงบประมาณมาปรับปรุงและพัฒนาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้เหมาะสม ทำให้ครูและบุคลากรของสถานศึกษาตระหนักและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม สิ่งของ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่และทรัพย์สินของโรงเรียนให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ สอดคล้องกับ อารียา สตารัตน์ (2556: 11) สรุปว่า สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมที่ดี จะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งที่จะส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ มีความปลอดภัย มีแรงจูงใจทำให้เกิดความสุขและประสบผลสำเร็จ เนื่องจากสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่วัดมวลประสบการณ์แก่นักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนตามธรรมชาติได้ฝึกปฏิบัติจริง และยังสอดคล้องกับ ณิศศา ณภาส์ณัฐ กล่าวถึง สภาพแวดล้อมด้านภูมิทัศน์ หมายถึง บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึก ทั้งทางด้านบวกและ

ทางด้านลบ ได้แก่ บริเวณสถานศึกษา ผังที่ตั้งอาคาร ภูมิสถาปัตย์และสถาปัตยกรรมของอาคาร บริเวณที่พักผ่อน สวนหย่อมในสถานศึกษา (ณิศศา ณภาส์ณัฐ, 2558)

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในลำดับแรก คือ ด้านภูมิทัศน์ นั่นแสดงว่าสถานศึกษาที่มีบริเวณสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ครอบคลุมการวางแผนพัฒนาพื้นที่ การจัดพื้นที่สีเขียว การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ การดูแลรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ การจัดพื้นที่กิจกรรมกลางแจ้ง การคำนึงถึงความปลอดภัย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น สวยงาม และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรรศนีย์ วราห์คำ (2554: 70) พบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สวยงาม ร่มรื่นเป็นระเบียบและมีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์เสริมสร้างการพัฒนาการและเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้น ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองให้ไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น ๆ กำหนด

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยใช้แบบประเมินแนวทางเพื่อการวิจัย ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาผู้เป็นผู้ใช้แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการ เรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีค่า PNI อยู่ในระดับตั้งแต่ 0.20 - 0.27 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นเป็นอันดับแรกคือ ด้านภูมิทัศน์ 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ด้านภูมิทัศน์ มีจำนวน 5 แนวทาง 3) ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านภูมิทัศน์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ควรให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในด้านการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ให้ครอบคลุมทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดทำแผนงาน/โครงการให้มีความเป็นปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยเชิงนโยบาย** วางแผนพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยกำหนดแผนงาน นโยบายและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนพร้อมทั้งติดตามและประเมิน ผลการดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมาย **3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรนำแนวทางการพัฒนาการบริหารสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ที่ได้จากการวิจัยไปปฏิบัติมีการประเมิน และปรับปรุงแนวทาง ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *กระบวนการดำเนินงานสิ่งแวดล้อม.ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

_____. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

จิราพร บุญครอบ. (2561). ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาของอำเภอคลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด (บทความในการประชุมวิชาการระดับชาติ). ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ “การพัฒนานวัตกรรมเพื่อสังคมสู่ไทยแลนด์ 4.0” (สาขาสังคมศาสตร์).* ณ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต จ.ปทุมธานี.

ณิศศา ณภาส์ณัฐ. (2558). สภาพแวดล้อมสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

ทรรศนีย์ วราห์คำ. (2554). การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ. ใน *สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปฏิคม พงษ์ประเสริฐ. (2555). การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการในโรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลเมืองนครนายก. ใน *การค้นคว้าอิสระ กศ.ม.*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มยุรี สิงห์โทราช. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนตามความรับรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ . ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์. (2561). *หน่วยที่ 10 การบริหารสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการ การบริหารวิชาการและทรัพยากรการศึกษา หน่วยที่ 6–10*. (พิมพ์ครั้งที่ 2, น. 4–24). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุรศักดิ์ อรรถจินดา. (2563). การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั่วไป และภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. ใน *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2560). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิบาล สุวรรณโคตร์. (2563). การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(7), 73–85.

อมรพงศ์ พันธ์โภชน์. (2558). การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มลำภู–บางนาค สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(1), 34–45.

อารียา สตารัตน์. (2556). การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพฯ สำนักงานเขตราชเทวี. ใน *สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Guskey, Thomas R. (2000). *Evaluating Professional Development*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Uline, C. (2008). The walls speak: The interplay of quality facilities, school climate, and student achievement. *Journal of Education Administration*, 46(1), 55–57.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1*

GUIDELINE FOR DEVELOPING THE SUSTAINABLE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER ROI-ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ธนัญญา ภามนตรี[1] และ ธันยาภรณ์ นวลสิงห์[2]

Thananya Pamontree[1] and Thanyaporn Nualsingh[2]

[1-2]คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[1-2]Faculty of Education and Human Development Roi Et Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67120605202@udru.ac.th

วันที่รับบทความ : 29 เมษายน 2026; วันแก้ไขบทความ 8 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 10 พฤษภาคม 2569

Received 29 April 2026; Revised 8 May 2026; Accepted 10 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 316 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอน

Citation:

* ธนัญญา ภามนตรี และ ธันยาภรณ์ นวลสิงห์. (2569). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1366-1382.

Thananya Pamontree and Thanyaporn Nualsingh. (2026). Guideline For Developing The Sustainable Leadership Of School Administrators Under Roi-Et Primary Educational Service Area Office 1. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1366-1382.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ที่ 2 พัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับค่าความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ด้านการมีความหลากหลายในการพัฒนาสู่ความยั่งยืน ด้านการมีความยุติธรรม ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่ความยั่งยืน ด้านการเข้าถึงด้านทรัพยากร ด้านการมีองค์ความรู้ที่ลุ่มลึก 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน 28 แนวทาง ได้แก่ 1) ด้านการมีความหลากหลายในการพัฒนาสู่ความยั่งยืน 4 แนวทาง 2) ด้านการมีความยุติธรรม 5 แนวทาง 3) ด้านการกระจายอำนาจ 5 แนวทาง 4) ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่ความยั่งยืน 5 แนวทาง 5) ด้านการเข้าถึงด้านทรัพยากร 4 แนวทาง 6) ด้านการมีองค์ความรู้ที่ลุ่มลึก 5 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the current conditions, desirable conditions, and priority needs for developing the Sustainable Leadership of the school administrators; and 2. develop the guidelines for developing the Sustainable Leadership of school administrators. The study employed a mixed-methods approach, consisting of two phases. In Phase 1, the current conditions, desirable conditions, and priority needs were examined. The sample group consisted of 316 school administrators and teachers, selected through stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire, and the data were analyzed using mean, percentage, and standard deviation. In Phase 2, guidelines for developing the Sustainable Leadership of school administrators

were formulated. Qualitative data was collected through structured interviews with key informants, including 3 administrators and 5 experts. The appropriateness and feasibility of the guidelines were evaluated, and the data were analyzed using mean and standard deviation.

The findings revealed that: 1) The overall current condition of the Sustainable Leadership of the school administrators was at a high level, while the overall desirable condition was at the highest level. The priority needs for development, ranked from highest to lowest, were as follows: Diversity, Justice, Spreads, Visions, Resourcefulness, and Depth. 2) The guidelines for developing the Sustainable Leadership of the school administrators comprised six aspects with a total of 28 approaches: (1) Diversity (4 approaches), (2) Justice (5 approaches), (3) Spreads (5 approaches), (4) Vision (5 approaches), (5) Resourcefulness (4 approaches), and (6) Depth (5 approaches). The suitability and the feasibility of the guidelines was assessed at the highest level.

Keywords: Guideline for Developing, School Administrators, Sustainable Leadership

บทนำ

สังคมโลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ไปอย่างรวดเร็ว จากสังคมยุคเกษตรกรรมในศตวรรษที่ 18 เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมยุคอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 และ 20 และกำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมยุคความรู้แห่งศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เนื่องจากมีการพัฒนาแนวคิดและทฤษฎีทางการศึกษาใหม่ ๆ ส่งผลให้เกิดกระบวนทัศน์ทางการศึกษารูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากกระบวนทัศน์เดิมอย่างชัดเจน หากองค์กรทางการศึกษาไม่ปรับเปลี่ยนแนวทางหรือวิธีการจัดการศึกษา ย่อมส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญและนำความสำเร็จความมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ผู้บริหารทุกคนต้องใช้ภาวะการเป็นผู้นำเข้ามาเกี่ยวข้อง

เพราะจะสามารถใช้หรือพยายามชี้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา (ธีระนันต์ โมธรรม, 2564: 32) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะมีภาวะผู้นำ เพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนในการกำหนดความอยู่รอดและความเจริญเติบโตขององค์การ (ภารดี อนันต์นาวี, 2555: 77) สอดคล้องกับแนวคิดของ Hargreaves and Fink (2004: 8-12) กล่าวถึง ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบในการพัฒนาทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนอย่างยั่งยืน

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้การศึกษา และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ข้อมูลจากแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 (พ.ศ. 2566-2570: 43-47) ชี้ให้เห็นจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) พบว่า บุคลากรทางการศึกษาในสังกัดยังไม่มีกระบวนการส่งเสริมและการพัฒนาการทำงานเป็นทีมงานอย่างต่อเนื่อง จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นถึงบทบาท หน้าที่ และการบริหารการจัดการศึกษาในโรงเรียนของผู้บริหาร ยังมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย ที่จะทำให้การดำเนินการจัดการศึกษาเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล โดยสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

จากเหตุผลดังได้กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืน ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการศึกษาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

2. เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เป็นอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายของภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

Hargreaves and Fink (2004: 8-13) ให้ความหมาย ภาวะผู้นำที่ยั่งยืน หมายถึง ผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการดูแลและลดผลกระทบด้านลบต่อสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนยังส่งเสริมความร่วมมืออย่างจริงจังเพื่อสร้างพลังที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กร โดยมุ่งเน้นให้เกิดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เปิดรับความหลากหลาย สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์จากทุกภาคส่วน และส่งเสริมแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จผ่านการแบ่งปันความรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. องค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

Hargreave and Fink (2004: 8-13) ได้เสนอหลักภาวะผู้นำที่ยั่งยืนไว้ 7 ประการ ดังนี้ 1) การตระหนักถึงการเรียนรู้ 2) การสืบสานความสำเร็จ 3) การกระจายอำนาจ 4) การมีความยุติธรรม 5) การส่งเสริมความหลากหลายมีความ 6) การมีความพร้อมด้านทรัพยากร และ 7) การมีประสบการณ์ ต้องธำรงรักษา เกียรติประวัติความดีงาม และความสำเร็จที่ผ่านมา หรือแก้ไขปรับปรุงข้อผิดพลาดในอดีต

3. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

กนกอร สมปราชญ์ (2557) ได้เสนอแนะวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ 4 วิธี คือ 1) การเรียนรู้จากการทำงาน การเป็นผู้นำสามารถเรียนรู้ได้จากการทำงาน งานที่ท้าทายมากเท่าใดย่อมเกิดการเรียนรู้มากขึ้นเท่านั้น ผู้บริหารต้องเรียนรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำในระดับที่แตกต่างกันด้วย งานที่ท้าทายจะกระตุ้นให้คนมีความคิดสร้างสรรค์และทำงานดีขึ้น ขณะเดียวกันงานที่ท้าทายจะทำให้ระดับความเครียดสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารได้เรียนรู้วิธีการจัดการกับความเครียดงานที่ท้าทายทำให้มีผลงานซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าในอนาคต 2) การเรียนรู้จากผู้อื่น การเป็นผู้นำสามารถเรียนรู้ได้จากคนอื่นๆ ได้ ในองค์กรที่มีหลายระดับชั้นผู้บังคับบัญชาจะเป็นแหล่งสำคัญของการเรียนรู้เพราะจะเป็นตัวแบบของบทบาททั้งในด้านดีและด้านไม่ดี เป็นแหล่งที่จะให้ข้อมูลย้อนกลับผู้บังคับบัญชาสามารถมอบหมายงานที่ท้าทายให้ทำ เพื่อนร่วมงาน สมาชิกในองค์กรก็จะเป็นแหล่งของข้อมูล เป็นทรัพยากรและให้

ข้อมูลป้อนกลับในการทำงาน จึงจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำสามารถพัฒนาได้โดยอาศัยการเรียนรู้จากผู้อื่น 3) การเรียนรู้จากความผิดพลาด การเรียนรู้จากความผิดพลาดหรือที่เรียนกว่า “ผิดเป็นครู” เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำ มีการวิจัยที่แสดงว่าความผิดพลาดจะทำให้บุคคลตระหนักถึงข้อจากัดของตนเอง รู้จุดอ่อนของตนเอง สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเอง หาวิธีการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น 4) การเรียนรู้จากการฝึกอบรมหรือโปรแกรมการพัฒนาต่าง ๆ เป็นวิธีการที่สำคัญอีกวิธีหนึ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำ มีงานวิจัยมากมายที่ยืนยันว่าภาวะผู้นำสามารถเกิดขึ้นได้จากการฝึกอบรม การฝึกอบรมภาวะผู้นำจะช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจสถานการณ์และเข้าใจวิธีการที่จะควบคุมกิจกรรมของกลุ่ม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้ง เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบตัว

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 1,765 คน สามารถจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 182 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,583 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 316 คน จำแนกเป็นกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 33 คน และครูผู้สอน จำนวน 283 คน โดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 42-44)

1.3 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 ท่าน โดยได้มาโดยการพิจารณาเลือกวิธีการเลือกแบบเจาะจง และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ท่าน

2. เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป ประกอบด้วย ตำแหน่ง ขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบหาความตรงเชิงโครงสร้าง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยาม (IOC) โดยพิจารณาเลือกใช้ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.6 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ที่มีลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 30 คน แล้วนำไปวิเคราะห์ หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า ตามวิธีของ Cronbach ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดค่าความเชื่อมั่นขอแบบสอบถามตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป

2.2 แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

2.3 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยจำแนกข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert Scale) ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie and Morgan การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) อย่างเป็นสัดส่วนตามขนาดของโรงเรียน การเลือกกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลากแบบใส่คืน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 33 คน และครูผู้สอน จำนวน 283 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติทางการวิจัยเพื่อหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย ร่วมกับข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในลักษณะการวิเคราะห์เนื้อหา

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ใช้ในการวิเคราะห์ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถจำแนกผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่ความยั่งยืน	3.57	0.36	มาก	4.53	0.22	มากที่สุด	0.269	4
2. ด้านการมีองค์ความรู้ที่ลุ่มลึก	3.58	0.37	มาก	4.53	0.24	มากที่สุด	0.265	6
3. ด้านการมีความยุติธรรม	3.55	0.35	มาก	4.53	0.23	มากที่สุด	0.276	2
4. ด้านการกระจายอำนาจ	3.60	0.37	มาก	4.57	0.23	มากที่สุด	0.269	3
5. ด้านการมีความหลากหลายในการพัฒนาสู่ความยั่งยืน	3.56	0.35	มาก	4.56	0.21	มากที่สุด	0.281	1
6. ด้านการเข้าถึงด้านทรัพยากร	3.58	0.37	มาก	4.54	0.21	มากที่สุด	0.268	5
โดยรวม	**3.57**	**0.26**	**มาก**	**4.55**	**0.13**	**มากที่สุด**	**0.275**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการกระจายอำนาจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการกระจายอำนาจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนค่าดัชนีความต้องการจำเป็น โดยภาพรวม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.275 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ด้านการมีความหลากหลายในการพัฒนาสู่ความยั่งยืน ด้านการมีความยุติธรรม ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่ความยั่งยืน ด้านการเข้าถึงด้านทรัพยากร และด้านการมีองค์ความรู้ที่ลุ่มลึก

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

2.1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านการมีความหลากหลายในการพัฒนาสู่ความยั่งยืน (Diversity) พบว่า มีแนวทางการพัฒนา ทั้งหมด 4 แนวทาง ดังนี้ 1) ศึกษายอมรับ และเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลของครูและบุคลากร พร้อมทั้งส่งเสริมให้ใช้ศักยภาพและความสามารถตามความถนัดของตนอย่างเต็มที่ 2) เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเท่าเทียม 3) พัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 4) สร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้าง เป็นมิตร สร้างความสามัคคีและไว้วางใจกัน ให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและร่วมกันพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ด้านการมีความยุติธรรม (Justice) พบว่า มีแนวทางการพัฒนา ทั้งหมด 5 แนวทาง ดังนี้ (1) บริหารงานโดยยึดหลักความเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ ยึดหลักกฎ ระเบียบ และมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจน โปร่งใส สร้างความเชื่อมั่นและความเป็นธรรมในการบริหารงาน (2) พิจารณาข้อมูล โดยยึดหลักเหตุผล ความซื่อสัตย์สุจริต และความโปร่งใส ในการตัดสินใจ และการประเมินผล และการจัดสรรผลตอบแทน (3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจอย่างเปิดกว้าง และเป็นธรรม (4) ยึดหลักความเสมอภาค และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมขององค์กรเป็นสำคัญ (5) ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม และความซื่อสัตย์สุจริตในการบริหารสถานศึกษา พร้อมทั้งปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินงานตามกฎหมาย ระเบียบ และหลักธรรมาภิบาล

3) ด้านการกระจายอำนาจ (Spreads) พบว่า มีแนวทางการพัฒนา ทั้งหมด 5 แนวทาง ดังนี้ (1) กระจายความรับผิดชอบและมอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของบุคลากร (2) กำหนดบทบาทหน้าที่และขอบเขตความรับผิดชอบของบุคลากรอย่างชัดเจน เป็นระบบ (3) ศึกษามอบอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรให้ครูและบุคลากรใช้ภาวะผู้นำและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเหมาะสมในงานที่รับผิดชอบ (4) ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของบุคลากร เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนางาน (5) สื่อสาร ให้คำปรึกษา และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

4) ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่ความยั่งยืน (Vision) พบว่า มีแนวทางการพัฒนา ทั้งหมด 5 แนวทาง ดังนี้ (1) วิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อมขององค์กรอย่างรอบด้าน โดยใช้เครื่องมือเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาในระยะสั้นและระยะยาวอย่างเหมาะสม (2) กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรม ที่มีผลลัพธ์ที่ชัดเจนสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และบริบทของสถานศึกษา (3) เปิดโอกาสให้ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา 4) สื่อสาร เผยแพร่วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจร่วมกัน และสามารถนำปฏิบัติตามได้อย่างชัดเจน 5) ศึกษากำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์อย่างเป็นระบบ เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษา

5) ด้านการเข้าถึงด้านทรัพยากร (Resourcefulness) พบว่า มีแนวทางการพัฒนาทั้งหมด 4 แนวทาง ดังนี้ (1) แสวงหา จัดสรร และระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา (2) ใช้ข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจในการบริหารทรัพยากรให้มีความคุ้มค่า (3) เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากร ชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดสรรทรัพยากร ให้มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด (4) ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาศักยภาพในการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

6) ด้านการมีองค์ความรู้ที่ลุ่มลึก (Depth) พบว่า มีแนวทางการพัฒนา ทั้งหมด 5 แนวทาง ดังนี้ 1) ศึกษาพัฒนาความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญด้านการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 2) ใช้ข้อมูลสารสนเทศ งานวิจัย และข้อเสนอแนะจากบุคลากรประกอบการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ 3) ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูและบุคลากร ผ่าน

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การประชุม และการทำงานเป็นทีม ให้เกิดการพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง 4) ถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษา และสนับสนุนการทำงานร่วมกันของบุคลากร 5) นำองค์ความรู้และประสบการณ์จากการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการยกระดับคุณภาพการดำเนินงานขององค์กร

2.2 ผลการวิจัยพบว่า การประเมินแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา มีทั้งหมด 28 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ในการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการประเมินความเหมาะสมของแนวทาง ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของแนวทาง ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย ด้านการกระจายอำนาจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการมีความยุติธรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งผลที่ปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก สภาพบริบททางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอย่างผันผวนและรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของ Hargreave and Fink (2004) ได้ระบุว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ เป็นแบ่งอำนาจในการรับผิดชอบ ด้วยลักษณะของงานที่ซับซ้อน จึงไม่สามารถให้มีผู้นำหรือผู้บริหารเพียงคนเดียว และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน คือ ด้านการมีความยุติธรรม ซึ่งผลที่ปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารยังมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการด้วยหลักความเสมอภาค ความโปร่งใส และการตัดสินใจบนฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2005) ชี้ว่า ผู้นำที่ยั่งยืนต้องมีการสร้างผู้นำอย่างหลากหลายในหลายระดับ ไม่เพียงแต่คนเดียว กลุ่มเดียว หรือหน่วยงานเดียว แต่ต้องมีการสร้างความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำอย่างหลากหลายในทุกภาคส่วน ผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการมีความหลากหลายในการพัฒนาสู่ความยั่งยืน ด้านการมีความยุติธรรม ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่ความยั่งยืน

ด้านการเข้าถึงด้านทรัพยากร ด้านการมีองค์ความรู้ที่ลุ่มลึก ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ยังขาดการคำนึงถึงการมีความหลากหลายในการพัฒนา และต้องหาแนวทางในการพัฒนามากที่สุดเมื่อเทียบกับองค์ประกอบในด้านอื่น ๆ อันเป็นเหตุมาจากในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากรในสถานศึกษา ขาดการรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษา ขาดการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผลสอดคล้ายกับงานวิจัยของ ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์ และกนกอร สมปราชญ์ (2558: 62-63) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ควรมีการปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อีกทั้งยังควรสร้างเครือข่ายที่มีเป้าหมายชัดเจน 2) ควรวิเคราะห์สถานการณ์ ปรับปรุงการให้บริการเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 3) ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีทักษะความสามารถในการติดต่อสื่อสารประสานงาน จัดลำดับความต้องการจำเป็นในการใช้จ่ายงบประมาณต่าง ๆ เพื่อการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) มีระบบให้คำปรึกษา รวมถึงระบบพี่เลี้ยงในสถานศึกษา นำไปปฏิบัติอย่างแท้จริง สร้างให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขององค์กร 5) ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับรู้และเกิดความเข้าใจ และร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ 6) ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับครูและบุคลากรในการพัฒนาตนเอง

2. แนวพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีทั้งหมด 28 แนวทาง ได้แก่

2.1 ด้านการมีความหลากหลายในการพัฒนาสู่ความยั่งยืน (Diversity) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมความหลากหลายและความเท่าเทียมในองค์กร ยอมรับความแตกต่างของบุคลากร เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Fullan (2005) กล่าวว่า ผู้นำแบบยั่งยืนต้องมีการสร้างผู้นำอย่างหลากหลายในหลายระดับ ไม่เพียงแต่คนเดียว กลุ่มเดียว หรือหน่วยงานเดียว แต่ต้องมีการสร้างความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำอย่างหลากหลายในทุกภาคส่วนขององค์กรหรือหน่วยงาน

2.2 ด้านการมีความยุติธรรม (Justice) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายึดหลักความเป็นธรรม โปร่งใส และไม่เลือกปฏิบัติในการบริหารงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมอย่างเท่า

เทียม และมุ่งประโยชน์ส่วนรวมขององค์กรเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขวิเลิศ คำอุ่นสาร, สุภาพ ผู้รุ่งเรือง และเพชรสุดา ภูมิพันธุ์ (2565: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดคือ ความยุติธรรม

2.3 ด้านการกระจายอำนาจ (Spreads) ผู้บริหารสถานศึกษามีการกระจายความรับผิดชอบและมอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดของบุคลากรกำหนดบทบาทหน้าที่และขอบเขตความรับผิดชอบของบุคลากรอย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ Brown (1994) ที่อธิบายว่าการกระจายอำนาจ เป็นการจัดสรรหรือแบ่งอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานลงไปสู่ระดับปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่ครอบคลุมทั้งด้านบุคลากรและการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในสถานศึกษาและสอดคล้องกับ ศิลป์ชัย สุวรรณมณี (2555: 82) ที่ได้กล่าวว่า การเป็นผู้นำที่ยั่งยืนนั้นไม่ได้เป็นเพียงความรับผิดชอบของบุคคลหนึ่งภายใต้สังคมโลกซึ่งมีความซับซ้อนสูง ไม่มีผู้นำคนใดที่จะสามารถควบคุมทุกอย่างได้โดยไม่ต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2.4 ด้านการมีวิสัยทัศน์สู่ความยั่งยืน (Vision) ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อมขององค์กร กำหนดนโยบายและแผนงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม สื่อสารแนวทางให้เข้าใจตรงกัน และมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ Harrison and Caron (2002: 49) ได้กล่าวถึง การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนไว้ว่า คือภาพที่เกิดจากการมองไปข้างหน้า ซึ่งเป็นภาพที่ต้องการจะให้เป็นหรือให้เกิดขึ้นในอนาคตองค์การที่มีวิสัยทัศน์จะมีทิศทางที่ชัดเจนถึงสิ่งที่ต้องการจะเป็นในอนาคต ซึ่งจะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

2.5 ด้านการเข้าถึงด้านทรัพยากร (Resourcefulness) ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการแสวงหาและจัดการทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจ เน้นความคุ้มค่า เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนและใช้ทรัพยากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Neesha Khan Malik (2021: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนและการพัฒนาโรงเรียน พบว่า แม้ว่าสภาพแวดล้อมขององค์กรแต่ละแห่ง จะแตกต่างกันไปในแนวทางปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และทรัพยากร แต่การมีความเป็นผู้นำที่ยั่งยืนได้นั้น ผู้นำจะต้องมีความมั่นคงและการเติบโตอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

2.6 ด้านการมีองค์ความรู้ที่ลุ่มลึก (Depth) ผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการใช้ข้อมูลและองค์ความรู้ในการตัดสินใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในองค์ ถ่ายทอดความรู้และการทำงานเป็นทีม เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการดำเนินงานขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Goolamally and Ahmad (2014) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของผู้นำโรงเรียนต่อการบรรลุผู้นำที่ยั่งยืน การวิเคราะห์ปัจจัย พบว่า ครูใหญ่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจทิศทางและความสำเร็จของโรงเรียน โรงเรียนจะมีพลังหรือไม่นั้น ก็ขึ้นอยู่กับทักษะและความสามารถของครูใหญ่ ในการทำให้โรงเรียนพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ดังนั้น การส่งเสริมผู้บริหารโรงเรียนควรได้รับการปฏิบัติอย่างพิถีพิถันและเป็นไปตามวัตถุประสงค์กระบวนการทั้งหมดต้องได้รับการทบทวนเพื่อให้มั่นใจว่ามีคุณภาพ มีมาตรฐานการศึกษาของประเทศมีคุณภาพสูง

องค์ความรู้ใหม่

1. จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนด้านการมีความหลากหลายในการพัฒนาสู่ความยั่งยืน เป็นองค์ประกอบที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ซึ่งในบริบทการบริหารสถานศึกษามีการเน้นเป้าหมายร่วมกัน แต่ขาดการปฏิสัมพันธ์และการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

2. การพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืน ด้านการกระจายอำนาจเป็นองค์ประกอบที่โดดเด่น ผลการวิจัยพบว่า ด้านการกระจายอำนาจมีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งในมิติสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งสะท้อนว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักในหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการกระจายความรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบด้านการกระจายอำนาจ ยังไม่บรรลุระดับคุณภาพตามเกณฑ์ที่พึงประสงค์ จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. การพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการหลากหลายมิติ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการใน 6 มิติ ได้แก่ ความหลากหลาย ความยุติธรรม การกระจายอำนาจ วิสัยทัศน์ การเข้าถึงทรัพยากร และองค์ความรู้ที่ลุ่มลึก ซึ่งแต่ละมิติมีความเชื่อมโยงและส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ อันเป็นกรอบเชิงประยุกต์ที่สามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 28 แนวทาง เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคต และสามารถจะพัฒนาสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศต่อไป ข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1.ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ได้แก่** 1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริม วางแผน กำหนดเป้าหมายและนโยบายการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจนและมีประสิทธิผล 1.2 สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการแนะนำส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาหาความรู้ 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด ควรได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ได้แก่ 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลของการนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ไปใช้เพื่อให้ทราบประสิทธิภาพและผลลัพธ์ในทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้ผู้นำแบบยั่งยืนในการบริหารจัดการสถานศึกษา 2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สมปราชญ์. (2557). *ภาวะผู้นำโรงเรียนและการพัฒนาตนเองสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา.* ขอนแก่น: ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กรุณา ศรีแสน. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. ใน *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์ และกนกอร สมปราชญ์. (2558). ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 38(4) 57-64.

ธีระนันต์ โมธรรม. (2566). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. ใน *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภารดี อนันต์นาวี. (2555). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ชลบุรี: มนตรี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: ทิพยาสุทธิ์.

ศิลป์ชัย สุวรรณมณี. (2555). องค์ประกอบสำคัญสู่การเป็นผู้นำแบบยั่งยืน. *วารสารปาริชาต*, 25(1), 77-8

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. (2566). *แผนการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ประจำปีงบประมาณ 2567.* ร้อยเอ็ด: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1.

สุขวิเลิศ คำอุ่นสาร, สุภาพ ผู้รุ่งเรือง และเพชรสดา ภูมิพันธุ์. (2565). ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, 11(41), 266-274.

Brown, D. H. (1994). *Principle of Language Learning and Teaching. New Jersey,* United States: Prentice Hall.

Fullan, M. (2005). *Leadership & sustainability: System thinkers in action. Paper presented for Hot Seat*, England: Urban Leadership Community.

Goolamally, N., and Ahmad, J. (2014). *Attributes of School Leaders towards Achieving Sustainable Leadership: A Factor Analysis.* Retrieved 15 June 2025, from www.dx.doi.org/10.5539/jel.v3n1p122.

Hargreaves, A., and Fink, D. (2004, April). The Seven Principles of Sustainable Leadership. *Education Leadership*, 61(7), 8-13.

Hargreaves, A., and Fink, D. (2006). *Sustainable Leadership. San Francisco*. United States: Jossey Bass.

Harrison, J.S., & Caron H. (2002). *Foundations in Strategic Management.* (2nd ed.). Cincinnati, Ohio, United States: South-Western.

Neesha Khan Malik. (2021). *Sustainable Leadership and School Improvement-A Conceptual Research.* Department of English Language Education, Bahrain: Teachers College Sakhir Bahrain.

ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ*

DIGITAL INTELLIGENCE QUOTIENT OF SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATORS IN AMPHOE TRAKAN PHUETPHON UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN

ศุภกร ภูมิกาล[1], สุรางคนา มัณยานนท์[2] และ นิภา พงศ์วิรัตน์[3]

Supakorn Phumikan[1], Surangkana Manyanon[2] and Nipa Pongvirut[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-3]Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: Poppy36762@gmail.com

วันที่รับบทความ : 7 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 7 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 9 มิถุนายน 2569

Received 7 May 2026; Revised 7 June 2026; Accepted 9 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความฉลาดทางดิจิทัล 2. ศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูผู้สอน จำนวน 127 คน และบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุนการสอน จำนวน 26 คน จำนวน 158 คน เครื่องมือที่

Citation:

* ศุภกร ภูมิกาล, สุรางคนา มัณยานนท์ และ นิภา พงศ์วิรัตน์. (2569). ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1383-1401.

Supakorn Phumikan, Surangkana Manyanon and Nipa Pongvirut. (2026). Digital Intelligence Quotient Of Secondary School Administrators In Amphoe Trakan Phuetphon Under The Secondary Education Service Area Office Ubon Ratchathani Amnat Charoen. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1383-1401.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .50 - .86 และ .42 - .80 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 และ .97 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาความถี่

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของความฉลาดทางดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของความฉลาดทางดิจิทัล ด้านสูงสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี และ 2) ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล ที่สำคัญ 3 ประการแรก ได้แก่ (1) ผู้บริหารควรบรรจุวาระการแบ่งปันเทคนิคการคัดกรองข้อมูลในการประชุม PLC ของครู เพื่อให้ครูแต่ละกลุ่มสาระร่วมกันสังเคราะห์วิธีคัดเลือกสื่อการสอนดิจิทัลที่มีคุณภาพ (2) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเน้นกิจกรรมกลุ่ม การทดลอง หรือการลงมือปฏิบัติที่ใช้สมาร์ทโฟนเป็นเพียงอุปกรณ์สนับสนุน ไม่ใช่สื่อหลักตลอดทั้งคาบ เพื่อลดอาการสมาธิสั้นและพฤติกรรมติดหน้าจอ และ (3) ผู้บริหารควรจัดทำช่องทางลับทางออนไลน์ เพื่อให้ผู้ที่พบเห็นการคุกคามออนไลน์ หรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถแจ้งเหตุได้โดยไม่ต้องระบุตัวตน

คำสำคัญ: ความฉลาดทางดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research aimed to study 1. the current state, desirable state, and necessary needs of digital intelligence among, and 2. To study recommendations for developing the digital. The sample group consisted of 158 individuals, including 4 school administrators, 127 teachers, and 26 educational support staff. The research instruments used were questionnaires, a 5-level rating scale had item discrimination values ranging from .50 - .86 and .42 - .80, and reliability coefficients of .98 and .97, respectively. The statistics used for basic data analysis include, mean, standard deviation, prioritization of necessary needs ($PNI_{modified}$), and content analysis for frequency.

The research findings were as follows: 1) The current state of digital intelligence of school administrators, as a whole was at a moderate level. The

desirable state of digital intelligence of school administrators as a whole was at a highest level. The aspect with the highest necessary need for digital intelligence among school administrators was critical analytical thinking, and 2) The recommendations for developing the digital intelligence the top three key recommendations are as follows: (1) Administrators should include an agenda item for sharing data screening techniques in teachers' PLC meetings, so that teachers from each subject group can collaboratively synthesize methods for selecting quality digital teaching materials, and (2) Administrators should encourage teachers to focus on group activities, experiments, or hands-on practices where smartphones are only supporting devices, not the primary medium throughout the entire class, to reduce symptoms of ADHD and screen addiction. (3) Administrators should create anonymous online channels for those who witness online harassment or need assistance to report incidents without revealing their identity.

Keywords: Digital Intelligence, School Administrator, Secondary School Administrators

บทนำ

ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) เป็นสมรรถนะทางปัญญา สังคม และอารมณ์ที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ โดยครอบคลุมทักษะสำคัญ ได้แก่ การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง การจัดสรรเวลาหน้าจอ การรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ การรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ การรักษาข้อมูลส่วนตัว การคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี การบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน, 2563) ดังนั้น ทักษะความฉลาดทางดิจิทัล จึงควรที่จะถูกนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และความสามารถของครู บุคลากร และผู้เรียนให้มีทักษะการใช้สื่อ และการเข้าสังคมในโลกออนไลน์ เพื่อให้เท่าทันต่อภัยคุกคามและปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตออนไลน์ได้อย่างปลอดภัยท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนา DQ จึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เพื่อเสริมสร้างให้ครูและผู้เรียนมีทักษะการใช้สื่อและการเข้าสังคมออนไลน์อย่างรับผิดชอบในยุคไร้พรมแดน

การบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการและสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามบริบทของแต่ละโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องดึงศักยภาพตนเอง สามารถผลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการศึกษาพบปัญหาอุปสรรคหลายประการ เช่น วิภาภรณ์ ห้วงเกษม (2560) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ประสบปัญหาในเรื่องของการย้ายของข้าราชการครูอยู่เสมอ ทำให้เกิดการขาดแคลนข้าราชการครู ครูไม่ครบชั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ไม่มีความต่อเนื่อง นักเรียนได้รับความรู้ไม่เต็มที่ทำให้ครูเกิดความรู้สึกท้อแท้ ขาดความตั้งใจในการทำงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน หลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ ส่วน สันติกร รักสองหมื่น (2561) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบปัญหา ได้แก่ ครูต่ำกว่าเกณฑ์ ครูไม่ครบกลุ่มสาระการเรียนรู้ ขาดบุคลากรสายสนับสนุนการสอน การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนการสอน และการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษามีน้อย มีปัญหาด้านการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ควรได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้น จะเห็นได้ว่า สาเหตุดังกล่าว อาจส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาล้มเหลวได้

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ (2567) โดยเฉพาะโรงเรียนในอำเภอตระการพืชผล เผชิญปัญหาสำคัญด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะนวัตกรรมของผู้เรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ร่วมกับข้อจำกัดด้านงบประมาณและระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่ไม่เสถียร ครูและบุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อนวัตกรรมสมัยใหม่ และมีการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่ไม่เป็นระบบ ขณะที่ผู้เรียนประสบปัญหาการใช้สื่อดิจิทัลอย่างไม่เหมาะสม และขาดความรู้เท่าทันภัยคุกคามไซเบอร์ สภาพการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ผู้บริหารต้องปรับบทบาทสู่ผู้นำยุคใหม่เพื่อยกระดับสมรรถนะวิชาชีพครู และส่งเสริมความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ให้แก่บุคลากร และผู้เรียน อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาความฉลาดทาง

ดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้สามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างถูกต้องเหมาะสม และปลอดภัย และผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยที่ได้จากข้อเสนอแนะไปปรับใช้กับตนเองเพื่อให้เป็นต้นแบบที่ดีในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานอินเทอร์เน็ต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัล

ความฉลาดทางดิจิทัล เป็นผลรวมของความสามารถทางสังคมอารมณ์และองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อชีวิตยุคดิจิทัล มีความรู้ความสามารถทักษะและความสามารถในการปรับตัวอารมณ์และปรับพฤติกรรมของผู้คน เพื่อรับมือกับความท้าทาย และความต้องการของยุคดิจิทัล ซึ่งมีองค์ประกอบ ได้แก่ อัตลักษณ์ทางดิจิทัล การใช้งานดิจิทัล ความปลอดภัยบนโลกดิจิทัล การรักษาความปลอดภัยบนโลกดิจิทัล ความฉลาดทางอารมณ์บนโลกดิจิทัล การรู้ดิจิทัล การสื่อสารบนโลกดิจิทัล และสิทธิทางดิจิทัล (DQ Institute, 2017)

มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (2563) ได้กล่าวไว้ว่า ความฉลาดทางดิจิทัล เป็นความสามารถทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ ที่จะทำให้คนคนหนึ่งสามารถเผชิญกับความท้าทายของชีวิตดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และค่านิยม ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกของโลกออนไลน์ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทักษะการใช้สื่อและการเข้าสังคมในโลกออนไลน์ ได้แบ่งทักษะความฉลาดทางดิจิทัล หรือทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1. ทักษะในด้านการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) ความสามารถในการสร้างและบริหารจัดการอัต

ลักษณ์ที่ดีของตนเอง ไว้ได้อย่างดีทั้งในโลกออนไลน์และโลกความจริง 2. ทักษะในด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) ความสามารถในการบริหารเวลาในการใช้อุปกรณ์ยุคดิจิทัล รวมไปถึงการควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่าง โลกออนไลน์ และโลกภายนอก 3. ทักษะในด้านการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management) ความสามารถในการรับรู้ และรับมือการคุกคาม ข่มขู่บนโลกออนไลน์ได้อย่างชาญฉลาด 4. ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (Cybersecurity Management) ความสามารถในการป้องกันข้อมูลด้วยการสร้างระบบความปลอดภัยที่เข้มแข็ง และป้องกันการโจรกรรมข้อมูลหรือการโจมตีทางออนไลน์ได้ 5. ทักษะในด้านการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) มีดุลพินิจในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะการแชร์ข้อมูลออนไลน์ เพื่อป้องกันความเป็นส่วนตัวทั้งของตนเองและผู้อื่น 6. ทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) ความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้อง และข้อมูลที่ผิด ข้อมูลที่มีเนื้อหาดีและข้อมูลที่เข้าข่ายอันตราย ข้อมูลติดต่อทางออนไลน์ที่น่าตั้งข้อสงสัยและน่าเชื่อถือได้ 7. ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) ความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติของการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัล ว่าจะหลงเหลือร้อยรอยข้อมูลทิ้งไว้เสมอ รวมไปถึงเข้าใจผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อการดูแลสิ่งเหล่านี้อย่างมีความรับผิดชอบ และ 8. ทักษะในด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) ความสามารถในการเห็นอกเห็นใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2566) ได้เสนอว่า ความฉลาดทางดิจิทัล เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาพลเมืองให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพราะสังคมดิจิทัลอาจก่อให้เกิดทั้งคุณและโทษในการดำเนินชีวิต ดังนั้นในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลผ่านกลไกความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ โดยร่วมกับภาคีเครือข่ายในการพัฒนาส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ เพื่อพัฒนาพลเมืองของประเทศให้เป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ ดังนั้น ความฉลาดทางดิจิทัล จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบัน ด้วยพลเมืองยุคใหม่มีความจำเป็นต้องรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ และมีทักษะความฉลาดทางดิจิทัล ใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้วิธีป้องกันตนเองจากภัยคุกคามต่าง ๆ ในสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างชาญฉลาด เพื่อที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมออนไลน์และในชีวิตจริงได้อย่างปลอดภัย และเหมาะสม โดยไม่ทำตัวเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน ดังนั้น การพัฒนาบุคคลไปสู่การเป็นผู้รู้ดิจิทัล จึงเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารองค์กร ต้องร่วมปลูกฝังการรู้ดิจิทัลแก่ผู้ปฏิบัติงาน

จากแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลข้างต้น สรุปได้ว่า หลักของความฉลาดทางดิจิทัล ควรประกอบด้วย การใช้ เช่น ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ ใช้โปรแกรมตารางคำนวณใช้โปรแกรมนำเสนอ ใช้ดิจิทัลเพื่อการทำงานร่วมกัน ประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการทำงาน เป็นต้น การเข้าใจ เช่น การเข้าถึง ค้นหา คัดกรองวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดการ ประยุกต์ใช้ สื่อสาร สร้าง แบ่งปัน และติดตามข้อมูล สารสนเทศและสารได้อย่างเหมาะสม ความปลอดภัยยุคดิจิทัล ความเข้าใจสื่อดิจิทัล มีความรับผิดชอบ มีมารยาท เคารพสิทธิและกฎหมายด้วยเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสมและหลากหลาย เป็นต้น และการสร้างสรรค์ เช่น การตัดสินใจใช้เครื่องมือดิจิทัลที่หมาะสมได้อย่างชาญฉลาดตามวัตถุประสงค์ การสื่อสารทางดิจิทัลโดยคำนึงถึงจริยธรรมการปฏิบัติทางสังคม ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารของ มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (2563) ประกอบด้วย 1. ด้านการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง 2. ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ 3. ด้านการรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ 4. ด้านการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ 5. ด้านการรักษาข้อมูลส่วนตัว 6. ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี 7. ด้านการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ และ 8. ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ซึ่งนำมาเป็นตัวแปรในการศึกษาการพัฒนาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการในปีการศึกษา 2568 มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุนการสอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีจำนวน 4 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 คน ครูผู้สอน จำนวน 216 คน และบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุนการสอน จำนวน 44 คน รวมมีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 268 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุนการสอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีจำนวน 4 โรงเรียน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 158 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่ม

ตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามโรงเรียน จำแนกผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูผู้สอน จำนวน 127 คน และบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุนการสอน จำนวน 26 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัล ของ มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (2563) โดยประยุกต์คำถามเพื่อให้สอดคล้องกับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย รวมข้อคำถาม จำนวน 60 ข้อ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่า IOC 1.00 ทุกข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหาร มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .50 - .86 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 และแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหาร มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .42 - .80 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในปีการศึกษา 2568 โดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าว พร้อมแบบสอบถาม เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียน ด้วยตนเอง และรับกลับคืนด้วยตนเอง ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา จำนวน 158 ฉบับ มีความสมบูรณ์ ทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ทำการบันทึกคะแนน แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$) และวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และหาค่าความถี่

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และลำดับ ความต้องการจำเป็นของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมและรายด้าน

ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหาร	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง	3.48	.23	ปานกลาง	4.57	.26	มากที่สุด	.313	7
2. ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ	3.26	.29	ปานกลาง	4.69	.20	มากที่สุด	.439	2
3. ด้านการรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์	3.59	.22	มาก	4.56	.29	มากที่สุด	.270	8
4. ด้านการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์	3.38	.29	ปานกลาง	4.59	.22	มากที่สุด	.358	5
5. ด้านการรักษาข้อมูลส่วนตัว	3.36	.29	ปานกลาง	4.62	.20	มากที่สุด	.375	4
6. ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี	3.20	.35	ปานกลาง	4.73	.22	มากที่สุด	.478	1
7. ด้านการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทิ้งไว้บนโลกออนไลน์	3.50	.34	ปานกลาง	4.57	.29	มากที่สุด	.306	6
8. ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม	3.31	.29	**ปานกลาง**	4.66	.27	มากที่สุด	.408	3
รวม	**3.39**	**.12**	**ปานกลาง**	**4.62**	**.10**	**มากที่สุด**		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.39, S.D. = .12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ การรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ ($\overline{X}$ =3.59, S.D. = .22)รองลงมา คือ การบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ ($\overline{X}$ = 3.50, S.D. = .34) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี ($\overline{X}$ =3.20, S.D. = .35) ส่วน สภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.62, S.D. = .10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี ($\overline{X}$ =4.73, S.D. = .22) รองลงมา คือ การจัดสรรเวลาหน้าจอ ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = .20) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = .29) และความต้องการจำเป็นของความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน เรียงลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี ($PNI_{modified}$ = .478) รองลงมา คือ ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ ($PNI_{modified}$ = .439) และด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ด้านการรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ ($PNI_{modified}$ = .270)

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน	ความถี่
ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี	
ผู้บริหารควรบรรจุวาระการแบ่งปันเทคนิคการคัดกรองข้อมูลในการประชุม PLC ของครู เพื่อให้ครูแต่ละกลุ่มสาระร่วมกันสังเคราะห์วิธีคัดเลือกสื่อการสอนดิจิทัลที่มีคุณภาพ	72

ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ

ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเน้นกิจกรรมกลุ่ม การทดลอง หรือการลงมือปฏิบัติที่ใช้สมาร์ทโฟนเป็นเพียงอุปกรณ์สนับสนุน ไม่ใช่สื่อหลักตลอดทั้งคาบ เพื่อลดอาการสมาธิสั้นและพฤติกรรมติดหน้าจอ **64**

ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

ผู้บริหารควรจัดทำช่องทางลับทางออนไลน์ (เช่น Google Form หรือ Chatbot) เพื่อให้ผู้ที่พบเห็นการคุกคามออนไลน์ หรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถแจ้งเหตุได้โดยไม่ต้องระบุตัวตน **59**

ด้านการรักษาข้อมูลส่วนตัว

ผู้บริหารควรส่งเสริมแนวทางการแยกบัญชีผู้ใช้งาน หรือพื้นที่การทำงานออกจากเรื่องส่วนตัว เพื่อป้องกันข้อมูลส่วนตัวหลุดไหลเข้าสู่ระบบเครือข่ายสาธารณะของสถานศึกษา **54**

ด้านการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์

ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูแนะแนวสอดแทรกทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และการฟื้นฟูจิตใจหลังถูกกลั่นแกล้งออนไลน์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันดิจิทัลให้แก่นักเรียนในระยะยาว **52**

ด้านการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทิ้งไว้บนโลกออนไลน์

ผู้บริหารควรส่งเสริมกิจกรรมให้ครูและนักเรียนใช้สื่อโซเชียลของตนเองนำเสนอเรื่องราวดี ๆ ของชุมชน หรือแก้ปัญหาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อฝึกการใช้สิทธิเสรีภาพออนไลน์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม **49**

ด้านการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง

ผู้บริหารส่งเสริมความรู้เรื่องตัวตนเสมือนที่ถูกต้อง โดยรณรงค์ให้ใช้รูปภาพที่สะท้อนตัวตนจริงและไม่แอบอ้างนำรูปผู้อื่นมาใช้เป็นรูปโปรไฟล์ ซึ่งเสี่ยงต่อการผิดกฎหมายและศีลธรรม **47**

ด้านการรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์

ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลบนคลาวด์ที่ปลอดภัยและเป็นสากล (เช่น Google Workspace for Education) โดยเน้นการจัดหมวดหมู่เอกสาร ภาพถ่าย และวิดีโอ แยกตามระดับความสำคัญของข้อมูล **44**

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน เรียงตามลำดับค่าความถี่จากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้ 1. ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี ผู้บริหารควรบรรจุวาระการแบ่งปันเทคนิคการคัดกรองข้อมูลในการประชุม PLC ของครู เพื่อให้ครูแต่ละกลุ่มสาระร่วมกันสังเคราะห์วิธีคัดเลือกสื่อการสอนดิจิทัลที่มีคุณภาพ (ความถี่ = 72) 2. ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเน้นกิจกรรมกลุ่ม การทดลอง หรือการลงมือปฏิบัติที่ใช้สมาร์ทโฟนเป็นเพียงอุปกรณ์สนับสนุน ไม่ใช่สื่อหลักตลอดทั้งคาบ เพื่อลดอาการสมาธิสั้นและพฤติกรรมติดหน้าจอ (ความถี่ = 64) 3. ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ผู้บริหารควรจัดทำช่องทางลับทางออนไลน์ (เช่น Google Form หรือ Chatbot) เพื่อให้ผู้ที่พบเห็นการคุกคามออนไลน์ หรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถแจ้งเหตุได้โดยไม่ต้องระบุตัวตน (ความถี่ = 59) 4. ด้านการรักษาข้อมูลส่วนตัว ผู้บริหารควรส่งเสริมแนวทางการแยกบัญชีผู้ใช้งาน หรือพื้นที่การทำงานออกจากเรื่องส่วนตัว เพื่อป้องกันข้อมูลส่วนตัวหลุดไหลเข้าสู่ระบบเครือข่ายสาธารณะของสถานศึกษา (ความถี่ = 54) 5. ด้านการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูแนะแนวสอดแทรกทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และการฟื้นฟูจิตใจหลังถูกกลั่นแกล้งออนไลน์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันดิจิทัลให้แก่นักเรียนในระยะยาว (ความถี่ = 52) 6. ด้านการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ ผู้บริหารควรส่งเสริมกิจกรรมให้ครูและนักเรียนใช้สื่อโซเชียลของตนเองนำเสนอเรื่องราวดี ๆ ของชุมชน หรือแก้ปัญหาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อฝึกการใช้สิทธิเสรีภาพออนไลน์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (ความถี่ = 49) 7. ด้านการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ผู้บริหารส่งเสริมความรู้เรื่องตัวตนเสมือนที่ถูกต้อง โดยรณรงค์ให้ใช้รูปภาพที่สะท้อนตัวตนจริงและไม่แอบอ้างนำรูปผู้อื่นมาใช้เป็นรูปโปรไฟล์ ซึ่งเสี่ยงต่อการผิดกฎหมายและศีลธรรม (ความถี่ = 47) และ 8. ด้านการรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลบนคลาวด์ที่ปลอดภัยและเป็นสากล (เช่น Google Workspace for Education) โดยเน้นการจัดหมวดหมู่เอกสาร ภาพถ่าย และวิดีโอ แยกตามระดับความสำคัญของข้อมูล (ความถี่ = 44) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาอภิปรายผลในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันของความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่กำลังปรับตัว

จากการบริหารแบบดั้งเดิมสู่ระบบดิจิทัล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีความตระหนักถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ทวีความรุนแรงขึ้นในปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองและชุมชนว่าข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนจะถูกจัดเก็บและใช้งานอย่างรัดกุมภายใต้กรอบจริยธรรมและการรักษาความลับของทางราชการที่มีความสำคัญสูงสุดในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องมาจากกระบวนการรับข้อมูลข่าวสารในยุคดิจิทัลมีความรวดเร็วและซับซ้อน ทำให้การกลั่นกรองข้อเท็จจริงหรือการแยกแยะข่าวลวง ทำได้ยากภายใต้ภาระงานบริหารที่เร่งด่วน ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของ กำเพลิง พันธุ์ดี และคณะ (2567) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาครูด้านความฉลาดทางดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา พบว่า ความฉลาดทางดิจิทัล โดยสภาพที่เป็นจริง ภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. สภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในบริบทปัจจุบัน ครูคาดหวังให้ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นตัวคัดกรองข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ท่ามกลางกระแส Fake News และนโยบายด่วนที่ซับซ้อน เพื่อรักษาทิศทางการทำงานที่เหมาะสมกับพื้นที่ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องเร่งพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และเท่าทันสื่อ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ก้าวข้ามความท้าทายในโลกยุค BANI World ที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมั่นคง ส่วนการรักษาความปลอดภัย ที่อยู่ในลำดับท้ายสุดของสภาพที่พึงประสงค์นั้น อาจเนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามความคาดหวังให้มีระบบเทคโนโลยี หรือผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่ดูแลโดยตรง เพื่อให้ตนสามารถทุ่มเทเวลาไปกับการบริหารจัดการเชิงรุกและการใช้ปัญญา เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วสันต์ พินิจมนตรี และ วัลลภา อารีรัตน์ (2567) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกหนองคาย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความต้องการจำเป็นของความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหาร ด้านสูงสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี รองลงมา คือ ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ และด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ด้านการรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรส่วนใหญ่ คาดหวังให้ผู้บริหารใช้ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลมาประกอบการบริหารงานไม่ใช่เพียงตัดสินใจตามกระแส หรือคำบอกเล่า การที่ด้านนี้มีความต้องการจำเป็นสูงสุด แสดง

ว่าในปัจจุบัน อาจยังมีการใช้ความรู้สึก หรือประสบการณ์เดิมนำหน้ากระบวนการวิเคราะห์เชิงเหตุผลในโลกดิจิทัลอยู่ ดังนั้น ผู้บริหาร จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังและฝึกฝนเน้นไปที่ทักษะเชิงเทคนิคและการป้องกันภัยเป็นหลัก จนเกิดความเชี่ยวชาญ การที่ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอและด้านจริยธรรม มีความต้องการจำเป็นสูงรองลงมา สะท้อนถึงความต้องการยกระดับจากพลเมืองดิจิทัลระดับพื้นฐานไปสู่การเป็นผู้นำดิจิทัลที่สามารถบริหารจัดการสมดุลชีวิตและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส มีคุณธรรม ในขณะที่ด้านการรักษาความปลอดภัย มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ไม่ได้หมายความว่าไม่สำคัญ แต่อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการปฏิบัติในด้านนี้อยู่มากแล้วในปัจจุบัน จึงทำให้ความจำเป็นในการพัฒนาเพิ่มเติมมีน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กำเพลิง พันธุ์ดี และคณะ (2567) ที่ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาครูด้านความฉลาดทางดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา พบว่า ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี มีความต้องการจำเป็น ด้วยเป็นด้านที่สำคัญในการพัฒนาครูด้านความฉลาดทางดิจิทัล เนื่องจากจะต้องมีทักษะในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแก้ปัญหาเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายของมูลส่วนตัวในโลกออนไลน์

4. ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล ที่สำคัญ 3 ประการแรก ได้แก่ (1) ผู้บริหารควรบรรจุวาระการแบ่งปันเทคนิคการคัดกรองข้อมูลในการประชุม PLC ของครู เพื่อให้ครูแต่ละกลุ่มสาระร่วมกันสังเคราะห์วิธีคัดเลือกสื่อการสอนดิจิทัลที่มีคุณภาพ (2) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเน้นกิจกรรมกลุ่ม การทดลอง หรือการลงมือปฏิบัติที่ใช้สมาร์ทโฟนเป็นเพียงอุปกรณ์สนับสนุน ไม่ใช่สื่อหลักตลอดทั้งคาบ เพื่อลดอาการสมาธิสั้นและพฤติกรรมติดหน้าจอ และ (3) ผู้บริหารควรจัดทำช่องทางลับทางออนไลน์ เพื่อให้ผู้ที่พบเห็นการคุกคามออนไลน์ หรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถแจ้งเหตุได้โดยไม่ต้องระบุตัวตน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจริญ ราคาแก้ว (2563) ได้วิจัยเรื่อง ความฉลาดรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านความฉลาดทางดิจิทัลในระดับเครือข่ายและเขตพื้นที่ ขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับโครงสร้างการบริหารให้ชัดเจน โดยมอบหมายงานตามความเชี่ยวชาญและศึกษาแนวปฏิบัติเชิงดิจิทัลอย่างถ่องแท้ นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการควรบูรณาการระบบเทคโนโลยีดิจิทัลให้ครอบคลุมทุกหน่วยงาน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาในภาพรวมอย่างทั่วถึงและเป็นระบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนัญสรา อรนพ ณ อยุธยา (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง การ

รู้เท่าทันการสื่อสารกับการขับเคลื่อนวาระปฏิรูปสังคมไทยในยุคดิจิทัล พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลที่มากเกินความจำเป็นส่งผลกระทบเชิงลบต่อทั้งสุขภาพกาย จิตวิทยา และความสัมพันธ์ในครอบครัว วาระการปฏิรูปที่สำคัญจึงต้องมุ่งเน้นการส่งเสริมการรู้เท่าทันการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยอาศัยความร่วมมือแบบประสานพลังจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ พร้อมขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งฤดี ศิริ และคณะ (2565) ที่ได้วิจัยเรื่อง สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 พบว่า แนวทางพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัล โดยเน้นความสำคัญของการรักษาข้อมูลส่วนตัวและความปลอดภัยในระดับบุคคลไปจนถึงองค์กร ครูและบุคลากรควรมีสติในการใช้งานอินเทอร์เน็ต หลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลระบุตัวตน เช่น เลขบัตรประชาชน หรือบัญชีธนาคารโดยไม่จำเป็น พร้อมทั้งสร้างความตระหนักรู้ให้แก่คนรอบข้าง เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการสื่อสารออนไลน์ที่ปลอดภัยและรับผิดชอบต่อส่วนรวม

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการบริหารเชิงรุกเพื่อสร้างพลเมืองดิจิทัลเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเปลี่ยนจากการควบคุมมาเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและโอกาส โดยองค์ความรู้ใหม่นี้ คือ โมเดล D-LEAD ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลผ่านการบริหารสถานศึกษาเชิงรุก โดยมุ่งเน้นการบูรณาการ DQ เข้าสู่วิถีปฏิบัติของโรงเรียน ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการเรียนรู้แบบลงมือทำ เพื่อยกระดับผู้เรียนสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ มีสุขภาวะ และมีจริยธรรมในระดับสากล สรุปองค์ความรู้ใหม่โมเดล D-LEAD ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดล D-LEAD 5 เสาหลักสู่การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยโมเดล D-LEAD: 5 เสาหลักสู่การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โมเดลนี้เปลี่ยนมุมมองจากการเน้นการควบคุมมาเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและสร้างโอกาสเชิงบวก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. D - Discernment & Data (การคิดวิเคราะห์และการจัดการข้อมูล) เป็นการคิดวิเคราะห์สื่อ ผู้บริหารบรรจุวาระการแบ่งปันเทคนิคการคัดกรองและประเมินคุณภาพสื่อดิจิทัลในการประชุม PLC ของครู เพื่อให้ครูนำไปถ่ายทอดสู่ผู้เรียน และการบริหารจัดการข้อมูล ส่งเสริมการใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลบนคลาวด์ที่ปลอดภัยและเป็นสากล (เช่น Google Workspace for Education) โดยเน้นการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามความสำคัญ

2. L - Lifestyle Balance (สมดุลแห่งวิถีชีวิต) เป็นการจัดสรรเวลาหน้าจอ ส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning เช่น กิจกรรมกลุ่ม การทดลอง หรือการลงมือปฏิบัติ ที่ใช้สมาร์ทโฟนเป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุน ไม่ใช่สื่อหลักตลอดทั้งคาบ เพื่อลดพฤติกรรมติดหน้าจอ

3. E - Ethics & Identity (จริยธรรมและอัตลักษณ์) เป็นตัวตนเสมือนที่ถูกต้อง รณรงค์การใช้รูปภาพโปรไฟล์ที่สะท้อนตัวตนจริง ไม่แอบอ้างผู้อื่น เพื่อป้องกันปัญหาด้านกฎหมายและ

จริยธรรม และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม จัดทำช่องทางลับทางออนไลน์ (เช่น Google Form หรือ Chatbot) สำหรับแจ้งเหตุการคุกคามหรือขอความช่วยเหลือโดยไม่ต้องระบุตัวตน

4. A - Accountability & Privacy (ความรับผิดชอบและความเป็นส่วนตัว) เป็นการแยกแยะข้อมูล ส่งเสริมแนวทางการแยกบัญชีผู้ใช้งานหรือพื้นที่ทำงานดิจิทัลออกจากเรื่องส่วนตัว เพื่อป้องกันข้อมูลส่วนตัวรั่วไหลเข้าสู่ระบบเครือข่ายสาธารณะของโรงเรียน

5. D - Defense & Resilience (การป้องกันและยืดหยุ่น) เป็นภูมิคุ้มกันดิจิทัล ส่งเสริมให้ครูแนะแนวบูรณาการทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และการฟื้นฟูจิตใจหลังถูกกลั่นแกล้งออนไลน์ เพื่อสร้างวัคซีนทางใจให้ผู้เรียนในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันของความฉลาดทางดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของความฉลาดทางดิจิทัล ด้านสูงสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี และข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลที่สำคัญ คือ ผู้บริหารควรบรรจุวาระการแบ่งปันเทคนิคการคัดกรองข้อมูลในการประชุม PLC ของครู เพื่อให้ครูแต่ละกลุ่มสาระร่วมกันสังเคราะห์วิธีคัดเลือกสื่อการสอนดิจิทัลที่มีคุณภาพ สะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรยังขาดทักษะที่จำเป็นต่อการเผชิญความท้าทายในโลกสมัยใหม่ โดยเฉพาะด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี ซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นลำดับสูงสุด จึงเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งพัฒนา เพื่อปิดช่องว่างทักษะและยกระดับขีดความสามารถในการคัดกรองข้อมูลและการตัดสินใจบนโลกออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำคลังสื่อออนไลน์ และร่วมสังเกตการณ์ในวง PLC เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และยกย่องกลุ่มสาระที่มีกระบวนการคัดกรองที่เข้มข้น และผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยการแชร์เทคนิคการคัดกรองข้อมูลที่ตนเองพบเจอในระดับบริหารให้ครูฟังในที่ประชุม เพื่อเป็นต้นแบบด้านการมีวิจารณญาณ โดยดำเนินการให้เป็นรูปธรรม เช่น จัดทำกิจกรรม/โครงการอาสาสมัครพิทักษ์และคัดสรรสื่อดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนจากผู้รับสารเป็นผู้กลั่นกรอง โดยใช้กระบวนการ PLC เป็นฐาน และ 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการนิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอโดยใช้

เครื่องมือการสังเกตที่เน้นดูสัดส่วนเวลาการใช้หน้าจอของนักเรียนในห้องเรียน และควรสนับสนุนทรัพยากรและพื้นที่สำหรับกิจกรรมนันทนาการที่สร้างสรรค์ เพื่อดึงความสนใจของนักเรียนออกจากโลกออนไลน์ในช่วงเวลาว่าง เพื่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม และ **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี AI ในการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อนำผลการศึกษามากำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู และ 2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อสร้างโมเดลการนิเทศที่ผู้บริหารสามารถนำไปใช้ติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูได้อย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

กำเพลิง พันธุ์ดี และคณะ. (2567). กลยุทธ์การพัฒนาครูด้านความฉลาดทางดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 6(1), 190-204.

เจริญ ราคาแก้ว. (2563). ความฉลาดรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ. ใน *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชนัญสรา อรนพ ณ อยุธยา. (2560). การรู้เท่าทันการสื่อสารกับการขับเคลื่อนวาระปฏิรูปสังคมไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(97), 21-33.

มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน. (2563). *ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Digital Intelligence).* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วอล์ค ออน คลาวด์.

รุ่งฤดี ศิริ และคณะ. (2565). สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 12(3), 1–16.

วสันต์ พินิจมนตรี และวัลลภา อารีรัตน์. (2567). แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกหนองคาย. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.),* 6(4), 190–205.

วิภาภรณ์ ห้วงเกษม. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

สันติกร รักสองหมื่น. (2561). *การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยการใช่ยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิผล โรงเรียนตระพังพิทยาคม.* กระทรวงศึกษาธิการ. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2568 จาก http://research.otepc.go.th/files/ฉบับสมบูรณ์_f42qweof.pdf

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานปีงบประมาณ 2567*. อุบลราชธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *แนวทางการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลของผู้เรียนทุกช่วงวัย: กรณีศึกษาของต่างประเทศและประเทศไทย (ฉบับเข้าใจง่าย).* สมุทรปราการ: เอส.บี.เค. การพิมพ์.

DQ Institute. (2017). Digital *intelligence* (DQ): A *conceptual framework & methodology for teaching and measuring digital citizenship.* Retrieved June 2, 2025, from https://www.dqinstitute.org/what-is-dq

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในยุคดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชัน การบูรณาการพุทธบริหารศาสตร์สู่นวัตกรรมศาสนทายาทอัจฉริยะ*

MANAGEMENT MODEL FOR PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS, GENERAL EDUCATION DEPARTMENT IN THE DIGITAL TRANSFORMATION ERA INTEGRATING BUDDHIST ADMINISTRATION FOR SMART MONASTIC INNOVATION

พระครูสิริปริยัตโยดม ไวยุวัฒน์[1] และ มะลิ ทิพพ์ประจง[2]

PhraBhavanamangkalajarn Thannasampanno[1] and Mali Thipprajong[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-2]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: thipprajongmali@gmail.com

วันที่รับบทความ : 24 เมษายน 2026; วันแก้ไขบทความ 4 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 6 พฤษภาคม 2569

Received 24 April 2026; Revised 4 May 2026; Accepted 6 May 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในยุคดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชัน ผลการศึกษาพบว่า สถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์กำลังเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างและความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี การบริหารแบบดั้งเดิมเริ่มพบข้อจำกัดในการตอบสนองต่อมาตรฐานการศึกษา

Citation:

* พระครูสิริปริยัตโยดม ไวยุวัฒน์ และ มะลิ ทิพพ์ประจง. (2569). รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในยุคดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชัน การบูรณาการพุทธบริหารศาสตร์สู่นวัตกรรมศาสนทายาทอัจฉริยะ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1402-1412.

PhraBhavanamangkalajarn Thannasampanno and Mali Thipprajong. (2026). Management Model For Phrapariyattidhamma Schools, General Education Department In The Digital Transformation Era Integrating Buddhist Administration For Smart Monastic Innovation. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1402-1412.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ชาติ แม้พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 จะช่วยปลดล็อกข้อจำกัดด้านงบประมาณและสถานะทางกฎหมาย แต่การขับเคลื่อนสู่ประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารที่ทันสมัย องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบคือ "โมเดลพุทธบริหารดิจิทัลเชิงบูรณาการ" (IDBAM Model) ซึ่งเน้นการผสานโลกวิทยและธรรมวิทยผ่านระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการใช้ธรรมาภิบาลข้อมูล เพื่อพัฒนาศาสนทายาทให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 (Smart Monks) ที่พร้อมเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในสังคมสากลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การศึกษาพระปริยัติธรรม, ดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชัน, พุทธบริหารศาสตร์, โมเดล IDBAM, ศาสนทายาทอัจฉริยะ

Abstract

This article analyzes management approaches for Phrapariyattidhamma Schools, General Education Department, during the digital transformation era. Findings reveal that monastic institutions face structural challenges and technological divides. Traditional management is increasingly limited in meeting national standards. While the Phrapariyattidhamma Education Act B.E. 2562 has resolved budget and legal issues, achieving maximum efficiency requires a modern model.The study proposes the "Integrated Digital Buddhist Administration Model" (IDBAM Model), which integrates secular and Dhamma knowledge through a smart learning ecosystem, collaborative networks, and data governance. This model aims to produce "Smart Monks" with 21st-century competencies, ready to provide sustainable spiritual leadership for global society.

Keywords: Phrapariyattidhamma Education, Digital Transformation, Buddhist Administration, IDBAM Model, Smart Monks

บทนำ

สถาบันการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มิได้ทำหน้าที่เพียงสถานศึกษาทั่วไปในระบบการศึกษาไทย แต่เปรียบเสมือน "เบ้าหลอมสำคัญ" และเสาหลักของคณะสงฆ์

ไทยในการสร้างและพัฒนาศาสนทายาทที่มีคุณภาพเข้าสู่สังคม การจัดการศึกษาในรูปแบบนี้มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือการบูรณาการหลักสูตรวิชาการทางพระพุทธศาสนา (นักธรรมและบาลี) เข้ากับวิชาการแผนกสามัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นระบบ การดำเนินงานดังกล่าวมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมให้แก่พระภิกษุและสามเณรให้มีความรอบรู้ในลักษณะ "Well-rounded" คือการมีความมั่นคงในพระธรรมวินัยเพื่อการรักษาและธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา ควบคู่ไปกับการมีทักษะทางโลกที่เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2542) ในมิติเชิงสังคม โรงเรียนพระปริยัติธรรมยังทำหน้าที่เป็นฐานรากในการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จากทั่วประเทศ ให้สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานภายใต้ร่มบวรพระพุทธศาสนา การดำรงอยู่ของสถาบันเหล่านี้จึงส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติและการสร้างความมั่นคงทางจิตวิญญาณให้แก่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน

ในปัจจุบัน สถาบันการศึกษาพระปริยัติธรรมกำลังเผชิญกับกระแสความเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและรวดเร็วจากการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล หรือ "Digital Transformation" ซึ่งมิได้ส่งผลกระทบเพียงแค่การนำเทคโนโลยีมาใช้ในห้องเรียนเท่านั้น แต่ส่งผลกระทบในเชิงโครงสร้างต่อมิติการบริหารจัดการในภาพรวม รูปแบบการบริหารจัดการแบบดั้งเดิม (Traditional Management) ที่เคยเน้นการรวมศูนย์อำนาจและการทำงานตามลำดับขั้นเริ่มพบข้อจำกัดสำคัญที่ฉุดรั้งการพัฒนา ดังนี้

1. ข้อจำกัดเชิงสมรรถนะและการตัดสินใจ ระบบการทำงานแบบเดิมมักประสบปัญหาความล่าช้าในกระบวนการส่งต่อข้อมูลและการตัดสินใจเชิงบริหาร ส่งผลให้สถานศึกษาไม่สามารถตอบสนองต่อมาตรฐานการศึกษาชาติที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและการบริหารงานขาดความคล่องตัว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

2. ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) แม้เทคโนโลยีสารสนเทศจะก้าวหน้าไปอย่างมาก แต่ช่องว่างในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและนวัตกรรมระหว่างโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตเมืองและเขตพื้นที่ห่างไกลยังคงเป็นอุปสรรคเรื้อรัง สิ่งนี้ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนสามเณรในบางพื้นที่สูญเสียโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) และการฉลาดรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556)

3. ความท้าทายในการบริหารทรัพยากร ข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ในอดีตยังไม่มีกลไกกฎหมายรองรับที่ชัดเจน ทำให้การลงทุนในเทคโนโลยีการศึกษาและสื่อการสอนที่มีคุณภาพสูงทำได้จำกัด การยกระดับระบบบริหารจัดการให้ก้าวสู่ระดับสากลจึงกลายเป็นภารกิจที่เร่งด่วนและท้าทายอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารในยุคปัจจุบัน

หมุดหมายสำคัญที่สร้างแรงขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง คือการตราพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ขึ้น ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์การศึกษาของคณะสงฆ์ไทย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) กฎหมายฉบับนี้ได้ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการปลดล็อกข้อจำกัดเดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน การได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ตลอดจนการรับรองวิทยฐานะของผู้สำเร็จการศึกษาให้สามารถเทียบเคียงคุณวุฒิการศึกษาชาติได้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งหวังให้สถาบันทางศาสนามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างทรงเกียรติและมีมาตรฐาน

วิวัฒนาการและการบริหารจัดการสถานศึกษา

1. จากจารีตสู่ระบบโรงเรียนสมัยใหม่

วิวัฒนาการของการจัดการศึกษาสามัญของคณะสงฆ์ไทยมีรากฐานมายาวนานจากการเรียนการสอนภายในวัดหรือ "สำนักเรียน" ที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และศิษย์ ต่อมาเมื่อโลกเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ ความต้องการให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้เท่าทันสังคมจึงนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านจากจารีตสู่ระบบโรงเรียนที่มีโครงสร้างชัดเจน หมุดหมายทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญคือระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2514 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2546 ซึ่งส่งผลให้สถานศึกษาสงฆ์มีสถานะเทียบเท่าโรงเรียนสามัญทั่วไป แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ในการบูรณาการวิชาการทางธรรมไว้อย่างเหนียวแน่น (พระอุดรคณารักษ์, 2552)

2. บทบาทของพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ในฐานะธรรมนูญการศึกษา

พ.ร.บ. ฉบับนี้มิได้ทำหน้าที่เพียงกฎหมายจัดตั้งสถานศึกษา แต่ทำหน้าที่เป็น "ธรรมนูญการศึกษาของสงฆ์" ที่ส่งผลกระทบใน 3 มิติหลักที่ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจ

มิติด้านวิทยฐานะ มาตรา 20-25 กำหนดการรับรองวุฒิการศึกษาที่ชัดเจน ปลดล็อกปัญหาการเทียบโอนวิทยฐานะที่เคยเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาต่อของสามเณรในอดีต

มิติด้านงบประมาณ มาตรา 7 กำหนดให้รัฐต้องสนับสนุนงบประมาณตามความเหมาะสมและจำเป็น เปลี่ยนจากการอุดหนุนแบบเงินช่วยเหลือเป็นงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาของชาติอย่างเต็มรูปแบบ

มิติด้านโครงสร้างการบริหาร การจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม (กศ.ป.) ช่วยให้การวางนโยบายมีความเป็นอิสระและสอดคล้องกับบริบททางคณะสงฆ์มากขึ้น

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบยุคการบริหารจัดการ

เพื่อให้เห็นภาพความเปลี่ยนแปลงเชิงลึก การเปรียบเทียบยุคการบริหารจัดการสามารถสรุปได้ตามตารางต่อไปนี้

ประเด็นการเปรียบเทียบ	ยุคอดีต (Traditional)	ยุคปัจจุบัน (Transitional)	ยุคอนาคต (Digital Transformation)
โครงสร้างองค์กร	รวมศูนย์อำนาจ (Hierarchical)	กระจายอำนาจสู่ฝ่ายงาน	องค์กรแนวราบ (Flat & Agile)
เทคโนโลยี	เน้นเอกสารกระดาษเป็นหลัก	คอมพิวเตอร์พื้นฐานและอินเทอร์เน็ต	AI, Big Data และ Cloud Computing
รูปแบบการเรียน	เน้นการฟังและการท่องจำ	แบบผสมผสาน (Hybrid Learning)	เรียนรู้เฉพาะบุคคล (Adaptive Learning)
บทบาทผู้บริหาร	ผู้สั่งการและควบคุมการปฏิบัติ	ผู้อำนวยความสะดวกในการทำงาน	ผู้นำนวัตกรรมและวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัล

ประสิทธิผลการบริหารและแนวคิดพุทธบริหารศาสตร์

1. องค์ประกอบของประสิทธิผลงานวิชาการ (Academic Effectiveness)

ในมิติของการบริหารจัดการ ประสิทธิผลไม่ได้วัดเพียงแค่ตัวเลขคะแนนสอบหรือจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาเท่านั้น แต่ตามแนวคิดของ ภารดี อนันต์นาวี (2551) ประสิทธิผลในสถานศึกษาต้องพิจารณาจากการบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะการสร้าง "ศาสนทายาท" ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานชาติและมาตรฐานทางพระธรรมวินัย การนำระบบประกันคุณภาพ (Quality Assurance) เช่น EdPEx หรือมาตรฐานการประเมิน

ภายนอกมาปรับใช้ในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสร้างวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (PDCA)

2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการ

หัวใจสำคัญที่ทำให้การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแตกต่างจากสถาบันการศึกษาทั่วไปคือการนำศาสตร์แห่ง "พุทธบริหาร" มาใช้เป็นแกนกลาง ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในหลัก "สัปปุริสธรรม 7" อย่างถ่องแท้ เพื่อนำมาใช้เป็นเข็มทิศในการบริหารงาน

ธัมมัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือการเข้าใจนโยบาย มาตรฐานการศึกษา และบริบทของโลกดิจิทัลอย่างถ่องแท้

อัตถัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักผล คือการยึดเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างศาสนทายาทเพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ

ปริสัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน คือการสร้างเครือข่าย "บวร" (บ้าน-วัด-โรงเรียน) และภาคีเครือข่ายความร่วมมือในยุคดิจิทัล (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538)

จะเห็นได้ว่าประสิทธิผลการบริหารในสถานศึกษามิได้จำกัดอยู่เพียงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาเท่านั้น หากแต่เป็นการบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณลักษณะครบถ้วนทั้งด้านวิชาการและคุณธรรมตามมาตรฐานของชาติและพระธรรมวินัย โดยการนำระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาเข้ามาประยุกต์ใช้ เช่น แนวทางการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศและกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบ PDCA ซึ่งช่วยให้เกิดการยกระดับคุณภาพอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ขณะเดียวกันการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสถานศึกษาทั่วไป เนื่องจากต้องบูรณาการหลักพุทธบริหารศาสตร์เป็นแกนกลางในการดำเนินงาน โดยผู้บริหารจำเป็นต้องยึดหลักสัปปุริสธรรมเป็นแนวทางในการบริหาร ทั้งการรู้จักเหตุซึ่งหมายถึงการเข้าใจนโยบายและบริบททางการศึกษาอย่างลึกซึ้ง การรู้จักผลซึ่งเน้นการกำหนดเป้าหมายเพื่อการสืบทอดพระพุทธศาสนา และการรู้จักชุมชนซึ่งเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน รวมถึงเครือข่ายต่าง ๆ ในสังคมยุคดิจิทัล อันส่งผลให้การบริหารจัดการมีทั้งประสิทธิภาพและคุณค่าทางจิตวิญญาณควบคู่กันไปอย่างสมดุล

องค์ความรู้ใหม่ โมเดล IDBAM และยุทธศาสตร์สู่อนาคต

1. เจาะลึกโมเดลพุทธบริหารดิจิทัลเชิงบูรณาการ (IDBAM Model)

จากการสังเคราะห์ข้อมูลการศึกษา พบว่ารูปแบบการบริหารที่จะนำพาโรงเรียนพระปริยัติธรรมก้าวข้ามความท้าทายในปัจจุบันคือ "IDBAM Model" ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการที่ทำงานสอดประสานกัน

I - Integrated (บูรณาการ) การผสานระหว่าง "โลกวิทย" (วิชาการสากล) และ "ธรรมวิทย" (วิชาการทางธรรม) ไม่ให้แยกส่วนกัน แต่ส่งเสริมซึ่งกันและกันผ่านนวัตกรรมการสอน

D - Digital (ดิจิทัล) การสร้างระบบนิเวศอัจฉริยะ (Smart Ecosystem) ที่ไม่ได้มีเพียงแค่ฮาร์ดแวร์ แต่รวมถึงซอฟต์แวร์และแพลตฟอร์มที่รองรับการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime)

B - Buddhist (พุทธ) การรักษาอัตลักษณ์ของสมณสัญญาและจริยธรรมดิจิทัล (Digital Zen) เพื่อให้มั่นใจว่าเทคโนโลยีจะถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม มิใช่ทำลายหลักการทางศาสนา

A - Agile/Analytics (ความคล่องตัวและการวิเคราะห์) การปรับโครงสร้างการบริหารให้มีความยืดหยุ่น ลดขั้นตอนที่ซับซ้อน และใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในการวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจเชิงบริหาร

M - Management (การจัดการ) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance) เพื่อความโปร่งใสและประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดสรรทรัพยากร

2. ยุทธศาสตร์ "Smart Monks" สำหรับศตวรรษที่ 21 การสร้างนวัตกรแห่งจิตวิญญาณบนฐานพุทธธรรม

ยุทธศาสตร์ "Smart Monks" หรือ "ศาสนทายาทอัจฉริยะ" คือเป้าหมายสูงสุดของการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในยุคดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชัน ซึ่งมิใช่เพียงการผลิตพระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ทางวิชาการและพระธรรมวินัยเท่านั้น แต่หมายถึงการสร้างศาสนบุคลากรที่มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ที่สามารถประยุกต์ใช้พุทธธรรมเพื่อการแก้ปัญหาสังคมสมัยใหม่ได้อย่างเท่าทันและทรงพลัง โดยมีรายละเอียดเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 4 มิติดังนี้

2.1 การบูรณาการทักษะ 4Cs บนฐานศีลธรรม (Moral-based 4Cs Skills)ในโลกยุคดิจิทัลที่ข้อมูลข่าวสารล้นเกิน (Information Overload) ศาสนทายาทจำเป็นต้องมีทักษะ

สากลที่วิโรจน์ สารรัตนะ (2556) และนักการศึกษาสมัยใหม่ให้ความสำคัญ คือทักษะ 4Cs แต่อัตลักษณ์ของ "Smart Monks" คือการนำทักษะเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ผ่านเลนส์ของพระพุทธศาสนา

การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) มิใช่เพียงการคิดเชิงเหตุผลทั่วไป แต่คือการฝึกทักษะ "โยนิโสมนสิการ" หรือการคิดอย่างถูกวิธี การรู้จักจำแนกแยกแยะข้อมูลเท็จ (Fake News) ในโลกออนไลน์ และการวิเคราะห์ปัญหาสังคมด้วยหลักอริยสัจ 4 เพื่อหาต้นตอของปัญหาที่แท้จริง

*การ*สื่อสาร (Communication) Smart Monks ต้องมีความสามารถในการ "สื่อสารธรรม" ผ่านสื่อสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Digital Preaching) ทั้งการใช้ภาษาที่เรียบง่าย การเล่าเรื่อง (Storytelling) และการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อเผยแผ่ธรรมสู่ระดับสากล โดยยังคงความสำรวมในสมณสารูป

การร่วมมือ (Collaboration) การสร้างเครือข่ายงานเผยแผ่และงานสังคมสงเคราะห์ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล การทำงานร่วมกับฆราวาสและองค์กรเครือข่าย "บวร" (บ้าน-วัด-โรงเรียน) เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมสาธารณประโยชน์

การสร้างสรรค์ (Creativity) การใช้นวัตกรรมและสื่อมัลติมีเดียในการสร้างสรรค์ "ธรรมะบันเทิง" (Dhamma Entertainment) หรือสื่อการเรียนรู้ทางธรรมที่น่าสนใจเพื่อดึงดูดใจเยาวชนรุ่นใหม่

2.2 ความฉลาดทางดิจิทัลและจริยธรรมไซเบอร์ (Digital Intelligence & Cyber Precepts)

ยุทธศาสตร์ Smart Monks มุ่งเน้นการสร้าง ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Digital Intelligence) ซึ่งเป็นเกราะป้องกันสำคัญในยุคทรานส์ฟอร์เมชัน พระภิกษุสามเณรต้องได้รับการปลูกฝัง "สมณสัญญา" ในโลกไซเบอร์ หรือการรักษาศีลในมิติดิจิทัล (Digital Precepts) เช่น การไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ การสื่อสารด้วยวาจาสุภาพ (สัมมาวาจาในโลกออนไลน์) และการรู้จักบริหารเวลาในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อไม่ให้กระทบต่อกิจวัตรของสงฆ์ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการพัฒนาทักษะ การฉลาดรู้ข้อมูล (Data Literacy) เพื่อให้ศาสนทายาทสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เช่น พระไตรปิฎกฉบับดิจิทัล หรือฐานข้อมูลงานวิจัยทางพุทธศาสตร์ทั่วโลก เพื่อนำมาอ้างอิงในการแสดงธรรมและการทำงานวิชาการได้อย่างถูกต้องแม่นยำ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562)

2.3 ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณในโลกเสมือน (Spiritual Leadership in Virtual World) ในศตวรรษที่ 21 บทบาทของพระสงฆ์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในศาสนสถาน แต่ต้องขยายขอบเขตสู่โลกเสมือน ยุทธศาสตร์ Smart Monks มุ่งสร้างศาสนทายาทให้เป็น "ผู้นำทางจิตวิญญาณดิจิทัล" (Digital Spiritual Leader) ที่สามารถให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาตามแนวพุทธ (Buddhist Counseling) ผ่านช่องทางออนไลน์ การนำการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนามาปรับใช้เพื่อเยียวยาความเครียดของคนในสังคมเมืองผ่านแอปพลิเคชันหรือห้องเรียนเสมือนจริง ภาวะผู้นำนี้ยังหมายถึงการเป็น "ภูมิคุ้มกันทางสังคม" โดย Smart Monks จะต้องทำหน้าที่ชี้แนะจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี (Ethics of AI) และการเตือนสติสังคมเมื่อเกิดกระแสความขัดแย้งในโลกโซเชียลมีเดีย โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 และสาราณียธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างความสมานฉันท์

2.4 การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเป็นนวัตกรพุทธศาสตร์ (Lifelong Learning & Buddhist Innovator) สุดท้าย ยุทธศาสตร์นี้มุ่งหวังให้ศาสนทายาทเป็น "นักเรียนรู้ตลอดชีวิต" (Lifelong Learner) ที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับตำราเดิม โรงเรียนพระปริยัติธรรมต้องส่งเสริมให้สามเณรฝึกฝนทักษะการเป็น "นวัตกร" (Innovator) เช่น การทำโครงงานวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการเข้ากับหลักธรรม การพัฒนาแอปพลิเคชันช่วยจำบทสวดมนต์ หรือการออกแบบระบบจัดการขยะภายในวัดโดยใช้เทคโนโลยี IoT กระบวนการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ Smart Monks จะเปลี่ยนผ่านจาก "ผู้รับจ้างถ่ายทอดความรู้" มาเป็น "ผู้ร่วมสร้างสรรค์ปัญญา" (Co-creator of Wisdom) ซึ่งจะทำให้พระพุทธศาสนามีความร่วมสมัย (Contemporary) และเป็นที่พึ่งของมวลมนุษยชาติได้อย่างแท้จริงท่ามกลางความผันผวนของโลกเทคโนโลยี (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2542)

บทวิเคราะห์ท้ายส่วน (Strategic Analysis)

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ Smart Monks มิใช่เรื่องของการละทิ้งจารีตประเพณี แต่คือการ "รักษาแก่น (ธรรม) และปรับเปลี่ยนกะพี้ (วิธีการ)" ให้สอดรับกับบริบทของสังคมดิจิทัล หากโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามารถผลิตศาสนทายาทตามรูปแบบนี้ได้สำเร็จ จะไม่เพียงแต่เป็นการแก้ปัญหาวิกฤตศรัทธาในปัจจุบัน แต่จะเป็นการยกระดับการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยให้เป็นโมเดลต้นแบบของการจัดการศึกษาที่ผสานความเจริญทางวัตถุเข้ากับความงอกงามทางจิตวิญญาณได้อย่างยั่งยืนที่สุดในศตวรรษที่ 21

สรุป

สถาบันการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกหลักของคณะสงฆ์ไทยในการสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม โดยมีลักษณะเด่นคือการบูรณาการความรู้ทางพระพุทธศาสนากับวิชาการสมัยใหม่อย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบด้านและสามารถดำรงตนได้อย่างเหมาะสมทั้งในทางโลกและทางธรรม สถาบันเหล่านี้ยังทำหน้าที่เป็นโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ขาดแคลน ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความมั่นคงทางจิตวิญญาณของสังคมไทย อย่างไรก็ตามในยุคดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชัน สถานศึกษาดังกล่าวต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งด้านโครงสร้างการบริหารที่ล่าช้า ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี และข้อจำกัดด้านทรัพยากร จนนำไปสู่ความจำเป็นในการปรับตัวเชิงระบบ โดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ช่วยยกระดับสถานะ งบประมาณ และโครงสร้างการบริหารให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะเดียวกันวิวัฒนาการของการบริหารจัดการได้เปลี่ยนผ่านจากระบบจารีตสู่ระบบโรงเรียนสมัยใหม่และก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลที่เน้นความยืดหยุ่น เทคโนโลยี และการเรียนรู้เฉพาะบุคคล โดยบทบาทของผู้บริหารเปลี่ยนจากผู้สั่งการมาเป็นผู้นำนวัตกรรมและผู้สร้างวิสัยทัศน์ ประสิทธิผลของการบริหารจึงไม่ใช่เพียงผลลัพธ์เชิงปริมาณ แต่เป็นการบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในการสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพผ่านระบบประกันคุณภาพและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งบูรณาการหลักพุทธบริหารศาสตร์โดยใช้สัปปุริสธรรมเป็นแนวทางในการบริหาร ทั้งการรู้จักเหตุ รู้จักผล และรู้จักชุมชน เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและคุณค่าทางจิตวิญญาณ นอกจากนี้ได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดล IDBAM ซึ่งเน้นการบูรณาการวิชาการกับธรรมะ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การรักษาอัตลักษณ์ทางพุทธ การบริหารที่คล่องตัวและใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ รวมถึงการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่อนาคตควบคู่กับยุทธศาสตร์ Smart Monks ที่มุ่งสร้างศาสนทายาทอัจฉริยะให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 บนฐานคุณธรรม ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การร่วมมือ และความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่กับความฉลาดทางดิจิทัลและจริยธรรมไซเบอร์ การเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในโลกเสมือน และการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนานวัตกรรมทางพุทธศาสตร์ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนแนวคิดสำคัญคือการรักษาแก่นของพระธรรมควบคู่กับการปรับวิธีการให้สอดคล้องกับโลกยุคใหม่ อันจะนำไปสู่การยกระดับการศึกษา

ของคณะสงฆ์ไทยให้เป็นต้นแบบของการพัฒนาที่ผสมผสานความเจริญทางวัตถุและจิตวิญญาณอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2542). *การศึกษาคือการสร้างสรรค์.* กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

ธนวรรธน์ อิ่มสมโภชน์. (2563). *การบริหารจัดการสถานศึกษายุคดิจิทัล.* นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอุดรคณารักษ์ (อุดร อุตฺตมเมธี). (2552). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภารดี อนันต์นาวี. (2551). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการบริหารการศึกษา.* ชลบุรี: มนตรี.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562.* กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียนของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พิษณุโลก อุตรดิตถ์*

RESEARCH AND DEVELOPMENT REPORT ON AN ADMINISTRATIVE MODEL FOR ENHANCING INSTRUCTIONAL MANAGEMENT SKILLS TO STRENGTHEN STUDENTS' FUNDAMENTAL CAREER COMPETENCIES AMONG TEACHERS AT WANG PHIKUN WITTAYASUKSA SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHITSANULOK–UTTARADIT

เทียมใจ สิทธิศักดิ์

Thiamjai Sitthisak

โรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พิษณุโลก อุตรดิตถ์

Wang Phikun Wittayasuksa School, Secondary Educational Service Area Office Phitsanulok–Uttaradit, Thailand

Corresponding Author's Email: tantansittisak2014@gmail.com

วันที่รับบทความ : 2 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 7 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 9 พฤษภาคม 2569

Received 2 May 2026; Revised 7 May 2026; Accepted 9 May 2026

Citation:

* เทียมใจ สิทธิศักดิ์. (2569). รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียนของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พิษณุโลก อุตรดิตถ์. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1413-1431.

Thiamjai Sitthisak. (2026). Research And Development Report On An Administrative Model For Enhancing Instructional Management Skills To Strengthen Students' Fundamental Career Competencies Among Teachers At Wang Phikun Wittayasuksa School Under The Secondary Educational Service Area Office Phitsanulok–Uttaradit. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1413-1431.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการของครูผู้สอน 2) ยกร่างและตรวจสอบ 3) ศึกษาผลการทดลองใช้ และ 4) ประเมินผลรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ครูผู้สอน โรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาความต้องการ การพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ การทดลองใช้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการและชุมชนเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) พร้อมการนิเทศติดตาม และการประเมินผลโดยการสนทนากลุ่ม กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบประเมิน และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาและวิเคราะห์สภาพความต้องการ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การพัฒนารูปแบบควรตั้งอยู่บนฐานแนวคิดทางวิชาการ แนวคิดการพัฒนา และทฤษฎีระบบร่วมกับวงจรคุณภาพ 2) ผลการยกร่างและตรวจสอบรูปแบบ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงาน 9 ขั้นตอน ครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาสภาพจนถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ครูผู้สอนมีผลสัมฤทธิ์หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นจากกระบวนการชุมชนเรียนรู้ทางวิชาชีพ และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก และ 4) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้ในระดับมาก และมีความคุ้มค่าในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้, สมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน, โรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) analyze the needs and current conditions of teachers, 2) develop and validate the model, 3) examine the results of model implementation, and 4) evaluate an administrative model for enhancing instructional management skills to strengthen students' fundamental career competencies

among teachers at Wang Phikun Wittayasuksa School. This study employed a research and development (R&D) approach consisting of four phases: needs analysis; model development and validation by experts; model implementation through workshops, instructional management, professional learning community (PLC), and supervision; and model evaluation through focus group discussion. The target groups included school administrators, teachers, and experts, selected by purposive sampling. The research instruments consisted of questionnaires, tests, evaluation forms, and focus group records. Data were collected using both quantitative and qualitative methods and analyzed using mean, standard deviation, percentage, and content analysis.

The findings revealed that: 1) administrators and teachers shared consistent views that the model should be grounded in academic principles, developmental concepts, and systems theory integrated with a quality cycle; 2) the developed model comprised a nine-step operational process, ranging from situational analysis to human resource development; 3) the implementation results showed that teachers' post-training achievement was higher than pre-training, their understanding improved through the PLC process, and their satisfaction with instructional management was at a high level; and 4) the overall evaluation indicated that the model was highly feasible and demonstrated the highest level of utility.

Keywords: An Administrative Model for Developing Instructional Management Skills, Students' Fundamental Career Competencies, Wittayasuksa School

บทนำ

สถานการณ์ด้านโครงสร้างประชากรของประเทศไทยที่เข้าสู่สังคมสูงวัย ส่งผลให้สัดส่วนวัยแรงงานและวัยเด็กลดลง ขณะที่ความหลากหลายของช่วงวัยและรูปแบบการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยท้าทายต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติ รวมถึงการเคลื่อนย้ายแรงงานที่สะดวกมากขึ้นจากการเปิดเสรีและความก้าวหน้าด้านคมนาคม (วีนัฐดา แก้วโท, 2564) ประกอบกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ ข้อมูล

ขนาดใหญ่ และนวัตกรรมสมัยใหม่ ได้เร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมและเศรษฐกิจ (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2562) สาระสำคัญในแผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะอาชีพและการเรียนรู้ เพื่อรองรับการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ โดยเน้นการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะรายบุคคล และนำไปสู่การมีงานทำในอนาคต (สำนักงาคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

ทักษะอาชีพ (Career Skills) เป็นทักษะสำคัญต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งส่งเสริมค่านิยมการเรียนสายอาชีพและปรับลดสัดส่วนสายสามัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ที่กำหนดการปรับสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น และแนวโน้มในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งสู่สัดส่วน 70:30 (สุภาวดี มาศบาง, 2566) นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาการศึกษายังเน้นการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลให้สอดคล้องกับสมรรถนะวิชาชีพและความต้องการของสถานประกอบการ เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถประกอบอาชีพ พึ่งตนเอง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นการสร้างแรงจูงใจสู่อาชีพและการมีงานทำในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

โรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา ภายใต้การบริหารของผู้วิจัย ได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์บริบทของชุมชนและลักษณะการประกอบอาชีพของผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอนตามบทบาทของสถานศึกษา ควบคู่กับการพิจารณานโยบายและจุดเน้นทางการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดในทุกระดับ รวมทั้งหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันของบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและความต้องการของชุมชน ผลจากการดำเนินงานดังกล่าวก่อให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนมีสมรรถนะพื้นฐานอาชีพ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการ

ดำรงชีวิต และเป็นพื้นฐานสำคัญในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมและมั่นคงในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์สภาพความต้องการของครูผู้สอน และพัฒนารูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน

2. เพื่อยกร่างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน

3. เพื่อศึกษาการทดลองใช้รูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน

4. เพื่อประเมินผลรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพ

การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมต่อการดำรงชีวิต การเรียนรู้ต่อเนื่อง และการประกอบอาชีพในอนาคต โดยมุ่งพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการทำงาน เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบ และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 กำหนดทิศทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ที่มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกการทำงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560; สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2562)

การเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพจึงควรดำเนินการผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ความถนัด ความสนใจ และบริบทของผู้เรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอแนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียน เพื่อให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ที่ช่วยสร้างแรงจูงใจและเป็นพื้นฐานในการเลือกเส้นทาง

อาชีพในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ขณะเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เน้นการขับเคลื่อนการศึกษามัธยมศึกษาเพื่อการมีงานทำแห่งศตวรรษที่ 21 โดยให้ความสำคัญกับหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และเครือข่ายความร่วมมือที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู

ครูเป็นกลไกสำคัญในการแปลงหลักสูตรและนโยบายสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพของผู้เรียน โดยครูต้องสามารถวิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล และเชื่อมโยงการเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เน้นให้การพัฒนาครูเป็นกลไกสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงปฏิบัติในห้องเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

การบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูควรมีลักษณะเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมาย การสนับสนุนทรัพยากร การนิเทศติดตาม และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การมีส่วนร่วมและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นกลไกในการพัฒนาครูให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ฉันทนา ภุมมา (2563) พบว่า การบริหารด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสามารถส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนได้ผ่านการร่วมวางแผน การออกแบบกิจกรรม การสนับสนุนจากผู้บริหาร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู ขณะที่นงนุช ชุมภูเทพ (2560) พบว่า การบริหารเพื่อส่งเสริมอาชีพของนักเรียนควรคำนึงถึงบริบททางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งใช้การมีส่วนร่วมเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนา

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนว่า การพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทจริง การพัฒนาครู และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน วีนัฐดา แก้วโท (2564) พบว่า การพัฒนารายวิชาการงานอาชีพที่ออกแบบอย่างมีเป้าหมายสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้เรียนได้ สุภาวดี มาศบาง (2566) ชี้ให้เห็นว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนควรเชื่อมโยงหลักสูตรกับบริบทพื้นที่ ความต้องการของผู้เรียน และทรัพยากรของชุมชน ส่วนพรพนา ศรีสถานนท์ (2564) พบว่า การใช้เทคนิคพี่เลี้ยงโรงเรียนช่วยให้ครูเกิดองค์ความรู้และสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะวิชาชีพของผู้เรียนได้อย่างมีความหมาย นอกจากนี้ อุมาพร อ่อนคำ (2561) พบว่า การ

จัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถพัฒนาทักษะอาชีพในท้องถิ่นของนักเรียนได้ผ่านกระบวนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลร่วมกับชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การใช้ชุมชนเป็นฐาน การมีส่วนร่วมของเครือข่าย และการพัฒนาครู อย่างไรก็ตาม ยังมีความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารที่เชื่อมโยง “การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู” กับ “การเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพของนักเรียน” อย่างเป็นระบบ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารที่บูรณาการการบริหารเชิงระบบ การมีส่วนร่วม การฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้ร่วมกัน และการนิเทศติดตาม เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะพื้นฐานอาชีพของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์สภาพและความต้องการ

1.1 ศึกษากรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน และนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ขับเคลื่อนภารกิจทางการศึกษาตามบทบาทของครูผู้สอน โดยการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

1.2 วิเคราะห์สภาพความต้องการพัฒนาสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียนของครูผู้สอน ผ่านการสรุปความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยการประชุมครูผู้สอนที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การยกร่างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1 ยกร่างรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา

2.2 ตรวจสอบรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียนในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา

2.3 กำหนดกรอบรายละเอียดตามโครงสร้างและประเด็นสำคัญที่ตอบสนองต่อโครงสร้างของรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน และแนวทางการดำเนินงานการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และกำหนดคุณลักษณะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประสานเรียนเชิญเข้าร่วมการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

2.4 จัดทำเอกสารสรุปสะท้อนถึงรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ด้วยโครงสร้างและรายละเอียดครอบคลุมการดำเนินการพัฒนาผ่านโครงสร้างทั้งหมด พร้อมกับสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการตรวจสอบรูปแบบการบริหารดังกล่าว

2.5 ประสานเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อร่วมกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน จัดส่งเอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และแบบสอบถามประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญให้กับผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนได้ศึกษา วิเคราะห์ ตอบแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการบริหารดังกล่าวล่วงหน้า

2.6 ดำเนินการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนด ซึ่งมีบุคลากรเข้าร่วมการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ทั้งผู้ดำเนินการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ผู้รายงาน คณะผู้บันทึกข้อมูล และผู้อำนวยความสะดวก เพื่อทำให้การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

2.7 เปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านได้ตอบแบบสอบถามประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญให้ครบถ้วน ทั้งแบบสอบถามที่ต้องการตรวจสอบทางด้านปริมาณ และด้านคุณภาพ

2.8 สรุปผลการดำเนินการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อให้ได้รับข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องตามหลักทางวิชาการ และความเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน ของรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) พิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย กับเกณฑ์ที่กำหนด และข้อมูล

เชิงคุณภาพดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พร้อมทั้งพิจารณาความถี่ และค่าร้อยละ เพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

3.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ สำหรับครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา และตัวแทนจากชุมชนท้องถิ่น โดยดำเนินการดังนี้

3.1.1 มอบหมายให้บุคลากรของโรงเรียนประสานงานเรียนเชิญวิทยากรบรรยายให้ความรู้และปฏิบัติการฝึกอบรมที่มีเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การจัดเตรียมวัสดุและการประกอบอาหาร การออกแบบและการจัดทำบรรจุภัณฑ์ และการค้าขายออนไลน์

3.1.2 จัดทำเอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ ตามวัตถุประสงค์ และยึดสาระสำคัญที่วิทยากรกำหนด สอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอน พร้อมทั้งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ

3.1.3 กำหนดการอบรมเชิงปฏิบัติการตามช่วงเวลาที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการก่อนหลังของครูผู้สอน ซึ่งเน้นการออกแบบและการวางแผนดำเนินการโดยไม่เกิดผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน

3.1.4 ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการประกอบด้วย

1) ทำการทดสอบก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Pre-test)

2) รับฟังคำบรรยายความรู้จากวิทยากรผ่านสื่อ PowerPoint

3) จัดทำกิจกรรม ใบงานตามที่วิทยากรกำหนด

4) ซักถาม สร้างความรู้ความเข้าใจตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

5) ทำการทดสอบหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Post-test)

3.1.5 สรุปผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ

3.2 พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3.3 ดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพ ซึ่งครูผู้สอนได้พัฒนาขึ้นสำหรับ

ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ประชุมครูผู้สอนกลุ่มเป้าหมาย และคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล โดยชี้แจงประเด็นและสาระสำคัญการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล รวมทั้งการใช้เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามประกอบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

3.3.2 กำหนดปฏิทินของคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล เพื่อให้ครูผู้สอนวางแผนจัดการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพเพื่อการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นได้อย่างเหมาะสมจากครูผู้สอน และนักเรียน

3.3.3 ดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ตามปฏิทินซึ่งได้กำหนดร่วมกันระหว่างครูผู้สอน และคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

3.3.4 คณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลร่วมประชุม สรุปผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล เพื่อวางแผนการดำเนินงานที่มีระบบ และเกิดประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาด้านทักษะอาชีพของโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) พิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย กับเกณฑ์ที่กำหนด และข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พร้อมทั้งพิจารณาค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

4.1 กำหนดรายการประเมินผลการดำเนินงานตามแนวทางของรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน และกำหนดบุคลากรในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย การเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนจากโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จำนวน 6 โรงเรียน

4.2 จัดทำเอกสารสรุปสะท้อนแนวทางการดำเนินงานของครูผู้สอนตามรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับ

นักเรียนพร้อมกับสร้างและหาคุณภาพแบบสอบถามประกอบการสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่มของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายแล้ว

4.3 ประสานเรียนเชิญโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อร่วมกิจกรรมการสนทนากลุ่ม พิจารณาประเมินผลความเป็นไปได้ และความคุ้มค่าการดำเนินงานตามแนวทางของรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน จัดส่งเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม พร้อมแบบสอบถามให้กับผู้อำนวยการโรงเรียนและตัวแทนครูผู้สอนได้ศึกษา วิเคราะห์ ตอบแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานตามแนวทางของรูปแบบดังกล่าวล่วงหน้า

4.4 ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด ซึ่งมีบุคลากรจากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย คือผู้อำนวยการโรงเรียนและตัวแทนครูผู้สอน ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้รายงาน คณะผู้บันทึกข้อมูล และผู้อำนวยความสะดวก เพื่อทำให้การสนทนากลุ่มประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

4.5 เปิดโอกาสให้ผู้อำนวยการโรงเรียน และตัวแทนครูผู้สอนของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้ตอบแบบสอบถามประกอบการสนทนากลุ่มให้ครบถ้วน ทั้งแบบสอบถามระดับความคิดเห็น และการให้ข้อเสนอแนะ

4.6 สรุปผลการดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้ และความคุ้มค่าการดำเนินงานตามแนวทางของรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) พิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย กับเกณฑ์ที่กำหนด และข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พร้อมทั้งพิจารณาค่าความถี่ และค่าร้อยละเพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา วิเคราะห์สภาพความต้องการของครูผู้สอน และพัฒนารูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา พบว่า

1.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน ควรจะต้องมีแนวคิดเชิงหลักการเพื่อนำไปสู่การบริหารทางวิชาการ ที่เน้นการกำหนดการดำเนินงานเชิงระบบ รายละเอียดประกอบโครงสร้างและองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการพัฒนาทั้งปัจจัยป้อน กระบวนการ และผลผลิต พัฒนาความรู้ร่วมกันระหว่างผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนให้มีความเข้าใจถึงรูปแบบการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของบุคลากรในหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ พร้อมกับการนำความรู้ที่ได้รับไปสู่การพัฒนาวางแผนออกแบบจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยกระบวนการร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอน และบุคลากรทุกกลุ่มทุกคนในโรงเรียน มีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานผ่านการใช้วงจรคุณภาพในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ไปสู่การพัฒนาสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียนที่จะต้องมีการตรวจสอบและประเมินมาตรฐานการเรียนรู้ทางด้านอาชีพต่อไป

1.2 ครูผู้สอน ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ ให้ข้อเสนอแนะ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอนเพื่อทำให้การพัฒนาสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียนประสบความสำเร็จ ตรงตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมของโรงเรียน ครูผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการผ่านการศึกษาโครงสร้าง และรายละเอียดของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ประกอบด้วยคำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมการเรียนการสอน แนวทางการวัดผลและประเมินผล การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ระบุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และมาตรฐานการเรียนรู้

2. ผลการยกร่างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ประกอบด้วย ปัจจัยป้อน (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) และเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบด้วยข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย วงจรคุณภาพ (PDCA) การมีส่วนร่วม (Participation) และการฝึกปฏิบัติ (Performance) เพื่อการออกแบบและวางแผนสร้างขั้นตอน แนวทางการดำเนินงาน และกำหนดรายละเอียดของการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ (Well – being Study)
ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์หลักสูตร (Analysis for Curriculum)
ขั้นตอนที่ 3 กำหนดเป้าหมาย (Normalize target)
ขั้นตอนที่ 4 โครงการพัฒนาครู (Global Career Project)
ขั้นตอนที่ 5 ฝึกประสบการณ์กับเครือข่าย (Procedure for experience)
ขั้นตอนที่ 6 บูรณาการรายวิชา (Integration on Course)
ขั้นตอนที่ 7 พัฒนาเครื่องมือ (Keystone of tools)
ขั้นตอนที่ 8 เรียนรู้ร่วมกัน (Union learning)
ขั้นตอนที่ 9 พิทักษ์ทรัพยากรมนุษย์ (Longevity for human)

และผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา ด้านความเหมาะสม ในภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาการทดลองใช้รูปแบบการบริการการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน มีข้อค้นพบจำแนกได้ ดังนี้ คือ 3.1 ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การเตรียมวัสดุและการประกอบอาหาร การออกแบบและจัดทำบรรจุภัณฑ์ และการค้าขายออนไลน์ ครูผู้สอนมีผลสัมฤทธิ์หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการสูงกว่าก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ 3.2 ผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยชุมชนเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบพบว่า ครูผู้สอนได้รับความรู้ความเข้าใจจากการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม 3.3 ผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

4. ผลการประเมินผลรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียนของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา พบว่า

ส่วนที่ 1 รูปแบบและการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า 1.1 หลักการและแนวคิด 1.2 วัตถุประสงค์ 1.3 เป้าหมาย 1.4 เงื่อนไขความสำเร็จ และ 1.5 การบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง

สมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ 1.5 การบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดย 1.5.1 วงจรคุณภาพ 1.5.2 การมีส่วนร่วม 1.5.3 การฝึกปฏิบัติ และ 1.5.4 รูปแบบวังพิกุล มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินผลรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา ด้วยการตอบแบบสอบถามประกอบการสนทนากลุ่ม ด้านความคุ้มค่า ในภาพรวม พบว่า มีความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละส่วน พบว่า ส่วนที่ 4 การนำรูปแบบการบริหารการพัฒนาไปใช้ในโรงเรียนมีความคุ้มค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนที่ 1 รูปแบบและการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ ส่วนที่ 2 องค์คณะบุคคลและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และส่วนที่ 3 การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน มีความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษา วิเคราะห์สภาพความต้องการของครูผู้สอน และพัฒนารูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา พบว่า ความต้องการของครูผู้สอน ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนต่างมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า รูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน จะต้องพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดและทฤษฎีเพื่อการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย (1) แนวคิดหลักการ: วิชาการ ประกอบด้วย การจัดสร้างพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม และการจัดการเรียนรู้ด้านอาชีพ แนวคิดทฤษฎี : พัฒนา ประกอบด้วย รูปแบบและการจัดการรูปแบบ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และชุมชนเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ แนวคิดทฤษฎีเพื่อการขับเคลื่อนรูปแบบ ประกอบด้วย ทฤษฎีระบบ และวงจรคุณภาพสอดคล้องกับฉันทนา ภุมมา (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนวัดหนองศาลา (ประชานุกูล) ที่ครูจะต้องคำนึงถึงสภาพปัจจุบันที่เน้นการสร้างภาวะผู้นำ มอบหมายภารกิจหน้าที่ให้ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร่วมกันวางแผน ออกแบบจัดการเรียนการสอน และจัดทำโครงการสานฝันสู่อาชีพ จัด

บรรยากาศสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสนับสนุนงบประมาณให้เหมาะสมเพียงพอ รูปแบบการบริหารจะต้องเน้นความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมทักษะอาชีพ ภายใต้การสร้างพัฒนา และใช้หลักสูตรสถานศึกษารายวิชาเพิ่มเติมเพื่อเป็นกรอบและทิศทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพให้แก่เยาวชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีกลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก จึงกำหนดนโยบายหลักที่สำคัญสำหรับสถานศึกษา หรือสถาบันทางการศึกษาได้ใช้เป็นกรอบรายละเอียดสำคัญในการดำเนินการ

2. ผลการยกร่างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา พบว่า รูปแบบฯประกอบด้วยกระบวนการดำเนินการ 9 ขั้นตอน ดังนี้ คือ 1) ศึกษาสภาพ 2) วิเคราะห์หลักสูตร 3) กำหนดเป้าหมาย 4) โครงการพัฒนาครู 5) ฝึกประสบการณ์กับเครือข่าย 6) บูรณาการรายวิชา 7) พัฒนาเครื่องมือ 8) เรียนรู้ร่วมกัน และ 9) พิทักษ์ทรัพยากรมนุษย์ สอดคล้องกับพรพนา ศรีสถานนท์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะวิชาชีพแก่นักเรียนในท้องถิ่น โดยใช้เทคนิคพี่เลี้ยงโรงเรียน ซึ่งได้ข้อค้นพบว่า การใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคพี่เลี้ยง ส่งผลให้ครูเกิดองค์ความรู้เข้าถึงประสบการณ์การเลือกกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้วางแผน ออกแบบดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีความหมาย จุดประกายการเลือกอาชีพให้แก่ผู้เรียน และมีแนวโน้มว่าผู้เรียนจะมีทักษะปฏิบัติทางวิชาชีพสูงขึ้นอย่างเป็นระบบมีความต่อเนื่อง

3. ผลการศึกษาการทดลองใช้รูปแบบการบริการการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน มีข้อค้นพบจำแนกได้ ดังนี้ คือ 3.1 ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การเตรียมวัสดุและการประกอบอาหาร การออกแบบและจัดทำบรรจุภัณฑ์ และการค้าขายออนไลน์ ครูผู้สอนมีผลสัมฤทธิ์หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการสูงกว่าก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ 3.2 ผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยชุมชนเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบพบว่า ครูผู้สอนได้รับความรู้ความเข้าใจจากการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม 3.3 ผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูผู้สอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ อุมาพร อ่อนคำ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็น

ฐาน เพื่อสร้างทักษะอาชีพในท้องถิ่นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร โดยครูผู้สอนยึดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะอาชีพ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนผล และยึดทักษะอาชีพในท้องถิ่นของนักเรียนเกี่ยวกับ (1) ทักษะทางสังคม (2) ทักษะการทำงาน (3) ทักษะการวิเคราะห์ (4) ทักษะการแก้ปัญหา และ (5) ทักษะการสังเกต และใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง บุคคลในชุมชนท้องถิ่นมีพลังอำนาจร่วมกันกับบุคลากรในโรงเรียน การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจึงเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียนได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น ตรงตามเป้าหมาย

4. ผลการประเมินผลรูปแบบการบริหารการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพสำหรับนักเรียน ของครูผู้สอนโรงเรียนวังพิกุลวิทยศึกษา พบว่า ผลกาประเมินรูปแบบฯ พบว่า (1) ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (2) ความคุ้มค่าอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับนงนุช ชมภูเทพ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาบนพื้นที่สูงและทุรกันดาร เขตภาคเหนือฝั่งตะวันตก ที่กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพที่มีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพบริบทของสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจของชุมชน การส่งเสริมอาชีพของนักเรียนประกอบด้วยข้อมูลด้านต่างๆ ดังนี้ (1) ด้านสังคม (2) ด้านเศรษฐกิจ (3) ด้านสิ่งแวดล้อม ความต้องการในการพัฒนาอาชีพและแนวทางการส่งเสริมอาชีพประกอบด้วย (1) หลักการในการส่งเสริมอาชีพ (2) วิธีการส่งเสริมอาชีพ (3) การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC: Professional Learning Community) เพื่อการสร้างระบบและขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้พัฒนาสมรรถนะพื้นฐานให้แก่นักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่เป็นช่วงชั้นของนักเรียนที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งยังสับสนและไม่ชัดเจนในการเลือกประกอบอาชีพในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาครูและการพัฒนาผู้เรียนควรถูกบูรณาการเป็นระบบเดียวกัน โดยมุ่งให้การพัฒนาสมรรถนะของครูส่งผลโดยตรงต่อการเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานอาชีพของผู้เรียน ผ่าน

การจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ในบริบทจริง ภายใต้การบริหารเชิงระบบด้วยวงจร PDCA (Plan–Do–Check–Act) ที่ช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งนี้ ครูมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะที่เชื่อมโยงกับโลกการทำงานจริง ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและภาคีต่าง ๆ และการประเมินผลผู้เรียนจากพฤติกรรมเชิงประจักษ์ ขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการในการขับเคลื่อน สนับสนุน และกำกับให้เกิดระบบการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริงน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การยกระดับสมรรถนะพื้นฐานอาชีพของผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการบริหารที่เป็นระบบ บูรณาการ และมีส่วนร่วม โดยใช้การพัฒนาครูเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน ผ่านกระบวนการบริหารเชิงวงจร การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทจริง และการประเมินผลที่เน้นสมรรถนะ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้านและยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1) สถานศึกษาควรนำรูปแบบการบริหารไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรและคณะกรรมการให้ชัดเจนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน 2) ครูผู้สอนควรใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ตาม 9 ขั้นตอนในการวางแผน ออกแบบ และจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมจนถึงการประเมินผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ 3) สถานศึกษาควรพัฒนาและขับเคลื่อนเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และเสริมสร้างทักษะอาชีพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง**ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารที่มุ่งเสริมสร้างเจตคติ พฤติกรรม และจรรยาบรรณที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของอาชีพในอนาคต 2) ควรศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้างและปัจจัยสนับสนุนที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพให้สอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี 3) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและบทบาทของเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในการเสริมสร้างสมรรถนะอาชีพของผู้เรียนในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียน.* กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

ฉันทนา ภุมมา. (2563). *การพัฒนารูปแบบการบริหารด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนวัดหนองศาลา (ประชานุกูล).* นครปฐม: โรงเรียนวัดหนองศาลา(ประชานุกูล) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

นงนุช ชุมภูเทพ. (2560). รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมอาชีพของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสที่ตั้งอยู่บนที่สูงและทุรกันดาร ในเขตภาคเหนือด้านตะวันตก. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร,* 21(4), 142-153.

พรพนา ศรีสถานนท์. (2564). การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะวิชาชีพแก่นักเรียนในท้องถิ่นโดยใช้เทคนิคพี่เลี้ยงโรงเรียน. *วารสารรัชต์ภาคย์ มหาวิทยาลัยรัชต์ภาคย์,* 15 (40), 227-235.

วีนัฐดา แก้วโท. (2564). การพัฒนารายวิชาการงานอาชีพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญาของกิลฟอร์ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารครุศาสตร์ปริทัศน์ฯ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 8(2), 254-260.

สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *การขับเคลื่อนการศึกษามัธยมศึกษาไทย 4.0 เพื่อการมีงานทำแห่งศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูรูปแบบครบวงจร ประจำปีงบประมาณ 2561.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. (พ.ศ.2560-2564).* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาชาติ.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุภาวดี มาศบาง. (2566). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพฐานชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อุมาพร อ่อนคำ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อสร้างทักษะอาชีพในท้องถิ่นของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(2), 279-293.

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในงานการบริหารทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา*

THE APPLICATION OF THE FOUR BASES OF SUCCESS (IDDHIPADA IV) IN GENERAL ADMINISTRATION OF ADMINISTRATORS AND TEACHERS IN THAIRATH WITTAYA SCHOOLS, CHAO PHRAYA RIVER BASIN CLUSTER

นวลจันทร์ นนยะโส[1] และ สุมิตรา ยาประดิษฐ์[2]

Nuanjun Nonyaso[1] and Sumitra Yapradit[2]

[1-2]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์

สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

[1-2]Department of Educational Administration, Faculty of Education and Liberal Arts,

Sarasas Suvarnabhumi Institute of Technology (SSVIT), Thailand

Corresponding Author's Email: nuanjan002@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 26 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 28 พฤษภาคม 2569

Received 11 May 2026; Revised 26 May 2026; Accepted 28 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา 2) ศึกษาระดับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา และ 3) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไป ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา

Citation:

* นวลจันทร์ นนยะโส และ สุมิตรา ยาประดิษฐ์. (2569). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในงานการบริหารทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1432-1452.

Nuanjun Nonyaso and Sumitra Yapradit. (2026). The Application Of The Four Bases Of Success (Iddhipada Iv) In General Administration Of Administrators And Teachers In Thairath Wittaya Schools, Chao Phraya River Basin Cluster. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1432-1452.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา จำนวน 144 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนร่วมกับการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา 2) ระดับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน และ 3) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา ได้ร้อยละ 98.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.993 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.01217 ตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ด้านวิริยะ รองลงมาคือ ด้านฉันทะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ตามลำดับ

คำสำคัญ: อิทธิบาท 4, การบริหารงานทั่วไป, โรงเรียนไทยรัฐวิทยา

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of application of the Four Bases of Success (Iddhipada IV) among administrators and teachers in Thairath Wittaya Schools, Chao Phraya River Basin Cluster; 2) investigate the level of general administration of administrators and teachers in Thairath Wittaya Schools, Chao Phraya River Basin Cluster; and 3) study the application of the Four Bases of Success (Iddhipada IV) affecting the general administration of administrators and teachers in these schools. The sample consisted of 144 administrators and

teachers, determined by the Krejcie and Morgan (1970) sample size table, and selected through proportional stratified random sampling combined with simple random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with content validity ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.83. Descriptive statistics included frequency, percentage, mean, and standard deviation; inferential statistics employed multiple regression analysis.

The findings revealed that: 1) the overall level of application of the Four Bases of Success was at a high level, with all four aspects—Chanda (aspiration), Viriya (effort), Citta (attention), and Vimamsa (investigation)—rated at a high level; 2) the overall level of general administration was at a high level, with all aspects similarly rated at a high level; and 3) the multiple regression analysis indicated that the four aspects of Iddhipada IV jointly predicted general administration at 98.6 percent of the variance (R = 0.993; standard error of estimate = 0.01217), statistically significant at the .05 level. The most influential predictor was Viriya, followed by Chanda, Citta, and Vimamsa, respectively.

Keywords: Four Bases of Success (Iddhipada IV), General Administration, Thairath Wittaya Schools

Keywords: Four Bases of Success (Iddhipada IV), General Administration, Thairath Wittaya Schools

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 6 กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ทั้งนี้ มาตรา 39 ยังกำหนดให้มีการกระจายอำนาจด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) ภายใต้การกำกับดูแล

ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ โดยเน้นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยึดหลักธรรมาภิบาล ในบรรดาภารกิจทั้งสี่ด้าน "งานบริหารทั่วไป" นับเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนการดำเนินงาน ด้านวิชาการ งบประมาณ และบุคลากรให้เป็นไปอย่างราบรื่น ครอบคลุมภารกิจด้านงานธุรการ งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน และงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งล้วนส่งผลโดยตรง ต่อภาพลักษณ์และคุณภาพของสถานศึกษา หากการบริหารงานทั่วไปขาดความเป็นระบบ ขาดแรงจูงใจ หรือขาดการพิจารณาอย่างรอบคอบ ย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

ในบริบทของการบริหารสถานศึกษายุคปัจจุบัน ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารจัดการ ควบคู่กับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจในงาน) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความเอาใจใส่และจดจ่อ) และวิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรอง อย่างรอบคอบ) เป็นหลักธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในวงวิชาการว่าสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน และพัฒนาคุณภาพองค์กรได้อย่างมีประสิทธิผล เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่มุ่งสร้างแรงจูงใจภายใน และส่งเสริมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา เป็นเครือข่ายสถานศึกษาในภาคกลางและภาคตะวันออก ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในพื้นที่หลากหลายบริบท ทั้งเขตเมือง ชุมชนกึ่งเมือง และชนบท สถานศึกษากลุ่มนี้อยู่ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิไทยรัฐ ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมคุณธรรมควบคู่ความรู้ อย่างไรก็ตาม จากสภาพการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าการบริหารงานทั่วไปของบางโรงเรียน ยังประสบปัญหาเชิงคุณภาพหลายประการ เช่น การขาดแรงจูงใจของบุคลากรในงานธุรการ การดูแลอาคารสถานที่ที่ยังไม่เป็นระบบ การดำเนินงานกิจการนักเรียนที่ยังไม่ต่อเนื่อง และการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึงและขาดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (มูลนิธิไทยรัฐ, 2568) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความจำเป็นในการเสริมสร้าง กระบวนการบริหารที่เน้นคุณค่าภายในและการพัฒนาจิตสำนึกในการทำงานของบุคลากร

แม้ที่ผ่านมาจะมีงานวิจัยที่ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษา หลายชิ้น เช่น บุญมี วิทยาสิทธิ์ (2561) ที่ศึกษาการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฺฒนเมธี (จันทร์เต็ม) (2561) ที่ศึกษาการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 และโสภณ บัวจันทร์ (2562) ที่ศึกษาการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเรียน ของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี งานวิจัยเหล่านี้พบว่า การนำหลักธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ ทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในบริบทของการบริหารสถานศึกษาทั่วไป หรือเน้นเฉพาะภาพรวม ของการบริหาร ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในงานบริหารทั่วไป อย่างเจาะจง โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยาซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านวัฒนธรรมองค์กร และเจตนารมณ์ของมูลนิธิ จึงเป็น "ช่องว่างทางวิชาการ" (Research Gap) ที่ผู้วิจัย ต้องการเติมเต็มเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหาร งานทั่วไปของกลุ่มโรงเรียนดังกล่าวต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในงานการบริหารทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยากลุ่มลุ่มเจ้าพระยา เนื่องจากหลักธรรมดังกล่าวสามารถสร้างความรักในงาน (ฉันทะ) ส่งเสริมความเพียรพยายาม (วิริยะ) พัฒนาความเอาใจใส่รับผิดชอบ (จิตตะ) และส่งเสริมการประเมินผลอย่างรอบด้าน (วิมังสา) อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบงานอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และแนวคิดการบริหารเชิงคุณธรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนางาน ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นแนวทางเชิงประจักษ์ในการพัฒนากระบวนการบริหารงานทั่วไป ของสถานศึกษาในสังกัดมูลนิธิไทยรัฐและสถานศึกษาอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา

2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา

3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่องานบริหารทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4

หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โดยมีนักวิชาการทั้งทางพระพุทธศาสนาและการบริหารการศึกษาได้อธิบายความหมายขององค์ประกอบทั้ง 4 ไว้สอดคล้องกันในหลักการ แต่มีรายละเอียดและการประยุกต์ใช้ที่หลากหลายตามบริบทของผู้ศึกษา การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2553) เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ฉันทะ คือ ความพอใจ และความรักในสิ่งที่ทำ 2) วิริยะ คือ ความเพียรพยายามและความอดทนในการปฏิบัติงาน 3) จิตตะ คือ ความตั้งใจและเอาใจใส่ต่อสิ่งที่ทำ และ 4) วิมังสา คือ การพิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์ และปรับปรุงการทำงานอย่างรอบคอบ ทั้ง 4 องค์ประกอบทำงานสัมพันธ์กันเชิงระบบ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จ

ฉันทะ (ความพอใจในงาน) นักวิชาการได้ให้ความหมายของ "ฉันทะ" ที่สอดคล้องกันในด้านความรู้สึกรักและพึงพอใจในงาน แต่ขยายขอบเขตการประยุกต์ใช้แตกต่างกัน บุษบา ชมที (2566) อธิบายว่า ฉันทะ คือ ความพอใจในงานที่ทำ ความเต็มใจในขณะทำงาน ความมีใจรักในสิ่งที่ทำ และความฝักใฝ่ ในการพยายามให้งานบรรลุเป้าหมาย ขณะที่พิชิต อวิรุทธพาณิชย์ และคณะ (2563) เน้นมิติของการมุ่งมั่นให้งานเกิดผลที่ดี มีคุณภาพและสมบูรณ์ที่สุด ส่วนวีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562) ขยายมุมมองสู่ระดับองค์การ โดยเสนอว่า ผู้บริหารควรมีฉันทะในระดับรักองค์การเสมือนบ้าน ของตนเอง และเห็นบุคลากรเสมือนสมาชิกในครอบครัว ในขณะที่โสภณ บัวจันทร์ (2562) ขยายขอบเขต

ของฉันทะไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้านต่าง ๆ จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการข้างต้นสรุปได้ว่า ฉันทะ (ความพอใจในงาน) ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ความรู้สึกพอใจ เต็มใจ และมีใจรักในงานที่ปฏิบัติ มีความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นพัฒนางานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างดีที่สุด พร้อมทั้งมีความผูกพันต่อองค์กรและบุคลากร

วิริยะ (ความไม่ย่อท้อในงาน) นักวิชาการให้ความหมายของ "วิริยะ" สอดคล้องกันในแก่นของความเพียรพยายามและความอดทน แต่มีจุดเน้นที่ต่างกันตามบริบทของแต่ละท่าน บุษบา ชมที (2566) เน้นความขยันหมั่นเพียร ความแน่วแน่ และความไม่ทอดทิ้งงาน พิชิต อวิรุทธพาณิชย์ และคณะ (2563) ขยายความสู่มิติของความกล้าหาญและการยึดมั่นในคุณค่าของสิ่งที่ตนปฏิบัติ วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562) เสนอประเด็นเชิงบริหารว่า ผู้บริหารต้องมีวิริยะมากกว่า ผู้ปฏิบัติงานใน 2 ด้าน คือ การแสวงหาความรู้พัฒนาตนเอง และการสร้างความร่วมมือ ในทีม ส่วนโสภณ บัวจันทร์ (2562) แบ่งวิริยะออกเป็น 4 ลักษณะย่อย ได้แก่ ความมุ่งมั่น ความกล้าหาญ ความไม่ละทิ้งภารกิจ และความอดทน จากการสังเคราะห์สรุปได้ว่า วิริยะ (ความไม่ย่อท้อในงาน) ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง ความขยันหมั่นเพียร และความมุ่งมั่น ในการปฏิบัติงานด้วยความอดทน เข้มแข็ง กล้าเผชิญอุปสรรค ไม่ย่อท้อหรือทอดทิ้งงาน รวมทั้งการพัฒนาตนเองและสร้างความร่วมมือเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

จิตตะ (ความจดจ่อในงาน) นักวิชาการอธิบายความหมายของ "จิตตะ" ในทิศทางเดียวกันคือ การเอาใจใส่และจดจ่อต่อสิ่งที่ทำ บุษบา ชมที (2566) เน้นการมีสมาธิและความมุ่งมั่น โดยไม่ปล่อยจิตให้วอกแวก วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562) เพิ่มมิติเชิงบริหารว่า ผู้บริหารต้องมีจิตตะในรูปของ ความตั้งใจมั่นและความคิดที่แน่วแน่ในการบริหาร พร้อมทั้งความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ปฏิบัติงาน ส่วนโสภณ บัวจันทร์ (2562) แบ่งจิตตะ ออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับงาน ความใส่ใจขณะปฏิบัติงาน การมีสมาธิ และความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างต่อเนื่อง จากการสังเคราะห์สรุปได้ว่า จิตตะ (ความจดจ่อในงาน) ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การเอาใจใส่และจดจ่อในงานที่ปฏิบัติอย่างจริงจัง มีสมาธิ มุ่งมั่นแน่วแน่ และอุทิศตนในการทำงาน พร้อมทั้งมีความคิดหนักแน่นและสร้างสรรค์ในการดำเนินงาน เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิมังสา (ความพินิจพิจารณาในงาน) นักวิชาการให้ความหมายของ "วิมังสา" สอดคล้องกันในแก่นของการใช้ปัญญาในการพิจารณา วิเคราะห์ และไตร่ตรองอย่างรอบคอบ บุษบา ชมที (2566) เน้นการใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และค้นหาข้อบกพร่อง พิชิต อวิรุทธพาณิชย์ และคณะ (2563) เน้นการพิจารณา ก่อนการคิด พูด หรือปฏิบัติ พร้อมทั้งการประเมินข้อดี ข้อบกพร่อง และอุปสรรคของการดำเนินงาน วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562) เสนอวิมังสา ในเชิงการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และประเมินผลการบริหารองค์การ ส่วนโสภณ บัวจันทร์ (2562) เน้นการใช้ปัญญาวิเคราะห์ก่อนลงมือปฏิบัติ และการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง จากการสังเคราะห์สรุปได้ว่า วิมังสา (ความพินิจพิจารณาในงาน) ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การใช้ปัญญาในการพิจารณา วิเคราะห์ และไตร่ตรองงานอย่างรอบคอบ มีการตรวจสอบข้อบกพร่อง ค้นหาเหตุผลของปัญหา ทดลองและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไข และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง

2. แนวคิดและขอบข่ายงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

งานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาถือเป็นหนึ่งในสี่ภารกิจหลักของการบริหารสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และกฎกระทรวง พ.ศ. 2550 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) กำหนดขอบข่ายงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาไว้รวม 22 งานสำคัญ ครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาระบบสารสนเทศ การประสานงานเครือข่ายการศึกษา การวางแผนการบริหารการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบาย งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การดำเนินงานธุรการ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การทัศนศึกษา งานกิจการนักเรียน งานประชาสัมพันธ์การศึกษา การประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น การรายงานผลการปฏิบัติงาน การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน ไปจนถึงแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติสถานศึกษาส่วนใหญ่จะเน้นให้ความสำคัญกับงานหลัก 4 ด้าน ที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ได้แก่ 1) งานธุรการ ครอบคลุม การจัดเก็บเอกสาร การปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนด การใช้เทคโนโลยีในการจัดการข้อมูล และการตรวจสอบ ความถูกต้องของข้อมูล 2) งานอาคารสถานที่ ครอบคลุม

การดูแลรักษาอาคารเรียน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และการตรวจสอบสภาพอาคารและอุปกรณ์ 3) งานกิจการนักเรียน ครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือ นักเรียน การส่งเสริมความประพฤติ การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและคุณธรรม และการติดตามผลการเรียน และ 4) งานประชาสัมพันธ์การศึกษา ครอบคลุมการเผยแพร่ผลงาน การใช้สื่อหลากหลายช่องทาง การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย และการส่งเสริมภาพลักษณ์ ของโรงเรียนต่อสาธารณชน การวิจัยครั้งนี้จึงเลือกศึกษางานบริหารทั่วไป 4 ด้านนี้ เป็นตัวแปรตามที่สะท้อนสภาพการบริหารงานทั่วไปอย่างชัดเจนและสามารถวัดได้เชิงประจักษ์

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและช่องว่างทางวิชาการ

งานวิจัยในประเทศไทยที่ผ่านมาได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาในบริบทที่หลากหลาย พระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฒนเมธี (จันทร์เต็ม) (2561) พบว่า การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านจิตตะ มีค่าเฉลี่ย สูงสุด ตามด้วยวิมังสา วิริยะ และฉันทะ ตามลำดับ ขณะที่บุญมี วิทยาสิทธิ์ (2561) พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ควรเน้นการกำหนดเป้าหมาย การใช้งบประมาณคุ้มค่า การมอบหมายงานตามความถนัด และการสร้างความพอใจ และความเพียรในการปฏิบัติงาน พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ) (2561) ศึกษาการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า การบริหารโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน และพิชิต อวิรุทธพาณิชย์ และคณะ (2563) ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับหลักอิทธิบาท 4 พบว่า หลักธรรมดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาบุคลากร นอกจากนี้ บุษบา ชมที (2566) ศึกษาหลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า หลักธรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบัน

ส่วนงานวิจัยด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ประมูล สุวรรณมาโจ (2563) พบว่า สภาพการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่ปัญหาการบริหารงานทั่วไปอยู่ในระดับปานกลาง ฉัตรชัย ตันตรานนท์ (2562) ศึกษาแนวทางการพัฒนางานบริหารทั่วไปของโรงเรียนวชิรวิทย์เชียงใหม่ พบว่า สภาพการบริหารงานทั่วไปโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

โดยงานการบัญชี งานโสตทัศนูปกรณ์ งานทะเบียน และงานประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูง ส่วนวีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562) วิเคราะห์เชิงทฤษฎีว่า หลักอิทธิบาท 4 เป็นกลไกสำคัญในการบริหารองค์การ และโสภณ บัวจันทร์ (2562) พบว่า การนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเรียนของนิสิตทำให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้น

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า แม้จะมีการศึกษาหลักอิทธิบาท 4 และงานบริหารทั่วไปอย่างกว้างขวาง แต่ยังคงปรากฏ "ช่องว่างทางวิชาการ" (Research Gap) อย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ 1) งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในภาพรวมของการบริหารสถานศึกษา ยังไม่มีการเจาะจงศึกษาในมิติของงานบริหารทั่วไป 4 ด้านอย่างชัดเจน 2) ยังไม่มีงานวิจัยที่ใช้สถิติเชิงพยากรณ์ (Multiple Regression) เพื่อศึกษาน้ำหนักอิทธิพลของหลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้านต่องานบริหารทั่วไป ทำให้ขาดหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าหลักธรรมด้านใดมีอิทธิพลสูงสุด และ 3) ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาในบริบทของกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยาซึ่งเป็นเครือข่ายสถานศึกษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะด้านวัฒนธรรมองค์กรและเจตนารมณ์ของมูลนิธิ การวิจัยครั้งนี้จึงเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการดังกล่าว โดยกำหนดให้หลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้านเป็นตัวแปรอิสระ (X_1, X_2, X_3, X_4) และงานบริหารทั่วไป 4 ด้านเป็นตัวแปรตาม พร้อมทั้งใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อระบุน้ำหนักของแต่ละองค์ประกอบ อันจะนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารงานทั่วไป ของกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยาและสถานศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกันต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบและการออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ระดับการบริหารงานทั่วไป และการประยุกต์ใช้

หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครู โรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยกำหนดขนาดตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ร่วมกับการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่กระจาย ครอบคลุมโรงเรียนทุกแห่งในกลุ่มลุ่มเจ้าพระยาอย่างเหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4 ตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2553) รวมทั้งแนวคิดด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา จากนั้นนำข้อมูลมาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Rensis Likert (Likert Scale) ได้แก่ เห็นด้วยน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยมีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับ (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.83 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์มาตรฐานทางสถิติ

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทาง ที่เหมาะสม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิง พรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation) สำหรับการอธิบายระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 และระดับการบริหารงานทั่วไป และใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาน้ำหนักอิทธิพลของหลักอิทธิบาท 4 แต่ละด้าน ต่อการบริหารงานทั่วไป โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน สามารถนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4

ผลการวิเคราะห์ระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา จำแนกตามรายด้านและภาพรวม ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร และครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา

ที่	การใช้หลักอิทธิบาท 4	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ฉันทะ - ความพอใจในการปฏิบัติงาน	4.55	0.51	มากที่สุด
2	จิตตะ - ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน	4.48	0.54	มาก
3	วิริยะ - ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน	4.47	0.55	มาก
4	วิมังสา - การพิจารณาไตร่ตรอง	4.46	0.56	มาก
	ภาพรวม	**4.49**	**0.53**	**มาก**

หมายเหตุ: n = 144, เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 = มากที่สุด, 3.51–4.50 = มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านฉันทะ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.51) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านจิตตะ ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.54) ด้านวิริยะ ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.55) และด้านวิมังสา ($\bar{X}$= 4.46, S.D. = 0.56) ตามลำดับ โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ระดับการบริหารงานทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา จำแนกตามรายด้านและภาพรวม ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครู โรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา

ที่	การบริหารงานทั่วไป	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	งานกิจการนักเรียน	4.51	0.49	มากที่สุด
2	งานอาคารสถานที่	4.50	0.50	มาก
3	งานธุรการ	4.49	0.52	มาก
4	งานประชาสัมพันธ์	4.43	0.55	มาก
	ภาพรวม	**4.48**	**0.52**	**มาก**

หมายเหตุ: n = 144, เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 = มากที่สุด, 3.51–4.50 = มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.48, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานกิจการนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.51, S.D. = 0.49) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ งานอาคารสถานที่ ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.50) งานธุรการ ($\bar{x}$ = 4.49, S.D. = 0.52) และงานประชาสัมพันธ์ ($\bar{x}$ = 4.43, S.D. = 0.55) ตามลำดับ

3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไป

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาน้ำหนักอิทธิพลของหลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน ที่ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของหลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไป ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา

ตัวแปรพยากรณ์	*b*	*SE_b*	β	*t*	*Sig.*
ค่าคงที่ (Constant)	0.028	0.042	—	0.667	.506
ฉันทะ (X_1)	0.376	0.024	0.381	15.667	.000**
วิริยะ (X_2)	0.463	0.024	0.476	19.292	.000**

จิตตะ (X_3)	0.093	0.020	0.092	4.650	.000**
วิมังสา (X_4)	0.061	0.018	0.071	3.389	.001**
R = 0.993, R^2 = 0.986, Adjusted R^2 = 0.985, SE_est = 0.01217, F = 2364.072, p < .001 (**p < .01)					

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ฉันทะ (X_1) วิริยะ (X_2) จิตตะ (X_3) และวิมังสา (X_4) ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.993 และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.986 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการบริหาร งานทั่วไปได้ร้อยละ 98.60 ที่เหลืออีกร้อยละ 1.40 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้

เมื่อพิจารณาน้ำหนักอิทธิพล (β) ของตัวแปรพยากรณ์แต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีน้ำหนัก อิทธิพลต่อการบริหารงานทั่วไปมากที่สุด คือ ด้านวิริยะ (β = 0.476) รองลงมาได้แก่ ด้านฉันทะ (β = 0.381) ด้านจิตตะ (β = 0.092) และด้านวิมังสา (β = 0.071) ตามลำดับ สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.028 + 0.376X_1 + 0.463X_2 + 0.093X_3 + 0.061X_4$$

$$\hat{Z}\_Y = 0.381Z\_X_1 + 0.476Z\_X_2 + 0.092Z\_X_3 + 0.071Z\_X_4$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้ง 3 ประการ โดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การอภิปรายระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ และการจัดกิจกรรมทาง

การศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับ การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การส่งเสริมความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ และการใช้เหตุผลในการพิจารณาปรับปรุงพัฒนางานอยู่เสมอ ส่งผลให้บุคลากรในสถานศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ ในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของพระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฺฒนเมธี (จันทร์เต็ม) (2561) ที่ศึกษาการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ซึ่งพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับบุญมี วิทยาสิทธิ์ (2561) ที่พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ควรเน้นการกำหนดเป้าหมายคุณภาพนักเรียน การใช้งบประมาณคุ้มค่า การมอบหมายงานตามความถนัด และการสร้างความพอใจและความเพียรในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่าด้านฉันทะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งแตกต่างจากงานของพระมหาวิทวัฒน์ฯ ที่พบว่าด้านจิตตะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผลที่แตกต่างนี้อาจสะท้อน บริบทเฉพาะของกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ซึ่งมีวัฒนธรรมองค์กรและเจตนารมณ์ของมูลนิธิ ที่ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรักและความพอใจในการปฏิบัติงานเป็นพื้นฐาน

2. การอภิปรายระดับการบริหารงานทั่วไป

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีการบริหารจัดการ งานบริหารทั่วไปอย่างเป็นระบบ และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการดูแลกิจการนักเรียนอย่างใกล้ชิด ทั้งในด้านระเบียบวินัย การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควบคู่กับ การดูแลอาคารสถานที่ให้มีความสะอาด ปลอดภัย และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีการดำเนินงานด้านธุรการอย่างเป็นระเบียบ ถูกต้องและรวดเร็ว รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาให้ผู้ปกครองและชุมชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ภาพรวมของการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ได้รับการประเมินในระดับมาก

ผลการวิจัยสอดคล้องกับประมูล สุวรรณมาโจ (2563) ที่ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานทั่วไป ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ในจังหวัดนครพนม ซึ่งพบว่า สภาพการบริหารงานทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับฉัตรชัย ตันตรานนท์ (2562) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนางานบริหารทั่วไปของโรงเรียนวชิรวิทย์เชียงใหม่ ซึ่งพบว่า สภาพการบริหารงานทั่วไปโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยงานการบัญชี งานโสตทัศนูปกรณ์ งานทะเบียน และงานประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูง ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่างานกิจการนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนไทยรัฐวิทยาในกลุ่มลุ่มเจ้าพระยาให้ความสำคัญกับการดูแลและพัฒนา คุณภาพชีวิตของนักเรียนเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของมูลนิธิไทยรัฐ ที่มุ่งสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพในชนบทไทย

3. การอภิปรายอิทธิพลของหลักอิทธิบาท 4 ต่อการบริหารงานทั่วไป

ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหาร และครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการบริหารงานทั่วไปได้ร้อยละ 98.60 (R^2 = 0.986) ซึ่งถือว่าเป็นค่าที่สูงมาก สะท้อนให้เห็นว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นปัจจัยสำคัญที่มี อิทธิพลอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาน้ำหนักของตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ด้านวิริยะ (ความไม่ย่อท้อในงาน) มีอิทธิพลต่อการบริหารงานทั่วไปมากที่สุด (β = 0.476) รองลงมาคือ ด้านฉันทะ (β = 0.381) ด้านจิตตะ (β = 0.092) และด้านวิมังสา (β = 0.071) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่น และความอดทนในการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารและครู เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้การดำเนินงานของโรงเรียน ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษามีภารกิจที่หลากหลาย และต้องอาศัยความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องอาศัยความพยายาม และความตั้งใจในการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ ด้านฉันทะ ซึ่งหมายถึงความพอใจและความรักในงาน ยังมีบทบาทสำคัญต่อ การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา เนื่องจากเมื่อบุคลากรมีความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงาน ย่อมทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านจิตตะ ซึ่งหมายถึงความตั้งใจและความเอาใจใส่ ในการปฏิบัติงาน ช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความรอบคอบ ลดข้อผิดพลาด และสามารถดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ ขณะที่ด้านวิมังสา ซึ่งเป็นการพิจารณาไตร่ตรองและการประเมินผลการทำงานอย่างรอบคอบ มีส่วนช่วยให้ผู้บริหารและครู

สามารถนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานของสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของพระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ) (2561) ที่ศึกษาการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งพบว่า การบริหารโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับวีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562) ที่วิเคราะห์ ว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นกลไกสำคัญในการบริหารองค์การ รวมทั้งสอดคล้องกับ พิชิต อวิรุทธพาณิชย์ และคณะ (2563) ที่พบว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นกลไกสำคัญ ในการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาบุคลากร และบุษบา ชมที (2566) ที่พบว่าหลักอิทธิบาท 4 มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้ให้องค์ความรู้เพิ่มเติมว่า ในบริบทของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม) เป็นปัจจัยที่มีน้ำหนักอิทธิพล มากที่สุดต่อการบริหารงานทั่วไป ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ กำหนดทิศทางการพัฒนาบุคลากร ของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ในรูปของแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน ในฐานะ ตัวแปรอิสระ และการบริหารงานทั่วไป 4 ด้าน ในฐานะตัวแปรตาม โดยระบุค่าน้ำหนักอิทธิพล (β) ของแต่ละองค์ประกอบ ปรากฏดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย แผนภูมิแสดงน้ำหนักอิทธิพลของหลักอิทธิบาท 4 ต่อการบริหารงานทั่วไป

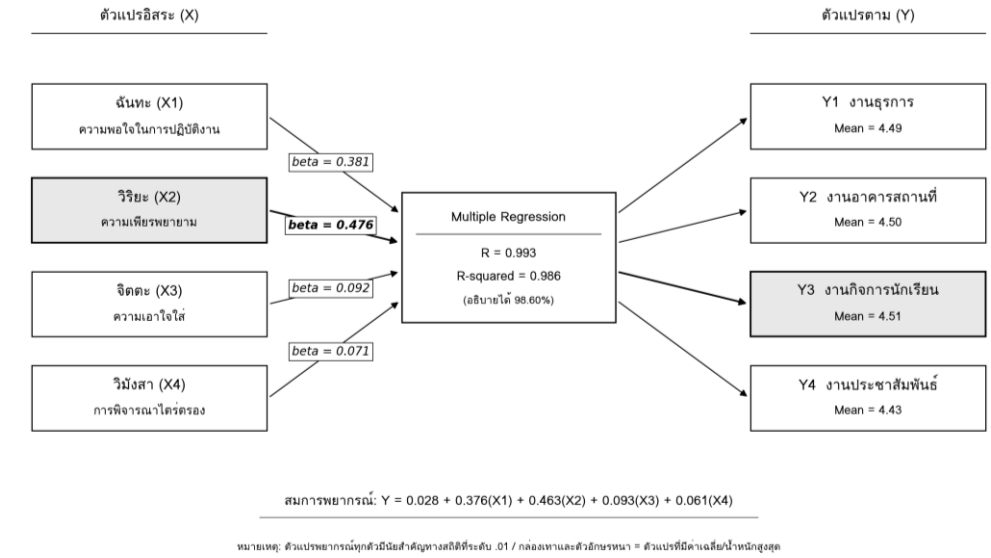

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า "การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในงานการบริหารทั่วไปของผู้บริหารและครู โรงเรียนไทยรัฐวิทยากลุ่มลุ่มเจ้าพระยา" เป็นกระบวนการที่ตัวแปรอิสระ ทั้ง 4 ด้าน (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) ส่งผลร่วมกันต่อตัวแปรตาม คือ การบริหารงานทั่วไป 4 ด้าน (งานธุรการ งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน และงานประชาสัมพันธ์) โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลรวมสูงถึงร้อยละ 98.60 ทั้งนี้ ด้านวิริยะมีน้ำหนักอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ ด้านฉันทะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ตามลำดับ องค์ความรู้นี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารและครู โดยเฉพาะการเสริมสร้างความเพียรพยายาม และความพอใจในการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไป ของกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยาและสถานศึกษาที่มีลักษณะ ใกล้เคียงกันต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหาร

งานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการสร้าง ฉันทะและวิริยะในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อเพิ่มความกระตือรือร้น และความรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านกิจการนักเรียน อาคารสถานที่ และงานธุรการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 1.2 สถานศึกษาควรพัฒนากระบวนการบริหารงานทั่วไปให้มีระบบการติดตามและ ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยนำหลักวิมังสามาใช้ในการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้การบริหารงานมีความรอบคอบ โปร่งใส และสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนางานบริหารทั่วไปของโรงเรียน โดยใช้หลักจิตตะในการสร้าง ความเอาใจใส่และความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา อันจะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงานโดยรวม **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานด้านอื่น ของสถานศึกษา เช่น งานวิชาการ งานบุคลากร และงานงบประมาณ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและทำให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น 2.2 ควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างไปยังโรงเรียนในสังกัดหรือพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงทั่วไปของ ผลการศึกษา 2.3 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *แนวการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กฎกระทรวง. (2550). กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 24 ก หน้า 29* (10 พฤษภาคม 2550).

ฉัตรชัย ตันตรานนท์. (2562). การศึกษาแนวทางการพัฒนางานบริหารทั่วไปโรงเรียนวชิรวิทย์เชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

บุญมี วิทยาสิทธิ์. (2561). การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร-มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุษบา ชมที. (2566). การศึกษาและการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ประมูล สุวรรณมาโจ. (2563). สภาพและปัญหาการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม. *วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 1(2), 251.

พิชิต อวิรุทธพาณิชย์, พระครูพิพิธสุตาทร และพระครูสุนทรสังฆพินิต. (2563). การบริหารทรัพยากรมนุษย์กับหลักอิทธิบาท 4. *Journal of Liberal Arts, Prince of Songkla University*, 12(1), 555.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: เอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฺฒนเมธี (จันทร์เต็ม). (2561). การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ). (2561). การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร-มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มูลนิธิไทยรัฐ. (2568). *โรงเรียนไทยรัฐวิทยา*. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก www.thairath-found.or.th

วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ. (2562). อิทธิบาทธรรมกับการบริหารองค์การ. *วารสารรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 2(1), 512.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

โสภณ บัวจันทร์. (2562). การนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเรียนของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์ สุราษฎร์ธานี. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น*, 3(2), 713.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

แนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ*

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE GROWTH MINDSET OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE BUENG KAN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สุรเกียรติ บุญเวิน[1], พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์[2] และ ศุภางค์จิต กัลยาแก้ว[3]

Surakeat Boonwern[1], Phongsak Srichan[2] and Supangjit Kunlayakaew [3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-3]Udon Thani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67120605216@udru.ac.th

วันที่รับบทความ : 7 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 17 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 19 พฤษภาคม 2569

Received 7 May 2026; Revised 17 May 2026; Accepted 19 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยได้ใช้ผลการวิจัยจากการศึกษาความต้องการจำเป็นของแนวพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มาจัดทำประเด็นข้อคำถาม ประชากร 285 คน จากนั้นนำข้อคำถามในแต่ละด้านมาประมวลเป็นแบบสัมภาษณ์เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่ง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน ที่ได้มาจากการกำหนดคุณลักษณะแบบเฉพาะเจาะจง โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1 ผู้บริหารการศึกษา

Citation:

* สุรเกียรติ บุญเวิน, พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์ และ ศุภางค์จิต กัลยาแก้ว. (2569). แนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1453-1473.

Surakeat Boonwern, Phongsak Srichan and Supangjit Kunlayakaew. (2026). Guidelines For Developing The Growth Mindset Of School Administrators Under The Bueng Kan Secondary Educational Service Area Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1453-1473.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษา หรือเทียบเท่า มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่ารองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชำนาญการพิเศษ ประสบการณ์การบริหารการศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี คนที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการศึกษา หรือเทียบเท่า วิทยฐานะไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์การบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี คนที่ 3 อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ประสบการณ์ในด้านการสอน ด้านการวิจัย ด้านการพัฒนากรอบความคิด มีประสบการณ์สอนไม่น้อยกว่า 5 ปี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การสังเคราะห์

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า แนวทางการพัฒนามี 24 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ด้านการให้คุณค่ากับความพยายาม จำนวน 4 แนวทาง 2) ด้านการเรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ จำนวน 4 แนวทาง 3) ด้านการเปิดรับความท้าทาย จำนวน 4 แนวทาง 4) ด้านการเรียนรู้จากความล้มเหลวจำนวน 4 แนวทาง 5) ด้านการมีแบบอย่างในการสร้างแรงบันดาล จำนวน 4 แนวทาง และ 6) ด้านการรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง จำนวน 4 แนวทาง

คำสำคัญ: กรอบความคิดเติบโต, การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา, แนวทางการพัฒนากรอบแนวคิด

Abstract

This study aimed to explore approaches for developing the growth mindset of school administrators under the Bueng Kan Secondary Educational Service Area Office. The researcher utilized findings from a needs assessment study on growth mindset development to formulate interview questions. The population consisted of 285 individuals. The questions were synthesized into a semi-structured interview protocol. The sample comprised three purposively selected experts with specific qualifications: 1) Educational administrator with at least a master's degree in educational administration or equivalent, academic standing not lower than Deputy Director of the Secondary Educational Service

Area Office (expert level), and at least five years of administrative experience. 2)School administrator with at least a master's degree in education or equivalent, academic standing not lower than Director (expert level), and at least five years of administrative experience. 3) University lecturer with a doctoral degree, teaching and research experience in growth mindset development, and at least five years of teaching experience. Data were collected through interviews and analyzed using synthesis methods.

Findings: The study identified 24 approaches for developing the growth mindset of school administrators under the Bueng Kan Secondary Educational Service Area Office, categorized into six dimensions: Valuing effort 4 approaches. Learning from criticism 4 approaches. Embracing challenges 4 approaches. Learning from failure 4 approaches. Having role models for inspiration 4 approaches. Taking responsibility for one's own learning 4 approaches

Keywords: Growth Mindset, Development of School Administrators, Guidelines for Development The Growth Mindset

บทนำ

จุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 และมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ที่มุ่งพัฒนาผลลัพธ์ที่เกิดในตัวผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568: ก) การปฏิรูปการศึกษาในบริบทโลกาภิวัตน์ถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับศักยภาพของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก การเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญประการแรก คือการปรับมุมมองต่อแนวคิดเรื่องความรู้และกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุคสมัย ประการที่สอง คือ การปรับเปลี่ยนมุมมองและความคิดพื้นฐาน Paradigm Shift ของผู้บริหารถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในวงการศึกษา เพราะหัวใจของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องเริ่มจากการเสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ

ตามแนวคิดของ Dweck (2006: 141-142) ในทฤษฎีเกี่ยวกับกรอบความคิด พบว่า กรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) มีพื้นฐานความเชื่อว่า ความสามารถและศักยภาพ

ของบุคคลสามารถพัฒนาได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ดังที่ ชนิตา รุ่งเรือง และ เสรี ชัดแช้ม (2559: 54) ได้อธิบายไว้ว่า กรอบความคิดแบบเติบโตถือเป็นองค์ประกอบหลักที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความสามารถ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล และเป็นหนทางที่นำไปสู่ความสำเร็จในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการในการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การพัฒนาบุคลิกภาพ รวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพของคน กรอบความคิดแบบเติบโตนั้นมีความเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับวงการการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ดูแลการจัดการสถานศึกษาจำนวน 25โรงเรียน 8 อำเภอ มีนโยบายส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพตามมาตรฐานผู้เรียนมีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 หลังจากภาวะวิกฤติ มีการเปลี่ยนแปลงมากมายในหลายๆด้าน กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดูแลเรื่องการปรับเปลี่ยน หลักสูตรให้สอดคล้องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการนำเทคโนโลยีเข้ามาบูรณาการในหลักสูตรซึ่งนับว่าเป็นการ เปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่เข้าสู่การจัดการศึกษาในโรงเรียนสอดคล้องตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 – 2569 ที่เน้นพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่ทันสมัย โดยพัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ นำนโยบายสู่การปฏิบัติและมีทักษะในการบริหารสถานการณ์

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโต อย่างต่อเนื่องเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้ที่ผลักดันให้การจัดการศึกษาเกิดคุณภาพและมาตรฐานที่เป็นเลิศ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการหาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารยังต้องพัฒนากรอบความคิดเติบโต อย่างต่อเนื่องและส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2562: 88) ให้ความหมายของ กรอบความคิดเติบโต หมายถึง ความเชื่อที่มีต่อตนเองว่าความสามารถของตนเองไม่มีขอบเขตจำกัด สามารถสั่งสมและพัฒนาได้ด้วยความมุ่งมั่น พยายาม

อาภรณ์ ภู่วิทยพันธุ์ (2563: 102) ให้ความหมายของ กรอบความคิดเติบโต หมายถึง ความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยมองว่าทุกสิ่งสามารถเกิดขึ้นได้จากความพยายาม ความตั้งใจจริง ความกระตือรือร้น รวมถึงการไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคและปัญหาที่เผชิญอยู่ เป็นแนวคิดที่ผลักดันให้บุคคลกล้าที่จะเผชิญกับความท้าทาย ยอมรับความผิดพลาด ไม่หวั่นเกรงการล้มเหลว และไม่กังวลต่อการถูกมองในแง่ลบจากผู้อื่น

Murphy, M. C., & Carol S.Dweck (2015: 54) ให้ความหมายของกรอบความคิดเติบโต หมายถึง ความเชื่อของบุคคลที่มองว่าลักษณะและคุณลักษณะส่วนตัว เช่น เชาวน์ปัญญา ความสามารถ ทักษะและบุคลิกภาพ สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาได้ โดยอาศัยความพยายาม การเรียนรู้และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ กรอบความคิดลักษณะดังกล่าวยังมีส่วนกระตุ้นให้ผู้ที่มีกรอบความคิดนี้มุ่งแสวงหาหนทางในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

Elliott-Moskwa (2022 :5) ให้ความหมายของกรอบความคิดเติบโต หมายถึง ความเชื่อที่ว่าคุณสามารถเพิ่มความสามารถหรือพัฒนาคุณลักษณะของคุณ ซึ่งคุณสามารถปรับเปลี่ยนและเรียนรู้จากความผิดพลาดได้

แนวคิด ทฤษฎีของกรอบความคิดเติบโต

ทฤษฎีแห่งตน (Self-Theory) สร้างขึ้นโดย Carol S. Dweck นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย มีรากฐานมากจากทฤษฎีบุคลิกภาพด้านความคิด การตอบสนองแบบเน้นการเรียนรู้ (mastery orientation) (Carol S.Dweck,; & Leggett, 1988: 256) ที่ระบุว่าการตอบสนองต่อสถานการณ์มี 2 แบบ ได้แก่ แบบช่วยตัวเองไม่ได้ และแบบเน้นการเรียนรู้ ทฤษฎีนี้อธิบายลักษณะของสติปัญญาเป็น 2 แบบ คือ ทฤษฎีสติปัญญาแบบคงที่และทฤษฎีสติปัญญาที่ดัดแปลงได้

ทฤษฎีสติปัญญาแบบคงที่ (The Theory of Fixed Intelligence) ความเชื่อนี้มองว่าสติปัญญาของตนเป็นสิ่งที่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง เรียกว่า "ทฤษฎีคงที่" บุคคลเหล่านี้เชื่อว่าสติปัญญาเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและไม่สามารถพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงได้ Carol S.

Dweck และทีมวิจัยพยายามที่จะเพิ่มความนับถือตนเองในระบบความสำเร็จที่ดีหมายความว่าแจกจ่ายและชื่นชมสำหรับสติปัญญา ใช้มากเกินไปไม่ได้เป็นการให้กระตุ้นให้เกิดความอดทนสามารถทำให้เกิดความสามารถทางปัญญาสิ่งที่สามารถส่งเสริมทฤษฎีคงมีความสัมพันธ์มากกับการดูฉลาด ไม่พอใจความท้าทายและมีความสามารถในการรับมือกับความล้มเหลวที่ลดลง (Carol S. Dweck, 2000)

ทฤษฎีของสติปัญญาเปลี่ยนแปลงได้ (The Theory of Malleable Intelligence) ความเชื่อที่ว่าสติปัญญาสามารถดัดแปลงได้ หมายความว่า บุคคลมองว่าสติปัญญาของพวกเขาสามารถเพิ่มขึ้นได้ผ่านการประยุกต์ใช้ความพยายาม บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้เรียกว่า “ทฤษฎีการงอกงามทางสติปัญญา” เนื่องจากบุคคลมองว่าสติปัญญาเป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มขึ้นผ่านความพยายามและบางอย่างสามารถสร้างขึ้นมาได้จากการเรียนรู้ซึ่งความเชื่อตามแนวทฤษฎีนี้บุคคลจะไม่ใส่ใจกับความแตกต่างของความสามารถว่าแต่ละคนนั้นมีเท่าไรหรือหาวิธีลัดที่จะได้บางสิ่งบางอย่างในเวลาที่รวดเร็ว แต่จะมุ่งเน้นไปที่ความคิด

การศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบแนวคิดเติบโตสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

สุบรรณ ลาสา และคณะ (2560:113-114) ได้สรุปแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ 1) หลักการของแนวทาง 2) วัตถุประสงค์ของแนวทาง 3) วิธีการดำเนินงานตามแนวทาง 4) การประเมินแนวทาง และ 5) เงื่อนไขการนำแนวทางไปใช้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วันวิสาข์ จิตต์สุภา และสุบิน ยุระรัช (2564) ได้ทำการศึกษากลยุทธ์เพื่อพัฒนากรอบความคิดเติบโตของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากรอบความคิดเติบโตของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า 1) คุณลักษณะกรอบความคิดเติบโต ได้แก่ 1.1) ความเชื่อในการทำงานอย่างหนักโดยใช้ความรู้ความสามารถทักษะที่มีอยู่ 1.2) มีความตั้งใจต่อสู้และมุ่งมานะจากความผิดหวัง 1.3) มีความเชื่อมั่นในการใช้ความพยายาม 1.4) กล้าเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นและการเปลี่ยนแปลง 1.5) สามารถควบคุมอารมณ์ในการปฏิบัติงานได้ดี 1.6) แสวงหาแรงบันดาลใจโดยใช้การเรียนรู้จากความพยายาม 1.7) การรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นเพื่อเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

ทิพยรัตน์ กาประสิทธิ์ และคณะ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาจรณทักษะ (Soft Skills) ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพจรณทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านนวัตกรรมและการพัฒนาคน 2) ได้แนวทางการพัฒนาจรณทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 แนวทาง ครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสารและการนำเสนอ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ด้านภาวะความเป็นผู้นำ และด้านนวัตกรรมและการพัฒนาคน 3) ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สุรีย์นิภา บุตรไธสง (2566) ได้ทำการศึกษาโมเดลสมการโครงสร้าง Growth Mindset ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุค Disruptive Innovation สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า แนวทางการพัฒนา Growth Mindset ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความท้าทายในการทำงาน ผู้บริหารควรมีการปรับตัวและเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องมีความเชี่ยวชาญและเทคนิคในการพัฒนามีการคิดเชิงกลยุทธ์รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ที่ดี 2) ด้านการเรียนรู้จากคำวิจารณ์และข้อเสนอแนะเชิงลบ ผู้บริหารควรเปิดใจรับฟังคำวิจารณ์และข้อเสนอแนะทำความเข้าใจและปรับปรุงพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 3) ด้านความพยายามสู่เป้าหมาย ผู้บริหารควรตั้งเป้าหมายในการทำงานตั้งใจ และมุ่งมั่นรับผิดชอบเพื่อความสำเร็จ 4) ด้านการเรียนรู้จากอุปสรรค ผู้บริหารจะต้องกล้าเผชิญกับอุปสรรคและนำข้อผิดพลาดมาวิเคราะห์เพื่อฝ่าฟันอุปสรรค และ 5) ด้านแรงบันดาลใจเชิงบวก ผู้บริหารสร้างทัศนคติเชิงบวกแรงบันดาลใจในการทำงานและยินดีเรียนรู้ความสำเร็จของผู้อื่น

งานวิจัยต่างประเทศ

Monistere (2020) ได้ทำการศึกษากรอบความคิดเติบโตและกรอบความคิดคงที่ของผู้บริหาร และครูมีความสัมพันธ์กับการรักษาครูหรือไม่ การศึกษานี้มุ่งตรวจสอบความเหมือนและความแตกต่างของกรอบความคิดเติบโตและกรอบความคิดคงที่ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมปลาย ปัจจัยต่าง ๆ เช่นวัฒนธรรมของโรงเรียน ความร่วมมือระหว่างครู การใช้หลักสูตร มุมมองของความรับผิดชอบ ข้อเสนอแนะระหว่างครู การใช้เทคโนโลยี ความเชื่อเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ และกรอบความคิดโดยรวมมีอิทธิพลต่อการพัฒนา

กรอบความคิดของผู้บริหารและครูให้เติบโตหรือคงที่นอกจากนี้กรอบความคิดยังส่งผลต่อความตั้งใจของครู ที่จะอยู่ในห้องเรียนหรือออกจากห้องเรียน

Masalee, Ariratana & Sirisooksilp (2021) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้กรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่ามี 6 องค์ประกอบ 17 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ทักษะการคิดเชิงระบบและนวัตกรรม ประกอบด้วย การคิดอย่างเป็นระบบการเรียนรู้สิ่งใหม่อย่างต่อเนื่อง การสร้างนวัตกรรม มุ่งสู่การเรียนรู้เชิงรุก 2) เน้นการเรียนรู้เป้าหมาย ประกอบด้วย มุ่งสู่การเรียนรู้เชิงรุก กล้าเผชิญความท้าทาย การเรียนรู้และการพัฒนา 3) ยอมรับความสำเร็จ ประกอบด้วยการบรู้ความสามารถของตนเองแรงบันดาลใจการเรียนรู้เพื่อความสำเร็จ 4) เปิดใจยอมรับการ ประกอบด้วย การเปิดใจรับคำวิจารณ์ ความสามารถในการแก้ปัญหา 5) เป็นผู้นำที่มีไหวพริบและความทะเยอทะยาน ประกอบด้วย การจัดการความท้าทาย มีกลยุทธ์ให้ทันเปลี่ยนแปลง การสร้างความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน 6) ใส่ใจเป้าหมายของการเรียนรู้ ประกอบด้วย การตระหนักถึงความสำคัญของความสามารถการพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงบวกและแบบจำลองการวัดของกรอบความคิดเติบโตนั้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์การพัฒนาโมเดลกรอบความคิดเติบโต ของผู้บริหารระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเหมาะสมกับข้อมูลที่ได้รับ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งเป็นวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research)

ประชากร

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ การวิจัยในครั้งนี้ มีประชากรทั้งสิ้น 1,080 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 42-43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 คน

กลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาบึงกาฬ เป็นข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม 6 ด้าน กำหนดเป็นข้อคำถาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน กำหนดคุณลักษณะแบบเฉพาะเจาะจง โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ คนที่ 1 ผู้บริหารการศึกษา วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษา หรือเทียบเท่า มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่ารองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์การบริหารการศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี คนที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการศึกษา หรือเทียบเท่า มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์การบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี คนที่ 3 อาจารย์ในระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ประสบการณ์ในด้านการสอน ด้านการวิจัย ด้านการพัฒนากรอบความคิด เป็นอาจารย์ที่มีประสบการณ์สอนไม่น้อยกว่า 5 ปี

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ครอบคลุมองค์ประกอบการพัฒนาการกรอบแนวคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา และผลการศึกษาความต้องการจำเป็นประเด็นคำถาม ซึ่งมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการเปิดรับความท้าทาย 2) ด้านการให้คุณค่ากับความพยายาม 3) ด้านการเรียนรู้จากความล้มเหลว 4) ด้านการเรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ 5) ด้านการมีแบบอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจ 6) ด้านการรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

การเก็บรวมรวมข้อมูล

จากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ นำไปจำแนกจัดข้อมูลให้เป็นหมวดตามประเด็นและตีความตามกรอบแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องและผลที่ได้จากการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มาทำการสังเคราะห์เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ เป็นข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม 6 ด้าน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมรายด้าน

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
1) ด้านการเปิดรับความท้าทาย	3.41	0.65	ปานกลาง	4.79	0.41	มากที่สุด	0.404	3
2) ด้านการให้คุณค่ากับความพยายาม	3.11	0.94	ปานกลาง	4.90	0.30	มากที่สุด	0.576	1
3) ด้านการเรียนรู้จากความล้มเหลว	3.40	0.67	ปานกลาง	4.61	0.49	มากที่สุด	0.355	4
4) ด้านการเรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์	3.39	0.66	ปานกลาง	4.81	0.39	มากที่สุด	0.420	2
5) ด้านการมีแบบอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจ	3.40	0.66	ปานกลาง	4.59	0.49	มากที่สุด	0.350	5
6) ด้านการรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง	3.38	0.68	ปานกลาง	4.42	0.50	มาก	0.307	6
รวม	3.35	0.71	ปานกลาง	4.69	0.43	มากที่สุด	0.402	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.35, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการเปิดรับความท้าทาย

($\bar{x}$ = 3.41, S.D. = 0.65) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็น ด้านการเรียนรู้จากความล้มเหลว ($\bar{x}$ = 3.40, S.D. = 0.67) ด้านการมีแบบอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{x}$ = 3.40, S.D. = 0.66) ด้านการเรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ ($\bar{x}$ = 3.39, S.D. = 0.66) ด้านการรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ($\bar{x}$ = 3.38, S.D. = 0.68) และด้านการให้คุณค่ากับความพยายาม ($\bar{x}$ = 3.11, S.D. = 0.94) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.69, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการให้คุณค่ากับความพยายาม ($\bar{x}$ = 4.90, S.D. = 0.30) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการเรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ ($\bar{x}$ = 4.81, S.D. = 0.39) ด้านการเปิดรับความท้าทาย ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.41) ด้านการเรียนรู้จากความล้มเหลว ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.49) ด้านการมีแบบอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{x}$ = 4.59, S.D. = 0.49) และด้านการรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ($\bar{x}$ = 4.42, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.307 – 0.576 โดยรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified = 0.402) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับความต้องการจำเป็นได้ดังนี้ 1) ด้านการให้คุณค่ากับความพยายาม ($PNI_{Modified}$ = 0.576) 2) ด้านการเรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ ($PNI_{Modified}$ = 0.420) 3) ด้านการเปิดรับความท้าทาย ($PNI_{Modified}$ = 0.404) 4) ด้านการเรียนรู้จากความล้มเหลว ($PNI_{Modified}$ = 0.355) 5) ด้านการมีแบบอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจ ($PNI_{Modified}$ = 0.350) และ 6) ด้านการรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ($PNI_{Modified}$ = 0.307) ตามลำดับ

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

ผู้วิจัยใช้ผลการวิจัยจากการศึกษาความต้องการจำเป็นของแนวพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มาจัดทำประเด็นข้อคำถามร่วมกับหลักการพัฒนาบุคลากร 70:20:10 ในการสัมภาษณ์แบบกึ่ง

โครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน นำข้อคำถามในแต่ละด้านมาประมวลเป็นแบบสัมภาษณ์ ได้การสะท้อนผลจากการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการให้คุณค่ากับความพยายาม

"...หัวใจสำคัญคือการสร้างระบบที่เอื้อต่อการลงมือทำ ผู้บริหารต้องได้รับโอกาสในการทำโครงการพัฒนาโรงเรียนที่ท้าทาย จะไม่เน้นแค่ผลสำเร็จปลายทาง แต่จะดูที่ความพยายามในกระบวนการแก้ปัญหาและการฟันฝ่าอุปสรรคเป็นหลัก เพื่อให้ผู้บริหารได้แสดงออกถึงความทุ่มเทในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2569)

"...การพัฒนาด้านนี้ต้องเริ่มจากการลงไปร่วมวางแผนและปฏิบัติงานกับครูในโครงการต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จมาจากความพยายาม พร้อมทั้งมอบหมายงานที่เปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ความสามารถและความพยายามอย่างเต็มที่ ควบคู่กับการให้ข้อมูลสะท้อนกลับเชิงบวก ชื่นชมความตั้งใจและกระบวนการทำงานของครู..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

"...เราต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ให้ผู้บริหารเชื่อว่าศักยภาพพัฒนาได้ด้วยความเพียรพยายาม โดยผลักดันให้ผู้บริหารทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาจริง ซึ่งจะทำให้เห็นว่าความพยายามส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง โดยนักวิชาการเป็นพี่เลี้ยงคอยชี้แนะ รวมทั้งศึกษาเทคนิคการเสริมสร้างพลังเพื่อให้บุคลากรมีความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2569)

2. ด้านการเรียนรู้จากคำวิพากษ์ วิจารณ์

“...ควรสร้างระบบประเมินแบบ 360 องศา เพื่อให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลสะท้อนกลับจากสถานการณ์จริง แล้วนำมาปรับแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียน พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาทักษะการรับฟัง เพื่อให้ผู้บริหารสามารถแยกแยะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ออกจากอารมณ์ได้อย่างมืออาชีพ..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2569)

"...ต้องเปิดรับความคิดเห็นจากครู ผู้ปกครอง และนักเรียนอย่างเป็นระบบ แล้วนำมาปรับปรุงการดำเนินงานให้เห็นผลเป็นรูปธรรม พร้อมวางตัวเป็นแบบอย่างในการยอมรับความเห็นที่แตกต่าง เพื่อสร้างวัฒนธรรมที่ดีในองค์กร..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

"...ควรฝึกบันทึกสะท้อนคิดหลังได้รับคำวิจารณ์ เพื่อวิเคราะห์จุดบกพร่องและวางแผนพัฒนาตนเองอย่างมีเป้าหมาย โดยมีระบบโค้ชชิ่งจากผู้เชี่ยวชาญช่วยสะท้อนจุดบอด เพื่อเปลี่ยนคำวิจารณ์ให้เป็นเครื่องมือยกระดับคุณภาพการศึกษา.."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2569)

3. ด้านการเปิดรับความท้าทาย

"...ต้องมอบหมายโครงการนวัตกรรมที่ท้าทายให้ผู้บริหารได้ฝึกแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง พร้อมจัดระบบเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมวิชาชีพ และศึกษาการบริหารความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้มีฐานความรู้ที่เข้มแข็งในการเผชิญความท้าทาย..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2569)

"...ควรนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาทดลองใช้แก้ปัญหาเชิงลึก โดยทำงานเชิงรุกร่วมกับทีมครูและศึกษาแนวปฏิบัติจากโรงเรียนต้นแบบ เพื่อปรับวิธีคิดให้มองทุกอุปสรรคเป็นโอกาสในการยกระดับคุณภาพการศึกษา..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

"...ควรกระตุ้นให้ผู้บริหารทำวิจัยปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในสถานศึกษา โดยมีระบบโค้ชชิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิช่วยปรับมุมมอง เพื่อให้กล้าเผชิญความท้าทายและลดความกังวลต่อความล้มเหลว..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2569)

4. ด้านการเรียนรู้จากความล้มเหลว

"...ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารกล้าเรียนรู้จากความผิดพลาด โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเพื่อนร่วมวิชาชีพ พร้อมสนับสนุนการศึกษาเรื่องการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้มองความล้มเหลวเป็นข้อมูลสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2569)

"...ควรนำความผิดพลาดมาวิเคราะห์หาสาเหตุร่วมกับทีมครู และยอมรับความผิดพลาดของตนเองอย่างเปิดเผย เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้บุคลากรกล้าเรียนรู้และร่วมกันหาทางออกโดยไม่กลัวการถูกลงโทษ..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

"...ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารทำบันทึกสะท้อนคิดเกี่ยวกับข้อผิดพลาดในการตัดสินใจ โดยใช้กระบวนการโค้ชชิ่งเพื่อปรับกรอบความคิดให้มองเห็นบทเรียนที่ซ่อนอยู่ในความไม่สำเร็จ และสร้างความมุ่งมั่นในการเริ่มต้นใหม่..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2569)

5. ด้านการมีแบบอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจ

"...ควรจัดทำระบบฐานข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) เพื่อให้ผู้บริหารได้ศึกษาและนำรูปแบบความสำเร็จของโรงเรียนต้นแบบมาปรับใช้ พร้อมจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน เพื่อให้ได้รับคำปรึกษาจากผู้บริหารที่มีประสบการณ์และเกิดแรงบันดาลใจในการยกระดับมาตรฐานโรงเรียน..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2569)

"...ควรนำบทเรียนความสำเร็จของบุคคลต้นแบบมาวิเคราะห์และประยุกต์ใช้แก้ปัญหา พร้อมแสวงหาโอกาสเข้าร่วมชุมชนวิชาชีพ (PLC) เพื่อเรียนรู้แนวทางจากผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จและนำมาสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษา..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

"...ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารทำวิจัยเปรียบเทียบกับสถานศึกษาต้นแบบ โดยมีระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) จากผู้ทรงคุณวุฒิช่วยชี้แนะ และศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ เพื่อให้เข้าใจกลไกการส่งต่อแรงบันดาลใจสู่บุคลากรในสถานศึกษา..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2569)

6. ด้านการรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

"...ควรให้ผู้บริหารจัดทำแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล (ID Plan) ที่มีเป้าหมายชัดเจน และนำทักษะใหม่มาลงมือปฏิบัติจริง ควบคู่กับการเข้าร่วมเครือข่ายวิชาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสนับสนุนการเข้าอบรมสัมมนาเพื่อเสริมฐานความรู้ในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, สัมภาษณ์ 23 กุมภาพันธ์ 2569)

"...ควรทบทวนตนเองเพื่อวิเคราะห์จุดที่ควรพัฒนาและปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมแสวงหาโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และจัดเวลาศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, สัมภาษณ์ 25 กุมภาพันธ์ 2569)

"...ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) โดยใช้การบันทึกและสะท้อนคิดจากการปฏิบัติงานจริง มีระบบโค้ชชิ่งช่วยจัดทิศทางการเรียนรู้ และปลูกฝังความเป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต..."

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2569)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า แนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อหาแนวทางการพัฒนา โดยสรุปเป็นรายด้าน 6 องค์ประกอบ 24 แนวทาง ดังนี้

1. ด้านการให้คุณค่ากับความพยายาม มี 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเพื่อแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จเกิดจากการทำงานหนัก ผ่านการทุ่มเทเวลาในการวางแผนและลงมือพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมความมุ่งมั่นของบุคลากร 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างขวัญและกำลังใจ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสวงหาวิธีการสนับสนุนบุคลากร

2. ด้านการเรียนรู้จากคำวิพากษ์ วิจารณ์ มี 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรนำข้อเสนอแนะมาพัฒนาองค์กร 2) ผู้บริหารควรปรับปรุงการปฏิบัติงาน 3) ผู้บริหารควรเปิดใจรับฟังความ 4) ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการรับฟัง

3. ด้านการเปิดรับความท้าทาย มี 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรเผชิญกับสถานการณ์การบริหารที่ซับซ้อน 2) ผู้บริหารควรนำปัญหาจากการบริหารจัดการมาใช้เป็นโอกาสเรียนรู้ 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรกล้าเผชิญความท้าทาย 4) ผู้บริหารควรสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อความท้าทาย

4. ด้านการเรียนรู้จากความล้มเหลว มี 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรเปลี่ยนความผิดพลาดให้เป็นบทเรียน 2) ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ 3) ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยในการทำงาน 4) ผู้บริหารควรสร้างทัศนคติที่เปิดรับความผิดพลาด

5. ด้านการมีแบบอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจ มี 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารควรนำแนวคิดระดับสากลมาปรับใช้ 2) ผู้บริหารควรลดความเสี่ยงในการบริหาร 3) ผู้บริหารควรสร้างเครือข่ายวิชาชีพ 4) ผู้บริหารควรแสวงหาความรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ

6. ด้านการรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเป็นระบบ 2) ผู้บริหารควรยกระดับประสิทธิภาพการทำงาน 3) ผู้บริหารควรแสวงหาโอกาสทางวิชาชีพ 4) ผู้บริหารควรเพิ่มพูนทักษะสมัยใหม่

อภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโต ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มี 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. ด้านการให้คุณค่ากับความพยายาม

ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเพื่อแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จเกิดจากการทำงานหนัก ผ่านการทุ่มเทเวลาในการวางแผนและลงมือพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษา ส่งเสริมความมุ่งมั่นของบุคลากรผ่านการมอบหมายงานที่เปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ความสามารถและความพยายามอย่างเต็มที่ ตลอดจนสร้างขวัญและกำลังใจ นอกจากนี้ควรแสวงหาวิธีการสนับสนุนบุคลากรผ่านการศึกษาเทคนิคการเสริมสร้างพลังเพื่อให้บุคลากรมีความอดทนและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค สอดคล้องกับแนวคิดของวิโรจน์ สารรัตนะ (2562: 45-48) กล่าวว่า กระบวนการสำคัญในการพัฒนาบุคลากรคือการสร้างความตระหนักในคุณค่าของงาน การสนับสนุนให้บุคลากรมีความเพียรพยายามและการสร้างระบบการเสริมแรงเชิงบวกที่เน้นกระบวนการทำงานเพื่อความยั่งยืนขององค์กร

2. ด้านการเรียนรู้จากคำวิพากษ์ วิจารณ์

ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อเสนอแนะมาพัฒนาองค์กรผ่านการสำรวจความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำคำวิพากษ์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์มาใช้เป็นข้อมูลหลักในการปรับปรุงการปฏิบัติงานและวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา นอกจากนี้ ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการรับฟังเชิงลึก และการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ คงเที่ยง (2562: 72-75) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า กระบวนการสำคัญในการ

พัฒนาองค์กรประกอบด้วย 1) การเปิดรับความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน 3) การนำข้อมูลสะท้อนกลับมาปรับปรุงกระบวนการบริหารงาน และ 4) การสื่อสารเชิงบวกเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในองค์กร

3. ด้านการเปิดรับความท้าทาย

ผู้บริหารสถานศึกษาควรเผชิญกับสถานการณ์การบริหารที่ซับซ้อนผ่านการริเริ่มโครงการนวัตกรรมหรือแนวทางการทำงานใหม่ๆ เพื่อก้าวข้ามพื้นที่ปลอดภัย และพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ นำปัญหาที่เกิดขึ้นมาใช้เป็นโอกาสในการเรียนรู้ผ่านการวิเคราะห์ปัญหาและทดลองปรับเปลี่ยนวิธีคิด เพื่อหาทางออกที่สร้างสรรค์ ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรกล้าเผชิญความท้าทายผ่านการปฏิบัติหน้าที่เป็นแบบอย่าง (Role Model) นอกจากนี้ ผู้บริหารควรสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อความท้าทายผ่านการศึกษาหลักการบริหารสถานศึกษาในสภาวะที่มีความเปลี่ยนแปลงสูง เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2562: 38-40) ที่ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการนวัตกรรมและภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ พบว่า กระบวนการสำคัญในการพัฒนาองค์กรท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย 1) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 2) การส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรม 3) การบริหารความเสี่ยงอย่างสร้างสรรค์ และ 4) การเสริมสร้างพลังอำนาจให้บุคลากรกล้าเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ

4. ด้านการเรียนรู้จากความล้มเหลว

ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปลี่ยนความผิดพลาดให้เป็นบทเรียนผ่านการใช้วิธีวิเคราะห์และถอดบทเรียน อย่างเป็นระบบเพื่อปรับปรุงการทำงาน และสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ผ่านการนำกรณีตัวอย่างความผิดพลาดของตนเองมาถ่ายทอดเพื่อสร้างแรงจูงใจและป้องกันปัญหาในอนาคต ตลอดจนสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยในการทำงาน สอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวาณิช (2562: 65-68) ที่ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาองค์กร พบว่า กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจาก 1) การสะท้อนคิดจากประสบการณ์ 2) การยอมรับและเรียนรู้จากข้อผิดพลาด 3) การสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน และ 4) การนำผลประเมินมาใช้ในการพัฒนามากกว่าการตัดสินความผิด

5. ด้านการมีแบบอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจ

ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวคิดระดับสากลมาปรับใช้ผ่านการวิเคราะห์แนวปฏิบัติของบุคคลต้นแบบ และนำมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาตนเอง เพื่อลดความเสี่ยงในการบริหารจัดการผ่านการศึกษาบทเรียนความสำเร็จและข้อผิดพลาดจากผู้บริหารท่านอื่น เพื่อนำมาเป็นแนวทางป้องกันปัญหา ตลอดจนการสร้างเครือข่ายวิชาชีพผ่านการประสานความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญหรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อขอคำปรึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหาร นอกจากนี้ ผู้บริหารควรแสวงหาความรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิผ่านการติดตามผลงานและแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชยา โกมลวานิช (2562: 112-115) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบารมีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาตนเองประกอบด้วย 1) การมีต้นแบบการเรียนรู้ 2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาชีพ 3) การใฝ่เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ และ 4) การนำแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศมาปรับใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ

6. ด้านการรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเป็นระบบผ่านการจัดทำแผนพัฒนาตนเองรายบุคคลและกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการทำงานผ่านการทบทวนและวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของตนเอง นำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้บริหารควรเพิ่มพูนทักษะสมัยใหม่ผ่านการเข้าร่วมการอบรม สัมมนา หรือศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพ ฉัตราภรณ์ (2562: 88-90) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า กระบวนการสำคัญในการพัฒนาประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ตนเองเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนา 2) การวางแผนการเรียนรู้เชิงรุก 3) การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 4) การติดตามประเมินผลการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อประสิทธิภาพขององค์กร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า แนวทางการพัฒนากรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อหาแนวทางการพัฒนา โดยสรุปเป็นรายด้าน 6 องค์ประกอบ 24 แนวทาง ผู้วิจัยสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้และสรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางดังกล่าวไปปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษา ควรเริ่มต้น จากการสร้างความตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนฐานคิดของตนเอง ให้ยอมรับว่าศักยภาพของตนเองและบุคลากรสามารถพัฒนาได้ผ่านความเพียรพยายาม พร้อมทั้งกล้าที่จะก้าวข้ามพื้นที่ปลอดภัยไปสู่การบริหารจัดการที่ท้าทายผ่านการริเริ่มโครงการนวัตกรรมใหม่ๆ และเมื่อเผชิญกับอุปสรรคหรือความผิดพลาด ผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติโดยมองว่าสถานการณ์เหล่านั้นคือโอกาสสำคัญในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการถอดบทเรียน มากกว่าจะเป็นความล้มเหลว **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยเชิงนโยบาย** ควรนำแนวทางการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ไปสู่การปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการภายในสถานศึกษา เพื่อให้สามารถติดตามผลและถอดบทเรียนการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในบริบทที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ได้ต้นแบบการพัฒนาที่สามารถนำไปปรับใช้ในสถานศึกษาอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้บริหารในระยะยาว **3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรมีการศึกษาต่อเนื่องในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา เพื่อศึกษาและพัฒนานวัตกรรมหรือวิธีการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโตของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างลึกซึ้ง โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างเครื่องมือหรือชุดฝึกอบรมที่มีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับประสิทธิผลในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนให้สูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

ชนิตา รุ่งเรือง และเสรี ชัดแช้ม. (2559). กรอบความคิดเติบโต:แนวทางใหม่แห่งการพัฒนาศักยภาพมนุษย์. *วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา,* 14(1), 1-13.

ทิพยรัตน์ กาประสิทธิ์ และคณะ. (2566). แนวทางการพัฒนาจรณทักษะ (Soft Skills) ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์,* 25(1), 95-114.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2562). *การเรียนรู้เชิงรุกและภาวะผู้นำในยุคการศึกษา 4.0*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันวิสาข์ จิตต์สุภา และสุบิน ยุระรัช. (2564). กลยุทธ์เพื่อพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 8(8), 179-190.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). *การโค้ชเพื่อเสริมสร้าง Growth mindset ของผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์สำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 15(1), 45-60.

_____. (2561). *Fixed Mindset กับ Growth Mindset กับการ Coaching*. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2568 จาก https://n9.cl/40hf9

สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2562). *ภาวะผู้นำร่วมและการบริหารสถานศึกษายุคใหม่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและศูนย์จิตวิทยาการศึกษา มูลนิธิยุวสถิรกุล. (2558). *การพัฒนากรอบความคิด.* กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตวิทยาการศึกษา.

สุชยา โกมลวานิช. (2562). *การพัฒนาภาวะผู้นำและเครือข่ายวิชาชีพเพื่อการบริหารสถานศึกษา*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุบรรณ ลาสา และคณะ. (2560). แนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี,* 11(2), 120-132.

สุภาพ ฉัตราภรณ์. (2562*). การบริหารตนเองและภาวะผู้นำทางวิชาการ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุรีย์นิภา บุตรไธสง. (2566). โมเดลสมการโครงสร้าง Growth Mindset ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในยุค Disruptive Innovation สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

อาภรณ์ ภู่วิทยพันธุ์. (2563). *Growth mindset เทคนิคการดึงศักยภาพเพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน.* กรุงเทพฯ: บริษัทเอช อาร์ เซ็นเตอร์.

Dweck, C. S. (2000). *Self-theories: Their role in motivation*. personality, and development: Psychology press.

_____. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. New York: Random House.

Dweck, C.S.; & Leggett, E. (1988). *A Social-Cognitive Approach to Motivation and Personality*. Retrieved October 23, 2025, from https://n9.cl/11xe0.

Elliott-Moskwa, E. (2022). *The Growth Mindset Workbook: CBT Skills to Help You Build Resilience, Increase Confidence, and Thrive through Life's Challenges*. New Harbinger: Publications.

Masalee, N., Ariratana, W. & Sirisooksilp, S. (2021). Developing Factors and Indicators of Growth Mindset for School Administrators in Thailand. *International Educational Research*, 4(1), 61-70.

Monistere. M. H. (2021). *Groeth and fixed mindsets of principals and teachers: is there a relationship with teacher retention*. Ph. D. Dissertation Thesis in Education, Southeastern Louisiana University.

Murphy, M. C., & Dweck, C.S. (2015). *Mindsets shape consumer behavior, Journal of Consumer Psychology*, 5(4), 35.

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)*

THE DEVELOPMENT OF A SCHOOL MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE LEARNER QUALITY IN THE 21ST CENTURY THROUGH ACTIVE LEARNING AT PRAYAPASERTSUNTRASAI (KRAJANG SINGHASANEE) SCHOOL

พีราวุฏฐ์ พิมพ์รอด

Peerawut Pimrod

โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

Prayapasertsuntrasai (Krajang Singhasanee) School, Thailand

Corresponding Author's Email: peerawut.pimrod@gmail.com

วันที่รับบทความ : 1 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 7 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 9 พฤษภาคม 2569

Received 1 May 2026; Revised 7 May 2026; Accepted 9 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) 2) สังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษา 3) สร้างและพัฒนารูปแบบ 4) ทดลองใช้รูปแบบ และ 5) ประเมินผลการใช้รูปแบบจากการนำไปใช้จริง การวิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน

Citation:

* พีราวุฏฐ์ พิมพ์รอด. (2569). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี). วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1474-1490.

Peerawut Pimrod. (2026). The Development Of A School Management Model To Enhance Learner Quality In The 21st Century Through Active Learning At Prayapasertsuntrasai (Krajang Singhasanee) School. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1474-1490.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินรูปแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษามีความเป็นระบบในระดับนโยบาย แต่ยังพบปัญหาด้านความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การวัดและประเมินผล และศักยภาพครู โดยมีความต้องการพัฒนานโยบายแบบมีส่วนร่วม ระบบสนับสนุน และกลไกติดตามประเมินผล 2) องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษามี 6 ด้าน ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาทรัพยากรและสภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 3) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเชื่อมโยงเชิงระบบและสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา 4) ผลการทดลองใช้รูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก และก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ทั้งระดับนักเรียน ครู ผู้บริหาร และสถานศึกษา และ 5) ผลการประเมินหลังนำไปใช้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะในศตวรรษที่ 21 สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: คุณภาพนักเรียน, ศตวรรษที่ 21, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This research aimed to: 1) examine the conditions, problems, and needs in school management for enhancing learner quality in the 21st century through Active Learning at Prayapasertsuntrasai (Krajang Singhasanee) School; 2) synthesize the components of school management; 3) construct and develop a school management model; 4) implement the developed model on a trial basis; and 5) evaluate the model after its actual implementation. This study employed a mixed methods research design. The sample consisted of 360 participants, including school administrators, teachers, members of the Basic Education School Committee, parents, and students. The research instruments included a

document analysis form, questionnaires, interview forms, model evaluation forms, and satisfaction evaluation forms. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that: 1) school management was systematic at the policy level; however, problems remained in terms of continuity in translating policy into practice, Active Learning implementation, measurement and evaluation, and teacher capacity. The key needs were participatory policy development, support systems, and systematic monitoring and evaluation mechanisms; 2) the school management components consisted of six aspects: policy formulation, curriculum management, Active Learning management, personnel development, resource and environment development, and participatory management; 3) the developed model was systematically interconnected and aligned with the school context; 4) the overall result of the trial implementation of the model was at a high level and generated empirical outcomes at the levels of students, teachers, administrators, and the school; and 5) the evaluation result after actual implementation was at the highest level. Learners showed statistically significant improvement at the .05 level in academic achievement, desirable characteristics, and 21st-century skills. In addition, stakeholders' satisfaction with the model was at the highest level.

Keywords: Learner Quality, 21st Century, Active Learning

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 สถานการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดี รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามความถนัด และความสนใจเพิ่มความรู้มีทักษะ มีคุณธรรมและจริยธรรมเชื่อมโยงกับการปฏิรูปการ

เรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0 (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2560) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้มากขึ้น มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหารู้จักการทำงานเป็นทีม รู้จักการปรับตัวมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่น ทั้งในการเรียน การสร้างองค์ความรู้ การลงมือปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ การสร้างสรรค์ สามารถเข้าใจในเชิงลึกในสถานการณ์ต่าง ๆ และเชื่อมโยงจนเกิดประโยชน์และที่สำคัญต้องพัฒนาผู้เรียนให้ค้นหาศักยภาพและความชอบของตนเองสามารถสามารถปรับตัวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ถือได้ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงลึกและเป็นกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน หรือเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่งผ่านการปฏิบัติหรือการลงมือทำซึ่ง“ความรู้”ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์จากกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนมีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความเชื่อว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในขณะเดียวกันการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงทั้งกับผู้สอนและผู้รู้ ทั้งนี้การเรียนรู้มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยให้ความสำคัญกับการปลูกฝัง “ทักษะ” ในการคิดขั้นสูง ทักษะในการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสารควบคู่กับ “เนื้อหา” ในสาระวิชาหลักและความรู้อื่นที่สำคัญเพื่อสร้างผู้เรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโลกศตวรรษที่ 21 ได้ (ฐนกร สองเมืองหนู, 2562) ทั้งนี้ครูจะต้องได้รับการเสริมพลัง ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลสามารถกระทำร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่พึงปรารถนาแต่ไม่ใช่เป็นพลังที่จะไปบังคับ หรือครอบงำคนอื่นเพราะแนวคิดการเสริมพลังจะมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและส่งเสริมการรวมกลุ่มกัน เพื่อการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี และมีการประเมินเพื่อเสริมพลังโดยการใช้แนวคิด เทคนิคและข้อค้นพบในการประเมินเพื่อส่งเสริมการพัฒนาและการตัดสินใจด้วยตนเอง (Fetterman, 2017) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้ของไทยส่วนใหญ่ยังยึดติดกับวิธีการการสอนแบบเดิม (Passive Learning) ที่เน้นการสอนแบบบรรยาย ท่องจำ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ลงมือทำได้ ด้วยตนเอง (Active Learning) ของผู้เรียน อาจเพราะเหตุนี้ การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนจึงทำให้คุณภาพของผู้เรียนไม่เป็นไปตามที่ต้องการเนื่องจากการดำเนินการในการจัดการเรียนรู้ไม่

สอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนด คือ การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แต่ยังใช้การสอนแบบเดิม ๆ อยู่คุณภาพของผู้เรียนอาจลดลงและไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน (กนกวรรณ ฉัตร์แก้ว, 2562)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างในสถานศึกษา จึงได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการศึกษาส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สามารถยกระดับการศึกษาทั้งระบบและสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความทัดเทียมกับสากล เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียน จึงมีความสนใจศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) ในครั้งนี้ จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดไว้และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่มาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการดำเนินงานการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

2. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

3. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

4. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

5. เพื่อประเมินการใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) จากการนำไปใช้จริง

การทบทวนวรรรกรรม

1. แนวคิดในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการออกแบบระบบการบริหารที่มีโครงสร้างชัดเจนและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์ประกอบสำคัญของการบริหารจัดการประกอบด้วย การกำหนดนโยบาย การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การพัฒนาบุคลากร การจัดสรรทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ อัฏฐผล ถิรพรพงษ์ศิริ (2564) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนารูปแบบจำเป็นต้องยึดหลักการบริหารเชิงระบบที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ และผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญกระบวนการพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพควรดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพและปัญหา การสังเคราะห์องค์ประกอบ การออกแบบและพัฒนารูปแบบ การทดลองใช้ และการประเมินผล โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนและการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการสถานศึกษามีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบท และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการคิด การปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ซึ่งเป็นแนวคิดของฐนกร สองเมืองหนู และคณะ (2562: 93) สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งครอบคลุมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน การจัดการเรียนรู้เชิงรุกต้องอาศัยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน เช่น การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบโครงงาน และการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้ นอกจากนี้ การประเมินผลควรมุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริง

และสมรรถนะของผู้เรียน เพื่อสะท้อนพัฒนาการอย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกขึ้นอยู่กับปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ได้แก่ ความรู้และทักษะของครู การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องการออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น การใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ โดยครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2555: 11) ได้ให้ความหมายว่าการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องการยกระดับคุณภาพผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูทำหน้าที่ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับบริบทจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ควบคู่กับการใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงที่สะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การเชื่อมโยงแนวคิดการบริหารจัดการสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จะนำไปสู่รูปแบบการบริหารที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) ได้แก่ บุคลากรของโรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) ในปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 57 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน นักเรียน จำนวน 1,691 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 1,691 คน รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 3,457 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) และประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) ในปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 30 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) นักเรียน จำนวน 160 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 160 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) รวมจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 360 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ฉบับที่ 1 แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร สภาพ ปัญหา และความต้องการในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสภาพ ปัญหา และความต้องการในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อระดมความคิดเห็นสภาพปัญหา และความต้องการในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

ฉบับที่ 5 แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

ฉบับที่ 6 แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

ฉบับที่ 7 แบบประเมินเพื่อการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) ตามองค์ประกอบที่ 1-6

ฉบับที่ 8 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี)

3. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการใช้รูปแบบฯ และความพึงพอใจ เพื่อกำหนดขอบข่ายการสร้างแบบสอบถาม

3.2 กำหนดรูปแบบของแบบสอบถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

3.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบด้านบริหารการศึกษา ด้านการประเมินผลและด้านการวิจัย จำนวน 5 คน เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา

(Content validity) โดยพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องด้านโครงสร้างเนื้อหาและภาษา ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาเพื่อให้มีความสมบูรณ์และให้ผู้ตอบเข้าใจได้ง่าย สามารถวัดได้ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมถูกต้อง โดยใช้เกณฑ์การประเมินของผู้เชี่ยวชาญ นำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องและคัดเลือกข้อที่ประเมินมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ซึ่งพบว่าข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้ออยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 แล้วจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้

3.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูล โดยทดลองใช้ที่โรงเรียนพญาไท จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ซึ่งมีบริบทของโรงเรียนใกล้เคียงกัน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วนำกลับไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) และแบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) เก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลจากแบบประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) โดยภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้านและรายข้อ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องที่มีการจัดการศึกษาของโรงเรียนจากการดำเนินงานตามต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพ

นักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) โดยภาพรวม และจำแนกเป็นรายข้อ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพ ปัญหา และความต้องการในรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) การบริหารจัดการสถานศึกษามีลักษณะเป็นระบบมีโครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจนในระดับนโยบายและการวางแผน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงปฏิบัติยังพบข้อจำกัดด้านความต่อเนื่องและความชัดเจนในการขับเคลื่อน โดยเฉพาะการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระ การวัดและประเมินผลยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และครูบางส่วนยังขาดทักษะที่จำเป็น ส่งผลให้การพัฒนาผู้เรียนยังไม่บรรลุศักยภาพสูงสุด ดังนั้น ความต้องการสำคัญจึงมุ่งไปที่การพัฒนานโยบายแบบมีส่วนร่วม การสร้างระบบสนับสนุนที่ชัดเจน การพัฒนาศักยภาพครู และการเสริมสร้างกลไกติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ

2. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสถานศึกษา ได้องค์ประกอบที่มีความชัดเจน ครอบคลุมมิติสำคัญของการบริหารจัดการ และมีความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล กล่าวคือ แต่ละองค์ประกอบสามารถเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ตั้งแต่นโยบาย หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ ไปจนถึงทรัพยากรและการมีส่วนร่วม ส่งผลให้องค์ประกอบที่ได้สามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ และเป็นฐานสำคัญในการออกแบบและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทจริง

3. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบฯ ได้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาฉบับร่างที่ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) การกำหนดนโยบายสถานศึกษา (2) การบริหารจัดการหลักสูตร (3) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (4) บุคลากรและการพัฒนาวิชาชีพ (5) การพัฒนาทรัพยากรและสภาพแวดล้อม และ (6) การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม ซึ่งแต่ละองค์ประกอบถูกออกแบบให้มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน และเชื่อมโยงกันในลักษณะของระบบ

(System Approach) สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

4. ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ การดำเนินงานตามองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ ทั้งในระดับนักเรียน ครู และผู้บริหาร โดยมีผลงานและความสำเร็จที่ปรากฏในระดับเขตพื้นที่และระดับประเทศ สะท้อนถึงศักยภาพของรูปแบบในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกอย่างเป็นรูปธรรม

5. ผลการประเมินการใช้รูปแบบฯ ระยะการนำไปใช้จริง การดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีผลการดำเนินงานสูงสุด รองลงมาคือด้านการบริหารหลักสูตรและการพัฒนาบุคลากร ส่วนด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมแม้จะมีผลต่ำสุด แต่ยังอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผลลัพธ์ พบว่าคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับยอดเยี่ยม และเมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบ พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ .05 ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังเกิดประสิทธิผลเชิงประจักษ์กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. สภาพ ปัญหา และความต้องการในรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนแต่ยังขาดความต่อเนื่องในเชิงปฏิบัติ สะท้อนให้เห็นว่าการมีโครงสร้างและแผนงานที่ดีเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากขาดการขับเคลื่อนอย่างจริงจังในระดับปฏิบัติ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการวัดประเมินผลที่ยังไม่สอดคล้องกัน รวมถึงข้อจำกัดด้านศักยภาพครู จึงทำให้การพัฒนาผู้เรียนยังไม่บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มที่ ความต้องการที่เน้นการพัฒนานโยบายแบบมีส่วนร่วมและระบบสนับสนุน จึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาของ วิโรจน์ สารรัตนะ

(2545) ที่ระบุว่าการบริหารสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจนและทั่วถึง หากขาดความเข้าใจร่วมกันย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา แม้จะพบว่าการกำหนดหลักสูตรมีความสอดคล้องในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด แสดงถึงความชัดเจนของทิศทางการจัดการศึกษา แต่ครูและบุคลากรยังมีข้อจำกัดในด้านความรู้ความเข้าใจในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติยังไม่สมบูรณ์

2. สังเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบฯ การบริหารจัดการที่มีความชัดเจน ครอบคลุมและเชื่อมโยงกันเชิงระบบ แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของการนำแนวคิดการบริหารเชิงระบบมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานในแต่ละด้านไม่แยกส่วน แต่สามารถสนับสนุนซึ่งกันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบที่ได้จึงมีความสำคัญในฐานะกรอบแนวคิดที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทจริง สอดคล้องตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: 7 - 8) กล่าวไว้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนพระราชทานประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ด้านที่ 1 คุณภาพนักเรียน ด้านที่ 2 การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ด้านที่ 3 การบริหารการจัดการ ด้านที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนและด้านที่ 5 บุคลากรและการบริหารงานบุคลากร

3. การสร้างและพัฒนารูปแบบฯ รูปแบบการบริหารจัดการที่พัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก สะท้อนถึงการบูรณาการปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้อย่างครบถ้วน ทั้งด้านนโยบาย หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ บุคลากร ทรัพยากร และการมีส่วนร่วม โดยแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของระบบ ทำให้รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง และสามารถตอบสนองต่อความต้องการในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce and Weil (2009: 13-15) กล่าวว่าในการพัฒนารูปแบบนั้นเป็นการพัฒนาที่ต้องมีทฤษฎีมารองรับและต้องมีการทดสอบและตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปเผยแพร่ การออกแบบรูปแบบอาจทำได้ทั้งในแนวกว้างและวัตถุประสงค์เฉพาะโดยมีแนวทางการปฏิบัติในการพัฒนารูปแบบประกอบด้วยขั้นตอนของการดำเนินการ 3 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาความต้องการพัฒนารูปแบบการพัฒนารูปแบบ 2) การนำรูปแบบไปทดลองใช้นำร่องการศึกษาประสิทธิภาพ และ 3) การประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

4. การทดลองใช้รูปแบบฯ ผลการทดลองใช้รูปแบบที่อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านผลงานของนักเรียน ครู และผู้บริหารในระดับเขตพื้นที่และระดับประเทศ สะท้อนถึงประสิทธิภาพของรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และยืนยันว่าการบูรณาการการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเข้ากับระบบบริหารจัดการสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้จริง สอดคล้องกับปรียานุช พรหมภาสิต (2559: 69) กล่าวว่า บทบาทผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) นั้น ผู้สอนส่วนใหญ่จะแสดงบทบาทการเป็นผู้เขียนบท ผู้ออกแบบกิจกรรมผู้แนะนำ (Coach) และผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยในระหว่างการจัดกิจกรรมนั้น ผู้สอนจะต้องเป็นผู้แสดงคนหนึ่ง กล่าวคือเป็นทั้งผู้รับฟัง ผู้ร่วมเรียนรู้ ผู้ร่วมอภิปรายและจะต้องมีการกระตุ้นและหนุนเสริมพลังความคิดให้กับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5. การประเมินการใช้รูปแบบฯ ผลการประเมินการใช้รูปแบบที่อยู่ในระดับมากที่สุด และการที่ผู้เรียนมีพัฒนาการดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนถึงประสิทธิผลของรูปแบบในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ คุณลักษณะ และทักษะในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม การที่ด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมมีค่าต่ำกว่าด้านอื่น แสดงให้เห็นว่าการสร้างความร่วมมืออย่างลึกซึ้งยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยรวมแล้วรูปแบบมีศักยภาพสูงในการนำไปใช้พัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน หากมีการเสริมสร้างระบบสนับสนุน การติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของทุกภาคส่วน สอดคล้องกับธนาพันธุ์ ณ เชียงใหม่ (2567: 14) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิด และคุณลักษณะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนโดยรวมสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

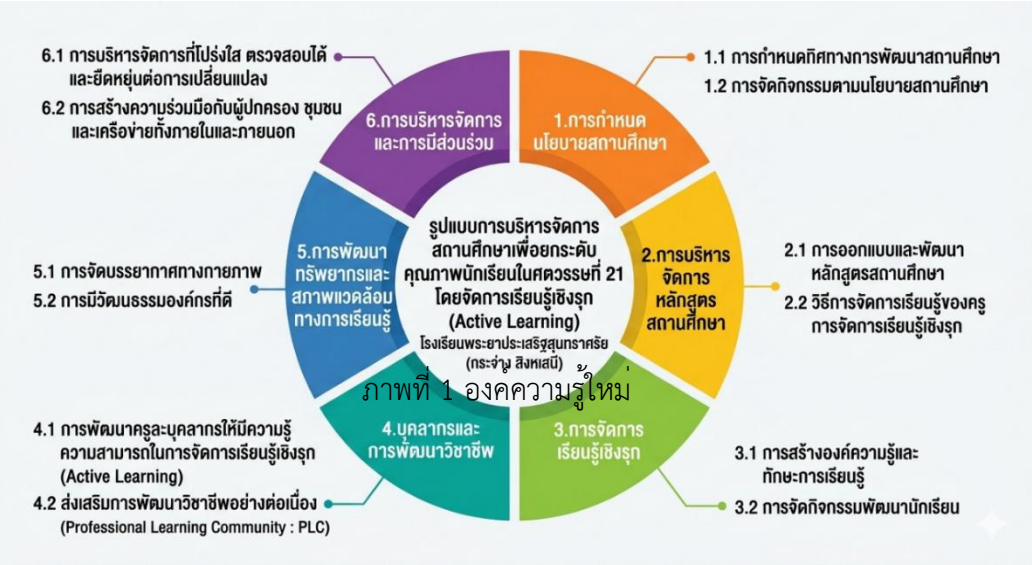

ภาพที่ 1 องคความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1) ก่อนนำรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) ไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องควรศึกษาคู่มือการใช้รูปแบบโดยละเอียด และสามารถปรับประยุกต์องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและรายการปฏิบัติกิจกรรมของรูปแบบให้สอดคล้องกับบริบทของทางโรงเรียนตามความเหมาะสม

2. รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และด้าน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาอื่นควรนำข้อค้นพบนี้ไปพิจารณาในการวางแผนการจัดกระบวนการของรูปแบบเพื่อนำไปใช้ในการจัดการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผล สำหรับการยกระดับคุณภาพนักเรียนให้สูงขึ้น บรรลุตามเป้าหมายที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้เป็นที่ยอมรับและพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อไป

3. การยกระดับคุณภาพนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ส่งผลต่อประสิทธิผลของรูปแบบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความตระหนัก กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนครูทุกคน ทุกระดับชั้นให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ฐนกร สองเมืองหนู และคณะ. (2562). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย*, 14(27), 63-73.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2561). *อาจารย์มหาวิทยาลัยกับการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ในศตวรรษที่ 21.* คู่มืออาจารย์ด้านการสอน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธนาพันธุ์ ณ เชียงใหม่. (2567). การใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารในด้านวรรณกรรมเพื่อการสอนภาษาอังกฤษของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา,* 18(2), 87-99.

ปรียา สมพืช. (2559). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 11(2), 260-270.

ปรียานุช พรหมภาสิต. (2559). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ Active Learning (AL) for Hu So at KPRU.* กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2545). *ผู้บริหารใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา. ผลการวิจัยเพื่อการวิพากษ์.* กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *การจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2553.* เล่ม 7. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษา.

อัฏฐผล ถิรพรพงษ์ศิริ. (2564). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนโดยประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงระบบโรงเรียนวัดสุทธิวราราม.* กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนวัดสุทธิวราราม.

Bell, S. (2010). Project-based learning for the 21st century: Skills for the future. *The Clearing House,* 83(2), 39-43.

Joyce, B and Weil, M. (2009). *Model of Teaching.* 8th ed. Englewood: Cliffs Prntice-Hall, Education, Inc.

Lombardi, M. M. (2007). *Authentic Learning for the 21st Century: An Overview.* Educause Learning Intiative, p.1.

การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี*

BUDGET ADMINISTRATION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS BASED ON THE FOUR SANGAHAVATTHU PRINCIPLES OF PARIYATTI DHAMMA SCHOOLS (GENERAL EDUCATION DIVISION) IN UBON RATCHATHANI PROVINCE

พระครูวินัยธรอำพร กนฺตวีโร (ไหว้พรม)[1], พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน[2] และ พระมหาประยูร ติกฺขปญฺโญ[3]

Phrakhruwinayathorn Amporn Kantaveero (Waiporm)[1], Phra Maha Srirat Siriratano[2]

and Phra Maha Prayoon Tikkhapanyo[3]

[1-3]บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

[1-3]Graduate Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: wirachai3975@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 เมษายน 2026; วันแก้ไขบทความ 16 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 18 พฤษภาคม 2569

Received 11 April 2026; Revised 16 May 2026; Accepted 18 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงบประมาณในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี 3) ศึกษาวิธีการบริหารงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4 และ 4) เสนอแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4 การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและ

Citation:

* พระครูวินัยธรอำพร กนฺตวีโร (ไหว้พรม), พระมหาศรีรัตน์ สิริรตโน และ พระมหาประยูร ติกฺขปญฺโญ. (2569). การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1491-1503.

Phrakhruwinayathorn Amporn Kantaveero (Waiporm), Phra Maha Srirat Siriratano and Phra Maha Prayoon Tikkhapanyo. (2026). Budget Administration In Educational Institutions Based On The Four Sangahavatthu Principles Of Pariyatti Dhamma Schools (General Education Division) In Ubon Ratchathani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1491-1503.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงตีความ

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันการบริหารงบประมาณโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการใช้จ่ายงบประมาณมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ขณะที่ด้านการติดตามและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3) วิธีการบริหารงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า สถานศึกษามีการประยุกต์ใช้หลักทานในการจัดสรรงบประมาณเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน หลักปิยวาจาในการสื่อสารอย่างโปร่งใส หลักอัตถจริยาในการใช้จ่ายอย่างรับผิดชอบ และหลักสมานัตตตาในการจัดสรรทรัพยากรอย่างเสมอภาค 4) แนวทางที่เสนอประกอบด้วยการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับกระบวนการบริหารงบประมาณเชิงระบบในลักษณะ Input–Process–Output–Feedback Model ซึ่งทำให้การบริหารงบประมาณมีทั้งประสิทธิภาพ และประสิทธิผล องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบการบริหารงบประมาณเชิงพุทธได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเป็นกลไกที่เชื่อมโยงคุณธรรมกับกระบวนการบริหารสมัยใหม่ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีความโปร่งใส มีส่วนร่วม และยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารงบประมาณ,หลักสังคหวัตถุ 4,การบริหารเชิงพุทธ

Abstract

This research aimed to 1) examine the current conditions of budget administration in Phrapariyattidhamma Schools under the General Education Division in Ubon Ratchathani Province 2) study the methods of budget administration based on the Four Principles of Sangahavatthu and 3) propose guidelines for budget administration grounded in the Four Principles of Sangahavatthu. The study employed a Mixed Methods Research design integrating quantitative and qualitative approaches. The quantitative data were collected through questionnaires administered to school administrators,

teachers, and educational personnel, while qualitative data were obtained from in-depth interviews with key informants. Quantitative data were analyzed using mean and standard deviation, whereas qualitative data were analyzed through interpretative content analysis.

The findings revealed that 1) the overall current condition of budget administration was at a high level, with budget expenditure scoring the highest mean and monitoring and evaluation scoring the lowest 2) regarding the application of the Four Principles of Sangahavatthu, schools implemented generosity in resource allocation for the benefit of students, kind speech in transparent communication, beneficial conduct in responsible budget utilization, and equality in fair and non-discriminatory resource distribution and 3) the proposed guideline integrates the Four Principles of Sangahavatthu into a systematic Input–Process–Output–Feedback Model, resulting in budget administration that promotes efficiency, effectiveness, and ethical integrity. The body of knowledge derived from this research demonstrates that the Four Principles of Sangahavatthu can be systematically applied as a Buddhist-based framework for educational budget administration. This integration connects moral principles with modern management processes, thereby enhancing transparency, participation, and sustainability in the administration of Phrapariyattidhamma Schools.

Keywords: Budget Management, The Four Bases of Social Harmony (Sangahavatthu IV) ,Buddhist-Oriented Management

บทนำ

การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา เนื่องจากงบประมาณเป็นทรัพยากรหลักที่ใช้ในการดำเนินงานทุกด้าน หากมีการวางแผนและควบคุมอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา แต่หากขาดการบริหารที่ดี จะก่อให้เกิดความล่าช้า ขาดความโปร่งใส

และลดความเชื่อมั่นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ภายใต้บริบทของศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะรอบด้านตามนโยบายการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ สถานศึกษายังประสบปัญหา เช่น การวางแผนไม่ชัดเจน การจัดสรรไม่เป็นธรรม และการใช้จ่ายไม่คุ้มค่า จึงจำเป็นต้องนำแนวคิดด้านคุณธรรมมาประยุกต์ใช้ควบคู่กับการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพระภิกษุสามเณร โดยใช้งบประมาณจากหลายแหล่ง จึงต้องมีการบริหารที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาในการวางแผน การใช้จ่าย และการประเมินผล ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและความเชื่อมั่นของสังคม

การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงบประมาณ เป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรม ความโปร่งใส และความเป็นธรรมในการบริหาร สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงสามารถใช้เป็นกรอบในการพัฒนาการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สภาพปัญหาปัจจุบันในการบริหารหลักสังคหวัตถุ4ในสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เป็นอย่างไร

2. วิธีการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะอย่างไร

3. แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาโดยใช้หลักสังคหวัตถุ4ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี เป็นอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม

1. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้รายงานการประเมินแผนการศึกษาแห่งชาติ พบว่า การบริหารงบประมาณด้านการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวางแผนที่ชัดเจน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการมีระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 (2564) ได้รายงานผลการบริหารงบประมาณ พบว่า สถานศึกษายังประสบปัญหาในการวางแผนงบประมาณ การใช้จ่ายที่ไม่เป็นระบบ และการติดตามประเมินผลที่ไม่ต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษา

3. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2565) ได้ศึกษาการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม พบว่า การบริหารจัดการศึกษาที่ดีควรเน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และการยึดหลักคุณธรรมในการดำเนินงาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4. พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2545) ได้อธิบายแนวคิดการบริหารตามหลักพุทธธรรม โดยเน้นการใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งด้านประสิทธิภาพและคุณธรรม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

จากงานวิจัยในประเทศ พบว่า การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนอย่างเป็นระบบ การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และการยึดหลักคุณธรรมในการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ 4 ที่มุ่งเน้นความเอื้อเฟื้อ การสื่อสารที่ดี การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม และความเสมอภาค อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multiphase Mixed Methods Research) โดยผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก และสามารถนำไปสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Phase) เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงบประมาณในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งสิ้น 240 รูป/คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 148 รูป/คน ตามตารางของ Krejcie & Morgan โดยใช้วิธีสุ่ม

อย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Phase) เป็นการศึกษาวิธีการบริหารงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้เกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิด้านพุทธบริหารการศึกษา รวมจำนวน 19 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อค้นหาแนวทางและรูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม

ระยะที่ 3 การบูรณาการและสังเคราะห์แนวทาง (Integration Phase) เป็นการนำข้อมูลจากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มาสังเคราะห์ร่วมกัน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์ (Analytical Synthesis) และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อพัฒนา “แนวทางการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4” ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยมุ่งเน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความเป็นธรรมในการบริหาร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงบประมาณในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

ประเด็น	รายละเอียด
ผลการวิจัย	สภาพการบริหารงบประมาณโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการใช้จ่ายงบประมาณมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ขณะที่ด้านการติดตามและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด
วิเคราะห์ผล	สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานด้านงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะด้านการใช้จ่ายงบประมาณที่สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ด้านการติดตามและประเมินผลยังควรได้รับการพัฒนาให้มีความต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณ

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการใช้จ่ายงบประมาณมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ขณะที่ด้านการติดตามและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานด้านงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะด้านการใช้จ่ายงบประมาณที่สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตาม ด้านการติดตามและประเมินผลยังจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความต่อเนื่อง เป็นระบบ และชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4

ประเด็น	รายละเอียด
ผลการวิจัย	สถานศึกษามีการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงบประมาณอย่างเหมาะสม
วิเคราะห์ผล	สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารงบประมาณที่ยึดหลักคุณธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความเสมอภาค ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือและความเชื่อมั่นจากบุคลากรภายในสถานศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า สถานศึกษามีการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงบประมาณอย่างเหมาะสม โดยหลักทานถูกนำมาใช้ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน หลักปิยวาจาใช้ในการสื่อสารและชี้แจงข้อมูลด้านงบประมาณอย่างโปร่งใสและสร้างความเข้าใจแก่บุคลากร หลักอัตถจริยาใช้ในการดำเนินงานด้านงบประมาณด้วยความรับผิดชอบ และหลักสมานัตตตาใช้ในการจัดสรรทรัพยากรอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการบริหารงบประมาณที่ยึดหลักคุณธรรม ความโปร่งใส และความเป็นธรรม ส่งผลให้เกิดความร่วมมือ ความเข้าใจ และความเชื่อมั่นจากบุคลากรภายในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4

ประเด็น	รายละเอียด
ผลการวิจัย	แนวทางการบริหารงบประมาณควรมุ่งเน้นการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับกระบวนการบริหารงบประมาณเชิงระบบในรูปแบบ Input–Process–Output–Feedback Model
วิเคราะห์ผล	แนวทางดังกล่าวช่วยยกระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงบประมาณ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส การติดตามประเมินผล และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4 ควรมุ่งเน้นการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับกระบวนการบริหารงบประมาณเชิงระบบในรูปแบบ Input–Process–Output–Feedback Model โดยเน้นการวางแผนงบประมาณอย่างมีส่วนร่วม การดำเนินงานอย่างโปร่งใส การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานด้านงบประมาณ ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาให้เกิดความยั่งยืนและสอดคล้องกับหลักคุณธรรมและความเป็นธรรมตามหลักสังคหวัตถุ 4

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านการบริหารงบประมาณและด้านการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม การสร้างความร่วมมือภายในองค์กร การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่สร้างสรรค์ และการปฏิบัติต่อบุคลากรด้วยความเสมอภาค ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานด้านงบประมาณเกิดประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นแก่บุคลากรในสถานศึกษา ทั้งนี้

ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 ที่มุ่งเน้นการสงเคราะห์และการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล อันเป็นหลักธรรมที่ช่วยสร้างความสามัคคี ความร่วมมือ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในองค์กร ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารการศึกษาสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาเชื่อมโยงกับแนวคิดทางทฤษฎี พบว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Theory) ของ Elton Mayo (พ.ศ. 2476) ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและบุคลากร โดยมองว่าการสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของบุคลากร จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและลดความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับหลักปิยวาจาและสมานัตตตา ที่เน้นการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และการวางตนอย่างเสมอภาค นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) ของ Likert (พ.ศ. 2510) ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามผลการดำเนินงานด้านงบประมาณ ส่งผลให้เกิดความโปร่งใสและความรับผิดชอบร่วมกันในองค์กร อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (พ.ศ. 2546) ที่เน้นความโปร่งใส การตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารงบประมาณในสถานศึกษายุคปัจจุบัน

ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตหลายฉบับที่ศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา โดยพระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม (พ.ศ. 2562) พบว่า การบริหารสถานศึกษาที่ยึดหลักคุณธรรมและการมีส่วนร่วม ช่วยให้การดำเนินงานภายในองค์กรเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และสร้างความเชื่อมั่นแก่บุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า การบริหารงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4 ส่งผลให้บุคลากรเกิดความร่วมมือและความไว้วางใจต่อผู้บริหาร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของสมาน อัศวภูมิ (พ.ศ. 2553) ที่กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความร่วมมือในองค์กร ซึ่งสะท้อนผ่านการบริหารงบประมาณที่เน้นการมีส่วนร่วมและการสื่อสารภายในองค์กรอย่างเหมาะสม

ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของบุญชม ศรีสะอาด (พ.ศ. 2545) ที่ชี้ให้เห็นว่า การบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การบริหารงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีส่วนช่วยส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของวิจิตร ศรีสอ้าน (พ.ศ. 2548) ที่กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลและหลักคุณธรรมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับประสิทธิผลของการบริหารองค์กรทางการศึกษา โดยเฉพาะด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของบุคลากร ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ปรากฏอย่างชัดเจนในผลการวิจัยครั้งนี้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่า การบริหารงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมาก อันสะท้อนถึงจุดแข็งของสถานศึกษาในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร แต่เมื่อพิจารณาเชิงลึกยังพบประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะด้านการติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลด้านงบประมาณแก่บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องบางส่วน ซึ่งอาจยังขาดระบบติดตามและประเมินผลที่ต่อเนื่องและชัดเจนเพียงพอ ประเด็นดังกล่าวสะท้อนถึงความแตกต่างจากกรอบแนวคิดทางทฤษฎีด้านการบริหารงบประมาณและหลักธรรมาภิบาลที่มุ่งเน้นให้ทุกกระบวนการสามารถตรวจสอบได้ มีมาตรฐานเดียวกัน และดำเนินการอย่างโปร่งใสในทุกขั้นตอน ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของธีระ รุญเจริญ (พ.ศ. 2550) ที่เสนอว่า แม้สถานศึกษาจะมีการบริหารจัดการตามหลักคุณธรรมที่ดี แต่หากขาดระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ก็อาจส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพองค์กรไม่เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า แม้สถานศึกษาจะมีการดำเนินงานด้านงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในระดับสูง แต่การพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาเชิงระบบมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักคุณธรรม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาองค์การ (Organization Development) ของ French and Bell (พ.ศ. 2538) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องผ่านการพัฒนาคน ระบบงาน และวัฒนธรรมองค์กรควบคู่กันไป อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (พ.ศ. 2551) ที่พบว่าองค์กรทางการศึกษาที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วมและพัฒนาบุคลากรอย่าง

ต่อเนื่อง จะช่วยให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กรและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้มากขึ้น

ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นว่า การบริหารงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4 ไม่เพียงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารการศึกษาสมัยใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และการบริหารองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างหลักคุณธรรมกับประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การบริหารงบประมาณเกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น สถานศึกษาควรพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลให้มีความชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการ และนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การบริหารงบประมาณในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านกระบวนการบริหารงบประมาณและการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานด้านงบประมาณอย่างเป็นระบบ และผู้บริหารมีการนำหลักพุทธธรรม เช่น การให้ การสื่อสารที่ดี การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม และความเสมอภาค มาใช้ในการบริหารอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง อันส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การบริหารที่มีระบบ มีความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม จะช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำหลักธรรมาภิบาลและหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ทำให้การบริหารงบประมาณมีทั้งความถูกต้องตามหลักวิชาการและมีคุณธรรมกำกับ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่าการบริหารงบประมาณอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น แสดงให้เห็นว่ายังขาดความต่อเนื่องและความเป็นระบบในการตรวจสอบผลการ

ดำเนินงาน ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาระบบติดตามประเมินผลให้มีความชัดเจน โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงบประมาณมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ดังนั้น แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่ผู้วิจัยเสนอ ซึ่งเป็นการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกระบวนการบริหารเชิงระบบในรูปแบบ Input–Process–Output–Feedback Model จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการยกระดับการบริหารงบประมาณ โดยเน้นการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม การดำเนินงานอย่างโปร่งใส การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม. (2562). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2545). *พุทธธรรม.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชฯ. (2542). *พระราชดำรัสเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.* กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ.

วิจิตร ศรีสอ้าน. (2548). *หลักและแนวคิดการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมาน อัศวภูมิ. (2553). *การบริหารการศึกษาสมัยใหม่: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ.* อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซท.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9. (2564*). รายงานสรุปผลการบริหารงบประมาณประจำปี 2564*. อุบลราชธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระปริยัติธรรม.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานการประเมินแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2551). *ภาวะผู้นำและการบริหารการเปลี่ยนแปลง.* กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

French, W. L., & Bell, C. H. (1995). *Organization development: Behavioral science interventions for organization improvement.* (5 th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. New York: McGraw-Hill.

Mayo, E. (1933). *The human problems of an industrial civilization*. New York: Macmillan.

OECD. (2017). *Principles of public governance*. Paris: OECD Publishing.

Rubin, I. S. (2000). *The politics of public budgeting: Getting and spending, borrowing and balancing*. New York: Chatham House.

World Bank. (2020). *Education finance in East Asia: Policy lessons for Thailand*. Washington, D.C.: World Bank.

ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1*

21ST CENTURY MANAGEMENT SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

สมเดช สาวันดี

Somdet Sawandee

วิทยาลัยนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: dad.sawan1@gmail.com

วันที่รับบทความ : 18 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 1 กรกฎาคม 2569

Received 18 May 2026; Revised 29 June 2026; Accepted 1 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาระดับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 2) เปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวนทั้งสิ้น 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์อยู่

Citation:

* สมเดช สาวันดี. (2569). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1504-1523.

Somdet Sawandee. (2026). 21st Century Management Skills Of School Administrators Under The Office Of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 1. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1504-1523.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ระหว่าง 0.80–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.84 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วยค่าเอฟ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ 1) ทักษะด้านการสื่อสาร 2) ทักษะด้านการสร้างสัมพันธภาพ 3) ทักษะด้านเทคโนโลยีและการประยุกต์ใช้ดิจิทัล 4) ทักษะด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และ 5) ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21, ผู้บริหารสถานศึกษา, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

Abstract

The purposes of this research were: 1) to investigate the 21st-century administrative skills of school administrators under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1; 2) to compare the 21st-century administrative skills of school administrators classified by position, educational level, and school size; and 3) to examine guidelines for developing the 21st-century administrative skills of school administrators under the same jurisdiction. The sample group consisted of 331 school administrators and teachers. The research instruments included a five-point rating scale questionnaire and an interview form. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranged between 0.80 and 1.00, while the overall reliability coefficient of the questionnaire was

0.84. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The research findings revealed that:

1) The overall and individual aspects of the 21st-century administrative skills of school administrators under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1 were at a high level.

2) The comparison of opinions regarding the 21st-century administrative skills of school administrators, classified by position, educational level, and school size, showed statistically significant differences at the .05 level overall.

3) The guidelines for enhancing and developing the 21st-century administrative skills of school administrators consisted of five major areas: 1) communication skills, 2) interpersonal relationship skills, 3) technological and digital application skills, 4) visionary leadership skills, and 5) analytical and creative thinking skills.

Keywords: 21st Century Management Skills, School Administrators, Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สังคม และประเทศชาติ เนื่องจากเป็นกระบวนการสำคัญในการเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม ท่ามกลางบริบทของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี หลายประเทศทั่วโลกจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการศึกษา เพื่อยกระดับศักยภาพของประชากรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันในระดับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้บริบทของกระแสโลกาภิวัตน์และความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่าง

ต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สร้างสังคมแห่งคุณธรรม และพัฒนาประเทศให้สามารถก้าวพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดแนวทางสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา โดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ รัฐจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สามารถคิดวิเคราะห์และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียนอย่างมาก บุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ ความสามารถในการบริหารจัดการ และการวางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาครูและผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การปฏิรูปการศึกษารอบที่สองยังได้มีการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มการศึกษาในระดับสากลที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ โดยเน้นให้ครูเป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553 : 4)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในอนาคต โดยต้องสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ ความสนใจ และความถนัดของตนเองอย่างเต็มที่ ความสำเร็จของการจัดการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดวิสัยทัศน์ การคิดเชิงกลยุทธ์ การบริหารจัดการ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบริหารองค์กรให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคใหม่ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสมต่อการบริหารงานให้เกิดประสิทธิผล ทั้งนี้ นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงทักษะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เช่น Sergio Anni (1994) ที่เสนอว่าผู้บริหารควรมีทักษะด้านภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ การบริหารงานบุคคล ทักษะทางเทคนิค ทักษะ

ทางการศึกษา การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ตลอดจนทักษะด้านการประเมินผล ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การบริหารองค์กรสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถวางแผน กำหนดเป้าหมาย และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อีกทั้งยังต้องพัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อประยุกต์ใช้ในการบริหารงานให้สอดคล้องกับบริบททางการศึกษาในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารงานและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาต่อไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยกำหนดพันธกิจสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะทางวิชาการ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรแห่งนวัตกรรม และสนับสนุนให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาและองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนา ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาต้องเผชิญกับบริบทที่มีความซับซ้อน ทั้งด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่งผลให้บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเปลี่ยนจากการเป็นผู้ควบคุม (Manager) ไปสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) ที่สามารถบริหารจัดการองค์กรด้วยความยืดหยุ่น สร้างนวัตกรรม และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (OECD, 2020; UNESCO, 2021)

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 มีพื้นฐานมาจากการพัฒนาทักษะของผู้นำองค์กรให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะกรอบแนวคิดของ Partnership for 21st Century Learning (P21) ซึ่งเสนอว่าผู้นำทางการศึกษาควรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน ความคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Partnership for 21st Century Learning [P21], 2019) ขณะเดียวกัน แนวคิดของ OECD (2020) ยังชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีสมรรถนะด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ (Data-driven Decision Making) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างนวัตกรรมในองค์กร เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในบริบทของการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงวิชาการ (Instructional Leadership) ควบคู่กับภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารในศตวรรษที่ 21 ภาวะผู้นำดังกล่าวช่วยให้ผู้บริหารสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของครู พัฒนาหลักสูตร สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี และสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง (Hallinger, 2011; Fullan, 2014)

นักวิชาการไทยได้อธิบายองค์ประกอบของทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ไว้อย่างหลากหลาย โดยงานศึกษาของ Phongphinyo (2020) เสนอว่าทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ทักษะการบริหาร (Management Skills) (2) ทักษะด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร (Technology and Communication Skills) (3) ทักษะการคิด (Thinking Skills) (4) ทักษะการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม (Participation and Teamwork Skills) และ (5) ทักษะการพัฒนาตนเอง (Self-development Skills) โดยผลการศึกษาพบว่าความต้องการจำเป็นสูงสุดคือทักษะด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร รองลงมาคือทักษะการบริหาร

นอกจากนี้ ศิภัย และศิภัย (2567) อธิบายว่าทักษะวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ครอบคลุมการกำหนดวิสัยทัศน์ การคิดเชิงกลยุทธ์ การบริหารการเปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การบริหารบุคลากร และการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษา ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและคุณภาพผู้เรียน

การศึกษาของ Yoodee, Yamchuti และ Intarasompun (2025) พบว่าทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ประกอบด้วย ทักษะการตัดสินใจ การวางแผนโครงการ การสร้างแรงจูงใจ การฝึกอบรมบุคลากร และการสร้างความสัมพันธ์ โดยตัวแปรดังกล่าวสามารถร่วมกันอธิบายประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าความสามารถด้านการบริหารของผู้บริหารมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสำเร็จขององค์กรทางการศึกษา

ในทำนองเดียวกัน การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาของประเทศไทย พบว่าองค์ประกอบสำคัญของการบริหารประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำในโลก VUCA (2) การบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ (3) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (4) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล (5) การบริหารการเปลี่ยนแปลง และ (6) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งล้วนสะท้อนถึงความจำเป็นของผู้บริหารในการพัฒนาทักษะการบริหารที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่

สำหรับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการไปสู่การปฏิบัติ ทั้งด้านการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการพัฒนา

คุณภาพผู้เรียน ดังนั้น ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จึงจำเป็นต้องมีทักษะการบริหารที่ครอบคลุมทั้งด้านภาวะผู้นำ การคิดเชิงกลยุทธ์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสื่อสาร การสร้างเครือข่าย การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการสร้างนวัตกรรม เพื่อให้สามารถบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสมรรถนะที่บูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้นำเข้าด้วยกัน ประกอบด้วยทักษะการบริหารเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำดิจิทัล การบริหารการเปลี่ยนแปลง การคิดเชิงวิเคราะห์ การสื่อสาร การสร้างความร่วมมือ การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ และการพัฒนานวัตกรรม ซึ่งล้วนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาและคุณภาพการจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2567 รวมจำนวนทั้งสิ้น 2,289 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดเดียวกัน จำนวน 331 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยตารางของเครจซี่และมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยพิจารณาจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาแนวทางพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานโดดเด่น จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ เช่น ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา ส่วนตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ท ตั้งแต่ระดับมากที่สุดจนถึงระดับน้อยที่สุด สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหาร คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กระบวนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาแบบสอบถาม รวมถึงศึกษาหลักการสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแนวทางของลิเคิร์ท จากนั้นจึงดำเนินการสร้างข้อคำถามตามนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้ในการวิจัย แล้วนำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 ก่อนนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ต่อมาผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 หลังจากนั้นจึงจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง ส่วนแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ก่อนนำไปปรับปรุงและจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จากนั้นจึงส่งหนังสือขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมติดตามแบบสอบถามกลับคืนจนได้รับครบทั้ง 331 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึก โดยกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้าในลักษณะเดียวกันสำหรับผู้ให้ข้อมูลทุกคน เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันและสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้มีการนัดหมายล่วงหน้า กำหนดระยะเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 15–20 นาที พร้อมเตรียมอุปกรณ์สำหรับบันทึกข้อมูล แนะนำตนเอง สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์อย่างชัดเจน ก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนด และสรุปข้อมูลภายหลังเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการประมวลผลข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา ด้วยค่าความถี่และร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ

พร้อมเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด นอกจากนี้ การเปรียบเทียบทักษะการบริหารจำแนกตามตำแหน่งและระดับการศึกษา ใช้การทดสอบค่าทีแบบอิสระ (Independent Samples t-test) ส่วนการเปรียบเทียบตามขนาดของสถานศึกษา ใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะดำเนินการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ ขณะที่ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ใช้การวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในการสรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อ ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านทักษะการสื่อสาร	4.14	0.26	มาก
2	ด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์	4.03	0.28	มาก
3	ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	4.04	0.33	มาก
4	ด้านทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์	4.21	0.27	มาก
5	ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์คิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.18	0.27	มาก
	ภาพรวม	**4.12**	**0.16**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.12, S.D.= 0.16) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ ($\overline{X}$ = 4.21, S.D.= 0.27) รองลงมาคือ ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\overline{X}$ = 4.18, S.D.= 0.27) ด้านทักษะการสื่อสาร ($\overline{X}$ = 4.14, S.D.= 0.26) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ($\overline{X}$ =4.04, S.D.= 0.33) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์ ($\overline{X}$ = 4.03, S.D.= 0.28) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อ ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา ปรากฏดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อ ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	รายการ	ผู้บริหารสถานศึกษา		ครูผู้สอน		t	p-value
		$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1	ด้านทักษะการสื่อสาร	4.11	0.24	4.21	0.28	3.324*	.001
2	ด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์	4.04	0.29	4.02	0.24	.502	.616
3	ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	4.03	0.34	4.05	0.31	.464	.643
4	ด้านทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์	4.31	0.24	4.01	0.24	10.773*	.000
5	ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์คิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.21	0.25	4.11	0.28	3.302*	.001
	ภาพรวม	**4.14**	**0.16**	**4.08**	**0.14**	**3.448***	**.001**

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ยกเว้น ด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์ และด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้านที่	รายการ	ระดับปริญญาตรี		สูงกว่าระดับปริญญาตรี		t	p-value
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านทักษะการสื่อสาร	4.10	0.24	4.21	0.27	3.940*	.000
2	ด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์	4.04	0.30	4.02	0.24	.593	.554
3	ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	4.02	0.34	4.06	0.31	.991	.322
4	ด้านทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์	4.33	0.23	4.07	0.27	9.524*	.000
5	ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์คิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.25	0.25	4.09	0.27	5.503*	.000
	ภาพรวม	4.15	0.16	4.09	0.15	3.368*	.001

จากตารางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น ด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์ และด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อ ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านทักษะการสื่อสาร	ระหว่างกลุ่มภายใน	1.060	2	.530	8.186*	.000
	กลุ่ม	21.237	328	.065		
	รวม	22.297	330			
2. ด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่มภายใน	.018	2	.009	.118	.889
	กลุ่ม	25.305	328	.077		
	รวม	25.323	330			
3. ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	ระหว่างกลุ่มภายใน	.150	2	.075	.693	.501
	กลุ่ม	35.552	328	.108		
	รวม	35.702	330			
4. ด้านทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่มภายใน	6.638	2	3.319	57.947*	.000
	กลุ่ม	18.787	328	.057		
	รวม	25.425	330			
5. ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์คิดริเริ่มสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่มภายใน	.900	2	.450	6.466*	.002
	กลุ่ม	22.816	328	.070		
	รวม	23.716	330			
ภาพรวม	**ระหว่างกลุ่มภายใน**	**.273**	**2**	**.137**	**5.706***	**.004**
	กลุ่ม	**7.853**	**328**	**.024**		
	รวม	**8.126**	**330**			

จากตารางที่ 4 แสดงว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์ และด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ไม่แตกกต่างกัน

3. ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร โดยส่งเสริมการสื่อสารเชิงรุก การรับฟัง และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์ ควรส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและดิจิทัล

ควรพัฒนาความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสนับสนุนการเข้าถึงอุปกรณ์และระบบเครือข่ายอย่างทั่วถึง ด้านทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ ควรส่งเสริมการวิเคราะห์องค์กร การกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ควรพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การคิดเชิงวิพากษ์และการสร้างนวัตกรรม เพื่อให้ผู้บริหารสามารถบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และแนวนโยบายทางการศึกษาในปัจจุบัน โดยมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ เช่น การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี การบริหารจัดการองค์กร และการสร้างความร่วมมือภายในสถานศึกษา ส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมบูรณ์ หวังโสะ (2565) ที่ศึกษาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร และพบว่าทักษะดังกล่าวทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก รวมถึงงานวิจัยของ สุวัฒน์ กู้เกียรติกาญจน์ และวิชิต แสงสว่าง (2564) ที่ศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งพบว่าระดับทักษะการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง พบว่าโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์ และด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลที่ไม่พบความแตกต่าง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคลากรในแต่ละตำแหน่งมีบทบาท ภาระหน้าที่ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน จึงส่งผลให้มีมุมมองต่อทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์และการใช้เทคโนโลยีถือเป็นทักษะพื้นฐานที่บุคลากรทุกฝ่ายสามารถรับรู้และเข้าถึงได้ใกล้เคียงกัน จึงทำให้ความคิดเห็นในสองด้านดังกล่าวไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษา

นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรวพรรณ สันติชัยรัตน์ และคณะ (2568) ที่ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 และพบว่าการเปรียบเทียบทักษะจำแนกตามตำแหน่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมถึงงานวิจัยของ จิรวรรณ พิขุนทด และคณะ (2567) ซึ่งศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา และพบผลในลักษณะเดียวกัน

3. การเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์ และด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกันย่อมมีพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และมุมมองต่อการบริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การประเมินทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามีความแตกต่างกันตามไปด้วย ขณะที่ทักษะด้านความสัมพันธ์และการใช้เทคโนโลยีเป็นทักษะที่สามารถพบเห็นและนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ความคิดเห็นของผู้ตอบไม่แตกต่างกันมากนัก ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัฐพร กำลังหาญ (2567) ที่ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ซึ่งพบว่าผู้ตอบที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมถึงงานวิจัยของ จิรวรรณ พิขุนทด และคณะ (2567) ที่รายงานผลในลักษณะเดียวกัน

4. ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์ และด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลที่ไม่พบความแตกต่าง ทั้งนี้อาจเนื่องจากสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันย่อมมีบริบท ทรัพยากร และรูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้บุคลากรมีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารของผู้บริหารแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์และการใช้เทคโนโลยีถือเป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้บริหารทุกสถานศึกษาจำเป็นต้องใช้ในการบริหารงานเช่นเดียวกัน จึงทำให้ความคิดเห็นในด้านดังกล่าวไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล คล้ามณี (2565) ที่ศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี และพบว่าการเปรียบเทียบทักษะตามขนาดสถานศึกษามีความแตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมถึงงานวิจัยของ ธนัฐพร กำลังหาญ (2567) ที่รายงานผลในทิศทางเดียวกัน

5. ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้านการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ การใช้เทคโนโลยี การกำหนดวิสัยทัศน์ และการคิดวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้เนื่องจากบริบทของการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เทคโนโลยี หรือการศึกษา ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีทักษะที่หลากหลาย ทันสมัย และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้การบริหารองค์กรและการพัฒนาคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธินนท์ จิตรพวน (2566) ที่ศึกษาทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ซึ่งเสนอว่าผู้บริหารควรพัฒนาทักษะภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง มีทัศนคติเชิงบวก และยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงาน รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนการพัฒนาผู้บริหารอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประดิษฐ์ พิมพา และคณะ (2567) ที่เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ครอบคลุมทั้งด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ การบริหารจัดการองค์กร และมนุษยสัมพันธ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางในการประยุกต์ใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษาและยกระดับศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้ 1.1 ด้านทักษะการสื่อสาร ควรมีการพัฒนาหลักสูตรหรือจัดกิจกรรมอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ชัดเจน กระชับ และเข้าใจง่าย ครอบคลุมทั้งการสื่อสารด้วยวาจา การเขียน และการใช้สื่อเทคโนโลยีในรูปแบบ ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานและการประสานงานภายในองค์กร 1.2 ด้านทักษะการสร้างความสัมพันธ์ ควรสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์กับครู

นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือ เช่น กิจกรรมกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน หรือการเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีและเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา 1.3 ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเหมาะสม เช่น การใช้ระบบอีเมล เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ การจัดทำเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และการประชุมผ่านระบบออนไลน์ เพื่อเพิ่มความคล่องตัวและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน 1.4 ด้านทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ ควรเปิดโอกาสให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้บริหารจากสถานศึกษาอื่น ๆ เกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์และการวางแผนพัฒนาการศึกษา เพื่อเสริมสร้างมุมมองเชิงกลยุทธ์และแนวคิดในการพัฒนาองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ 1.5 ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ควรจัดกิจกรรมหรือหลักสูตรพัฒนาศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดใหม่ ๆ ในการบริหารองค์กรและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผล **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น ศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาในระดับประเทศ หรือผู้บริหารจากสถานศึกษาหลายประเภท รวมถึงศึกษาในลักษณะเปรียบเทียบระหว่างผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จกับผู้บริหารที่ประสบปัญหาในการบริหารงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในวงกว้างมากขึ้น 2.2 ควรศึกษาวิจัยในเชิงลึกเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา คุณภาพผู้เรียน หรือผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในระดับใด 2.3 ควรศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหรือความท้าทายต่อการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 รวมถึงบทบาทของหน่วยงานต้นสังกัดในการสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของการศึกษาในยุคปัจจุบัน 2.4 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การศึกษาเฉพาะกรณี การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นสูง หรือการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ครอบคลุม และสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางการบริหารการศึกษาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมล คล้ำมณี. (2565). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 4(3), 1–14.

จิรวรรณ พิขุนทด และคณะ. (2567). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 10(1), 45–58.

ธนัฐพร กำลังหาญ, จำรัส มุ่งเฝ้ากลาง และ พจน์ เจริญสันเทียะ. (2567). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 10(2), 120–134.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประดิษฐ์ พิมพา, กรองทิพย์ นาควิเชตร และวิภาส ทองสุทธิ์. (2567). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(3), 89–102.

ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกูล, ทวีศักดิ์ แก้วอาษา, วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษ, องอาจ เทียมกลาง และคัมภีร์ สุดแท้. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 9(2), 220–233.

แพรวพรรณ สันติชัยรัตน์, ชีวิน บุญถม และวิภาส ทองสุทธิ์. (2568). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 11(1), 15–29.

สมเดช สาวันดี. (2567). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1*. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.

สมบูรณ์ หวังโสะ. (2565). ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 77–90.

สิทธินนท์ จิตรพวน. (2566). ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 3(5), 201–214.

สุวัฒน์ กู้เกียรติกาญจน์ และวิชิต แสงสว่าง. (2564). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 114–126.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552–2561).* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Fullan, M. (2014). *The Principal: Three Keys to Maximizing Impact*. Jossey-Bass.

Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: Lessons from 40 years of empirical research. *Journal of Educational Administration*, 49(2), 125–142.

OECD. (2020). *School Leadership for Learning: Insights from TALIS 2018*. OECD Publishing.

Partnership for 21st Century Learning. (2019). *Framework for 21st Century Learning*. Battelle for Kids.

Phongphinyo, P. (2020). *The 21st Century Skills of School Administrators under Primary Education Service Area Office in Udon Thani*. Proceedings of the Southeast Asian Conference on Education.

Sergiovanni, T. J. (1994). Building community in schools. Jossey-Bass.

Siphai, S., & Siphai, S. (2024). Professional Skills for School Administrators in the 21st Century. *Journal of Education and Learning Reviews*, 1(5), 13–22.

UNESCO. (2021). *Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education*. UNESCO.

Wongyai, W. (2025). *Development of Education Administration Model Towards Excellence in the 21st Century for Thailand's Primary Schools*. *International Education Studies*, 18(2), 36–55.

Yoodee, P., Yamchuti, U., & Intarasompun, W. (2025). Management Skills in the 21st Century of School Administrators Affecting the Effectiveness of Schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 5(6), 621–634.

พุทธบูรณาการ: เส้นทางสู่ชีวิตที่สมดุลในโลกสมัยใหม่*

BUDDHIST INTEGRATION: A PATH TO BALANCED LIVING IN THE MODERN WORLD

พระมหาประเวศ ปญฺญาทีโป (ยังเหล็ก)[1], พระราชเขมากร[2] และ พระมหาสิทธิชัย ชยสิทฺธิ[3]

Phramaha Prawet (Yanglek)[1], Phra Rajakhemakorn[2] and Phramaha Sitthichai Chayasitthi[3]

[1-3]บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

[1-3]Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: Pramahaprawade2014@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 28 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 30 พฤษภาคม 2569

Received 21 May 2026; Revised 28 May 2026; Accepted 30 May 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด "พุทธบูรณาการ" ในฐานะกรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในโลกสมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมร่วมสมัย ท่ามกลางบริบทของความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และโครงสร้างทางสังคม ซึ่งก่อให้เกิดแรงกดดัน ความเครียด และความไม่สมดุลทางจิตใจแก่ผู้คนจำนวนมาก บทความนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของหลักพุทธธรรมในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาภายนอกกับการพัฒนาภายใน โดยเน้นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มิใช่จำกัดอยู่เพียงการปฏิบัติในเชิงพิธีกรรมหรือทฤษฎีเท่านั้น เนื้อหาของบทความอาศัยการศึกษาจากเอกสารและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระไตรปิฎกและคัมภีร์อธิบายหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวคิดพุทธบูรณาการที่สอดคล้องกับบริบทของโลกสมัยใหม่ หลัก

Citation:

* พระมหาประเวศ ปญฺญาทีโป (ยังเหล็ก), พระราชเขมากร และ พระมหาสิทธิชัย ชยสิทฺธิ. (2569). พุทธบูรณาการ: เส้นทางสู่ชีวิตที่สมดุลในโลกสมัยใหม่. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1524-1538.

Phramaha Prawet (Yanglek), Phra Rajakhemakorn and Phramaha Sitthichai Chayasitthi. (2026). Buddhist Integration: A Path To Balanced Living In The Modern World. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1524-1538.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

พุทธธรรมสำคัญที่นำมาศึกษา ได้แก่ สติ มัชฌิมาปฏิปทา อิทัปปัจจยตา อุเบกขา และไตรสิกขา ซึ่งล้วนเป็นหลักธรรมที่มีศักยภาพในการเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ลดความทุกข์ และพัฒนาปัญญาให้มนุษย์สามารถเข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง

จากการศึกษาพบว่า พุทธบูรณาการเป็นแนวคิดที่ช่วยเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการดำเนินชีวิตจริงของมนุษย์ในโลกสมัยใหม่อย่างเป็นองค์รวม การเจริญสติและการดำเนินชีวิตตามทางสายกลางช่วยให้มนุษย์รู้เท่าทันตนเองและสิ่งแวดล้อม ลดความสุดโต่งในการแสวงหาความสุขทางวัตถุ ขณะที่การเข้าใจหลักเหตุปัจจัยและการปล่อยวางอย่างมีปัญญาช่วยให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนของชีวิตได้อย่างมั่นคง บทความนี้จึงสรุปว่า พุทธบูรณาการเป็นเส้นทางสำคัญในการเสริมสร้างชีวิตที่สมดุล มีความหมาย และยั่งยืน ทั้งในระดับบุคคล สังคม และสังคมโดยรวม

คำสำคัญ: พุทธธรรม, การบูรณาการ, ชีวิตที่สมดุล, โลกสมัยใหม่

Abstract

This article examines the concept of "Buddhist Integration" as both a conceptual framework and a practical approach applicable to human life in the modern world, in a manner consistent with the realities of contemporary society. Against the backdrop of rapid transformation in technology, economics, and social structure changes that generate considerable pressure, stress, and psychological imbalance for large numbers of people the article analyzes the role of Buddhist teachings in fostering equilibrium between external and inner development, with an emphasis on the application of the Dhamma to everyday life rather than its confinement to ritual practice or theoretical discourse alone. The study employs documentary research methodology, drawing on Buddhist canonical and commentarial literature principally the Tipiṭaka and related exegetical texts to analyze and synthesize a conception of Buddhist Integration suited to the modern context. The principal teachings examined are sati (mindfulness), majjhimā paṭipadā (the Middle Way), idappaccayatā (conditionality), upekkhā (equanimity), and the sikkhattaya (the Threefold Training

of morality, concentration, and wisdom). Each of these principles carries substantial potential for cultivating psychological stability, alleviating suffering, and developing the wisdom through which human beings may comprehend life as it truly is.

The findings indicate that Buddhist Integration constitutes a holistic framework that effectively bridges Buddhist teachings and the lived experience of human beings in the modern world. The cultivation of mindfulness and conduct in accordance with the Middle Way enables individuals to develop self-awareness and situational sensitivity, thereby reducing extremism in the pursuit of material gratification. Concurrently, an understanding of conditionality and the wise practice of non-attachment equips individuals to meet the impermanence and uncertainty inherent in life with composure and resilience. The article concludes that Buddhist Integration offers a meaningful and significant path toward a life that is balanced, purposeful, and sustainable at the individual, communal, and broader societal levels.

Keywords : Buddhist Dhamma, Integration, Balanced Life, Modern World

บทนำ

โลกสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในมิติของเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และโครงสร้างทางสังคม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและระบบการสื่อสารช่วยเพิ่มความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างไม่เคยมีมาก่อน (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2561) อย่างไรก็ตาม ความสะดวกสบายดังกล่าวมิได้หมายความว่ามนุษย์จะมีความสุขหรือคุณภาพชีวิตทางจิตใจที่ดีขึ้นเสมอไป ตรงกันข้าม ความเจริญก้าวหน้าภายนอกกลับมาพร้อมกับแรงกดดันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในชีวิตประจำวัน กระแสข้อมูลข่าวสารที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างต่อเนื่องผ่านสื่อดิจิทัล ทำให้จิตใจของผู้คนแทบไม่มีโอกาสหยุดพักหรือทบทวนตนเองอย่างลึกซึ้ง การแข่งขันทางเศรษฐกิจที่เน้นประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว และผลสัมฤทธิ์เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ ส่งผลให้มนุษย์ต้องเร่งรีบดิ้นรนอยู่ตลอดเวลา ขณะเดียวกันวัฒนธรรมบริโภคนิยมยังปลูกฝังความเชื่อว่าความสุขเกิดจากการครอบครองสิ่งใหม่ ๆ อย่างไม่

รู้จบ จึงก่อให้เกิดความอยาก ความเปรียบเทียบ และความไม่พอใจในชีวิตอยู่เสมอ ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว ปัญหาสุขภาวะทางจิตใจ เช่น ความเครียดเรื้อรัง ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า และความรู้สึกโดดเดี่ยว ได้แพร่กระจายอย่างกว้างขวาง แม้มนุษย์จะเชื่อมโยงกันด้วยเทคโนโลยีมากขึ้น แต่กลับรู้สึกห่างเหินจากตนเองและผู้อื่นมากขึ้นด้วย สภาพการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลอย่างลึกซึ้งระหว่างการพัฒนาภายนอกที่เน้นวัตถุและประสิทธิภาพ กับการพัฒนาภายในที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ คุณธรรม และปัญญา (ประเวศ วะสี, 2558)

วิกฤตสุขภาวะทางจิตใจในโลกยุคปัจจุบันจึงไม่อาจมองว่าเป็นเพียงความอ่อนแอหรือปัญหาเฉพาะตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นผลสะท้อนจากโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่หล่อหลอมวิถีชีวิตของผู้คนทั้งระบบ (สมภาร พรมทา, 2558) สังคมที่ให้คุณค่ากับความสำเร็จเชิงวัตถุ ความรวดเร็ว และการแข่งขันอย่างเข้มข้น ได้สร้างแรงกดดันต่อจิตใจของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง จนหลายครั้งเกินขีดความสามารถในการปรับตัวของปัจเจกบุคคล เมื่อโครงสร้างสังคมมิได้เอื้อต่อการดูแลจิตใจและการพัฒนาปัญญาอย่างเป็นระบบ ผู้คนจึงเผชิญกับความสับสน ความเปราะบางทางอารมณ์ และการขาดหลักยึดทางจิตวิญญาณมากขึ้น สถานการณ์เช่นนี้ชี้ให้เห็นความจำเป็นในการทบทวนแนวคิดและทิศทางการพัฒนาในภาพรวม โดยมิใช่มุ่งเน้นเพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจหรือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเท่านั้น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557) การพัฒนาที่แท้จริงจึงควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างคุณภาพจิตใจ การปลูกฝังปัญญา การรู้เท่าทันตนเอง และการดำรงชีวิตอย่างมีความหมายควบคู่ไปกับความเจริญทางวัตถุ เมื่อการพัฒนาภายในและภายนอกดำเนินไปอย่างสมดุล ย่อมช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางใจ ลดความทุกข์ และนำไปสู่สุขภาวะที่ยั่งยืนของมนุษย์และสังคมโดยรวม (พระไพศาล วิสาโล, 2559)

ในบริบทของความท้าทายด้านสุขภาวะทางจิตใจและความซับซ้อนของชีวิตร่วมสมัย แนวคิดเรื่อง “พุทธบูรณาการ” จึงปรากฏขึ้นในฐานะแนวทางที่มีความหมายและสอดคล้องกับความเป็นจริงของการดำรงชีวิตอย่างยิ่ง (พระไพศาล วิสาโล, 2552) พุทธบูรณาการมิได้มุ่งจำกัดอยู่เพียงการยึดถือศาสนาในเชิงพิธีกรรม การสวดมนต์ หรือการศึกษาพระคัมภีร์ในเชิงทฤษฎีเท่านั้น หากแต่เน้นการนำสาระสำคัญของพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม แก่นสำคัญของพุทธบูรณาการอยู่ที่การเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับการดำเนินชีวิตจริง ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การอยู่ร่วมกับผู้อื่น หรือการเผชิญปัญหาและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในชีวิต กล่าวคือ เป็นกระบวนการเปลี่ยน “หลักธรรม” ให้กลายเป็น

“หลักปฏิบัติ” ที่สามารถสัมผัสและนำไปใช้ได้จริงในทุกขณะของชีวิต การเจริญสติ การรู้เท่าทันอารมณ์ การใช้ปัญญาพิจารณาเหตุและผลของปัญหา ล้วนเป็นตัวอย่างของการบูรณาการธรรมะเข้ากับกิจวัตรประจำวันอย่างเป็นธรรมชาติ การบูรณาการพุทธธรรมในความหมายนี้มิได้มุ่งเพิ่มภาระหรือสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ให้ชีวิตซับซ้อนยิ่งขึ้น ตรงกันข้าม กลับเป็นการช่วยลดทอนความฟุ้งซ่าน ความยึดติด และสิ่งไม่จำเป็นที่ถ่วงรั้งจิตใจให้หนักหน่วง (พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2556) พุทธบูรณาการจึงทำหน้าที่เสมือนกระบวนการชำระชีวิตให้เรียบง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การฝึกฝนตามแนวพุทธบูรณาการยังเป็นการปลูกฝังภูมิคุ้มกันทางจิตใจอย่างค่อยเป็นค่อยไป ผ่านการฝึกสติ สมาธิ และปัญญาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เมื่อจิตใจได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ มนุษย์ย่อมมีความสามารถในการรับมือกับความทุกข์ ความเปลี่ยนแปลง และความไม่แน่นอนของชีวิตได้อย่างมั่นคง เกิดสมดุลจากภายใน และนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและความหมายอย่างแท้จริง

การศึกษาจำนวนมากในแวดวงจิตวิทยาสมัยใหม่ โดยเฉพาะศาสตร์แห่งสติ และจิตวิทยาเชิงบวก ได้เริ่มหันกลับมาให้คุณค่าและยอมรับภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน งานวิจัยเชิงประจักษ์จำนวนไม่น้อยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การฝึกสติซึ่งมีรากฐานสำคัญจากพุทธปฏิบัติ สามารถช่วยลดระดับความเครียด ความวิตกกังวล และอาการซึมเศร้าได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการรู้เท่าทันอารมณ์ การควบคุมตนเอง และการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่ท้าทายในชีวิตประจำวันได้ดียิ่งขึ้น (พระ พรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559) อย่างไรก็ตาม แม้การนำสติไปประยุกต์ใช้ในบริบททางจิตวิทยาและการแพทย์จะประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่การประยุกต์ใช้ดังกล่าวมักถูกจำกัดอยู่ในลักษณะของเทคนิคหรือเครื่องมือเฉพาะด้าน เช่น การฝึกสติเพื่อผ่อนคลาย การจัดการความเครียด หรือการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยยังขาดการเชื่อมโยงกับกรอบความคิดและระบบปัญญาที่สมบูรณ์ตามหลักพุทธศาสตร์ การแยกสติออกจากบริบททางธรรมะเช่นนี้อาจทำให้การฝึกปฏิบัติเหลือเพียงวิธีการเชิงกลไก ที่มุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่ไม่สามารถนำไปสู่ความเข้าใจชีวิตอย่างลึกซึ้งและยั่งยืนได้ ในขณะที่พุทธศาสตร์มองการพัฒนาจิตใจอย่างเป็นองค์รวม โดยเน้นความเข้าใจในเหตุปัจจัยของสรรพสิ่งตามหลักอิทัปปัจจยตา การดำรงชีวิตอย่างไม่สุดโต่งตามมัชฌิมาปฏิปทา และการพัฒนาปัญญาเพื่อรู้เท่าทันความจริงของชีวิตตามที่เป็นอยู่ หากการฝึกสติและแนวคิดทางจิตวิทยาสมัยใหม่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับระบบความคิดทางพุทธศาสตร์อย่างครบถ้วน ก็จะช่วยยกระดับการดูแลสุขภาวะทางจิตใจ จาก

การเป็นเพียงเครื่องมือบำบัด ไปสู่กระบวนการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจ ปัญญา และคุณภาพชีวิตอย่างแท้จริงและยั่งยืน

ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งศึกษา พุทธบูรณาการกับเส้นทางสู่ชีวิตที่สมดุลในโลกสมัยใหม่ โดยอาศัยการวิเคราะห์เชิงพุทธปรัชญาควบคู่กับแนวคิดทางจิตวิทยาสมัยใหม่เป็นกรอบในการพิจารณา เน้นการศึกษาหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาบูรณาการเข้ากับบริบทของชีวิตร่วมสมัย บทความนี้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง มุ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาจิตใจและปัญญาตามแนวพุทธบูรณาการ สามารถเป็นฐานสำคัญในการสร้างสมดุล ความมั่นคงทางใจ และคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนในโลกยุคปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับพุทธบูรณาการกับเส้นทางสู่ชีวิตที่สมดุลในโลกสมัยใหม่

แนวคิดเกี่ยวกับ พุทธบูรณาการกับเส้นทางสู่ชีวิตที่สมดุลในโลกสมัยใหม่ เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมร่วมสมัย ที่มนุษย์ต้องเผชิญทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและแรงกดดันทางชีวิตควบคู่กันไป แม้โลกภายนอกจะพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง แต่จิตใจของผู้คนกลับเผชิญความเปราะบาง ความเครียด และความสับสนมากยิ่งขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความจำเป็นในการแสวงหาแนวทางการดำเนินชีวิตที่ช่วยสร้างสมดุลระหว่างความเจริญทางวัตถุกับการพัฒนาภายใน พุทธบูรณาการจึงเป็นแนวคิดที่มุ่งนำหลักพุทธธรรมอันลึกซึ้งมาประสานเข้ากับบริบทของชีวิตประจำวันอย่างเป็นองค์รวม มิใช่เพียงการปฏิบัติธรรมในเชิงพิธีกรรมหรือทฤษฎี หากแต่เป็นการแปรเปลี่ยนหลักธรรมให้เป็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำมาใช้รับมือกับปัญหา ความทุกข์ และความไม่แน่นอนของชีวิตในโลกสมัยใหม่ได้อย่างมีสติ ปัญญา และความมั่นคงจากภายใน โดยโดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับพุทธบูรณาการ ตั้งอยู่บนฐานความเข้าใจว่าปัญหาสำคัญของมนุษย์ร่วมสมัยมิได้เกิดจากการขาดแคลนทรัพยากรวัตถุ หากแต่เกิดจากความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาภายนอกกับการพัฒนาภายใน คือ จิตใจและปัญญา พุทธบูรณาการจึงเป็นแนวคิดที่มุ่งเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับบริบทของชีวิตจริงอย่างเป็นองค์รวม พุทธบูรณาการมิใช่การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้แบบแยกส่วนหรือเป็นเพียงเทคนิคเฉพาะกิจ หากแต่เป็นกระบวนการผสาน “หลักคิด” และ “หลักปฏิบัติ” ให้ดำเนินไปพร้อมกัน โดยยึด

พุทธธรรมเป็นกรอบในการมองชีวิต เข้าใจปัญหา และจัดการกับความทุกข์ แนวคิดนี้เน้นการแปรเปลี่ยนธรรมะจากนามธรรมให้กลายเป็นแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์ในโลกสมัยใหม่ สาระสำคัญของพุทธบูรณาการอยู่ที่การพัฒนามนุษย์อย่างสมดุลทั้งด้านกาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยมีหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นโครงสร้างหลักในการฝึกฝน (ม.ม. 11/36/305-308) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ศีลทำหน้าที่เป็นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล สมาธิช่วยสร้างความตั้งมั่นและความสงบของจิตใจ ส่วนปัญญาช่วยให้เกิดความเข้าใจความจริงของชีวิตอย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ พุทธบูรณาการยังตั้งอยู่บนความเข้าใจในหลักอิทัปปัจจยตา ซึ่งมองปัญหาและปรากฏการณ์ทั้งหลายว่าเกิดจากเหตุปัจจัยที่สัมพันธ์กัน มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว (สำ. นิ. 12/20/45-48) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การเข้าใจเหตุปัจจัยเช่นนี้ช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด ลดการโทษตนเองหรือผู้อื่น และเกิดทัศนคติที่เกื้อกูลต่อการเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกัน แนวคิดมัชฌิมาปฏิปทา ทำหน้าที่เป็นเข็มทิศในการดำเนินชีวิต โดยช่วยให้มนุษย์หลีกเลี่ยงความสุดโต่งทั้งทางวัตถุนิยมและการปฏิเสธโลก (วิ.ม. 4/1/13-16) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พุทธบูรณาการจึงมิได้ปฏิเสธความก้าวหน้าทางโลก หากแต่ชี้นำให้ใช้ความก้าวหน้านั้นอย่างมีสติและปัญญา พุทธบูรณาการเป็นแนวคิดเชิงพุทธศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในโลกสมัยใหม่อย่างยั่งยืน ผ่านการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการดำรงชีวิตจริง เพื่อสร้างความสมดุล ความมั่นคงทางใจ และความหมายที่แท้จริงของการเป็นมนุษย์ในสังคมร่วมสมัย

2. หลักการสำคัญสำหรับโลกสมัยใหม่ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความซับซ้อนของชีวิตในโลกสมัยใหม่ มนุษย์จำเป็นต้องมีหลักยึดทางจิตใจและปัญญาที่ช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและสมดุล หลักการสำคัญตามแนวพุทธบูรณาการจึงทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติที่ช่วยให้มนุษย์รู้เท่าทันตนเอง เข้าใจโลก และรับมือกับปัญหาต่าง ๆ อย่างมีสติและปัญญา หลักการเหล่านี้มิได้เป็นเพียงคำสอนเชิงนามธรรม หากแต่เป็นแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมร่วมสมัย ได้แก่

1) สติ การมีอยู่กับปัจจุบันขณะ สติเป็นหลักการพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในโลกที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบและสิ่งรบกวน การมีสติหมายถึงการตระหนักรู้ต่อกาย ใจ ความคิดและอารมณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันขณะอย่างตรงไปตรงมา (ม.อุ 10/10/165-178) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) โดยไม่เผลอไหลไปตามอดีตหรืออนาคต และไม่ตัดสินคุณค่าของประสบการณ์ที่เกิดขึ้น การฝึกสติช่วยให้มนุษย์มองเห็นความคิดและอารมณ์ตามที่เป็นจริง ลด

การปรุงแต่งทางจิต และเพิ่มความสามารถในการจัดการกับความเครียดและความกดดันในชีวิตประจำวัน

2) ความพอดี การแสวงหาความพอเหมาะในชีวิต หลักความพอดีหรือทางสายกลางเป็นแนวทางสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างสมดุลในโลกที่ส่งเสริมความสุดโต่งและการแข่งขัน ความพอดีหมายถึงการรู้จักประมาณตนในการทำงาน การบริโภค และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของความอยากหรือความยึดติดจนเกินไป การดำเนินชีวิตอย่างพอดีช่วยลดความตึงเครียด ลดการเปรียบเทียบ และส่งเสริมความพึงพอใจในชีวิตอย่างยั่งยืน

3) การเห็นความเป็นเหตุเป็นผล การมองปัญหาผ่านเลนส์แห่งปัจจยาการ การมองปัญหาตามหลักเหตุปัจจัยหรืออิทัปปัจจยตา ช่วยให้มนุษย์เข้าใจว่าสิ่งต่าง ๆ มิได้เกิดขึ้นอย่างลอย ๆ หากแต่มีเงื่อนไขและปัจจัยที่เกื้อหนุนกัน การเห็นความเชื่อมโยงของเหตุและผลช่วยลดการโทษตนเองหรือผู้อื่น และเปิดพื้นที่ให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างมีสติและเป็นระบบ หลักการนี้ยังส่งเสริมทัศนคติแห่งความเข้าใจและความเมตตาในการอยู่ร่วมกันในสังคม

4) การปล่อยวาง การรู้เท่าทันความยึดมั่น การปล่อยวางมิได้หมายถึงการละทิ้งความรับผิดชอบหรือการไม่ใส่ใจต่อชีวิต หากแต่เป็นการรู้เท่าทันความยึดมั่นในผลลัพธ์ วัตถุ และความคาดหวังต่าง ๆ อย่างมีปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2558) การปล่อยวางช่วยให้มนุษย์สามารถทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ โดยไม่ถูกครอบงำด้วยความกลัว ความผิดหวัง หรือความอยากที่ไม่รู้จบ หลักการนี้จึงเป็นฐานสำคัญของความสงบภายในและความมั่นคงทางจิตใจในโลกสมัยใหม่

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับ พุทธบูรณาการ เส้นทางสู่ชีวิตที่สมดุลในโลกสมัยใหม่ เป็นกรอบการพัฒนามนุษย์ที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงและแรงกดดันของสังคมร่วมสมัย โดยชี้ให้เห็นว่าปัญหาสำคัญมิได้เกิดจากการขาดแคลนวัตถุ หากแต่เกิดจากความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาภายนอกกับจิตใจและปัญญาภายใน พุทธบูรณาการมุ่งผสานหลักพุทธธรรมเข้ากับชีวิตจริงอย่างเป็นองค์รวม เปลี่ยนหลักธรรมจากนามธรรมให้เป็นแนวปฏิบัติที่ใช้ได้จริง ผ่านโครงสร้างไตรสิกขา อิทัปปัจจยตา และมัชฌิมาปฏิปทา หลักการสำคัญ ได้แก่ สติ ความพอดี การเห็นเหตุปัจจัย และการปล่อยวาง ซึ่งช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ความสมดุล และความมั่นคงภายใน พุทธบูรณาการจึงเป็นแนวทางเชิงพุทธศาสตร์ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนในโลกสมัยใหม่

หลักพุทธธรรมที่สำคัญเพื่อชีวิตที่สมดุลในโลกสมัยใหม่

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความซับซ้อนของสังคมโลกในปัจจุบัน มนุษย์ต้องเผชิญกับแรงกดดันจากการทำงาน การแข่งขัน และกระแสวัตถุนิยมที่ถาโถมเข้ามาอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ชีวิตขาดความสมดุลทั้งทางกายและจิตใจ หลักพุทธธรรมจึงเป็นกรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติที่มีคุณค่าในการช่วยให้มนุษย์รู้เท่าทันตนเองและโลกอย่างมีสติ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมิได้เป็นเพียงการยึดถือความเชื่อทางศาสนา หากแต่เป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจและปัญญาอย่างเป็นองค์รวม หลักธรรมสำคัญเหล่านี้สามารถเป็นฐานในการสร้างความมั่นคงทางใจ ความพอดีในการดำเนินชีวิต และความสมดุลอย่างยั่งยืนในโลกสมัยใหม่ประกอบด้วย

1) สติ การรู้ตัวทั่วพร้อมในปัจจุบันขณะ สติเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ ช่วยให้มนุษย์ตระหนักรู้ความคิด อารมณ์ และการกระทำของตนเองอย่างไม่เผลอไผล ทำให้สามารถจัดการกับความเครียด ความฟุ้งซ่าน และแรงกดดันจากชีวิตสมัยใหม่ได้อย่างมีสติและไม่ถูกอารมณ์ครอบงำ

2) มัชฌิมาปฏิปทา ความพอดีหรือทางสายกลาง หลักทางสายกลางช่วยให้มนุษย์หลีกเลี่ยงความสุดโต่งทั้งด้านวัตถุนิยมและการปฏิเสธโลก การดำเนินชีวิตอย่างพอดีในด้านการทำงาน การบริโภค และความสัมพันธ์ ช่วยสร้างความสมดุล ลดความตึงเครียด และเพิ่มความพึงพอใจในชีวิต

3) อิทัปปัจจยตา การเห็นความเป็นเหตุเป็นผลของสรรพสิ่ง หลักเหตุปัจจัยทำให้มนุษย์เข้าใจว่าปัญหาและเหตุการณ์ต่าง ๆ ล้วนเกิดจากเงื่อนไขที่เชื่อมโยงกัน การมองชีวิตด้วยความเข้าใจเชิงเหตุผลช่วยลดการโทษตนเองและผู้อื่น และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและมีปัญญา

4) อุเบกขาและการปล่อยวาง การรู้เท่าทันความยึดมั่น การปล่อยวางอย่างมีปัญญาไม่ได้หมายถึง การละเลยหน้าที่ แต่เป็นการทำหน้าที่อย่างเต็มที่โดยไม่ยึดติดกับผลลัพธ์หรือวัตถุจนเกินไป หลักธรรมข้อนี้ช่วยสร้างความสงบ มั่นคงทางใจ และความยืดหยุ่นในการเผชิญความเปลี่ยนแปลงของชีวิตในโลกสมัยใหม่

5) ปัญญา ความเข้าใจความจริงของชีวิตอย่างถูกต้อง ปัญญาเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินชีวิตที่สมดุลในโลกสมัยใหม่ ช่วยให้มนุษย์มองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริง เข้าใจความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่ใช่ตัวตนของสิ่งทั้งหลาย เมื่อเกิดปัญญา ย่อม

สามารถตัดสินใจและดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ ไม่หลงยึดติดกับกระแสสังคมหรือค่านิยมวัตถุนิยมเกินควร ปัญญาจึงทำหน้าที่กำกับสติและการกระทำทั้งปวง ให้นำไปสู่ความสงบ ความมั่นคง และความหมายที่แท้จริงของชีวิตในโลกสมัยใหม่

สรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมที่สำคัญเพื่อนำไปใช้สู่ชีวิตที่สมดุลในโลกสมัยใหม่ เป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านจิตใจ ปัญญา และการดำเนินชีวิตในสังคม สติช่วยให้รู้เท่าทันตนเองและจัดการกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ มัชฌิมาปฏิปทาช่วยสร้างความพอดีและลดความสุดโต่งในการดำเนินชีวิต หลักอิทัปปัจจยตาช่วยให้เข้าใจปัญหาอย่างเป็นระบบและไม่โทษตนเองหรือผู้อื่น การปล่อยวางและอุเบกขาช่วยเสริมความมั่นคงและยืดหยุ่นทางใจ ขณะที่ปัญญาทำหน้าที่กำกับการคิดและการกระทำให้สอดคล้องกับความจริงของชีวิต หลักธรรมเหล่านี้จึงเป็นฐานสำคัญของความสมดุล ความสงบ และคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนในโลกสมัยใหม่

การประยุกต์ใช้พุทธบูรณาการในโลกสมัยใหม่

การประยุกต์ใช้พุทธบูรณาการในโลกสมัยใหม่เป็นแนวทางสำคัญในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ความเจริญทางวัตถุแม้จะช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต แต่ในขณะเดียวกันกลับก่อให้เกิดปัญหาทางจิตใจ ความเครียด ความวิตกกังวล และความขัดแย้งในสังคมเพิ่มมากขึ้น มนุษย์จำนวนมากจึงแสวงหาแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ช่วยสร้างความสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม พระพุทธศาสนาในฐานะหลักแห่งการพัฒนาชีวิตและจิตใจ จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม แนวคิดพุทธบูรณาการเป็นการผสมผสานองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคม หลักธรรมสำคัญ เช่น สติ สมาธิ ปัญญา เมตตา และอริยมรรค สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาจิตใจ การบริหารจัดการ การศึกษา และการแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้พุทธบูรณาการยังช่วยส่งเสริมให้มนุษย์รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของโลก มีเหตุผลในการดำเนินชีวิต และสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งสันติสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืนในโลกสมัยใหม่ ดังนั้น บทความเรื่อง “พุทธบูรณาการ: เส้นทางสู่ชีวิตที่สมดุลในโลกสมัยใหม่” จึงมุ่ง

ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่สมดุลและมีคุณค่าในสังคมปัจจุบัน โดยมีการประยุกต์ใช้พุทธบูรณาการในโลกสมัยใหม่ ได้แก่

1) ระดับบุคคล การพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ในระดับบุคคล พุทธบูรณาการมุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์จากภายใน โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจผ่านการฝึกสติ สมาธิ และปัญญาอย่างต่อเนื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาถือว่าจิตใจเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิต หากจิตใจได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง ย่อมส่งผลให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมั่นคง แม้จะต้องเผชิญกับปัญหาและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในโลกสมัยใหม่ก็ตาม การฝึกสติในชีวิตประจำวัน เช่น การรับประทานอาหารอย่างมีสติ การเดินอย่างรู้ตัว การทำงานด้วยความตั้งใจ หรือการฟังผู้อื่นด้วยความเข้าใจ ล้วนเป็นรูปแบบของการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม การปฏิบัติดังกล่าวช่วยให้บุคคลมีความตระหนักรู้ในอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของตนเองมากขึ้น เมื่อเกิดความโกรธ ความเครียด หรือความวิตกกังวล ก็สามารถรู้เท่าทันและควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม ไม่ปล่อยให้อารมณ์เข้าครอบงำจนเกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ การฝึกสมาธิยังช่วยให้จิตใจเกิดความสงบ ลดความฟุ้งซ่าน และเสริมสร้างพลังทางจิตใจในการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนปัญญานั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์มองเห็นความจริงของชีวิต เข้าใจความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งตามหลักไตรลักษณ์

เมื่อบุคคลมีสติ สมาธิ และปัญญาเป็นพื้นฐาน ย่อมทำให้เกิดความเข้มแข็งทางจิตใจ สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีความอดทนต่ออุปสรรค และไม่ยึดติดกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาภูมิคุ้มกันทางจิตใจตามแนวพุทธบูรณาการจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตในโลกสมัยใหม่ได้อย่างสมดุล มีคุณธรรม และเกิดความสงบสุขทั้งต่อตนเองและผู้อื่น อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน (พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2556)

2) ระดับการทำงาน จริยธรรมและความหมายในอาชีพ ในมิติของการทำงาน พุทธบูรณาการเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และเกิดความสมดุลทั้งด้านหน้าที่การงานและจิตใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามิได้มองการทำงานเพียงเพื่อแสวงหารายได้หรือความสำเร็จทางวัตถุเท่านั้น แต่ยังมองว่างานเป็นพื้นที่แห่งการพัฒนาตนเอง การสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่น และการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ผู้ปฏิบัติงานจึงควรตระหนักถึงความถูกต้อง ความสุจริต และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน โดยไม่มุ่งเน้น

เพียงผลประโยชน์ส่วนตนหรือการแข่งขันอย่างไร้ขอบเขต การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงานช่วยส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกด้านจริยธรรม เช่น การยึดมั่นในความซื่อสัตย์ การใช้ปัญญาในการตัดสินใจ และการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเมตตาและความเข้าใจ หลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สามารถนำมาใช้ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีภายในองค์กร ช่วยลดความขัดแย้ง ความอิจฉาริษยา และความตึงเครียดในการทำงาน ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความร่วมมือและการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ การมีสติในการทำงานยังช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์ รู้เท่าทันปัญหา และแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผลและรอบคอบ

พุทธบูรณาการยังช่วยเปลี่ยนมุมมองต่อการทำงานจาก “ภาระหน้าที่” ไปสู่ “การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน” กล่าวคือ การทำงานทุกประเภทสามารถเป็นหนทางแห่งการฝึกฝนความอดทน ความรับผิดชอบ และการเสียสละเพื่อส่วนรวมได้ เมื่อผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในคุณค่าที่แท้จริงของงาน ย่อมทำให้เกิดความภาคภูมิใจในหน้าที่ของตน และมีแรงบันดาลใจในการสร้างประโยชน์แก่สังคม ความหมายของงานจึงมิได้วัดเพียงจากผลตอบแทนทางวัตถุหรือความสำเร็จภายนอกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสุข ความสงบ และความอิ่มเอมภายในจิตใจของผู้ทำงาน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานอย่างมีคุณค่าและยั่งยืนในโลกสมัยใหม่

3) ระดับสังคม ชุมชนแห่งการเกื้อกูล ในมิติของสังคม พุทธบูรณาการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยมุ่งพัฒนาจิตสาธารณะและสร้างความเอื้ออาทรระหว่างบุคคลในชุมชนและสังคม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ถือเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสังคมแห่งการเกื้อกูลและความเข้าใจซึ่งกันและกัน เมตตาช่วยให้มนุษย์มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น กรุณาช่วยให้เกิดความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่ประสบความทุกข์ มุทิตาช่วยส่งเสริมการยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น และอุเบกขาช่วยให้สามารถวางใจอย่างเป็นกลางและมีเหตุผลเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรือความขัดแย้งต่าง ๆ เมื่อบุคคลในสังคมได้รับการปลูกฝังหลักธรรมเหล่านี้ ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน ลดความเห็นแก่ตัว ความอิจฉาริษยา และการแข่งขันที่ขาดคุณธรรม อันเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งในสังคมปัจจุบัน พุทธบูรณาการจึงมิได้มุ่งเพียงการพัฒนาตนเองในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังมุ่งสร้างสังคมที่ทุกคนสามารถพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือกันได้อย่างเหมาะสม การมีจิตสาธารณะและการเสียสละเพื่อ

ส่วนรวมยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และคุณภาพชีวิตของประชาชน

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Social Capital ของ Robert D. Putnam ที่อธิบายว่าความไว้วางใจ ความสัมพันธ์อันดี และเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง เป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมที่มีความเจริญและมั่นคง เมื่อคนในสังคมมีความเชื่อมั่นและพร้อมที่จะร่วมมือกัน ย่อมทำให้เกิดพลังในการแก้ไขปัญหาส่วนรวมและพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน พุทธบูรณาการจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างชุมชนแห่งการเกื้อกูล ที่เน้นทั้งการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม อันจะนำไปสู่สังคมแห่งสันติสุขและความสมดุลในโลกสมัยใหม่

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้พุทธบูรณาการในโลกสมัยใหม่เป็นแนวทางสำคัญในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนของสังคมโลก หลักพุทธธรรมช่วยให้มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา เพื่อให้เกิดความสมดุลในการดำเนินชีวิต ในระดับบุคคล พุทธบูรณาการมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจผ่านการฝึกสติ สมาธิ และปัญญา ทำให้สามารถรู้เท่าทันอารมณ์ ความทุกข์ และความเปลี่ยนแปลงของชีวิตได้อย่างเหมาะสม ในระดับการทำงาน หลักพุทธธรรมช่วยส่งเสริมจริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการทำงานด้วยเมตตา อันนำไปสู่ความสุขและความหมายที่แท้จริงของการประกอบอาชีพ ส่วนในระดับสังคม พุทธบูรณาการช่วยสร้างชุมชนแห่งการเกื้อกูล ผ่านหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งส่งเสริมความเอื้ออาทร ความเข้าใจ และความร่วมมือระหว่างกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับการพัฒนาสังคมสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางสังคม ความไว้วางใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ดังนั้น พุทธบูรณาการจึงมิใช่เพียงหลักธรรมทางศาสนา แต่เป็นแนวทางแห่งการพัฒนาชีวิต การทำงาน และสังคม ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและมีคุณค่าในโลกสมัยใหม่

สรุป

บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า “พุทธบูรณาการ” เป็นแนวคิดสำคัญที่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายของชีวิตในโลกสมัยใหม่ได้อย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ ท่ามกลางความเร่งรีบ การแข่งขัน และแรงกดดันทางสังคมที่ส่งผลต่อทั้งกายและจิตใจของมนุษย์ พุทธบูรณาการช่วย

เชื่อมประสานการพัฒนาภายนอกกับการพัฒนาภายในให้ดำเนินไปอย่างสมดุล โดยอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นกรอบในการคิด วิเคราะห์ และกำกับการดำเนินชีวิต หลักสติช่วยให้รู้เท่าทันตนเองและสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ หลักมัชฌิมาปฏิปทาชี้นำให้ดำเนินชีวิตอย่างพอดี ไม่ตกไปสู่ความสุดโต่ง ขณะที่หลักอิทัปปัจจยตาช่วยให้เข้าใจเหตุปัจจัยของปัญหาอย่างเป็นระบบ และไตรสิกขาทำหน้าที่เป็นโครงสร้างการพัฒนามนุษย์อย่างองค์รวม การบูรณาการธรรมะเข้ากับชีวิตประจำวันในลักษณะนี้มิได้เป็นการหลีกหนีโลกหรือปฏิเสธความก้าวหน้าทางสังคม หากแต่เป็นการอยู่กับโลกอย่างมีสติ ปัญญา และความรับผิดชอบ เมื่อมนุษย์สามารถพัฒนาจิตใจและปัญญาควบคู่ไปกับความเจริญทางวัตถุ ย่อมช่วยลดความทุกข์ สร้างความมั่นคงทางใจ และทำให้ชีวิตมีความหมาย ลึกซึ้ง และยั่งยืน ทั้งในระดับบุคคล สังคม และสังคมโดยรวมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

ประเวศ วะสี. (2558). *มนุษย์กับสังคม.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2558). *อิสรภาพทางใจ.* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). *พุทธศาสนากับสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระไพศาล วิสาโล. (2552). พุทธศาสนาไทยในอนาคต: แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระไพศาล วิสาโล. (2559). *พุทธศาสนากับการเยียวยาสังคม.* กรุงเทพฯ: เครือข่ายพุทธิกา.

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2556). *พุทธวิธีแก้ปัญหาสังคม.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557). *การศึกษาไทยในสังคมโลกาภิวัตน์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วรากรณ์ สามโกเศศ. (2561). *โลกเปลี่ยน คนต้องปรับ.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มติชน.

สมภาร พรมทา. (2558). *มนุษย์กับปัญหาความทุกข์ในสังคมสมัยใหม่.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2556). *พุทธวิธีแก้ปัญหาสังคม.* อยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐของชุมชนบ้านบางแก้ว เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ*

THE ROLE AND PUBLIC PARTICIPATION IN LOCAL HEALTH OPERATIONS IN COLLABORATION WITH GOVERNMENT AGENCIES IN BAN BANG KAEO COMMUNITY, BANG KAEO MUNICIPALITY, SAMUT PRAKAN PROVINCE

เมธาวี วันจงคำ[1] และ ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร[2]

Maythawe wanjongkum[1] and Chanchai Chitlaoarporn[2]

[1-2]บัณฑิตวิทยาลัยสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

[1-2]Student of Master of Political Science Program, Siam University, Thailand

Corresponding Author's Email: polscisiam@gmail.com

วันที่รับบทความ : 1 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 14 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 16 พฤษภาคม 2569

Received 1 May 2026; Revised 14 May 2026; Accepted 16 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในเทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ และ 2) เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในเทศบาล

Citation:

* เมธาวี วันจงคำ และ ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร. (2569). บทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐของชุมชนบ้านบางแก้ว เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1539-1557.

Maythawe wanjongkum and Chanchai Chitlaoarporn. (2026). The Role And Public Participation In Local Health Operations In Collaboration With Government Agencies In Ban Bang Kaeo Community, Bang Kaeo Municipality, Samut Prakan Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1539-1557.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

เมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา ประชากร คือ ประชาชน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐในพื้นที่เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ร่วมกับการสุ่มแบบลูกโซ่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและการสังเกตการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงธีม

ผลการวิจัย พบว่า 1) ประชาชนมีบทบาทและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นในหลายมิติ ได้แก่ การร่วมรับรู้ปัญหา การเสนอความคิดเห็น การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม และการติดตามประเมินผล โดยมีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือ และ 2) ระดับและลักษณะของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความตระหนักรู้ด้านสุขภาพ แรงจูงใจ ผลประโยชน์ที่ได้รับ และศักยภาพของประชาชน รวมถึงการเปิดโอกาสและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้านสุขภาพในระดับชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, สุขภาพท้องถิ่น, การบริหารงานภาครัฐ

Abstract

This research article aims to: study the factors affecting the roles and levels of public participation in local health operations in collaboration with government agencies in Bangkaew Municipality, Samut Prakan Province; and 2) examine the patterns and characteristics of public participation in local health operations in cooperation with government agencies in Bangkaew Municipality, Samut Prakan Province. This study employed a qualitative research approach using phenomenological research methodology. The population consisted of local residents, community leaders, and government officials in Bangkaew Municipality, Samut Prakan Province. The sample group comprised 15 participants selected through purposive sampling combined with snowball sampling. Data collection tools included semi-structured interviews and observation. Data were analyzed using content analysis and thematic analysis.

The findings reveal that: 1) citizens play significant roles and participate in local health operations across multiple dimensions, including problem recognition, idea expression, planning, decision-making, implementation, and monitoring and evaluation, in collaboration with government agencies through network-based cooperation; and 2) the level and nature of participation depend on key factors such as health awareness, motivation, perceived benefits, and citizen capacity, as well as opportunities and support provided by government agencies, which collectively influence the effectiveness of local health management at the community level.

Keywords: citizen participation, local health, public administration

บทนำ

สำหรับประเทศไทย แม้จะมีการส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมด้านสุขภาพ เช่น สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ธรรมนูญสุขภาพ และแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ แต่ในทางปฏิบัติยังคงเผชิญข้อจำกัด เช่น การเข้าถึงข้อมูล ความต่อเนื่องของกระบวนการ และศักยภาพของประชาชน อย่างไรก็ตาม บทเรียนจากโควิด-19 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการตนเอง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีทุนทางสังคมเข้มแข็ง ซึ่งสามารถรวมกลุ่มและพัฒนากลไกดูแลสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2560; ปรีดา แต้อารักษ์ และคณะ, 2567)

เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ที่สะท้อนความหลากหลายทางสังคมและกายภาพของชุมชนเมืองรอบกรุงเทพมหานคร อันเป็นผลจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานครและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้พื้นที่เผชิญกับปัญหาด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในหลายมิติ เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศและฝุ่นละออง PM2.5 ปัญหาขยะและน้ำเสียในชุมชนเมือง รวมถึงการเพิ่มขึ้นของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคอ้วน ซึ่งสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชนในเขตเมือง นอกจากนี้ พื้นที่ยังมีประชากรแฝงและแรงงานย้ายถิ่นจำนวนมาก ส่งผลให้การเข้าถึงบริการสุขภาพและการสื่อสารด้านสาธารณสุขมีความซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งบทเรียนจากสถานการณ์โควิด-19 ยังสะท้อนให้

เห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขในการเฝ้าระวังและจัดการปัญหาสุขภาพในระดับพื้นที่ (เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ's post, 2569)

โดยเฉพาะชุมชนบ้านบางแก้ว หมู่ที่ 5 ซึ่งแบ่งเป็นบ้านล่างและบ้านบนที่มีลักษณะทางกายภาพ สภาพเศรษฐกิจสังคม และรูปแบบการอยู่อาศัยแตกต่างกัน ความแตกต่างดังกล่าวส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินงานด้านสุขภาพ ความสัมพันธ์กับหน่วยงานรัฐ และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาสุขภาพของชุมชน ดังนั้น การศึกษาบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่นี้จึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนภายใต้บริบทของชุมชนเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลง และสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การยกระดับการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ's post, 2569)

ดังนั้น การศึกษาบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่นี้จึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน และสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การยกระดับการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในเทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ

2. เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในเทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นกรอบสำคัญในการอธิบายบทบาทของพลเมืองในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะ โดยมีรากฐานจากประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ซึ่งเน้นให้ประชาชนมีบทบาทมากกว่าการเลือกตั้งตัวแทน Carole Pateman (1970) เสนอให้ขยายพื้นที่การมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในทุกขั้นตอนของนโยบาย ขณะที่ Fung (2006) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมช่วยเติมเต็มข้อจำกัดของผู้มีอำนาจตัดสินใจ ทั้งในด้านข้อมูล ความรู้ และความน่าเชื่อถือ โดยคุณภาพของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับความหลากหลายและศักยภาพของผู้เข้าร่วม Creighton (2005) มองว่าการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหา ไปจนถึงการติดตามผล

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่การรับรู้ การให้ข้อมูล การปรึกษาหารือ การร่วมตัดสินใจ และการกำกับดูแล ซึ่งช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความยั่งยืนของการดำเนินงานสาธารณะ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนได้รับผลกระทบโดยตรง

2. แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) เกิดขึ้นจากข้อจำกัดของระบบราชการแบบดั้งเดิมที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย Gruening (2001) อธิบายว่า NPM มุ่งเน้นการบริหารที่ยืดหยุ่น ใช้หลักผลสัมฤทธิ์ (performance-oriented) และนำกลไกตลาดมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพของภาครัฐ นอกจากนี้ยังสนับสนุนการกระจายอำนาจและการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและประชาชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

ดังนั้น ในบริบทของการบริหารท้องถิ่น แนวคิดมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีบทบาททั้งในฐานะ “ผู้รับบริการ” และ “ผู้มีส่วนร่วม” ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในงานด้านสุขภาพท้องถิ่น

3. แนวคิดการเสริมพลังชุมชน (Community Empowerment) มุ่งเน้นให้ประชาชนสามารถควบคุมการตัดสินใจและทรัพยากรที่มีผลต่อชีวิตของตนเองได้ โดย Laverack (2006) อธิบายว่าการเสริมพลังเป็นกระบวนการที่เกิดจากการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อเพิ่มอำนาจในการจัดการตนเอง ทั้งในด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ การเสริมพลังเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม และการพัฒนาศักยภาพขององค์กรท้องถิ่น

ดังนั้น การเสริมพลังชุมชนจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล มีส่วนร่วม และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจสาธารณะ โดยเฉพาะในงานด้านสุขภาพที่ต้องอาศัยความร่วมมือและความเข้มแข็งของชุมชน

4. แนวคิดการกำหนดนโยบาย (Public Policy Process) และนโยบายสาธารณะ (Public Policy) การกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นกระบวนการสำคัญในการจัดการปัญหาสังคม โดย Lascoumes และ Le Galès (2007) เน้นบทบาทของ “เครื่องมือทางนโยบาย” ในการกำหนดทิศทางและกรอบการดำเนินงาน ขณะที่ Howlett และ Ramesh (2014) อธิบายว่ากระบวนการนโยบายประกอบด้วยหลายขั้นตอน ได้แก่ การระบุปัญหา การกำหนดทางเลือก การตัดสินใจ และการประเมินผล นอกจากนี้ Creighton (2005) ยังชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การกำหนดนโยบายมีความโปร่งใสและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม สำหรับนโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือหลักของรัฐในการพัฒนาประเทศและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดย Harvey (2007) อธิบายบทบาทของรัฐในบริบทเศรษฐกิจการเมือง ขณะที่ Lasswell (1951) เน้นความสำคัญของกระบวนการทางการเมืองในการกำหนดนโยบาย และ King (1985) เสนอขั้นตอนของกระบวนการนโยบายอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น การกำหนดนโยบายสาธารณะจึงเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้งข้อมูล ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน และนโยบายสาธารณะจึงเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการทางการเมืองและสังคมที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน เพื่อสร้างความชอบธรรม ความโปร่งใส และประสิทธิผลของการดำเนินงานภาครัฐ

5. แนวคิดการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชน การดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และชุมชน ในบริบทของประเทศไทย กฎหมายและกรอบการพัฒนาด้านสุขภาพ เช่น พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดทำแผนสุขภาพชุมชน การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และการติดตามประเมินผล โดยเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ทั้งในขั้นตอนการสะท้อนปัญหา การเสนอแนวทางการดำเนินงาน และการติดตามผลลัพธ์ (พิรุฬห์ ศิริทองคำ และคณะ, 2561)

ดังนั้น การดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นจึงเป็นกระบวนการที่ผสมผสานความรู้ การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โปร่งใส และยั่งยืน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า หลายการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการกำหนดนโยบายและการบริหารงานสาธารณะ ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร และโชติกา แก่นธิยา (2562) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารนโยบายสาธารณะ ขณะที่นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล (2566) เสนอว่าการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมเป็นกลไกสำคัญในการจัดการวิกฤตโควิด-19 และปรีดา แต้อารักษ์ และคณะ (2567) พบว่า ศักยภาพของชุมชนและเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการสุขภาพระดับชุมชน

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นมิได้เกิดขึ้นจากการเปิดโอกาสของรัฐเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากความเชื่อมโยงระหว่างหลายปัจจัย ได้แก่ บทบาทของรัฐในการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วม กระบวนการนโยบายที่เอื้อต่อการรับฟังความคิดเห็น ศักยภาพและการเสริมพลังของชุมชน ตลอดจนแรงจูงใจและความตระหนักของประชาชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง แนวคิดเหล่านี้จึงถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาบทบาท รูปแบบ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในเทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ชุมชน และประชาชนในบริบทของการจัดการสุขภาพระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบและครอบคลุม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในชุมชนบ้านบางแก้ว เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ โดยมุ่งทำความเข้าใจประสบการณ์ มุมมอง รูปแบบการมีส่วนร่วม ตลอดจนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทการบริหารจัดการภาครัฐระดับท้องถิ่น

2. พื้นที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง พื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนบ้านบางแก้ว เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive

Sampling) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินงานด้านสุขภาพในระดับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 15 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงร่วมกับการสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพและหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ จำนวน 7 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่เทศบาล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านสุขภาพในพื้นที่ และ (2) กลุ่มประชาชนและผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนประชาชน และประชาชนทั่วไปที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมด้านสุขภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถถ่ายทอดประสบการณ์และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โดยแบ่งแนวคำถามออกเป็น 2 ชุด ได้แก่ (1) ชุดคำถามสำหรับเจ้าหน้าที่ ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ รูปแบบการดำเนินงานด้านสุขภาพ วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยสนับสนุน อุปสรรค และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (2) ชุดคำถามสำหรับประชาชนและผู้นำชุมชน ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสุขภาพ แรงจูงใจ รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ได้รับ การรับรู้บทบาทของตนเอง รวมถึงปัญหาและข้อจำกัดในการมีส่วนร่วม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสองกลุ่ม โดยมีการนัดหมายล่วงหน้าและดำเนินการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ใช้ระยะเวลาประมาณ 60 นาทีต่อคน พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียงเพื่อความถูกต้องของข้อมูล นอกจากนี้ ยังใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ในบริบทพื้นที่จริง เพื่อทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมทางสังคม บรรยากาศของชุมชน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งช่วยเสริมความสมบูรณ์ของข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการภายใต้หลักจริยธรรมการวิจัย โดยมีการอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย การรักษาความลับของข้อมูล และการใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Content Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) โดยผู้วิจัยจะดำเนินการถอดความข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ จากนั้นจัดหมวดหมู่ข้อมูล ตีความ และสังเคราะห์ประเด็น

สำคัญตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องควบคู่กัน เพื่อเสริมความสมบูรณ์ในการอธิบายปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นในบริบทของพื้นที่ศึกษาอย่างรอบด้าน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในเทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ มิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระจากบริบท หากแต่ถูกกำหนดโดยปัจจัยหลายมิติที่สัมพันธ์กันทั้งในเชิงโครงสร้าง เชิงสถาบัน และเชิงสถานการณ์ โดยสามารถสรุปปัจจัยสำคัญได้ 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 โครงสร้างอำนาจและกลไกการบริหารของหน่วยงานภาครัฐ พบว่า โครงสร้างการบริหารราชการที่มีลักษณะเป็นลำดับชั้น (hierarchical structure) เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดขอบเขตของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในงานด้านสาธารณสุขที่ต้องดำเนินการภายใต้กรอบนโยบาย มาตรฐาน และแนวทางจากหน่วยงานระดับบน เช่น กระทรวงสาธารณสุขและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด แม้เทศบาลเมืองบางแก้วจะมีบทบาทในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่การดำเนินงานด้านสุขภาพจำนวนมากยังคงเป็นการ “นำไปปฏิบัติ” ตามกรอบที่กำหนดจากส่วนกลาง ส่งผลให้พื้นที่ในการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกจำกัดอยู่ในระดับการปฏิบัติ (implementation) และการสนับสนุน มากกว่าการมีส่วนร่วมในระดับการกำหนดนโยบาย (policy formulation) กล่าวอีกนัยหนึ่ง การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นภายใต้ “กรอบที่รัฐกำหนดไว้ล่วงหน้า” ทำให้บทบาทของประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติตามมาตรการ ผู้สนับสนุนกิจกรรม และผู้สะท้อนปัญหา มากกว่าการเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางการดำเนินงานด้านสุขภาพในระดับเชิงนโยบาย ทั้งนี้ สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาลเมืองบางแก้วที่กล่าวว่า “การทำงานด้านสุขภาพของเทศบาลส่วนใหญ่ต้องดำเนินการตามนโยบายหรือแนวทางที่จังหวัดและกระทรวงกำหนดลงมาอยู่แล้ว เราอาจปรับวิธีดำเนินงานให้เหมาะกับพื้นที่ได้บ้าง แต่ในเรื่องเป้าหมายหรือมาตรการหลักยังต้องยึดตามกรอบเดิม ประชาชนจึงมักเข้ามามีบทบาทในลักษณะของการร่วมกิจกรรมหรือช่วยดำเนินงานมากกว่าการร่วมกำหนดนโยบาย” (เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเทศบาล

เมืองบางแก้ว, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2569) ขณะเดียวกัน ผู้นำชุมชนในพื้นที่ยังสะท้อนว่า “เวลามีกิจกรรมด้านสุขภาพ ทางชุมชนจะได้รับแจ้งจากเทศบาลหรือหน่วยงานสาธารณสุขก่อนว่าต้องทำอะไรบ้าง ชาวบ้านก็จะช่วยกันดำเนินกิจกรรม เช่น รณรงค์หรือประชาสัมพันธ์ แต่ไม่ค่อยมีโอกาสเข้าไปกำหนดแนวทางหรือเสนอแผนงานตั้งแต่ต้น” (ผู้นำชุมชนบ้านบางแก้ว หมู่ 5, สัมภาษณ์เมื่อ 18 มกราคม 2569)

ประการที่ 2 บทบาทของผู้นำชุมชนและเครือข่ายทางสังคม เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ศักยภาพของผู้นำชุมชนและความเข้มแข็งของเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ โดยเฉพาะบทบาทของผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งทำหน้าที่เป็น “กลไกกลาง” ในการเชื่อมต่อระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน พบว่า พื้นที่ที่ผู้นำชุมชนมีเครือข่ายกว้างขวาง มีประสบการณ์ และมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐ จะสามารถประสานงาน จัดการทรัพยากร และขับเคลื่อนมาตรการด้านสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นตามไปด้วย ขณะเดียวกัน “ความไว้วางใจ” และ “ความใกล้ชิด” ในความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือ โดยประชาชนมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำหรือมาตรการด้านสุขภาพมากขึ้นเมื่อสื่อสารผ่านบุคคลที่คุ้นเคยและเชื่อถือได้ เช่น ผู้นำชุมชนหรือ อสม. ดังนั้น ทุนทางสังคม (social capital) และเครือข่ายในระดับพื้นที่จึงมีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญต่อการยกระดับการมีส่วนร่วมจาก “ผู้รับนโยบาย” ไปสู่ “ผู้ร่วมปฏิบัติการ” ในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนในพื้นที่ให้ข้อมูลว่า “เวลามีกิจกรรมด้านสุขภาพ ถ้าผู้นำชุมชนหรือ อสม. เป็นคนแจ้งหรือชวน ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือมากกว่า เพราะเป็นคนที่คุ้นเคยและไว้ใจกันอยู่แล้ว” (ผู้นำชุมชนบ้านบางแก้ว หมู่ 5, สัมภาษณ์เมื่อ 22 มกราคม 2569) สอดคล้องกับ อสม. ในพื้นที่ที่กล่าวว่า “หน้าที่ของ อสม. ไม่ได้มีแค่แจ้งข่าว แต่ต้องคอยประสานงาน พูดคุย และช่วยอธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจ เพราะบางเรื่องถ้าหน่วยงานรัฐมาพูดโดยตรง ชาวบ้านอาจไม่กล้าแสดงความคิดเห็น” (อาสาสมครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, สัมภาษณ์เมื่อ 24 มกราคม 2569)

และประการที่ 3 บริบทสถานการณ์และระดับความเร่งด่วนของปัญหา ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความแปรผันตามบริบทของสถานการณ์ โดยเฉพาะระดับความรุนแรงและความเร่งด่วนของปัญหาด้านสุขภาพ ในภาวะปกติ การมีส่วนร่วมของประชาชนมักอยู่ในรูปแบบของการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นครั้งคราวตามที่หน่วยงานรัฐกำหนด เช่น การรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม หรือการตรวจสุขภาพประจำปี ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วม

ในระดับจำกัดและไม่ต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในระดับปฏิบัติการในพื้นที่ ประชาชน ผู้นำชุมชน และ อสม. เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวัง คัดกรอง และติดตามกลุ่มเสี่ยง รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานรัฐอย่างใกล้ชิด สถานการณ์วิกฤตจึงทำหน้าที่เป็น “ตัวเร่ง” (catalyst) ที่ทำให้การมีส่วนร่วมขยายตัวทั้งในด้านความเข้มข้นและความต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม แม้บทบาทเชิงปฏิบัติจะเพิ่มขึ้น แต่โครงสร้างการกำหนดนโยบายยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานรัฐเช่นเดิม สอดคล้องกับ อสม. ในพื้นที่ให้ข้อมูลว่า “ช่วงโควิดคนในชุมชนให้ความร่วมมือมากกว่าปกติ เพราะทุกคนรู้สึกว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวและกระทบกับชีวิตประจำวันโดยตรง อสม. กับผู้นำชุมชนก็ต้องทำงานหนักขึ้น ทั้งคัดกรอง แจ้งข่าว และติดตามคนเสี่ยง” (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, สัมภาษณ์เมื่อ 28 มกราคม 2569) สะท้อนให้เห็นว่า สถานการณ์วิกฤตทำหน้าที่เป็น “ตัวเร่ง” (catalyst) ที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนขยายตัวทั้งในด้านความเข้มข้นและความต่อเนื่อง แม้บทบาทเชิงปฏิบัติของประชาชนจะเพิ่มขึ้น แต่โครงสร้างการกำหนดนโยบายและแนวทางหลักยังคงอยู่ภายใต้การกำกับของหน่วยงานภาครัฐเช่นเดิม

โดยสรุป ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลเมืองบางแก้ว ประกอบด้วย (1) โครงสร้างอำนาจและระบบบริหารราชการที่กำหนดขอบเขตการมีส่วนร่วม (2) ศักยภาพของผู้นำชุมชนและเครือข่ายทางสังคมที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงรัฐกับประชาชน และ (3) บริบทของสถานการณ์ โดยเฉพาะระดับความเร่งด่วนของปัญหาที่มีผลต่อความเข้มข้นของการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ แม้ประชาชนจะมีบทบาทเพิ่มขึ้นในระดับการปฏิบัติ โดยเฉพาะในภาวะวิกฤต แต่การมีส่วนร่วมในระดับการกำหนดนโยบายยังคงมีข้อจำกัดภายใต้โครงสร้างอำนาจของหน่วยงานภาครัฐเป็นสำคัญ

2. ผลการศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในเทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ มีลักษณะเป็น “การมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการภายใต้กรอบที่รัฐกำหนด” โดยไม่ได้ขยายไปสู่การมีส่วนร่วมในระดับการ

กำหนดนโยบายหรือการออกแบบทิศทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ สามารถจำแนกรูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ระดับสำคัญ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับข้อมูลและผู้ปฏิบัติตามมาตรการ (Passive Participation) ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ปรากฏอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ คือ การที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในฐานะ “ผู้รับข้อมูล” และ “ผู้ปฏิบัติตาม” มาตรการด้านสาธารณสุขที่หน่วยงานภาครัฐกำหนดไว้ล่วงหน้า โดยหน่วยงานรัฐยังคงเป็นผู้กำหนดแนวทางนโยบาย และรูปแบบกิจกรรม เช่น การฉีดวัคซีน การตรวจคัดกรองโรคเรื้อรัง การควบคุมโรคติดต่อ และกิจกรรมรณรงค์ด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการสื่อสารแบบบนลงล่าง (top-down) ผ่านเทศบาล ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทั้งนี้ ประชาชนในพื้นที่ให้ข้อมูลว่า “ส่วนใหญ่เวลามีกิจกรรมด้านสุขภาพ ทางเทศบาลหรือ อสม. จะมาแจ้งให้เข้าร่วม ชาวบ้านก็จะทำตามหรือให้ความร่วมมือ เพราะมองว่าเป็นเรื่องที่หน่วยงานรัฐกำหนดมาแล้ว” (ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านบางแก้ว, สัมภาษณ์เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2569) สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนมีบทบาทในฐานะผู้ตอบสนองต่อมาตรการของรัฐ มากกว่าการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางหรือออกแบบกิจกรรมด้านสุขภาพ

2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมปฏิบัติการในระดับพื้นที่ (Active/Operational Participation) ในบางบริบท โดยเฉพาะช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ขยายตัวจากระดับผู้ปฏิบัติตาม ไปสู่การเป็น “ผู้ร่วมปฏิบัติการ” ในระดับพื้นที่อย่างชัดเจน โดยเฉพาะบทบาทของผู้นำชุมชนและ อสม. ที่ทำหน้าที่เฝ้าระวัง คัดกรอง ติดตามกลุ่มเสี่ยง และประสานงานกับหน่วยงานรัฐในพื้นที่ อสม. ในพื้นที่กล่าวว่า “ช่วงโควิด อสม. ต้องลงพื้นที่แทบทุกวัน ทั้งติดตามคนเสี่ยง แจ้งข่าว และประสานกับเทศบาล ทำให้ชุมชนกับหน่วยงานรัฐทำงานใกล้ชิดกันมากขึ้น” (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2569) สะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการ (implementation-oriented) ที่อาศัยความไว้วางใจและความใกล้ชิดกับพื้นที่ แม้ประชาชนจะมีบทบาทมากขึ้นในการดำเนินงาน แต่การกำหนดนโยบายหลักยังคงอยู่ภายใต้หน่วยงานภาครัฐ

3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สะท้อนปัญหาและข้อเสนอ (Reflective Participation) ผลการศึกษายังพบว่า ประชาชนมีบทบาทในฐานะ “ผู้สะท้อนปัญหา” และข้อเสนอจากระดับพื้นที่ไปยังหน่วยงานภาครัฐ ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การร้องเรียนออนไลน์ การแจ้งผ่านผู้นำ

ชุมชน หรือการประสานผ่าน อสม. อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ยังเป็นการสื่อสารแบบรายกรณี มากกว่าการมีเวทีหรือกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมเสนอแนวทางเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ โดยผู้นำชุมชนในพื้นที่ให้ข้อมูลว่า “เวลาชาวบ้านมีปัญหาก็มักแจ้งผ่านผู้นำชุมชนหรือ อสม. ให้ช่วยประสานกับเทศบาล แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ยังไม่ค่อยมีเวทีที่ให้ชาวบ้านร่วมเสนอแนวทางระยะยาว” (ผู้นำชุมชนบ้านบางแก้ว หมู่ 5, สัมภาษณ์เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2569) สะท้อนให้เห็นว่า แม้ประชาชนจะสามารถสื่อสารปัญหาและข้อเสนอไปยังภาครัฐได้มากขึ้น แต่บทบาทดังกล่าวยังคงอยู่ภายใต้กรอบการตัดสินใจของหน่วยงานรัฐเป็นสำคัญ

โดยสรุป รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นในเทศบาลเมืองบางแก้ว มีลักษณะเป็น การมีส่วนร่วมหลายระดับ (multi-level participation) ที่ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับข้อมูลและปฏิบัติตาม (2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมปฏิบัติการในระดับพื้นที่ และ (3) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สะท้อนปัญหา อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมดังกล่าวส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในระดับ “การปฏิบัติและการสนับสนุน” (implementation and support) มากกว่าการมีส่วนร่วมในระดับ “การกำหนดนโยบาย” (policy level) เนื่องจากถูกกำหนดโดยโครงสร้างอำนาจและกลไกการบริหารของหน่วยงานภาครัฐเป็นสำคัญ

ผลการศึกษานี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า แม้ประชาชนจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสุขภาพในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในภาวะวิกฤต แต่ขอบเขตของการมีส่วนร่วมยังคงอยู่ภายใต้กรอบที่รัฐกำหนด

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาของงานวิจัยเรื่อง “บทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐของชุมชนบ้านบางแก้ว เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ” สามารถอภิปรายความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในเทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นประกอบด้วยหลายมิติ ทั้งปัจจัยด้านโครงสร้าง

การบริหารภาครัฐ ปัจจัยด้านแรงจูงใจและผลประโยชน์ ปัจจัยด้านทุนทางสังคมและความไว้วางใจในชุมชน ตลอดจนบริบทของสถานการณ์ด้านสุขภาพในพื้นที่ ในด้านโครงสร้างการบริหารภาครัฐ พบว่า การดำเนินงานด้านสุขภาพยังอยู่ภายใต้ระบบการบริหารแบบลำดับชั้นของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่เกิดขึ้นในระดับการปฏิบัติและการสนับสนุนกิจกรรม มากกว่าการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือทิศทางการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร และโชติกา แก่นธิยา (2562) ที่มองว่าการมีส่วนร่วมควรครอบคลุมทุกขั้นตอนของนโยบายสาธารณะ แต่ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนว่า ในทางปฏิบัติการมีส่วนร่วมยังถูกจำกัดด้วยโครงสร้างอำนาจของรัฐ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า แรงจูงใจและผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสุขภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับงานของปรีดา แต้อารักษ์ และคณะ (2567) ที่ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการรับมือกับวิกฤตด้านสุขภาพผ่านกลไกความร่วมมือในระดับพื้นที่

2. การศึกษารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในเทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับข้อมูลและผู้ปฏิบัติตามมาตรการ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมปฏิบัติการในระดับพื้นที่ และการมีส่วนร่วมในฐานะผู้สะท้อนปัญหาและข้อเสนอ

ลักษณะแรก คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับข้อมูลและผู้ปฏิบัติตามมาตรการ (Passive Participation) ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ โดยประชาชนมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสุขภาพตามแนวทางที่หน่วยงานภาครัฐกำหนด เช่น การฉีดวัคซีน การตรวจคัดกรองโรค และกิจกรรมรณรงค์ด้านสุขภาพ สะท้อนถึงลักษณะการบริหารแบบบนลงล่าง (top-down) ที่รัฐยังคงเป็นผู้กำหนดกรอบและแนวทางการดำเนินงานเป็นหลัก

ลักษณะที่สอง คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมปฏิบัติการในระดับพื้นที่ (Active/Operational Participation) ซึ่งพบชัดเจนในช่วงสถานการณ์โควิด-19 โดยเฉพาะบทบาทของผู้นำชุมชนและ อสม. ที่ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงมาตรการของรัฐสู่การปฏิบัติจริงในชุมชน เช่น การเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยง การติดตามผู้กักตัว และการสื่อสารข้อมูลด้านสุขภาพแก่ประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของนภารัตน์ กิตติรัตนมงคล (2566) และปรีดา

แต้อารักษ์ และคณะ (2567) ที่เน้นบทบาทของภาคประชาชนและเครือข่ายชุมชนในการจัดการปัญหาสาธารณะด้านสุขภาพ

ลักษณะที่สาม คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สะท้อนปัญหาและข้อเสนอ (Reflective Participation) โดยประชาชนสามารถสื่อสารปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะไปยังหน่วยงานภาครัฐผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ผู้นำชุมชน อสม. หรือช่องทางออนไลน์ของหน่วยงานรัฐ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ยังคงเป็นการสื่อสารรายกรณี และยังขาดเวทีหรือกลไกเชิงสถาบันที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือออกแบบมาตรการด้านสุขภาพอย่างเป็นระบบ

โดยสรุป รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลเมืองบางแก้วมีลักษณะของ “การมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการ” มากกว่าการมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย กล่าวคือ ประชาชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนและดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐได้อย่างต่อเนื่อง แต่ขอบเขตการมีส่วนร่วมยังคงอยู่ภายใต้กรอบการบริหารและการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐเป็นสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัย “การมีส่วนร่วมเชิงรุก” ของประชาชนในทุกมิติ ไม่ใช่เพียงการรับนโยบายจากภาครัฐ แต่รวมถึงการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมประเมินผล นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจและผลประโยชน์ที่ประชาชนรับรู้มีอิทธิพลโดยตรงต่อระดับการมีส่วนร่วม อีกทั้งรูปแบบความร่วมมือเชิงเครือข่ายระหว่างภาครัฐกับชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมศักยภาพการจัดการสุขภาพในระดับพื้นที่ สุดท้าย การเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาไปสู่ระบบสุขภาพชุมชนที่ยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสุขภาพท้องถิ่น โดยประชาชนมีบทบาทตั้งแต่การร่วมเสนอปัญหา วางแผน ตัดสินใจ ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล ความร่วมมือระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐมีลักษณะเป็นเครือข่ายที่เกื้อหนุนกัน ส่งผลให้การดำเนินงานด้านสุขภาพมี

ประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ ระดับการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความตระหนักรู้ แรงจูงใจ ผลประโยชน์ที่ได้รับ และศักยภาพของประชาชนในชุมชน **ข้อเสนอแนะในการวิจัย** ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** จากผลการศึกษาที่พบว่าประชาชนมีบทบาทชัดเจนในขั้นตอนการดำเนินงานและการสนับสนุนกิจกรรม แต่ยังมีข้อจำกัดในขั้นตอนการเสนอแนวทางหรือสะท้อนความต้องการเชิงระบบ หน่วยงานเทศบาลควรออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมให้เปิดพื้นที่ตั้งแต่ขั้นตอนการรับฟังปัญหา การร่วมเสนอแนวทางแก้ไข การวางแผนกิจกรรม ตลอดจนการติดตามและประเมินผลในระดับพื้นที่ ซึ่งการมีส่วนร่วมไม่ควรถูกจำกัดเพียงการเข้าร่วมกิจกรรมตามที่หน่วยงานกำหนดไว้ล่วงหน้า แต่ควรเป็นกระบวนการที่ประชาชนสามารถสะท้อนบริบทจริงของชุมชน และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นระบบ ดังนั้นควรจัดทำ “กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม” เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการระดับชุมชน การประชาคมแบบมีโครงสร้าง การจัดเวทีสะท้อนบทเรียนหลังดำเนินกิจกรรม หรือการตั้งคณะทำงานร่วมในระดับพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of ownership) และเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้านสุขภาพในชุมชนอย่างต่อเนื่อง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นเพิ่มเติม กล่าวคือ แม้ว่างานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์บทบาทของผู้นำและทุนทางสังคมแล้ว แต่การวิจัยในอนาคตควรศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น รูปแบบการบริหารงบประมาณ อำนาจตามกฎหมาย หรือวัฒนธรรมองค์กรของเทศบาล ซึ่งอาจมีผลต่อระดับอิทธิพลของประชาชนในกระบวนการนโยบาย และศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นเพิ่มเติม กล่าวคือ แม้ว่างานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์บทบาทของผู้นำและทุนทางสังคมแล้ว แต่การวิจัยในอนาคตควรศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น รูปแบบการบริหารงบประมาณ อำนาจตามกฎหมาย หรือวัฒนธรรมองค์กรของเทศบาล ซึ่งอาจมีผลต่อระดับอิทธิพลของประชาชนในกระบวนการนโยบาย

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรชัย นาถ้ำพลอย. (2020). การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 2(2), 461–470.

ชวนากร อัศวพิชยนต์, พ. ห., วิทยา บุญทับ และคณะ. (2567). แนวคิดการจัดบริการสาธารณะแนวใหม่ : การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานภาครัฐ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(9). 1605–1623.

นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล. (2566). บทบาทของภาคประชาสังคมในกระบวนการนโยบายสาธารณะกับการจัดการการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(2). 62-80.

ปรีดา แต้อารักษ์, วิรุฬ ลิ้มสวาท, ปรานอม โอสาร, และคณะ. (2567). *ยกระดับศักยภาพการรับมือกับภาวะวิกฤตด้านสุขภาพ ด้วยนวัตกรรมการจัดการระบบสุขภาพปฐมภูมิโดยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด.* สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

พิรุฬห์ ศิริทองคำ และวิลาวัลย์ บุญประกอบ และคณะ. (2561). รูปแบบการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 11(3). 398-408.

ราชกิจจานุเบกษา. (2562). ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเทศบาลเมืองบางแก้ว.

ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร, และโชติกา แก่นธิยา. (2562). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1). 101–116.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2021). แนวคิดของเกลน แลฟเวอแรค ว่าด้วย “การเสริมพลังชุมชน”. *Journal of Social Work, 29, 1–28.*

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). (2560). *แผนงานหลักสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติรองรับการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ฉบับที่ 3 (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560–2564).*

เทศบาลเมืองบางแก้ว. (2564). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566–2570).*

เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ. (2569). เจ้าหน้าที่กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ลงพื้นที่เก็บขยะ ซอยฉิมพูลสุข 1 หมู่ที่ 1 [โพสต์เฟซบุ๊ก]. Facebook. สืบค้นจาก Facebook เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ

เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ. (2569). สมุทรปราการมีฝุ่น PM2.5 สูงเกินมาตรฐาน (US AQI 137-178 สีแดง) กระทบสุขภาพประชาชน [โพสต์เฟซบุ๊ก]. Facebook. สืบค้นจาก Facebook เทศบาลเมืองบางแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ

ไททัศน์ มาลา. (2561). การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG): แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่น. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์),* 8(1), 179–194.

Carole Pateman. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.

Cornwall, A. (2008). Unpacking participation: Models, meanings and practices. *Community Development Journal,* 43(3), 269-283.

Creighton, J. L. (2005). *The public participation handbook: Making better decisions through citizen involvement*. John Wiley & Sons.

Evans, R. G., Barer, M. L., & Marmor, T. R. (1994). *Why are some people healthy and others not? The determinants of health populations*. Aldine de Gruyter.

Fournier, P., & Potvin, L. (1995). Participation communautaire et programmes de santé: Les fondements du dogme. *Sciences Sociales,* 13(2), 39-58.

Fung, A. (2006). Varieties of participation in complex governance. *Public Administration Review,* 66, 66-75.

Gramberger, M. (2001). *Citizens as partners: OECD handbook on information, consultation and public participation in policy-making*. OECD.

Gruening, G. (2001). Origin and theoretical basis of new public management. *International Public Management Journal,* 4(1), 1-25.

Harvey, D. (2007). *A brief history of neoliberalism*. Oxford University Press.

Howlett, M., & Ramesh, M. (2014). The two orders of governance failure: Design mismatches and policy capacity issues in modern governance. *Policy and Society,* 33(4), 317-327.

Kalandides, A. (2018). Citizen participation: Towards a framework for policy assessment. *Journal of Place Management and Development,* 11(2), 152-164.

King, A. (1985). *Agendas, alternatives, and public policies*. Little, Brown.

Lascoumes, P., & Le Galès, P. (2007). Introduction: Understanding public policy through its instruments. *Governance,* 20(1), 1-21.

Lasswell, H. D., & Lerner, D. (1951). *The policy orientation.* In D. Lerner & H. D. Lasswell (Eds.), *The policy sciences (pp. 85-102).* Stanford University Press.

Laverack, G. (2006). Improving health outcomes through community empowerment: A review of the literature. *Journal of Health, Population and Nutrition,* 24(1), 113-120.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2024). *Exploring new frontiers in citizen participation in the policy cycle: Discussion paper*. OECD.

Pateman, C. (1975). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.

Rifkin, S. B. (2009). Lessons from community participation in health programmes: A review of the post-Alma-Ata experience. *International Health,* 1(1), 31-36.

United Nations Development Programme. (1993). *Human development report 1993: People's participation.* Oxford University Press.

World Health Organization. (1986). *Ottawa charter for health promotion*. WHO.

การบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9*

THE ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR BRAHMAVIHĀRAS FOR EDUCATIONAL DEVELOPMENT IN THE GENERAL EDUCATION DIVISION OF BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOLS, UBON RATCHATHANI PROVINCE, REGION 9

พระมหาณรงค์ฤทธิ์ อานนฺโท (ศิริพงษ์)[1], พระมหาประยูร ติกฺขปญฺโญ[2] และ บรรยวัสถ์ ฝางคำ[3]

Phra Maha Phonchai Wallabho (Sittipakorn)[1], Phra Maha Prayoon Tikkhapanyo[2] and Banyawat Fangkam[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubonratchathani Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: thatpong.tho@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 11 เมษายน 2026; วันแก้ไขบทความ 24 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 พฤษภาคม 2569

Received 11 April 2026; Revised 24 May 2026; Accepted 26 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรม 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม 3) เพื่อประเมินการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัย

Citation:

* พระมหาณรงค์ฤทธิ์ อานนฺโท (ศิริพงษ์), พระมหาประยูร ติกฺขปญฺโญ และ บรรยวัสถ์ ฝางคำ. (2569). การบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1558-1573.

Phra Maha Phonchai Wallabho (Sittipakorn), Phra Maha Prayoon Tikkhapanyo and Banyawat Fangkam. (2026). The Academic Administration Based On The Four Brahmavihāras For Educational Development In The General Education Division Of Buddhist Scripture Schools, Ubon Ratchathani Province, Region 9. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1558-1573.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

แบบผสมวิธีพหุระยะ วิธีการดำเนินการวิจัย ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 รูป/คน ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และระยะที่ 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. วิธีการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรดำเนินการดังนี้ 2.1 ด้านเมตตา พัฒนาระบบสนับสนุนทรัพยากรและสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 2.2 ด้านกรุณา ส่งเสริมการพัฒนาครูเชิงลึกและเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดผลจริงในห้องเรียน 2.3 ด้านมุทิตา สร้างระบบแรงจูงใจและการยกย่องเชิดชูเกียรติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจ 2.4 ด้านอุเบกขา พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3. การประเมินการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, พรหมวิหาร 4, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) study the state of academic administration of administrators in Phrapariyattidhamma schools, 2) study the methods of academic administration according to the Four Brahmavihāras for educational development in Phrapariyattidhamma schools, and 3) evaluate the academic administration according to the Four Brahmavihāras for educational development in Phrapariyattidhamma schools. This research employed a multi-phase mixed methods research design.

The research procedures were divided into three phases. In Phase 1, the sample group consisted of 136 monks/persons selected by simple random sampling. The research instrument was a questionnaire. In Phase 2, the key informants consisted of 10 monks/persons selected by purposive sampling. The research instrument was an interview form. In Phase 3, the experts consisted of 5 monks/persons selected by purposive sampling. The research instrument was an evaluation form on academic administration according to the Four Brahmavihāras for educational development in Phrapariyattidhamma schools. The statistics used in the research were percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that: 1. The state of academic administration of administrators in Phrapariyattidhamma schools, as a whole, was at a moderate level. 2. The methods of academic administration according to the Four Brahmavihāras for educational development in Phrapariyattidhamma schools should be implemented as follows: 2.1 Loving-kindness (Mettā): Develop resource support systems and create an organizational atmosphere conducive to continuous collaborative learning. 2.2 Compassion (Karuṇā): Promote in-depth and practical teacher development in order to achieve actual outcomes in classrooms. 2.3 Sympathetic joy (Muditā): Establish a concrete motivation and recognition system to enhance morale and encouragement. 2.4 Equanimity (Upekkhā): Develop a systematic monitoring and evaluation system, using empirical data to continuously improve and elevate the quality of learning management. 3. The evaluation of academic administration according to the Four Brahmavihāras for educational development in Phrapariyattidhamma schools, as a whole, was at the highest level.

Keywords: The Academic Administration Based, The Four Brahmavihāras, Buddhist scripture schools, general education division

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 โลกเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ การพัฒนาคนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580) ที่มุ่งพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ผ่านการพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ทั้งนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกช่วงวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Disruption) ส่งผลให้การจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เพื่อขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการ ซึ่งถือเป็นภารกิจหลักในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะ โดยบูรณาการการศึกษาพระพุทธศาสนากับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่ายังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร การบริหารจัดการ และการพัฒนางานวิชาการให้ทันสมัย โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาหลักสูตร และการประเมินผล ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา

ในการนี้ หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและการทำงานอย่างมีคุณธรรม โดยผู้บริหารที่มีเมตตาจะส่งเสริมบุคลากรด้วยความปรารถนาดี มีกรุณาในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา มีมุทิตาในการยินดีต่อความสำเร็จของผู้อื่น และมีอุเบกขาในการตัดสินใจอย่างเป็นกลางและรอบคอบ ซึ่งสอดคล้อง

กับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ที่เน้นการใช้ธรรมะเป็นหลักในการพัฒนาคนและสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้และคุณธรรมอย่างสมบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9

2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9

3. เพื่อประเมินการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ หลักสูตร การวัดและประเมินผล ตลอดจนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2564) ได้กำหนดให้การบริหารงานวิชาการเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 โดยผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ สามารถบริหารจัดการหลักสูตร ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษาได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การดำเนินงาน การกำกับติดตาม และการประเมินผลทางการศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมี

คุณภาพ การบริหารงานวิชาการจึงครอบคลุมทั้งการพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาสื่อและนวัตกรรม ตลอดจนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติและเกื้อกูลกัน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2556) อธิบายว่า พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมสำหรับผู้ปกครองหรือผู้บริหารที่ช่วยให้เกิดการบริหารงานด้วยคุณธรรมและความเป็นธรรม

เมตตา คือ ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นและการส่งเสริมให้บุคคลประสบความสุข กรุณา คือ ความสงสารและความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อประสบปัญหา มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ และอุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลางอย่างมีเหตุผลและยุติธรรม หลักพรหมวิหาร 4 จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารบุคลากรและการจัดการเรียนรู้

3. แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาควบคู่ระหว่างการศึกษาพระพุทธศาสนาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพระภิกษุสามเณรให้มีทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงมีลักษณะเฉพาะที่ต้องคำนึงถึงบริบททางพระพุทธศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตของพระสงฆ์ควบคู่กับมาตรฐานทางการศึกษาของรัฐ

การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล พร้อมทั้งธำรงรักษาเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการและด้านคุณธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฑามาศ จุมปู และธดา สิทธิ์ธาดา (2567) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า การบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีทาง

การศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา

อติวัชญ์ เสมอใจ (2567) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า หลักพรหมวิหาร 4 ช่วยส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เป็นธรรม เกื้อกูล และสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การดำเนินงานด้านวิชาการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วารุณี ภาวงค์ และคณะ (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า การพัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษา และการนิเทศการศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

สรุปการทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารจำเป็นต้องมีทั้งความรู้ด้านการบริหารและคุณธรรมในการปฏิบัติงาน หลักพรหมวิหาร 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากช่วยเสริมสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน และการพัฒนาบุคลากรอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มุ่งเน้นทั้งความรู้ทางวิชาการและคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 โดยกำหนดเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 รูป/คน ด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย
ระยะที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง
ระยะที่ 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ มีทั้งคำถามปลายปิดและปลายเปิด

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พัฒนาโดยผู้วิจัยจากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน เพื่อประเมินการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 การศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย

3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 รูป/คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 รูป/คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป/คน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยประสานงานกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

3.3.1 ดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 รูป/คน ครู จำนวน 102 รูป/คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์

3.3.3 ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 รูป/คน ครู จำนวน 5 รูป/คน) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดเก็บและบันทึกข้อมูล ในการ

สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้บันทึกเสียงและภาพนิ่งเพื่อประกอบการถอดความ จากนั้นถอดเทปบันทึกเสียงเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

3.3.4 ดำเนินการประเมินการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 รูป/คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน

3.4 การสรุปและประมวลผลข้อมูล

ผู้วิจัยได้สรุปและจัดหมวดหมู่ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

โดยใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ด้านการพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ด้านการพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ด้านการนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการส่งเสริมสื่อและนวัตกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านงานทะเบียนวัดผล อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. วิธีการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 ควรดำเนินการดังนี้ 1) ด้านเมตตา พัฒนาระบบสนับสนุนทรัพยากรและสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านกรุณา ส่งเสริมการพัฒนาครูเชิงลึกและเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดผลจริง

ในห้องเรียน 3) ด้านมุทิตา สร้างระบบแรงจูงใจและการยกย่องเชิดชูเกียรติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจ 4) ด้านอุเบกขา พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3. การประเมินการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด และ ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 ผู้วิจัยนำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ด้านการพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ด้านการพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ด้านการนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการส่งเสริมสื่อและนวัตกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านงานทะเบียนวัดผล อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ สอดคล้องกับ จุฑามาศ จุมปู และธดา สิทธิ์ธาดา (2567) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยชี้ว่า การบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีแนวทางการพัฒนา 6 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ระบบประกันคุณภาพ การวิจัยเพื่อพัฒนา

คุณภาพ และการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ที่ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าผู้บริหารมีระบบการจัดการเชิงโครงสร้างที่ชัดเจน และมีการขับเคลื่อนงานวิชาการอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่เพียงการทำตามภารกิจ

2. วิธีการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9

จากการศึกษาวิธีการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 ควรดำเนินการดังนี้

1) ด้านเมตตา พัฒนาระบบสนับสนุนทรัพยากรและสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2) ด้านกรุณา ส่งเสริมการพัฒนาครูเชิงลึกและเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดผลจริงในห้องเรียน

3) ด้านมุทิตา สร้างระบบแรงจูงใจและการยกย่องเชิดชูเกียรติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจ

4) ด้านอุเบกขา พัฒนาระบบติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ผลที่เสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ทั้ง 4 ด้านดังกล่าว อาจเนื่องมาจากบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาเป็นรากฐาน การบริหารที่มีอุเบกขาช่วยให้การตัดสินใจตั้งอยู่บนข้อมูลและความเป็นธรรม ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ อติวัชญ์ เสมอใจ (2567) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ทีปไท้เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานวิชาการทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการแนะแนว การประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันที่เป็นธรรมและเกื้อกูล ผลการวิจัยดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดว่าการบริหารงานวิชาการที่บูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 สามารถเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นธรรม เกื้อกูล และส่งเสริมแรงจูงใจภายในของบุคลากร ส่งผลให้การดำเนินงานด้านวิชาการมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. ผลการประเมินการบริหารงานวิชาการตามหลัก พรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9

จากการประเมินการบริหารงานวิชาการตามหลัก พรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ ที่ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

อาจอธิบายได้ว่า แนวทางดังกล่าวมิได้กำหนดขึ้นจากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่พัฒนาขึ้นจากกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาในระยะต้น ก่อนนำมาสังเคราะห์และออกแบบเป็นรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับบริบทจริงของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะด้านพระพุทธศาสนาและคุณธรรมองค์กร จึงทำให้แนวทางมีทั้งความลุ่มลึกเชิงหลักการและความสอดคล้องเชิงปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินในระดับสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลการประเมินดังกล่าวสะท้อนว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 มีความสมบูรณ์ทั้งเชิงแนวคิดและเชิงปฏิบัติ และมีศักยภาพสูงในการนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ วารุณี ภาวงค์, พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร ได้ศึกษาการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงคือการพัฒนาหลักสูตรและการนิเทศการศึกษา โดยแนวทางที่เสนอมามีความเหมาะสมและนำไปใช้ได้จริง

จึงสรุปได้ว่า หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นธรรมที่ผู้บริหารพึงใช้ในการบริหารงานวิชาการ เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปและยังคงคุณค่าทางพุทธศาสนา โดยสามารถประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งการบริหารงานวิชาการเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ตั้งแต่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน การวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย

รวมถึงการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ โดยชี้ให้เห็นว่าปัญหาหลักของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ไม่ได้อยู่ที่การขาดทรัพยากร แต่เป็นการขาดกลไกพัฒนาครูเชิงลึกอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการปรับมุมมองจากการเน้นปัจจัยภายนอกไปสู่การพัฒนาภายในตัวครูอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังเกิดองค์ความรู้ใหม่ในการนำหลักอิทธิบาท 4 มาสังเคราะห์เป็นกรอบกระบวนการพัฒนาครูเชิงระบบที่เชื่อมโยงแรงจูงใจ (ฉันทะ) การลงมือปฏิบัติ (วิริยะ) การเอาใจใส่ต่อผู้เรียน (จิตตะ) และการประเมินปรับปรุงด้วยข้อมูล (วิมังสา) ให้เป็นวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการบูรณาการหลักธรรมกับการบริหารงานวิชาการ โดยใช้พรหมวิหาร 4 เป็นกรอบในการบริหารเชิงคุณธรรมควบคู่กับการบริหารเชิงระบบ ทำให้เกิดแนวคิดการบริหารงานวิชาการบนฐานคุณธรรมและข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งช่วยเสริมทั้งบรรยากาศองค์กร แรงจูงใจ และประสิทธิภาพการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน สุดท้าย งานวิจัยนี้ยังเสนอองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะรูปแบบการพัฒนาครูเชิงบูรณาการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทโรงเรียนพระปริยัติธรรม และเป็นต้นแบบในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องทั้งหลักวิชาการและหลักธรรมอย่างสมดุล สรุปได้ดังภาพนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ ศึกษาวิธีการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 และประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี เขต 9 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีผลการดำเนินงานสูง ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการพัฒนาผู้เรียน ส่วนด้านที่ยังต้องได้รับการพัฒนา ได้แก่ การนิเทศการศึกษา การส่งเสริมสื่อและนวัตกรรม การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และงานทะเบียนวัดผล

สำหรับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 พบว่า ด้านเมตตา ควรส่งเสริมบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านกรุณา ควรพัฒนาครูเชิงลึกและเชิงปฏิบัติการ ด้านมุทิตา ควรสร้างแรงจูงใจและยกย่องเชิดชูเกียรติแก่บุคลากร และด้านอุเบกขา ควรพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรบูรณาการการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ลงในแผนพัฒนาการศึกษา ทั้งระยะสั้นและระยะยาว พร้อมสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และระบบติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง 1.2 สถานศึกษาควรนำแนวทางไปใช้ผ่านแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน ครอบคลุมการสร้างบรรยากาศองค์กร (เมตตา) การพัฒนาครูเชิงลึก (กรุณา) การเสริมแรงจูงใจ (มุทิตา) และการใช้ข้อมูลในการพัฒนา (อุเบกขา) ควบคู่กับ PLC การนิเทศ และการอบรมเชิงปฏิบัติการ 1.3 ผู้บริหารควรนิเทศแบบสร้างสรรค์

ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ และแสดงภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม เพื่อสร้างความไว้วางใจและการมีส่วนร่วม อันนำไปสู่การพัฒนางานวิชาการอย่างยั่งยืน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาผลการนำรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้จริงในระยะยาว เพื่อประเมินผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน คุณภาพครู และประสิทธิผลขององค์กรโดยรวม 2.2 ควรดำเนินการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง เปรียบเทียบสถานศึกษาที่ใช้รูปแบบตามหลักพรหมวิหาร 4 กับสถานศึกษาที่ใช้รูปแบบการบริหารทั่วไป เพื่อยืนยันประสิทธิผลเชิงประจักษ์อย่างชัดเจน 2.3 ควรศึกษาการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ร่วมกับแนวคิดการบริหารการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพสมัยใหม่หรือระบบประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *นโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษา.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

จุฑามาศ จุมปู, และธดา สิทธิ์ธาดา. (2567). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โรงเรียนบ้านกุงประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 9(2), 245–256.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุง).* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารุณี ภาวงค์, พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร. (2566). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580).* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อติวัชญ์ เสมอใจ. (2567). การบริหารงานวิชาการตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ทีปไท้เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดปทุมธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี*

AN APPLICATION OF SARANIYADHAMMA PRINCIPLES IN IMPROVING THE QUALITY OF LIFE OF BAN KHOKMAK COMMUNITY, DATHO SUB DISTRICT, NONGCHIK DISTRICT, PATTANI PROVINCE

พระครูสมานประชารักษ์ (ปฐาพร นนฺทิโย)

Phrakhrusamanpracharak (Pathaporn Nunthiyo)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช

Master of Buddhism Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding Author's Email: pathaporn270532@gmail.com

วันที่รับบทความ : 29 เมษายน 2026; วันแก้ไขบทความ 18 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 20 พฤษภาคม 2569

Received 29 April 2026; Revised 18 May 2026; Accepted 20 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 2. ศึกษาหลักสาราณียธรรม ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 3. ประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยจะสำรวจและเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล โดยนำข้อมูลจากที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ ประมวลความ สรุปผล และนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

Citation:

* พระครูสมานประชารักษ์ (ปฐาพร นนฺทิโย). (2569). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1574-1586.

Phrakhrusamanpracharak (Pathaporn Nunthiyo). (2026). An Application Of Saraniyadhamma Principles In Improving The Quality Of Life Of Ban Khokmak Community, Datho Sub District, Nongchik District, Pattani Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1574-1586.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ กระบวนการยกระดับความเป็นอยู่ของบุคคลหรือชุมชนให้ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ 2. หลักสาราณียธรรม 6 ประการ เป็นหลักธรรมที่ช่วยสร้างความรักใคร่ สามัคคีในหมู่คณะ ได้แก่ 1) เมตตากายกรรม มีเมตตาต่อกัน 2) เมตตาวจีกรรม พูดจาไพเราะ 3) เมตตามโนกรรม มีจิตใจดี 4) สาธารณโภคี การแบ่งปัน 5) สีลสามัญญตา มีศีลเสมอกัน 6) ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกัน คิดในแนวเดียวกัน เคารพหลักธรรมร่วมกัน 3. การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในชุมชนช่วยเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างจริงใจ ทำให้ความขัดแย้งลดลงและเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อกันมากขึ้น เมื่อทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ความไว้วางใจก็เพิ่มขึ้นและเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของสังคม จึงมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้น ทั้งด้านการพัฒนา เศรษฐกิจ และส่วนรวม หลักสาราณียธรรมจึงกลายเป็นพื้นฐานในการสร้างความสามัคคี และทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน
คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักสาราณียธรรม, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ชุมชน

Abstract

The objectives of this research paper are to 1. To study the concept of improving the quality of life of the community of Ban Khokmak, Datho Sub District Nongchik District, Pattani Province 2. To investigate the principle of Saraniyadhamma in the Buddhist scriptures, and, 3. To apply Principles of Saraniyadhamma in Improving the Quality of life of the Community Ban Khokmak, Datho Sub District Nongchik District, Pattani Province. It is qualitative research in which data was collected by in-depth interview. In terms of data analysis and conclusion, obtained data were analyzed, synthesized, concluded, and presented in the form of descriptive way.

Findings were as follows: 1. The concept of quality of life improvement is the process of raising the standard of living for individuals or communities so that they can become self-reliant. 2. The Saraniyadhamma principles 6 of morality are principles that help to create affection and harmony among the group: 1) Mettakayakamma, be kind to one another. 2) Mettavacakamma,

speaking with beautiful 3) Mettamanokamma, have a good heart 4) Sadharaoabhogita, Sharing. 5) Salasamannata, have equal morals 6) Dinnhisamannata, have common consensus and think in the same way. Respect for common principles 3. An application of the Saraniyadhamma of ethics in the community helps to open up a space for people in the community to exchange sincere opinions. This reduces conflicts and deepens mutual understanding. When everyone is treated equally. Trust increases and a sense of co-ownership of society arises. Therefore, there is more motivation to participate in various activities in the community, including development, economy, and the collective, so the Saraniyadhamma principle of ethics becomes the basis for building unity, reducing social gaps, and improving the quality of life in a sustainable manner.

Keywords: An Application, Saraniyadhamma, Improving the Quality of life, community

บทนำ

สังคมยุคปัจจุบันเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายด้าน อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลต่อทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และโลกในภาพรวมความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์และการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ การใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ที่เพิ่มความเร็วและความเชื่อมโยงทั่วโลกการเกิดขึ้นของ และการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจทั่วโลกที่ทำให้เกิดการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมากขึ้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมผู้คนหันมาใช้ชีวิตในเมืองมากขึ้นครอบครัวมีขนาดเล็กลง และรูปแบบครอบครัวมีความหลากหลายคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพส่วนบุคคลจนหลงลืมการเคารพให้เกียรติความแตกต่างระหว่างรุ่น ที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งความนิยมในระบอบประชาธิปไตยที่มาพร้อมกับการเรียกร้องสิทธิของประชาชนความขัดแย้งทางการเมืองในระดับชุมชนและประเทศชาติรวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ใหม่การเรียนออนไลน์และการใช้

เทคโนโลยีในห้องเรียนการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจดิจิทัลการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการศึกษา แม้จะมีประโยชน์ในการสร้างโอกาสและพัฒนาชีวิตมนุษย์ แต่ก็สร้างความท้าทายใหม่ ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้ง และปัญหาสิ่งแวดล้อม การปรับตัวอย่างสมดุลและการสร้างความร่วมมือในครอบครัว ชุมชน สังคม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้สร้างปัญหาต่าง ๆ ตามมาภายในชุมชนบ้านโคกมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ รายได้ไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิต การกู้ยืมเงินเกินความสามารถในการชำระคืน ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนหรือครอบครัว เช่น การแย่งทรัพยากรหรือพื้นที่ทำกิน การลักทรัพย์ การทำร้ายร่างกาย หรือการกระทำผิดกฎหมายอื่น ๆ รวมถึงเด็กบางคนไม่ได้เรียนหนังสือหรือไม่ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม ชุมชนขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพปัญหาภายในชุมชนเป็นสิ่งที่หลากหลายและซับซ้อนการพัฒนา เป็นการทำให้เกิดความเจริญขึ้นหรือดีขึ้นทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ (สมพร เทพสิทธา, 2536) การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต้องเริ่มจากความเข้าใจและการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนหลักสาราณียธรรม 6 เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน เป็นไปเพื่อสงเคราะห์กันเพื่อไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (ที.ปา. 11/317/257) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา ทิฏฐิสามัญญตา สามารถนำมาการประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เน้นความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม ซึ่งส่งเสริมความเข้าใจ ความเคารพ และความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หลักธรรมนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในหลายมิติสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม เสริมสร้างการแบ่งปันและช่วยเหลือกัน ส่งเสริมความเท่าเทียมและความเคารพในกติกาสังคม พัฒนาจิตใจและสร้างความสงบสุขในชีวิต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี” ซึ่งหลักสาราณียธรรมสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างความรู้ความสามัคคีในชุมชนสังคมและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

2. เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรม ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรม

ศิริ ฮามสุโพธิ์ ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ อยู่ในกรอบและระเบียบแบบแผนวัฒนธรรมที่ดีงามตามมาตรฐานที่ยอมรับของสังคมทั่วไป และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม(ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543)

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อธิบาย ถึง หลักสาราณียธรรม ๖ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน เป็นไปเพื่อสงเคราะห์กันเพื่อไม่วิวาทกัน เพื่อความพร้อมเพรียงกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน(ที.ปา. 11/317/257.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พระอธิการเพรียว อตฺตานุรกฺโข (พาลกระโทก) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าหลักสาราณียธรรมในพระพุทธศาสนา เถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า สาราณียธรรม หมายถึง ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มีความเมตตาในกายกรรม วจีกรรมและมโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังและได้สิ่งของใดมาก็แบ่งปันกัน มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันและมีทิฏฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย (พระอธิการเพรียว อตฺตานุรกฺโข (พาลกระโทก), 2566)

พระสมุห์สันติ สุจิณฺโณ (พรมสงฆ์) ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความสามัคคี” ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรม คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกันหลักการอยู่ร่วมกัน มี 6 ประการ คือ (1) เมตตากายกรรม (2) เมตตาวจีกรรม (3) เมตตามโนกรรม(4) สาธารณโภคี (5) สีลสามัญญตา และ (6) ทิฏฐิสามัญญตา ด้านคุณค่าของสาราณียธรรมนั้นเป็นการแสดงไมตรีและความหวังดีต่อกัน พูดต่อกันด้วยเมตตา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ตั้งจิตปรารถนาดีแสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง และรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน เป็นแนวทางที่ดีที่ควรนำมา

ปฏิบัติ หลักสาราณียธรรมจึงเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการเสริมสร้างความปรองดองหรือความให้เกิดขึ้นในสังคมโดยแท้ (พระสมุห์สันติ สุจิณฺโณ (พรมสงฆ์), 2567)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าหลักสาราณียธรรม ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกในชุมชนทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยและลดความขัดแย้งและพัฒนาชุมชนอย่างเท่าเทียมส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารและศึกษาข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญในชุมชน มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลจากเอกสาร ขั้นปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

3) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญในชุมชนซึ่งกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ตัวแทนพระภิกษุ 3 พรรษาขึ้นไป 5 รูป ตัวแทนผู้นำชุมชน 3 คน ตัวแทนคณะกรรมการชุมชน 3 คน ตัวแทนประชาชน 9 คน รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 20 รูป/คน

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญในชุมชน

2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

3) สรุป อภิปรายผล และแสดงข้อเสนอแนะ

4) จัดทำเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง กระบวนการปรับปรุงและยกระดับความเป็นอยู่ของบุคคลหรือชุมชนให้ดีขึ้นในทุกด้าน เช่น สุขภาพ เศรษฐกิจ การศึกษา และสภาพแวดล้อม การพัฒนาเน้นการสร้างความมั่นคงและโอกาสที่เท่าเทียมในการดำรงชีวิต ส่งเสริมให้คนมีความสุขและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิ์เข้าถึงบริการพื้นฐานที่จำเป็น และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ชุมชน คือ กลุ่มของบุคคลที่อาศัยอยู่รวมกันในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง มีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์กันในด้านต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรม อาชีพ ความเชื่อ หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน ชุมชนอาจมีขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรและขอบเขตพื้นที่ สมาชิกในชุมชนมักร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน มีผู้นำหรือกลไกในการบริหารจัดการเพื่อความเป็นระเบียบ และส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขของคนในชุมชน ชุมชนจึงเป็นหน่วยพื้นฐานสำคัญของสังคมที่สะท้อนถึงความร่วมมือและความสามัคคี แต่ในปัจจุบันชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี พอจะสรุปได้ดังนี้ 1) ปัญหาด้านความคิดเห็น 2) ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำ 3) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วม

2. หลักสาราณียธรรม เป็นหลักการที่นำมาซึ่งความระลึกถึงกัน 6 อย่าง ที่ช่วยส่งเสริมความรัก ความสามัคคี และความปรองดองในหมู่คณะหรือสังคม ซึ่งเน้นการประพฤติดีทั้งทางกาย วาจา และใจต่อกัน รวมถึงการแบ่งปันสิ่งของ การมีศีลเสมอกัน และการมีทัศนคติที่ดีต่อกัน หลักนี้ถือเป็นแนวทางสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในสังคม ทั้งในระดับครอบครัว และชุมชน องค์ประกอบของหลักสาราณียธรรม มีทั้งหมด 6 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยสร้างความรักใคร่ สามัคคีในหมู่คณะ ได้แก่ 1) เมตตากายกรรม มีเมตตาต่อกันด้วยการกระทำ ไม่เบียดเบียนกัน 2) เมตตาวจีกรรม พูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ น่าฟัง และจริงใจ 3) เมตตามโนกรรม มีจิตใจดี คิดหวังดีต่อกัน 4) แบ่งปันของใช้ที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว 5) มีศีลเสมอกัน ยึดถือศีลธรรมเหมือนกัน ร่วมสร้างระเบียบในสังคม 6) มีความเห็นชอบร่วมกัน คิดในแนวเดียวกัน เคารพหลักธรรมร่วมกัน หลักสาราณียธรรมนั้นเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความรัก ความเมตตา และความสามัคคีในสังคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลและชุมชนโดยรวม เพราะเมื่อคนในสังคปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตาทั้งทางกาย วาจา และใจ จะช่วยลดความขัดแย้ง ความแตกแยก และความเครียด ทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยและเป็นมิตรในสังคมการแบ่งปันและการเคารพความคิดเห็นกัน ยังช่วยสร้างความเท่าเทียมและความเข้าใจ

อันดี ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การมีศีลร่วมกันยังเป็นการส่งเสริมวินัยและจริยธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ ทั้งด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

3. การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบล ดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ในการแก้ปัญหาด้านความคิดเห็น ด้านความเหลื่อมล้ำและด้านการมีส่วนร่วม

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการแก้ปัญหาด้านความคิดเห็น โดยเน้นการสร้างบรรยากาศที่ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีและปลอดภัย การปฏิบัติด้วยเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตามโนกรรมช่วยให้คำพูดและการกระทำไม่สร้างความขัดแย้ง ส่งเสริมความเข้าใจและความเคารพระหว่างผู้มีความคิดเห็นแตกต่างกัน การใช้สาธารณโภคีและสีลสามัญญตา ช่วยสร้างความเท่าเทียมและโปร่งใสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การยอมรับทิฏฐิสามัญญตา เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง การฟังและประเมินความคิดเห็นอย่างรอบคอบช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือ การให้กำลังใจและยกย่องความคิดของผู้อื่นทำให้เกิดแรงจูงใจและความสมัครใจในการมีส่วนร่วมทั้งหมดนี้สะท้อนการปฏิบัติหลักสาราณียธรรมเพื่อแก้ปัญหาความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำมุ่งเน้นการสร้างความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคม ผ่านการปฏิบัติที่เมตตาในกาย วจี และใจ ทำให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับการสนับสนุนและความเข้าใจ การจัดสรรทรัพยากรและโอกาสอย่างเท่าเทียมช่วยลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ การศึกษา และสาธารณสุข การปลูกฝังความเคารพกติกาและคุณธรรมร่วมกันทำให้เกิดความไว้วางใจ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชนและการฟังความคิดเห็นทุกฝ่ายช่วยลดความขัดแย้งและความตึงเครียด การสนับสนุนผู้นำให้ตระหนักถึงคุณค่าของทุกคนและสร้างนโยบายที่โปร่งใสทำให้สังคมปรองดอง การให้โอกาสและยกย่องความพยายามสร้างแรงจูงใจ ลดความรู้สึกด้อยค่า และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ การรวมแนวทางเหล่านี้ทำให้เกิดสังคมที่ทุกคนมีคุณค่า มีส่วนร่วม และเกิดความยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างแท้จริง

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศที่ทุกคนรู้สึกว่าเสียงของตนมีค่าและได้รับการเคารพ ทั้งการกระทำ คำพูด และความคิดต้องแสดงออกด้วยความเมตตาและเอื้ออาทร การสร้างกลไกโปร่งใสและกติกาที่เป็น

ธรรมช่วยให้สมาชิกทุกฝ่ายเข้าร่วมอย่างเท่าเทียม การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอบรมความรู้ และการเปิดโอกาสให้เสนอแนวคิดใหม่ ๆ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การจัดการความขัดแย้งด้วยความเข้าใจและการเคารพความแตกต่างทำให้เกิดความร่วมมืออย่างยั่งยืน การยกย่องและให้กำลังใจผู้เข้าร่วมสร้างแรงจูงใจ การตัดสินใจร่วมกันและการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทำให้การมีส่วนร่วมเกิดผลเป็นรูปธรรม ทั้งหมดนี้สะท้อนการปฏิบัติหลักสาราณียธรรมอย่างแท้จริงในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและเป็นธรรม

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี”

1) ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี พบว่าชุมชนมีศักยภาพด้านทุนทางสังคมค่อนข้างแข็งแรง ทั้งเครือญาติและเครือข่ายองค์กรชุมชนที่ช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานด้านอาชีพเห็นพัฒนาการชัดเจน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมเกษตรผสมผสานและผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นซึ่งมีส่วนช่วยเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือน การส่งเสริมสุขภาพเชิงป้องกันและความร่วมมือกันอย่างไม่เหลื่อมล้ำในการดูแลผู้ป่วยเรื้อรัง ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมกันนั้น การพัฒนาการศึกษาและทักษะอาชีพช่วยเปิดโอกาสให้เยาวชนมีทางเลือกมากขึ้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยยังพบข้อจำกัดด้านสาธารณูปโภคบางส่วนที่ยังต้องได้รับการปรับปรุง ชุมชนยังต้องเสริมความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้สมดุลกับวิถีชีวิตดั้งเดิมโดยสรุป ผลการวิจัยชี้ว่าชุมชนบ้านโคกหมักมีแนวโน้มพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากได้รับการสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอจากทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานะ ศิริเลี้ยง ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอศรีสมเด็จ” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอศรีสมเด็จ ประกอบด้วย 1) การศึกษาบริบท สถานการณ์ที่เป็นอยู่ของชุมชน 2) การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ระดับตำบลระดับหมู่บ้าน 3) การกำหนดการประชุมกำหนดประเด็นการพัฒนาประจำปี การบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อขับเคลื่อนงานตามประเด็นของแต่ละตำบล 4) การขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่ตามรูปแบบในการดำเนินงานโครงการแต่ละประเด็น ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพความรู้

คณะทำงาน แกนนำ เครือข่าย และ 5) การติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทุกเดือน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการดำเนินงาน และมีการประเมินผลลัพธ์การดำเนินงานด้วยองค์ประกอบ UCCARE (มานะ ศิริเลี้ยง, 2567)

2) หลักสาราณียธรรม ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาชี้ให้เห็นว่า หลักธรรมชุดนี้เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความสามัคคีภายในสังคมพุทธมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาพบว่าเนื้อหาของสาราณียธรรมทั้ง 6 ประการ เน้นการอยู่ร่วมกันด้วยเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตามโนกรรม ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างบุคคล ทั้งยังสะท้อนว่าหลักการแบ่งปันและการมีศรัทธาในทิฏฐิร่วมกันเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ชุมชนมีความผูกพันแน่นแฟ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าการปฏิบัติสาราณียธรรมในปัจจุบันยังช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมในครอบครัวและองค์กร การประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านี้จำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับบริบทสังคมสมัยใหม่หากมีการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ สาราณียธรรมสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพความสัมพันธ์ในสังคมอย่างมีคุณค่าและความร่วมสมัยในการสร้างความสงบและความปรองดองอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชิต อนันตประยูร ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งของชุมชนรอบสวนสัตว์เปิดเขาเขียว จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่าความขัดแย้งเป็นภาวะบีบคั้นหรือไม่ลงรอยกัน ซึ่งมีสาเหตุความขัดแย้งกันทั้งในด้านข้อมูล ผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ โครงสร้าง และคุณค่าหรือค่านิยม แต่ในพระพุทธศาสนามองว่าสาเหตุความขัดแย้งมากจากตัณหา มานะ และทิฏฐิ แนวทางแก้ไขความขัดแย้งตามหลักวิชาการที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมปัจจุบัน คือ การผ่อนปรนเข้าหากัน การสมานสามัคคี ก่อเกิดความร่วมมือ ความเห็นพ้องต้องกัน ซึ่งก็มีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักสาราณียธรรม คือ เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี ศีลสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตา สภาพปัญหาความขัดแย้งของชุมชนรอบสวนสัตว์เปิดเขาเขียวพบว่า ความขัดแย้งหลักของชุมชน คือ เรื่องแนวเขตที่ดินที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ นโยบายหรือข้อบังคับจากหน่วยงาน หรือองค์กรภาครัฐ เกิดปัญหาขาดสาธารณูปโภคระดับพื้นฐานและได้รับสิทธิบางอย่างไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ข้อมูลข่าวสาร และตลอดถึงความรู้สึกเกรงกลัวต่อภาครัฐ ผลจากการประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งของชุมชน พบว่า ชุมชนต่างมองเห็นคุณค่าและความจำเป็น โดยทุกฝ่ายได้ร่วมกันเสนอแนวทางปฏิบัติ เช่น การไม่ประทุษร้ายกัน สื่อสารข้อมูลกันให้มาก รับฟังข้อเรียกร้อง ให้โอกาส

ภาคประชาชน ช่วยเหลือแบ่งปัน จัดสรรสวัสดิการ การเอื้อเฟื้อ การโอนอ่อนผ่อนตามเพื่อมนุษยธรรม และร่วมกันตกลงกติกาในชุมชนทุกภาคส่วน เมื่อดำเนินการตามหลักสาราณียธรรมเช่นนี้ ย่อมเป็นช่องทางที่จะนำสันติสุขมาสู่สังคมอย่างแน่นอน (อภิชิต อนันตประยูร, 2560) 3) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมักตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี ชี้ให้เห็นว่า หลักธรรมทั้ง 6 ประการมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีภายในชุมชน การปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตาทางกาย วาจา และใจ ทำให้บรรยากาศการทำงานร่วมกันดีขึ้น เกิดความร่วมมือในกิจกรรมชุมชนมากขึ้น การแบ่งปันผลประโยชน์และทรัพยากรสร้างความไว้วางใจระหว่างครอบครัวในพื้นที่ อีกทั้งการมีศรัทธาและทิฏฐิที่สอดคล้องกันช่วยให้ชุมชนสามารถกำหนดเป้าหมายการพัฒนาได้อย่างเป็นเอกภาพ การสอดแทรกหลักธรรมในการประชุมหมู่บ้านช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มการมีส่วนร่วมในด้านคุณภาพชีวิต ประชาชนรู้สึกปลอดภัยและมีความผูกพันกับชุมชนมากขึ้น การประยุกต์ใช้สาราณียธรรมส่งผลให้ชุมชนบ้านโคกหมักมีความเข้มแข็งและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ในการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยไม่เพียงแค่ทรัพยากรภายนอก แต่ยังต้องอาศัยพลังจากภายในซึ่งหมายถึงความร่วมมือกันของคนในชุมชน โดยเฉพาะความรัก ความเมตตา และความเข้าใจซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัย พระสมุห์สันติ สุจิณฺโณ (พรมสงฆ์) ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความสามัคคี” ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรม คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกันหลักการอยู่ร่วมกัน มี 6 ประการ คือ (1) เมตตากายกรรม (2) เมตตาวจีกรรม (3) เมตตามโนกรรม(4) สาธารณโภคี (5) สีลสามัญญตา และ(6) ทิฏฐิสามัญญตา ด้านคุณค่าของสาราณียธรรมนั้นเป็นการแสดงไมตรีและความหวังดีต่อกัน พูดต่อกันด้วยเมตตา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ตั้งจิตปรารถนาดีแสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง และรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกัน เป็นแนวทางที่ดีที่ควรนำมาปฏิบัติ คือ 1) ทำให้เป็นที่รัก 2) ทำให้เป็นที่เคารพ 3) เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน 4) เพื่อความไม่วิวาทกัน 5) เพื่อความสามัคคีกัน 6) เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันดังนั้น หลักสาราณียธรรม จึงเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการเสริมสร้างความปรองดองหรือความให้เกิดขึ้นในสังคมโดยแท้ (พระสมุห์สันติ สุจิณฺโณ (พรมสงฆ์), 2567)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ช่วยสร้างความรัก ความสามัคคี และความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกในชุมชน การปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตาทั้งทางกาย วาจา และใจ ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งการเอื้อเฟื้อเกื้อกูล การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมช่วยลดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำ การเคารพกติกาและความคิดเห็นร่วมกันส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เมื่อชุมชนมีความปรองดองและร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง ย่อมนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) ควรส่งเสริมการบูรณาการหลักสาราณียธรรมในกิจกรรมชุมชนอย่างเป็นระบบหน่วยงานท้องถิ่นควรจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและลดความขัดแย้งในระดับหมู่บ้านอย่างยั่งยืน 2) ควรมีการอบรมผู้นำท้องถิ่น อาสาสมัคร และคณะกรรมการชุมชนให้เข้าใจหลักสาราณียธรรมอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งสร้างทักษะการประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนและการแก้ปัญหาสังคมร่วมกัน 3) ควรสนับสนุนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นความร่วมมือภายในชุมชน **2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 2) การส่งเสริมหลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 3) การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกหมัก ตำบลดาโต๊ะ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

เอกสารอ้างอิง

มานะ ศิริเลี้ยง. (2567). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอศรีสมเด็จ. *วารสารวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางสุขภาพ*, 5(3), 146-163.

พระสมุห์สันติ สุจิณฺโณ (พรมสงฆ์). (2567). วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความสามัคคี. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาวิทยาลัย**.** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการเพรียว อตฺตานุรกฺโข (พาลกระโทก). (2566). ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าหลักสาราณียธรรมในพระพุทธศาสนา เถรวาท. ใน *พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). *ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สมพร เทพสิทธา. (2536). *การพัฒนาแบบยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สมชายการพิมพ์.

อภิชิต อนันตประยูร. (2561). การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งของชุมชนรอบสวนสัตว์เปิดเขาเขียว จังหวัดชลบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี โดยประยุกต์ใช้แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน*

FACTOR FOR PRODUCTION MANAGEMENT FABRIC THAI – YUAN YOK MOOK HAND-WEARING TONTAN SUB-DISTRICT, SAOHAI DISTRICT, SARABURI PROVINCE APPLY SUPPLY CHAIN OPERATION REFERENCE MODEL

มัณฑนาภรณ์ อรุณเรือง[1], กิตติชัย ประเสริฐพรศรี[2], วรพงษ์ อรุณเรือง[3], วรเศรษฐ์ อุดมสิน[4] และ ศนภสร รอดสนใจ[5]

Manthanaporn Arunrueang[1], Kittichai Prasertpornsri[2], Worapong Arunrueang[3], Worased Udomsin[4] and Sanapasorn Rodsonjai[5]

[1-2]สาขาวิชาเทคโนโลยีโลจิสติกส์และการจัดการระบบขนส่ง คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

[1-2]Department of Logistics Technology and transportation management, Faculty of Engineering and Architecture, Rajamangala University of Technology Tawan-OK, Thailand

[3]วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

[3]Pho-Chang Academy of Art, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

[4]นักวิจัยอิสระ

[4]Independent Scholar, Thailand

[5]สาขาโลจิสติกส์ วิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ

[5]Department of Logistics, Samutprakan Technical College, Thailand

Citation:

* มัณฑนาภรณ์ อรุณเรือง, กิตติชัย ประเสริฐพรศรี, วรพงษ์ อรุณเรือง, วรเศรษฐ์ อุดมสิน และ ศนภสร รอดสนใจ. (2569). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี โดยประยุกต์ใช้แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1587-1601.

Manthanaporn Arunrueang, Kittichai Prasertpornsri, Worapong Arunrueang, Worased Udomsin and Sanapasorn Rodsonjai. (2026). Factor For Production Management Fabric Thai – Yuan Yok Mook Hand-Wearing Tontan Sub-District, Saohai District, Saraburi Province Apply Supply Chain Operation Reference Model. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1587-1601.; DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

Corresponding Author's Email: kittichai_pr@rmutto.ac.th
วันที่รับบทความ : 24 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 4 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 6 มิถุนายน 2569
Received 24 May 2026; Revised 4 June 2026; Accepted 6 June 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน และ 2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน ของกลุ่มทอผ้า ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่าง 52 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม และวิคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงบรรยายและสถิติเชิงอนุมานแบบทางเดียว(One-way ANOVA)

พบว่า 1.ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุก ได้แก่ ปัจจัยด้านการวางแผน (4.17±0.043) ปัจจัยด้านการจัดซื้อจัดหา(4.16±0.033) ปัจจัยด้านการผลิต(4.10±0.043) ปัจจัยด้านการขนส่ง(4.17±0.033) และปัจจัยด้านการส่งคืน(4.18±0.042) มีผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวนอยู่ในระดับมาก และ 2.ปัจจัยทั้ง 5 ด้านส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.05
คำสำคัญ: การจัดการผลิต, ผ้าทอยกมุก, แบบจำลองอ้างอิงโซ่อุปทาน

Abstract

The objectives of this research are 1. To study the factors affecting the production management of Thai-Yuan Yok Mook and 2. To compare the factors affecting the production management of Thai-Yuan Yok Mook of the weaving group in Ton-Tan Sub-district, Sao Hai District, Saraburi Province by conducting quantitative research from a sample of 52 people by purposive sampling with a questionnaire tool and data analysis by descriptive statistics and one-way ANOVA.

It was found that 1. Factors affecting the production management of pearl textiles include planning factors (4.17±0.043). Procurement Factors (4.16±0.033) Factors of Production (4.10±0.043) Transport Factors (4.17±0.033) and Return Factors (4.18±0.042) 2. The five factors affecting the production management of Thai-Yuan Yok Mook were not significant at the level of 0.05

Keywords: Production Management, Yok-Mook hand-wearing, SCOR Model

บทนำ

การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานกลายเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบการ เนื่องจากเป็นกลไกที่ช่วยให้สามารถส่งมอบสินค้าและบริการได้อย่างรวดเร็ว ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ภายใต้ต้นทุนที่เหมาะสม (Stock and Lambert, 2001) การพัฒนาขีดความสามารถด้านการจัดการทั้งในมิติของการวางแผนกลยุทธ์การผลิต การบริหารทรัพยากรบุคคล การจัดหาวัตถุดิบ การตลาด และการจัดการภายในองค์กร ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพและความได้เปรียบทางการค้า การประสานกิจกรรมในโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำผ่านกระบวนการกลางน้ำไปจนถึงปลายน้ำ (Bourlakis and weightman,2004) รวมถึงการร่วมมือกันในรูปแบบเครือข่ายธุรกิจและกลุ่มวิสาหกิจ จะยิ่งเสริมให้การดำเนินงานมีความราบรื่นและสามารถแข่งขันได้ทั้งด้านการแข่งขันทางธุรกิจ (Cohen S, Rousell J, 2005) ประกอบด้วยต้นทุนและการเพิ่มคุณค่าเพิ่มของสินค้า ปัจจุบันองค์กรจึงไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการลดค่าใช้จ่าย แต่ยังให้ความสำคัญกับการสร้างเอกลักษณ์และความแตกต่าง (Hugo et al, 2004) เพื่อให้สินค้าตอบโจทย์การตลาดและสร้างการจดจำแก่กลุ่มลูกค้า

ชาวไทยยวนในจังหวัดสระบุรี ซึ่งมีรากเหง้ามาจากเมืองเชียงแสน ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานสองฝั่งแม่น้ำป่าสัก ก่อนจะขยายชุมชนไปในพื้นที่ต่าง ๆ โดยสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม รวมถึงงานหัตถกรรมการทอผ้าด้วยกี่มือ ผ้ายกมุกนับเป็นผลงานที่สะท้อนภูมิปัญญาของชุมชนไทยยวนได้อย่างชัดเจน ด้วยเทคนิคการทอที่ซับซ้อน โดยเพิ่มเส้นด้ายยืนพิเศษสองชุด ทำให้เกิดลวดลายละเอียดสวยงามเป็นเอกลักษณ์ มักนำมาใช้ตัดเย็บเป็นผ้าซิ่นสำหรับพิธีสำคัญ ผ้าทอมือเหล่านี้นอกจากมีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมแล้ว ยังมีมิติของความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นสิริมงคลในโอกาสสำคัญต่าง ๆ (ศูนย์สารสนเทศหม่อนไหมและประชาสัมพันธ์ กรมหม่อนไหม, 2564) ชุมชนตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ ได้รวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มทอผ้าไทยยวนเมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยสตรีในหมู่บ้านที่ต้องการสร้างรายได้เสริมและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐทั้งด้านงบประมาณและการอบรมวิธีการทอ จนพัฒนาการผลิตผ้าหลากหลายประเภท เช่น ผ้าขาวม้า ผ้าพื้นลายโบราณ และผ้าลวดลายร่วมสมัย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการสืบทอดองค์ความรู้การทอผ้ายกมุกกำลังประสบ

ความท้าทาย เนื่องจากคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อยลง ทำให้เหลือเพียงผู้สูงอายุบางส่วนที่ยังคงทอผ้าแบบดั้งเดิมไว้ การเปลี่ยนไปทอผ้าสมัยนิยมแทนผ้าอัตลักษณ์จึงเพิ่มความเสี่ยงให้ภูมิปัญญานี้ใกล้สูญหาย (แผนพัฒนาจังหวัดสระบุรี พ.ศ.2561-2564, 2559) รวมถึงการจัดการในการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน กลุ่มทอผ้าไทยยวนไม่ได้มีการวางระบบในการจัดการการผลิต ทำให้เกิดปัญหาทั้ง การการวางแผนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ ขาดการจัดการในการจัดซื้อจัดหาด้านวัตถุดิบ การจัดการจัดส่งผ้ายกมุกไทยยวน รวมถึงการจัดการการส่งคืนผ้าไทยยวน ทำให้กลุ่มทอผ้ายกมุกไทยยวนขาดโอกาสในการขยายตลาดและขาดการสร้างคุณค่าในสินค้าผ้ายกมุกไทยยวน ทำให้ผ้าทอยกมุกไทยยวนไม่เป็นที่รู้จักของกลุ่มลูกค้า และไม่สามารถผลิตผ้าทอยกมุกได้ทันตามความต้องการของตลาด ทำให้กลุ่มทอผ้าไทยยวนสูญเสียโอกาสในการขายผ้าทอยกมุกไทยยวนของกลุ่มทอผ้า

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาการจัดการการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน ของกลุ่มทอผ้าตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ดังกล่าว โดยได้มีการประยุกต์ใช้แบบจำลองอ้างอิงโซ่อุปทาน(SCOR Model) (Supply Chain Operations Reference Model, Supply Chain Council Inc., Version 5.0, 2005) มาเป็นรูปแบบอ้างอิงในการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน โดยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวนตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ตามแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน(SCOR Model) ได้แก่ ปัจจัยด้านวางแผน ปัจจัยด้านการจัดซื้อจัดหา ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการจัดส่ง และปัจจัยด้านการส่งคืน เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน และเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการผลิตกลุ่มผ้าทอยกมุกไทยยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวนของกลุ่มทอผ้าตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ตามแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถนำผ้าทอยกมุกไทยยวนแข่งขันในตลาดระดับประเทศไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยทุกปัจจัยส่งผลต่อการจัดการการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน
2. ปัจจัยทุกปัจจัยส่งผลต่อการจัดการการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน ไม่แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

1.ทฤษฎีแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน (SCOR Model)

แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน(SCOR Model) (นพปฎล สุวรรณทรัพย์, 2558) ถูกพัฒนาขึ้นโดย Supply Chain Council โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้อธิบายการจัดการการดำเนินงานขององค์กร โดยให้ความสำคัญในกิจกรรมการดำเนินธุรกิจ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าและยังสามารถกำหนดกรอบการทำงาน(Fram work) ให้เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน แบบจำลองอ้างอิงดำเนินงานโซ่อุปทาน (ชัยวัฒน์ ใบไม้, 2561) เป็นการจำลองหรืออ้างอิงรูปแบบกิจกรรมการดำเนินงานหรือการดำเนินธุรกิจ ที่ตอบสนองความต้องการหรือความพึงพอใจต่อลูกค้า โดยกำหนดการดำเนินงานหรือกิจกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน โดยการจัดสร้างแบบจำลองการดำเนินกิจกรรมและสามารถเชื่อมโยงในแต่ละกิจกรรมการดำเนินงานโดยมีการสื่อสารกันในระหว่างกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยหรือองค์ประกอบที่จะต้องพิจารณา (Supply Chain Operations Reference Model, Supply Chain Council Inc., Version 5.0, 2005) ได้แก่

1) ด้านการวางแผน (Plan) คือ การสร้างรูปแบบกิจกรรมในการดำเนินธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการ และการจัดส่ง เป็นไปตามรูปแบบหรือสอดคล้องกับธุรกิจ

2) ด้านการจัดซื้อจัดหา (Source) คือ กระบวนการในการจัดหาและจัดซื้อวัตถุดิบหรือการบริการ สำหรับในการดำเนินกิจกรรมในธุรกิจที่ได้วางแผน

3) ด้านการผลิต (Make) คือ กระบวนการแปรรูปหรือเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบ ไปเป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือการบริการ ตามที่ได้วางแผน ในการดำเนินธุรกิจ

4) ด้านการจัดส่ง (Delivery) คือ กระบสนการเคลื่อนย้ายสินค้าสำเร็จรูป วัตถุดิบ หรือสินค้าคงคลัง เพื่อในการดำเนินกิจกรรมธุรกิจหรือตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า

5) ด้านการส่งคืน (Return) คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรับประกันสินค้าหรือความพึงพอใจของลูกค้า โดยการรับและ ตรวจสอบสินค้าตามที่ลูกค้ามีการร้องเรียน

งานวิจัยที่ได้ประยุกต์ใช้แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน(SCOR Model) สำหรับเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของธุรกิจ ดังนี้

ศิริรัตน์ ตรงวัฒนาวุฒิ และคณะ(2561) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานโรงสีข้าวอินทรีย์ขนาดเล็ก จังหวัดเชียงใหม่ โดยตัวแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน พบว่า ในการเพิ่มประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานโรงสีข้าวอินทรีย์ขนาดเล็ก จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการปรับปรุงและพัฒนา การวางแผน การจัดหา การขนส่ง การผลิต และการส่งคืน ของข้าวเปลือก

เนตรตะวัน โสมนามและคณะ(2564) ศึกษาเรื่อง การจัดการหวงโซอุปทานมันสำปะหลังในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี พบว่า ในการจัดการห่วงโซ่อุปทานมันสำปะหลังในเขตพื้นที่อำเภอจอบึง จังหวัดราชบุรี โดยใช้กรอบแนวคิด SCOR Model นั้น มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก(x= 3.99, S.D. = 0.55) โดยภาพรวม

มลฤดี จันทรัตน์ และมนตรี คงตระกูลเทียน(2564) ศึกษา การวิเคราะห์โซ่อุปทานของผักสลัดไฮโดรโพนิกส์ด้วย SCOR Model: กรณีศึกษา บริษัท สวนละออ จำกัด พบว่า การทำให้ผักสลัดไฮโดรโพนิกส์มีคุณภาพตามที่ลูกค้าต้องการ จะต้องมีการวางแผนการผลิต จัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ การผลิตที่มีมาตรฐาน การขนส่งที่มีประสิทธิภาพ และลดการส่งคืนผักสลัดไฮโดรโพนิกส์

2. การผลิตผ้าทอยกมุกของชาวไทยยวน

กระบวนการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เป็นผู้หญิงที่มีเชื้อสายเป็นชาวไทยยวน ซึ่งได้รับความรู้ด้านการทอผ้ายกมุกจากผู้สูงอายุที่เป็นบรรพบุรุษที่มีความรู้ด้านการทอผ้ายกมุกในท้องถิ่นถ่ายทอดการทอผ้าสืบต่อกันมา หญิงชาวไทยยวนที่ทอผ้ายกมุกได้จะมีความรู้ความสามารถในการทอผ้าได้ทุกประเภท ซึ่งกระบวนการทอและกระบวนการผลิต ดังนี้

1) การเตรียมเส้นด้ายและการทอผ้ายกมุก โดยปัจจุบันเริ่มจากการซื้อสำเร็จจากโรงงานเรียกว่า เส้นใยประดิษฐ์ หรือเส้นไหมประดิษฐ์

2) กระบวนการทอผ้ายกมุก มีองค์ประกอบของการทอที่สำคัญอยู่ 4 ประการ ดังนี้

(1) ผู้ทอเป็นกลุ่มสตรีชาวไทยยวนที่ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มทอผ้าของชาวตำบลต้นตาลที่มีฝีมือในด้านการทอผ้า มีอาชีพหลักคือทำนา อายุอยู่ระหว่าง 30-70 ปี

(2) อุปกรณ์การทอ ใช้กี่หรือหูกเป็นอุปกรณ์ในการทอ และได้พัฒนารูปแบบของกี่ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ และเพื่อทำให้ทอผ้าได้มากและรวดเร็วขึ้น

(3) เส้นด้ายที่ใช้ทอ จะซื้อเส้นใยประดิษฐ์จากโรงงาน โดยนำมากรอเพื่อทำเครือ ส่วนการออกแบบลายและสีจะออกแบบกันเองหรือให้ผู้ซื้อกำหนดให้ ในขั้นตอนการกรอด้ายหลอดใส่ลงในกระสวยสำหรับเป็นด้ายพุ่งมักจะนำกลับไปกรอที่บ้าน

(4) ขั้นตอนการทอ จะทอด้วยกี่กระตุก ซึ่งมีขั้นตอนการทอทั้งหมด 9 ขั้นตอน คือ 1) การกรอด้ายยืน 2) การเดินด้าย 3) การสืบหูก 4) การกรีดด้าย 5) การนำเพลาม้วนด้ายมาติดกับกี่ทอผ้า 6) การคัดเส้นด้าย 7) การเดินตะกอ 8) การผูกโยงตะกอ 9) การทอ

3. ลวดลาย การใช้สี และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ลวดลายผ้าทอยกมุกของชาวไทยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เกิดจากการกำหนดลวดลายลงบนเส้นด้ายยืน โดยผู้ทอจะทำเครือด้ายยืน 2 เครือ ได้แก่ ชั้นด้ายยืนที่เป็นพื้น และชั้นด้ายยืนที่เก็บลวดลายมุก เวลาทอจะใช้วิธีการเหยียบไม้ เพื่อสลับด้ายยืน ทั้งสองชั้นเพื่อให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าตามลักษณะของตะกอที่ตั้งไว้ ซึ่งแสดงดัง ภาพที่ 1 และภาพที่ 2

ภาพที่ 1 ภาพการทอผ้าทอยกมุกไทยยวน

ภาพที่ 2 ภาพผลิตภัณฑ์ผ้าทอยกมุกไทยยวน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการผลิต หรือการวิเคราะห์ที่โซ่อุปทานเกี่ยวข้องกับผ้าพื้นเมืองหรือพื้นถิ่น สามารถสรุปได้ดังนี้

ชนิศา มณีรัตนรุ่งโรจน์ และขวัญกมล ดอนขวา(2561) ศึกษาเรื่อง การจัดการโซ่อุปทานผ้าไหมจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน เริ่มต้นจากการวางแผนการผลิตประจำวันตามประสบการณ์ จัดซื้อจัดหาวัตถุดับด้วยเกณฑ์คุณภาพ การผลิตแบ่งตามความเชี่ยวชาญ การจัดส่งโดยผ่านผู้ค้าส่ง และการรับคืนนั้นจะรับคืนน้อยมาก

สิทธินันท์ วิวัฒนาพรชัย และคณะ(2565) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์โซ่อุปทานการผลิตผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสกลนคร โดยแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน พบว่า การดำเนินกิจกรรมตามแบบจำลองอ้างอิงโซ่อุปทานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตผ้าย้อมคราม ตั้งแต่ การวางแผนการผลิต การจัดหาวัตถุดิบในชุมชน การผลิตที่มีความชำนาญ การส่งมอบจะเน้นหน้าร้าน และลดการส่งคืนสินค้า โดยผลิตให้ตรงตามคำสั่งซื้อของลูกค้า

ชุลีรัตน์ เกิดศรี และชิตพงษ์ อัยสานนท์(2568) ศึกษาเรื่อง การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การจัดการโซ่อุปทานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม ตามองค์ประกอบรูปแบบของ SCOR นั้นมีความสัมพันธ์ด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในทุกด้านในประสิทธิภาพการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

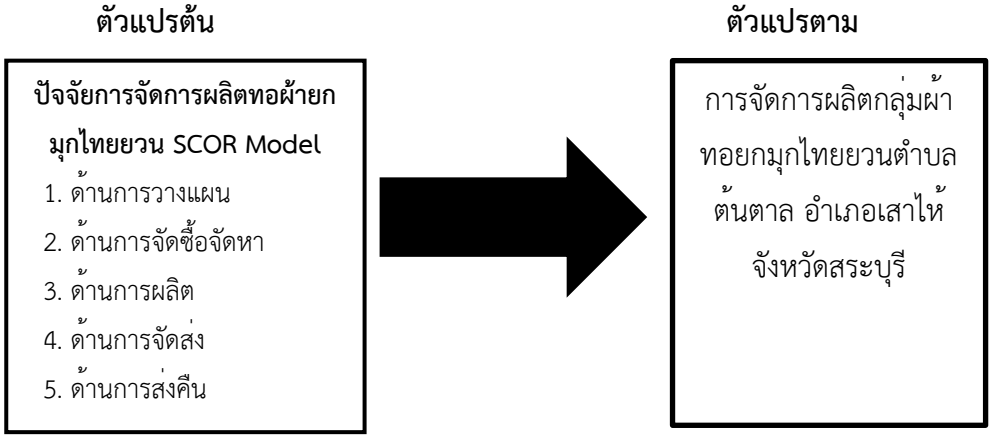

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มทอผ้ายกมุกไทยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี โดยใช้มาตรวัดแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบลิเคิร์ท (Likert, 1976 : 49 - 158) และวิคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงบรรยายและสถิติเชิงอนุมานแบบทางเดียว(One-way ANOVA)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือกลุ่มทอผ้ายกมุกไทยวน อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีจำนวนสมากชิก 60 คน โดยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงจากตารางเครซี่แอนด์มอแกนต์ (V. Krejcie and Earyle W. Morgan,1970 : 608-609) จำนวน 52 คนโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือแบบสอบถาม(Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม 2.ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตผ้าทอยกมุกไทยวน โดยประยุกต์ใช้แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน ทดสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (IOC)โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน มีค่าความเที่ยงตรงเฉลี่ย 0.96 และทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ(Reliability)โดยค่าสัมประสิทธิครอนบาร์คแอลฟาร์เท่ากับ 0.915 ซึ่งมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บรวมรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างกลุ่มทอผ้ายกมุกไทยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี โดยการแจกแบบสอบถามโดยซึ่งหน้ากับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยและทดสอบสมตติฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติแปรปรวนทางเดียว(One-way ANOVA) สำหรับทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างกลุ่มทอผ้าตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เป็นเพศหญิง จำนวน 52 คน (100%) มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 52 คน(100%) มีสถานะสมรส จำนวน 48 คน(92.3%) สถานะหม้าย/อย่าร้าง จำนวน 4 คน (7.7%) มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 52 คน (100%) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 50 คน (96.15%) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000-30,000 บาท จำนวน 2 คน (3.85%) และเป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าไทยวน 3 ปีขึ้นไป จำนวน 52 คน(100%)

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์งานวิจัย ข้อที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี โดยอ้างอิงแบบจำลองอ้างอิงโซ่อุปทาน(SCOR Model) สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปรผล
1. ด้านการวางแผน	4.17	0.043	มาก
2. ด้านการจัดซื้อจัดหา	4.16	0.033	มาก
3. ด้านการผลิต	4.10	0.043	มาก
4. ด้านการขนส่ง	4.17	0.033	มาก
5. ด้านการส่งคืน	4.18	0.042	มาก

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 = น้อยที่สุด, 1.81-2.60= น้อย, 2.61-3.39= ปานกลาง, 3.40-4.19= มาก และ 4.20-5.00=มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยวน พบว่า ปัจจัยที่อ้างอิงจากทฤษฎีแบบจำลองอ้างอิงโซ่อุปทาน (SCOR Model) ได้แก่ ปัจจัยด้านการวางแผน(4.17±0.043) ปัจจัยด้านการจัดซื้อจัดหา(4.16±0.033) ปัจจัยด้านการผลิต (4.10±0.043) ปัจจัยด้านการขนส่ง(4.17±0.033) และปัจจัยด้านการส่งคืน(4.18±0.042) ซึ่งมีผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวนอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานงานวิจัยข้อที่1ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ คือ ปัจจัยทุกปัจจัยส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์งานวิจัย ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงอนุมานโดยสถิติแปรปรวนแบบทางเดียว(One-way ANOVA)ได้ผลสรุปดังนี้

ตารางที่ 2 ผลสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน

Source of Variation	SS	df	MS	F	P-Value
Between Groups	0.218	4	0.0546	1.4031	0.233*
Within Groups	9.914	255	0.0388		
Total	10.133	259			

*ที่ระดับนัยสำคัญ=0.05

จากตารางที่ 3 ผลสรุปการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน ได้แก่ ปัจจัยด้านการวางแผน ปัจจัยด้านการจัดซื้อจัดหา ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการขนส่ง และปัจจัยด้านการส่งคืน โดยอ้างอิงจากทฤษฎีแบบจำลองอ้างอิงโซ่อุปทาน มีความสำคัญต่อการจัดการผลิตของกลุ่มทอผ้ายกมุกไทยยวนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไปตามสมมติฐาน ตาม ข้อ2ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ คือ ปัจจัยทุกปัจจัยส่งผลต่อการจัดการการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน พบว่า ปัจจัยที่อ้างอิงจากทฤษฎีแบบจำลองอ้างอิงโซ่อุปทาน (SCOR Model) ปัจจัยด้านการวางแผนปัจจัยด้านการจัดซื้อจัดหาปัจจัยด้านการผลิตปัจจัยด้านการขนส่งและปัจจัยด้านการส่งคืนส่งผลหรือมีผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวนอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ซึ่งสอดคล้องกับ เนตรตะวัน โสมนามและคณะ (2564) ที่ศึกษาเรื่อง การ

จัดการหวงโซอุปทานมันสำปะหลังในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยด้านการวางแผน ปัจจัยด้านการจัดซื้อจัดหา ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการขนส่งและปัจจัยด้ายการส่งคืน มีผลต่อการจัดการโซ่อุปทานของมันสำปะหลัง อยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน พบว่า ปัจจัยด้านการวางแผน ปัจจัยด้านการจัดซื้อจัดหา ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการขนส่ง และปัจจัยด้านการส่งคืน โดยอ้างอิงจากทฤษฎีแบบจำลองอ้างอิงโซ่อุปทาน มีความสำคัญต่อการจัดการผลิตกลุ่มทอผ้ายกมุกไทยยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริรัตน์ ตรงวัฒนาวุฒิ และคณะ (2561) มลฤดี จันทรัตน์ และมนตรี คงตระกูลเทียน (2564) และสิทธินันท์ วิวัฒนาพรชัย และคณะ (2565) ได้ศึกษา การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานโรงสีข้าวอินทรีย์ขนาดเล็ก จังหวัดเชียงใหม่ การวิเคราะห์โซ่อุปทานของผักสลัดไฮโดรโพนิกส์ด้วย SCOR Model: กรณีศึกษา บริษัท สวนละออ จำกัด โดยตัวแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน และการวิเคราะห์โซ่อุปทานการผลิตผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสกลนคร โดยแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน ตามลำดับ พบว่า การจัดการโซ่อุปทานในการดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพจะต้องให้ความสำคัญ ด้านการวางแผน ด้านการจัดซื้อจัดหา ด้านการผลิต ด้านการขนส่ง และด้านการส่งคืน ตลอดโซ่อุปทาน ทำให้เกิดการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการทำงานและการดำเนินธุรกิจ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยนี้สามารถ ต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวนของกลุ่มทอผ้า ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัสระบุรี จากเดิมไม่มีการวางแผนการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน สู่การจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวนที่สามารถจัดการผลิตของผ้าทอยกมุกไทยยวน โดยพิจารณาจัดการปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตจากการประยุกต์ใช้แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน ตั้งแต่ ปัจจัยด้านการวางแผน ปัจจัยด้านการจัดซื้อจัดหา ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการขนส่ง และปัจจัยด้านการส่งคืน ซึ่งทำให้การจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี มีการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวนที่มีแบบแผนตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำในการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลต่อการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวนที่มีคุณภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตหลุ่มทอผ้ายกมุกไทยยวน ตำบลต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี โดยอ้างอิงทฤษฎีแบบจำลองอ้างอิงโซ่อุปทานของการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน ได้แก่ ปัจจัยด้านการวางแผน ปัจจัยด้านการจัดซื้อจัดหา ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการขนส่ง และปัจจัยด้านการส่งคืน มีความสำคัญมากต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุก และมีความสำคัญไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ(ระดับ 0.05) ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะด้านการวางแผน นำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางปรับปรุงการวางแผนจัดการผลิตผ้าทอยกมุก ให้เป็นรูปแบบการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวนที่เป็นมาตรฐาน 1.2 ข้อเสนอแนะการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน นำผลการวิจัยต่อยอดเป็นรูปแบบการจัดการผลิตที่เป็นมาตรฐานแล้ว สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตผ้าทอยกมุก ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการผลิตผ้าทอยกมุกไทยยวน เท่านั้น ในงานวิจัยในอนาคตควรศึกษาหรือวิเคราะห์โซ่อุปทานการทอผ้ายกมุกไทยยวนเพื่อได้เห็นภาพรวมตลอดโซ่อุปทาน ทำให้การจัดการภาพรวมของกลุ่มทอผ้ายกมุกไทยยวน มีประสิทธิภาพตลอดโซ่อุปทาน

เอกสารอ้างอิง

ชนิศา มณีรัตนรุ่งโรจน์ และขวัญกมล ดอนขวา. (2561). การจัดการโซ่อุปทานผ้าไหมจังหวัดนครราชสีมา. *Suranaree J. Soc. Sci,* 12(2), 85-107.

ชุลีรัตน์ เกิดศรี และชิตพงษ์ อัยสานนท์. (2568). การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารนวัตกรรมทางธุรกิจและสังคม,* 2(4), 80-96.

ชัยวัฒน์ ใบไม้ และศิริรัตน์ ตรงวัฒนาวุฒิ. (2561). การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของโรงสีข้าวอินทรีย์ขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่ จากการวิเคราะห์ด้วยตัวแบบ SCOR. *วารสารวิชาการคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี,* 13(1), 123-138.

เนตรตะวัน โสมนาม และคณะ. (2564). การจัดการห่วงโซ่อุปทานมันสำปะหลังในเขตพื้นที่อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์,* 5(2), 1-15.

นพปฎล สุวรรณทรัพย์. (2558). การประเมินผลการปฏิบัติงานโซ่อุปทานโดยใช้แบบจำลอง SCOR model. *วารสารการเงิน การลงทุน การตลาดและการบริหารธุรกิจ,* 5(1), 1.

มลฤดี จันทรัตน์ และมนตรี คงตระกูลเทียน. (2564). การวิเคราะห์โซ่อุปทานของผักสลัดไฮโดรโพนิกส์ด้วย SCOR Model: กรณีศึกษา บริษัท สวนละออ จำกัด. *วารสารปัญญาภิวัฒน์,* 13(1), 45-53.

สิทธินันท์ วิวัฒนาพรชัย และคณะ. (2565). การวิเคราะห์โซ่อุปทานการผลิตผ้าย้อมครามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสกลนคร โดยแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน. *วารสารมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,* 44(3), 557-568.

สำนักงานจังหวัดสระบุรี. (2564). แผนพัฒนาจังหวัดสระบุรี (พ.ศ. 2561-2564). จังหวัดสระบุรี. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2567 จาก www.saraburi.go.th/web2/files/com_strategy/2017-12_9c975b039c08603.pdf

ศิริรัตน์ ตรงวัฒนาวุฒิ และคณะ. (2561). การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานโรงสีข้าวอินทรีย์ขนาดเล็ก จังหวัดเชียงใหม่ โดยตัวแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน. *วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก,* 36(1), 157-180.

ศูนย์สารสนเทศหม่อนไหมและประชาสัมพันธ์ กรมหม่อนไหม. (2564). *เอกลักษณ์ผ้าไทยในแต่ละภูมิภาค*. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาม 2567 จาก www.qsds.go.th/silkcotton/knowledge.php

Bourlakis, M. and Weightman, P. W.H.(2004). *Introduction to the UK Food Supply Chain. In Food Supply Chain Managemen.* Bourlakis, M.andWeightman, P.W.H., Blackwell Publishing, United Kingdom, pp.1-10.

Cohen S, RouselJ .(2005). *Strategic Supply Chain Management: The Five Disciplines for Top Performance.,* New York: McGraw-Hill.

Hugo WMJ, Badenhorst-Weiss JA, Van Biljon EHB.(2004). *Supply chain management: logistics in perspective.* 3rd edition, Pretoria: Van Schaik.

Likert, Rensis. 1967. *The Method of Constructing and Attitude Scale, Reading in Attitude Theory and Measurement.* P.90-95. Fishbeic, Matin, Ed. New York : Wiley & Son.

Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan. *Educational and Psychological Measurement,* 1970 : 608-609.

Stock, J.R., and Lambert, D.M. (2001). *Strategic Logistics Management (4th ed).* Boston, MA: McGraw-Hill-Irwin.

Supply Chain Council, (2005). *Supply Chain Operations Reference Model (SCOR). June 14, 2006.* Search 19 December 2023 from www.Army.mil /escc/ refmod 4 c.htm.

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ*

A COMPLETE NEEDS ASSESSMENT OF THE IMPLEMENTATION OF THE ENGLISH MEDIUM INSTRUCTION PROGRAM UNDER THE BASIC EDUCATION CORE CURRICULUM IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SAMUT PRAKARN

นนทวัฒน์ ทองคำมา[1], อำภาพรรณ ตันตินาครกูล[2] และ บุญจันทร์ สีสันต์[3]

Nonthawat Thongkhumma[1], AmpapanTuntinakhongul[2] and Boonchan Sisan[3]

[1-3]คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

[1-3]School of Industrial Education and Technology,

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Thailand

Corresponding Author's Email: nonthawat@prakan.ac.th

วันที่รับบทความ : 14 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 21 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 23 พฤษภาคม 2569

Received 14 May 2026; Revised 21 May 2026; Accepted 23 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนใน

Citation:

* นนทวัฒน์ ทองคำมา, อำภาพรรณ ตันตินาครกูล และ บุญจันทร์ สีสันต์. (2569). การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1602-1615.

Nonthawat Thongkhumma, AmpapanTuntinakhongul and Boonchan Sisan. (2026). A Complete Needs Assessment Of The Implementation Of The English Medium Instruction Program Under The Basic Education Core Curriculum In Schools Under The Secondary Educational Service Area Office Samut Prakarn. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1602-1615.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ และ 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เนื่องด้วยประชากรในการวิจัยครั้งนี้มีขนาดเล็ก ผู้วิจัยทำการศึกษาจากประชากรทั้งสิ้นจำนวน 312 คน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จำนวน 312 คน จาก 11 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบบตอบสนองคู่มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 34 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ระหว่าง .60 – 1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นในสภาพที่เป็นจริงเท่ากับ .978 และสภาพที่คาดหวังเท่ากับ .965 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพที่เป็นจริงของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.70) และสภาพที่คาดหวังของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.53) และ 2) ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านที่ 1 ด้านนโยบาย กลยุทธ์ และการบริหารจัดการ ($PNI_{modified}$ = 0.2295) รองลงมาคือ ด้านที่ 2 ด้านหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ($PNI_{modified}$ = 0.2218) และด้านที่ 3 ด้านคุณภาพผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.2201) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น, การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ, โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

Abstract

The purposes of this study were to: 1) study the current and expected states of the implementation of the English Medium Instruction Program under the Basic Education Core Curriculum in schools under the Secondary Educational Service Area Office Samutprakarn; and 2) study the priority needs for the implementation of the English Medium Instruction Program under the Basic Education Core Curriculum in schools under the Secondary Educational Service Area Office Samutprakarn. This was a quantitative research study. Due to the small population size, the researcher studied the entire population of 312 individuals to minimize sampling error, consisting of school administrators and foreign languages department teachers from 11 schools. The research instrument was a 34-item, 5-level dual-response rating scale questionnaire. The item-objective congruence (IOC) index ranged from .60 to 1.00, and the reliability coefficient was .978 for the current state and .965 for the expected state. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$).

The research findings were as follows: 1) the current state of the implementation of the English Medium Instruction Program under the Basic Education Core Curriculum in schools under the Secondary Educational Service Area Office Samutprakarn was at a high level ($\bar{x}$ = 3.70), and the expected state of the implementation of the English Medium Instruction Program under the Basic Education Core Curriculum in schools under the Secondary Educational Service Area Office Samutprakarn was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.53). 2) The priority needs assessment for the implementation of the English Medium Instruction Program under the Basic Education Core Curriculum in schools under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakarn indicated that the aspect with the highest need was Aspect 1: Policy, Strategy, and Management ($PNI_{modified}$ = 0.2295), followed by Aspect 2: Curriculum, Learning Management, Measurement,

and Evaluation ($PNI_{modified}$ = 0.2218), and Aspect 3: Learner Quality ($PNI_{modified}$ = 0.2201), respectively.

Keywords: Needs Assessment, Implementation of the English Medium Instruction Program under the Basic Education Core Curriculum, Schools under the Secondary Educational Service Area Office Samutprakarn

บทนำ

การจัดการศึกษาไทยยึดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาศักยภาพตนเองได้อย่างเต็มที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นทักษะหลักที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระดับสากล นอกจากนี้ยังมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 4) ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาที่มีคุณภาพ

แม้จะมีการบรรจุภาษาอังกฤษไว้ในหลักสูตร แต่ระดับความสามารถของคนไทยยังคงจัดอยู่ในกลุ่ม "ต่ำมาก" อันดับที่ 106 จาก 116 ประเทศ ในปี 2024 ตามดัชนี EF EPI (Education First, 2024) โดยมีสาเหตุหลัก 3 ประการ คือ 1) การเรียนการสอนเน้นไวยากรณ์และการท่องจำมากกว่าการสื่อสาร 2) ครูผู้สอนขาดทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในฐานะสื่อกลางการสอน (EMI) และ 3) ขาดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ภาษาจริง ขณะที่การดำเนินโครงการการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในภาพรวมยังประสบปัญหาด้านโครงสร้างบริหารที่ล่าช้าและขาดความชัดเจนในตัวหลักสูตร

ด้วยสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (Completed Need Assessment) ตามแนวคิดของสุวิมล ว่องวาณิช (2562) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการระบุความแตกต่างระหว่างสภาพความคาดหวังกับสภาพปัจจุบัน (needs identification) การศึกษาวิเคราะห์สาเหตุ (needs analysis) และการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา (needs solution) มาใช้ในการระบุความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ซึ่ง

ประโยชน์ที่ได้รับจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับใช้ในการวางแผนให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและบรรลุมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ

1.1 นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

ด้วยภาษาอังกฤษ เป็นภาษาสากลที่มีการใช้อย่างแพร่หลายมากที่สุดภาษาหนึ่ง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนไทยให้มีสมรรถนะทางภาษาสอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยใช้กรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาอังกฤษ (CEFR) และแนวทางการสอนแบบสื่อสาร (CLT) เป็นกรอบแนวคิดหลัก ควบคู่กับการส่งเสริมโครงการพิเศษ อาทิ English Program (EP), Mini English Program (MEP), International Program (IP), English Bilingual Education (EBE) และ English for Integrated Studies (EIS) ตลอดจนการจัดห้องเรียนพิเศษภาษาอังกฤษและการสอนสนทนาภาษาอังกฤษ เพื่อเพิ่มโอกาสและเวลาในการเรียนรู้ตามศักยภาพและความถนัดของผู้เรียน อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูผู้สอนอย่างต่อเนื่องผ่านการประเมิน การอบรม และการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษานำไปปรับใช้ตามบริบทและศักยภาพของแต่

ละพื้นที่ อันจะทำให้การขับเคลื่อนนโยบายการปฏิรูปภาษาอังกฤษเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและบรรลุเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

1.2 นโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ตั้งแต่ระดับก่อนประถมจนถึงมัธยมศึกษาเพื่อยกระดับทักษะภาษาอังกฤษสู่มาตรฐานสากล โดยเป็นทางเลือกที่จัดการสอนในบางรายวิชาและยกเว้นวิชาที่เกี่ยวกับความเป็นไทย สถานศึกษาที่ดำเนินการต้องขออนุมัติโครงการ บริหารทรัพยากรให้เอื้อต่อหลักสูตรปกติ ควบคู่กับการรักษาความเป็นไทย หากเก็บค่าธรรมเนียมเพิ่มต้องจัดสรรงบอย่างน้อยร้อยละ 3 เป็นทุนสำหรับนักเรียนทั่วไปที่มีความสามารถ และจำกัดผู้เรียน 20-30 คนต่อห้อง เพื่อรักษามาตรฐาน สถานศึกษาต้องคัดกรองครูอย่างเข้มงวด โดยครูต่างชาติต้องมีทักษะระดับเจ้าของภาษาและผ่านการอบรมวัฒนธรรมไทย ส่วนครูไทยต้องผ่านเกณฑ์ทดสอบสากล (เช่น TOEFL 550 หรือ IELTS 5.5 ขึ้นไป) และทุกคนต้องมีวุฒิวิชาชีพครู พร้อมจัดเตรียมสื่อและห้องปฏิบัติการที่ทันสมัย การวัดประเมินผลต้องเทียบเคียงกับมาตรฐาน CEFR โดยมีหน่วยงานต้นสังกัดคอยกำกับ ติดตาม และสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

1.3 มาตรฐานการจัดการศึกษาตามโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program)

การประกันคุณภาพการศึกษาโครงการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ (English Program: EP) เป็นกลไกสำคัญที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการควบคุม กำกับดูแล และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีเกณฑ์ประเมิน 3 ด้าน 7 มาตรฐาน 34 ตัวบ่งชี้ (รวม 100 คะแนน) ได้แก่ ด้านที่ 1 นโยบาย กลยุทธ์ และการบริหารจัดการ (25 คะแนน) เน้นวิสัยทัศน์ผู้บริหาร แผนพัฒนา สภาพแวดล้อม และศักยภาพครู ด้านที่ 2 หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล (35 คะแนน) เน้นใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อหลัก จัดกิจกรรมหลากหลาย และวัดผลเทียบมาตรฐานสากล (CEFR) และด้านที่ 3 คุณภาพนักเรียน (40 คะแนน) ซึ่งมีสัดส่วนคะแนนสูงสุด มุ่งให้ผู้เรียนเป็นเลิศทางวิชาการ คะแนนระดับชาติสูงกว่าค่าเฉลี่ย ทักษะ

ภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์สากล มีภาวะผู้นำ ทักษะเทคโนโลยี และดำรงความเป็นไทยควบคู่กับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างกลมกลืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์

ผู้วิจัยได้นำวิธีการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ของ สุวิมล ว่องวาณิช (2562) มาใช้ในการการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยการระบุความต้องการจำเป็น (need identification) โดยจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยการใช้วิธี Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) หาค่าผลต่างระหว่างสภาพที่คาดหวัง (I) กับสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (D) และหารด้วยค่าสภาพที่ปฏิบัติจริงในปัจจุบัน (D)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ และ 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 11 โรงเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 312 คน เนื่องจากประชากรในการวิจัยครั้งนี้มีขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาจากประชากรทั้งสิ้นจำนวน 312 คน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2567)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบตอบสนองคู่มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวัง ของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (check list) ประกอบด้วย อายุ ตำแหน่ง โรงเรียน ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน รวมจำนวนทั้งสิ้น 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ด้วยรูปแบบแบบตอบสนองคู่ (dual-response format) ประกอบด้วย 3 ด้าน จำนวน 34 ข้อ ดังนี้

ด้านที่ 1 นโยบาย กลยุทธ์ และการบริหารจัดการ จำนวน 14 ข้อ

ด้านที่ 2 หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล จำนวน 10 ข้อ

ด้านที่ 3 คุณภาพนักเรียน จำนวน 10 ข้อ

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มเทียบเคียงจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) ซึ่งต้องผ่านเกณฑ์ 0.7 ขึ้นไป จึงจะถือว่าเครื่องมือมีคุณภาพพร้อมนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงได้

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากประชากร จำนวน 312 คนซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จาก 11 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ

โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 312 ฉบับ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนเมษายน ถึง เดือนพฤษภาคม ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากประชากรกลับคืนคิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติแบบบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2555) และวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังตามสูตร Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) โดยการหาค่าผลต่างระหว่างสภาพที่คาดหวัง (I) กับสภาพที่เป็นจริง (D) หารด้วยค่าสภาพที่เป็นจริง (D) โดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับสภาพที่เป็นจริงและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่า $PNI_{modified}$ รายด้าน

ด้าน	รายการ	D	S.D.	I	S.D.I	$PNI_{modified}$	ลำดับ
ด้านที่ 1	นโยบาย กลยุทธ์ และการบริหารจัดการ	4.5205	0.5003	3.6767	0.5584	0.2295	1
ด้านที่ 2	หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล	4.5362	0.4995	3.7125	0.5090	0.2218	2
ด้านที่ 3	คุณภาพผู้เรียน	4.5458	0.4985	3.7256	0.5053	0.2201	3
	รวม	4.5341	0.4994	3.7049	0.5242	0.2238	-

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การประเมินความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมทั้ง 3 ด้าน พบว่า สภาพที่คาดหวัง (D) อยู่ใน

ระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.53) และสภาพที่เป็นจริง (I) อยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ =3.70) มีค่า $PNI_{modified}$ รวม = 0.2238 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่ 1 นโยบาย กลยุทธ์ และการบริหารจัดการ มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI_{modified}$ = 0.2295) รองลงมาคือด้านที่ 2 หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ($PNI_{modified}$ = 0.2218) และ ด้านที่ 3 คุณภาพผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.2201) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่า $PNI_{modified}$ ทั้ง 34 ข้อพบองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด 10 อันดับดังข้อมูลต่อไปนี้

1. สถานศึกษามีการจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ครู ผู้ปกครอง ชุมชน) ในการกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ของโครงการ English Program (D = 4.6218, I = 3.6474, $PNI_{modified}$ = 0.2671)

2. สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่ประกอบด้วยกิจกรรมและโครงการย่อยที่พัฒนาคุณภาพโครงการ English Program (D = 4.5833, I = 3.618, $PNI_{modified}$ = 0.2666)

3. สถานศึกษากำหนดเกณฑ์การคัดเลือกครูผู้สอนชาวต่างชาติอย่างชัดเจนและเข้มงวด โดยตรวจสอบคุณวุฒิทางการศึกษาและใบอนุญาตประกอบวิชาชีพที่ถูกต้องจากประเทศต้นทางและ/หรือประเทศไทย ควบคู่กับการประเมินสมรรถนะการสอนผ่านการสาธิตการสอน (teaching demonstration) และการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในห้องเรียนก่อนว่าจ้างทุกครั้ง (D = 4.5481, I = 3.6058, $PNI_{modified}$ = 0.2613)

4. สถานศึกษามีโครงสร้างหลักสูตรที่กำหนดรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และมุ่งเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ของสาระวิชาต่าง ๆ เป็นภาษาอังกฤษ (D = 4.6314, I = 3.7179, $PNI_{modified}$ = 0.2457)

5. สถานศึกษามีโครงสร้างหลักสูตรรายวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มเติมที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะด้านวิชาการของนักเรียนในโครงการเพื่อนำไปใช้ในการเรียนและใช้ในชีวิตประจำวัน (D = 4.5801, I = 3.6795, $PNI_{modified}$ = 0.2448)

6. นักเรียนในโครงการมีพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่างๆ สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน (D = 4.6442, I = 3.7436, $PNI_{modified}$ = 0.2406)

7. นักเรียนในโครงการมีผลคะแนนทดสอบระดับชาติในสาระการเรียนรู้ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ และมีแนวโน้มพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง (D = 4.5865, I = 3.7019, $PNI_{modified}$ = 0.2389)

8. สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูผู้สอนในโครงการได้รับการอบรมรูปแบบการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ หรือกระบวนการการวัดประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมให้ครูผู้สอนชาวต่างชาติและครูไทยทำกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ร่วมกัน (D = 4.4872, I = 3.6378, $PNI_{modified}$ = 0.2335)

9. ครูผู้สอนใช้สื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้อย่างทันสมัยและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ตลอดจนจัดการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาเป็นภาษาอังกฤษโดยใช้เครือข่ายความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ (MOU) (D = 4.4936, I = 3.6506, $PNI_{modified}$ = 0.2309)

10. สถานศึกษาวางแผนการใช้งบประมาณของโครงการแบบมีส่วนร่วมผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และมีการเบิกจ่ายงบประมาณภายในโครงการด้วยความโปร่งใส และตรวจสอบได้ (D = 4.5353, I = 3.6923, $PNI_{modified}$ = 0.2283)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอนำเสนออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานในปัจจุบันของสถานศึกษามีสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 3.7049) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนที่ดีในระดับหนึ่งแล้ว ทว่าสภาพที่คาดหวังกลับอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.5341) ส่งผลให้เกิดช่องว่างความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$ = 0.2238) ในทุกด้าน ประเด็นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า โครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษนั้นเป็นโครงการที่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม มีความคาดหวังสูงมาก ทั้งในแง่ของความคุ้มค่าและคุณภาพเทียบเท่ามาตรฐานสากล ดังนั้น แม้สถานศึกษาจะทำได้ดีแล้ว แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้รับบริการ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนายกระดับคุณภาพอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่ง

2. เมื่อวิเคราะห์เจาะลึกถึงองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรก พบว่าล้วนอยู่ในด้านนโยบาย กลยุทธ์ และการบริหารจัดการทั้งสิ้น ได้แก่ อันดับที่ 1 สถานศึกษามีการจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ ($PNI_{modified}$ = 0.2671) อันดับที่ 2 สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่ประกอบด้วยกิจกรรมและโครงการย่อยที่รองรับอย่างเป็นระบบ ($PNI_{modified}$ = 0.2666) และอันดับที่ 3 สถานศึกษากำหนดเกณฑ์การคัดเลือกครูผู้สอนชาวต่างชาติอย่างชัดเจนและเข้มงวด โดยตรวจสอบคุณวุฒิ ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจากประเทศต้นทางหรือประเทศไทย และต้องมีการประเมินสมรรถนะผ่านการสาธิตการสอน (teaching demonstration) ก่อนว่าจ้างทุกครั้ง ($PNI_{modified}$ = 0.2613) ประเด็นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาต้องการการบริหารแบบมีส่วนร่วม การวางแผนเชิงรุกที่นำไปปฏิบัติได้จริง และการคัดกรองบุคลากรที่รัดกุมมากกว่าการสั่งการจากเบื้องบนเพียงอย่างเดียว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยภาพรวม พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ในปัจจุบันอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม สภาพที่คาดหวังกลับอยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลให้เกิดความต้องการจำเป็นในการพัฒนาในทุกด้าน เนื่องจากเป็นโครงการที่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม มีความคาดหวังสูงมากในแง่ของความคุ้มค่าและคุณภาพเทียบเท่ามาตรฐานสากล เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านนโยบาย กลยุทธ์ และการบริหารจัดการ มีความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยเฉพาะในองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การมีแผนพัฒนาคุณภาพที่มีโครงการย่อยรองรับ และการคัดเลือกครูต่างชาติอย่างเข้มงวด ผลวิจัยได้ชี้ให้เห็นและเสนอแนะแนวทางว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการสั่งการจากเบื้องบน มาสู่การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การวางแผนเชิงรุกที่นำไปปฏิบัติได้จริง และมีระบบการคัดกรองบุคลากรที่รัดกุม เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่ง **ข้อเสนอแนะจากการวิจัย** การจัดการศึกษาในโครงการฯ สถานศึกษาต้องควบคุมคุณภาพครูผู้สอนอย่างเข้มงวด จำกัดขนาดชั้นเรียน จัดเตรียมสื่อให้พร้อม และแบ่งรายได้เป็นทุนการศึกษา ควบคู่ไปกับการรักษาความเป็นไทยภายใต้การกำกับ

ดูแลของต้นสังกัดอย่างเป็นระบบ **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป** ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เกี่ยวกับการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมสำหรับโครงการ English Program เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดึงชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *นโยบาย หลักเกณฑ์ และวิธีการ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษแนบท้ายคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก1065/2544 ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2544*. เรียกใช้เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2568 จาก http://english.obec.go.th/english/2013/index.php/th/component/attachments/download/189

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *แนวปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ*. เรียกใช้เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2568 จาก https://academic.obec.go.th/download/obec_book_teacher/basic_education_core_curriculum/051024%20_Nayobai%20Kan%20Patirup%20Kan%20Rian%20Kan%20Son%20Phasa%20Angkrit.pdf

พรรณี ลีกิจวัฒนะ. (2555). *วิธีการวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *แนวทางการนำมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) สู่การปฏิบัติในสถานศึกษา.* เรียกใช้เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2568 จาก http://english.obec.go.th/english/2013/index.php/en/2012-08-08-10-26-04/65-english-program

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2568 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ.* เรียกใช้เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2568 จาก https://sesaosp.go.th/?p=3384

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

EF Education First. (2024). *EF English proficiency index: A ranking of 116 countries and regions by English Skills*. เรียกใช้เมื่อ 14 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.ef.com/assetscdn/WIBIwqRdJvcDbcRMd/cefcom-episite/reports/2024/ef-epi-2024-english.pdf

การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี*

A STUDY OF GUIDELINES FOR DEVELOPING COACHING SKILLS FOR NEW EDUCATIONAL SUPERVISORS IN UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

อรรถวัตร ทิพยเลิศ[1] และ นวัตกร หอมสิน[2]

Atthawat Thipayalert[1] and Nawattakorn Homsin[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-2]Udon Thani RajabhatUniversity, Thailand

Corresponding Author's Email: sirikorn.wong2524@gmail.com

วันที่รับบทความ : 2 พฤษภาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 14 พฤษภาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 16 พฤษภาคม 2569

Received 2 May 2026; Revised 14 May 2026; Accepted 16 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการโค้ชของศึกษานิเทศก์ใหม่ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชของศึกษานิเทศก์ใหม่ 3) เพื่อวิเคราะห์ประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชของศึกษานิเทศก์ใหม่ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือศึกษานิเทศก์ใหม่ จำนวน 59 คน เครื่องมือเป้นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 เป็น

Citation:

* อรรถวัตร ทิพยเลิศ และ นวัตกร หอมสิน. (2569). การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1616-1636.

Atthawat Thipayalert and Nawattakorn Homsin. (2026). A Study Of Guidelines For Developing Coaching Skills For New Educational Supervisors In Udon Thani Primary Educational Service Area Office. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1616-1636.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

การหาแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชของศึกษานิเทศก์ใหม่ เครื่องมือเป็นการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง 8 คน เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ระยะที่ 3 เป็นการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชของศึกษานิเทศก์ใหม่ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง 9 คน เครื่องมือเป็นแบบประเมินมาตราส่วน วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย สรุปได้ว่า 1) สภาพปัจจุบันของทักษะการโค้ชโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าความต้องการจำเป็นอยู่ระหว่าง 0.572–0.876 2) แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชของศึกษานิเทศก์ใหม่ ประกอบด้วย 6 ด้าน รวมทั้งหมด 30 แนวทาง 3) ผลการประเมินแนวทาง พบว่า ทั้งด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมทั้งด้านความเป็นไปได้มากที่สุด ($\overline{x}$ = 5.00, SD = 0) และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{x}$ = 5.00, SD=0)

คำสำคัญ: การโค้ช (Coaching), ทักษะการโค้ช, ศึกษานิเทศก์ใหม่

Abstract

This study aimed to: 1) examine the current conditions, desirable conditions, and essential needs for developing coaching skills of novice supervisors; 2) explore approaches to developing coaching skills of novice supervisors; and 3) analyze and evaluate the proposed approaches for developing coaching skills of novice supervisors in the Udon Thani Primary Educational Service Area Office. The research was conducted in three phases: Phase 1 (Quantitative): A survey of current and desirable conditions, as well as essential needs, was conducted with 59 novice supervisors. A five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.98 was employed. Data were analyzed using frequency, percentage, mean ($\bar{x}$), and standard deviation (S.D.). Phase 2 (Qualitative): Approaches for developing coaching skills were identified through a multi-attribute consensus-reaching (MACR) discussion with eight purposively selected participants. Content analysis was applied. Phase 3 (Qualitative Evaluation): The proposed approaches were evaluated by nine

experts using a rating scale. Data were analyzed using mean and standard deviation.

Findings: 1) The current coaching skills of novice supervisors were at a moderate level, while the desirable conditions were at the highest level. The Priority Need Index (PNI) ranged between 0.572–0.876. 2) Six dimensions comprising 30 approaches for developing coaching skills were identified. 3) Evaluation results indicated that both feasibility and usefulness of the approaches were rated at the highest level (feasibility: $\bar{x} = 5.00, SD = 0$; usefulness: $\bar{x} = 5.00, SD = 0$;).

Keywords: Coaching, Coaching Skills, New Communication Education

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ส่งผลให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารงานให้ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ. 2560: 18) โดยในส่วนของภาครัฐ ได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ที่จำเป็นต่อการทำงานและการดำรงชีวิต

การนิเทศการศึกษาถือว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง เช่นเดียวกับวิชาชีพครูและวิชาชีพอื่นๆ เป็นการดำเนินงานร่วมกันกันระหว่าง ผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์และครูหรือผู้ปฏิบัติงาน การนิเทศก์เป็นผู้ช่วยหาทางแก้ปัญหา เสนอแนะ ศึกษานิเทศก์ควรพึงตระหนักอยู่เสมอว่า "การนิเทศมุ่งเพื่อปรับปรุงสร้างสรรค์ และส่งเสริมการทำงานของบุคลากร หรือผู้รับการนิเทศ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นหรือพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน การนิเทศการศึกษาเริ่มจากการศึกษาในระบบโรงเรียน และพัฒนามาตลอดโดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ปรึกษาแก่ครูผู้สอนเพื่อให้เกิดการพัฒนา การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อร่วมกันกันพัฒนาการสอน ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน ตลอดจนการนิเทศการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่สถานศึกษา การนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์ต่องมีทักษะในการนิเทศการศึกษาด้วย

จึงจะเกิดประสิทธิผลสูงสุด เพื่อให้การนิเทศเป็นไปอย่างสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น"

การโค้ช (Coaching) เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรวิธีหนึ่งซึ่งสามารถดึงศักยภาพของบุคคลออกมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ชัดเจน (เกรียงศักดิ์ นิรัติพัฒนะศัย: และคณะ. 2555:21) หลักการสำคัญของการโค้ช คือ การที่โค้ชช่วยให้ผู้ได้รับการโค้ชได้พยายามหาทางออกของปัญหาด้วยตัวเอง แทนการบอกคำตอบหรือให้คำแนะนำทางอออกให้การโค้ชเป็นการฝึกให้ผู้ได้รับการโค้ชได้คิดอย่างเป็นระบบและฝึกหาทางออกใหม่ ๆ ด้วยตัวเอง โดยโค้ชทำหน้าที่ในการสะท้อนมุมมอง และท้าทายให้เกิดความคิดที่รอบด้าน ทำให้เกิดการฝึกฝนและพัฒนาเป็นทักษะใหม่ในตัวผู้ได้รับการโค้ช ช่วยให้เกิดการเพิ่มพูนความสามารถในการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ด้วยตัวเอง (จิรโรจน์ ติกกะวี. 2559: online) จากผลการศึกษาของสหพันธ์โค้ชนานาชาติ (Intemational Coach Federation 2009: online) ร่วมกับ Pricewater houseCooper ที่ได้ศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ได้รับการโค้ชทั่วโลก พบว่า การโค้ชส่งผลเชิงบวกในด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการสื่อสาร การบริหารเวลาและทีมงาน และผลการปฏิบัติงาน ในการกระตุ้นระบบความคิดของผู้รับการโค้ช สนับสนุนส่งเสริมเพื่อให้ผู้รับการโค้ช สามารถนำความรู้ ความเข้าใจที่มีอยู่หรือที่ได้รับผ่านการอบรม มาใช้ปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการทำงานที่ตั้งไว้ หรือพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นการเพิ่มพูนศักยภาพในตนเอง โดยการสร้างบรรยากาศในการโค้ชให้มีความเป็นเพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมวิชาชีพ และสร้างความรู้สึกที่ปลอดภัย เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างโค้ชกับผู้รับการโค้ช ที่เน้นความร่วมมือกันอย่างจริงใจ การยอมรับไว้ใจซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ (วัชรา เล่าเรียนดี. 2556: 291-192)

ศึกษานิเทศก์ใหม่เป็นบุคคลสำคัญ มีบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาครูตลอดจนจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาศึกษานิเทศก์ใหม่ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ทักษะ และกระบวนการโค้ชและสามารถนำการโค้ชไปใช้ได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนประยุกต์ให้เข้ากับบริบทที่แตกต่างอย่างเหมาะสมจะส่งผลให้การพัฒนาบุคลากรและการบริหารงานในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ การโค้ชที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้ครูเกิดความตระหนัก คิดไตร่ตรอง และสำรวจตรวจสอบในงานที่ทำมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวางแผน และการติดตาม ลอฟต์เฮาส์; ลีต; และทาวเลอร์ (Lofthouse; Leat; & Towler, 2010:36) จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัย

จึงมีความสนใจที่จะหาแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการโค้ชของศึกษานิเทศก์ใหม่
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชของศึกษานิเทศก์ใหม่
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชของศึกษานิเทศก์ใหม่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการโค้ช

จากการศึกษาพบว่าแนวทางและวิธีการที่โค้ชกีฬาใช้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เกรียงศักดิ์ นิรัติพัฒนะศัย, 2555: 23) หลังจากนั้น การโค้ชได้ขยายบทบาทเข้าสู่วงการธุรกิจและการพัฒนาบุคลากรอย่างกว้างขวาง แม้จะมีการตีความและให้ความหมายที่แตกต่างกันไปตามมุมมองของนักวิชาการแต่ละท่าน โดยในภาษาไทยมักใช้คำว่า "การสอนงาน" หรือ "การสอนแนะ" แทนคำว่าการโค้ช เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน การศึกษาเกี่ยวกับการโค้ชจึงอาจพบการใช้คำเหล่านี้สลับกันไปตามบริบทและนิยามของนักวิชาการไทย ซึ่งแต่ละท่านได้ให้ความหมายและคำอธิบายที่มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศึกษานิเทศก์cv

หน่วยศึกษานิเทศก์ (2567: 13-39) กรอบการพัฒนาการนิเทศการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 วางแผนดำเนินการเชิงระบบตามแนวคิดองค์ประกอบของระบบ เพื่อให้การพัฒนาการนิเทศมีลำดับขั้นตอน ต่อเนื่องกันเป็นระบบ เชื่อมโยงและมีปฏิสัมพันธ์กัน เริ่มจากการพิจารณาความสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นของหน่วยงานต้นสังกัด รวมถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการรับการนิเทศ ประเด็นที่ท้าทายให้เกิดการพัฒนางานด้านนิเทศ ตามความพร้อมและบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา (Input) โดยหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินงานขับเคลื่อนผ่านโครงการย่อย 2 โครงการ คือ โครงการพัฒนาสมรรถนะด้านการนิเทศของ

ศึกษานิเทศก์สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโครงการพัฒนาการนิเทศการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน กำหนดประเด็นการนิเทศ ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนา ร่วมกับการดำเนินงานขับเคลื่อนผ่านกระบวนการนิเทศในระดับเขตพื้นที่การศึกษา (Process) กำหนดผลผลิตของการดำเนินการ (Output) คือศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู และมีผลลัพธ์ของการดำเนินการพัฒนาการนิเทศให้เกิดผลที่นักเรียน (Outcome)

3. แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา

ทิศนา แขมมณี (2562: 210-211) อธิบายว่า แนวทางการพัฒนาในบริบทการศึกษา หมายถึง แผนการหรือวิธีการที่กำหนดขึ้นเพื่อปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน โดยมีการวิเคราะห์สภาพปัญหา กำหนดเป้าหมายการพัฒนา และออกแบบกิจกรรมหรือนวัตกรรมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม แนวทางการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2563: 145-146) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนา เป็นกรอบแนวคิดและแผนปฏิบัติการที่องค์กรกำหนดขึ้นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยมุ่งเน้นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและการเติบโตอย่างยั่งยืน แนวทางการพัฒนาต้องมีการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

4. ความหมายของการวิจัยแบบผสมผสาน

เครสเวลล์, พลาโน, คลาร์ก, กัตแมน และ แฮนสัน (Creswell, Plano, Clark, Gutman & Hanson, 2003: 212) ให้ความหมายของการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) หมายถึง การวิจัยที่มีการเก็บข้อมูลหรือวิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่เป็นเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันหรือเป็นลำดับก่อนหลังก็ได้ โดยผู้วิจัยให้ความสำคัญกับข้อมูลเป็นอันดับแรก และเกี่ยวข้องกับการบูรณาการข้อมูล ณ จุดหนึ่งจุดใดในกระบวนการวิจัย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สมเกียรติ ทานอก; และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการระบบพี่เลี้ยง ผลการวิจัยพบว่า 1) ศึกษานิเทศก์และครู มีสมรรถนะด้านการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี 2) สมรรถนะพื้นฐานด้านความรู้ของครูหลังเข้าร่วมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผู้บริหารมีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการอบพี่เลี้ยงอยู่ในระดับต่ำ ศึกษานิเทศก์มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง และครูมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลางและโดยภาพรวมผู้ร่วมโครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการระบบพี่เลี้ยงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การพัฒนาครูอยู่ในระดับปานกลาง 4) เมื่อสิ้นสุดโครงการ ผู้บริหารมีความสามารถเกี่ยวกับการสอนและ ให้คำแนะนำโดยประเมินอยู่ในแบบดีเยี่ยม ประเมินครูอยู่ในระดับดี ศึกษานิเทศก์ประเมินความสามารถ ของตนเองเกี่ยวกับการสอนงานและให้คำแนะนำอยู่ในระดับดี 5) ครูส่วนใหญ่มีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในระดับดี 6) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ที่ครูจัดกิจกรรมเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่ครูกำหนดและส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ที่ครูกำหนดไว้ 7) ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครูมีความพึงพอใจต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

บุษราคัม ศรีจันทร์ (2560: 84) ทำวิจัยเรื่องรูปแบบการโค้ชทางปัญญาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของครู ที่**ส่**งเสริม Metacognition ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบการโค้ชทางปัญญาแบบเพื่อนช่วย เพื่อนฯ ชื่อ PCCEC Model มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการและวัตถุประสงค์ 2) กระบวนการ และ 3) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ โดยมีกระบวนการโค้ช 5 ระยะ ได้แก่ การเตรียมการโค้ชการวางแผนการปฏิบัติ การปฏิบัติการโค้ช การร่วมกันประเมินผลความสำเร็จและประมวลผลความรู้ และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง 2. ประสิทธิผลของรูปแบบการโค้ชทางปัญญาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ประกอบด้วย 1) สมรรถนะการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริม Metacognition ของผู้รับการโค้ชหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง 2) ผลการเรียนรู้ และ Metacognition นักเรียนมีผลการเรียนรู้ และ Metacognition หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง 3) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับความคิดเห็น มากที่สุด และ 4) ความคิดเห็นของผู้ทำ

หน้าที่โค้ชและผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อการนำ PCCEC Model ไปใช้ อยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด

งานวิจัยต่างประเทศ

บราวน์แมน, และคณะ (Bowman, et al. 1995) ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการใช้การโค้ชแบบ เพื่อนช่วยเพื่อนกับครูก่อนประจำการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจผลการปฏิบัติในการใช้การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่เกี่ยวกับการสาธิตการสอน 2) เพื่อการสร้างความเข้าใจในด้านการสอนยิ่งขึ้น สำรวจสิ่งที่ผู้ทำหน้าที่โค้ชให้การช่วยเหลือภายหลังการประชุม 3) สำรวจความพึงพอใจในการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพจากกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม การวิจัยในครั้งนี้แบ่งนักเรียนโดยการสุ่มเป็น กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งกลุ่มทดลองจะได้รับการอบรม การช่วยเหลือโดยการโค้ชแบบเพื่อน ช่วยเพื่อน พบว่า ผู้ได้รับการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถ ในการสอนมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีความสำคัญในการสร้างประสบการณ์ให้กับนักเรียนฝึกหัดครูในการเน้นการสังเกตและให้ข้อมูลย้อนกลับ ตลอดจนร่วมมือกันในการพัฒนาความรู้ความสามารถและการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนยังส่งเสริมให้ครูมีเจตคติที่ดีก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

บริตตัน และ แอนเดอร์สัน (Britton; & Anderson. 2010: 306-314) ได้ศึกษาเรื่องการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การทดสอบแนวคิดโดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อทดสอบผลของการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อการฝึกประสบการณ์การจัดการ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 4 คน ที่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และเทคนิคของการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน จับคู่สังเกต การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนซึ่งกันและกัน จดบันทึกข้อมูล และร่วมประชุมปรึกษาหารือผลการศึกษา พบว่า การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอน

บาร์ตซ์ (Bartz. 2017: 1-5) ทำวิจัยเรื่อง ทักษะการสื่อสารการให้ข้อมูลย้อนกลับ และการโค้ช สำหรับผู้จัดการที่ใช้ในกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานพนักงาน พบว่า ทักษะสำคัญ สามประการสำหรับผู้จัดการใช้ประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานที่มีประสิทธิผล คือ การสื่อสาร การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการโค้ช โดยทักษะการสื่อสารด้วยวาจาที่จำเป็น

สำหรับผู้จัดการ ประกอบด้วย การเข้าร่วม การสะท้อน การสำรวจ การเปิดเผยตนเอง และการยอมรับคำติชม การให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นกิจกรรมของผู้จัดการเพื่อให้ข้อมูลแก่พนักงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของตนอย่าง ชัดเจน การให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิผลจะเชื่อมโยงกับเป้าหมายการทำงานงานโดยเฉพาะ ช่วย ปรับปรุงผลการปฏิบัติงานและนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตและความพึงพอใจ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เห็นว่าการโค้ชแบบเพื่อนครูช่วยเพื่อนครู หรือศึกษานิเทศก์พี่เลี้ยงช่วยมีความสำคัญในการสร้างประสบการณ์ให้กับศึกษานิเทศก์การให้ข้อมูลย้อนกลับ ตลอดจนร่วมมือกันในการพัฒนาความรู้ความสามารถและการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อนยังส่งเสริมให้ศึกษานิเทศก์มีความรู้ความสามารถ เจตคติที่ดีก่อนการทำงานสามารถปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการบริหารการศึกษาได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี กลุ่มตัวอย่าง คือ ศึกษานิเทศก์ใหม่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 59 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามแนวคิดของ Likert’s Scale (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 76) การหาค่าความเที่ยงตรง คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป การเก็บรวบรวมข้อมูลแจกแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความค่าเฉลี่ยแบบข้อความเชิงนิมาน

ระยะที่ 2 เพื่อศึกษาแนวการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาในระยะที่ 1 โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยใช้กระบวนการหาฉันทามติแบบพหุลักษณ์ (MACR) (ผดุงชัย ภู่พัฒน์, 2547) ของการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 8 คน โดยผู้วิจัยกำหนด

คุณสมบัติของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เลือกแบบเจาะจง โดยนำผลข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีจากระยะที่ 1 มาร่างเพื่อหาแนวการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีโดยการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติ (MACR) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินความเหมาะสม 5 ระดับ การวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย

ระยะที่ 3 เป็นการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ตามแนวคิดของ กัสกีย์ (Guskey, 2000: 56-57) ซึ่งใช้เกณฑ์ในการประเมิน 2 ด้าน คือ ด้านความเป็นไปได้ (feasibility) และด้านความเป็นประโยชน์ (utility) กำหนดกลุ่มผู้ประเมินโดยใช้กลุ่มผู้ประเมิน จำนวน 9 คน มาจากการที่ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแนวทางคือ แบบประเมินโดยมีประเด็นการประเมินครอบคลุมองค์ประกอบการจัดการความรู้ โดยใช้แนวทางการประเมินของ เกณฑ์ในการประเมิน 2 ด้าน คือ ด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์โดยมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามแนวคิดของ (Likert’s Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 76) ซึ่งกำหนดเกณฑ์เป็น 5 ระดับ ผู้วิจัยนำแบบประเมินแนวทางฉบับร่างที่สร้างไปหาค่าความเที่ยงตรงเพื่อประเมินตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตลอดจนให้มีข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขซึ่งผู้วิจัยได้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติ จำนวน 3 ท่าน โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ใช้สูตรโรวิเนลลี่และแฮมเบิลตัน (Rovineli, & Hambleton, 1978 อ้างถึงใน ผ่องศรี วาณิชย์ ศุภวงศ์, 2546: 140) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำคะแนนมาป้อนเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลความหมาย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมของ องค์ประกอบของทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่

องค์ประกอบของทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ทักษะด้านการติดต่อสื่อสาร	2.76	0.52	ปานกลาง	4.82	0.18	มากที่สุด
2. ทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์	2.58	0.71	ปานกลาง	4.84	0.24	มากที่สุด
3. ทักษะการสะท้อนผลการปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับ	2.90	0.94	ปานกลาง	4.88	0.18	มากที่สุด
4. ทักษะการฟัง	2.68	0.50	ปานกลาง	4.87	0.19	มากที่สุด
5. ทักษะการตั้งคำถามและตอบคำถาม	3.06	0.74	ปานกลาง	4.81	0.19	มากที่สุด
6. ทักษะการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย	2.89	0.69	ปานกลาง	4.80	0.15	มากที่สุด
โดยรวม	**2.81**	**0.48**	**ปานกลาง**	**4.84**	**0.11**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.81, S.D. = 0.48) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของ แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.84, S.D. = 0.11) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน ระดับมากที่สุดทุกด้าน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และลำดับความต้องการจำเป็นโดยรวม องค์ประกอบของทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่

องค์ประกอบของทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่	D ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน	I ค่าเฉลี่ยสภาพพึงประสงค์	PNI Modified	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. ทักษะด้านการติดต่อสื่อสาร	2.76	4.82	0.746	3
2. ทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์	2.58	4.84	0.876	1
3. ทักษะการสะท้อนผลการปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับ	2.90	4.88	0.683	4
4. ทักษะการฟัง	2.68	4.87	0.817	2
5. ทักษะการตั้งคำถามและตอบคำถาม	3.06	4.81	0.572	6
6. ทักษะการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย	2.89	4.80	0.661	5

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี รายด้านโดยมีค่า PNI อยู่ในระดับ ตั้งแต่ 0.572 – 0.876 พิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ ($\mathbf{PNI_{modified}}$ = 0.876) อยู่ในลำดับที่ 1 ด้านการฟัง ($\mathbf{PNI_{modified}}$ = 0.817) อยู่ในลำดับที่ 2 ด้านการติดต่อสื่อสาร มีค่า ($\mathbf{PNI_{modified}}$ = 0.746) อยู่ในลำดับที่ 3 ด้านการสะท้อนผลการปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับ มีค่า ($\mathbf{PNI_{modified}}$ = 0.683) อยู่ในลำดับที่ 4 ด้านการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย มีค่า ($\mathbf{PNI_{modified}}$ = 0.661) อยู่ในลำดับที่ 5 และด้านการตั้งคำถามและตอบคำถาม มีค่า ($\mathbf{PNI_{modified}}$ = 0.572) อยู่ในลำดับสุดท้าย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีในกระบวนการหาฉันทามติแบบพหุลักษณ์ (MACR: Multi Attribute Consensus Reaching) ผู้วิจัยนำมากำหนดเพื่อการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ทั้ง 2 รอบ

พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี 6 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 3 แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ข้อที่	แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี
1. ทักษะด้านการติดต่อสื่อสาร	
1.	ศึกษานิเทศก์ต้องสร้างความเข้าใจ เป้าหมายของการสื่อสาร และการจูงใจเพื่อการนิเทศการศึกษา
2.	ศึกษานิเทศก์ต้องฝึกปฏิบัติการเป็นวิทยากร การพูดอธิบาย การบรรยายให้คำปรึกษา และตอบคำถามได้ตรงประเด็น
3.	ศึกษานิเทศก์ควรใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน และการใช้ภาษาท่าทางในการสนทนา สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีความชัดเจน
4.	ศึกษานิเทศก์ต้องมีความตรงไปตรงมา กระชับ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และมุ่งเน้นที่ปัจจุบันและอนาคตมากกว่าอดีต
5.	ศึกษานิเทศก์ต้องมีการใช้คำถามทั้งปลายเปิดและปลายปิดอย่างเหมาะสมเพื่อกระตุ้นความคิดและความเข้าใจ
2. ทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์	
1.	ศึกษานิเทศก์ต้องสำรวมระวังคำพูด และรักษาวาจาสัตย์อย่าง เคร่งครัดต่อบุคลากร
2.	ศึกษานิเทศก์ต้องประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีตามจรรยาบรรณของวิชาชีพด้านความซื่อสัตย์และตรงไปตรงมา
3.	ศึกษานิเทศก์ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงตรง และเที่ยงธรรม โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ
4.	ศึกษานิเทศก์ต้องมีการยอมรับความแตกต่าง และความเชื่อของแต่ละบุคคลโดยปราศจากความลำเอียง
5.	ศึกษานิเทศก์ต้องยอมรับในความรู้ และความสามารถของผู้อื่น
3. ทักษะด้านการสะท้อนผลการปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับ	
1.	ศึกษานิเทศก์ต้องใช้หลักฐานหรือข้อมูลที่ชัดเจนในการให้ข้อเสนอแนะ
2.	ศึกษานิเทศก์มีความสามารถสะท้อนผลการปฏิบัติงานของครูอย่างเป็นกลางและชัดเจน
3.	ศึกษานิเทศก์ต้องให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์
4.	ศึกษานิเทศก์มีความสามารถสะท้อนผลการปฏิบัติงานของครูอย่างเป็นกลางและชัดเจน
5.	ศึกษานิเทศก์ควรให้โอกาสครูได้สะท้อนความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
4. ทักษะด้านการฟัง	
1.	ศึกษานิเทศก์ให้ความสนใจและตั้งใจฟังขณะพูดคุยกับครู
2.	ศึกษานิเทศก์สามารถจับประเด็นสำคัญและให้ข้อเสนอแนะที่ตรงประเด็น

ข้อที่	แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี
3. ศึกษานิเทศก์สื่อสารกลับไปให้เข้าใจง่ายเมื่อฟังข้อมูลที่ซับซ้อน	
4. ศึกษานิเทศก์ให้โอกาสครูได้พูดและแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่	
5. ศึกษานิเทศก์สามารถจับประเด็นสำคัญและให้ข้อเสนอแนะที่ตรงประเด็น	
5. ทักษะด้านการตั้งคำถามและตอบคำถาม	
1. ศึกษานิเทศก์สามารถตั้งคำถามที่กระตุ้นให้ครูคิดวิเคราะห์และสะท้อนการปฏิบัติของตนเอง.	
2. ศึกษานิเทศก์ตั้งคำถามที่ตรงประเด็นและเหมาะสมกับสถานการณ์	
3. ศึกษานิเทศก์ใช้ภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และไม่กำกวมในการตั้งคำถาม	
4. ศึกษานิเทศก์ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ครูแสดงความคิดเห็น	
5. ศึกษานิเทศก์ให้คำตอบที่สามารถนำไปปฏิบัติหรือแก้ไขปัญหาได้จริง	
6. ทักษะด้านการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย	
1. ศึกษานิเทศก์สามารถกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นไปได้จริง	
2. ศึกษานิเทศก์สามารถปรับเปลี่ยนแผนงานนิเทศตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม	
3. ศึกษานิเทศก์กำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายและทิศทางของสถานศึกษา	
4. ศึกษานิเทศก์สามารถกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ (SMART Goals)	
5. ศึกษานิเทศก์มีการวางแผนงานนิเทศอย่างเป็นระบบและรอบคอบ	

ระยะที่ 3 เป็นการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

รายการ	ความเป็นไปได้		แปลผล	ความเป็นประโยชน์		แปลผล
	μ	σ		μ	σ	
1. ทักษะด้านการติดต่อสื่อสาร	5.00	0	มากที่สุด	5.00	0	มากที่สุด
2. ทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์	5.00	0	มากที่สุด	5.00	0	มากที่สุด

รายการ	ความเป็นไปได้		แปลผล	ความเป็นประโยชน์		แปลผล
	μ	σ		μ	σ	
3. ทักษะการสะท้อนผลการปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับ	5.00	0	มากที่สุด	5.00	0	มากที่สุด
4. ทักษะการฟัง	5.00	0	มากที่สุด	5.00	0	มากที่สุด
5. ทักษะการตั้งคำถามและตอบคำถาม	5.00	0	มากที่สุด	5.00	0	มากที่สุด
6. ทักษะการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย	5.00	0	มากที่สุด	5.00	0	มากที่สุด
โดยรวม	**5.00**	**0**	**มากที่สุด**	**5.00**	**0**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (μ =5.00) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน พบว่าทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด (μ =5.00) ด้านการสร้างความสัมพันธ์ อยู่ใน ระดับมากที่สุด (μ =5.00) ด้านการสะท้อนผลการปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับ อยู่ใน ระดับมากที่สุด (μ =5.00) ด้านการฟัง อยู่ใน ระดับมากที่สุด (μ =5.00) ด้านการตั้งคำถามและตอบคำถาม อยู่ใน ระดับมากที่สุด (μ =5.00) และด้านการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย อยู่ในระดับมากที่สุด (μ =5.00)

อภิปรายผล

1. การศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ระดับสภาพที่พึงประสงค์แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งอาจเนื่องมาจากทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์ มีความสำคัญในการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่ สอดคล้องกับพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร (2560: 10) ได้ให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบที่ใช้ในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาจากสภาพที่เป็นจริงไปยังสภาพที่พึง

ประสงค์ โดยมีการกำหนดความแตกต่างของสภาพที่มุ่งหวังกับสภาพเป็นจริงแล้วทำการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความแตกต่าง และเลือกสิ่งที่ต้องการจำเป็นที่สุดมาแก้ไข และสอดคล้องกับสมเกียรติ ทานอกและคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการระบบพี่เลี้ยง Coaching and Mentoring ผลการวิจัยพบว่า 1)ศึกษานิเทศก์และครู มีสมรรถนะด้านการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี 2) สมรรถนะพื้นฐานด้านความรู้ของครูหลังเข้าร่วมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการอบพี่เลี้ยง Coaching and Mentoring อยู่ในระดับต่ำ ศึกษานิเทศก์มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง และครูมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนา การวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ประกอบด้วย 6 ด้าน รวม 30 แนวทาง ได้แก่

1) ทักษะการติดต่อสื่อสาร การสร้างความเข้าใจ เป้าหมายการสื่อสาร การใช้ภาษาอย่างชัดเจน และการตั้งคำถามที่กระตุ้นความคิด สอดคล้องกับพิศาล ดีวัน (2565: 9-10) กล่าวว่า ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างความไว้วางใจ ความศรัทธาการเคารพต่อกันและความยืดหยุ่น เพื่อช่วยให้โค้ชและผู้รับการโค้ชได้พัฒนา เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัย พร้อมเชื่อใจและเปิดใจให้ความร่วมมือในการโค้ชหรือการพูดคุยเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ การรักษาจรรยาบรรณ ความซื่อสัตย์ การยอมรับความแตกต่าง และการสร้างความไว้วางใจ สอดคล้องกับศิริรัตน์ ศิริวรรณ (2557: 68-84) กล่าวว่า การให้ความคิดเห็น เป็นการให้ความคิดเห็นของโค้ชเพื่อเปิดประตูไปสู่การแก้ปัญหา ทำให้เกิดเรียนรู้บนพื้นฐานของความเคารพซึ่งกันและกัน การให้ความคิดเห็นในการโค้ชเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมและผลการปฏิบัติงาน โค้ชจะพูดถึงข้อเท็จจริงของสิ่งที่เกิดขึ้นหรือสังเกตเห็นอย่างเฉพาะ เจาะจง โดยไม่วิพากษ์วิจารณ์ พร้อมระบุผลกระทบของพฤติกรรมนั้น

3) ทักษะการสะท้อนผลและให้ข้อมูลย้อนกลับการใช้ข้อมูลที่ชัดเจน การให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ และการเปิดโอกาสให้ครูสะท้อนความคิดเห็น แนวคิดของ ศศิมา สุขสว่าง (2560) กล่าวว่า ทักษะการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การให้ข้อมูลย้อนกลับหรือ Feedback นั้น ไม่ใช่การว่ากล่าวตักเตือนหรือการตำหนิแต่อย่างใด แต่เป็นการให้ข้อมูลกับ

ผู้ปฏิบัติงานหรือลูกน้องให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้น หลักการให้ข้อมูลกลับนั้นจะมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน ดังนี้ (1) ส่วนของพฤติกรรม (2) ส่วนของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (3) ส่วนที่ต้องการให้เกิดการแก้ไขปรับปรุงหรือให้กำลังใจ

3. ทักษะการฟัง – การฟังอย่างตั้งใจ การจับประเด็นสำคัญ และการสื่อสารกลับอย่างเข้าใจง่าย สอดคล้องแนวคิดของ ศศิมา สุขสว่าง (2560) กล่าวว่า ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้งเป็นทักษะการสื่อสารที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการโค้ช โดยโค้ชจะใช้เวลาในการฟังถึง 80% ของกระบวนการทั้งหมด ซึ่งแตกต่างจากการฟังทั่วไปที่รับรู้เพียงเนื้อหา (Content) ที่แสดงออกมา แต่การฟังแบบโค้ชต้องเข้าถึงบริบท (Context) ทั้งความรู้สึก ความเชื่อ และความคิดที่ซ่อนอยู่ รวมถึงสามารถจับประเด็นและได้ยินสิ่งที่ผู้รับการโค้ชไม่ได้พูดออกมา ทั้งนี้การพัฒนาทักษะดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการฝึกสติ (Mindfulness) อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้โค้ชสามารถอยู่กับปัจจุบันขณะ ไม่เผลอเข้าไปมีอารมณ์ร่วมหรือวางแผนคำถามล่วงหน้า และสามารถรับฟังได้อย่างครบถ้วนทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา อันจะช่วยแก้ปัญหาการสื่อสารที่ไม่เข้าใจกันในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างหัวหน้าและลูกน้อง

4. ทักษะการตั้งคำถามและตอบคำถาม การใช้คำถามปลายเปิดและปลายปิดเพื่อกระตุ้นการคิดและการแก้ปัญหา แนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนผล (2557: 25-28) กล่าวว่า การกำหนดทางเลือก (Options) ทางเลือกต่าง ๆ ควรบนพื้นฐานของสภาพจริงและตอบสนองเป้าหมายของการโค้ช การตั้งคำถามที่กระตุ้นให้เรียนได้คิดแสวงหาคำตอบค้นหาทางเลือก ต่าง ๆ ให้รอบด้านมากที่สุด ทางเลือกควรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งมี ความแตกต่างกัน การกำหนดทางเลือกของการโค้ชที่ถูกต้อง จะช่วยสนับสนุนให้การโค้ชประสบความสำเร็จทั้งในด้านการเรียนรู้และการคิดของผู้เรียน

5. ทักษะการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน การติดตามผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงหทัย โฮมไชยะวงศ์ (2559: 198-213) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการ เรียนการสอนที่เน้นการโค้ชและการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูประถมศึกษา ของนักศึกษาวิชาชีพครู การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการโค้ชและการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ และประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการโค้ชและการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ พัฒนาขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก สมรรถนะ ครูประถมศึกษาของนักศึกษาวิชาชีพครู หลังการเรียนโดยใช้รูปแบบการ

เรียนการสอนที่เน้นการโค้ชและการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษามี ความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะครูประถมศึกษาหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยจุดมุ่งหมายด้านความรู้พื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด นักศึกษาวิชาชีพครูที่มีความพอใจต่อการใช้รูปแบบการเรียนการ สอนที่เน้นการโค้ชและการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ ด้านเนื้อหา ประโยชน์ที่ได้รับ และด้านกระบวนการเรียนการสอน ในระดับมาก

ผลการประเมินแนวทางทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ แสดงให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้จริงและช่วยเสริมสร้างศักยภาพของศึกษานิเทศก์ใหม่ในการนิเทศการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

6. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 8 ท่าน พบว่า ทั้งด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลที่ได้สอดคล้องกับการศึกษาของสหพันธ์โค้ชนานาชาติ (International Coach Federation) ร่วมกับ Human Capital Institute ซึ่งชี้ว่าการพัฒนาผู้นำและผู้จัดการด้วยทักษะการโค้ชส่งผลต่อภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงเชิงบวก และผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น ในบริบทการศึกษา การโค้ชถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศ เช่น งานของ ธัญพร ชื่นกลิ่น (2553) ที่พัฒนารูปแบบการโค้ชเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของอาจารย์พยาบาล และ ดวงหทัย โฮมไชยะวงศ์ (2559) ที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการโค้ชและการให้คำปรึกษา พบว่าช่วยเพิ่มสมรรถนะครูและนักศึกษาวิชาชีพครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมถึงได้รับความพึงพอใจในระดับสูง

สรุป แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่ที่ผ่านการประเมินแล้วมีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์สูงสุด สามารถนำไปใช้จริงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของศึกษานิเทศก์ใหม่ และยกระดับคุณภาพการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ระดับผลศึกษาสภาพปัจจุบันของแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการจำเป็นในการหาแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์ ทักษะด้านการฟัง ทักษะด้านการติดต่อสื่อสาร ทักษะด้านการสะท้อนผลการปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับ ทักษะด้านการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย และทักษะด้านการตั้งคำถามและตอบคำถาม

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีพบว่ามีแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน จำนวน 30 แนวทาง ดังนี้ ทักษะด้านการติดต่อสื่อสารมีจำนวนแนวทาง 5 แนวทาง ทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์ มีจำนวนแนวทาง 5 แนวทาง ทักษะด้านการสะท้อนผลการปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับ มีจำนวนแนวทาง 5 แนวทาง ทักษะด้านการฟัง มีจำนวนแนวทาง 5 แนวทาง ทักษะด้านการตั้งคำถามและตอบคำถาม มีจำนวนแนวทาง 5 แนวทาง และทักษะด้านการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย มีจำนวนแนวทาง 5 แนวทาง

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีพบว่า ผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ทั้ง 6 ทักษะ ในภาพรวมทั้งด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับ มากที่สุด

จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชศึกษานิเทศก์ใหม่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 1.1 ศึกษานิเทศก์ใหม่ ควรนำแนวทางที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะ

การใช้เทคนิคการสื่อสาร การตั้งคำถาม การสะท้อนผล และการสร้างสัมพันธ์กับครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการนิเทศและลดช่องว่างในการสื่อสาร 1.2 สถานศึกษาและครูผู้สอน ควรมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศตามแนวทางที่กำหนด โดยเปิดโอกาสให้สะท้อนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับศึกษานิเทศก์ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาผลของการนำแนวทางที่ได้ไปใช้จริงในระยะยาว เพื่อประเมินประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการโค้ชว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพการนิเทศและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไร 2.3 ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ร่วมกับศึกษานิเทศก์ใหม่เพื่อทดสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะที่เกิดจากงานวิจัยนี้ และติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการโค้ชอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ นิรัติพัฒนะศัย และคณะ. (2555). *การโค้ชเพื่อการพัฒนาบุคลากร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรโรจน์ ติกกะวี. (2559). *การโค้ชเพื่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากร*. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก http://www.coachingonline.com

ทิศนา แขมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน: แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุษราคัม ศรีจันทร์. (2560). รูปแบบการโค้ชทางปัญญาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของครู. *วารสารวิชาการทางการศึกษา*, 84–95.

สมเกียรติ ทานอก และคณะ. (2556). *การพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการระบบพี่เลี้ยง*. *วารสารวิชาการทางการศึกษา*, 1(2), 45–60.

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2563). *การพัฒนาองค์กรและการจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ. (2560). *รายงานการพัฒนาทุนมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สสส.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *กรอบการพัฒนาการนิเทศการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567*. กรุงเทพฯ: สพฐ.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2556). *การโค้ชเพื่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Creswell, J. W., Plano Clark, V. L., Gutman, M., & Hanson, W. (2003). *Advanced mixed methods research designs*. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed methods in social & behavioral research* (pp. 209–240). Thousand Oaks, CA: Sage.

International Coach Federation & PricewaterhouseCooper. (2009). *Global coaching study*. Retrieved from http://www.coachfederation.org

Lofthouse, R., Leat, D., & Towler, C. (2010). Improving coaching in schools. *Educational Review*, 62(1), 35–45.

COMPARATIVE MOVE ANALYSIS IN INTRODUCTION SECTION OF TOURISM RESEARCH ARTICLES PUBLISHED IN INTERNATIONAL AND THAI JOURNALS*

Narisara Pasitwilaitham[1] and Rattana Yawiloeng[2]

[1]Program of Foreign Languages for Work and Careers, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, Thailand

[2]Department of English, School of Liberal Arts, University of Phayao, Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: preaw20002@hotmail.com

Received 20 May 2026; Revised 27 May 2026; Accepted 29 May 2026

Abstract

This comparative study purposed to examine the move structures appeared in the introduction sections of research articles in the field of tourism. A specialized corpus of sixty RAIs published between 2017 and 2020 was utilized, equally divided into an International Corpus (IC) from SCImago-indexed journals and a Thai Corpus (TC) from the Thai-Journal Citation Index (TCI). The framework utilized for move analysis was Swales' (2004) Creating a Research Space (CARS) model. The results showed that although all three macro-moves could be realized by the RAIs in both corpora with 100% frequency, there were significant differences at the level of micro-level steps and sequential patterns. In terms of structure, the TC had a strong preference for simple linear progression, while the IC had high cyclicity and complex multi-level recursion, constantly moving between the previous literature and the establishment of niche to build a strong

Citation:

* Narisara Pasitwilaitham and Rattana Yawiloeng. (2026). Comparative Move Analysis In Introduction Section Of Tourism Research Articles Published In International And Thai Journals. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1637-1662.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

convincing argument. In particular, the main micro-level differences between the two corpora included Move 2, Step 1A (Indicating a gap). This step was obligatory (100%) in the IC but conventional (80%) in the TC, reflecting Thai cultural preferences for social harmony rather than direct criticism. Contrastly, Move 3, Step 7 (Outlining the structure of the paper) was entirely absent in the TC but present as an optional feature in the IC. These results indicated that to transition successfully to international publication, writers must move beyond simple linear structures and master cyclical complexity and explicit gap-claiming. Consequently, English for Academic Purposes (EAP) pedagogy should shift toward explicit instruction on these recursive micro-strategies and explicit niche-claiming tools to enhance organizational clarity in global academic discourse.

Keywords: Move Analysis, CARS Model, Tourism Research Articles, Contrastive Rhetoric, Research Article Introductions

Introduction

In academic setting, the publication of research articles (RAs) in international, high-impact journals is a key benchmark of academic success and institutional standing. However, it is difficult to adapt to the conventions of high academic writing, especially for non-native English-speaking scholars. It has long been recognized by genre analysts in English for Specific Purposes (ESP) and other academic writing that different academic communities use different rhetorical conventions for effective communication with audience members. The Research Article Introduction (RAI) is a crucial gatekeeping passage, requiring writers not only to introduce their topic statement but also strategically explain the social and academic significance of their work in order to secure publication.

To assess these rhetorical formations, the Creating a Research Space (CARS) model of Swales (1990, 2004) has risen to stand as the predominant approach. The model consists of three primary macro-moves: Move 1

(Establishing a Territory), Move 2 (Establishing a Niche) and Move 3 (Presenting the Present Work). Although each move point towards a certain universality in global academic discourse, cross-cultural and contrastive rhetoric studies have consistently confirmed that local academic standards and cultural values highly shape the extent to which these shifts are materialized at micro-level levels of organization. As an example, in the West, academic writing tends to be adversarial in tone, with an emphasis on direct gap-claiming and complex recursive arguments. In contrast, the prevailing assumption in many contexts in Asia is that social harmony is important, thus, much less confrontational, collaborative justifications, and straight lines are established.

Tourism research provides a fruitful lens through which to study different kinds of discourse. Tourism is indeed an increasing global economic industry, but for the most part the academic literature on tourism often includes overarching theories with complex socio-economic and cultural dimensions. Even though Thai scholars release tourism research papers in a variety of local and international journals, few research papers have focused on the methodologies and rhetorical strategies used by Thai scholars concerning their articles, as compared with those used for the foreign literature. A lack of comparative research does more than keep Thai researchers from participating effectively in the international academic dialogue as it also restricts the theoretical advancement of tourism research in the region. Such rhetorical understanding cultivates benefits that directly flow from the development of a robust, globally scheduled and organized framework for the refinement of local knowledge in tourist academia. This allows tourism scholars to locate local cultural phenomena in larger international theoretical contexts and helps in the development of international knowledge in Thailand and can enhance the influence, visibility, and citation of Thai tourism research worldwide. Such subtle structural differences are essential for promoting specific English for Academic

Purposes (EAP) pedagogies of English pedagogy that may support local scholars in achieving successful global publication. This research was used to analyze the move structures of research article beginnings of international and Thai publications.

Objectives

The purpose of this study is to examine the move structures appeared in the introduction sections of research articles in the field of tourism. By comparing international publications with those produced in a Thai context, the study aimed to analyze and compare the rhetorical move structures in the introduction sections of tourism research articles published in international journals and Thai journals to answer the research questions: What are the similarities and differences in move structures occurred in Introduction of research articles of tourism journals?

Literature Review

1. Genre in Academic Written Work

A genre is a type of spoken or written discourse and includes various definitions in written formats. In the academic world, however, genre refers to the classification of texts according to how, in general, the language of writers is used in relation to recurring situations (Hyland, 2004). It serves as an indication of conventions for writing that will help writers to better understand audience members and to be specific, but also aids in the search of organizational types and necessities (Hyland, 2008). Within English for Specific Purposes (ESP), Swales (1990) defines genre in four ways: 1) it is a recognizable communicative event that is characterized by shared aims understood by a particular community, 2) it is formally structured, 3) it constrains contributions as to intent, form and function, and 4) these constraints are strategically employed by experts for

private intentions through socially recognized purposes. As a result, genres reflect productive communicative purposes because of the conventions of linguistic knowledge and discourse resources. People from such a society can easily recognize similarities between texts they see repeatedly, and use these experiences to read, write, and understand.

This overview deals with genres in spoken and written discourse, but specifically written discourse and its place within ESP. As Hyland (2004) explains, ESP scholars use genre as an instructional tool for assisting bilingual speakers understand individual writing styles in academic settings as well as in the professions. Dudley-Evans (1994) highlights the critical need to investigate conventions in essential genres for pedagogical purposes and focuses on elements of content transmission and rhetorical tactics. Examples of genres that relate to ESP classrooms include book reviews, textbooks, essays, grant proposals, conference abstracts in academic settings, and research articles, including professional literature, business reports, and emails.

2. Move Analysis in Research Article Introductions

In recent decades, an extensive amount of literature has utilized Swales' (2004) revised framework for studying how RAIs are organized across academic disciplines. In tourism and hospitality literature, genre analysis is also widely used to gain insight into how authors manage the interdisciplinary nature of tourism and hospitality. As tourism studies intersects with economics, sociology, geography, and cultural studies, its academic conversations call for a special kind of rhetorical agility to express the importance of research to a variety of audiences. Some research based on genre has attempted to map these practices of discourse throughout genre.

To illustrate, in previous cross-disciplinary work of scholars such as Hyland (2004) and Samraj (2005), they recognized that the move structure of applied social sciences, including tourism-related disciplines, moves and move spaces

are more flexible than hard sciences. More specifically, genre-specific genre analyses of tourism in general have revealed significant differences over the last few years in terms of differences in rhetorical realizations. Studies of high-impact international tourism journals have found that popular authors often deploy a cyclical recycling of Move 1 (Establishing a Territory) and Move 2 (Establishing a Niche). Its cyclical nature allows international writers to narrow their scope and constantly assess their previous works, and in the process, develop a complex theoretical niche. Moreover, global tourism discourse is characterized by an explicit, adversarial tone in which gap-claiming (Move 2, Step 1A) is perceived as a necessary rhetorical device for the establishment of critical academic novelty.

In contrast, studies of local Asian or non-Western tourism corpora have uncovered different rhetorical divergences, motivated by cultural norms and domestic institutional values. In many local contexts, tourism research tends to reflect practical, socio-economic concerns, not abstract theoretical discussions. As a result, local writers often use Move 1 to highlight short-term community or national gain, while moving towards a more cooperative and non-confrontational approach in Move 2. Instead of highlighting critical elements of weakness in existing research or leaving their findings open to interpretation, writers frequently tend to present their work as a natural extension of earlier work and efforts.

Such conceptual distinctions reflect the broader and changing field nature of RAIs in distinct academic genres and cultural settings, leaving the conventional, one-size-fits-all model incapable of reflecting the distinctive features of these fields. Accordingly, the aim is to identify the rhetorical development in tourism research in the new approach (Swales 2004) to the study as Swales' model. This study fills a significant gap by comparing international and Thai tourism corpora, pointing the way for future field-related textual investigations.

Methodology

This section provides a comprehensive description of the research methodology employed in this study. This study focuses on rhetorical moves and steps in RAIs published in Tourism journals separated into two corpora as follow.

1. Data Collection and Corpus Compilation

To ensure the findings are valid and generalizable within the discipline, the study follows specific criteria for corpus construction, including corpus size, number of texts, and publication timeline.

1.1 Corpus Selection Criteria

The specialized corpus for this study consists of sixty research article introductions from the tourism field. The corpus is divided into two sub-corpora as shown in Table 1.

International Corpus: This corpus consisted of thirty RAIs (IN1 -IN30) published in international tourism journals. To ensure high quality and international standards, the journals were selected based on their ranking in the SCImago Journal Rank (SJR) indicator between the years 2017 and 2020. This group represented the global academic community's rhetorical norms.

Thai Corpus: This sub-corpus consists of thirty RAIs published in Thai tourism journals (TH1 – TH30). These journals were selected from the Thai-Journal Citation Index (TCI) database within the same timeframe (2017–2020). This group represents the rhetorical practices of Thai researchers writing in English.

Table 1 The Numbers of Research Article Introductions (RAIs) published in Tourism Journals (thirty RAIs from International Corpus and thirty RAIs from Thai Corpus)

International Corpus		Thai Corpus	
Journal name	**No. of RAIs**	**Journal name**	**No. of RAIs**
1. Journal of Travel Research	5	1. ABAC Journal	5
2. Tourism Management	5	2. BU Academic Review	5
3. Annual of Tourism Research	5	3. Kasetsart Journal of Social Sciences	5
4. Journal of Hospitality and Tourism Research	5	4. Sripatum Review of Humanities and Social Sciences	5
5. Journal of Sustainable Tourism	5	5. Panyapiwat Journal	5
6. Journal of Destination Marketing and Management	5	6. Journal of Community Development Research	5
Total	**30**	**Total**	**30**

2. Data Analysis

Analysis of Move Structures

The stage of analysis utilized the Creating a Research Space (CARS) model proposed by Swales (2004). This framework is the most widely recognized tool for analyzing the communicative purposes of research introductions.

Each introduction is manually coded to identify moves and steps: Move 1(Establishing a Territory) functioning to claim the centrality of the topic and

review previous research to provide context, Move 2 (Establishing a Niche) identifying a "gap" in the existing knowledge, raise a question, or continue a research tradition and Move 3 (Presenting the present work) announcing the present research, state the research questions, and describe the value or structure of the study.

Results

This section presented the results of the rhetorical move analysis conducted on sixty RAIs in the field of tourism, utilizing Swales' (2004) Creating a Research Space (CARS) framework. Following the criteria established in the methodology, moves and steps were categorized as obligatory (81%–100%), conventional (61%–80%), or optional (below 60%). The analysis compared thirty introductions from the International Corpus (IC) and thirty from the Thai Corpus (TC) as presented in Table 2.

Table 2 The Numbers of RAIs, Percentages, And Interpretations of Moves and Steps That Occurred in Research Article Introductions of international Corpus and Thai Corpus

Moves and Steps	International Corpus (IC)		Thai Corpus (TC)	
	Number of RAIs (n=30)	Percent (%)	Number of RAIs (n=30)	Percent (%)
Move 1: Establishing a territory (citations required) Via Topic generalization of increasing specificity	**30 (100%)**	**obligatory**	**30**	**obligatory**

Moves and Steps	International Corpus (IC)		Thai Corpus (TC)	
	Number of RAIs (n=30)	Percent (%)	Number of RAIs (n=30)	Percent (%)
Move 2: Establishing a niche (Found in International Tourism Journals)	**30 (100%)**	**obligatory**	**30**	**obligatory**
Step 1A: Indicating a gap	30 (100%)	obligatory	24	conventional
Step 1B: Adding to what is known	12 (40%)	optional	11	optional
Step 2: Presenting positive justification	16 (53.33%)	optional	12 (40%)	optional
Move 3: Presenting the present work	**30 (100%)**	**obligatory**	**28 (93.33%)**	obligatory
Step 1: Announcing present work descriptively and/or purposively possible	29 (96.67%)	obligatory	26 (86.67%)	obligatory
Step 2: Presenting research questions (RQs) or hypotheses	2 (6.67%)	optional	4 (13.33%)	conventional
Step 3: Definitional clarifications	6 (20%)	optional	5 (16.67%)	optional
Step 4: Summarizing methods	15 (50%)	optional	8 (26.67%)	optional

Moves and Steps	International Corpus (IC)		Thai Corpus (TC)	
	Number of RAIs (n=30)	Percent (%)	Number of RAIs (n=30)	Percent (%)
Step 5: Announcing principal outcomes	3 (10%)	optional	1 (3.33%)	optional
Step 6: Stating the value of the present research	13 (43.33%)	optional	15 (50%)	optional
Step 7: Outlining the structure of the paper	5 (16.67%)	optional	0	optional

From Table 2, the analysis revealed that overall, the three moves of the CARS model were occurred in both IC and TC, though the steps differ notably.

Move 1 (Establishing a Territory)

Move 1 was found in both corpora, appearing in 100% of the introductions (30 out of 30 in both TC and IC). Table 3 presented specific textual excerpts illustrating how writers execute Move 1 (Establishing a Territory) in both international and Thai tourism research article introductions. These samples were establishing the foundational importance of the research area, which international writers achieved by highlighting macro-economic scale and specialized emerging markets such as describing tourism as a "pivotal role in the socio-economic development of many nations" or focusing on high-technology medical tourism. In contrast, Thai writers anchored this significance to a national or cultural context, explicitly connecting the industry to Thailand's economic growth or detailing how local culture reflects social prosperity. Additionally, the table showed how Move 1 was used to provide academic context by reviewing

previous research. Ultimately, Table 3 classified Move 1 as an obligatory move across both the International Corpus (IC) and Thai Corpus (TC), confirming that establishing the significance of the broader research territory is a universal requirement regardless of the publication's geographic origin.

Table 3 Samples of Move 1 found in International Corpus and Thai Corpus

Move and Steps	Samples	Functions of Phrases in Move	Types of Moves
Move 1: Establishing a territory.	"As one of the world's largest and fastest-growing economic sectors, ***tourism plays a pivotal role in the socio-economic development*** of many nations..." (IN1)	- Showing the economic impact of tourism	Obligatory move In IC and TC
	"Within the specialized sector of medical tourism, ***there is an increasing shift toward emerging markets*** in Asia that offer high-technology healthcare at competitive prices..." (IN10)	- highlighting the economic impact of tourism	
	"...Thailand continues to be a leading brand for global tourism as this industry remains ***a strong economic engine for the country's growth***..." (TH10)	- Showing Economic significance	
	"...***Petatano, Champadaeng, and Suk-Erb (2015) highlighted in details that:*** The importance	- Reviewing the previous research	

	of local culture is not only the reflection of social prosperity but also a medium of education..." (TH11)		
	"...***Cultural tourism forms a significant component*** of worldwide tourism in the world today..." (TH15)	- Showing that cultural tourism is important	

Move 2 (Establishing a Niche)

Move 2 was also found to be obligatory (100%) in both corpora. Every article in the sample identified a need for the study. However, the internal realization of Move 2 via steps showed divergence as presented in Table 4.

Step 1A (Indicating a gap) is the predominant strategy for niche establishment. In IC, Step 1A occurred in all 30 international RAs (100%), making it obligatory for international publication. In contrast, it appeared in 24 out of 30 RAs (80%), making it conventional. Step 1A showed how to find limitations or missing information in the previous literature as presented in Table 4. The international example (IN29) pointed out a gap by saying directly that “Only a few researchers have tried to analyze visitors’ experiences”, and it cited specific past studies. The Thai sample (TH11) similarly noted that "studies on plant-based gastronomy tourism are very limited" and that development guidelines are "rarely mentioned".

For Step 1B (Adding to what is known), it was found in both groups. It appeared in 16 out of 30 RAIs in IC (53.33%) and 12 out of 30 RAIs in TC (40%). Both international and Thai samples in Table 4 demonstrated how writers position their work to build upon existing academic knowledge. The international excerpt (IN5) cited prior research regarding personifying destinations with human-

like characteristics to frame its direction. Meanwhile, the Thai excerpt (TH4) noted that while tourist motivations are constantly investigated, the specific research chose to narrow focus on senior tourists from the United States and Australia. Step 1B was found as an optional move across both the international and Thai corpora.

Step 2 (Presenting positive justification) was found in 12 international RAs (40%) and 11 Thai RAs (36.67%). Step 2 required that the rationale or justification for undertaking the investigation be clearly articulated. The international text (IN12) forcefully presented a particular stance that frequent business travelers had a different "gaze" than leisure tourists even though they occupied the same space. The Thai text (TH11) approached justification by recommending and encouraging the younger generation to remain flexible to grasp new experiences. Similar to Step 1B, it was noted that presenting positive justification is considered an optional move in both the international and Thai research contexts.

Table 4 Samples of Move 2 found in International Corpus and Thai Corpus

Move and Steps	Samples	Functions of Phrases in Move 2	Types of Moves
Move 2 Step 1A	"***Only a few researchers*** have tried to analyze visitors' experiences (Pearce, Wu, De Carlo, & Rossi, 2013; Poria, Biran & Reichel, 2006; Sharpley & Sundaram, 2005)." (IN29)	- Indicating a gap	Obligatory Move In IC
	"...studies on plant-based gastronomy tourism are very		Conventional Move

	limited... the development model and guidelines ***have been rarely mentioned in previous literature***..." (TH11)		In TC
Move 2 Step 1B	"Prior research has suggested that personifying destinations with human-like characteristics ***can lead to more favorable outcomes*** than branding based on functional attributes, such as beaches or scenery (Ekinci, Sirakaya-Turk and Baloglu 2007)." (IN5)	- Adding to what is known	Optional Move In IC and TC
	"...***the key motivational factors of tourists are always being investigated***... Therefore, this research has focused on the study of senior tourists who come from the United States of America and Australia." (TH4)		
Move 2 Step 2	"***This paper argues therefore, that*** frequent business travellers obtain different perceptions of touristic spaces and develop a different 'gaze' to their leisure tourist counterparts despite inhabiting the same space at the same time; an understanding	- Presenting positive justification	Optional Move In IC and TC

	encapsulated in the idea of the 'business tourist gaze'." (IN12)		
	<u>It is encouraged and recommended</u> especially for young generation to be flexible and adaptable to grasp this benefit and opportunity so that new things and experiences can be gained." (TH11)		

Move 3 (Presenting the present work)

Move 3 (Presenting the Present Work) was obligatory (100%) across the entire corpus. Table 5 outlined specific examples and textual excerpts of Move 3 from both international and Thai tourism research article introductions. This move is utilized by writers to officially present their research, state its parameters, and describe its value. The table divided the macro-move into seven steps, detailing their linguistic functions and how their classifications differ between the International Corpus (IC) and the Thai Corpus (TC).

Step 1 (Announcing present work) was the most frequent step that appeared in 29 international RAs (96.67%) and 26 Thai RAs (86.67%). It functioned to explicitly state what the study intended to explore or achieve. The international sample (IN12) specified, "This paper explores how the business tourist gaze is constructed..." while the Thai sample (TH19) stated, "This study aimed to explain the impact of international trade...". Table 5 classified this step as obligatory in both the international and Thai contexts.

Step 2 (Presenting research questions (RQs) or hypotheses) was found in both corpora, 2 RAIs in international corpus (6.67%) and 4 RAIs in Thai corpus (13.33%). This step was used to introduce the core inquiry guiding the paper. Two

clear questions were asked in the international excerpt (IN24) on tourists' perceptions of "digital-free" zones, while the Thai excerpt (TH23) asked about economic and socio-cultural impacts of mainland Chinese tourists. This step was categorized as an optional move in the IC but was labeled a conventional move in the TC.

Step 3 (Definitional clarifications) appeared in both corpora, 6 RAIs in international corpus (20%) and 5 RAIs in Thai corpus (16.67%). This step allowed writers to define specific terms or concepts critical to their research framework. For example, the international writers (IN21) explained, "We adopt the term 'slow tourism' to specifically refer to..." whereas the Thai writers (TH15) clarified that the attribute of perceived authenticity will be explored to develop a better understanding of cultural heritage. It was designated as an optional move in both corpora.

Step 4 (Summarizing methods) was found in both corpora, used by 15 RAIs in international corpus (50%) and 8 in Thai corpus (26.67%). This step gave a preview of the research design or steps taken to gather data. The international text (IN5) highlighted "Using a mixed-methods approach involving 400 international patients..." while the Thai text (TH16) outlined a needs analysis survey divided into six explicit steps, such as talking with management and touring Sydney Airport. The table notes this is an optional move for both groups.

Step 5 (Announcing principal outcomes) was used by 3 RAIs in international corpus (10%) and 1 in Thai corpus (3.33%). This step functioned to give a brief preview of the main findings. The international sample (IN18) reported that "The findings suggest that cognitive image is a stronger predictor..." while the Thai sample (TH28) mentioned that the researcher recognized the significance of demographic characteristics toward brand equity. This remained an optional move in both corpora.

Step 6 (Stating the value of the research) occurred in 13 RAIs in international corpus (43.33%) and 15 in Thai corpus (50%). This step highlighted the academic or practical contributions of the paper. The international writer (IN19) said that the research provided the contribution of "bridging the gap between resilience theory and sustainable destination management," while the Thai writer (TH24) said that it was useful for service providers to understand tourist behaviors. This step was classified as an optional move for both IC and TC.

Step 7 (Outlining structure) was completely absent (0%) in the Thai corpus but appeared in 7 international articles (16.67%). This final step provided a road map of the upcoming sections. The international text (IN25) provided a clear sequence: "In the sections that follow, we first review the literature… then present our ethnographic findings, and finally discuss policy implications". However; no sample phrase was provided for the Thai corpus, and this step was defined as an optional move in the IC and TC.

Table 5 Samples of Move 3 found in International Corpus and Thai Corpus

Move and Steps	Samples	Functions of Phrases in Move 3	Types of Moves
Move 3 Step 1	"***<u>This paper explores</u>*** how the business tourist gaze is constructed and reinforced by technology which is used to reconfigure presence and absence for the business	Announcing present work	Obligatory Move in IC and TC

	traveller at home and at the destination area." (IN12)		
	"This study aimed to explain the impact of international trade on international tourism demand." (TH19)		Conventional Move In TC
Move 3 Step 2	"***The study is guided by two research questions***: (1) How do tourists perceive 'digital-free' zones? and (2) Does this perception vary by age?" (IN24)	Presenting research questions: RQs	Optional Move in IC
	"***The main research question of this study was*** 'What are the economic and socio-cultural impacts of mainland Chinese tourists on Hong Kong residents?'." (TH23)		
Move 3 Step 3	"We adopt the term ***'slow tourism' to specifically refer to travel modes*** that prioritize local transport and extended stays in a single destination. (IN21)	Definitional clarifications	Optional Move in IC and TC
	"From this study, ***the attribute of perceived authenticity will be explored and examined from all***		

	parts. ***It will be vibrant for developing a better understanding of cultural heritage.*** " (TH15)		
Move 3 Step 4	"***Using a mixed-methods approach involving 400 international patients and semi-structured interviews***, this study identifies critical safety dimensions." (IN5)	Summarizing methods	Optional Move in IC and TC
	"In this research, ***the needs analysis survey was divided into 6 steps***: 1) talking with management… 2) tour of Sydney Airport… 3) collecting official job descriptions…" (TH16)		
Move 3 Step 5	"***The findings suggest that*** *cognitive image is a stronger predictor of satisfaction than previously estimated in European contexts*." (IN18)	Announcing principal outcomes	Optional Move in IC and TC
	"…the researcher recognized ***the significance of demographic characteristics toward the destination brand equity*** of Hua Hin tourism." (TH28)		

Move 3 Step 6	"***<u>This research contributes to the literature</u>*** *by bridging the gap between resilience theory and sustainable destination management*. (IN19)	Stating the value of the present research	Optional Move in IC and TC
	"***<u>It is helpful for service providers</u>*** to understand tourist behaviors… in order to know which attributions would meet behaviors to provide services accordingly." (TH24)		
Move 3 Step 7	"In the sections that follow, ***<u>we first</u>*** review the literature on slum tourism, ***<u>then</u>*** present our ethnographic findings, and ***<u>finally</u>*** discuss policy implications." (IN25)		Optional Move in IC and TC

In the summary of this section, the analysis of 60 tourism research article introductions (RAIs) from the International Corpus (IC) and the Thai Corpus (TC) demonstrated the application of Swales' CARS model with significant differences. Move 1 (Establishing a Territory) was mandatory in both corpora at 100% frequency, but the writers RAIs in IC emphasized on macro-economic factors and high-tech medical tourism whereas writers RAIs in TC emphasized on local economic and cultural contexts. Move 2 (Establishing a Niche) was macro-obligatory with Step 1A (Indicating a gap) at 100% in the IC, but only 80% in the TC. However, Step 1B (Adding to what is known) and Step 2 (Presenting positive justification) remained optional. Move 3 (Presenting the Present Work) was

necessary, where Step 1 (Announcing present work) was commonly used. Step 2 (Presenting research questions or hypotheses) was obligatory in the TC (13.33%) but optional in the IC (6.67%). Other steps in Move 3, including definitional clarifications, summarizing methods, announcing outcomes, and stating research value, are optional, with Step 7 (Outlining the structure of the paper) absent in the TC but optional in the IC (16.67%).

Discussion

By studying rhetorical move structures for tourism research article introductions (RAIs) from various international and Thai journals, the applicability and adoption of Swales' (2004) Create a Research Space (CARS) model is pointed out. This study substantiates a universality in the three-move structure Move 1 (Establishing a Territory), Move 2 (Establishing a Niche) and Move 3 (Presenting the Present Work), and reflects on the changes in the nature of the move in terms of culture and discipline. It presented that the adherence of both the international and Thai corpora to this three-move model, with the exception that all three moves were mandatory in the international, and Move 3 had less significance in the Thai documents. This variance corresponded with recent empirical studies recognizing the global prominence of the CARS framework while acknowledging intercultural variation in rhetorical performance. As another example, Pho and Lim (2017) discovered that the structure of the moves remained consistent across cultures but local academic norms influenced the rhetorical realization of these moves.

The analysis presented different strategies for Move 1. International language writers emphasized theoretical relevance, and deploy a "funneling" technique that moves from a wider discourse to a more restricted subject. On the other hand, Thai writers emphasized the importance of economic and social

benefits, aligning rhetorical strategies with national priorities (Tennant and Diel 2016).

For Move 2 the international corpus generally recognized clear weaknesses of the source, which encouraged a critical response, whereas Thai writers tended to employ a more cooperative and optimistic discourse. This corresponds to Hyon and Choi (2018) who described less confrontational styles among Asian writers. This comparative approach was particularly useful for seeing how Thai writers' tendency to focus on cooperative justifications exemplified a form of developmental rhetoric that was not reflective of the adversarial tone of Western academic writing (Hyland, 2016).

Also, both corpora in Move 3 reported a common practice of announcing present work, but international corpus offered more methodological transparency compared to Thai corpus. Thai introductions, however, were rarely well-prepared and did not offer systematic methodological previews as was the situation in other Asian settings where such details generally have to be introduced later in the manuscript (Phakiti and Woodrow 2018). It was also found the limited outlining in the Thai corpus, which suggested that readers should expect similar access, familiarity with the structure of traditional journals, were another culturally corroborating observation.

In addition, the findings of this study offer pedagogical implications for the development of English for Academic Purposes (EAP) courses in Thailand, especially in preparing Thai researchers and postgraduate students for international publication. Rather than instructing students on Swales' CARS model as a rigid, linear sequence (Move 1 to Move 2 to Move 3), EAP pedagogy must be restructured to address the rhetorical cyclicity and complexity characteristic of international journals. Teachers should explicitly demonstrate how international authors frequently recycle moves - such as cycling between establishing a territory (Move 1) and establishing a niche (Move 2) - to

progressively build a sophisticated argument. Furthermore, to bridge the gap between local and international rhetorical norms, EAP training should shift from traditional template-filling to corpus-based consciousness-raising activities. Thai writers need explicit instruction on how to transition from a rhetoric focused on "socio-economic benefits" toward a "theoretical relevance" approach. Most importantly, instead of adopting a cooperative or non-confrontational stance in Move 2, EAP curricula must equip Thai learners with the linguistic resources (such as hedging and evaluative vocabulary) necessary to engage in critical gap-pointing and adversarial academic discourse in a tactful yet academically rigorous manner.

Recommendation

Drawing from analyzing rhetorical moves found in introductions to tourism research articles, several suggestions are provided for genre-based discourse analysis for tourism literature. An increase in the size and range of the corpus is recommended in order to increase the generalizability of our findings beyond a single tourism discipline. This includes reviewing articles from journals with varying impact factors beyond just Quartile 1 to see whether conformity to Swales' model of CARS is consistent across strata.

Second, considering broader genre analysis could be carried out for an entire research article and not just in the Introduction which serves as a major gatekeeping section, where this section can act more as an introduction to a research topic. This wider approach may allow novice researchers an opportunity to engage with the Methods, Results, Discussion, and Conclusion sections more deeply, showing how rhetorical patterns are employed across an entire article, a far more comprehensive trail map for those who require to publish on the international journals.

Lastly, using qualitative methods for example, by interviewing journal editors and seasoned writers, is more insightful to explore what the motivation

behind rhetorical choices are, given institutional norms-culture that shape what people will say and, in general, editor feedback which might shape the way they say a given piece of writing. Such revelations can be very much appreciated by any instructors designing writing courses or non-native English writers attempting to meet the norms of the international publishing community.

References

Bhatia, V. K. (1993). *Analysing genre: Language use in professional settings*. Longman Group UK Limited.

Dudley-Evans, T. (1986). Genre analysis: An investigation of the introduction and discussion sections of MSc dissertations. In M. Coulthard (Ed.), *Talking about text* (pp. 128–145). University of Birmingham.

Dudley-Evans, T. (1994). Genre analysis: An approach to text analysis for ESP. In M. Coulthard (Ed.), *Advances in written text analysis* (pp. 140–150). Routledge.

Hyland, K. (2004). *Genre and second language writing*. The University of Michigan Press.

Hyland, K. (2008). Genre and academic writing in the disciplines. *Language Teaching*, 41(4), 543–562.

Hyland, K. (2016). Academic publishing and the politics of language. *Language Teaching*, 49(4), 526–538. https://doi.org/10.1017/S0261444816000273

Hyon, S., & Choi, Y. (2018). Rhetorical moves in Asian student writing: A contrastive study of gap statements. *Journal of English for Academic Purposes*, 33, 92–100. https://doi.org/10.1016/j.jeap.2017.12.005

Jogthong, C. (2001). *Research article introductions in Thai: Genre analysis of academic writing* [Doctoral dissertation, West Virginia University]. ProQuest Information and Learning Company.

Kanoksilapatham, B. (2005). Rhetorical structure of biochemistry research articles. *English for Specific Purposes*, 24(3), 269–292. https://doi.org/10.1016/j.esp.2004.08.003

Nwogu, K. N. (1997). The medical research article: Structure and functions. *English for Specific Purposes*, 16(2), 119–138. https://doi.org/10.1016/S0889-4906(96)00023-7

Phakiti, A., & Woodrow, L. (2018). Variations in research article introductions across Asian academic communities. *Linguistics and Education*, 44, 28–41. https://doi.org/10.1016/j.linged.2017.10.004

Pho, P. D., & Lim, J. M. (2017). Cross-disciplinary variations in move structures. *English for Specific Purposes*, 46, 40–54. https://doi.org/10.1016/j.esp.2016.12.001

SCImago Journal Rank Indicator. (2020). *SJR — SCImago journal rank*. SCImago. Retrieved August 2022, from https://www.scimagojr.com

Shannon, S. (2020). *A guide to academic writing: Essays, reports, and theses*. Academic Press.

Swales, J. (1981). *Aspects of article introductions* (Aston ESP Research Reports No. 1). University of Aston.

Swales, J. M. (1990). *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge University Press.

Swales, J. M. (2004). *Research genres: Explorations and applications*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9781139524827

Tennant, P., & Diel, J. (2016). Justifying research: Move strategies in research article introductions. *English for Specific Purposes*, 40, 1–14. https://doi.org/10.1016/j.esp.2015.11.001

อิทธิพลของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและบัญชีของธุรกิจ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร*

THE INFLUENCE OF DIGITAL MARKETING CAPABILITIES ON THE FINANCIAL AND ACCOUNTING PERFORMANCE OF SMEs IN BANGKOK

นิติรัฐ มาลีวัตร[1] และ ไพโรจน์ เกตุภักดีกูล[2]

Nitirat Maleewat[1] and Pairote Ketpakdeekul[2]

[1-2]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

[1-2]Rajamangala University of Technology Krungthep, Thailand

Corresponding Author's Email: nitirat.m@mail.rmutk.ac.th

วันที่รับบทความ : 11 กรกฎาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 20 กรกฎาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 22 กรกฎาคม 2569

Received 11 July 2026; Revised 20 July 2026; Accepted 22 July 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาลักษณะและองค์ประกอบของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลของธุรกิจ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสำรวจมุมมองและประสบการณ์ของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด 2. เพื่อศึกษาบทบาทและอิทธิพลของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและบัญชีของธุรกิจ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร ผ่านการวิเคราะห์ประสบการณ์และความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการนำความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินธุรกิจ 3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลเพื่อยกระดับผลการดำเนินงานทางการเงินและบัญชีของธุรกิจ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสังเคราะห์ข้อค้นพบจากการ

Citation:

* นิติรัฐ มาลีวัตร และ ไพโรจน์ เกตุภักดีกูล. (2569). อิทธิพลของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและบัญชีของธุรกิจ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1663-1680.

Nitirat Maleewat and Pairote Ketpakdeekul. (2026). The Influence Of Digital Marketing Capabilities On The Financial And Accounting Performance Of SMEs In Bangkok.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1663-1680.;

DOI: https://doi.org/10.

https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/

สัมภาษณ์เชิงลึกและข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าของและผู้จัดการ SMEs ในเขตกรุงแทพมหานคร จำนวน 25 คน โดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนามาจากกรอบแนวคิด RBV และ Dynamic Capabilities และ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Thematic Analysis ของ Braun & Clarke โดย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ขีดความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลทำหน้าที่เป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ขององค์กรที่ขยายออกไปนอกเหนือจากกิจกรรมทางการตลาดเพียงอย่างเดียว ช่วยเสริมสร้างผลการดำเนินงานทางการเงินผ่านการเติบโตของรายได้ ความสามารถในการทำกำไร และประสิทธิภาพทางการตลาด

2. ในขณะเดียวกันก็ปรับปรุงผลการดำเนินงานด้านบัญชีผ่านข้อมูลทางการเงินที่มีคุณภาพสูงขึ้น การจัดทำงบประมาณที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การควบคุมภายในที่ดีขึ้น และการตัดสินใจของผู้บริหารที่ดียิ่งขึ้น

3. ผลการศึกษาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า SME ในกรุงเทพฯ ควรพิจารณาความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลว่าเป็นความสามารถขององค์กรแบบบูรณาการที่สนับสนุน ความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวและประสิทธิภาพทางธุรกิจที่ยั่งยืน มากกว่าที่จะมองว่าเป็นเพียงเครื่องมือส่งเสริมการขายเท่านั้น

คำสำคัญ: ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัล, ผลการดำเนินงานทางการเงินและบัญชี, ธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, การวิจัยเชิงคุณภาพ, กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research has three main objectives: 1. To study the characteristics and components of digital marketing capabilities of SMEs in Bangkok, by exploring the perspectives and experiences of entrepreneurs regarding the application of digital technology in marketing activities. 2. To study the role and influence of digital marketing capabilities on the financial and accounting performance of SMEs in Bangkok, through the analysis of entrepreneurs' experiences and opinions in using digital marketing capabilities to improve business efficiency. 3. To

propose guidelines for developing digital marketing capabilities to enhance the financial and accounting performance of SMEs in Bangkok, by synthesizing findings from in-depth interviews and feedback from key informants, to be used as a guideline for sustainable business development. In-depth interviews were conducted with 25 owners and managers of SMEs in Bangkok using a questionnaire developed from the RBV and Dynamic Capabilities framework, and data was analyzed using Braun & Clarke Thematic Analysis.

The research results show that:

1. Digital marketing capabilities function as a strategic organizational resource that extends beyond marketing activities alone, enhancing financial performance through revenue growth, profitability, and marketing efficiency.

2. At the same time, it improves accounting performance through higher quality financial data, more efficient budgeting, and better internal controls. And better management decision-making.

3. These study results indicate that SMEs in Bangkok should consider digital marketing capabilities as an integrated organizational capability that supports long-term competitiveness and sustainable business performance, rather than viewing it merely as a promotional tool.

Keywords: Digital Marketing Capability, Financial and Accounting Performance, SMEs, Qualitative Research, Bangkok Metropolitan Area

บทนำ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ การสร้างงาน และนวัตกรรม ทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ในประเทศไทย SMEs มีสัดส่วนที่สำคัญของสถานประกอบการธุรกิจและมีส่วนสำคัญต่อ GDP ของประเทศ ทำให้ความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวของ SMEs เป็นเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัล พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป และการแข่งขันในตลาดที่เพิ่มขึ้น ได้ผลักดันให้ SMEs

ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจแบบดั้งเดิมไปสู่การดำเนินงานที่ขับเคลื่อนด้วยระบบดิจิทัล ในบรรดาการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัล (DMCs) ได้กลายเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญ ซึ่งช่วยให้บริษัทต่างๆ สร้างมูลค่าให้กับลูกค้า เสริมสร้างการตอบสนองต่อตลาด และปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กร การศึกษาล่าสุดชี้ให้เห็นว่าบริษัทที่มีความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลที่เหนือกว่า จะอยู่ในตำแหน่งที่ดีกว่าในการบรรลุความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน โดยการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล การวิเคราะห์ลูกค้า แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย และการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลเข้ากับกลยุทธ์การตลาดของตนอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลครอบคลุมถึงความสามารถขององค์กรในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แพลตฟอร์มออนไลน์ การวิเคราะห์การตลาด ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า (CRM) และสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อดึงดูด สร้างความสัมพันธ์ และรักษาลูกค้าไว้ แตกต่างจากความสามารถด้านการตลาดแบบดั้งเดิม ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลเน้นความคล่องตัวขององค์กร การโต้ตอบกับลูกค้าแบบเรียลไทม์ การสื่อสารแบบเฉพาะบุคคล และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากข้อมูลดิจิทัล ความสามารถเหล่านี้มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีพลวัตในปัจจุบัน ซึ่งผู้บริโภคคาดหวังประสบการณ์แบบ Omni-channel ที่ราบรื่นและบริการแบบเฉพาะบุคคล หลักฐานเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลส่งผลดีต่อประสิทธิภาพทางธุรกิจโดยการเพิ่มการมีส่วนร่วมของลูกค้า นวัตกรรม และความสามารถในการปรับตัวขององค์กร ในขณะเดียวกันก็เสริมสร้างการมุ่งเน้นตลาดและความสามารถด้าน CRM ของบริษัท นอกเหนือจากผลลัพธ์ทางการตลาดแล้ว ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลยังได้รับการยอมรับมากขึ้นเรื่อยๆ ว่าเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญของประสิทธิภาพทางการเงินและการบัญชี การตลาดดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ SMEs สามารถปรับปรุงการสร้างรายได้ การดึงดูดลูกค้า และประสิทธิภาพการดำเนินงาน ในขณะเดียวกันก็ลดต้นทุนการตลาดผ่านแคมเปญที่ตรงเป้าหมายและการสื่อสารอัตโนมัติ

กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางทางการค้าและเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ซึ่งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ดำเนินงานในตลาดที่มีการแข่งขันสูงและเชื่อมต่อกันทางดิจิทัล ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พึ่งพาช่องทางดิจิทัลมากขึ้นเรื่อยๆ สำหรับการค้นหาสินค้า การตัดสินใจซื้อ และการมีส่วนร่วมหลังการซื้อ ซึ่งสร้างทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับ SMEs แม้ว่าหลายองค์กรจะนำเครื่องมือการตลาดดิจิทัลมาใช้แล้ว เช่น การโฆษณาบนโซเชียลมีเดีย การตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ และการมี

ส่วนร่วมกับลูกค้าที่ขับเคลื่อนด้วย AI แต่ก็ยังคงมีความแตกต่างอย่างมากในด้านความสามารถทางการตลาดดิจิทัลและความสามารถในการแปลงความสามารถเหล่านี้ให้เป็นผลลัพธ์ทางการเงินและการบัญชีที่วัดได้ งานวิจัยที่มีอยู่ส่วนใหญ่เน้นไปที่ผลการดำเนินงานทางธุรกิจโดยทั่วไปหรือประสิทธิผลทางการตลาด ในขณะที่มีการให้ความสนใจค่อนข้างจำกัดในการตรวจสอบอิทธิพลร่วมกันของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลที่มีต่อทั้งผลการดำเนินงานทางการเงินและผลการดำเนินงานทางบัญชี งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลมีส่วนช่วยในการปรับปรุงผลลัพธ์ทางการเงินไปพร้อมๆ กับการเพิ่มประสิทธิภาพการบัญชีผ่านคุณภาพข้อมูลทางการเงินที่ดีขึ้น การตัดสินใจของผู้บริหาร และประสิทธิผลขององค์กร ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ในด้านการตลาดดิจิทัล ระบบสารสนเทศทางการบัญชี และผลการดำเนินงานของ SME โดยการขยายแนวคิดมุมมองตามทรัพยากร (Resource-Based View: RBV) และทฤษฎีความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities Theory) ภายในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล นอกจากนี้ ผลลัพธ์จะให้ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับเจ้าของ SME ผู้จัดการ นักบัญชี ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด และผู้กำหนดนโยบายที่ต้องการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรและผลการดำเนินงานทางธุรกิจที่ยั่งยืนในเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศไทยที่กำลังเติบโต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะและองค์ประกอบของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลของธุรกิจ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสำรวจมุมมองและประสบการณ์ของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด

2. เพื่อศึกษาบทบาทและอิทธิพลของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและบัญชีของธุรกิจ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร ผ่านการวิเคราะห์ประสบการณ์และความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการนำความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินธุรกิจ

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลเพื่อยกระดับผลการดำเนินงานทางการเงินและบัญชีของธุรกิจ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสังเคราะห์ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

จากการกำหนดประเด็นการศึกษา (Themes) หรือ องค์ประกอบของแนวคิด (Conceptual Constructs) ที่ใช้เป็นกรอบในการสัมภาษณ์เชิงลึกของงานวิจัยเรื่องนี้ ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์ด้วย Thematic Analysis หรือ Content Analysis ได้ และจากการสังเคราะห์งานวิจัยด้าน Digital Marketing Capabilities พบว่าแนวคิดส่วนใหญ่ใช้กรอบ Resource-Based View (RBV) และ Dynamic Capabilities Theory อธิบายว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของ SMEs การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิธีการสร้างมูลค่า แข่งขัน และรักษาประสิทธิภาพขององค์กรขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) อย่างสิ้นเชิง ในตลาดที่มีการแข่งขันสูงเช่นกรุงเทพมหานคร SMEs ถูกคาดหวังมากขึ้นเรื่อยๆ ว่าจะใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไม่เพียงแต่สำหรับการสื่อสารทางการตลาดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมกับลูกค้า และการจัดการทางการเงินด้วย ดังนั้น ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัล (DMCs) จึงกลายเป็นหนึ่งในความสามารถที่สำคัญที่สุดขององค์กรที่ช่วยให้บริษัทต่างๆ สามารถตอบสนองต่อความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน งานวิจัยล่าสุดระบุอย่างสม่ำเสมอว่า มุมมองที่อิงทรัพยากร (Resource-Based View: RBV) และทฤษฎีความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities Theory: DCT) เป็นมุมมองทางทฤษฎีที่โดดเด่นในการอธิบายว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของ SMEs อย่างไร

ตามมุมมองที่อิงทรัพยากร (RBV) องค์กรจะบรรลุประสิทธิภาพที่เหนือกว่าผ่านทรัพยากรที่มีคุณค่า หายาก เลียนแบบไม่ได้ และไม่สามารถทดแทนได้ (VRIN) ภายในมุมมองนี้ ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลถือเป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากเป็นการบูรณาการความรู้ทางเทคโนโลยี ข้อมูลลูกค้า การเรียนรู้ขององค์กร และความเชี่ยวชาญด้านการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน แตกต่างจากทรัพยากรทางกายภาพ ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลนั้นยากที่คู่แข่งจะเลียนแบบได้ เนื่องจากฝังตัวอยู่ในกิจวัตรประจำวันขององค์กร ประสบการณ์ที่สั่งสมมา และความรู้ด้านการจัดการ (Homburg & Wielgos, 2022) ดังนั้น SMEs ที่มีความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลที่แข็งแกร่งกว่าจึงมีแนวโน้มที่จะสร้างมูลค่าให้กับลูกค้าได้ดีกว่า เสริมสร้างตำแหน่งทางการตลาด และปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรได้ดียิ่งขึ้น ทฤษฎีความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities

Theory) ซึ่งเป็นส่วนเสริมของทฤษฎีฐานทรัพยากร (RBV) กล่าวว่า ความได้เปรียบในการแข่งขันไม่ได้ขึ้นอยู่กับการครอบครองทรัพยากรที่มีคุณค่าเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรในการรับรู้โอกาส คว้าโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงของตลาด และปรับเปลี่ยนทรัพยากรภายในอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ในบริบทของ SMEs ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลแสดงถึงความสามารถระดับสูงที่ช่วยให้บริษัทต่าง ๆ สามารถบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการทางการตลาด จากมุมมองการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการดำเนินงานทางการเงินเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ และหมายถึงความสามารถขององค์กรในการสร้างผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจที่พึงประสงค์ผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัดทั่วไป ได้แก่ การเติบโตของรายได้ ความสามารถในการทำกำไร การเติบโตของยอดขาย ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ผลตอบแทนจากการลงทุน (**ROI**) ผลตอบแทนจากการลงทุนด้านการตลาด (ROMI) กระแสเงินสด และประสิทธิภาพด้านต้นทุน หลักฐานเชิงประจักษ์ล่าสุดชี้ให้เห็นว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลช่วยปรับปรุงผลการดำเนินงานทางการเงินโดยการเพิ่มการได้มาซึ่งลูกค้า เสริมสร้างการรักษาลูกค้า ขยายการเข้าถึงตลาด และลดต้นทุนการตลาดผ่านช่องทางการสื่อสารดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลยังช่วยให้ SMEs สามารถตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างแม่นยำและทันท่วงทีมากขึ้น ซึ่งจะช่วยปรับปรุงผลกำไรโดยรวมของธุรกิจ

ผลการดำเนินงานด้านบัญชีก็มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล หมายถึงประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีในการผลิตข้อมูลทางการเงินที่ถูกต้อง ทันเวลา เชื่อถือได้ และเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ระบบบัญชีดิจิทัลสมัยใหม่ช่วยอำนวยความสะดวกในการรายงานทางการเงินแบบเรียลไทม์ การจัดทำงบประมาณ การควบคุมภายใน การจัดการต้นทุน และการตัดสินใจของผู้บริหาร การศึกษาล่าสุดชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการระบบการตลาดดิจิทัลกับแพลตฟอร์มบัญชีดิจิทัลช่วยให้องค์กรสามารถประเมินการลงทุนด้านการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ปรับปรุงความโปร่งใสทางการเงิน และเสริมสร้างการกำกับดูแลกิจการขององค์กร ด้วยเหตุนี้ ผลการดำเนินงานด้านบัญชีจึงถูกมองว่าเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญขององค์กรซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาขีดความสามารถด้านดิจิทัลมากขึ้นเรื่อย ๆ

ในบริบทของธุรกิจ SME ในกรุงเทพมหานคร ธุรกิจต่าง ๆ ดำเนินงานในตลาดดิจิทัลที่มีการแข่งขันสูงที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย ผู้บริโภคพึ่งพาสื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ รีวิวออนไลน์ ระบบแนะนำสินค้าที่ใช้ AI และแอปพลิเคชันบนมือถือมากขึ้นตลอดเส้นทางการซื้อสินค้า ดังนั้น SME จึงต้องการขีดความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลที่แข็งแกร่งขึ้นเพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แม้ว่าการศึกษาในอดีตจะตรวจสอบขีดความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลและผลการดำเนินงานทางธุรกิจโดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง แต่มีเพียงไม่กี่การศึกษาที่ตรวจสอบในเชิงคุณภาพว่าเจ้าของ SME รับรู้ถึงอิทธิพลของขีดความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลที่มีต่อทั้งผลการดำเนินงานทางการเงินและผลการดำเนินงานด้านบัญชีไปพร้อม ๆ กันอย่างไร โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร นี่จึงเป็นช่องว่างการวิจัยที่สำคัญที่การศึกษาในปัจจุบันพยายามที่จะแก้ไข

โดยรวมแล้ว วรรณกรรมชี้ให้เห็นว่าขีดความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ขององค์กรภายใต้ทฤษฎีมุมมองตามทรัพยากร (Resource-Based View) ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นขีดความสามารถขององค์กรแบบไดนามิกภายใต้ทฤษฎีขีดความสามารถแบบไดนามิก (Dynamic Capabilities Theory) ด้วยการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูลเชิงลึกของลูกค้า การเรียนรู้ขององค์กร และการตัดสินใจของผู้บริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถเหล่านี้ช่วยให้ SMEs สามารถปรับปรุงผลประกอบการทางการเงินและเสริมสร้างประสิทธิภาพทางการบัญชีได้ ดังนั้น การศึกษาเชิงคุณภาพนี้จึงมุ่งสำรวจว่าเจ้าของและผู้จัดการ SMEs ในกรุงเทพมหานคร รับรู้ พัฒนา และใช้ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลอย่างไรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงินและการบัญชี ซึ่งจะช่วยขยายองค์ความรู้ที่มีอยู่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลและความสามารถในการแข่งขันของ SMEs

กรอบแนวคิดงานวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องอิทธิพลของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและบัญชีของธุรกิจ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร ปัจจัยทั้งหมดถูกนำเสนอในรูปแบบกรอบงานวิจัย ในรูปภาพที่ 1 เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น ดังนี้

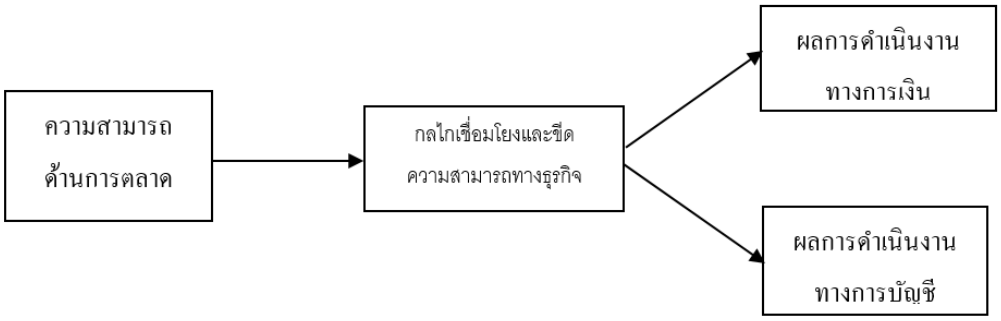

รูปภาพที่ 1 กรอบงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยอิงตามกรอบแนวคิดการตีความ เพื่อสำรวจว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและการบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพมหานคร อย่างไร งานวิจัยนี้ยึดหลักทฤษฎีมุมมองที่อิงทรัพยากร (Resource-Based View: RBV) และทฤษฎีความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities Theory) เป็นหลัก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยเจ้าของ SME ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร ผู้จัดการฝ่ายการตลาด ผู้จัดการฝ่ายการเงิน และผู้จัดการฝ่ายบัญชี ที่ดำเนินธุรกิจ SME ที่จดทะเบียนในกรุงเทพมหานคร และได้ดำเนินกิจกรรมการตลาดดิจิทัลมาแล้วอย่างน้อย 3 ปี ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อคัดเลือกผู้เข้าร่วมที่มีข้อมูลครบถ้วนและมีประสบการณ์ตรงทั้งด้านการตลาดดิจิทัลและการจัดการทางการเงินขององค์กร แทนที่จะกำหนดขนาดตัวอย่างทางสถิติ การศึกษาเชิงคุณภาพอาศัยพลังของข้อมูลและความอิ่มตัวทางทฤษฎี ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าของและผู้จัดการ SMEs ในเขตกรุงแทพมหานคร จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามที่ได้ทำการ IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และดำเนินการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจนกว่าจะไม่มีประเด็นใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งบ่งชี้ถึงความอิ่มตัวทางทฤษฎี (Braun & Clarke, 2026; Hennink & Kaiser, 2022)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างใช้เวลาประมาณ 60-90 นาที โดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนามาจากกรอบแนวคิด RBV และ Dynamic Capabilities เอกสารขององค์กร รายงานการตลาดดิจิทัล และบันทึกทางการบัญชีได้รับการตรวจสอบเพื่อสนับสนุนการตรวจสอบความถูกต้องเชิงวิธีการ บันทึกการสัมภาษณ์ได้รับการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงธีม 6 ขั้นตอนของ Braun และ Clarke ซึ่งรวมถึงการทำความคุ้นเคยกับข้อมูล การเข้ารหัสเบื้องต้น การสร้างธีม การทบทวนธีม การกำหนดธีม และการจัดทำรายงาน ความน่าเชื่อถือของการวิจัยได้รับการเสริมสร้างผ่าน การตรวจสอบจากผู้เข้าร่วม การตรวจสอบความถูกต้องเชิงวิธีการ การตรวจสอบเส้นทาง การตรวจสอบ และการบันทึกสะท้อนความคิด เพื่อให้มั่นใจในความน่าเชื่อถือ ความสามารถในการพึ่งพา ความสามารถในการถ่ายทอด และความสามารถในการตรวจสอบยืนยัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Thematic Analysis ของ Braun & Clarke (Braun and Clarke, 2006) ซึ่งวิธีการนี้ให้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลทำงานอย่างไรในฐานะทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ขององค์กรที่เอื้อต่อการปรับปรุงผลการดำเนินงานทางการเงินและการบัญชีในกลุ่ม SMEs ในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยพบว่า

1) ขีดความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลทำหน้าที่เป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ขององค์กรที่ขยายออกไปนอกเหนือจากกิจกรรมทางการตลาดเพียงอย่างเดียว ช่วยเสริมสร้างผลการดำเนินงานทางการเงินผ่านการเติบโตของรายได้ ความสามารถในการทำกำไร และประสิทธิภาพทางการตลาด ผลการศึกษาเชิงคุณภาพนี้ชี้ให้เห็นว่า ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลเป็นความสามารถเชิงกลยุทธ์ขององค์กรที่มีส่วนสำคัญในการยกระดับทั้งผลประกอบการ

ทางการเงินและการบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในกรุงเทพฯ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าของ SME ผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการฝ่ายการตลาด ผู้จัดการฝ่ายการเงิน และผู้จัดการฝ่ายบัญชี ผู้เข้าร่วมการวิจัยต่างเห็นพ้องต้องกันว่า “องค์กรที่มีความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลที่แข็งแกร่งกว่าจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางการตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เสริมสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และบรรลุผลลัพธ์ทางธุรกิจที่เหนือกว่าได้ดีกว่า” ผลการวิจัยยังสนับสนุนทฤษฎีมุมมองที่อิงทรัพยากร (Resource-Based View: RBV) และทฤษฎีความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลเป็นทรัพยากรขององค์กรที่มีคุณค่า ซึ่งช่วยให้ SME พัฒนาความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืนผ่านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล การเรียนรู้ขององค์กร และกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัล ผู้เข้าร่วมการวิจัยระบุถึงความสามารถที่สำคัญหลายประการที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร ได้แก่ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ การตลาดเนื้อหา การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า (CRM) การวิเคราะห์การตลาด การตลาดที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การตลาดอัตโนมัติ และการตลาดแบบ Omni-channel ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เน้นย้ำว่า การบูรณาการความสามารถเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้องค์กรสามารถปรับปรุงการมีส่วนร่วมของลูกค้า ได้รับข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับลูกค้ามากขึ้นผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ปรับแต่งการสื่อสารทางการตลาด และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในความต้องการของลูกค้าและสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

2) ในขณะเดียวกันก็ปรับปรุงผลการดำเนินงานด้านบัญชีผ่านข้อมูลทางการเงินที่มีคุณภาพสูงขึ้น การจัดทำงบประมาณที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การควบคุมภายในที่ดีขึ้น และการตัดสินใจของผู้บริหารที่ดียิ่งขึ้น ในส่วนของผลการดำเนินงานทางการเงิน ผู้เข้าร่วมยังรายงานต่อว่า การนำความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลมาใช้ส่งผลดีต่อรายได้ของธุรกิจ การเติบโตของยอดขาย ผลกำไร การได้มาซึ่งลูกค้า การรักษาลูกค้า และประสิทธิภาพด้านต้นทุนการตลาด เจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหลายรายอธิบายว่า การตลาดดิจิทัลช่วยให้ธุรกิจของพวกเขาสามารถขยายการครอบคลุมตลาดไปไกลกว่าขอบเขตทางภูมิศาสตร์แบบดั้งเดิม ในขณะเดียวกันก็ลดค่าใช้จ่ายในการโฆษณาผ่านการสื่อสารออนไลน์ที่ตรงเป้าหมาย นอกจากนี้ การใช้การวิเคราะห์ลูกค้าและการตัดสินใจที่ได้รับการสนับสนุนจาก AI ช่วยเพิ่ม

ประสิทธิภาพทางการตลาด ส่งผลให้ผลตอบแทนจากการลงทุนทางการตลาด (ROMI) สูงขึ้น การจัดการกระแสเงินสดดีขึ้น และความมั่นคงทางการเงินโดยรวมดีขึ้น

3) ผลการศึกษาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า SME ในกรุงเทพฯ ควรพิจารณาความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลว่าเป็นความสามารถขององค์กรแบบบูรณาการที่สนับสนุน ความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวและประสิทธิภาพทางธุรกิจที่ยั่งยืน มากกว่าที่จะมองว่าเป็นเพียงเครื่องมือส่งเสริมการขายเท่านั้น นอกจากนี้ การศึกษายังระบุปัจจัยสนับสนุนหลายประการที่ช่วยให้การพัฒนาขีดความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลประสบความสำเร็จ ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง ความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล ความสามารถด้านดิจิทัลของพนักงาน การเรียนรู้ขององค์กร วัฒนธรรมนวัตกรรม การลงทุนในเทคโนโลยีดิจิทัล และการฝึกอบรมพนักงานอย่างต่อเนื่อง ในทางกลับกัน ผู้เข้าร่วมระบุว่าข้อจำกัดทางการเงิน การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัล ความซับซ้อนทางเทคโนโลยี ความกังวลด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว เป็นอุปสรรคสำคัญที่จำกัดความสามารถของ SMEs ในการเพิ่มประโยชน์สูงสุดจากการตลาดดิจิทัล

โดยรวมแล้ว ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าขีดความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลทำหน้าที่เป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ขององค์กรที่ขยายออกไปนอกเหนือจากกิจกรรมทางการตลาดเพียงอย่างเดียว ช่วยเสริมสร้างผลการดำเนินงานทางการเงินผ่านการเติบโตของรายได้ ความสามารถในการทำกำไร และประสิทธิภาพทางการตลาด ในขณะเดียวกันก็ปรับปรุงผลการดำเนินงานด้านบัญชีผ่านข้อมูลทางการเงินที่มีคุณภาพสูงขึ้น การจัดทำงบประมาณที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การควบคุมภายในที่ดีขึ้น และการตัดสินใจของผู้บริหารที่ดียิ่งขึ้น ผลการศึกษาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า SME ในกรุงเทพฯ ควรพิจารณาความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลว่าเป็นความสามารถขององค์กรแบบบูรณาการที่สนับสนุนความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวและประสิทธิภาพทางธุรกิจที่ยั่งยืน มากกว่าที่จะมองว่าเป็นเพียงเครื่องมือส่งเสริมการขายเท่านั้น

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลอย่างมากต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและการบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพฯ ซึ่งสนับสนุนข้อเสนอเชิงทฤษฎีของทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource-

Based View: RBV) และทฤษฎีความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities Theory) ผู้เข้าร่วมการวิจัยเห็นพ้องต้องกันว่า ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัล ซึ่งรวมถึงกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ การตลาดเนื้อหา การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า (CRM) การวิเคราะห์การตลาด การตลาดที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การตลาดอัตโนมัติ และการตลาดแบบ Omni-channel ล้วนเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ขององค์กรที่ช่วยให้ SMEs สามารถตอบสนองต่อสภาวะตลาดที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hazzam et al. (2025) ที่กล่าวว่า ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรโดยการบูรณาการการมุ่งเน้นตลาดและการบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Apasrawirote et al. (2022) ที่กำหนดแนวคิดความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลว่าเป็นความสามารถขององค์กรแบบหลายมิติมากกว่าเพียงแค่การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การศึกษายังพบว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลช่วยปรับปรุงผลการดำเนินงานทางการเงินในเชิงบวก โดยเพิ่มการเติบโตของยอดขาย ผลกำไร การได้มาซึ่งลูกค้า การรักษาลูกค้า ประสิทธิภาพด้านต้นทุนการตลาด ผลตอบแทนจากการลงทุนทางการตลาด (ROMI) และกระแสเงินสด ผ่านการกำหนดเป้าหมายลูกค้าที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและการตัดสินใจทางการตลาดที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ผลการค้นหานี้สนับสนุนงานวิจัยของ Wu et al. (2024) และ Toni et al. (2024) ที่รายงานว่ากลยุทธ์การตลาดดิจิทัลมีส่วนช่วยโดยตรงต่อการปรับปรุงผลการดำเนินงานทางการเงินและความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจของ SMEs นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลส่งผลดีต่อประสิทธิภาพทางการบัญชี โดยการเพิ่มคุณภาพของข้อมูลทางการบัญชี ความถูกต้องของการรายงาน ประสิทธิภาพของการจัดทำงบประมาณ การควบคุมต้นทุนภายใน ความโปร่งใสทางการเงิน และการตัดสินใจของผู้บริหาร ผ่านการบูรณาการระบบการตลาดดิจิทัลกับระบบข้อมูลทางการบัญชี ผลการค้นหาเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Al-Hattami et al. (2025) ที่แสดงให้เห็นว่าระบบบัญชีดิจิทัลช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรโดยสนับสนุนการจัดการทางการเงินที่ทันเวลา ถูกต้อง และอิงตามหลักฐาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการศึกษาครั้งนี้ ยังระบุถึงปัจจัยด้านองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง ความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล ความสามารถด้านดิจิทัลของพนักงาน การเรียนรู้ขององค์กร วัฒนธรรมแห่งนวัตกรรม การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง และการลงทุนในเทคโนโลยีดิจิทัล ในขณะที่ข้อจำกัดทางการเงิน การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัล ความซับซ้อนทางเทคโนโลยี ความกังวลด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับ SMEs โดยรวมแล้ว ผลการวิจัยขยายองค์ความรู้ที่มีอยู่โดยแสดงให้เห็นว่าขีดความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลไม่ใช่เพียงแค่เครื่องมือทางการตลาด แต่เป็นขีดความสามารถเชิงกลยุทธ์แบบบูรณาการที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพทางการตลาด ผลประกอบการทางการเงิน และผลประกอบการทางบัญชีไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งจะช่วยให้ SMEs ในกรุงเทพฯ สามารถบรรลุความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวและการเติบโตขององค์กรอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ศึกษาอิทธิพลของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและการบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพฯ ผ่านมุมมองและประสบการณ์ของเจ้าของและผู้จัดการ SMEs โดยใช้แนวคิดมุมมองที่อิงทรัพยากร (Resource-Based View: RBV) และทฤษฎีความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities Theory) เป็นแนวทาง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ขององค์กรที่ช่วยให้ SMEs เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและบรรลุผลการดำเนินงานทางธุรกิจที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เข้าร่วมวิจัยระบุว่า กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ การตลาดเนื้อหา การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า (CRM) การวิเคราะห์การตลาด การตลาดที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การตลาดอัตโนมัติ และการตลาดแบบ Omni-channel เป็นมิติสำคัญของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลที่ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของลูกค้า ปรับปรุงการตอบสนองขององค์กร และสนับสนุนการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล ความสามารถเหล่านี้ถูกมองว่ามีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมากต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน โดยช่วยเพิ่มการเติบโตของยอดขาย การเติบโตของรายได้ ความสามารถในการทำกำไร การได้มาและการรักษาลูกค้า ประสิทธิภาพด้านต้นทุนการตลาด

กระแสเงินสด และผลตอบแทนจากการลงทุนทางการตลาด (ROMI) นอกจากนี้ การศึกษาพบว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพทางการบัญชีโดยการเพิ่มคุณภาพ ความถูกต้อง และความทันเวลาของข้อมูลทางการบัญชี เสริมสร้างประสิทธิผลของการจัดทำงบประมาณ ปรับปรุงการควบคุมต้นทุนภายใน เพิ่มความโปร่งใสทางการเงิน และสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารบนพื้นฐานของหลักฐานผ่านการบูรณาการระบบการตลาดดิจิทัลเข้ากับระบบข้อมูลทางการบัญชี ผู้เข้าร่วมยังเน้นย้ำว่าการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยขององค์กร เช่น การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง ความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล ความสามารถด้านดิจิทัลของพนักงาน การเรียนรู้ขององค์กร วัฒนธรรมนวัตกรรม การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง และการลงทุนในเทคโนโลยีดิจิทัล ในขณะที่ข้อจำกัดทางการเงิน การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัล ความซับซ้อนของเทคโนโลยี ความกังวลด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถ โดยรวมแล้ว ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลไม่ควรถูกมองว่าเป็นเพียงเครื่องมือทางการตลาด แต่ควรถูกมองว่าเป็นความสามารถเชิงกลยุทธ์ขององค์กรแบบบูรณาการที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการตลาด ผลการดำเนินงานทางการเงิน และผลการดำเนินงานทางการบัญชีไปพร้อมๆ กัน ซึ่งจะช่วยให้ SMEs ในกรุงเทพฯ สามารถบรรลุความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว ความยืดหยุ่นขององค์กร และการเติบโตทางธุรกิจที่ยั่งยืนในเศรษฐกิจดิจิทัล **ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย** งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจว่า (1) ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและการบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในกรุงเทพฯ อย่างไร โดยการตรวจสอบประสบการณ์ มุมมอง และแนวทางปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ของเจ้าของ SMEs ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด งานวิจัยนี้ศึกษาถึงมิติสำคัญของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัล ได้แก่ กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ความสามารถในการทำการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การตลาดเนื้อหา การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกค้นหา (SEO) การตลาดผ่านกลไกค้นหา (SEM) การจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า (CRM) ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล การโฆษณาดิจิทัล ความสามารถด้านอีคอมเมิร์ซ การบูรณาการการตลาดแบบ Omnichannel การตลาดผ่านมือถือ การตลาดที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การมีส่วนร่วมของลูกค้า การสื่อสารแบรนด์ นวัตกรรมดิจิทัล และความสามารถขององค์กรในการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การวิจัยยังสำรวจ

(2) ผลการดำเนินงานด้านการเงินและการบัญชี โดยมุ่งเน้นที่การรับรู้ของผู้เข้าร่วมเกี่ยวกับวิธีที่ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลมีส่วนช่วยในการเติบโตของรายได้ ผลการดำเนินงานด้านการขาย ความสามารถในการทำกำไร ประสิทธิภาพด้านต้นทุน การจัดการกระแสเงินสด ความยั่งยืนทางการเงิน ผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) คุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ประสิทธิภาพในการจัดทำงบประมาณ ความถูกต้องแม่นยำในการรายงานทางการเงิน การตัดสินใจทางการเงิน ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ และผลการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาว สุดท้าย การศึกษานี้ตรวจสอบ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลและผลการดำเนินงานด้านการเงินและการบัญชี โดยสำรวจกลไกพื้นฐานที่ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลสร้างมูลค่าทางธุรกิจ เพิ่มการได้มาและการรักษาลูกค้า เสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ปรับปรุงแนวทางการจัดการทางการเงิน สนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และอำนวยความสะดวกในการเติบโตของธุรกิจอย่างยั่งยืน การวิจัยนี้ใช้แนวทางเชิงคุณภาพแบบตีความผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ประกอบการ SME ผู้จัดการฝ่ายการตลาด และผู้เชี่ยวชาญด้านบัญชีหรือการเงิน เพื่อสร้างข้อมูลเชิงลึกที่หลากหลายเกี่ยวกับวิธีที่ความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลส่งผลต่อผลลัพธ์ทางการเงินและการบัญชีภายในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีพลวัตของกรุงเทพฯ ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยส่งเสริมความรู้ด้านการตลาดและการบัญชี โดยการพัฒนาความเข้าใจอย่างครอบคลุมเกี่ยวกับบทบาทเชิงกลยุทธ์ของความสามารถด้านการตลาดดิจิทัลในการยกระดับประสิทธิภาพขององค์กร และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้จัดการ SME ผู้กำหนดนโยบาย และนักวิจัยที่ต้องการปรับปรุงความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจและความยั่งยืนทางการเงินในเศรษฐกิจดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

Al-Hattami, H. M., Battour, M., & Al-Bukhrani, M. A. (2025). Digital accounting systems in SMEs: Do they influence marketing performance? A moderated mediation analysis. *Strategic Change,* 34(5), 747–758.

Apasrawirote, D., Yawised, K., & Muneesawang, P. (2022). Digital marketing capability: The mystery of business capabilities. *Marketing Intelligence & Planning,* 40(4), 477–496.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology,* 3(2), 77–101

Budayanti, S., Adi, P. H., & Setyanto, R. P. (2025). Identification of antecedents, indicators, and barriers on the role of digital marketing capabilities within SMEs: A systematic literature review. *Multidisciplinary Reviews,* 9(4), e2026202.

Elkhoudary, A., Yadav, J. K., & Alam, M. M. D. (2026). Digital marketing capabilities as drivers of SME innovation and performance: A systematic literature review and research agenda for emerging economies. *Humanities and Social Sciences Communications,* 13, 605.

Hazzam, J., Dobson, P. M., Singh, B., Ibrahim, B., & Aljarah, A. (2025). Digital marketing capabilities and SME performance: The influence of market orientation and the complementarity effect on customer relationship management capabilities. *Journal of Research in Marketing and Entrepreneurship*. Advance online publication.

Hennink, M., & Kaiser, B. N. (2022). Sample sizes for saturation in qualitative research: A systematic review of empirical tests. *Social Science & Medicine,* 292, 114523.

Homburg, C., & Wielgos, D. M. (2022). The value relevance of digital marketing capabilities to firm performance. *Journal of the Academy of Marketing Science,* 50(4), 666–688.

Indriastuti, M., & Kartika, I. (2022). The impact of digitalization on MSMEs' financial performance: The mediating role of dynamic capability. *Jurnal Economia,* 18(2), 240–255.

Jadhav, G. G., Gaikwad, S. V., & Bapat, D. (2023). A systematic literature review: Digital marketing and its impact on SMEs. *Journal of Indian Business Research,* 15(1), 76–91.

Samsuden, N. S., Kohar, U. H. A., Khatib, S. F. A., & Abbas, A. F. (2024). Digital capabilities and business performance: A systematic literature review. *Sustainability,* 16(24), 11108.

Toni, N., Goh, T. S., Nyoto, N., & Hong, R. (2024). *Role of digital marketing and digital transformation in the SME's financial performance*. *Jurnal Manajemen Industri dan Logistik, 8*(1).

Ullah, M. R., Tahir, S. H., Ahmed, M., & Khan, M. J. (2025). *The role of digitalization and digital capabilities in financial performance: A multilayer perceptron-based hybrid SEM-ANNs approach*. *International Journal of Business and Society*.

Wu, C.-W., Botella-Carrubi, D., & Blanco-González-Tejero, C. (2024). The empirical study of digital marketing strategy and performance in small and medium-sized enterprises (SMEs). *Technological Forecasting and Social Change,* 200, 123142.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

_**********_

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา **ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม**

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และนำมาประมวลเรียบเรียงในรูปบทความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

7) วัตถุประสงค์ของการวิจัย

8) สมมติฐาน (ถ้ามี)

9) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

10) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

11) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

12) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

13) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

14) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

15) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract)

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามสำดับ

8) สรุป (Conclusion)

9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้

5.1 ภาพปกหนังสือ

5.2 แปลจากหนังสือ: .....

5.3 ผู้เขียน: .....

5.4 ผู้แปล: .....

5.5 สำนักพิมพ์: .....

5.6 ปีที่พิมพ์: .....

5.7 จำนวนหน้า: .....

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content)

8) บทวิจารณ์

9) สรุป (Conclusion)

10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อหนังสือ*.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง. (2548). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//*ชื่อเรื่อง*/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), *คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* (หน้า 39-68). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร*.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์*, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน *ชื่อสารานุกรม*,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อหนังสือพิมพ์*,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน *ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./*ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//*ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์*.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). *วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว*. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// *ชื่อเรื่อง*.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). *กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation* เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). *เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562* . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//*ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า*/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49* (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. *ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1* (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

เกษฎา ผาทอง. (2564). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน *รายงานการวิจัย*. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทฺโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, *2*(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, *3*(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกं 2500*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). *รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต)*. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). *ศิลปะการแห่งโนราห์.* เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ ได้ที่ https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/about เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : journalacademicpromotion@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท ความเป็นมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

(16 pt) องค์ประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู่ ลักษณะ ชนิด ประเภท วัตถุประสงค สาระ ประเด็น แงคิด มุมมอง ฯลฯ

บทวิจารณ์ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผานการวิเคราะห สังเคราะห วิจารณ ที่สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สาระสำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พรอมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแกไข การสงเสริมและพัฒนาตอยอด (อางอิงถามี)

จุดเด่น

จุดด้อย

สรุป (18 pt)

(16 pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษาที่นำเสนอ สะท่อนคุณคา การนำไปใช่ประโยชน เปนความเรียงไมใสเลขเปนข่อมาตรา ไมเอียง ไมหนา ไมแทรกภาพโมเดล สะทอนคุณคาทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

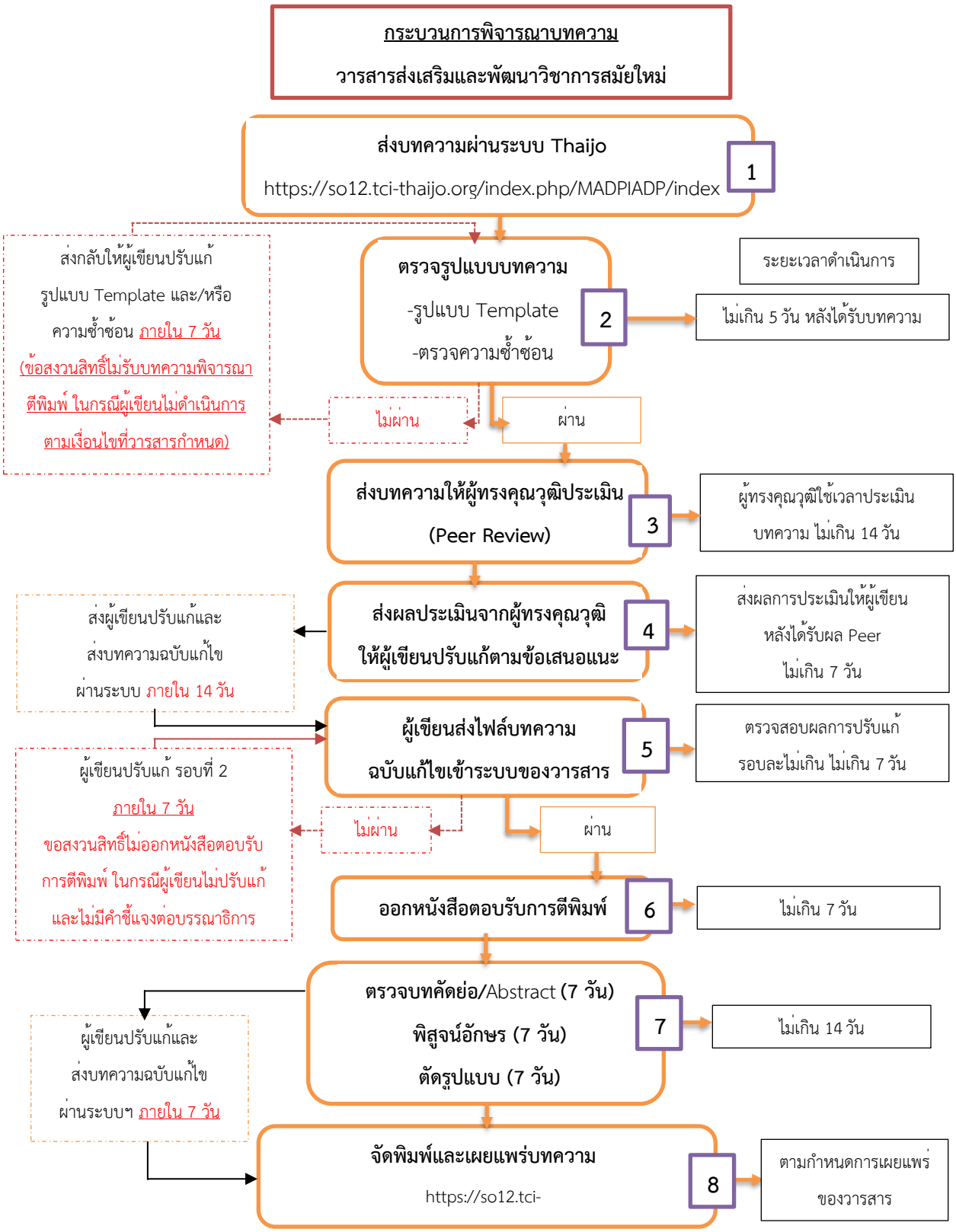

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)